Η ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΟΥ ΠΡΩΤΟΥ ΠΑΓΚΟΣΜΙΟΥ ΠΟΛΕΜΟΥ

(εικονογραφημένη)

Η ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΟΥ ΠΡΩΤΟΥ ΠΑΓΚΟΣΜΙΟΥ ΠΟΛΕΜΟΥ
(είκονογραφημένη)

ΕΠΙ ΤΗ ΒΑΣΕΙ:

ΓΑΛΛΙΚΩΝ ΚΑΙ ΓΕΡΜΑΝΙΚΩΝ ΕΠΙΣΗΜΩΝ ΕΓΓΡΑΦΩΝ
ΔΙΑΦΟΡΩΝ ΑΠΟΜΝΗΜΟΝΕΥΜΑΤΩΝ ΚΑΙ ΜΟΝΟΓΡΑΦΙΩΝ

ΜΕΤΑΦΡΑΣΙΣ - ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ - ΔΙΟΡΘΩΣΕΙΣ
Δ. ΛΙΑΝΟΠΟΥΛΟΥ
ΛΟΓΟΤΕΧΝΟΥ – ΔΗΜΟΣΙΟΓΡΑΦΟΥ

ΠΡΟΛΟΓΟΣ
ΡΑΫΜΟΝ ΠΟΥΑΝΚΑΡΕ

ΕΠΙΛΟΓΟΣ
ΟΥΪΝΣΤΩΝ ΤΣΩΡΤΣΙΛ

"ΦΙΛΟΛΟΓΙΚΗ"
ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΣ 1962

ΑΝΤΙ ΠΡΟΛΟΓΟΥ

Πῶς κατέληξαν τὰ πράγματα στὸν Πρῶτο Παγκόσμιο πόλεμο καὶ ποῖος φέρει τὴν εὐθύνη αὐτῆς τῆς τρομερᾶς ἀνθρωποσφαγῆς;

Στὸ ἐρώτημα αὐτὸ ἀπήντησαν ὡς τώρα πολλοί. Μεταξὺ ἄλλων καὶ ὁ διάσημος Γάλλος πολιτικὸς Ραϋμὸν Πουανκαρὲ ὁ ὁποῖος διετέλεσε Πρωθυπουργός, πρὸ τοῦ πολέμου, ὡς καὶ καθ' ὅλην τὴν διάρκειάν του πρόεδρος τῆς Δημοκρατίας.

Τὸ 1921 ὁ Ραϋμὸν Πουανκαρὲ ἁπλοῦν πιὰ μέλος τῆς Γαλλικῆς Δημοκρατίας ἔκαμε μιὰ σειρὰ διαφωτιστικῶν διαλέξεων περὶ τῶν αἰτίων τοῦ πολέμου.

Ἀντὶ προλόγου ἀναδημοσιεύομεν κατωτέρω τὰ κύρια σημεῖα μιᾶς ἀπὸ αὐτὰς ποὺ πραγματεύεται τὴν εὐθύνην τῆς Γερμανίας, τῶν στρατιωτικῶν της κύκλων καὶ ἰδιαιτέρως τοῦ Κάϊζερ.

Τὸ μέρος ἰδίᾳ τῆς διαλέξεως ὅπου γίνεται λόγος διὰ τὴν στάσιν τοῦ Αὐτοκράτορος Γουλιέλμου καὶ τὴν νοοτροπία του εἶναι πράγματι ἀριστουργηματικό. Θὰ μποροῦσε θαυμάσια νὰ ἀναφέρεται καὶ στὸν Χίτλερ ὁ ὁποῖος μὲ τὴν μεγαλομανία του ἐξαπέλυσε κατὰ τῆς ἀνθρωπότητος μία νέα καταστροφὴ πολὺ μεγαλυτέρα τῆς πρώτης.

Τὰ στοιχεῖα ποὺ παραθέτει ὁ Πουανκαρὲ φωτίζουν μὲ ἄπλετο φῶς μιὰ τραγικὴ περίοδο τῆς Ἱστορίας τῆς Ἀνθρωπότητος· θέτουν πολλὰ πράγματα στὴ θέση των καὶ παρὰ τὴν καταφανῆ τάση τοῦ συγγραφέως νὰ ἡρωοποιήση κάπως περισσότερο τὴν πατρίδα του, ἀποτελοῦν σπουδαῖα ἱστορικὰ ντοκουμέντα, ποὺ μποροῦν πολὺ καλὰ νὰ προλογίσουν καὶ τὸ σύγγραμμα αὐτό, γιὰ τὸ ὁποῖον ἐπικαλούμεθα τὴν ἐπιείκειαν τῶν ἀναγνωστῶν μας.

Θεσσαλονίκη Ἰανουάριος 1962

ΟΙ ΕΚΔΟΤΑΙ

ΕΥΘΥΝΗ ΤΗΣ ΓΕΡΜΑΝΙΑΣ ΣΤΟ ΠΡΩΤΟ ΠΑΓΚΟΣΜΙΟ ΠΟΛΕΜΟ

Τοῦ Ράϋμον Πουανκαρὲ
Πρώην Πρωθυπουργοῦ καὶ Προέδρου
τῆς Γαλλικῆς Δημοκρατία.

Στὸ γραφεῖο τοῦ κ. Ρενέ Βιβιανὶ Προέδρου τοῦ Γαλλικοῦ Ὑπουργικοῦ Συμβουλίου καὶ Ὑπουργοῦ τῶν Ἐξωτερικῶν, ὁ Βαρῶνος Φὸν Σὲν δὲν εἶχε ἐκείνη τὴν ἡμέρα τὴν διαχυτικότητα στὴν ὁποίαν ἀπὸ μακροῦ ἦσαν συνηθισμένοι καὶ αὐτοὶ ἀκόμη οἱ κλητῆρες τοῦ Καί, Ντ Ὀρσαί. Ἦτο σκυθρωπὸς καὶ μία συγκίνησις, ποὺ ἐφαίνετο εἰλικρινής, ἀλλοίωνε τελείως τὸ πρόσωπό του. Εἶπε στὸν κ, Βιβιανί, χωρὶς ὅμως νὰ ἐπιμείνη ἰδιαιτέρως σ' αὐτὸ τὸ σημεῖο, ὅτι κατὰ τὴν διαδρομή του ἀπὸ τὴν Πρεσβεία στὸ Ὑπουργεῖο ἀνεγνωρίσθη ἀπὸ δυὸ κυρίες ποὺ ἀνέβηκαν γιὰ νὰ τὸν ὑβρίσουν στὸ σκαλοπάτι τῆς ἁμάξης του. Πράγματι ἀπὸ 48 ὡρῶν καὶ μετὰ τὴν κήρυξη τοῦ πολέμου τῆς Γερμανίας κατὰ τῆς Ρωσσίας περπατοῦσε συνεχῶς στὸ Παρίσι μὲ μιὰ ἐπιδεικτικότητα ποὺ δὲν ἦτο συνήθης σ' αὐτόν. Ἐπήγαινε κι' ἔτρωγε στὸ Ἑστιατόριο καὶ ἐφαίνενο νὰ ἐπιζητῆ τὴν δημιουργία ἑνὸς ἐπεισοδίου, ποὺ θὰ μποροῦσε νὰ παράσχη στὴ χώρα του μιὰ πιθανοφανῆ κατηγορία κατὰ τῆς Γαλλλίας. Χάρις στὴν σωφροσύνη τῶν Παρισινῶν τὸ ἐπεισόδιον αὐτὸ δὲν ἔγινε καὶ ἔτσι ὁ Βαρῶνος Φὸν Σὲν εὑρέθη στὴν ἀνάγκη νὰ ἐπικαλεσθῆ παρὰ τῇ Κυβερνήσει τῆς Δημοκρατίας γιὰ νὰ στηρίζη τὴν κήρυξη τοῦ πολέμου ποὺ εἶχε ἐντολὴ νὰ μᾶς ἐπιδώση τὶς γνωστὲς γελοῖες προφάσεις.

"Κύριε Πρόεδρε, ἔγραφε στὴν ἐπιστολὴ ποὺ παρέδωσε, στὸν κ. Βιβιανί, αἱ πολιτικαὶ καὶ στρατιωτικαὶ Γερμανικαὶ ἀρχαὶ διεπίστωσαν ἀριθμόν τινα πράξεων χαρακτηριστικῆς ἐχθρότητος διαπραχθεισῶν ἐπὶ Γερμανικοῦ ἐδάφους ὑπὸ Γάλλων Ἀεροπόρων. Πολλοὶ ἀπὸ τοὺς τελευταίους αὐτοὺς παρεβίασαν ὀφθαλμοφανῶς τὴν οὐδετερότητα τοῦ Βελγίου, ὑπεριπτάμενοι τοῦ ἐδάφους τῆς χώρας αὐτῆς. Εἷς ἐκ τούτων ἐπεχείρησε νὰ καταστρέψη τὰς ἐγκαταστάσεις παρὰ τὸν Βέσελ, ἄλλοι ἔγιναν ὁρατοὶ εἰς τὴν περιοχὴν τοῦ Ἄϊφελ, ἄλλος τέλος ἔρριψε βόμβας ἐπὶ τῆς σιδηροδρο-

μικῆς γραμμῆς παρὰ τὴν Καρλσρούη καὶ τὴν Νυρεμβέργην. Ὅλαι αἱ κατηγορίαι αὐταὶ ἦσαν τόσο κατάφωρα ἀντίθετοι πρὸς τὴν ἀλήθειαν ὥστε ὁ Βαρῶνος Φὸν Σεν εἶχε δίκαιο νὰ ἐπιρρίψη τὴν εὐθύνη στὶς Γερμανικὲς στρατιωτικὲς ἀρχές. Ἐφρόντισε μάλιστα νὰ μὴ μνημονεύση κἂν μερικὲς ἄλλες κατηγορίες, ποὺ τοῦ εἶχε σερβίρει τὸ Βερολῖνον. Τὸ ἔγγραφο ποὺ τοῦ ἔστειλε ὁ Γερμανὸς ἀρχικαγκελλάριος περιελάμβανε πράγματι ἀκόμη καὶ τὰ ἑξῆς: Γαλλικὰ στρατεύματα διέβησαν χθὲς τὰ Γερμανικὰ σύνορα εἰς τὸ Μοντρὲ-Βιὲ καὶ εἰς τὰς ὀρεινὰς ὁδοὺς τῶν Βοσγίων, εὑρίσκονται δὲ ἀκόμη ἐπὶ Γερμανικοῦ ἐδάφους. Εἷς Γάλλος ἀεροπόρος ποὺ ὑπερέπτη τοῦ Γερμανικοῦ ἐδάφους κατερρίφθη χθές, ἐνῶ ἐπεχείρει νὰ καταστρέψη τὴν σιδηροδρομικὴ γραμμὴ εἰς τὸ Βέσελ.»

Ὁ κ. Φὸν Σὲν δὲν ἠμποροῦσε νὰ μὴ θεωρήση ὡς ἐπιδεκτικάς, νὰ τὸν ἐκθέσουν, ἀνεπανόρθωτα, πληροφορίες τόσον ἀνακριβεῖς. Τὸ νὰ ὁμιλῆ κανεὶς γιὰ ἕνα καταρριφθέντα ἀεροπόρο ἐσήμαινε τὸ νὰ εὑρεθῆ ἴσως στὴν ἀνάγκη κὰ ἐξακριβώση τὴν ταὐτότητα ἑνὸς φαντάσματος. Τὸ νὰ διατείνεται κανεὶς ὅτι ὑπάρχουν Γάλλοι στρατιῶται ἐπὶ γερμανικοῦ ἐδάφους, θὰ εἶχε ὡς συνέπεια νὰ ἐκτεθῆ σ' αὐτό, ποὺ τοῦ ἀπήντησε ὁ κ. Βιβιανί.«Ξεύρετε πολὺ καλὰ ὅτι τίποτε δὲν εἶναι ἀναληθέστερο ἀπὸ τὸ γεγονὸς αὐτὸ καὶ ὅτι ἤδη ἀπὸ 30 Ἰουλίου, ἐνῶ ἡ Γερμανία ἐλάμβανε μέτρα προκαλύψεως εἰς ἀπόστασιν ἑκατοντάδων τινων μέτρων ἀπὸ τοῦ ἐδάφους μας, ἡμεῖς οἱ Γάλλοι ἀπὸ ὑπερβάλλουσαν προνοητικότητα, σταματήσαμε τὰ στρατεύματά μας εἰς ἀπόστασιν 10 χιλιομ. ἀπὸ τὰ σύνορα καὶ ἀπαγορεύσαμεν εἰς αὐτὰ νὰ πλησιάσουν περισσότερο»:Ὁ κ. Φὸν Σέν, ποὺ ἐγνώριζε τὸ μέτρον αὐτό, εἶχε τὴν πρόνοια νὰ μὴ κρατήση ἀπὸ τὴν διακοίνωση, ποὺ τοῦ ἔστειλε ὁ ἀρχικαγκελλάριος, παρὰ μόνο τὸ παραμῦθι τῶν ἀεροπλάνων.

Αὐτὸ ἦτο τοὐλάχιστον κάτι, ποὺ εἶχε τὸ πλεονέκτημα νὰ μὴ μπορῆ νὰ διαψευσθῆ εὔκολα πρὸς τὸ παρόν. Ὁ Βιβιανὶ διεμαρτυρήθη φυσικὰ κατὰ τῆς κατηγορίας αὐτῆς, τὴν ὁποίαν ἤξευρε ἀναληθῆ. Πῶς μποροῦσε ὅμως νὰ ἀποδείξη στὸν κ. Φὸν Σὲν ὅτι κανεὶς Γάλλος ἀεροπόρος δὲν πέταξε σὲ ἀπηγορευμένο ἐναέριο χῶρο; Ἡ ἰδία ἡ Γερμανία μᾶς προσεκόμισε ἀργότερα αὐτὴν τὴν ἀπόδειξη. Δὲν εὑρῆκε στὸν Βέσελ οὔτε ἀεροπλάνο οὔτε ἀεροπόρο ἀπὸ τὴ Γαλλία. Καὶ τὸν Ἀπρίλιο τοῦ 1916 ὁ Δήμαρχος τῆς Νυρεμβέργης σὲ μιὰ ἐπιστολή του ποὺ ἐδημοσιεύθη ἀπὸ τὸν καθηγητὴ Σβάλμπ «ἐβεβαίωσε ὅτι καμμιὰ βόμβα δὲν ἐρρίφθη στὴν σιδηροδρομικὴ γραμμή». Ἐξ ἄλλου τὴν ὥρα ποὺ ὁ Γερμανὸς Πρέσβυς ἐπέδιδε στὸν Γάλλο Πρωθυπουργὸ τὸ ἔγγραφο τῆς κηρύξεως τοῦ πολέμου ὁ καγκελάριος τοῦ Ράϊχ καὶ ἡ Βιλελμστράσσε ἐλάμβαναν ἀπὸ τὸν Πρῶσσο Πρεσβευτὴ στὸ Μόναχο τὴν ἑξῆς πληροφορία, χρονολογουμένη ἀπὸ τὴν 2α Αὐγούστου: Διεπιστώθη μόνο στὴ Νυρεμβέργη διέλευσις ἀγνώστων ἀεροπλάνων τὰ ὁποῖα ἀσφαλῶς δὲν ἦσαν πολεμικὰ ἀεροπλάνα. Δὲν ἐξηκριβώθη ρίψις βομβῶν καὶ ἀκόμη ὀλιγώτερον δὲν ἔχει διαπιστωθῆ ὅτι

οἱ ἀεροπόροι ἦσαν Γάλλοι. Κατὰ τὸν κ. Κὰρλ Καούτσκη σὲ μερικὲς πόλεις τῆς Γερμανίας ἐπικρατοῦσαν τόσο παράξενες ὁμαδικὲς αὐταπάτες, ὥστε ὁ Διευθυντὴς τῆς Ἀστυνομίας τῆς Στουτγάρδης ἠναγκάσθη νὰ ἀπευθύνη στὸν πληθυσμὸ τὴν ἑξῆς χαρακτηριστικὴ ἔκκλησι: «Μὴν ἐκλαμβάνετε σύννεφα ὡς πηδαλιουχούμενα,ἄστρα ὡς ἀεροπλάνα, καὶ ἐκρήξεις ἐλαστικῶν ποδηλάτων ὡς βόμβας».

Τὸ ὅτι ὅμως ἡ αὐτοκρατορικὴ Γερμανικὴ Κυβέρνησις, ἂν καὶ ἦτο ἄριστα πληροφορημένη ἐπὶ τῶν μικροπανικῶν αὐτῶν, παρουσίασε στὴν Γαλλία καὶ στὸν κόσμο ὡς πραγματικότητας ἀποκυήματα ἀσθενικῶν ἐγκεφάλων καὶ τὸ ὅτι ἐχρησιμοποίησε αὐτὰ τὰ ἀποκυήματτα τῆς φαντασίας γιὰ νὰ δικαιολογήση μιὰ κήρυξι πολέμου, εἶναι ἡ πιὸ αὐθάδης πρόκλησις πού θὰ μποροῦσε νὰ γίνη πρὸς τὴν λογικὴ καὶ πρὸς τὴν ἀλήθεια ἀπὸ μέρους ἑνὸς πολιτισμένου κράτους.

Ὁ κ. Βίβιανὶ ὑπενθύμισε ἐξ ἄλλου στὸν Φὸν Σὲν ὅτι τὴν παραμονὴ τοῦ εἶχε ἐπιδώσει ὁ ἴδιος μιὰ διακοίνωση διαμαρτυρίας γιὰ μερικὲς παραβιάσεις τῶν συνόρων, ποὺ εἶχαν διαπραχθῆ ἀπὸ Γερμανικὰ στρατεύματα.

Σὲ πολλὰ πράγματι σημεῖα μᾶς εἶχαν καταγγελθῆ συστηματικαὶ ἐπιδρομαὶ κατὰ τὴν πρωΐα τῆς 2ας Αὐγούστου. Κοντὰ στὸ Λογκβὺ καὶ στὸ Συρὲ - σὺρ - βεζοὺζ. Γερμανικὰ ἀνιχνευτικὰ ἀποσπάσματα εἶχαν προχωρήσει στὴν ἐγκαταληφθεῖσα ζώνη ἀπὸ τὰ στρατεύματά μας, στὰ περίχωρα τοῦ Μπελφὸρ δύο ἀποσπάσματατα ἱππικοῦ εἰσέδυσαν ὡς τὰ χωρία Μπορὸν καὶ Ζονζερέ. Ὁ κ. Φὸν Σὲν προειδοποιημένος ἀπὸ τὸν πρωθυπουργὸ ἐτηλεγράφησε στὸ Βερολῖνο τὴν 23.15 ὥρα τῆς 2ας Αὐγούστου: «Ἡ Γαλλικὴ κυβέρνησις διεμαρτυρήθη παρ' ἐμοὶ διὰ σοβαρὰν παραβίασιν τῶν συνόρων ὑπὸ τῶν στρατευμάτων μας παρὰ τὸ Ντέλε μέχρι καὶ πέραν τῆς Γαλλικῆς ζώνης τῶν 10 χιλιομέτρων ὡς καὶ δι' ἄλλας στρατιωτικὰς ἐπιδρομὰς μετὰ φόνου ἑνὸς Γάλλου στρατιώτου. Λόγω τοῦ τελευταίου αὐτοῦ γεγονότος και ἄλλων τοιούτων τὰ πνεύματα ἐνταῦθα εἶναι λίαν ἐξημμένα - Ὑπογραφὴ Σέν».

Ἡ Αὐτοκρατορικὴ Κυβέρνησις δὲν ἀγνοοῦσε συνεπῶς τὴν 3ην Αὐγούστου ὅτι εἰς τὴν ἀπὸ μέρους της κήρυξι τοῦ πολέμου, δὲν ὑπῆρχε τίποτε ἄλλο παρὰ μιὰ αὐθάδης παραποίησις τῶν μᾶλλον ἀπτῶν γεγονότων. Τί σημασίαν ὅμως εἶχε τοῦτο; Ἐβιάζετο ἡ ἴδια καὶ τὸ ἐπιτελεῖό της ἀξιοῦσε ἐπιτακτικὰ μιὰ βιαία ἐπίθεσι. Καὶ ἔτσι τὴν νύκτα τῆς 1ης πρὸς τὴν 2α Αὐγούστου τὰ γερμανικὰ στρατεύματα εἶχαν εἰσβάλλει στὸ Λουξεμβοῦργο. Καὶ γιὰ νὰ δικαιολογηθῆ γιὰ τὴν παραγνώριση τῆς οὐδετερότητος τοῦ Μεγάλου Δουκάτου ὁ κ. Φὸν Γιάγκοβ ἐξήγησε στὸν κ. Ἄϊσεν πρόεδρο τῆς Λουξεμβουργικῆς κυβερνήσεως, ὅτι Γαλλικαὶ δυνάμεις προήλαυνον στὴν κοιλάδα τοῦ Ἀλλέττ. Ὄχι ἀπήντησε ὁ κ. Ἄϊσεν, στὸ Λουξεμβοῦργο δὲν ὑπάρχει οὔτε ἕνας Γάλλος στρατιώτης καὶ τίποτα δὲν μᾶς δίδει τὸ δικαίωμα νὰ πιστεύσωμεν, ὅτι ἡ Γαλλία ἀπειλεῖ τὴν οὐδετε-

ρότητά μας. Παρ' ὅλα αὐτὰ τὸ 8ον Γερμανικὸν Σῶμα Στρατοῦ κατέλαβε τὴν χώρα, παραβιάζον τὰ ἀνθρώπινα δικαιώματα καὶ τὴν συνθήκη τοῦ 1867. Προήλαυνε ἔτσι πρὸς τὴν Γαλλία, πρὶν ἀκόμη ἡ Γερμανία νὰ μᾶς ἐπιδώση τὸ ἔγγραφο τῆς κηρύξεως τοῦ πολέμου.

Ταυτοχρόνως, τὸ Αὐτοκρατορικὸ Ἐπιτελεῖο εἶχε ἀρχίσει καὶ διὰ τοῦ Βελγίου, τὴν μεγάλη κυκλωτικὴ ἐκκίνηση.

Τὴν Κυριακὴ 2α Αὐγούστου καὶ ὥραν 7 μ.μ. ὁ κ. Φὸν Μπέλωβ Σάλεσκε, πρεσβευτὴς τῆς Γερμανίας στὸ Βέλγιο, ἐπέδιδε στὸν κ. Ντάβινιὸν ὑπουργὸ τῶν ἐξωτερικῶν ἕνα τελεσίγραφο ποὺ ὅπως ἐνθυμούμεθα ὅλοι, ἤρχισε μὲ τὴν ἴδια συκοφαντία. «Ἡ Γερμανικὴ κυβέρνησις ἔχει ἀσφαλεῖς πληροφορίες, συμφώνως πρὸς τὰς ὁποίας, αἱ Γαλλικαὶ δυνάμεις προτίθενται, νὰ βαδίσουν πρὸς τὸν Μοζέλλαν διὰ τοῦ Νιβὲ καὶ τοῦ Ναμύρ.» Καὶ πρᾶγμα παράξενο ποὺ μᾶς ἀπεκάλυψαν τὰ ἔγγραφα, τὰ δημοσιευθέντα στὴν Γερμανία ἀπὸ τὸν Καούτσκυ τὸ τελεσίγραφο αὐτὸ προετοιμάσθηκε ἀπὸ τὴν 26ην Ἰουλίου ὅταν ὁ κ. Βίβιανὶ καὶ ἐγώ, εὑρισκόμεθα στὴν ἀνοικτὴ θάλασσα. Συνετάχθη ἐκείνη τὴν ἡμερομηνία ἰδιοχείρως, ἀπὸ τὸν κ. Φὸν Μόλτκε, ἀρχηγὸ τοῦ Γενικοῦ Ἐπιτελείου. Διορθώθηκε κάπως ἀπὸ τὸν Καγκελάριο καὶ ἀπὸ τοὺς κ.κ. Στούανν καὶ Τσίμμερμανν καὶ ὕστερα μέσα σὲ σφραγισμένο φάκελλο ἀπεστάλη ἀπὸ τὸν ὑπουργὸ τῶν Ἐξωτερικῶν Φὸν Γιάγκωβ στὸν πρεσβευτὴ τῆς Γερμανίας στὸ Βέλγιο μὲ τὴν σύσταση νὰ μὴ ἀνοίξη τὸ φάκελλο παρὰ μόνο ὕστερα ἀπὸ τηλεγραφικὴ διαταγή. Ἡ διαταγὴ αὐτὴ ἀπεστάλη στὸν κ. Φὸν Μπέλωβ - Σάλεσκε μόνο τὴν 2α Αὐγούστου.

Ἤδη ὅμως ἀπὸ τὴν 26ην Ἰουλίου ἡ ψευδὴς κατηγορία κατὰ τῆς Γαλλίας εἶχε προετοιμασθῆ μυστικὰ καὶ τὴν 26η Ἰουλίου ἐπίσης - πολὺ πρὸ τῆς μακρᾶς σειρᾶς τῶν κινητοποιήσεων καὶ τῆς κηρύξεως τοῦ πολέμου - ἡ Αὐτοκρατορικὴ Γερμανικὴ Κυβέρνησις εἶχε μυστικὰ συντάξει τὸ ἑξῆς κυνικὸ κείμενο: Ἡ Γερμανία δὲν ἀντιμετωπίζει καμμία ἐχθρικὴ ἐνέργεια κατὰ τοῦ Βελγίου. Ἂν τὸ Βέλγιο δεχθῆ νὰ λάβη κατὰ τὸν ἐπικείμενον πόλεμο μιὰ στάση εὐμενοῦς οὐδετερότητος ἀπέναντι τῆς Γερμανίας ἡ Γερμανικὴ κυβέρνησις ὡς ἀντιστάθμισμα ἀναλαμβάνει τὴν ὑποχρέωσιν κατὰ τὴν σύναψιν τῆς εἰρήνης, ὄχι μόνο νὰ ἐγγυηθῆ τὴν ἀκεραιότητα τοῦ Βασιλείου καὶ τῶν κτήσεων του εἰς ὅλην αὐτῶν τὴν ἔκτασιν, ἀλλὰ εἶναι ἀκόμη διατεθειμένη νὰ ἀποδεχθῆ μὲ τὸν πλέον εὐνοϊκὸ τρόπο ἐνδεχομένας διεκδικήσεις τοῦ Βασιλείου σχετικὰς μὲ ἐδαφικὰς προσαρτήσεις εἰς βάρος τῆς Γαλλίας. Ὅταν τὴν 2α Αὐγούστου, ἡ Βιλελμστράσσε διέταξε τὸν κ. Φὸν Μπέλωβ - Σάλεσκε νὰ κοινοποιήση τὸ τελεσίγραφο, τοῦ συνέστησε νὰ διαγράψη αὐτὴν τὴν περικοπή. Ἐφοβήθη μήπως ὅτι θὰ ἐξήγειρε τὴν Βελγικὴ συνείδηση ἀπὸ τὴν πρότασι τοῦ ἄτιμου αὐτοῦ παζαρεύματος; Ἢ μήπως ἤθελε νὰ κρατήση, μόνο γιὰ τὴν Γερμανία, ὅλες αὐτὲς τὶς ἐδαφικὲς ἀποζημιώσεις; Αὐτὸ ἀσφαλῶς δὲν θὰ τὸ μάθωμε ποτέ. Ἡ αὐτοκρατορικὴ κυβέρνησις πάντως, ἔχουσα πλήρη συνεί-

δηση τῆς τρομερᾶς εὐθύνης πού ἔλαβε συντάσσουσα τό τηλεγράφημα αὐτό ἤδη ἀπό τῆς 26ης Ἰουλίου ἔκαμνε στόν ἀντιπρόσωπό της στό Βέλγιο τήν ἑξῆς κατηγορηματική σύστασι. «Ἡ κυβέρνησις ἐκεῖ κάτω (στό Βέλγιο) πρέπει νά μείνη μέ τήν ἐντύπωση ὅτι ὅλαι αἱ ὁδηγίαι δέν ἐλήφθησαν ἀπό ὑμᾶς παρά μόνο σήμερον».

Ὅ,τι ὅμως δέν ἦτο ἀληθές τήν 26η Ἰουλίου δέν ἦτο ἄλλο τόσο τήν 2α Αὐγούστου καί ἡ Βελγική κυβέρνησις ἤξευρε καλύτερα ἀπό κάθε ἄλλον, ὅτι τά στρατεύματά μας δένπροήλαυνονπρός τό Ζιβέ καί τό Ναμύρ. Ἤδη ἀπό τήν 31η Ἰουλίου σέ μιά φιλική συνομιλία μέ τόν κ Νταβινιόν ὁ πρεσβευτής μας στάς Βρυξέλλας κ. Κλομπουκόβσκι τόν διεβεβαίωσε αὐθορμήτως, ὅτι ἡ Γαλλία δέν θά παρεβίαζε τήν οὐδετερότητα τοῦ Βελγίου. Καί ἄν λοιπόν ἀκόμη δέν ἦτο πληροφορημένη ἐπί τῆς ἀληθοῦς ἡμερομηνίας τοῦ ἀπευθυνθέντος πρός αὐτήν τελεσιγράφου, ἡ κυβέρνησις τοῦ Βάσιλέως Ἀλβέρτου τοῦ Αου ἦτο σέ θέση νά ἐκτιμήση τήν φιλαλήθεια τῆς αὐτοκρατορικῆς καγκελαρίας.

Ὑπό τήν προεδρίαν τοῦ σεβαστοῦ μονάρχου των πού ὑπῆρξε κατά τά ἔτη ἐκεῖνα ἡ ἔνδοξος προσωποποίησις τοῦ θάρρους καί τῆς ἐντιμότητος, οἱ Βέλγοι ὑπουργοί συνεδρίασαν, κατά τήν διάρκεια τοῦ μεγαλυτέρου μέρους τῆς νυκτός, τῆς 2ας πρός τήν 3ην Αὐγούστου καί συνέταξαν τήν ἀπάντησι στό ἀκατανόμαστο Γερμανικό τελεσίγραφο. Τραγική νύκτα ὅπου ὑπό τήν ἐμπνευμένη καθοδήγηση τοῦ Βασιλέως του ἕνας μικρός λαός θά δώση στόν κόσμο ἕνα ἀθάνατο μάθημα ἠθικοῦ μεγαλείου, χωρίς νά κλονισθῆ ἀπό ἀπειλές τό Βέλγιον ὑπενθύμισε ἁπλῶς στήν Γερμανία τάς συνθήκας τοῦ 1839 πού ἐπεκυρώθησαν ἀπό τάς συνθήκας τοῦ 1870 πού καθιέρωναν, τήν ἀνεξαρτησία καί τήν οὐδετερότητά του ὑπό τήν ἐγγύησιν τῶν δυνάμεων καί δή καί τῆς Α.Μ. τοῦ Βασιλέως τῆς Πρωσσίας καί προσέθετε: «Ἡ Βελγική κυβέρνησις ἄν ἐδέχετο τάς γενομένας εἰς αὐτήν προτάσεις θά ἐθυσίαζε τήν τιμήν τοῦ ἔθνους καί ταὐτοχρόνως θά κατεπρόδιδε τά καθήκοντά της ἔναντι τῆς Εὐρώπης. Ἡ ἀπάντησις αὐτή - ἀπάντησις ἀθανάτου μεγαλείου - ἐπεδόθη στόν πρεσβευτή τῆς Γερμανίας τήν 7ην π.μ, τῆς 3ης Αὐγούστου. Ὕστερα ἀπό 23, ὧρες - τήν 6η μ,μ. τῆς 4ης Αὐγούστου - ὁ κ. Φόν Μπέλωβ - Σάλεσκε ἐπέδιδε στόν κ. Νταβινιόν μιά διακοίνωση στήν ὁποία, ἡ Γερμανική κυβέρνησις ἐτόνιζε ὅτι εὑρίσκετο στήν ἀνάγκη, μέ τήν βοήθεια τῶν ὅπλων νά λάβη τά μέτρα ἀσφαλείας πού ἐθεώρει ὡς ἀπαραίτητα. Ἐν τῷ μεταξύ ὅμως τά γερμανικά στρατευματα εἶχαν εἰσδύση στό Γκέμμεριχ ἐπί Βελγικοῦ ἐδάφους.

Ἔτσι τό θέρος τοῦ 1914 αἱ κεντρικαί αὐτοκρατορίαι ἄνοιγαν μέ ἐκκωφαντικό θόρυβο, ἐνώπιον τῆς ἐκπλήκτου Εὐρώπης, τίς πύλες τοῦ ναοῦ τοῦ Ἰανοῦ καί γιά νά δικαιολογήσουν τήν ἐγκληματική χειρονομία των προσπαθοῦσαν νά διασκεδάσουν μέ παιδικά παραμύθια τήν παγκόσμια κοινή γνώμη.

Πρὶν ἀπὸ καθε ιστορικὴ ἔρευνα, πρὶν ἀπὸ κάθε ἐξέτασιν ἀρχείων, ἕνας τελείως ἀμερόληπτος καὶ εὐσυνείδητος ἄνθρωπος, ἀσφαλῶς θὰ κάμη τὴν ἑξῆς ἁπλὴ σκέψι: Ποῖος εἶναι ὁ ἔνοχος αὐτῶν τῶν φανταστικῶν ἐπιδρομῶν, αὐτῶν τῶν ἀνυπάρκτων βομβαρδισμῶν, αὐτοῦ τοῦ τελεσιγράφου, ποὺ προετοιμάζεται ἑπτὰ ἢ ὀκτὼ ἡμέρας πρὶν ἀπὸ τὴν ἐπίδοσίν του, αὐτῶν τέλος τῶν ψευδῶν κατηγοριῶν περὶ τῶν προθέσεων τῆς Γαλλίας; Ἂν ἡ Γερμανία εἶχε σοβαροὺς λόγους γιὰ νὰ κηρύξη τὸν πόλεμο, ποῖος τὴν ἐμπόδιζε νὰ πῆ τὴν ἀλήθεια; Ποῖο λόγο εἶχε νὰ καταφύγη σὲ ἀνομολόγητα μέσα καὶ σὲ γελοῖες ὑπεκφυγές, ἂν ὁ πόλεμος ὅστις θὰ διεξαχθῆ αὔριο τῆς εἶχε ἐπιβληθῆ ἐνῶ εὑρίσκετο ἐν δικαίῳ;

Μόλις ὅμως ἀντηλλάγησαν οἱ πρῶτοι πυροβολισμοί, μιὰ μεγαλοφυὴς προπογάνδα ἀρχίζει νὰ σπείρη τοὺς σπόρους τῶν βλαβερῶν ἐκείνων ἀναρριχητικῶν φυτῶν, ποὺ φυτρώνουν τόσο γρήγορα στὶς πρασιὲς τῆς ἱστορίας. Ἡ Γερμανία δὲν διστάζει καθόλου νὰ διαδίδη μύθους, ποὺ δὲν συμφωνοῦν μεταξύ των. Εὑρίσκεται βέβαια ἕνας Γερμανὸς νὰ φωνάζη, ὅ,τι οἱ ἄλλοι θέλουν νὰ ἀποσιωπήσουν. Εἶναι ὁ Μαξιμιλιανὸς Χάρδεν, ὁ ὁποῖος μόλις ἐξερράγη ὁ πόλεμος, διακηρύσσει: «Τὸν πόλεμο ἐμεῖς τὸν θελήσαμε, γιατὶ νὰ τὸ κρύβουμε, θελήσαμε τὸν πόλεμο, γιὰ νὰ ἐξασφαλίσουμε στὸ διηνεκὲς τὴν εὐημερία τῆς Γερμανίας καὶ τὴν ἡγεμονία της ἐπὶ ὅλων τῶν ἄλλων δυνάμεων». Καὶ ὅμως παρὰ τὸ τάλαντό του ὁ Μαξιμιλιανὸς Χάρδεν παραμένει ἀπομονωμένος. Τὸ διαπιστώνουμε καὶ σήμερα ἀκόμη, ὅταν τὸν βλέπουμε νὰ ἀναγνωρίζη κάποτε κατὰ τὴν ἐκτέλεση τῆς συνθήκης εἰρήνης τὸ δίκαιο τῶν ἀπαιτήσεων μας.

Ἐκτὸς ὅμως ἀπὸ αὐτὸν καὶ μερικοὺς ἄλλους ὅπως εἶναι οἱ κ. Κάουτσκυ Μύλλον ἢ ὁ Ρίχαρδ Γκρέλλιγκ ὁ συγγραφεὺς τοῦ «Κατηγορῶ», ὅλη σχεδὸν ἡ Γερμανία ὁρκίζεται ὅτι εἶναι ἀθῶα. Τὸ ὁρκίζεται καὶ στὸ τέλος ἀρχίζει νὰ τὸ πιστεύη. Δὲν ξεύρει ποῖοι εἶναι οἱ ἔνοχοι. Ἐπιμένει ὅμως ὅμως ὅτι δὲν εὑρίσκονται στὴν Γερμανία. Ἀρχικὰ κατηγορεῖ τὴν Ἀγγλία ὅπως τὸ ἔκαμνε ὁ Γουλιέλμος ὁ Βος, ὅταν τὴν 29 Ἰουλίου ἐγέμιζε μὲ θυμωμένες παρατηρήσεις, τὸ περιθώριο τοῦ κειμένου ἑνὸς τηλεγραφήματος τοῦ πρέσβεώς του στὸ Λονδῖνο, πρίγκηπος Λιχνόβσκυ. Ἡ Ἀγγλία ἀποκαλύπτεται τὴν στιγμὴ ποὺ κρίνει ὅτι ἔχουμε κουρασθῆ σὰν κυνηγημένο ἀγρίμι καὶ κινδυνεύουμε νὰ ἐκκαθαρισθοῦμε.Ὁ χυδαῖος αὐτὸς ὄχλος τῶν ἐμπόρων προσεπάθησε νὰ μᾶς ἐξαπατήση μὲ γεύματα καὶ μὲ λόγους. Καὶ ἀμέσως παρακάτω σὲ μιὰ νέα ἔκρηξη τῆς αὐτοκρατορικῆς μανίας ἀκολουθεῖ τὸ ἑξῆς κατηγορηματικὸ συμπέρασμα:

«Μόνη ἡ Ἀγγλία φέρει τὴν εὐθύνη τοῦ πολέμου καὶ τῆς εἰρήνης καὶ ὄχι ἐμεῖς.» Αὐτὸ πρέπει νὰ γίνη γνωστὸ δημοσία. Τὴν ἑπομένη ὁ Κάϊζερ σχολιάζων πάλι μιὰ ἔκθεσι τοῦ κόμητος Φὸν Πουρταλές, πρέσβεώς του στὴν Πετρούπολι ἐξαντλεῖται σὲ νέες κατηγορίες κατὰ τῆς Ἀγγλίας, τῆς ὁποίας ὡς τὸ τέλος προεξοφλοῦσε τὴν οὐδετερότητα.«Τὸ δίχτυ ρίχθηκε ἀποτόμως ἐπάνω στὸ κεφάλι μας καὶ ἡ Ἀγγλία, μὲ σαρδενικὸ γέ-

λιο, δρέπει τὴν μεγαλυτέρα ἐπιτυχία τῆς καθαρῶς ἀντιγερμανικῆς διεθνοῦς πολιτικῆς της. Πρόκειται γιὰ λαμπρὸ κατόρθωμα, ποὺ ἀξίζει τὸν θαυμασμὸ καὶ ἐκείνου ἀκόμη ποὺ θίγεται καιρίως ἀπὸ αὐτό. Ὁ Ἐδουάρδος ὁ 7ος ἀκόμη καὶ μετὰ τὸν θάνατό του, εἶναι δυνατώτερος ἀπὸ ἐμένα, ποὺ εἶμαι ζωντανός . Καὶ ὑπῆρξαν ἄνθρωποι ποὺ ἐπίστευσαν ὅτι θὰ ἠμπορούσαμε νὰ κερδίσουμε ἢ νὰ ἐξευμενίσουμε τὴν Ἀγγλία μὲ τὸ ἕνα ἢ ἄλλο μέτρο. Ἀδιάκοπα καὶ ἐπίμονα ἀπέβλεψε στὴν ἐπιτυχία τῶν σκοπῶν της μὲ διακοινώσεις μὲ προτάσεις ἑορτῶν, μὲ δημιουργία πανικῶν κ.τ.λ. Καὶ ἐπέσαμε στὴν παγίδα καὶ ἐσταματήσαμε ἀκόμη τὶς ναυπηγήσεις μας μὲ τὴν ἐλπίδα νά τὴν ἐξευμενίσουμε. Ἦσαν μάταιες ὅλες μου αἱ προειδοποιήσεις καὶ ὅλες αἱ παρακλήσεις μου. Λόγω τῆς πίστεώς μας πρὸς τὴν συμμαχία μὲ τὸν γέροντα καὶ σεβάσμιο αὐτοκράτορα (τὸν Φραγκῖσκο Ἰωσήφ) μᾶς δημιουργοῦν μιὰ κατάστασι ποὺ δίδει στὴν Ἀγγλία τὴν ἐπιθυμητὴ πρόφασι νά μᾶς συντρίψη, διατηροῦσα μιὰ ὑποκριτικὴ ἐπίφασι δικαίου. Καὶ τώρα ὑποστηρίζει τὴν Γαλλία, γιὰ τὴν διατήρησιν τῆς διαβοήτου Ἰσορροπίας τῶν δυνάμεων. Μὲ ἄλλους λόγους ὅλα τά κράτη τῆς Εὐρώπης τίθενται εἰς κίνησιν ὑπέρ τῆς Ἀγγλίαςκαι ἐναντίον μας. Τώρα πρέπει χωρίς κυμμιὰ ἐπιφύλαξη νά ξεσκεπάσουμε ὅλες τὶς μηχανορραφίες. Οἱ δὲ πρόξενοί μας στὴν Τουρκία καὶ στὶς Ἰνδίες πρέπει νὰ ἀνάψουν ἄγριο μῖσος στὸν κόσμο τοῦ Ἰσλὰμ κατὰ τοῦ μισητοῦ αὐτοῦ λαοῦ τῶν ἐμπόρων, ποὺ συνεχῶς ψεύδεται καὶ ποὺ στερεῖται ἀπὸ συνείδησιν. Γιατί ἄν πρόκειται νὰ καταστραφοῦμε, πρέπει ἡ Ἀγγλία νὰ χάση τουλάχιστο τὴν Αὐτοκρατορία τῶν Ἰνδιῶν».Ἡ τρικυμία αὐτὴ τῶν σκέψεων ἀπεδείκνυε χωρὶς ἀμφιβολία, μιὰ ἔλλειψη ψυχραιμίας. Ἄφηνε ὅμως τοὐλάχιστον νὰ ἀνέλθουν στὴν ἐπιφάνεια παλαιὰ αἰσθήματα, κρυμμένα στὰ βάθη τῆς αὐτοκρατορικῆς ψυχῆς, τὰ ἴδια ἐκεῖνα αἰσθήματα ποὺ ὁ Γουλιέλμος ὁ Βος ἐξέφρασε τὸ 1904, στὴν ἀλληλογραφία του μὲ τὸν Τσάρο Νικόλαο τὸν Βον ὅταν προσπαθοῦσε, βασιζόμενος στὴν συνθήκη τῆς Φραγκφούρτης, νὰ ὀργανώση μιὰ ἕνωσι τῆς Γερμανίας, τῆς Γαλλίας καὶ τῆς Ρωσσίας κατὰ τῆς Ἀγγλίας. Κατὰ τὴν διάρκεια τοῦ πολέμου ἡ Γερμανικὴ κυβέρνησις οἰκειοποιήθηκε συχνότατα αὐτὴν τὴν θέσι τοῦ αὐτοκράτορός της, ἀποδίδουσα στὸν βρεττανικὸ ἰμπεριαλισμὸ τὴν εὐθύνη τῆς συρράξεως.

Ἄλλοτε πάλι ἡ Ρωσσία καταγγέλεται ἀπὸ τὴν Γερμανία ὡς ἡ μεγάλη ἔνοχος. Ὅταν στὶς Βερσαλλίες, οἱ ἀντιπρόσωποι τοῦ Ράϊχ ἐπεχείρησαν νὰ δώσουν μιὰ συγκεχυμένη ἀπάντηση στὸ κατηγορητήριο τῶν συμμάχων, ὅτι ἄν ἡ Ρωσσία δὲν διέτασσε κατὰ τὴν διάρκεια τῆς 31ης Ἰουλίου τὴν κινητοποίηση ταυτοχρόνως μὲ τὴν Αὐστρία, ἡ εἰρήνη θὰ ἠμποροῦσε νὰ διασωθῆ. Ἡ Αὐστρία βέβαια δὲν θὰ διέκοπτε τὶς ἐχθροπραξίες κατὰ τῆς Σερβίας καὶ ἡ Σερβία θὰ συνετρίβετο. Ἡ Γερμανία ἐβεβαίωνε τουλάχιστον ὅτι αἱ ἄλλαι δυνάμεις θὰ ἦσαν ἐλεύθεραι νὰ παρακολουθήσουν μὲ σταυρωμένα τὰ χέρια τὸ θέαμα αὐτῆς τῆς συντριβῆς. Στὸ ὑπόμνημα ποὺ ἐκοινοποίησε τὴν 3ην Αὐγούστου στὸ Ραιχστὰγ ὁ Γερμανος καγκελάριος

δὲν ἀρκέσθηκε νὰ κατηγορήση τὴν Ρωσσία γιὰ ἐσπευσμένη κινητοποίηση. Τὴν κατηγόρησε, ὅπως τὸ ἔκαμε καὶ γιὰ τὴν Γαλλία, ὅτι ἄρχισε πρώτη μὲ παραβιάσεις τῶν συνόρων τὸν πόλεμον κατὰ τῆς Γερμανίας. Ἐν τούτοις ὁ ἴδιος τὴν προτεραία ἐπέδωκε στὸν Αὐτοκράτορα μιὰ ἀναφορὰ τοῦ Ἐπιτελείου ποὺ πιστοποιοῦσε ὅτι μόνο τὶς πρωϊνὲς ὥρες τῆς 2ας Αὐγούστου καὶ μετὰ τὴν κήρυξη τοῦ πολέμου, δύο ἀποσπάσματα Κοζάκων ἐπεχείρησαν νὰ καταστρέψουν τὴν σιδηροδρομικὴ γραμμὴ πρὸς τὸ Γιοχάνεσμπουργκ. Ἐν συνεχεία δὲν ἐτόλμησαν νὰ ἐπαναλάβουν ὅτι ἡ Ρωσσία εἶχε τὴν πρωτοβουλία τῶν ἐχθροπραξιῶν, δὲν ἔπαυσαν ὅμως νὰ λέγουν, ὅτι διέλυσε τὶς σοβαρὲς ἀκόμη πιθανότητες διατηρήσεως τῆς εἰρήνης μὲ μιὰ ἐσπευσμένη κινητοποίηση. Τίποτε ὅμως καὶ ὕστερα ἀπὸ αὐτὴν τὴν κινητοποίηση δὲν ἀνάγκαζε τὴν Γερμανία νὰ δημιουργήση τὸ ἀναπότρεπτο. Ὁ Αὐτοκράτωρ τῆς Ρωσσίας, μὲ τηλεγράφημά του τῆς 31ης Ἰουλίου ἀπὸ τὸ Πέτερχωφ ἔδωσε προσωπικὰ στὸν Γουλιέλμο τὸν Βον τὸν λόγο τῆς τιμῆς του, ὅτι τὰ στρατεύματά του θὰ ἀπέφευγαν κάθε πρόκλησι καὶ τὴν 1η Αὐγούστου και ὥρα 7 μ.μ. ὁ Νικόλαος Βοζ τηλεγραφοῦσε ἀκόμη στὸν Αὐτοκράτορα τῆς Γερμανίας. «Ἀντιλαμβάνομαι ὅτι ἦσουν ὑποχρεωμένος νὰ κινητοποιήσης τὸ στράτευμά σου, θὰ ἤθελα ὅμως νὰ ἔχω ἀπὸ σὲ τὴν ἰδία ἐγγύησι , ποὺ ἐγὼ σοῦ ἔδωκα, ὅτι δηλαδὴ τὰ μέτρα αὐτὰ δὲν σημαίνουν πόλεμο καὶ ὅτι θὰ συνεχίσωμε τὶς διαπραγματεύσεις μας διὰ τὸ καλὸν τῶν δύο χωρῶν μας καὶ τῆς γενικῆς εἰρήνης ποὺ εἶναι τόσο προσφιλῆς εἰς τὰς καρδίας μας».

Πρὶν ἀκόμη ὁ Γουλιέλμος ὁ Βος νὰ λάβη αὐτὸ τὸ τηλεγράφημα ποὺ ἐβεβαίωνε τὸ τηλεγράφημα τῆς 31ης Ἰουλίου, εἶχε ἐπιφορτίσει τὸν κόμητα Φὸν Πουρταλὲς νὰ κοινοποιήση στὴν Ρωσσικὴ Κυβέρνηση τὸ ἔγγραφο τῆς κηρύξεως τοῦ πολέμου.

Ὄχι ὀλιγώτερο ἀπὸ τὴν Ἀγγλία καὶ τὴν Ρωσσία καὶ ἡ Γαλλία δὲν ἀπηλλάγη ἀπὸ τὴν κακόπιστη καμπάνια τῆς Γερμανικῆς Αὐτοκρατορίας. Τόσον κατὰ τὴν διάρκεια τοῦ πολέμου, ὅσον καὶ κατὰ τὴν διάρκεια τῆς ἀνακωχῆς κατεβλήθη ἀπὸ τὴν Γερμανία κάθε προσπάθεια ἐντὸς καὶ ἐκτὸς τῶν συνόρων γιὰ νὰ δυσφημισθῆ στὰ ὄμματα τοῦ κόσμου ὁ ἐθνικός μας χαρακτὴρ καὶ νὰ ἀποδοθοῦν στὴν πατροπαράδοτη πολιτική μας προθέσεις καὶ ὀπισθοβουλίες τὰς ὁποίας δὲν εἶχε ποτέ της.

Τὸ λάϊτ - μοτὶβ ἦτο πάντοτε τὸ ἑξῆς. Δὲν εἶναι ἡ Γερμανία, ἀλλὰ ἡ Γαλλία ποὺ θέλησε τὸν πόλεμο.

Τὸ ὅτι τώρα ὁ πρόεδρος τῆς Δημοκρατίας εἶχε τότε τιμητικὴ θέση στὴν πινακοθήκη τῶν ἀνδρῶν τοὺς ὁποίους ἡ Γερμανία θεωροῦσε ὡς φυσικοὺς ἐχθρούς της, ἦτο ἀναπόφευκτος συνέπεια τῆς θέσεως ποὺ κατεῖχε.

Ἂν ὅμως βεβαιώνω αὐτὴν τὴν στιγμὴ ὅτι ἡ Γαλλία καὶ ἡ κυβέρνησίς της δὲν ἔχουν νὰ κατηγορήσουν ἑαυτὰς διὰ τίποτε.δὲν τὸ κάμνω διότι ἐπιδιώκων νὰ ὑπερασπισθῶ ἐναντίον ξένων κατηγόρων ὁποιονδήποτε ἀπὸ τοὺς προέδρους ἢ τοὺς ὑπουργοὺς ποὺ διηύθυναν ἀπὸ τὸ 1871 τὰς ὑπο-

θέσεις τῆς χώρας μας, οὔτε διότι ὑπακούω στὴν δικαιολογημένη ἄλλωστε ἀπολύτως παρόρμηση νὰ δώσω στὴ Γαλλία μετα την ἱστορια που ἑτοιμάζεται νὰ γραφῆ μιὰ ἀκηλίδωτη μορφή. Τὸ κάμνω μόνο διότι ἀφοῦ ἀντιμετώπισα εὐσυνειδήτως τὰ γεγονότα καὶ ἐξήτασα τας ἀναμνήσεις ἐκείνων, ποὺ εἶναι σὲ θέση νὰ γνωρίζουν δεν εὗρῆκα προς την κατεύθυνσιν τῆς παρελθούσης πολιτικῆς μας οὔτε τὴν σκιὰ μιᾶς φιλοπολέμου θελήσεως, οὔτε ἀκόμη ἔστω καὶ τὴν ἐλαχίστη ἀπρονοησία, ἀδεξιότητα ἢ παράλειψη ποὺ θὰ ἠμποροῦσε νὰ δικαιολογήση τὴν κήρυξη πολέμου ἀπο μέρους τῆς Γερμανίας.

Δὲν ὑπάρχει βέβαια ἀμφιβολία ὅτι ἐπὶ 45 ἔτη ὑπῆρχε μεταξὺ τῆς Γερμανίας καὶ τῆς Γαλλίας μιὰ μόνιμος παρεξήγησις. Ἡ πρώτη δεν ἠμποροῦσε νὰ καταλάβη γιατὶ ἡ δεύτερη ἀπέφευγε νὰ γίνη ὁ λαμπρὸς δεύτερος ὑποτακτικός της. Ἡ Αὐστρία εἶχε λησμονήση τὴν Σάδοβα. Διατί ἡ Γαλλία νικημένη, τραυματισμένη, σκυλευθεῖσα μὲ δύο ἐπαρχίες της δὲν ἐδέχετο καὶ αὐτὴ εὐχαρίστως τὴν ἡγεμονία τοῦ νικητοῦ;

Δὲν ἀρκοῦσε τὸ ὅτι ἦτο εἰρηνική, ἥσυχη, γεμάτη ἀπὸ ἐγκαρτέρηση. Ἡ Γερμανία ἤθελε καὶ κάτι ἄλλο ἐκτὸς ἀπὸ τὴν νομιμοφροσύνη, τὴν εὐγένεια καὶ τὴν διάκρισι . Ἤθελε νὰ ἀποσπάση ἀπὸ τὴν Γαλλία μέσα σὲ τρυφερὲς περιπτύξεις τὴν όριστικὴ ἰσχὺ τῆς συνθήκης τῆς Φραγκφούρτης καὶ νὰ τὴν ἀλυσσοδέση ὕστερα πειθήνια, φιλόφρονα καὶ παθητικὴ στὴν ἰδική της μοίρα.

Αὐτὸς ἀκόμη ὁ πρίγκηψ Μπύλωβ ἂν καὶ ἦτο καλύτερος ψυχολόγος καὶ καλύτερος παρατηρητὴς ἀπὸ τοὺς περισσοτέρους συμπατριώτας του, ἔγραφε πρὸ τοῦ πολέμου ἕνα κεφάλαιο, ποὺ ἐπεγράφετο ἡ Γαλλία ἀδιάλλακτος καὶ ἂν καὶ ἀπέδιδε φόρο τιμῆς στὸν Γαλλικὸ Ιδεαλισμό-ἔλεγε ὅτι περιμένει ἀπὸ τὸν χρόνο ἴασι ἀπὸ τὰς πλάνας μας καὶ μᾶς ἐθεωροῦσε ὀφθαλμοφανῶς λιγάκι τρελλοὺς γιατὶ διατηρούσαμε στὰ βάθη τῆς ψυχῆς μας τὴν λατρεία τοῦ ἀπαραγράπτου δικαίου, ἀντὶ νὰ γευώμεθα ἥσυχα τὰ ἀγαθὰ τῆς γερμανικῆς ὑπεροχῆς ἐπειδὴ δὲν θέλαμε νὰ ποῦμε στὴν Γερμανία: ἔχετε δίκαιο νὰ καταπιέζετε τὴν συνείδησι τῆς Ἀλσατίας καὶ τῆς Λωραίνης,ἔβγαζε τὸ συμπέρασμα ὅτι ἡ μνησικακία κατὰ τῆς Γερμανίας ἦτο ἡ ψυχὴ τῆς Γαλλικῆς πολιτικῆς καὶ ὅτι ἡ ἐπιθυμία τῆς ἀνταποδόσεως ἦτο τὸ κυριαρχοῦν ἐθνικὸ πάθος μας.

Ἀπὸ τὸ 1870 μέχρι τοῦ 1914 ἡ ἰδία ἔλλειψις κατανοήσεως ἐπηυξημένη μάλιστα ἀκόμη παραπάνω παρουσιάζεται γενικὰ στὸ μεγαλύτερο μέρος τῶν Γερμανῶν, Μιὰ μέρα κάμνουν τὸ πᾶν γιὰ νὰ ἐξεγείρουν τὴν Γαλλικὴ δημοσία γνώμη, τὴν ἑπομένη ἐκπλήσσονται, ποὺ δὲν τοὺς εὐχαριστοῦμε γιὰ τὶς προκλήσεις των. Μέχρι τοῦ 1873 ὁ πρίγκηψ Βίσμαρκ δὲν παύει νὰ μᾶς ἀπειλεῖ καὶ νὰ μᾶς κακομεταχειρίζεται. Τὸ 1875 μάλιστα, εἶναι ἕτοιμος νὰ ξανανάψη τὴν φλόγα τοῦ πολέμου καὶ δὲν σταματᾶ παρὰ μόνο ἀπὸ τὴν στάσι τῆς Ἀγγλίας καὶ Ρωσσίας.Ὕστερα ἐπὶ δέκα περίπου χρόνια προσπαθεῖ μὲ πονηριὲς καὶ μὲ φιλοφρονήσεις νὰ μᾶς συν-

δέση στενά μὲ τὴν πολιτική του καὶ νὰ μᾶς ἀναγκάση νὰ ἀναγνωρίσουμε μὲ μιὰ πανηγυρικὴ ἐπικύρωση τὸν διαμελισμὸν τὰς ἐπαφάς μας. Μὲ τὴν ἐλπίδα νὰ μᾶς φέρη σὲ ρηξῖ μὲ τὴν Ἰταλία στὸν κόμητα Ντὲ - Σαὶν - Βαλλιὲ τὸν Ἰανουάριο τοῦ 1879. «Νομίζω ὅτι τὸ Ἀχλάδι τῆς Τύνιδος ἔχει ὡριμάσει καὶ ὅτι ἔφθασε γιὰ σᾶς ἡ ὥρα νὰ τὸ κόψετε» καὶ ὕστερα ἀπὸ μερικοὺς μῆνες. «Δὲν θέλω νὰ ὑπάρχουν μεταξύ μας σημεῖα διαφωνιῶν».

Τὸ 1884 προχωρεῖ ἀκόμη περισσότερο καὶ προτείνει στὸν νεο μας πρέσβυ κ. Ντὲ Κουρσέλ, μιὰ Γαλλογερμανικὴ συμμαχία, ποὺ προορίζεται νὰ ἀνταπεξέλθη κατὰ τῆς ναυτικῆς Δυνάμεως τῆς Ἀγγλίας. Καὶ ὁ Βαρῶνος Ντὲ Κουρσέλ, ποὺ ἀντιλαμβάνεται πολὺ καλὰ τὶς προθέσεις τοῦ Καγκελαρίου γράφει στὸν Ζὺλ Φερρύ, τὴν 23ην Σεπτεμβρίου 1884: «Κατὰ βάθος θέλει νὰ παίξη πολὺ ἄσχημο παιχνίδι στὴν Ἀγγλία, ἀλλὰ μὲ τὸ χέρι μας καὶ χωρὶς νὰ ἀποκαλυφθῆ. Καὶ ὁ πρέσβυς μας προσθέτει:» «Ὑπάρχει μία λέξις στὴν συνομιλία (στὴν συνομιλία μὲ τὸν Βίσμαρκ), ἐπὶ τῆς ὁποίας σᾶς ζητῶ τὴν ἄδεια νὰ ἐπανέλθω:»«ἐπιθυμῶ, μοῦ εἶπε, νὰ φθάσω μέχρι τοῦ σημείου, ὥστε νὰ συγχωρήσετε τὸ Σεδάν, ὅπως ἐσυγχωρήσατε τὸ Βατερλώ». Ἂν τὸν ἀκούσωμε συνέχισε ὁ κύριος Ντὲ Κουρσὲλ τότε ἴσως μιὰ μέρα ἕνας ἀπὸ τοὺς διαδόχους του θὰ πῆ στὰ ἀνήψια μας: «ἐπιθυμῶ νὰ μοῦ συγχωρήσετε μία νέα ἧττα καὶ ἕνα νέο διαμελισμό, ὅπως οἱ πατέρες σας μᾶς ἐσυγχώρησαν τὸ Σεδάν».

Αὐτὸ ἀποδεικνύει πόσο ἀσεβὴς καὶ πόσο γόνιμος σὲ δυσάρεστες συνέπειες γιὰ τὴν πατρίδα εἶναι ἡ ἐλαφρότης ἐκείνων, οἱ ὁποῖοι τυφλωμένοι ἀπὸ τὸ προσωρινὸ συμφέρον ἑνὸς κόμματος ἢ ἀπατημένοι ἀπὸ ἀστήρικτες ἱστορικὲς θεωρίες, ἐπεχείρησαν νὰ δικαιολογήσουν στὰ ὄμματα τῆς Γαλλίας τὶς συνθῆκες τοῦ 1815 καὶ νὰ σβύσουν ἀπὸ τὴν ψυχή της τὴν κακὴ ἀνάμνηση τῶν λυπηρῶν ἀκρωτηριασμῶν ἐκείνης τῆς ἐποχῆς. Θὰ ἐπιθυμοῦσα ἀπὸ αὐτὴν τὴν ὡραία περικοπὴ νὰ σβύσω τὶς λέξεις «κακὴ ἀνάμνησις». Δὲν εἶναι ὀρθὴ ὅσο δὲν εἶναι ὀρθὴ καὶ ἡ λέξις «μνησικακία». Οὔτε λόγω κακῆς ἀναμνήσεως, οὔτε ἀπὸ μνησικακία, ἀλλὰ μόνο ἀπὸ ἐθνικὴ ἀξιοπρέπεια καὶ σεβασμὸ πρὸς τὸ δίκαιον, ἀλλὰ καὶ ἀπὸ τὴν στοργή της πρὸς τοὺς πληθυσμούς, ποὺ ἀπεσπάσθησαν βιαίως ἀπὸ τὴν μητέρα πατρίδα, ἡ Γαλλία δὲν ἠμποροῦσε νὰ ἀπαντήση στὴν πρόσκληση τοῦ πρίγκηπος Βίσμαρκ. Θὰ ἠμποροῦσε νὰ λησμονήση τὸ Σεδάν. Θὰ ἠμποροῦσε νὰ λησμονήση μιὰ στρατιωτικὴ καταστροφή. Δὲν ἠμποροῦσε νὰ λησμονήση τὴν προσβολή, ποὺ ἐγένετο στὴν ἐλευθερία τῶν ὁμοεθνῶν της.

Ὁ κ. Ντὲ Κουρσὲλ ἐπέμενε ἀκόμη ἐντόνως σὲ μιὰ ἐπιστολή του, τῆς 20ης Ἰανουαρίου 1885, πρὸς τὸν Ζὺλ Φερρὺ ἐπὶ τοῦ κινδύνου τῆς νέας συνθηκολογήσεως ποὺ ἐζητοῦσαν νὰ μᾶς ἐπιβάλουν καὶ δὲν εἶναι ἀνάγκη νὰ τονίσω, ὅτι οἱ ἀπόψεις του συμφωνοῦσαν ἐξ ὁλοκλήρου μὲ τὶς ἀπόψεις τοῦ μεγάλου ὑπουργοῦ πρὸς τὸν ὁποῖον ἀπηυθύνετο: «Ἡ ἀποκόμησις τῶν ἀναμνήσεών μας, ἀναφωνοῦσε, ἡ ἀπόσπασις τοῦ βλέμματός μας ἀπὸ παρελθὸν πρὸς ἕνα ἄδηλον μέλλον, γιὰ νὰ συνηθίσωμε καλύτε-

ρα στις σκληρές συνθῆκες τοῦ παρόντος καί νά παρασυρθοῦμε, μέ αὐτόν τόν τρόπο, σχεδόν ἀσυναίσθητα, στήν όριστική ἀποδοχή τῶν τετελεσμένων γεγονότων τοῦ 1815 καί 1871, ὥστε ἡ Γαλλία ἀποδεχομένη τούς συνεχεῖς διαμελισμούς της καί τήν στρατιωτική καί γεωγραφική ἡγεμονία τῆς Πρωσσίας, νά κινῆται εἰς τό ἑξῆς μέσα στήν τροχιά τῆς Γερμανικῆς Αὐτοκρατορίας, αὐτό εἶναι τό πρόγραμμα πού ὁ πρίγκηψ Βίσμαρκ ἀκολουθεῖ ἀπέναντί μας. «Παραιτηθῆτε ἀπό τό ζήτημα τοῦ Ρήνου, μοῦ ἐπανέλαβε συχνά, θά σᾶς βοηθήσω νά λάβετε σέ ὅλα τά ἄλλα σημεῖα κάθε ἱκανοποίηση, πού ἐπιθυμεῖτε».

Περνοῦν μερικοί μῆνες καί ἐπειδή ὁ Φόν Βίσμαρκ διαπιστώνει παρά τήν ἠπία πολιτική πού ἐφαρμόζεται στήν Ἀλσατία καί Λωραίνη ἀπό τόν στρατάρχην Φόν Μαντόϋφελ ὁ πληθυσμός ἐξακολουθεῖ ἐκ τοῦ ἐμφανοῦς νά νοσταλγῆ τήν Γαλλία καί ἐπωφελεῖται ἀπ' τόν θάνατο τοῦ τοποτηρητοῦ γιά νά τόν ἀντικαταστήση μέ τόν πρίγκηπα Χοενλόε, πρέσβυ τῆς Γερμανίας στό Παρίσι στόν ὁποῖον δίδει τήν ἐντολή νά ἐπαναλάβη χωρίς κανένα οἶκτο τίς παλαιές μεθόδους τοῦ ἐξαναγκαστικοῦ ἐκγερμανισμοῦ. Τήν 30 Σεπτεμβρίου 1885 ὁ πρίγκηψ Χοενλόε ἔρχεται νά ἀποχαιρετήση τόν κ. Ντέ Φρεϋσυνέ πρόεδρο τοῦ ὑπουργικοῦ συμβουλίου καί ὑπουργό τῶν ἐξωτερικῶν.«Δέν πηγαίνω, λέγει στό Στρασβοῦργο χωρίς ἀνησυχία. Ἀπό τό Βερολῖνον θά μέ ὠθήσουν νά λάβω δραστικά μέτρα γιατί πιστεύουν ὅτι οἱ πληθυσμοί τῆς Ἀλσατίας καί Λωραίνης ἔγιναν ἐχθρικοί ἀπέναντί μας. Φοβοῦνται ὑποκινήσεις προερχομένας ἀπό αὐτήν τήν πλευρά τῶν συνόρων ὅπου παρατηρεῖται κάποια ἔντασις τῶν ἰδεῶν τῆς ρεβάνς. Καί ὁ πρίγκηψ ἀναγιγνώσκει στόν κύριον Ντέ - Φρεϋσυνέ αὐτήν τήν περικοπή μιᾶς ἐπιστολῆς τοῦ Βίσμαρκ: «Θά ἐξακολουθήσω νά κάνω ὅτι μπορῶ γιά νά διατηρήσω καλάς σχέσεις μέ τήν Γαλλίαν. Φοβοῦμαι ὅμως ὅτι δέν θά τό κατωρθώσω».Ὁ Ντέ Φρεϋσυνέ διαμαρτύρεται ζωηρά. Ἀποδεικνύει στόν πρίγκηπα Χοενλόε ὅτι ἡ Γαλλία εἶναι σταθερά προσηλωμένη στήν διατήρησι τῆς εἰρήνης καί ὅτι εἶναι προθυμότατη νά βαδίση ἐκ συμφώνου μέ τήν Γερμανία στά πολυάριθμα ζητήματα, ὅπου δέν διΐστανται τά συμφέροντά των. Καί καθορίζων αὐτήν τήν πολιτική τήν 17ην Ὀκτωβρίου 1885 καί τήν 10ην Μαΐου 1887 στίς ἐπιστολές πού ἀπευθύνει στόν Βαρῶνο Ντέ Κουρσέλ ἐπαναλαμβάνει: «Ἡ Γαλλία δέν ἀπειλεῖ κανένα. Εἶναι εἰλικρινής στάς διαμαρτυρίας της. Δέν ζητεῖ παρά ἕνα μόνο πρᾶγμα. Τόν σεβασμόν τῶν δικαιωμάτων της καί τήν μή περιφρόνηση τῆς δικαίας ὑπερηφανείας της»

Ἀλλά γιά μιά φορά ἀκόμη αἱ διαβεβαιώσεις αὐταί δέν ἀρκοῦν στόν Φόν Βίσμαρκ. Ζητεῖ τήν ὑποδούλωσή μας. Καί ἐπειδή διστάζομε μᾶς γρονθοκοπεῖ. Ὁ υἱός του Κόμης Χέρμσερτ, ὑφυπουργός τῶν ἐξωτερικῶν, παραπονεῖται εἰς τόν κ. Ντέ Κουρσέλ, διά τήν δημοτικότητα τοῦ Ντερουλέντ καί ἤδη ἀπό τήν 26ην Μαρτίου 1886 ὁ πρέσβυς μας μᾶς ἀναγγέλει μιά σοβαρά καί συστηματική ἐπίθεση ἐναντίον μας μ' αὐτήν τήν συγκα-

Ὁ γηραιὸς Αὐτοκράτωρ Φραγκῖσκος Ἰωσὴφ μὲ τὸν διαδεχθέντα αὐτὸν στὸν Θρόνο πρίγκηπα Κάρολο, τὸν τελευταῖο Αὐτοκράτορα τῆς Αὐστρουγγαρίας.

Ὁ στρατηγὸς Ζόφρ.

τάθεσι ἢ μᾶλλον ὑπὸ τὴν ὤθησι τοῦ Καγκελαρίου.Ὁ κ. Φλουρὰνς ἀντικαθιστᾶ τὸν κ. Ντὲ Τρεϊσυνὲ στὸ Καὶ Ντ' Ὀρσαί.Ὁ κ.Ἑρμπὲττ ἀντικαθιστᾶ τὸν κ. Ντὲ Κουρσὲλ στὴν πρεσβεία τοῦ Βερολίνου καὶ τὴν 1ην Ἰανουαρίου τοῦ 1887 ὁ νέος πρέσβυς γράφει στὸν ὑπουργό. «Εἶναι γεγονὸς ὅτι ἡ Γερμανία προετοιμάζεται γιὰ πόλεμο καὶ ὅτι καταβάλλεται προσπάθεια νὰ συνηθίσουν τὰ πνεύματα στὸ ἐνδεχόμενο αὐτό. Θέλουν νὰ εἶναι ἕτοιμοι νὰ ἀγωνισθοῦν κατὰ τῆς Ρωσσίας καὶ καθ' ἡμῶν ἂν ἀποφασίσουμε νὰ συνδέσουμε τὴν τύχη μας μαζί της». Καὶ αὐτὰ συνέβαιναν πολλὰ χρόνια πρὶν νὰ γίνη ἡ Γαλλία σύμμαχος τῆς Ρωσσίας. Ἀπὸ τότε ὁ πρίγκηψ Βίσμαρκ ὅταν δὲν μᾶς εὕρισκε ἀρκετὰ φιλόφρονας καὶ ἀρκετὰ πειθηνίους ἀντιμετώπιζε τὸ ἐνδεχόμενον ἑνὸς προληπτικοῦ πολέμου, τοῦ ὁποίου ὁ Μπερνάρδι ἐπεχείρησε νὰ δικαιολογήση τὴν ἠθικὴ ἀναγκαιότητα καὶ τοῦ ὁποίου ἡ ἀπαισία θεωρία ὁδήγησε τὴν Γερμανία στὸ ἔγκλημα τοῦ 1914.

Ματαίως ὁ κ. Φλουρὰνς ἐξαντλεῖται στὸ Βερολῖνο σὲ φιλειρηνικὲς διαβεβαιώσεις. Ὁ κ. Ἕρμπερττ φοβεῖται μήπως μὲ τὴν ἐλαχίστη ἀπρονοησία ἀπὸ μέρους μας ἐπιχειρήσει ὁ κ. Φὸν Βίσμαρκ νὰ μᾶς συντρίψη γιὰ λόγους προνοίας. Καὶ πραγματικὰ ὁ καγκελάριος ἀντιμετωπίζει ἐκείνη τὴν ἐποχὴ μιὰ σοβαρωτάτη ἐσωτερικὴ κρίση. Τὴν 14ην Ἰανουαρίου 1887 τὸ Ράϊχσταγ ἀπέρριψε τὸ στρατιωτικὸ νομοσχέδιο. Ὁ Αὐτοκράτωρ διέλυσε τὸ Ράϊχσταγ καὶ προεκηρύχθησαν νέαι ἐκλογαί. Ἀντιπολιτευόμενοι βουλευταὶ ἐκλέγονται ἐκ νέου στὴν Ἀλσατία καὶ Λωρραίνη . Καὶ ἂν καὶ ἡ νέα πλειοψηφία τοῦ Ράϊχσταγ ἐγκρίνει τὴν 11ην Μαρτίου τὸν νέο στρατιωτικὸ νόμο ὁ Βίσμαρκ δὲν εἶναι καθόλου ἱκανοποιημένος.

Ὁ Γουλιέλμος ὁ Α΄ ἀποθνήσκει τὴν 9ην Μαρτίου 1888 καὶ κατὰ τὴν διάρκειαν τῆς ἐφημέρου Βασιλείας τοῦ Φρειδερίκου τοῦ Α΄ τοῦ Αὐτοκράτορος, τοῦ ὁποίου ὅλος ὁ κόσμος ἐξυμνεῖ τὰ φιλελεύθερα φρονήματα, εἰσάγεται στὴν Ἀλσατίαν καὶ στὴν Λωρραίνη τὸ σύστημα τῶν διαβατηρίων. Τὴν 15η Ἰουνίου ὁ Γουλιέλμος ὁ Β΄ ἀνέρχεται στὸν θρόνον καὶ πρὶν περάσουν δύο χρόνια, ἀποπέμπει τὸν Βίσμαρκ. Γίνεται ὁ μοναδικὸς κύριος τῆς Γερμανικῆς πολιτικῆς καὶ δὲν ἔχει, ὅπως ἀρέσκεται νὰ τὸ ἐπαναλαμβάνη, νὰ δώση λόγον σὲ κανένα ἐκτὸς ἀπὸ τὸν γηραιὸ Θεὸ τῆς χώρας του. Θὰ ἐγκαινιάση ἄραγε μιὰ νέα μέθοδο ἀπέναντι τῆς Γαλλίας; Καθόλου. Γρήγορα, γρήγορα φορεῖ τὶς μπότες μὲ τοὺς πτενιστῆρες τοῦ πεσόντος ὑπὸ δυσμένειαν ὑπηρέτου του. Τὴν ἄνοιξη τοῦ 1891 θέλει νὰ προσελκύση τοὺς Γάλλους καλλιτέχνας σὲ μιὰ ἔκθεση ποὺ ὀργανώνει στὸ Βερολῖνο. Στέλλει τὴν μητέρα του χήρα τοῦ Αὐτοκράτορος Φρειδερίκου, στὸ Παρίσι γιὰ νὰ τοὺς πείση. Αὐτὴ πηγαίνει στὶς Βερσαλλίες καὶ ἐπισκέπτεται τὴν «Αἴθουσα τῶν κατόπτρων», ὅπου ἀνεκηρύχθη ἡ Γερμανικὴ Αὐτοκρατορία. Καὶ ἐπειδὴ ἡ ἀτυχὴς αὐτὴ πρωτοβουλία προκαλεῖ στοὺς δρόμους μιὰ διαδήλωση, ποὺ διελύθη ἄλλωστε ταχύτατα, ὁ Αὐτοκράτωρ θυμώνει καὶ ὁμιλεῖ γιὰ τοὺς παληογάλλους ποὺ προσβάλλουν μιὰ γυναῖκα. Ὕστερα ἀλλάσει τακτικὴ καὶ τὴν 23ην Ἰουνίου 1894 προτεί-

νει στὸν κύριο Ἔρμπετ διὰ τοῦ Βαρώνου Μάρσαλ κοινὴ δράση τῆς Γερμανίας καὶ τῆς Γαλλίας διὰ τὴν διατήρηση, κατὰ πάσης ἀντιθέτου προσπαθείας τῆς Βρεττανικῆς Αὐτοκρατορίας, τοῦ νομίμου, ὅπως τὸ ὀνομάζει "status quo,, στὴν Ἀφρική.

Τὴν 1η Ἰανουαρίου 1896 ὁ Βαρῶνος Μάρσαλ ἔρχεται νὰ ἐρωτήση τὸν πρέσβυ μας ἂν ἡ Γαλλία θὰ ἦτο διατεθειμένη ἀπὸ συμφώνου μὲ τὴν Γερμανία νὰ περιορίση τὴν ἀνεξάντλητη ὄρεξη τῆς Ἀγγλίας. «Μοῦ φαίνεται ἀναγκαῖον προσθέτει ὅτι δὲν πρέπει πιὰ νὰ ὑπολογίζη στὸν Γαλλογερμανικὸν ἀνταγωνισμό, γιὰ νὰ ἁρπάξη ὅτι τῆς ἀρέση. Κάτω ἀπὸ τὴν μάσκα ἑνὸς ὁρμητικοῦ καὶ ἀσταθοῦς χαρακτῆρος ὁ Γουλιέλμος Β΄ ἐπιδιώκει μὲ ἐπιμονὴ τὴν πραγματοποίηση τῶν ἰδεῶν του. Θέλει κι' αὐτὸς νὰ τὸν ἀγαπᾶ ἡ Γαλλία. Νὰ τὸν ἀγαπᾶ ὅμως κατὰ τῆς Ἀγγλίας. Σὲ μιὰ ἀναφορά του τοῦ Φεβρουαρίου 1899, ὁ ναυτικός μας ἀκόλουθος ὑποπλοίαρχος Μπυσάρ, ἀφηγεῖται, ὅτι ὁ Αὐτοκράτωρ ἐξέφρασε τὴν ἐπιθυμία νὰ δῆ ἕνα Γαλλικὸ πολεμικὸ νὰ ἐπισκέπτεται τὰς Γερμανικὰς ἀκτάς. Θὰ ἐγίνετο δεκτὸ μὲ ἐγκαρδιότητα. Καὶ ἀμέσως ὕστερα ὁ Αὐτοκράτωρ προσέθεσε: «Ἡ ἤπειρός μας πρέπει νὰ ἑνωθῆ στενὰ γιὰ νὰ ἀμυνθῆ κατὰ τοῦ μελλοντικοῦ κινδύνου, ποὺ εἶναι ἡ Ἀμερική». Ἡ αὐτοῦ μεγαλειότης ἐτελείωσε μὲ τὴν παρατήρηση ὅτι σὲ περίπτωση πολέμου μὲ τὴν Ἀγγλία θὰ ἔπρεπε νὰ συγκεντρώσωμε ὅσο τὸ δυνατὸ περισσότερα πλοῖα στὴν Μεσόγειο. Ὁ Μαρκήσιος Ντὲ Νουάϊγ μὲ τὴν σειρά του ἀναφέρει, τὴν 4ην Ἰουνίου 1899, μιὰ ἄλλη συνομιλία τοῦ Αὐτοκράτορος μὲ τὸν ἴδιο ναυτικὸ ἀκόλουθο». Ἀσφαλῶς ἐσήμανε ἡ ὥρα, ἐπανέλαβε ὁ Γουλιέλμος ὁ Β΄ κατὰ τὴν ὁποίαν ἡ ἤπειρός μας θὰ πρέπει νὰ ἀμυνθῆ κατὰ τῆς Ἀγγλίας καὶ τῆς Ἀμερικῆς. Καὶ νομίζω ὅτι ἔπρεπε ἡ Γερμανία καὶ ἡ Γαλλία νὰ στηρίζωνται ἡ μιὰ ἐπάνω στὴν ἄλλη». Τὸν Αὔγουστο τοῦ 1899, ὁ Αὐτοκράτωρ εὑρισκόμενος στὰ ὕδατα τοῦ Μπέργεν, ὅπου κάμνει τόσο συχνὲς ἐκδρομὲς καὶ ὅπου ἀναζητοῦσε ἐπίσης ἕνα ἄλλοθι, τὸν Ἰούλιο τοῦ 1914, ἐπισκέπτεται τὸ ἐκπαιδευτικό μας πλοῖο «Ἰφιγένεια». Καὶ ὅπως ἀναφέρει, τὴν 16ην Αὐγούστου, ὁ πρεσβευτής μας στὴν Κοπεγχάγη φαντάζεται ἀμέσως, ὅτι αὐτὴ ἡ θορυβώδης ἐπίσκεψις θὰ καταστήση τὴν «Ἰφιγένεια» καὶ τὴν Γαλλία «οὐραγοὺς τοῦ Γερμανικοῦ στόλου». «Ἐπέτυχα στοὺς σκοπούς μου», γράφει ὕστερα ἀπὸ μερικὰς ἡμέρας στὸν Μεγάλο Δούκα τοῦ Ὄλδεμπουργ.

Τὸν Ὀκτώβριον τοῦ 1899 ἐκρήγνυται ὁ πόλεμος τοῦ Τράνσβαλ καὶ ἀμέσως ὁ πρίγκηψ Μπύλωβ ἐπισκέπτεται τὸν πρέσβυ μας γιὰ νὰ τοῦ εἰπῆ, ὅτι σὲ ὅλη τὴν Ἀφρικὴ ταυτίζονται τὰ συμφέροντά μας. Καὶ ὅσο διαρκοῦν οἱ ἐχθροπραξίες, ἡ Γερμανικὴ πολιτικὴ παίζει τὸ ἑξῆς διπλὸ παιχνίδι: Ὁ Γουλιέλμος ὁ Βος προσφέρει ζάχαρι στὴν Ἀγγλία καὶ ὁ κόμης Μπύλωβ χειρίζεται τὸ μαστίγιο. Τὸ 1903 πάλι, λέγει στὸ νέο μας πρέσβυ κ. Μπιούρ, διὰ τοῦ κόμητος Ὄστεν - Σάκεν, πρέσβεως τῆς Ρωσσίας, ὅτι ἡ Γερμανία εἶναι πρόθυμος νὰ προσεγγίση καὶ τὴν Γαλλία, ὑπὸ τὸν ὅρο

τῆς διατηρήσεως τῶν κειμένων συνθηκῶν. Καὶ συνεχῶς ὁ Αὐτοκράτωρ ἐπαναλαμβάνει τὰ ἴδια πράγματα. Τὰ ἐπαναλαμβάνει στοὺς πρέσβεις καὶ στοὺς στρατιωτικοὺς καὶ ναυτικοὺς ἀκολούθους μας, στοὺς Γάλλους πολιτικοὺς ἄνδρας, ποὺ δέχεται στὴν θαλαμηγό του καὶ τοὺς γεμίζει μὲ φιλοφρονήσεις. «Μὰ τί ἔχετε; Σᾶς τείνω τὴν χεῖρα. Γιατί δὲν τὴν σφίγγετε πιὸ θερμά»; Καὶ τότε ἀπὸ πεῖσμα, ποὺ ἀπαρνούμεθα μιὰ οἰκειότητα ποὺ μᾶς προτείνει, πάντοτε δμως ἐναντίον κάποιου, ἄλλοτε ἐναντίον τῶν ἀδελφῶν μας τῆς Ἀλσατίας, ἄλλοτε ἐναντίον τῆς Ἀγγλίας, ἡ Γερμανία καταντᾶ νὰ αὐθυποβάλλεται ἡ ἰδία καὶ πιστεύει ἢ προσποιεῖται δτι πιστεύει, δτι ἔχουμε ὀπισθοβουλία καὶ σκεπτόμεθα μιὰ ρεβάνς. Δὲν ἐσκεπτόμεθα δμως τίποτε ἀπὸ αὐτά! Ἠξεύραμε πολὺ καλά, τί θὰ ἐστοίχιζε ἕνας πόλεμος στὴν Γαλλία καὶ στὴν ἀνθρωπότητα. Τί λέγω; Τὴν ἡμέρα, ποὺ ὕστερα ἀπὸ τὴν Γερμανικὴ ἐπίθεσι, μᾶς ἀπεδόθησαν ἡ Ἀλσατία καὶ Λωραίνη καὶ αὐτὴ ἀκόμη ἡ μέθη τῆς χαρᾶς δὲν μᾶς ἔκαμε οὔτε μιὰ στιγμὴ νὰ χάσωμε τὴν συναίσθησι τῶν εὐθυνῶν μας καὶ ἐν ὀνόματι τῆς νικητρίας Γαλλίας εἴπαμε καθαρὰ καὶ παστρικὰ στοὺς ἐπανευρεθέντας συμπατριῶτας μας, δτι ποτὲ δὲν θὰ ἐλαμβάναμε πρωτοβουλία ἑνὸς πολέμου, γιὰ νὰ τοὺς φέρωμε τὴν ἐλευθερία. Δὲν γνωρίζω οὔτε ἕνα Γάλλο Ὑπουργό, δὲν γνωρίζω οὔτε ἕνα Γάλλο Πρόεδρο τῆς Δημοκρατίας, ποὺ νά ἐπρόφερε ποτὲ τὴν λέξι Ρεβάνς. Δὲν γνωρίζω οὔτε ἕνα ποὺ νὰ ἐκαλλιέργησε φανερὰ ἢ μυστικὰ τὴν ἰδέα μιᾶς ἐνόπλου συρράξεως. Ὅλες οἱ Κυβερνήσεις μας, ἡ μία ὕστερα ἀπό τὴν ἄλλη, συντηρητικές, μετριοπαθεῖς, Δημοκρατικὲς ἢ Ριζοσπαστικές, ἐπεζήτησαν νὰ διατηρήσουν μὲ τὴν Γερμανία σχέσεις, δὲν λέγω ἁπλῶς ἀψόγους, δὲν λέγω ἁπλῶς τυπικάς, ἀλλά, δσο τὸ δυνατόν, φιλικάς. Ἐφρόντισαν νὰ συμφωνήσουν μαζί τῆς ἐπὶ τῶν οἰκονομικῶν καὶ ἀποικιακῶν ζητημάτων. Προσήγγισαν μὲ αὐτὴν στὶς ἐκθέσεις, στὶς διασκέψεις, στις διεθνεῖς ὀργανώσεις. Ἐπεφύλαξαν ἐγκάρδια ὑποδοχή, συχνὰ μάλιστα γεμάτη ἀπὸ ὑπερβολικὸ θαυμασμὸ στοὺς σοφούς, στοὺς συγγραφεῖς, στοὺς καλλιτέχνας της. Ἐπολλαπλασίασαν ἀπέναντί της τὰ δείγματα τῆς ἐκτιμήσεως καὶ τῆς εὐμενείας. Παραδείγματα ὑπάρχουν ἄπειρα καὶ κατὰ τοὺς μῆνας ἀκόμη ποὺ προηγήθησαν τοῦ πολέμου. Τὸ μόνο πρᾶγμα, ποὺ δλοι ἀρνήθηκαν νὰ κάνουν, ἀπὸ τοῦ 1871 μέχρι τοῦ 1914, εἶναι ἡ παραίτησις ἀπὸ τὰς δύο Γαλλικὰς ἐπαρχίας καὶ ἡ ἀτιμία μιᾶς προδοσίας.

Ἡ Γαλλία εἶναι πολὺ ὑπερήφανη καὶ πολὺ τιμία, γιὰ νὰ περιβάλη τὴν ἔκφρασι τῆς λύπης της μέσα σέ, δὲν ξεύρω ποιοὺς ἀπατηλοὺς τύπους καὶ νὰ συνοδεύση μὲ μιὰ διανοητικὴ ταχυδακτυλουργία, μιὰ πολιτικὴ συνενόηση μὲ τὴν Γερμανία. Ἡ Γερμανία δὲν μποροῦσε νὰ ἐννοήση τὴν μεγαλόφρονα σκέψη τῆς Γαλλίας, νὰ σεβασθῆ τὴν εὔλογο φιλοτιμία μας καὶ νὰ διατηρήση μαζί μας ἁπλῶς σχέσεις καλῆς γειτονίας, χωρὶς νὰ θέλη, νὰ μᾶς ὑποβάλη στὴν ἐναλλασομένη δίαιτα τῶν θωπειῶν καὶ τῶν γρονθοκοπημάτων. Τὴν εὐνόησε δμως ἡ μοῖρα, ποὺ συνετέλε-

σε στὴν δημιουργία τῆς ἑνότητός της καὶ στὴν γέννηση τῆς Αὐτοκρατορίας. Ἂν πιστεύσωμε στὸν Ἴδιο τὸν πρίγκηπα Φὸν Μπύλωβ, μιὰ ἀπὸ τὶς λαμπρότερες ἀρετὲς τοῦ Βίσμαρκ εἶναι ἡ ἀντίληψις ὅτι γιὰ νὰ συμπληρωθῆ ἡ Γερμανικὴ ἑνότης, ἔπρεπε ἡ ἐκτέλεσις τοῦ μεγάλου αὐτοῦ ἔργου νὰ μὴ βασισθῆ στὰ χαρίσματα ἐκεῖνα, ποὺ εἶναι ἀπὸ κληρονομικότητα ἀσθενέστερα στοὺς Γερμανούς, δηλ. στὰ πολιτικά τους χαρίσματα.

«Καὶ ἐπειδή, συνεχίζει πάντοτε ὁ Μπύλωβ, ἡ τύχη τὸ θέλησε νὰ εὕρη ὁ Βίσμαρκ στὸ πλευρό του μιὰ στρατηγικὴ ἰδιοφυΐα σὰν τὸν Μόλκε καὶ ἕνα ὀργανωτὴ σὰν τὸν Ρόον, κατέστη δυνατὸν να πραγματοποιηθῆ τὸ θαῦμα τοῦ 1871». Ὁ Βίσμαρκ διησθάνθη, παρατηρεῖ ὁ διάδοχός του, ὅτι στὴν Γερμανία ἡ ἐθνικὴ ἰδέα δὲν ἀναζωπυροῦται ἀπὸ τὰς προστριβὰς μεταξὺ Κυβερνήσεως καὶ λαοῦ, ἀλλὰ ἀπὸ τὴν προστριβὴ τῆς Γερμανικῆς ὑπερηφανείας κατὰ τῆς ἀντιστάσεως τῶν ξένων Ἐθνῶν. Ὅταν ἀποκτηση κανεὶς πλήρη συνείδηση περὶ τῆς ἀνάγκης τῆς προκλήσεως αὐτῶν τῶν προστριβῶν, τότε δὲν στοιχίζει μεγάλα πράγματα ἡ πλαστογράφησις τοῦ τηλεγραφήματος τοῦ Ἐμς ἢ ἡ ὑποδούλωσις μιᾶς περιοχῆς, παρὰ τὰς διαμαρτυρίας τῶν κατοίκων τῆς

Ὅταν ὅμως ἡ πρᾶξις τῆς γεννήσεως μιᾶς Αὐτοκρατορίας ὁμοιάζει τόσο παράξενα μὲ ἕνα ποινικὸ μητρῶο καὶ φέρνει τὸ στῖγμα δύο ἐγκλημάτων κοινοῦ δικαίου - μιᾶς πλαστογραφήσεως καὶ μιᾶς κλοπῆς, τὸ κῦρος τοῦ νέου κράτους μένει αἰχμάλωτο τῆς βίας, ποὺ τὸ ἐδημιούργησε καὶ δὲν μπορεῖ νὰ κρατηθῆ παρὰ μόνον ὑπὸ τὸν ὅρον νὰ παραμείνῃ πιστὸ στὸ ὄνειδος τῆς προελεύσεώς του.

Γιὰ νὰ ἀναζωπυρωθῆ, κατὰ διαστήματα ἡ Ἐθνικὴ συνείδησις τῶν Γερμανῶν, ἔπρεπε κατὰ τὴν ἔκφρασιν τοῦ Μπύλωβ, νὰ ἐνεργοῦνται προστριβαὶ τῆς Γερμανικῆς ὑπερηφανείας καὶ νὰ θερμαίνεται αὐτὴ μὲ τὴν βοήθεια ξένων ἀντιστάσεων. Καὶ ἔτσι - κάθε - φορὰ ποὺ πρόκειται νὰ ψηφισθῆ ἕνας νέος νόμος ἢ μιὰ αὔξησις τοῦ στόλου, ἀναζητοῦνται κατηγορίαι εἰς βάρος τῆς Γαλλίας καὶ τῆς Ἀγγλίας. Καὶ γιὰ τὸν ἴδιο λόγο, μόλις οἱ κυβερνῆται τῆς αὐτοκρατορίας ἔβλεπαν, ὅτι ἐξασθενοῦσεν ἡ ἐθνικὴ ὑπερηφάνεια, ἐλάμβαναν πιεστικὰ μέτρα κατὰ τῶν Δανῶν τοῦ Σλέσβιγ, τῶν Πολωνῶν τῆς Πρωσσίας ἢ τῶν Γάλλων τῆς Ἀλσατίας καὶ Λωραίνης.

Ἡ ἐπιτυχία ὑπερέβη ὅλας τὰς προσδοκίας καὶ τοῦ Βίσμαρκ καὶ τῶν διαδόχων του. Ἐκτότε ἀντὶ νὰ ἐλατωθῆ ἡ Γερμανικὴ ὑπερηφάνεια, ἐφούσκωσε σὲ ἀπρόβλεπτες ἀναλογίες. Ἕνα εἶδος μέθης ἢ ἰλίγγου καταλαμβάνει τὴν Γερμανία. Αἰσθάνεται ἀνωτέρα ἀπὸ ὅλην τὴν ἀνθρωπότητα. Πιστεύει ὅτι εἶναι προωρισμένη νὰ κυριαρχήση αὐτῆς... Οἱ στρατιωτικοί της, οἱ σοφοί της, οἱ καθηγηταί της, καλλιεργοῦν ἐπιμελῶς αὐτὴν τὴν ἀπέλπιδα ματαιοδοξία. Ὁ Νίτσε ὁ ἴδιος, ποὺ ἦτο Γερμανός, ἔγραφε: «Οἱ Γερμανοὶ εἶναι ἕνας ἐπικίνδυνος λαός. Μεθοῦν ὁμαδικά». - Ἀκούσα-

τε τοὺς Ἐρρίκους Φὸν Τράϊτσκε, καὶ πλησιέστερα καὶ τοὺς Λαμπρεχτ τοὺς Σῆμανν, τοὺς Χὰνς Ντέπρουκ. Ὅλοι διδάσκουν, ὅτι ὁ Γερμανικὸς λαὸς εἶναι ὅπως ἔλεγε ὁ Καϊζερ, τὸ φῶς, τὸ «ἅλας τῆς γῆς»... Ὅλα ἐργάζονται γιὰ νὰ ἐνισχύσουν στὴν Γερμανία αὐτὴν τὴν ἐπικίνδυνη πνευματικὴ κατάσταση: Τὸ Πανεπιστήμιο, τὸ σχολεῖο, ὁ στρατός, ὁ τύπος, αἱ παγγερμανικαὶ ἑνώσεις, τὰ ναυτικὰ καὶ τὰ στρατιωτικὰ σωματεῖα. Καὶ ἐπειδὴ ὁ Αὐτοκράτωρ, ἐκπροσωπεῖ τὸν λαόν του, πρέπει, γιὰ νὰ εἶναι ἀντάξιός του, νὰ ἐκπροσωπῇ τὴν Γερμανικὴ ὑπερηφάνεια. Αὐτὸς ἄλλωστε ὁ ἴδιος δὲν εἶναι ὁ πρῶτος ἔμπιστος αὐτοῦ τοῦ ζηλοτύπου καὶ ἰσχυροῦ θεοῦ, ποὺ εἶναι ὁ θεὸς τῶν Γερμανῶν; Καὶ ὅσο περνοῦν τὰ χρόνια ὁ πρωθιερεὺς ταυτίζεται ὁ ἴδιος ὅλο καὶ περισσότερο μὲ τὴν θεότητά του. Συνεχῶς τοῦ ξεφεύγουν χαρακτηριστικὰ λόγια... «ὅσοι μοῦ ἀντισταθοῦν θὰ τοὺς συντρίψω», φωνάζει στὴν Δίαιτα τοῦ Βραδεμβούργ, καὶ ἂν θέλη νὰ φανῇ φιλόφρων σὲ ἕνα ἀπὸ τοὺς Ὑπουργούς του, τὸν κ. Φὸν Γκόσσελερ, δὲν εὑρίσκει καλύτερο δῶρο νὰ τοῦ κάμη, ἀπὸ τοῦ νὰ τοῦ στείλη τὴν φωτογραφία του μὲ τὴν ὑπερήφανη ἀφιέρωσι: Sic volo, sic jubeo

Σ' ἐκείνους ποὺ φαντάζονται ὅτι θὰ ἦτο δυνατὸν νὰ ἀποδώση ἡ Γερμανία εἰρηνικὰ ἕνα τμῆμα τῆς Λωρραίνης, λέγει τὴν 16ην Αὐγούστου 1888: «Θὰ ἀφήσωμε μᾶλλον στὸ πεδίο τῆς μάχης τὰ 18 σώματα τοῦ στρατοῦ μας καὶ τὰ 42 ἑκατομμύρια τῶν κατοίκων τῆς χώρας μας, παρὰ νὰ παραχωρήσωμε ἔστω καὶ μιὰ πέτρα τοῦ ἐδάφους, ποὺ κατέκτησαν οἱ προκάτοχοί μας». Καὶ τὴν 4ην Σεπτεμβρίου 1892 λέγει στοὺς κατοίκους τῆς Λωρραίνης: «Εἶσθε Γερνανοὶ καὶ θὰ μείνετε μὲ τὴν βοήθεια τοῦ θεοῦ καὶ τῆς γερμανικῆς ρομφαίας». Ὅταν οἱ ἀγροκτήμονες παραπονοῦνται γιὰ τὴν πολιτικὴ τῶν ἐλευθέρων ἀνταλλαγῶν, τοὺς λέγει χωρὶς περιστροφὰς τὴν 6ην Σεπτεμβρίου 1894 ὅτι εἶναι τερατῶδες πρᾶγμα μιὰ ἀντίθεσις τῶν εὐγενῶν τῆς Πρωσσίας ἔναντι τοῦ Βασιλέως καὶ κυρίου των. Καὶ ὅταν τὸν πειράζει ἡ Βρεττανικὴ ναυτικὴ ὑπεροχή, ἀναφωνεῖ προκλητικά: «Ἡ Τρίαινα τοῦ Ποσειδῶνος πρέπει νὰ ἀναπαύεται μέσα στὴν πυγμή μας». Ἀλλὰ τί νὰ ποῦμε γιὰ τὴν ξηρὰ πυρίτιδα, γιὰ τὸ καλὰ ἀκονισμένο ξίφος καὶ γιὰ ὅλες τὶς φιλοπόλεμες μεταφορικὲς ἐκφράσεις, ποὺ ἐμφανίζωνται συνεχῶς στοὺς Αὐτοκρατορικοὺς λόγους, σὰν ἀστραπὲς ποὺ προηγοῦνται ἀπὸ τὸν μηκυθμὸ τῆς βροντῆς;

Ὁ πρίγκηψ Μπύλωβ δίδει μιὰ χαρακτηριστικὴ ἐξήγηση τοῦ ρόλου, ποὺ ἔπαιξε ὁ Γουλιέλμος ὁ Βος. «Τὸ 1870, λέγει εὑρέθη ἕνας κολοσσὸς ποὺ ἔστειλε νὰ ἀναζητήση τὸ Αὐτοκρατορικὸ στέμμα ἀπὸ τὰ βάθη τοῦ Δυφχάουζερ - τοῦ μαγεμένου παλατιοῦ, ὅπου ὁ Μπαρπαρόσσας ἐκοιμᾶτο τὸν προαιώνιο ὕπνο του, ἀναμένων τὴν ἀνάστασιν τῆς Αὐτοκρατορίας. Ὁ κολοσσὸς αὐτὸς εἶναι ὁ Βίσμαρκ».

Τὴν ἡμέρα ποὺ ὁ Γουλιέλμοςν ὁ Βος τὸν ἀπέπεμψε, τὸ ἀπροσδόκητο αὐτὸ γεγονὸς προεκάλεσε μεγάλη ἀνησυχία σὲ ὅλзς τὶς Γερμανικὲς ψυχὲς καὶ ἡ πατριωτικὴ αὐτὴ δυσθυμία δὲν θὰ μποροῦσε νὰ διαλυθῇ παρὰ

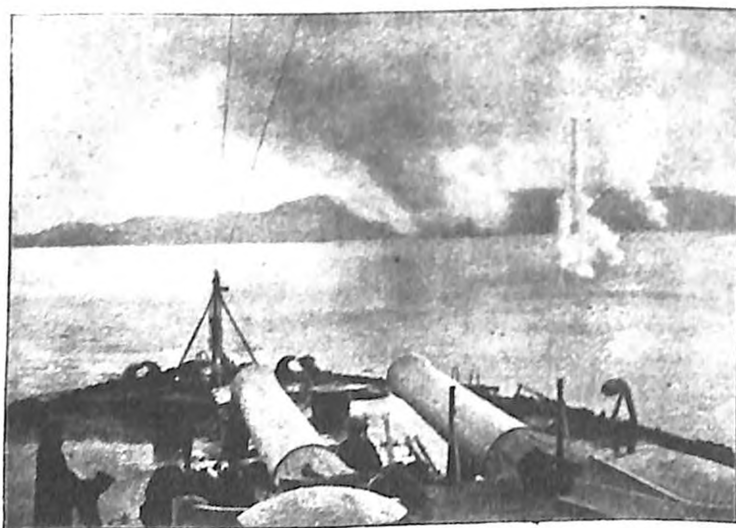
μόνον ὅταν ὁ Αὐτοκράτωρ ἐπετύγχανε γιὰ τὴν Γερμανία ἕνο νέο ἀντικειμενικὸ σκοπὸ καὶ τῆς παρεῖχε τὰ μέσα νὰ ἀποκτήση θέση στὸν ἥλιο. Ἔτσι, κατὰ τὸν Μπύλωβ, ἐγεννήθη παγκόσμιος Γερμανικὴ πολιτικὴ καὶ σὰν ὑποχρεωτικό της πόρισμα προέκυψε, ἡ δημιουργία μεγάλου Γερμανικοῦ πολεμικοῦ στόλου. Ἡ παγκόσμιος πολιτικὴ ἦτο ἡ ἄμεσος συνέπεια ὄχι μόνον τῆς πνευματικῆς καταστάσεως τοῦ Γουλιέλμου τοῦ Βου, ἀλλὰ καὶ τῶν ἰμπεριαλιστικῶν τάσεων τῆς Γερμανίας. Καὶ ὁ πρίγκηψ Φὸν Μπύλωβ ἔχει πληρέστατα δίκαιο, ὅταν λέγει, ὅτι ἡ πολιτικὴ αὐτὴ δὲν ἦτο μιὰ ἀποδοκιμασία τῆς πολιτικῆς τοῦ Βίσμαρκ, ἀλλὰ ἁπλῶς, ὑπὸ νέαν μορφήν, ἡ λογική της συνέχεια καὶ ἀνάπτυξις. «Μόνο μὲ τὴν ἑνότητα καὶ τὴν στερέωση τῆς Γερμανίας, λέγει ὁ πρίγκηψ, αἱ οἰκονομικαὶ μας ἐπιχειρήσεις ἠμποροῦσαν νὰ ἀποκτήσουν παγκοσμίους ἀναλογίας». Ὅταν ἡ Αὐτοκρατορία εἶδε ἑδραιωμένη τὴν θέση της στὴν Εὐρώπη, τότε μόνον ἠμποροῦσε νὰ σκεφθῆ νὰ ἀντιμετωπίση τὰ συμφέροντα, ποὺ ἐγέννησαν σὲ ὅλα τὰ σημεῖα τῆς γῆς τὸ ἐπιχειρηματικὸ πνεῦμα τῶν Γερμανῶν, ἡ βιομηχανικὴ των δραστηριότης καὶ ἡ ἐμπορικὴ τόλμη των. Ἐξ ἄλλου τὸ 1871 ἡ νέα Γερμανικὴ Αὐτοκρατορία περιελάμβανε στὰ σύνορά της 41.058. 792 κατοίκους. Τὸ 1900 ὁ πληθυσμός της ἀνήρχετο σὲ 56.367.178 καὶ τὸ 1914 ὑπερέβαινε τὰ 64 ἑκατομμύρια. Πῶς θὰ μποροῦσε νὰ ζήση μέσα στὰ παλαιὰ ὅρια τῆς Αὐτοκρατορίας ἡ τεράστια αὐτὴ μᾶζα ἀνθρωπίνων ὑπάρξεων; Ἔπρεπε ἕνα τμῆμα ἀπὸ αὐτὴν νὰ ἀναζητήση ἀλλοῦ τὴν τύχη του· καὶ ἰδού, οἱ Γερμανοί, ἐξαπολύονται στὰ τέσσαρα πέρατα τοῦ κόσμου, σὲ μιὰ στιγμὴ μάλιστα, ὅπου, δυστυχῶς γι' αὐτούς, δὲν ὑπάρχουν πολλὲς ἄδειες θέσεις. Ἀλλὰ παντοῦ, ὅπου βρίσκεται ἕνας Γερμανὸς ἔμπορος, εὑρίσκεται μαζί του καὶ ἡ Αὐτοκρατορικὴ Γερμανία. Ὁ Γουλιέλμος ὁ Βος ὑπεσχέθη ἐπισήμως στοὺς ὑπηκόους του νὰ τοὺς ὑποστηρίξη σὲ ὅλα τὰ σημεῖα τῆς γῆς. Ὅσο περισσότεροι ὅμως εἶναι οἱ Γερμανοὶ ποὺ μεταναστεύουν ἢ ποὺ πηγαίνουν ὡς ἄποικοι ἢ ποὺ ἐμπορεύονται στὸ ἐξωτερικὸ ἢ ποὺ ναυπηγοῦν, ἐξοπλίζουν, ναυλώνουν ἐμπορικὰ πλοῖα, τόσο περισσότερο εἶναι ἀπαραίτητο νὰ ὑπάρχουν πολεμικὰ πλοῖα καὶ νὰ γίνη ἡ Γερμανία, ποὺ εἶναι ἤδη ἡ μεγαλυτέρα κατὰ ξηρὰν δύναμις, καὶ μιὰ πολὺ μεγάλη ναυτικὴ δύναμις. Ὡς ἐδῶ δὲν ὑπάρχει τίποτε τὸ παράξενο. Κάθε λαὸς ποὺ εὐημερεῖ, ζητεῖ φυσικὰ νὰ ἐπεκταθῆ. Δυστυχῶς ὅμως ἡ ἐπεκτατικὴ δύναμις τῆς Γερμανίας δὲν εἶναι πάντοτε κανονικὰ ρυθμισμένη καὶ ἡ ἐθνικὴ ὑπεροψία της δίδει, σὲ ὅλες τὶς ἐξωτερικὲς ἐπιχειρήσεις της, μιὰ δριμύτητα μιὰ βιαιότητα ροπῶν καὶ μιὰ ἐγωϊστικὴ σημπεριφορὰ ποὺ πολλὲς φορὲς παραβλάπτουν σεβαστὰ συμφέροντα καὶ κεκτημένα δικαιώματα. Εἴτε στὴν Εὐρώπη εἴτε στὴν Ἀσία εἴτε στὴν Ἀμερική, ἡ Γερμανία δὲν θὰ ἱκανοποιηθῆ ἀπὸ τὸ μερίδιο, ποὺ τὶς ἐπιβάλλουν οἱ περιστάσεις. Ζητεῖ τὰ πρωτεῖα. Δὲν ἀμφισβητεῖ, ὅτι ὡς ἑνιαῖο Ἔθνος εἶναι τὸ νεώτερο τῶν Εὐρωπαϊκῶν Ἐθνῶν. Ἂν ὅμως ἡ νέα Αὐτοκρατορία δὲν χρονολογεῖται παρὰ μόνον ἀπὸ τὸ 1871, εἶναι ἡ κλη-

ρονόμος ἑνὸς ἐνδόξου παρελθόντος, καὶ ἔχει ὡς ἀποστολήν, νὰ διαδώση σὲ ὅλη τὴν ἐπιφάνεια τῆς γῆς τὸν ἁγνό, ἄρειο πολιτισμό.

Ὑποκλιθῆτε λοιπόν, καὶ ἀφήσατέ την νὰ περάση: Πῶς δὲν καταλαβαίνει ἡ Πολωνία ὅτι ὁ διαμμελισμός της ἔγινε πρὸς τὸ καλόν της; Πῶς τὸ Σλέσβιγ δὲν ὑποτάσσεται στὴ Μοῖρα του; Πῶς ἡ Ἀλσατία δὲν ἀναγνωρίζει ὅτι γιὰ τὴν εὐτυχία της ἀπεσπάσθη ἀπὸ τὴν Γαλλία; Πῶς ἡ ἴδια ἡ Γαλλία δὲν ὁμολογεῖ, σύμφωνα μὲ μιὰ ἔκφραση τοῦ Γουλιέλμου, ὅτι δὲν ἔχει ναυτικὴ κλίσι, ὅτι καλὰ θὰ κάμη νὰ μὴν τρέχει στοὺς ὠκεανοὺς καὶ νὰ ὑποχωρῆ παντοῦ πρὸ τῆς Γερμανίας; Προορισμὸς τῆς Γερμανίας εἶναι νὰ βαδίζη πρώτη. Προορισμός της εἶναι αὐτὴ νὰ δείχνη τὸν δρόμο στοὺς ἄλλους λαούς. Ὁ Αὐτοκράτωρ δὲν δέχεται νὰ παραγνωρίζεται αὐτὸ τὸ γεγονός. Καὶ ὅταν πήγαινε στὸ Ἀμβοῦργο, τὸ 1903, γιὰ νὰ σχολιάση τὴν φράση, ποὺ ἐξεστόμισε τὴν 23ην Σεπτεμβρίου 1898 στὸ Στεττῖνο: «Τὸ μέλλον μας εἶναι στὴ θάλασσα», δίδει στὴν Γερμανία τὴν πρώτη θέση τόσο στὴν περιοχὴ τῆς διανοήσεως, ὅσο καὶ στὴν περιοχὴ τῆς δυνάμεως. Ἠπειρωτικὸς παγγερμανισμὸς καὶ ἀποικιακὸς παγγερμανισμός, στρατιωτικὸς παγγερμανισμὸς καὶ διανοητικὸς παγγερμανισμός, νὰ αἱ ἰδέαι ποὺ βαδίζουν κοντὰ - κοντὰ καὶ ποὺ δὲν χωρίζονται ἡ μιὰ ἀπὸ τὴν ἄλλη. Στὴν οἰκονομική της ἀκόμη ἀνάπτυξη ἡ Γερμανία ἐφαρμόζει τὴν ἐθνικὴ θεωρία: Ἡ Γερμανία ὑπεράνω ὅλων. Γι' αὐτοὺς ὅπως λέγει ὁ Ντὲρνμπουργ, εἶναι ἀρχὴ ἀναμφισβήτητος, ὅτι οἱ Γερμανοὶ εἶναι οἱ σοφώτεροι καὶ φρονιμώτεροι ὅλων τῶν ἀνθρώπων.

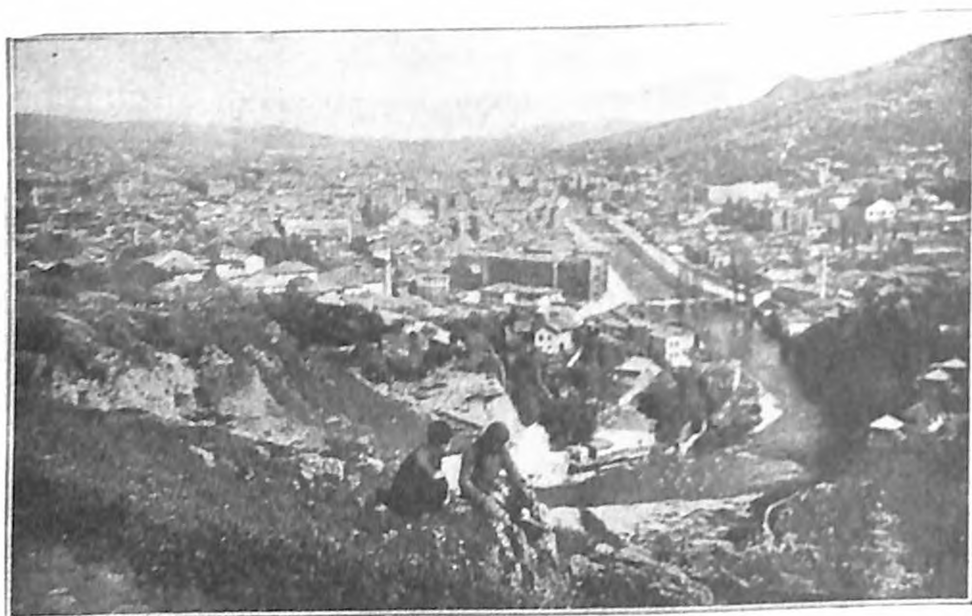
Ὑπάρχουν ὅμως καὶ ἄλλοι λαοὶ ποὺ θέλουν νὰ ζήσουν - καὶ ποὺ εἶναι ἄξιοι νὰ ζήσουν. Καὶ μεταξὺ αὐτῶν συγκαταλέγεται ἡ Γαλλία, ἡ Γαλλία ποὺ ἀκρωτηριάσθηκε ἀγρίως ἀπὸ τοῦ 1871, καὶ ποὺ παρ' ὅλα αὐτὰ ἀνηγέρθη καὶ ποὺ ξαναπῆρε στὸν κόσμο μιὰ θέση ἀνταξία τοῦ παρελθόντος της καὶ ποὺ χωρὶς νὰ σκέπτεται νὰ κυριαρχήση οὐδενὸς δὲν θέλει ὅμως καὶ νὰ καταπιέζεται ἀπὸ κανένα. Καὶ αὐτὴ ἡ εἰλικρινής, ἡ ἐργατική, ἡ ὑπομονητικὴ Γαλλία, εἶναι, λόγω μιᾶς παλαιᾶς πονηρίας τῆς ἱστορίας καὶ τῆς γεωγραφίας, ἡ ἄμεσος γείτων τῆς Γερμανίας καὶ ὅταν ἀκούει ἀπὸ τὴν ἄλλη ὄχθη τοῦ Ρήνου τὴν ἐπωδὸ τοῦ «Ντόϋτσλαντ ὕμπερ ἄλλες», καταλαβαίνει πολὺ καλά, ὅτι πρώτη αὐτὴ ἀπειλεῖται. Ἐπὶ 44 ἐν τούτοις χρόνια θὰ κατορθώση νὰ διατηρήση τὴν ἀσταθῆ ἰσσορροπία τῆς Εὐρώπης. Καὶ τὴν ἡμέρα ποὺ θὰ κηρυχθῆ ὁ πόλεμος ἐναντίον της, ὁ Πρόεδρος τῆς Δημοκρατίας στὸ μήνυμά του πρὸς τὰ δύο Γαλλικὰ νομοθετικὰ σώματα, χωρὶς νὰ ἀκουσθῆ οὔτε μιὰ φωνὴ ἀσυμφωνίας, πρὸς τὰ λεγόμενά του, θὰ ἠμπορέση ἐν πλήρει συνειδήσει, νὰ προβῆ στὴν ἑξῆς βραχεῖα δήλωση: «Ἐπὶ σαράντα τέσσαρα ἔτη οἱ Γάλλοι, λόγω τοῦ εἰλικρινοῦς αὐτῶν ἔρωτος πρὸς τὴν εἰρήνη, ἀπώθησαν στὰ βάθη τῆς καρδιᾶς των τὸν πόθο νομίμων ἐπανορθώσεων. Ἔδωσαν στὸν κόσμο τὸ παράδειγμα ἑνὸς μεγάλου Ἔθνους, τὸ ὁποῖον ἀνορθωθὲν ὁριστικὰ ἀπὸ τὴν ἧττα μὲ τὴν δύναμι τῆς θελήσεως, τῆς ὑπομονῆς καὶ τῆς ἐργασίας, δὲν ἐχρησι-

μοποίησε τὴν ἀνανεωθεῖσαν δύναμί του παρὰ μόνον πρὸς τὸ συμφέρον τῆς προόδου καὶ πρὸς τὸ καλὸν τῆς ἀνθρωπότητος. Κατὰ τὴν ὥρα τῶν πρώτων μαχῶν, ἡ Γαλλία δικαιοῦται νὰ ἰσχυρισθῆ, (ἀποδίδουσα στὸν ἑαυτόν της πανηγυρικὰ δικαιοσύνη), ὅτι κατέβαλε μέχρι τελευταίας στιγμῆς καὶ τὶς ὕστατες ἀκόμη προσπάθειες, γιὰ νὰ ἀποτρέψη τὸν πόλεμο, ποὺ ἐξερράγη, ἕνα πόλεμο, τοῦ ὁποίου ἡ Γερμανικὴ Αὐτοκρατορία θὰ φέρη ἐνώπιον τῆς Ἱστορίας τὴν συντριπτικὴ εὐθύνη».

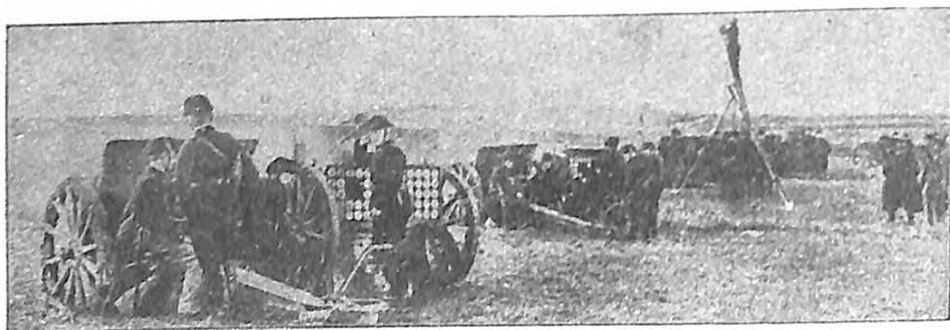

Τό τελευταῖο Ἀγγλικό πολεμικό ἐγκαταλείπει τήν Χερσόνησο τῆς Καλλιπόλεως.

Η ΠΡΩΤΗ ΦΑΣΙΣ ΤΟΥ ΠΟΛΕΜΟΥ

Ἄποψις τοῦ Σεραγιέβου.

ΜΕΡΟΣ ΠΡΩΤΟ

ΤΑ ΠΑΡΑΣΚΗΝΙΑ

ΚΕΦΑΛΑΙΟ Ι

ΜΙΑ ΣΥΝΩΜΟΣΙΑ

Ὅταν οἱ λαοὶ τῆς Εὐρώπης ἔλαβαν τὰ ὅπλα, τὸν Αὔγουστον τοῦ 1914, δὲν ἐφαντάζοντο ὅτι ὁ κόσμος δὲν θὰ ἡσύχαζε ἀπὸ τότε. Γεμάτοι ἀπὸ ἐνθουσιασμὸ ἐξεκίνησαν γιὰ τὸν πόλεμο. Σήμερα φαίνεται ἀκατανόητο, μὲ πόση ἐπιπολαιότητα ἐπροδόθη τότε ἡ Εἰρήνη τοῦ κόσμου. Τότε ὅμως ὁ πόλεμος ἐθεωρεῖτο ἀκόμη ὡς περιπέτεια. Μὲ ξεδιπλωμένες τὶς σημαῖες καὶ μὲ στρατιωτικὴ μουσικὴ ἐβάδιζαν οἱ στρατιῶται κατὰ τοῦ ἐχθροῦ. Γρήγορα ὅμως ἐπέρασε ἡ πρώτη μέθη. Τὸ ἔτος 1914 ἄρχισε τὸ χάος ἀπὸ τὸ ὁποῖον ἀκόμα δὲν κατορθώσαμεν νὰ γλυττώσωμε.

Ἄς ἀναπολήσωμεν ὅμως τὰς τελευταίας ἡμέρας πρὸ τοῦ πολέμου. Ὁ θερινὸς ἥλιος λάμπει ἐπάνω ἀπὸ τὴν Εὐρώπη. Ἤδη ὅμως συσσωρεύονται σύννεφα ποὺ προμηνύουν καταιγίδα. Τὴν 28ην Ἰουνίου τοῦ 1914 στὸ Σεράγιεβο, μιὰ βοσνιακὴ πολίχνη, τῆς ὁποίας τὸ ὄνομα δὲν ἐγνώριζε σχεδὸν κανεὶς στὴν Κεντρικὴ Εὐρώπη, δολοφονεῖται ὁ διάδοχος τῆς Αὐστρουγγαρίας Φραγκῖσκος Φερδινάνδος. Τὸ ἱστορικὸν αὐτῆς τῆς δολοφονίας μὲ τὶς σχεδὸν ἀπίθανες συμπτώσεις της ἐπισκιάζει κάθε ἀστυνομικὸ μυθιστόρημα. Ἐπὶ μερικὲς ὧρες ἡ τύχη τοῦ κόσμου ἐκρέμονταν ἀπὸ μιὰ κλωστή. Ἡ παροῦσα ἔκδοσις θὰ ρίψη νέο φῶς πίσω ἀπὸ τὰ παρασκήνια. Θὰ ἀποκαλύψη καὶ γεγονότα, τὰ ὁποῖα δὲν ἀπαντῶνται στὰ ἱστορικὰ συγγράμματα.

Οἱ τρεῖς συνωμόται.

Τὸ καφενεῖο "Τὸ Χρυσόψαρο" στὸ Βελιγράδι εἶναι ἕνα ἀρκετὰ σκοτεινὸ κατάστημα. Στὰ παληὰ μαρμάρινα τραπέζια του κάθονται ὅλη τὴν ἡμέρα νέοι ἄνδρες μὲ λαμπερὰ μάτια, πολυφορεμένα κοστούμια, ἀκατάστατα μαλλιὰ καὶ ἀκόμη πιὸ ἀκατάστατες ἰδέες.

Οἱ θαμῶνες τοῦ καφενείου αὐτοῦ εἶναι ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον ἀναρχικοί, πανσλαβισταί, πρόσφυγες καὶ Σέρβοι πατριῶται.

Ἀποτελοῦν οἱ νέοι αὐτοὶ ἐκεῖνο τὸ "βαλκανικὸ μῖγμα" γιὰ τὸ ὁποῖον οἱ στρατιωτικοὶ κύκλοι τοῦ Βερολίνου ἔλεγαν τότε, μὲ τὴν συνηθισμένη των ὑπεροψία, ὅτι πρέπει νὰ ἐξουδετερωθῇ μὲ "ἐντομοκτόνο σκόνη".

Ὁ Γιόκα, τὸ γκαρσόνι στὸ καφενεῖο τὸ "Χρυσόψαρο" ἐδιάβασε τὸ ἀνοικτὸ ταχυδρομικὸ δελτάριο, ποὺ ἔφερε ὁ ταχυδρομικὸς διανομεὺς ἐκεῖνο τὸ πρωῒ καὶ ποὺ ἀπευθύνετο στὸν τακτικὸ πελάτη τοῦ καφενείου Νεδέλκο Γκαμπρίνοβιτς. Προήρχετο ἀπὸ τὸ Σεράγιεβο τῆς Βοσνίας καὶ δὲν ἀνέφερε ἀποστολέα. Μὲ τὸ χέρι ἦταν γραμμένο μόνο ἡ λέξις "Ζδράβο" ποὺ ἠμπορεῖ νὰ ἀποδοθῇ στὰ ἑλληνικὰ περίπου μὲ τὴν λέξι "γειά σου".

Κάτω ἀπὸ αὐτὸν τὸν σύντομο χαιρετισμὸ ἦταν κολλημένο ἕνα ἀπόκομμα τῆς ἐφημερίδος ποὺ περιεῖχε τὴν εἴδησι ὅτι ὁ ἀρχιδοὺξ Φραγκῖσκος Φερδινάνδος, Γενικὸς Ἐπιθεωρητὴς τοῦ Αὐστρουγγρικοῦ στρατοῦ θὰ παρακολουθήσῃ κατὰ τὸ τέλος Ἰουνίου στρατιωτικὰ γυμνάσια στὴν Βοσνία καὶ ὅτι τὴν 28ην Ἰουνίου 1914 θὰ ἐπισκεφθῇ τὸ διοικητήριο τοῦ Σεράγιεβου.

Ἡ σημαία τοῦ ἀποικιακοῦ Συντάγματος τοῦ Μαρόκου.

Ὁ Γιόκα ἐδιάβασε μὲ προσοχὴ τὴν εἴδησι. Ὅταν ὁ Γκαμπρίνοβιτς ἦλθε στὸ καφενεῖο τοῦ ἔδωσε τὸ δελτάριο μὲ τὶς λέξεις:

—Μιὰ ἐνδιαφέρουσα πληροφορία γιὰ σᾶς.

Καὶ ὕστερα προσέθεσε κλείνοντας πονηρὰ τὸ μάτι:

—Στὴν ἀρχὴ νόμισα ὅτι ἦταν ἕνα τρυφερὸ μυστικὸ ἀπὸ κάποια βοσνιακὴ καλλονή.

—Τέτοια πράγματα, ἀπάντησε κάπως πειραγμένος ὁ Γκαμπρίνοβιτς, δὲν γράφονται ἐπάνω σὲ μιὰ κάρτα.

Ὁ Γιόκα ὅμως εἶναι σοφώτερος.

—Ὦ, εἶπε, συχνὰ γράφονται σὲ μιὰ ἀνοικτὴ κάρτα πολὺ σοβαρώτερα μυστικά.

Οὔτε ὁ Γιόκα ποὺ ἂν καὶ δὲν φαίνονταν νὰ στέκῃ οἰκονομικῶς καλά, κατόρθωνε ἐν τούτοις, κατὰ μυστηριώδη τρόπον, νὰ πιστώνῃ τοὺς περισσοτέ-

ρους ἀπὸ τοὺς τακτικοὺς πελάτες τοῦ καφενείου, οὔτε ὁ ἀποτυχὼν μαθητὴς τῆς Ἐμπορικῆς Σχολῆς, κλειδαρᾶς, μαθητευόμενος ξυλουργὸς καὶ τυπογράφος Γκαμπρίνοβιτς, φαντάζονται ἐκείνην τὴν στιγμὴν ὅτι γράφουν ἱστορία.

Τὸ ταχυδρομικὸ δελτάριο ποὺ ἀπεστάλη ἀπὸ ἐθνικιστὰς νέους τῆς Βοσνίας στοὺς ὁμόφρονάς των στὸ Βελιγράδι, θέτει σὲ κίνησι μίαν χιονοστιβάδα ὑπὸ τὴν ὁρμὴν τῆς ὁποίας συνταράσσεται ὁλόκληρος ἡ Εὐρώπη.

Ὁ Γκαμπρίνοβιτς, ἡλικίας 21 ἐτῶν, χαμηλοῦ ἀναστήματος, μὲ πλατεῖς ὤμους ἔχει δώσει ραντεβοῦ στὸ "Χρυσόψαρο" μὲ ἕνα φίλο του τὸν γυμνασιόπαιδα Γαβρῆλο Πρίντσιπ ἕνα νέο μὲ ἀσθενικὸ παράστημα ἀλλὰ μὲ πυκνὰ φουντωτὰ φρύδια καὶ λαμπερὰ μάτια.

—Τὶ λὲς γι' αὐτό; ἐρωτᾶ ὁ Γκαμπρίνοβιτς καὶ δίδει στὸν Πρίντσιπ τὴν κάρτα. Ἐνῶ ὁ νέος τὴν διαβάζει προσθέτει:

—Ὁ διάδοχος δὲν μοῦ φαίνεται ἄσχημος στόχος, Πῶς;

—Ἐκεῖνο ποὺ μὲ προσελκύει ἰδιαιτέρως εἶναι ἡ ἡμέρα, λέγει ὁ Πρίντσιπ.

—Τὶ θέλεις νὰ πῆς;

—Στὰς 28 Ἰουνίου τοῦ ἔτους 1389 οἱ Τοῦρκοι ἐνίκησαν στὸ Ἄμσελφελδ τοὺς Σέρβους. Θὰ ἔπρεπε νὰ ἐξοφλήσωμε αὐτὸν τὸν λογαριασμὸ στὶς 28 Ἰουνίου τοῦ ἔτους 1914.

—Θὰ τὸν ἐξοφλήσωμε, λέγει ὁ Γκαμπρίνοβιτς.

—Σύμφωνος, ἀπαντᾶ ὁ Πρίντσιπ.

Ἀπὸ ἐκείνη τὴ στιγμὴ κανεὶς ἀπὸ τοὺς δύο νέους δὲν ἠμπορεῖ νὰ ὑποχωρήση χωρὶς νὰ θεωρηθῆ ἀπὸ τὸν ἄλλο ὡς δειλὸς καὶ ὡς προδότης. Αἱ ἀντιλήψεις περὶ τῆς τιμῆς, ποὺ ἔχουν τοὺς ὠθοῦν πρὸς τὰ ἐμπρός. Ἐκτὸς ὅμως αὐτῶν ὁ Γκαμπίνοβιτς καὶ ὁ Πρίντσιπ εἶναι πατριῶται ποὺ ἐμπνέονται ἀπὸ ἕνα ἰδεῶδες. Τὴν ἀπελευθέρωσι τῶν ὁμοεθνῶν των ἀπὸ τὸν ξένο ζυγό. Νὰ π.χ. οἱ ἀδελφοὶ λαοὶ τῶν Κροατῶν καὶ τῶν Σλοβένων: Καὶ οἱ δύο ζοῦν ὑπὸ τὸν δικέφαλο ἀετὸ τῶν Ἀψβούργων καὶ θὰ ἦταν πολὺ ἑλκυστικὸ γιὰ τὸ Βελιγράδι νὰ τοὺς ἀποσπάση ἀπὸ τὴν κυριάρχία των. Μὲ αὐτὸν τὸν τρόπο ἀφ' ἑνὸς μὲν θὰ ἐξασθενοῦσε ἡ Αὐστρουγγαρία καὶ ἀφ' ἑτέρου θὰ ηὔξανε καὶ ἡ σερβικὴ δύναμις.

Στὸ Βελιγράδι ὑπάρχει μιὰ ὀργάνωσις ποὺ λέγεται Ἐθνικὴ Ἄμυνα — Ναρόδνα Ὀμπράνα. Ἀντικειμενικὸς σκοπὸς της εἶναι ἡ καταπολέμησις τῆς αὐστρουγγρικῆς ἰσχύος. Ὁ Γκαμπρίνοβιτς καὶ ὁ Πρίντσιπ σκέπτονται νὰ ἀπευθυνθοῦν πρὸς τὴν "Ἐθνικὴν Ἄμυναν" καὶ νὰ ζητήσουν τὴν ἐνίσχυσι της γιὰ τὴν σχεδιαζομένη δολοφονία.

Ὕστερα μεταβάλλουν γνώμη. Ἡ "Ἐθνικὴ Ἄμυνα" τοὺς φαίνεται πολὺ μαλακή. Καλύτερα θὰ ἦταν νὰ ἀπευθυνθοῦν στὴν "Μαύρη Χεῖρα". Αὐτὴ εἶναι πιὸ ριζοσπαστικὴ καὶ δὲν ὑποχωρεῖ μπροστὰ σὲ τίποτε.

Ἡ ὀργάνωσις τῆς "Μαύρης Χειρὸς".

Στὰ καφενεῖα τοῦ Βελιγραδίου ὁμιλοῦν ὅλοι γιὰ τὴν "μαύρη χεῖρα" σὰν

νὰ ἐπρόκειτο γιὰ ἕνα ἀθωότατο ἀθλητικὸ ὅμιλο. Ἐν τούτοις, ὅλος ὁ κόσμος γνωρίζει ὅτι αὐτὴ ἡ μυστικὴ ὀργάνωσις ρίπτει βόμβες, ἀνατινάζει γέφυρες καὶ διδάσκει στὰ μέλη της πῶς νὰ χρησιμοποιοῦν ἀποτελεσματικὰ τὸ περίστροφο καὶ τὸ μαχαῖρι.

Κανεὶς δὲν ξεύρει ποῖοι κινοῦν τὰ νήματα αὐτῆς τῆς ὀργανώσεως. Πάντως ἱδρυταὶ της ἦσαν οἱ ὀργανώσαντες καὶ πραγματοποιήσαντες τὸν φόνον τοῦ Βασιλέως Ἀλεξάνδρου τῆς Σερβίας καὶ τῆς βασιλίσσης Δράγας. Στὸ ἀργότερα ἀνευρεθὲν καταστατικὸ τῆς ὀργανώσεως ἀναγράφεται τὸ ἑξῆς:

"Ὑπεράνω ὅλων τίθεται τὸ συμφέρον τῆς ὀργανώσεως. Κάθε νέον μέλος τῆς ὀργανώσεως πρέπει νὰ ἔχη ὑπ' ὄψιν του ὅτι μὲ τὴν εἴσοδον του εἰς αὐτὴν θυσιάζει ἑαυτὸ καὶ ὅτι δὲν ἠμπορεῖ νὰ περιμένη οὔτε δόξαν οὔτε ἀτομικὰ ὠφέλη... Μόλις ἡ Κεντρικὴ Ἐπιτροπὴ ἀποφασίση μίαν καταδίκην εἰς θάνατον, τὸ μόνον ποὺ προέχει εἶναι ἡ ἐκτέλεσις της. Ὁ τρόπος τῆς ἐκτελέσεως εἶναι δευτερεῦον ζήτημα".

Τὰ νέα μέλη ἐγίνοντο δεκτὰ εἰς τὴν ὀργάνωσι μὲ ὡρισμένες διατυπώσεις, ποὺ προκαλοῦσαν ἐντύπωσι στὸν "νεοφώτιστο" ὅπως ἐλέγετο τὸ νέον μέλος.

Ὁ "νεοφώτιστος" λοιπὸν εἰσήγετο σὲ ἕνα σκοτεινὸ δωμάτιο ποὺ ἐφωτίζετο μόνον ἀπὸ ἕνα κερί. Ἐκεῖ μπροστὰ σὲ ἕνα Σταυρό, μιὰ νεκροκεφαλή, ἕνα ἐγχειρίδιο καὶ μιὰ φιάλη μὲ δηλητήριο ἔδιδε τὸν ἑξῆς ὅρκο:

Ἐρείπια ἑνὸς φρουρίου σὴ Λιέγη.

Ὁρκίζομαι ἐν ὀνόματι τοῦ ἡλίου ποὺ μὲ θερμαίνει, τῆς γῆς ποὺ μὲ τρέφει, τοῦ Θεοῦ ποὺ μὲ ἔπλασε, τοῦ αἵματος τῶν προγόνων μου, τῆς τιμῆς μου καὶ τῆς ζωῆς μου, ὅτι ἀπὸ τῆς στιγμῆς αὐτῆς καὶ μέχρι τῆς τελευταίας μου πνοῆς θὰ πειθαρχῶ τυφλῶς εἰς τοὺς νόμους τῆς ὀργανώσεως καὶ ὅτι θὰ εἶμαι πάντοτε ἕτοιμος νὰ ὑποβληθῶ εἰς κάθε θυσίαν χάριν αὐτῆς".

"Ἐλευθερία ἢ θάνατος" ὀνομάζεται ἡ ὀργάνωσις "Μαύρη Χείρ". Ὁ μυστηριώδης ἀρχηγός της εἶναι ὁ συνταγματάρχης Δραγουτὶν Δημητρίεβιτς,

πού είναι ταυτοχρόνως άρχηγός τοῦ γραφείου κατασκοπείας τοῦ σερβικοῦ Γενικοῦ Ἐπιτελείου καὶ μέλος τῆς ὀργανώσεως "Ἐθνικὴ Ἄμυνα".

Γιὰ νὰ εἰσδύσουν στοὺς κύκλους τῆς ὀργανώσεως τῆς "Μαύρης χειρὸς" ὁ Γκαμπρίνοβιτς καὶ ὁ Πρίντσιπ δὲν ἔχουν ἀνάγκην παρὰ νὰ ἀπευθυνθοῦν σὲ ἕνα ἀπὸ τοὺς τακτικοὺς θαμῶνας τοῦ καφενείου τὸ "Χρυσόψαρο" γιὰ τὸ ὁποῖον ξεύρουν ὅτι ἀνήκει στὴ "μαύρη χεῖρα". Πρόκειται περὶ τοῦ Μιλὰν Τσιγκάνοβιτς, ὁ ὁποῖος ἔδρασε ὡς ἐθελοντὴς κατὰ τοὺς βαλκανικοὺς πολέμους.

Ἐν τῷ μεταξὺ στὴν δυάδα Γκαμπρίνοβιτς καὶ Πρίντσιπ προσετέθη καὶ ἕνας ἀκόμη συνωμότης ὁ μαθητὴς τοῦ γυμνασίου Τρίφκο Γκρούμπιτς.

Ὁ Γκαμπρίνοβιτς, ὁ Πρίντσιπ καὶ ὁ Γκροῦμπιτς, πλησιάζουν λοιπὸν τὸν Τσιγκάνοβιτς, ὁ ὁποῖος ἀναλαμβάνει εὐχαρίστως, νὰ τοὺς φέρη εἰς ἐπαφὴν μὲ τὴν "Μαύρη χεῖρα". Ἔτσι τὸ ἴδιο βράδυ οἱ τρεῖς νέοι ὁδηγοῦνται ὑπὸ τοῦ Τσιγκάνοβιτς σὲ ἕνα σπίτι ἑνὸς τῶν προαστείων τοῦ Βελιγραδίου καὶ γίνονται ἐκεῖ δεκτοὶ ἀπὸ τὸν ταγματάρχη Βόγυ Τάγκοζιτς ποὺ ἦτο ἕνα ἀπὸ τὰ ἡγετικὰ στελέχη τῆς ὀργανώσεως "Μαύρη χείρ".

Ὁ Τάγκοζιτς ἀκούει τὸ σχέδιον ποὺ τοῦ ἀναπτύσσουν οἱ ἐπισκέπται του. Ὕστερα ρωτᾶ γελῶντας:

—Ξεύρετε σκοποβολή; Ξεύρετε νὰ χειρίζεσθε καλὰ τὸ πιστόλι; Ξεύρετε νὰ χειρίζεσθε καλὰ τὶς βόμβες;

—Ὄχι κύριε ταγματάρχα, ἀπάντησε ὁ Πρίντσιπ.

—Καλά, λέγει, ὁ Τάγκοζιτς. Ἀπὸ αὔριο θὰ ἀρχίσετε νὰ ἀσκῆσθε στὸ στρατιωτικὸ σκοπευτήριο τοῦ Τοπτσιδέρ. Ἔχετε χρήματα;

Ὁ ταγματάρχης δὲν περιμένει τὴν ἀπάντησι. Ἀνοίγει ἕνα συρτάρι τοῦ γραφείου του καὶ δίδει στὸν καθένα ἀπὸ τοὺς τρεῖς νέους μερικὰ χονδρὰ χαρτονομίσματα. Ταυτοχρόνως ἀναθέτει στὸν Τσιγκάνοβιτς, ὁ ὁποῖος ἀσκεῖ τώρα τὸ ἐπάγγελμα τοῦ σιδηροδρομικοῦ, νὰ μυήση τοὺς τρεῖς συνωμότας στὴν τέχνη τῆς σκοποβολῆς καὶ τῆς ρίψεως βομβῶν.

Καὶ ἔτσι πέντε φορὲς τὴν ἑβδομάδα ἀπὸ τὴν Κυριακὴ ὡς τὴν Πέμπτη, τρεῖς πολῖται ἐκγυμνάζονται στὸ στρατιωτικὸ σκοπευτήριο τοῦ Βελιγραδίου. Καὶ οἱ τρεῖς σημειώνουν τόση πρόοδο ὥστε κατορθώνουν ἐπὶ 18 βολῶν νὰ ἔχουν 15 ἐπιτυχίες. Ὁ Γκαμπρίνοβιτς, ὁ ὁποῖος εἰδικεύθη στὴν ρίψη βομβῶν κατορθώνει ἀπὸ ἀπόστασι 15 μέτρων, νὰ κτυπήση ἕνα κουτὶ κονσέρβας.

Ὁ Τσιγκάνοβιτς εἶναι εὐχαριστημένος.

Στὴν Εὐρώπη μόνον πολὺ ὀλίγοι ἄνθρωποι ὑποπτεύονται ἀμυδρὰ τὶ προετοιμάζεται στὸ Βελιγράδιο.

Πρὶν ξεσπάση ἡ θύελλα.

Ἡ Εὐρώπη κατὰ τὸ ἔτος 1914 ζῆ μέσα σὲ μιὰ ἀπίστευτη ἀφροντισιά. Ἀπὸ τὸ 1870—71 δὲν ἔγινε πόλεμος. Ἡ πολιτικὴ ἀναμέτρησις στὰ Βαλκάνια καὶ ὁ μακρυνὸς θόρυβος τῶν μαχῶν μεταξὺ Ἰαπωνίας καὶ Ρωσίας τὸ 1905 δὲν συνεκίνησαν κανένα.

Τὸ Βερολίνον, τοῦ ὁποίου ὁ ἀριθμὸς τῶν κατοίκων πλησιάζει ἤδη τὰ

2 ἑκατομμύρια, ἀπολαμβάνει ἕνα θαυμάσιο καλοκαιρινὸ καιρό.

Τὰ παιδιὰ παίζουν "ντιάμπολο", ἕνα παιχνίδι ποὺ τότε εἶχε γίνη τῆς μόδας. Στὰ γραφεῖα ἐργάζονται σχεδὸν ἀποκλειστικὰ ἄνδρες καὶ προκαλεῖ μεγάλη ἐντύπωσι ἡ ἑξῆς εἴδησις ποὺ ἐδημοσιεύθη στὴν ἐφημερίδα τὸ "Φῶς".

"Κατὰ τὴν διάρκειαν μιᾶς ἑορτῆς εἰς τὴν οἰκίαν τοῦ λοχαγοῦ τοῦ πυροβολικοῦ Χάουσμανν, ὁ τελευταῖος αὐτὸς προσεβλήθη ἀπὸ τὸν ὑπολοχαγὸν Τσίγλερ. Ὁ λοχαγὸς Χάουσμανν ἐκάλεσε τότε τὸν στρατιώτην-ὑπηρέτην του, τοῦ ἔδωσε ἕνα περίστροφον καὶ τὸν διέταξε νὰ πυροβολήση κατὰ τοῦ ὑπολοχαγοῦ. Ὁ ὑπηρέτης ἐξετέλεσε τὴν διαταγὴν καὶ ἐφόνευσε τὸν ὑπολοχαγόν. Ὁ λοχαγὸς καὶ ὁ στρατιώτης συνελήφθησαν".

Συμβαίνουν ὅμως καὶ ἄλλα ἐντυπωσιακὰ πράγματα στὴν πρωτεύουσα τῆς γερμανικῆς αὐτοκρατορίας. Ὁ κινηματογράφος κατέκτησε τὰς συμπαθείας τοῦ μεγάλου κοινοῦ. Στοὺς δρόμους κυκλοφοροῦν τόσα αὐτοκίνητα, ὥστε μερικοὶ παραδοξολόγοι διατείνονται, ὅτι κάποια μέρα θὰ καταργηθοῦν τὰ ἀμάξια ποὺ σύρονται μὲ ἄλογα. Ὁ φωνογράφος τοῦ Ἔδισον ἀντικαθίσταται ἀπὸ τὸ γραμμόφωνο, ἀπὸ τὸ ὁποῖο ἀντηχοῦν ἀπὸ ὅλα τὰ μέρη διάφορες βραχνὲς μελωδίες.

Πρὸς τὸ παρὸν κυριαρχοῦν στὸ Βερολῖνον 7.000 ἀμάξια πρώτης καὶ 1150 δευτέρας τάξεως. Ἐκτὸς αὐτῶν ὑπάρχουν καὶ 3400 ἠλεκτρικὰ τροχιοδρομικὰ ὀχήματα. Ὅποιος εἶναι πλούσιος τὸ ἀποδεικνύει ἐγκαθιστῶν στὸ σπίτι του ἕνα τηλέφωνο μὲ δύο ἀκουστικά. Τολμηρὲς γυναῖκες, ποὺ δὲν ἐνδιαφέρονται γιὰ τὸ τί θὰ πῆ γι' αὐτὲς ὁ κόσμος, γίνονται τηλεφωνήτριες.

Ὁ ἀνατέλλων "αἰὼν τῆς τεχνικῆς" ἀντιπροσωπεύεται ἀπὸ τὸν θεωρούμενο ἀπὸ πολλοὺς ὡς τρελλὸ κόμητα Φερδινάνδο Τσέππελιν, ὁ ὁποῖος ἔβαλε στὸ μυαλό του νὰ κατακτήση τὸν ἀέρα μὲ μεγάλα ἀερόστατα σχήματος πούρου. Εἰς αὐτὰ ὅλα προστίθεται ἡ ἀμερικανικῆς ἐφευρέσεως "κινουμένη κλίμαξ", ἡ ὁποία ἐγκατεστάθη γιὰ πρώτη φορὰ στὸ Βερολίνο.

Ἂν οἱ ἄνθρωποι ἐφαντάζοντο τί θὰ ἐπακολουθοῦσε ὕστερα ἀπὸ λίγους μῆνες, ἀσφαλῶς θὰ ἦσαν πολὺ πιὸ εὔθυμοι. Ἡ οἰκονομικὴ κατάστασις εἶναι πολὺ καλή, ἂν καὶ δὲν ὑπῆρχε τότε κανένα ὑπουργεῖον Συντονισμοῦ. Ἠμπορεῖ κανεὶς νὰ νοικιάση εὐθηνὰ σπίτια, χωρὶς νὰ ὑπάρχη ὑπουργεῖον Οἰκισμοῦ καὶ τὸ κράτος δὲν εἰσπράττει ὡς φόρον ἀπὸ τοὺς πολίτας οὔτε τὸ ἕνα δέκατο τῶν εἰσοδημάτων των.

Ὁ φόρος τοῦ εἰσοδήματος εἶναι κατώτερος τοῦ 4% καὶ ὁ φόρος τοῦ κύκλου ἐργασιῶν δὲν ἔχει ἀκόμη ἐφευρεθῆ.

Σὲ ὅλο τὸν κόσμο ἠμπορεῖ κανεὶς νὰ ταξιδεύση, νὰ μεταναστεύση, νὰ ἐγκατασταθῆ καὶ νὰ ἐργασθῆ ὅπου θέλει καὶ χωρὶς κανένα διαβατήριο. Στὴν Γερμανία δὲν ὑπάρχουν φλέγοντα κοινωνικὰ προβλήματα. Τὸ μάρκο εἶναι ἕνα γυαλιστερὸ ἀσημένιο νόμισμα, ἀπιστεύτου σκληρότητος καὶ διατηρεῖ σταθερὰ τὴν ἀγοραστική του ἀξία. Ὅλα εἶναι φθηνά, καλῆς ποιότητος καὶ εὑρίσκονται σὲ μεγάλες ποσότητες.

Τὸ κράτος ἐργάζεται μὲ περιωρισμένο ἀριθμὸ ὑπαλλήλων καὶ παρ' ὅλον τοῦτο ὁ κρατικὸς μηχανισμὸς λειτουργεῖ ὁμαλώτατα. Κύριος πόρος τῶν ἐσόδων του εἶναι τὰ περισσεύματα ἀπὸ τοὺς σιδηροδρόμους. Ἡ λογοκρισία εἶναι ἄγνωστη. Αἱ ἐφημερίδες γράφουν ἐλεύθερα ὅ,τι θέλουν καὶ ἀσκοῦν αὐστηροτάτη κριτική, γιατὶ δὲν ἔχουν ἀκόμη ἐφευρεθῆ οἱ διάφοροι νόμοι περὶ τύπου. Ἀπὸ τὰ δέκα ἑκατομμύρια τῶν Γερμανῶν ποὺ εἶναι

ΟΙ ΣΕΡΒΟΙ ΜΑΡΤΥΡΕΣ:
Νεαρὰ ἀγόρια ἡλικίας14 ἕως 15 ἐτῶν σφαγμένα κάτω ἀπὸ τὰ βλέμματα τῶν μανάδων των κοντὰ στὸ Σαμπάτζ.

Ὁ Βασιλεὺς Πέτρος ὁ 1ος μετὰ τοῦ ἐπιτελείου του παρακολουθῆ ἀπὸ ὕψωμα τὴν ἔκβασιν τῆς μάχης.

κατάλληλοι νὰ φέρουν ὅπλα, μόνον τὰ 5 ἑκατομμύρια ὑπολογίζουν ὅτι θὰ κληθοῦν ὑπὸ τὰ ὅπλα ἂν συμβῆ κανένα ἀπρόοπτον.

Καὶ ὑπεράνω ὅλων αὐτῶν, σὰν νὰ εἶναι ἕνα πλᾶσμα διάφορο ἀπὸ τοὺς κοινοὺς θνητοὺς στέκει σὲ μεγάλη ἀπὸ αὐτοὺς ἀπόστασι ἡ Αὐτοῦ Μεγαλειότης ὁ Γουλιέλμος ὁ Βος, ἐλέῳ Θεοῦ Γερμανὸς αὐτοκράτωρ καὶ βασιλεὺς τῆς Πρωσσίας.

Γουλιέλμος, Φραγκῖσκος Ἰωσήφ, Φραγκῖσκος Φερδινάνδος.

Τὰ ἄκρα τοῦ μουστακιοῦ τοῦ Γουλιέλμου τοῦ Βου, τὰ ὁποῖα, χάρις στὶς φροντίδες τοῦ κουρέως τῆς αὐλῆς Χάρμπυ φθάνουν ὡς τὸ ὕψος τῶν ματιῶν εἶναι γνωστὰ σὲ ὅλο τὸν κόσμο. Ὁ Γουλιέλμος ἔχει ἐκ γενετῆς τὸ ἀριστερὸ χέρι κοντότερο ἀπὸ τὸ δεξί, πρᾶγμα ποὺ τοῦ δίδει ἕνα αἴσθημα μειονεκτικότητος. Προσπαθεῖ γι' αὐτὸ μὲ θορυβώδη καὶ πομπώδη ἐμφάνισι νὰ κάμη νὰ λησμονηθῆ τὸ σωματικὸ μειονέκτημά του.

Σὲ λίγο ἡ τύχη τοῦ κόσμου θὰ ἐξαρτηθῆ ἀπὸ τὰς ἀποφάσεις τοῦ ἀνθρώπου αὐτοῦ.

Θὰ εὑρεθῆ ἄραγε ὁ Γουλιέλμος εἰς τὸ ὕψος τῶν περιστάσεων; Ὅταν ἀνήρχετο στὸν θρόνο ἐβεβαίωσε τὸν Γερμανικὸ λαό:

—Θὰ σᾶς ὁδηγήσω ὅλους σὲ μία ἐποχὴ μεγάλης εὐημερίας.

Ἀσφαλῶς εἶναι εἰλικρινής. Ἀσφαλῶς ἐνδιαφέρεται γιὰ κάθε εὐγενῆ σκοπό. Ἀλλὰ εἶναι, ἀσφαλῶς ἐπίσης, νωθρός, ματαιόδοξος καὶ ἀπολύτως ἀνίκανος νὰ διατηρήση ἀκόμη καὶ ὅ,τι παρέλαβε ἀπὸ τὸν πατέρα καὶ ἀπὸ τὸν πάππο του.

Ὁ Γουλιέλμος ταξιδεύει, κυνηγᾶ, τρώγει καὶ διασκεδάζει. Τὴν πολυθρόνα τοῦ γραφείου του ποὺ ἔχει τὴν μορφὴ μιᾶς σέλλας, χρησιμοποιεῖ πολὺ σπανίως. Αἱ κρατικαὶ ὑποθέσεις τοῦ εἶναι ὀχληραί. Μόνο ἐκεῖ ὅπου πρόκειται ὁ ἴδιος νὰ ἐμφανισθῆ καὶ νὰ δώση τὴν ἐντύπωσι ἰσχυρᾶς προσωπικότητος, ἀσχολεῖται μὲ τὶς δημόσιες ὑποθέσεις.

Κάποιος εἶπε γι' αὐτόν: "Ὁ Κάϊζερ θὰ ἐπιθυμοῦσε νὰ ἔχη κάθε μέρα τὰ γενέθλιά του".

Ὡς αὐτοκράτωρ ὁ Γουλιέλμος ὁ Βος θὰ ἐταίριαζε θαυμάσια μεταξὺ τῶν ἐκφυλισμένων πατρικίων τῆς ἀρχαίας Ρώμης. Τοῦ ἀρέσουν αἱ κολακεῖαι. Ἡ πολιτική του φιλοσοφία περιέχεται στὴν ἑξῆς φράσι του:

> "Οἱ ὑπήκοοί μου πρέπει νὰ κάμουν ὅ,τι τοὺς λέγω ἐγώ. Δυστυχῶς ὅμως θέλουν καὶ αὐτοὶ νὰ σκέπτωνται καὶ ἔτσι προκύπτουν ὅλαι αἱ δυσχέρειαι ποὺ ἀντιμετωπίζομεν".

Διὰ τὸ Κοινοβούλιον ὁ Γουλιέλμος ὁ Βος λέγει:

> "Μοῦ εἶναι ἀπολύτως ἀδιάφορον ἂν μέσα στὸ κλουβὶ ποὺ λέγεται Ράϊχσταγ πηδοῦν κόκκινοι, μαῦροι ἢ κίτρινοι πίθηκοι".

"Ὅποιος ὀρθώση τὸ ἀνάστημά του ἀπέναντί μου θὰ κατασυντριβῆ" λέγει εἰς ἕνα λόγον του. Μὲ τὴν εὐκαιρία μιᾶς ἀπεργίας σιδηροδρομικῶν, ἀποστέλλει στὸν στρατιωτικὸ διοικητὴ τὸ ἑξῆς τηλεγράφημα:

> "Ἀναμένω κατὰ τὴν ἐπέμβασιν τῶν ὑπὸ τὴν διοίκησίν σας μονάδων, νὰ πέσουν τουλάχιστον 500 ἀπεργοί!".

Ναρκισσευόμενος διατάσσει νὰ τοῦ ἀνεγείρουν ἕνα ἄγαλμα μὲ στολὴν κυνηγοῦ καὶ γράφει εἰς τὸ βάθρον του τὰ ἑξῆς:

"Ὁ ὑψηλότατος ἡμῶν αὐθέντης καὶ αὐτοκράτωρ Γουλιέλμος ὁ Βος ἐφόνευσεν ἐνταῦθα ἰδιοχείρως τὴν διακοσιοστὴν του ἔλαφον.".

Ὁ Ἀμερικανὸς διπλωμάτης Ἐδουάρδ Χάους ἔχει τὴν γνώμην ὅτι ὁ αὐτοκράτωρ Γουλιέλμος ὁ Βος εὑρίσκεται "εἰς τὸ κατώφλιον τῆς τρέλλας". Ὁ στρατάρχης κόμης Ἀλφρέδος Βαλδερσὲκ παρατηρεῖ ὅτι ὁ Κάιζερ "δὲν ἔχει καμμίαν διάθεσιν πρὸς ἐργασίαν" καὶ ἀκόμη καὶ ἡ ἔμπιστός του πριγκήπισσα Νταίζη γράφει: "Μεγάλαι περιοχαὶ τῆς ψυχῆς του δὲν εἶναι ἀνεπτυγμέναι σὰν τὸ ἕνα χέρι του".

Καὶ ὅμως αὐτὸς ὁ μοιραῖος ἄνθρωπος ποὺ ἀρέσκεται νὰ λαμβάνη στάσεις Καίσαρος κατὰ τὴν ἐποχὴν τῆς σοβαρωτέρας κρίσεως στὴν Εὐρώπη δὲν θὰ σύρη τὸ ξῖφος, ἀλλὰ θὰ ἀναζητήση ὡς τὴν τελευταία στιγμὴ κάποιο μέσον ποὺ νὰ διαφυλάξη τὴν εἰρήνην.

Ἐνῷ σὲ ἕνα στρατιωτικὸ σκοπευτήριο τοῦ Βελιγραδίου τρεῖς θερμόαιμοι Σέρβοι πατριῶται ἀσκοῦνται στὴν σκοποβολὴ καὶ στὴν ρίψι βομβῶν, ἡ Εὐρώπη ζῆ μὲ ἕνα αἴσθημα πλήρους ἀσφαλείας, ὁ βασιλεὺς Γεώργιος ὁ Ε' τῆς Μ. Βρεταννίας ἐπισκέπτεται τὸ Παρίσι, τὸ γερμανικὸ ὑπερωκεάνειο "Φάτερλανδ" κάμνει τὸ παρθενικό του ταξίδι στὴν Ἀμερική, ὁ Γερμανὸς διάδοχος διαμένει στὸ Τσόππoτ καὶ ὁ τσάρος Νικόλαος καὶ ἡ σύζυγός του ἀναπαύονται στὸ Τσάρσκογιε Σέλο. Μόνο στὴν Αὐστρία ἐπικρατεῖ πένθος. Κατεστράφη κατὰ τὴν προσγείωσί του τὸ στρατιωτικὸ ἀερόστατο "Κέρτιγκ" καὶ 9 γενναῖοι ἀεροπόροι εὑρῆκαν οἰκτρὸ θάνατο.

Στὴν αὐστρουγγρικὴ μοναρχία ὅμως ὅλοι εἶναι συνηθισμένοι νὰ ξεχνοῦν γρήγορα τὶς τραγωδίες, τά δράματα καὶ τὶς καταδρομὲς τῆς τύχης. Στὸ μεγάλο αὐτὸ κράτος ποὺ διασχίζει ὁ Δούναβις καὶ ποὺ ἀποτελεῖται ἀπὸ διάφορες ἐθνότητες ἔχει κατανοηθῆ ὅτι δὲν ὑπάρχει κανένας λόγος νὰ μεγαλοποιοῦνται αἱ δυσκολίαι ποὺ συναντᾶ κανεὶς καὶ ὅτι παρ'ὅλες τίς δυσκολίες καὶ τὶς ἀντιξοότητες, ἡ Αὐστρουγγαρία ἐξακολουθεῖ νὰ ὑπάρχη καὶ νὰ κρατῆ τὴν θέσι της μεταξὺ τῶν μεγάλων δυνάμεων τῆς γῆς.

Δέκα διάφοροι λαοί, Πολωνοί, Τσέχοι, Σλοβάκοι, Οὖγγροι, Ρουμάνοι, Οὐκρανοί, Ἰταλοί, Σλοβένοι, Κροάται καὶ Σέρβοι ζοῦν κάτω ἀπὸ τὴν ἰδία στέγη καὶ κάτω ἀπὸ τὸ ἴδιο στέμμα.

Σημειοῦνται βέβαια συχνὰ ἀναταραχαὶ μέσα σ'αὐτὸ τὸ μωσαϊκό. Ἀκόμη ὅμως καὶ οἱ πιὸ φανατικοὶ ἐθνικισταὶ δὲν ἔχουν σκοπὸ νὰ ἀποσπασθοῦν καὶ νὰ σχηματίσουν ἀνεξάρτητα κράτη. Αὐτὲς οἱ ἰδέες ἐμφανίζονται πολὺ ἀργότερα. Ὑπάρχουν ὅμως σοβαραὶ προστριβαὶ ποὺ δημιουργοῦν μιὰ σχετικὴ ἔντασι. Καὶ καταφανὴς εἶναι ἡ ἀνάγκη τῆς ἐφαρμογῆς ὡρισμένων μεταρρυθμίσεων. Μόνο ἔτσι ἠμπορεῖ νὰ ἀποτραπῆ ἡ δυνατότης τῆς ἐκρήξεως τοῦ λέβητος ἀπὸ τὴν ὑπερβολικὴ πίεσι.

Ὁ αὐτοκράτωρ ὅμως Φραγκῖσκος Ἰωσὴφ δὲν εἶναι ἄνθρωπος ποὺ ἠμπορεῖ νὰ ἐφαρμόση αὐτὲς τὶς μεταρρυθμίσεις. Ἡ Αὐτοῦ Ἀποστολικὴ Μεγαλειότης ὁ αὐτοκράτωρ τῆς Αὐστρίας καὶ βασιλεὺς τῆς Οὐγγαρίας εὑρίσκεται στὸ γραφεῖο του ἀπὸ τὰς 4½ τὸ πρωΐ, τρώγει ἐκεῖ τὸ μεσημέρι καὶ εἶναι ἕνας φανατικὸς καὶ ἀδιάλλακτος γραφειοκράτης.

Κοιμᾶται σὲ μία κλίνη ἐκστρατείας. Εἶναι φιλάργυρος, δὲν γελᾶ ποτὲ καὶ φαίνεται νὰ εἶναι ξένος πρὸς κάθε αἴσθημα. Τὸ μόνο δεῖγμα τῆς προόδου τῆς νεωτέρας ἐποχῆς ποὺ ἀνεγνώρισεν ὁ Φραγκῖσκος Ἰωσήφ, εἶναι ὁ

σιδηρόδρομος. Μὲ κανένα ὅμως τρόπο δὲν θέλει νὰ ἀναγνωρίση τὸ αὐτοκίνητο καὶ τὸ τηλέφωνο. Στεγνώνει τὰ γράμματά του ὄχι μὲ στυπόχαρτο ἀλλὰ μὲ ἄμμο. Δὲν τὸν συγκινεῖ κανένα δράμα, καὶ μέσα ἀκόμη στοὺς κόλπους τῆς οἰκογενείας του: Ἡ αὐτοκτονία τοῦ διαδόχου του Ροδόλφου στὸ Μάγιερλιγκ, ἡ δολοφονία τῆς συζύγου του, ἡ ἐκτέλεσις τοῦ ἀδελφοῦ του Μαξιμιλιανοῦ στὸ Μεξικό, ἡ τρέλλα τῆς Σαρλόττας, τῆς συζύγου τοῦ ἀδελφοῦ του. Τρεῖς θάνατοι μεταξὺ τῶν ἀρχιδουκῶν.

Ὁ Φραγκῖσκος Ἰωσὴφ δὲν θέλει νὰ μεταβάλη τίποτε μέσα εἰς τὸ κράτος του. Ἕνας ἄλλος ὅμως ἐπιμένει νὰ γίνουν τὸ ταχύτερον αἱ ἀπαιτούμεναι μεταρρυθμίσεις καὶ νὰ διαρρυθμισθῆ ἐπὶ δικαιοτέρας βάσεως ἡ συμβίωσις τῶν διαφόρων λαῶν ὑπὸ τὸν αὐστριακὸν δικέφαλον ἀετόν. Ὁ ἄνθρωπος αὐτὸς εἶναι ὁ ἀρχιδοὺξ καὶ διάδοχος τοῦ θρόνου Φραγκῖσκος Φερδινάνδος.

Ὁ Φραγκῖσκος Φερδινάνδος ἔχει πραγματικὰ πολιτικὰ χαρίσματα. Θεωρεῖται ὡς ὁ "ἰσχυρὸς ἀνὴρ" τῆς δυαδικῆς μοναρχίας.

Ὁ Φραγκῖσκος Φερδινάνδος ὅμως δὲν ἠμπορεῖ νὰ ἐπιβάλη τὰς ἀπόψεις του. Ὁ θεῖος του εἶναι ὑγιέστατος. Ἐκτὸς ἀπὸ μιὰ μικρὴ ἀδυναμία τῶν ἀναπνευστικῶν ὀργάνων κατὰ τὴν ἔκφρασι τῶν ἐπισήμων ἰατρικῶν ἀνακοινωθέντων, δὲν ἔχει καμμίαν ὀργανικὴν πάθησιν. Δὲν σκέπτεται νὰ κλείση ἀκόμη τὰ μάτια καὶ νὰ ἐγκαταλείψη τὸν θρόνο στὸν ἀνεψιό του.

Τά φέρετρα τοῦ δολοφονηθέντος στό Σεράγιεβο διαδοχικοῦ ζεύγους τῆς Αὐστρίας πρό τῆς κηδείας του στόν Καθεδρικό ναό τῆς Βιένης.

Ἔτσι ὁ Φραγκῖσκος Φερδινάνδος περνᾶ ἀδρανὴς τὶς ἡμέρες του στὸ ἀνάκτορο Κονοπίρτ. Παρὰ τὴν ἀντίδρασι τῆς αὐλῆς κατώρθωσε νὰ παντρευθῆ ὄχι μιὰ πριγκήπισσα ἐξ αἵματος, ἀλλὰ τὴν γυναῖκα ποὺ ἀγαποῦσε τὴν κόμησσα Σοφία Χότεκ, μιὰ κυρία ἐπὶ τῶν τιμῶν τῆς αὐτοκρατείρας, ἡ ὁποία ἀργότερα ἐπῆρε τὸν τίτλον μιᾶς πριγκηπίσσης τοῦ Χόεμπεργ. Γι' αὐτὸ ἔπεσε ὑπὸ δυσμένειαν. Δὲν ἔπαυσεν ὅμως νὰ καταστρώνη σχέδια ἀναμορφώσεως τῆς δυαδικῆς μοναρχίας καὶ ριζικῆς ἐπιλύσεως τοῦ προβλήματος τῶν ἐθνικοτήτων. Ὅταν ὅμως τὰ ὑποβάλλει καὶ τὰ ἀναπτύσσει στὸν αὐτοκράτορα, λαμβάνει ἀπὸ αὐτὸν τὴν ἀπάντησι:

"Ἐνόσω ζῶ ἐγὼ δὲν ἐπιτρέπω σὲ κανένα νὰ ἀναμιγνύεται στὶς κυβερνητικὲς ὑποθέσεις".

Ὁ διάδοχος ἀπογοητεύεται ἀπὸ τὴν στάσι τοῦ αὐτοκράτορος. Γίνεται μισάνθρωπος καὶ ἀσχολεῖται στὰ ἀνάκτορά του μὲ τὴν ἀνθοκομία. Ὅταν τὸ 1907 καθίσταται γνωστὸ ὅτι προσπαθεῖ νὰ φέρη εἰς φῶς ἕνα μαῦρο τριαντάφυλλο, κάποιος Ἄγγλος ἀναγνώστης στέλλει στοὺς "Τάϊμς" τοῦ Λον-

δίνου τὸ ἑξῆς γράμμα:

"Δὲν διάβασε ἄραγε ὁ ἀρχιδοὺξ Φραγκῖσκος Φερδινάνδος τὴν ἀγγλικὴ ἱστορία; Ἂν τὴν ἐδιάβαζε θὰ ἐπληροφορεῖτο ὅτι τὸ ἄνθισμα ἑνὸς μαύρου τριανταφύλλου θὰ εἶχεν ὡς συνέπειαν μιὰ δολοφονία τὴν ὁποίαν ἀκολούθησε ἕνας πόλεμος".

Ἀμέσως ὅμως κατόπιν ἐμφανίζεται ἀπὸ τὰς στήλας τῶν "Τάιμς" ἕνας ἄλλος ἀνθοκόμμος ὁ ὁποῖος διατείνεται ὅτι κατὰ τὴν θεωρία τῆς κληρονομικότητος τοῦ Μένδελ θὰ χρειασθοῦν ἑπτὰ ὁλόκληρα χρόνια ἕως ὅτου ἀπὸ τὴν διασταύρωσι δύο εἰδῶν κοκκίνων τριανταφυλλιῶν νὰ προκύψη ἕνα μαῦρο τριαντάφυλλο.

Μήπως τὸ μαῦρο τριαντάφυλλο ἄνθισε τὸ 1914 στὸν κῆπο τοῦ Φραγκίσκου Φερδινάνδου; Κανεὶς δὲν ἠμπορεῖ νὰ τὸ εἰπῆ.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΙΙ

ΟΙ ΣΥΝΩΜΟΤΑΙ ΕΠΙ ΤΟ ΕΡΓΟΝ, Ο ΠΑΣΙΤΣ ΣΕ ΔΥΣΚΟΛΗ ΘΕΣΗ

Μέσα σὲ ἕνα χάρτινο κουτί.

Στὸ Βελιγράδι, ὅπου οἱ συνωμόται Γκαμπρίνοβιτς, Πρίντσιπ καὶ Γκράμπιτς ἔχουν τελείωση ἤδη τὴν ἐκγύμνασι των στὴν σκοποβολὴ καὶ στὴν ρίψι βομβῶν τὸ σχέδιον τῶν τριῶν ἔχει ἐν τῷ μεταξὺ εἰσέλθη στὴν σφαῖρα τῆς ὑψηλῆς πολιτικῆς. Ἐκεῖ ἡ ἐπιχείρησις εὑρῆκε εὐμενῆ ἀπήχησι, γιατὶ ἐλήφθησαν ὑπ' ὄψιν τρία κύρια σημεῖα:

α) Ὁ Φραγκῖσκος Φερδινάνδος μὲ τὴν ἐπιμονὴ καὶ τὴν πολιτικὴ του ἱκανότητα ἀσφαλῶς θὰ κατορθώση μιὰ μέρα νὰ ἐξομαλύνη ὅλες τὶς ἐθνικὲς διαφορὲς μέσα στὴν αὐστρουγγρικὴ μοναρχία.

β) Ὅταν συμβῆ αὐτὸ τότε ἡ προπαγάνδα γιὰ τὴν δημιουργία μιᾶς Μεγάλης Σερβίας δὲν θὰ ἀσκῆ πιὰ καμμιὰ ἕλξι καὶ δὲν θὰ εἶναι πιὰ δυνατὸν νὰ ἀνατιναχθῆ ἐκ τῶν ἔνδον ἡ δυαδικὴ μοναρχία.

γ) Συνεπεία τούτου εἶναι σκόπιμον νὰ ἀποθάνη ὁ Φραγκῖσκος Φερδινάνδος πρὶν νὰ ἀνέλθη στὸν θρόνο ὅτε θὰ κατορθώση νὰ θέση εἰς ἐφαρμογὴν τὰ μεταρρυθμιστικὰ του σχέδια.

Ὅλα αὐτὰ εἶναι τελείως σαφῆ γιὰ τὸν ἀρχηγὸ τῆς "Μαύρης Χειρὸς" καὶ ἀρχηγὸ τῆς σερβικῆς ὑπηρεσίας κατασκοπείας συνταγματάρχη Δημητρίεβιτς. Ἔχει ὅμως ἀκόμη πλήρη συνείδησι, ὅτι ἡ Σερβία εἶναι μικρὰ καὶ ὅτι

ἠμπορεῖ νὰ κατασυντριβῆ ἀπὸ τὸν αὐστρουγγρικὸ στρατὸ ἂν ἡ Βιέννη ἐξεγείρετο γιὰ τὴν δολοφονία τοῦ διαδόχου. Γι' αὐτὸ δὲν θὰ ἔβλαπτε νὰ ἐξηκριβώνετο ποιαὶ θὰ ἦσαν αἱ διαθέσεις τῆς Ρωσσίας, τῆς μεγάλης αὐτῆς ἀδελφῆς σλαβικῆς δυνάμεως.

Ἡ ἀπάντησις τὴν ὁποίαν ἔδωσε ὁ Ρῶσσος στρατιωτικὸς ἀκόλουθος, φαίνεται ὅτι ἦταν ἀρκετὰ ἐνθαρρυντική. Τὸ ἴδιο βράδυ συναντᾶ ὁ Δημητρίεβιτς τοὺς φίλους του στὸ ἀριστοκρατικὸ ἑστιατόριο τοῦ Βελιγραδίου "Κολορὰλ" καὶ τοὺς λέγει:

—Τί θὰ ἐλέγατε ἀγαπητοί μου, ἂν τοῦ ἐρρίχναμε μερικὲς βόμβες;

—Ποιὸς εἶναι αὐτός τὸν ἐρωτοῦν.

—Ποιὸς ἄλλος θέλετε νὰ εἶναι ἐκτὸς ἀπὸ τὸν Φραγκῖσκο Φερδινάνδο; ἀπαντᾶ γελῶν ὁ συνταγματάρχης καὶ γεμίζει τὸ ποτῆρι του μὲ σαμπάνια.

Ὁ Γκαμπρίνοβιτς, ὁ Πρίντσιπ καὶ ὁ Γκράμπιτς δὲν εἶναι πιὰ ἀπὸ ἐκείνη τὴν στιγμὴν ἐπαναστᾶται ἥρωες τῆς ἐλευθερίας, ἀλλὰ μόνο νευρόσπαστα στὰ χέρια φιλοδόξων ἀνθρώπων.

Ἡ Εὐρώπη βαδίζει πρὸς τὴν ἄβυσο.

Οἱ τρεῖς συνωμόται ἔχουν φύγη ἤδη ἀπὸ τὸ Βελιγράδι καὶ κατευθύνονται πρὸς τὸ Σεράγιεβο. Ὁ διδάσκαλος των στὴν χρῆσι τῶν ὅπλων Τσιγκάνοβιτς, τοὺς ἐφωδίασε σύμφωνα μὲ τὴν ἐντολή, ποὺ ἔλαβε μὲ τέσσαρα περίστροφα Μπράουνιγκ μὲ σφαῖρες, ἕξη βόμβες ἀπὸ τὸ κρατικὸ ἐργοστάσιο τοῦ Κραγκουγίεβιτς, ἀπὸ 160 δηνάρια κατ' ἄτομον ὁδοιπορικὰ ἔξοδα καὶ ἀπὸ τρεῖς δόσεις κυανιούχου καλίου γιὰ τὴν περίπτωσι αὐτοκτονίας ἐν ἐσχάτῃ ἀνάγκη.

Τὰ σύνορα πρὸς τὴν Ρωσσίαν τὰ περνοῦν οἱ τρεῖς νέοι χωριστὰ ὁ ἕνας ἀπὸ τὸν ἄλλον. Ὁ Γκαμπρίνοβιτς ἔχει ἕνα πλαστὸ διαβατήριο. Ὁ Γκράμπιτς καὶ ὁ Πρίντσιπ χρησιμοποιοῦν ἕνα ἀσφαλὲς μονοπάτι, γνωστὸ στοὺς λαθρεμπόρους. Μποροῦν νὰ περάσουν ἀπ' αὐτό, χωρὶς νὰ διατρέξουν κανένα κίνδυνο μὲ τὰ περίστροφα καὶ τὶς βόμβες των. Στὰ Τοῦζλα, ἐπὶ αὐστρουγγρικοῦ ἐδάφους, συναντῶνται ἐκ νέου.

Πίσω ἀπὸ τὴν ράχη των στὸ Βελιγράδι, παρουσιάσθη ἐν τῷ μεταξὺ μιὰ ἀπρόοπτη περιπλοκή. Ὁ Σέρβος πρωθυπουργὸς Πάσιτς ἐπληροφορήθη τὴν σχεδιαζομένη δολοφονία, ἀπὸ τὸν ἴδιο τὸν Τσιγκάνοβιτς, ὁ ὁποῖος ἔπαιζε διπλὸ παιχνίδι γιατὶ δὲν ἦταν μόνο ἔμπιστος τῆς "Μαύρης Χειρὸς" ἀλλὰ καὶ ἔμπιστός του.

Ὁ Πάσιτς εὑρίσκεται σὲ ἀδιέξοδο. Ἂν τολμήσῃ νὰ ἐπέμβῃ καὶ νὰ ματαιώσῃ τὰ σχέδια, θὰ προκαλέσῃ χωρὶς ἀμφιβολία τὴν ἐξέγερσι τῆς "Μαύρης Χειρὸς" ἐναντίον του. Ἂν δὲν κάμῃ τίποτε θὰ κατηγορηθῆ μιὰ ἡμέρα ὡς συνένοχος. Καταφεύγει λοιπὸν στὴν ἑξῆς λύσι: Δίδει ἐμπιστευτικῶς τὴν διαταγή, νὰ κρατηθοῦν εἰς τὰ σύνορα ὡρισμένοι νέοι, ποὺ σκοπεύουν νὰ μεταβοῦν στὸ Σεράγιεβο.

Οἱ ἀξιωματικοί, ποὺ πρόκειται νὰ μεταδώσουν περαιτέρω τὴν διαταγὴ εἶναι μέλη τῆς "Μαύρης Χειρός". Μειδιοῦν καὶ ἀναφέρουν ἀργότερα στὸν πρωθυπουργὸ ὅτι δὲν κατέστη δυνατὸν νὰ ἐκτελεσθῆ ἡ διαταγή του γιατὶ οἱ "περὶ ὧν πρόκειται ἔχουν ἤδη περάσῃ τὰ σερβικὰ σύνορα.

Ὁ Πάσιτς φαίνεται ὅτι προαισθάνεται ὅτι αὐτὴ ἡ ὑπόθεσις δὲν θὰ βγῆ σὲ καλό. Τὸ δεύτερο ἥμισυ τοῦ μηνὸς Ἰουνίου στέλλει στὸν Σέρβο

πρεσβευτὴ στὴν Βιέννη Γιοβὰν Γιοβάνοβιτς ἕνα τηλεγράφημα μὲ τὸ ὁποῖον τοῦ συνιστᾶ νὰ καταστήση "συγκεκαλυμένως" γνωστὰ εἰς τὸν αὐστριακὸν ὑπουργὸν τῶν Ἐξωτερικῶν τὰ ἑξῆς: "Ἡ σερβικὴ κυβέρνησις βάσει ὡρισμένων ἀκριτομυθιῶν αἱ ὁποῖαι ἔφθασαν μέχρις αὐτῆς νομίζει ὅτι δικαιοῦται νὰ ἐκφράση τὴν ὑπόνοιαν ὅτι σχεδιάζεται ἀπόπειρα κατὰ τῆς ζωῆς τοῦ ἀρχιδουκὸς Φραγκίσκου Φερδινάνδου, ἐπ' εὐκαιρία τοῦ ταξιδίου του εἰς τὴν Βοσνίαν".

Ὁ στρατάρχης Φὸν Χέζελερ βετερᾶνος τοῦ Γαλλογερμανικοῦ πολέμου 1870-71.

Ὁ Σέρβος πρεσβευτὴς ἐκτελεῖ τὴν ἐντολὴν ποὺ ἔλαβε καὶ προσθέτει ἀκόμη κατὰ τὴν συνομιλίαν του μὲ τὸν ὑπουργὸ Λέοφὸν Μπελίνσκυ καὶ τὰ ἑπόμενα:

"Μεταξὺ τῆς Σερβικῆς νεολαίας ἠμπορεῖ νὰ εὑρεθῆ κάποιος ὁ ὁποῖος νὰ γεμίση τὸ τουφέκι ἢ τὸ περίστροφό του ὄχι μόνο μὲ τυφλὲς ἀλλὰ καὶ μὲ πραγματικὲς σφαῖρες καὶ νὰ πυροβολήση. Αὐτὴ ἡ σφαῖρα θὰ ἠμποροῦσε νὰ πλήξη καὶ τὸν ἀρχιδοῦκα διάδοχον τοῦ αυστρουγγρικοῦ θρόνου. Γι' αὐτὸ θὰ ἦταν φρόνιμο ὁ ἀρχιδοὺξ νὰ μὴ μεταβῆ στὸ Σεράγιεβο".

Ὁ Μπελίνσκυ σηκώνει μὲ ἀδιαφορία τοὺς ὤμους.

—Ἂς ἐλπίσωμε λέγει, ὅτι δὲν θὰ συμβῆ τίποτε!

Τὶ ἄλλο μποροῦσε νὰ κάμη; Θὰ ἐγελοιοποιεῖτο πραγματικὰ ὁ διάδοχος τῆς αὐστρουγγρικῆς μοναρχίας ἂν ἐτρόμαζε ἀπὸ ἕνα ἀσαφῆ ὑπαινιγμὸ καὶ ἀνέβαλε τὴν ἐπίσκεψιν του στὴν Βοσνία πρὸς παρακολούθησιν τῶν ἐκεῖ στρατιωτικῶν γυμνασίων. Αὐτὸ τὸ ἀντιλαμβάνεται ὁ Μπελίνσκυ καὶ ἔτσι δὲν μεταδίδει περαιτέρω τὴν προειδοποίηση τοῦ Σέρβου πρεσβευτοῦ Ἐν τῷ μεταξὺ ὁ Γκαμπρίνοβιτς ὁ ὁποῖος ἔχει περάση μόνος του τὰ σύνορα προκαλεῖ τὴν προσοχὴ ἑνὸς αὐστριακοῦ τελωνειακοῦ ὑπαλλήλου διότι συνομιλεῖ μ' ἕναν ἄνθρωπο ποὺ εἶναι γνωστὸς στὶς αὐστριακὲς ἀρχὲς ὡς

κατάσκοπος τῆς σερβικῆς ὀργανώσεως "Ἐθνική ἄμυνα". Εἰδοποιεῖται ὁ πλησιέστερος ἀστυνομικὸς σταθμός, ἡ ἀστυνομία ὅμως χάνει ἀμέσως τὰ ἴχνη τοῦ Γκαμπρίνοβιτς.

Στὰ Τοῦζλα τὴν γενέθλιο πόλι τοῦ Γκράμπιτς ἀναζητοῦν οἱ συνωμόται τὸν ἰδιοκτήτην κινηματογράφου Γιοβάνοβιτς. Αὐτὴν τὴν διαταγὴν εἶχαν ἀπὸ τὸ Βελιγράδι. Ὁ Γιοβάνοβιτς κρύπτει τὰ περίστροφα τὶς σφαῖρες καὶ τὶς βόμβες σὲ ἕνα παλαιὸ σεντοῦκι ποὺ εὑρίσκεται στὴν σοφῖτα τοῦ σπιτιοῦ του.

Μὲ ἄδεια τὰ χέρια οἱ τρεῖς νέοι φθάνουν στὸ Σεράγιεβον. Ὁ Πρίντσιπ καταλύει σὲ ἕνα φίλο του ποὺ λέγεται Δανῆλο Ἴλιτς. Ὁ ἴδιος ὁ Ἴλιτς ἀναλαμβάνει νὰ μεταβῆ τὴν ἑπομένην στὰ Τοῦζλα καὶ νὰ μεταφέρη στὸ Σεράγιεβο τὰ φονικὰ σύνεργα, σὲ χάρτινο κουτί.

Ὁ ἀρχηστράτηγος τοῦ Σερβικοῦ στρατοῦ βοεβόδας Ποῦτνικ

Ὁ Γιοβάνοβιτς ὅμως δὲν εὑρίσκεται στὸ σπίτι του. Ἐθεώρησε πολὺ ἐπικίνδυνο νὰ κρύπτη πιστόλια, σφαῖρες καὶ βόμβες στὸ σπίτι του. Γεμίζει λοιπὸν μὲ τὰ σύνεργα αὐτὰ ἕνα χάρτινο κουτὶ καὶ τὰ μεταφέρει στὸ Ντομποΐ.

Ἐκεῖ κάθεται στὴν αἴθουσαν ἀναμονῆς τοῦ σιδηροδρομικοῦ σταθμοῦ καὶ σκεπάζει τὸ κουτὶ μὲ τὸ ἀδιάβροχό του.

Στὸ σπίτι του ἄφησε ἕνα σημείωμα γιὰ τὸν ἄνθρωπο ποὺ θὰ ἤρχετο νὰ παραλάβη τὸ δέμα.

Ὁ Γιοβάνοβιτς περιμένει ἀρκετὴ ὥρα. Ὕστερα χάνει τὴν ὑπομονὴ του. Παίρνει μαζὶ του τὸ κουτὶ καὶ ἀναζητεῖ τὸ κατάστημα ἑνὸς φίλου του. Ἐπειδὴ δὲν τὸν εὑρίσκει παραδίδει τὸ δέμα σὲ ἕνα κορίτσι.

Προσωρινὰ λοιπὸν ἡ τύχη τοῦ κόσμου εὑρίσκεται στὰ χέρια ἑνὸς μικροῦ κοριτσιοῦ. Ἐπιτέλους ἔρχεται ὁ Ἴλιτς. Ἀποδεικνύει τὴν ταυτότητά του, ὅπως εἶχε συμφωνηθῆ μὲ ἕνα ἀνοικτὸ κουτὶ σιγαρέττων ὡρισμένης μάρκας. Παραλαμβάνει τὸ δεμένο μὲ σπάγγο κουτὶ, τὸ κρύπτει κάτω ἀπὸ τὴν πελερίνα του, καὶ χωρὶς νὰ προσελκύει τὶς ὑπόνοιες κανενὸς ἐπιστρέφει στὸ Σεράγιεβον.

Στὸ σπίτι ὁ Πρίντσιπ καὶ ὁ Ἴλιτς κρύπτουν τὸ χαρτόνι κάτω ἀπ' τὸ σοφά.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ III

Ο ΔΙΑΔΟΧΟΣ ΤΗΣ ΑΥΣΤΡΟΥΓΓΑΡΙΑΣ ΣΤΟ ΣΕΡΑΓΙΕΒΟ

Τί κάμνει κατὰ τὸ διάστημα αὐτὸ τὸ θῦμα, ὁ ἀρχιδοὺξ Φραγκῖσκος Φερδινάνδος; Εἶναι γνωστὸν ὅτι ὁ "Γενικὸς Ἐπιθεωρητὴς τῶν αὐστρουγγρικῶν ἐνόπλων δυνάμεων" ἐσκέπτετο τὴν 4ην Ἰουλίου ἂν θὰ ἔπρεπε νὰ μεταβῆ στὰ γυμνάσια ποὺ θὰ ἐγίνοντο στὴν Βοσνίαν.

—Κάμε ὅ,τι θέλεις, τοῦ εἶχε εἰπῆ ὁ αὐτοκράτωρ Φραγκῖσκος Ἰωσήφ, πρᾶγμα ποὺ ἐσήμαινε μόνο: "Πήγαινε!".

Ὁ Φραγκῖσκος Φερδινάνδος φαίνεται ὅτι εἶχε κακὰ προαισθήματα.Τὴν πρώτη ἡμέρα τοῦ ταξιδίου στὸν χῶρο τῶν γυμνασίων, στὸν σιδηροδρομικὸ σταθμὸ τοῦ Χλούμετς στὴν Βοσνία, ἐπῆρε σχεδὸν φωτιὰ τὸ ἰδιαίτερο βαγόνι του, ποὺ ἦταν ἐφοδιασμένο μὲ ὅλες τὶς σύγχρονες ἀνέσεις.

Ὁ διάδοχος τῆς Αὐστρίας Φραγκῖσκος Φερδινάνδος μὲ τὴν σύζυγό του.

Λέγεται ὅτι ὁ διάδοχος τοῦ αὐστρουγγρικοῦ θρόνου εἶπε ἀργότερα μὲ πικρία: Πρῶτα ἕνα βαγόνι ποὺ παίρνη φωτιά, ὕστερα μιὰ ἀπόπειρα στὸ Σεράγιεβο καὶ ἂν ὅλα αὐτὰ δὲν καταλήξουν σὲ ἀποτέλεσμα μπορεῖ νὰ ἐπακολουθήση καμμιὰ ἔκρηξις στὸ θωρηκτὸ 'Βίριμπους Οὐνίτις" (μὲ τὸ ὁποῖον ὕστερα ἀπὸ τὰ γυμνάσια θὰ ἔκαμνε ἕνα ταξίδι στὴν Μεσόγειο Θάλασσα).

Μόλις ἡ ἁμαξοστοιχία τὴν 23ην Ἰουνίου ἐξεκίνησε ἀπὸ τὸν Νότιο Σταθμὸ τῆς Βιέννης, σβύσαν τὰ φῶτα στὸ διαμέρισμα τοῦ ἀρχιδουκός. Ἐσπευσμένως ἀνάβονται κεριὰ καὶ ὁ Φραγκῖσκος Φερδινάνδος λέγει μὲ μελαγχολία στὸν ἰδιαίτερό του γραμματέα Νίκιτς:

—Τί λέγετε γι' αὐτὸν τὸν φωτισμό; Δὲν σᾶς φαίνεται σὰν νεκρώσιμος;

Ὅλα ὅμως ἐξελίσσονται κανονικά. Τὰ γυμνάσια, ὅπως συμβαίνει μὲ ὅλα τὰ γυμνάσια, πείθουν τὸν γενικὸν ἐπιθεωρητὴν γιὰ τὴν ἀρτία ἐκπαίδευσι τῶν στρατιωτῶν. Ἀφοῦ ἐτελείωσαν, τὸ βράδυ τῆς 27ης Ἰουνίου ὁ ἀρχιδοὺξ στέλλει στὸν αὐτοκράτορα τὸ ἑξῆς τηλεγράφημα:

"Ὅλα ἐξελίχθησαν κανονικά. Αὔριον ἐπισκέπτομαι τὸ Σεράγιεβον καὶ τὸ ἑσπέρας ἀναχωρῶ".

Ἕνα δεύτερο τηλεγράφημα στέλλει στὰ παιδιὰ του στὸν δωδεκαετῆ

πρίγκηπα Μαξιμιλιανό, στὸν δεκαετῆ πρίγκηπα Ἐρνέστο καὶ στὴν πριγκήπισσα Σοφία, ποὺ ἦταν 13 ἐτῶν. Τοὺς ἀναγγέλλει τὴν ἐπιστροφὴ τοῦ "μπαμπᾶ" καὶ τῆς "μαμᾶς" τὴν 30ην Ἰουνίου.

Τὸ βράδυ ὁ διάδοχος καὶ ἡ σύζυγος του παρακάθηνται σὲ ἕνα γεῦμα ποὺ δίδεται πρὸς τιμὴν των στὸ ἑορτάσιμα στολισμένο ξενοδοχεῖο "Μπόσνα" στὴν λουτρόπολι Ἴλιδτσε. Μετὰ τὸ γεῦμα ὁ Φραγκῖσκος Φερδινάνδος λέγει μὲ ἕνα στεναγμὸ ἀνακουφίσεως:

—Ἄς ἔχη δόξα ὁ Θεός. Τελείωσε καὶ τὸ ταξίδι αὐτὸ στὴν Βοσνία.

Καὶ αὐτὸ συμβαίνει περίπου τὴν ἴδια ὥρα, κατὰ τὴν ὁποία στὴν σοφίτα τοῦ Δανῆλο Ἴλιτς ἀνασύρεται κάτω ἀπὸ τὸν σοφᾶ τὸ χάρτινο κουτὶ καὶ μοιράζονται στοὺς συνωμότας τὰ περίστροφα καὶ οἱ βόμβες. Ἕνα κερὶ φωτίζει τὸ σχέδιο τῆς πόλεως τοῦ Σεράγιεβου, ποὺ εἶναι ἁπλωμένο ἐπάνω στὸ τραπέζι καὶ οἱ συνωμόται μελετοῦν τὸν δρόμο ποὺ θὰ ἀκολουθοῦσε τὸ θῦμα των κατὰ τὴν μετάβασί του στὸ Δημαρχεῖο. Πρὶν ἀπὸ μία ὥρα εὑρίσκοντο σὲ μιὰ ταβέρνα κοντὰ στὴν "λατινικὴ γέφυρα" καὶ πίνοντας μαῦρο κρασὶ ἐτραγούδησαν πατριωτικὰ τραγούδια.

Ἡ Κυριακή, 28η Ἰουνίου 1914, συμπίπτει μὲ τὸ Βιδοβάν, τὴν ἐθνικὴ ἑορτὴ ὅλων τῶν Σέρβων.

Στὰς 10 τὸ πρωὶ τὸ διαδοχικὸ ζεῦγος μὲ τὴν ἀκολουθία του ἐκκινεῖ ἀπὸ τὸ Ἴλιδτσε καὶ φθάνει ἔξω ἀπὸ τὸ Σεράγιεβο. Πρῶτο σημεῖο τοῦ προγράμματος εἶναι ἐπιθεώρησις τῆς φρουρᾶς.

Ἐνῶ ὁ Φραγκῖσκος Φερδινάνδος ἐκτελεῖ τὴν ἀγγαρεία αὐτὴν μὲ φαινομενικὴν ἐγκαρδιότητα, ὁ Γκαμπρίνοβιτς ἡσυχώτατος πηγαίνει σὲ ἕνα φωτογράφο, καὶ ὅπως ἐδήλωσεν ἀργότερα στὴν ἀνάκρισί του, ἀποθανατίζει τὸν ἑαυτὸ του γιὰ τοὺς ἐπιγόνους.

Ὕστερα μὲ τὶς βόμβες του λαμβάνει θέσιν κοντὰ στὴν γέφυρα τοῦ Κουμουργιά. Ὁ δρόμος ὁδηγεῖ ἐδῶ κατὰ μῆκος ἑνὸς μικροῦ, ἀποξηραμένου ποταμοῦ. Ὁ Γκαμπρίνοβιτς διαλέγει τὸν φωτιζόμενο ἀπὸ τὸν ἥλιο δρόμο γιατὶ στὸ σκιερὸ του μέρος ὑπάρχει μεγάλος συνωστισμός. Ἐκεῖ συνωθοῦνται οἱ κάτοικοι τοῦ Σεράγιεβου, ποὺ συνεμορφώθησαν μὲ τὴν πρόσκλησι τῶν ἀρχῶν νὰ ἔλθουν νὰ ἐπευφημήσουν τὸν διάδοχο.

Ἡ μετάβασις τοῦ Φραγκίσκου Φερδινάνδου στὸ δημαρχεῖο γίνεται μὲ τέσσαρα αὐτοκίνητα. Στὸ πρῶτο κάθονται ὁ δήμαρχος καὶ ὁ διευθυντὴς τῆς ἀστυνομίας τοῦ Σεράγιεβου. Στὸ δεύτερο ἕνα νεώτατο αὐτοκίνητο ἕξ θέσεων λαμβάνουν θέσι τὸ διαδοχικὸ ζεῦγος μαζὺ μὲ τὸν στρατιωτικὸ διοικητὴ τοῦ Σεράγιεβου Ποτιόρεκ καὶ τὸν κόμητα Χάρραχ ποὺ δείχνει στοὺς ὑψηλοὺς ἐπισκέπτας τὰ ἀξιοθέατα τῆς πόλεως. Ἡ ἀκολουθία τοῦ ἀρχιδουκὸς κατανέμεται στὰ ὑπόλοιπα δύο αὐτοκίνητα.

Ὁ καιρὸς εἶναι θαυμάσιος. Οἱ δρόμοι τοῦ Σεραγιέβου εἶναι ἑορτάσιμα στολισμένοι μὲ σημαῖες, μὲ γκιρλάνδες, μὲ ἄνθη καὶ μὲ λάβαρα. Σὲ πολλὲς βιτρίνες φαντάζει, στρωμένη μὲ ἄνθη, ἡ εἰκὼν τοῦ διαδόχου. Τὸ πλῆθος στὴν ἄκρη τοῦ δρόμου χαιρετᾶ μὲ τὰ χέρια του καὶ μὲ μανδήλια καὶ ζητωκραυγές.

Ὁ Φραγκῖσκος Φερδινάνδος φορεῖ τὴν μεγάλη του στολὴ μὲ ὅλα τὰ παράσημά του. Στὸ πηλίκιό του κυματίζει τὸ λοφίο μὲ τὸ πτερόν. Φορεῖ ἄσπρα γάντια καὶ μὲ τὸ δεξὶ του χέρι χαιρετᾶ πρὸς ὅλες τὶς κατευθύνσεις

ἀπὸ τὸ ἀνοικτὸ ἁμάξι. Ἡ δούκισσα στὸ πλευρό του μὲ ἄσπρο νταντελλένιο φόρεμα καὶ μεγάλο θερινὸ καπέλλο χαμογελᾶ μὲ εὐμένεια στὸ πλῆθος.

Ὁ Γκαμπρίνοβιτς βλέπει τὰ ἁμάξια νὰ ἔρχωνται.

Ψυχραιμότατος βγάζει μιὰ βόμβα καὶ τῆς ἀφαιρεῖ τὴν ἀσφάλεια. Ἂν καὶ εἶναι κατασκευασμένη σὲ ἐργοστάσια, ἀποτελεῖται ἐν τούτοις ἀπὸ μία φιάλη, ἡ ὁποία ἐκτὸς ἀπὸ τὸν ἐπικρουστῆρα καὶ τὴν ἐκρηκτικὴ ὕλη, περιέχει καρφιὰ καὶ κομμάτια μολύβδου.

Ὅπως τὸ ἐδιδάχθη στὸ Βελιγράδι ὁ Γκαμπρίνοβιτς ρίπτει τὸ διαβολικὸ μηχάνημα μὲ μιὰ ἤρεμη κίνησι τοῦ χεριοῦ στὸ αὐτοκίνητο τοῦ Φραγκίσκου Φερδινάνδου. Ὑπολογίζει ὅτι ἡ βόμβα θὰ πέση ἀκριβῶς στὴν μέση τοῦ αὐτοκινήτου καὶ ὅτι ἐκεῖ θὰ ἐκραγῆ.

Ἡ ὥρα εἶναι ἀκριβῶς 11.02'.

Σωτηρία ὡς ἐκ θαύματος.

Ὁ ἀρχιδοὺξ Φραγκῖσκος Φερδινάνδος ἀντελήφθη ἀμέσως νὰ ρίπτεται πρὸς αὐτὸν ἕνα ἀντικείμενο, ἀφοῦ διέγραψε μικρὸν τόξον.

Αὐστριακοί Ἀστυνόμοι συλλαμβάνουν τόν δολοφόνο τοῦ Σεραγιέβου.

Μὲ μιὰ ψύχραιμη ἀλλὰ ἀποφασιστικὴ κίνησι, γιὰ νὰ μὴ τρομάξη τὴν δούκισσα, ὁ διάδοχος ἀπωθεῖ μὲ τὸ ἐπάνω μέρος τῆς παλάμης του τὴν βόμβα.

Ὁ ὁδηγὸς τοῦ αὐτοκινήτου ποὺ εἶδε ἐπίσης τὴν σκιὰ τῆς βόμβας, πατᾶ τὸν μοχλὸ τῆς ταχύτητος.

Ἔτσι ἡ βόμβα πίπτει στὴν τυλιγμένη πρὸς τὰ πίσω στέγη τοῦ αὐτοκινήτου, κυλιέται ἀπὸ ἐκεῖ στὸν δρόμο καὶ ἐκρήγνυται κοντὰ στοὺς πίσω τροχοὺς τοῦ ἑπομένου αὐτοκινήτου.

Μὲ τὴν ἔκρηξι συμβαίνουν ταυτοχρόνως πολλὰ γεγονότα.

Μιὰ κραυγὴ καὶ μία ἐνστικτώδης κίνησις φυγῆς παρατηρεῖται στὸ πλῆθος. Πολλοὶ εὑρισκόμενοι στὴν ἄκρη τοῦ δρόμου τραυματίζονται βαρειὰ ἀπὸ τὸ δολοφονικὸ περιεχόμενο τῆς βόμβας καὶ κυλίονται αἱμόφυρτοι στὸ ἔδαφος.

Ὁ ἀντισυνταγματάρχης φὸν Μερίτσι καὶ ὁ κόμης Μπόος—Βάλδεκ κοντὰ στὸ ἁμάξι τοῦ ὁποίου ἔγινε ἡ ἔκρηξις κατεβαίνουν ἀπὸ τὸ αὐτοκίνητο μὲ τραύματα ποὺ φαίνονται ἀρκετὰ σοβαρά.

Ὁ ἀρχιδοὺξ Φραγκῖσκος Φερδινάνδος ἔχει μιὰ μόνο ἀσήμαντη ἀμυχὴ στὸ πρόσωπο. Ἡ Δούκισσα δὲν ἔχει πάθη ἀπολύτως τίποτε.

Ὁ διάδοχος διατάσσει νὰ σταματήση, ἡ συνοδεία τῶν αὐτοκινήτων.

κατεβαίνει ἀπὸ τὸ ἁμάξι του καὶ διαπιστώνει ὁ ἴδιος τὶς συνέπειες τῆς ἀποτυχούσης ἀποπείρας. Διατάσσει ὅλοι οἱ τραυματίαι νὰ μεταφερθοῦν ἀμέσως στὸ νοσοκομεῖο.

Ἐνῶ διαδραματίζονται ὅλα αὐτά, διασχίζει τὸ πλῆθος ἕνας νεαρός. Ἔρχεται στὴν πρώτη γραμμὴ καὶ ἀντιλαμβάνεται τὶ συνέβη. Εἶναι ὁ Γαβρίλο Πρίντσιπ. Ἀπὸ τὴν θέσι του στὴν λατινικὴ γέφυρα ἄκουσε τὴν ἔκρηξι τῆς βόμβας καὶ ἔτρεξε βιαστικὸς γιὰ νὰ ἰδῇ νεκρὸ τὸν Φραγκῖσκο Φερδινάνδο.

Ὁ Γερμανὸς ἀρχικαγκελάριος Φὸν Μπέτμαν-Χόλβεγ.

Ἀντὶ τούτου ὅμως βλέπει τὸν διάδοχο ζωντανό, καὶ τελείως ψύχραιμο νὰ σκουπίζῃ μὲ τὸ μανδῆλι του τὴν μικρὰ ἀμυχὴ τοῦ προσώπου του.

Καὶ βλέπει ἀκόμα τὸν σύντροφό τοῦ Γκαμπρίνοβιτς νὰ τρέπεται εἰς φυγήν. Ὁ Γκαμπρίνοβιτς μόλις ἐξερράγη ἡ βόμβα πήδησε στὴν σχεδὸν ξηρὰ κοίτη τοῦ ποταμοῦ, τὸν ἐπρόφθασαν ὅμως οἱ χωροφύλακες καὶ τὸν ἔπιασαν.

Ὁ Πρίντσιπ βλέπει νὰ μεταφέρεται συνοδεία στὴν ἀστυνομικὴ διεύθυνσι ὁ Γκαμπρίνοβιτς. Ἀργότερα κατέθεσε ὅτι ἀρχικῶς συνέλαβε τὴν ἰδέα νὰ σκοτώσῃ τὸν φίλο του γιὰ νὰ λήξῃ τὸ ζήτημα ἅπαξ διὰ παντὸς καὶ ὕστερα νὰ σκοτωθῇ καὶ ὁ ἴδιος.

Ἐκείνη ὅμως τὴν στιγμὴ λέγει ὁ ἀρχιδοὺξ Φραγκῖσκος Φερδινάνδος:

—Ἐμπρός, κύριοι. Ὁ ἄνθρωπος ποὺ ἔρριξε τὴν βόμβα εἶναι τρελλός. Ἂς συνεχίσωμε τὸ πρόγραμμά μας.

Ὁ Πρίντσιπ, ποὺ ἄκουσε τὰ λόγια αὐτὰ παραιτεῖται ἀπὸ τὸ ἀρχικὸ σχέδιό του νὰ σκοτώσῃ τὸν φίλο του καὶ νὰ αὐτοκτονήσῃ ὕστερα ὁ ἴδιος. Ρίχνει μιὰ ματιὰ ἀκόμη στὸν Γκαμπρίνοβιτς καὶ πηγαίνει νὰ ξανακαταλάβῃ τὴν θέσι του στὴν λατινικὴ γέφυρα.

Στὸ Δημαρχεῖο τοῦ Σεράγιεβου.

Ὁ Φραγκῖσκος Φερδινάνδος ἀνεβαίνει στὸ αὐτοκίνητό του καὶ ἀμέσως ὅλη ἡ συνοδεία τῶν ἁμαξῶν συνεχίζει τὴν πορεία της πρὸς τὸ δημαρχεῖο τοῦ Σεράγιεβου. Ὁ διευθυντὴς τῆς ἀστυνομίας διατάσσει νὰ τρέξουν γρήγορα τὰ αὐτοκίνητα. Ὁ διάδοχος ὅμως διατάσσει ἀμέσως τὸ ἀντίθετο.

—Νὰ πηγαίνετε σιγὰ γιὰ νὰ μπορῇ νὰ ἰδῇ ὁ πληθυσμὸς ὅτι δὲν ἐπάθαμε τίποτε ἡ σύζυγός μου καὶ ἐγώ.

Στὸ δημαρχεῖο γίνεται ἡ ὑποδοχὴ τοῦ ἀρχιδουκὸς σὰν νὰ μὴ συνέβη τίποτε. Ὁ δήμαρχος τοῦ Σεράγιεβου Φεχὴμ ἐφένδης Κούρτσιτς εἶναι τόσο ταραγμένος ὥστε δὲν μπορεῖ ν' ἀρθρώση οὔτε μιὰ λέξι τοῦ ἑτοιμασμένου ἀπὸ πρὶν λόγου του. Τὸν διαβάζει ἀπὸ μιὰ κόλλα χαρτὶ καὶ φυσικὰ ἡ προσφώνησίς του εἶναι γεμάτη ἀπὸ τὶς ὑπερβολικὲς ἐκεῖνες ἐκφράσεις, ποὺ προκαλοῦν πάντοτε τὴν ἀνία τῶν ὑψηλῶν προσωπικοτήτων ποὺ εἶναι ὑποχρεωμένοι νὰ τὰς ὑποστοῦν.

—Ὑπερευτυχεῖς εἶναι αἱ καρδίαι ἡμῶν διότι αἱ Ὑμέτεραι Ὑψηλότητες ἠγαθύνθησαν νὰ τιμήσουν μὲ τὴν ἐπιστροφὴν των τὸ Σεράγιεβον, τὴν πρωτεύουσαν τῆς ἐπαρχίας μας. Ἐγὼ ἰδιαιτέρως θεωρῶ εὐτυχῆ ἐμαυτὸν διότι αἱ Ὑμέτεραι Ὑψηλότητες...

Ὁ Φραγκῖσκος Φερδινάνδος ὅμως δὲν εἶναι ὁ ἄνθρωπος ποὺ ἠμπορεῖ νὰ ἀκούη ἀπαθῶς τὶς κενὲς αὐτὲς φράσεις. Μὲ δυνατὴ φωνὴ διακόπτει τὸν δήμαρχο:

—Ὡραῖα κατάστασις ἐπικρατεῖ ἐδῶ πέρα, λέγει. Ἐρχόμεθα νὰ ἐπισκεφθοῦμε αὐτὴν τὴν πόλι καὶ μᾶς ὑποδέχονται μὲ βόμβες.

Καὶ μπροστὰ στὴν τρομαγμένη ὄψι ὅλων τῶν παρόντων ὁ διάδοχος προσθέτει:

—Δὲν θὰ παραξενευθῶ καθόλου ἂν ἀντὶ νὰ καταστῆ ἀνίκανος νὰ βλάψη περαιτέρω αὐτὸς ὁ ἄνθρωπος ποὺ ἔρριψε πρὸ ὀλίγου τὴν βόμβα του ἐναντίον μας, παρασημοφορηθῆ κατὰ γνησίως αὐστριακὸν τρόπον καὶ μὲ τὸν Σταυρὸν τῆς Ἀξίας.

—Μὰ Φράντς, τοῦ ψιθυρίζει ἔκπληκτος ἡ πριγκήπισσα. Συγκρατήσου σὲ παρακαλῶ, τί πταίουν οἱ κύριοι γιὰ ὅ,τι ἔγινε;

Ὁ ἀρχιδοὺξ ἀνακτᾶ ἀμέσως τὴν ψυχραιμία καὶ λέγει στὸν δήμαρχο ποὺ δὲν μπορεῖ ἀκόμη νὰ συνέλθη ἀπὸ τὴν ψυχρολουσία ποὺ ὑπέστη.

—Καὶ τώρα συνεχίσατε!

—Διότι αἱ Ὑμέτεραι Ὑψηλότητες, διαβάζει παρακάτω ὁ δήμαρχος ἠμποροῦν ἀπὸ τὰ πρόσωπά μας νὰ διαπιστώσουν τὴν βαθεῖαν ἀφοσίωσιν καὶ τὴν ἀκλόνητον πίστιν ἡμῶν πρὸς τὴν Αὐτοῦ Μεγαλειότητα τὸν Αὐτοκράτορα καὶ Βασιλέα ἡμῶν καὶ τὸν ὑψηλὸν αὐτοκρατορικὸν οἶκον τῶν Ἀψβούργων

Ὁ διάδοχος ἐλαστικώτερος κάπως ἀπὸ τὸν δήμαρχο Κούρτσιτς προσθέτει στὸν ἕτοιμο ἐπίσης ἐκ τῶν προτέρων μακρὸ λόγο του καὶ μιὰ φράσι ποὺ σχετίζεται μὲ τὰ πρόσφατα γεγονότα:

—Σᾶς εὐχαριστῶ ἀπὸ καρδίας διὰ τὰς ἀπὸ μέρους τοῦ πληθυσμοῦ τῆς πόλεως ἐκδηλώσσεις συμπαθείας πρὸς ἐμὲ καὶ τὴν σύζυγον μου τοσούτω μᾶλλον καθόσον διαβλέπω εἰς αὐτὰς τὴν ἔκφρασιν τῆς χαρᾶς σας διὰ τὴν ἀποτυχίαν τῆς ἐναντίον ἡμῶν ἀποπείρας.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ IV

ΑΙ ΣΦΑΙΡΑΙ ΠΟΥ ΔΟΛΟΦΟΝΟΥΝ ΤΗΝ ΕΙΡΗΝΗ ΤΟΥ ΚΟΣΜΟΥ

Τὸ μοιραῖο λάθος.

Ὕστερα ἀπὸ τὴ δεξίωσι στὸ Δημαρχεῖο ὁ Φραγκῖσκος Φερδινάνδος ἐπιμένει στὴν ἐκτέλεσι τοῦ καταρτισθέντος ἀπὸ πρὶν προγράμματος. Προσθέτει μόνο σ' αὐτὸ μιὰ ἐπίσκεψι στὸ Νοσοκομεῖο τῶν τραυματιῶν τῆς ἀ-

ποπείρας. Στρέφεται στὴν γυναίκα του καὶ τῆς λέγει:

—Θὰ πάω στὸ νοσοκομεῖο, γιὰ καλὸ καὶ γιὰ κακό, μόνος μου.

—Ὄχι, Φραγκῖσκε, ἀπαντᾶ μὲ ἀποφασιστικότητα ἡ δούκισσα. Ἐπιμένω νὰ εἶμαι κοντά σου.

Ἂν καὶ ὁ στρατηγὸς Ποτιόρεκ καὶ ὁ διευθυντὴς τῆς ἀστυνομίας θεωροῦν ἀπίθανο μιὰ δευτέρα ἀπόπειρα τὴν ἴδια ἡμέρα ἀποφασίζεται γιὰ κάθε ἐνδεχόμενο νὰ μὴ ἀκολουθηθῆ ὁ ἴδιος δρόμος, δηλαδὴ νὰ μὴ διέλθουν τὰ αὐτοκίνητα ἀπὸ τοὺς στενοὺς καὶ γεμάτους ἀπὸ κόσμο δρόμους τοῦ κέντρου τοῦ Σεράγιεβου. Ἡ συνοδεία τῶν αὐτοκινήτων ἀντὶ νὰ περάση ἀπὸ τὴν Λατινικὴ γέφυρα θὰ ἔστριβε μπροστά της καὶ θὰ ἀκολουθοῦσε ἕνα συντομώτερο δρόμο, ποὺ ὡδηγοῦσε στὸ Νοσοκομεῖο.

Ἡ ἀτμόσφαιρα εἶναι ταραγμένη σὲ ὅλη τὴν πόλι. Ἐκινητοποιήθησαν στρατεύματα καὶ ἡ παρουσία τῶν γίνεται παντοῦ αἰσθητή, διότι πρὶν δὲν ὑπῆρχαν σκοποὶ στὸν δρόμο.

Ὁ Φραγκῖσκος Φερδινάνδος ἀντιλαμβάνεται τὴν μεταβολή. Ἐνῶ κατεβαίνει τὴν σκάλα τοῦ δημαρχείου καὶ ἀνεβαίνει στὸ αὐτοκίνητο λέγει μισογελαστὰ στὴν γυναῖκα του.

—Μοῦ φαίνεται ὅτι σήμερα θὰ μᾶς φιλοδωρήσουν μὲ μερικὲς σφαῖρες ἀκόμα.

Τὸ αὐτοκίνητο μὲ τὸν δήμαρχο προηγεῖται ὅπως συνέβη καὶ κατὰ τὴν μετάβασι στὸ δημαρχεῖο. Ὁ δήμαρχος ὅμως ταραγμένος ἀκόμη ἀπὸ τὶς παρατηρήσεις τοῦ ἀρχιδουκὸς στὸ δημαρχεῖο καὶ ἀπὸ τὴν μομφὴ ποὺ διετύπωσε κατὰ τῶν συνδημοτῶν του ὁ διάδοχος τοῦ θρόνου, λησμονεῖ τὴν ἀποφασισθεῖσα ἀλλαγὴ τοῦ δρομολογίου. Ἀντὶ νὰ στρέψη ἀφήνει τὸ ἁμάξι του νὰ προχωρήση πρὸς τὴν γέφυρα, δηλαδὴ πρὸς τὸ κέντρον τῆς πόλεως.

Μετά τήν πρώτη ἀπόπειρα τό διαδοχικόν ζεῦγος τῆς Αὐστρίας φεύγει ἀπό τό Δημαρχεῖον τοῦ Σεράγιέβου γιά νά ἐπισκεφθῆ τό στρατιωτικό νοσοκομεῖο.

Ὁ σωφὲρ Φράντς Οὔρμπαν, ποὺ ὁδηγεῖ τὸ αὐτοκίνητο μὲ τὸ διαδοχικὸ ζεῦγος ἀκολουθεῖ τὸ αὐτοκίνητο τοῦ δημάρχου.

—Σταθῆτε, φωνάζει τότε ὁ Ποτιόρεκ, δὲν εἶναι αὐτὸς ὁ δρόμος ποὺ πρέπει νὰ ἀκολουθήσωμε. Δὲν θὰ περάσωμε ἀπὸ τὴν γέφυρα.

Ὁ σωφὲρ τοῦ ἀρχιδουκὸς σταματᾶ καὶ προσπαθεῖ ἀφοῦ κάμνει πίσω νὰ στρέψη τὸ αὐτοκίνητο πρὸς τὴν διεύθυνσι ποὺ τοῦ δείχνει ὁ στρατηγὸς Ποτιόρεκ.

Ἡ κίνησις αὐτὴ γίνεται ἀκριβῶς μπροστὰ στὴ μύτη τοῦ Πρίντσιπ, ποὺ θὰ περίμενε ἐκεῖ ποῦ ἐπερίμενε ματαίως ἂν τὸ αὐτοκίνητο τοῦ δημάρχου τοῦ Σεράγιεβου ἀκολουθοῦσε τὸ δρομολόγιο ποὺ εἶχε καθορισθῆ πρὶν ἀπὸ τὴν ἀναχώρησι τοῦ ἀρχιδουκὸς ἀπὸ τὸ δημαρχεῖο τοῦ Σεράγιεβου.

Ἀργὰ—ἀργὰ ὁ Πρίντσιπ βγάζει ἀπὸ τὴν τσέπη του τὸ βαρὺ περίστροφό Μπράουνιγκ. Ἡ ἀσφάλεια εἶναι κατεβασμένη. Τὸ ὅπλο εἶναι ἕτοιμο πρὸς δρᾶσι.

Ὁ Πρίντσιπ σηκώνει τὸ πιστόλι μὲ προτεταμένο τὸν βραχίονα στὸ ὕψος τῶν ματιῶν, ὅπως εἶχε διδαχθῆ στὸ πεδίον σκοποβολῆς στὸ στρατιωτικὸ σκοπευτήριο τοῦ Τοπτσιδὲρ τοῦ Βελιγραδίου. Τὸ χέρι του δὲν τρέμει καθόλου. Σκοπεύει μὲ ὅλην τὴν ἡσυχία του χωρὶς νὰ χάση οὔτε μιὰ στιγμὴ τὴν ψυχραιμία του.

Ἡ Γαλλικὴ βουλὴ κατὰ τὴν ἱστορικὴ συνεδρίαση τῆς 4ης Αὐγούστου 1914 ὅτε κηρύσσετο ὁ πόλεμος κατὰ τῆς Γερμανίας.

Δυὸ φορὲς λυγίζει ὁ δείκτης τοῦ δεξιοῦ χεριοῦ τοῦ Πρίντσιπ. Δυὸ φορὲς ἀκούεται ἕνας ξηρὸς κρότος μέσα στὴν μεσημβρινὴ ζέστη αὐτῆς τῆς μοιραίας ἡμέρας.

Ἡ ὥρα εἶναι 11 καὶ 37΄.

Καὶ αὐτὴν ἀκριβῶς τὴν ὥρα τῆς 28ης Ἰουνίου τοῦ ἔτους 1914 ἕνας ἀνήλικος Σέρβος πατριώτης ὁ Γραβρῆλο Πρίντσιπ δίδει τὸ θανατηφόρο κτύπημα σὲ μιὰ ὁλόκληρη ἐποχή. Προκαλεῖ τὸν σεισμὸ ἀπὸ τὸν ὁποῖον ὑποφέρει ἀκόμη ὁ κόσμος κάτω ἀπὸ τὸ κλονιζόμενο ἔδαφος τῆς γῆς, ποὺ δὲν κατώρθωσε ἀκόμα νὰ ἀνακτήση τὴν ἰσορροπία του.

Ἡ τελευταία πρᾶξις τοῦ δράματος.

Οἱ πυροβολισμοὶ τοῦ Σέρβου γυμνασιόπαιδος Γαβρῆλο Πρίντσιπ, ἐρ-

ριξαν τὸν κόσμο σὲ ἕνα σκοτεινὸ βάραθρο. Κανεὶς ὅμως ἐκείνη τὴν στιγμὴ δὲν ἠμπορεῖ νὰ φαντασθῆ τὸ πράγμα αὐτό.

Σὲ μιὰ γέφυρα τῆς πόλεως τοῦ Σεραγιέβου, ὀλίγο ὕστερα ἀπὸ τὶς ἕνδεκα καὶ μισὴ πρὸ μεσημβρίας διαδραματίζεται ἡ τελευταία πρᾶξις μιᾶς δυούσης ἐποχῆς.

Ἂν καὶ ὁ Πρίντσιπ ἐπυροβόλησε γρήγορα-γρήγορα, δυὸ φορὲς κατὰ συνέχεια, νομίζει κανεὶς ὅτι ὑπάρχει μιὰ αἰωνιότης μεταξὺ τῶν δύο πυροβολισμῶν, ἂν μελετήση τὶς ἐκθέσεις τῶν αὐτοπτῶν μαρτύρων καὶ τὶς ἀργότερες καταθέσεις των πρὸ τοῦ δικαστηρίου.

Ὁ στρατιωτικὸς διοικητὴς τῆς Βοσνίας στρατηγὸς Ποτιόρεκ, ποὺ κάθεται στὸ αὐτοκίνητο τοῦ διαδοχικοῦ ζεύγους, ἀκούει τὸν πρῶτο πυροβολισμὸ καὶ ἐκφράζει ὅ,τι συνέβη, ὕστερα μὲ τὶς ἑξῆς λέξεις:

—Τότε μιὰ λεπτὴ ἀκτῖνα αἵματος ἔπεσε στὸ δεξὶ μου μάγουλο ἀπὸ τὸ στόμα τῆς αὐτοῦ αὐτοκρατορικῆς ὑψηλότητος.

Ὁ Ποτιόρεκ βγάζει τὸ μανδῆλι του ἀπὸ τὴν τσέπη καὶ ὅ,τι σκέπτεται νὰ κάμη ἐκείνη τὴν στιγμή, εἶναι νὰ καθαρίση μὲ αὐτὸ τὸ πρόσωπο τοῦ πληγωμένου ἀρχιδουκός.

Ἐκείνη ὅμως τὴν στιγμὴ πέφτει καὶ ὁ δεύτερος πυροβολισμὸς ποὺ εὑρίσκει τὴν γυναῖκα τοῦ Φραγκίσκου Φερδινάνδου. Ὁ στρατηγὸς Ποτιόρεκ βλέπει ἀκόμη πὼς ἡ δούκισσα ὕστερα ἀπὸ τὸ πρῶτο πυροβολισμὸ στρέφεται τρομαγμένη στὸν ἄντρα της καὶ τὴν ἀκούει νὰ φωνάζη:

—Γιὰ τὄνομα τοῦ Θεοῦ! Τί σοῦ συνέβη;

Τὴν ἴδια ὅμως στιγμὴ σωριάζεται ἡ ἰδία ἀπὸ τὴ θέσι της. Μὲ τὸ πρόσωπο μπροστὰ πέφτει στὰ γόνατα τοῦ ἀρχιδουκός.

—Δὲν φαντάσθηκα ὅτι ἦταν κτυπημένη, λέγει ὁ Ποτιόρεκ. Ἐνόμισα ὅτι εἶχε λιποθυμήση ἀπὸ τὸν φόβο.

Στὴν πραγματικότητα ἡ δευτέρα σφαῖρα διέτρησε τὸ μεταλλικὸ ἀμάξωμα τοῦ αὐτοκινήτου καὶ τὸ κάθισμα ποὺ ἦταν γεμάτο μὲ τρίχες ἀλόγου εὑρῆκε τὴν δούκισσα στὸ ὑπογάστριο.

Ὁ Φραγκῖσκος Φερδινάνδος ἂν καὶ βαρειὰ τραυματισμένος ἀντιλαμβάνεται ταχύτερα ἀπὸ τὸν στρατιωτικὸ διοικητὴ ὅτι δὲν ἐπρόκειτο γιὰ ἁπλῆ λιποθυμία. Γέρνει πρὸς τὰ ἐμπρὸς καὶ ἐνῶ τὸ αἷμα τρέχει ἀκόμη ἀπὸ τὰ χείλη του, τὸν ἀκούει ὁ Ποτιόρεκ νὰ λέγη:

—Σοφία μου. Σοφία μου, μὴ πεθαίνεις! Ζῆσε γιὰ τὰ παιδιὰ μας!

Ἡ δούκισσα δὲν δίδει πιὰ καμμιὰ ἀπάντησι.

Τώρα, ὅπως λέγει ὁ ἴδιος ὁ Ποτιόρεκ, πιάνει τὸν ἀρχιδοῦκα ἀπὸ τὸν γιακᾶ τῆς στολῆς του, γιὰ νὰ ἐμποδίση τὸ κεφάλι του νὰ γύρη πρὸς τὰ κάτω. Ὁ τρόμος ὅμως καὶ ὁ θάνατος δὲν εἶναι ἱκανοὶ νὰ παραβιάσουν τὸ πρωτόκολλον. Καὶ ἔτσι ἀπὸ τὰ χείλη τοῦ στρατηγοῦ βγαίνει ἡ φρᾶσις.

—Ὑποφέρει πολὺ ἡ Ὑμετέρα αὐτοκρατορικὴ Ὑψηλότης;

—Δὲν εἶναι τίποτε ἀπαντᾶ ὁ ἀρχιδοὺξ μὲ σιγανὴ ἀλλὰ καλὰ ἀκουομένη φωνή.

Ἡ αἱμορραγία ὅμως δὲν σταματᾶ. Ὁ στρατηγὸς Ποτιόρεκ καὶ ὁ σωφὲρ Οὐρμπὰν ἀκούουν νὰ ἐπαναλαμβάνη ὁ ἀρχιδοὺξ ἀρκετὲς φορὲς τὶς λέξεις:

—Δὲν εἶναι τίποτα... δὲν εἶναι τίποτα...

Γεμάτος σεβασμὸ ἀφηγεῖται ὕστερα ὁ στρατιωτικὸς διοικητής:
—Τώρα συνεσπάσθη ὀλίγο. τὸ πρόσωπο τῆς αὐτοῦ αὐτοκρατορικῆς Ὑψηλότητος καὶ ἄρχισε νὰ ἀναπνέῃ μὲ δυσκολία λόγῳ τῆς αἱμορραγίας.
Ὁ δήμαρχος τοῦ Σεραγιέβου ἄκουσε ἐπίσης τοὺς πυροβολισμοὺς ἀπὸ τὸ αὐτοκίνητό του ποὺ προηγεῖτο. Διατάσσει τὸν σωφὲρ νὰ σταματήσῃ. Τρέχει πρὸς τὰ ὀπίσω, βλέπει τὰ διατρέξαντα καὶ λέγει ἀργότερα περιγράφων τὰ αἰσθήματά του:
—Μὲ κατέλαβε ἕνας ἀπερίγραπτος πόνος!
Ὅλα αὐτὰ συμβαίνουν πρὶν νὰ διαλυθῇ ἀκόμη ὁ καπνὸς ποὺ ἐβγῆκε ἀπὸ τὴν κάννη τοῦ περιστρόφου τοῦ Πρίντσιπ. Μερικοὶ ποὺ ἐστέκοντο ὁλόγυρά του ὥρμησαν κατὰ τοῦ δολοφόνου. Ὁ καχεκτικὸς ὅμως νέος ἀναπτύσσει ἔξαφνα ἀπίστευτες δυνάμεις. Κτυπᾶ ὁλόγυρά του. Μὲ τὴν λαβὴ τοῦ περιστρόφου του κτυπᾶ στὸ κεφάλι ἕνα ἀστυνομικὸ καὶ ἀνθίσταται σὲ μιὰ χάλαζα κτυπημάτων μὲ τὰ χέρια καὶ μὲ μπαστούνια.
Μόνο ἕνα κτύπημα ἐπάνω στὸ κεφάλι μὲ τὴν θήκη τοῦ κυρτοῦ σπαθιοῦ ἑνὸς χωροφύλακος τὸν καθιστᾶ ἀνίκανο νὰ συνεχίσῃ τὸν ἀγῶνα του.
Παρ' ὅλον τοῦτο διατηρεῖ ἀκόμη σὲ τέτοιο σημεῖο τὶς αἰσθήσεις του ὥστε λέγει ἀμέσως στοὺς ἀστυνομικούς.
—Δὲν μπορεῖτε νὰ μὲ καταδικάσετε εἰς θάνατον. Δὲν εἶμαι ἀκόμη οὔτε εἴκοσι ἐτῶν!
Ἀνάμεσα ἀπὸ ἕνα μαινόμενο πλῆθος, ποὺ ἤθελε νὰ τὸν λυντσάρῃ ὁ Πρίντσιπ σύρεται στὸν ἀστυνομικὸ σταθμό. Ἐκεῖ βγάζει ἀπὸ τὴν τσέπη του ἕνα μικρὸ χωνάκι ἀπὸ χαρτὶ καὶ καταπίνει τὸ περιεχόμενό του. Εἶναι τὸ κυανιοῦχο κάλιο τῆς "Μαύρης Χειρός". Ἀμέσως ὅμως ξερνᾶ τὸ δηλητήριο. Ἡ αὐτοκτονία ἀποτυγχάνει.

Στρατιῶται τῆς φρουρᾶς τοῦ Κάϊζερ μὲ ἐπίσημο στολή.

Ἐν τῷ μεταξὺ τὸ αὐτοκίνητο μὲ τὸ ἀτυχὲς διαδοχικὸ ζεῦγος κατευθύνεται μὲ ἀστραπιαία ταχύτητα ἀπὸ τὴν γέφυρα στὸ διοικητήριο τοῦ Σεραγιέβου τὰ καλούμενο "κονάκι".
Ὁ σωφὲρ Φράντς Οὔρμπὰν διέτρεξε τὴν ἀπόστασι σὲ δυὸ μόνο λεπτά. Πολὺ ταχύτερα ὅμως εἶχε διαδοθῇ ἡ εἴδησις τοῦ δυστυχήματος. Γιατὶ μόλις σταμάτησε τὸ αὐτοκίνητο στὸ διοικητήριο εὑρίσκονταν ἤδη ἐκεῖ ὁ ἀρχίατρος δόκτωρ Βόλφγκαγκ καὶ ὁ ἰατρὸς τοῦ συντάγματος δόκτωρ Πάγιερ γιὰ νὰ περιποιηθοῦν τοὺς τραυματίας.

Ὁ Αὐτοκράτωρ Γουλιέλμος ὁ Β'. καὶ ὁ Ἐπιτελάρχης Φὸν Μόλτκε παρακολουθοῦν τὰ μεγάλα στρατιωτικὰ Γυμνάσια.

Ὁ Αὐτοκράτωρ Γουλιέλμος σὲ μιὰ φάση τῶν Γερμανικῶν Γυμνασίων. Δεξιὰ ἡ Αὐτοκρατορικὴ σημαία

Ὁ θάνατος τοῦ Ἀρχιδουκός.

Στὴν δούκισσα Σοφία οἱ ἰατροὶ δὲν εἶχαν νὰ κάμουν τίποτε ἄλλο παρὰ νὰ διαπιστώσουν τὸν θάνατο. Ἀπέθανε ἀπὸ ἐσωτερικὴ αἱμορραγία. Ἡ σφαῖρα διέτρησε μιὰ φλέβα.

Ὁ ἀρχιδοὺξ Φραγκῖσκος Φερδινάνδος δείχνει ἀκόμη ἀσθενῆ σημεῖα ζωῆς. Ἕνα ἀδύνατο σφυγμό, ἀνεπαίσθητη ἀναπνοή, ἀσθενέστατες σφύξεις τῆς καρδιᾶς. Ἡ σφαῖρα ἔχει τρυπήση τὴν ἀρτηρία τοῦ λαιμοῦ καὶ τοῦ ἀναπνευστικοῦ σωλῆνος καὶ ἡ ροὴ τοῦ αἵματος δὲν ἐννοεῖ νὰ σταματήση.

Ἕνα παλαιὸ τουρκικὸ ρολόγι κρεμασμένο σὲ ἕνα κοίλωμα τοῦ τοίχου δείχνει 12 καὶ 12 λεπτὰ ὅταν σβύνη στὸν διάδοχο τοῦ αὐστρουγγαρικοῦ θρόνου καὶ ὁ τελευταῖος σπινθῆρας τῆς ζωῆς.

—Ἂν ἡ σφαῖρα, λέγει ὁ ἐνεργήσας ἀργότερα τὴν νεκροψία δόκτωρ Καούνιτς ἐξέκλινε κατὰ μία μόνο τρίχα δεξιά, ἢ ἀριστερὰ τὸ τραῦμα δὲν θὰ ἦταν θανατηφόρο. Τὸ θανατηφόρο τραῦμα πρέπει νὰ ἀποδοθῆ σὲ μιὰ τρομερὴ σύμπτωσι.

Ἕνας μοναχὸς τοῦ τάγματος τῶν Φραγκισκανῶν δίδει στὸν ἀρχιδοῦκα ἐκ τῶν ὑστέρων τὴν τελευταία μετάληψι. Ὁ ἀρχιεπίσκοπος Στάτλερ ἀπαγγέλλει τὶς νεκρώσιμες εὐχές. Ὁ κουρεὺς τοῦ Φραγκίσκου Φερδινάνδου ἀναλαμβάνει μὲ δάκρυα στὰ μάτια τὸν συνηθισμένο "ἐξωραϊσμὸ" τῶν νεκρῶν καὶ λέγει ἀργότερα:

—Κατὰ τὴν διάρκεια αὐτῆς τῆς τρομερᾶς ἐργασίας δὲν μποροῦσα νὰ πιστεύσω ὅτι εἶχα νὰ κάμω μὲ ἕνα νεκρό. Ὁ ἀρχιδοὺξ εἶχε στὸ πρόσωπο τὴν ἔκφρασι σκυθρωπῆς σοβαρότητος, ποὺ τὴν ἐγνώρισα τόσο συχνὰ ὅταν ζοῦσε καὶ ὅταν ἐπρόκειτο νὰ ἐκσπάση σὲ μιὰ κρίσι θυμοῦ. Τὸ μέτωπό του ἐσκέπαζαν βαθειὲς ρυτίδες. Τὸ πρόσωπο εἶχε τὴν ἔκφρασι μεγάλης γαλήνης ὕστερα ἀπὸ μιὰ προηγηθεῖσα ἀπογοήτευσι.

Ἡ εὐθύνη τοῦ στρατηγοῦ Ποτιόρεκ.

Ἐπειδὴ ἡ θαλαμηπόλος τῆς δουκίσσης τρέμει ἀπὸ τὴν συγκίνησι καταλαμβάνεται ἀπὸ κρίσι δακρύων, καὶ δὲν δέχεται μὲ κανένα τρόπον νὰ κτενίση τὰ μαλλιὰ τῆς δολοφονηθείσης κυρίας της, ἀναλαμβάνει τὸ καθῆκον αὐτὸ ὁ κουρεὺς τοῦ ἀρχιδουκός.

—Τὸ πρόσωπο τῆς δουκίσσης, λέγει ἀργότερα ὁ τελευταῖος αὐτὸς φωτίζεται μὲ ἕνα μειδίαμα. Τὸ θάρρος τὸ ὁποῖον ἡ δολοφονηθεῖσα ἔδειξε τὶς τελευταῖες στιγμὲς τῆς ζωῆς της ἔμεινε ἀποτυπωμένο στὴν ἔκφραση τοῦ προσώπου της.

Ὁ στρατηγὸς Ποτιόρεκ διατάσσει νὰ ληφθοῦν ἀποτυπώματα τοῦ προσώπου τῶν νεκρῶν καὶ νὰ ταριχευθοῦν τὰ πτώματά των. Ὕστερα μὲ κλονιζόμενα βήματα, φορῶν ἀκόμη τὴν αἱματωμένη στολή του ἀποσύρεται στὸ γραφεῖο στὸ μέγαρο τοῦ διοικητηρίου καὶ κλείνεται ἐκεῖ ἀπὸ μέσα.

Ἔξω περιμένουν οἱ ὑφιστάμενοί του νὰ θέση τέρμα στὴν ζωή του μὲ ἕνα πυροβολισμό, γιατὶ εἶχε καταστῆ γνωστὸν ἐν τῷ μεταξὺ ὅτι ὁ Ποτιόρεκ ἔφερε μέγα μέρος τῆς εὐθύνης τῆς δολοφονίας τοῦ διαδοχικοῦ ζεύγους. Εἶχε καταστῆ πράγματι γνωστὸ ὅτι πρὶν ἀπὸ τὴν ἀναχώρησι του γιὰ

τὰ γυμνάσια ὁ Φραγκῖσκος Φερδινάνδος ρώτησε τηλεγραφικῶς τὸν Ποτιόρεκ ἂν μποροῦσε νὰ ἐγγυηθῆ ἀπολύτως γιὰ τὴν ἀσφάλεια αὐτοῦ καὶ τῆς συζύγου του. Ὁ στρατιωτικὸς διοικητὴς τῆς Βοσνίας ἀπάντησε καταφατικά, δὲν ἔλαβε ὅμως οὔτε καὶ τὰ στοιχειώδη ἀκόμη προληπτικὰ μέτρα.

Δὲν ἀκούεται ὅμως ὁ πυροβολισμὸς ἀπὸ τὸ γραφεῖο τοῦ στρατηγοῦ. Ὁ Ποτιόρεκ ἀρκεῖται, ὅπως ἀνέφεραν ἀργότερα οἱ κρυφακούοντες ἔξω ἀπὸ τὴν θύρα νὰ κτυπᾶ μὲ τὸ σπαθὶ του ἐπάνω στὰ ἔπιπλα καὶ νὰ ἐξεμῆ τρομερὲς ὕβρεις καὶ ὑποσχέσεις ἐκδικήσεως κατὰ τῶν Σέρβων.

Πῶς μεταδίδεται ἡ εἴδησις.

Οἱ ἀνταποκριταὶ τῶν ἐφημερίδων, ποὺ εἶχαν συνοδεύση τὸ διαδοχικὸν ζεῦγος συναντοῦν στὸ τηλεγραφεῖο τοῦ Σεραγιέβου ἀπαγόρευσι μεταβιβάσεως εἰδήσεων. Αὐτὴν τὴν εἶχε διατάξη, ἀμέσως μετὰ τὴν πρώτη, τὴν ἀποτυχοῦσα, ἀπόπειρα, ὁ ἀρχιδοὺξ Φραγκῖσκος Φερδινάνδος, καὶ αὐτὴ ἐμποδίζει τώρα νὰ καταστῆ γνωστὸς ὁ θάνατός του στὸν κόσμο.

Μόνο λίγα λεπτὰ ὕστερα ἀπὸ τὶς τρεῖς τὸ ἀπόγευμα καὶ ὕστερα ἀπὸ ἐπανειλημμένες ἔντονες παραστάσεις του, κατορθώνει ὁ Γερμανὸς πρόξενος τοῦ Σεραγιέβου νὰ στείλη ἕνα κρυπτογραφικὸ τηλεγράφημα στὴν γερμανικὴ πρεσβεία τῆς Βιέννης. Ἀπὸ ἐκεῖ ἕνα ἐπίσης κρυπτογραφικὸ τηλεγράφημα ἀποστέλλεται στὸ Βερολῖνο καὶ λίγο ἀργότερα τὸ γερμανικὸ τηλεγραφικὸ πρακτορεῖο εἰδήσεων Βόλφ μεταδίδει:

"Ὁ ἀρχιδοὺξ Φραγκῖσκος Φερδινάνδος καὶ ἡ σύζυγός του, δούκισσα τοῦ Χόχεμπεργκ ἐδολοφονήθησαν σήμερον εἰς τὸ Σεράγιεβον ἀπὸ ἕνα Σέρβον".

Μὲ αὐτὲς τὶς λίγες καὶ ξηρὲς λέξεις πληροφορεῖται ὁ κόσμος τὸν πρόλογο τῆς ἐρχομένης καταστροφῆς.

Φυσικὰ ἡ εἴδησις δὲν γίνεται πιστευτή. Θὰ πρόκειται λέγουν πολλοὶ περὶ παρεξηγήσεως ἢ περὶ ἀποκυήματος τῆς νοσηρᾶς φαντασίας ἑνὸς δημοσιογράφου.

Μόνον στὶς 4 μ.μ. ὅταν αἴρεται ἡ ἀπαγόρευσις τῆς μεταδόσεως εἰδήσεων ἀπὸ τὸ Σεράγιεβο ἐπιβεβαιοῦται τὸ τρομερὸ γεγονός.

Πολλὰ τηλεγραφήματα ἀποστέλλονται ἐκεῖνο τὸ μεταμεσήμερο ἀπὸ τὸ Σεράγιεβο σὲ ὅλο τὸν κόσμο. Οἱ μὴ συλληφθέντες συνένοχοι τῶν δολοφόνων ἀποστέλλουν παραδείγματος χάριν στοὺς πάτρωνάς των στὸ Βελιγράδι τὸ ἑξῆς συνθηματικὸ τηλεγράφημα.

"Ἀμφότεροι οἱ ἵπποι ἐπωλήθησαν εἰς καλὰς τιμάς".

—Ὦ Θεὲ μου, τὶ ἐκάμαμε; ἀναφωνεῖ μόλις πληροφορεῖται τὴν εἴδησι ὁ ἀρχηγὸς τῆς "Μαύρης Χειρὸς" συνταγματάρχης Δημητρίεβιτς.

Ἂν καὶ ἀργότερα ὁ ἴδιος ὑπερηφανεύεται ὅτι ὀργάνωσε τὴν δολοφονία, ἐκείνη τὴν στιγμὴ φαίνεται ὅτι ἀντελήφθη ὅλη τὴν ἔκτασι τῆς πράξεως, ὅτι δηλαδὴ δὲν ἐπρόκειτο πιὰ μόνο γιὰ τὴν Σερβία.

Ὁ Σέρβος ὑπουργὸς τῆς Παιδείας Λιούμπα Γιοβάνοβιτς, ποὺ ἦτο μεμυημένος στὰ σχέδια τῆς δολοφονίας καταλαμβάνεται ἀπὸ ἀνησυχία. Στὴν ἐπακολουθήσασα συνεδρίασι τοῦ ὑπουργικοῦ συμβουλίου λέγει:

"Κάθε εὐρωπαϊκὴ αὐλὴ θὰ θεωρήση ἑαυτὴν πληγεῖσαν ἀπὸ τὰς σφαίρας τοῦ Πρίντσιπ".

Ἀκόμη καὶ ὁ Τσάρος, δὲν θὰ ἠμποροῦσε νὰ σταθῆ παρὰ τὸ πλευρὸν τῆς Σερβίας καὶ ἔτσι ἡ μικρὴ αὐτὴ χώρα θὰ ἔμενε ἀπομονωμένη στὴν στιγμὴ τοῦ κινδύνου καὶ ἐκτεθειμένη στὴν διπλωματικὴ πίεσι καὶ τελικὰ στὴν στρατιωτικὴ ἐπέμβασι τῆς θιγείσης βαθύτατα αὐστρουγγρικῆς μοναρχίας.

Ἕνα κῦμα συμπαθείας καὶ οἴκτου πρὸς τὴν Αὐστρία καὶ πρὸς τὸν αὐτοκρατορικὸ οἶκο τῶν Ἀψβούργων μεταδίδεται σὲ ὅλον τὸν κόσμο. Ἡ παγκόσμιος δημοσία γνώμη καὶ στὶς πέντε ἠπείρους ἔχει ταχθῆ σαφῶς ὑπὲρ τῆς Βιέννης καὶ ἐπικρίνει δριμύτατα τὴν Σερβία.

Πῶς ὅμως ἀπὸ αὐτὴν τὴν φωνὴ τῆς λογικῆς, πῶς ἀπὸ αὐτὴν τὴν κατηγορηματικὴ τοποθέτησι ὅλων τῶν ἀνθρώπων ἔναντι τοῦ διαπραχθέντος ἐγκλήματος, προέκυψε ἀκριβῶς τὸ ἐναντίον καὶ κατελήξαμε σὲ μιὰ παγκόσμιο ἀνάφλεξι; Ἐδῶ ἀκριβῶς παίζουν τὸν ρόλον των τραγικαὶ συμπτώσεις καὶ δροῦν ἀόρατοι δυνάμεις, πρὸ τῶν ὁποίων ἀποδεικνύονται ἀνίσχυροι οἱ Μονάρχαι καὶ οἱ ὑπουργοι, οἱ διπλωμάται καὶ οἱ στρατηγοί.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ V

ΣΤΗ ΒΙΕΝΗ ΜΕΤΑ ΤΗ ΔΟΛΟΦΟΝΙΑ

Ἡ ἀπάθεια τοῦ Φραγκίσκου Ἰωσήφ.

Ὅταν ἔγινε ἡ δολοφονία ὁ αὐτοκράτωρ Φραγκῖσκος Ἰωσὴφ μετέβαινε ἀπὸ τὴν Βιέννη στὰ ἰαματικὰ λουτρὰ τοῦ Ἴσλ γιὰ νὰ κάμη ἐκεῖ τὴν ἐτησία θεραπεία του. Στὸ Ἴσλ λοιπὸν καταφθάνουν τὰ πρῶτα τηλεγραφήματα καὶ ὁ Γενικὸς Ὑπασπιστὴς τοῦ αὐτοκράτορος κόμης Πάαρ ἀναλαμβάνει τὸ θλιβερὸ καθῆκον νὰ τοῦ ἀναγγείλη τὸν θάνατον τοῦ διαδόχου καὶ τῆς συζύγου του.

Ὅταν ὁ κόμης βγαίνει ἀπὸ τὸ γραφεῖο τοῦ αὐτοκράτορος ἐρωτᾶται ἀπὸ τὸν ἀναμένοντα ἔξω στρατηγὸ Μαργκοῦττι:

—Πῶς ἐδέχθη ἡ Αὐτοῦ Μεγαλειότης τὴν τρομερὰ εἴδησι;

Ὁ Πάαρ ρίχνει στὸν φίλο του ἕνα βαρυσήμαντο βλέμμα καὶ ἀπαντᾶ μὲ σιγανὴ φωνή:

—Ὅπως ξεύρεις ἡ Αὐτοῦ Αὐτοκρατορικὴ Μεγαλειότης ἔχει ὑποστῆ ἤδη τόσα τρομερὰ πλήγματα ἀπὸ τὴν μοῖρα, ὥστε τίποτε πιὰ δὲν ἠμπορεῖ νὰ τοῦ προκαλέση μιὰ βαθεῖα συγκίνησι.

Ἀναμνηστικὸ μετάλλιο τοῦ στρατηγοῦ Κλοὺκ εἰς ἀνάμνησιν τῆς προωθήσεως τῶν στρατευμάτων του πρὸς τὸ Παρίσι.

Αὐτὸ σημαίνει ἁπλούστατα τὸ ἑξῆς: Ὁ αὐτοκράτωρ Φραγκῖσκος Ἰωσὴφ ἔδειξε καὶ κατὰ τὴν στιγμὴ ἐκείνη τὴν συνηθισμένη του ἀπάθεια ποὺ προκαλοῦσε κατάπληξι σὲ ὅσους τὸν ἐπλησίαζαν. Πρὸς τὸν ἀνεψιὸ του

Φραγκῖσκο Φερδινάνδο δὲν αἰσθάνθηκε ποτὲ εἰλικρινῆ συμπάθεια. Τὴν γυναῖκα του, ποὺ δὲν κατήγετο ἀπὸ βασιλικὴ οἰκογένεια, τὴν ἐμισοῦσε πραγματικά. Ἔτσι ἡ πρώτη του ἀντίδρασις ἦτο μιὰ ἀνακούφισις, ἡ πρώτη του σκέψις ἦτο ὅτι μὲ τὸν θάνατο τοῦ διαδόχου καὶ τῆς μὴ ἀπὸ ἀπόψεως καταγωγῆς ἰσοτίμου μὲ αὐτὸν συζύγου του ἐξουδετεροῦν το μονομιᾶς ὅλαι αἱ δυσχέρειαι ποὺ ἦταν δυνατὸν νὰ προκύψουν ὅσον ἀφορᾶ τὴν διαδοχὴ τοῦ θρόνου.

Παρουσία τοῦ κόμητος Πάαρ ὁ αὐτοκράτωρ σκεπάζει τὸ πρόσωπο μὲ τὰ χέρια του. Ὕστερα ἀπὸ μερικὲς στιγμὲς ὑποβλητικῆς σιγῆς σηκώνεται καὶ λέγει μὲ σταθερὰ φωνή:

—Ἔτσι λοιπὸν ἡ Θεία Πρόνοια ἐτακτοποίησε τὰ πάντα κατὰ τὸν πρέποντα τρόπο .

Τί στενὴ καὶ μυωπικὴ ἀντίληψη!

Ἡ μαρτυρία τοῦ κόμητος Πάαρ δὲν πρέπει νὰ θεωρηθῆ ὡς μεροληπτοῦσα κατὰ τοῦ αὐτοκράτορος. Καὶ κάποιος ἄλλος μαρτυρεῖ ἀκόμη περὶ τῆς καταστάσεως τῶν αἰσθημάτων του: Ὁ πρῶτος ὑπασπιστὴς τοῦ δολοφονηθέντος κόμης Μπάρδολφ.

Ὁ Μπάρδολφ συνώδευσε τὰ φέρετρα τῶν δολοφονηθέντων ἀπὸ τὸ Σεράγιεβο στὴν Βιέννη — ἕνα ἐπιχρυσωμένο φέρετρο γιὰ τὸν ἀρχιδοῦκα καὶ ἕνα ἐπαργυρωμένο γιὰ τὴν μοργανατικὴ του σύζυγο. Κατὰ τὴν ἄφιξι τοῦ συρμοῦ στὸν Νότιο Σιδηροδρομικὸ Σταθμὸ τῆς Βιέννης ἕνα ἀναρίθμητο, πλῆθος, κλαῖον μὲ λυγμοὺς καὶ κρατῶντας μανδήλια στὰ χέρια του, διεπίστωσε ὅτι καὶ ἀπὸ τὶς παρειὲς τοῦ Μπάρδολφ ἔτρεχαν ἐπίσης δάκρυα ὅταν τὸν εἶδαν νὰ ἀνεβαίνη τὶς σκάλες τοῦ σταθμοῦ.

Σὲ λίγο ὁ βαθειὰ συγκινημένος συνταγματάρχης ἀναφέρει στὸν αὐτοκράτορα. Αὐτὸς ἀκούει ἀπαθέστατος μιὰ ζωντανὴ περιγραφὴ τῆς δολοφονίας καὶ ἐρωτᾶ μόνο:

—Πῶς ἀπέθανε ὁ ἀρχιδούξ;

—Σὰν ἕνας στρατιώτης Μεγαλειότατε, ἀπαντᾶ ὁ Μπάρδολφ. Ὁ Φραγκῖσκος Ἰωσὴφ δὲν εὕρισκε τίποτε ἄλλο νὰ εἰπῆ παρὰ τὸ ἑξῆς:

—Ἀπὸ τὴν Αὐτοῦ Αὐτοκρατορικὴ Ὑψηλότητα δὲν ἐπερίμενα διάφορο στάσι. Πῶς ἦσαν τὰ γυμνάσια;

Στὶς ἐπίσημες ὅμως ἀνακοινώσεις τῆς Αὐλῆς, ποὺ προορίζονταν γιὰ τὸν λαὸ καὶ ποὺ φυσικὰ ἐδημοσιεύθησαν ἐντὸς πλαισίου στὶς πρῶτες σελίδες τῶν ἐφημερίδων τῆς Αὐστριακῆς πρωτευούσης ἀναγράφονται τὰ ἑξῆς:

> Ἡ Αὐτοῦ Αὐτοκρατορικὴ καὶ Βασιλικὴ Μεγαλειότης βαθύτατα συγκεκινημένη ἀπὸ τὴν μεγάλην τραγῳδίαν, ἀπεσύρθη ἀμέσως εἰς τὰ ἰδιαίτερα αὐτῆς διαμερίσματα καί... προεγευμάτισε ἐκεῖ μόνη Της!

Κηδεία τρίτης τάξεως.

Εἶναι ἀδύνατο νὰ μὴ διαπιστώση κανεὶς ὅτι παρὰ τὰ φαινόμενα λείπει ἀπὸ τὴν αὐλὴ κάθε ἴχνος εἰλικρινοῦς λύπης. Ἐπὶ τέλους ὅλοι ἐγλύτωσαν ἀπὸ ὅλες τὶς φροντίδες των: Ἀπὸ τὶς ἐπικίνδυνες "μεταρρυθμίσεις τοῦ Φραγκίσκου Φερδινάνδου, ἀπὸ τὰ ὀχληρὰ μελλοντικὰ του σχέδια καὶ ἀπὸ τὴν δούκισσα μὲ τὴν μὴ βασιλικὴ καταγωγή.

Ὁ Μέγας Αὐλάρχης τοῦ Αὐτοκράτορος πρίγκηψ Ἀλφρέδος τοῦ Μοντε-

νουόβο, καλύπτεται σὲ τέτοιο σημεῖο ἀπὸ τὸν Κύριό του ὥστε τολμᾶ νὰ ἀπαγορεύση τὴν μεταφορὰ τῶν νεκρῶν στὰ ἀνάκτορα τοῦ Μπελβεδέρε. Ἀντὶ τούτου διατάσσει νὰ τοποθετηθοῦν τὰ δύο φέρετρα στὴν αἴθουσα ἀναμονῆς τοῦ Σιδηροδρομικοῦ Σταθμοῦ τῆς Βιέννης. Ἐκτὸς αὐτοῦ διατάσσει ἀκόμη τὸ φέρετρον τῆς δουκίσσης νὰ τοποθετηθῆ ἐπάνω σὲ βάθρο χαμηλότερο κατὰ μερικὰ ἑκατοστόμετρα ἀπὸ τὸ βάθρο ὅπου ἐτοποθετήθη τὸ φέρετρο τοῦ ἀρχιδουκός.

Ὅλη ἡ Βιέννη ὁμιλεῖ ἤδη περὶ "μιᾶς κηδείας τρίτης τάξεως" καὶ περὶ διαμερίσματος τρίτης τάξεως διὰ μὴ καπνιστάς.

Γιὰ νὰ καθησυχάση τὴν δημοσία γνώμη, τῆς ὁποίας αἱ διαμαρτυρίαι ἤρχισαν νὰ γίνωνται ἀρκετὰ ζωηραὶ ὁ πρίγκηψ τοῦ Μοντενουόβο διατάσσει τὸ κλείσιμο τῶν θυρῶν καὶ χιλιάδες ἄτομα ποὺ περίμεναν νὰ παρελάσουν πρὸ τῶν φερέτρων ἀναγκάζονται νὰ ἐπιστρέψουν ἄπρακτα στὰ σπίτια των.

Κατὰ τὴν ἐπίσημο νεκρώσιμη ἀκολουθία στὴν ὁποία παρευρίσκονταν καὶ ὁ ἐπιστρέψας γιὰ τὸν σκοπὸ ἀπὸ τὰ λουτρὰ τοῦ Ἴσλ αὐτοκράτωρ, δὲν λαμβάνουν μέρος κατόπιν "ρητῶς ἐκφρασθείσης ἐπιθυμίας του" ξέναι βασιλικαὶ ἢ πριγκηπικαὶ προσωπικότητες ἢ στρατιωτικαὶ ἀντιπροσωπεῖαι. Ὁ Παῦλος Νίκιτς ὅμως, ὁ ἰδιαίτερος γραμματεὺς τοῦ δολοφονηθέντος ἀρχιδουκός, ὁ ὁποῖος εἶναι παρών, ἀναφέρει ὡς αὐτόπτης μάρτυς:

—Θὰ μοῦ μείνη ἀλησμόνητη ἡ ἐντύπωσις ποὺ προεκάλεσε ὁ γέρων αὐτοκράτωρ σὲ κάθε προσεκτικὸ παρατηρητή. Δὲν μποροῦσε κανεὶς νὰ διαβάση στὰ χαρακτηριστικὰ τοῦ προσώπου του τὸ ἐλάχιστον ἴχνος συγκινήσεως ἢ πένθους. Μὲ πλήρη ἀδιαφορία καὶ μὲ τὴν ἴδια ἀκριβῶς ἀπαθῆ ἔκφρασι τοῦ προσώπου μὲ τὴν ὁποία ἐσυνήθιζε νὰ ἐμφανίζεται πρὸ τῶν ὑπηκόων του, ἐκοίταζε τὸ πένθιμο ἐκκλησίασμα.

"Ἀκουσίως του εἶχε ὁ καθένας τὴν ἐντύπωσι, σὰν νὰ ἠσθάνετο ὁ αὐτοκράτωρ ἕνα αἴσθημα ἀνακουφίσεως, καὶ τὸ αἴσθημα αὐτὸ συνεμερίζοντο καὶ ὅλα τὰ ἀνδρείκελλα τῆς αὐτοκρατορικῆς αὐλῆς, ποὺ ἐφαίνοντο σὰν λυτρωμένα ἀπὸ ἕνα τρομερὸ ἐφιάλτη μὲ τὸν θάνατο τοῦ μοναδικοῦ δυναμικοῦ μέλους τῆς αὐτοκρατορικῆς οἰκογενείας.

"Ὅταν ὕστερα ὁ Μέγας Τελετάρχης ἀνέφερε σ' αὐτὸν τὸ πέρας τῆς νεκρωσίμου τελετῆς, ὁ Φραγκῖσκος Ἰωσὴφ ἐστράφη κατὰ τὸν συνηθισμένο του βιαστικὸ τρόπο καὶ ἐγκατέλειψε τὴν ἐκκλησία χωρὶς νὰ ρίξη οὔτε ἕνα τελευταῖο βλέμμα στὰ δυὸ φέρετρα.

Θλιβερὰ ἐπεισόδια.

Ὁ Μέγας Αὐλάρχης ὅμως τοῦ αὐτοκράτορος δὲν σταματᾶ ἕως ἐδῶ. Καὶ μετὰ τὴν νεκρώσιμη ἀκολουθία ἐξακολουθεῖ νὰ τηρῆ τὴν ἰδία τακτική, βασιζόμενος στὴν ἀνοχὴ τοῦ αὐτοκράτορος. Διατάσσει τὰ δύο φέρετρα νὰ μεταφερθοῦν στὸ σταθμὸ καὶ ἀναθέτει τὰ ὑπόλοιπα στὴν δημοτικὴ ὑπηρεσία τῆς ταφῆς τῶν νεκρῶν.

—Ἐγώ, λέγει περιφρονητικὰ στὸν προϊστάμενο αὐτῆς τῆς ὑπηρεσίας,

θὰ μεταφέρω τὰ δύο φέρετρα στὸν δυτικὸ σιδηροδρομικὸ σταθμὸ καὶ θὰ τὰ τοποθετήσω μέσα σὲ ἕνα εἰδικὸ βαγόνι. Ἐσεῖς θὰ τὰ παραλάβετε ἀπὸ ἐκεῖ καὶ κάμετε μὲ αὐτὰ ὅ,τι θέλετε.

Ἡ σιδηροδρομικὴ ἁμαξοστοιχία φεύγει γιὰ τὸ Πεχλάρυ. Ἀπὸ ἐκεῖ ὁ νεκρὸς τοῦ ἀρχιδουκὸς καὶ τῆς συζύγου του θὰ μεταφερθοῦν μὲ ἁμάξι συρόμενον μὲ ἄλογα στὸ ἀνάκτορο τοῦ Ἄρτστεττεν, ὅπου ἀπεφασίσθη νὰ γίνη ὁ ὁριστικὸς ἐνταφιασμός των. Ἡ κακοκαιρία ἀναγκάζει τοὺς ἀναλαβόντας τὴν μεταφορὰ τῶν νεκρῶν νὰ παραμείνουν ἐπὶ ἀρκετὲς ὧρες στὸ Πέχλαρυ. Καὶ σὲ λίγο κυκλοφορεῖ ἡ ἑξῆς φήμη: Οἱ συνοδεύοντες τὰ δύο φέρετρα δημοτικοὶ ὑπάλληλοι ἐστρώθηκαν σὲ φαγοπότι στὸ ὁποῖον ἐχρησιμευσαν γιὰ τραπέζια τὰ φέρετρα τοῦ ἀρχιδουκὸς Φραγκίσκου Φερδινάνδου, διαδόχου τοῦ αὐστρουγγρικοῦ θρόνου καὶ τῆς συζύγου του δουκίσσης τοῦ Χόχεμπεργ.

Γερμανοί οὐλάνοι σέ ἀναγνώριση.

Συμβαίνει καὶ ἕνα ἄλλο ἐπεισόδιο πρὶν νὰ ταφοῦν ὁριστικὰ οἱ δολοφονηθέντες στὸ Σεράγιεβο. Ἐνῶ τὸ ἁμάξι μὲ τοὺς νεκροὺς διασχίζει ἕνα πορθμεῖο τοῦ Δουνάβεως, ἐκσπᾶ μία νέα θύελλα. Τὰ ἄλογα τρομάζουν καὶ μόνο μὲ κόπο κατορθώνουν οἱ ὁδηγοὶ τῆς νεκροφόρου νὰ καταπραΰνουν τὰ ἄλογα καὶ νὰ ἐμποδίσουν τὸ ἁμάξι νὰ πέση μὲ τὰ φέρετρα στὸ νερὸ καὶ νὰ βυθισθῆ.

Ἐκπληκτικὸ ἀκόμη εἶναι ὅτι ἀργότερα ὅταν ἐξεδόθη ἡ ἀπόφασις τοῦ δικαστηρίου διὰ τοὺς δολοφόνους—τὴν 23ην Ὀκτωβρίου τοῦ 1914—δὲν γίνεται κανένας λόγος γιὰ τὴν δούκισσα τοῦ Χόχεμπεργ. Ὁ Πρίντσιπ καταδικασθεὶς σὲ ἰσόβια δεσμά, ἐκτίει τὴν ποινή του σὲ ἕνα σκοτεινὸ κελλὶ τοῦ φρουρίου τῆς Τερέζιενστατ μέχρις ὅτου κατὰ τὰς ἀρχὰς τοῦ 1918 μία φυ-

ματίωσις τῶν πνευμόνων θέτει τέρμα στὴν ζωὴ του.

Ὅλαι αἱ ἐνδείξεις πείθουν, ὅτι κανεὶς δὲν ἐσκέπτετο νὰ ζητήση ἐκδίκησι γιὰ τὴν δολοφονία τοῦ διαδοχικοῦ ζεύγους. Λόγω τῶν μὴ τρυφερῶν αἰσθημάτων ποὺ ἔτρεφε πρὸς τὸν ἀνεψιὸ του ἀσφαλῶς ὁ Φραγκῖσκος Ἰωσὴφ οὔτε κἂν ἐσκέφθηκε νὰ ἐκδικηθῆ τὸν θάνατό του. Καὶ ἡ δευτέρα ἀπὸ ἀπόψεως κύρους προσωπικότης τῆς δυαδικῆς μοναρχίας, ὁ Οὔγγρος πρωθυπουργὸς Ἰστβὰν Τέσσα εἶπε μὲ κάθε εἰλικρίνειαν μόλις ἐλήφθη ἡ εἴδησις τοῦ θανάτου.

Ὁ Βασιλεύς τῶν Βέλγων Ἀλβέρτος καί τό ἐπιτελεῖο του.

–Ὅ,τι μᾶς στέλλει ὁ καλὸς Θεὸς πρέπει νὰ τὸ δεχώμεθα μὲ εὐγνωμοσύνην.

Κανένας ἄνθρωπος στὴν Εὐρώπη δὲν φαντάζεται ἀκόμη ὅτι ἡ διπλῆ αὐτὴ δολοφονία ἠμπορεῖ νὰ προκαλέση μία παγκόσμιο ἀνάφλεξι. Εἶναι περίοδος διακοπῶν καὶ κανεὶς δὲν θέλει νὰ τὶς διαταράξη.

Ὁ Πάπας Πῖος ὁ 10ος μόλις ἐπληροφορήθη τὴν τρομερὴ εἴδησι, ἀποσύρεται κλαίων στὰ ἰδιαίτερα διαμερίσματά του στὸ Βατικανὸ καὶ οἱ ἔμπιστοί του τὸν ἀκούουν νὰ λέγη ἐπανειλημμένως:

–Πόβερο ἰμπερατόρε! (Πτωχὲ αὐτοκράτωρ).

Ὁ ὑπουργὸς ὅμως τῶν Ἐξωτερικῶν τοῦ Βατικανοῦ, ὁ καρδινάλιος Ραφφαέλε Μέρρυ Ντέλ Βάλ, ἐκφράζει λίγο ἀργότερα στὸν πρεσβευτὴ τῆς Αὐστρουγγαρίας τὴν γνώμη, ὅτι θὰ ἔπρεπε ἴσως νὰ τιμωρηθῆ ἡ Σερβία, ἀκόμη καὶ ἂν ἀπὸ αὐτὸ πρόκειται νὰ προκύψη ἕνας παγκόσμιος πόλεμος.

Ἀκόμη ὅμως τὰ πράγματα δὲν ἔχουν φθάσει ἕως ἐκεῖ.

Ὁ Κάϊζερ Γουλιέλμος ὁ Βος, μετέχει τὴν 28ην Ἰουνίου τοῦ 1914, μὲ τὴν ἱστιοφόρο θαλαμηγὸ του "Μετεὸρ" στὶς ἱστιοδρομίες τοῦ Κιέλου. Ἡ θαλαμηγὸς του προηγεῖται ὅλων τῶν ἄλλων καὶ ὁ αὐτοκράτωρ εἶναι πολὺ στενοχωρημένος ὅταν, λίγο πρὶν ἀπὸ τὴν τελικὴ νίκη ἀναγκάζεται νὰ σταματήση ἀπὸ μία βενζινάκατο τοῦ γερμανικοῦ πολεμικοῦ ναυτικοῦ. Ὁ ναύαρχος φὸν Μύλλερ ἀνεβαίνει στὴν θαλαμηγὸ καὶ ἀναφέρει στὸν αὐτοκράτορα τὰ διαδραματισθέντα στὸ Σεράγιεβο. Ὁ Κάϊζερ διακόπτει τὶς ἱστιοδρομίες καὶ στέλλει στὴν Βιέννη ἕνα θερμὸ συλλυπητήριο τηλεγράφημα.

Ὁ πρωτότοκος υἱὸς τοῦ Κάϊζερ, ὁ διάδοχος Φρειδερίκος Γουλιέλμος, παραθερίζει μὲ τὴν οἰκογένειά του στὰ λουτρὰ τοῦ Τσοππότ. Πρὶν ἀπὸ τὸ βραδυνὸ φαγητό, παίζει στὸ βιολὶ τὴν "Ὀνειροπόλησι" τοῦ Σούμαννν ὅταν τὸν διακόπτει ἕνα ἐπίσημο τηλεγράφημα ποὺ τὸν πληροφορεῖ γιὰ τὰ γεγονότα τῆς Βοσνίας.

Ὁ πρόεδρος τῆς γαλλικῆς δημοκρατίας Ραϋμὸν Πουανκαρὲ εὑρίσκεται

στὸ θεωρεῖο του στὸν ἱππόδρομο τοῦ Λονσὰν ὅταν πληροφορεῖται τὴν εἴδησι. Μὲ δυσφορία κατεβάζει τὰ κυάλια του—ἀκριβῶς στὴν πιὸ ἐνδιαφέρουσα στιγμὴ τοῦ ἀγῶνος—καὶ διαβάζει τὸ τηλεγράφημα τοῦ πρακτορείου Χαβάς, ποὺ τοῦ ἔχει φέρει ἕνας ἀπὸ τοὺς γραμματεῖς του. Εἰδοποιεῖ σχετικὰ τὸν πρεσβευτὴ τῆς Αὐστρουγγαρίας ποὺ παρακολουθεῖ ἐπίσης τὶς ἱπποδρομίες ἀπὸ τὸ διπλωματικὸ θεωρεῖο καὶ ἀμέσως ὕστερα ἀφοσιώνεται καὶ πάλι στὰ ἄλογά του.

Ὁ Τσάρος Νικόλαος ὁ Βος τῆς Ρωσσίας παίζει γελῶν μὲ τὶς κόρες του Ὄλγα καὶ Τατιάνα στὰ ἀνάκτορα τοῦ Τσάρσκοε Σέλο ὅταν ἕνας θαλαμηπόλος τοῦ ἀναφέρει, ὅτι τὸν ζητοῦν στὸ τηλέφωνο. Ἀπὸ τὴν Πετρούπολι τὸν πληροφοροῦν τί συνέβη στὰ Σεράγιεβο.

Τὴν ἴδια ἡμέρα ὁ Τσάρος Νικόλαος λαμβάνει καὶ ἕνα ἄλλο τηλεγράφημα: Ἀπὸ τὸν διαβόητο μοναχὸ Γρηγόρη Γιεφίμοβιτς Ρασπούτιν, κατὰ τοῦ ὁποίου μόλις πρὸ ὀλίγου εἶχε γίνει μία ἀπόπειρα δολοφονίας καὶ ὁ ὁποῖος εὑρίσκεται στὴν κλινικὴ τραυματισμένος μὲ πολλὰ τραύματα ἀπὸ μαχαῖρι. Μήπως ὁ Ρασπούτιν προησθάνθη τὸ τί θὰ συνέβαινε; Αὐτόπται μάρτυρες ἐβεβαίωσαν ὅτι ὅταν τηλεφωνοῦσε στὸν Τσάρο ἦταν γονυπετὴς καὶ τοῦ ἐφώναζε.

—Πατερούλη, φρόντισε νὰ κρατήσης μὲ κάθε θυσία τὴν εἰρήνη!

Ὁ Νικολάϊ τὸν καθησυχάζει. Τὴν ἴδια ὥρα ἀποστέλλει ἕνα ἐγκαρδιώτατο συλλυπητήριο τηλεγράφημα στὸν αὐτοκράτορα Φραγκῖσκο Ἰωσὴφ στὴν Βιέννη.

Ἡ εἴδησις συναντᾶ στὸ Βερολίνο μόνο ἄδεια γραφεῖα. Ὁ ἀρχικαγγελάριος Τέομπαλδ φὸν Μπέτμανν—Χόλβεγ περνᾶ τὶς διακοπές του στὸ κτῆμα του τοῦ Νιδερφίνοβ στὴν Μάρκ. Ὁ ὑπουργὸς τῶν Ἐξωτερικῶν Γκότλιμπ φὸν Γιάγκωβ κάμνει γαμήλιον ταξίδιον. Ὁ βαρῶνος φὸν Στοὺμμ προϊστάμενος τοῦ πολιτικοῦ τμήματος, ταξιδεύει ἐπίσης πρὸς ἀναψυχήν. Ὁ κόμης Χέλμουτ φὸν Μόλτκε ἀρχηγὸς τοῦ Γενικοῦ Ἐπιτελείου, κάμνει τὴν τακτικὴ ἐτησία θεραπεία του στὰ λουτρὰ τοῦ Κάρλσμπαδ. Ὁ ἀναπληρωτής του στρατηγὸς Βαλδερζέε εὑρίσκεται στὸ Ἀννόβερο γιὰ νὰ παρευρεθῆ σὲ μιὰ κηδεία. Ὁ ἀρχιναύαρχος φὸν Τίρπιτς ὑπουργὸς τῶν Ναυτικῶν, κάμνει ὀρειβασία στὸ Ἔγκαδίν. Ὁ ἀναπληρωτής του ναύαρχος φὸν Πὸλ εὑρίσκεται καὶ αὐτὸς ἐπ' ἀδεία, δὲν εἶναι δὲ γνωστὸν ποῦ περνᾶ τὶς διακοπές του.

Ὁ ὑφυπουργὸς τῶν Ἐξωτερικῶν Ἄρτουρ Τσίμμερμανν εἶναι ὁ μόνος ἀνώτατος ἀξιωματοῦχος εἰς τὸ Βερολῖνον ὅταν ἔφθασε ἐκεῖ ἡ εἴδησις τῆς τραγωδίας τοῦ Σεραγιέβου.

Καὶ παρ' ὅλα αὐτά, τελείως ἀθόρυβα κατ' ἀρχάς, χωρὶς νὰ τὸ ἀντιληφθῆ κανείς, τίθεται εἰς κίνησιν ὁ καταστρεπτικὸς μηχανισμὸς τοῦ πολέμου.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ VI

ΟΙ ΦΙΛΟΠΟΛΕΜΟΙ ΕΝΟΥΝΤΑΙ. ΧΕΤΖΕΝΔΟΡΦ ΚΑΙ ΜΠΕΡΧΤΟΛΔ

Εὐνοϊκὴ εὐκαιρία διὰ τοὺς φιλοπόλεμους.

Ἐνῶ οἱ ἄνθρωποι στὸ Παρίσι καὶ τὴν Πετρούπολι ἀπολαμβάνουν τὸν ἐξαιρετικὰ ὡραῖο καιρό, πίσω ἀπὸ τὰ παρασκήνια παίζεται ἕνα διαβολικὸ παιχνίδι, ἀπὸ τὸ ὁποῖον πρόκειται νὰ κινδυνεύση ἡ περιουσία καὶ ἡ ζωὴ ἑκατομμυρίων ἀνθρώπων. Μιὰ ὁμὰς ἀποτυφλωμένων ἢ φιλοδόξων ἀνθρώπων κατορθώνει ἀπὸ τὸν σπινθῆρα τοῦ Σεραγιέβου νὰ δημιουργήση μία τεραστία πυρκαϊά.

Στὴν Αὐστρία ὑπάρχουν δυὸ ἄνθρωποι τῶν ὁποίων αἱ σκέψεις στρέφονται ἀπὸ ἐτῶν γύρω ἀπὸ ἕνα προσεχῆ πόλεμο. Ὁ ὑπουργὸς τῶν Ἐξωτερικῶν κόμης φὸν Μπέρτχολδ καὶ ὁ Γενικὸς ἐπιτελάρχης κόμης Φράντς Κόνραδ φὸν Χέτσενδορφ. Ὁ Μπέρτχολδ τὸν ὁποῖον κανεὶς στὴν Βιέννη δὲν ἔπαιρνε στὰ σοβαρά, γιατὶ ἐφαίνετο νὰ ἐνδιαφέρεται μόνον γιὰ τὴν συλλογὴ τῶν κοστουμιῶν του καὶ γιὰ τὶς ἐρωτοδουλειές του, φιλοδοξεῖ νὰ ἀποδείξη στὸν κόσμο, ὅτι εἶναι ἄνθρωπος τῆς δράσεως. Ὁ Κόνραδ ἀπὸ τὸ ἔτος 1912 κουράζεται νὰ συνιστᾶ στὸν αὐτοκράτορα Φραγκῖσκο Ἰωσὴφ καὶ σὲ κάθε ὑπεύθυνο διαχειριστὴ τῆς πολιτικῆς τῆς Αὐστρουγγαρίας ἕνα πόλεμο μὲ τὴν Σερβία. Εἶναι ἕνας στρατιωτικός, ποὺ φιλοδοξεῖ νὰ δρέψη δάφνες στὰ πεδία τῶν μαχῶν.

Τώρα μετὰ τὴν δολοφονία τοῦ διαδόχου τῆς Αὐστρουγγαρίας ἐσήμανε ἡ ὥρα τοῦ Μπέρχτολδ καὶ τοῦ Κόνραδ.

Πρῶτος ὁ Κόνραδ ἐμφανίζεται στὸ προσκήνιο καὶ εἰσηγεῖται νὰ γίνη ἕνα ἔντονο διάβημα στὴν Σερβία. Διαισθάνεται ὅτι τώρα εἶναι ἡ κατάλληλη στιγμὴ νὰ ἴδη νὰ πραγματοποιεῖται τὸ ὄνειρό του.

Μὲ αὐτὴν τὴν εὐκαιρία πρέπει νὰ θυμηθοῦμε ὅτι ἡ συνενοχὴ τῆς σερβικῆς κυβερνήσεως στὴν δολοφονία τοῦ Σεραγιέβου ἐγνώσθη μόνο ὕστερα ἀπὸ τὸν πόλεμο. Αἱ πληροφορίαι ποὺ ὑπάρχουν στὴν Βιέννη τὸν Ἰούνιο τοῦ 1914 λέγουν ὅτι δὲν ὑπάρχει καμμιὰ σχέσις μεταξὺ τῶν συνωμοτῶν καὶ τῆς κυβερνήσεως τοῦ Βελιγραδίου.

Ὁ ὑπουργὸς ὅμως τῶν Ἐξωτερικῶν Μπέρχτολδ λέγει:

—Σκέπτομαι νὰ χρησιμοποιήσω τὸ ἔγκλημα τοῦ Σεραγιέβου ὡς πρόφασι γιὰ τὸν διακανονισμὸ τῶν λογαριασμῶν μας μὲ τὴν Σερβία.

Σὲ μιὰ συνεδρίασι τοῦ ὑπουργικοῦ Συμβουλίου κερδίζουν γρήγορα ὁ Μπέρχτολδ καὶ ὁ Κόνραδ φιλοπολέμους ὀπαδούς, γιατὶ αὐτὴ ἡ διπλῆ δολοφονία φαίνεται ὅτι εἶναι σὲ θέσι νὰ πραγματοποιήση κάτω ἀπὸ τὸν μανδύα μιᾶς δικαίας τιμωρίας παλαιὰ σχέδια.

Ἡ ἀτμόσφαιρα μέσα στὴν αἴθουσα τῶν συνεδριάσεων εἶναι τόσο ἠλεκτρισμένη, ὥστε γιὰ μιὰ στιγμὴ ἀντιμετωπίζεται καὶ τὸ ἐνδεχόμενον νὰ εἰ-

σδύσουν αἰφνιδιαστικὰ τὰ στρατεύματα στὴν Σερβία χωρὶς καμμιὰ κήρυξι πολέμου.

—Ὁ πόλεμος εἶναι ἀναπόφευκτος, ἀποφαίνονται οἱ κύριοι αὐτοί. Ὅσο γρηγορώτερα γίνη τόσο τὸ καλύτερο.

Ὁ Οὖγγρος πρωθυπουργὸς Τέσσα ποὺ εἶναι ἐπίσης παρὼν κατὰ τὴν συνεδρίασιν εἶναι ὁ μόνος ἄνθρωπος, ποὺ διετήρησε τὴν ψυχραιμία του. Φοβεῖται ἀπὸ καιροῦ ὅτι κινδυνεύει νὰ ἐξασθενήση ἡ θέσις τῆς Οὐγγαρίας στὴν παραδουνάβιο μοναρχία, ὅσο περισσότεροι Σλάβοι γίνονται δεκτοὶ στὸ μωσαϊκὸ τῶν φυλῶν ποὺ τὴν ἀποτελοῦν.

Κατορθώνει λοιπὸν νὰ ἐπιβάλη μετριοπάθεια καὶ τῇ εἰσηγήσει του δημοσιεύεται μιὰ ἐπίσημος δήλωσις ὅτι ἡ Αὐστρουγγαρία δὲν προτίθεται νὰ προσαρτήση τὴν Σερβία ἢ τμήματα αὐτῆς.

Αἰφνιδιαστικὴ ἐπίθεσις κατὰ τῆς Σερβίας, θὰ ἐνεφάνιζε στὰ βλέμματα τοῦ κόσμου τὴν Αὐστρουγγαρία ὡς εὑρισκομένην ἐν ἀδίκω. Ἐπεβάλλετο λοιπὸν νὰ προετοιμασθῇ διπλωματικῶς ὁ πόλεμος ὥστε νὰ μὴ εὑρεθῇ ἐκτεθειμένη ἡ Αὐστρουγγαρία. Ὁ τύπος τὸν ὁποῖον εὑρίσκει ὁ ὑπουργὸς τῶν Ἐξωτερικῶν Μπέρχτολδ εἶναι ὁ ἑξῆς:

"Θὰ θέσωμε στὴν Σερβία τέτοιους ὅρους ὥστε νὰ μὴ ἠμπορέση νὰ τοὺς δεχθῇ. Ἀμέσως μετὰ τὴν ἀπόρριψίν των τὰ στρατεύματά μας θὰ βαδίσουν ἐναντίον της".

Ὁ Γενικὸς Ἐπιτελάρχης Κόνραδ φὸν Χέτζενδορφ ὡμολόγησε στὰ ἀπομνημονεύματα του ὅτι αὐτὸς καὶ οἱ ὀπαδοὶ τοῦ "πολεμικοῦ κόμματος" ἐδυσφόρησαν "εἰς τὸν ὑπέρτατον βαθμὸν" γι' αὐτὴν τὴν καθυστέρησι. Ὅπως ὅμως καὶ ἂν ἔχη τὸ πρᾶγμα στὴν Εὐρώπη ἐδόθη μὲ αὐτὸν τὸν τρόπο μιὰ προθεσμία κατὰ τὸ διάστημα τῆς ὁποίας θὰ ἠμποροῦσε νὰ σωθῇ.

Κανεὶς ἐν τούτοις στὴν Βιέννη δὲν θέλει νὰ καταλάβη ὅτι δὲν θὰ ἐπρόκειτο μόνο γιὰ μιὰ διαφορὰ μεταξὺ τῆς Αὐστρίας καὶ τῆς Σερβίας, ἀλλὰ γιὰ ἕνα εὐρωπαϊκὸ πόλεμο. Παρ' ὅλα ταῦτα ὅμως ὁ καθεὶς ἀντιλαμβάνεται τί θὰ ἠμποροῦσε νὰ συμβῇ; Ἂν ἡ Ρωσσία ἤρχετο εἰς βοήθειαν τῆς Σερβίας, τότε ἀσφαλῶς θὰ ἐκινεῖτο καὶ ἡ Γαλλία. Καὶ ἂν ἡ Γαλλία ἤρχετο εἰς ἀντίθεσι μὲ τὴν Γερμανία, τότε, θὰ ἐπενέβαινε καὶ ἡ Μεγάλη Βρεταννία.

Ὁ Πρέσβυς τῆς Γερμανίας στὴν Βιέννη Χάϊνριχ φὸν Τσίρσκυ διεῖδε αὐτὸν τὸν κίνδυνο. Καὶ ἀναπτύσσει μιὰ δραστηριότητα γιὰ τὴν ὁποίαν τηλεγραφεῖ μὲ ὑπερήφάνεια στὸ ὑπουργεῖο τῶν Ἐξωτερικῶν στὸ Βερολῖνο:

> "Ἐπιλαμβάνομαι πάσης παρουσιαζομένης εὐκαιρίας διὰ νὰ συστήσω κατηγορηματικώτατα ψυχραιμίαν καὶ ἀποφυγὴν παντὸς ἐσπευσμένου διαβήματος".

Ὁ αὐτοκράτωρ ὁ Γουλιέλμος ὁ Βος διαβάζει αὐτὲς τὶς γραμμὲς καὶ σημειώνει ἰδιοχείρως στὸ περιθώριο τοῦ τηλεγραφήματος:

> "Ποῖος τοῦ ἔδωκεν αὐτὴν τὴν ἐντολήν; Νὰ διαταχθῇ ὁ Τσίρσκυ νὰ ἀφήση κατὰ μέρος αὐτὲς τὶς ἀνοησίες. Πρέπει νὰ ἐκκαθαρισθοῦν οἱ λογαριασμοὶ μὲ τοὺς Σέρβους καὶ μάλιστα πολὺ σύντομα".

Στὴν Βιέννην δὲν εἶναι ἀκόμη γνωστὴ αὐτὴ ἡ ἀπόφασις τοῦ Γερμανοῦ συμμάχου της. Ὁ αὐτοκράτωρ Φραγκῖσκος Ἰωσὴφ ἔγραψε ἕνα γράμμα στὸν Κάϊζερ γιὰ νὰ σφυγμομετρήση τὶς ἀντιλήψεις τοῦ Βερολίνου καὶ ἀκόμη δὲν ἐπῆρε ἀπάντησι. Ὅταν τὴν 5ην Ἰουλίου ὁ Γενικὸς Ἐπιτελάρχης Κόνραδ γίνεται δεκτὸς σὲ ἀκρόασι ἀπὸ τὸν γηραιὸ αὐτοκράτορα Φραγκῖσκο Ἰω-

σήφ καὶ εἰσηγεῖται ἄμεσο πόλεμο κατὰ τῆς Σερβίας, ὁ αὐτοκράτωρ τοῦ λέγει:

—Πῶς θέλετε νὰ κάμετε πόλεμο κατὰ τῆς Σερβίας ὅταν ὅλοι ἐπιτεθοῦν ἐναντίον μας καὶ ἰδιαιτέρως ἡ Ρωσία;

—Ἔχομε ἕνα μεγάλο καὶ ἰσχυρὸ σύμμαχο, ἀπαντᾶ ὁ ἐπιτελάρχης ὑπαινισσόμενος τὸ Βερολῖνον.

—Εἶσθε βέβαιος γιὰ τὴν Γερμανία; ἐρωτᾶ ὁ Φραγκῖσκος Ἰωσήφ.

—Ἂν ὅμως ἡ Γερμανία τεθῆ παρὰ τὸ πλευρόν μας;

—Τότε συμφωνῶ, ἀπάντησε ὁ αὐτοκράτωρ. Ἂν ὅμως ἡ Γερμανία δὲν κάμη αὐτὸ ποὺ ἐλπίζετε, τότε ποιὰ θὰ εἶναι ἡ θέσις μας;

Ὁ διευθυντὴς τοῦ γραφείου τοῦ Μπέρχτολδ, κόμης Ἀλεξάνδερ Χόγιος εὑρίσκεται ἀκριβῶς στὸ Βερολῖνο γιὰ νὰ ξεκαθαρίση αὐτὸ τὸ ζήτημα. Ἔδωσε τὴν ἐπιστολὴ τοῦ Φραγκίσκου Ἰωσὴφ στὸν πρεσβευτὴ τῆς Αὐστρουγγαρίας στὴν γερμανικὴ πρωτεύουσα, στὸν ὑπέργηρο κόμητα Σεγκυένυ.

Ὁ Ἄγγλος στρατάρχης Φρέντς.

Ὁ Αὐτοκράτωρ Γουλιέλμος ὁ Β΄ τάσσεται ἀπροκαλύπτως παρὰ τὸ πλευρὸν τῆς Αὐστρουγγαρίας

Τὴν 5ην Ἰουλίου, ἐνῶ ὁ Γενικὸς Ἐπιτελάρχης προσπαθεῖ νὰ πείση τὸν Φραγκῖσκο Ἰωσὴφ νὰ δεχθῆ τὸν πόλεμο κατὰ τῆς Σερβίας, ὁ Σεγκυένυ παρακάθηται στὸ Βερολῖνο στὴν αὐτοκρατορικὴ τράπεζα. Πρὶν ἀπὸ τὴν ἔναρξι τοῦ φαγητοῦ ὁ Γουλιέλμος πηγαίνει μὲ τὸν πρέσβυ τῆς Αὐστρουγγαρίας σὲ ἕνα γειτονικὸ δωμάτιο καὶ διαβάζει ἐκεῖ τὴν ἐπιστολὴ τοῦ Φραγκίσκου Ἰωσήφ. Συνοφρυωμένος διαβάζει περιόδους σὰν τὴν ἑξῆς:

"Προσπάθεια τῆς κυβερνήσεώς μου θὰ εἶναι εἰς τὸ ἑξῆς ἡ ἀπομόνωσις καὶ ἡ σμίκρυνσις τῆς Σερβίας".

—Εἶχα ὑπ' ὄψιν μου, λέγει ὁ Γουλιέλμος, ἀφοῦ ἐτελείωσε τὸ διάβασμα

τῆς ἐπιστολῆς μιὰ παραδειγματικὴ τιμωρία τῆς Σερβίας. Αὐτὰ ὅμως ποὺ διαβάζω ἐδῶ θέτουν εἰς κίνδυνον τὴν εἰρήνην τῆς Εὐρώπης.

Κατὰ τὸ γεῦμα ὁ Σεγκυένυ φέρει μὲ προσοχὴ τὴν συνομιλία στὸ Σεράγιεβο. Ὕστερα ἀπὸ μερικὲς γενικὲς παρατηρήσεις λέγει καὶ τὰ ἑξῆς:

"Ἂν ἐξακολουθήση αὐτὴ ἡ κατάστασις τότε ἐπικρέμαται κίνδυνος ἐπὶ ὅλων τῶν μοναρχῶν τῆς γῆς".

Τὸ ἐπιχείρημα προκαλεῖ ἐντύπωσι στὸν Κάιζερ. Στρέφεται πρὸς τὸν Σεγκυένυ καὶ τοῦ λέγει μὲ ἐπισημότητα:

"Κύριε πρέσβυ, ἠμπορεῖτε νὰ ἀναφέρετε στὴν Βιέννη ὅτι ἡ Αὐτοῦ Αὐτοκρατορικὴ Μεγαλειότης ὁ Αὐτοκράτωρ καὶ κύριός σας ἠμπορεῖ εἰς κάθε περίπτωσιν νὰ ὑπολογίζη ἐπὶ τῆς πλήρους ὑποστηρίξεως ἀπὸ μέρους τῆς Γερμανίας".

Ἔτσι ρίπτεται στὴν πλάστιγγα ἡ μοιραία λέξις γιὰ τὴν παγκόσμιο ἱστορία. Ὁ Σεγκυένυ ἐπιστρέφει πλήρως ἱκανοποιημένως ἀπὸ τὸ Πότσδαμ στὸ Βερολῖνο καὶ θὰ καταφανῆ ἐντὸς ὀλίγου μὲ πόση ἐπιπολαιότητα ἐφέρθηκε ὁ Κάιζερ.

Διότι κατὰ τὰς 5 τὸ ἀπόγευμα καλεῖ εἰς τὰ ἀνάκτορα τὸν Πρῶσσο ὑπουργὸ τῶν Στρατιωτικῶν στρατηγὸ Ἔριχ φὸν Φαλκενχάυν.

—Εἶναι ὁ στρατὸς ἕτοιμος; τὸν ἐρωτᾶ.

—Μάλιστα, Μεγαλειότατε ἀπαντᾶ ἔκπληκτος ὁ Φαλκενχάυν. Μήπως πρέπει νὰ γίνουν ὡρισμέναι προετοιμασίαι καὶ νὰ ἐκδοθοῦν σχετικαὶ διαταγαί;

—Ὄχι ἀκόμη, λέγει ὁ Κάιζερ.

Κατὰ τὰς ἕξ δηλαδὴ μετὰ μία ὥρα ἐμφανίζεται ὁ Ἀρχικαγκελάριος φὸν Μπέρτμανν Χόλβεγ. Φορεῖ ἕνα ριγὲ κοστοῦμι καὶ ἕνα ἀνοικτοῦ χρώματος τρενσκὸτ ἂν καὶ ἀπὸ τὸ κτῆμα του, τοῦ Νιδερφίνοβ ὡς τὸ Πότσδαμ δὲν εἶχε νὰ διανύση παραπάνω ἀπὸ 50 χιλιόμετρα. Ἡ παρουσία του φαίνεται τώρα ὅτι εἶναι ἀπολύτως ἀπαραίτητος.

Ὁ στρατηγός
Φόν-ντέρ-Γκόλτς.

Ὁ Γουλιέλμος καθιστᾶ γνωστὴ στὸν καγκελλάριό του τὴν συνομιλία του μὲ τὸν Σεγκυένυ καὶ ὁ Μπέτμαν Χόλβεγ συμφωνεῖ αμέσως μὲ τὰς ἀπόψεις τοῦ αὐτοκράτορος. Δὲν τοῦ ἀπομένει παρὰ νὰ διατυπώση ἐγγράφως τὴν αὐτοκρατορικὴ διαβεβαίωσι πρὸς τὴν Αὐστρουγγαρία. Τὴν ἑπομένη λοιπὸν ὁ πρέσβυς τῆς Αὐστρουγγαρίας διαβάζει στὴν γερμανικὴ διακοίνωσι ποὺ τοῦ ἐπεδόθη τὰ ἑξῆς:

"Ἡ Αὐστρουγγαρία ὀφείλει μόνη της νὰ ἀποφασίση τὶ δέον γενέσθαι πρὸς ἀποσαφήνισι τῆς σχέσεώς της μὲ τὴν Σερβίαν. Οἱαδήποτε ὅμως καὶ ἂν εἶναι ἡ ἀπόφασις,

τὴν ὁποίαν πρόκειται νὰ λάβη, ὀφείλει νὰ ὑπολογίζη μετὰ βεβαιότητος ὅτι ἡ Γερμανία ὡς σύμμαχος καὶ ὡς φίλος τῆς δυαδικῆς μοναρχίας εὑρίσκεται ὄπισθεν αὐτῆς".

Αὐτὴ εἶναι ἡ περίφημος ἐπιταγὴ ἐν λευκῷ, τὴν ὁποίαν ὑπέγραψεν ἡ Γερμανία ὑπὲρ τῆς Αὐστρουγγαρίας.

Μὲ αὐτὴν τὴν ἄνευ ὅρων ὑπόσχεσιν στὴν τσέπη, ἠμπορεῖ ἡ Βιέννη νὰ διαπράξη μίαν ὁποιαδήποτε ἀνοησία. 'Ο Γουλιέλμος καὶ ὁ ΜπέτμαννΧόλβεγ τὰ κατάφεραν ἔτσι ὥστε ἀφῆκαν νὰ διαφύγη ἀπὸ τὰ χέρια των ὁ νόμος τῆς δράσεως.

Τὰ..συλλυπητήρια τοῦ Κρούπп.

'Ο Κάϊζερ ὥρισε τὴν ἐπομένην ἡμέραν, τὴν 6η 'Ιουλίου, ὡς ἀρχὴν τοῦ ταξιδίου ἀναψυχῆς, ποὺ εἶχε ἀποφασίση νὰ κάμη. Δὲν τοῦ ἀρέσει βέβαια, αὐτὴν ἀκριβῶς τὴν στιγμὴ νὰ ἐπισκεφθῆ τὰ νορβηγικὰ φιόρδ. 'Ο Μπέτμανν Χόλβεγ ὅμως τὸν πείθει νὰ μὴ μεταβάλη τὸ πρόγραμμα τοῦ ταξιδίου του, διὰ νὰ μὴ ἀνησυχήση ἡ δημοσία γνώμη.

Τὸ βράδυ πρὸ τῆς ἀναχωρήσεώς του ὁ Γουλιέλμος δέχεται σὲ ἀκρόασι τὸν πλοίαρχο Τσένκερ. 'Ο ἀξιωματικὸς αὐτὸς ἀντιπροσωπεύει ἐκείνη τὴν στιγμὴ τὸ γερμανικὸ ναυτικὸ ἐπιτελεῖο. 'Ο ἀρχηγὸς τοῦ ἐπιτελείου τοῦ ναυτικοῦ φὸν Πὸλ εὑρίσκεται ἐπ' ἀδεία καὶ ὁ ἀναπληρωτής του ἀντιναύαρχος φὸν Μπένκε, κάμνει μιὰ Κυριακάτικη ἐκδρομὴ μαζὺ μὲ τὴν οἰκογένειά του:

'Από τὴν συνομιλία, ποὺ εἶχε ὁ Γουλιέλμος μὲ τὸν Τσένκερ καταφαίνεται μὲ ποιὰ αἰσθήματα καὶ μὲ ποιὲς πεποιθήσεις κάμνει ὁ Κάϊζερ τὸ ταξίδιόν του.

—Δὲν πιστεύω, λέγει, ὅτι ἡ Ρωσσία θὰ ἔλθη εἰς βοήθειαν τῆς Σερβίας. Καὶ ἡ Γαλλία ἀσφαλῶς δὲν θὰ θελήση νὰ ἐμπλακῆ σὲ πόλεμο, γιατὶ δὲν ἔχει βαρὺ πυροβολικό. Πρὸς τὸ παρὸν δὲν πρόκειται νὰ ληφθοῦν ἰδιαίτερα μέτρα εἰς τὸ πολεμικὸν ναυτικόν.

Τὴν 9.15 ὁ Γουλιέλμος ἐπιβιβάζεται τῆς αὐτοκρατορικῆς ἁμαξοστοιχίας καὶ μεταβαίνει στὸ Κίελον. Πρὶν νὰ σηκώση ὅμως τὴν ἄγκυρα ἡ αὐτοκρατορικὴ θαλαμηγὸς Χοεντζόλλερν γίνεται δεκτὸς σὲ ἀκρόασι καὶ ἕνας ἐπισκέπτης μὲ ἄσπρο παντελόνι, μπλὲ σακάκι καὶ καλοκαιρινὸ ψάθινο καπέλλο. Εἶναι ὁ Γενικὸς Διευθυντὴς τοῦ ἐργοστασίου Κρούππ, κύριος Γουσταῦος Κρούππ φὸν Μπόλεν Οὺντ Χάλμπαχ.

Τί θέλει ὁ βασιλεὺς τῶν κανονιῶν στὴν αὐτοκρατορικὴ θαλαμηγὸ ὀλίγα λεπτὰ πρὶν νὰ ἀποπλεύση τὸ πλοῖο;

—Πρόκειται γιὰ μιὰ συλλυπητήριο ἐπίσκεψι λέγει ὁ Κρούππ στοὺς ἐκπροσώπους τοῦ Τύπου χωρὶς νὰ κοκκινίση τὸ ἄσπρο παντελόνι του ἀπὸ ἐντροπή. Ἤθελα νὰ ἐκφράσω στὴν Αὐτοῦ Μεγαλειότητα τὰ εἰλικρινῆ μου συλλυπητήρια γιὰ τὸν θάνατο τοῦ φίλου της ἀρχιδουκὸς Φραγκίσκου Φερδινάνδου.

Καὶ κατὰ τυχαία σύμπτωσι τὰ ἐργοστάσια Κρούππ εὑρίσκονται ἔξαφνα στὴν ἀνάγκη νὰ προσλάβουν 8000 νέους ἐργάτας. Καὶ πάλιν κατὰ τυχαία σύμπτωσι τὴν ἰδία ἐποχὴ ὁ Γάλλος βιομήχανος ὅπλων Σνάϊδερ στὴν μικρὴ γαλλικὴ πόλι Κρεζὸ αὐξάνει ἐπίσης σημαντικὰ τὸν ἀριθμὸ τῶν ἐργατῶν του.

'Ο Γουλιέλμος κάμνει ἐν πάσῃ περιπτώσει ταξίδι ἀναψυχῆς. 'Αργότερα, ὅταν ἡ Ρωσσία κηρύσσεται ἀλληλέγγυος μὲ τὴν Σερβία, ἀναφωνεῖ:

—Δὲν μποροῦσα ποτὲ νὰ προβλέψω ὅτι ὁ Τσάρος θὰ ταχθῆ παρὰ τὸ πλευρὸν ληστῶν καὶ δολοφόνων βασιλέων.

Τὴν ἴδια στιγμὴ καταλαμβάνεται ἀπὸ θυμό.

—Ὅλα αὐτὰ εἶναι ἀνοησίες! γράφει στὸ περιθώριο διαφόρων τηλεγραφημάτων καὶ ἀναφορῶν ποὺ συνιστοῦν περίσκεψι καὶ προσοχή. Τόσο πολὺ προσανατολίσθηκε πρὸς τὴν αὐστριακὴ τροχιά, ὥστε δὲν διστάζει νὰ διακηρύξη κατὰ τὸν κατηγορηματικώτερο τρόπο:

—Ἡ Σερβία εἶναι μία συμμορία ληστῶν, ποὺ πρέπει νὰ καταδικασθῆ διὰ τὰ ἐγκλήματα της!".

Ἡ Βιέννη ἀμφιρρέπει

Στὴ Βιέννη κατὰ τὸν ἴδιο περίπου χρόνο, ἐπεξεργάζονται τὸ τελεσίγραφο ποὺ πρόκειται νὰ ἐπιδώσουν στὴν Σερβία. Πρέπει τὸ ἔγγραφον αὐτὸ νὰ περιέχη τὶς πιὸ ἀπαράδεκτες ἀξιώσεις, μετὰ τὴν ἀπόρριψι τῶν ὁποίων θὰ εἰσβάλουν στὴν Σερβία τ' αὐστρουγγρικὰ στρατεύματα. Ὁ ὑπουργὸς τῶν Ἐξωτερικῶν Μπέρτχολδ ἔχει μόνο μιὰ ἀνησυχία. Τί θὰ συμβῆ ἂν ἡ σερβικὴ κυβέρνησις παρὰ πᾶσαν προσδοκίαν ἱκανοποιήση τὰς ἀξιώσεις τῆς Αὐστρουγγαρίας;

Τότε δὲν θὰ ὑπῆρχε πρόφασις πολέμου καὶ ὁ στρατηγὸς ἐπιτελάρχης Κόνραδ θὰ ἔχανε τὴν εὐκαιρία νὰ ἐπιδείξη τὶς στρατηγικὲς του ἱκανότητες στὰ πεδία τῶν μαχῶν.

Ὁ Γερμανὸς πρέσβυς Τσίρσκυ ἀναφέρει τὶς ἀνησυχίες τῆς Βιέννης στὸν Κάϊζερ ποὺ συνεχίζει τὸ ταξίδι του στὴν Βαλτικὴ Θάλασσα καὶ αὐτὸς συνιστᾶ τὴν κατάληψι ἀπὸ τὰ αὐστρουγγρικὰ στρατεύματα τῆς σερβικῆς ἐπαρχίες τοῦ Σαντζακίου. Καὶ τελειώνει τὴν συμβουλὴν του μὲ τὰς λέξεις:

"Τότε τὸ πανηγύρι δὲν μπορεῖ πιὰ νὰ ἀναβληθῆ"!

Καὶ ὁ Οὔγγρος πρωθυπουργὸς Τίσσα ἐδήλωσε πρὶν ἀπὸ λίγο καιρό:

"Μὲ τὴν σημερινὴ κατάστασι στὰ Βαλκάνια, τὸ μόνο πρᾶγμα ποὺ δὲν μὲ ἀνησυχεῖ καθόλου εἶναι ἡ ἐξεύρεσις μιᾶς πιθανοφανοῦς ἀφορμῆς πολέμου".

Καὶ ὁ Τσίρσκυ τώρα μεταβάλλεται σὲ κήρυκα τοῦ πολέμου. Παντοῦ στοὺς αὐλικοὺς ἢ στοὺς κυβερνητικοὺς κύκλους ὅπου συναντᾶ διστάζοντας ὑπενθυμίζει τὸ Σεράγιεβο καὶ λέγει χωρὶς καμμιὰ ἐπιφύλαξι.

—Ἂν καταπιῆτε αὐτὴν τὴν προσβολή, τότε δὲν ἀξίζετε οὔτε νὰ σᾶς φτύσουν!

Ἔτσι ἑτοιμάζεται τὸ αὐστρουγγρικὸ τελεσίγραφο πρὸς τὴν Σερβία. Ἀναβάλλεται ὅμως γιὰ λίγο ἡ ἀποστολὴ του γιατὶ ἀκριβῶς ἐκείνη τὴν ἐποχὴ ὁ πρόεδρος τῆς Γαλλικῆς Δημοκρατίας Πουανκαρὲ εὑρίσκεται στὴν Πετρούπολι σὲ ἐπίσημο ἐπίσκεψι. Ἡ Βιέννη λοιπὸν φοβεῖται ὅτι ἡ Ρωσσία καὶ ἡ Γαλλία ἠμποροῦν νὰ ἀνησυχήσουν ἀπὸ τὸ τελεσίγραφον καὶ νὰ λάβουν ἀποφάσεις ἀπὸ κοινοῦ.

Ἡ καθυστέρησις ὅμως τῆς ἀποστολῆς τοῦ τελεσιγράφου δὲν ὠφελεῖ σὲ τίποτε. Κατὰ μυστηριώδη τρόπον καθίσταται γνωστὸν τὸ περιεχόμενον του καὶ τὴν 16ην Ἰουλίου τὸ τηλεγραφεῖ στὸ Λονδῖνον ὁ Βρεταννὸς πρέ-

σβυς στὴν Βιέννη. Τὴν 20ην Ἰουλίου κάμνει τὸ ἴδιο καὶ ὁ Γάλλος πρέσβυς μὲ ἕνα κρυπτογραφικὸ τηλεγράφημα, ποὺ ἀποστέλλει στὸ Παρίσι.

Ἂν τώρα στὴν Βιέννη εἶχαν ἔστω καὶ μιὰ ἰδέα τὶ συνέβη κατὰ τὴν ἐπίσκεψι τοῦ Πουανκαρὲ στὴν Ρωσσία θὰ ἦσαν προσεκτικώτεροι. Ὁ Σαπάρυ ὅμως, ὁ πρέσβυς τῆς Αὐστρουγγαρίας στὴν Πετρούπολι δὲν παίρνει στὰ σοβαρὰ τὰ λόγια ποὺ τοῦ εἶπεν ὁ Πουανκαρὲ σὲ μιὰ ἐπίσημη δεξίωσι:

—Μὲ ὀλίγη καλὴ θέλησι ἠμπορεῖ νὰ διακανονισθῇ εὔκολα αὐτὴ ἡ σερβικὴ ὑπόθεσις. Εὔκολα ἐπίσης ἠμπορεῖ νὰ καταστῇ ἐπικίνδυνος. Ἡ Σερβία ἔχει πολλοὺς ἀφοσιωμένους φίλους μεταξὺ τοῦ ρωσσικοῦ λαοῦ. Καὶ ἡ Ρωσσία ἔχει ἕνα σύμμαχο: τὴν Γαλλία. Φαντάζεσθε ἀμέσως ὑποθέτω, τὶ εἴδους περιπλοκαὶ ἠμποροῦν νὰ προκύψουν.

Σὲ λίγο ὅμως θὰ ἀποδειχθῇ ὅτι ὁ Πουανκαρὲ παίζει μόνο μὲ τὶς λέξεις: Ὁ πόλεμος ἔχει ἤδη ἀποφασισθῇ. Αὐτὴ εἶναι ἡ ἄλλη ὄψι τοῦ νομίσματος.

Τὸ τελεσίγραφο ἐπιδίδεται.

Ὅταν τὸ τελεσίγραφο πρὸς τὴν Σερβία ὑποβάλλεται πρὸς ὑπογραφὴν στὸν αὐτοκράτορα Φραγκῖσκο Ἰωσήφ, αὐτὸς παρατηρεῖ ταραγμένος:

—Αὐτὸ δὲν μπορεῖ νὰ τὸ δεχθῇ ἡ Ρωσσία! Θὰ ἔχωμε ἕνα μεγάλο πόλεμο!

Ἴσως θυμᾶται ἐκείνη τὴ στιγμὴ τὰ λόγια τῆς ἀφοσιωμένης φίλης του τῆς ἠθοποιοῦ τοῦ αὐτοκρατορικοῦ θεάτρου Κατερίνας Στράττ, ἡ ὁποία τοῦ εἶπε μὲ κάθε εἰλικρίνεια:

"Ὅταν εἶναι κανεὶς 84 ἐτῶν δὲν ὑπογράφει κήρυξι πολέμου!".

Ὁ Αὐτοκράτωρ Φραγκῖσκος Ἰωσήφ.

Ἴσως ὅμως τὰ λόγια αὐτὰ νὰ ὤθησαν πρὸς ὑπογραφὴν τοῦ τελεσιγράφου τὸ διστακτικὸ χέρι τοῦ γέροντος αὐτοκράτορος. Ὁ Φραγκῖσκος Ἰωσὴφ ὑπογράφει τὸ μοιραῖον ἔγγραφον. Καὶ τὴν 23ην Ἰουλίου τοῦ 1914 τὸ ἐπιδίδει στὸ Βελιγράδι ὁ πρε-

σβευτὴς τῆς Αὐστρουγγαρίας βαρῶνος φὸν Γκίσλ.

Ἡ ὥρα εἶναι 6 μ.μ. καὶ ἡ προθεσμία τοῦ τελεσιγράφου εἶναι 48 ὧραι.

Πῶς θὰ ἀντιδράση τὸ Βελιγράδι; Αὐτὸ εἶναι τὸ ἐρώτημα ποὺ θέτει στὸν ἑαυτό του καὶ ὁ Γερμανὸς ὑπουργὸς τῶν Ἐξωτερικῶν φὸν Γιάγκωβ μιὰ ἡμέρα πρωτύτερα ὅταν ἔλαβε γνῶσιν τοῦ περιεχομένου τοῦ τελεσιγράφου ἀπὸ τὸν πρέσβυ Σεγκυένυ. Ὁ Γιάγκωβ ἐπέκρινε τὸ δριμὺ ὕφος τοῦ τελεσιγράφου ἐπῆρε ὅμως ἀπὸ τὸν Σεγκυένυ τὴν ἑξῆς ἀπάντησι:

–Τώρα πιὰ δὲν μπορεῖ νὰ γίνη τίποτε. Αὔριο ἐπιδίδεται τὸ τελεσίγραφον στὸ Βελιγράδι.

Ἡ ἀντίδρασις τῆς Σερβίας καταφαίνεται μόνο ὕστερα ἀπὸ συνεννόησί της μὲ τὴν Ρωσσία. Τρεῖς ὧρες πρὸ τῆς λήξεως τῆς προθεσμίας ἐξαγγέλλεται στὸ Βελιγράδι ἡ γενικὴ κινητοποίησις καὶ τρία λεπτὰ πρὸ τῆς λήξεως τῆς προθεσμίας ἐπισκέπτεται ὁ πρωθυπουργὸς Πάσιτς τὸν πρεσβευτὴ τῆς δυαδικῆς Μοναρχίας.

Μέρος τῶν ἀξιώσεων σας ἀπεδέχθημεν λέγει ὁ Πάσιτς στὸν Γκίσλ. Γιὰ τὸ ὑπόλοιπον ἐπαφιέμεθα στὸν αὐστριακὸ ἱπποτισμό!

Μὲ αὐτὰ τὰ λόγια ἐπιδίδει στὸν πρεσβευτὴ τὴν σερβικὴ ἀπάντησι καὶ ἀποσύρεται ἀμέσως.

Ὁ Βασιλεὺς Πέτρος τῆς Σερβίας.

Ἡ ὥρα εἶναι ἀκριβῶς 6 μ.μ.

Ὁ κ. φὸν Γκίσλ βιάζεται τώρα ἐξαιρετικά. Στὰς 6,1/2 ἀναχωρεῖ μιὰ ταχεῖα ἀμαξοστοιχία γιὰ τὴν Βιέννη καὶ μ' αὐτὴν θέλει νὰ ταξιδεύση. Εἶναι ἀδύνατον νὰ φθάση ἐγκαίρως στὸν σιδηροδρομικὸ σταθμὸ καὶ νὰ διαβάση πρὶν τὴν ἀρκετὰ ὀγκώδη σερβικὴ ἀπάντησι καὶ νὰ ἐκτιμήση τὸ περιεχόμενό της.

Αὐτὸ, ὅμως δὲν εἶναι ἀναγκαῖο. Γιατὶ ἔχει ἤδη ληφθῆ ἡ ἀπόφασις. Ὁ Γκίσλ ἔχει ἕνα ἐκ τῶν προτέρων παρασκευασθὲν ἔγγραφον τὸ ὁποῖον χαρακτηρίζει ὡς μὴ ἱκανοποιητικὴν τὴν σερβικὴν ἀπάντησι. Τὸ ἔγγραφον αὐτὸ ἐπιδίδει σὲ ἕνα ἀγγελιοφόρο ποὺ τρέχει πίσω ἀπὸ τὸν Πάσιτς.

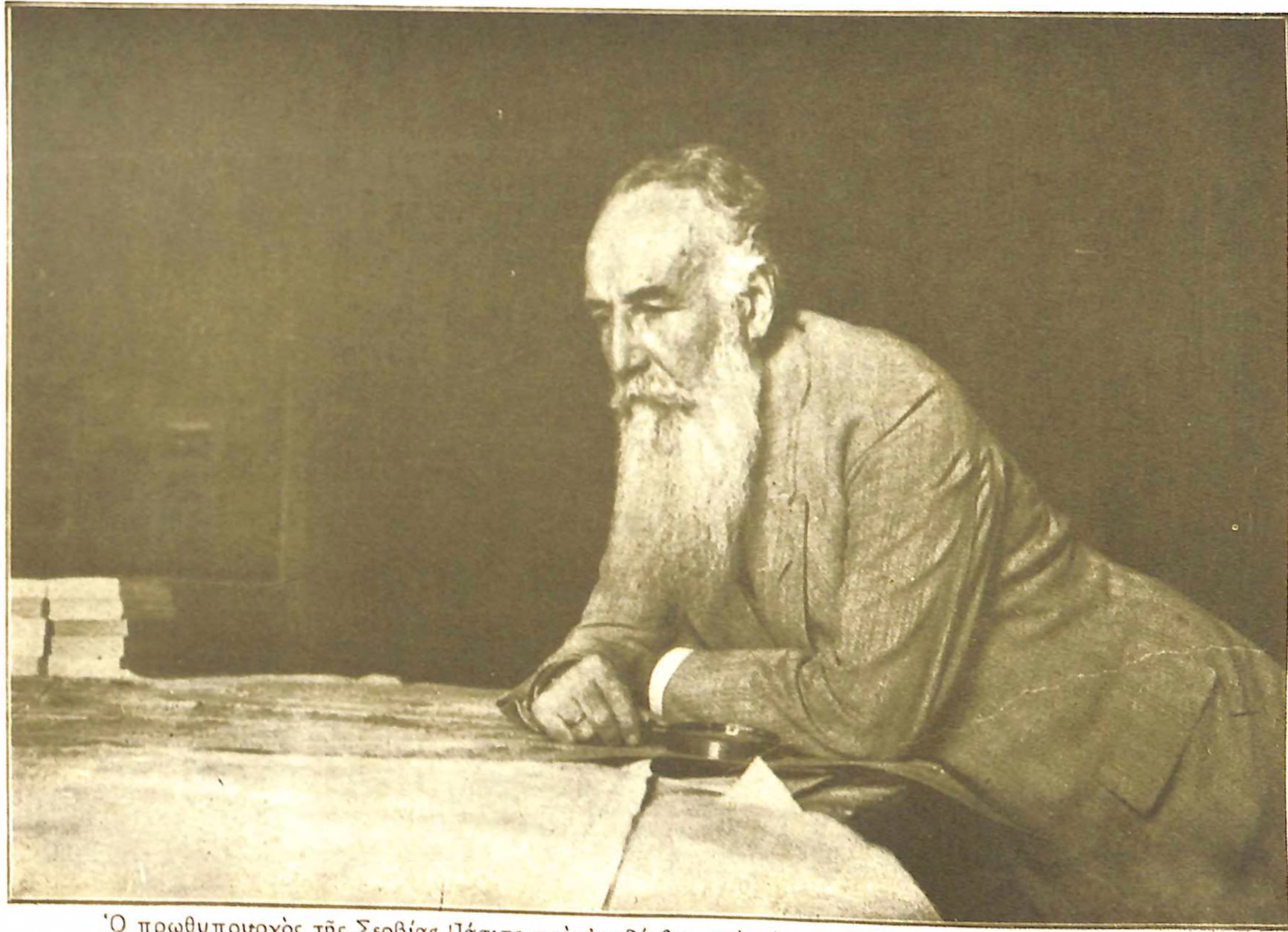
Πρὶν νὰ ἐπιστρέψη ὁ πρωθυπουργὸς στὸ γραφεῖο του διαβάζει τὸ ἔγγραφον τοῦ Γκίσλ, τὸ ὁποῖον τελειώνει μὲ τὴν ἑξῆς ἀξιοπρόσεκτη φρᾶσι:

"Ἡ διακοπὴ τῶν διπλωματικῶν σχέσεων θὰ λάβη τὸν χαρακτῆρα τετελεσμένου γεγονότος ἀπὸ τῆς στιγμῆς καθ' ἣν ἡ ὑμετέρα ἐξοχότης θὰ λάβη τὸ ἔγγραφον αὐτό".

Τριάντα λεπτὰ μετὰ τὴν ἐκπνοὴ τῆς προθεσμίας τοῦ τελεσιγράφου ὁ βαρῶνος Γκίσλ κάθεται στὸ ἔκτακτο διαμέρισμα τῆς ταχείας ἀμαξοστοιχίας τῆς Βιέννης. Τώρα μπορεῖ ἐπὶ τέλους ὁ Κόνραδ νὰ κάμη τὴν ἐκστρατεία του κατὰ τῆς Σερβίας. Ὁ πρεσβευτὴς ἀφ' ἑτέρου βγάζει μέσα στὸ τραῖνο

Πέτρος ὁ Α΄ Βασιλεὺς τῆς Σερβίας.

Ὁ πρωθυπουργὸς τῆς Σερβίας Πάσιτς ποὺ ἀπεδέχθη κατὰ τὸ μεγαλύτερό του μέρος τὸ Αὐστρουγρικὸ τελεσίγραφο.

του ένα στεναγμό άνακουφίσεως γιατί ή ζωή στό Βελιγράδι δέν ήταν γι' αύτόν καθόλου εύχάριστη τίς τελευταΐες μέρες.

Ό βαρῶνος Νικόλαος φόν Χάρτβιγ, ὁ πρεσβευτής τῆς Ρωσσίας στό Βελιγράδι εἶχε πεθάνη ἀπό συγκοπή τῆς καρδίας κατά τήν διάρκεια μιᾶς ἐπισκέψεώς του στήν αὐστριακή πρεσβεία.

—Ένα καφέ, ἐξοχώτατε, ρωτοῦσε ἐκείνη τήν στιγμή ὁ βαρῶνος φόν Γκίσλ, σιγαρέττα;

—Εὐχαριστῶ, εὐχαριστῶ ἦταν ἡ ἀπάντησις πρίν γύρη τό κεφάλι του ὁ βαρῶνος καί ξεψυχήση.

Ἡ κόρη του πού ἐκλήθη ἀμέσως στήν αὐστριακή πρεσβεία, ἐπιστατεῖ στήν μεταφορά τοῦ νεκροῦ τοῦ πατέρα της, ἐπιθεωρεῖ τά φλυτζάνια τοῦ καφέ μέ καχυποψία, παίρνει μερικά ἀποτσίγαρα ἀπό τό σταχτοδοχεῖο καί τά βάζει στήν τσάντα της.

Ἀληθινά ὁ Γκίσλ ἦταν πολύ εὐχαριστημένος γιά τήν τόσο γρήγορη διακοπή τῶν διπλωματικῶν σχέσεων, ἀφοῦ ἐκινδύνευε νά κατηγορηθῆ ὡς ὕποπτος δηλητηριάσεως τοῦ Ρώσσου πρεσβευτοῦ.

Τήν ἐπομένη 26η Ἰουλίου, ὡς ἀπάντησις στήν σερβική κινητοποίησι διατάσσεται ἡ κινητοποίησις 22 μεραρχιῶν—λίγο δέ ἀργότερα ἀκολουθεῖ ἡ κήρυξις τοῦ πολέμου ἀπό μέρους τῆς Αὐστρουγγαρίας. Πῶς ὅμως θά ἐπιδοθῆ τό σχετικόν ἔγγραφον στό Βελιγράδι, ἀφοῦ διεκόπησαν αἱ διπλωματικαί σχέσεις;

Ὁ "πρῶτος μικρός πόλεμος" ὅπως τόν χαρακτηρίζουν στήν Βιέννη ἐξέσπασε ἀπροόπτως, ρυμουλκεῖ ὅμως πίσω του τήν γενική ἀνάφλεξι. Μόνο ὕστερα ἀπό πολλά χρόνια, πληροφοροῦνται οἱ λαοί τῆς γῆς ὅτι τό Σεράγιεβον καί ἡ Σερβία ἦσαν ἀσήμαντα ἐπεισόδια. Πίσω των διαδραματίζεται τό μεγάλο παιγνίδι μεταξύ Γαλλίας καί Ρωσσίας. Αἱ τελευταῖαι ὧραι πρό τῆς ἐνάρξεως τῆς μάχης κρίνουν τήν τύχη τῆς Εὐρώπης.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ VII

ΤΑ ΕΠΕΚΤΑΤΙΚΑ ΣΧΕΔΙΑ ΤΗΣ ΡΩΣΣΙΑΣ ΜΙΑ ΜΥΣΤΙΚΗ ΡΩΣΣΟΒΟΥΛΓΑΡΙΚΗ ΣΥΝΘΗΚΗ

Αἱ Ρωσσικαί ἐπιδιώξεις.

"Ἡ πραγματοποίησις τῶν ὑψηλῶν ἰδεωδῶν..."

Μέ αὐτάς τάς λέξεις ἀρχίζει ἕνα ἔγγραφον, τό ὁποῖον συνετάχθη τόν Δεκέμβριον τοῦ ἔτους 1909. Πρόκειται γιά μιά μυστική στρατιωτική συνθήκη μεταξύ τῆς Ρωσσίας καί τῆς Βουλγαρίας πού ἐπροτάθη ἀπό τόν Ρῶσσο ὑπουργό τῶν Ἐξωτερικῶν Ἀλέξανδρο Πετρόβιτς Ἰσβόλσκι.

Ἡ συνέχεια τοῦ ἐγγράφου αὐτοῦ πού ἀρχίζει τόσο ὡραῖα, ἀποτελεῖ μιά δυσάρεστη ἔκπληξι. Γιατί νά τί λέγει:

> "Ἡ πραγματοποίησι τῶν ὑψηλῶν ἰδεωδῶν τῶν σλαβικῶν λαῶν ἐπί τῆς Χερσονήσου τοῦ Αἵμου, πρός τούς ὁποίους ἡ Ρωσσία τρέφει ἀναλλοίωτα ἀδελφικά αἰσθήματα, εἶναι μόνον δυνατή μέ μίαν εὐνοϊκήν ἔκβασιν τοῦ πολέμου τῆς Ρωσσίας κατά τῆς Γερμανίας καί τῆς Αὐστρουγγαρίας".

Ὁ ὑπουργὸς τῶν Ἐξωτερικῶν Ἰσβόλσκι ἐξέφραζε τὸ 1909 ἀκριβῶς ὅ,τι ἀποτελεῖ παράδοσιν τῆς ρωσσικῆς ἐξωτερικῆς πολιτικῆς. Τὰ ὑψηλὰ ἰδεώδη ἐπὶ τῆς Χερσονήσου τοῦ Αἵμου συνίστανται κατ᾽οὐσίαν εἰς τὸ νὰ ἀφαιρεθοῦν ἀπὸ τοὺς Τούρκους τὰ Στενὰ τῶν Δαρδανελλίων καὶ τοῦ Βοσπόρου. Ἡ Ρωσσία θέλει νὰ κυριαρχῇ αὐτῶν τῶν Στενῶν διὰ νὰ ἔχῃ μία ἔξοδο, ἀπηλλαγμένη ἀπὸ πάγους, στὰ δυτικὰ ὕδατα.

Ὅπως ὅλοι οἱ Ρῶσσοι πολιτικοὶ ξεύρει καὶ ὁ Ἰσβόλσκι ὅτι αὐτὸς ὁ σκοπὸς δὲν μπορεῖ νὰ πραγματοποιηθῇ μὲ τὴν συγκατάθεσι τῆς Γερμανίας καὶ τῆς Αὐστρουγγαρίας. Ὁ Ἰσβόλσκι ὅμως προχωρεῖ καὶ ἕνα βῆμα ἀκόμη. Σκέπτεται τὶ πρέπει νὰ γίνῃ καὶ καταλήγει στὰ ἑξῆς συμπεράσματα:

α) Διὰ νὰ περιέλθουν τὰ στενὰ στὰ χέρια τῆς Ρωσσίας πρέπει νὰ ἐξουδετερωθοῦν πρῶτα ἡ Γερμανία καὶ ἡ Αὐστρουγγαρία.

β) Αὐτὸ εἶναι δυνατὸν μόνο μὲ ἕνα πόλεμο.

γ) Μόνη της ἡ Ρωσσία δὲν εἶναι εἰς θέσιν νὰ καταβάλῃ τὴν Γερμανία καὶ τὴν Αὐστρουγγαρία. Χρειάζεται συμμάχους ποὺ νὰ θέλουν ἕνα τέτοιο πόλεμο.

δ) Ὡς σύμμαχος ἔρχεται στὴν πρώτη γραμμὴ ἡ Γαλλία. Κατὰ τὸν γαλλογερμανικὸ πόλεμο τοῦ 1870-71 ἀναγκάσθηκε νὰ παραχωρήσῃ τὴν Ἀλσατία καὶ τὴν Λωραίνη καὶ ἐπιζητεῖ νὰ ἐπανακτήσῃ αὐτὴν τὴν περιοχή.

Ὅλα αὐτὰ φαίνονται πολὺ ἁπλᾶ. Πραγματικὰ ὁ συνδυασμὸς αὐτὸς ἀποτελεῖ τὴν κυρία βάσι τῆς ἐξωτερικῆς πολιτικῆς καὶ κατὰ τὰς ἀρχὰς τοῦ 1914, δηλαδὴ πολὺ πρὸ τῆς δολοφονίας τοῦ Σεραγιέβου στὸ ρωσσικὸ ὑπουργικὸ συμβούλιο ὑποβάλλεται ἕνα ὑπόμνημα τοῦ ρωσσικοῦ ὑπουργείου τῶν Ἐξωτερικῶν στὸ ὁποῖον τονίζεται ὅτι "τὰ Στενὰ ἠμποροῦν νὰ κατακτηθοῦν μόνον ἐντὸς τοῦ πλαισίου ἑνὸς εὐρωπαϊκοῦ πολέμου".

Ἐκείνη τὴ στιγμὴ ὅμως ὁ Ἰσβόλσκι δὲν εἶναι πιὰ ὑπουργὸς τῶν ἐξωτερικῶν τῆς Ρωσσίας. Ἀντελήφθη ὅτι τὸ γραφεῖον του ἀπέχει πάρα πολὺ ἀπὸ τὰ νευραλγικὰ κέντρα τῆς εὐρωπαϊκῆς πολιτικῆς. Καὶ γι᾽ αὐτὸ ἐπεδίωξε καὶ ἔγινε πρέσβυς τῆς Ρωσσίας στὸ Παρίσι.

Ὁ Ἰσβόλσκι στὸ Παρίσι.

Στὸ Παρίσι, ὁ Ἰσβόλσκι ἠμπορεῖ νὰ ἐργασθῇ καλύτερα γιὰ τὴν πραγματοποίησι τῶν σχεδίων του. Καὶ γι᾽ αὐτὸ ὅταν ρίπτεται ὁ πρῶτος πυροβολισμὸς ἀναφωνεῖ θριαμβευτικά:

—Αὐτὸς εἶναι ὁ δικός μου πόλεμος!

Εἶναι ὅμως τόσο εὔκολο γι᾽ αὐτὸν νὰ κερδίσῃ στὴν Γαλλία ἀνθρώπους ὑπὲρ τῶν σχεδίων του; Καθόλου. Οἱ πολιτικοὶ κύκλοι στὴν Γαλλία εἶναι σαφῶς εἰρηνόφιλοι καὶ ἐπιδιώκουν μία ὁριστικὴ συνεννόησι μὲ τὸν Γερμανὸ γείτονά των.

Ὑπάρχει ὅμως ἕνας ἄνθρωπος, τοῦ ὁποίου ὅλες οἱ σκέψεις προσανατολίζονται πρὸς τὴν "ἀνταπόδοσι". Ἕνας ἄνθρωπος, ποὺ ἔχει γράψῃ στὰ ἀπομνημονεύματά του.

"Τὴν γενεὰ μου μόνο ἕνα πρᾶγμα συγκρατεῖ στὴν ζωή: Ἡ ἐλπὶς ὅτι θὰ ἐπανακτήσουμε μιὰ μέρα τὶς ἀπολεσθεῖσες ἐπαρχίες μας".

Αὐτὸς ὁ ἄνθρωπος εἶναι ὁ Ραϋμὸν Πουανκαρέ. Καὶ δὲν μπορεῖ νὰ γίνῃ

ἀλλοιώτικα. Ὁ Ἰσβόλσκι καὶ ὁ Πουανκαρὲ πρέπει νὰ συναντηθοῦν καὶ νὰ συμπληρώση ὁ ἕνας τὰ σχέδια τοῦ ἄλλου.

Ὑπάρχει ὅμως ἕνα ἐμπόδιο: Ὁ Πουανκαρὲ δὲν εἶναι πολιτικὸς μὲ μεγάλη ἐπιρροή. Ἂν καὶ ἔχη γίνη πρωθυπουργός, βλέπει καθαρὰ ὅτι ἡ Βουλὴ θὰ τὸν διώξη ἀπὸ τὴν ἐξουσία ἂν ὑποστηρίξη ἐκ τοῦ ἐμφανοῦς μιὰ φιλοπόλεμη πολιτική. Γι' αὐτὸ ἀποφασίζει νὰ ὑποβάλη ὑποψηφιότητα γιὰ τὴν προεδρεία τῆς Δημοκρατίας καὶ νὰ ἀποκτήση ἔτσι ἕνα ἀξίωμα στὸ ὁποῖον ἐπὶ ἑπτὰ χρόνια δὲν θὰ διατρέχη σύμφωνα μὲ τὸ Σύνταγμα κανένα κίνδυνο ἀνατροπῆς.

Αὐτὸ ὅμως δὲν εἶναι εὔκολο. Αἱ ἐκλογαὶ χρειάζονται χρήματα καὶ τόσο περισσότερα ὅσο μικροτέρα εἶναι ἡ δημοτικότης τοῦ ὑποψηφίου μεταξὺ τῶν ἐκλογέων του.

Ὁ ἁπλούστατος τρόπος πρὸς ἐπιτυχίαν τοῦ σκοποῦ ἦτο ἡ δωροδοκία τῶν ἀντιπολιτευομένων ἐφημερίδων. Ὁ Ἰσβόλσκι στέλλει στὴν Πετρούπολι ἐξαιρετικὰ ἐπείγοντα τηλεγραφήματα καὶ ζητεῖ τὴν ἀποστολὴ χρημάτων ποὺ προορίζονται γιὰ τὴν ἐξαγορὰ τῶν συνειδήσεων συνταικτῶν ἐγκύρων ὀργάνων τῆς δημοσίας γνώμης καὶ πολιτικῶν προσωπικοτήτων. Τὴν 3ην Ἰανουαρίου 1913 τηλεγραφεῖ στὴν Πετρούπολι:

"Εἶμαι τῆς γνώμης ὅτι θὰ εἶναι πολὺ ἐπιθυμητὸν δι' ἡμᾶς νὰ ὑποστηρίξωμεν τὴν ὑποψηφιότητα τοῦ Πουανκαρέ".

Τὰ ζητηθέντα χρήματα ἀποστέλλονται. Καὶ ἔτσι παρὰ πᾶσαν προσδοκίαν ἐκλέγεται ὁ Πουανκαρὲ πρόεδρος τῆς γαλλικῆς δημοκρατίας.

Ὀλίγας ὥρας πρὸ τῆς ψηφοφορίας στοὺς διαδρόμους τοῦ ἀνακτόρου τῶν Βερσαλλιῶν, ὅπου γίνεται πάντοτε ἡ ἐκλογὴ τοῦ προέδρου, κυκλοφόρησε ἀπὸ στόμα σὲ στόμα ἡ ἑξῆς φράσις:

—Ἂν ἐκλεγῆ πρόεδρος ὁ Πουανκαρέ, θὰ ἔχωμε πόλεμο.

Καὶ ὁ ἄνθρωπος ποὺ ἐξεστόμισε αὐτὴν τὴν φράσι δὲν ἦταν ἄλλος ἀπὸ τὸν Γεώργιο Κλεμανσώ, ὁ ὁποῖος ἦταν γνωστὸς μεταξὺ τῶν Γάλλων πολιτικῶν ὑπὸ τὸ ψευδώνυμον "Τίγρις" διότι κτυποῦσε ἀμείλικτα τοὺς ἀντιπάλους του καὶ ἔρριπτε, μὲ τὴν ἐπέμβασί του, ἀπὸ τοῦ βήματος, κάθε γαλλικὴ κυβέρνησι ποὺ δὲν τοῦ ἦταν ἀρεστή. Καὶ ὁ Κλεμανσὼ εἶχε παρακαλέσει τὸν Πουανκαρέ—φυσικὰ χωρὶς ἀποτέλεσμα—νὰ παραιτηθῆ τῆς ὑποψηφιότητός του, χάριν τῆς εἰρήνης τῆς Εὐρώπης.

Καὶ ὁ Πουανκαρὲ ἀναγκάζεται νὰ ὁμολογήση στὸν Ἰσβόλσκυ, ὅτι ἡ δημοσία γνώμη στὴν Γαλλία εἶναι σαφῶς φιλειρηνικὴ καὶ ὅτι πρέπει νὰ τὸ ἔχη σοβαρῶς ὑπ' ὄψιν του καὶ νὰ τὸ τονίση στὰς ἀναφορὰς του πρὸς τὴν κυβέρνησίν του.

Σ' ἕνα ὑπόμνημά του πρὸς τὴν Πετρούπολι ὁ Ἰσβόλσκυ ἀναπτύσσει γιὰ μιὰ ἀκόμη φορὰ τὶς προϋποθέσεις τῆς πολιτικῆς του, ζητεῖ συνεχῆ ἀνταλλαγὴν ἀπόψεων καὶ τελειώνει μὲ τὰς λέξεις:

—Μόνον ὑπὸ τὸν ὅρον αὐτὸν ἠμπορεῖ ἡ γαλλικὴ κυβέρνησις νὰ ἐπηρεάση ἀποτελεσματικῶς τὴν δημοσίαν γνώμην τῆς χώρας της καὶ νὰ τὴν προσανατολίση πρὸς τὴν συμμετοχὴν τῆς Γαλλίας εἰς ἕνα πόλεμον.

Καὶ αὐτὰ ἐγράφοντο κατὰ τὸ ἔτος 1913.

Δωροδοκία τοῦ Γαλλικοῦ τύπου.

Ὁ λαὸς τώρα, ποὺ ἀργότερα θὰ πληρώση μὲ τὸ αἷμα του τὴν φιλοδοξία ὡρισμένων πολιτικῶν, ὁ λαός, τοῦ ὁποίου ἡ ψυχικὴ διάθεσις εἶναι φιλειρηνικὴ πρέπει πρῶτα—αὐτὸ εἶναι τὸ σχέδιον τοῦ Ἰσβόλσκι νὰ πεισθῆ περὶ τῆς ἀνάγκης τῆς καθόδου εἰς τὸν πόλεμον.

"Διὰ νὰ δημιουργήσωμεν ὅμως τὴν ψυχικὴν αὐτὴν κατάστασιν, ὁμολογεῖ ὁ Ἰσβόλσκι σὲ μιὰ ἀπὸ τὶς πολλὲς ἐκθέσεις του, κάμνω πᾶν τὸ δυνατὸν διὰ νὰ ἐπηρεάσω τὸν Τύπον. Καὶ ἀπὸ τῆς ἀπόψεως αὐτῆς ἐπετύχαμεν ἐν μέρει ἀρκετὰ σημαντικὰ ἀποτελέσματα".

Ἀπὸ ἕνα σημείωμα τὸ ὁποῖον χρονολογεῖται ἀπὸ τοῦ τέλους τοῦ 1913 καὶ φέρει τὴν ὑπογραφὴν τοῦ Ἀλεξάνδρου Ραφήλοβιτς, Ρώσσου οἰκονομικοῦ πληρεξουσίου εἰς τὸ Παρίσι καταφαίνεται ὅτι μόνον τὸν Νοέμβριον τοῦ 1913 διενεμήθησαν πρὸς τὸν σκοπὸν αὐτὸν ἄνω τῶν 400.000 χρυσῶν φράγκων.

Μιά Γερμανίδα στολίζει μέ ἄνθη στρατιώτη πού πηγαίνει στό μέτωπο.

"Αἱ χορηγίαι αὐταί, γράφει ὁ ἴδιος ὁ Ἰσβόλσκι σὲ μιὰ ἄλλη ἔκθεσί του, εἰς τὰς ὁποίας μετέσχον καὶ Γάλλοι ὑπουργοὶ ἀπεδείχθησαν τελείως ὠφέλιμοι καὶ προεκάλεσαν ἤδη καὶ τὰ ἀναμενόμενα ἀποτελέσματα.

Γενικῶς ὁ τόνος τοῦ γαλλικοῦ Τύπου δὲν ἠμπορεῖ πλέον νὰ συγκριθῆ με τὸν τόνον τῶν ἐτῶν 1909. Ἰδιαιτέρως χαρακτηριστικὴ εἶναι ἡ στάσις τῆς ἐφημερίδος "Τὰν" ἡ ὁποία πρὸ τεσσάρων ἐτῶν διεκρίνετο διὰ τὰ ἀπροκαλύπτως ἐκδηλούμενα φιλοαυστριακά της αἰσθήματα. Σήμερον ἀπὸ τῶν στηλῶν τῆς ἰδίας ἐφημερίδος ὁ κ. Ταρδιὲ ἐπικρίνει δρι-

μύτατα τὴν αὐστριακὴν πολιτικὴν".

Τὰ σχέδια τοῦ Ἰσβόλσκι φαίνονται πραγματοποιούμενα. Ὁ Πουανκαρὲ ὅμως δὲν εἶναι διατεθειμένος νὰ ἐκτεθῆ χωρὶς σοβαρωτάτας ἐγγυήσεις σὲ ἕνα πόλεμο μὲ τὴν Γερμανία. Ἡ πιθανότης ὅτι εἶναι δυνατὸν καὶ μιὰ ἀκόμη φορὰ ἡ Γαλλία νὰ συντριβῆ ἀπὸ τοὺς Τεύτονας, ὅπως συνέβη τὸ 1870-71 τοῦ εἶναι ἀνυπόφορος. Γι' αὐτὸ στρέφει τὸ βλέμμα του ἐρωτηματικὰ πρὸς τὴν Μεγάλη Βρεταννία.

Ποιὰ στάσι θὰ τηρήση τὸ Λονδῖνο;

Ἡ μοιραία ἐπιστολὴ τοῦ Γκρέϋ.

Ἡ ἐξωτερικὴ πολιτικὴ τῆς βρεταννικῆς αὐτοκρατορίας εὑρίσκεται τὴν ἐποχὴ ἐκείνη στὰ χέρια μὲ τὰ μακρυὰ καλιτεχνικὰ δάκτυλα τοῦ σὲρ Ἐδουάρδ Γκρέϋ, ἑνὸς ἀνθρώπου ποὺ διστάζει νὰ λάβη ἀποφάσεις ἀλλὰ ποὺ θέλει πάντοτε νὰ εἶναι εὐγενὴς καὶ εὐπροσήγορος πρὸς ὅλους. Ὅταν μιὰ φορά, τὴν 22α Νοεμβρίου τοῦ 1912, ὁ σὲρ Ἐδουὰρδ Γκρέϋ ἀποφασίζει νὰ δείξη κάποια ἀποφασιστικότητα θὰ τὸ μετανοήση πραγματικὰ οἰκτρά.

Βελγικά χαρακώματα στό Ἰζέρ.

Τὴν ἡμέρα ἐκείνη πράγματι γράφει ὁ σὲρ Ἐδουὰρδ μιὰ ἐπιστολὴ στὸν Πὼλ Καμπόν, πρέσβυ τῆς Γαλλίας στὸ Λονδῖνον. Ἀφοῦ ἀρχίζει μὲ τὴν προσφώνησι "ἀγαπητέ μου πρέσβυ" γράφει ἀμέσως τὰ ἑξῆς:

"Κατὰ τὴν διάρκειαν των τελευταίων ἐτῶν οἱ στρατιωτικοὶ καὶ ναυτικοὶ ἐμπειρογνώμονες τῆς Γαλλίας καὶ τῆς Ἀγγλίας διεξήγαγον ἀπὸ καιροῦ εἰς καιρὸν συνομιλίας".

Φυσικὰ αἱ συνομιλίαι αὐταὶ ἦσαν μυστικαί. Ἀνεφέροντο εἰς τὴν περίπτωσιν, κατὰ τὴν ὁποίαν ἡ μία ἢ ἡ ἄλλη κυβέρνησις θὰ εὑρίσκετο ἐκτεθειμένη εἰς τὴν ἀπρόκλητον ἐπίθεσιν μιᾶς τρίτης δυνάμεως.

Ὁ σὲρ Ἔδουαρδ ὁμιλεῖ στὸ γράμμα αὐτὸ περὶ κοινῶν μέτρων τὰ ὁποῖα θὰ πρέπει τότε νὰ ληφθοῦν. Καὶ τελικὰ τονίζει:

"Ἂν τὰ μέτρα αὐτὰ καταστήσουν ἀναγκαίαν μίαν δρᾶσιν, θὰ ληφθοῦν ὑπ' ὄψιν τὰ σχέδια τῶν οἰκείων ἐπιτελείων καὶ αἱ κυβερνήσεις θὰ ἀποφασίσουν τότε μέχρι ποίου σημείου θὰ ἐφαρμοσθοῦν τὰ ἐν λόγῳ σχέδια".

Ὅταν ὁ πρέσβυς Καμπὼν διαβάζει αὐτὸ τὸ γράμμα τὸ χέρι του τρέμει ἀπὸ τὴν χαρὰ ποὺ αἰσθάνεται. Ἀντιλαμβάνεται ἀμέσως ὅτι ἡ ἕως τότε ἑ-

πιφυλακτική Μ. Βρεταννία δεσμεύεται μὲ τὸ γράμμα αὐτὸ καὶ ὅτι δὲν θὰ εἶναι πιὰ δύσκολο νὰ ἐμπλακῇ στὸν πόλεμο.

Ὁ Οὐΐνστων Τσῶρτσιλλ, ποὺ ἦτο τότε πρῶτος λόρδος τοῦ ναυαρχείου ὁμολογεῖ στὰ ἀπομνημονεύματα του ὅτι "ἀπὸ τῆς στιγμῆς ἐκείνης ἤρχισαν οἱ ὑπεύθυνοι εἰς τὴν Μ. Βρεταννίαν νὰ παραδέχωνται τὸ ἀναπόφευκτον ἑνὸς πολέμου μὲ τὴν Γερμανίαν καὶ νὰ λαμβάνουν τὰ δέοντα προπαρασκευαστικὰ μέτρα τόσον ἀπὸ ὑλικῆς, ὅσον καὶ ἀπὸ ψυχολογικῆς ἀπόψεως".

Ἡ ἐπίγνωσις ὅμως τοῦ γεγονότος αὐτοῦ περιορίζεται μόνον στοὺς στρατιωτικοὺς κύκλους ποὺ εἶναι καλύτερα πληροφορημένοι ἀπὸ τὴν κυβέρνησι. Ὁ σὲρ Ἔδουαρδ Γκρέϋ ταράσσεται σὲ τέτοιο βαθμὸ ἀπὸ τὴν ἀπήχησι ποὺ εἶχε ἡ ἐπιστολή του, ὥστε ἀποφεύγει νὰ τὴν καταστήση γνωστὴ στὸ ὑπουργικὸ συμβούλιο καὶ στὸ κοινοβούλιο. Ἀντιθέτως ὅταν ἐρωτᾶται ἂν ὑπάρχη κάποια μυστικὴ συμφωνία μὲ τὴν Γαλλία ἀπαντᾶ ἀρνητικὰ μὲ τὴν μεγαλυτέρα κατηγορηματικότητα.

Ἀργότερα ὅταν ὑποχρεώνεται νὰ φέρη τὸ θέμα ἐνώπιον τῆς Βουλῆς, ἀναγινώσκει τὸ γράμμα του πρὸς τὸν Καμπὼν παραλείπει ὅμως σκοπίμως τὴν τελευταία παράγραφο.

Ἴσως καὶ ὁ ἴδιος ὁ σὲρ Ἔδουαρδ Γκρέϋ νὰ μὴ ἤξευρε ὅτι τὸ γράμμα του τὸ ὁποῖον ἐκρατοῦσε μὲ τόση ἐπιμέλεια μυστικό, ἦτο μόνο μιὰ ἀναληφθεῖσα τυπικὴ διπλωματικὴ ὑποχρέωσις, ἐνῶ οἱ στρατιωτικοὶ εἶχαν ἤδη προχωρήσει πολὺ περισσότερο. Ὁ Ρίτσαρδ Μποῦρτον Χαλδαίην, τότε ὑπουργὸς τῶν Στρατιωτικῶν καὶ λόρδος Καγκελάριος ὁμολογεῖ στὰ ἀπομνημονεύματά του ὅτι ἤδη ἀπὸ τοῦ τέλους τοῦ 1910 εἶχε γίνη ἡ πλήρης ἐπεξεργασία ὅλων τῶν σχετικῶν σχεδίων.

Ὁ Ρῶσσος ὑπουργὸς τῶν Ἐξωτερικῶν Σεργκέϊ Δημητρίεβιτς Σασόνωφ, ὁ ὁποῖος τὸν Σεπτέμβριο τοῦ 1912 ἔχει ἐπισκεφθῆ τὸ Λονδῖνον γράφει σὲ μιὰ προσωπική του ἀναφορὰ πρὸς τὸν Τσάρο:

> "Ἐπειδὴ παρουσιάσθη κατάλληλος εὐκαιρία ἐθεώρησα σκόπιμον νὰ ζητήσω ἀπὸ τὸν Γκρέϋ νὰ μὲ πληροφορήση περὶ τοῦ τὶ θὰ ἠδυνάμεθα νὰ ἀναμένωμεν ἀπὸ τὴν Ἀγγλίαν εἰς περίπτωσιν μιᾶς διαστάσεώς μας μὲ τὴν Γερμανίαν. Θεωρῶ χαρακτηριστικώτατον ὅ,τι μοῦ εἶπεν ἐν προκειμένῳ ὁ ἀρχηγὸς τῆς ἀγγλικῆς ἐξωτερικῆς πολιτικῆς καὶ ἀργότερα ὁ ἴδιος ὁ βασιλεὺς Γεώργιος".

Ὁ Σασόνωφ ἀναφέρει ὡρισμένας στρατιωτικὰς ἀπόψεις καὶ προσθέτει στὸ γράμμα του πρὸς τὸν Τσάρο καὶ τὰ ἑξῆς:

> "Αὐθορμήτως ὁ Γκρέϋ μοῦ ἐπεβεβαίωσε ὅ,τι ἤξευρα ἤδη ἀπὸ τὸν Πουανκαρέ: Ὅτι δηλαδὴ ὑπάρχει μεταξὺ Γαλλίας καὶ Ἀγγλίας μία συμφωνία, κατὰ τὴν ὁποίαν εἰς περίπτωσιν πολέμου τῆς Γαλλίας μὲ τὴν Γερμανίαν, ἡ Ἀγγλία δὲν θὰ βοηθήση μόνον τὴν Γαλλίαν κατὰ θάλασσαν, ἀλλὰ καὶ θὰ ἀποστείλη καὶ ἀγγλικὰ στρατεύματα εἰς τὴν ἤπειρον".

Αὐτὰ ὅμως ὅλα εἶναι προφορικαὶ συμφωνίαι. Τὴν μόνη γραπτὴ καὶ ἀναμφισβήτητη ἀπόδειξι ἔχει στὴν τσέπη του ὁ πρέσβυς Καμπών: Εἶναι τὸ γράμμα τοῦ σὲρ Ἔδουαρδ.

—Ἂν ἡ Μεγάλη Βρεταννία ἐπιχειρήση νὰ μὴ ἀναμιχθῆ στὴν ὑπόθεσι, τότε θὰ παρουσιασθῆ τὸ τρομερὸ αὐτὸ γράμμα γιὰ νὰ ἀποδείξη σὲ ὅλον τὸν κόσμο, ὅτι ὁ σὲρ Ἔδουαρδ Γκρέϋ ἔπαιξε δύο φορὲς ἕνα διπλὸ παιχνίδι. Ἀπέναντι τῆς Γαλλίας καὶ ἀπέναντι τῆς ἰδικῆς του κυβερνήσεως.

Τίποτε δὲν φοβεῖται ὁ σὲρ Ἔδουαρδ Γκρέϋ περισσότερο ἀπὸ τὴν στιγμὴ ποὺ θὰ ἀναγκασθῆ νὰ ριφθῆ στὸν πόλεμο.

Πραγματικὰ ὁ Γκρέϋ, ὅταν ἡ κρίσις ἔφθασεν στὸ κορύφωμα της δὲν ξεύρει τί νὰ κάμη. Ἡ βρεταννικὴ κυβέρνησις τηρεῖ κατ' ἀρχὰς μία στάσι ἀναμονῆς. Καὶ ἡ Γαλλία δυσφορεῖ ζωηρά, γιατὶ αἰσθάνεται μόνη.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ VIII.

Ο ΠΟΛΕΜΟΣ ΕΠΙ ΘΥΡΑΙΣ. Ο ΚΑΜΠΩΝ ΠΑΙΖΕΙ ΘΕΑΤΡΟ

Οἱ ἐκβιασταὶ ἐργάζονται.

Ὅταν ὁ Γκρέϋ ἀνεκοίνωσε, μὲ τρέμουσα φωνή, στὸν Γάλλο πρέσβυ τὴν στάσι τῆς κυβερνήσεως του, ὁ Καμπὼν τοῦ ἔκανε μιὰ θεατρικὴ σκηνή. Δὲν ἔβγαλε λέξι ἀπὸ τὸ στόμα του, ἔπιασε τὸ μέτωπο του, ἐκοίταξε τὸν σὲρ Ἔδουαρδ μὲ ἀπλανῆ μάτια καὶ μὲ κλονιζόμενα βήματα ἐβγῆκε ἀπὸ τὸ γραφεῖο τοῦ ὑπουργοῦ.

Ἔξω τὸν παρέλαβε ὁ ὑφυπουργὸς σὲρ Ἄρθουρ Νίκολσον. Ὁ Καμπὼν σωριάζεται σὲ μιὰ πολυθρόνα καὶ λέγει μὲ βραχνὴ φωνή:

—Θὰ μᾶς ἀφήσετε μόνους! Αὐτὸ εἶναι τρομερό!

Στὸν Νίκολσον τὰ λόγια τοῦ Καμπὼν κάμνουν μεγάλη ἐντύπωσι. Τρέχει ἀμέσως στὸ γραφεῖο τοῦ προϊσταμένου του ὑπουργοῦ καὶ τὸν ἐρωτᾶ χωρὶς νὰ τηρήση τοὺς τύπους:

—Εἶναι ἀλήθεια ὅτι ἀρνηθήκαμε νὰ βοηθήσωμε τὴν Γαλλία σὲ μιὰ ἀπὸ τὶς πιὸ κρίσιμες στιγμὲς της;

Ὁ Γκρέϋ αἰσθάνεται ἕνα κόμπο στὸν λαιμό. Δὲν μπορεῖ νὰ βγάλη λέξι ἀπὸ τὰ χείλη του καὶ ἀπαντᾶ μὲ μιὰ καταφατικὴ χειρονομία. Ὁ Νίκολσον καταλαμβάνεται ἀπὸ κρίσι θυμοῦ καὶ λέγει στὸν σὲρ Ἔδουαρδ Γκρέϋ:

—Ξεύρετε τί κάμνετε; Κατασπιλώνετε μπροστὰ σὲ ὅλους τοὺς λαοὺς τῆς γῆς τὸ ὄνομα τῆς Ἀγγλίας!

Καὶ ὁ Νίκολσον ἐπιστρέφει στὸν προθάλαμο ὅπου εὑρίσκετο ὁ Καμπών. Αὐτὸς ἐν τῷ μεταξὺ προσεποιήθη ὅτι εἶχε ἀνακτήσει τὴν ψυχραιμία του. Προσποιεῖται ἀκόμη ὅτι ἀναπνέει μὲ δυσκολίαν καὶ ὅτι ἀγωνίζεται γιὰ νὰ γίνη κύριος τῶν νεύρων του, βγάζει ἀπὸ τὴν τσέπη του τὸ γράμμα τοῦ σὲρ Ἔδουαρδ Γκρέϋ καὶ λέγει:

—Νομίζω ὅτι τώρα εἶναι καιρὸς νὰ δείξω καὶ ἐγὼ ἕνα χαρτάκι ποὺ ἔχω καὶ ποὺ προέρχεται ἀπὸ τὸν ἴδιο τὸν σὲρ Ἔδουαρδ Γκρέϋ.

Εἶναι τὸ τρομερὸ γράμμα ἀπὸ τὸ ἔτος 1912! Ὁ Νίκολσον ἐξορκίζει τὸν Καμπὼν νὰ ἔχει λίγη ὑπομονὴ καὶ νὰ μὴ κοινοποιήση τὸ γράμμα. Ὁ Καμπὼν προσποιεῖται ὅτι ὑποχωρεῖ ἀλλὰ ἀπὸ ἐκείνη τὴν στιγμὴ ὁ σὲρ Ἔδουαρδ Γκρέϋ ξεύρει ὅτι πρέπει νὰ εὕρη μιὰ διέξοδο καὶ μάλιστα ὅσον τὸ δυνατὸν γρηγορώτερα. Καὶ θὰ τὴν εὕρη.

Ὁ Ἰσβόλσκι καὶ ὁ Πουανκαρὲ ἔχουν σχεδὸν φθάση στὸν ἀντικειμενικὸ των σκοπό.

Ὁ Ἀμερικανὸς διπλωμάτης Ἔδουαρδ Μάνδελλ Χάουζ, ὁ ὁποῖος ἀπε-

στάλη ἀπὸ τὸν πρόεδρο Οὐίλσων στὴν Εὐρώπη, γιὰ νὰ μελετήση τὴν κατάστασι, ἀντελήφθη πῶς εἶχαν τὰ πράγματα, ἀκριβῶς, πρὶν νὰ φθάσουν στὸν ἀνώτατο βαθμὸ τῆς ἐντάσεώς των. Καὶ γράφει σχετικῶς στὴν Οὐάσιγκτων:

"Μόλις συμφωνήση καὶ ἡ Ἀγγλία, ἡ Γαλλία καὶ ἡ Ρωσσία θὰ ἐπιζητήσουν τὴν ρῆξιν μὲ τὴν Γερμανία καὶ τὴν Αὐστρία".

Ὁ Χάουζ γράφει αὐτὲς τὶς γραμμὲς τὴν 29ην Μαΐου 1914, δηλαδὴ ἀκριβῶς ἕνα μῆνα μετὰ τὸ δρᾶμα τοῦ Σεράγιεβου.

Αὐτὴ εἶναι ἡ κατάστασις. Μιὰ βόμβα γεμάτη ἀπὸ ἐκρηκτικὲς ὕλες ὅλων τῶν εἰδῶν.

Καὶ ὅμως μέσα στὴν διαβολικὴ αὐτὴ κατάσταση ὁ αὐστριακὸς γενικὸς ἐπιτελάρχης Κόνραδ φὸν Χέτζενδορφ δὲν σκέπτεται τίποτε ἄλλο παρὰ τὴν ἐκστρατεία του "πρὸς τιμωρίαν" τῆς Σερβίας καὶ ὁ Γερμανὸς Αὐτοκράτωρ προβαίνει σὲ πολεμοχαρεῖς δηλώσεις.

Πῶς ἐξαπατᾶται ὁ Φραγκῖσκος Ἰωσήφ.

Στὴν Βιέννη ὁ αὐτοκράτωρ Φραγκῖσκος Ἰωσὴφ διέταξε τὴν κινητοποίησι 22 μεραρχιῶν κατὰ τῆς Σερβίας. Ἡ ἀπάντησις τοῦ Βελιγραδίου στὸ αὐστριακὸ τελεσίγραφο ἐχαρακτηρίσθη ὡς μὴ ἱκανοποιητική.

Τὴν 27ην Ἰουλίου ὁ αὐτοκράτωρ Γουλιέλμος διακόπτει ἀποτόμως τὸ ταξίδιον ἀναψυχῆς ποὺ ἔκαμνε. Ὁ ἀέρας μυρίζει ἤδη πυρίτιδα. Διαβάζει ὁ ἴδιος τὴν ἀπάντησι τῆς Σερβίας καὶ ἐκείνη τὴν στιγμὴ φαίνεται ὅτι ἀντιλαμβάνεται ἀποτόμως ὁ αὐτοκράτωρ ὅτι ἡ Εὐρώπη ἑτοιμάζεται νὰ κρημνισθῆ στὴν ἄβυσσο γιὰ πράγματα ποὺ κατὰ βάσι εἶναι τελείως ἐπουσιώδη, διότι ἡ Σερβία εἶχε ἀποδεχθῆ ὅλα τὰ κύρια σημεῖα τοῦ αὐστρουγγρικοῦ τελεσιγράφου. Ἀφοῦ ἐδιάβασε τὴν σερβικὴ ἀπάντησι ὡς τὸ τέλος σημειώνει στὸ περιθώριο:

"Δὲν ὑφίσταται συνεπῶς αἰτία πολέμου. Ἐγὼ ἂν ἤμουν εἰς τὴν θέσιν τοῦ Φραγκίσκου Ἰωσήφ, δὲν θὰ διέτασσα ποτὲ ἐπιστράτευσι".

Πράγματι ἀπὸ τὸ περιεχόμενο τῆς σερβικῆς ἀπαντήσεως προκύπτει ἀναμφισβητήτως ὅτι ἡ Σερβία ἀπεδέχθη σχεδὸν ὅλας τὰς αὐστρουγγαρικὰς ἀξιώσεις. Τὸ ἀποφασιστικὸ σημεῖο, τὸ ἀποφασιστικὸ "ὄχι" εἶναι περιτυλιγμένο μὲ τόσα "ναί" ὥστε καὶ αὐτὸς ἀκόμη ὁ Κάϊζερ δὲν τὸ ἔλαβε ὑπ' ὄψιν.

Ὄχι εἶπε ἡ σερβικὴ κυβέρνησις στὴν ἀπάντησι "αὐστριακοὶ ὑπάλληλοι νὰ μετάσχουν ἐπὶ σερβικοῦ ἐδάφους σὲ ἀνακρίσεις" γιὰ τὴν δολοφονία. Πρέπει νὰ εἰπῆ ὄχι εἰς τὸ σημεῖον αὐτό, γιατὶ ἡ ἔρευνα θὰ ἀπεδείκνυε ἀσφαλῶς τὴν συμμετοχὴ τῆς σερβικῆς κυβερνήσεως, ἢ τὴν ἀνοχὴ της.

Ἀπὸ τὸ Παρίσι ἦλθε ἡ πρότασις νὰ γίνουν διαπραγματεύσεις ἐπὶ τῶν ἐκκρεμῶν ἀκόμη σημείων· ὁ αὐτοκράτωρ ὅμως Γουλιέλμος ὑφιστάμενος νέον διχασμὸν τῶν αἰσθημάτων του γράφει στὸ περιθώριο τῆς ἀνακοινώσεως:

"Τὰ τελεσίγραφα ἢ γίνονται δεκτὰ ἢ δὲν γίνονται. Δὲν συζητεῖ κανεὶς ἐπ' αὐτῶν".

Καὶ ἀρχίζει ὁ "μικρὸς" αὐστριακὸς τοπικὸς πόλεμος κατὰ τῆς Σερβίας.

Τὴν 28ην Ἰουλίου ἡ δήλωσις τῆς κηρύξεως τοῦ πολέμου εὑρίσκεται ἐ-

πάνω στὸ γραφεῖο τοῦ αὐτοκράτορος Φραγκίσκου Ἰωσήφ. Ὁ ὑπουργὸς Ἐξωτερικῶν Μπέρχτολδ ξεύρει, ὅτι ὁ αὐτοκράτωρ εἶναι κατὰ τοῦ πολέμου καὶ ὅτι θὰ διστάση νὰ ὑπογράψη. Γι᾽ αὐτὸ θεωρεῖ σκόπιμο νὰ ἐπιστήση τὴν προσοχὴ τοῦ Φραγκίσκου Ἰωσὴφ ἐπὶ ἑνὸς μικροῦ συνοριακοῦ ἐπεισοδίου καὶ νὰ τὸ ἐνσωματώση στὸ ἔγγραφον τῆς κηρύξεως τοῦ πολέμου ἀφοῦ τὸ μεγαλοποιήση καταλλήλως.

Σέρβοι στρατιῶται εἶχαν πυροβολήσει ἐναντίον ἑνὸς αὐστριακοῦ ἀτμοπλοίου τοῦ Δουνάβεως.

Στὸ ἔγγραφον λοιπὸν τῆς κηρύξεως τοῦ πολέμου, τὸ ὁποῖον ὑπογράφει ὁ Φραγκῖσκος Ἰωσὴφ διαλαμβάνονται δύο λόγοι: Ἡ μὴ ἱκανοποιητικὴ ἀπάντησις στὸ αὐστριακὸ τελεσίγραφο καὶ ἡ ἐπίθεσις κατὰ τοῦ αὐστριακοῦ ἀτμοπλοίου.

–Ἔχω πλήρη συνείδησιν τῶν συνεπειῶν τῆς ἀποφάσεώς μου, λέγει ὁ αὐτοκράτωρ καὶ τὴν ἔλαβα ἐμπιστευόμενος εἰς τὸ ἀκέραιον εἰς τὴν θείαν δικαιοσύνην.

Ὁ Μπέρχτολδ φεύγει μὲ τὸ ἔγγραφον ὑπογεγραμμένον. Ἐπιστρέψας ἀμέσως στὸ ὑπουργεῖο του, πληροφορεῖται ἐκεῖ ὅτι ἡ ἱστορία μὲ τὸ πυροβοληθὲν ἀπὸ τοὺς Σέρβους πλοῖο εἶναι ψευδής.

Τί νὰ κάμη; Παίρνει τὴν πέννα του καὶ σβύνει ἀπὸ τὸ ἔγγραφον τὴν σχετικὴ περικοπὴ καὶ τὸ κοινοποιεῖ περαιτέρω ὑπὸ τὴν νέαν του μορφὴ χωρὶς νὰ συνεννοηθῆ πρῶτα, ὅπως εἶχε καθῆκον μὲ τὸν αὐτοκράτορα. Ἀργότερα, ὅταν τὰ πράγματα ἐπροχώρησαν τόσον ὥστε δὲν ἦταν πιὰ δυνατὴ καμμία ὑποχώρησις, ὁμολογεῖ στὸν αὐτοκράτορα σὰν νὰ ἐπρόκειτο γιὰ παρονυχίδα.

–Μὲ τὴν ἐλπίδα ὅτι θὰ ἦτο σύμφωνος καὶ ἡ Ὑμετέρα Μεγαλειότης, διέγραψα τὴν περικοπὴν ἐκείνην ἀπὸ τὸ ἔγγραφον τῆς κηρύξεως τοῦ πολέμου.

Τελεσίγραφον ποὺ στέλλεται τηλεγραφικῶς.

Ἐκείνη τὴ στιγμὴ ὁ Μπέρχτολδ εἶχε ἄλλες φροντίδες. Πῶς θὰ διαβιβασθῆ ἡ κήρυξις τοῦ πολέμου στὸ Βελιγράδι, ἀφοῦ αἱ διπλωματικαὶ σχέσεις εἶχαν διακοπῆ καὶ ὁ πρεσβευτὴς τῆς Αὐστρουγγαρίας εἶχε ἀναχωρήση ἀπὸ τὸ Βελιγράδι; Ἡ Βιέννη ἀπευθύνεται στὸ Βερολῖνον. Αὐτὸ ὅμως καὶ πολὺ δικαίως δὲν θέλει νὰ ἀναλάβη αὐτὴν τὴν δυσάρεστη ὑπηρεσία.

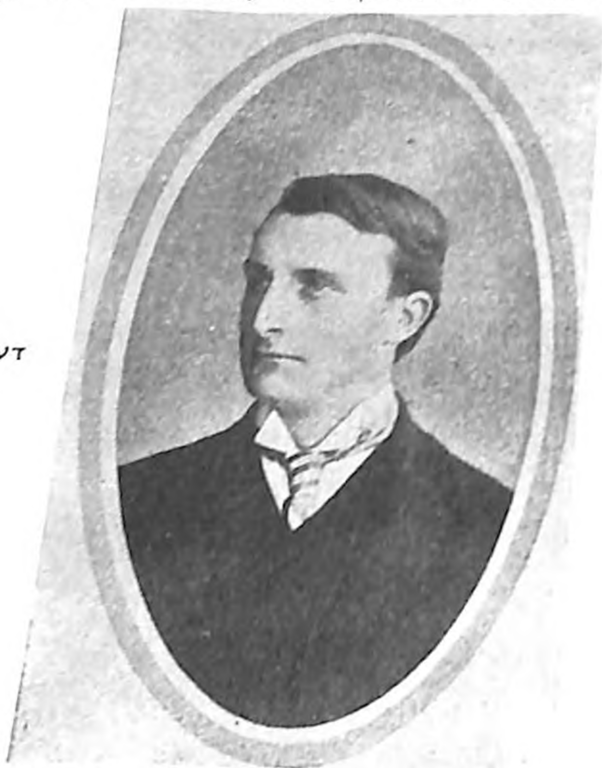
Ἡ λύσις τὴν ὁποίαν εὗρε ὁ Μπέρχτολδ συνίστατο στὴν ἀποστολὴ ἑνὸς κλητῆρος τοῦ ὑπουργείου τῶν Ἐξωτερικῶν στὸ Κεντρικὸ Ταχυδρομεῖον καὶ στὴν ἀποστολὴ τοῦ ἑξῆς τηλεγραφήματος, διὰ τὸ ὁποῖον κατεβλήθησαν κανονικὰ καὶ τὰ νόμιμα τηλεγραφικὰ τέλη.

"Πρὸς τὸ βασιλικὸν σερβικὸν ὑπουργεῖον τῶν Ἐξωτερικῶν. Ἐπειδὴ ἡ βασιλικὴ σερβικὴ κυβέρνησις δὲν ἀπήντησε κατὰ τρόπον ἱκανοποιητικὸν εἰς τὴν διακοίνωσιν ἡ ὁποία ἐπεδόθη εἰς αὐτήν, τὴν 23ην Ἰουλίου 1914, ὑπὸ τοῦ ἐν Βελιγραδίῳ πρεσβευτοῦ τῆς Αὐστρουγγαρίας, ἡ αὐτοκρατορικὴ καὶ βασιλικὴ κυβέρνησις εὑρίσκεται εἰς τὴν ἀνάγκην νὰ προστατεύση ἡ ἰδία τὰ δικαιώματα καὶ τὰ συμφέροντά της καὶ νὰ καταφύγη πρὸς τὸν σκοπὸν αὐτὸν εἰς τὰ ὅπλα. Ἡ Αὐστρουγγαρία θεωρεῖ συνεπῶς

ὅτι ἀπὸ τῆς στιγμῆς αὐτῆς εὑρίσκεται εἰς ἐμπόλεμον κατάστασιν μετὰ τῆς Σερβίας". Καὶ ἔτσι ἐξαπολύεται ἡ καταττροφή!

Ὁ Πουανκαρὲ στὴν Πετρούπολι.

Τὸ Λονδίνον ἐπρότεινεν ἐν τῷ μεταξὺ μιὰ διάσκεψι πρεσβευτῶν, πρὸς ἀποφυγὴν τοῦ πολέμου. Τὸ Βερολῖνον ὑποστηρίζει τὸ σχέδιον αὐτό, τὸ διαβιβάζει εἰς τὴν Βιένν[ην], ἡ τελευταῖα ὅμως ἀπάντ[η]σις τοῦ Γερμτνοῦ πρέσβ[ε]ως στὸν ἀρχικαγκελλάριc Μπέτμανν Χόλλβεγ, λέγ[ει] τὰ ἑξῆς:

Ὁ σὲρ Ἔντουαντ Γκρέϋ

"Ὁ κόμης Μπέρχτολδ μὲ παρακαλεῖ νὰ διαβιβάσω πρὸς τὴν Ὑμετέραν Ἐξοχότητα τὰς θερμὰς του εὐχαριστίας διὰ τὴν ἀνακοίνωσιν πρὸς αὐτὸν τῆς ἀγγλικῆς προτάσεως πρὸς μεσολάβησιν. Παρατηρεῖ ἐν τούτοις ὅτι μετὰ τὴν ἔναρξιν τῶν ἐχθροπραξιῶν ἀπὸ μέρους τῆς Σερβίας καὶ μετὰ τὴν ἐπακολουθήσασαν ἐν τῷ μεταξὺ κήρυξιν τοῦ πολέμου τὸ διάβημα τῆς Ἀγγλίας δέον νὰ θεωρηθῇ ὡς καθυστερημένον".

Τί θὰ συμβῇ τώρα; Ἐπάνω ἀπὸ τὸν χαρούμενο θερινὸ οὐρανὸ τῆς Εὐρώπης διαγράφεται ἕνα αἴσθημα μεγάλης ἀνησυχίας. Ὑπάρχει ἀκόμη μιὰ ἐλπίδα. Ὅτι αἱ Μεγάλαι Δυνάμεις θὰ κρατηθοῦν ἑκουσίως στὸ περιθώριο καὶ ὅτι ὁ πόλεμος θὰ ἐντοπισθῇ μεταξὺ τῆς Αὐστρουγγαρίας καὶ τῆς Σερβίας.

Στὴν Πετρούπολι ὅμως, ὅπου τώρα στρέφονται ὅλων τὰ βλέμματα ἔχει ληφθῇ ἡ ἀπόφασις. Ἤδη τὴν 24ην Ἰουλίου ὁ ὑπουργὸς τῶν Ἐξωτερικῶν Σασόνωφ ἔχει ἀνακοινώση, στὸν Γερμανὸ πρέσβυ κόμητα Φρίδριχ φὸν Πουρταλές:

""Αν ἡ Αὐστρία καταβροχθίση τὴν Σερβία, θὰ ἔχωμεν πόλεμον ἐναντίον της".

Ἡ Ρωσσία ἠμπορεῖ νὰ εἶναι τώρα βεβαία ὅτι δὲν θὰ μείνη μόνη. Ὀλίγον πρὸ τῆς ἐπιδόσεως τοῦ αὐστριακοῦ τελεσιγράφου πρὸς τὴν Σερβία ἐπραγματοποιήθη ἡ ἐπίσημος ἐπίσκεψις τοῦ προέδρου τῆς Γαλλικῆς Δημοκρατίας Πουανκαρὲ στὴν Πετρούπολι.

Ἡ ψυχολογικὴ κατάστασις ποὺ ἐπικρατεῖ στὴν ρωσσικὴ πρωτεύουσα κατὰ τὴν ἐπίσκεψι τοῦ Γάλλου προέδρου καταφαίνεται ἀπὸ μιὰ περιγραφὴ ποὺ ἔχει κάμη ὁ Μωρὶς Παλεολόγκ, τότε πρέσβυς τῆς Γαλλίας στὴν Πε-

τρούπολι.

Τὸ κουτσομπολιὸ δύο Πριγκηπισσῶν.

Σὲ ἕνα γεῦμα ποὺ ἐδόθη πρὸς τιμὴν τοῦ Γάλλου προέδρου ὁ πρέσβυς τῆς Γαλλίας πληροφορεῖται ἀπὸ τὰς μεγάλας δουκίσσας Ἀναστασία καὶ Μιλίτσα ἐκπληκτικὰ πράγματα.

Ἡ Ἀναστασία καὶ ἡ Μιλίτσα εἶναι θυγατέρες τοῦ βασιλέως Νικολάου τοῦ Μαυροβουνίου καὶ σύζυγοι τῶν μεγάλων δουκῶν Νικολάου καὶ Πέτρου. Κατὰ τὸ γεῦμα αἱ δύο μεγάλαι δούκισσαι εἶναι ὁμιλητικώταται καὶ ὁ Παλεολόγκ ἀκούει μὲ μεγάλο ἐνδιαφέρον τὰς "ἀποκαλύψεις" των.

—Ξεύρετε κ.πρέσβυ, ὅτι ζοῦμε τώρα ἱστορικὲς καὶ ἅγιες ἡμέρες; Σήμερα ἐπῆρα ἕνα κρυπτογραφικὸ τηλέγραφημα ἀπὸ τὸν πατέρα μου.Μοῦ λέγει ὅτι θὰ ἔχωμε πόλεμο πρὸ τοῦ τέλους αὐτοῦ τοῦ μηνός!

Τμῆμα τῆς ἐφίππου Τσαρικῆς φρουρᾶς.

Καὶ ἐναλλασσόμεναι ἡ μία τὴν ἄλλη αἱ δύο πριγκήπισσαι συνεχίζουν:

—Τί ἥρωας εἶναι ὁ πατέρας μου! Μοιάζει πραγματικὰ μὲ ἥρωα τῆς Ἰλιάδος! Ὁ πόλεμς θὰ ἐκραγῆ πολὺ γρήγορα. Ἀπὸ τὴν Αὐστρία δὲν θὰ παραμείνη σχεδὸν τίποτε. Τὰ στρατεύματα μας θὰ συνενωθοῦν στὸ Βερολῖνο. Ἡ Γερμανία θὰ καταστραφῆ!

Ὁ Παλεολόγκ, καταγράφει, λεπτομερῶς στὰ ἀπομνημονεύματά του τὴν ἀνωτέρω συνομιλία ποὺ ἔγινε τὴν 22 Ἰουλίου 1914.

Ἀπὸ τοὺς ἐπισήμους δὲν γίνεται ἀκόμη κανένας ὑπαινιγμὸς γιὰ τὰ μέλλοντα νὰ συμβοῦν. Κατὰ τὴν διάρκεια ἑνὸς ἄλλου ἐπισήμου γεύματος ὁ Πουανκαρὲ προπίνει εἰς ὑγείαν τοῦ Τσάρου καὶ λέγει:

"Μεγαλειότατε! Ἡ Ὑμετέρα Μεγαλειότης ἠμπορεῖ νὰ εἶναι βεβαία ὅτι ἡ Γαλλία, ὡς καὶ πρότερον, ἐν στενῇ καὶ καθημερινῇ συνεργασίᾳ μὲ τὴν σύμμαχόν της θὰ συνεχίσῃ τὸ ἔργον τῆς εἰρήνης καὶ τοῦ πολιτισμοῦ, διὰ τὸ ὁποῖον αἱ δύο μας κυβερνήσεις καὶ οἱ δύο λαοί μας δὲν ἔχουν παύσῃ νὰ ἐργάζωνται!"

Αὐτὰ ὅμως εἶναι λόγια ποὺ πάντοτε λέγονται σὲ παρόμοιες περιπτώσεις καὶ προορίζονται μόνον γιὰ ἐξωτερικὴ κατανάλωσι.

Στὴν πραγματικότητα, ὅπως ὡμολόγησε ὕστερα ὁ Ρῶσσος ὑπουργὸς τῶν Ἐξωτερικῶν Σασόνωφ σὲ ἕνα ἄρθρον του δημοσιευθὲν κατὰ τὸ ἔτος 1916, ἡ Γαλλία καὶ ἡ Ρωσσία, παρὰ τὴν βαθεῖαν προσήλωσίν των πρὸς τὴν εἰρήνην καὶ τὰς εἰλικρινεῖς προσπαθείας των νὰ ἀποφύγουν τὴν αἱματοχυσίαν, εἶχαν ἀποφασίσῃ νὰ δώσουν ἕνα μάθημα εἰς τὴν γερμανικὴν ὑπεροψίαν καὶ νὰ θέσουν ἅπαξ διὰ παντὸς τέρμα εἰς τὴν συνήθειαν τῆς Γερμανίας νὰ ποδοπατῇ τοὺς γείτονάς της.

Μερικὴ Ρωσσικὴ ἐπιστράτευσις

Κατὰ τὴν ἐπιστροφὴ των στὸ Παρίσι ὁ Πουανκαρὲ καὶ ὁ ὑπουργὸς τῶν Ἐξωτερικῶν Ρενὲ Βιβιανὶ ἐπισκέπτονται καὶ τὴν Στοκχόλμη. Δίδεται πάλι ἕνα ἐπίσημο γεῦμα καὶ πάλι κάποιος κάνει ἐνδιαφέρουσες παρατηρήσεις. Μεταξὺ τῶν πολλῶν ἑκατοντάδων προσκεκλημένων συγκαταλέγεται καὶ ὁ διάσημος ἐρευνητὴς τῆς Ἀσίας Σβὲν Χέδιν. Ὅ,τι εἶδε τὸ ἐξέφρασε ἀργότερα ὡς ἑξῆς:

"Ὅλη ἡ ἱστορία διήρκεσε μόνο δύο ὧρες, ἀπὸ τῆς ὀκτὼ δηλαδὴ ὡς τῆς δέκα. Ἐπικρατοῦσε ἀτμόσφαιρα ἐκνευρισμοῦ. Ἀντήλλαξα μερικὲς λέξεις μὲ τὸν Γερμανὸ πρεσβευτὴ φὸν Ραϊχενάου. Ἦταν χλωμὸς καὶ συνωφρυωμένος ὅταν εἶπε:

"Ἡ κατάστασις εἶναι ἐξαιρετικῶς σοβαρά. Ὅλα δείχνουν ὅτι ἀπειλεῖται πόλεμος"

Ἡ ἀνησυχία ἐνετάθη. Σὲ ἕνα τζάκι τῆς αἰθούσης ἐστέκετο ὁ Γάλλος ὑπουργὸς τῶν Ἐξωτερικῶν Βιβιανί ὁ ὁποῖος εἶχε ζωηρὴ συνομιλία μὲ τὸν Ρῶσσο πρεσβευτὴ στὴν Στοκχόλμη. Καὶ οἱ δύο ἔκαμναν χειρονομίες κατὰ τὴν συζήτησι καὶ ἦσαν τόσο ἀφοσιωμένοι σ' αὐτήν, ὥστε ἐξέχασαν τελείως τὸ περιβάλλον των καὶ τὸ πλῆθος τῶν ἑορτάσιμα ντυμένων προσκεκλημένων.

Παράσημα, μετάλλια καὶ διαμαντένια κοσμήματα ἔλαμπαν ἀπὸ ὅλα τὰ μέρη.

Ἕνας ἀξιωματικὸς διέσχισε τὸ πλῆθος ἔφθασε στὸν Βιβιανὶ καὶ τοῦ ἐνεχείρισε μερικὰ τηλεγραφήματα. Αὐτὸς τὰ ἄνοιξε βιαστικὰ καὶ τὰ ἐδιάβασε μὲ ἐνδιαφέρον. Ἐπῆρε ὕστερα ἄλλα τηλεγραφήματα ποὺ τοῦ ἐνεχείρισε ἕνας ἀκόλουθος τῆς γαλλικῆς πρεσβείας. Τὰ ἄνοιξε τὰ ἐδιάβασε βιαστικὰ καὶ ἀνεζήτησε ἀμέσως τὸν πρόεδρο Πουανκαρέ.

Οἱ δύο ἀπεσύρθησαν σὲ μιὰ γωνία τῆς αἰθούσης, ἐδιάβασαν σκεπτικοὶ μερικὰ τηλεγραφήματα καὶ μιλοῦσαν τόσο γρήγορα σὰν νὰ μὴ εἶχαν καιρὸ γιὰ χάσιμο. Ἐφαίνοντο καὶ οἱ δυὸ πολὺ ταραγμένοι.

Κατὰ τὰς δέκα οἱ Γάλλοι συνεκεντρώθησαν ὅλοι καὶ ἔφυγαν βιαστικοί. Κατέβηκαν μὲ γρήγορα βήματα τὶς σκάλες, ἀνέβηκαν στὰ ἁμάξια των καὶ κατευθύνθηκαν πρὸς τὴν εὑρισκομένην κοντὰ προκυμαία ὅπου βενζινάκα-

τοι καὶ λέμβοι τοὺς μετέφεραν στὸ εὑρισκόμενον ὑπ' ἀτμὸν θωρηκτὸν "Φράνς".

Ὁ Χέδιν τελειώνει μὲ τὴν ἑξῆς παρατήρησι:

"Κανεὶς ἀπὸ τοὺς καλεσμένους δὲν ἔλαβε μέρος σὲ πιὸ μελαγχολικὴ δεξίωσι".

Ναί ἡ κατάστασις ἀρχίζει νὰ γίνεται κρισιμωτάτη στὴν Εὐρώπη. Ἡ βόμβα εἶναι ἑτοίμη νὰ ἐκραγῆ. Τὰ τηλεγραφήματα κυνηγοῦν τὸ ἕνα τὸ ἄλλο.

Μιὰ μέρα πρὶν ἀπὸ τὸ γεῦμα τῆς Στοκχόλμης, δηλαδὴ τὴν 24ην Ἰουλίου 1914, τὸ ὑπουργικὸ συμβούλιο στὴν Πετρούπολι ἀποφασίζει προληπτικῶς νὰ λάβη πρὸ ὀφθαλμῶν μιὰ μερικὴ ἐπιστράτευσι ἄνω τοῦ ἑνὸς ἑκατομμυρίου ἀνδρῶν κατὰ τῆς Αὐστρουγγαρίας. Τὴν 25ην Ἰουλίου ἀποφασίζεται σὲ μιὰ νέα συνεδρίασι νὰ μεταφερθοῦν ἅπαντα τὰ στρατεύματα τῆς ρωσσικῆς αὐτοκρατορίας ἀπὸ τὰς θερινὰς κατασκηνώσεις των εἰς τὰς ἕδρας των διὰ νὰ καταστῆ δυνατὸν νὰ προπαρασκευασθοῦν διὰ πᾶν πολεμικὸν ἐνδεχόμενον.

Αὐτὴ εἶναι ἡ ἐπίσημος διατύπωσις, γιατὶ ὁ Τσάρος διστάζει ἀκόμη νὰ λάβη ριζικώτερα μέτρα. Πίσω ὅμως ἀπὸ τὴν πλάτη του οἱ στρατιωτικοὶ δὲν μένουν μὲ σταυρωμένα τὰ χέρια. Ἐνεργοῦν στὴν πραγματικότητα μιὰ γενικὴ ἐπιστράτευσι.

Ὁ Ρῶσσος στρατηγός Σουχομλίνωφ.

Ὁ Τσάρος δὲν ξεύρει τὶ κάμνει.

Ὁ Γερμανὸς στρατιωτικὸς ἀκόλουθος στὴν Πετρούπολι Μπέρναρδ φὸν Ἔγγελιγκ λαμβάνει μέρος τὴν 25ην Ἰουλίου σὲ ἕνα ἑορταστικὸ γεῦμα καὶ παρατηρεῖ ὅτι μεγάλη συγκίνησι καὶ μεγάλος ἐνθουσιασμὸς ἐπικρατοῦν μεταξὺ ὅλων τῶν ἀνωτέρων ἀξιωματικῶν. Καὶ ἀναφέρει στὴν ἔκθεσι του πρὸς τὸ Βερολῖνον:

"Ἀπὸ χέρι σὲ χέρι κυκλοφοροῦν οἱ κάρτες ὅπου ἀναγράφεται τὸ μενοὺ τοῦ γεύματος μὲ τὴν σημείωσι: 25 Ἰουλίου 1914—πρώτη ἡμέρα τῆς ἐπιστρατεύσεως καὶ ὑπογράφεται γιὰ ἐνθύμιο. Τὶς κυκλοφοροῦσαν καὶ δεξιὰ καὶ ἀριστερὰ μου χωρὶς νὰ πολυσκοτίζωνται γιὰ τὴν παρουσία μου. Ὁ Μέγας αὐλάρχης τῶν Ἀνακτόρων καὶ Γενικὸς Ὑπασπιστὴς βαρῶνος Γκρυνβάλδ ἐτσούγγρισε τὸ ποτῆρι του μὲ τὸν Γερμανὸ στρατιωτικὸ ἀκόλουθο

καὶ τοῦ εἶπε:

"Στὸ ἐπανιδεῖν ὑπὸ καλυτέρους οἰωνούς".

Ἦσαν προσωπικότητες ὅλοι αὐτοί, ποὺ ἤξευραν ἀκριβῶς τί συνέβαινε καὶ ποὺ ἔκαμαν μόνο ἀπροσεξίες ἀπὸ τὸν ἐνθουσιασμόν των".

Ὁ Σεργκέϊ Ντομπροβόλσκι, ὁ προϊστάμενος τῆς ὑπηρεσίας κινητοποιήσεως τοῦ ρωσσικοῦ γενικοῦ ἐπιτελείου ὁμολογεῖ εἰλικρινῶς σ' ἕνα σημείωμά του:

"Τὴν 25ην Ἰουλίου τοῦ 1914 ὁ πόλεμος εἶχε ἀποφασισθῆ".

Τὰ γεγονότα λοιπὸν καθιστοῦν εὐνόητο γιατὶ ὁ Πουανκαρὲ καὶ ὁ Βιβιανί ἐταράχθηκαν τόσο στὴν Στοκχόλμη ὅταν ἔλαβαν τὰ τηλεγραφήματα καὶ γιατὶ ἀνεχώρησαν βιαστικὰ γιὰ τὸ Παρίσι.

Μόνο τρεῖς μέρες ἀργότερα—τὴν 28ην Ἰουλίου 1914 ἡ Αὐστρουγγαρία κηρύττει τὸν πόλεμο κατὰ τῆς Σερβίας. Καὶ αὐτὸ τὸ γεγονὸς ἀρκεῖ γιὰ νὰ ἐξουδετερώση τοὺς δισταγμοὺς τοῦ Τσάρου. Τὸν παρακινοῦν ὅλοι νὰ ἐξαγγείλη μὲ αὐτοκρατορικὸ οὐκάζιο ἐπισήμως τὴν γενικὴ ἐπιστράτευσι.

Ὁ στρατηγὸς Γιανούσκεβιτς, ὁ ἀρχηγὸς τοῦ ρωσσικοῦ γενικοῦ ἐπιτελείου κατέθεσε ἀργότερα πρὸ τοῦ Δικαστηρίου:

"Ἠξεύραμε ὅτι ἡ Γερμανία ἐπεδίωκε πολεμικὴ ἀναμέτρησι μὲ ἡμᾶς ἀκριβῶς τὴν ἐποχὴ κατὰ τὴν ὁποίαν εὑρίσκετο ἐν ἐξελίξει τὸ μεγάλο πρόγραμμα ἀναδιοργανώσεως τῶν ἐνόπλων μας δυνάμεων τὸ ὁποῖον θὰ ἐπερατοῦτο μόνον τὸ 1917. Δι' αὐτὸ θὰ ἦτο ἀσύμφορος μιὰ μερικὴ ἐπιστράτευσις μόνον ἔναντι τῆς Αὐστρίας, ἡ ὁποία θὰ ἄφηνε ἀνοικτὸ τὸ μέτωπόν μας πρὸς τὴν Γερμανίαν. Ἐπειδὴ ἀφ' ἑτέρου δὲν ὑπῆρχε ἀμφιβολία ὡς πρὸς τὴν στάσιν τῆς Γερμανίας ἐπέμεινα εἰς τὸν Τσάρον νὰ διατάξη τὴν γενικὴν κινητοποίησιν".

Τὴν πρωΐαν τῆς 29ης Ἰουλίου ὁ Νικόλαος ὁ Βος δίδει τηλεφωνικῶς τὴν μοιραία συγκατάθεσί του. Ὅπως ὅμως θὰ διαπιστωθῆ σχεδὸν ἀμέσως δὲν ἤξευρε καὶ ὁ ἴδιος τί ἐσήμαινε αὐτό.

Οἱ στρατιωτικοὶ εἶναι ἐν πάση περιπτώσει πολὺ ἱκανοποιημένοι διότι τὰ μέτρα ποὺ εἶχαν ἤδη λάβη ἐπευλογήθησαν ἀπὸ τὸν αὐτοκράτορα. Ὁ Ρῶσσος διπλωμάτης Σίλιγκ ποὺ τὰ ἔζησε ὅλα αὐτὰ γράφει:

"Ἡ ἐξαγγελία τῆς γενικῆς ἐπιστρατεύσεως ἔγινε δεκτὴ μὲ ἐνθουσιασμὸ ἀπὸ τὸν μικρὸ κύκλο ἐκείνων, ποὺ ἤξευραν πραγματικὰ τί συνέβαινε".

Καὶ ἡ γνῶσις τοῦ μικροῦ ἐκείνου κύκλου ἀνεφέρετο μόνον στὸ ἑξῆς γεγονός: Ἂν ἐκινητοποιεῖτο ἡ Ρωσσία τότε θὰ ἀκολουθοῦσε καὶ ἡ κινητοποίησις τῆς Γερμανίας.

Τὸ ὅτι θὰ συνέβαινε αὐτὸ τὸ ἐγνώριζαν ἀπὸ καιροῦ αἱ μυστικαὶ ὑπηρεσίαι. Ἐγνώριζαν τὰ γερμανικὰ πολεμικὰ σχέδια. Ἐγνώριζαν ὅτι τὰ σχέδια αὐτὰ προέβλεπαν τὴν γερμανικὴ κινητοποίησι, μόλις ἐκινητοποιεῖτο ἡ Ρωσσία. Ἐγνώριζαν καὶ κάτι παραπάνω: Ἐγνώριζαν ὅτι θὰ ἐκινεῖτο ἀμέσως καὶ μάλιστα κατὰ τῆς Γαλλίας, ὅσον καὶ ἂν αὐτὸ φαίνεται ἀρχικὰ παράλογο.

Ἀλλὰ εἶναι πραγματικότης, ὅπως τὸ εἶχαν ἐξακριβώσει αἱ μυστικαὶ ὑπηρεσίαι. Τὰ γερμανικὰ στρατιωτικὰ σχέδια προβλέπουν ἐξουδετέρωσι τῆς Γαλλίας μὲ μερικὰ κεραυνοβόλα πλήγματα, πρὶν νὰ τερματισθῆ ἡ ρωσσικὴ ἐπιστράτευσις. Καὶ ὕστερα μὲ ἐλεύθερα τὰ νῶτα του ὁ γερμανικὸς

στρατὸς θὰ στραφῆ πρὸς ἀνατολάς.

Μὲ τὴν κινητοποίησι τῆς Ρωσσίας τίθεται ἔτσι μοιραίως εἰς κίνησιν ὁλόκληρος ὁ μηχανισμός, ἕνας μηχανισμὸς τρόμου καὶ φόβου, τοῦ ὁποίου κάθε τμῆμα τρέμει συνεχῶς μήπως ἀργοπορήση στὰ μέτρα ποὺ θὰ λάβη.

Ρωσσικὰ χαρακώματα στὴν Πολωνία.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ IX.

ΟΙ ΦΙΛΟΠΟΛΕΜΟΙ ΕΠΙΚΡΑΤΟΥΝ

Προσωρινὴ ἀνάκλησις τῆς ἐπιστρατεύσεως.

Ὁ στενὸς ἐνθουσιώδης κύκλος στὴν Πετρούπολι, τἄξευρε ὅλα αὐτά. Ὁ Γενικὸς Ἐπιτελάρχης Γιανούσκεβιτς ξεύρει ὅτι ἡ κινητοποίησις σημαίνει εὐρωπαϊκὸ πόλεμο. Ὁ ὑπουργὸς τῶν Ἐξωτερικῶν Σασόνωφ ξεύρει ὅτι ὁ παλαιὸς πόθος τῶν Ρώσσων, τὰ Δαρδανέλλια, βαίνει πρὸς τὴν πραγματοποίησί του καὶ ὁ καθεὶς γνωρίζει τὸ ἀπόφθεγμα τοῦ Ἰσβόλσκυ

"Ὁ δρόμος πρὸς τὴν Κωνσταντινούπολιν, ὁδηγεῖ διὰ τοῦ Βερολίνου".

Τίποτε δὲν θὰ μπορέση πιὰ νὰ συγκρατήση τοὺς ἀποτυφλωμένους ἀπὸ τὸν ἐθνικὸ φανατισμὸ των στρατηγούς.

Μιὰ χοῦφτα ἀνθρώπων ἐπιδιώκει ὅ,τι τὸ ρωσσικὸ στρατιωτικὸ περιοδικὸ "Ρασβιέτσκ " ἐξήγγειλε καθαρὰ καὶ παστρικὰ στὸ τεῦχος τοῦ νέου ἔτους τοῦ 1914.

"Ὄχι μόνον αἱ ἔνοπλοι δυνάμεις ἀλλὰ ὁλόκληρος ὁ ρωσσικὸς λαὸς πρέπει νὰ συνηθίση εἰς τὴν σκέψιν ὅτι προετοιμαζόμεθα δι' ἕνα ἐξοντωτικὸν πόλεμον κατὰ τῆς Γερμανίας καὶ ὅτι αἱ γερμανικαὶ αὐτοκρατορίαι (Ἡ Γερμανία καὶ ἡ Αὐστρία) πρέπει νὰ καταστραφοῦν καὶ ἂν ἀκόμη καταστῆ ἀνάγκη νὰ θυσιάσωμεν πρὸς τὸν σκοπὸν αὐτὸν ἑκατοντάδες χιλιάδων ἀτόμων".

Πρόκειται ἀσφαλῶς γιὰ μιὰ ὑστερικὴ παραφωνία ποὺ δὲν εἶναι ἡ φωνὴ τοῦ ρωσσικοῦ λαοῦ. Αὐτὸς δὲν ἔχει ἐρωτηθῆ καὶ οἱ στρατηγοὶ ἔχουν ἤδη στὰ χέρια των τὸ μοιραῖο ἔγγραφο ποὺ λέγει τὰ ἑξῆς:

"Ὁ κύριος καὶ αὐθέντης ἡμῶν Τσάρος πασῶν τῶν Ρώσσων ηὐδόκησε νὰ διατάξη ὅπως ὁ στρατὸς καὶ ὁ στόλος τεθοῦν εἰς κατάστασιν πολέμου".

Ὁ στρατηγὸς Ντομπροβόλσκυ εἶναι ὑπεύθυνος ὡς προϊστάμενος κινητοποιήσεως γιὰ τὴν διατύπωσι τῶν λεπτομερειῶν τῆς διαταγῆς καὶ γιὰ τὴν κοινοποίησι της εἰς ὅλες τὶς στρατιωτικὲς ὑπηρεσίες τῆς ρωσσικῆς αὐτοκρατορίας.

Ἐν τούτοις ἂν καὶ ὁ Ντομπροβόλσκυ βιάζεται, βραδυάζει ὡς ποὺ νὰ τελειώσουν ὅλαι αἱ προετοιμασίαι.

Ἀποδεικνύεται μὲ αὐτὴν τὴν εὐκαιρία ὅτι μεγάλη καθυστέρησι προκαλεῖ μιὰ διάταξις τοῦ Συντάγματος, σύμφωνα μὲ τὴν ὁποία τὸ αὐτοκρατορικὸ οὐκάζιο πρέπει νὰ προσυπογραφῆ καὶ ἀπὸ μερικοὺς ὑπουργούς.

Ὁ πρίγκηψ Νικολάϊ Τσερμπάτωφ ὑπουργὸς τῶν Ἐσωτερικῶν τρέμει μπροστὰ στὴν εὐθύνη, ποὺ πρόκειται νὰ ἀναλάβη μὲ τὴν ὑπογραφὴν του. Δακρύζει καὶ προλέγει τὴν ἐπανάστασι καὶ τὸ τέλος τῆς δυναστείας τῶν Ρωμανώφ. Ὅταν ὁ Ντομπροβόλσκυ ἐπιμένει ὁ πρίγκηψ κάμνει τρεῖς φορὲς τὸν σταυρό του καὶ προσυπογράφει τὸ οὐκάζιο.

Ὁ Ἰβὰν Γρηγόροβιτς, ὁ ὑπουργὸς τῶν Ναυτικῶν ἔχει πολὺ μεγαλύτερες ἐπιφυλάξεις. Τρέμει ἀπὸ τὸν ἐχθρικὸ στόλο καὶ λέγει ὅτι ἐν περιπτώσει πολέμου ἠμπορεῖ νὰ βομβαρδισθῆ ἡ Πετρούπολις καὶ νὰ μεταβληθῆ σὲ σωρὸ ἐρειπίων. Πῶς μπορῆ λέγει, ὁ Τσάρος νὰ ἐκδώση μιὰ διαταγὴ ποὺ ἠμπορεῖ νὰ ἔχη τέτοιες τρομερὲς συνέπειες;

Ἡ Αὐτοκρατορικὴ Ρωσσικὴ οἰκογένεια.

Χάριν ἀσφαλείας ὁ ὑπουργὸς τῶν Ναυτικῶν ἀπευθύνεται πρὸς τὸν ὑπουργὸ τῶν Στρατιωτικῶν Βλαδίμηρο Σουχομλίνωφ καὶ τὸν ἐρωτᾶ ἄν εἶναι διατεθειμένος νὰ προσυπογράψη τὸ ἔγγραφον.

Ἔτσι περνᾶ ὁλόκληρη ἡ ἡμέρα. Ὁ Ντομπροβόλσκυ φθάνει κατάκοπος στὸ τηλεγραφεῖο μόνο κατὰ τὰς δέκα καὶ μισὴ τῆς νυκτός. Στὸν χαρτοφύλακά του ἔχει τὴν διαταγὴ τῆς ἐπιστρατεύσεως σὲ πολλὰ ἀντίγραφα.

Ἀπὸ δύο ὡρῶν ἔχει σταματήσει σὲ ὅλην τὴν Ρωσσία ἡ τηλεγραφικὴ ἐπικοινωνία για νὰ μείνουν ἐλεύθεραι αἱ τηλεγραφικαὶ γραμμαί. Μπροστὰ στὴ συσκευὴ τοῦ Μόρς κάθονται οἱ ὑπάλληλοι καὶ περιμένουν νὰ μεταβιβάσουν τὰ ἐπίσημα τηλεγραφήματα ποὺ ἔχει ἐξαγγείλη τὸ Γενικὸ Ἐπιτελεῖο.

Ἀμέσως μετὰ τὴν ἄφιξι τοῦ στρατηγοῦ Ντομπροβόλσκυ διανέμεται τὸ κείμενο μὲ τὴν ἱστορικὴ διαταγὴ στοὺς τηλεγραφητάς. Σὲ λίγο θὰ τεθοῦν σὲ κίνησι τὰ τηλεγραφικὰ μηχανήματα.

Ἔξαφνα ἀνοίγει μὲ θόρυβο ἡ θύρα τῆς αἰθούσης καὶ ὁρμᾶ σ'αὐτὴν ἀσθμαίνων ἕνας λοχαγός.

—Σταθῆτε, στρατηγὲ μου, φωνάζει. Ἡ διαταγὴ ἀναστέλλεται!

—Αὐτὸ εἶναι ἀδύνατο! λέγει κατάχλωμος ὁ στρατηγὸς Ντομπροβόλσκυ.

—Διαταγὴ τοῦ Τσάρου! ἀπαντᾶ ὁ λοχαγὸς καὶ ἐγχειρίζει στὸν προϊστάμενο του τὴν γραπτὴ διαταγή.

ΔΥΟ ΑΡΧΗΓΟΙ: ΖΟΦΡ καὶ ΦΟΣ.

Ἕνα φρικτὸ στιγμιότυπο, τὸ ὁποῖον παρουσιάζει σφαγμένα παιδιὰ καὶ γυναῖκες, στὴν Ἐπαρχία τοῦ Σαμπάτζ.

Τί εἶχε συμβῆ;

Ἕνα τηλεγράφημα τοῦ Κάϊζερ.

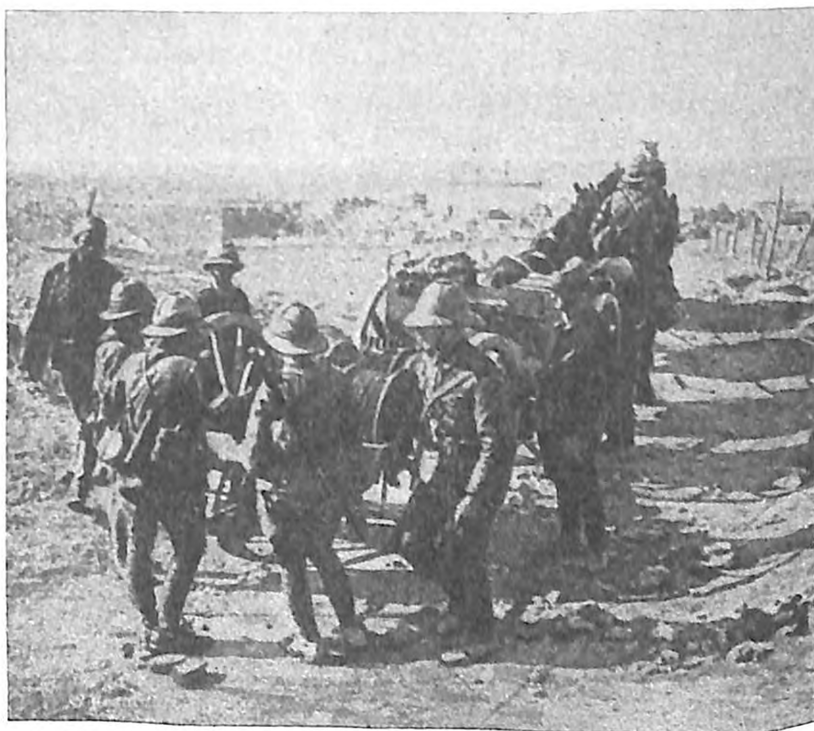
Λίγες ὧρες, μετὰ τὴν ἔγκρισι ἀπὸ τὸν Τσάρο Νικόλαο τῆς γενικῆς ἐπιστρατεύσεως ποὺ ἐχαροποίησε τόσο τοὺς ἀνωτάτους Ρώσσους στρατιωτικούς, σκέφθηκε στὸ Βερολῖνο ὁ αὐτοκράτωρ Γουλιέλμος νὰ στείλη ἕνα τηλεγράφημα στὴν Πετρούπολι.

Εἶναι ἕνα μακρότατο τηλεγράφημα, τὸ ὁποῖον ἔλαβε ὁ Νικόλαος ὁ Βος τὸ βράδυ στὰς 9.40. Ὁ Κάϊζερ, λέγει σ᾽ αὐτὸ μεταξὺ ἄλλων καὶ τὰ ἑξῆς:

"Ἐκφράζω τὴν γνώμην ὅτι θὰ ἦτο δυνατώτατον διὰ τὴν Ρωσσίαν νὰ τηρήσῃ στάσιν παρατηρητοῦ ἐπὶ τῆς αὐστροσερβικῆς διαφορᾶς, διὰ νὰ μὴ ἐμπλακῇ ἡ Εὐρώπη εἰς τὸν τρομερώτερον πόλεμον ποὺ εἶδε ποτὲ ἡ ἀνθρωπότης".

Καὶ μετὰ τὴν προφητείαν αὐτὴν ἀκολουθεῖ ἡ ἀποφασιστικὴ φράσις στὸ τηλεγράφημα τοῦ Κάϊζερ:

"Φυσικὰ λῆψις στρατιωτικῶν μέτρων ἀπὸ μέρους τῆς Ρωσσίας θὰ ἐπετάχυναν μίαν καταστροφὴν τὴν ὁποίαν ἀμφότεροι ἐπιθυμοῦμεν νὰ ἀποφύγωμεν".

Ὁ Αὐτοκράτωρ Γουλιέλμος μὲ τὸν ἐπιτελάρχη του Φὸν Μόλτκε.

Ὁ Τσάρος σταματᾶ σ᾽ αὐτὴν τὴν φράσι.

Δὲν διέταξε σήμερα τὴν γενικὴ ἐπιστράτευσι; Τί ἐννοεῖ ὁ Κάϊζερ μὲ τὴν φρᾶσι ἐκείνη τοῦ τηλεγραφήματός του; Μήπως ἡ ἐπιστράτευσις παρεξηγηθῆ καὶ θεωρηθῆ κάτι παραπάνω ἀπὸ ἕνα μέτρο προνοίας;

Γιὰ νὰ βεβαιωθῆ ἐπ᾽ αὐτοῦ ὁ Τσάρος καλεῖ κοντὰ του τὸν ἁρμόδιό του σύμβουλο, τὸν Γενικὸ ὑπασπιστὴ του στρατηγὸ Φρέδερικς. Τοῦ ἐκθέτει τὴν κατάστασι καὶ τὰ χάνει κυριολεκτικὰ ὅταν ὁ γηραιὸς στρατηγὸς τοῦ λέγει:

—Γενικὴ κινητοποίησις σημαίνει πόλεμο!

Ὁ Τσάρος σηκώνεται κατάχλωμος. "Αὐτὸς εἶναι ὁ ἰδικός μου πόλεμος ἐφώναξε χαρούμενος ὁ Ἰσβόλσκι ὅταν ὁ πόλεμος ἐξερράγη. Ὡς πρεσβευτὴς

τῆς Ρωσσίας στὸ Παρίσι ὁ 'Ισβόλσκυ εἰργάσθη ἐντατικὰ γιὰ νὰ προετοιμάση αὐτὸν τὸν πόλεμο. Καὶ ὕστερα λέγει στὸν Φρέδερικς ὁ Τσάρος:

"Δὲν ἠμπορῶ νὰ ἀναλάβω τὴν εὐθύνη τῆς τρομερᾶς αὐτῆς ἀνθρωποσφαγῆς.

Συνεχίζεται ἡ Ρωσσικὴ κινητοποίησις.

'Ο Νικόλαος πηγαίνει στὸ γραφεῖο του παίρνει τὸ τηλέφωνο καὶ συνδέεται μὲ τὸν ὑπουργὸ τῶν στρατιωτικῶν. 'Ο Σουχομλίνωφ ἀφηγήθη ἀργότερα τὴν συνομιλία:

"Τὴν νύκτα, εἶπε, μὲ ἐτηλεφώνησε ὁ Τσάρος καὶ μὲ διέταξε νὰ σταματήσω τὴν κινητοποίησι.Ἔμεινα κυριολεκτικὰ ἄναυδος. 'Η κινητοποίησις εἶχε ἤδη ἀρχίση καὶ κάθε ἀναστολή της θὰ ἐσήμαινε καταστροφή.

Τὶ νὰ κάμω; Ἤξευρα ὅτι ἦταν ἀδύνατος ἡ ἀναστολὴ τῆς κινητοποιήσεως, ἀπὸ τεχνικῆς ἀπόψεως. Τὶ θὰ συνέβαινε τότε στὴν Ρωσσία; Ἕνας Θεὸς ξεύρει ποῖαι θὰ ἦσαν αἱ συνέπειαι. Μὲ κατέλαβε πραγματικὰ σκοτοδίνη.

'Απάντησα στὸν Τσάρο. Αὐτὸ Μεγαλειότατε, εἶναι τεχνικῶς ἀδύνατον. Θὰ εἶναι πραγματικὴ καταστροφή.

Ἔλαβα ἀμέσως μιὰ ρητὴ καὶ κατηγορηματικὴ διαταγὴ ἡ ὁποία δὲν ἐπιδέχονταν ἀντιρρήσεις.

Τὸ δεύτερο τηλεφώνημα τοῦ Τσάρου ἀπευθύνεται στὸν Γενικὸ 'Επιτελάρχη Γιανούσκεβιτς.Καὶ αὐτὸς ἀφηγήθη ἀργότερα τὰ γεγονότα ὡς ἑξῆς:

—Πῶς πάει ἡ κινητοποίησις; ἐρωτᾶ ὁ Τσάρος.

—Ἔχει ἀρχίσει ἤδη Μεγαλειότατε! ἦταν ἡ ἀπάντησις.

—Δὲν θὰ ἦτο δυνατὸν νὰ μὴ κοινοποιηθῆ ἡ γενικὴ κινητοποίησις; Δὲν θὰ ἦτο δυνατὸν νὰ τὴν ἀντικαταστήσωμε μὲ μιὰ μερικὴ κινητοποίησι στρεφομένη μόνο κατὰ τῆς Αὐστρουγγαρίας;

—Αὐτὸ θὰ ἦταν δυσκολώτατον, Μεγαλειότατε, καὶ θὰ ἠμποροῦσε νὰ ἐπισύρη καὶ μιὰ καταστροφή.'Η κινητοποίησις ἔχει ἤδη ἀρχίση. 'Εκλήθησαν ἤδη ὑπὸ τὰ ὅπλα 400.000 ἐφέδρων.

Καὶ ὁ στρατηγὸς Γιανούσκεβιτς συνεχίζει:

—Τότε ὁ Τσάρος μοῦ ἀνεκοίνωσε κατηγορηματικῶς ὅτι ἔλαβε τηλεγράφημα ἀπὸ τὸν αὐτοκράτορα Γουλιέλμο, ὁ ὁποῖος τὸν βεβαιώνει μὲ τὸν λόγον τῆς τιμῆς του ὅτι ἂν δὲν πραγματοποιηθῆ ἡ γενικὴ κινητοποίησις,αἱ σχέσεις μεταξὺ Ρωσσίας καὶ Γερμανίας θὰ ἐξακολουθήσουν νὰ παραμένουν ὡς καὶ μέχρι τοῦδε φιλικαί.

'Ετόλμησα νὰ παρατηρήσω εἰς τὴν Αὐτοῦ Μεγαλειότητα, ὅτι δὲν πιστεύω στὸν λόγον τῆς τιμῆς, τοῦ Κάιζερ καὶ ὅτι κατὰ τὰς πληροφορίας ποὺ ἔχω ἤδη ἡ Γερμανία ἤρχισε νὰ κινητοποιεῖται. Πράγματι εἶχα ἐκείνη τὴ στιγμὴ ἀρκετὰς ἀσφαλεῖς πληροφορίας ὅτι ἡ Γερμανία ἐκινητοποιοῦσε ἤδη τὰς ἐνόπλους δυνάμεις της.

—Τὶ θὰ συμβῆ τώρα;

Ὁ Τσάρος μεταπείθεται.

Στὸ κεντρικὸ τηλεγραφεῖο τῆς Πετρουπόλεως ὁ στρατηγὸς Ντομπροβόλσκυ ἀναγκάζεται νὰ σταματήση τὴν μετάδοσι τῆς διαταγῆς. Τὸ μέτρον ὅμως αὐτὸ μένει χωρὶς πρακτικὴ σημασία.Ἡ ἐνεργηθεῖσα μυστικὰ ἀπὸ τῆς 25ης Ἰουλίου κινητοποίησις συνεχίζεται.

Ὁ ὑπουργὸς τῶν Στρατιωτικῶν Σουχομλίνωφ ὡμολόγησε μπροστὰ σ' ἕνα ρωσσικὸ δικαστήριο:

—Μισὴ ὥρα μετὰ τὴν συνομιλία μου μὲ τὸν Τσάρο μὲ ἐτηλεφώνησε ὁ Γιανούσκεβιτς. Μοῦ εἶπε ὅτι ὁ Τσάρος τοῦ κατέστησε γνωστὴ τὴν ἀναστολὴ τῆς διαταγῆς τῆς κινητοποιήσεως. Ὁ στρατηγὸς Γιανούσκεβιτς μὲ ρώτησε κατόπιν "τὶ νὰ κάμω".

Τοῦ ἀπήντησα: "Νὰ μὴ κάνετε τίποτε!

—Αἰσθάνθηκα ὅτι ἐβγῆκε ἀπὸ τὰ χείλη μου ἕνας στεναγμὸς ἀνακουφίσεως. Τὸ ἄλλο πρωΐ εἶπα ψέμματα στὸν Τσάρο. Τὸν ἐβεβαίωσα ὅτι ἡ κινητοποίησις ἐνεργεῖται μόνο στὰ νοτιοδυτικὰ διαμερίσματα. Ἐκείνη τὴν ἡμέρα παρ' ὀλίγον νὰ τρελλαθῶ. Ἤξευρα ὅτι ἡ κινητοποίησις ἐνηργεῖτο σὲ ὅλη τὴν χώρα καὶ ὅτι ἦτο ἀδύνατος ἡ ἀναστολὴ της.

Ἐκεῖνο τὸ πρωΐ τῆς 30ης Ἰουλίου, συναντῶνται ὁ ὑπουργὸς τῶν Ἐξωτερικῶν Σασόνωφ, ὁ ὑπουργὸς τῶν Στρατιωτικῶν Σουχομλίνωφ καὶ ὁ Γενικὸς Ἐπιτελάρχης Γιανούσκεβιτς. Ἡ κατάστασις ἦτο χαώδης. Ἡ διαταγὴ τῆς κινητοποιήσεως ἀνεκλήθη, αὐτὴ ὅμως συνεχίζεται. Μὲ τὸ θάρρος ποὺ ἐμπνέει ἡ ἀπελπισία ὁ Γιανούσκεβιτς τολμᾶ νὰ τηλεφωνήση στὸν Τσάρο καὶ νὰ τὸν παρακαλέση νὰ διατάξη ἐκ νέου τὴν γενικὴ κινητοποίησι.

"Ἡ Αὐτοῦ Μεγαλειότης, ἀναφέρει ὁ βαρῶνος Σέλλιγκ, ἀρνήθηκε κατηγορηματικὰ καὶ ἐδήλωσε ὅτι εἶναι περιττὴ κάθε περαιτέρω συζήτησις".

Ὁ Γιανούσκεβιτς ἔχει τὴν ἑτοιμότητα πνεύματος νὰ ἐρωτήση ἂν ἠμπορῆ νὰ πῆ στὸν Τσάρο δυὸ λέξεις μόνο, ἀπὸ τηλεφώνου ὁ ὑπουργὸς τῶν Ἐξωτερικῶν Σασόνωφ.

Ἐπὶ μερικὲς στιγμὲς ἐπικρατεῖ ἀγωνιώδης σιωπή.

Ὕστερα ὁ Τσάρος διατάσσει νὰ δοθῆ τὸ ἀκουστικὸ στὸν Σασόνωφ. Καὶ ὁ Σασόνωφ κατορθώνει νὰ ἐπιτύχη μιὰ ἀκρόασι ἀπὸ τὸν Τσάρο.

Οἱ στρατηγοὶ ἱκετεύουν τὸν Σασόνωφ νὰ ἀσκήση στὸν Τσάρο ὅλη του τὴν πειστικότητα γιὰ νὰ διατεχθῆ ἐκ νέου ἡ συνέχισις τῆς κινητοποιήσεως. Ὁ Γιανούσκεβιτς μάλιστα παρακαλεῖ τὸν ὑπουργὸ τῶν Ἐξωτερικῶν νὰ τὸν τηλεφωνήση ἀμέσως ἀπὸ τὰ Ἀνάκτορα ἂν κατορθώση νὰ μεταπείση τὸν Τσάρο. Καί ἐπὶ λέξει προσθέτει:

"Μόλις λάβω αὐτὸ τὸ τηλεφώνημα σας, θὰ σπάσω τὸ τηλέφωνο μου καὶ θὰ λάβω ὅλα τὰ δέοντα μέτρα γιὰ νὰ μὴ καταστῆ δυνατὸν νὰ ἀνευρεθῶ γιὰ νὰ μοῦ δοθῆ καὶ πάλι μιὰ ἀντίθετος διαταγή.

Στὰς τρεῖς μετὰ τὸ μεσημέρι ὁ Σασόνωφ κατορθώνει νὰ μεταπείση τὸν Τσάρο, ὁ ὁποῖος καὶ διατάσσει τὴν συνέχισι τῆς κινητοποιήσεως. Ὁ Σασόνωφ παρακαλεῖ νὰ τοῦ ἐπιτραπῆ νὰ εἰδοποιήση ἀμέσως τὸν Γενικὸ Ἐπιτελάρχη.

Ἔτσι ἡ εἴδησις φθάνει στὸ ἀριστοκρατικὸ ἑστιατόριο "Ντονόν" ὅπου

οἱ κύριοι περιμένουν ἀνυπόμονοι σὲ ἕνα ἰδιαίτερο δωμάριο. Ὁ Σασόνωφ ἀναγγέλλει τὴν εὐχάριστο εἴδησι καὶ προσθέτει.

—Τώρα μπορεῖτε νὰ σπάσετε γιὰ καλὸ καὶ γιὰ κακὸ τὸ τηλέφωνό σας!

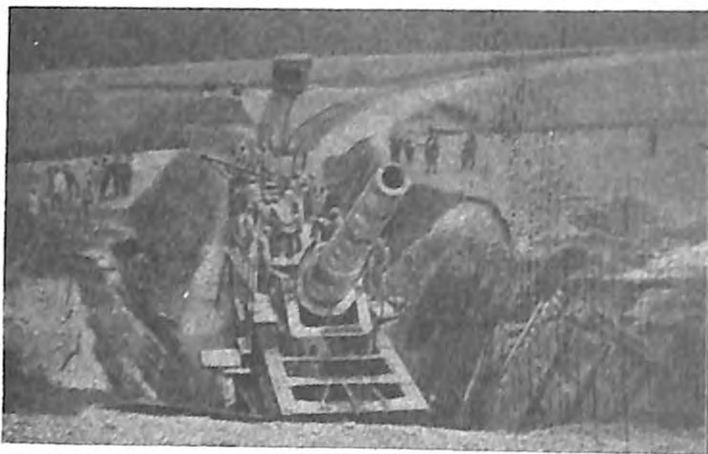
Ὁ Τσάρος ὅμως σωριάζεται σὲ μιὰ πολυθρόνα καὶ ψιθυρίζει: "Σκεφθῆτε ὅτι θὰ στείλωμε στὸν θάνατο χιλιάδας χιλιάδων ἀτόμων".

Καὶ πάλι ἐμφανίζεται στὸ προσκήνιον ὁ στρατηγὸς Ντομπροβόλσκυ. Καὶ πάλι πρέπει νὰ συγκεντρώση τὶς ὑπογραφὲς τῶν ὑπουργῶν, καὶ πάλι πρέπει νὰ ἑτοιμάση τὰ πάντα, πρέπει νὰ μεταβῆ στὸ κεντρικὸ τηλεγραφεῖο τῆς Πετρουπόλεως.

Στὴν πραγματικὰ ἐφιαλτικὴ περιγραφὴ ποὺ ἔκαμε ὁ ἴδιος ὁ Ντομπροβόλσκι ἀντικατοπτρίζεται ἡ μοιραία ὥρα τοῦ κόσμου:

"Ἐπανελήφθη ἡ ἰδία διαδικασία τῆς χθεσινῆς ἡμέρας. Ἀσυναισθήτως μοῦ ἐγεννήθησαν ἀμφιβολίαι ἂν θὰ κατώρθωνα καὶ αὐτὴν τὴν φορὰ νὰ στείλω τὸ τηλεγράφημα.

Στὰς ἕξη τὸ βράδυ ὅλα τὰ τηλεγραφικὰ μηχανήματα ἦσαν ἕτοιμα νὰ μεταδώσουν τὸ τηλεγράφημα τῆς κινητοποιήσεως. Ἐντυπωσιακὴ σιγὴ ἐπικρατοῦσε στὴν αἴθουσα ὅπου εὑρίσκοντο οἱ τηλεγραφηταί. Ὁ καθεὶς ἐκάθητο στο μηχάνημά του καὶ ἐπερίμενε τὸ ἀντίγραφον τοῦ τηλεγραφήματος γιὰ νὰ μεταδώση σὲ ὅλα τὰ μέρη τῆς ρωσικῆς χώρας τὴν ἱστορικὴ καὶ μοιραία εἴδησι.

Βαρύ πύρ/κόν μεγάλου βεληνεκοῦς στό Δυτικό Μέτωπο.

Ὀλίγα λεπτὰ ὕστερα ἀπὸ τὰς 6 ἐνῷ ἐπικρατοῦσε στὴν αἴθουσα ἀπόλυτος σιγή, ἤρχισαν νὰ κτυποῦν τὰ τηλεγραφικὰ μηχανήματα. Ἦτο ἡ στιγμὴ τῆς ἐνάρξεως τῆς μεγάλης ἐποχῆς".

Ἡ ἀπόφασις γιὰ τὴν τύχη ἑκατομμυρίων ἀνθρώπων εἶχε ληφθῆ ἤ ὅπως λέγει ἀπαθέστατα ὁ στρατηγὸς Ντομπροβόλσκυ:

"Ἡ ὑπόθεσις εἶχε ἀρχίση καὶ δὲν μποροῦσε πιὰ νὰ ἀνακληθῆ".

Τὸ σχέδιον Σλίφφεν — Ἡ ἀπήχησις στὸ Βερολῖνο.

Ἡ Ρωσσία κινητοποιεῖ. Ὁ Τσάρος ὑπέγραψε τὸ διάταγμα τῆς ἐπιστρατεύσεως. Ἀπὸ τὴν Πετρούπολι ὡς τὸ Βλαδιβοστὸκ τὰ κόκκινα χαρτιὰ μὲ τὸ αὐτοκρατορικὸ διάταγμα κολλοῦνται εἰς τοὺς τοίχους τῶν σπιτιῶν καὶ σὲ κάθε ἐμφανὲς μέρος.

Σὲ ὅλη τὴν ἐκτεταμένη αὐτοκρατορία τίθεται σὲ κίνησι ὁ τεράστιος μηχανισμός. Ἑκατομμύρια ἀνθρώπων ἀποσπῶνται ἀπὸ τὶς οἰκογένειες καὶ

τὴν ἐργασία των καὶ κατευθύνονται στοὺς ὁρισθέντας τόπους τῆς συγκεντρώσεώς των, γιατὶ ἔτσι τὸ θέλησε μιὰ χοῦφτα στρατηγῶν καὶ πολιτικῶν.

Στὸ Βερολῖνον ξεσπᾶ ἡ εἴδησις σὰν βόμβα στὰ γραφεῖα τοῦ Γενικοῦ Ἐπιτελείου. Τώρα πρόκειται νὰ καταφανῇ ἡ ἀξία ἑνὸς σχεδίου ποὺ ἐκληροδότησε στὸν διάδοχό του ὁ ἀποθανὼν τὸ 1913 Γενικὸς Ἐπιτελάρχης κόμης Ἀλφρέδος φὸν Σλίφφεν.

Ὁ Λόρδος Κίτσενερ.

Ὁ Σλίφφεν εἶχε ἐπὶ ἀρκετὸ καιρὸ συλλάβει τὰ σχέδια νὰ κάμῃ ἐν πλήρει αἰθρίᾳ ἕνα προληπτικὸ πόλεμο κατὰ τῆς Γαλλίας, προσέκρουσε ὅμως στὴν ἄρνησι Γουλιέλμου τοῦ Βου. Ὁ Καΐζερ ἀπεφάνθη κατηγορηματικώτατα:

—Ποτὲ δὲν θὰ κάμω μιὰ τέτοια πρᾶξι.

Ἐν πάσῃ ὅμως περιπτώσει ὁ Σλίφφεν ἐσκέφθηκε τὶ θὰ μποροῦσε νὰ γίνῃ ἂν εὕρισκαν ἀπήχησι οἱ πολεμικές του ἰδέες. Προέβλεψε ὅτι στὴν περίπτωσι αὐτὴ ἡ Γερμανία θὰ εἶχε νὰ κάμῃ μὲ πολλοὺς ἰσχυροὺς ἀντιπάλους, δηλαδὴ μὲ τὴν Γαλλία, τὴν Ἀγγλία καὶ τὴν Ρωσσία, στοὺς ὁποίους πιθανῶς θὰ προσετίθεντο ἡ Σερβία καὶ τὸ Βέλγιον. Ὡς σύμμαχος τῆς Γερμανίας ἐνεφανίζετο μόνο ἡ Αὐστρουγγαρία.

Θὰ ἠμποροῦσε ὅμως ἡ Γερμανία νὰ κερδίσῃ ἕνα τέτοιο πόλεμο;

Ὁ Σλίφφεν, ποὺ διεκρίνετο γιὰ τὴν ἐπιμονή του στὰς ἀπόψεις του ἀντιμετώπισε, τουλάχιστον θεωρητικὰ αὐτὴν τὴν δυνατότητα. Τὸ 1898 συλλαμβάνει τὴν βασικὴ ἰδέα καὶ τὸ 1905—δηλαδὴ ἐννέα χρόνια πρὶν ἀπὸ τὴν ἔκρηξι τοῦ πρώτου παγκοσμίου πολέμου—μελετᾶ λεπτομερῶς ὅλο τὸ ζήτημα ἐπάνω στοὺς στρατιωτικοὺς χάρτες. Στοὺς ἀξιωματικούς του ποὺ τὸν θεωροῦν γιὰ τρελλὸ ἐξηγεῖ σὲ γενικὲς γραμμές, πῶς φαντάζεται ὅτι θὰ ἦταν δυνατὸν νὰ ἐξέλθῃ νικήτρια ἡ Γερμανία σὲ ἕνα τέτοιο πόλεμο.

Τὸ σχέδιον τοῦ Σλίφφεν φαίνεται πραγματικὰ μεγαλοφυές. Καὶ ἂν καὶ

ἐν τῷ μεταξύ, ἀπέτυχε σὲ δυὸ παγκοσμίους πολέμους, θεωρεῖται καὶ σήμερα ἀκόμη μία ἀπὸ τὶς μεγάλες ἐμπνεύσεις στὴν στρατιωτικὴ ἱστορία.

Ἡ Γερμανία, ἔλεγε ὁ Σλίφφεν, δὲν εἶναι σὲ θέσι νὰ διεξαγάγη ἕνα διμέτωπο πόλεμο καὶ συνεπῶς δὲν εἶναι σὲ θέσι νὰ τὸν κερδίση.

Γι' αὐτὸ πρέπει νὰ καταβάλη τὸν ἕνα μετὰ τὸν ἄλλο τοὺς ἀντιπάλους της, ἀρχίζοντας ἀπὸ τὸν πλησιέστερο, δηλαδὴ ἀπὸ τὴν Γαλλία. Αὐτὸ ὅμως πρέπει νὰ γίνη πολὺ γρήγορα, ἐν πάση περιπτώσει ἐνόσω ἡ Ρωσσία, ἀπησχολημένη μὲ τὴν ἐπιστράτευσι της, δὲν εἶναι ἀκόμη σὲ θέσι νὰ ἐπέμβη.

Ἡ ρωσσικὴ κινητοποίησις, πάντοτε κατὰ τὸν Σλίφφεν, διαρκεῖ πολὺν καιρὸν—ἰδίως ἡ μεταφορὰ τῶν σιβηρικῶν μεραρχιῶν—καὶ ἔτσι τὰ γερμανικὰ στρατεύματα διαθέτουν μιὰ προθεσμία σαράντα τουλάχιστον ἡμερῶν γιὰ νὰ νικήσουν πρὸς δυσμάς. Ὕστερα μποροῦν νὰ στραφοῦν πρὸς ἀνατολὰς καὶ νὰ καταφέρουν κατὰ τῶν Ρώσσων τὸ ἀποφασιστικὸ κτύπημα.

Ὅλα αὐτὰ φαίνονται τόσο ἁπλᾶ, ὥστε τὸ σχέδιον Σλίφφεν μεταβάλλεται σὲ θεμέλιο τῆς ἐργασίας τοῦ γερμανικοῦ Γενικοῦ Ἐπιτελείου. Θεωρεῖται σὰν ἕνα εἶδος μυστικοῦ ὅπλου, ποὺ καθιστᾶ ἀήττητο τὴν Γερμανία. Στὴν πραγματικότητα εἶναι ὀλέθριο γιατὶ βασίζεται σὲ ἕνα ἐσφαλμένο ὑπολογισμό.

Ἐκτὸς αὐτοῦ ἔχει καὶ δύο ἄλλα μειονεκτήματα.

Τὸ πρῶτον: Γιὰ νὰ καταστῆ δυνατὸν νὰ νικηθῆ ἡ Γαλλία σὲ μικρὸ χρονικὸ διάστημα, ὁ Σλίφφεν ἀφήνει ἄθικτα τὰ γαλλικὰ ὀχυρὰ καὶ ὁδηγεῖ τὰ γερμανικὰ στρατεύματα διὰ τοῦ οὐδετέρου Βελγίου.

Μὰ αὐτὸ δὲν εἶναι κατάφωρος παραβίασις τοῦ διεθνοῦς Δικαίου; Ἄς σπάσουν τὰ κεφάλια των οἱ πολιτικοὶ γιὰ νὰ τὸ δικαιολογήσουν. Ὁ Σλίφφεν δὲν ἐνδιαφέρεται γιὰ τέτοια... μικροπράγματα.

Τὸ δεύτερο μειονέκτημα εἶναι ὅτι τὸ σχέδιον Σλίφφεν ἀπὸ πολὺν καιρὸ δὲν εἶναι πιὰ μυστικό. Στὰ ἐπιτελεῖα τῆς Εὐρώπης ἡ μελέτη του περιλαμβάνεται στὸ πρόγραμμα τῆς ἐκπαιδεύσεως τῶν νεαρῶν ἐπιτελικῶν ἀξιωματικῶν καὶ ὅλοι γνωρίζουν ὅτι σὲ περίπτωσι πολέμου ἡ Γερμανία θὰ βαδίση κατὰ τῆς Γαλλίας μέσω Βελγίου.

Στὸ Βερολῖνον ὅμως ὅλοι ἐπίσης ξεύρουν ὅτι ἄν πρόκειται νὰ κερδηθῆ ὁ πόλεμος, αὐτὸ μπορεῖ νὰ γίνη μόνον βάσει τοῦ σχεδίου Σλίφφεν καὶ συνεπῶς ἡ Γερμανία πρέπει νὰ κινηθῆ προτοῦ ἡ Ρωσσία νὰ τερματίση τὴν ἐπιστράτευσί της.

Ἔτσι τὰ γεγονότα, οἱ συλλογισμοὶ καὶ οἱ φόβοι ἀποτελοῦν ἕνα δυσδιάλυτο σύμπλεγμα. Μὲ τὴν κοινοποίησι τῆς ρωσσικῆς κινητοποιήσεως, τὸ Βερολῖνον δὲν ἔχει πιὰ καιρὸ γιὰ χάσιμο. Ἄν ἡ Ρωσσία κερδίση ἕνα προβάδισμα θὰ ἠμπορέση νὰ ἐμφανισθῆ ἐπὶ τοῦ πεδίου τῆς μάχης προτοῦ νὰ ἡττηθῆ ἡ Γαλλία.

Ἡ Γερμανία εἶναι συνέπῶς ὑποχρεωμένη νὰ κινηθῆ εἴτε τὸ θέλει, εἴτε ὄχι.

Πρέπει νὰ κινηθῆ καὶ ὁ πόλεμος κατέστη ἀναπόφευκτος, ὅπως συνήθιζαν τότε νὰ λέγουν.

Παραμένει ὅμως ἀνοικτὸ τὸ δεύτερο σκέλος τῆς φράσεως: Εἴτε τὸ θέλει εἴτε ὄχι! Θέλει πραγματικὰ ἡ Γερμανία νὰ κινηθῆ;

Ἡ ἀπότομος ἀρχικὴ στάσις τοῦ αὐτοκράτορος Γουλιέλμου ἔναντι τῆς

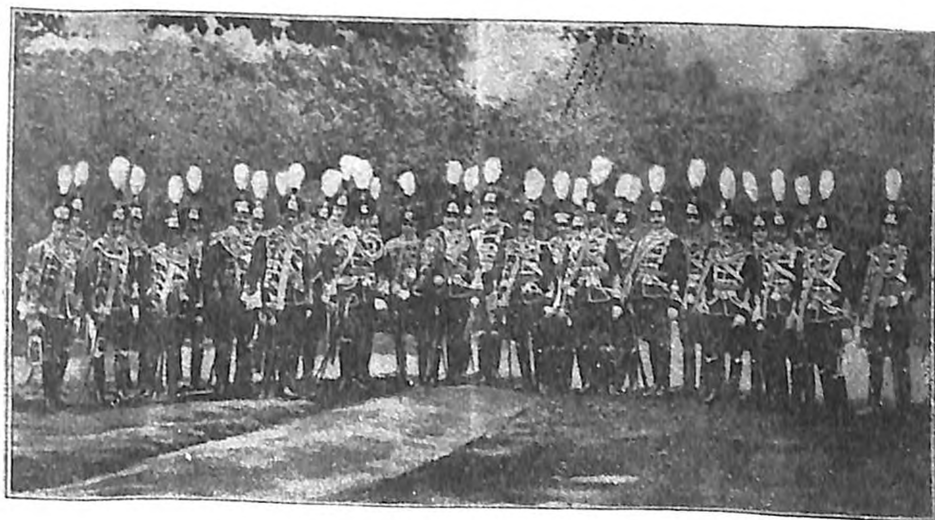
σερβοαυστριακῆς διαφορᾶς, παρεχώρησε τὴν θέσι της σὲ μιὰ μετριοπαθεστέρα πολιτική. Προτείνει στὴν Βιέννη νὰ διαπραγματευθῆ μὲ τὴν Σερβία καὶ νὰ περιορισθῆ μέχρι τῆς ἱκανοποιήσεως τῶν αἰτημάτων της νὰ καταλάβη ὡς "ἐνέχυρον" τὸ Βελιγράδιον, τίποτε δὲ παραπάνω. Ἡ ἰδία πρότασις, τελείως ἀνεξαρτήτως γίνεται καὶ ἀπὸ τὸν Ἄγγλο ὑπουργὸ τῶν Ἐξωτερικῶν σὲρ Ἔδουαρδ Γκρέϋ.

Ἡ Αὐστρία ὅμως ἀρνεῖται.

Τώρα πιὰ κανεὶς δὲν ξεύρει ποῦ ἠμπορεῖ νὰ ὑπάρχη μιὰ ἐλπίδα. Οἱ λαοὶ θὰ ριχθοῦν στὴν μεγάλη σφαγὴ γιατὶ οἱ ἰθύνοντες ἄντρες των δὲν ἠμποροῦν πιὰ νὰ ἐλέγξουν τὸ παιχνίδι, ποὺ ἄρχισαν οἱ ἴδιοι.

Εἶναι ἄσκοπο νὰ ἀναζητῆ κανεὶς τοὺς ἐνόχους.

Βεβαίως τὰ σχέδια καὶ αἱ δολοπλοκίαι τοῦ Ρώσσου πρεσβευτοῦ Ἰσβόλσκι, ἡ πολιτικὴ τῆς "ρεβάνς" τοῦ Γάλλου προέδρου Πουανκαρέ, ἡ στάσις τοῦ Βρεταννοῦ ὑπουργοῦ τῶν Ἐξωτερικῶν Γκρέϋ—ὅλα βαρύνουν πολὺ ἐπὶ τῆς πλάστιγγος τῆς παγκοσμίου ἱστορίας. Ποιὰ αἰσθήματα ὅμως κατεῖχαν τὶς καρδιὲς τῶν ἀνθρώπων τὸ 1914; Ἦταν ἡ Γερμανία ἕνα κοιμώμενο πρόβατο, ποὺ περιεβάλλετο ἀπὸ αἱμοδιψῆ ἁρπακτικὰ ζῶα;

Ὁ Γουλιέλμος καί ὁ Διάδοχός του περιστοιχιζόμενοι ἀπό τό ἐπιτελεῖον τῶν Οὐσάρων τοῦ θανάτου.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ Χ

ΕΝΑ ΒΗΜΑ ΑΚΟΜΑ ΠΡΟΣ ΤΟΝ ΠΟΛΕΜΟ

Ὁ Γερμανικὸς Σωβινισμός.

Ἂν καὶ δὲν ἔχουν περάση ἀκόμη πενῆντα χρόνια, πρέπει νὰ μεταβῶμεν σὲ ἕνα ἄλλον κόσμον, πρέπει νὰ ἀνατρέξωμε σὲ μιὰ ἐποχὴ κατὰ τὴν ὁποίαν οἱ πάπποι μας ἔζοῦσαν σὲ θαλερὸ γῆρας καὶ οἱ πατέρες μας ἔφθαναν στὴν ἀρχὴ τῆς ἀνδρικῆς ἡλικίας.

Εἶναι ἡ ἐποχὴ κατὰ τὴν ὁποίαν ὁ Σλίφφεν συνιστοῦσε στὸν Κάϊζερ μιὰ ἐπιδρομὴ κατὰ τῆς Γαλλίας καὶ σὲ ὅλα τὰ γερμανικὰ σχολεῖα ἐδιδάσκετο ἡ θεωρία περὶ τοῦ "κληρονομικοῦ" ἐχθροῦ. Εἶναι ἡ ἐποχὴ κατὰ τὴν ὁποίαν πρὸς δυσφορίαν ὁλοκλήρου τοῦ κόσμου σὲ κάθε φαγοπότι Γερμανῶν ἐψάλλετο τὸ ἆσμα "Ἡ Γερμανία ὑπεράνω ὅλων" καὶ ὁ διάσημος γερμανὸς σοφὸς ὁ Βέρνερ Σόμπαρτ ἕνας ἀπὸ τοὺς γνησίους ἐκπροσώπους τοῦ γερμανικοῦ σωβινισμοῦ ἔλεγε τὰ ἑξῆς:

"Ὅπως ὁ ἀετὸς αἰωρεῖται ἐπάνω ἀπὸ ὅλα τὰ ζῶα τῆς γῆς αὐτῆς, ἔτσι καὶ ὁ Γερμανὸς πρέπει νὰ αἰσθάνεται τὸν ἑαυτό του ἀνώτερο ἀπὸ κάθε ἄλλον λαόν, ποὺ τὸν περιβάλλει καὶ ποὺ τὸν βλέπει κάτω του εἰς ἀπύθμενα βάθη".

Εἶναι ἡ ἐποχὴ κατὰ τὴν ὁποίαν ἀντηχοῦν ἀκόμη οἱ ἀντίλαλοι τῆς δράσεως τοῦ Βίσμαρκ, καὶ μάλιστα ὄχι μόνο τῆς πολιτικῆς του δράσεως, ἀλλὰ καὶ μερικῶν ἀφορισμῶν του τοὺς ὁποίους ἐσημείωσαν μὲ προσοχὴ οἱ ξένοι. Οἱ δυτικοὶ γείτονες τῆς Γερμανίας ἀκούουν ἀκόμη τὰ λόγια, τοῦ Σιδηροῦ Καγκελαρίου:

"Ἡ Γαλλία εἶναι ἕνα ἔθνος μηδενικῶν, μία ἀγέλη δουλοπρεπῶν Κάφφρων. Κάθε Γάλλος δὲν ἔχει καμμίαν ἀξίαν. Δὲν ἠμπορεῖ νὰ τοποθετηθῆ στὴν ἴδιαν γραμμὴν οὔτε καὶ μὲ τοὺς Ρώσσους καὶ τοὺς Ἰταλοὺς πολὺ δὲ περισσότερον μὲ τοὺς Γερμανούς".

Ἰδοὺ τώρα καὶ κάτι ἄλλα λόγια, τοῦ Βίσμαρκ, τὰ ὁποῖα δὲν εἶναι διαδεδομένα στὰ γερμανικὰ σχολεῖα, ἀλλὰ παραμένουν ἀλησμόνητα στὸ ἐξωτερικό:

"Ἂν δὲν εἴμεθα εἰς θέσιν νὰ ἐγκαταστήσωμεν φρουρὰς εἰς ὅλα τὰ γαλλικὰ κέντρα, θὰ ἀποστέλλωμεν ἐν τούτοις κινητὰ ἀποσπάσματα εἰς τὰ μέρη ἐκεῖνα τὰ ὁποῖα δεικνύουν τάσεις ἀπειθαρχίας, νὰ ἐκτελοῦν, κρεμνοῦν ἢ νὰ πυρπολοῦν".

Ὁ ἴδιος ὁ Βίσμαρκ ἐπεξήγησε τὰ λόγια αὐτά;

"Διὰ κάθε καθυστέρησι τοῦ καθορισθέντος ποσοῦ θὰ ζητοῦνται ἀπὸ τὰς κοινότητας 5% ἐπὶ πλέον. Κινητὰ ἀποσπάσματα μὲ τηλεβόλα θὰ προωθοῦνται πρὸς τὰ μέρη τὰ ὁποῖα ἀρνοῦνται πεισμόνως νὰ καταβάλουν τὴν πολεμικὴν εἰσφοράν, καὶ ἂν αὐτὴ δὲν καταβληθῆ ἀμέσως τότε θὰ προβαίνουν εἰς βομβαρδισμὸν καὶ εἰς ἐμπρησμόν".

Στὴν Γαλλία ὑπάρχουν εὐαίσθητα ὦτα γιὰ τέτοιες ὁδηγίες πρὸς τὰς ἀρχὰς κατοχῆς καὶ τὰ γεγονότα τοῦ 1870–71 δὲν εἶναι τόσο μακρυὰ ὥστε

νὰ λησμονηθοῦν. Ὁ ἴδιος ἄλλωστε ὁ Βίσμαρκ ἔχει εἰπῆ ἀκόμη καὶ τὸ ἑξῆς:

"Νομίζω ὅτι θὰ ἔχωμεν καλὰ ἀποτελέσματα ἂν ἀφοῦ πρῶτον δώσωμεν τρόφιμα εἰς τοὺς Γάλλους, ὕστερα περιορίσωμεν τὰς μερίδας καὶ ὕστερα ἀπὸ λίγο τοὺς ἀφίσωμεν νὰ πεινάσουν. Θὰ συμβῆ δηλαδὴ τὸ ἴδιο ποὺ συμβαίνει καὶ μὲ τὸ ξύλο. Ὅταν δέρνομε κάποιον συνεχῶς χωρὶς διακοπή, πονεῖ βέβαια ἀλλὰ τὸ παίρνει ἀπόφασι. Ὅταν ὅμως διακόψωμεν τὸ ξύλο καὶ τὸ ξαναρχίσωμεν ὕστερα ἀπὸ μερικὰ λεπτά, τότε πονᾶ ὁ δερόμενος πολὺ παραπάνω".

Ἀσφαλῶς ἐπέρασαν ἀπὸ τότε ἀρκετὰ χρόνια. Ὁ Βίσμαρκ ἔχει πεθάνη ἀλλὰ στὴν Γερμανία τοῦ πρώτου καὶ τοῦ δευτέρου Γουλιέλμου τὸ ἄγαλμα του στέκεται σὲ κάθε ὕψωμα ἢ προτομή του σὲ κάθε βάθρο—καὶ αὐτὸ δίδει στὶς πολιτικὲς ἀναμνήσεις ἕνα πολὺ σκοτεινὸ χρῶμα.

Ὁ Αὐτοκράτωρ Γουλιέλμος συνομιλεῖ κατὰ τὰ τελευταῖα Γερμανικὰ γυμνάσια μὲ τὸν Βασιλέα τῶν Ἑλλήνων Κων/νον φέροντα στολὴν Γερμανοῦ στρατάρχου.

Εἶναι ἄραγε οἱ Γερμανοὶ τέτοιοι ὅπως μπορεῖ νὰ συμπεράνη κανεὶς ἀπὸ μερικοὺς σκόπιμα διαλεγμένους ἀφορισμοὺς ἐκείνου ὁ ὁποῖος τοὺς ἥνωσε; Ὄχι δὲν εἶναι. Δυστυχῶς ὅμως ἐκτὸς ἀπὸ τὸν Βίσμαρκ ὑπάρχουν καὶ μερικὰ ἄλλα πράγματα: Ὑπάρχει π.χ. ὁ Κλαούζεβιτς μὲ τὸ παγκοσμίως γνωστὸ βιβλίο του "περὶ τοῦ πολέμου". Καὶ εἶναι πραγματικὰ πολὺ χαρακτηριστικὸ ὅτι ἀκριβῶς ὁ ἐπιτελάρχης Σλίφφεν, ὁ ὁποῖος συνηγορεῖ ὑπὲρ τοῦ προληπτικοῦ πολέμου κατὰ τῆς Γαλλίας, γράφει στὸν πρόλογο τοῦ βιβλίου αὐτοῦ:

"Ἡ διαρκὴς ἀξία τοῦ συγγράμματος αὐτοῦ, ἐκτὸς τοῦ ὑψηλοῦ ἠθικοῦ καὶ ψυχολογικοῦ περιεχομένου του συνίσταται εἰς τὸν κατηγορηματικὸν τονισμὸν τῆς ἰδέας τῆς καταστροφῆς".

Τρομερὰ καὶ ἀπειλητικὴ πρέπει νὰ ἐμφανίζεται αὐτὴ ἡ Γερμανία στὸν ἔξω κόσμο, ταυτοχρόνως δὲ καὶ ὑπερφίαλος καὶ μυστηριώδης.

"Ὁ γερμανικὸς λαὸς λέγουν οἱ διδάσκαλοι τοῦ γερμανικοῦ σωβινισμοῦ ἵσταται ὑψηλότερα ἀπὸ ὅλους τοὺς ἄλλους λαοὺς τῆς γῆς. Εἶναι ὁ φορεὺς τοῦ πραγματικοῦ πολιτισμοῦ. Ἀπὸ αὐτὸν ἐξαρτᾶται ἡ τύχη τῆς ἀνθρωπότητος".

Τέτοιες ἀνόητες φράσεις προξένησαν μεγάλη βλάβη στὸν κόσμο.

Ἡ φρᾶσις αὐτὴ προέρχεται ἄλλωστε ἀπὸ ἕνα βιβλίο τὸ ὁποῖον εἶχε μεγάλη κυκλοφορία κατὰ τὰς ἀρχὰς τοῦ παρόντος αἰῶνος καὶ ποὺ ἔφερε τὸν τίτλο· "Ἡ γερμανικὴ πατρὶς κατὰ τὸν 19ον αἰῶνα". Συγγραφεὺς ἦτο ὁ ἀπόστρατος δόκτωρ Ἄλμπερτ Πφίστερ. Τὸ βιβλίο προορίζεται γιὰ τὴν

γερμανική οἰκογένεια καὶ τὴν πληροφορεῖ—τὸ 1900— πῶς θὰ ἐξελιχθῆ τὸ μέλλον γιὰ τὸν γερμανικὸ λαό. Καὶ γράφει ὁ ὑποστράτηγος Πφίστερ.

"Ὅλο καὶ σαφέστερα διαμορφώνεται στὸν καθένα ἡ πεποίθησις ὅτι εἶναι ἀπαραίτητος ὁ συνασπισμὸς ὅλων τῶν Γερμανῶν πατριωτῶν διὰ νὰ ἀναλάβουν τὸν ἀγῶνα κατὰ τῶν ξένων μαζῶν καὶ νὰ δημιουργήσουν τὴν γερμανικὴν κοσμοκρατορίαν τοῦ μέλλοντος".

Τὰ φληναφήματα αὐτὰ τοῦ Πφίστερ δὲν εἶναι μοναδικὴ ἐξαίρεσις στὰ λαϊκὰ βιβλία, ποὺ κυκλοφοροῦσαν πρὸ τοῦ πολέμου. Μὲ τὶς παραφωνίες των τροφοδοτοῦσαν ἕνα σπινθῆρα ποὺ μποροῦσε σὲ κάθε στιγμὴ νὰ προκαλέση μιὰ τεραστία πυρκαϊά. Ἡ μετριοπάθεια ἐχαρακτηρίζετο ὡς ἀδυναμία. Ἡ ἀντικειμενικὴ κριτικὴ ἐθεωρεῖτο ὡς συνορεύουσα πρὸς τὴν ἐσχάτη προδοσία.

Ὅλα αὐτὰ συνθέτουν μιὰ ἐφιαλτικὴ εἰκόνα. Πρέπει ὅμως νὰ τὴν ἔχωμε ὑπ᾽ ὄψιν αὐτὴν τὴν εἰκόνα γιὰ νὰ μπορέσωμε νὰ καταλάβωμε, ποιὰ ἀντικρουόμενα αἰσθήματα καὶ ποιοὶ σκοποὶ ἐκινοῦσαν τοὺς ἀνθρώπους, πρὶν νὰ ριφθοῦν στὰ πεδία τῶν μαχῶν γιὰ νὰ κατασπαράξουν ὁ ἕνας τὸν ἄλλον σὰν ἄγρια θηρία.

Χέλμουτ φὸν Μόλτκε.

Ἀπὸ τὴν στιγμὴ ποὺ ἄρχισε νὰ διεξάγεται ἡ ρωσσικὴ ἐπιστράτευσις δὲν ὑπῆρχε πιὰ καμμία ὀπισθοχώρησις. Τώρα πρέπει νὰ ἐκτελεσθοῦν καὶ τὰ σχέδια τοῦ γερμανικοῦ ἐπιτελείου. Ὁ Γερμανὸς γενικὸς ἐπιτελάρχης ὁ ὁποῖος διαχειρίζεται τὴν κληρονομία τοῦ Σλίφφεν εἶναι ὁ ὑποστράτηγος Χέλμουτ φὸν Μόλτκε, ἀνεψιὸς τοῦ διασήμου στρατάρχου τῶν ἐτῶν 1866 καὶ 1870—71.

Ὁ ἀνεψιός του Μόλτκε εἶναι ἄρρωστος ἀπὸ τὴν καρδιὰ καὶ ἀπὸ τὸ σηκῶτι του. Δὲν ἔχει λάβη καμμιὰ εἰδικὴ ἐπιτελικὴ μόρφωση. Ἔγινε ἐπιτελάρχης γιατὶ ἐχρημάτισε ἐπὶ ἀρκετὸ καιρὸ ὑπασπιστὴς τοῦ Κάϊζερ καὶ μὲ τὸν ζῆλο καὶ τὴν ὑποδειγματικὴ ὑπακοή του εἶχε κατορθώση νὰ προσελκύση τὴν εὔνοια τῆς Αὐτοῦ Μεγαλειότητος.

Ὁ Μόλτκε ἐτρόμαξε ὅταν ὁ Κάϊζερ θέλησε νὰ τοῦ ἀναθέση τὰ καθήκοντα τοῦ Γενικοῦ Ἐπιτελάρχου. Ἐθεωροῦσε τὸν ἑαυτό του ἀκατάλληλο γι᾽ αὐτὸ τὸ ἀξίωμα, τὸ εἶπε στὸν αὐτοκράτορα καὶ ἐπεκαλέσθη ἀκόμη καὶ τὶς ἀσθένειες ἀπὸ τὶς ὁποῖες ἔπασχε. Ὁ Κάϊζερ ὅμως τὸν καθησύχασε μὲ τὶς ἑξῆς παρηγορητικὲς λέξεις:

—Ἐν καιρῷ εἰρήνης θὰ τὰ καταφέρετε πολὺ καλά. Ἐν καιρῷ πολέμου ἐγὼ ὁ ἴδιος θὰ ἀναλάβω τὴν ἡγεσία τῶν ἐνόπλων δυνάμεων καὶ συνεπῶς δὲν ἔχετε νὰ ἀνησυχεῖτε.

—Ὁ Θεὸς ἂς λυπηθῆ τὴν Γερμανία, σημειώνει ὁ στρατάρχης Βαλδερσέε στὸ ἡμερολόγιό του, ὅταν ἐπληροφορήθη τὰ λόγια, αὐτὰ τοῦ Κάϊζερ.

Ὁ Μόλτκε δέχεται τὴν θέσι. Γιατὶ ἄλλωστε νὰ ἀνησυχῆ; Δὲν ἔχει ἕτοιμο τὸ σχέδιο τοῦ Σλίφφεν; Καὶ ἐνῶ κάμνει ἀπὸ τὸν Μάϊο τοῦ 1914 τὴν τακτικὴ θεραπεία του στὰ λουτρὰ τοῦ Κάρλσμπαδ καὶ πληροφορεῖται ἐκεῖ τὸ δρᾶμα τοῦ Σεραγιέβου, λησμονεῖ γιὰ μιὰ στιγμὴ τὸ ἧπαρ του, ποὺ τοῦ πονοῦσε καὶ λέγει σὰν νὰ ἦταν ὁ ἴδιος ὁ διάσημος θεῖος του:

"Ἐντὸς ἕξ μηνῶν ἀπὸ τῆς ἀρχῆς τῆς κινητοποιήσεως ἐλπίζομε νὰ ἔχωμε τελειώσει μὲ τὴν Γαλλία, ἢ τουλάχιστον νὰ ἔχωμε προχωρήση τόσο πολύ, ὥστε νὰ μποροῦμε νὰ μετατοπίσουμε τὰς κυρίας μας δυνάμεις πρὸς ἀνατολάς".

Τώρα ποὺ ὁ πόλεμος εὑρίσκεται ἔξω ἀπὸ τὴν θύρα του σπιτιοῦ του ὁ ἀνεψιὸς τοῦ μεγάλου Μόλτκε παίζει συνεχῶς μὲ τὸ σπαθί του. Μετὰ τὴν κοινοποίησι τῆς βρεταννικῆς μεσολαβητικῆς προσπαθείας, λέγει μὲ ὕφος δικτάτορος στὸν αὐστριακὸ στρατιωτικὸ ἀκόλουθο στὸ Βερολῖνο:

"Πρέπει νὰ ἀρνηθεῖτε κατηγορηματικῶς ἐνδεχόμενα νέα διαβήματα τῆς Ἀγγλίας πρὸς διατήρησι τῆς εἰρήνης".

Καὶ τὰ λέγει αὐτὰ ἀκριβῶς τὴν στιγμὴ κατὰ τὴν ὁποία ὁ αὐτοκράτωρ Γουλιέλμος καταβάλλει μιὰ τελευταία τηλεγραφικὴ προσπάθεια στὴν Βιέννη γιὰ νὰ τὴν πείση νὰ δεχθῆ τὸ βρεταννικὸ σχέδιο. Ὅλα φαίνεται ὅτι ἔχουν συνωμόση κατὰ τῆς εἰρήνης.

Αἱ προσπάθειαι τοῦ Γερμανοῦ αὐτοκράτορος ναυαγοῦν. Ὁ Γουλιέλμος δὲν πληροφορεῖται τὶ ἔκαμε πίσω ἀπὸ τὴν ράχη του ὁ ἐπιτελάρχης του. Γιατὶ ὁ Μόλτκε κάμνει καὶ πολλὰ ἄλλα πράγματα χωρὶς νὰ ἔχη γνῶσιν αὐτῶν ὁ κύριός του. Συμβουλεύει στοὺς Αὐστριακοὺς νὰ κτυπήσουν ἀμέσως τὴν Σερβίαν καὶ νὰ κινητοποιηθοῦν καὶ κατὰ τῆς Ρωσσίας. Καὶ πληροφορεῖ ἀκόμη τοὺς ἐπιτελικοὺς τῆς Βιέννης, ποὺ τρίβουν τὰ χέρια των ἀπὸ τὴν χαρὰ των ὅτι καὶ ἡ Γερμανία θὰ διατάξη σὲ λίγο τὴν κινητοποίησι τῶν ἐνόπλων της δυνάμεων.

Ὁ Αὐτοκράτωρ Γουλιέλμος μέ τόν διάδοχο ἐν τῷ μέσῳ Γερμανῶν Ἀξ/κῶν.

Τὸ τηλεγράφημα τῆς Πετρουπόλεως.

Τὴν 31ην Ἰουλίου τοῦ 1914 κοινοποιεῖται στὴν Γερμανία ἡ κατάστασις ἀπειλῆς πολέμου ποὺ εἶναι ὁ πρόλογος τῆς γενικῆς ἐπιστρατεύσεως.

Ὁ Μπέτμαννν Χόλλβεγ, ὁ Γερμανὸς ἀρχικαγκελάριος κολυμβᾶ ἀντιθέτως πρὸς τὸ ρεῦμα, ὅταν ἐπιχειρῆ νὰ πείση τὴν Ρωσσία νὰ ἀναστείλη τὰ μέτρα τῆς κινητοποιήσεως.

Γιὰ νὰ ἐπιτευχθῆ αὐτὸς ὁ σκοπὸς τίθεται σὲ κίνησι ὁ Φρειδερῖκος φὸν Πουρταλές, ὁ πρέσβυς τῆς Γερμανίας στὴν Πετρούπολι.

Κατὰ τὴν νύκτα πρὸς τὴν 1ην Αὐγούστου ὁ Πουρταλὲς ζητεῖ ἀκρόασι ἀπὸ τὸν Ρῶσσο ὑπουργὸ τῶν Ἐξωτερικῶν Σασόνωφ. Καὶ λίγο πρὶν νὰ σημειώσουν τὰ ρολόγια τῆς Πετρουπόλεως τὰ μεσάνυκτα, οἱ δύο ἄνδρες, ἐκάθονταν ὁ ἕνας ἀπέναντι τοῦ ἄλλου. Ὁ Πουρταλὲς διαβάζει τὸ τηλεγράφημα ποὺ ἔλαβε ἀπὸ τὸ Βερολῖνον:

"Λόγῳ τῶν ρωσσικῶν μέτρων εὑρισκόμεθα εἰς τὴν ἀνάγκην πρὸς ἐξασφάλισιν τῆς

> Γερμανίας νὰ θέσωμεν τὴν χώραν εἰς κατάστασιν ἀπειλῆς πολέμου, ἡ ὁποία δὲν σημαίνει ἀκόμη κινητοποίησιν. Αὐτὴ ὅμως θὰ ἀκολουθήση ἂν ἡ Ρωσσία δὲν ἀναστείλη ἐντὸς 12 ὡρῶν κάθε πολεμικὸν μέτρον ἐναντίον ἡμῶν καὶ τῆς Αὐστρουγγαρίας καὶ δὲν εἰδοποιήση ἡμᾶς σχετικῶς".

Αὐτὸ εἶναι ἕνα τελεσίγραφον καὶ αἱ δώδεκα ὧραι ποὺ θὰ ἀκολουθήσουν εἶναι ἡ τελευταία προθεσμία γιὰ τὴν διάσωσι τῆς εἰρήνης.

Ὁ Σασόνωφ λέγει στὸν νυκτερινὸ ἐπισκέπτη του ὅτι θὰ μελετήση τὴν πρότασι τῆς γερμανικῆς κυβερνήσεως. Καὶ ἔτσι περνοῦν αἱ δώδεκα ὧραι χωρὶς νὰ λάβη καμμιὰ ἀπάντησι ὁ Γερμανὸς πρέσβυς.

Στὸ ἴδιο ὅμως χρονικὸ διάστημα συμβαίνουν καὶ ἄλλα πράγματα.

—Στὰς 9 τὸ πρωΐ ὁ Κάϊζερ ἔχων παρὰ τὸ πλευρὸ του τὸν ἐπιτελάρχη φὸν Μόλτκε διασχίζει ἔφιππος τὸν Ζωολογικὸ κῆπο τοῦ Βερολίνου. Κατὰ τὸ διάστημα αὐτὸ ὁ Μόλτκε τοῦ ἀναφέρει γιὰ τὶς διεξαγόμενες πολεμικὲς προετοιμασίες. Ἐκεῖνο τὸ πρωΐ φαίνεται ὅτι ὁ Κάϊζερ ἔλαβε πιὰ τὴν ὁριστικὴ του ἀπόφασι.

Ὀλίγο ἀργότερα ὁ καγκελάριος Μπέτμανν Χόλλβεγ γίνεται δεκτὸς ἀπὸ τὸν Κάϊζερ. Οἱ δυὸ ἄνδρες ἀποφασίζουν νὰ κηρύξουν τὸν πόλεμο κατὰ τῆς Ρωσσίας. Καταρτίζουν ἀπὸ κοινοῦ τὸ κείμενον τῆς κηρύξεως τοῦ πολέμου, ρίχνουν στὸν κάλαθο τῶν ἀχρήστων μερικὰ σχέδια, ποὺ δὲν τοὺς ἀρέσουν καὶ τελικὰ συμφωνοῦν ἐπὶ τοῦ ὁριστικοῦ κειμένου.

Στὶς 12 καὶ 52 πρῶτα λεπτά, μιὰ ὥρα σχεδὸν μετὰ τὴν ἐκπνοὴ τῆς ταχθείσης προθεσμίας, στέλλεται τὸ σχετικὸ τηλεγράφημα στὸν πρέσβυ Πουρταλὲς στὴν Πετρούπολι.

Τὸ τηλεγράφημα αὐτὸ ἔχει δυὸ κείμενα. Ἕνα ἂν ἡ ρωσσικὴ κυβέρνησις δὲν ἀπαντήση καθόλου καὶ ἕνα ἄλλο ἂν ἡ ἀπάντησίς της δὲν εἶναι ἱκανοποιητική.

Ὁ Πουρταλὲς ἔχει στὰ χέρια του τὸ τηλεγράφημα στὰς 17.45.

Ἐνῶ τὸ τηλεγράφημα μεταδίδεται διὰ τοῦ βραδυκινήτου ἀκόμη τηλεγραφικοῦ δικτύου, στὸ Βερολῖνον λαμβάνει χώραν μία εὐρυτέρα σύσκεψις. Ὁ Μπέτμανν Χόλλβεγ ἀγγέλλει στοὺς παρευρισκομένους ὅτι εἶναι ἀπαραίτητο νὰ κηρυχθῆ ὁ πόλεμος κατὰ τῆς Ρωσσίας διότι ἄλλως διὰ καθαρῶς νομικοὺς λόγους δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ κηρυχθῆ πόλεμος κατὰ τῆς Γαλλίας καὶ νὰ βαδίσουν τὰ γερμανικὰ στρατεύματα διὰ τοῦ Βελγίου, ὅπως τὸ ζητεῖ τὸ σχέδιον Σλίφφεν.

Οἱ ὑπουργοὶ καὶ πρὸ παντὸς οἱ στρατιωτικοί, εἶναι κατὰ τῆς κηρύξεως πολέμου. Ὁ ὑπουργὸς τῶν Στρατιωτικῶν Φαλκενχάϊν, ὁ ὑπουργὸς τῶν Ναυτικῶν Τίρπιτς, ἀκόμη καὶ ὁ Μόλτκε. Γιατὶ ἡ Γερμανία νὰ φέρη τὴν εὐθύνη μπροστὰ σὲ ὅλο τὸν κόσμο ὡς πρῶτον κράτος, ποὺ θὰ κηρύξη τὸν πόλεμο;

Ὅλαι ὅμως αὐταὶ αἱ ἐπιφυλάξεις ἤρθησαν. Ἔπρεπε νὰ ἀρθοῦν γιατὶ ὁ Γουλιέλμος καὶ ὁ Μπέτμανν Χόλλβεγ εἶχαν ἤδη ἀποστείλη τὸ ἔγγραφον τῆς κηρύξεως τοῦ πολέμου.

Ἡ Γερμανία κηρύσσει τὸν πόλεμον ἐναντίον τῆς Ρωσσίας.

Λίγο μετὰ τὴν ἑβδόμη ἑσπερινὴ ὁ πρέσβυς τῆς Γερμανίας στὴν Πε-

τρούπολι Πουρταλὲς εὑρίσκεται καὶ πάλι στὸ γραφεῖο τοῦ Ρώσσου ὑπουργοῦ τῶν Ἐξωτερικῶν Σασόνωφ. Δραματικὴ σὰν αὐτὴ τὴν μοιραία ὥρα εἶναι καὶ ἡ συνάντησις τῶν δύο ἀνδρῶν.

—Δύναμαι νὰ ἐλπίζω, ἐξοχώτατε, λέγει μὲ συγκινημένη φωνὴ ὁ Γερμανός, ὅτι ἡ ρωσσικὴ κυβέρνησις εἶναι ἤδη ἕτοίμη νὰ δώση εὐνοϊκὴν ἀπάντησιν εἰς τὴν χθεσινὴν διακοίνωσίν μου;

Ὁ Σασόνωφ στέκεται ἀκίνητος πίσω ἀπὸ τὸ τραπέζι τοῦ γραφείου του. Ἀχρωμάτιστη ἀντηχεῖ ἡ ἀπάντησι ποὺ δίδει:

—Ἡ κυβέρνησίς μου, κύριε πρέσβυ, δὲν θεωρεῖ ἀναγκαία μία ἀπάντησι. Ἡ γενικὴ κινητοποίησις δὲν ἠμπορεῖ νὰ ἀνασταλῆ. Ἠμποροῦν ὅμως πάντως νὰ συνεχισθοῦν αἱ διαπραγματεύσεις.

— Τότε, συμφώνως πρὸς τὴν ἐντολὴν τὴν ὁποίαν ἔχω, ἀπαντᾶ ὁ Πουρταλές, καὶ μὲ μεγάλη προσπάθεια καταπνίγει ἕνα λυγμό, εἶμαι ὑποχρεωμένος νὰ ἐγχειρίσω πρὸς Ὑμᾶς αὐτὸ τὸ ἔγγραφον.

Καὶ ἐνῶ τὰ πρῶτα δάκρυα τρέχουν ἐπάνω στὰ μάγουλά του ὁ Πουρταλὲς ἀνοίγει τὸν χαρτοφύλακά του καὶ ἐγχειρίζει στὸν Σασόνωφ τὸ τηλεγράφημα, ὅπως τὸ ἔλαβε, μὲ τὰ δύο δηλαδὴ κείμενα, ἐκ τῶν ὁποίων ἔπρεπε νὰ ἐπιδώση ἀναλόγως τῆς περιστάσεως τὸ ἕνα ἢ τὸ ἄλλο καὶ ὅλες τὶς ἄλλες ὁδηγίες τὶς προοριζόμενες γιὰ τὸν πρέσβυ. Ὁ ἔκπληκτος Σασόνωφ διαβάζει λοιπὸν φράσεις σὰν τὶς ἑπόμενες:

"Ἐπειδὴ ἡ Ρωσσία ἠρνήθη νὰ ἀνταποκριθῆ πρὸς τὴν ἀξίωσιν αὐτὴν (δὲν ἐθεώρησε σκόπιμον νὰ ἀπαντήση ἐπὶ τῶν ἡμετέρων ἀξιώσεων) καὶ διὰ τῆς ἀρνήσεώς της (διὰ τῆς στάσεώς της) κατέδειξεν ὅτι ἡ πρόθεσίς της στρέφεται κατὰ τῆς Γερμανίας, ἔχω τὴν τιμήν, κατ' ἐντολὴν τῆς κυβερνήσεώς μου νὰ καταστήσω Ὑμῖν γνωστὰ τὰ ἑπόμενα:

"Ἡ Αὐτοῦ Μεγαλειότης ὁ αὐτοκράτωρ καὶ ὑψηλός μου κύριος, ἀποδέχεται ἐν ὀνόματι τῆς γερμανικῆς αὐτοκρατορίας τὴν πρόκλησιν καὶ θεωρεῖ ἑαυτὸν εὑρισκόμενον εἰς ἐμπόλεμον κατάστασιν μετὰ τῆς Ρωσσίας. Παρακαλεῖσθε νὰ τηλεγραφήσετε τὴν λῆψιν καὶ τὴν ἐκτέλεσιν τῶν ὁδηγιῶν αὐτῶν ἐπειγόντως καὶ συμφώνως πρὸς τὴν ρωσσικὴν ὥραν".

Ὁ Σασόνωφ παρακαλεῖ τὸν πρέσβυ νὰ θέση τουλάχιστον τὸ ὄνομά του κάτω ἀπὸ αὐτὸ τὸ τηλεγράφημα καὶ ὁ Πουρταλὲς ἀνταποκρίνεται σ' αὐτὴν τὴν παράκλησι, ἐνῷ καταλαμβάνεται ἀπὸ κρίσι λυγμῶν. Διευθύνεται κλονιζόμενος πρὸς τὸ παράθυρο, τὸ ἀνοίγει, κρύπτει τὸ πρόσωπο στὰ χέρια του καὶ λέγει:

—Δὲν ἐπίστευα ποτὲ ὅτι θὰ ἤμουν ἀναγκασμένος νὰ ἐγκαταλείψω τὴν Πετρούπολι ὑπὸ τοιαύτας συνθήκας.

Ὁ Σασόνωφ ἐπλησίασε μὲ προσοχή. Ἀγκαλιάζει τὸν Γερμανὸ πρέσβυ, τὸν φιλᾶ κατὰ τὴν ρωσικὴ συνήθεια στὰ μάγουλα καὶ τοῦ λέγει μὲ σιγανὴ φωνή:

—Πιστεύσατέ με θὰ ξαναϊδωθοῦμε ἀρκετὰ σύντομα.

Ὕστερα συνοδεύει ὡς τὴν θύρα τὸν Πουρταλές. Οἱ δύο ἄνδρες δὲν συναντήθηκαν πιά.

Κατάστασις πολέμου!

Τὰ τηλεγραφικὰ ὅμως σύρματα δὲν ἔχουν ἀκόμη ἀποκοπῆ καὶ πέντε ὧρες μετὰ τὴν ἐπίδοσι τῆς διακοινώσεως τῆς κηρύξεως τοῦ πολέμου, ὁ Τσάρος λαμβάνει ἀπὸ τὸν Κάϊζερ Γουλιέλμο τὸ ἑξῆς τηλεγράφημα:

"Μία ἄμεσος, σαφὴς καὶ μὴ ἐπιδεχομένη παρερμηνείαν ἀπάντησις τῆς κυβερνήσεώς σου εἶναι τὸ μοναδικὸν μέσον διὰ νὰ ἀποφευχθῆ μία ἀπέραντος δυστυχία. Εὑρίσκομαι εἰς τὴν ἀνάγκην νὰ ζητήσω κατὰ τὸν κατηγορηματικώτερον τρόπον ἀπὸ σὲ νὰ δώσης ἄνευ ἀναβολῆς εἰς τὰ στρατεύματά σου τὴν διαταγὴν νὰ μὴ προβοῦν οὐδὲ εἰς τὴν ἐλαχίστην παραβίασιν τῶν συνόρων μας".

Μὰ ἐτρελλάθηκαν λοιπὸν τελείως στὸ Βερολῖνον;

Ὁ ὑπουργὸς τῶν Ἐξωτερικῶν Σασόνωφ τηλεφωνεῖ στὴν γερμανικὴ πρεσβεία ὅπου τὸ προσωπικὸν ἀσχολεῖται μὲ τὸ δέσιμο τῶν ἀποσκευῶν του. Ὁ Πουρταλὲς καλεῖται στὸ τηλέφωνο καὶ δοκιμάζει ζωηρὰ ἔκπληξι ὅταν ὁ Σασόνωφ τὸν ἐρωτᾶ τί σημαίνει αὐτὸ τὸ τηλεγράφημα τοῦ Κάϊζερ ὕστερα ἀπὸ τὴν ἐπακολουθήσασα κήρυξι τοῦ πολέμου.

Ὁ δολοφονηθεὶς ἀρχηγὸς τῶν Γάλλων Σοσιαλιστῶν Ζὰν Ζωρές.

Ὁ πρέσβυς δὲν ξεύρει τί νὰ ἀπαντήση καὶ δὲν εἶναι σὲ θέσι νὰ ἀπαντήση. Τὰ πράγματα ὅμως εἶναι ἁπλούστατα. Τὰ γεγονότα διεδραματίσθησαν γρηγορώτερα ἀπὸ τὸν χρόνο ποὺ χρειάσθηκε γιὰ τὴν τηλεγραφικὴ μετάδοσί των.

Στὰς 5 μ.μ. τῆς 1ης Αὐγούστου, προτοῦ νὰ μεταβῆ ὁ Πουρταλὲς κοντὰ στὸ Σασόνωφ, ὁ Κάϊζερ διέταξε στὸ Βερολῖνον τὴν γενικὴ κινητοποίησι. Τὸ σχετικὸ ἔγγραφο ἐγράφη μὲ τὸ χέρι καὶ μὲ γοτθικὴ γραφὴ ἀπὸ τὸν ἰδιαίτερο γραμματέα τοῦ αὐτοκράτορος καὶ λέγει τὰ ἑξῆς:

"Διατάσσω τὰ ἑπόμενα: Ὁ γερμανικὸς στρατὸς καὶ τὸ αὐτοκρατορικὸν ναυτικὸν ὀφείλουν νὰ εἶναι ἕτοιμα πρὸς πόλεμον συμφώνως πρὸς τὰ σχέδια τῆς κινητοποιήσεως διὰ τὸν γερμανικὸν στρατὸν καὶ τὸ αὐτοκρατορικὸν ναυτικόν. Ἡ... ὁρίζεται ὡς πρώτη ἡμέρα τῆς κινητοποιήσεως".

Ἐκεῖ ὅπου ὁ ἰδιαίτερος γραμματεὺς ἔθεσε τὰ ἀποσιωπητικὰ ὁ αὐτοκράτωρ γράφει ἰδιοχείρως τὴν ἡμερομηνία: 2α Αὐγούστου 1914. Ὕστερα ἐπιβεβαιώνει τὰ πάντα μὲ τὴν ὑπογραφή του: Γουλιέλμος αὐτοκράτωρ καὶ

βασιλεύς.

Δὲν συνέβησαν ὅμως μόνο αὐτὰ τὴν 1ην Αὐγούστου τοῦ ἔτους 1914. Τὰ γεγονότα στὴν 'Ανατολὴ δὲν πρέπει νὰ ἀποσπάσουν τὴν προσοχή μας ἀπὸ τὸ ὅτι καὶ στὴν Δύσι ἡ βόμβα εἶναι ἕτοιμη νὰ ἐκραγῆ.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ XI

Η ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΣΤΗ ΓΑΛΛΙΑ - ΔΟΛΟΦΟΝΙΑ ΤΟΥ ΖΩΡΕΣ

Θάνατος στοὺς εἰρηνοφίλους.

Ἂν καὶ στὴν ἐρώτησι ποιὰ στάσι θὰ τηρήση ἡ Γαλλία μιὰ ἀπάντησις μόνο ἠμπορεῖ νὰ δοθῆ, στὸ Βερολῖνον ἔχουν τὴν τρελλὴ ἐλπίδα ὅτι ἡ Γαλλία εἶναι δυνατὸν νὰ παραμείνη οὐδετέρα. 'Η ἐλπὶς αὐτὴ ἀποτελεῖ ὅμως ταυτοχρόνως καὶ ἀφορμὴ φόβου. Γιατὶ ἐναντίον μιᾶς οὐδετέρας Γαλλίας δὲν ἠμπορεῖ νὰ ἐφαρμοσθῆ τὸ σχέδιον Σλίφφεν.

Γι' αὐτὸ ἀκριβῶς μιὰ ἡμέρα πρωτύτερα, τὴν 31ην 'Ιουλίου ἀπεστάλη ὁ Γερμανὸς πρέσβυς στὸ Παρίσι Βίλελμ φὸν Σὲν μὲ μιὰ πολὺ δυσάρεστη ἀποστολὴ στὸ γαλλικὸ ὑπουργεῖο τῶν 'Εξωτερικῶν. Σὰν τὸν Πουρταλὲς στὴν Πετρούπολι ἔχει καὶ αὐτὸς στὴν τσέπη του ἕνα τελεσίγραφον διαρκείας δώδεκα ὡρῶν.

'Η ἀποστολὴ τοῦ φὸν Σὲν εἶναι πολὺ ἀχάριστη. Ἂν ἡ γαλλικὴ κυβέρνησις ἐδήλωνε ὅτι δὲν θέλει νὰ παραμείνη οὐδετέρα αὐτὸ θὰ ἐσήμαινε ἄμεσο πόλεμο. Στὴν περίπτωσι ὅμως ποὺ ἡ Γαλλία θὰ διεβεβαίωνε ὅτι θὰ παρέμενε οὐδετέρα ὁ Γερμανὸς πρέσβυς θὰ προχωροῦσε ἀμέσως ἕνα βῆμα παραπάνω.

'Η Γαλλία θὰ ἔπρεπε νὰ συμφωνήση μὲ τὴν κατοχὴ ἀπὸ γερμανικὰ στρατεύματα τῶν φρουρίων τοῦ Βερδὲν καὶ τοῦ Τούλ, ὡς ἐγγύησις ὅτι ἡ γαλλικὴ κυβέρνησις θὰ τηρήση πραγματικὰ τὴν ὑπόσχεση της ὅτι θὰ παραμείνη οὐδετέρα.

Αἱ γερμανικαὶ προτάσεις εἶναι τόσον ξέναι πρὸς τὴν πραγματικότητα ὥστε δὲν ἔχουν καμμιὰ ἐλπίδα νὰ γίνουν ἀποδεκταί. Εἰς αὐτὸ πρέπει νὰ προστεθῆ ἀκόμη καὶ τὸ γεγονὸς ὅτι ἀπὸ μακροῦ ἔχει καθορισθῆ ἡ στάσις τῆς γαλλικῆς κυβερνήσεως καὶ πρὸ παντὸς τοῦ προέδρου τῆς Δημοκρατίας Πουανκαρέ.

'Ο Ρῶσσος πρέσβυς στὸ Παρίσι 'Ισβόλσκυ ἐτηλεγράφησε ἀργότερα στὴν Πετρούπολι:

"Κύριος ἀντικειμενικὸς σκοπὸς τῆς Γαλλίας εἶναι ἡ καταστροφὴ τοῦ γερμανικοῦ Ράϊχ".

'Ο Πουανκαρὲ καὶ δύο ἄλλοι πολιτικοὶ ποὺ εἶχαν χρηματίση πρὸ ἔτους ὑπουργοὶ τῶν 'Εξωτερικῶν καὶ τῶν Στρατιωτικῶν μνημονεύονται μὲ ὄχι κολακευτικὸ τρόπο σὲ μιὰ ἐπιστολὴ ποὺ ἔστειλε στὰς Βρυξέλλας ὁ Βέλγος πρεσβευτὴς στὸ Παρίσι. "Οἱ Πουανκαρέ, Ντελκασέ, Μιλλερὰν καὶ οἱ φίλοι των εἶναι ἐκεῖνοι, ποὺ ἐφεῦραν καὶ ἀκολούθησαν τὴν εθνικιστική, στρατιωτικὴ καὶ σωβινιστικὴ πολιτικὴ τῆς ὁποίας ἡ ἐπάνοδος ὅπως ἠμπορέσαμε νὰ τὸ διαπιστώσωμε ἀποτελεῖ κίνδυνο γιὰ τὴν Εὐρώπη".

'Εν πάση ὅμως περιπτώσει τὸ γερμανικὸ ἐρώτημα πρὸς τὴν Γαλλία ἂν θὰ παραμείνη οὐδετέρα, ἐτρόμαξε τὸν Ρῶσσο πρέσβυ. Ἔρχεται σὲ ἐπα-

φὴ μὲ τὸν ὑπουργὸ τῶν Στρατιωτικῶν Ζοζέφ Νουλὰν καὶ ζητεῖ λεπτομερείας. Ὕστερα ἀποστέλλει στὴν Πετρούπολι ἕνα καθησυχαστικὸ τηλεγράφημα:

"Ὁ Γάλλος ὑπουργὸς τῶν Στρατιωτικῶν μοῦ ἀνεκοίνωσεν εἰς ἐξαιρετικὰ ἐγκάρδιον ὕφος, ὅτι ἡ γαλλικὴ κυβέρνησις εἶναι σταθερὰ ἀποφασισμένη νὰ κατέλθῃ εἰς τὸν πόλεμο".

Ἔτσι ἡ Γαλλία ἀντιδρᾶ στὸ γερμανικὸ τελεσίγραφο μὲ τὴν γενικὴ ἐπιστράτευσι. Τονίζεται κατηγορηματικώτατα στὸν γερμανὸ πρέσβυ ὅτι ἡ γαλλικὴ κυβέρνησις θὰ πράξῃ ὅ,τι ἐπιβάλλουν σ' αὐτὴν τὰ συμφέροντα τῆς χώρας.

Ὁ Φόν Κλούκ καί τό Ἐπιτελεῖο του.

Ποῖα ὅμως εἶναι τὰ συμφέροντα τῆς χώρας; Ἐκπροσωποῦνται ἀπὸ τὴν προμνησθεῖσα ἐθνικιστικὴ ὁμάδα τοῦ Πουανκαρέ, τοῦ Ντελκασὲ καὶ τοῦ Μιλλεράν;

Εὐρύτατα λαϊκὰ στρώματα στὴν Γαλλία ἔχουν διάφορο γνώμη. Δὲν θέλουν τὸν πόλεμο. Τὸ πολεμικὸ κόμμα διαβλέπει σ' αὐτοὺς τοὺς κύκλους ἕνα κίνδυνον, τὸν κίνδυνον δηλαδὴ ὅτι θὰ μποροῦσαν νὰ ἐμποδίσουν τὸν πόλεμο.

Καὶ ὁ Ἰσβόλσκη φοβεῖται ἐπίσης μήπως οἱ φίλοι τῆς εἰρήνης ἀνατρέψουν τὴν τελευταία στιγμὴ τοὺς ὑπολογισμούς του. Ὁ Ἰσβόλσκη εἶναι πραγματικὰ ὁ δραστηριώτερος ἀπὸ ὅλους τοὺς ὑποκινητὰς τοῦ πολέμου. Οἱ φόβοι διαλύονται μόνο τὴν 29ην Ἰουλίου ὅταν εὑρίσκεται σὲ θέσι νὰ τηλεγραφήσῃ στὴν Πετρούπολι, ὅτι ἡ γαλλικὴ κυβέρνησις, θὰ λάβῃ αὐστηρὰ μέτρα καὶ ἀποφασιστικὰ διὰ τὴν διάλυσιν ὅλων τῶν φιλειρηνικῶν διαδηλώσεων, τὰς ὁποίας μάλιστα θὰ ἀπαγορεύσῃ τελείως.

Ὅποιος ποθεῖ τὴν εἰρήνη καταδιώκεται ἀπὸ αὐτὴν τὴν στιγμή.

"Αὐτὸς εἶναι ποὺ προετοιμάζει τὸν πόλεμο" ἐφώναξε πρὶν ἀπὸ λίγες μέρες κάποιος, κατὰ πρόσωπον στὸν Ρῶσσο πρέσβυ.

Ἀπὸ τὴν ταραχὴ ποὺ αἰσθάνεται ὁ Ἰσβόλσκη ἀφήνει νὰ πέσῃ τὸ μονόκλ ἀπὸ τὸ δεξὶ του μάτι. Γιατὶ ἀνεγνώρισε ἐκεῖνον ποὺ τοῦ ἐφώναξε αὐτὰ τὰ λόγια: Ἦταν ὁ Ζὰν Ζωρές, ὁ ἀρχηγὸς τῶν Γάλλων σοσιαλιστῶν, ὁ ἀποφασιστικώτερος ἀντίπαλος τοῦ πολέμου στὴν Γαλλία.

Ὁ Ζωρὲς ἐπιτίθεται κατὰ τῶν ἀστυνομικῶν μέτρων. Ἀντελήφθη τὸ παιχνίδι ποὺ παίζεται καὶ φωνάζει παντοῦ στὸ Παρίσι: "Θὰ ποῦμε στὸν λαὸ τὴν ἀλήθεια ἀκόμη καὶ ἂν μᾶς δολοφονήσουν στὴν ἑπομένη γωνία τοῦ δρόμου.

Ὁ Ζαν Ζωρὲς εἰδοποιεῖ ὅτι θὰ ἀποκαλύψῃ τὶς ὑποθέσεις ἐξαγορᾶς συνειδήσεων τοῦ Ἰσβόλσκη καὶ τοῦ Πουανκαρέ. Τώρα πιὰ δὲν θὰ περιμένῃ πολὺ ὡς ποὺ νὰ τὸν σκοτώσουν.

Στὰ βαγόνια τῶν πρώτων νοσοκομειακῶν βοηθειῶν, μεταφέρονται στὰ μετόπισθεν Γάλλοι τραυματίαι.

Προδότης στή χώρα του.

Τὴν 31 Ἰουλίου κατὰ τὰς 9 τὸ βράδυ φεύγει ἀπὸ τὰ γραφεῖα τῆς ἱδρυθείσης ἀπὸ αὐτὸν ἐφημερίδος "Οὑμανιτὲ" καὶ πηγαίνει νὰ φάγῃ μὲ μερικοὺς φίλους του. Τὸ ἑστιατόριο "Κρουασὰν ἀπέχει μόλις ὀλίγα βήματα ἀπὸ τὰ γραφεῖα τῆς ἐφημερίδος.

Στὸ τραπέζι τοῦ ἑστιατορίου ὁ Ζωρὲς συνομιλεῖ μὲ γνωστούς του. Κοιτάζει τὴν φωτογραφία τῶν παιδιῶν ἑνὸς φίλου του ποὺ τρώγει στὸ ἴδιο τραπέζι, μειδιᾷ καὶ ἀνοίγει τὸ στόμα γιὰ νὰ κάμῃ μιὰ εὐχάριστη παρατήρηση—ὅταν ἀπὸ τὸ ἀνοικτὸ παράθυρο ρίπτονται δυὸ πυροβολισμοί.

Ὁ Ζωρὲς γέρνει ἐπάνω στὸ τραπέζι. Στὸν δρόμο φωνάζουν καὶ τρέχουν οἱ ἄνθρωποι. Κάποιος καλεῖ ἕνα ἰατρό.

Ὁ Ζωρές, ὁ ὁποῖος ἔχει ἤδη χάσει τὰς αἰσθήσεις του ξαπλώνεται ἐπάνω σὲ ἕνα τραπέζι καὶ ὁ ἰατρὸς ποὺ ἦλθε ἀμέσως κάμνει μὲ πετσέτες τοῦ ἑστιατορίου ἕνα πρόχειρο ἐπίδεσμο στὸ πίσω μέρος τοῦ κεφαλιοῦ τοῦ Ζωρές. Ὕστερα ὅμως ἀπὸ ὀκτὼ λεπτὰ εἶναι ὑποχρεωμένος νὰ διαπιστώσῃ:

"Κύριοί μου ὁ φίλος σας ἔχει ἀποθάνῃ".

Ἔτσι ἔχει ἐξουδετερωθῆ τὸ μεγαλύτερο ἐμπόδιο τῆς καθόδου τῆς Γαλλίας στὸν πόλεμο.

Ὁ δολοφόνος, Ραοὺλ Βιλλιαίν, ἀθῶος ἀπὸ ἕνα γαλλικὸ δικαστήριο. Οἱ δικασταὶ δὲν ἐτόλμησαν νὰ ἐκδόσουν τὴν ἀπόφασι την ὁποία μπορεῖ κανεὶς σήμερα νὰ διαβάσῃ στὰ ἀμερικανικὰ ἱστορικὰ βιβλία:

"Ὁ Ζὰν Ζωρὲς ἐδολοφονήθη κατόπιν ὑποκινήσεως τοῦ Ἰσβόλσκη καὶ τῆς ρωσσικῆς μυστικῆς ἀστυνομίας ἀπὸ ἕνα μέλος τοῦ πολεμικοῦ κόμματος, προτοῦ νὰ κατορθώσῃ νὰ προβῆ εἰς ὁποιαδήποτε ἀποτελεσματικὰ διαβήματα, διὰ νὰ προβάλῃ ἐμπόδια εἰς τὴν πολεμικὴν πολιτικὴν τοῦ Πουανκαρέ".

Οἱ ἄνθρωποι ποὺ κινοῦνται πίσω ἀπὸ τὰ παρασκήνια ἐνίκησαν καὶ ἐντὸς ὀλίγου χιλιάδες καὶ δεκάδες χιλιάδων καὶ ἑκατοντάδες χιλιάδων ἀτόμων θὰ ὁδηγηθοῦν στὸ σφαγεῖον. Καὶ ἔγραψε ἀργότερα ὁ Γάλλος ἱστορικὸς Ζὼρζ Ντεμαρσιάλ:

"Ἡ Γαλλία ἐρρίφθη στὸν πόλεμο σὰν ἕνα δεμένο κοτόπουλο ποὺ προορίζετο νὰ ψηθῆ στὴν σοῦβλα".

Ὁ Ἰσβόλσκη ὅμως μπορεῖ τὴν ἡμέρα τῆς κηρύξεως τοῦ πολέμου νὰ πῆ σὲ μιὰ γνωστή του κυρία:

"Δέχομαι συγχαρητήρια κυρία μου τώρα ἀρχίζει ὁ μικρός μου πόλεμος. Τέσσαρα χρόνια ἐργασίας ἐδῶ στὸ Παρίσι, μοῦ ἦσαν ἀρκετὰ γιὰ νὰ ἐπιτύχω τὸν σκοπό μου".

Ποτὲ δὲν ἔγινε μιὰ τέτοια κήρυξις πολέμου.

Ἡ γερμανικὴ κήρυξις πολέμου πρὸς τὴν Γαλλίαν, ποὺ ἐπεδόθη στὸ Παρίσι τὴν 3ην Αὐγούστου εἶναι ἕνα ἀπὸ τὰ πιὸ περίεργα ἔγγραφα αὐτῆς τῆς ἐποχῆς. Ἡ Γερμανία κηρύσσει τὸν πόλεμο κατὰ τῆς Γαλλίας γιὰ τοὺς ἑξῆς λόγους:

α) Γάλλοι ἀερόποροι ἐπετέθησαν κατὰ γερμανικοῦ ἐδάφους καὶ κατερρίφθησαν κατὰ τὴν προσπάθειά των νὰ καταστρέψουν τὰς σιδηροδρομικὰς ἐγκαταστάσεις κοντὰ στὸ Βέζελ.

β) Ἄλλα γαλλικὰ ἀεροπλάνα εἰσέδυσαν βαθύτερα ἐντὸς γερμανικοῦ ἐδάφους καὶ ἔρριψαν βόμβας στὴν σιδηροδρομικὴ γραμμὴ κοντὰ στὴν Καρλσρούη καὶ τὴν Νυρεμβέργην.

γ) 80 Γάλλοι ἀξιωματικοὶ φέροντες πρωσσικὰς στρατιωτικὰς στολὰς ἐπεχείρισαν νὰ κάμουν πραξικόπημα καὶ νὰ εἰσδύσουν ἐντὸς γερμανικοῦ ἐδάφους.

δ) Ἕνας Γάλλος ἰατρὸς μὲ τὴν βοήθειαν δύο μεταμφιεσμένων ἀξιωματικῶν ἐπεχείρησαν νὰ μολύνουν μιὰ κρήνη σὲ ἕνα προάστειο τοῦ Μὲτς μὲ μικρόβια χολέρας. Ἐξετελέσθη ἀμέσως ἐπὶ τόπου.

—Ἐν μέσῃ εἰρήνῃ, φωνάζει ὁ αὐτοκράτωρ Γουλιέλμος, μᾶς ἐπιτίθεται ὁ ἐχθρός.

Ἡ κήρυξις τοῦ πολέμου μεταδίδεται τηλεγραφικῶς καὶ κρυπτογραφημένη στὸν Γερμανὸ πρέσβυ στὴν Γαλλία φὸν Σέν.

Ὅταν ἀπεκρυπτογραφήθη στὴν γερμανικὴ πρεσβεία στὸ Παρίσι, διαπιστοῦται κατὰ τὴν ἀποκρυπτογράφησι τοῦ τηλεγραφήματος ὅτι μερικαὶ περικοπαὶ του εἶναι ἀπολύτως ἀκατάληπτοι:

Μιὰ περίοδος π.χ. περιέχει τὰς φράσεις:

"Γερμανικὰ τμήματα... Ἐργοστάσιον ἀποστάξεως οἰνοπνεύματος... Ἰταλὸς πρέσβυς... Συμφωνία... Χάουαρδ... σχετικῶς πρὸς τὸ ἔδαφος.

Ἀκολουθοῦν μερικαὶ εὐκατάληπται φράσεις μεταξὺ τῶν ὁποίων καὶ ἡ ἑξῆς:

"Χθὲς Γάλλος ἀεροπόρος ἔρριψε βόμβας εἰς σιδηροδρομικὴν γραμμὴν παρὰ τὴν Καρλσρούην καὶ τὴν Νυρεμβέργην".

Τελικὰ καλεῖται ὁ πρέσβυς φὸν Σὲν νὰ διακόψῃ τὰς διπλωματικὰς σχέσεις μὲ τὴν Γαλλία καὶ νὰ κηρύξῃ τὸν πόλεμο. Ἡ μοιραία ἀνακοίνωσις δὲν κατορθώθη νὰ ἀποκρυπτογραφηθῇ σαφῶς.

Καὶ νὰ τὸ περιεχόμενό της:

"Ἡ Γαλλία ἔχει θέσει ἑαυτὴν—Σαραγκόσα—εἰς κατάστασιν πολέμου... Παρακαλοῦμεν τεμαχισμὸν ἀγροῦ ἀνακοινώσατε σήμερον μετὰ μεσημβρίαν ὥραν 6ην ἐκεῖ κυβέρνησιν".

Μὲ αὐτὸ τὸ σὲ πολλὰ σημεῖα ἀκατάληπτο ἔγγραφο προλογίζεται ὁ πρῶτος παγκόσμιος πόλεμος, ἀφοῦ βέβαια ὁ φὸν Σὲν βοηθούμενος ἀπὸ τὴν φαντασία του, ἀνασυνέθεσε τὰ τμήματά του, ὥστε νὰ ἀποτελοῦν μία κανονικὴ κήρυξι πολέμου. Καὶ στὸ τέλος τοῦ ἐγγράφου αὐτοῦ ἐτόνιζε τώρα ὁ πρέσβυς φὸν Σέν.

"Ἔχω τὴν τιμήν, σύμφωνα μὲ τὴν ἐντολὴν τὴν ὁποίαν ἔχω νὰ ἀνακοινώσω εἰς τὴν Ὑμετέραν Ἐξοχότητα, ὅτι συνεπείᾳ τῶν ἐπιθετικῶν αὐτῶν ἐνεργειῶν ἡ γερμανικὴ αὐτοκρατορία θεωρεῖ ἑαυτὴν εὑρισκομένην εἰς ἐμπόλεμον κατάστασιν μετὰ τῆς Γαλλίας. Δεχθῆτε κύριε πρόεδρε, τὴν διαβεβαίωσιν τῆς ἐξόχου ὑπολήψεώς μου".

Ἕνα ὅμως πρᾶγμα θὰ βαρύνῃ τώρα τρομερὰ ἐπάνω στὴν πλάστιγγα. Ἡ Γερμανία ἐκήρυξε τὸν πόλεμο πρῶτον κατὰ τῆς Ρωσσίας καὶ τώρα κατὰ τῆς Γαλλίας, ὄχι δὲ ἀντιστρόφως.

Καὶ κάτι ἄλλο ἀκόμη, τὸ ὁποῖον συμπληρώνει τὸ μέτρον τῆς συγχύσεως: Ἀμέσως μετὰ τὴν ἐπίδοσιν τοῦ ἐγγράφου τῆς κηρύξεως τοῦ πολέμου διαπιστοῦται ὅτι αἱ εἰδήσεις περὶ τῶν βομβῶν μέχρι καὶ τῶν μικροβίων τῆς χολέρας ἦσαν ψευδεῖς ἀπὸ τὴν ἀρχὴ ὡς τὸ τέλος.

Ἀργὰ τὸ γερμανικὸ Γενικὸ Ἐπιτελεῖο ἐκδίδει τὴν σχετικὴ ἀνακοίνω-

σι. Πολὺ ἀργὰ μάλιστα.

Τουναντίον ὁ κόσμος ἠμπορεῖ τώρα νὰ δείχνη μὲ τὸ δάκτυλο τὴν Γερμανία γιατὶ κατὰ τὴν νύκτα τῆς 1ης πρὸς τὴν 2αν Αὐγούστου τοῦ 1914 ἡ Γερμανία ἄρχισε πραγματικὰ τὴν προώθησι τῶν γερμανικῶν στρατευμάτων.

Εἰσβολὴ στὸ Λουξεμβοῦργον.

Τὸ σχέδιον Σλίφφεν. Εἰσβολὴ εἰς τὸ Βέλγιον;

Ὄχι. Αὐτὴν τὴν νύκτα γερμανικὰ στρατεύματα προωθοῦνται στὸ οὐδέτερο γειτονικὸ Λουξεμβοῦργο διὰ νὰ ἐξασφαλίσουν τὸ σιδηροδρομικὸν δίκτυον ὅπως ἀνακοινοῦται. Τῆς ἐνεργείας αὐτῆς δὲν προηγεῖται καμμιὰ προειδοποίησις, καμμιὰ κήρυξις πολέμου, κανένα διπλωματικὸ διάβημα. Καὶ ἡ "Ἐφημερὶς τῆς Κολωνίας" γράφει μὲ περισσὴ ἀφέλεια:

"Ὅταν οἱ κάτοικοι τῆς πόλεως τοῦ Λουξεμβούργου ἐκοίταζαν τὸ πρωΐ τῆς 2ας Αὐγούστου ἀπὸ τὰ παράθυρα τῶν σπιτιῶν των εἶδαν Πρώσσους στρατιώτας μὲ στολὰς χακὶ καὶ μὲ ἐφ' ὅπλου λόγχην νὰ βαδίζουν στοὺς δρόμους. Δὲν ἐπίστευσαν στὰ μάτια των. Ἡ ἀλήθεια ὅμως ἦτο χειροπιαστή".

Ἔτσι, λοιπόν, σὰν νὰ ἐπρόκειτο γιὰ μιὰ ὀπερέττα, ἀρχίζουν αἱ πολεμικαὶ ἐνέργειαι τῆς μεγάλης ἀνθρωποφαγῆς.

"Ἤδη ἀπὸ τῆς 1ης Αὐγούστου συνεχίζει ἡ "ἐφημερὶς τῆς Κολωνίας", ἐνεφανίσθησαν στὸ Οὐλελίγγεν' τελευταία γερμανικὴ στάσι βορείως τοῦ Λουξεμβούργου, μερικὰ φορτηγὰ αὐτοκίνητα. Οἱ ἐπιβαίνοντες μετέβησαν εἰς τὸν σιδηροδρομικὸν σταθμὸν καὶ εἰς τὸ τηλεγραφεῖον παρέμειναν ἐκεῖ ἐπὶ ὀλίγα λεπτὰ καὶ ὕστερα ἀνεχώρησαν. Κατὰ τὴν νύκτα ἐνεφανίσθησαν καὶ ἄλλα αὐτοκίνητα μὲ ἀξιωματικοὺς καὶ ἄνδρας εἰς τὸ Βάσσερμπίλλιγ, εἰς τὸν Μοζέλλαν ἐπὶ λουξεμβουργικοῦ ἐδάφους.

Ἕνας ἐνωμοτάρχης τῆς χωροφυλακῆς ἐμφανίζεται πρὸ τῶν Γερμανῶν καὶ διαμαρτύρεται γιὰ τὴν παραβίασι τῶν συνόρων, Συλλαμβάνεται καὶ ὕστερα ἀπὸ λίγο ἀφήνεται ἐλεύθερος.

Ἐν τῷ μεταξὺ εἰδοποιήθησαν αἱ λουξεμβουργικαὶ ἀρχαί. Ἀποστέλλουν ἐσπευσμένως, ὅπως τονίζεται στὴν ἐπίσημο ἀνακοίνωσι, τὸ βαρὺ αὐτοκίνητον τῆς χωροφυλακῆς, τὸ ὁποῖον ἄλλωστε ἦτο τὸ μόνον, ποὺ διέθετε ἡ ἀστυνομικὴ δύναμις τοῦ μεγάλου δουκάτου.

Τὸ βαρὺ αὐτοκίνητον ὡδηγούμενο ἀπὸ ἕνα χωροφύλακα ἔχει ἐντολὴ νὰ ἀποκλείση τὴν γέφυρα καὶ νὰ σταματήση τοὺς Γερμανοὺς ἐκεῖ. Σὲ λίγο τὰ δύο αὐτοκίνητα τὸ λουξεμβουργικὸ καὶ τὸ αὐτοκίνητο μὲ τοὺς Γερμανοὺς ἀξιωματικοὺς στέκονται ἀντιμέτωπα στὴν μιὰ εἴσοδο τῆς γεφύρας.

Ἕνας ἀπὸ τοὺς Γερμανοὺς πηδᾶ ἀπὸ τὸ αὐτοκίνητο καὶ μὲ προτεταμένο τὸ περίστροφο διευθύνεται πρὸς τὸν λουξεμβουργιανὸ ὁδηγὸ καὶ τοῦ λέγει:

—Ὀπίσω, πυροβολῶ!

Οἱ λουξεμβούργιοι ὑποχωροῦν πρὸ τῆς βίας καὶ μέχρι τῆς ἑπομένης ἡμέρας συμπληροῦται ἡ κατοχὴ τῆς χώρας.

Ἠμποροῦσαν οἱ ἐχθροὶ τῆς Γερμανίας καὶ ὁ λοιπὸς οὐδέτερος κόσμος νὰ ἔχουν καλυτέρους λόγους κατηγορίας ἐναντίον της ἀπὸ τὰς δύο κηρύξεις πολέμου καὶ ἀπὸ τὴν εἰσβολὴ στὸ Λουξεμβοῦργο, τὴν ὁποίαν ἀκολούθησε ἡ εἰσβολὴ στὸ Βέλγιο;

Ματαίως ὁ ἀρχικαγγελάριος φὸν Μπέτμανν Χόλλβεγ ζητεῖ μὲ μιὰ αἴτησι παραιτήσεως νὰ ἀποφύγη τὴν ἱστορικὴ εὐθύνη. Ὁ Κάϊζερ ὅμως τὸν

κρατεῖ στὴν θέσι του μὲ τὰ λόγια.

—Σεῖς μοῦ ἑτοιμάσατε τὴν σοῦπα. Πρέπει τώρα νὰ τὴν φᾶτε μαζύ μου.

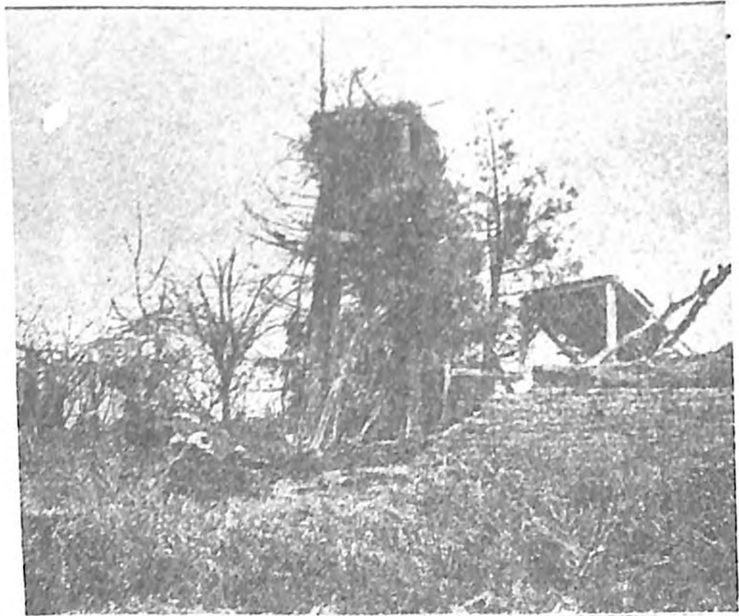
Ὁ Μπέτμανν Χόλλβεγ παρ' ὀλίγον νὰ πέση λιπόθυμος. Τώρα ποὺ ἡ Εὐρώπη ἀρχίζει νὰ καίεται, αἰσθάνεται ρῖγος καὶ ὕστερα ἀπὸ μερικὲς ἑβδομάδες ὁμολογεῖ:

"Ἔχομεν μέρος τῆς εὐθύνης δι' αὐτὸν τὸν πόλεμον. Θὰ ἔλεγα πολὺ ὀλίγα ἂν ἔλεγα ὅτι αὐτὴ ἡ σκέψις μὲ κατασυντρίβει. Δὲν μὲ ἐγκαταλείπει ἡμέραν καὶ νύκτα. Ζῶ συνεχῶς μαζύ της".

Τὸ Βερολίνον καὶ τὸ Παρίσι Παραληροῦν.

Τύψεις ὅμως συνειδήσεως παρόμοιες μὲ ἐκεῖνες ποὺ αἰσθάνθηκε ὁ Μπέτμανν Χόλλβεγ δὲν εἶχαν οἱ ἄνθρωποι ποὺ περνοῦσαν τὴν ἔναρξι τοῦ πολέμου μέσα σὲ μιὰ πραγματικὴ μέθη, ποὺ συνώρευε μὲ τρέλλα.

Τὸ Βερολῖνον ἀντηχεῖ ἀπὸ τὰς ἐπευφημίας ὑπερεκχειλίζοντος ἐνθουσιασμοῦ. Ἄγνωστοι ἀγκαλιάζονται στοὺς δρόμους, ἐφημεριδοπῶλαι ρίχνουν παραρτήματα τῶν ἐφημερίδων στρατιῶται παρελαύνουν καὶ μαζὺ μὲ κάθε τμῆμα βαδίζουν πλήθη ἀνθρώπων, γυναῖκες ποὺ γελοῦν καὶ ἐπευφημοῦν, μαθηταὶ καὶ ἄνδρες μὲ κοκκινισμένα πρόσωπα.

Γερμανικό παρατηρητήριο στή Γαλλια.

Τὸ βράδυ τῆς 1ης Αὐγούστου μπροστὰ στὰ βασιλικὰ ἀνάκτορα τοῦ Βερολίνου ἔχει συγκεντρωθῆ ἕνα ἀμέτρητο πλῆθος ἀνθρώπων, ποὺ ἐβράχνιασαν κυριολεκτικὰ ψάλλοντες τὸν αὐτοκρατορικὸ γερμανικὸ ὕμνο, καὶ τὸ ἆσμα "ἡ Γερμανία ὑπεράνω ὅλων".

Στὸν μεσαῖο ἐξώστη ἐμφανίζεται ὁ αὐτοκράτωρ καὶ ἡ αὐτοκράτειρα.

Ἀντηχοῦν ἀπὸ παντοῦ ἐπευφημίαι, ὡς ὅτου κοπάζει κάπως ὁ θόρυβος καὶ ἀκούεται ἡ φωνὴ ἑνὸς ὑπασπιστοῦ, χωρὶς μεγάφωνο—γιατὶ τότε δὲν ὑπῆρχαν μεγάφωνα— ποὺ ἐπανελάμβανε συνεχῶς:

—Ἡσυχία, ἡσυχία!

Τελικὰ ἡ ἡσυχία ἀποκαθίσταται καὶ ἀντηχεῖ ἐπάνω ἀπὸ τὰ κεφάλια ὅ-

λων διαυγὴς καὶ ζωηρὰ ἡ φωνὴ τοῦ αὐτοκράτορος. Ὁ Γουλιέλμος ἦταν ἀνέκαθεν ἕνας καλὸς ρήτωρ. Ἤξευρε νὰ χειρίζεται καλὰ τὸν λόγο καὶ νὰ ἐνθουσιάζη τὸ ἀκροατήριο του μόνο ὅταν δὲν ἦταν ὑποχρεωμένος νὰ διαβάζη κάτι ποὺ εἶχε ἑτοιμασθῆ ἐκ τῶν προτέρων.

"Σᾶς εὐχαριστῶ λέγει ὁ αὐτοκράτωρ στὸ πλῆθος. Καὶ ὕστερα ἀπὸ μιὰ μικρή, σιγή, συνεχίζει: "Σᾶς εὐχαριστῶ διὰ τὰ αἰσθήματα πίστεως καὶ ἀγάπης, ποὺ δεικνύετε πρὸς τὸ πρόσωπόν μου. Ὅταν ἔλθη ἡ στιγμὴ τοῦ ἀγῶνος, παύουν νὰ ὑπάρχουν κόμματα. Τότε ὑπάρχουν μόνον Γερμανοὶ ἀδελφοί. Εἰς καιροὺς εἰρηνικοὺς ἐπετέθη ἐναντίον μου τὸ ἓν ἢ τὸ ἄλλο κόμμα. Ὅλα αὐτὰ τὰ συγχωρῶ ἀπὸ καρδίας. Ἂν οἱ γείτονες μας δὲν μᾶς ἀφήσουν νὰ ζήσωμεν ἐν εἰρήνη, ἐλπίζω καὶ εὔχομαι τὸ δοκιμασμένον γερμανικὸν ξῖφος μας νὰ ἐξέλθη νικητὴς ἀπὸ τὸν ἀγῶνα".

Εἶναι ἕνας τυπικὸς δημαγωγικὸς λόγος, ἀλλὰ ἀπὸ τὶς ἐνθουσιώδεις ἐπευφημίες ποὺ ἀντηχοῦν ὅταν ἐτελείωσε καὶ ποὺ κάμνουν νὰ τρίζουν τὰ τζάμια τῶν παραθύρων, ὁ Γουλιέλμος ἀντιλαμβάνεται ὅτι εὑρῆκε τὸν τόνο ποὺ ἐχρειάζετο.

Τὴν βασικὴ αὐτὴ ἰδέα τοῦ λόγου του θὰ τὴν ἐπαναλάβη καὶ τὶς ἑπόμενες ἡμέρες, θὰ τὴν διατυπώση καλύτερα μέχρις ὅτου καταλήξη στὴν ἑξῆς τελικὴ διαμόρφωση.

"Δὲν γνωρίζω πλέον κόμματα. Γνωρίζω μόνο Γερμανούς".

Μπροστὰ στὰ ἀνάκτορα τοῦ Βερολίνου δὲν ἐννοοῦσαν νὰ παύσουν αἱ ζητωκραυγαί, ἕως ὅτου κάποιος ἔχει τὴν ἔμπνευσι νὰ τραγουδήση τὸ πολεμικὸ γερμανικὸ ᾆσμα "ἡ φρουρὰ τοῦ Ρήνου" τὸ ὁποῖον ἐπαναλαμβάνουν χιλιάδες στομάτων.

Γερμανοί στρατιῶται μεταβαίνουν στά χαρακώματα.

Τὸ ᾆσμα αὐτὸ γίνεται τώρα τὸ ἀγαπημένο ᾆσμα τοῦ ἔθνους. Γίνεται ὁ πολεμικὸς τοῦ παιάν. Μόνο ὁ ἐκκωφαντικὸς κρότος τῶν κανονιῶν καὶ ἡ κόλασις τῶν πεδίων τῶν μαχῶν, θὰ τὸ κάμουν νὰ ξεχασθῆ.

Ποιὸς ὅμως σκέπτεται τώρα κάτι τέτοιο!

Ὡς βαθειὰ τὴ νύκτα ἐνθουσιώδη πλήθη λαοῦ γεμίζουν τοὺς δρόμους

καὶ τὰς πλατείας τῶν γερμανικῶν πόλεων. Παρεμπιπτόντως θρυματίζονται οἱ προθῆκες μερικῶν ξένων καταστημάτων, μερικοὶ ἄνθρωποι, ποὺ ἔχουν τὴν ἐμφάνισι ξένων ξυλοκοποῦνται στοὺς δρόμους καὶ οἱ διευθυνταὶ τῶν ἑστιατορίων σπεύδουν ἀπὸ τοὺς καταλόγους τῶν φαγητῶν νὰ σβύσουν ὡρισμένους γαλλικοὺς ὅρους ὅπως τὸ "μενοὺ" καὶ το "ἁ λὰ κάρτ".

"Κτυπᾶτε γερὰ" είναι τὸ συνθημα. Καὶ ἂν καὶ ἀργότερα ὁ διάδοχος Γουλιέλμος ἀμφισβήτησε ὅτι αὐτὸς εἶναι ὁ ρίψας τὸ σύνθημα, δὲν ἠμπορεῖ νὰ ἐμποδίση νὰ κυκλοφορήσουν σὲ ὁλόκληρη τὴν Γερμανία ταχυδρομικὰ δελτάρια μὲ τὴν εἰκόνα του καὶ μὲ τὴν ἀνωτέρω φράσι.

Καὶ στὸ Παρίσι τὰ πράγματα δὲν ἐξελίσσονται μὲ διάφορο τρόπο.

"Εἴμεθα ἄνευ μομφῆς" φωνάζει ὁ πρωθυπουργὸς Βιβιανὶ μέσα στὴν γαλλικὴ βουλή. "Δὲν θὰ δείξωμεν καὶ κανένα φόβον".

Οἱ βουλευταὶ χειροκροτοῦν ἐνθουσιωδῶς, σηκώνονται ἀπὸ τὰ καθίσματα των ψάλλουν τὴν Μασσαλιώτιδα καὶ περνᾶ ἀρκετὴ ὥρα πρὶν ὁ Βιβιανὶ νὰ κατορθώση νὰ τελειώση τὸν λόγο του μὲ τὶς λέξεις.

"Ἄνω σχῶμεν τὰς καρδίας! Ζήτω ἡ Γαλλία"!

Στὰ διπλωματικὰ θεωρεῖα τῆς Βουλῆς εὑρίσκεται ὁ Ρῶσσος πρέσβυς Ἰσβόλσκη καὶ χειροκροτεῖ μὲ πρωτοφανῆ ἱκανοποίησι.

Στοὺς δρόμους κυκλοφορεῖ ἕνα ἐνθουσιῶδες πλῆθος. Καὶ ἐδῶ ἀκούεται μία κραυγή, ποὺ μεταβάλλεται σὲ σύνθημα αὐτῶν τῶν ἡμερῶν

—Στὸ Βερολῖνον, στὸ Βερολῖνον"!.

Τὸ παραλήρημα συνεχίζεται ὡς ἀργὰ μετὰ τὰ μεσάνυκτα. Ἀντηχεῖ στὶς λεωφόρους—καὶ πάλι παρεμπιπτόντως θρυματίζονται καὶ ἐδῶ μερικὲς προθῆκες καταστημάτων τῶν ὁποίων οἱ ἰδιοκτῆται ἔχουν τὴν ἀτυχία νὰ ἔχουν ὀνόματα ποὺ ἠχοῦν σὰν γερμανικά. Ἡ ἐπίπλωσις τοῦ γερμανικοῦ ἑστιατορίου, ποὺ πουλεῖ μπύρα τοῦ Μονάχου καταστρέφεται καὶ ρίχνεται στὸν δρόμο καὶ πολλοὶ ἰδιοκτῆται καταστημάτων σπεύδουν νὰ ἀναρτήσουν ἔξω ἀπὸ τὰ καταστήματά των μιὰ πινακίδα μὲ τὴν ἐπιγραφή: "γαλλικὸν κατάστημα".

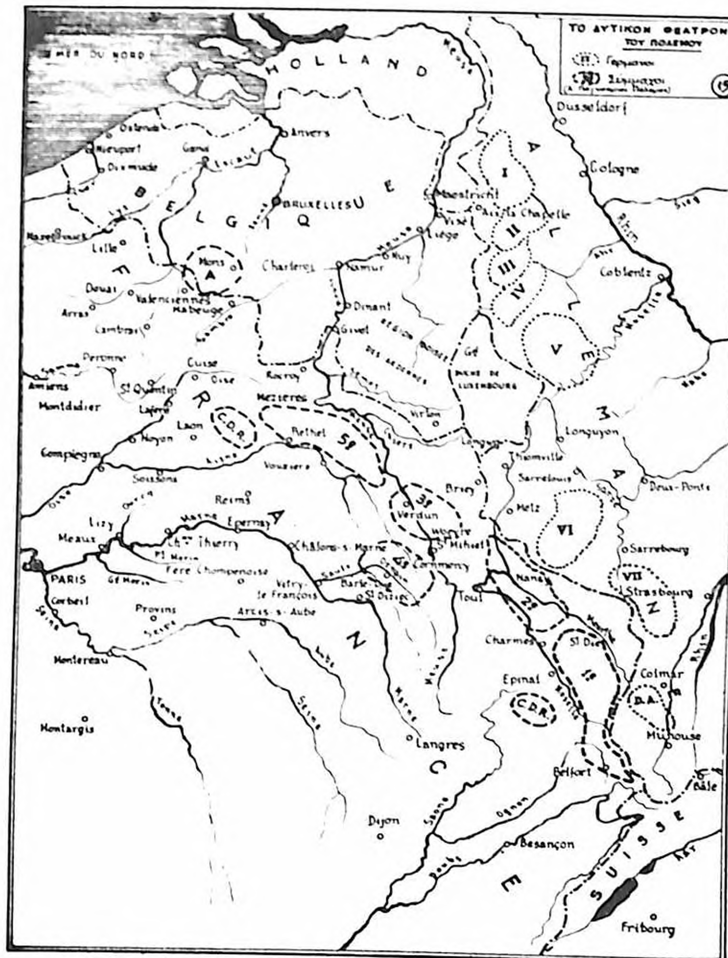
Ἡ διαταγὴ τῆς Γαλλικῆς ἐπιστρατεύσεως.

Μὲ ἄσματα, μὲ ἐκδηλώσεις ἐνθουσιασμοῦ καὶ παρεκτροπὲς ἄρχισε ὁ παγκόσμιος πόλεμος. Αἱ ἁμαξοστοιχίαι μεταφέρουν στρατεύματα στὸ μέτωπο καὶ τρομοκρατημένος ὁ βρεταννὸς ὑπουργὸς τῶν Ἐξωτερικῶν Γκρέϋ λέγει τὴν ἱστορικὴ καὶ προφητικὴ φρᾶσι:

"Αὐτὴν τὴν στιγμὴ σβύνουν τὰ φῶτα εἰς ὁλόκληρον τὴν Εὐρώπην. Ἡμεῖς δὲν θὰ τὰ ἴδωμεν πλέον νὰ ἀνάπτουν ἐκ νέου".

ΜΕΡΟΣ ΔΕΥΤΕΡΟ

ΔΥΤΙΚΟ ΜΕΤΩΠΟ

ΚΕΦΑΛΑΙΟ I

ΤΟ ΕΚΠΛΗΚΤΙΚΟ ΟΡΓΑΝΩΤΙΚΟ ΘΑΥΜΑ ΤΗΣ ΓΕΡΜΑΝΙΚΗΣ ΚΙΝΗΤΟΠΟΙΗΣΕΩΣ

Ἡ Γερμανία βαδίζει στὸ μοιραῖον.

Μὲ τὸν τελευταιο σιδηροδρομικὸ συρμὸ ὁ ὁποῖος κατευθύνεται ἀπὸ τὸ

Μόναχο στὸ Βερολῖνο, πρὶν νὰ τεθῆ εἰς ἐφαρμογὴν ἡ ἀπαγόρευσις τῆς κυκλοφορίας ταξιδιωτικῶν συρμῶν λόγω τῆς κινητοποιήσεως, ταξιδεύει ὁ βουλευτὴς στὸ Ράϊχσταγ Κόνραδ Χάουσμανν. Ταξιδεύει γιὰ νὰ παρευρεθῆ στὴν ἔκτακτο συνεδρίασι τοῦ σώματος.

Καὶ γράφει στὸ ἡμερολόγιό του:

"Στὸ Όστερμπούρκεν στάσις μεγάλης διαρκείας. Ἐπὶ μιὰ ὥρα περνοῦν στρατιωτικαὶ ἁμαξοστοιχίαι μὲ βαυαρικὰ στρατεύματα γεμᾶτα ἀπὸ ἐνθουσιασμόν, καὶ διψασμένα.

Ἐπειδὴ ἀπαγορεύονται οἰνοπνευματώδη ποτά, τοὺς προσφέρω μὴ οἰνοπνευματώδη ἀναψυκτικά. Όλη τὴν νύκτα περνοῦν στρατιωτικαὶ ἁμαξοστοιχίαι. Διακρίνονται μέσα στὴν νύκτα ἀπὸ τὰ ἀνοικτὰ βαγόνια ἄλογα, κανόνια, πυρομαχικά. Εὑρισκόμεθα ἐν ἐπιστρατεύσει. Ὁ πόλεμος εἶναι ἐπὶ θύραις.

Στὸν σιδηροδρομικὸ σταθμὸ τῆς Ἀνχάλτης στὸ Βερολῖνο ὑπάρχουν σωροὶ ὁλόκληροι ἀπὸ ἀποσκευές. Δὲν ὑπάρχει αὐτοκίνητο. Δὲν ὑπάρχει ἁμάξι γιὰ νὰ μεταφέρη τοὺς ταξιδιώτας".

Ὁ βυρτεμβέργιος ἀντισυνταγματάρχης Γκραϊνερ, ὁ ὁποῖος ἐπεξειργάσθη τὰ σχέδια τῆς κινητοποιήσεως, εἰργάσθη θαυμάσια. Κατὰ τὰς δύο πρώτας ἡμέρας κυκλοφοροῦν ἐπὶ τοῦ γερμανικοῦ σιδηροδρομικοῦ δικτύου 1800 στρατιωτικαὶ ἁμαξοστοιχίαι. Μετεφέρθησαν δι' αὐτῶν ἄνω τῶν τριῶν ἑκατομμυρίων τόννων πολεμικοῦ ὑλικοῦ.

Ἕνα ἄλλο θαῦμα ὀργανώσεως εἶναι ἡ ἐπένδυσις τῶν στρατιωτῶν. Χθὲς ἀκόμη οἱ στρατιῶται τῶν διαφόρων γερμανικῶν χωρῶν καὶ τῶν διαφόρων ὅπλων ἐφοροῦσαν διάφορες στολές, μὲ τὰ χρώματα τῆς παλαιᾶς παραδόσεως ἀπὸ τὸ λάμπον μπλὲ χρῶμα, ὡς τὸ βαθὺ κόκκινο. Τώρα ὅλα αὐτὰ ἐξηφανίσθησαν. Μέσα σὲ μιὰ νύκτα παρεχώρησαν τὴν θέσι των στὴν ὁμοιόμορφη στολὴ χρώματος χακί.

Ὁ πληθυσμὸς ἐκπλήσσεται καὶ στὸ ἐξωτερικὸ ἔχουν ἕνα ἀκόμη λόγον νὰ δείχνουν μὲ τὸ δάκτυλο τὴν Γερμανία καὶ νὰ λέγουν ὅτι ὅλα αὐτὰ ἔχουν ἑτοιμασθῆ ἀπὸ πολλοῦ.

Οἱ Γάλλοι πολεμοῦν ἀκόμη μὲ τὴν παλαιὰ των στολὴ καὶ ὁ βαυαρὸς ὑποστράτηγος διάδοχος τοῦ βαυαρικοῦ θρόνου, πρίγκηψ Ρούπρεχτ σημειώνει στὸ πολεμικὸ του ἡμερολόγιο ἀμέσως μετὰ τὶς πρῶτες μάχες:

"Στὸ βουνὸ κείτονται κατὰ σωροὺς Γάλλοι νεκροί! Διακρίνονται ἀπὸ μακρυὰ ἀπὸ τὸ κόκκινο χρῶμα τῶν περισκελίδων των. Μοιάζουν σὰν παπαροῦνες μέσα σὲ ἕνα ἀγρό".

Ὀκτὼ γερμανικαὶ στρατιαὶ εἶναι κατὰ τὴν ἔναρξι τοῦ πολέμου ἕτοιμαι νὰ ριφθοῦν στὴν μάχη. Ὁ αὐτοκρατορικὸς στόλος περιλαμβάνει τρεῖς μοῖρες πολεμικῶν τῆς γραμμῆς, μιὰ μοῖρα ἀνιχνευτικῶν καὶ ἑπτὰ στολίσκους τορπιλλοβόλων. Ἐκτὸς αὐτῶν ὑπάρχουν ἕξ ἑτοιμοπόλεμα ὑποβρύχια.

Εἰς τὸν ἀέρα ἡ γερμανικὴ αὐτοκρατορία ἀντιπροσωπεύεται ἀπὸ ἕξη "Τσέππελιν", ἕνα πηδαλιοχούμενον ἀερόστατο "Πάρσιφαλ" καὶ τέσσαρα ἀερόστατα τῆς συγκοινωνίας ποὺ ἔφεραν τὰ ὀνόματα "Σύττε – Λάντς", "Χάνσα", "Βικτώρια – Λουΐζα" καὶ "Σάξεν". Ἡ ἀεροπορία, ποὺ ἀνήκει στὴν δύναμι τοῦ στρατοῦ, διαθέτει 226 ἀεροπλάνα καὶ 21 ἀερόστατα συγκρατούμενα στὴ γῆ μὲ σύρμα ἐκ τῶν ὁποίων 15 στὸ δυτικὸ καὶ 6 στὸ ἀνατολικὸ μέτωπο.

Αὐτὴ εἶναι ἡ "ἀπαστράπτουσα" ἄμυνα γιὰ τὴν ὁποία συνεχῶς ὁμιλεῖ

ὁ αὐτοκράτωρ Γουλιέλμος.

Ὄχι ὀλιγώτερο "ἀπαστράπτων" εἶναι ὁ γερμανικὸς πολεμικὸς θησαυρός. Ἀνέρχεται σὲ 120 ἑκατομμύρια χρυσᾶ μάρκα ἀποτελούμενα ἀπὸ χρυσᾶ νομίσματα τῶν δέκα καὶ τῶν εἴκοσι μάρκων. Τὰ νομίσματα αὐτὰ εἶναι τοποθετημένα σὲ 1200 χαλύβδινα κιβώτια καὶ φυλάσσονται στὸν πύργο τοῦ Ἰουλίου τοῦ φρουρίου τοῦ Σπανδάου: Πίσω ἀπὸ τέσσαρες σιδερένιες θύρες καὶ τοίχους πάχους 2½ μέτρων, φρουροῦνται μέρα καὶ νύκτα ἀπὸ μιὰ ἰσχυρὰ στρατιωτικὴ φρουρά.

Ἐκτὸς ἀπὸ αὐτὸν τὸν πολεμικὸ θησαυρὸ ἡ γερμανικὴ αὐτοκρατορία διαθέτει 180 ἑκατομμύρια μάρκων εἰς μετρητὰ καὶ ἡ Ράϊχσμπανκ ἔχει 1700 ἑκατομμύρια μάρκα. Ἤδη ὅμως ἀπὸ τὶς πρῶτες ἡμέρες τῆς κινητοποιήσεως ἔχουν ἐξοδευθῆ 740 ἑκατομμύρια μάρκα. Ἔτσι ἡ οἰκονομικὴ καταστροφὴ τῆς Γερμανίας εὑρίσκεται ἤδη ἐπὶ θύραις πρὶν ἀκόμη νὰ ἀρχίση καλὰ καλὰ ὁ τετραετὴς πόλεμος.

Εἶναι ἀλήθεια τώρα ὅτι κανεὶς δὲν ὑπελόγιζε σὲ τόση μεγάλη διάρκεια. Στὶς πρῶτες μάλιστα στιγμὲς τοῦ ἐνθουσιασμοῦ του ὁ αὐτοκράτωρ Γουλιέλμος ὁ Βος εἶπε τὰ ἑξῆς:

"Πρὶν νὰ πέσουν τὰ φῦλλα οἱ στρατιῶται θὰ εὑρίσκωνται πίσω στὰ σπίτια των".

Ἀργότερα ὅταν ὁ φθινοπωρινὸς ἄνεμος ἐσάρωσε τὰ φῦλλα ὁ Κάϊζερ βάζει νερὸ στὸ κρασί του!

"Τὰ Χριστούγεννα, λέγει, θὰ ξαναγυρίσουν οἱ στρατιῶται στὰ σπίτια των".

Ὕστερα ὅμως κανεὶς πιὰ δὲν τολμοῦσε νὰ κάμη προβλέψεις περὶ τῆς λήξεως τοῦ πολέμου.

Παραβιάζεται ἡ οὐδετερότης τοῦ Βελγίου.

Πρὸς τὸ παρὸν ὅλα φαίνονται ρόδινα. Ὁ Γενικὸς Ἐπιτελάρχης Μόλτκε ἐκδίδει τὴν πρώτη διαταγὴ τῆς προωθήσεως τῶν γερμανικῶν στρατευμάτων. Ἀκολουθεῖ πιστὰ τὸ σχέδιον Σλίφφεν καὶ διατάσσει:

"Αἱ κύριαι δυνάμεις τοῦ γερμανικοῦ στρατοῦ θὰ βαδίσουν κατὰ τῆς Γαλλίας διὰ τοῦ Βελγίου καὶ τοῦ Λουξεμβούργου".

Τὸ Λουξεμβοῦργον κατελήφθη μέσα σὲ μιὰ νύκτα χωρὶς καμμιὰ προειδοποίησι. Τώρα ἔρχεται ἡ σειρὰ τοῦ Βελγίου καὶ ὁ Μόλτκε τρέμει μήπως ὁ ὑψηλὸς κύριός του ἀνατρέψη τὴν τελευταία στιγμή, τοὺς ὑπολογισμοὺς του. Ὁ Γουλιέλμος ἐνδιαφέρεται γιὰ κάθε λεπτομέρεια τῶν ἐπιχειρήσεων. Ἤδη τὴν 4ην Αὐγούστου ὁ Μόλτκε κατελήφθη ἀπὸ τρόμο, ὅταν ὁ Κάϊζερ θέλησε γιὰ πρώτη φορὰ νὰ δράση ὡς ἀρχιστράτηγος.

Ἐκείνη τὴν ἡμέρα ἐφαίνετο γιὰ λίγες ὧρες ὅτι ἡ Γαλλία θὰ παρέμενε οὐδετέρα. Ἡ γερμανικὴ κήρυξις τοῦ πολέμου δὲν εἶχε ἀκόμη φθάση στὸ Παρίσι καὶ ὑπὸ τὴν ἐπίδρασι αὐτῆς τῆς ἐσφαλμένης πληροφορίας ὁ Κάϊζερ πηγαίνει στὸ γραφεῖο τῶν χαρτῶν τοῦ γερμανικοῦ ἐπιτελείου καὶ φωνάζει γελῶν.

—Λοιπὸν θὰ βαδίσωμεν μὲ ὅλον τὸν στρατὸν μας ἐναντίον τῆς Ρωσσίας!

'Η ἀνόητη αὐτὴ σκέψις τῆς Αὐτοῦ Μεγαλειότητος συγκλονίζει σὲ τέτοιο σημεῖο τὸν ἐπιτελάρχη του, ὥστε γράφει στὰ ἀπομνημονεύματά του:

"Κάτι ἔσπασε μέσα μου, ποὺ δὲν ἦταν πιὰ δυνατὸν νὰ διορθωθῆ. 'Εκλονίσθησαν ἡ πίστις καὶ ἡ ἐμπιστοσύνη μου".

Τὴν ἰδία ἡμέρα—καὶ πρὶν ἀκόμη ἀρχίση πραγματικὰ ὁ πόλεμος,ὁ Μόλκιε παθαίνει μιὰ νευρικὴ κρίσι. Αὐτὴ ὀφείλεται ὀλιγώτερο σὲ στρατηγικὰ καὶ περισσότερο σὲ αἴτια διοικητικῆς καὶ τεχνικῆς φύσεως. 'Απὸ τὸ 1911 δηλαδή, τὰ σχέδια γιὰ τὴν προώθησι πρὸς 'Ανατολὰς εὑρίσκονταν σκονισμένα καὶ ἄθικτα σὲ ἕνα ἑρμάριο τοῦ Γενικοῦ 'Επιτελείου.

'Ο Μόλτκε δὲν ἔχει τὸ θάρρος νὰ τὸ πῆ στὸν αὐτοκράτορα. Παρατηρεῖ μόνο τὰ ἑξῆς:

"Ἂν αὐτὴ τὴ στιγμὴ μεταβάλλομε τὴν προώθησι πρὸς τὴν Δύσι σὲ μιὰ προώθησι πρὸς τὴν 'Ανατολὴ δὲν θὰ ἔχωμε πιὰ ἕνα ὀργανωμένο στρατὸ ἀλλὰ μιὰ μάζα ὡπλισμένων ἀνδρῶν χωρὶς ἐπισιτισμό".

'Ο Κάϊζερ στρέφεται ἀπότομα πρὸς τὸν Μόλτκε καὶ τοῦ λέγει:

"'Ο θεῖος σας θὰ μοῦ ἔδιδε μιὰ ἄλλη ἀπάντησι".

Κατασυντετριμμένος ὁ ἀνεψιὸς τοῦ μακαρίτου στρατάρχου δὲν ξεύρει τὶ νὰ ἀπαντήση. Πηγαίνει στὸ σπίτι του καὶ ἀφήνει ἐκεῖ νὰ τρέξουν ἐλεύθερα τὰ δάκρυά του.

'Εν τῷ μεταξὺ ἐξακριβώνεται ὅτι ἦσαν ἐσφαλμέναι αἱ πληροφορίαι περὶ οὐδετερότητος τῆς Γαλλίας. 'Ο Γουλιέλμος καλεῖ τὴν νύκτα κοντὰ του τὸν Μόλτκε καὶ τοῦ λέγει:

"Τώρα κάμετε ὅπως θέλετε τὴν προώθησί σας πρὸς δυσμάς".

Καὶ ἔτσι μὲ ἕνα ἐπιπόλαιο ἀρχιστράτηγο καὶ ἕνα ἐπιτελάρχη, τοῦ ὁποίου ἔχει κλονισθῆ ἡ πίστις καὶ ἡ ἐμπιστοσύνη, κατέρχεται ὁ γερμανικὸς στρατὸς στὸν πόλεμο.

Τελεσίγραφον στὸ Βέλγιον.

Τώρα πρέπει τὰ γερμανικὰ στρατεύματα νὰ βαδίσουν διὰ τοῦ Βελγίου. Καὶ ἐφαρμόζων τὸ μέρος αὐτὸ τοῦ σχεδίου Σλίφφεν κάμνει ὁ γερμανικὸς στρατός, ὅ,τι ἀκριβῶς ἐπερίμεναν ἀπὸ καιροῦ οἱ ἀντίπαλοί του. Ἤδη ἀπὸ τὸ 1878 τὸ γαλλικὸ γενικὸ ἐπιτελεῖο περιέλαβε στὰ σχέδια του μιὰ ἐνδεχομένη γερμανικὴ ἐπίθεσι κατὰ τῆς Γαλλίας διὰ τοῦ Βελγίου καὶ τὸ 1905 ἀντιμετωπίζουν καὶ οἱ βρεταννοὶ στρατιωτικοὶ αὐτὴν τὴν ὑπόθεσι . 'Ο Βρεταννὸς Γενικὸς 'Επιτελάρχης σὲρ Χένρυ Οὐΐλσων, περιηγήθηκε τὸ Βέλγιον ἐπανειλημμένως μὲ τὸ ποδήλατο, ἐξήτασε λεπτομερῶς τὸ ἔδαφος καὶ ἦταν ἕτοιμος νὰ ἀρνηθῆ κάθε ὅρκο, ὅτι οἱ Γερμανοὶ θὰ ἐπετίθεντο διὰ τοῦ Βελγίου.

Ἔτσι ἡ γερμανικὴ ἐπίθεσις δὲν θὰ μποροῦσε πιὰ νὰ ἔχη τίποτε τὸ ἐκπληκτικό.

'Εν τῷ μεταξὺ ὁ ἀρχικαγκελάριος Μπέτμανν Χόλλβεγ ἀγωνίζεται ἀπεγνωσμένως νὰ εὕρη μιὰ διπλωματικὴ διέξοδο ποὺ νὰ δικαιολογῆ τὴν γερμανικὴ ἐπιβουλή. Συντάσσεται μιὰ τολμηρὰ καὶ πολὺ διαφανὴς διευκρίνησις καὶ στὶς 7 μ.μ. τῆς 2ας Αὐγούστου ὁ Γερμανὸς πρέσβυς στὰς Βρυξέλλας βαρῶνος φὸν Μπέλωβ Σάλεσκε ἐπιφορτίζεται μὲ τὸ ἀχάριστο καθῆκον νὰ

τὴν ἐγχειρίση στὸν Βέλγο ὑπουργὸ τῶν Ἐξωτερικῶν Νταβινιόν.

"Ἡ αὐτοκρατορικὴ κυβέρνησις, τονίζεται στὴν διακοίνωσι ἔχει ἀσφαλεῖς πληροφορίας περὶ σχεδιαζομένης προωθήσεως γαλλικῶν δυνάμεων πρὸς κατάληψιν τῆς γραμμῆς τοῦ Ζιβέ Ναμὺρ εἰς τὴν γραμμὴν τοῦ ποταμοῦ Μάας. Δὲν δύναται λοιπὸν ἡ γερμανικὴ κυβέρνησις νὰ ἀπαλλαγῆ τῆς ἀνησυχίας ὅτι τὸ Βέλγιον, παρὰ τὴν καλήν του θέλησιν δὲν θὰ εὑρεθῆ εἰς θέσιν ἄνευ βοηθείας νὰ ἀποκρούση μίαν γαλλικὴν προώθησιν μὲ τόσην ἀποτελεσματικότητα, ὥστε νὰ ὑπάρχη ἀσφαλὴς ἐγγύησις διὰ τὴν διαγραφομένην ἀπειλὴν κατὰ τῆς Γερμανίας".

Καὶ ὕστερα ἀπὸ αὐτὴν τὴν σοφιστικὴ διατύπωσι διαβάζει ὁ Βέλγος ὑπουργὸς τῶν Ἐξωτερικῶν τὴν ἑξῆς ἀποφασιστικὴν φράσι:

"Εἶναι ἀπαίτησις ἐπιβαλλομένη ἀπὸ τὸ αἴσθημα τῆς αὐτοσυντηρήσεως νὰ προλάβη ἡ Γερμανία τὴν ἐχθρικὴν ἐπίθεσιν".

Τό Γενικό ἀρχηγεῖο τοῦ στρατάρχου Φόνς

Ἡ Γερμανία ἐλπίζει, ὅτι τὸ Βέλγιον θὰ ἐπιτρέψη τὴν διέλευσι τῶν γερμανικῶν στρατευμάτων διὰ τοῦ ἐδάφους του καὶ ὅτι θὰ παραμείνη οὐδέτερον. Ἐπειδὴ ὅμως τὸ σχέδιον Σλίφφεν δὲν προβλέπει ἄλλη λύσι, ἡ διακοίνωσις τελειώνει ὡς ἑξῆς:

"Ἂν τὸ Βέλγιον δείξη ἐχθρικὴν στάσιν ἔναντι τῶν γερμανικῶν στρατευμάτων, τότε ἡ Γερμανία θὰ εὑρεθῆ πρὸς μεγάλην της λύπην εἰς τὴν ἀνάγκην νὰ θεωρήση τὸ Βασίλειον ὡς ἐχθρόν".

Μὲ ὀργὴν αἱ Βρυξέλλαι ἀπορρίπτουν τὰς γερμανικὰς ἀξιώσεις. Τὸ Βέλγιον θέλει νὰ παραμείνη οὐδέτερον καὶ ὁ καθεὶς γνωρίζει ἐκτὸς τούτου, ὅτι ἡ Γερμανία ἐνεργεῖ ὑπὸ τὴν πίεσι τοῦ σχεδίου Σλίφφεν καὶ ὅτι ἡ γαλλικὴ προώθησις πρὸς τὴν γραμμὴ τοῦ Μάας εἶναι ἁπλῆ ἐπινόησις.

Ἔτσι ὁ Γερμανὸς πρέσβυς ἀναγκάζεται νὰ ἐπισκεφθῆ τὴν 4ην Αὐγούστου γιὰ δευτέρα φορὰ τὸν Βέλγο ὑπουργὸ τῶν Ἐξωτερικῶν. Ἡ διακοίνωσις τὴν ὁποίαν ἐγχειρίζει τώρα, δημιουργεῖ τὰ ἑξῆς γεγονότα:

"Λαμβάνω τὴν τιμὴν νὰ πληροφορήσω τὴν ὑμετέραν ἐξοχότητα, συμφώνως πρὸς

τὰς ἐντολὰς τὰς ὁποίας ἔχω, ὅτι ἡ αὐτοκρατορική κυβέρνησις τῆς Α.Μ. τοῦ Βασιλέως παρὰ τὰς εἰλικρινεῖς προτάσεις της, εὑρίσκεται πρὸς μεγίστην της λύπην εἰς τὴν ἀνάγκην ἔναντι τῶν γαλλικῶν ἀπειλῶν νὰ λάβη τὰ ἀναγκαῖα προστατευτικὰ μέτρα ἀκόμη καὶ διὰ τῆς βίας τῶν ὅπλων. Δεχθῆτε, κύριε ὑπουργέ, τὴν διαβεβαίωσι τῆς ἐξόχου ὑπολήψεώς μου. Φὸν Μπέλωβ Σάλεσκε".

Εἰσβολὴ εἰς τὸ Βέλγιον!

Στὴν πραγματικότητα ἡ εἰσβολὴ ἔχει ἀρχίσει μιὰ μέρα πρὸ τῆς ἐπιδόσεως τῆς γερμανικῆς διακοινώσεως, δηλαδὴ τὴν 3ην Αὐγούστου. Καὶ αὐτὸ εἶναι ἕνα ἀπὸ τὰ μοιραῖα ἐπακόλουθα τοῦ σχεδίου Σλίφφεν, τὸ ὁποῖον ὅπως εἴπομεν, προέβλεπε ταχυτάτην συντριβὴν τῆς Γαλλίας πρὶν νὰ τερματισθῆ ἡ ρωσσικὴ κινητοποίησις.

Ἡ κήρυξις πολέμου ἀπὸ μέρους τῆς Ἀγγλίας.

Τὴν 5ην Αὐγούστου ἀγγέλει τὸ Πρακτορεῖο Βόλφ:

"Ὁ Βέλγος πρεσβευτής, ὁ ὁποῖος ἐν ὀνόματι τῆς κυβερνήσεώς του ἐκήρυξε τὸν πόλεμον ἐγκατέλειψε τὴν πρωΐαν σήμερον τὸ Βερολῖνον".

Εἶναι ἡ πέμπτη κήρυξις πολέμου.

Ὀλίγο ἐνωρίτερα ἔγινε ἡ τετάρτη κήρυξις πολέμου διότι μὲ τὴν γερμανικὴ ἐπίθεσι κατὰ τοῦ Βελγίου ἔπρεπε ἡ Μ. Βρεταννία νὰ κάμη τὸ ἀποφασιστικὸ βῆμα. Ἀπὸ μακροῦ ὁ Βρεταννὸς ὑπουργὸς τῶν Ἐξωτερικῶν σὲρ Ἔδουαρδ Γκρέϋ, εἶχε ὑποσχεθῆ στοὺς Γάλλους βοήθεια σὲ περίπτωσι γερμανικῆς ἐπιθέσεως. Ἡ βελγικὴ περιπέτεια δημιουργεῖ τὴν κατάλληλη ἀτμόσφαιρα στὴν ἀγγλικὴ δημοσία γνώμη.

Τρία χρόνια πρὶν ἀπὸ τὴν ἔκρηξι τοῦ πολέμου, τὴν 23ην Φεβρουαρίου 1911, ὁ Ρῶσσος πρέσβυς στὸ Λονδῖνο, κόμης Ἀλέξανδρος Μπένκενδορφ εἶχε μιὰ συνομιλία μὲ τὸν σὲρ Ἔδουαρδ καὶ ἀμέσως ὕστερα ἀνέφερε στὴν Πετρούπολι τὰ ἑξῆς:

"Τὸ γερμανικὸ σχέδιο τῆς παραβιάσεως τῆς οὐδετερότητος τοῦ Βελγίου ὑπὸ τῶν Γερμανῶν σὲ περίπτωσι πολέμου κατὰ τῆς Γαλλίας θὰ εἶχε κατὰ τὴν γνώμη τοῦ σὲρ Ἔδουαρδ τὸ κολοσσιαῖο πλεονέκτημα, ὅτι διὰ τῆς παραβιάσεως τῆς βελγικῆς οὐδετερότητος θὰ συνεκινεῖτο τὸ Κοινοβούλιον καὶ ὁλόκληρος ἡ δημοσία γνώμη καὶ θὰ ἐδέχετο τὸν πόλεμο, ἐνῶ κατ' ἄλλον τρόπον θὰ ἦτο πολὺ δύσκολον γι' αὐτὴν νὰ ἐγκρίνη ὁποιαδήποτε πολεμικὰ σχέδια".

Ὁ Γκρέϋ ξεύρει πολὺ καλὰ ὅτι αὐτή, ἡ βάρβαρος ἐπιδρομὴ ἐναντίον μιᾶς γενναίας καὶ ἀθώας μικρᾶς χώρας θὰ προκαλοῦσε τὴν θύελλα.

Χρειάζεται αὐτὴν τὴν θύελλα γιὰ νὰ ἐκπληρώση τὴν μυστικὴ ὑπόσχεσι βοηθείας, ποὺ αὐτὸς καὶ ὁ ὑπουργὸς τῶν Στρατιωτικῶν Χαλδαίην ἔδωσαν στὸ Παρίσι. Γιατί, ἔδωσαν αὐτὴν τὴν ὑπόσχεσι ἐν ἀγνοίᾳ ὅλων σχεδὸν τῶν συναδέλφων των στὸ ἀγγλικὸ ὑπουργικὸ συμβούλιο καὶ — ὅπως παρατηρεῖ ὁ λόρδος Λόδεμπορν — χωρὶς νὰ ἔχη γνῶσιν τὸ Κοινοβούλιον.

Πραγματικὰ τὰ περισσότερα μέλη τοῦ ὑπουργικοῦ συμβουλίου εἶναι τεταγμένα ὑπὲρ τῆς εἰρήνης. Μιὰ μόλις ἡμέρα πρὸ τῆς ἐκρήξεως τοῦ πολέμου, τέσσαρες ὑπουργοὶ ὑποβάλλουν τὰς παραιτήσεις των καὶ δηλοῦν σὲ

μιὰ μυστικὴ συνεδρίασι τοῦ ὑπουργικοῦ συμβουλίου κλαίοντες—τότε οἱ ὑπεύθυνοι ἔκλαιαν ἀκόμη— ὅτι δὲν ἠμποροῦσαν νὰ συμβιβάσουν τὴν πολεμοχαρῆ πολιτικὴ μὲ τὴν συνείδησί των.

Καὶ ὁ Γερμανὸς πρέσβυς στὸ Λονδῖνο πρίγκηψ Κάρολος Λιχνόφσκη ἔχει δάκρυα στὰ μάτια ὅταν λέγει στὸν Ἄγγλο πρωθυπουργὸ λόρδο Ἀσκουΐθ:

"Ἕνας πόλεμος μεταξὺ τῶνδύο χωρῶν μας εἶναι τελείως ἀκατανόητος!".

Ἀλλὰ ἡ γραμμὴ ποὺ ἐχάραξε ὁ Γκρέϋ ἐξακολουθεῖ νὰ ὑπάρχη. Δὲν μπορεῖ νὰ τὴν μεταβάλη. Πιστεύει τουλάχιστον ὁ ἴδιος ὅτι δὲν μπορεῖ νὰ τὴν μεταβάλη. Ἡ Μ. Βρεταννία θὰ κατέλθη στὸν πόλεμο καὶ δὲν ἔχει καμμιὰ σημασία αὐτὸ ποὺ λέγει μιὰ μέρα ἐμπιστευτικὰ στὸν ὑπουργὸ τῶν Ἐσωτερικῶν Σασόνωφ ὁ πρέσβυς τῆς Μ. Βρεταννίας στὴν Πετρούπολι.

"Στὸν Γκρέϋ ἐπικρατεῖ ἕνα ὡρισμένο αἴσθημα. Τὸ αἴσθημα ὅτι αὐτὸς πρὸ παντὸς ὤθησε τὴν Ἀγγλία στὸν πόλεμο. Γι' αὐτὸ αἰσθάνεται συνεχῶς μιὰ βαθειὰ προσωπικὴ εὐθύνη".

Τυφλός, γέρων καὶ λησμονημένος ἀπέθανε ὁ σὲρ Ἔδουαρδ τὸ 1933. Ὁ Βρεταννὸς ἱστορικὸς Ἔρνεστ Χένδερσον γράφει γι' αὐτόν:

"Ὅταν γυμνὸς καὶ τρέμων ἀντίκρυσε τὸ φάντασμα τοῦ θανάτου, αἰσθάνθηκε μεταμέλεια γιὰ ὅ,τι ἔκαμε. Κανένας ὅμως ἀπὸ τὰ ἑκατομμύρια τῶν νεκρῶν δὲν ἐζωντάνεψε. Ἦταν ἀργά, πολὺ ἀργά".

Ὁ ἡρωϊκὸς δήμαρχος τῶν Βρυξελλῶν Μάξ.

Τὴν 4ην Αὐγούστου ὅταν τὰ γερμανικὰ στρατεύματα ἐβάδιζαν πιὰ ἐπὶ βελγικοῦ ἐδάφους ὁ σὲρ Ἔδουαρδ Γκρέϋ στέλλει ἕνα τελεσίγραφο στὸ Βερολῖνο:

"Ἡ γερμανικὴ κυβέρνησις πρέπει νὰ δηλώση ὅτι θὰ σεβασθῆ τὴν βελγικὴ οὐδετερότητα".

Ὁ ἀρχικαγκελάριος φὸν Μπέτμανν Χόλλβεγ ξεύρει ὅτι τὸ τελεσίγραφο αὐτὸ ἰσοδυναμεῖ μὲ κήρυξι πολέμου. Ὁ Βρεταννὸς πρέσβυς σὲρ Ἔδουάρδ Γκόσεν ὁ ὁποῖος ἐπιδίδει τὴν ἀγγλικὴ διακοίνωσι γράφει:

"Εὑρῆκα τὸν ἀρχικαγκελάριο ὑπὸ τὸ κράτος πολὺ μεγάλης ταραχῆς. Ἤρχισε μὲ μιὰ ὁμιλία ποὺ διήρκεσε περίπου εἴκοσι λεπτά. Εἶπε ὅτι ἡ ἐνέργεια αὐτὴ τῆς βρεταννικῆς κυβερνήσεως εἶναι τρομερά. Μόνον ἐξ αἰτίας μιᾶς λέξεως, τῆς λέξεως οὐδετερότης, καὶ μόνο γιὰ ἕνα κουρελόχαρτο ἡ Μ.

Βρεταννία θέλει νὰ κηρύξη τὸν πόλεμο ἐναντίον ἑνὸς συγγενοῦς λαοῦ...

Τίποτε δὲν μποροῦσε νὰ εἶναι πιὸ ἀκατάλληλο ἀπὸ αὐτὰ τὰ λόγια τοῦ Μπέτμανν Χόλλβεγ. Ἡ λέξις "κουρελόχαρτο" ποὺ ἐβγῆκε τότε ἀπὸ τὰ χείλη τοῦ Γερμανοῦ ἀρχικαγκελαρίου παρέμεινε στὸν παγκόσμιο γλωσσικὸ θησαυρὸ ὡς χαρακτηρισμὸς τῆς περιφρονήσεως πρὸς τὰς συνθήκας καὶ τὰς διεθνεῖς συμφωνίας.

Ἀλλὰ εἶναι πράγματι μόνο αὐτὸ τὸ κομμάτι χαρτὶ ποὺ ἐπέφερε τὴν καταστροφή; Εἶναι πράγματι μόνο ἡ πολιτικὴ τοῦ Γκρέυ, ποὺ ἔρριξε τὴν Μ. Βρεταννία στὸν πόλεμο;

Ὁ Μπέτμανν Χόλλβεγ ὁμολογεῖ εἰς τὸν συνομιλητήν του πρέσβυν Γκόσεν ὅτι αἱ πολιτικαί του ἀπόψεις, μετὰ τὸ βρεταννικὸν τελεσίγραφον κρημνίζονται ὡς χάρτινος πύργος. Ὅτι ὁ ἀρχικαγκελάριος ἐτρέφετο μὲ αὐταπάτες τὸ κατέστησε σαφὲς ὁ διάδοχος πρίγκηψ Γουλιέλμος. Στὰ ἀπομνημονεύματά του γράφει πράγματι ὁ υἱὸς τοῦ τελευταίου Γερμανοῦ αὐτοκράτορος.

"Τὴν 31ην Ἰουλίου, στὸ βραδυνὸ γεῦμα στὰ Νέα Ἀνάκτορα, παρεκάθητο καὶ ὁ θεῖος μου πρίγκηψ Ἐρρῖκος. Διεφώνησα μαζύ του ὅταν διετάθην ὅτι εἰς περίπτωσιν πολέμου ἡ Ἀγγλία θὰ συνετάσσετο ἀσφαλῶς μὲ τὸ μέρος τῶν ἀντιπάλων μας. Ὁ πρίγκηψ Ἐρρῖκος δὲν ἠθέλησε νὰ παραδεχθῆ αὐτὴν τὴν ἄποψι.

Τὴν 2α Αὐγούστου ἀπεχαιρέτησα τὸν πατέρα μου γιὰ νὰ μεταβῶ στὸ μέτωπο. Τὴν στιγμὴ ποὺ ἐγκατέλειπα τὸν μικρὸ κῆπο ποὺ ἐκτείνεται κατὰ μῆκος τοῦ ἀνακτόρου καὶ τοῦ Σπρέα ποταμοῦ συναντήθηκα μὲ τὸν ἀρχικαγκελάριο ποὺ ἔφευγε ἀπὸ συνεργασία ποὺ εἶχε μὲ τὴν Αὐτοῦ Μεγαλειότητα. Ὁ Καγκελάριος μὲ ρώτησε:

—Μεταβαίνει στὸ μέτωπο ἡ Ὑμετέρα αὐτοκρατορικὴ Ὑψηλότης;

—Ναί.

—Θὰ τὰ καταφέρη ὁ στρατός μας;

—Ὅ,τι μπορεῖ νὰ καταφέρη ἕνας στρατός, στὸν κόσμο, θὰ τὸ κάμη ὁ ἰδικός μας. Ἡ Ἀγγλία ὅμως εὑρίσκεται μὲ τὸ μέρος τῶν ἀντιπάλων μας.

—Αὐτὸ ἀποκλείεται Ὑψηλότατε. Ἡ Ἀγγλία ἀσφαλῶς θὰ παραμείνη οὐδετέρα.

—Ἐγώ, Ἐξοχώτατε, πιστεύω ὅτι σὲ λίγες μέρες θὰ μᾶς κηρύξουν τὸν πόλεμο.

—Ἂν συμβῆ αὐτὸ Ὑψηλότατε, θὰ τὸ θεωρήσω ὡς τὸ μεγαλύτερο δυστύχημα γιὰ τὴν Γερμανία.

Ἀποτροπιασμὸς τῶν ὑγειῶν στοιχείων γιὰ τὸν πόλεμον.

Ὁ Μπέτμανν Χόλλβεγ ἔπεσε ἀπὸ τὰ σύννεφα ὅταν εἶδε τὴν Ἀγγλία νὰ τοῦ κηρύσση τὸν πόλεμο καὶ πρέπει τώρα νὰ προσαρμοσθῆ πρὸς ὡρισμένα γεγονότα τὰ ὁποῖα ἀπὸ καιροῦ εἶχαν λάβη ὑπ' ὄψιν των ρεαλισταὶ πολιτικοί. Ὁ βουλευτὴς τοῦ Ράϊχσταγ Χάουσμαν λέγει π.χ. στὸν ναύαρχο Τίρπιτς.

—Οἱ ἄνθρωποι ἐδῶ ἐξακολουθοῦν νὰ πιστεύουν στὴν οὐδετερότητα τῆς Ἀγγλίας. Ἀπὸ τὴν στιγμὴν ποὺ ξεύρω ὅτι βαδίζομεν διὰ τοῦ βελγικοῦ ἐδάφους ἀποκλείω ἀπολύτως τὴν οὐδετερότητα τῆς Ἀγγλίας.

—Καὶ ἐγὼ τὴν ἀποκλείω, λέγει ὁ Τίρπιτς.

Τὴν ἴδια περίπου ὥρα ἡ σύζυγος τοῦ Ἄγγλου πρωθυπουργοῦ Ἄσκουιθ κάθεται στὴν γερμανικὴ πρεσβεία μαζὺ μὲ τὴν σύζυγο τοῦ γερμανοῦ πρέσβεως πρίγκηπος Λιχνόβσκη. Καὶ γίνεται καὶ πάλι φανερὸ πόσο ἀπελπιστικὴ εἶναι ἡ κατάστασις.

Ἐκεῖνο τὸ πρωΐ τῆς Κυριακῆς, ἔλεγε ἀργότερα ἡ λαίδη Ἀσκουΐθ, εὑρῆκα τὴν πριγκήπισσα Λιχνόβσκη ξαπλωμένη σὲ ἕνα πράσινο καναπὲ μὲ ἕνα σκυλάκι κοντά της. Τὰ μάτια της ἦσαν κόκκινα καὶ πρισμένα ἀπὸ τὰ δάκρυα. Ὁ σύζυγός της περπατοῦσε νευρικὸς μέσα στὸ δωμάτιο καὶ ἔσφιγγε τὰ χέρια του. Ὅταν μὲ εἶδε μὲ ἔπιασε ἀπὸ τὸ μπράτσο καὶ μοῦ εἶπε μὲ δυνατὴ ἀλλὰ βραχνὴ φωνή:

—Ὦ πῆτε μου ὅτι δὲν θὰ ἔχωμε πόλεμο. Δὲν μπορεῖ, ἀγαπητὴ κυρία Ἀσκουΐθ νὰ γίνη τίποτε γιὰ νὰ τὸν ἀποφύγωμε;

Ἡ κυρία Λιχνόβσκη σηκώθηκε ἀπὸ τὸν καναπὲ καὶ εἶπε:

—Κοντεύω νὰ τρελλαθῶ ὅταν σκέπτωμαι ὅτι ἐμεῖς δῶ προξενήσαμε τόσο κακὸ σὲ ἀθώους καὶ εὐτυχισμένους ὡς τώρα ἀνθρώπους. Τώρα καταλαβαίνω πόσο δίκαιο εἶχα ποὺ δὲν μποροῦσα νὰ ὑποφέρω τὸν Καΐζερ καὶ τὸ ἄμεσο περιβάλλον του. Χίλιες φορὲς τὸ εἶπα καὶ τὸ λέω καὶ μιὰ ἀκόμη φορά. Δὲν θὰ πατήσω ποτὲ πιὰ τὸ κατῶφλι τῶν ἀνακτόρων του.

Πρίγκηψ Λιχνόβσκη: "Δὲν μπορῶ ἀκόμη νὰ καταλάβω τί συνέβη. Σᾶς βεβαιῶ ὅτι δὲν μπορῶ νὰ τὸ καταλάβω.

Τὰ ἐρείπια τῆς καταστραφείσης ἀπὸ τοὺς Γερμανοὺς βιβλιοθήκης τῆς πόλεως Λουβαὶν τοῦ Βελγίου.

Αὐτὴ εἶναι ἡ κατάστασις στὸ σπίτι τοῦ Γερμανοῦ πρέσβεως στὸ Λονδῖνο. Ἀλλὰ καὶ ὁ σὲρ Ἔδουαρδ Γκόσεν, ὁ Βρεταννὸς πρέσβυς στὸ Βερολῖνον δὲν εἶναι ὀλιγώτερον ταραγμένος. Ἀφοῦ ἐπέδωκε στὸν ἀρχικαγκελάριο Μπέτμανν Χόλλβεγ τὸ βρεταννικὸ τελεσίγραφο καὶ ἄκουσε ἀπὸ αὐτὸν τὴν φράσι γιὰ τὸ κουρελόχαρτο, μόλις μπορεῖ νὰ συγκρατήση τὰ δάκρυα του. Μετὰ τὴν συνομιλία του μὲ τὸν ἀρχικαγκελάριο τὸν παρακαλεῖ νὰ μείνη ἀκόμη μερικὰ λεπτὰ στὸ γραφεῖο του, γιατὶ δὲν θέλει νὰ τὸν ἰδῆ σὲ τέτοια κατάστασι τὸ προσωπικὸ τῆς καγκελαρίας.

Μὲ τὴν ἀπόφασι τῆς Μ. Βρεταννίας ἔσπασαν καὶ τὰ τελευταῖα φράγματα ποὺ ἐμπόδιζαν τὴν καταστροφή. Ἤδη ἀπὸ τῆς 3ης Αὐγούστου ὁ σὲρ Ἔδουαρδ Γκρέϋ ἐδήλωνε στὴν Βουλὴ τῶν Κοινοτήτων:

"Σήμερον κατέστη πλέον φανερὸν ὅτι δὲν ἠμπορεῖ νὰ διατηρηθῆ ἡ εἰ-

ρήνη εἰς τὴν Εὐρώπην".

Τρεῖς μέρες ἀργότερα ἐκθέτει ὁ πρωθυπουργὸς Ἄσκουϊθ στὴν Βουλὴ τῶν κοινοτήτων τοὺς λόγους οἱ ὁποῖοι ἠνάγκασαν τὴν κυβέρνησιν τῆς Αὐτοῦ Μεγαλειότητος μὲ μεγάλην δυσφορίαν καὶ ἄπειρον λύπην νὰ κηρύξη τὸν πόλεμον κατὰ τῆς Γερμανίας.

"Ἐπεβλήθη εἰς ἡμᾶς αὐτὸς ὁ πόλεμος" λέγει, ὁ Βρεταννὸς πρωθυπουργὸς τερματίζων τὸν λόγον του, καὶ ἐπαναλαμβάνει ἔτσι τὰ ἴδια λόγια ποὺ ἐλέχθησαν καὶ στὴν Γερμανία.

Μὲ ἀπερίγραπτο ἐνθουσιασμὸ ἡ Βουλὴ τῶν Κοινοτήτων ἐγκρίνει τὴν στάσι τῆς κυβερνήσεως. Ἴσως ὅμως ὁ ἐνθουσιασμὸς καὶ αἱ ἐπευφημίαι θὰ ἦσαν μικρότεραι ἂν μποροῦσαν νὰ προβλέψουν πόσο ἔξω ἀπὸ τὴν πραγματικότητα ἦταν ἡ διαβεβαίωσις τοῦ σὲρ Ἔδουαρδ Γκρέϋ, τὴν ὁποία θεωροῦσε καὶ ὡς τὸ καλύτερό του ἀτοῦ.

"Ἂν λάβωμεν μέρος εἰς τὸν πόλεμον δὲν θὰ ἔχωμεν νὰ ὑποφέρωμεν περισσότερα ἀπὸ τὸ ἂν μείνωμεν ἔξω ἀπὸ αὐτόν".

Ὁ σὲρ Ἔδουαρδ Γκρέϋ φαίνεται ὅτι ξεύρει παρ' ὅλα ταῦτα πολὺ καλά, τί πρόκειται πραγματικὰ νὰ ὑποφέρουν οἱ συμπατριῶται του. Μόλις ἐπέστρεψε ἀπὸ τὴν Βουλὴν τῶν Κοινοτήτων στὸ ὑπουργεῖο τῶν Ἐξωτερικῶν κτυπᾶ καὶ μὲ τοὺς δυὸ γρόνθους του ἐπάνω στὸ γραφεῖο του καὶ φωνάζει συνεχῶς:

—Μισῶ τὸν πόλεμο! Ναί, ναί, μισῶ τὸν πόλεμο!

Ὁ λόγος τοῦ Κάϊζερ πρὸς τοὺς Βουλευτὰς τοῦ Ράϊχσταγ. Στὰ ἀνάκτορα τοῦ Κάϊζερ.

Φαίνεται ὅτι οἱ ἄνθρωποι, παντοῦ στὴν Εὐρώπη, κατέχονται ἀπὸ ἀκατανόητες ἀντιφάσεις: Ὑποκινοῦν τὸν πόλεμο καὶ τὸν μισοῦν ἀπὸ τὸ ἄλλο μέρος. Φωνάζουν ζήτω καὶ αἰσθάνονται φόβο.

Στὴν μεγάλη Βρεταννία αἱ τράπεζαι κλείνουν προσωρινὰ τὶς θυρῖδες των γιὰ νὰ ἐμποδίσουν μιὰ κατάρρευσι. Ὁ πληθυσμὸς ὅπως, λέγει μιὰ γερμανικὴ ἀνακοίνωσις φέρεται ἀξιοπρεπῶς. Ἀντιμετωπίζει τὸν πόλεμο μὲ μεγάλη ἐπιφύλαξι.

Καὶ στὸ Βερολῖνον ὁ κόσμος σκέπτεται κάπως καὶ δὲν περιορίζεται μόνο σὲ ἐπευφημίες καὶ σὲ χειροκροτήματα. Μιὰ ἐφημερὶς ἐκείνης τῆς ἐποχῆς γράφει:

"Βαθειὰ συγκίνησι κατέχει τὶς ψυχὲς ὅλων τῶν ἀνθρώπων. Ὅποιος εἶδε χθὲς νὰ τρέχουν ἄφθονα δάκρυα, ὅποιος ἄφησε τὴν ψυχή του νὰ νοιώση τὸ αἴσθημα μὲ τὸ ὁποῖο ἑκατοντάδες χιλιάδων γυναικῶν καὶ παιδιῶν ξεπροβόδιζαν τὸν ἀρχηγὸ τῆς οἰκογενείας των, αὐτὸς μόνον ἠμπορεῖ νὰ ἀντιληφθῆ τὴν σοβαρότητα τῆς μελλούσης καταστάσεως, αὐτὸς μόνον ἠμπορεῖ νὰ αἰσθανθῆ τὸ μέγεθος τῆς ἐπερχομένης δυστυχίας καὶ τὸν πόνο ποὺ αἰσθάνονται ἑκατομμύρια ἀνθρωπίνων καρδιῶν".

Αἱ σημαῖαι ὅμως, ἡ μουσικὴ μὲ τὰ ἐνθουσιώδη ἐμβατήρια καὶ ἡ τυφλὴ πεποίθησις στὴν νίκη ἀποκτοῦν τὸ προβάδισμα καὶ σβήνουν κάθε ἄλλη σκέψι. Τὸ γερμανικὸ Ράϊχσταγ ἐκλήθη σὲ ἔκτακτο συνεδρίασι. Τὴν Τρίτη, 4ην

Αὐγούστου, ὁ αὐτοκράτωρ Γουλιέλμος δέχεται τοὺς βουλευτὰς στὴν Λευκὴ Αἴθουσα τῶν 'Ανακτόρων—μόνο πρέπει νὰ παραιτηθῆ ἀπὸ τὴν παρουσία τῶν σοσιαλδημοκρατῶν, ποὺ γιὰ λόγους ἀρχῆς, δὲν δέχονται νὰ μεταβοῦν στὰ ἀνάκτορα. Ἔχουν τὴν γνώμη ὅτι ὁ αὐτοκράτωρ πρέπει νὰ ἔλθη στοὺς ἀντιπροσώπους τοῦ λαοῦ καὶ ὄχι αὐτοὶ νὰ πᾶνε στὸν αὐτοκράτορα.

Στὰς μία μετὰ τὸ μεσημέρι συνεκεντρώθησαν περίπου διακόσια ἄτομα στὴν ὡραιοτέρα αἴθουσα τῆς Πρωσσίας. Μερικοὶ ἀπὸ τοὺς παρευρισκομένους ἀξιωματικοὺς φοροῦν στολὴ χρώματος χακί. 'Ο ἀρχικαγκελάριος φὸν Μπέτμανν Χόλλβεγ φορεῖ τὴν παλαιὰ μπλὲ στρατιωτικὴ στολή. Αὐλικοὶ μὲ χρυσοκέντητα φράκα, πηγαίνουν ἐδῶ καὶ ἐκεῖ. Στὸν ἐξώστη κάθεται ἡ αὐτοκράτειρα μὲ μερικὲς κυρίες ἐπὶ τῶν τιμῶν.

Ἕνα σάλπισμα ἀγγέλλει τὴν ἐμφάνισι τοῦ αὐτοκράτορος.

Προχωρεῖ μὲ ἀρρενωπὸ βῆμα. Φορεῖ στολὴ χακὶ καὶ ὑψηλὰ στρατιωτικὰ ὑποδήματα χρώματος καφέ.

Οἱ βουλευταὶ φωνάζουν "οὐρρά"!

'Ο Κάϊζερ στέκεται μπροστὰ στὸν θρόνο καὶ παίρνει ἀπὸ τὰ χέρια τοῦ ὑφυπουργοῦ Βανσάφφτ ἕνα δερμάτινο χαρτοφύλακα, ποὺ περιέχει τὸν λόγο ποὺ πρόκειται νὰ ἐκφωνήση:

'Αξιότιμοι Κύριοι, διαβάζει ὁ αὐτοκράτωρ μὲ σιγανὴ φωνή, ποὺ γίνεται σιγὰ—σιγὰ ὅλο καὶ πιὸ δυνατή, κατὰ τὰς σοβαρὰς αὐτὰς στιγμὰς τὰς ὁποίας διανύομεν συγκέντρωσα περὶ ἐμὲ τοὺς ἐκπροσώπους τοῦ λαοῦ. Μὲ βαρεῖαν τὴν καρδίαν ἠναγκάσθην νὰ κινητοποιήσω τὸν στρατόν μου ἐναντίον ἑνὸς γείτονος, μὲ τὸν ὁποῖον ἐπολέμησεν ἀπὸ κοινοῦ εἰς πλεῖστα πεδία τῶν μαχῶν. Μὲ καθαρὰν τὴν συνείδησιν καὶ καθαρὰν τὴν χεῖρα λαμβάνομεν τὸ ξίφος σταθεροὶ καὶ πιστοί, ἱπποτικοί, ταπεινοὶ πρὸ τοῦ Θεοῦ καὶ μὲ ἀγωνιστικὴ διάθεσι πρὸ τοῦ ἐχθροῦ".

Πρὸς γενικὴν ἔκπληξιν τῶν παρισταμένων ὁ αὐτοκράτωρ Γουλιέλμος ρίχνει τὸν χαρτοφύλακα πίσω στὸν θρόνο καὶ συνεχίζει τώρα ἐκ τοῦ προχείρου:

"'Ανεγνώσατε, κύριοί μου, τὶ εἶπα πρὸς τὸν λαόν μου ἀπὸ τοῦ ἐξώστου τῶν ἀνακτόρων. 'Επαναλαμβάνω: Δὲν γνωρίζω πλέον κόμματα. Γνωρίζω μόνον Γερμανούς! Οὐρανομήκεις ἐπευφημίαι.

"Καὶ εἰς πίστωσίν τούτου, συνεχίζει ὁ αὐτοκράτωρ, εἰς ἔνδειξιν ὅτι εἶσθε ἀποφασισμένοι ἄνευ διακρίσεως κομμάτων, ἄνευ διακρίσεως τάξεων καὶ θρησκευτικῶν πεποιθήσεων νὰ μὲ ἀκολουθήσετε ὅτι δήποτε καὶ ἂν συμβῆ καλῶ τοὺς ἀρχηγοὺς τῶν κομμάτων νὰ ἔλθουν πλησίον μου καὶ νὰ βεβαιώσουν αὐτὴν τὴν ὑπόσχεσιν διὰ χειραψίας".

Καὶ ἀκολουθεῖ μία σκηνὴ γεμάτη ἐνθουσιασμό. 'Ενῶ οἱ παρευρισκόμενοι ἐπευφημοῦν προχωροῦν οἱ ἀρχηγοὶ τῶν κομμάτων, πλησιάζουν τὸν αὐτοκράτορα, τὸν κοιτάζουν στὰ μάτια, χωρὶς νὰ κάμουν τὴν καθιερωμένη ὑπόκλισι καὶ τοῦ σφίγγουν τὸ χέρι.

'Ακόμη καὶ στὶς τρεῖς μετὰ τὸ μεσημέρι ὅταν οἱ βουλευταὶ συνεκεντρώθησαν στὴν αἴθουσα τοῦ Ράϊχσταγ δὲν εἶχε κοπάση ὁ ἐνθουσιασμός.—Προηγήθησαν μακραὶ συνεννοήσεις πρὸ τῆς συνεδριάσεως καὶ συνεφώνησαν νὰ ἀποφευχθοῦν δυσάρεστοι συζητήσεις κατὰ τὴν συνεδρίασι. Τὰ ἀστικὰ κόμματα ἀνέλαβαν τὴν ὑποχρέωσι νὰ χειροκροτήσουν τὸν λόγο τοῦ σοσιαλδημοκράτου βουλευτου Χάαζε—ἀφοῦ αὐτὸς πρῶτον ἔσβησε μερικὲς περικοπὲς ἀπὸ αὐτόν. Εἰς ἀντάλλαγμα οἱ σοσιαλδημοκρόται ἀνέλαβον τὴν ὑποχρέωσι νὰ ζητωκραυγάσουν ὑπὲρ τοῦ αὐτοκράτορος ὑπὸ τὸν ὅρον ὅτι θὰ

ἐκαλοῦντο ἀπὸ τὸν Πρόεδρον νὰ ζητωκραυγάσουν "ὑπὲρ τοῦ αὐτοκράτορος, τοῦ λαοῦ καὶ τῆς πατρίδος". Μοναδικὸ θέμα τῆς ἡμερησίας διατάξεως θὰ ἦτο ἡ ἔγκρισις τῶν πολεμικῶν πιστώσεων.

Ἔτσι ἡ συνεδρίασις προετοιμάσθη πολὺ καλά. Δὲν θὰ παρουσιάζονταν καμμία παραφωνία, τώρα μάλιστα, ποὺ τὰ βλέμματα ὅλων ἦσαν στραμμένα πρὸς τὸ Ράϊχσταγ. Ὁ ἀρχικαγκελάριος ὅμως φὸν Μπέτμανν Χόλλβεγ προχωρεῖ πέραν τοῦ δέοντος. Λέγει ὡρισμένες φράσεις μεγάλης ἱστορικῆς σημασίας.

"Σοβαραὶ στιγμαί, λέγει, ἀνατέλλουν ἐπὶ τῆς Εὐρώπης. Ἠθέλαμεν ὅλοι μας νὰ ἐξακολουθήσωμεν νὰ ζῶμεν ἐν εἰρηνικῇ ἐργασίᾳ. Καὶ μία ἀπόφασις κατεῖχεν ὅλους μας ἀπὸ τοῦ αὐτοκράτορος μέχρι καὶ τοῦ τελευταίου στρατιώτου. Τὸ ξίφος μας θὰ ἐξήρχετο ἀπὸ τὴν θήκην του μόνον πρὸς ὑπεράσπισιν μιᾶς δικαίας ὑποθέσεως".

Ὕστερα ἀκολουθοῦν αἱ χαρακτηριστικαὶ περικοπαί:

"Εὑρισκόμεθα τώρα ἐν ἀμύνῃ. Ἡ ἀνάγκη δὲν ὑπακούει εἰς νόμους. Τὰ στρατεύματά μας κατέλαβαν τὸ Λουξεμβοῦργον. Ἴσως θὰ ἀναγκασθοῦν νὰ διέλθουν καὶ διὰ βελγικοῦ ἐδάφους. Αὐτὸ ἀντιβαίνει πρὸς τὰς διατάξεις τοῦ διεθνοῦς δικαίου. Τὴν ἀδικίαν ὅμως τὴν ὁποίαν διαπράττομεν θὰ ζητήσωμεν νὰ ἐπανορθώσωμεν, μόλις ἐπιτύχωμεν εἰς τοὺς στρατιωτικοὺς ἀντικειμενικοὺς σκοπούς μας".

Ἔτσι ἐπισήμως καὶ σαφῶς στὰς κηρύξεις τοῦ πολέμου ἀπὸ μέρους τῆς Γερμανίας προστίθεται καὶ ἡ ὁμολογία τῆς ἐνοχῆς της, ἡ ὁποία ὕστερα ἀπὸ τέσσαρα χρόνια θὰ παίξῃ τόσο σημαντικὸ ρόλο στὰς διαπραγματεύσεις τῆς εἰρήνης ποὺ ἔγιναν στὰ ἀνάκτορα τῶν Βερσαλλιῶν.

Καὶ δὲν ἔχει καμμιὰ σημασία ἡ δικαιολογία τὴν ὁποίαν προβάλλει ἀμέσως κατόπιν στὸν λόγο του ὁ Γερμανὸς καγκελάριος.

"Ὅποιος ἀγωνίζεται ὑπὲρ τῶν ὅλων πρέπει μόνον νὰ σκέπτεται πῶς θὰ ἀντιμετωπίσῃ ἀποτελεσματικώτερα τὰ πράγματα. Μὲ καθαρὰν τὴν συνείδησιν κατέρχεται ἡ Γερμανία εἰς τὸν ἀγῶνα. Ὁ στρατὸς μας εὑρίσκεται στὸ πεδίον τῶν μαχῶν. Ὁ στόλος μας εἶναι ἕτοιμος πρὸς δρᾶσιν. Ὀπίσω των εὑρίσκεται ὁλόκληρος ὁ γερμανικὸς λαός".

Πόσο ἀλλοιώτικα ἀλλὰ καὶ πόσο ὅμοια ἀντηχοῦν τὰ λόγια τοῦ σοσιαλδημοκράτου Χάαζε στὸ Ράϊχστόγ:

"Διανύομεν, κύριοι συνάδελφοι μίαν μοιραίαν ὥραν. Αἱ συνέπειαι τῆς ἰμπεριαλιστικῆς πολιτικῆς διὰ τὴν ὁποίαν ἐγκαινιάσθη μιὰ περίοδος συναγωνισμοῦ εἰς τοὺς ἐξοπλισμοὺς καὶ ἐντάσεως τῶν ἀντιθέσεων μεταξὺ τῶν λαῶν, ἐξέσπασαν σὰν κατακλυσμὸς ἐπὶ τῆς Εὐρώπης. Τὴν εὐθύνην φέρουν οἱ φορεῖς αὐτῆς τῆς πολιτικῆς. Ἡμεῖς τὴν ἀρνούμεθα αὐτὴν τὴν εὐθύνην. Ἐλπίζομεν ὅτι ἡ σκληρὰ σχολὴ τοῦ πολέμου θὰ ἐξυπνήσῃ εἰς νέα ἑκατομμύρια ἀνθρώπων τὸν ἀποτροπιασμὸν πρὸς αὐτὸν καὶ θὰ τοὺς κερδίσῃ εἰς τὸ ἰδεῶδες τοῦ σοσιαλισμοῦ. Ὠθούμενοι ἀπὸ τὰς ἀρχὰς αὐτὰς ἐγκρίνομεν τὰς ζητηθείσας πιστώσεις".

"Ὁποιαδήποτε καὶ ἂν εἶναι ἡ περαιτέρω ἐξέλιξις τῆς καταστάσεως ὅσον ἀφορᾶ ἡμᾶς, λέγει, τερματίζων τὴν συζήτησιν ὁ ἀρχικαγκελάριος Μπέτμανν Χόλλβεγ ἕνα πρᾶγμα ἀπομένει βέβαιον: Ἡ 4η Αὐγούστου τοῦ ἔτους 1914 θὰ μείνῃ εἰς αἰῶνα τὸν ἅπαντα μιὰ τῶν ἐνδοξοτέρων ἡμερῶν τῆς Γερμανίας!

Στὴν μέθη τοῦ ἐνθουσιασμοῦ σταματᾶ κάθε λογική.

Ἐθνικιστικὸς ζῆλος σβήνει ὅλες τὶς καθαρὲς σκέψεις. Ἄνδρες τῶν ὁποίων τὰ ὀνόματα ἔχουν μεγάλη ἀπήχησι, φέρονται αὐτὲς τὶς ὧρες σὰν παιδιά.

Ὁ βουλευτὴς τοῦ Κέντρου Ματτίας Ἐρτσμπέργερ π.χ. ὁ ὁποῖος κατὰ

τὸ ἔτος 1918 θὰ ἐμφανισθῆ ὡς πληρεξούσιος γιὰ τὴν σύναψι τῆς ἀνακωχῆς λέγει πρὸς τοὺς συναδέλφους του στοὺς διαδρόμους τοῦ Ράϊχσταγ μπροστὰ σὲ ἕνα κρεμασμένο γεωγραφικὸ χάρτη.

—Νὰ εἶσθε βέβαιοι ὅτι ὅλα θὰ πᾶνε καλά. Ὡς τὴν ἐρχομένη Δευτέρα θὰ ἔχουν ἐξοφλήση τελείως οἱ Σέρβοι. Τὰ κράνη μας εἶναι πολὺ καλύτερα ἀπὸ τὰ γαλλικὰ καὶ τὰ τηλεβόλα μας μᾶς ἐξασφαλίζουν ἕνα σημαντικὸ προβάδισμα.

Αὐτὰ ἀφηγεῖται στὰ ἀπομνημονεύματά του ὁ βουλευτὴς τοῦ Ράϊχσταγ Χάουσμαν. Ὅταν τὸ βράδυ τηλεφωνεῖ στὴν γυναῖκα του καὶ ἀναφέρει κάτι γιὰ τὰ γεγονότα, ἐπεμβαίνει ἡ φωνὴ ἑνὸς λογοκριτοῦ καὶ λέγει:

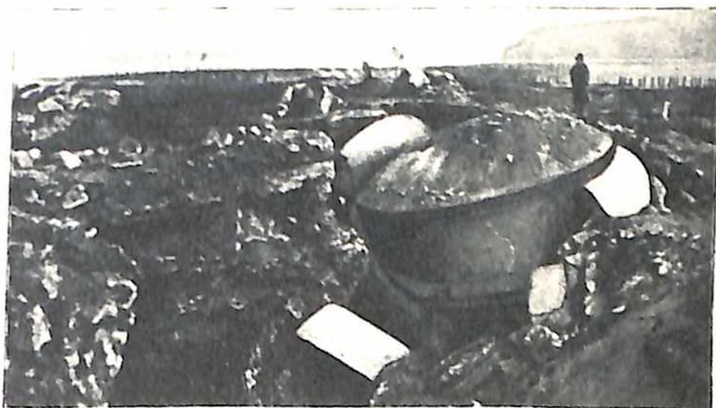
—Δὲν ἐπιτρέπεται νὰ ὁμιλεῖτε γιὰ πολιτική.

Ὅλα ἔχουν ἀστραπιαίως μεταβληθῆ. Μὲ τὰ νέα τηλεβόλα γιὰ τὰ ὁποῖα μιλοῦσε ὁ Ἐρτσμπέργερ ἐμφανίζεται γιὰ πρώτη φορὰ ὁ μύθος ἑνὸς θαυμαστοῦ ὅπλου.

Καὶ δὲν εἶναι καθόλου ἐκπληκτικὸν τὸ ὅτι ὁ Ἐρτσμπέργερ γράφει ὕστερα ἀπὸ μερικὲς ἡμέρες σὲ ἕνα ἄρθρο ἐφημερίδος:

"Ἡ Γερμανία θὰ διεξαγάγη τὸν πόλεμον μέχρι τῆς πλήρους ἐπιτυχίας καὶ ἡ πολεμικὴ ἀναμέτρησις μὲ τὴν Ἀγγλίαν θὰ διεξαχθῆ συστηματικὰ καὶ χωρὶς καμμίαν ἐπιφύλαξιν, ἐλευθέρα ἀκόμη ἀπὸ ὅλας τὰς διατάξεις τοῦ καλουμένου Διεθνοῦς Δικαίου.

Καὶ ὁ ἀντιπολιτευόμενος σοσιαλδημοκράτης βουλευτὴς τοῦ Ράϊχσταγ Φίλιππος Σάϊδεμανν, ὁ ὁποῖος, τὸ 1818 θὰ ἐξαγγείλη τὴν πτῶσι τῆς Μοναρχίας καὶ τὴν ἵδρυσι τῆς Δημοκρατίας γράφει τώρα ἄρθρα, τὰ ὁποῖα εἶναι τόσο καλά, ὥστε ἀργότερα χρησιμοποιοῦνται ὡς προπαγανδιστικὸ ὑλικὸ γιὰ τὴν Ἀμερικὴ ἀπὸ τὰ γερμανικὰ ὑποβρύχια καὶ ὁ αὐτοκράτωρ, ἕνα μῆνα πρὸ τῆς παραιτήσεώς του θεωρεῖ σκόπιμο νὰ ἐκδώση τὸ ἑξῆς διάταγμα:

Τὰ ἀποτελέσματα τοῦ βομβαρδισμοῦ τοῦ Φρουρίου τῆς Λιέγης ἀπὸ τὸ βαρὺ Γερμανικὸ Τηλεβόλο.

"Ἡμεῖς Γουλιέλμος ὁ Βος, ἐλέῳ Θεοῦ Γερμανὸς αὐτοκράτωρ, βασιλεὺς τῆς Πρωσσίας κλπ. ἐξαγγέλλομεν και καθιστῶμεν γνωστὸν ὅτι ἐν ὀνόματι τοῦ Ράϊχ εὐηρεστήθημεν νὰ διορίσωμεν ὑπουργὸν ἄνευ χαρτοφυλακίου τὸν ἀντιπρόεδρον τοῦ Ράϊχσταγ Φίλιππον Σάϊδεμανν".

Ἀκόμη καὶ ἕνας μετριοπαθὴς πολιτικός, ἀναφανδὸν τεταγμένος ὑπὲρ μιᾶς συμφιλιωτικῆς πολιτικῆς, ὅπως ὁ κατόπιν ὑπουργὸς τῶν Ἐξωτερικῶν Γουσταῦος Στρέζεμανν παρασύρεται ἀπὸ τὸ κῦμα τοῦ ἐνθουσιασμοῦ καὶ γράφει:

" Ἕνα ὅμως πρᾶγμα δὲν ἠμπορεῖ νὰ δεχθῆ πλέον ὁ γερμανικὸς λαός: Μίαν συμφιλίωσιν μὲ τὴν Ἀγγλίαν. Τὸ μῖσος εἶναι πολὺ βαθὺ καὶ προέκυψεν ἀπὸ τὸν ἀποτροπιασμὸν πρὸς ἕνα λαόν, ὁ ὁποῖος μὲ θρασὺν κυνισμὸν ἐλπίζει νὰ ἀνατείλη ἡ ἡμέρα καθ'

ἦν ἔφιπποι λογχοφόροι τῆς Βεγγάλης μαζὺ μὲ τὰ ἄλογά των θὰ περιδιαβάζουν εἰς τὰ πάρκα τοῦ Πότσδαμ".

Ὑπάρχουν ὅμως ἀκόμη πιὸ ὀξεῖς καὶ ἀδιάλλακτοι τόνοι. Ὅλοι ὑπερβάλλουν σὲ ἐνθουσιασμὸ καὶ σὲ μῖσος κατὰ τῶν ἐχθρῶν τῆς Γερμανίας. Καὶ ἀπέναντι τῶν ὑπερβολῶν αὐτῶν φαίνονται σχεδὸν μετριοπαθῆ τὰ παρακάτω λόγια τοῦ διασήμου θεατρικοῦ κριτικοῦ Ἀλφρὲδ Κέρρ.

—Ὦ Ἁγία Ρωσσία! Θὰ ἔλθη ἡμέρα ποὺ θὰ τιμωρηθῇς ὅπως σοῦ ἀξίζει. Ἀφοῦ ἔχασες τὸ λογικό σου σοῦ χρειάζεται λίγο ξύλο γιὰ νὰ τὸ ξαναβρῇς!

Ἕνας γνωστὸς συγγραφεύς, ὁ Ἔρνστ Λισσάουερ συνθέτει ἕνα "παιᾶνα τοῦ μίσους" κατὰ τῆς Ἀγγλίας. Στὰ καταστήματα δὲν λέγουν πιὰ καλημέρα, ἢ καλησπέρα ἀλλὰ ὁ Θεὸς νὰ τιμωρήση τὴν Ἀγγλία. Καὶ οἱ στρατιῶται ποὺ προωθοῦνται στὰ μέτωπα ἀκόμη καὶ μὲ κάρρα φωνάζουν μὲ ὅλην τὴν δύναμι τῶν πνευμόνων των:

—Ἐμπρὸς Ἐμπρός! Κάθε σκουντιὰ ἕνας Γάλλος. Κάθε πυροβολισμὸς ἕνας Ρῶσσος. Κάθε κλωτσιὰ ἕνας Ἄγγλος!

Μέρα καὶ νύκτα περνοῦν οἱ σιδηροδρομικοὶ συρμοὶ καὶ μεταφέρουν στρατεύματα. Μέρα καὶ νύκτα πολιορκεῖ τοὺς σιδηροδρομικοὺς σταθμοὺς ἕνα πυκνὸ πλῆθος καὶ ἀποθεώνει τὰ διερχόμενα στρατεύματα. Μέρα καὶ νύκτα ἀντηχοῦν τὰ τραγούδια τῶν στρατιωτῶν γεμάτα ὅλα μὲ πεποίθησι γιὰ τὴν τελικὴ νίκη.

Σὲ ὅλη τὴν Γερμανία παρουσιάσθησαν 1.200.000 ἐθελονταί. Ὁ πιὸ γέρος ἀπὸ ὅλους, ὁ Γουσταῦος Κόττμανν εἶναι 71 ἐτῶν καὶ ἐπολέμησε ἤδη τὸ 1866 καὶ τὸ 1870–71. Τώρα παρουσιάζεται ἐκ νέου καὶ ζητεῖ νὰ ὑπηρετήση ὡς ἐθελοντής. Γίνεται ἀγγελιοφόρος, ἐπιζῇ τοῦ πολέμου καὶ πεθαίνει τὸ 1932 εἰρηνικώτατα στὸ κρεββάτι του σὲ ἡλικία 89 ἐτῶν. Ὁ νεώτερος συνάδελφος του εἶναι ὁ μαθητευόμενος ξυλουργὸς Αἰμίλιος Χούμπερ ἀπὸ τὸ Ὄφφεμπουργ ἡλικίας μόλις 14 ἐτῶν. Γιὰ νὰ γίνη δεκτὸς ὡς ἐθελοντὴς δηλώνει ὅτι εἶναι 17 ἐτῶν. Καὶ αὐτὸς ἐπέρασε ὅλες τὶς κακουχίες τοῦ λέμου. Τὸ 1939 ἀποθνήσκει ἀπὸ μιὰ κοινὴ βρογχοπνευμονία.

Γερμανικὰ στρατεύματα ὑπὸ τὸν Στρατηγὸ Ἔμμιχ βαδίζουν κατὰ τῆς Λιέγης. Οἱ στρατηγοὶ ἀνησυχοῦν!

Πῶς ἐξελίσσεται ὅμως ἡ κατάστασις στὰ μέτωπα;

Πρὸς δυσμὰς ἐπιτίθεται ἡ μάζα τῶν γερμανικῶν στρατευμάτων, ὅπως τὸ εἶχε ὁραματισθῆ ὁ Σλῆφφεν: Μία τρομερὴ σφῆνα θὰ προωθηθῆ διὰ τοῦ Βελγίου καὶ ὕστερα σὰν ἕνας τεράστιος βραχίων θὰ κατευθυνθῆ πρὸς νότον, πίσω ἀπὸ τὸ Παρίσι, θὰ περικυκλώση τὴν πρωτεύουσα τῆς Γαλλίας, θὰ σχηματίση ἕνα θύλακα καὶ θὰ καταστρέψη τὶς γαλλικὲς δυνάμεις.

Ἂν καὶ τὸ κέντρον τοῦ βάρους τοῦ πολέμου εὑρίσκεται πρὸς δυσμάς, τὸ πρῶτο γερμανικὸ πολεμικὸ ἀνακοινωθὲν ἀσχολεῖται μόνον μὲ τὸ ἀνατολικὸ μέτωπο:

"Σήμερον τὴν πρωΐαν ρωσσικαὶ περίπολοι ἐπετέθησαν κατὰ τῆς σιδηροδρομικῆς γεφύρας τοῦ Βάρτε παρὰ τὸ Ἀϊχενρηδ ἐπὶ τοῦ τμήματος Γιαροτσὶν-Βρέσεν. Ἡ ἐπίθε-

σις ἀπεκρούσθη. Ἀπὸ γερμανικῆς πλευρᾶς ὑπάρχουν δύο ἐλαφρῶς τραυματισμένοι".

Σημειοῦται εἰς τὸ ἀνακοινωθὲν, ὁ ἐλαφρὸς τραυματισμὸς δύο στρατιωτῶν. Ὕστερα ἀπὸ λίγο, ἑκατοντάδες χιλιάδων "θὰ ψηθοῦν μέσα στὸ τηγάνι" ὅπως γράφουν αἱ ἐφημερίδες στὴν οὐδετέρα Ὁλλανδία, χωρὶς νὰ ἀναγραφῆ γι' αὐτοὺς οὔτε μία μόνο λέξις.

Μικρολεπτομέρειαι γεμίζουν ἄλλωστε τὸ ὑπόλοιπον τοῦ πρώτου γερμανικοῦ πολεμικοῦ ἀνακοινωθέντος:

"Ὁ σταθμάρχης τοῦ Γιοχάννεσμπουργ καὶ ἡ δασικὴ ὑπηρεσία τῆς Μπιάλλα ἀναφέρουν, ὅτι τὴν νύκτα τῆς σήμερον ἰσχυρὰ ρωσσικὰ τμήματα μετὰ τηλεβόλων διέβησαν τὰ σύνορα παρὰ τὸ Σβίδδεν καὶ ὅτι δύο ἶλαι Κοζάκων βαδίζουν πρὸς τὴν κατεύθυνσιν τοῦ Γιοχάννεσμπουργ".

Τὴν 7ην Αὐγούστου ὑπάρχουν ἐπὶ τέλους πληροφορίαι γιὰ τὸ κυρίως μέτωπο. Θὰ ἐξιστορήσωμε ἀμέσως τὶ συνέβη ἐκεῖ πραγματικά. Καὶ ἐν πρώτοις, ἰδοὺ ὡς ἀντίθεσις, ἡ προοριζομένη γιὰ τὸ εὐρὺ κοινὸν εἴδησις ἀπὸ τὸ Γενικὸ Ἀρχηγεῖο:

"Δὲν ἐπέτυχε τὸ πραξικόπημα κατὰ τοῦ ἰσχυροῦ φρουρίου τῆς Λιέγης, τὸ ὁποῖον εἶναι τὸ πλέον συγχρονισμένον πολεμικὸν φρούριον".

Ἀμέσως ὅμως κατόπιν, ἕνα δεύτερο ἐπίσημο ἀνακοινωθὲν ἀναφέρει τὰ ἑξῆς

"Κατελήφθη τὸ φρούριον τῆς Λιέγης. Τὴν 8ην πρωϊνὴν τῆς σήμερον εὑρίσκετο τοῦτο ὑπὸ τὴν ἡμετέραν κατοχήν. Ἡ Αὐτοῦ Μεγαλειότης ὁ αὐτοκράτωρ ἀπένειμε τὸ "παράσημον τῆς ἀξίας" εἰς τὸν στρατηγὸν τοῦ πεζικοῦ φὸν Ἔμμιχ, ὁ ὁποῖος προσωπικῶς ὡδήγησεν εἰς τὴν ἐπίθεσιν τὰ στρατεύματά του".

Ἡ Λιέγη ἐθεωρεῖτο ὡς τὸ ἰσχυρότατο φρούριο τοῦ κόσμου.

Ἐλέγχει τὴν κοιλάδα τοῦ Μάας, τὴν θύρα εἰσβολῆς πρὸς τὸ Βέλγιον ἐπὶ τῆς εὐθείας γραμμῆς Βερολίνου — Παρίσι. Δώδεκα ὀχυρὰ ἀπὸ τοίχους ἐκ μπετὸν πάχους ἑνὸς μέτρου εὑρίσκονται στὶς δύο ὄχθες τοῦ ποταμοῦ πρὸ τῆς πόλεως. Στὴν πόλι ἀνυψοῦται τὸ θεωρούμενο ὡς ἀπόρθητο κύριο φρούριό της.

Μιὰ τυχαία συνάντησις.

Τὴν 3ην Αὐγούστου τοῦ 1914 συναντῶνται τυχαίως στὸ ξενοδοχεῖον "Οὐνιὸν" τοῦ Ἄαχεν δύο Γερμανοὶ στρατηγοί. Ὁ στρατηγὸς τοῦ πεζικοῦ Ὄττο φὸν Ἔμμιχ καὶ ὁ τότε, ἄγνωστος ἀκόμη ὑποστράτηγος Ἔριχ Λούδενδορφ.

Ὁ Ἔμμιχ ἔχει τὴν διαταγὴ μὲ ἐσπευσμένως συγκεντρωθείσας μικτὰς ταξιαρχίας πεζικοῦ νὰ καταλάβη τὴν Λιέγη μὲ μία αἰφνιδιαστικὴ ἐπίθεσι καὶ ἔτσι νὰ ἐλευθερώση τὴν ὁδὸ πρὸς τὸ Βέλγιο. Εἶναι λοιπὸν πολὺ ἀπησχολημένος μὲ τὴν προετοιμασία τοῦ ἐγχειρήματος αὐτοῦ.

Ὁ ὑποστράτηγος Λούδενδορφ τουναντίον πλήττει τρομερά. Στὴν τσέπη του ἔχει μία διαταγὴ ποὺ τὸν τοποθετεῖ ὑπὸ τὰς ἀμέσους διαταγὰς τοῦ διοικητοῦ τῆς 2ας στρατιᾶς. Ὁ προϊστάμενός του ὅμως στρατηγὸς φὸν Μπιύλωβ δὲν ἦλθεν ἀκόμη στὸ Ἄαχεν.

Ἔτσι ὁ Λούδενδορφ παραμένει ἀδρανὴς καὶ γιὰ νὰ διασκεδάση τὴν ἀνία του, παρακαλεῖ τὸν στρατηγὸ Ἔμμιχ νὰ τὸν ἐπιτρέψη γιὰ νὰ σκοτώση τὸν καιρό του, νὰ παρακολουθήση τὴν ἐπίθεσι κατὰ τῆς Λιέγης ὡς ἁπλοῦς παρατηρητής.

Τὸ πρωΐ τῆς 4ης Αὐγούστου ἐκκινεῖ ὁ Ἔμμιχ μὲ τὰ στρατεύματά του. Γιὰ πρώτη φορὰ βαδίζουν τώρα οἱ στρατιῶται κατὰ τοῦ ἐχθροῦ. Δὲν ἔ-

χουν ἀκόμη ἀκούσει νὰ σφυρίζη καμμία σφαῖρα, δὲν ἔχουν ἀκούσει νὰ ἐκρηγνύεται καμμία ὀβίδα, δὲν ἔχουν ἰδῆ ἀκόμη νὰ πίπτη κανεὶς συνάδελφός των.

Τὰ ἄσματα δὲν ἀκούονται πιά.

Σιωπηλαί, ἱδρωμέναι καὶ μὲ συρόμενα βήματα, προωθοῦνται αἱ φάλαγγες ἐπὶ βελγικοῦ ἐδάφους. Ἀπὸ μακρυὰ ἀκούεται ἡ βοὴ τοῦ πυροβολικοῦ, τὸ ὁποῖον ἐπὶ 24 ὥρας σφυροκοπεῖ τὰ ὀχυρὰ τῆς Λιέγης.

Γερμανικὸν Πεζικὸν εἰσέρχεται στὰς Βρυξέλλας.

Αἱ φάλαγγες προχωροῦν ἀργά, πολὺ ἀργά.

Ὁ στρατηγὸς Ἔμμιχ ποὺ ἔφιππος ἀκολουθεῖ τὰ στρατεύματά του, κυττάζει δύσθυμος τὸ ρολόγι του.

Τί συμβαίνει ὅμως ἐκεῖ ἐμπρός; Ἡ φάλαγξ σταμάτησε. Γιατί; Περνᾶ ἔτσι μισὴ ὥρα. Ὁ ὑποστράτηγος Λούδενδορφ προσφέρεται νὰ τρέξη ἐμπρὸς καὶ νὰ διαπιστώση τὰ αἴτια τοῦ ἀποτόμου σταματήματος τῆς φάλαγγος.

Τὸ κάμνει, προχωρεῖ κατὰ μῆκος τῶν στρατευμάτων καὶ φθάνει στὴν πρώτη γραμμή. Ἐκεῖ διαπιστώνει, ὅτι δὲν ὑπῆρχε κανένας λόγος νὰ σταματήση ἡ φάλαγξ—ἐξαιρέσει τοῦ πολὺ μικροῦ ἐνθουσιασμοῦ τῶν στρατιωτῶν γιὰ ἕνα ἡρωϊκὸ θάνατο.

Ὁ Λούδενδορφ μὲ μερικὲς δραστικὲς ἐκφράσεις κατορθώνει νὰ θέση καὶ πάλι σὲ κίνησι τὴν φάλαγγα. Μένει ἐπὶ κεφαλῆς της, ἀλλὰ καὶ πάλι ἡ φάλαγξ προχωρεῖ τόσο ἀργὰ καὶ μὲ τέτοια ἀπροθυμία, ὥστε ἀργότερα γράφει στὰ ἀπομνημονεύματά του:

"Ἀναγκάσθηκα πολλὲς φορὲς νὰ ἐξορκίσω τοὺς ἄνδρας, ποὺ προχωροῦσαν διστακτικά, νὰ μὴ μὲ ἀφήσουν μόνο".

Τὴν ἐπομένη βλέπουν τὰ στρατεύματα τὴν Λιέγη νὰ ἁπλώνεται στὰ

πόδια των κάτω στὴν κοιλάδα. Τὸ φρούριο σηκώνει λευκὴ σημαία, ἀλλὰ λίγο ἀργότερα ἔρχεται ἕνας ἀγγελιοφόρος καὶ λέγει, ὅτι αὐτὸ ἔγινε χωρὶς τὴν συγκατάθεσιν τοῦ διοικητοῦ τοῦ φρουρίου Λέμαν. Ἕνα ἀπόσπασμα δύο ἀξιωματικῶν καὶ ὀκτὼ ἀνδρῶν ποὺ ἀποστέλλεται νὰ συλλάβη αἰχμάλωτο τὸν Λέμαν πυροβολεῖται εἰς τὸ κέντρον τῆς πόλεως.

Τὸ πρωΐ τῆς 6ης Αὐγούστου ἐμφανίζεται στὸν οὐρανὸ τὸ ἀσημένιο σῶμα τοῦ ἀεροστάτου "Τσέππελιν 6". Τὸ Τσέππελιν σύρει μία ταινία καὶ ρίπτει στὸ φρούριο 6 ὀβίδας, ἐκ τῶν ὁποίων αἱ πέντε ἐξερράγησαν καὶ ἡ ἕκτη ὄχι. Εἶναι ὀβῖδες τῶν 15 ἑκατοστομέτρων, αἱ ὁποῖαι ρίπτονται ἀπὸ τὴν ἀνοικτὴ ὀπισθία λέμβο τοῦ γίγαντος τοῦ ἀέρος ἀπὸ ἕνα ὑπαξιωματικό.

Τὸ φρούριο τῆς Λιέγης ἀμύνεται κατὰ τοῦ ἱπταμένου τέρατος μὲ βολὰς πυροβόλων ποὺ τρυποῦν σὲ πολλὰ σημεῖα τὸ περίβλημά του. Τὸ ἀέριον ἀρχίζει νὰ φεύγη καὶ πρὶν τὸ "Τσέππελιν 6" νὰ φθάση στὸν ἀερολιμένα του, πίπτει κοντὰ στὴν Βόννη καὶ μεταβάλλεται σὲ ἄμορφο σωρὸ ἐρειπίων.

Ὁ Λούδενδορφ κάμνει μιὰ ἡρωϊκὴ πρᾶξι κατὰ λάθος.

Τὴν ἴδια ὥρα ὁ στρατηγὸς Ἔμμιχ ἐπὶ κεφαλῆς μιᾶς ἐνισχυμένης στρατιωτικῆς δυνάμεως εἰσέρχεται στὴν πόλι. Τὰ φρούρια ὅμως δὲν παραδίδονται καὶ βάλλουν κατὰ τοῦ ἐχθροῦ. Ὁ στρατηγὸς Λεμάν, ὁ Βέλγος ὑπερασπιστὴς τῆς Λιέγης ἐγκατέστησε τὸ ἀρχηγεῖον του στὸ φρούριο τοῦ Λονσέν.

Στὴν ἀγορὰ τῆς Λεμβέργης.

Καὶ πάλι μιὰ παράξενη καὶ σχεδὸν κωμικὴ σύμπτωσις ἀναμιγνύεται στὰ τραγικὰ γεγονότα. Κατὰ τὴν ἐπίθεσι ἐναντίον τῆς πόλεως κάποιος συνταγματάρχης φὸν Ἔβεν ἔλαβε τὴν διαταγὴ μὲ τὴν ἐμπροσθοφυλακὴ τῶν γερμανικῶν στρατευμάτων νὰ ἐπιτεθῇ κατὰ τοῦ κεντρικοῦ φρουρίου καὶ νὰ τὸ καταλάβη. Ὁ Ὄβεν ἐκκινεῖ γιὰ νὰ ἐκπληρώση τὴν ἀποστολὴ ποὺ τοῦ ἀνετέθη. Περιπλανᾶται μὲ τὸ τμῆμα του μέσα στὴν Λιέγη καὶ δὲν φθάνει ποτὲ στὸ κεντρικὸ φρούριο.

Ἐν τῷ μεταξὺ ὁ Λούδενδορφ, ὁ ὁποῖος ὅπως εἴπαμε, ἀκολουθεῖ τὸν στρατηγὸ Ἔμμιχ γιὰ νὰ σκοτώση τὸν καιρὸ του, σκέπτεται ὅτι θὰ ἦταν ἀρκετὰ ἐνδιαφέρον νὰ ἐπισκεφθῆ τὸ κεντρικὸ φρούριο τὸ ὁποῖον ἐπίστευε ὅτι εἶχε ἤδη καταλάβει ὁ Ὄβεν. Ἀνεβαίνει λοιπὸν σὲ ἕνα ἐπιταχθὲν βελγικὸ αὐτοκίνητο καὶ κατευθύνεται πρὸς τὸ φρούριον μαζὺ μὲ ἕνα ὑπασπιστὴ τοῦ στρατηγοῦ Ἔμμιχ.

Πιστεύων ὅτι πίσω ἀπὸ τὴν θύραν καὶ τοὺς τοίχους εὑρίσκονται οἱ ἄνδρες τοῦ Ὄβεν ὁ Λούδενδορφ κατεβαίνει ἀπὸ τὸ αὐτοκίνητο, διευθύνεται πρὸς τὴν μεσαιωνικὴ θύρα τοῦ φρουρίου καὶ κτυπᾶ στὸ ξύλο της μὲ τὴν λαβίδα τοῦ ξίφους του.

Εὐγενικὰ ἀνοίγει ἡ θύρα καὶ ἀπὸ τὸ ἄνοιγμα της φαίνονται τὰ ἔκπληκτα πρόσωπα μερικῶν Βέλγων στρατιωτῶν. Ὁ Λούδενδορφ τὰ χάνει πρὶν ὅμως νὰ ἀποφασίση ἐπὶ τοῦ τί πρέπει νὰ κάμη οἱ Βέλγοι σηκώνουν ὑψηλὰ τὰ χέρια καὶ παραδίδονται στὸν Γερμανὸ στρατηγό.

Τριακόσιοι στρατιῶται, μὲ τοὺς ἀξιωματικοὺς των, καταθέτουν τὰ ὅπλα μπροστὰ σ' αὐτὸν τόν... τουρίστα τοῦ πεδίου τῆς μάχης, τὸν ὁποῖον ὁ Κάϊζερ τὴν 19ην Αὐγούστου παρασημοφορεῖ, σὰν τὸν Ἔμμιχ μὲ τὸ παράσημο τῆς ἀξίας.

Ἡ Γερμανία πληροφορεῖται τὴν εἴδησι τῆς καταλήψεως τῆς Λιέγης ἀπὸ ἕνα ἰδιωτικὸ τηλεγράφημα, ποὺ ἔστειλε ὁ στρατηγὸς Ἔμμιχ στὴν γυναῖκα του:

—Οὐρρά! Ἡ Λιέγη κατελήφθη!

Τὸ τηλεγράφημα αὐτὸ τὸ παραλαμβάνει τὸ τηλεγραφικὸ πρακτορεῖο Βόλφ καὶ τὸ θέτει σὲ κυκλοφορία πρὶν νὰ ἀναγγείλη τὸ γεγονὸς τὸ ἐπίσημο γερμανικὸ ἀνακοινωθέν.

Ἡ εἴδησις ὅμως ἔχει μιὰ μικρὰ... ἀνορθογραφία. Τὰ ὀχυρὰ τῆς Λιέγης ἐξακολουθοῦν νὰ ἀνθίστανται. Οἱ τοῖχοι των ἀπὸ μπετὸν καὶ οἱ περιστρεφόμενοι πύργοι των καθιστοῦν ἀδύνατο κάθε προσπάθεια καταλήψεως των ἐξ ἐφόδου.

Καὶ τότε—τὴν 12ην Αὐγούστου—ἀκούεται ἕνας νέος τόνος, στὸν μανιώδη μυκηθμὸ τοῦ γερμανικοῦ πυροβολικοῦ: Τὸ μυστικὸ γερμανικὸ τηλεβόλο τὸ πρῶτο τηλεβόλο τῶν 42 ἑκατοστομέτρων ἀρχίζει νὰ βάλη κατὰ τῆς Λιέγης.

Τὸ ὑπερτηλεβόλο τοῦ Κρούππ.

Ἡ "Χονδρὴ Μπέρτα", ἡ ὁποῖα ὀνομάσθηκε ἔτσι ἀπὸ τὴν κυρία Μπέρτα Κρούπ φὸν Μπόλεν Οὔντ Χάλμπαχ, ἐσχεδιάσθη τὸ 1909 ἀπὸ τὸν καθηγητὴ Ραουζενμπέργερ καὶ μὲ τὴν βοήθεια εἰδικῶν μηχανῶν κατεσκευάσθη στὰ ἐργοστάσια τοῦ Κρούπ στὸ Ἔσσεν, τὰ ὁποῖα ἦσαν τὸ Σέφφηλδ τῆς Γερμανίας.

Δύο ἀπὸ αὐτὰ τὰ ὑπερτηλεβόλα εὑρίσκονται ἤδη πρὸ τῆς Λιέγης καὶ ρίπτουν τὶς ὀβίδες των, τῶν ὁποίων ἡ κάθε μιὰ ζυγίζει 1160 χιλιόγραμμα κατὰ τῶν βελγικῶν φρουρίων.

Σὰν νὰ ἦσαν ἀπὸ χῶμα καὶ ἀπὸ ἄμμο διαλύονται οἱ τοῖχοι ἀπὸ μπετὸν κάτω ἀπὸ τὰ τρομερὰ πλήγματα τοῦ νέου ὅπλου, θάπτουν τοὺς ἄν-

δρας ἀπὸ κάτω των, μαζὺ των δὲ καὶ τὸν στρατηγὸΛεμάν. Γερμανοὶ στρατιῶται ἀνασύρουν ἀπὸ τὰ ἐρείπια τὸν ἡλικίας 66 ἐτῶν Βέλγο στρατηγὸ ὁ ὁποῖος παρ' ὀλίγον θὰ ἐπέθαινε ἀπὸ ἀσφυξία, γερμανοὶ στρατιωτικοὶ ἰατροὶ τοῦ παρέχουν τὶς πρῶτες βοήθειες καὶ ὕστερα ὁ ὑπερασπιστὴς τῆς Λιέγης ὁδηγεῖται πρὸ τοῦ στρατηγοῦ Ἔμμιχ.

Συγκινημένος ὁ Λεμὰν ἐγχειρίζει τὸ ξῖφος του στὸν Ἔμμιχ. Αὐτὸς τὸ παίρνει στὰ χέρια του καὶ τοῦ τὸ ἐπιστρέφει.

Ὁ Λέμαν ἔχει δάκρυα στὰ μάτια ὅταν βγαίνει ἀπὸ τὸ γραφεῖο τοῦ στρατηγοῦ Ἔμμιχ γιὰ νὰ πάρη τὴν ὁδὸ πρὸς τὴν αἰχμαλωσία.

Ὁ ἀγὼν γιὰ τὴν Λιέγη ἔχει τελειώσει. Ὁ δρόμος διὰ τοῦ Βελγίου εἶναι ἀνοικτός.

Τὰ γερμανικὰ στρατεύματα τίθενται καὶ πάλι σὲ κίνησι. Καὶ ἔξαφνα ἕνας μεγάλος τρόμος καταλαμβάνει τὸν κόσμο: Τί θὰ ὑποστοῦν οἱ λαοὶ ἂν νικήσουν καὶ πάλι οἱ Γερμανοί; Τί θὰ συμβῆ ἂν οἱ βάρβαροι καὶ οἱ Οὖννοι κατακλύσουν τὶς χῶρες τῆς Εὐρώπης; Δὲν κόβουν τὰ χέρια παιδιῶν καὶ νηπίων; Δὲν βιάζουν γυναῖκες καὶ κόρες; Δὲν καρφώνουν νοσοκόμους στὶς θύρες τῶν ἀποθηκῶν τοῦ ἀχύρου;

—Ναὶ αὐτὰ διεδίδονταν ἀπὸ στόμα εἰς στόμα. Εἶναι γραμμένα μάλιστα καὶ στὶς ἐφημερίδες.

Ἔτσι μέσα σὲ μιὰ νύκτα γεννήθηκε ἡ πολεμικὴ προπαγάνδα. Αἱ πηγαὶ της εἶναι πολὺ σκοτειναί. Μονομιᾶς ὅμως ὅλος ὁ κόσμος ἀρχίζει νὰ μιλᾶ γιὰ τοὺς Γερμανοὺς Οὔνους, γιὰ κομμένα χέρια παιδιῶν καὶ γιὰ σταυρωμένες νοσοκόμες.

Τί εἶναι ἀλήθεια σ' ὅλα αὐτά;

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΙΙ

ΜΕΤΑ ΤΗΝ ΑΛΩΣΗ ΤΗΣ ΛΙΕΓΗΣ

Ὁ πόλεμος τῶν παρτιζάνων.

Τὴν Κυριακὴ 23ην Αὐγούστου τοῦ 1914 διαβάζεται σὲ ὅλες τὶς ἐκκλησίες τῆς βελγικῆς πόλεως τῆς Λιέγης μιὰ ἀνακοίνωσις τῶν γερμανικῶν δυνάμεων κατοχῆς. Ἀπὸ τὸ στόμα τοῦ ἱερέως, ὁ πληθυσμὸς πληροφορεῖται ὅτι πρέπει νὰ διατηρήση τὴν ψυχραιμία του. Ταυτοχρόνως ἀπειλοῦνται αὐστηραὶ κυρώσεις σὲ περιπτώσεις ἐπιθέσεων κατὰ στρατιωτῶν ποὺ ἀνήκουν στὰς δυνάμεις κατοχῆς.

Σήμερα, πενῆντα σχεδὸν χρόνια ὕστερα ἀπὸ τὰ γεγονότα ἐκεῖνα ὁ κόσμος ἔμαθε νὰ θεωρῆ σὰν δεδομένο γεγονὸς τὸν πόλεμο τῶν παρτιζάνων. Κατὰ τὸ ἔτος 1914 ὁ πόλεμος αὐτὸς ἦταν, ὅπως ἐσυνήθιζαν νὰ λέγουν, ἕνα ἀντικείμενο γενικοῦ ἀποτροπιασμοῦ.

Τὰ γερμανικὰ στρατεύματα βαδίζουν διὰ τοῦ Βελγίου, ποὺ ὑπέστη τὴν ἐπιδρομή των. Ὁ ἴδιος ὁ ἀρχικαγκελάριος Μπέτμανν Χόλλβεγ ἐχαρακτήρισε τὴν εἰσβολὴ σὰν παράβασι τοῦ Διεθνοῦς Δικαίου. Τώρα ἡ ἀτυχὴς αὐτὴ ἐνέργεια ἀρχίζει νὰ ἀποδίδη τοὺς καρποὺς της: Ὅπου νικᾶται ἢ ὑποχωρεῖ ὁ βελγικὸς στρατὸς προβάλλουν ἀνάμεσα ἀπὸ τοὺς θάμνους ἢ τὰ μισοκλεισμένα παράθυρα κάνναι ὅπλων. Ἀντηχοῦν πυροβολισμοὶ καὶ Γερμανοὶ στρατιῶται θανάσιμα τραυματισμένοι πέφτουν στοὺς δρόμους.

Ἔτσι ἐξέσπασε ὁ πόλεμος τῶν καλουμένων "ἐλευθέρων σκοπευτῶν".

Ὅποιος ἔχει ἕνα ὅπλο μετέχει σ' αὐτόν: Ἀγρόται, ἐργάται, ἱερωμένοι στρατιῶται τῶν ὁποίων διελύθησαν αἱ μονάδες. Κάθε ἑκατοστόμετρον βελγικοῦ ἐδάφους ἀμύνεται κατὰ τῶν εἰσβολέων.

Ἡ βελγικὴ ἐφημερὶς "Χὲτ Χάνδελσμπλαδ" ποὺ ἐκτυπώνεται στὴν μὴ καταληφθεῖσα ἀκόμη Ἀμβέρσα γράφει τὴν 6ην Αὐγούστου 1914:

Τὰ μικρὰ εὐκίνητα Γαλλικὰ τάνκ τύπου Ρενώ.

—Ὁ ἀγὼν διεξήχθη μὲ μανία καὶ χωρὶς οἶκτο. Ἕνα τμῆμα τοῦ πληθυσμοῦ τῆς ὑπαίθρου κατελήφθη ἀπὸ ἀληθινὴ μανία, στὴν ὑπεράσπισι τοῦ πατρίου ἐδάφους κατὰ τῶν προδοτικῶν Πρώσσων.

Ἡ ἐφημερὶς ὁμολογεῖ, ὅτι, ἀπὸ τὰ παράθυρα τῶν ὑπογείων, καὶ ἀπὸ τρύπες ποὺ ἐδημιουργήθησαν διὰ τῆς ἀφαιρέσεως τούβλων ἀπὸ τὰ σπίτια ἰδιωτῶν, ἀπὸ τὰ ἀγροκτήματα καὶ ἀπὸ καλύβες ἐξαπολύθηκε ἕνα καταιγιστικὸ πῦρ κατὰ τῶν ἐπελαυνόντων Οὐλάνων καὶ τῶν στρατιωτῶν ἀπὸ τὸ Σλέσβιγ.

Οἱ πολῖται βάλλουν ἐπίσης κατὰ τοῦ εἰσβολέως. Τονίζεται ὕστερα ἀπὸ δύο μέρες στὴν "Νιοῦβε Γκαζέτ". Στὸ Μπερνὸ γερμανικαὶ προφυλακαὶ συνεκρούσθησαν μὲ πολίτας οἱ ὁποῖοι ἀπὸ τὰ σπίτια, ἀπὸ τὰς στέγας καὶ ἀπὸ τὰ παράθυρα ἔβαλαν μανιωδῶς κατὰ τῶν εἰσβολέων. Καὶ γυναῖκες ἀκόμη πυροβολοῦσαν. Μιὰ κόρη 18 ἐτῶν ἐπυροβόλησε μὲ ἕνα περίστροφον ἐναντίον ἑνὸς Γερμανοῦ ἀξιωματικοῦ. Οἱ ἀγρόται καὶ οἱ κάτοικοι ἔβαλαν μὲ καταιγιστικὰ πυρὰ κατὰ τῶν ἐπιτιθεμένων Γερμανῶν.

Σὲ μιὰ ἄλλη ἐφημερίδα στὴν "Νουβὼ πρεκυρσὲρ" σὲ μιὰ ζωντανὴ περιγραφὴ αὐτόπτου μάρτυρος ὑπάρχει καὶ ἡ ἑξῆς φράσις:

"Ὁ ἱερεὺς τοῦ χωρίου πυροβολεῖ ἀπὸ τὸ κωδωνοστάσιο τῆς ἐκκλησίας του μὲ ἕνα κυνηγετικὸ ὅπλο. Περικυκλώθη, συνελήφθη καὶ ἐξετελέσθη ἀμέσως".

Περικυκλώθη, συνελήφθη καὶ ἐξετελέσθη. Τὰ γερμανικὰ ἀντίποινα δὲν ἀργοποροῦν. Εἶναι σκληρὰ καὶ ἐξ ἴσου ἀνοικτίρμονα σὰν τὸν πόλεμο τῶν ἐλευθέρων σκοπευτῶν.

Διάφοροι πολῖται, ὑψηλὰ στεκόμεναι προσωπικότητες συλλαμβάνονται ὡς ὅμηροι καὶ ἐκτελοῦνται γιὰ τὶς πράξεις ἄλλων. Μέσα σὲ λίγες ἑβδομάδες ὁ πόλεμος προσλαμβάνει ἀπάνθρωπα χαρακτηριστικὰ καὶ μεταβάλλεται σὲ εὔφορο ἔδαφος γιὰ κάθε εἶδος προπαγάνδας ἐναντίον τῶν Γερμανῶν.

Ἡ βελγικὴ ἐφημερὶς "Χὲτ Χάνδελσμπλαδ" ἡ ὁποία ἀνέφερε πρώτη γιὰ τὴν συμμετοχὴ τοῦ ἀμάχου πληθυσμοῦ στὸν πόλεμο, θὰ ἐξετάσῃ σὲ λίγο ψυχραιμότερα τὰ πράγματα καὶ θὰ ἀφήσῃ νὰ ὁμιλήσῃ ἡ φωνὴ τῆς λογικῆς.

"Θὰ πρέπη, λέγει ἡ ἐφημερὶς αὐτὴ νὰ ἔχη ζήση κανεὶς στὴν ὕπαιθρο γιὰ νὰ μπορέση νὰ ἐκτιμήση πόσο οἱ ἀγρόται εἶναι ἀφοσιωμένοι στὰ ζῶα των. Τὶ καταλαβαίνει ὅμως ἕνας ἀγρότης ἀπὸ τὸ πολεμικὸ δίκαιο; Στὴν ἀσυλλόγιστη μανία του ἔβλεπε στὸ πρόσωπο κάθε Γερμανοῦ στρατιώτη μόνο ἕνα ληστή, ποὺ ἦλθε νὰ τοῦ ἀφαιρέση τὴν περιουσία του, ποὺ κατέκτησε μὲ σκληρὴ ἐργασία. Ἐπῆραν λοιπὸν, οἱ ἀγρόται μας τὰ κυνηγετικὰ των ὅπλα καὶ ἐσκότωσαν τὸν ἐπὶ κεφαλῆς ἀξιωματικὸν καὶ διαφόρους ἄνδρας.

Μετὰ τὴν δημοσίευσι αὐτὴ τῆς ἐφημερίδος περνοῦν μόνο ὀλίγαι ἡμέρες καὶ μεταβάλλεται πάλι ἡ κατάστασις. Ὁ πόλεμος τῶν ἐλευθέρων σκοπευτῶν χάνεται ἀπὸ τὶς ἐφημερίδες τοῦ ἐξωτερικοῦ. Τώρα τονίζεται ὅτι δὲν ὑπάρχει τέτοιος πόλεμος. Εἶναι ἐπινόησις τῶν Γερμανῶν, γιὰ νὰ δικαιολογήσουν τὰ κακουργήματά των.

Χωρὶς αὐτὸ νὰ γίνη ἀντιληπτὸν τὰ γεγονότα ἀντικατεστάθησαν ἀπὸ μιὰ ἀχαλίνωτη φαντασία. Ἐπενοήθη τότε ὁ "ψυχολογικὸς πόλεμος", ἀνεκαλύφθη ὅτι ἡ προπαγάνδα εἶναι σπουδαῖον ὅπλον καὶ ἀπὸ τώρα καὶ εἰς τὸ ἑξῆς ἕνα πυκνὸ δάσος ψευδῶν γεμίζει ὁλόκληρο τὸν κόσμο.

Ἀκόμη καὶ σήμερα δὲν ἠμπορεῖ κανεὶς νὰ ξεκαθαρίση ἀκριβῶς μέχρι ποίου σημείου ἐκτείνεται ἡ ἀλήθεια καὶ ἀπὸ ποῦ ἀρχίζει ἡ φαντασία. Διεθνεῖς ἐπιτροπαὶ ἠσχολήθησαν μὲ διάφορα ἐρωτήματα καὶ στὶς περισσότερες περιπτώσεις κατέληξαν στὸ συμπέρασμα ὅτι πολλὰ ἀπὸ τὰ καταγγελλόμενα ἦσαν ἀποκυήματα φαντασίας καὶ ὅτι τὸ καλύτερον θὰ ἦτο νὰ ἀφεθοῦν τὰ πράγματα νὰ λυθοῦν μόνα των.

Παρ' ὅλα ὅμως αὐτὰ τὰ γεγονότα τοῦ πρώτου παγκοσμίου πολέμου δὲν ἠμποροῦν νὰ γίνουν ἀντιληπτὰ χωρὶς τὴν κακόβουλο προπαγάνδα.

Τὸ λουτρὸ αἵματος τῆς Λιέγης.

Ὁ Φερνὰν Μαγιάνς, καθηγητὴς τοῦ Πανεπιστημίου τῆς Λιέγης, ἀπέδειξε σ' ἕνα σύγγραμμά του, ποὺ ἐξεδόθη τὸ 1927, ὅτι τουλάχιστον στὴν Λιέγη δὲν ὑπῆρχαν ἐλεύθεροι σκοπευταί. Ἕνας Πρόεδρος τοῦ δικαστηρίου, ὁ πρύτανις τοῦ Πανεπιστημίου καὶ ὁ εἰσαγγελεὺς τῆς πόλεως συνεφώνησαν μαζί του. Καὶ ὅμως τὰ συμβάντα στὴν Λιέγη ἦσαν ἡ κυρία τροφὴ ὁλοκλήρου τῆς ἀντιγερμανικῆς προπαγάνδας.

Ἡ Λιέγη μετεβλήθη σὲ σύνθημα γιὰ ὅλο τὸν κόσμο.

Στὴν Λιέγη, τὴν 23ην Αὐγούστου τοῦ 1914 μετὰ τὴν ἀνάγνωσι τῆς γερμανικῆς διακοινώσεως ἐπικρατεῖ ἀπόλυτη ἡσυχία. Οἱ πολῖται, ποὺ συνελήφθησαν ὡς ὅμηροι ἀπὸ τοὺς Γερμανοὺς ἀφέθησαν ἐλεύθεροι. Ἡ πόλις ἀνέκτησε τὴν εἰρηνικὴ της ὄψι.

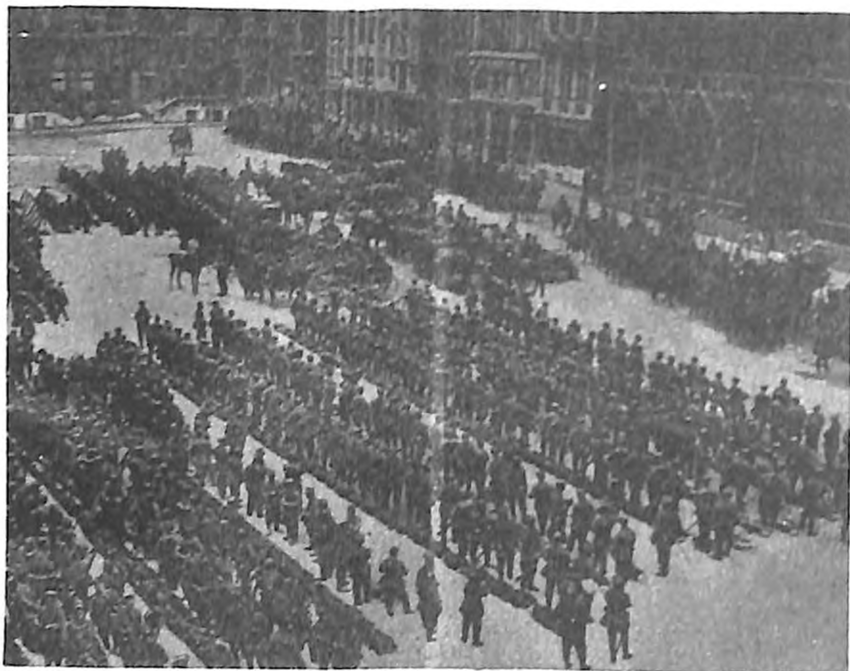
Τὴν Τρίτη, 25 Αὐγούστου, συνιστᾶται καὶ πάλι στοὺς πιστοὺς μέσα στὶς ἐκκλησιὲς νὰ εἶναι ψύχραιμοι καὶ ἤρεμοι. Καὶ αἱ συστάσεις αὗται φέρουν τὸ ποθητὸ ἀποτέλεσμα. Γιατὶ ἕνας αὐτόπτης μάρτυς ἀναφέρει:

"Οἱ ἄνθρωποι ἐκάθονταν μπροστὰ στὰ καφενεῖα καὶ στοὺς δρόμους ὑπῆρχε ζωηρὰ κίνησις, ἀκριβῶς σὰν νὰ διανύαμε μιὰ εἰρηνικὴ περίοδο.

Τὸ μέτωπον προωθήθη ἀρκετά. Οἱ Γερμανοὶ εὑρίσκονται τώρα μπροστὰ στὴν Ἀμβέρσα καὶ ἀπὸ ἐκεῖ φθάνει στὴν Λιέγη μιὰ κακὴ εἴδησις: Τὰ

βελγικὰ στρατεύματα τῆς 'Αμβέρσας ἐνήργησαν ἔξοδο. Πρὸς ἐνίσχυσιν τῶν γερμανικῶν δυνάμεων πρέπει νὰ ἀποσταλοῦν ἐπειγόντως στρατεύματα ἀπὸ τὴν Λιέγη.

Οἱ στρατιῶται συγκεντρώνονται καὶ ἑτοιμάζονται νὰ μεταβοῦν στὸν σιδηροδρομικὸ σταθμό. Μεταξὺ αὐτῶν εὑρίσκεται καὶ ὁ συγγραφεὺς καὶ πολεμικὸς ἀνταποκριτὴς δόκτωρ Πάουλ Γκραμπάϊν. Τί ἔζησε ὡς αὐτόπτης μάρτυς τὸ ἀφηγεῖται ὕστερα ἀπὸ μερικὲς μέρες στὴν ἐφημερίδα "Μπερλίνερ Τάγεμπλατ".

Γερμανικὸς στρατὸς καταλαμβάνει τὰς Βρυξέλλας.

"Τὸ πεζικὸν μας, γράφει, μὲ τὰς ἀποσκευὰς του, ἐβάδιζε πρὸς τὸν Σταθμὸν καὶ περνοῦσε ἐκείνην τὴν στιγμὴν τὴν κυρία ὁδὸ τῆς πόλεως. Τίποτε στὴν ὄψι τῆς τελευταίας ταύτης δὲν ἐπρόδιδε κάτι τὸ ἀσύνηθες. Τουναντίον οἱ κάτοικοι ἐχαιρετοῦσαν μὲ νεύματα τὰ στρατιωτικὰ τμήματα, μερικοὶ μάλιστα ἀπὸ αὐτοὺς προσέφεραν στοὺς στρατιώτας καὶ τοὺς ἀξιωματικοὺς ἕνα ποτῆρι κρασί.

"Ἔξαφνα ὅμως ἄρχισαν νὰ κτυποῦν οἱ καμπάνες καὶ ἀμέσως ὕστερα ἐσάρωσε τὸν δρόμο μιὰ καταιγιστικὴ βροχὴ σφαιρῶν, σὰν νὰ εἶχαν ἀφεθῆ ἐλεύθεροι ὅλοι οἱ δαίμονες τῆς κολάσεως.

"Οἱ στρατιῶται μας στὴν ἀρχὴ τὰ χάνουν ὕστερα ὁ καθένας των ὡς ἐξ ἐνστίκτου ξαπλώνεται στὸν δρόμο. Καὶ τότε σηκώνεται ὄρθιος ἕνας ὑπολοχαγὸς καὶ φωνάζει:

—Ἄνδρες, ἐμπρός, κτυπήσατε κατακέφαλα αὐτοὺς τοὺς ἀχρείους!

"Καὶ τότε σηκώνονται ἀπὸ τὸ λιθόστρωτο τοῦ δρόμου ὅσοι ἐζοῦσαν. Μὲ μανία θραύονται αἱ θύραι καὶ ἀλλοίμονον σ' ἐκεῖνον, ποὺ ἔχει ὅπλα μέσα στὸ σπίτι του. Δὲν τοῦ μένει οὔτε καιρὸς νὰ ἀπευθύνη μιὰ τελευταία

προσευχὴ πρὸς τὸν οὐρανό.

"Δύο ἱερεῖς οἱ ὁποῖοι ἀποδεδειγμένως διένειμαν πολεμοφόδια, ὁδηγοῦνται ἀμέσως πρὸ τοῦ μνημείου τῆς πλατείας τῆς ἀγορᾶς καὶ ἐκτελοῦνται".

Ἴσως ὁ δόκτωρ Γκραμπάϊν ὑπερβάλλει κάπως στὴν περιγραφὴ του. Τὰ περισσότερα ὅμως γεγονότα φαίνεται ὅτι τὰ μετέδωσε ὀρθά.

Ἤ μήπως ἔχει δίκαιον ὁ κ. Μαγιάνς, καθηγητὴς τοῦ Πανεπιστημίου τῆς Λιέγης, ὁ ὁποῖος ἀποδίδει τὰ πάντα σὲ πανικό; Βελγικὰ στρατεύματα, προερχόμενα ἀπὸ τὴν Ἀμβέρσαν εἶχαν φθάσει μέχρις ἀποστάσεως δέκα χιλιομέτρων ἀπὸ τὴν Λιέγη. Ἀκουόνταν στὴν πόλι ἡ βοὴ τοῦ πυροβολικοῦ. Ἐν τῷ μεταξὺ νυκτώνει καὶ τότε ἐκεῖ καὶ ἐδῶ κάτω ἀπὸ τὸ πέπλο τῆς νυκτός, ἐρρίφθησαν μερικοὶ πυροβολισμοί.

"Ἐπρόκειτο περὶ ἑνὸς ἢ δύο πυροβολισμῶν, γράφει στὴν ἔκθεσί του ὁ καθηγητὴς Μαγιάνς. Ποῖος ὅμως ἐπυροβόλησε εἰς τὰ σημεῖα ἐκεῖνα ὅπου ἡ γενομένη ἔρευνα ἐπέτρεψε νὰ ἀναπαρασταθοῦν τὰ γεγονότα. Καὶ ἐκεῖ ἀποδεικνύεται, ὅτι οἱ πυροβολήσαντες ἦταν Γερμανοὶ στρατιῶται.
Οἱ πυροβολισμοὶ αὐτοὶ προκαλοῦν πανικὸ στὶς τάξεις των. Φοβισμένοι ἀρχίζουν νὰ βάλλουν πρὸς ὅλας τὰς κατευθύνσεις. Μυδραλλιοβόλα τίθενται ἐν ἐνεργείᾳ, διὰ νὰ ἀντικρουσθῆ ἡ δῆθεν ἐπίθεσις τοῦ ἐχθροῦ. Οἱ πυροβολισμοὶ δὲν σταματοῦν.

Στρατιῶται καὶ ἀξιωματικοὶ πίπτουν. Ἀφηνιασμένα ἄλογα σύρουν τροχοφόρα, ποὺ δὲν ἔχουν ὁδηγούς. Δημιουργεῖται μιὰ τρομερὴ σύγχυσις. Μόνο μὲ μεγάλον κόπον κατορθώνεται νὰ σταματήσῃ τὸ πῦρ. Νεκροὶ ὅμως καὶ τραυματίαι σκεπάζουν τὸν δρόμον.

Ποιὸς τοὺς ἐσκότωσε; Ἡ ἀπάντησις δίδεται ἀμέσως: Ἔνοχοι εἶναι οἱ ἐλεύθεροι σκοπευταί.

Ὕστερα ἀπὸ αὐτὸ στρατιῶται καὶ ἀξιωματικοὶ εἰσβάλλουν στὰ σπίτια τῶν ὁποίων οἱ κάτοικοι καταληφθέντες ἀπὸ φόβο κατέφυγαν στὰ πίσω δωμάτια ἢ στὰ ὑπόγεια. Μερικὰ ἀτυχῆ θύματα φονεύονται ἀπὸ τὰς σφαίρας μερικῶν στρατιωτῶν, οἱ ὁποῖοι πυροβολοῦν μέσα στὰ σπίτια, γιὰ νὰ ἀμυνθοῦν ἐναντίον ἑνὸς φανταστικοῦ ἐχθροῦ.

Θύματα εἶχε ἕνα τάγμα τῆς ἐθνοφυλακῆς, δηλαδὴ ἡλικιωμένοι ἥσυχοι ἄνθρωποι, ἀρχηγοὶ ὅλοι οἰκογενειῶν τμήματα τοῦ ἐπιτελείου τῆς στρατιᾶς καὶ μερικοὶ λόχοι. Οἱ Γερμανοὶ εἶχαν πολλοὺς νεκροὺς καὶ τραυματίας, κατώρθωσαν ὅμως νὰ ἐπιβληθοῦν μὲ νέα στράτεύματα ποὺ μετεφέρθησαν σιδηροδρομικῶς, τὰ ὁποῖα κατὰ τὴν εἴσοδο τῆς ἁμαξοστοιχίας καὶ στὴν πλατεία τοῦ σιδηροδρομικοῦ σταθμοῦ ἔγιναν δεκτὰ μὲ πυκνὰ πυρά.

Ἡ συμπλοκὴ στὴν πλατεῖα τοῦ σιδηροδρομικοῦ σταθμοῦ φαίνεται ὅτι ἦτο ἀνταλλαγὴ σφαιρῶν μεταξὺ Γερμανῶν.

Ἀφηγήσεις μαρτύρων.

Ἀπὸ τὸ ἄλλο μέρος ὑπάρχει μιὰ ἔκθεσις τοῦ ἰλάρχου Κὰρλ Φρίδριχ φὸν Ἔσμαρχ. Εἶναι ἀνεψιὸς τῆς αὐτοκρατείρας καὶ διοικητὴς τοῦ τμήματος τοῦ σώματος ποὺ παρέμεινε στὴν Λιέγη. Αὐτὸς λοιπὸν διατείνεται τὰ ἑξῆς:

"Οἱ κάτοικοι πυροβολοῦσαν ἀπὸ τὰ κλεισμένα ἐξωτερικὰ σκεπάσματα τῶν παραθύρων ἀπὸ τὰ ὁποῖα ἔβλεπε κανεὶς νὰ βγαίνουν σπινθῆρες. Συνεπῶς ἔπρεπε νὰ εἶχαν ἀνοιχθῆ τρύπες στὰ σκεπάσματα αὐτά. Μὲ ἄλλα λόγια ὁλόκληρη ἡ ἐπίθεσις ἦταν προσχεδιασμένη.

'Αγγλικὴ ἐπίθεσις στὸ Σαίν-Κεντέν.

Προσχεδιασμένη ἢ συνέπεια μιᾶς ἁλύσεως τυχαίων περιστατικῶν. Πάντως τὰ ἀποτελέσματα ἦσαν τρομερά.

Ὁ ἴλαρχος Ἔσμαρχ μᾶς πληροφορεῖ ἀκόμη τί συνέβη ὕστερα ἀπὸ τοὺς πυροβολισμοὺς στὴν Λιέγη.

—"Ανδρες καὶ γυναῖκες μὲ τὰ παιδιὰ των χωρίζονται ἀλλήλων. Αὐστηρότατον πολεμικὸν δικαστήριον δικάζει τοὺς ἄνδρας. Ὅποιος ἐθεωρήθη ἔνοχος, ἐξομοιοῦται κυρίως μὲ τοὺς ὑποκινητὰς τῆς στάσεως, τοὺς φοιτητὰς καὶ τοὺς κληρικούς, οἱ ὁποῖοι ἐπὶ τόπου πληρώνουν τὸ "ἔγκλημα" των μὲ τὸν θάνατόν των. Αἱ γυναῖκες καὶ τὰ παιδιὰ τουναντίον ἐκτοπίζονται.

Περισσότερα ἀπὸ ἑκατὸν γυναικόπαιδα συμπληρώνει ὁ καθηγητὴς Μαγιὰνς μεταφέρονται στὸ στρατόπεδον συγκεντρώσεως τοῦ Μύνστερ. Δὲν ἐξηρέθησαν οὔτε κἂν τὰ μικρὰ παιδιά. Μία νεαρὰ μητέρα, ἡ κυρία Κλεϊντζενς ἐκλείσθη στὸ στρατόπεδον συγκεντρώσεως μὲ τὰ τρία παιδιὰ της ἡλικίας 5,3 καὶ ἑνὸς ἔτους.

Τὴν ἴδια νύκτα συλλαμβάνονται οἱ ὅμηροι ποὺ ἀφέθησαν πρὶν ἐλεύθεροι καὶ ὁδηγοῦνται ὑπὸ συνοδείαν στὸ δημαρχεῖον τῆς πόλεως.

Ὁλόκληρος ἡ πόλις ἔχει καταληφθῆ ἀπὸ τρόμο.

Σπίτια ἀπὸ τὰ ὁποῖα ἐρρίφθησαν πυροβολισμοὶ ἢ διὰ τὰ ὁποῖα κάποιος εἶπε ὅτι εἶδε νὰ ρίπτωνται ἀπὸ αὐτὰ πυροβολισμοί, πυρπολοῦνται.

Σὲ λίγο ἀνυψοῦνται φλόγες ἀπὸ ὅλα τὰ τμήματα τῆς πόλεως. Ἡ Λιέγη φωτίζεται ἀπὸ μιὰ τεραστία λάμψι πυρός.

Καὶ μπροστὰ στὸ ἐφιαλτικὸ αὐτὸ προσκήνιο παίζεται τὴν ἴδια νύκτα μιὰ τρομερὰ σκηνὴ ποὺ ὑπενθυμίζει τὴν πιὸ ἄγρια ἐποχὴ τοῦ μεσαίωνος. Οἱ συλληφθέντες ὅμηροι περιάγονται μὲ συνοδεία Γερμανῶν στρατιωτῶν στοὺς δρόμους. Ἡ τραγικὴ συνοδεία κινεῖται πολὺ ἀργά. Κάθε ἑκατὸ μέτρα διατάσσεται στάσις. Ὕστερα οἱ ὅμηροι ποὺ ἦσαν ὅλοι ἐξέχοντες κάτοικοι τῆς πόλεως ἀναγκάζονται νὰ συστήσουν στοὺς κατοίκους ἡσυχία σὲ

φλαμανδική καί σέ γαλλική γλῶσσα.

— Τό θέαμα ἦταν τρομερό, ἀναφέρει ἕνας Γερμανός ἀπό τήν Κολωνία, πού δέν ἦταν στρατιώτης. Ἡ πόλις ἐκαίετο ἀπό πολλά σημεῖα. Ὕστερα συνεχῶς μπροστά στά μάτια μας ἐξετελοῦντο κάτοικοι τῆς Λιέγης πού εὑρέθησαν νά φέρουν ἤ νά κρύπτουν ὅπλα. Καί αἱ ἐκτελέσεις αὐταί δέν ἐννοοῦσαν νά σταματήσουν. Γυναῖκες καί παιδιά παρακαλοῦσαν μέ λυγμούς νά χαρισθῆ ἡ ζωή τῶν ἰδικῶν των. Παρ' ὅλη τήν ὀργή γιά τήν ἄτιμη ἐνέδρα καμμία γερμανική καρδιά δέν μποροῦσε νά μή αἰσθανθῆ οἶκτο γι' αὐτά τά ἀθῶα θύματα.

Τό μεσημέρι τῆς 26ης Αὐγούστου οἱ ὅμηροι περιήχθησαν καί πάλι στούς δρόμους τῆς πόλεως.

Μεταξύ τῶν ὁμήρων εὑρίσκεται καί ὁ ἀντιπρύτανις τοῦ Πανεπιστημίου, ὁ προηγούμενος τῆς μονῆς τῶν Δομινικανῶν καί δύο ἄλλοι ἱερωμένοι.

Καί πάλι οἱ ὅμηροι πρέπει νά σταματοῦν κάθε ἑκατό μέτρα. Καί πάλι ἐξορκίζουν τούς συμπολίτας των μέ συγκινητικά λόγια νά μένουν ἥσυχοι γιατί θά ἐκτελεσθοῦν ὅλοι ἄν σκοτωθῆ ἔστω καί ἕνας μόνο Γερμανός στρατιώτης.

Καί σάν νά μήν ἔφθαναν ὅλα αὐτά ἀκολουθεῖ καί κάτι ἄλλο πολύ χειρότερο. Στάς 9 τό πρωΐ τῆς ἐπομένης—δηλαδή τῆς 27ης Αὐγούστου1914—προκήρυξις τῶν γερμανικῶν ἀρχῶν κατοχῆς καλεῖ τάς 45.000 τῶν κατοίκων τῆς Λιέγης νά ἐγκαταλείψουν τήν πόλι ἐντός προθεσμίας μιᾶς ὥρας. Μετά τήν πάροδο τῆς προθεσμίας αὐτῆς, τονίζει ἡ διακήρυξις ἡ Λιέγη θά βομβαρδισθῆ "σέ ἀντίποινα".

—Καί τότε, λέγει ὁ καθηγητής Μαγιάνς, ὁ ὁποῖος ἔζησε αὐτό τό δρᾶμα ὡς αὐτόπτης μάρτυς, ἄρχισε ἡ τραγική ἔξοδος πρός τήν ἐξορίαν τοῦ σχεδόν παράφρονος ἀπό τόν τρόμο πληθυσμοῦ πού μόλις ἐπρόφθασε νά πάρη μαζύ του μερικά φορέματα καί μερικά τρόφιμα".

Αἱ γερμανικαί ἀρχαί εἶχαν ἀνακοινώση ὅτι κατά τόν βομβαρδισμόν τῆς πόλεως δέν θά ἔμενε λίθος ἐπί λίθου. Στήν πραγματικότητα, ὅπως τό ὁμολογεῖ καί ὁ ἴδιος ὁ Μαγιάνς ἐρρίφθησαν μόνον μερικαί βολαί τηλεβόλου. Ἀντιθέτως αἱ πυρκαϊαί πού ἐτέθησαν τήν νύκτα συνεχίζουν τό καταστρεπτικό ἔργο των. Μέγα μέρος τῆς πόλεως πού ἔχει ἡλικία ἄνω τῶν 1000 ἐτῶν μεταβάλλεται σέ στάκτη.

Τό παλαιό δημαρχεῖο πού εἶναι γοτθικοῦ ρυθμοῦ διαφεύγει τήν καταστροφή. Μεταξύ ὅμως τῶν πολλῶν ἀναντικαταστάτων καλλιτεχνικῶν θησαυρῶν πού γίνονται παρανάλωμα τοῦ πυρός περιλαμβάνεται καί ἡ Πανεπιστημιακή Βιβλιοθήκη μέ 250.000 πολυτίμους τόμους καί χειρόγραφα.

Λιέγη! Λιέγη!

Τό ὄνομα αὐτό ἀκούεται τώρα σέ ὅλο τόν κόσμο καί προκαλεῖ θύελλα ἀγανακτήσεως καί στηλιτεύεται ἡ γερμανική βαρβαρότης καί ὁ γερμανικός βανδαλισμός.

"Οἱ στρατιῶται ὁδηγούμενοι ἀπό τούς ἀξιωματικούς των εἰσδύουν στά σπίτια παίρνουν ὅ,τι τούς ἀρέσει καί φορτώνουν τήν λεία των σέ φορτηγά ἁμάξια. Μαζύ μέ αὐτήν τήν λεηλασία σημειοῦνται καί κάθε εἴδους παρεκτροπαί. Εἴδαμε μέ τά μάτια μας μιά ὁμάδα στρατιωτῶν πού ἦσαν τρο-

μερὰ μεθυσμένοι, ποὺ εἶχαν μαυρισμένα τὰ μάγουλα ποὺ ἀντὶ κράνους ἐφοροῦσαν ἕνα ὑψηλὸ καπέλλο καὶ ποὺ τραγουδοῦσαν καὶ ἐχόρευαν μεταξὺ τῶν καπνιζόντων ἐρειπίων τῆς πόλεως".

Μὲ αὐτὴν τὴν περιγραφὴ τὰ πραγματικὰ γεγονότα ἀρχίζουν νὰ συσκοτίζωνται. Ἔτσι ἐγεννήθη τὸ σύνθημα τῶν "βελγικῶν ἀγριοτήτων" καὶ ἀπὸ τότε ἐστιγματίσθησαν οἱ Γερμανοὶ ὡς βάρβαροι.

Οἱ Οὖνοι ἔρχονται!

Καὶ ἔξαφνα ὡς ἐκ συνθήματος στὸν ξένο Τύπο γίνεται λόγος περὶ Οὔνων , ὅταν ὑπονοοῦνται οἱ Γερμανοί. Καὶ δυστυχῶς ὁ χαρακτηρισμὸς αὐτὸς ἔχει τὴν ἀρχὴ του σὲ μιὰ φράσι ποὺ ἐξεστόμισε ὁ ἴδιος ὁ αὐτοκράτωρ τῆς Γερμανίας Γουλιέλμος ὁ Βος.

Τὸν Ἰούλιο τοῦ ἔτους 1900 ἐπιβιβάζονται γιὰ νὰ ἀποσταλοῦν στὴν Κίνα γερμανικὰ στρατεύματα, τὰ ὁποῖα μὲ στρατιωτικὰς μονάδας καὶ ἄλλων μεγάλων δυνάμεων θὰ λάβουν μέρος στὴν καταστολὴ τῆς ἐπαναστασέως τῶν Μπόξερ. Ἐνῶ τὰ στρατεύματα αὐτὰ ἑτοιμάζονται νὰ ἀρχίσουν τὸ μακρυνὸ ταξίδι των εἶναι ὑποχρεωμένα νὰ ὑποστοῦν πρῶτα καὶ ἕνα ζουμερὸ λόγο τῆς Αὐτοῦ Μεγαλειότητος.

Τελείως ἐπιπολαίως, ὅπως συμβαίνει σὲ πολλοὺς δημοσίους λόγους του ὁ Καΐζερ λέγει στοὺς στρατιώτας του:

> "Ὅταν θὰ ἀντιμετωπίσετε τὸν ἐχθρὸν μοναδική σας φροντὶς πρέπει νὰ εἶναι ἡ ἐξόντωσίς του. Δὲν χρειάζεται οἶκτος ἀπέναντι αὐτοῦ. Δὲν θὰ συλλάβετε αἰχμαλώτους. Ὅποιος πέσει στὰ χέρια σας πρέπει νὰ ἐκτελεσθῇ.
>
> Ὅπως πρὸ χιλίων ἐτῶν οἱ Οὖνοι ὑπὸ τὸν βασιλέα των Ἔτζελ ἀπέκτησαν ἕνα ὄνομα τὸ ὁποῖον σήμερον τοὺς κάμνει νὰ φαίνωνται μεγάλοι εἰς τὴν παράδοσιν καὶ εἰς τοὺς μύθους τῶν διαφόρων λαῶν, ἔτσι καὶ τὸ ὄνομα Γερμανὸς πρέπει ἐπὶ χίλια χρόνια νὰ ἀποκτήσῃ τέτοια φήμη στὴν Κίνα, ὥστε ποτὲ πλέον ἕνας Κινέζος νὰ μὴ τολμήσῃ οὔτε καὶ νὰ στραβοκοιτάξῃ ἀκόμη ἕνα Γερμανό".

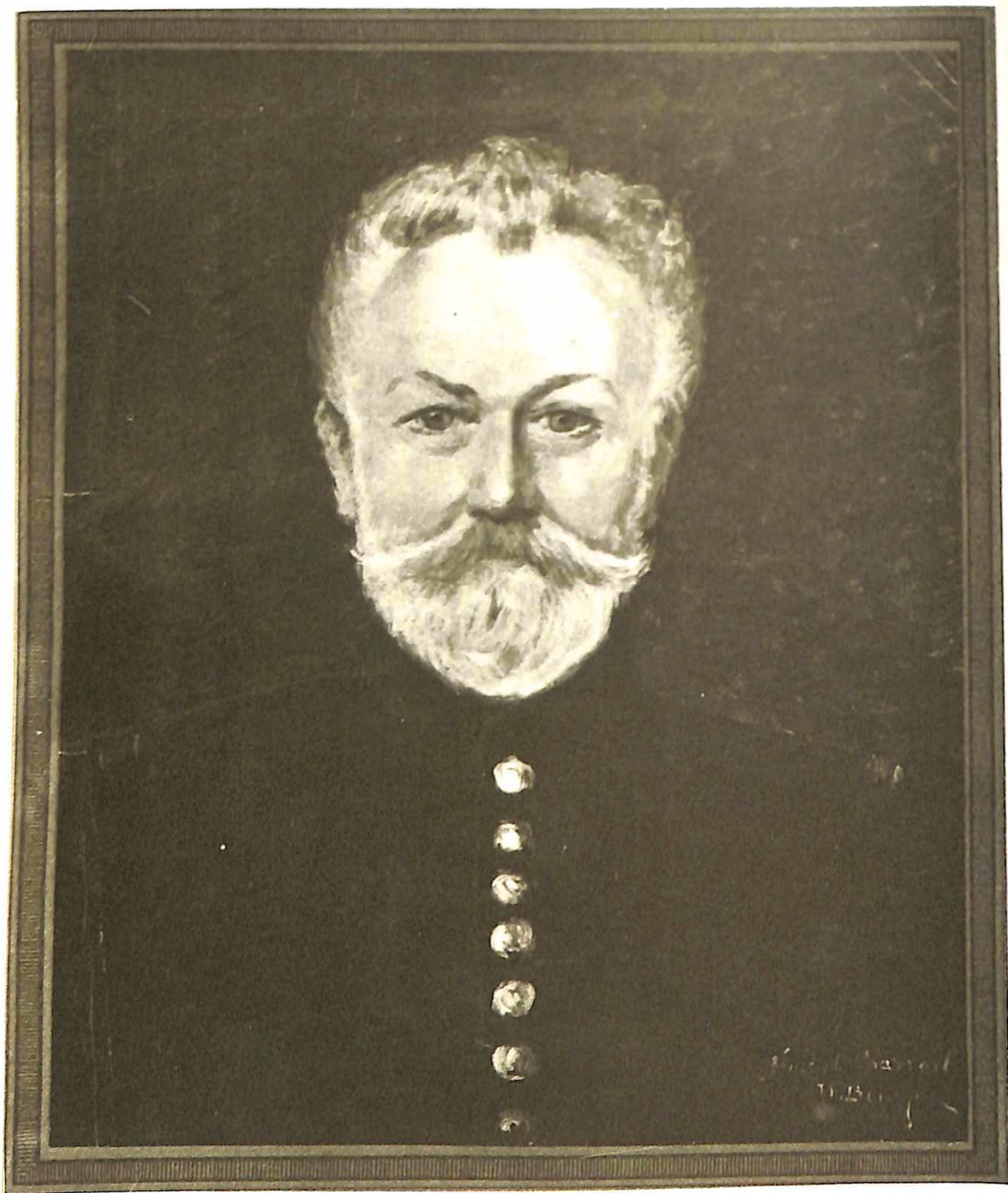
Τὸ ὄνομα Οὖνοι ἐξῆλθε λοιπὸν ἀπὸ τὰ χείλη τοῦ Γουλιέλμου καὶ προεβλήθη στοὺς στρατιώτας του ὡς ὑπόδειγμα. Ἡ παρομοίωσις ὅμως ἐλησμονήθη ἀμέσως, γιατὶ τότε οἱ Γερμανοὶ ἦσαν στὴν Κίνα σύμμαχοι τῶν Βρεταννῶν, τῶν Γάλλων καὶ ἄλλων εὐρωπαϊκῶν δυνάμεων.

Τώρα ὅμως, ὕστερα ἀπὸ 14 χρόνια ἀνασύρεται ἀπὸ τὴν ἀφάνεια καὶ διαδίδεται σὲ ὅλο τὸν κόσμο.

Ἡ λέξις τοῦ Καΐζερ μεταβάλλεται σὲ ὅπλο τῆς προπαγάνδας καὶ ὅ,τι ἀκολουθεῖ τώρα μὲ ἀντικειμενικὸ σκοπὸ τὴν περιγραφὴ τῶν ἐγκλημάτων τῶν "νεωτέρων" Οὔνων εἶναι πρωτοφανὲς ὄργιον ἐξημμένης καὶ νοσηρᾶς φαντασίας.

Ἄγγλοι πιλότοι στὸ μέτωπο

Ὁ Στρατηγὸς ΣΑΡΑΪΓ.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ III

ΕΓΚΛΗΜΑΤΑ ΚΑΤΑ ΤΟΥ ΑΜΑΧΟΥ ΠΛΗΘΥΣΜΟΥ

Ἀντιγερμανικὴ προπαγάνδα στὴν Ἀμερική.

Ἕνας ἄνθρωπος τοῦ ὁποίου ἡ φωνὴ ἀκούσθηκε κατὰ τὸν δεύτερο παγκόσμιο πόλεμο ἀπὸ ἑκατομμύρια Γερμανῶν, ὁ πρῶτος σχολιαστὴς τοῦ ραδιοφώνου τοῦ Λονδίνου, Λίνδλεϋ Φραίηζερ, ἀνεκάλυψε τώρα μόλις τοὺς ἀπώτερους λόγους ποὺ ἐπέβαλαν νὰ γίνεται πολὺς θόρυβος διὰ τὰς ἀγριότητας ποὺ διέπρατταν οἱ Γερμανοὶ κατὰ τὸ 1914. Ὡς εἰδικὸς γιὰ τὴν διεξαγωγὴ τοῦ ψυχολογικοῦ πολέμου ὁ Φραίηζερ παρατηρεῖ:

"Κύριος σκοπὸς ἦσαν αἱ Ἡνωμέναι Πολιτεῖαι".

Κατὰ τὰς ἀρχὰς τοῦ πολέμου, λέγει ὁ Φραίηζερ ἡ δημοσία γνώμη στὴν Ἀμερικὴ ἦταν εὐνοϊκὴ πρὸς τὴν Γερμανία καὶ μέχρις ἑνὸς βαθμοῦ ἐστρέφετο κατὰ τῆς Μεγάλης Βρεταννίας. Ἂν αἱ Ἡνωμέναι Πολιτεῖαι ἀπεφάσιζαν νὰ παραμείνουν οὐδέτεραι ὡς τὸ τέλος τοῦ πολέμου, ἢ ἂν ἀπεφάσιζαν νὰ ὑποστηρίξουν τὴν Γερμανία, ὁ πόλεμος θὰ ἐλάμβανε ἴσως διάφορη τροπή.

Μονομαχία πυρ/κοῦ.

"Γι' αὐτὸ γράφει ὁ Φραίηζερ, αἱ ἁρμόδιαι βρεταννικαὶ ὑπηρεσίαι ἐξαπέλυσαν μιὰ συστηματικὴ καὶ ἐπιστημονικὰ ἐπεξεργασμένη ἐκστρατεία γιὰ νὰ μειώσουν τὴν ἀμερικανικὴ δυσπιστία κατὰ τῆς Μεγάλης Βρεττανίας καὶ νὰ τὴν στρέψουν κατὰ τῆς Γερμανίας.

Ἡ κυκλοφορία τῶν φημῶν περὶ πρωτοφανῶν γερμανικῶν ἐγκλημάτων ἀποβλέπουν στὴν δημιουργία μιᾶς γενικῆς ἀγανακτήσεως κατὰ τῆς Γερμανίας. Καὶ νὰ ποῖαι ἦσαν αἱ φῆμαι, ποὺ διεδόθησαν τότε σὲ ὅλον τὸν κόσμον.

"Γερμανοὶ στρατιῶται πυρπολοῦν, δολοφονοῦν, ληστεύουν καὶ βιάζουν σὲ πρώτη παρουσιαζομένη εὐκαιρία.

Γερμανοὶ στρατιῶται κατασπαράσσουν μὲ κτηνώδη τρόπο ἀδελφὰς νοσοκόμους καὶ βοηθοὺς νοσοκόμους τοῦ Ἐρυθροῦ Σταυροῦ.

"Γερμανοὶ στρατιῶται ἐκτελοῦν αἰχμαλώτους καὶ τραυματίας, ποὺ πέφτουν στὰ χέρια των.

"Γερμανοὶ στρατιῶται ἀποκόπτουν τὰ χέρια παιδιῶν στὸ Βέλγιο καὶ στὴν Γαλλία.

"Γερμανοὶ στρατιῶται καρφώνουν νοσοκόμους καὶ Καναδοὺς αἰχμαλώτους στίς θῦρες ἀποθηκῶν ἀχύρων.

"Γερμανοὶ στρατιῶται, δένουν ἱερεῖς μὲ τὸ κεφάλι πρὸς τὰ κάτω ἀπὸ τὰ γλωσσίδια τῶν κωδώνων τῶν ἐκκλησιῶν".

Αὐτὰ εἶναι μόνο μερικὰ σημεῖα ἀπὸ τὸν ἀτελείωτο σχεδὸν καταλογο τῶν πιὸ ἀπιστεύτων ἐκθέσεων, αἱ ὁποῖαι ὅμως, ὅπως λέγει ὁ Φραίηζερ ἐγένοντο γενικὰ πιστευταὶ τόσο στὴν Μεγάλη Βρεταννία ὅσο καὶ μεταξὺ τῶν συμμάχων καὶ τῶν οὐδετέρων.

Ἡ προπαγάνδα αὐτὴ ἔδρασε συστηματικὰ καὶ στὴν Γαλλία. 25 ἑκατομμύρια χρυσᾶ γαλλικὰ φράγκα διατίθενται ἀπὸ τὶς πρῶτες ἡμέρες τοῦ πολέμου γιὰ τὴν ἵδρυσι ἑνὸς "Οἴκου τοῦ Τύπου" γιὰ τὸν ὁποῖον ὁ βρεταννὸς βουλευτὴς τῆς Βουλῆς τῶν κοινοτήτων Ἄρθουρ Πονσόμπυ ἔγραψε ἀργότερα τὰ ἑξῆς παραστατικώτατα:

"Ὁ Οἶκος αὐτὸς τοῦ Τύπου ἦταν ὁ ἀκούραστος φλύαρος, ὁ ὁποῖος συνεχῶς μετέδιδε ψευδῆ πολεμικὰ ἀνακοινωθέντα καὶ ψευδεῖς εἰδήσεις ἀπὸ τὸ μέτωπον καὶ τοὺς διαφόρους τομεῖς του καὶ τὶς πιὸ ποταπὲς καὶ πιὸ χονδροειδεῖς συκονφαντίες κατὰ τοῦ ἐχθροῦ, στὸν ὁποῖον ἀπεδίδοντο αἱ πιὸ ἀπίστευτοι ἐγκληματικαὶ πράξεις.

Τὸ φαρμάκι ποὺ μετεδίδετο μὲ αὐτὸν τὸν σατανικὸ τρόπον παρεπλάνησε καὶ ἕνα μεγάλο πλῆθος ἀνθρώπων ποὺ ἀρχικῶς δὲν ἦσαν ἐχθρικὰ διατεθειμένοι κατὰ τῶν Γερμανῶν. Κατὰ τὴν διάρκεια τοῦ πολέμου τὸ ψεῦδος ἔγινε μιὰ πατριωτικὴ ἀρετή. Ἐπεβλήθη στὴν Γαλλία ἀπὸ τὴν κυβέρνησι καὶ ἀπὸ τὴν λογοκρισία.

Ὅταν ἐξέσπασε τὸ κῦμα τῆς προπαγάνδας ἐναντίον της ἡ Γερμανία διέθετε τὸ συσταθὲν κατὰ τὸν πόλεμον τοῦ 1870–71 τμῆμα ΙΙΙ Β΄ στὸ Γενικὸ Ἐπιτελεῖο. Στὴν διάθεσι του ἔχει τὸ τμῆμα αὐτὸ ἕνα ποσὸν 450.000 μάρκων καὶ ἀπὸ τὸ ποσὸν αὐτὸ ὁ προϊστάμενος του ἀντισυνταγματάρχης Β. Νικολάϊ εἶναι ὑποχρεωμένος νὰ καταβάλη καὶ ἀμοιβὲς γιὰ ὑπηρεσίες κατασκοπείας.

"Τῆς ἐχθρικῆς προπαγάνδας, ἀναφέρει ὁ Νικολάϊ στὰ ἀπομνημονεύματά του, ἔγινε συστηματικὴ κάπως ἀντιμετώπισις, μόνο κατὰ τὸ φθινόπωρον τοῦ 1917.

"Ἡ ἀδράνεια τῆς Γερμανίας ἐπὶ τοῦ τομέως τῆς προπαγάνδας μεταξὺ τῶν λαῶν ἦτο μία βαρυτάτη πλάνη τῆς ὁποίας τὴν ἔκτασι ἀντελήφθημεν μόλις ἐξερράγη ὁ πόλεμος, ὁμολογεῖ ὁ Ἰούλιος Στόκυ ὁ δεύτερος πρόεδρος τοῦ συσταθέντος κατὰ τὰ τέλη Αὐγούστου τοῦ 1914 "Γραφείου πρὸς διάδοσιν γερμανικῶν εἰδήσεων εἰς τὸ ἐξωτερικόν".

Τὸ γραφεῖον ὅμως αὐτὸ θέλει νὰ μεταδώση στὸ ἐξωτερικὸ τὴν ἀλήθεια γιὰ τὴν Γερμανία, μὲ ἕνα τελείως ἀκατάλληλο τρόπο. Θέλει νὰ κινητοποιήση τὰ ἐμπορικὰ ἐπιμελητήρια τῶν οὐδετέρων χωρῶν, νὰ ὀργανώση εἰς αὐτὰ διαλέξεις ἀπὸ μέρους Γερμανῶν ἐπιστημόνων, ἀκόμη δὲ καὶ νὰ θέση καλλιτέχνες στὴν ὑπηρεσία τῆς γερμανικῆς ὑποθέσεως.

Τὸ γραφεῖον ἀποστέλλει ἔντυπα καὶ ἐφημερίδες σὲ γερμανικὴ γλῶσσα σὲ χιλιάδες παραληπτῶν, ποὺ δὲν γνωρίζουν ὅμως τὴν γερμανική.

Ἡ κίνησις αὐτὴ δὲν φθάνει ὅμως μέχρι τῶν Ἡνωμένων Πολιτειῶν αἱ ὁποῖαι θὰ ἔπρεπε νὰ ἐπηρεασθοῦν κυρίως ὑπὲρ τῆς Γερμανίας γιὰ τὸν ἁπλούστατο λόγο, γιατὶ βρεταννοὶ δῦται, μόλις ἐξερράγη ὁ πόλεμος, ἀπέκοψαν τὸ ὑποβρύχιο γερμανικὸ καλώδιο πρὸς τὰς Ἡνωμένας Πολιτείας.

Ὁ πρόεδρος τῆς γερμανικῆς ἐπιτροπῆς ἐρεύνης ἡ ὁποία πρόκειται νὰ ἀσχοληθῇ μὲ τὴν ἀναίρεσι τῶν πρώτων εἰδήσεων περὶ γερμανικῶν ἀγριοτήτων, εἶναι τελείως ἀκατάλληλος γιὰ τὸ ἔργον αὐτό. Ὁ δόκτωρ Ἴβερς εἶναι μέθυσος καὶ μορφινομανής. Τὸ 1916 καταδικάζεται ἐπὶ ἐκβιάσει εἰς φυλάκισιν ἐννέα μηνῶν καὶ ὁ συνήγορός του δὲν ἔχει νὰ εἰπῇ στὸ δικαστήριον τίποτε ἄλλο παρὰ ὅτι ὁ δόκτωρ Ἴβερς, δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ ἐμφορεῖται ἀπὸ αἴσθημα δικαιοσύνης ἀφοῦ στερεῖται ἀπὸ κάθε ἠθικὸ αἴσθημα.

Ἡ φήμη γιὰ τὰ κομμένα χέρια προέρχεται ἀπὸ τὸ Κογκό.

Μὲ τελείως διάφορο τρόπο συμπεριφέρεται ὁ πρόεδρος τῆς βρεταννικῆς ἐπιτροπῆς, ὁ ἐντιμότατος ὑποκόμης Μπράϊς. Ἡ ἐπιτροπὴ τῆς ὁποίας προΐσταται, ἔγινε γρήγορα γνωστὴ ὡς "ἐπιτροπὴ Μπράϊς" καὶ ἡ ἔκθεσις τῆς συγκαταλέγεται μεταξὺ τῶν πιὸ ἐκπληκτικῶν ἐγγράφων τοῦ πρώτου παγκοσμίου πολέμου.

Τὰ φρούρια τῆς Λιέγης.

Ἡ "ἐπιτροπὴ Μπράϊς" ἐξήτασε διαφόρους μάρτυρας δὲν ἀνεκοίνωσε ὅμως τὰ ὀνόματά των, διὰ νὰ προστατευθοῦν οἱ συγγενεῖς των ἀπὸ ἀντίποινα τῶν Γερμανῶν:

Ἀρκεῖ νὰ διαβάσωμε μιὰ μόνο κατάθεσι ἀπὸ τὴν πρωτοφανῆ συλλογὴ τῆς ἐπιτροπῆς Μπράϊς. Ὅλαι αἱ ἄλλαι εἶναι ποικιλίαι τοῦ ἰδίου θέματος.

Ὑπάρχει ἡ κατωτέρω κατάθεσις μιᾶς μάρτυρος, ἡ ὁποία πιστοποιεῖται καὶ ἀπὸ ἄλλης πλευρᾶς, δι' ἕνα ἰδιαιτέρως ἀνατριχιαστικὸν φόνον παιδὸς διαπραχθέντα ἀπὸ ἕνα Γερμανὸν στρατιώτην".

Δὲν λέγεται τίποτε ἄλλο πρὸς ἐπιβεβαίωσιν τῆς ἀληθείας καὶ ἀκολουθεῖ ἀμέσως ἡ κατάθεσις τῆς ἀνωνύμου μάρτυρος.

"Μιὰ μέρα ποὺ οἱ Γερμανοὶ δὲν ἐβομβάρδισαν τὴν πόλι, ἐβγῆκα ἀπὸ τὸ σπίτι μου γιὰ νὰ ἐπισκεφθῶ τὴν μητέρα μου, ποὺ κατοικοῦσε στὴν κυρία ὁδό. Μὲ συνώδευε ὁ ἄνδρας μου. Εἶδα ὀκτὼ Γερμανοὺς στρατιῶτες ποὺ ἦσαν μεθυσμένοι. Τραγουδοῦσαν, ἔκαμναν μεγάλο θόρυβο καὶ πηδοῦσαν ἐδῶ καὶ ἐκεῖ.

'Ενῶ οἱ στρατιῶται διέσχιζαν τὸν δρόμο εἶδα ἕνα μικρὸ παιδί, ἡλικίας περίπου δύο ἐτῶν, νὰ βγαίνη ἀπὸ ἕνα σπίτι. Δὲν μποροῦσα νὰ διακρίνω ἂν ἦταν ἀγόρι ἢ κορίτσι. Τὸ παιδὶ ἔτρεξε ὡς τὴν μέση τοῦ δρόμου καὶ ἔτσι βρέθηκε μπροστὰ στοὺς στρατιώτας.

Αὐτοὶ ἐπήγαιναν δυὸ—δυό. Οἱ δυὸ πρῶτοι ἐπέρασαν μπροστὰ ἀπὸ τὸ παιδί. Ἕνας στρατιώτης ὅμως, ἀπὸ τὴν δευτέρα σειρὰ—ἐκεῖνος, ποὺ ἦταν ἀριστερὰ—παραμέρισε καὶ μὲ τὰ δυὸ του χέρια ἐβύθισε τὴν ξιφολόγχη του στὴν κοιλιὰ τοῦ παιδιοῦ. Ὕστερα τὸ ἐσήκωσε στὴν ἄκρη τῆς ξιφολόγχης του καὶ συνέχισε τὸν δρόμο του μὲ τοὺς συναδέλφους του, ποὺ ἐξακολουθοῦσαν νὰ τραγουδοῦν".

Αὐτὴ ἡ ἱστορία τῶν Γερμανῶν στρατιωτῶν, ποὺ σκοτώνουν παιδιὰ καὶ τὰ περνοῦν στὴν ἄκρη τῆς ξιφολόγχης των, ἐπανευρίσκεται σὲ ὅλες τὶς ἐκθέσεις ἐκείνων τῶν ἐτῶν καὶ ἔγιναν πιστευταὶ ἀπὸ ὅλους.

'Ο Χάμιλτων Φάϊζ, ἕνας πολεμικὸς ἀνταποκριτὴς τοῦ συγκροτήματος Νόρθκλιφ σὲ ἕνα βιβλίο τὸ ὁποῖον ἐξέδωκε τὸ 1921 ὑπερηφανεύθηκε, ὅτι αὐτὸς ἐφεῦρε τὸν μῦθο τῶν παιδιῶν μὲ τὰ κομμένα χέρια. Καὶ ἐπρόκειτο γιὰ τὸ πιὸ ἐντυπωσιακὸ ψέμμα ὅσον ἀφορᾶ αὐτὸ τὸ σημεῖο

'Ο 'Ιταλὸς ὑπουργὸς τῶν 'Εσωτερικῶν κατὰ τὸν πόλεμον Φραντσέσκο Νίτι, ποὺ ἀργότερα ἔγινε καὶ πρωθυπουργός, κατέστρεψε τὴν λυπηρὰ φήμη τοῦ Φάϊζ. Εἰς τὸ βιβλίον του ἡ "Τραγωδία τῆς Εὐρώπης" γράφει τὰ ἑξῆς:

—Κάθε τίμιος ἄνθρωπος πρέπει σήμερα νὰ ὁμολογήση ὅτι ἡ ἱστορία γιὰ τὰ κομμένα χέρια εἶναι ἕνα ψέμμα ὀλίγοι γνωρίζουν ὅμως τὴν προέλευσι τοῦ μύθου αὐτοῦ. Κατὰ τὸ ἔτος 1895 καὶ οἱ Βέλγοι εἶχαν κατηγορηθῆ σὲ ἀγγλικὲς ἐφημερίδες ὡς ἔνοχοι μεγάλων ἀγριοτήτων στὸ Κογκὸ μεταξὺ τῶν ὁποίων συμπεριελαμβάνετο καὶ τὸ ἔγκλημα τῆς ἀποκοπῆς τῶν χεριῶν γυναικῶν καὶ παιδίων, πρὸς τρομοκράτησιν τοῦ ἰθαγενοῦς πληθυσμοῦ.

Ἔτσι αἱ βελγικαὶ ἀγριότητες στὸ Κογκὸ ἀνεσύρθησαν ἀπὸ τὴν ἀφάνεια καὶ παρουσιάσθησαν τώρα ὡς γερμανικὰ εἰδεχθῆ ἐγκλήματα. Ἔγιναν δὲ τόσο πιστευταὶ ὥστε καὶ πέντε ἀκόμη χρόνια μετὰ τὸ τέλος τοῦ πολέμου περιελαμβάνοντο στὰ γαλλικὰ παιδικὰ βιβλία.

'Η πριγκήπισσα Μαρία, ἡ σύζυγος τοῦ πρίγκηπος Γεωργίου τῆς 'Ελλάδος, μόλις ἐγνώσθησαν τὰ γερμανικὰ αὐτὰ ἐγκλήματα, ἵδρυσεν ἀμέσως ἕνα φιλανθρωπικὸν ἰνστιτοῦτον, στὸ ὁποῖον θὰ ἐμορφώνοντο τελείως δωρεὰν τὰ δυστυχῆ αὐτὰ πλάσματα, τῶν ὁποίων ἀπεκόπησαν τὰ χέρια. 'Επὶ μῆνες ὁλοκλήρους ἐδημοσιεύοντο στὶς ἐφημερίδες τοῦ μὴ κατεχομένου Βελγίου καὶ τῆς Γαλλίας προσκλήσεις πρὸς τοὺς γονεῖς τῶν παιδιῶν αὐτῶν νὰ τὰ παραδώσουν στὸ 'Ινστιτοῦτον.

'Η πριγκήπισσα Μαρία αἰσθάνθηκε ἐν τούτοις ἀπογοήτευσι, εὐχάριστη ὁμολογουμένως ἀπογοήτευσι, σχετικὰ μὲ τὸ φιλάνθρωπο ἔργο της. Δὲν κατορθώθη πράγματι νὰ ἀνευρεθῆ οὔτε ἕνα παιδὶ μὲ κομμένα χέρια. Καὶ ἔτσι τὸ φιλανθρωπικὸ αὐτὸ 'Ινστιτοῦτο ἔκλεισε τὰς πύλας του.

Παρ' ὅλα αὐτὰ ἡ ἐφημερὶς "Σάνδαιη Κρόνικλ" στὸ φύλλον της τῆς 2ας Μαΐου 1915, ἀναγράφει τὴν ἑξῆς ἱστορία:

"Πρὶν ἀπὸ μερικὲς μέρες μιὰ εὐγενὴς φιλάνθρωπος κυρία ἐπεσκέφθη ἕνα

σπίτι στὸ Παρίσι, ὅπου ἀπὸ τινων μηνῶν ἔχουν ἐγκαταστῆ Βέλγοι πρόσφυγες. Τῆς ἔκαμε ἐντύπωσι ἕνα κοριτσάκι περίπου δέκα ἐτῶν, τὸ ὁποῖον παρὰ τὴν ζέστη ποὺ ἐπικρατοῦσε μέσα στὸ δωμάτιο εἶχε κρυμμένα τὰ χέρια του μέσα σὲ ἕνα μικρό, πολὺ μεταχειρισμένο μούφ. Ἔξαφνα εἶπε τὸ κοριτσάκι στὴν μητέρα του:

—Μαμά, σὲ παρακαλῶ, σκούπισέ μου τὴν μύτη.

—Μὰ παιδί μου, εἶπε μισὸ στὰ σοβαρὰ καὶ μισὸ στὰ ἀστεῖα ἡ εὐγενὴς κυρία, ἕνα κορίτσι τόσο μεγάλο σὰν καὶ σένα δὲν μπορεῖ νὰ σκουπίσῃ μόνο τὴν μύτη του;

Τὸ κορίτσι δὲν ἀπάντησε καὶ ἡ μητέρα εἶπε μὲ σιγανὴ καὶ ὑπόκωφη φωνή:

—Κυρία, ἡ κόρη μου δὲν ἔχει χέρια!

Ἡ εὐγενὴς κυρία ἐκοίταξε τὴν μικρὴ ἀνατρίχιασε καὶ κατάλαβε.

— Ὥστε οἱ Γερμανοί;...

Ἡ μητέρα ἀνελύθη σὲ λυγμούς. Αὐτὴ ἦταν ἡ ἀπάντησις της.

Ἕνα ὁλοκαύτωμα.

Τέτοιες ἀφηγήσεις κυκλοφοροῦν στὸν κόσμο πολλὰ χρόνια ἀκόμη μετὰ τὴν λῆξιν τοῦ πολέμου. Ὁ Ἰταλὸς πρωθυπουργὸς Νίττι, τὸν ὁποῖο ἀναφέραμε ἤδη γράφει στὸ βιβλίο του:

Μετὰ τὸν πόλεμο ἕνας πλούσιος Ἀμερικανός, βαθύτατα ἐπηρεασμένος ἀπὸ τὰς ἀφηγήσεις τῆς γαλλικῆς προπαγάνδας, ἔστειλε ἕνα ἀντιπρόσωπό του στὸ Βέλγιον, γιὰ νὰ προσφέρῃ βοήθεια στὰ δυστυχῆ πλάσματα τῶν ὁποίων εἶχαν ἀποκοπῆ τὰ χέρια ἀπὸ τοὺς Γερμανούς. Δὲν ἀνευρέθη ἐν τούτοις οὔτε ἕνα".

Ὁ Πάπας ὡς στ' αὐτιὰ τοῦ ὁποίου εἶχαν φθάσει αἱ ἴδιαι φῆμαι ἀποφασίζει νὰ ἀπευθύνῃ μιὰ τέτοια διαμαρτυρία στὴν παγκόσμιο δημοσία γνώμη. Εἶναι ὅμως ἀρκετὰ προσεκτικὸς καὶ ζητεῖ πρῶτα λεπτομερῆ ἔρευνα. Ὁ

καρδινάλιος Μερσιὲ διατάσσεται νὰ ἐξετάση ὅλες τὶς ἀναφερόμενες περιπτώσεις. Καμμιὰ δὲν μπορεῖ νά ἀποδειχθῆ ὡς ἀληθής.

Παρ' ὅλον τοῦτο αἱ φῆμαι δὲν σταματοῦν. Ὁ ἀνταποκριτὴς τῶν "Τάϊμς" στὸ Παρίσι γράφει στὴν ἐφημερίδα του:

""Ἕνας κύριος τὸν ὁποῖον δὲν εἶδα, διηγήθηκε σὲ ἕνα ἀνώτερο στέλεχος τῆς καθολικῆς ἐκκλησίας, ὅτι εἶδε μὲ τὰ μάτια του πῶς Γερμανοὶ στρατιῶται ἀπέκοψαν τὰ χέρια ἑνὸς παιδιοῦ, ποὺ ἐκρατεῖτο ἀπὸ τὸ φουστάνι τῆς μητέρας του".

Μιὰ ἑβδομάδα ἀργότερα ὁ ἴδιος ἀνταποκριτὴς δημοσιεύει ἀφηγήσεις Βέλγων προσφύγων τοῦ Λονδίνου, οἱ ὁποῖοι διατείνονται ὅτι οἱ Γερμανοὶ κόπτουν τὰ χέρια τῶν μικρῶν παιδιῶν, γιὰ νὰ μὴ μπορέση πιὰ ἡ Γαλλία νὰ ἔχη... στρατιώτας".

Ἀκόμη καὶ τὴν 6 Μαΐου τοῦ 1915 ἡ ἐφημερὶς τοῦ Μιλάνου "Πόπολο ντ' Ἰτάλια" δημοσιεύει τὴν εἴδησι ὅτι ὁ κατοικῶν στὸ Μιλάνο ἰατρὸς δόκτωρ Τζιοβάννι Ἄλδο Κατσαμάλλι, προσέφερε τὴν ἐπιστημονικὴ συνδρομὴ σὲ ἕνα Ἰταλόπαιδα τοῦ ὁποίου Γερμανοὶ στρατιῶται ἀπέκοψαν τὸ δεξὶ χέρι.

Ὁ δόκτωρ Κατσαμάλλι ἀπέστειλλε ἀμέσως τὴν ἑξῆς διάψευσι στὴν ἐφημερίδα:

"Ἡ εἴδησίς σας εἶναι ψευδής. Δὲν εἶδα ποτὲ ἕνα παιδὶ μὲ κομμένο χέρι καὶ ποτὲ δὲν ἦλθε στὸ ἰατρεῖο μου ἕνα τέτοιο παιδὶ πρὸς θεραπείαν".

Ἡ ἐφημερὶς ὅμως δὲν ἐδημοσίευσε τὴν διάψευσι. Ὁ ἀρχισυντάκτης της —τὸ ὄνομά του ἦτο Μπενίτο Μουσολίνι— καὶ ἔγινε ἀργότερα ὁ πολὺς Ντοῦτσε, τὴν ἔρριξε στὸν κάλαθο τῶν ἀχρήστων.

Ἀναζητοῦνται κακοποιηθέντα παιδιά.

Τὸ παράξενο τώρα εἶναι ὅτι σὲ κανένα δὲν ἔκανε ἐντύπωσι ὅτι ποτὲ δὲν ἐπεδείχθησαν φωτογραφίαι κακοποιηθέντων παιδιῶν. Καὶ αὐτὸ συμβαίνει ἁπλούστατα, διότι δὲν ἔγιναν τέτοια πράγματα γιὰ νὰ ληφθοῦν φωτογραφίαι. Στὴν θέσι των ὅμως ἐμφανίζονται διάφορα σκίτσα καὶ γελοιογραφίαι καὶ ὑπὸ αὐτὴν τὴν μορφὴ τὰ κακοποιηθέντα παιδιὰ κάμνουν τὸν γύρο τοῦ κόσμου.

Ἄφετε τὰ παιδιὰ ἐλθεῖν πρός με, λέγει ἕνα τέτοιο σκῖτσο ποὺ παριστᾶ τὸν Κάιζερ μὲ ἕνα πέλεκυν.

Ἀσφαλῶς ἀκούονται ἀρκεταὶ ἔγκυροι φωναὶ διαμαρτυρίας κατὰ τῆς αἰσχρῆς αὐτῆς προπαγάνδας. Ἀκόμη καὶ ἕνας συγγραφεὺς Χάρολδ Πίκτον χαρακτηρίζει τὴν ὅλη ἱστορία ὡς φλυαρίες γηραιῶν γυναικῶν καὶ ὡς ψέμμα, ἀλλὰ αἱ φωναὶ τῶν ἄλλων εἶναι περισσότεραι καὶ δυνατώτεραι.

Ὁ σὲρ Ἄρθουρ Κόναν Ντόϋλ, ὁ διάσημος συγγραφεὺς ἀστυνομικῶν μυθιστορημάτων καὶ ἐφευρέτης τοῦ καταπληκτικοῦ ντέτεκτιβ Σέρλοκ Χόλμς θέτει ἐπίσης τὴν ἐφευρετική του φαντασία στὴν ὑπηρεσία τῆς πολεμικῆς προπαγάνδας. Κομμένα χέρια παιδιῶν καὶ ἄλλαι γερμανικαὶ ἀγριότητες εἶναι τὸ κύριο θέμα τῶν νέων ἄρθρων του στὶς ἐφημερίδες.

Ὁ σὲρ Ἄρθουρ Κόναν Ντόϋλ ὑφίσταται μιὰ καλὴ ὅμως ψυχρολουσία γιὰ τὰ ἄρθρα του αὐτά. Ὁ ἀντιπρόσωπος τῆς ἀμερικανικῆς ἐφημερίδος

"Βῆμα τοῦ Σικάγου" Τζαίημς Ὀδονελλ Μπένετ ἀπευθύνει πρὸς αὐτὸν μιὰ ἀνοικτὴ ἐπιστολὴ στὴν ὁποία τὸν κατηγορεῖ ὅτι παραποιεῖ τὴν ἀλήθεια καὶ ὅτι ἀντ' αὐτῆς ἀραδιάζει ἀσύστολα ψεύδη.

Ὁ ἴδιος ὁ Μπένετ ἀνεζήτησε ἐπὶ ὁλοκλήρους μῆνας στὰ νοσοκομεῖα καὶ τὰ ὀρφανοτροφεῖα τῆς Δυτικῆς Εὐρώπης θύματα τῶν Οὔννων. Ὡμίλησε μὲ δημάρχους, μὲ ἰατρούς, με κληρικούς. Εἰς τὸ τέλος τῶν ἐρευνῶν του δὲν εὑρῆκε τίποτε, καὶ ὅταν τέλος τὴν 19ην Δεκεμβρίου τοῦ 1916 γίνεται ἐπίσημος ἐρώτησις στὴν Βουλὴ τῶν Κοινοτήτων, ὁ ἐκπρόσωπος τῆς κυβερνήσεως τὴν παρακάμπτει μὲ τὸ ἑξῆς δικαιολογητικό.

"Λόγῳ τοῦ γεγονότος ὅτι τὰ παιδιὰ αὐτὰ εὑρίσκοντο εἰς τὸ Βέλγιον, τὸ ὁποῖον τελεῖ ἀκόμη ὑπὸ γερμανικὴν κατοχήν, δὲν εἶναι πιθανὸν ὅτι θὰ εἶναι δυνατὸν νὰ ἀνακαλυφθοῦν κατὰ τὴν παροῦσαν στιγμήν".

Ὁ ἀνταποκριτὴς τῶν "Κυριακάτικων Τάϊμς" τοῦ Λονδίνου Φ. Β. Οὐΐλσων περιέγραψε δραστικώτατα, ἀμέσως μετὰ τὸν πόλεμον πῶς ἐπιέζετο συνεχῶς τηλεγραφικῶς ἀπὸ τὴν σύνταξιν τῆς ἐφημερίδος του νὰ ἀποστέλλη εἰδήσεις περὶ γερμανικῶν ἀγριοτήτων.

Ἐκείνη ὅμως τὴν ἐποχή, ὁμολογεῖ ὁ Οὐΐλσων δὲν ὑπῆρχαν ἀγριότητες. Ἔξω ἀπὸ τὰς Βρυξέλλας ὑπῆρχε ἕνα μέρος, ὅπου συνήθιζα νὰ τρώγω τὸ μεσημέρι. Φαντάσθηκα λοιπὸν ὅτι θὰ μποροῦσε πολὺ καλὰ νὰ ὑπάρχη ἐκεῖ ἕνα μικρὸ παιδὶ καὶ ἀμέσως ἔγραψα τὴν σπαρακτικὴ ἱστορία τοῦ παιδιοῦ τοῦ Κουρμπὲκ Λόο, ποὺ σώθηκε ὡς ἐκ θαύματος ἀπὸ τὸ καιόμενο σπίτι ὅπου τὸ εἶχαν ρίξη οἱ Οὖννοι.

Τὴν ἐπομένην ἐκλήθην τηλεγραφικῶς νὰ στείλω τὸ παιδὶ στὸ Λονδῖνο, γιατὶ περίπου 5000 ἄτομα προσεφέρθησαν νὰ τὸ υἱοθετήσουν. Τὴν ἑπομένη ἄρχισαν νὰ καταφθάνουν μαζικὰ ἀσπρόρρουχα μωροῦ καὶ ρουχαλάκια μωροῦ στὴν σύνταξι τῆς ἐφημερίδος. Ἀκόμη καὶ ἡ βασίλισσα Ἀλεξάνδρα ἐξέφρασε τὴν συμπάθειά της καὶ ἔστειλε καὶ μερικὰ φορέματα.

Δὲν μποροῦσα βέβαια νὰ τηλεγραφήσω παρὰ ὅτι τὸ μωρὸ ἀπέθανε καὶ μάλιστα ἀπὸ μιὰ πολὺ σοβαρὰ κολλητικὴ ἀσθένεια, ὥστε δὲν μποροῦσε καὶ νὰ ταφῆ δημοσία".

Μιὰ ἄλλη ἱστορία, ποὺ προεκάλεσε μεγάλη ἐντύπωσι στὸν κόσμο ἦταν τὸ παραμύθι τῆς καταστάσης ἀναπήρου νοσοκόμου Γκραίης Χάμ. Λίγο πρὶν ἀπὸ τὸ θάνατό της ἡ κτηνωδῶς κακοποιηθεῖσα ἀπὸ τοὺς Γερμανοὺς Γκραίης γράφει ἕνα γράμμα στὴν ἀδελφὴ της Καίητ καὶ τὴν ἐπομένη στὴν ἐφημερίδα τοῦ Λονδίνου "Στὰρ" μπορεῖ κανεὶς νὰ διαβάση τὰ ἑξῆς:

"Ἀγαπητή μου Καίητ! Μὲ τὸ γράμμα μου αὐτὸ σοῦ ἀπευθύνω τὸ ὕστατον χαῖρε. Δὲν μοῦ μένει πολὺς καιρὸς νὰ ζήσω. Τὸ Νοσοκομεῖο ἐπυρπολήθη. Οἱ Γερμανοὶ εἶναι σκληροί. Σὲ ἕνα ἄνδρα ἐδῶ ἔκοψαν τὸ κεφάλι. Σὲ μένα...".

Μιὰ ἄλλη ἀδελφὴ ποὺ λέγεται Μυλλάρ, ἐπιβεβαιώνει τὴν ἀνατριχιαστικὴ ἀφήγησι τῆς Γκραίης καὶ ὁλόκληρο τὸ Λονδῖνο μαίνεται κυριολεκτικὰ γι' αὐτὸ τὸ ἀνοσιούργημα. Μόνο ὁ βουλευτὴς Πονσόμον θέλει νὰ μάθη τὶ συνέβη πραγματικὰ καὶ ὕστερα ἀπὸ λίγον καιρὸν πιστοποιεῖ τὰ ἑξῆς:

Ἡ ὑπόθεσις συνεζητήθη ἀπὸ τὸ ἀνώτατο δικάστήριο τοῦ Ντούμφρις καὶ ἀπεδείχθη κατὰ τὴν διαδικασία ὅτι ἡ Καίητ Χὰμ ἐπενόησε ὅλη αὐτὴν τὴν ἱστορία καὶ ὅτι τὰ δύο γράμματα, τόσο τὸ γράμμα τῆς ἀδελφῆς, ὅσὸ καὶ τὸ γράμμα τῆς Μύλλαρ, εἶναι πλαστὰ καὶ ἀπεστάλησαν στὸν τύπο ἀ-

πὸ τὴν ἴδια τὴν Καίητ Χάμ.

Βγαλμένα μάτια κατὰ κομμένων χεριῶν.

Σ' αὐτὸν τὸν ψυχρὸ πόλεμο τῶν ποιητῶν καὶ τῶν φαντασιοκόπων ἐπεβλήθη καὶ τὸ ἑξῆς ψεῦδος τῆς προπαγάνδας: Οἱ Γερμανοὶ εἶχαν δῆθεν ἱδρύσει μυστικὰ ἐργοστάσια εἰς τὰ ὁποῖα πτώματα πεσόντων μετετρέποντο εἰς γλυκερίνην, λάδι γιὰ μηχανές, σαποῦνι καὶ λιπάσματα.

Κατὰ τὴν πυρκαϊὰ τῆς πόλεως Λουβαίν τοῦ Βελγίου.

Ὅλη αὐτὴ ἡ ἱστορία προέκυψε προφανῶς ἀπὸ ἕνα λάθος κατὰ τὴν μετάφρασι ἑνὸς ἄρθρου γερμανικῆς ἐφημερίδος, ποὺ ἐ πραγματεύετο τὴν ἀξιοποίησι τοῦσώματος τῶν ζώων. Ἡ χρησιμοποιηθεῖσα τότε λέξις "ἀξιοποίησις τῶν πτωμάτων ἢ παρευνοήθη ἢ ἔγινε ἀφορμὴ νέας ἐμπνεύσεως σὲ ἀσυνειδήτους ἀνθρώπους.

Ὅταν ὁ μῦθος αὐτὸς διεδόθη-τὸ περιοδικὸ "Πάντς" εἶνε δημοσιεύση μιὰ εἰκόνα τοῦ ἐργοστασίου τῶν πτωμάτων- ἀνησύχησαν σοβαρῶς καὶ τὰ μέλη τῆς βουλῆς τῶν κοινωτήτων ὁ δὲ ἐντιμώτατος κ. Ἀουθγουάϊτ ἀπηύθυνε πρὸς τὸν λόρδον Σέσιλ τὴν ἑξῆς ἐρώτησι:

"Δύναμαι νὰ ἐρωτήσω ἂν ὁ εἰσηγητὴς λόρδος ἔχει συναίσθησιν τοῦ γεγονότος ὅτι ἡ διάδοσις τῶν φημῶν αὐτῶν, προεκάλεσε φόβον καὶ ἀνησυχίαν εἰς Βρεταννοὺς ὑπηκόους, οἱ ὁποῖοι ἔχασαν τὰ τέκνα των εἰς τὰ πεδία τῶν μαχῶν καὶ νομίζουν ὅτι τὰ πτώματα των ἠμποροῦν νὰ χρησιμοποιηθοῦν πρὸς τὸν σκοπὸν αὐτὸν καὶ ἂν τοῦτο δὲν εἶναι λόγος νὰ ἐπιχειρήσωμεν νὰ πληροφορηθῶμεν τὴν ἀλήθειαν ἐπὶ τῶν συμβαινόντων εἰς τὴν Γερμανίαν ὡς πρὸς τὸ σημεῖον αὐτό".

Ὁ λόρδος ἀποφεύγει νὰ δώση συγκεκριμένη ἀπάντησι. Περιορίζεται

νά τονίση ὅτι ἡ κυβέρνησις τῆς Αὐτοῦ Μεγαλειότητος οὐδεμίαν ἄλλην πληροφορίαν ἔχει ἐκτὸς ἐκείνης ἡ ὁποία περιέχεται εἰς τὰ ὑπὸ τοῦ ἡμετέρου Τύπου δημοσιευθέντα ἀποσπάσματα ἐκ τοῦ γερμανικοῦ Τύπου—συμπεριλαμβανομένου δηλαδὴ καὶ τοῦ σκοπίμου ἢ μὴ μεταφραστικοῦ λάθους.

Τὸ αἰσχρὸ αὐτὸ ψέμμα τὸ ὁποῖο ἐχαρακτηρίσθη ἀπὸ τὴν γερμανικὴ κυβέρνησι ὡς "ἀηδιαστικὸν καὶ γελοῖον" παραμένει σὲ κυκλοφορία μέχρι τοῦ 19?5. Κατὰ τὰ τέλη τοῦ ἔτους αὐτοῦ συμβαίνει ἕνα λυπηρὸν ἐπεισόδιο στὴν Ἐθνικὴ Λέσχη τῆς Τέχνης στὴν Νέα Ὑόρκη.

Μεταξὺ τῶν προσκεκλημένων συγκαταλέγεται καὶ ὁ Βρεταννὸς Ταξίαρχος Τσάρτερις. Αὐτὸς εὑρισκόμενος ἐν εὐθυμίᾳ ἀφηγεῖται πολεμικὰς ἀναμνήσεις του καὶ τελικὰ μιὰ ἱστορία τὴν ὁποία ὁ παρευρισκόμενος ἀνταποκριτὴς τῶν "Τάϊμς" στὴ Νέα Ὑόρκη τηλεγραφεῖ ἀμέσως στὸ Λονδῖνο. Τὴν ἑπομένη ἡ ἐφημερὶς γράφει τὰ ἑξῆς:

"Ἕνας ἀτυχὴς λόγος τοῦ ταξίαρχου Τσάρτερις, κατὰ τὸν ὁποῖον αὐτὸς ἐβεβαίωσε ὅτι γνωρίζει τὴν ἀληθινὴ ἱστορία τῆς κυκλοφορούσης σήμερα φήμης περὶ τοῦ πῶς οἱ Γερμανοὶ προμηθεύονται λῖπος διὰ τὰ πολεμοφόδια των καὶ λιπάσματα προεκάλεσε ἐνταῦθα μεγάλην δυσφορίαν. Κατὰ τὸν στρατηγὸ Τσάρτερις ἡ ἱστορία αὐτὴ ἐτέθη εἰς κυκλοφορίαν διὰ προπαγανδιστικοὺς σκοποὺς τὸ πρῶτον εἰς τὴν Κίναν".

"Ἀργότερον, συνέχισεν ὁ ταξίαρχος Τσάρτερις, πρὸς πιστοποίησιν τῆς ἱστορίας αὐτῆς ἐχαλκεύθη στὸ γραφεῖον του ἕνα ἡμερολόγιο, τὸ ὁποῖον θὰ παρουσιάζετο ὡς ἡμερολόγιον ἑνὸς Γερμανοῦ στρατιώτου. Συνεφωνήθη ὅτι ἕνας πολεμικὸς ἀνταποκριτὴς θὰ ἀνεύρισκε δῆθεν αὐτὸ τὸ ἡμερολόγιον ἐπάνω σὲ ἕνα νεκρὸ Γερμανὸ στρατιώτη, τὸ σχέδιον ὅμως αὐτὸ δὲν ἐπραγματοποιήθη. Τὸ ἡμερολόγιον εὑρίσκεται σήμερον εἰς τὸ πολεμικὸν μουσεῖον τοῦ Λονδίνου".

Μετὰ τὴν ἐπιστροφή του ἀπὸ τὴν Νέα Ὑόρκη ὁ στρατηγὸς Τσάρτερις ἔχει μεγάλες σκοτοῦρες γιὰ ἐκεῖνο τὸ λόγο του καὶ δὲν τοῦ ὠφελεῖ σχεδὸν καθόλου, ὅταν κάποιος Ἰωσὴφ Μὰκ Φέρσον προσθέτει καὶ τὰ ἑξῆς:

"Ἐκείνη τὴν ἐποχὴ ἤμην στὸ ὑπουργεῖο τῶν Στρατιωτικῶν. Δὲν εἴχαμε κανένα λόγο νὰ ἀμφιβάλωμεν στὸ γνήσιο τῆς ἱστορίας, ὅταν ἔφθασε μέχρις ἡμῶν. Δὲν ἠξεύραμε ὅτι εἶχε ἐπινοηθῆ ἀπὸ κάποιον, καὶ ἂν ἐγνωρίζαμε ὅτι ὑπῆρχε ἔστω καὶ ἡ παραμικρὰ ἀμφιβολία γιὰ τὴν ἀλήθεια τῆς ἱστορίας, ἀσφαλῶς δὲν θὰ τὴν ἐχρησιμοποιούσαμεν".

Ἀκόμη μιὰ φορὰ ἔρχεται ἐν πάσῃ περιπτώσει ἡ ὑπόθεσις στὴν Βουλὴ τῶν Κοινοτήτων. Ἔχουν περάση ἑπτὰ χρόνια ἀπὸ τὴν λῆξι τοῦ πολέμου καὶ ὁ ἐπερωτῶν παίρνει ἀπὸ τὸν ὑπουργὸ τῶν Στρατιωτικῶν Γουόρθεκτων Ἔβανς τὴν ἑξῆς μόνο ἀπάντησι:

> "Δὲν ἐπίστευα ὅτι μετὰ τὴν πάροδον τόσων πολλῶν ἐτῶν θὰ εἶναι δυνατὸν νὰ διαπιστωθῆ μετὰ βεβαιότητος ἡ πηγὴ τῆς φήμης. Δὲν ἠμπορῶ νὰ φαντασθῶ ἐν τούτοις ὅτι ἐξυπηρετεῖται τὸ δημόσιον ἐνδιαφέρον μὲ περαιτέρω ἐρωτήσεις ἐπὶ τοῦ ἐν λόγῳ θέματος".

Ἕνα μῆνα ἀργότερα, ἐπειδὴ οἱ βουλευταὶ δὲν ἐννοοῦν νὰ ἡσυχάσουν ἀποφασίζει ὁ ὑπουργὸς τῶν Ἐξωτερικῶν σὲρ Ἄουστιν Τσάμπερλαιν νὰ θέση τελεία καὶ παῦλα στὸ ζήτημα. Σὲ νεωτέρα ἐρώτησι ἑνὸς μέλους τῆς Βουλῆς τῶν Κοινοτήτων ἀπαντᾶ:

"Ναί, κύριέ μου, ὁ λίαν ἀξιότιμος φίλος μου, ὁ Γερμανὸς ἀρχικαγκελάριος με ἐξουσιοδότησε νὰ δηλώσω ἐξ ὀνόματος τῆς γερμανικῆς κυβερνήσεως ὅτι ὅλη ἐκείνη ἡ ἱστορία στερεῖται πάσης βάσεως. Δὲν εἶναι ἀνάγκη νὰ προσθέσω, ὅτι καὶ ἐγὼ ἐξ ὀνόματος τῆς κυβερνήσεως τῆς Αὐτοῦ Μεγαλειότητος, ἀποδίδω πλήρη πίστιν εἰς τὴν διαβεβαίωσιν αὐτὴν καὶ ἐλπίζω ὅτι ἡ ψευδὴς αὐτὴ φήμη δὲν θὰ ἐμφανισθῆ ἐκ νέου εἰς τὸ προσκήνιον".

Ἔτσι ἐξεμέτρησε τὸ ζῆν ἡ προπαγάνδα τοῦ πρώτου παγκοσμίου πολέμου κατὰ τὴν ἐποχὴ τῆς συνεννοήσεως μεταξὺ τῶν λαῶν καὶ τῶν γεμάτων ἀπὸ ἐλπίδας συμφωνιῶν τοῦ Λοκάρνο.

Καὶ μὲ δικαιολογημένη πικρία γράφει ἕνας Ἀμερικανὸς ἀρθρογράφος "Πρὶν ἀπὸ μερικὰ χρόνια αἱ ἀφηγήσεις αὐταὶ ὑποκινοῦσαν τοὺς πολίτας εἰς μεγάλα μίση. Διανοητικῶς φυσιολογικοὶ ἄνθρωποι ὕψωναν τὸν γρόνθον των καὶ ὡρμοῦσαν στὸ πλησιέστερο στρατολογικὸ γραφεῖο. Τώρα τοὺς λέγουν ὅτι τοὺς ἐξηπάτησαν καὶ ὅτι οἱ ἀξιωματικοὶ των σκοπίμως τοὺς ἔφεραν εἰς κατάστασιν μανίας, χρησιμοποιήσαντες πρὸς τὸν σκοπὸν αὐτὸν ἕνα αἰσχρὸν ψεῦδος".

Καὶ αὐτὸ εἶναι ἡ ἀλήθεια. Τίποτε δὲν ἀπομένει στὸ τέλος παρὰ μόνο ἕνα αἴσθημα κενῆς ἀφυπνίσεως.

Βεβαίως κάθε πόλεμος εἶναι ἄγριος καὶ ὁ φιλάνθρωπος πόλεμος εἶναι μόνο μιὰ αὐταπάτη. Καὶ στὰ μετέπειτα χρόνια κανεὶς δὲν ἐσκέφθη ποτὲ νὰ συνεχίση τὴν συζήτησι ἐπὶ ἀποδεδειγμένων γεγονότων. Ἐκεῖνο, στὸ ὁποῖον κατέβαλαν μεγάλες προσπάθειες ὑπεύθυνοι ἄνδρες στὴν Γερμανία καὶ τὸ ἐξωτερικό, ἦταν ὁ διαχωρισμὸς τῆς ἀληθείας ἀπὸ τὴν σκοτεινὴ προπαγάνδα τῶν ἐτῶν τοῦ πολέμου.

Τὸ ἴδιο ἰσχύει καὶ γιὰ τὴν γερμανικὴ προπαγάνδα ἐπὶ τῶν ἀγριοτήτων τῶν συμμάχων. Ὅταν ἐτέθη σὲ κυκλοφορία ἦταν πιὰ πολὺ ἀργά. Δὲν εἶχε ἄλλωστε τίποτε τὸ πρωτότυπον καὶ ἐπανελάμβανε μόνον τὰ παραμύθια τῆς πλευρᾶς μὲ ἀντίθετο σημεῖον.

Ἐπειδὴ οἱ σύμμαχοι εἶχαν τὴν ἔμπνευσι νὰ θέσουν πρωτοι σὲ κυκλοφορία τὸ παραμύθι τῶν κομμένων χεριῶν οἱ Γερμανοὶ ἀπήντησαν μὲ βγαλμένα μάτια. Αἱ ἀφηγήσεις των διεψεύσθησαν κατὰ τὸν ἴδιο τρόπο. Ἕνα μόνο πρᾶγμα εἶναι ἐκπληκτικώτερο ἀπὸ ὅλα αὐτὰ τὰ παραμύθια: Τὸ ὅτι παντοῦ τὰ ἐπίστευσαν στὴν ἀρχὴ ἑκατομμύρια ἀφελῶν ἀνθρώπων.

Οἱ ἐξαπατημένοι λαοὶ ἐστάθησαν στὸ τέλος εἰς προσοχὴν πρὸ τῶν ἀναριθμήτων τάφων τῶν βωβῶν νεκρῶν των. Καὶ ἔπεσαν ὅλοι ὑπὲρ τοῦ λαοῦ καὶ τῆς πατρίδος.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ IV

ΑΙ ΜΑΧΑΙ ΕΙΣ ΤΑ ΣΥΝΟΡΑ

Οἱ σύμμαχοι εἰς βοήθειαν τοῦ Βελγίου

Μετὰ τὴν πτώση τῆς Λιέγης τὰ Γερμανικὰ στρατεύματα συνέχισαν ὁρμητικὰ τὴν προώθησίν τους στὸ Βέλγιο. Τελικὰ ὁ Βελγικὸς στρατὸς ἀπεκλείσθη τὴν 19ην Αὐγούστου στὴν ὀχυρὰ περιοχὴ τῆς Ἀμβέρσας,ἐκτὸς ἀπὸ μία Βελγικὴ Μεραρχία, ποὺ κατεῖχε τὸ φρούριο τοῦ Ναμύρ, ἐπὶ τοῦ Μόζα ποταμοῦ.

Τὰ Ἀγγλικὰ στρατεύματα, ποὺ εἶχαν ἐν τῷ μεταξὺ ἀποβιβασθῆ στὴ Γαλλία ἔσπευσαν νὰ βοηθήσουν τοὺς Βέλγους καὶ εἰσῆλθον στὸ Βέλγιο, στὴν περιοχὴ τοῦ Μωμπὲγ καὶ τοῦ Μόνς. Ἐπίσης καὶ 5η Γαλλικὴ Στρατιὰ ποὺ ἀπεστάλη ἀπὸ τὸν Γάλλο ἀρχιστράτηγο Ζόφρ, γιὰ νὰ ἐνισχύση τὰ μαχόμενα Βελγικὰ στρατεύματα, εἰσῆλθε στὸ Βελγικὸ ἔδαφος καὶ τὴν 21ην Αὐγούστου εὑρίσκετο στὸν ποταμὸ Σάμπρ, δυτικὰ τοῦ Ναμίρ.

Η Σύγκρουσις δύο σχεδίων

Ἐν τῷ μεταξύ, νοτιανατολικά, στὴν δασώδη περιοχὴ τῶν Ἀρδενῶν, διεξήχθη τὴν 22αν καὶ 23ην Αὐγούστου μάχη, μὲ πρωτοβουλία τοῦ Γάλλου Ἀρχιστρατήγου, στὴν ὁποία ἔλαβαν μέρος ἀπὸ τὴν Γαλλικὴ πλευρὰ ἡ 3η καὶ ἡ 4η Στρατιά, ἀπὸ δὲ τὴν Γερμανικὴ ἡ 4η καὶ ἡ 5η.
Ἀπὸ τὶς πληροφορίες ποὺ εἶχε συγκεντρώσει στὸ Ἐπιτελεῖο του ὁ Γάλλος ἀρχιστράτηγος Ζόφρ ἐσχημάτισε τὴ γνώμη ὅτι ὁ ἀντίπαλος ἐνίσχυσε τὴ δεξιά του πτέρυγα καὶ ἀφήρεσε δυνάμεις ἀπὸ τὸ κέντρο, ποὺ ἐξασθένησε ἔτσι σημαντικά. Ἀπεφάσισε λοιπὸν νὰ ἐξαπολύση ἐπίθεση κατὰ τοῦ Γερμανικοῦ κέντρου ποὺ τὸ ἐνόμιζε ἀσθενές, μὲ ἀντικειμενικὸ σκοπὸ νὰ τὸ διασπάση.
Ἀπὸ τὸ ἄλλο μέρος ὅμως ὁ διάδοχος τοῦ Γερμανικοῦ θρόνου Φρειδερῖκος Γουλιέλμος, Ἀρχηγὸς τῆς 5ης Γερμανικῆς Στρατιᾶς ἂν καὶ εἶχε διαταχθῆ ἀπὸ τὸν Ἀρχιστράτηγο Μόλτκε νὰ μένη ἀμυνόμενος στὴ γραμμὴ ποὺ κατεῖχε, ἐὰν τυχὸν ἐδέχετο Γαλλικὴ ἐπίθεση, ἐπέμενε νὰ ἐπιτεθῆ καὶ αὐτός. Κατέστησε λοιπὸν γνωστὴ τὴν ἀπόφασή του στὸν ἀρχιστράτηγο Μόλτκε καὶ ἄρχισε τὴν ἐπίθεση τὸ πρωΐ τῆς 22ας Αὐγούστου. Ταυτοχρόνως ὁ διοικητὴς τῆς 4ης Γερμανικῆς Στρατιᾶς διέταξε καὶ αὐτὸς τὴν προέλαση τῆς δεξιᾶς του πτέρυγος, γιὰ νὰ μπορέση νὰ βοηθήση τὴν δεξιὰ του εὑρισκομένη 3η Γερμανικὴ στρατιά. Κι' ἔτσι τὴν 22αν Αὐγούστου κινοῦνται ἑ-

ναντίον ἀλλήλων ἡ 4η Γαλλική Στρατιὰ ὑπὸ τὸν στρατηγὸ Λάνγκλ ντὲ Καρρύ, ποὺ εὑρίσκετο ἀπέναντι τῆς 4ης Γερμανικῆς Στρατιᾶς καὶ ἡ 3η Γαλλικὴ Στρατιά, ὑπὸ τὸν στρατηγὸ Ριφέϋ, ἀπέναντι τῆς 5ης Γερμανικῆς Στρατιᾶς. Τὸ εἶδος αὐτὸ τῆς μάχης ποὺ λέγεται μάχη συναντήσεως, ἀπαιτεῖ κυρίως ταχεῖα ἀντίληψη τῆς τακτικῆς καταστάσεως καὶ μεγάλη δραστηριότητα ἀπὸ τοὺς ἀρχηγοὺς τῶν μεγάλων μονάδων.
Τελικὰ λόγῳ τῆς φύσεως τοῦ ἐδάφους – τὰ δάση τῶν Ἀρδεννῶν ἀπέκρυπταν ἀπὸ τοὺς Γάλλους τὴν Γερμανικὴ διάταξη – ἡ μάχη τῶν Ἀρδεννῶν, ποὺ διήρκεσε δύο ἡμέρες χωρίσθηκε σὲ ἀγῶνα μεραρχιῶν καὶ μικροτέρων μονάδων, τελικὰ δὲ ἐκρίθη ὑπὲρ τῶν Γερμανῶν.

Η μάχη τοῦ Σάμπρ.

Ἂς σημειωθῆ ἀκόμη, ὅτι ἡ 5η Γαλλικὴ Στρατιά, ποὺ εὑρίσκετο ἐπὶ τοῦ ποταμοῦ Σάμπρ, ἐδέχθη τὸ πρωὶ τῆς 22ας Αὐγούστου ἐπίθεσι Μονάδων τῆς δευτέρας Γερμανικῆς στρατιᾶς. Διεξήχθη ἔτσι ἡ μάχη τοῦ Σάμπρ ποὺ ἐτερματήσθη τὴν ἑπομένην μὲ ὑποχώρηση τῶν Γάλλων νοτίως τοῦ ποταμοῦ Σάμπρ. Αὐτὴν τὴν ὑποχώρηση ἀναγκάσθηκε ν' ἀκολουθήση καὶ τὸ Ἀγγλικὸ ἐκστρατευτικὸ σῶμα, ὑπὸ τὸν στρατηγὸν Φρέντς.
Τὴν νύκτα τῆς 24ης Αὐγούστου ἐξεκενώθη ἀπὸ τὴν 4η Γαλλικὴ Μεραρχία καὶ τὸ Φρούριο τοῦ Ναμὶρ ποὺ δὲν μποροῦσε πιὰ νὰ κρατηθῆ λόγῳ τῆς ὑποχωρήσεως τῶν Γαλλικῶν καὶ τῶν Ἀγγλικῶν στρατευμάτων.
Ἔτσι κατέστη δυνατὴ ἡ ὁλοκλήρωση τῆς καταλήψεως τοῦ Βελγίου ἀπὸ τοὺς Γερμανούς.

Στὴν Ἀλσατία καὶ Λωραίνη

Ὅταν διεξήγοντο αἱ ἐπιχειρήσεις στὰ δάση τῶν Ἀρδεννῶν ἡ 1η καὶ ἡ 2α Γαλλικὴ Στρατιά, ἔκαμαν ἐπιθετικὲς κρούσεις στὴν Ἀλσατία. Ἔτσι ἡ 1η Γαλλικὴ στρατιὰ μὲ τὴν XIV Μεραρχίαν της κατέλαβε τὴν 8ην Αὐγούστου τὴν πολίχνη Μινχάουζεν τὴν ὁποίαν ὅμως ἐγκατέλειψε μετὰ δύο ἡμέρας ὕστερα ἀπὸ Γερμανικὴ ἀντεπίθεση. Σύμφωνα μὲ τὸ σχέδιο τοῦ Γενικοῦ Γερμανικοῦ Ἐπιτελείου, τὰ Γερμανικὰ στρατεύματα, σ' αὐτὴν τὴν περιοχή, εἶχαν τὴν ἐντολὴν νὰ διεξαγάγουν ἐνεργὸ ἄμυνα καὶ ἂν ἦταν ἀνάγκη νὰ συμπτυχθοῦν καὶ 25 χιλιόμετρα Ἀνατολικὰ τῶν Γερμανικῶν συνόρων. Συνήφθη λοιπὸν μία σειρὰ μαχῶν μὲ ἀποτέλεσμα ἡ 1η καὶ ἡ 2α Γαλλικὴ Στρατιὰ νὰ προελάσουν μέχρι τῶν πόλεων Σάαρμπουργ καὶ Μπράνς. Τὰ πράγματα ὅμως μετεβλήθησαν ἀπότομα τὴν 20ην Αὐγούστου, ἐνῶ τὸ 10ο Σῶμα τῆς 2ας Γαλλικῆς Στρατιᾶς ἦταν ἕτοιμο ν' ἀρχίση τὴν ἐπίθεση ἐδέχθη ἀντεπίθεση μονάδων τῆς 6ης Γερμανικῆς Στρατιᾶς καὶ συνεπτύχθη. Τὴν 24ην Αὐγούστου ὁλόκληρος ἡ 2α Γαλλικὴ στρατιὰ συνεπτύχθη στὴν περιοχὴ τοῦ Γκρὰν – Κορονὲ καὶ τοῦ Νανσύ.
Ταυτοχρόνως καὶ ἡ 1η Γαλλικὴ στρατιὰ συνεπτύχθη στὰ Βόσγια ὄρη.
Κατὰ τὸ τρίτο δεκαήμερο τοῦ μηνός, Αὐγούστου ἐτερματίσθησαν λοιπὸν αἱ μάχαι τῶν συνόρων καὶ ἡ κατάσταση στὸ δυτικὸ μέτωπο εἶναι ἡ ἑξῆς: Ἀπέτυχαν ὅλαι αἱ Γαλλικαὶ ἐπιθετικαὶ ἐπιχειρήσεις. Ἀλλὰ καὶ ἀπὸ τὴν Γερμανικὴ πλευρὰ – καὶ αὐτὸ ἔχει πολὺ μεγαλυτέρα σημασία – ἀπέτυχε ἡ

ἐπίμονος προσπάθεια τῆς δεξιᾶς Γερμανικῆς πτέρυγος νὰ ὑπερκεράση τὴν ἀριστερᾶ Γαλλικὴ πτέρυγα.

Πρὸς τὸν Σηκουάνα

Μετὰ τὸν τερματισμὸ τῶν Μαχῶν τῶν συνόρων ὁ Γάλλος 'Αρχιστράτηγος Ζὸφρ ἐπιχειρεῖ συνεχῶς νὰ ἀναλάβη ἐπίθεση. Ἡ συνεχὴς ὅμως ἀπειλὴ τῆς κυκλώσεως τῆς ἀριστερᾶς του πτέρυγος ἀπὸ τὴν ὁρμητικὴ προέλαση, μέσα στὴ Γαλλία τῆς 1ης Γερμανικῆς στρατιᾶς τοῦ στρατηγοῦ Φὸν Κλούκ, τὸν ἀναγκάζει συνεχῶς νὰ ὑποχωρῆ πρὸς νότον καὶ νὰ ζητῆ μὲ τοπικὲς ἐπιθέσεις νὰ ἐπιβραδύνη τὴν Γερμανικὴ προέλαση.'Η κατάστασις κατέστη ἀκόμα κρισιμωτέρα μὲ τὴν βιαστικὴ ὑποχώρηση τοῦ 'Αγγλικοῦ ἐκστρατευτικοῦ σώματος καὶ τὴν ἀπόφαση τοῦ στρατηγοῦ Φρὲντς νὰ συμπτυχθῆ γιὰ νὰ ἀνασυγκροτηθῆ, δυτικὰ ἀπὸ τὸ Παρίσι καὶ μακρυὰ ἀπὸ τὸ πεδίο τῆς μάχης. Ὕστερα ἀπὸ ἀπελπιστικὲς ἐκκλήσεις τῆς Γαλλικῆς κυβερνήσεως ἦλθε στὸ Παρίσι ἀπὸ τὸ Λονδῖνο ὁ Ἄγγλος ὑπουργὸς τῶν στρατιωτικῶν Λόρδος Κίτσενερ, ὁ ὁποῖος διέταξε τὸν στρατηγὸ Φρὲντς νὰ μὴν ἀπομακρυνθῆ ἀπὸ τὸ πεδίο τῆς μάχης καὶ νὰ συμμορφοῦται μὲ τὰς κινήσεις τῆς Γαλλικῆς στρατιᾶς. Ὁ 'Αρχιστράτηγος Ζὸφρ ἀπέφυγε ἔτσι τὸν ἄμεσο κίνδυνο. Ἐπέτυχε δὲ ἀκόμη νὰ τεθῆ ὑπὸ τὰς διαταγὰς του ἡ ὀχυρωμένη περιοχὴ τῶν Παρισίων, ποὺ ἐξηρτᾶτο ὡς τότε ἀμέσως ἀπὸ τὸ ὑπουργεῖο τῶν Στρατιωτικῶν καὶ γιὰ νὰ εἶναι ἐλεύθερος ἀπὸ κάθε ἄλλη φροντίδα, νὰ ἀναχωρήση ἡ Γαλλικὴ κυβέρνηση ἀπὸ τὸ Παρίσι.

Τὴν 2αν Σεπτεμβρίου ἡ Γαλλικὴ στρατιὰ ἐστήριζε τὴν δεξιὰ της πτέρυγα στὴν ὀχυρωμένη-περιοχὴ τοῦ Βερδὲν καὶ τὴν ἀριστερὰ της στὴν ὀχυρωμένη περιοχὴ τῶν Παρισίων τῆς ὁποίας ἡ Φρουρὰ εἶχε ἐνισχυθῆ ἀπὸ τὴν νεοσυγκροτηθεῖσα 6η στρατιά. Ἡ παράταξις ἐξετείνετο νοτίως τοῦ ποταμοῦ Μάρνη καὶ τῶν δύο παραποτάμων του, τοῦ μικροῦ καὶ τοῦ μεγάλου Μορέν. Ἐκεῖ ἀπεφάσισε ὁ Ζὸφρ νὰ δώση τὴν ἀποφασιστικὴ μάχη, ποὺ ἀπεθανάτισε τ' ὄνομά του.

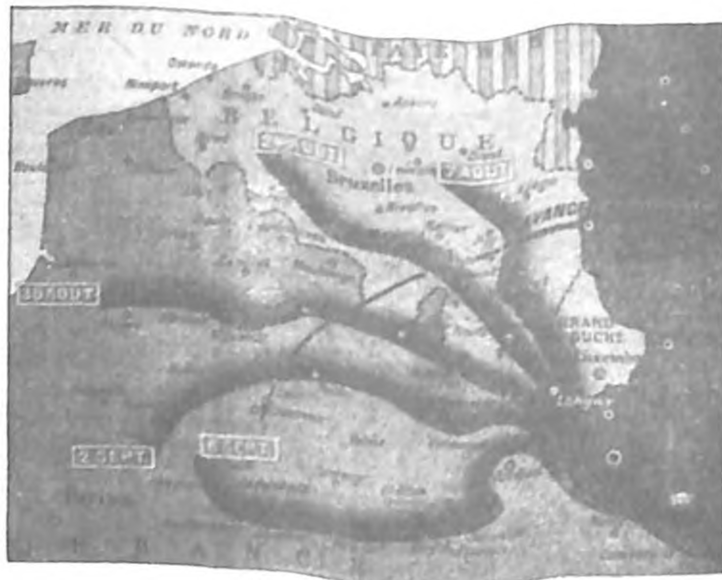
Ἕνας τραπεζικὸς ποὺ γίνεται μὲ τὸ ζόρι ἀξιωματικός.

Ἄν ὁ γραμματεὺς τῆς ὑπηρεσίας ὀχυρώσεων Φρίδριχ Χέντς, δὲν ἐπίεζε τὸν υἱὸ του νὰ ἐκλέξη τὴν μόνη κατὰ τὴν γνώμη του ἁρμόζουσα σ' αὐτὸν σταδιοδρομία τοῦ ἀξιωματικοῦ, τότε ὁ παγκόσμιος ἱστορία θὰ ἐλάμβανε ἴσως ἄλλη τροπή.

Αὐτὴ τουλάχιστον εἶναι ἡ γνώμη ν μερικῶν στρατιωτικῶν ἐμπειρογνωμόνων. Ὁ νεαρός Ρίχαρδ Χέντς θὰ παρέμενε τότε τραπεζικὸς ὑπάλληλος, θὰ ὑπανδρεύετο ἴσως μία ὡραιοτάτη Γαλλίδα, μὲ τὴν ὁποία εἶχε φιλικές σχέσεις καὶ δὲν θὰ τοῦ παρουσιάζετο ἡ εὐκαιρία νὰ διατάξη τὴν ὑποχώρησι τῶν γερμανικῶν στρατιῶν, λίγο πρὶν ἀπὸ τὴν τελικὴ νίκη.

Ὁ γραμματεὺς τῆς ὑπηρεσίας ὀχυρώσεως Φρίδριχ Χέντς ἐπιμένει στὸν υἱὸ του τόσο ὡς ποὺ αὐτὸς ἐγκαταλείπει τὴν φιληνάδα του, τὴν τραπεζα καὶ τὴν πολιτικὴ ζωὴ καὶ ἀράζει τελικὰ στὸ Γενικὸ Ἐπιτελεῖο Στρατοῦ

στὸ Βερολῖνο. Ἐπειδὴ κατέχει πολὺ καλὰ τὴν γαλλικὴ γλῶσσα, τοποθετεῖται στὸ τρίτο γραφεῖο τοῦ Ἐπιτελείου, ποὺ ἀσχολεῖται μὲ τὴν Γαλλία. Κατὰ τὸν πόλεμο ἦταν ἀντισυνταγματάρχης καὶ ἀρχηγὸς τῆς ὑπηρεσίας πληροφοριῶν στὸ Γενικὸ Ἀρχηγεῖο κοντὰ στὸν Μόλτκε.

ΧΑΡΤΗΣ ΔΕΙΚΝΥΩΝ ΤΗΝ ΠΡΟΩΘΗΣΙΝ ΤΩΝ ΓΕΡΜΑΝΩΝ ΠΡΟΣ Ν. ΚΑΙ ΚΑΤΟΠΙ ΠΡΟΣ Ν.Α.

Ὁ Χὲντς μὲ τὸν ἀτυχῆ ρόλο ποὺ ἔπαιξε κατὰ τὴν μάχη τοῦ Μάρνη, μετεβλήθη σὲ μοιραία προσωπικότητα.

Χωρὶς τὴν διαταγὴ τῆς ὑποχωρήσεως τὴν ὁποία αὐτὸς ἔδωσε, πολλοὶ διατείνονται ὅτι ἡ Γερμανία θὰ ἐκέρδιζε τὸν πόλεμο.

Αὐτὸ δὲν εἶναι παρὰ μιὰ ὑπόθεσις ἡ ὁποία δὲν ἀντέχει σὲ μιὰ ρεαλιστικὴ ἔρευνα. Δὲν εἶναι ὅμως ὑπερβολὴ αὐτὸ ποὺ λέγουν ἄλλοι ἐμπειρογνώμονες ὅτι ἴσως χωρὶς τὸν Χέντς θὰ κατέρρεε ἡ Γαλλία.

Ὁ Χὲντς ἐνεφανίσθη στὸ προσκήνιο ἐξ ἀφορμῆς τοῦ καλουμένου "θαύματος τοῦ Μάρνη". Ὁ τρόπος ὅμως τῆς ἐνεργείας του δὲν ἦτο δυνατὸς χωρὶς νὰ ἀναμιχθοῦν κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἧττον στὴν ὑπόθεσι καὶ ἄλλα ἄτομα πρὸ παντὸς δὲ ὁ γενικὸς ἐπιτελάρχης Χέλμουτ φὸν Μόλτκε.

Μιὰ συνδιάλεξις τοῦ Κάιζερ μὲ τὸν Μόλτκε.

Ὁ Μόλτκε, ὁ ὁποῖος διευθύνει τὴν ἐκστρατεία τοῦ 1914, ὑποφέρει ἀπὸ τὸ 1910 ἀπὸ ἀρτηριοσκλήρωσι. Εἶναι ἐκ φύσεως ἀπαισιόδοξος. Ἐκ φύσεως τὰ βλέπει ὅλα μαῦρα. Μόνο μιὰ φορὰ ἔδειξε πραγματικὸ θάρρος καὶ αὐτὸ συνέβη τὴν 5ην Ἰανουαρίου 1905 ὅταν ἔτρωγε τὸ βράδυ μαζὺ μὲ τὸν αὐτοκράτορα καὶ ἐπληροφορήθη ἀπὸ αὐτὸν ὅτι πρόκειται νὰ διορισθῇ Γενικὸς Ἐπιτελάρχης.

—Καὶ τώρα, τοῦ λέγει ὁ αὐτοκράτωρ, ὁ ὁποῖος εὑρίσκετο σὲ πολὺ καλὴ διάθεσι, πῆτε μου, τὶ σκέπτεσθε ἐπὶ τῆς προτάσεώς μου.

—Ἄς μοῦ ἐπιτρέψῃ, ἡ Ὑμετέρα Μεγαλειότης, ἀπαντᾷ ὁ Μόλτκε, νὰ ἐκφράσω τὴν βαθεῖαν εὐγνωμοσύνην μου διὰ τὴν τιμητικὴν ἐκδήλωσιν τῆς ἐμπιστοσύνης αὐτῆς πρὸς τὸ ἄτομόν μου.

Καὶ ὕστερα ἀπὸ μιὰ σκόπιμο διακοπὴ ὁ φὸν Μόλτκε συνεχίζει:

—Διὰ τὸν λόγον ἀκριβῶς αὐτὸν νομίζω ὅτι ἔχω τὴν ὑποχρέωσιν νὰ ὁμιλήσω ἄνευ ἐπιφυλάξεως καὶ μετὰ πάσης εἰλικρινείας πρὸς τὴν Ὑμετέραν Μεγαλειότητα.

Ὁ Κάιζερ ζαρώνει τὰ φρύδια του.

—Πῆτε μου ἐλεύθερα τὴν γνώμην σας, ἀγαπητέ μου Ἰούλιε, λέγει ὁ Κάιζερ προσφωνῶν τὸν συνομιλητή του μὲ τὸ μικρό του ὄνομα.

—Μεγαλειότατε, λέγει ὁ Μόλτκε ὕστερα ἀπὸ βραχεῖα σκέψι, ὅταν βλέπω ὅτι τὰ πολεμικὰ γυμνάσια, ποὺ διεξάγονται κατ' ἔτος, τελειώνουν κανονικὰ μὲ τὴν αἰχμαλωσίαν στρατιῶν δυνάμεως 500 μέχρι 600 χιλιάδων ἀνδρῶν καὶ μάλιστα ὕστερα ἀπὸ ὀλίγας μόνον ἡμέρας ἀπὸ τῆς ἐνάρξεως τῶν ἐπιχειρήσεων δὲν ἠμπορῶ νὰ μὴν ἐκφράσω τὴν πεποίθησί μου, ὅτι τὰ γυμνάσια αὐτὰ δὲν ἀνταποκρίνονται κατ' οὐδένα τρόπον πρὸς τὰς ἀπαιτήσεις τοῦ μελλοντικοῦ πολέμου. Τέτοια γυμνάσια δὲν ἠμπορῶ νὰ κάμω ἐγώ.

"Ἡ Ὑμετέρα Μεγαλειότης γνωρίζει ὅτι κατὰ τὰ γυμνάσια αὐτὰ τὰ στρατεύματα τὰ διοικούμενα ἀπὸ Αὐτὴν ἐγκλωβίζουν κατὰ κανόνα τὸν ἐχθρὸν καὶ μὲ τὸν τρόπον αὐτὸ τερματίζουν δῆθεν τὸν πόλεμον μὲ ἕνα καὶ μοναδικὸν πλῆγμα. Τὰ ἀποτελέσματα ἐπιτυγχάνονται, κατὰ τὴν γνώμην μου, μόνον ἂν παραβιασθῇ ἡ πραγματικότης κατὰ τοιοῦτον τρόπον, ὥστε νὰ μὴν ἀνταποκρίνωνται ἀπολύτως πρὸς τὴν ἀρχὴν καθ' ἣν τὰ πολεμικὰ γυμνάσια πρέπει νὰ εἶναι μία μίμησις ἑνὸς ἀληθινοῦ πολέμου".

Μὲ τὰ λόγια αὐτὰ ὁ Μόλτκε ἤσκησεν ἀποστομωτικὴ κριτικὴ κατὰ τοῦ τρόπου τῆς μέχρι τῆς ἐποχῆς ἐκείνης διενεργείας τῶν γυμνασίων. Ταυτοχρόνως δὲ ἐξέφρασε καὶ τὰς ἀμφιβολίας του ἂν τὸ σχέδιον Σλίφφεν θὰ ἐπιτύχῃ ἀντὶ ἑτέρου στὴν πρᾶξι τὸν ἐγκλωβισμὸ καὶ τὴν καταστροφὴ τῶν γαλλικῶν στρατιῶν.

Ὁ Γουλιέλμος ἄκουσε μὲ προσοχὴ τὰ λόγια τοῦ μέλλοντος ἐπιτελάρχου του. Τὸ πρόσωπό του ἀντικατοπτρίζει ἔκπληξι ὅταν λέγει:

—Πολὺ ἐνδιαφέροντα εἶναι αὐτὰ ποὺ λέτε, Μόλτκε. Συνεχῖστε παρακαλῶ.

—Τὸ εἶδος αὐτὸ τῶν πολεμικῶν γυμνασίων, συνεχίζει ὁ ἀντιστράτηγος, κατὰ τὸ ὁποῖον ὁ ἀντίπαλος παραδίδεται τρόπον τινὰ ἐκ τῶν προτέρων δεμένος εἰς τὴν Ὑμετέραν Μεγαλειότητα, θὰ πρέπει νὰ γεννήσῃ τελείως ἐσφαλμένας παραστάσεις, αἱ ὁποῖαι θὰ ἔχουν καταστρεπτικὸν ἀποτέλεσμα εἰς περίπτωσιν πραγματικοῦ πολέμου.

—Κατὰ τὰ γυμνάσια, ἐφώναξεν ἔκπληκτος ὁ Κάιζερ, δὲν μποροῦσα ποτὲ νὰ φαντασθῶ, ὅτι καὶ τὰ δύο μέρη δὲν ἐπολεμοῦσαν μὲ τὰ ἴδια ὅπλα.

—Μεγαλειότατε, συνεχίζει ὁ Μόλτκε, ἀκόμη σοβαρώτερον εἶναι τὸ γεγονός, ὅτι μὲ τὸν τρόπον ποὺ διεξάγονται τὰ γυμνάσια, ἐκτὸς δηλαδὴ ἀπὸ κάθε πραγματικότητα, ἀφαιρεῖται ἀπὸ τὸν εὐρὺν κύκλον τῶν ἀξιωματικῶν τὸ ἐνδιαφέρον πρὸς αὐτά. Ὁ καθεὶς ἔχει τὸ αἴσθημα: Ὁτιδήποτε καὶ ἂν κάμῃς, μία ἀνωτέρα μοῖρα κατευθύνει τὴν ὑπόθεσι καὶ τὴν ὁδηγεῖ, ἔτσι ἢ ἀλλοιῶς, πρὸς τὸ ποθητὸν τέρμα. Ἡ Ὑμετέρα Μεγαλειότης θὰ ἔχῃ ἤδη ἀντιληφθῆ, ὅτι καθίσταται ὅλο καὶ δυσκολωτέρα ἡ ἐξεύρεσις ἀνωτάτων ἀξιωματικῶν, ποὺ θὰ ἦσαν διατεθειμένοι νὰ ἡγηθοῦν τῆς ἀντιπάλου παρατάξεως κατὰ τὰ γυμνάσια καθ' ἣν στιγμὴν ἡ Ὑμετέρα Μεγαλειότης διοικεῖ τὰ φίλια στρατεύματα. Ὁ καθεὶς σκέπτεται: Ἔτσι ἢ ἀλλοιῶς πρό-

κειται νὰ νικηθῶ.

—Μοῦ λέτε κάτι τὸ τελείως νέον.

—Καὶ τὸ χειρότερον ἀπὸ ὅλα αὐτά, λέγει ὁ Μόλτκε, εἶναι ὅτι κλονίζεται ἔτσι σοβαρώτατα ἡ ἐμπιστοσύνη τῶν ἀξιωματικῶν πρὸς τὸν ἀνώτατον αὐτῶν ἀρχηγόν. Διότι Μεγαλειότατε, οἱ ἀξιωματικοὶ μας κάμνουν μοιραίως τὴν ἑξῆς σκέψιν: Ὁ Κάϊζερ εἶναι ἀρκετὰ ἔξυπνος γιὰ νὰ ἀντιληφθῇ ὅτι ὅλα κανονίζονται ἔτσι ὥστε νὰ ἐξέλθῃ νικητής. Πρέπει λοιπὸν αὐτὸς νὰ τὸ θέλῃ ἔτσι.

—Ἀκοῦστε, Μόλτκε, θὰ πῆτε στὸν Σλῆφφεν, ὅτι κατὰ τὰ προσεχῆ γυμνάσια δὲν θέλω νὰ μὲ μεταχειρισθῇ καλύτερα ἀπὸ τοὺς ἀντιπάλους μου.

—Ὁ κόμης Σλῆφφεν, Μεγαλειότατε, εἶναι τῆς γνώμης, ὅτι, ὅταν ὁ Κάϊζερ μετέχει ἐνεργῶς στὰ γυμνάσια, πρέπει κατ᾽ ἀνάγκην νὰ νικήσῃ. Δὲν μπορεῖ νὰ νικηθῇ ἀπὸ ἕνα ἀπὸ τοὺς στρατηγούς του. Καὶ αὐτὸ εἶναι πολὺ σωστό. Ἡ Ὑμετέρα Μεγαλειότης, δὲν πρέπει νὰ μετέχῃ ἐνεργῶς στὰ γυμνάσια. Ἂς διατάξῃ τὴν ἐνέργεια γυμνασίων, κατὰ τὰ ὁποῖα θὰ ἵσταται ὑπεράνω τῶν δύο μερῶν καὶ ὄχι ὡς ἐνδιαφερόμενος ὑπὲρ τοῦ ἑνὸς ἐξ αὐτῶν.

—Συμφωνῶ ἀπολύτως μὲ τὴν γνώμην σας, ἀγαπητὲ Μόλτκε.

Ἀπὸ ἐκείνη τὴν ἐποχὴ ὁ Κάϊζερ δὲν συμμετεῖχε πλέον ἀμέσως στὰ πολεμικὰ γυμνάσια. Ὁ Μόλτκε εἶχε κατορθώσει νὰ τὸν καταστήσῃ πιὸ σύμφωνο μὲ τὴν πραγματικότητα. Ὁ νέος γενικὸς ἐπιτελάρχης θέλει πρὸ παντὸς νὰ εἶναι ρεαλιστής.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ V

Η ΜΑΧΗ ΤΟΥ ΜΑΡΝΗ

Τὸ Σχέδιον τοῦ Μόλτκε.

Στὴν πραγματικότητα ὅμως μόνο ἡ ἔμφυτος ἀπαισιοδοξία εἶναι ἐκείνη ποὺ κατευθύνει τὰς ἀποφάσεις τοῦ Μόλτκε. Γιατὶ ἀμέσως μετὰ τὴν ἔναρξιν τοῦ πολέμου, ἀμέσως μετὰ τὴν διείσδυσι τῶν γερμανικῶν στρατευμάτων διὰ τῆς ζώνης τῶν ὀχυρῶν τῆς Λιέγης, ἀποδεικνύεται ὅτι ὁ Μόλτκε ἔλαβε προφυλακτικὰ μέτρα ὑπαγορευόμενα ἀπὸ φόβο, τὰ ὁποῖα ἐμποδίζουν τὴν κεραυνοβόλο ἐπίθεσι. Τὸ μεγαλοφυὲς σχέδιο τοῦ προκατόχου τοῦ Σλῆφφεν φαίνεται στὸν Μόλτκε πολὺ τολμηρό. Γι᾽ αὐτὸ τὸ μεταβάλλει σὲ πολλὰ σημεῖα:

α) Ὁ Σλῆφφεν προβλέπει γιὰ τὴν ἐπίθεσι 35 σώματα στρατοῦ καὶ 8 με-

Ὁ Πρόεδρος τῆς Γαλλικῆς Δημοκρατίας Πουανκαρὲ συγχαίρει τὸν στρατάρχη ΖΟΦΡ, γιὰ τὴ νίκη του στὴ μάχη τοῦ Μάρνη.

Ὁ Βασιλεὺς Ἀλμπέρτος στὰ χαρακώματα.

ραρχίες ἱππικοῦ, δηλαδὴ κάτι παραπάνω ἀπὸ 1½ ἑκατομμύριο ἀνδρῶν. Μόνο 200.000 ἄνδρες θὰ σταθμεύουν στὴν 'Αλσατία καὶ στὴν Λωρραίνη, ἕτοιμοι πρὸν ἄμυναν ἂν οἱ Γάλλοι ἐπιτεθοῦν ἐκεῖ.

β) Αὐτὸ φαίνεται στὸν Μόλτκε πολὺ ριψοκίνδυνο. Τοποθετεῖ 450.000 ἄνδρας στὴν 'Αλσατία καὶ τὴν Λωρραίνη. 'Εκτὸς τούτου κατευθύνει δύο σώματα στρατοῦ στὸ ἀνατολικὸ μέτωπο. Καὶ ἔτσι ἡ σχέσις μεταξὺ τῆς ἀριστερᾶς καὶ τῆς δεξιᾶς του πτέρυγος δὲν εἶναι πιὰ 1:7 ὅπως τὴν ἤθελεν ὁ Σλῆφφεν ἀλλὰ μόνο 1:3.

γ) "'Ισχυροποιήσατε τὴν δεξιὰ πτέρυγα" αὐτὴ ἡ βασικὴ ἰδέα τοῦ σχεδίου Σλῆφφεν ἐρρίφθη ἀπὸ τὸν Μόλτκε στὸν κάλαθο τῶν ἀχρήστων. Μὲ τὴν ἐξησθενημένη του ὅμως δεξιὰ πτέρυγα δὲν εἶναι πιὰ σὲ θέσι νὰ εἰσδύση βαθειὰ μέσα στὴν Γαλλία καὶ ὕστερα νὰ ἐπιτεθῆ κατὰ τῶν Παρισίων ἀπὸ πίσω.

δ) 'Ο Σλῆφφεν ἐζήτησε στὸ σχέδιο του ὄχι μόνο τὴν δίοδο διὰ τοῦ Βελγίου, ἀλλὰ καὶ διὰ τῆς 'Ολλανδίας. 'Ο Μόλτκε παραλείπει τὸ δεύτερο αὐτὸ μέρος τοῦ σχεδίου Σλῆφφεν.

Γερμανικός καταυλισμός στό Βέλγιο.

'Ο Σλῆφφεν πάλι εἶχε ὑπ' ὄψιν του ἕνα τμῆμα τῶν στρατευμάτων, ποὺ εὑρίσκοντο στὴν 'Αλσατία καὶ στὴν Λωρραίνη νὰ τὸ μεταφέρη ἐπίσης πρὸς ἐνίσχυσιν τῆς δεξιᾶς πτέρυγας. 'Ο Μόλτκε δὲν χρησιμοποιεῖ αὐτὴν τὴν δυνατότητα.

ε) 'Ο Σλῆφφεν ἄφηνε τοὺς Γάλλους, ἂν ἐπετίθεντο κατὰ τῆς 'Αλσατίας καὶ τῆς Λωρραίνης νὰ προχωρήσουν ἐν δεδομένη περιπτώσει ἐντὸς τῆς Νοτίου Γερμανίας καὶ νὰ φθάσουν ἀκόμη μέχρι τῆς Βαυαρίας. 'Αρκεῖ μόνον νὰ ἐπετύγχανεν ἡ μεγάλη μάχη τῶν Παρισίων. 'Ο Μόλτκε ὅμως ἀκούει τὸν Βαυαρὸ διοικητὴ στρατιῶν διάδοχο τῆς Βαυαρίας Ρούμπρεχτ, ὁ ὁποῖος γιὰ λόγους κύρους ἀντιτίθεται σὲ κάθε γαλλικὴ προώθησι πρὸς τὴν Βαυαρία.

'Υπὸ αὐτὰς λοιπὸν τὰς συνθήκας ἐξελίσσεται ἡ γερμανικὴ ἐκστρατεία στὴν Δύσι. 'Ακόμη καὶ ὁ γενικὸς ἐπιτελάρχης καὶ ἀρχιστράτηγος τοῦ γαλλικοῦ στρατοῦ στρατηγὸς Ζόφφρ λέγει ἀργότερα γιὰ τὸν Μόλτκε:

"Οἱ Γερμανοὶ εἶχαν ἐμπιστευθῆ τὴν ταχεῖα ἀτμομηχανή των στὰ χέρια ἑνὸς ἁπλοῦ ἁμαξηλάτου".

Μιὰ περιγραφὴ τοῦ πεδίου τῆς μάχης.

Στὸ ἄκρο δεξιὸ τοῦ γερμανικοῦ στρατοῦ, δηλαδὴ πρὸς βορρᾶν βαδίζει ἡ πρώτη στρατιὰ ὑπὸ τὴν διοίκησι τοῦ 'Αλεξάνδρου φὸν Κλούκ. Κοντὰ στὰς Βρυξέλλας στρέφεται πρὸς νότον καὶ ἂν ἐφηρμόζετο ἀκριβῶς τὸ σχέ-

διο Σλῆφφεν, ἡ στρατιὰ αὐτὴ ἔπρεπε νὰ ὑπερφαλαγγίσει τὸ Παρίσι καὶ νὰ τὸ κυκλώση ἐκ τῶν ὄπισθεν. Μετὰ ὅμως ἀπὸ τὰς τροποποιήσεις ποὺ ἐπέφερε στὸ σχέδιο ὁ Μόλτκε, ὁ βραχίων τῆς στρατιᾶς αὐτῆς εἶναι τώρα πολὺ ἀσθενής.

Ἀριστερὰ κοντὰ στὴν στρατιὰ τοῦ φὸν Κλούκ, ἡ δευτέρα στρατιὰ ὑπὸ τὸν Κάρλφον Μπύλωβ προχωρεῖ διὰ τῆς Λιέγης, τοῦ Σαρλερουὰ καὶ ὕστερα στρέφει πρὸς νότον κατὰ τὴν κατεύθυνσιν τοῦΛαόν. Ἡ τρίτη στρατιὰ ὑπὸ τὸν Μὰξ φὸν Χάουζεν, κατευθυνομένη πρὸς τὸ Ντινάν, ἀπασχολεῖται παρέχουσα βοήθειαν ἐδῶ καὶ ἐκεῖ, οὕτως ὥστε, ὅπως παρατηρεῖ ὁ ἴδιος ὁ στρατηγὸς Χέρμανν φὸν Κόϋλ, πουθενὰ δὲν κατώρθωσε νὰ δράση ἀποφασιστικά.

Ὁ δοὺξ Ἄλμπρεχτ τῆς Βυρτεμβέργης διοικεῖ τὴν τετάρτη στρατιὰ κατὰ τὴν κατεύθυνσι τοῦ Νεσατὲλ καὶ τοῦ Σεδάν, ἐνῷ ὁ διάδοχος Γουλιέλμος προωθεῖ τὴν πέμπτη στρατιὰ σὲ μία κυκλωτικὴ κίνησι τοῦ φρουρίου Βερδέν.

Ἔτσι ξηρὰ ἐξιστοροῦνται τὰ γεγονότα στὰ ἀπομνημονεύματα τῶν Γερμανῶν στρατηγῶν. Ἐπιμελῶς σχεδιασμένοι χάρται μὲ μερικὰ βέλη καὶ μερικὲς γραμμὲς ἐκφράζουν τὴν στρατηγικὴ ἰδέα, πουθενὰ ὅμως δὲν χάνεται οὔτε μιὰ λέξις γιὰ τοὺς ἀνθρώπους οἱ ὁποῖοι ἀποτελοῦν στὴν πραγματικότητα τὰ βέλη καὶ τὶς γραμμὲς ποὺ ὑπάρχουν ἐπάνω στοὺς χάρτας.

Τὸν Αὔγουστο τοῦ ἔτους 1914, ποὺ ἔτυχε νὰ εἶναι καὶ πολὺ ζεστός, πολεμοῦν στὰ πεδία τῶν μαχῶν ἄνδρες ποὺ ἦσαν χθὲς ὑπάλληλοι, ἔμποροι, ἐργάται, ἐπαγγελματίαι, βιοτέχναι, ἀγρόται οἰκογενειάρχαι ἐναντίον ἄλλων ὑπαλλήλων ἐμπόρων, ἐργατῶν, ἐπαγγελματιῶν, βιοτεχνῶν, ἀγροτῶν καὶ οἰκογενειαρχῶν. Τὰ πολεμικὰ ἀνακοινωθέντα δὲν ἀναφέρουν τίποτα περὶ αὐτῶν καὶ μόνον ὅταν τὰ πράγματα ἔφθασαν στὸ ζενὶθ των, πληροφορεῖται ἡ γερμανικὴ δημοσία γνώμη, ὅτι στὴν Γαλλία καὶ στὶς ὄχθες τοῦ ποταμοῦ Μάρνη ἐξέσπασε μιὰ ἀποφασιστικὴ μάχη.

Αἱ γερμανικαὶ στρατιαὶ συνεπλήρωσαν τὴν στροφὴν των πρὸς νότον. Μπροστὰ των εὑρίσκεται τώρα ὁ Μάρνης καὶ ὁ Ἰταλὸς πολεμικὸς ἀνταποκριτὴς Λουΐτζι Μπαρτζίνι εἶναι ἐκεῖνος ὁ ὁποῖος πρῶτος ἐξιστορεῖ στὸν κόσμο πῶς ἔχουν τὰ πράγματα σ' αὐτὸν τὸν σύγχρονο πόλεμο:

"Ἐγκαταλείπομε τὴν κοιλάδα τοῦ Μάρνη καὶ φθάνομε στὸ ἄκρο τοῦ ὑψιπέδου, ποὺ κλείεται ἀπὸ τὶς θέσεις τῶν Γερμανῶν πυροβολητῶν. Τὰ μάτια μας ἀντικρύζουν ἕνα τρομερὸ θέαμα. Ἡ ἐκτεταμένη πεδιὰς εἶναι σπαρμένη μὲ πτώματα.

Εἶναι Γάλλοι. Ἑκατοντάδες. Τὶ λέγω, χιλιάδες ἀνθρωπίνων σωμάτων κείτονται ἐκεῖ ὥσπου φθάνει τὸ μάτι μας. Καὶ ἡ ἀνθρώπινη αὐτὴ ἐσοδεία ἐκτείνεται δεξιὰ καὶ ἀριστερὰ ἐπάνω στοὺς θερισμένους ἀγρούς.

Ἐκεῖ ὅπου τελειώνει τὸ ὑψίπεδο, ἀπὸ τὶς δύο ὄχθες τοῦ Μάρνη, οἱ νεκροὶ φαίνονται σὰν μικρὲς ἀκανόνιστες γραμμές. Ἀποτελοῦν μιὰ μεγάλη τεθλασμένη γραμμή, ποὺ γίνεται πιὸ λεπτὴ καὶ χάνεται μακρυὰ στὸν ὁρίζοντα.

Οἱ νεκροὶ κείτονται σὲ μιὰ κατεύθυνσι σὰν κομμένο χορτάρι. Ὁ θάνατος τοὺς εὑρῆκε στὴν μανιώδη ἐπίθεσί των. Ἔπεσαν σὲ ἀναπεπταμένη γραμμὴ μὲ τὸ πρόσωπο μπροστά.

'Ο τρόπος μὲ τὸν ὁποῖον εἶναι πεσμένοι ἔχει κάτι τὸ ἐκφραστικώτατο. 'Εκδηλώνει τὴν μανιώδη ἐπίθεσι κατὰ τὴν διάρκεια τῆς ὁποίας τοὺς εὑρῆκε ὁ θάνατος. Τὰ σώματα τῶν πεσόντων εἶναι προσανατολισμένα ὅλα πρὸς τὸν ἐχθρό, μὲ προτεταμένο τὸ κεφάλι.

Μιὰ σκέψις, μιὰ θέλησις, μιὰ κίνησις τοὺς ἕνωσε ὅλους γιὰ νὰ τοὺς μεταβάλη σὲ ἄψυχα πτώματα. Ὅλοι σχεδὸν κείτονται μὲ ἀνοικτὸ τὸ στόμα, μὲ τὸ χλωμὸ πρόσωπο ἀκουμπισμένο στὴ γῆ, κτυπημένοι στὸ μέτωπο ἢ στὸ στῆθος. Κείτονται μὲ τὶς πιὸ ἀπίθανες στάσεις ποὺ δίδει ὁ θάνατος στοὺς πίπτοντας στὸ πεδίο τῆς μάχης. Μερικοὶ ποὺ στὴν ἀρχὴ μόνο τραυματίσθηκαν, εὑρῆκαν καιρὸ νὰ πάρουν μιὰ πιὸ ἀναπαυτικὴ στάσι καὶ νὰ περιμένουν σ' αὐτὴν τὸν θάνατο. Φαίνονται σὰν νὰ κοιμοῦνται.

Μπροστὰ σὲ κάθε πτῶμα εὑρίσκεται τὸ ὅπλο ποὺ γλύστρησε ἀπὸ τὸ χέρι του. Οἱ ξιφολόγχες ἀνέσκαψαν τὸ χῶμα.

'Η γαλλικὴ ἐπίθεσις εἶχε ἀρχίσει 700 ἕως 800 μέτρα πρὸ τῶν πρώτων γερμανικῶν θέσεων Μπορεῖ κανεὶς νὰ τὴν παρακολουθήση ἀκριβῶς καὶ νὰ κάμη πλήρη ἀναπαράστασί της.

Μπροστὰ στὴν ὀχυρωμένη ζώνη τῶν Παρισίων.

Χωρὶς νὰ λαμβάνουν ὑπ' ὄψιν τὶς τρομερὲς ἀπώλειές των, αἱ μᾶζαι τῶν Γάλλων στρατιωτῶν ἐπετέθησαν μὲ ἄγριες κραυγὲς καὶ κάτω ἀπὸ τὰ δαιμονιώδη πυρὰ τοῦ γερμανικοῦ πυροβολικοῦ. Τὰ γερμανικὰ σράπνελλ ἐνέπρησαν ἐδῶ καὶ ἐκεῖ σωροὺς ἀχύρων, ποὺ καπνίζουν ἀκόμη ἐνῶ ἐγὼ περνῶ μπροστά των.

Ἔτσι ξαφνικὰ ὅμως ποὺ ἄρχισε τὸ πῦρ του τὸ γερμανικὸ πυροβολικό, κατὰ τὸν ἴδιο τρόπο φαίνεται τὸ διέκοψε. Σὲ ἀπόστασι 150 μέτρων ἀπὸ τὶς γερμανικὲς θέσεις δὲν ὑπάρχουν πιὰ πτώματα. 'Ο ἐχθρὸς ἔχει τραπῆ εἰς φυγήν.

Ὅταν διεσχίσαμεν αὐτὸν τὸν τομέα τοῦ ἐδάφους συναντήσαμε πάλι σκοτωμένους. Αὐτὴν τὴν φορὰ εἶναι Γερμανοί. Στὰ ἄκρα ἑνὸς πλατέος δρόμου τὰ πτώματά των μᾶς ἀφηγοῦνται γιὰ μιὰ σκληρὴ συμπλοκὴ σῶμα πρὸς σῶμα.

Ἕνα τμῆμα Γερμανῶν στρατιωτῶν, ποὺ εἶχε ἀπομονωθῆ ἀπὸ τοὺς ἄλλους συναδέλφους του, εἶχε χρησιμοποιήσει τὸ πρόχωμα τοῦ δρόμου ὡς χαράκωμα. 'Ενσφηνώθηκε ἐκεῖ καὶ πυροβολοῦσε συνεχῶς. Δὲν μποροῦσε πιὰ νὰ ὑποχωρήση. Προέβαλε ἀντίστασι μέχρι τοῦ τελευταίου ἀνδρός. 'Ο τελευταῖος Γάλλος σκοτωμένος στρατιώτης εὑρίσκεται σὲ ἀπόστασι μόλις τριῶν μέτρων. Ὕστερα ἐπέρασε ἡ ἔφοδος ἀπὸ πάνω ἀπὸ τοὺς γερμανοὺς καὶ τοὺς κατέστρεψε.

'Ολόκληρο τὸ τμῆμα ἔπεσε τρυπημένο μὲ ἐφ' ὅπλου λόγχη. Πολλὲς κυρτωμένες λόγχες, ποὺ ἔμειναν ἐκεῖ, πολλὰ σπασμένα ὅπλα ἀποδεικνύουν, μαρτυροῦν τὴν ἄγρια συμπλοκή. Πρῶτος στὴν γραμμὴ εἶναι ὁ ὑπαξιωματικός, ποὺ διοικοῦσε τὸ τμῆμα. Φαίνεται ὅτι διατάσσει ἀκόμη καὶ πεθαμέ-

νους.

Οἱ Γερμανοὶ ἔπεφταν μᾶλλον κατὰ σωροὺς καὶ πολλὲς φορὲς γύρω ἀπὸ τὸ πτῶμα ἑνὸς ἀξιωματικοῦ των.

Πῶς μοιάζουν ὅμως μεταξὺ των ὅλοι οἱ νεκροὶ ἥρωες! Μόνο ἡ στολὴ τους ξεχωρίζει. Γάλλοι καὶ Γερμανοὶ δὲν ἔχουν καμμιὰ ἄλλη διαφορὰ ἐμπρὸς στὸν θάνατο.

Ὁ κάθε Γερμανὸς στρατιώτης ἔχει κρεμασμένο ἀπὸ τὴν πλάτη τὸ ταγάρι του σὰν νὰ πηγαίνη σὲ παρέλασι. Καὶ μὲ τὸ ταγάρι αὐτὸ στὴν πλάτη ὁ καθένας προκαλεῖ τὴν ἐντύπωσι ὅτι ζῆ ἀκόμη. Τίποτε δὲν ἄλλαξε κατὰ τὸ πέσιμό του. Ὁ ζωστῆρας, ἡ θήκη τῶν πυρομαχικῶν, ἡ ξιφολόγχη καὶ ἡ σκαπάνη, ἡ σκηνὴ καὶ ὁ τυλιγμένος μανδύας—ὅλα χρώματος χακὶ καὶ ὅλα στὴν θέσι των. Οὔτε καὶ τὸ κράνος, μὲ τὸ χακὶ περίβλημά του ἔπεσε κάτω ἤ ἔστω καὶ μετακινήθηκε ἀπὸ τὸ κεφάλι.

Οἱ πεσόντες μετέβησαν στὴν αἰωνιότητα σύμφωνα μὲ τούς... στρατιωτικοὺς κανονισμούς".

Αὐτὸ εἶναι ἕνα μέρος τῆς περιγραφῆς τοῦ Μπαρζίνι σχετικὰ μὲ τὴν μάχη τοῦ Μάρνη. Φυσικὰ τέτοιες ἀντεπιθέσεις τῶν Γερμανῶν εἶναι σπάνιες. Ὁ Ζόφρ ἀποσύρει συνεχῶς τὰ στρατεύματά του. Ἐπίσης ὑποχωρεῖ καὶ τὸ βρεταννικὸ ἐκστρατευτικὸ σῶμα. Ταυτοχρόνως ὅμως ἐξαντλοῦνται καὶ αἱ γερμανικαὶ στρατιαί. Μὲ κάθε μέτρο ἐδάφους ποὺ κερδίζουν ἀπομακρύνονται ἀπὸ τὰ κέντρα τοῦ ἀνεφοδιασμοῦ των.

Ὁ Βέλγος στρατηγός Λεμάν ὁ ὑπερασπιστής τῆς Λιέγης.

Στὸ σκληρὸ καὶ καμμένο ἀπὸ τὸν ἥλιο ἔδαφος τῆς Γαλλίας, καταστρέφονται τὰ πέταλα τῶν ἀλόγων. Αἱ ἐφοδιοπομπαὶ ὅλαι γίνονται ὅλο καὶ πιὸ δυσκίνητοι. Τὰ μετόπισθεν δὲν λειτουργοῦν ἱκανοποιητικά. Ἀρχίζει νὰ παρατηρεῖται ἔλλειψις καὶ στὸν ἀνεφοδιασμὸ τοῦ πυροβολικοῦ.

Παρ' ὅλα αὐτὰ ὅμως ὁ πολεμικὸς ἀνταποκριτὴς τοῦ "Νταίηλυ Νιοὺς" τηλεγραφεῖ στὸ φύλλον του:

"Αἱ προφυλακαὶ τῆς γερμανικῆς δεξιᾶς πτέρυγος προωθοῦνται συνεχῶς καὶ ἀναγκάζουν τοὺς συμμάχους σὲ ἀδιάκοπο ὑποχώρησι. Ἡ ὑποχώρησις τῶν συμμαχικῶν δυνάμεων ἀπὸ τὸ Σαντιγὺ ἦτο ἡ ταχυτέρα ποὺ διενεργήθη σ' αὐτὸν τὸν ἐκπληκτικὰ ταχὺν πόλεμον. Ὁλόκληρος ὁ πληθυ-

σμὸς τῆς κοινότητος αὐτῆς, ποὺ εἶναι γνωστὴ ἀπὸ τὶς περίφημες ἱπποδρομίες της, σταυλῖται, ἐκγυμνασταὶ ἀλόγων, τζόκεϋ ἐπιβαίνοντες στὰ πολύτιμα ἄλογά των, κατέφυγαν δρομαίως στὸ δάσος τοῦ Σαὶν Ζερμαίν".

Τὴν 4ην Σεπτεμβρίου μία περίπολος ἀπὸ 11 ἄνδρες, ἀνήκουσα εἰς τὸ ὑπ' ἀριθμὸν 1 σύνταγμα τοῦ ἐφεδρικοῦ βαρέος ἱππικοῦ, φθάνει σὲ ἀπόστασι 6 χιλιομέτρων ἀπὸ τὴν ζώνη τῶν ὀχυρώσεων τῶν Παρισίων καὶ τὴν 9ην Σεπτεμβρίου οἱ στρατιῶται τοῦ Κλοὺκ ἠμποροῦν νὰ διακρίνουν στὸν ὁρίζοντα τὸ περίγραμμα τοῦ Πύργου τοῦ 'Αϊφφελ.

Ὁ κίτρινος σκύλος.

Ὅταν ἐκεῖνες τὶς ἡμέρες γίνεται μία ἔκρηξις σὲ ἕνα ἀρτοπωλεῖο τῆς ὁδοῦ Βινεγκριέ, ὁ κόσμος ποὺ εἶναι ἐκεῖ κοντὰ νομίζει ὅτι πρόκειται περὶ ἐκρήξεως σὲ ἕνα ἀγωγὸ φωταερίου καὶ εἰδοποιεῖ τὴν πυροσβεστικὴ ὑπηρεσία. Στὴν πραγματικότητα ὁ Γερμανὸς ἀνθυποσμηναγὸς φὸν Χίδδεσσεν ἐνεφανίσθη ἐπάνω ἀπὸ τὸ Παρίσι καὶ ἀπὸ ὕψος 2.000 μέτρων ἔρριψε ἕνα βλῆμα πυροβολικοῦ.

Εἶναι τὸ πρῶτο ἐπισκεπτήριο, ποὺ στέλλει ὁ πόλεμος στὴν γαλλικὴ πρωτεύουσα.

Μὲ τὸ διπλάνον του, ὁ "κίτρινος σκύλος" ὁ Χίδδεσσεν εἶχε τὴν τόλμη νὰ πετάξῃ τὸ 1912 ἀπὸ τὴν Φραγκφούρτη στὸ Δάρμσταττ, καὶ ἔγινε ἔτσι γνωστός. Τώρα μὲ τὸ ἀεροπλάνο του ἐμφανίζεται καθημερινῶς ἐπάνω ἀπὸ τὸ Παρίσι, παραμένει ἐκεῖ δύο ὧρες καὶ ρίχνει μία βόμβα. Μία φορὰ μάλιστα ἔρριξε καὶ ἕνα σάκκο γεμᾶτο ἄμμο μὲ μιὰ γερμανικὴ σημαία μήκους 2½ μέτρων.

Οἱ Παρισινοὶ ὀνομάζουν αὐτὸ τὸ ἀεροπλάνο, λόγω τῆς ἀκριβείας τῆς ἐμφανίσεώς του, "περιστέρι τοῦ ἀπογευματινοῦ τσαγιοῦ" καὶ πηγαίνουν σὲ πυκνὲς ὁμάδες στὴν ὁδὸ Ρεκαλλέ, ὅπου ἕνα ἀπὸ τὰ βλήματα τοῦ Χίδδεσσεν προεκάλεσε ζημίας στὴν στέγη ἑνὸς τυπογραφείου.

Ὅλα αὐτὰ ἐπιφανειακὰ πράγματα. Οὐσιαστικὰ ἡ κατάστασις στὸ Παρίσι εἶναι ἀπελπιστική. Ὁ στρατιωτικὸς διοικητὴς τῆς γαλλικῆς πρωτευούσης στρατηγὸς Γκαλλιενὶ διατάσσει τὴν κατεδάφισι ὅλων τῶν σπιτιῶν ποὺ εὑρίσκονται κοντὰ στὴν ζώνη τῶν ὀχυρῶν γιὰ νὰ κερδίσῃ ἐλεύθερο ἔδαφος. Στὰ μεγάλα πάρκα στὸ δάσος τῆς Βουλώνης καὶ στὸ πάρκο τοῦ Λονσὰν συνεκεντρώθησαν χιλιάδες βοδιῶν, τὰ ὁποῖα θὰ χρησιμεύσουν ὡς τροφὴ τοῦ πληθυσμοῦ κατὰ τὴν πολιορκία τῶν Παρισίων, ἡ ὁποία ἐθεωρεῖτο ὡς βεβαία.

Στὰ βουλεβάρτα καὶ στὶς μεγάλες πλατεῖες ἀνυψώνονται τεράστιοι σωροὶ σάκκων στὶς ὄχθες τοῦ Σηκουάνα ἀνεγείρονται ἐγκαταστάσεις γιὰ τὸ πότισμα τῶν ζώων καὶ ἔκτακτοι ἁμαξοστοιχίαι μεταφέρουν δωρεὰν ἀπὸ τὸ Παρίσι στὴν Νότιο Γαλλία "600.000 ἄχρηστα στόματα" ὅπως γράφει μία ἐφημερίς.

Φυγὴ τῆς κυβερνήσεως ἀπὸ τὸ Παρίσι.

Ὅποιος μένει στὸ Παρίσι ἐργάζεται γιὰ τὴν ἄμυνά του. Τὰ εἴδωλα της

Γαλλίας, ὁ πυγμάχος Ζὼρζ Καρπαντιέ, ὁ ὁποῖος θὰ διεξαγάγη μετὰ τὸν πόλεμο τὸν ἐντυπωσιακὸ ἀγῶνα του κατὰ τοῦ Τζὰκ Ντέμπσεϋ, ὁ ἀκροβατιστὴς ἀεροπόρος Πεγκού, ὁ ἥρως τοῦ ἀεροστάτου Μπουαγιώ, ἀπευθύνουν προκηρύξεις στὸν πληθυσμό. Ὁ στρατηγὸς Γκαλλιενὶ βομβαρδίζει τὴν πόλι μὲ διαταγὲς του καὶ ὅλα αὐτὰ δὲν συμβαίνουν παρά μόνο γιὰ νά ἀποσπάσουν τήν προσοχή τοῦ πληθυσμοῦ ἀπό τήν ἀναχώρησι τῆς κυβερνήσεως ἀπό τήν πρωτεύουσα.

Κατὰ τὴν νύκτα πράγματι τῆς 2ας πρὸς τὴν 3ην Σεπτεμβρίου, ὁ πρόεδρος τῆς Δημοκρατίας Ραιημὸν Πουανκαρὲ ἐγκατέλειψε μυστικὰ τὴν πρωτεύουσα, κατευθυνόμενος πρὸς τὸ Μπορντώ. Μὲ αὐτὸν ἀνεχώρησαν καὶ τὰ μέλη τῆς κυβερνήσεως ὄχι χωρὶς νὰ προηγηθοῦν δριμεῖαι ἀντεγκλήσεις μεταξὺ αὐτῶν. Οἱ σοσιαλισταὶ ὑπουργοὶ ἦσαν τῆς γνώμης νὰ παραμείνη ἡ κυβέρνησις στὴν πρωτεύουσα, γιατὶ ἀλλοιώτικα θὰ ἐξερρηγνύοντο ταραχαί. Οἱ ἄλλοι συνάδελφοι των ἐτόνιζαν, ὅτι αἱ ταραχαὶ θὰ ἦσαν προτιμότεραι ἀπὸ τὴν αἰχμαλωσίαν τῆς κυβερνήσεως ἀπὸ τοὺς προελαύνοντας Γερμανούς.

Αὐτὴ εἶναι ἡ ἄποψις τῶν στρατιωτικῶν. Ἔτσι τὴν ἑπομένη ὁ Πουανκαρὲ καὶ ἡ κυβέρνησις του ἐγκαταλείπουν τὸ Παρίσι καὶ μεταβαίνουν στὸ Μπορντώ.

"Ἀμέσως μετὰ τὴν γνωστοποίησι τῆς ἀναχωρήσεως, γράφει ἡ ἐφημερὶς τῆς Γενεύης "Κουριέ", χιλιάδες ἀτόμων κατηυθύνθησαν πρὸς τὴν "Πλὰς ντὲ λὰ Κονκόρδ" εἰς τὰ Ἠλύσια Πεδία καὶ ἐλιθοβόλησαν ἀγρίως τὰ ἐγκαταλειφθέντα κυβερνητικὰ κτίρια. Αἱ δυνάμεις τῆς ἀστυνομίας δὲν ἐτόλμησαν νὰ δράσουν κατὰ τοῦ ἐξαγριωμένου πλήθους".

Οἱ προβολεῖς ἐρευνοῦν τόν οὐρανό τοῦ Παρισιοῦ.

Δὲν ἔφυγε δὲ ἀπὸ τὸ Παρίσι μόνο ἡ κυβέρνησις. Καὶ ἡ Τράπεζα τῆς Γαλλίας ὡς καὶ μία σειρὰ ἄλλων ὀργανισμῶν ἐξηφανίσθησαν τὴν νύκτα ἀπὸ τὴν πρωτεύουσα, μαζὺ των δὲ καὶ μερικαὶ χιλιάδες πλουσίων ἀτόμων συνεκεντρώθησαν στὸ Μόντε Κάρλο, κατοικοῦν δὲ σὲ δωμάτια ἁμαξηλατῶν καὶ ὑπηρετριῶν, γιατὶ ἔχουν κλείσει τὰ ἀριστοκρατικὰ ξενοδοχεῖα τῆς οὐδετέρας αὐτῆς ἡγεμονίας.

Καὶ στὸ Μονακὸ ὅμως ἡ κατάστασις δὲν εἶναι καθόλου καλή. Αἱ γαλλικαὶ ἀρχαί, αἱ ὁποῖαι ἐνεργοῦν ἐπίταξι ὅλων τῶν αὐτοκινήτων τῆς χώρας, δὲν λαμβάνουν ὑπ' ὄψιν τὰ κυριαρχικὰ δικαιώματα τοῦ λιλιπουτείου αὐτοῦ κράτους καὶ δημεύουν καὶ ἐκεῖ ὅλα τὰ αὐτοκίνητα.

Ἔξω φρενῶν ὁ πρίγκηψ Ἀλβέρτος τοῦ Μονακό, ἀνεβαίνει στὸ τελευταῖο ἰδιωτικὸ αὐτοκίνητο ποὺ τοῦ ἀπέμεινε καὶ θέλει νὰ συναντήση τὸν πρόεδρο Πουανκαρὲ γιὰ νὰ διαμαρτυρηθῆ αὐτοπροσώπως. Μόλις ὅμως ἐ-

πέρασε τὰ σύνορα τοῦ κράτους του, γάλλοι χωροφύλακες τοῦ πέρνουν τὸ αὐτοκίνητό του καὶ δὲν τοῦ μένει τίποτε ἄλλο, παρὰ κατασκονισμένος νὰ γυρίση μὲ τὰ πόδια κατάκοπος στὸ ἀνάκτορό του.

Μιὰ ἐπαναστατικὴ ἰδέα: 600 ταξὶ θὰ σώσουν τὸ Παρίσι.

Ἐν τῷ μεταξύ, στὴν περιοχὴ τῶν Παρισίων ἀρχίζει νὰ διαγράφεται ἡ κατάρρευσις. Ὁ στρατηγὸς Φρέντς, ὁ διοικητὴς τοῦ βρεταννικοῦ ἐκστρατευτικοῦ σώματος, τηλεγραφεῖ στὸ Λονδῖνον στὸν ὑπουργὸν τῶν Στρατιωτικῶν λόρδο Κίτσενερ:

"Ἐδήλωσα σαφῶς εἰς τὸν Ζόφφρ ὅτι ὑπὸ τὴν παροῦσαν κατάστασιν τῶν στρατευμάτων μου δὲν μοῦ εἶναι δυνατὸν νὰ παραμείνω εἰς τὴν γραμμὴν τοῦ μετώπου. Ἀπεφάσισα αὔριον τὴν πρωΐαν νὰ ἀρχίσω τὴν ὑποχώρησιν πίσω ἀπὸ τὸν Σηκουάνα καὶ δυτικῶς τῶν Παρισίων".

Ὁ Φρέντς σκέπτεται μάλιστα, μὲ ὁλόκληρο τὴν δύναμί του νὰ ἐπιστρέψη διὰ τοῦ Στενοῦ τῆς Μάγχης στὴν Ἀγγλία. Τότε τρέχει ὁ Κίτσενερ στὸ Παρίσι καὶ ἐμποδίζει τὴν ὑποχώρησι τοῦ στρατηγοῦ.

Ὁ Ζόφφρ ὁ ὁποῖος κρατεῖ στὰ χέρια στὸ Σατιγιὸν τὰς τύχας τῆς Γαλλίας, διατάσσει τὸν στρατηγὸ Μωνουρὶ νὰ καταρτίση μία νέα στρατιά, βορείως τῶν Παρισίων. Μὲ 100 χιλιάδας ἄνδρας ὁ Μωνουρὶ πρέπει νὰ ἐπιτεθῆ κατὰ τῆς δεξιᾶς πτέρυγος τοῦ στρατηγοῦ φὸν Κλούκ. Αὐτὸς ὅμως ἀντιλαμβάνεται τὰς προθέσεις τοῦ ἀντιπάλου του, διαγράφει μὲ ὁλόκληρη τὴν στρατιὰ του ἕνα τόξο πρὸς τὰ δεξιὰ καὶ ἔτσι, ὁ Μωνουρὶ διατρέχει τὸν κίνδυνον νὰ ἰδῆ περικυκλωμένη τὴν στρατιὰ του.

Στὸ Παρίσι ὁ Γκαλλιενὶ ἀναγνωρίζει τὸν ἐπικείμενο κίνδυνο. Αἱ τελευταῖαι ἐφεδρεῖαι, μέχρι καὶ τοῦ τελευταίου ἀνδρός, πρέπει νὰ χρησιμοποιηθοῦν γιὰ νὰ σωθῆ ὁ Μωνουρὶ ἀπὸ τὴν περίπτυξι τοῦ Κλούκ. Πῶς ὅμως θὰ σταλοῦν ἀμέσως στὸ μέτωπο αἱ 12.000 ἄνδρες, ποὺ κατορθώνει νὰ συγκεντρώση ὁ Γκαλλιενί;

"Κατ' ἀρχάς, λέγει ὁ στρατηγὸς Γκαλλιενὶ στὰ ἀπομνημονεύματά του, ἐσκέφθημεν νὰ χρησιμοποιήσωμεν τὸν σιδηρόδρομον. Διεπιστώθη ὅμως, ὅτι μὲ τὸ μέσον αὐτὸ θὰ ἠμπορούσαμε νὰ μεταφέρωμεν μόνον τὸ ἥμισυ, δηλαδὴ περίπου 6.000 ἄνδρας. Οἱ ἄλλοι 6.000 θὰ ἔπρεπε νὰ μεταφερθοῦν μὲ ἄλλο τρόπο".

Καὶ σ' αὐτὴν τὴν κρίσιμο ὥρα γεννᾶται μία πρωτοφανὴς καὶ τελείως ἐπαναστατικὴ ἰδέα. Στὰς μία μετὰ τὸ μεσημέρι τῆς 7ης Σεπτεμβρίου τοῦ ἔτους 1914 ὁ Γκαλλιενὶ διατάσσει τὴν ἐπίταξι ὅλων τῶν ταξὶ τῶν Παρισίων. Αὐτὰ ἀνέρχονται σὲ 600. Τὸ καθένα των, ποὺ θὰ ἐφαίνετο τώρα σ' ἐμᾶς προκατακλυσμιαῖο, ἠμπορεῖ νὰ μεταφέρη 5 ἄνδρας. Σὲ δύο ταξίδια ἠμπορεῖ λοιπὸν νὰ ἐνεργηθῆ ἡ μεταφορὰ τῶν ὑπολειπομένων 6.000 ἀνδρῶν.

Σταματᾶται λοιπὸν κάθε ταξὶ στὸν δρόμο, καταβιβάζονται οἱ ἐπιβάται του καὶ στὰς 6 τὸ βράδυ 600 αὐτοκίνητα εἶναι ἕτοιμα στὸν δρόμο τοῦ προαστείου τῶν Παρισίων Γκανιύ, γιὰ νὰ ἐκπληρώσουν τὴν ἀποστολή των.

"Αὐτὸ δὲν εἶναι συνηθισμένο στὴν πολεμικὴ ἱστορία", λέγει ὁ Γκαλλιενί, ὅταν ἔφθασε στὸν τόπο ποὺ ἦσαν συγκεντρωμένα τὰ αὐτοκίνητα.

Τὰ αὐτοκίνητα τίθενται σὲ κίνησι τηροῦντα ἀπόστασι 20 μέτρων τὸ ἕνα ἀπὸ τὸ ἄλλο. Ἡ μηχανοκίνητη αὐτὴ συνοδεία εἶναι ἐφοδιασμένη μὲ βοηθητικὰ αὐτοκίνητα μὲ βενζίνη, συμπληρωματικοὺς τροχοὺς καὶ ἄλλα ἀνταλλακτικά, ὥστε κάθε ταξὶ ποὺ παθαίνει βλάβη ἠμπορεῖ νὰ τὴν ἐπανορθώσῃ ἀμέσως.

ΠΑΡΑΣΤΑΤΙΚΟΣ χάρτης τῆς μάχης τοῦ Μάρνη.

Στὰ ὑψώματα δυτικῶς τῆς Βαρὲντ στέκεται ἐκείνη τὴν νύκτα μία ὁμάδα Γερμανῶν ἀνιχνευτῶν. Διακρίνει μία ἀτελείωτη σειρὰ φωτεινῶν σημείων ποὺ κινοῦνται, σβύνουν καὶ πάλιν ἐμφανίζονται. Οἱ Γερμανοὶ δὲν ἠμποροῦν νὰ ἐξηγήσουν αὐτὸ τὸ φαινόμενον. Τὸ ἄλλο πρωῒ ὅμως, ἡ στρατιὰ τοῦ Μωνουρὶ ἔχει ἐνισχυθῆ κατὰ 12.000 ἄνδρας.

Παρ' ὅλα ὅμως αὐτά, ὁ Γάλλος στρατηγὸς δὲν κατορθώνει νὰ ἀντιμετωπίσῃ ἐπὶ τόπου τὴν κυκλωτικὴ κίνησι τοῦ Κλούκ. Τὸ πείραμα μὲ τὰ ταξὶ ἀπέβη εἰς μάτην. Ὁ Μωνουρὶ διατασσει την ὑποχώρησι.

"Διὰ νὰ ἀποφύγῃ τὴν ἀπειλουμένη κύκλωσίν της, γράφει ὁ ἴδιος ὁ Μωνουρὶ στὰ ἀπομνημονεύματά του, ἡ στρατιὰ ἐβάδισε νύκτα καὶ ἡμέραν. Πολλοὶ στρατιῶται ἐγκατέλειψαν τὴν σημαίαν ὑπὸ τὸ πρόσχημα ὅτι ἔχασάν τὴν μονάδα των ἢ ὅτι ἦσαν ἀσθενεῖς. Βαθμηδὸν καὶ κατ' ὀλίγον, εὑρέθησαν πρὸ τῶν συντεταγμένων τμημάτων, ἐχωρίσθησαν εἰς μικρὰς ὁμάδας ποὺ ἐπεδόθησαν εἰς λεηλασίας καὶ μετέδωσαν μὲ τὰς ἀφηγήσεις των πανικὸν μεταξὺ τοῦ πληθυσμοῦ. Οἱ τρομοκρατημένοι κάτοικοι, ποὺ ἐτρέποντο καὶ αὐτοὶ εἰς φυγήν, ἔφρατταν τὸν δρόμον εἰς τοὺς ἄνδρας, οἱ ὁποῖοι δὲν ἠμποροῦσαν νὰ προχωρήσουν καὶ εὑρίσκοντο στὰ πόδια ἡμέραν καὶ νύκτα. Ἡ ἐξάντλησις ἔφθασε μέχρι τοῦ ἀνωτάτου βαθμοῦ".

Ὁ μόνος ὁ ὁποῖος μέσα εἰς αὐτὴν τὴν κατάστασιν τῆς συγχύσεως καὶ τῆς ἀμφιβολίας διατηρεῖ τὴν ψυχραιμίαν του, εἶναι ὁ Γάλλος ἀρχιστράτηγος Ζόφφρ.

Στὸ ἀρχηγεῖο του στὸ Σατιγιὸν ὁ Ζόφφρ ἐξετάζει ἀντικειμενικὰ τὴν κατάστασι. Ἀπὸ τὸ ἕνα μέρος πρέπει νὰ ἀντιμετωπίση τὸ ἐνδεχόμενο νὰ κηρύξη τὸ Παρίσι ἀνοχύρωτο πόλι, νὰ τὸ ἐγκαταλείψη καὶ νὰ διασώση τὰ στρατεύματά του στὸ ἐσωτερικὸ τῆς Γαλλίας στὴν περιοχὴ τοῦ Ντιζὸν καὶ τοῦ Μπεζανσόν. Ἀπὸ τὸ ἄλλο μέρος ὑπάρχει ἡ δυνατότης μὲ μιὰ τελευταία προσπάθεια νὰ σταματήση τὴν ὀπισθοχώρησι καὶ νὰ ἀντιταχθῇ ἐκ νέου κατὰ τῶν Γερμανῶν.

Ἐπὶ μερικὲς στιγμὲς ὁ Ζόφφρ ἀκούει σιωπηλὸς τὶ ἔχουν νὰ εἴπουν οἱ στρατηγοί του ἐπὶ τῆς καταστάσεως. Ὕστερα ἀποφασίζει:

—Θὰ κτυπηθοῦμε στὸν Μάρνη μὲ τοὺς Γερμανούς.

Τὸ πρωΐ ὅμως τῆς 10ης Σεπτεμβρίου, ἕνα πρωΐ γεμάτο ἀνησυχία για τὸν γαλλικὸ στρατό, ἀνιχνευτικαὶ περίπολοι διαπιστώνουν, ὅτι συνέβη κάτι τὸ ἀνήκουστο: Οἱ Γερμανοὶ ἐξηφανίσθησαν. Ὑποχωροῦν. Αἴρουν τὴν πίεσί των κατὰ τῶν γαλλικῶν στρατευμάτων.

"Τὸ γαλλικὸ Γενικὸ Ἐπιτελεῖο, ἀναγράφεται σὲ ἕνα ἀπὸ τὰ πολλὰ ἀπομνημονεύματα ἐξεπλάγη στὸν ὑπέρτατο βαθμό. Ἔπεσε κυριολεκτικὰ ἀπὸ τὰ σύννεφα. Κανεὶς δὲν μπορεῖ νὰ καταλάβη τὶ συνέβη. Δὲν μπορεῖ νὰ καταλάβη πῶς οἱ Γερμανοὶ ἐνῶ ἔφθασαν τόσο κοντὰ στὸν ἀντικειμενικό των σκοπὸ ἀποτόμως τὸν ἐγκαταλείπουν.

Στὴν ἀρχὴ νομίζουν οἱ Γάλλοι ὅτι πρόκειται γιὰ πολεμικὸ τέχνασμα, γιὰ μιὰ παγίδα. Καὶ μόνο σιγὰ—σιγὰ ἀποκτοῦν τὴν βεβαιότητα ὅτι πρόκειται γιὰ πραγματικὴ ὑποχώρησι.

Καὶ ὁμιλοῦν γιὰ ἕνα θαῦμα. Γιὰ τὸ θαῦμα τοῦ Μάρνη.

Ἀκόμη δὲν μποροῦν νὰ φαντασθοῦν ὅτι ἀπὸ τῆς γερμανικῆς πλευρᾶς ἕνας ἀντισυνταγματάρχης ἔχασε τὴν ψυχραιμία του.

Ὅλα εἶναι μάταια λέγει ὁ στρατηγὸς Μόλτκε.

Πρέπει νὰ ἐπανέλθωμεν στὴν 6ην Σεπτεμβρίου στὴν ἡμέρα δηλαδὴ κατὰ τὴν ὁποίαν ὁ στρατηγὸς Ζόφφρ διέταξε τὴν ἐπίθεσι του. Ἐκείνη τὴν ἡμέρα τὰ γερμανικὰ στρατεύματα εἶναι κουρασμένα. Ἔχουν ἐξαντληθῇ ἀπὸ τὴν μακρὰ πορεία της διὰ τῆς Γαλλίας ὡς τὸ Παρίσι. Ἐκείνη τὴν ἡμέρα ὁ Γενικὸς Ἐπιτελάρχης στρατηγὸς φὸν Μόλτκε κάθεται μακρυὰ ἀπὸ τὰ συμβαίνοντα στὸ μέτωπο, στὸ ἀρχηγεῖο του, σὲ ἕνα σχολεῖο στὸ Λουξεμβοῦργο.

Ὁ Μόλτκε δὲν ἔχει ἀκριβῆ εἰκόνα τῆς καταστάσεως. Ὅσο καὶ ἂν αὐτὸ φαίνεται παράξενο καὶ ἀπίστευτο ἡ ἀνωτάτη γερμανικὴ στρατιωτικὴ ἡγεσία περιωρίζετο νὰ συλλάβη, ἔτσι κατὰ τύχην ἕνα σῆμα μὲ τὸν ἀσύρματο, ποὺ ἀντήλλασσαν μεταξὺ των διάφορα τμήματα. Σχεδὸν δηλαδὴ δὲν ὑπάρχει ἀπ' εὐθείας τηλεφωνικὴ ἐπικοινωνία μεταξὺ τοῦ Γενικοῦ Ἀρχηγείου καὶ τῶν διοικήσεων τῶν στρατιῶν.

Ἔτσι ἡ κατάστασις στὸ μέτωπο ἐμφανίζεται στὸν Μόλτκε συγκεχυμένη καὶ ἀσαφής. Ἡ ἔμφυτος του φοβία αὐξάνει μὲ αὐτὸν τὸν τρόπο συνεχῶς. Δὲν ἀποφασίζει ὅμως νὰ πλησιάση πιὸ πολὺ πρὸς τὸ μέτωπο καὶ νὰ ἀποκτήση προσωπικὴ ἐπαφὴ μὲ τοὺς διοικητὰς τῶν στρατιῶν του.

Ἐν τούτοις ὅλα ἐξαρτῶνται ἀπὸ τὸν συντονισμὸ τῶν ἐπιχειρήσεων

μεταξὺ τῶν διαφόρων στρατιῶν. Ὁ Μόλτκε δὲν εἶναι ὁ ἄνθρωπος, ποὺ μπορεῖ νὰ κρατήση σταθερὰ τὰ χαλινάρια στὰ χέρια του κατὰ τὴν ἀποφασιστικὴν ἐκείνη στιγμή. Ἐπὶ κεφαλῆς τῶν γερμανικῶν στρατιωτικῶν δυνάμεων στέκεται ἕνας ἄνθρωπος, ποὺ γράφει στὴν γυναῖκα του:

"Ὅλοι ἡμεῖς εὑρισκόμεθα ὑπὸ μίαν μεγάλην πίεσιν, ἡ ὁποία σκοτώνει κάθε θέλησι πρὸς δημιουργίαν καὶ δὲν μποροῦμε τίποτε νὰ ἀρχίσωμε χωρὶς νὰ ἀκούσωμε τὴν ἐσωτερική μας φωνὴ νὰ μᾶς λέγη: Γιατὶ κοπιάζετε; Ὅλα εἶναι μάταια".

Σὲ ἕνα ἄλλο γράμμα του χαρακτηρίζει τὸν ἑαυτό του σὰν ἕνα ἄνθρωπο, ποὺ περιπλανᾶται μέσα στὴν ἀμμώδη ἔρημο τῶν δισταγμῶν.

Ἀκόμη πρὶν νὰ ἀρχίσουν αἱ μάχαι ἔκαμε στὸν στρατηγὸ Μπρονσὰρ τὴν ἑξῆς χαρακτηριστικὴ δήλωσι:

"Ὅλα εἶναι ἀνώφελα. Θὰ χάσωμε τὸν πόλεμο ποὺ μᾶς ἔρχεται".

Ἡ σύζυγος τοῦ Μόλτκε, ποὺ κατεγίνετο μὲ τὸν πνευματισμὸ καὶ ἦτο φανατικὴ ὀπαδός του, εἶχε λάβει τὴν προφητικὴ εἴδησι κατ' εὐθεῖαν ἀπὸ τὸν κόσμο τῶν πνευμάτων. Καὶ δὲν εἶναι καθόλου παράξενο τὸ ὅτι ὁ Λούδενδορφ, ὁ ὁποῖος ὀλίγας ἡμέρας πρὶν τῶν ἀποφασιστικῶν μαχῶν τοῦ Μάρνη εὑρίσκετο στὸ Γενικὸ Ἀρχηγεῖο, γράφει στὸ ἡμερολόγιό του.

—Μὲ μεγάλο τρόμο εὑρέθην στὴν ἀνάγκην νὰ διαπιστώσω ὅτι ὁ Μόλτκε εἶχε χάση τελείως τὸν ἔλεγχο τῶν νεύρων του".

Τώρα τὴν 7ην Σεπτεμβρίου, ὅταν ἐγνώσθη ἡ διαταγὴ τοῦ Ζόφφρ περὶ ἐπιθέσεως, τρέμει ἡ φωνὴ τοῦ Μόλτκε, ὅταν κάμνει τὴν ἀναφορά του στὸν Κάϊζερ καὶ γιὰ πρώτη φορὰ ἀφήνει νὰ ὑπονοηθῆ ἡ σκέψις του περὶ ὑποχωρήσεως τῶν γερμανικῶν στρατευμάτων.

Φυσικὰ ὁ Γερμανὸς γενικὸς ἐπιτελάρχης γνωρίζει πολὺ καλὰ ὅτι τὰ στρατεύματα του εἶναι ἐξηντλημένα καὶ ὅτι ὁ Ζόφφρ ἔχει νωπὰς δυνάμεις στὴν διάθεσί του. Ἐκτὸς τούτου τὸν συνέχει ἡ κακὴ ὁμολογουμένως εἴδησις ὅτι οἱ Ρῶσσοι ἐτερμάτισαν τὴν ἐπιστράτευσί των γρηγορώτερα ἀπὸ ὅ,τι ἀνεμένετο καὶ ὅτι ἐπιτίθενται τώρα κατὰ τῆς Ἀνατολικῆς Πρωσσίας.

Ὁ Γουλιέλμος ἔχει δυνατώτερα νεῦρα. Ἄκουε τὶς σκέψεις τοῦ Μόλτκε περὶ ἐνδεχομένης ὑποχωρήσεως καὶ τοῦ ἀπαντᾶ μὲ ἔντονο ὕφος!

"Θὰ ἐπιτεθῶμεν ἐνόσω αὐτὸ εἶναι δυνατόν. Δὲν θὰ ὑποχωρήσωμεν σὲ καμμίαν περίπτωσιν οὔτε κατὰ ἕνα βῆμα! Ἐπίθεσις καὶ μόνο ἐπίθεσις! Αὐτὸ πρέπει νὰ εἶναι τὸ σύνθημα μας!".

Ἐξουδετεροῦται κάθε πρωτοβουλία τοῦ Κάϊζερ.

Ὁ αὐτοκράτωρ Γουλιέλμος ἀντελήφθη ἀπὸ καιροῦ ὅτι τὸ Γενικὸ Ἀρχηγεῖο εἶναι πολὺ μακρυὰ ἀπὸ τὸ μέτωπο καὶ ὅτι τώρα τίποτε δὲν εἶναι πιὸ ἀπαραίτητο ἀπὸ τὸ νὰ ἀποκατασταθῆ ὅσο τὸ δυνατὸν μιὰ στενωτέρα ἐπαφὴ μεταξὺ τῶν στρατιῶν καὶ τῆς ἀνωτάτης ἡγεσίας. Γι' αὐτὸ ὁ Κάϊζερ ἔστειλε τὴν 6ην Σεπτεμβρίου στὸν Μόλτκε τὴν ἑξῆς εἰδοποίησι:

"Αὔριον πρωΐαν μεταβαίνω πρὸς ἐπίσκεψιν τοῦ ὑποστρατήγου φὸν Χάουζεν (τρίτη στρατιὰ) καὶ κατόπιν πρὸς ἐπίσκεψιν τοῦ ὑποστρατήγου φὸν Μπύλωφ (δευτέρα στρατιά). Θέλω νὰ ὁμιλήσω μὲ τοὺς δύο αὐτοὺς στρατιωτικοὺς ἡγέτας νὰ τοὺς σφίξω τὸ χέρι καὶ νὰ εὑρίσκωμαι πλησίον

τῶν στρατιωτικῶν τμημάτων".

Ἡ τρίτη στρατιὰ τοῦ φὸν Χάουζεν ὅταν ἐπλησίαζε ἡ αὐτοκρατορικὴ συνοδεία τῶν αὐτοκινήτων, εἶχε ἐμπλακῆ σὲ ἀγῶνα ἐκ τοῦ συστάδην κοντὰ στὸ Σαλόν. Τὸ γαλλικὸ πυροβολικὸ βάλλει πυρὰ φραγμοῦ καὶ ὁ διοικητὴς τῆς στρατιᾶς παρ᾽ὀλίγον νὰ καταληφθῆ ἀπὸ ἐπιληπτικὴ κρίσι ὅταν τοῦ ἀνήγγειλαν ὅτι πλησιάζει ἡ Αὐτοῦ Μεγαλειότης.

Ὁ στρατάρχης Φρέντς ἀποβιβάζεται στὴ Γαλλία.

Ὁ Κάϊζερ εἶναι τώρα ἀνεπιθύμητος. Ἕνας ταγματάρχης τοῦ ἐπιτελείου τοῦ φὸν Χάουζεν ἀποστέλλεται πρὸς συνάντησιν τοῦ αὐτοκράτορος καὶ κοντὰ στὸ Σουὶπ γίνεται μεταξὺ αὐτοῦ καὶ τοῦ Γουλιέλμου ἡ ἑξῆς χαρακτηριστικὴ στιχομυθία.

"Ἡ Αὐτοῦ Ἐξοχότης ὁ στρατηγὸς λέγει ὁ ταγματάρχης, ἀναφέρει εὐλαβῶς εἰς τὴν Ὑμετέραν Μεγαλειότητα ὅτι δὲν ἔχει τὸν διαθέσιμον χρόνον διὰ νὰ ἀναφέρη εἰς αὐτὴν πῶς ἐξελίσσεται η κατάστασις".

"Ὁδηγήσατέ με ἀμέσως στὸ Ἀρχηγεῖο σᾶς διατάσσει ὁ αὐτοκράτωρ".

"Εἰς τὰς διαταγὰς σας, Μεγαλειότατε. Ἡ Αὐτοῦ Ἐξοχότης ὁ στρατηγὸς παρακαλεῖ τὴν Ὑμετέραν Μεγαλειότητα νὰ λάβη ὑπ᾽ ὄψιν ὅτι δὲν ὑπάρχει δυνατότης διανυκτερεύσεως της εἰς τὸ ἀρχηγεῖον".

"Σᾶς εἶπα ἤδη ὅτι θέλω νὰ συνομιλήσω μὲ τὸν ὑποστράτηγον φὸν Χάουζεν,

"Ἔχω τὴν ἐντολὴν νὰ ἀναφέρω πρὸς τὴν Ὑμετέραν Μεγαλειότητα, ὅτι, διατρέχει αὕτη κίνδυνον ἀπὸ μέρους τοῦ πληθυσμοῦ, ὅτι ἐδῶ πλησίον ἔχομεν ἐπιδημίαν τύφου καὶ ὅτι εὑρίσκεται ἐν κινδύνῳ ἡ ζωὴ τῆς Ὑμετέρας Μεγαλειότητος.

Ὁ ταγματάρχης κατορθώνει τελικὰ νὰ μεταπείση τὸν αὐτοκράτορα. Δυσφορῶν ὁ Γουλιέλμος ἐπιστρέφει στὸ Λουξεμβοῦργον καὶ ἔτσι αἱ γερμανικαὶ στρατιαὶ παραμένουν καὶ πάλι χωρὶς στενωτέρα ἐπαφὴ μὲ τὴν ἀνωτάτη ἡγεσία των.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ VI

ΟΙ ΓΕΡΜΑΝΟΙ ΧΑΝΟΥΝ ΤΗ ΜΑΧΗ

Ἡ ἀποστολὴ τοῦ Ἀντισυνταγματάρχου Χέντς.

Καὶ πρέπει νὰ σημειωθῆ ὅτι ἡ συνέχισις τοῦ ταξιδίου αὐτοῦ τοῦ Κάϊζερ καὶ ἡ παρουσία στὸ ἀρχηγεῖο τῆς δευτέρας στρατιᾶς φὸν Μπύλωφ ἑνὸς ὑπευθύνου ἐκπροσώπου τοῦ Γενικοῦ Ἀρχηγείου τῶν γερμανικῶν ἐνόπλων δυνάμεων, θὰ ἦτο χρησιμωτάτη. Ὁ Μπύλωφ πράγματι εὑρίσκετο τότε σὲ ἀπαισιόδοξη ψυχικὴ κατάστασι. Κυρία του ἀνησυχία εἶναι ὅτι ὁ δεξιός του, ἡ πρώτη στρατιὰ τοῦ Κλούκ ἔκαμε ἕνα πήδημα πρὸς δυσμὰς διὰ νὰ κυκλώση τὴν στρατιὰ τῶν ταξὶ τοῦ στρατηγοῦ Μωνουρύ. Ἔτσι ἐσχηματίσθη ἕνα κενὸ μεταξὺ τῶν δύο στρατιῶν, τὸ ὁποῖον ἐκαμουφλάρετο μόνο ἀπὸ τὴν παρουσία ἀσθενῶν τμημάτων ἱππικοῦ. Καὶ στὸ κενὸ αὐτὸ θὰ ἠμποροῦσαν κάθε στιγμὴ νὰ εἰσδύσουν οἱ Βρεταννοὶ καὶ οἱ Γάλλοι.

Στὸ σχολεῖο του τώρα στὸ Λουξεμβοῦργο ὁ Μόλτκε συγκροτεῖ διαρκῶς συσκέψεις μὲ τὸ ἐπιτελεῖο του, πρὸ παντὸς δὲ μὲ τὸν προϊστάμενό τοῦ γραφείου ἐπιχειρήσεων συνταγματάρχην Τάππεν.

—Πρέπει νὰ πληροφορηθῶ τί συμβαίνει πραγματικὰ στὴν δεξιὰ μας πτέρυγα λέγει ὁ Μόλτκε γιατὶ ἀλλοιώτικα δὲν μπορῶ νὰ λάβω καμμιὰ ἀπόφασι.

Ὁ συνταγματάρχης φὸν Ντόμμες, ὁ ἀρχηγὸς τοῦ πολιτικοῦ τμήματος τοῦ Γενικοῦ Ἐπιτελείου προσφέρεται νὰ μεταβῆ στὶς στρατιὲς καὶ νὰ συλλέξη πληροφορίες. Ὁ Μόλτκε ὅμως θεωρεῖ τὸν Ντόμμες ὡς ἀδιόρθωτο αἰσιόδοξο. Θὰ ἤθελε νὰ στείλη ἕνα ἄνθρωπο τῆς ἰδικῆς του ψυχοσυνθέσεως καὶ ἔτσι ἡ ἐκλογή του πίπτει ἐπὶ τοῦ ἀπαισιοδόξου ἀντισυνταγματάρχου Ριχὰρδ Χέντς.

Ἡ προσωπικότης τοῦ Χέντς εἶναι σημεῖον ἀντιλεγόμενον. Ἀργότερα ὁ Λούδενδορφ λέγει περὶ αὐτοῦ.

"Ἀνῆκε στοὺς ἀνθρώπους πρὸς τοὺς ὁποίους ἐγὼ δὲν μποροῦσα ποτὲ νὰ ἔχω ἐμπιστοσύνη. Εἶχε στὸ βλέμμα του κάτι τὸ ἐπιφυλακτικό, τὸ ἐρευνητικό. Μοῦ ἐφαίνετο σὰν ἕνας ψυχρὸς ὑπολογιστὴς σὰν ἕνας ἄνθρωπος χωρὶς ψυχή".

Τελείως διάφορο γνώμη γιὰ τὸν Χέντς ἔχει ὅμως τὸ ἐπίσημο αὐτοκρατορικὸ ἀρχεῖο.

"Πολὺ μορφωμένος καὶ εὐπροσήγορος ὁ Χέντς λόγω τῆς λαμπρᾶς του ἐπιδόσεως εἰς τὴν πολεμικὴν Ἀκαδημίαν ἐτοποθετήθη εἰς τὸ Γενικὸν Ἐ-

πιτελεῖον. Εἶχε τὴν πλήρη ἐμπιστοσύνην τοῦ ὑποστρατήγου φὸν Μόλτκε καὶ πρὸ τοῦ πολέμου εἶχε συνάψη σχέσεις μὲ τὸν ὑποστράτηγο φὸν Μπύλωβ πρᾶγμα ποὺ θὰ διηυκόλυνε κατά πολὺ τὴν ἀποστολὴν του".

Εἶναι ὥρα 10 π.μ. ἀκριβῶς ὅταν ὁ Μόλτκε λέγει στὸν ἀντισυνταγματάρχη Χέντς:

—Θὰ πάρετε τὸ ταχύτερον αὐτοκίνητο, ποὺ διαθέτομεν καὶ θὰ μεταβῆτε ἀμέσως στὴν δευτέρα καὶ στὴν πρώτη στρατιά. Ἐπὶ τόπου θὰ προσανατολισθῆτε ἀκριβῶς ἐπὶ τῆς καταστάσεως. Ἂν ἡ πρώτη στρατιὰ δὲν ἠμπορεῖ νὰ κρατήση τὰς θέσεις της, θὰ συστήσητε στὸν ὑποστράτηγο φὸν Κλοὺκ νὰ ὑποχωρήση πρὸς τὴν γραμμὴν Σουασὸν—Φίσμ διὰ νὰ ἀποκτήση ἐκ νέου ἐπαφὴν μὲ τὴν δεξιὰ πτέρυγα τῆς δευτέρας στρατιᾶς καὶ νὰ κλείση ἔτσι τὸ σχηματισθὲν κενόν.

Ἐπὶ ὁλόκληρα ἔτη, ἐν καιρῶ εἰρήνης, ὁ Μόλτκε ἐτόνιζε στοὺς ἀξιωματικοὺς τοῦ Ἐπιτελείου ὅτι κάθε διαταγὴ πρέπει νὰ δίδεται ἐγγράφως. Τώρα παραβαίνει ὁ ἴδιος αὐτὸν τὸν κανόνα καὶ ἀποστέλλει τὸν Χέντς ἄνευ ἐγγράφου διαταγῆς, ὥστε ἀργότερα δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ διαπιστωθῆ τὶ ἀκριβῶς εἶχε διατάξη.

Ἐγγράφως ὅμως ὁ Μόλτκε ἐκφράζεται στὴν γυναῖκα του, στὴν ὁποία ἀποκαλύπτει τὰ ἑξῆς:

"Αἱ μάχαι ἀνατολικῶς τῶν Παρισίων θὰ ἔχουν δυσμενῆ ἐξέλιξιν δι' ἡμᾶς. Ὅ,τι δήποτε καὶ ἂν συμβῆ ἐγὼ εἶμαι ἀποφασισμένος νὰ ἀναλάβω τὴν εὐθύνην καὶ ἐν ἀνάγκη νὰ πέσω ἐπὶ τοῦ πεδίου τῆς τιμῆς".

Πρᾶγμα τὸ ὁποῖον δὲν τὸν ἐμπόδισε νὰ πεθάνη εἰρηνικώτατα στὸ κρεβάτι του τὸ 1916.

Μία ὥρα μετὰ τὴν διαταγὴ ποὺ ἔλαβε, δηλαδὴ στὰς 11 π.μ. ἀναχωρεῖ ὁ Χέντς μὲ τὸ αὐτοκίνητο. Μαζὺ του στὸ ἀμάξι κάθεται καὶ ὁ λοχαγὸς φὸν Κένιγ. Σὲ ἕνα ἄλλο αὐτοκίνητο κάθεται ὁ λοχαγὸς Κέππεν. Ὁ Κέππεν δὲν καταλαβαίνει γιατὶ νὰ ταξιδεύη αὐτὸς μόνος πίσω ἀπὸ τὸ αὐτοκίνητο τοῦ Χέντς καὶ τοῦ κάμνει τὴν πρότασι νὰ μεταβῆ αὐτὸς ἀμέσως στὴν πρώτη στρατιὰ καὶ νὰ διαπιστώση πῶς ἐξελίσσεται ἐκεῖ ἡ κατάστασις καὶ νὰ συναντηθῆ ὕστερα μὲ τὸν Χέντς στὴν δεύτερη στρατιά. Ὁ ἀντισυνταγματάρχης ὅμως δὲν δέχεται αὐτὴν τὴν πρότασι:

"Ὄχι, Κέππεν θὰ ταξιδεύσετε μαζὺ μου. Ἠμπορεῖ νὰ σᾶς χρειασθῶ καθ' ὁδόν".

Ἔτσι ἀναχωροῦν ὅλοι μαζύ. Ὁ Χέντς κάθεται ἀναπαυτικὰ στὸ αὐτοκίνητό του καὶ λέγει, μόλις ξεκίνησσε στὸν καθήμενο κοντὰ στὸ λοχαγὸ Κένιζ.

"Ὁ προϊστάμενός μας δὲν μοῦ ἔδωσε ἔγγραφο διαταγή. Κοιτάξτε τώρα τὶ θὰ γίνη. Ὅταν θὰ λάβω ἐγὼ κάποια ἀπόφασι καὶ τὰ πράγματα δὲν ἐξελιχθοῦν κατ' εὐχήν, τότε ἐγὼ θὰ εἶμαι ὁ ἀποδιοπομπαῖος τράγος, ποὺ θὰ τὰ πληρώσω ὅλα.

"Δὲν μπορεῖ τὰ πράγματα νὰ χαλάσουν σὲ τέτοιο σημεῖο τὸν καθησυχάζει ὁ Κένιγ.

Ὁ Χέντς ἀπὸ τὴν ἀρχὴ τοῦ ταξιδίου του παρεκκλίνει ἀπὸ τὴν διαταγὴ ποὺ τοῦ ἐδόθη. Ἀντὶ νὰ μεταβῆ στὴν δευτέρα καὶ στὴν πρώτη στρατιά, ἐπισκέπτεται πρῶτα τὴν πέμπτη καὶ χάνει πολύτιμο χρόνο γιὰ νὰ ἱ-

κανοποιήση τὴν ματαιοδοξία καὶ νὰ λάβη ἀναφορὰ ἀπὸ τὸν μέλλοντα αὐτοκράτορα τὸν διοικητὴ τῆς πέμπτης στρατιᾶς ὑποστράτηγο διάδοχοτοῦ γερμανικοῦ θρόνου Γουλιέλμο.

Ὁ Γουλιέλμος εἶναι γεμᾶτος αἰσιοδοξία. Ὁ Χέντς εὐχαριστεῖ καὶ συνεχίζει τὸ ταξίδι του, ὄχι πρὸς τὴν δευτέρα στρατιά, ἀλλὰ πρῶτα πρὸς τὴν τετάρτη.

Ἐκεῖ ἐπαναλαμβάνεται τὸ ἴδιο παιχνίδι. Ὁ Χαντς δέχεται τὴν ἀναφορὰ τοῦ διοικητοῦ τῆς Στρατιᾶς δουκὸς Ἀλβέρτου τῆς Νυρεμβέργης καὶ ἐκφράζει κατόπιν τὴν γνώμην ὅτι ἴσως θὰ ἦτο σκοπιμώτερον ἂν ἡ τετάρτη στρατιὰ ἀπεσύρετο πίσω ἀπὸ τόν Μάρνη.

Ὁ δοὺξ Ἀλβέρτος κοιτάζει τὸν ἐκπρόσωπο τοῦ γενικοῦ ἀρχηγείου σὰν νὰ εἶχε ἀπέναντί του ἕνα τρελλό. Ἀποκρούει κατηγορηματικὰ τὴν εἰσήγησι τοῦ Χέντς περὶ ὑποχωρήσεως καὶ τοῦ δείχνει τὸ τηλέφωνό του, γιατὶ μόνη ἡ τετάρτη στρατιὰ ἔχει ἀπ' εὐθείας τηλεφωνικὴ ἐπικοινωνία μὲ τὸ Λουξεμβοῦργο. "Πᾶρτε, τοῦ λέγει, τὸ τηλέφωνό μας καὶ πῆτε στοὺς κυρίους τοῦ ἐπιτελείου ὅτι ἐγὼ ἀντιτίθεμαι πρὸς κάθε ὑποχώρησι".

Ὁ Χέντς δὲν χρησιμοποιεῖ τὸ τηλέφωνο. Οὔτε ἐπιμένει στὴν πρότασι του περὶ ὑποχωρήσεως, ἀλλὰ πηγαίνει στὴν τρίτη στρατιὰ ποὺ εὑρίσκεται στὸ Σαλόν. Ἡ δρᾶσις του ἐδῶ συνίσταται στὸ νὰ προσθέση στὴν ἑσπερινὴ ἀναφορὰ τὴν φρᾶσι:

"Κατάστασις καὶ ἀντίληψις τῆς τρίτης στρατιᾶς εἶναι τελείως εὐνοϊκαί".

Ὑποχώρησις Γερμανῶν.

Στὶς ὀκτὼ τὸ βράδυ ὁ ἀντισυνταγματάρχης Χέντς φθάνει στὸ Μονμὸρ στὴν δευτέρα στρατιά. Ὁ ὑποστράτηγος φὸν Μπύλωβ ἔχει ἐκείνη τὴν στιγμὴ ἐπιστρέψη ἀπὸ μιὰ ἐπιθεώρησι στὴν πρώτη γραμμὴ τοῦ μετώπου.

"Κατετοπίσθην ἐπὶ τῆς καταστάσεως ἀφηγεῖται ὁ ἴδιος ὁ Χέντς στὰ ἀπομνημονεύματά του. Μοῦ εἶπε ὅτι ἡ στρατιὰ σημειώνει προόδους στὴν ἀριστερὰ της πτέρυγα, στὴν δεξιὰ ὅμως ἀπέκρουσε μὲ μεγάλη δυσκολία ἐπίθεσι τοῦ ἐχθροῦ. Ἡ στρατιὰ θὰ κρατήση τὶς θέσεις τὴς καὶ τὴν ἑπομένη. Θὰ μπορέση νὰ κάμη αὐτὸ τὸ πρᾶγμα ὑπὸ τὴν προϋπόθεσι ὅτι δὲν θὰ κυκλωθῆ.

Ἡ σκέψις αὐτὴ τρομάζει τὸν Χέντς, ὁ ὁποῖος νομίζει ὅτι καὶ ἡ πρώτη στρατιὰ εὑρίσκεται ἐπίσης σὲ ἀπειλητικὴ θέσι. Τὸ πιστεύει, δὲν τοῦ κατεβαίνει ομως ἡ ἰδέα νὰ ζητήση πρῶτα πληροφορίες ἀπὸ τὴν πρώτη στρατιά, πρᾶγμα ποὺ τὸ εἶχε ὅπως εἴδαμε, προτείνει ἤδη ὁ λοχαγὸς Κέππεν.

"Ἔχω τὴν πληρεξουσιότητα λέγει ὁ Χέντς στὸν ὑποστράτηγο φὸν Μπύλωβ νὰ διατάξω ἐν ἀνάγκη τὴν ὀπισθοχώρησι".

"Ἡ διείσδυσις τοῦ ἐχθροῦ δὲν ἐπραγματοποιήθη ἀκόμη ἀπαντᾶ ὁ Μπύλωβ, συνεπῶς δὲν συντρέχει λόγος ὑποχωρήσεως. Εἶναι μιὰ γενναία ἀπάντησις, ἐνῶ γνωρίζει ὅτι τοῦ λείπουν μυδραλλιοβόλα καὶ ὅτι τὸ βαρὺ πυροβολικὸ του ἀναγκάσθηκε νὰ σιγήση ἀπὸ ἔλλειψι πυρομαχικῶν.

Ἐνῶ συνεχίζονται αἱ συνομιλίαι στὴν δευτέρα στρατιά, ἀπὸ τὴν γαλ-

λική πλευρὰ ἀναφέρει ὁ στρατηγὸς Καστελνὼ στὸν ἀρχιστράτηγο του Ζόφφρ:

— Ἂν ὑποστῶ μεγαλύτερη πίεσι τοῦ ἐχθροῦ τότε πρέπει ἢ νὰ ἀφίσω νὰ καταστραφῆ ἡ στρατιά μου ἢ νὰ ὑποχωρήσω ἐγκαίρως.

Λίγο ἀργότερα ὁ Καστελνὼ συνδέεται τηλεφωνικῶς μὲ τὸν Ζόφφρ καὶ τοῦ λέγει:

"Αἱ ἀπώλειαί μου εἶναι βαρύταται. Οἱ ἄνδρες μου τρομερὰ ἐξηντλημένοι. Ἂν παραμείνω ἐδῶ παραπάνω ἡ στρατιά μου εἶναι χαμένη. Πρέπει νὰ ὑποχωρήσω".

"Σᾶς διατάσσω νὰ περιμένετε ἀκόμη ἐπὶ 24 ὧρες ἀπαντᾶ ὁ Ζόφφρ. Δὲν ξεύρομε ἀκόμη τί συμβαίνει στὸν ἐχθρό. Ἴσως ἡ κατάστασίς του εἶναι τόσο ἄσχημη ὅσο καὶ ἡ ἰδική μας".

Ὁ Χέντς δὲν γνωρίζει φυσικὰ τίποτε περὶ αὐτῆς τῆς διαταγῆς τοῦ Γάλλου ἀρχιστρατήγου. Καταληφθεὶς ἀπὸ πανικὸ διατάσσει ἐν ὀνόματι τοῦ ἐπιτελάρχου, τὴν ὀπισθοχώρησι, ἄν ὁ ἐχθρὸς κατορθώση νὰ περάση ἀπὸ τὴν ἄλλη ὄχθη τοῦ Μάρνη. Τὸ κύριό του ἐπιχείρημα εἶναι ὅτι ἡ πρώτη στρατιὰ δὲν μπορεῖ νὰ κρατηθῆ στὶς θέσεις της

Μόνο τὸ ἑπόμενο πρωΐ ὁ Χέντς πηγαίνει στὴν πρώτη στρατιά, γιὰ νὰ προσανατολισθῆ ἐπὶ τόπου. Ὅταν ἔφυγε ὁ Μπύλωβ λέγει στοὺς ἐπιτελεῖς του.

"Μὲ διατάσσουν νὰ ὑποχωρήσω. Ἐγὼ ὅμως δὲν θέλω. Δὲν εὑρίσκω τόσο σοβαρὰ τὴν κατάστασι".

Ἄγγλοι ἱππεῖς κατὰ Γερμανῶν.

Καὶ ἔτσι εἶναι πραγματικά. Ὁ Χέντς ἔχει ἕνα περιπετειῶδες ταξίδι, ποὺ αὐξάνει ἀκόμα παραπάνω τὴν ἀπαισιοδοξία, χωρὶς νὰ ἔχη πεῖρα τοῦ μετώπου ὅ,τι βλέπει ἐκεῖ τὸν τρομάζει τόσο ὥστε ἀργότερα γράφει στὰ ἀπομνημονεύματά του:

"Παντοῦ ἔβλεπα ἀποσκευὲς τῶν μεραρχιῶν ἱππικοῦ, ποὺ ὑποχωροῦσαν ἐσπευσμένως. Ὁμάδες τραυματιῶν ἔφευγαν κατὰ τὴν ἰδία κατεύθυνσι. Ἐφοβοῦντο ὅτι εἶχαν ἤδη ἀποκοπῆ. Σὲ ἕνα μέρος ὁ δρόμος εἶχε φραχθῆ ἀπὸ ὑποχωροῦντα τμήματα. Μιὰ ἀεροπορικὴ ἐπίθεσις θὰ προκαλοῦσε πλήρη πανικό.

"Συνεπῶς ἔπρεπε νὰ κατεβαίνω ἀπὸ τὸ αὐτοκίνητό μου γιὰ νὰ ἀνοίγω δρόμο διὰ τῆς βίας. Ἔτσι μόνο κατὰ τὸ μεσημέρι κατώρθωσα νὰ φθά-

σω στὸ Μαρέϊγ. Κατὰ τὴν διάρκεια τῆς πορείας μου ἐπληροφορήθην ὅτι ὁ ἐχθρὸς ἐξεδίωξε τὸ ἱππικό μας ἀπὸ τὸν Μάρνη καὶ ὅτι ἤδη εἶχε περάση στὴν ἄλλη ὄχθη τοῦ ποταμοῦ.

Πολὺ ταραγμένος ὁ Χέντς φθάνει στὸ ἀρχηγεῖο τῆς πρώτης στρατιᾶς στὸ Μαρέϊγ καὶ εὑρίσκει ἐκεῖ μιὰ τέτοια πεποίθησι γιὰ τὴν νίκη, ὥστε δὲν συγκρατεῖται καὶ ἀναφωνεῖ:

—Τώρα εἶναι ποὺ τὰ ἔχω τελείως χαμένα.

Ἡ κατάστασις στὴν πρώτη στρατιὰ εἶναι ἐξαίρετος καὶ ὁ Χέντς ἀναγκάζεται νὰ ὁμολογήσῃ στὸν ἑαυτό του ὅτι ὅταν εὑρίσκετο στὴν δευτέρα στρατιὰ εἶχε ἀποκτήση μιὰ τελείως διάφορο θέα τῆς καταστάσεως ποὺ ἐπικρατοῦσε στὴν πρώτη. Εἶναι ἀλήθεια ὅτι βρεταννικὰ τμήματα εἶχαν ἤδη περάση τὸν Μάρνη ἀλλά...

Ἀλλὰ ὁ Χέντς εἶχε ἤδη ἀφήση στὴν δευτέρα στρατιὰ τὴν διαταγὴ νὰ ὑποχωρήσῃ σ' αὐτὴν τὴν περίπτωσι!

Ἴσως ἡ δευτέρα στρατιὰ εἶχε ἀρχίση ἤδη νὰ ὑποχωρῇ καὶ τότε ἀπειλεῖται πραγματικὴ καταστροφὴ γιὰ τὴν πρώτη στρατιὰ ἂν παραμείνῃ στὶς θέσεις της καὶ δὲν ὑποχωρήσῃ.

"Ὁ ἀγὼν μέχρι τῆς πλήρους νίκης εἶναι τώρα εὐκολώτερος ἀπὸ μιὰ δύσκολη ὑποχώρησι", λέγει ὁ ἐπιτελάρχης τῆς πρώτης στρατιᾶς, στρατηγὸς Χέρμανν φὸν Κούλ.

Καὶ τότε ὁ Χέντς μέσα στὴν ταραχή του ἐκστομίζει μιὰ τρομερὴ καὶ τελείως ἀναληθῆ φρᾶσι.

"Ἡ δεύτερα στρατιὰ εἶναι τελείως σκορπισμένη".

Ὑπὸ τὴν ἐπίδρασι αὐτῆς τῆς φράσεως θραύεται καὶ ἡ τελευταία ἀντίστασις τοῦ Κλοὺκ καὶ τοῦ Κούλ". Ἂν πράγματι ἡ δευτέρα στρατιὰ ἦταν ἀνίκανος πιὰ γιὰ δρᾶσι, τότε ἡ κατάστασις τῆς πρώτης στρατιᾶς ἦτο ἀπελπιστική. Καὶ ἔτσι χάρις στὴν διαταγὴ τοῦ Χέντς δυὸ νικήτριαι στρατιαὶ ὑποχωροῦν αἰφνιδίως, γιατὶ ἡ μία νομίζει ἐσφαλμένως γιὰ τὴν ἄλλη ὅτι δὲν μπορεῖ νὰ κρατηθῇ.

Ὅταν ὁ Μόλτκε καταλαβαίνει στὸ μακρινὸ Λουξεμβοῦργο τί συνέβη πραγματικά, δὲν μπορεῖ πιὰ τίποτε νὰ σωθῇ. Τουναντίον πρέπει νὰ διαταχθῇ καὶ ἡ ὑποχώρησις τῶν λοιπῶν στρατιῶν γιὰ νὰ μὴ διατρέξουν τὸν κίνδυνο νὰ κυκλωθοῦν καὶ νὰ καταστραφοῦν.

Τὸ θαῦμα τοῦ Μάρνη ἔγινε πραγματικότης γιὰ τοὺς Γάλλους. Καὶ ὁ Μόλτκε παρουσιάζεται συντετριμμένος στὸν αὐτοκράτορα καὶ τοῦ λέγει:

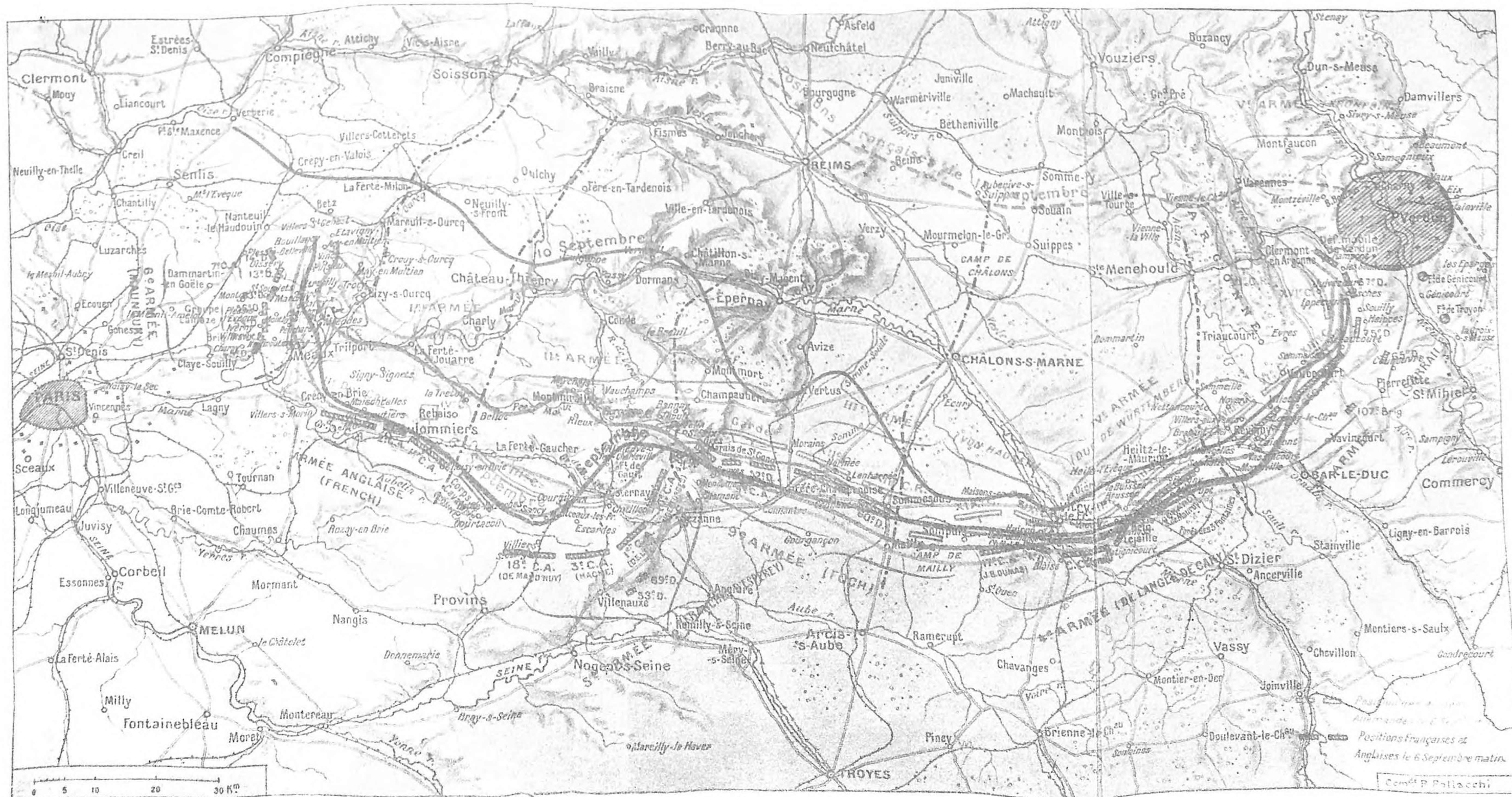
"Μεγαλειότατε, ἐχάσαμε τὸν πόλεμο!".

Παραίτησις τοῦ Μόλτκε
Ὁ Στρατηγὸς Φὸν Φαλκενχάϋν.

Ἡ γερμανικὴ ὑποχώρησις στὸν Μάρνη ἔχει, κατὰ τὴν ἀντίληψιν τοῦ Γενικοῦ Ἐπιτελάρχου τοῦ γερμανικοῦ στρατοῦ φὸν Μόλτκε κρίνει τὸν πόλεμο ἤδη ἀπὸ τὸν Σεπτέμβριο τοῦ 1914.

—Μεγαλειότατε, ἐχάσαμε τὸν πόλεμο εἶπε τότε στὸν αὐτοκράτορα Γουλιέλμο.

Τὸ κακὸ ποὺ ἐπροξένησε ὁ ἀντισυνταγματάρχης Χέντς μὲ τὶς παράλο-

ΠΑΡΑΣΤΑΤΙΚΟΣ ΧΑΡΤΗΣ ΤΗΣ ΜΑΧΗΣ ΤΟΥ ΜΑΡΝΗ:
Ἀπό τῆς 6ης μέχρι τῆς 13ης Σεπτεμβρίου 1914.

γες διαταγές του, δὲν μπορεῖ πιὰ νὰ ἐπανορθωθῆ. 'Επτὰ γερμανικαὶ στρατιαί ὑποχωροῦν, ἑπτὰ γερμανικαὶ στρατιαὶ πρέπει νὰ ὑποχωρήσουν καὶ σὲ ὁλόκληρο τὸ δυτικὸ μέτωπο ὁ πόλεμος ἀποκρυσταλλοῦται σὲ λίγο σὲ ἕνα πείσμονα καὶ χωρὶς καμμιὰ ἐλπίδα πόλεμο θέσεων.

Φυσικὰ κατεβλήθη προσπάθεια νὰ φορτωθῆ ὅλη ἡ γερμανικὴ ἧττα στὸν πρῶτο παγκόσμιο πόλεμο ἐπάνω στοὺς ὤμους τοῦ Χέντς. Αὐτὸ ἦταν πολὺ παράλογο καὶ μιὰ παραπομπὴ του ἐνώπιόν τοῦ στρατοδικείου, ἡ ὁποία διετάχθη ὑπὸ τὴν ἐπίδρασι τῶν πρώτων ἐντυπώσεων ἀνεστάλη σχεδὸν ἀμέσως.

Γιὰ παρηγορία ὁ Χέντς προάγεται στὸν βαθμὸ τοῦ συνταγματάρχου, ταυτοχρόνως ὅμως ἀπὸ τὸ Γενικὸ 'Επιτελεῖο μετατίθεται σὲ μιὰ ἄνευ σημασίας θέσι στὸ 'Ανατολικὸ Μέτωπο. Τὸ ἔτος 1917 κάμνει μιὰ προσπάθεια ἀποκαταστάσεως καὶ λάμβάνει ἀπὸ τὸν Λούδενδορφ μιὰ βεβαίωσι στὴν ὁποία ἀναγράφονται μεταξὺ ἄλλων καὶ τὰ ἑξῆς:

'Η μομφὴ ὅτι ἐνήργησε πέραν τῶν διαταγῶν, τὰς ὁποίας εἶχε, δὲν εὐσταθεῖ. 'Ενήργησε σύμφωνα μὲ τὰς ἐντολὰς ποὺ εἶχε λάβει ἀπὸ τὸν τότε ἀρχηγὸν τοῦ Γενικοῦ 'Επιτελείου".

Δεκαεπτὰ χρόνια ἀργότερα ὁ Λούδενδορφ ἀντίκρυσε τὸ περιεχόμενον αὐτῆς τῆς βεβαιώσεως καὶ εἶπε:

"Δὲν ἐδιάβασα ὁ ἴδιος τὰς ἐκθέσεις ἐπὶ τῆς ὑποθέσεως Χέντς, διότι ἤμην ἀπησχολημένος μὲ τὴν διεξαγωγὴν τοῦ πολέμου. 'Επίσης δὲν ἐγνώριζα εἰς ὅλην των τὴν ἔκτασιν τὰς λεπτομερείας. Σήμερον δηλῶ ὅτι ὅ,τι τότε ὑπέγραψα κατόπιν ἀναφορᾶς γενομένης πρὸς ἐμέ, δὲν ἠμπορῶ πλέον νὰ βεβαιώσω ὡς ἀνταποκρινόμενον πρὸς τὴν ἀλήθειαν"

'Αλλοιώτικα εἶναι τὰ πράγματα ὅσον ἀφορᾶ τὸν ἐπιτελάρχη φὸν Μόλτκε. 'Η ἀντίδρασις τοῦ αὐτοκράτορος εὑρίσκει τὸ ἀποκορύφωμά της στὴν ἀπομάκρυνσι τοῦ Μόλτκε ἀπὸ τὴν θέσι τοῦ ἐπιτελάρχου καὶ ὁ ἀποχωρῶν στρατιωτικὸς ἡγέτης γράφει στὸ ἡμερολόγιό του:

"'Εξηναγκάσθην νὰ ἀποχωρήσω προβάλλων λόγους ἀσθενείας".

Στὴν πραγματικότητα δὲν ἐπρόκειτο περὶ φαινομενικῆς ἀσθενείας. Αἱ συγκινήσεις ποὺ ἐπηκολούθησαν τὴν ἀποτυχίαν του συνετέλεσαν στὸ νὰ ἐπαναστατήσουν αἱ παλαιαὶ του παθήσεις τοῦ ἥπατος καὶ τῆς χολῆς. 'Υποχρεώνεται κατὰ διαταγὴν τοῦ αὐτοκράτορος, νὰ ἀποσυρθῆ σὲ ἕνα πύργο στὸ Χόμπουργκ μέχρις ὅτου διορίζεται γιὰ νὰ σωθοῦν τὰ προσχήματα προϊστάμενος τοῦ ἀναπληρωματικοῦ Γενικοῦ 'Επιτελείου στὸ Βερολῖνο. Ματαίως ὅμως μέχρι τοῦ θανάτου του, ποὺ προῆλθε ἀπὸ συγκοπὴ καρδίας τὸ 1916, ἐλπίζει νὰ ἐπαναφερθῆ στὴν παλαιὰ θέσι του.

Ματαίως ἂν καὶ δὲν κουράζεται σὲ ἐπανειλημμένα γράμματά του πρὸς τὸν αὐτοκράτορα νὰ ἐπιτίθεται κατὰ τοῦ διαδόχου του στὸ Γενικὸ 'Επιτελεῖο Ἔριχ φὸν Φαγκενχάϋν.

"'Η ἡγεσία τοῦ Φαγκενχάϋν γράφει κάποτε στὸν αὐτοκράτορα ἠμπορεῖ νὰ χαρακτηρισθῆ ὡς στρατηγικὴ τῶν χαμένων εὐκαιριῶν".

Ἂν τώρα ὁ Μόλτκε εἶναι ὁ ἄνθρωπος ποὺ ἠμπορεῖ νὰ κάμη μιὰ τέτοια κρίσι, εἶναι ἄλλο ζήτημα. Τὸ βέβαιον ὅμως εἶναι ὅτι ἡ ἐκλογὴ τοῦ Φαλκενχάϋν, ἰσοδυναμεῖ μὲ μιὰ νέα καταστροφή.

Ὅταν τοῦ προτείνεται ἡ θέσις, δὲν διερωτᾶται καθόλου ἂν μπορῆ νὰ

ἀναλάβη τέτοια καθήκοντα ἀλλὰ ἀπαντᾶ ἀμέσως καταφατικά.

Σὲ μιὰ βιογραφία του ποὺ ἐξεδόθη ἀπὸ τὴν γερμανικὴ ἑταιρεία στρατιώτης, πολιτικὸς καὶ στρατιωτικῶν ἐπιστημῶν "τονίζεται ὅτι ὁ Φαλκενχάϋν ἔδιδε τὴν ἐντύπωσι ὅτι κατὰ τὴν νεαρὰ του ἡλικία εἶχε ὑποστῆ μίαν διανοητικὴν βλάβην".

Ἕνας Γερμανὸς στρατιωτικὸς ψυχολόγος ὁ δόκτωρ Ροῦδερτ λέγει περὶ αὐτοῦ: "Ἔχει μίαν τάσιν πρὸς τὴν μαλθακότητα, πρὸς καταστάσεις ἀποθαρρύνσεως ἀλλὰ καὶ πρὸς ἐκδηλώσεις μὴ ἐλεγχομένας ἀπὸ τὴν λογικήν".

–Πνευματικὴ ἐργασία δὲν εἶναι μία κατάστασις ποὺ ἀνταποκρίνεται πλήρως πρὸς τὴν προσωπικότητα τοῦ Φαλκενχάϋν, τονίζεται σὲ μιὰ ἄλλη ἰατρικὴ γνωμάτευσι τοῦ δόκτορος Σιμονάϊτ, ὁ ὁποῖος ἀποφαίνεται ὅτι ὁ νέος ἐπιτελάρχης ἔχει "ἔλλειψιν κλίσεως πρὸς πνευματικὴν ἐργασίαν".

Χρέη χαρτοπαιγνίου τὸν ἀνάγκασαν κάποτε νὰ μεταβῆ στὴν Ἄπω Ἀνατολὴ ὡς ἐκπαιδευτὴς τοῦ κινεζικοῦ στρατοῦ. Καὶ ὅταν μετὰ ἑπτὰ χρόνια ἐπέστρεψε στὴν Γερμανία, ἀρχίζει ἡ κυρίως σταδιοδρομία του μὲ τὸν διορισμό του, τὸ 1913, ὡς ὑπουργοῦ τῶν Στρατιωτικῶν. Σ' αὐτὴν τὴν θέσι ἀναπτύσσει μιὰ ἀνυπόφορη οἴησι καὶ μιὰ παγερὰ εὐγένεια, ποὺ κτυπᾶ κυριολεκτικὰ στὰ νεῦρα τῶν αὐστριακῶν συμμάχων τῆς Γερμανίας.

Ὅταν κάποτε αὐστριακὰ στρατεύματα διεξάγουν σκληρὸ ἀγῶνα ἐναντίον ὑπερτέρων ρωσσικῶν δυνάμεων καὶ τελικὰ καταφθάνουν πρὸς ἐνίσχυσιν τῶν γερμανικαὶ μονάδες ὁ Φαλκενχάϋν λέγει γεμάτος ἀπὸ μεγάλη θρασύτητα:

"Οἱ σύμμαχοί μας ἀντέστησαν μέχρις ὅτου κατέφθασε πραγματικὸς στρατός!".

Ὁ στρατηγὸς Μὰξ Χόφμανν ἕνας ἀπὸ τοὺς ἀξιωτέρους ἀξιωματικοὺς τοῦ ἐπιτελείου τοῦ Χίνδεμπουργκ, χαρακτηρίζει τὸν Φαλκενχάϋν ὡς "ἐγκληματία". Καὶ δὲν ἔχει καθόλου ἄδικον. Γιατὶ δὲν ἀργεῖ νὰ ἀποδειχθῆ ὅτι ὁ διάδοχος τοῦ Μόλτκε μεταχειρίζεται τοὺς ἄνδρας, ποὺ τοῦ ἔχουν ἐμπιστευθῆ χωρὶς κανένα οἶκτο καὶ χωρὶς τὴν ἐλαχίστη δόσι φιλανθρωπίας.

Στὸ δυτικὸ μέτωπο εὑρίσκει ὁ Φάλκενχάϋν τὴν χαώδη κατάστασι ποὺ τοῦ ἐκληροδότησε ὁ προκάτοχος τους. Θεωρεῖ τώρα ὡς ἀποστολὴ μετὰ τὸ ναυάγιον τῆς κεντρικῆς ἰδέας τοῦ Σλῆφφεν, νὰ καταρτίση ἕνα νέο σχέδιο καὶ νὰ φέρη εἰς φῶς μιὰ νέα ἰδέα.

Καὶ αὐτὴ συνίσταται στὸ ξαναζέσταμα τοῦ σχεδίου Σλῆφφεν μὲ ἀντικειμενικὸ σκοπὸ τὴν κύκλωσι τῆς ἀριστερᾶς πτέρυγος τῶν Γάλλων πρὸς βορρᾶν. Καὶ ἀπὸ τῆς γαλλικῆς πλευρᾶς ὅμως ὑπάρχει τὸ ἴδιον σχέδιο, δηλαδὴ ἡ κύκλωσις τῆς δεξιᾶς πτέρυγος τῶν Γερμανῶν. Ἔτσι καὶ αἱ δύο παρατάξεις προωθοῦνται ὡς τὶς ἀκτὲς τῆς Βορείου Θαλάσσης, φυσικὰ χωρὶς νὰ ἐπιτύχη ἡ κύκλωσις.

Χωρὶς νὰ λαμβάνη τίποτε ὑπ' ὄψιν του ρίχνει ὁ Φαλκενχάϋν νέες μάζες στὸν ἀγῶνα. Θέλει νὰ προωθηθῆ στὶς ἀκτὲς τῆς θαλάσσης τῆς Μάγχης. Θέλει νὰ ἐπιτύχη ἐκεῖ μιὰ θριαμβευτικὴ νίκη, γιατὶ ἄν καὶ εἶναι ἐπιτελάρχης εἶναι νεώτερος ἀπὸ τοὺς διοικητὰς τῶν στρατιῶν του καὶ φυσικὰ θέλει τώρα νὰ τοὺς δείξη ὅτι εἶναι καὶ ἱκανώτερός των.

Γι' αὐτὸ ὅταν σταματᾶ ἡ ὑποχώρησις ὅταν ὁ ἀνεφοδιασμὸς ἀπειλεῖ νὰ καταρρεύση, ὅταν ἀρχίζει ἤδη νὰ παρατηρεῖται ἔλλειψις σὲ πυροβολικὸ καὶ

πολεμοφόδια, ὁ Φαλκενχάϋν, χρησιμοποιεῖ τὰ τάγματα τῶν ἐθελοντῶν, ἀπὸ τὰ ὁποῖα θὰ προήρχοντο νέοι ἀξιωματικοί. Ὁ Φαλκενχάϋν στέλλει ἐναντίον τοῦ ἐχθροῦ αὐτοὺς τοὺς νέους— εἶναι ὡπλισμένοι μόνο μὲ τουφέκια καὶ μὲ ξιφολόγχες —χωρὶς κάλυψι πυροβολικοῦ, χωρὶς πεπειραμένους ἀρχηγούς.

Πρόκειται γιὰ μιὰ ἀδικαιολόγητη σφαγὴ καὶ τὸ βρεταννικὸ πολεμικὸ ἀνακοινωθὲν γράφει γι' αὐτὴν τὴν σφαγή, ποὺ ἀργότερα θὰ περιληφθῆ στὰ σχολικὰ βιβλία τῆς ἱστορίας ὡς τὸ ἡρωϊκὸ ἔπος τοῦ Λάγκεμερκ τὰ ἑξῆς:

—Αὐτὰ τὰ παιδιὰ τῶν 17 ἐτῶν ἐβάδισαν κατὰ τῶν τηλεβόλων μας, ἐβάδισαν ἀκλόνητα κατὰ τῶν καννῶν τῶν ὅπλων μας καὶ εὑρῆκαν ἀτρόμητα κατὰ μᾶζες τὸν θάνατον".

Καὶ ψάλλουν πίπτοντα τὸ "ἡ Γερμανία ὑπεράνω ὅλων".

Εἶναι τὰ θύματα τῶν νέων σχεδίων τοῦ Φαλκενχάϋν. Ἡ θυσία των εἶναι ὅμως ματαία. Τὸ δυτικὸ μέτωπο μεταβάλλεται σ' ἕνα σύστημα χαρακωμάτων μέσα στὰ ὁποῖα κατὰ τὸ τέλος τοῦ ἔτους μένουν ἀπέναντι ἀλλήλων 1.700.000 Γερμανοὶ καὶ 2.300.000 Γάλλοι, Βρεταννοὶ καὶ Βέλγοι.

Συμπλοκὴ Κοζάκων μὲ Γερμανοὺς οὐσάρους.

Αὐτὸς ὁ πόλεμος τῶν θέσεων εἶναι πολὺ ἀκατανόητος καὶ δὲν μπορεῖ νὰ συγκριθῆ μὲ τὸν δεύτερο παγκόσμιο πόλεμο. Ἀπὸ τῆς Βορείου Θαλάσσης ὡς τὰ Ἑλβετικὰ σύνορα ἐπεκτείνεται ἡ γραμμὴ τοῦ μετώπου ποὺ ἐπὶ ἔτη θὰ χρησιμεύση ὡς τόπος διαμονῆς ἑκατομμυρίων ἀνθρωπίνων ἀσπαλάκων.

Ὁ Φάλκενχάϋν ἀρχίζει ὅμως μόνο κατὰ τὸ 1916 νὰ ἀμφιβάλη στὶς ἱκανότητες του καὶ ἐξοφλεῖ τὴν οἰκτρὰ του δραστηριότητα μὲ τὴν ἑξῆς φράσι:

"Ἄς εὕρουν κάποιον ἄλλον νὰ μὲ διαδεχθῆ".

Ὡς ὅτου ὅμως νὰ καταλήξη σ' αὐτὴν τὴν ἐπίγνωσι τῆς ἀδυναμίας καὶ τῆς ἀνικανότητός του πρέπει νὰ χυθῆ ἀκόμη πολὺ αἷμα στὰ πεδία τῶν μαχῶν. Ἐνῶ ἀκινητεῖ τὸ μέτωπο πρὸς δυσμὰς, ὁ Φαλκενχάϋν στρέφει τὴν προσοχὴ του πρὸς ἀνατολάς.

Μετὰ τὴ μάχη τοῦ Μάρνη

Ὁ Ὁ Γάλλος ἀρχιστράτηγος, μετὰ τὴν εὐνοϊκὴ λῆξη τῆς μάχης τοῦ Μάρνη ἐζήτησε νὰ ἐκμεταλλευθῆ τὴν ἐπιτυχία καὶ ἰδιαιτέρως τὸ ρῆγμα, ποὺ εἶχε δημιουργηθῆ μεταξὺ τῆς 1ης καὶ 2ας Γερμανικῆς στρατιᾶς. Διέταξε λοιπὸν τὴν συνέχιση τῆς ἐπιθέσεως μὲ ὅλας του τὰς δυνάμεις. Ἀλλὰ καὶ ἡ Γερμανικὴ ἡγεσία δὲν ἔμεινε μὲ σταυρωμένα τὰ χέρια.

Ὁ στρατηγὸς Φὸν Στάϊμ, ἄμεσος βοηθὸς τοῦ παραιτηθέντος Ἀρχιστρατήγου Φὸν Μόλτκε μὲ μονάδες ποὺ μετέφερε ἀπὸ ἄλλας στρατιὰς ἐπέτυχε

νὰ φράξη τὸ ρῆγμα, παρὰ τὰς προσπαθείας τοῦ στρατηγοῦ Ζὸφρ κατὰ τὰς μάχας τοῦ Αΐν ποὺ διήρκεσαν ἀπὸ τὴν 13ην ἕως τὴν 19ην Σεπτεμβρίου. Αἱ δύο ἀντίπαλαι στρατιαὶ ἄρχισαν ἀμέσως νὰ ὀχυρώνουν τὰς θέσεις των καὶ τὸ μέτωπον ἐσταθεροποιήθη κατὰ μῆκος μιᾶς γραμμῆς ποὺ ἀρχίζει ἀπὸ τοῦ Νοαγιὸν καὶ φθάνη διὰ τοῦ Βερδὲν καὶ τοῦ Νανσὺ στὰ Γαλλοελβετικὰ σύνορα.

'Ακολουθεῖ ἀμέσως μία ἐπίθεσις τῆς στρατιᾶς τοῦ διαδόχου Ροῦπρεχτ τῆς Βαυαρίας μὲ ἀντικειμενικὸ σκοπὸ τὴν κατάληψη τοῦ Νανσύ.
Τὸ πρᾶγμα ἐθεωρεῖτο τόσο βέβαιον ὥστε ὁ Κάιζερ εἶχε ἤδη μεταβῆ στὸ Μέτς, γιὰ νὰ εἰσέλθη ὕστερα, νικητὴς καὶ τροπαιοῦχος στὸ Νανσύ. Τὰ σχέδια ὅμως αὐτὰ ἐματαίωσε ἡ ἐπιτυχὴς ἄμυνα τῆς 2ας Γαλλικῆς στρατιᾶς ὑπὸ τὸν στρατηγὸ ντὲ Καστελνὼ καὶ ὁ Κάιζερ ἀνεχώρησε ἄπρακτος ἀπὸ τὸ Μέτς.

'Αναφέρομεν τώρα χρονογραφικῶς τὰ γεγονότα μετὰ τὴν μάχη τοῦ Μάρνη γιατὶ τὰ νεώτερα στοιχεῖα δὲν παρουσιάζουν τίποτε τὸ ἄγνωστον ἕως τώρα.

Μετὰ τὴν σταθεροποίηση τοῦ Μετώπου ὁ Ζὸφρ δὲν παραιτήθηκε ἀπὸ τὸν σκοπὸ του νὰ ὑπερφαλαγγίση τὴν δεξιὰ πτέρυγα τῆς Γερμανικῆς παρατάξεως. Μετέφερε λοιπὸν τὴν 2αν στρατιὰ μεταξὺ τῶν ποταμῶν Οὐὰζ καὶ Σόμ. 'Αλλὰ καὶ ὁ διαδεχθείς, ὅπως εἴδαμε ἤδη τὸν Μόλτκε στρατηγὸς Φάλκεν Χάϋν, ἐνίσχυσε τὴν δεξιὰν του πτέρυγα μὲ τὸν σκοπὸ νὰ ἐπαναλάβη μιὰ νέα ἐπιθετικὴ κίνηση κατὰ τῶν Παρισίων. 'Επειδὴ ὅμως ἀντελήφθη, ἀρκετὰ ἐνωρὶς ὅτι τὸ ἐγχείρημα αὐτὸ δὲν ἦτο δυνατὸν νὰ πραγματοποιηθῆ συνέλαβε τὸ σχέδιο νὰ χωρίση τὰς Γαλλικὰς ἀπὸ τὰς 'Αγγλικὰς δυνάμεις καὶ νὰ φθάση μὲ αὐτὸν τὸν τρόπο μέχρι τῶν δυτικῶν ἀκτῶν τῆς Βορείου θαλάσσης.
Αὐτὸ εἶναι ἀπαρχὴ μιᾶς σειρᾶς μαχῶν στὰς ὁποίας λαμβάνουν μέρος ἀπὸ μὲν τὴν πλευρὰν τῶν Γερμανῶν 50 μεραρχίαι Πεζικοῦ καὶ 5 σώματα Ἱππικοῦ, ἀπὸ δὲ τὴ συμμαχικὴ 3 Γαλλικὲς στρατιές, ὁλόκληρο τὸ 'Αγγλικὸ ἐκστρατευτικὸ σῶμα καὶ ὁ Βελγικὸς στρατὸς ὑπὸ τὸν βασιλέα 'Αλβέρτο. Τὰς μάχας αὐτὰς ὡς ἀντιπρόσωπος τοῦ Ζὸφρ διευθύνει ὁ Γάλλος στρατηγὸς Φός, ὁ κατόπιν 'Αρχηστράτηγος.

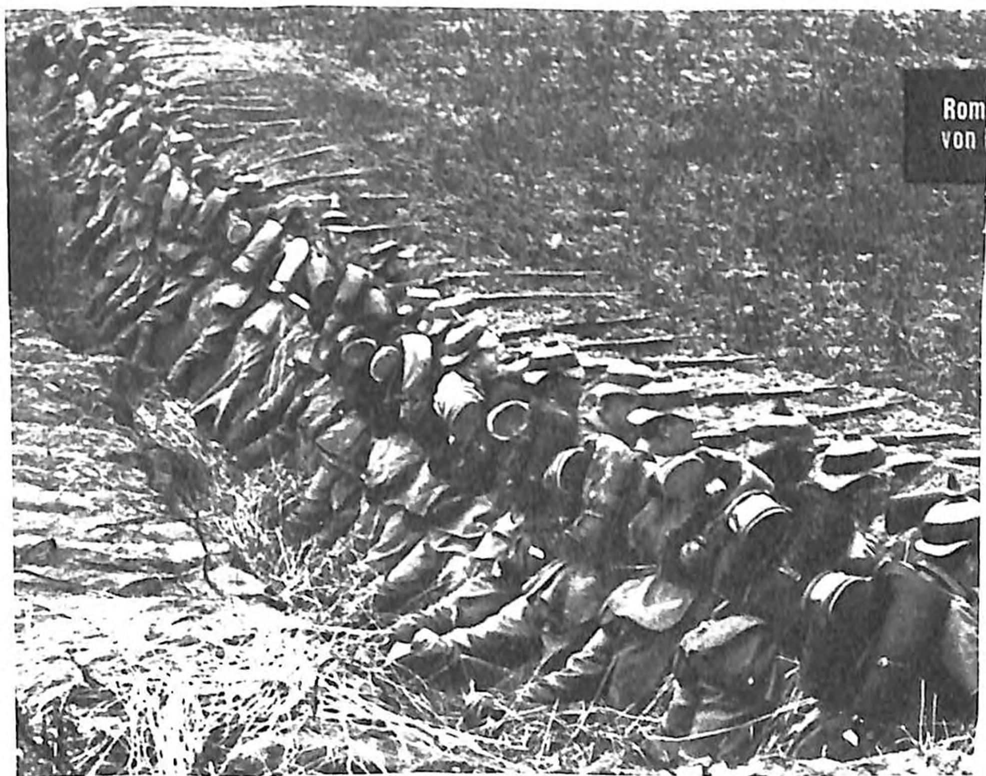
Μεταξὺ τῶν μαχῶν αὐτῶν πρέπει ν' ἀναφέρουμε, τὴν μάχη τοῦ Σὸμ (20 – 30 Σεπτεμβρίου 1914) τὴν Μάχη τοῦ Ὕζερ (16 – 28 'Οκτωβρίου) καὶ τὴν μάχη τοῦ Ὕπρ (29 'Οκτωβρίου μέχρι 15 Νοεμβρίου) ὅτε καὶ τὸ μέτωπο ἐσταθεροποιήθη κατὰ μῆκος μιᾶς γραμμῆς ποὺ διέρχεται δυτικὰ τῆς Λίλλης καὶ καταλήγει 'Ανατολικὰ στὴν Βελγικὴ παραλιακὴ πόλη Νιοῦ –Πόρτ. Κατὰ τὴν διάρκεια τῆς μάχης τοῦ Ὕπρ ὁ Ἄγγλος ἀρχιστράτηγος Φρέντς, πιεζόμενος ἰσχυρότατα ἀπὸ τοὺς Γερμανούς, διέταξε τὴν ὑποχώρηση τοῦ 'Αγγλικοῦ ἐκστρατευτικοῦ σώματος. Τυχαίως συναντήθηκε μὲ τὸν στρατηγὸ Φὸς ὁ ὁποῖος ἐπέμενε νὰ ἀκυρώση ὁ στράτηγὸς Φρὲντς τὴν διαταγὴν τῆς ὑποχωρήσεως. Τελικὰ ὁ Ἄγγλος ἐπείσθη καὶ στὴν πίσωπλευρὰ τῆς διαταγῆς τῆς ὑποχωρήσεως ἔγραψε τὰ ἑξῆς:
" Ἐκτελέσατε τὰς διαταγὰς τοῦ στρατηγοῦ Φός".
Ὅλαι αἱ Γαλλικαὶ ἐφεδρεῖαι ἔσπευσαν τότε ἀμεσως στὸ κλονισθὲν 'Αγγλικὸ Μέτωπο καὶ τελικὰ συνεκράτησαν τὴν ἐπίθεσιν τῶν Γερμανῶν.

Ἀφοῦ ἐσταθεροποίησε τὸ μέτωπό του στὴν Βορειοδυτικὴ Γαλλία ὁ Ἀρχιστράτηγος Ζὸφρ ἀπεφάσισε νὰ συνεχίση τὶς ἐπιθετικὲς του κινήσεις. Ἔτσι ἐκδηλοῦνται 2 γαλλικαὶ ἐπιθέσεις, μία στὴ ΒΔ καὶ μία ἄλλη στὴν Ἀνατολικὴ περιοχὴ τοῦ μετώπου.

Ἡ δευτέρα αὐτὴ ἐξεδηλώθη στὴν Καμπανία ἀπὸ τὴν 4ην Γαλλικὴ στρατιὰ τὸν Δεκέμβριον τοῦ 1914 καὶ τὸ ἀποτέλεσμά της δὲν ἦτο ἀποτελεσματικὸ γιὰ τοὺς Γάλλους. Ἡ πρώτη ἐξεδηλώθη στὴν περιοχὴ τοῦ Ἀρτουᾶ ἀπὸ τὴν πρώτη Βρεττανικὴ καὶ ἀπὸ τὴν 10η Γαλλικὴ στρατιὰ τὸν Μάϊο τοῦ 1916. Καὶ αὐτὴ ὅμως ἡ ἐπίθεσις δὲν ἔδωσε τὸ ἀποτέλεσμα ποὺ ἀνέμενε ἡ Γαλλικὴ στρατιωτικὴ ἡγεσία.

Μετὰ τὴν ἀποτυχία τῆς πρώτης μάχης τῆς Καμπανίας ἀκολουθῆ ἡ δευτέρα — τὸν Σεπτέμβριον τοῦ 1915 — ἡ ὁποία ὅμως πάλι δὲν ἐβελτίωσε τὴν κατάσταση. Ὁ στρατηγὸς Ζόφρ, βασιζόμενος στίς ἀποφάσεις τοῦ διασυμμαχικοῦ συμβουλίου τῆς 6 — 8 Δεκεμβρίου 1915 ποὺ καθορίζει τὰς ἐπιθετικὰς ἐπιχειρήσεις σὲ ὅλα τὰ μέτωπα γιὰ τὸ ἔτος 1916, ἐσχεδίασε ὡρισμένες ἐπιθέσεις στὸ δυτικὸ μέτωπο, ποὺ θὰ ἐξεδηλοῦντο, ἄν ὁ στρατηγὸς Φαλκενχάϊν δὲν ἄρχιζε τὴν 21η Φεβρουαρίου 1916 μία σειρὰ σφοδροτάτων ἐπιθέσεων κατὰ τῆς ὀχυρᾶς περιοχῆς τοῦ Βερδέν.

Ἀλλὰ περὶ αὐτῶν θὰ ὁμιλήσωμεν σὲ εἰδικὸ Κεφάλαιο τῆς ἀφηγήσεώς μας.

Γερμανοί στρατιῶται στά χαρακώματα.

ΜΕΡΟΣ ΤΡΙΤΟ

ΤΟ ΑΝΑΤΟΛΙΚΟ ΜΕΤΩΠΟ

ΚΕΦΑΛΑΙΟ I

ΤΟ ΣΧΕΔΙΟΝ ΣΛΗΦΦΕΝ ΝΑΥΑΓΕΙ ΚΑΙ ΣΤΟ ΑΝΑΤΟΛΙΚΟ ΜΕΤΩΠΟ

50.000 ρούβλια γιὰ τὸν πρῶτο ρῶσσο ποὺ θὰ ἔμπαινε στὸ Βερολῖνο!

Στὸ ἀνατολικὸ μέτωπο ἐπικρατοῦσε μιὰ κατάστασι πολὺ ἐπικίνδυνος καὶ πρὸ ἀκόμη τῆς ἀποχωρήσεως τοῦ Μόλτκε ἀπὸ τὸ Γενικὸ Ἐπιτελεῖο.

Ὅταν αἱ μάχαι στὸν Μάρνη καὶ μπροστὰ στὸ Παρίσι εὑρίσκοντο στὸ ζενὶθ των, ρωσσικὰ στρατεύματα εἶχαν εἰσβάλη στὴν Ἀνατολικὴ Πρωσσία.

Στὸ Παρίσι ὁ ἀρχιστράτηγος Ζὸφφρ ἐπερίμενε μὲ μεγάλη ἀνυπομονησία τὴν προώθησι τοῦ ρωσσικοῦ ὁδοστρωτῆρος στὴν καρδιὰ τῆς Γερμανίας. Ὁ Γάλλος πρεσβευτὴς στὴ Πετρούπολι Μωρὶς Παλεολὸγκ εἶχε κάμει καὶ σχετικὲς παραστάσεις στὸν Τσάρο. Ἐζήτησε δὲ τὴν ἐπίσπευσι τῆς ρωσσικῆς εἰσβολῆς γιατὶ ἀλλοιώτικα "ὁ γαλλικὸς στρατὸς διέτρεχε τὸν κίνδυνο νὰ καταστραφῆ".

Ἔτσι δυὸ ρωσσικαὶ στρατιαὶ κινοῦνται ἐναντίον τῆς Γερμανίας. Ἡ μία ἀπὸ αὐτὲς συγκεντρώνεται πίσω ἀπὸ τὸ Νιέμεν στὰ ἀνατολικὰ σύνορα τῆς Ἀνατολικῆς Πρωσσίας. Τὴν διοικεῖ ἕνας στρατηγὸς μὲ γερμανικὸ ὄνομα. Ὁ στρατηγὸς Παῦλος φὸν Ρέννενκαμπφ.

Κατὰ τὴν καταστολὴ τῆς ἐπαναστάσεως τῶν Μπόξερ οἱ Κινέζοι τοῦ ἔδωσαν τὸ ὄνομα "ὁ στρατηγὸς Τίγρις" καὶ στὸν ρωσσοϊαπωνικὸν πόλεμο ἡ Ἰαπωνία τὸν εἶχε ἐπικηρύξη μὲ ἕνα ποσὸν 250.000 ρουβλίων. Ἡ Ρωσσία ὁρκίζεται στὸ ὄνομα τοῦ Ρέννενκαμπφ.

Ἡ δευτέρα στρατιὰ τοῦ Τσάρου εὑρίσκεται νοτίως τῆς ἀνατολικῆς Πρωσσίας στὸ Νάρεβ ποὺ ἀνῆκε τότε στὴν ρωσσικὴ Πολωνία. Ὁ διοικητὴς της εἶναι ἀκόμη δημοτικώτερος ἀπὸ τὸν Ρέννενκαμπφ καὶ τὸ ὄνομά του εὑρίσκεται σὲ ὅλων τὸ στόμα. Εἶναι ὁ στρατηγὸς Ἀλέξανδρος Βασιλίεβιτς Σαμσόνωφ.

Αἱ δύο αὐταὶ στρατιαὶ μαζὺ ἀποτελοῦν τὸ ρωσσικὸ βορειοδυτικὸ μέτωπο, τὸ ὁποῖον διοικεῖ ὁ στρατηγὸς τοῦ ἱππικοῦ Σιλίνσκι.

Κατὰ τὴν ἐπίθεσί των ὁ Ρέννενκαμπφ καὶ ὁ Σαμσόνωφ θέλουν πρῶτα νὰ φθάσουν στὸ Καίνιγσμπεργ καὶ ἔτσι νὰ συντρίψουν μέσα σὲ ἕνα τεράστιο θύλακα τὴν ὀγδόη γερμανικὴ στρατιά. Καὶ ὕστερα θὰ προχωρήσουν πρὸς τὸ Βερολῖνον. Ὁ Τσάρος Νικόλαος ἐνήργησε ἤδη ἕνα ἔρανο καὶ τὰ συλλεγέντα ἀπὸ αὐτὸν 50.000 ρούβλια θὰ δοθοῦν στὸν πρῶτο Ρῶσσο στρατιώτη ποὺ θὰ περάση τὰ ὅρια τοῦ Βερολίνου. Αἱ μάχαι δὲν ἔχουν ἀκόμη ἀρχίσει καὶ οἱ "Τάϊμς" τοῦ Λονδίνου θριαμβολογοῦν.

> "Ἡ εἰρήνη θὰ ἐπανέλθη στὴν ταραγμένη ἀπὸ τὴν κλαγγὴ τῶν ὅπλων Εὐρώπη τότε μόνο ὅταν αἱ λόγχαι τῶν Κοζάκων ἐγγίσουν τὴν Πύλη τοῦ Βρανδεμβούργου. Τὸ πρῶτο γερμανικὸ σῶμα στρατοῦ καὶ δύο ἐφεδρικὰ σώματα στρατοῦ ὑπέστησαν βαρειὰ ἧττα στὴν Ἀνατολικὴ Πρωσσία καὶ καταδιώκονται πρὸς τὸ Καίνιγκσμπεργ".

Τὶ ὅμως συνέβη στὴν πραγματικότητα;

Ὅλα στὸ ἀνατολικὸ μέτωπο ἔγιναν σύμφωνα μὲ τὸ σχέδιο Σλῆφφεν. Ἐνῷ ἑπτὰ στρατιαὶ προωθήθησαν στὸ δυτικὸ μέτωπο ἡ ὀγδόη στρατιὰ ἔχει τὴν ἀποστολὴ νὰ ἐξασφαλίση τὰ ἀνατολικὰ σύνορα τῆς Γερμανίας. Κανεὶς δὲν ὑπολογίζει ὅτι οἱ Ρῶσσοι ἠμποροῦσαν νὰ προελάσουν προτοῦ νὰ κατασυντριβῆ ἡ Γαλλία.

Ὁ διοικητὴς τῆς ὀγδόης στρατιᾶς ὑποστράτηγος Μαξιμιλιανὸς φὸν Πρίτβιτς καταλαμβάνεται γι' αὐτὸ ἀπὸ ἔκπληξι ὅταν αἱ πρῶται ἶλαι τοῦ Ρέννενκαμπφ περνοῦν τὰ ἀνατολικὰ γερμανικὰ σύνορα. Στὸ Σταλλουπύνεν, στὸ Βίρρμπαλλεν καὶ στὸ Γκουμπίννεν ὁ Πρίτβιτς συνάπτει μάχας ἀναχαιτίσεως τῶν ἐπιδρομέων δὲν ἠμπορεῖ ὅμως νὰ ἐμποδίση τοὺς Ρώσσους νὰ καταλάβουν τὸ Τίλσιτ.

"Μεγάλας ἀπωλείας, ἀφηγεῖται ἕνας αὐτόπτης μάρτυς ἀπὸ τὴν Ἀνατολικὴν Πρωσσία, ὑπέστη ἡ ρωσσικὴ αὐτοκρατορικὴ φρουρά. Ἐπίσης καὶ τὰ δύο συντάγματα τῆς αὐτοκρατορικῆς φρουρᾶς τῶν Κοζάκων ἐσαρώθησαν κυριολεκτικὰ ἀπὸ τὰ μυδραλλιοβόλα μας. Καὶ τὰ δύο αὐτὰ συντάγματα ἱππεύουν λευκοὺς ἵππους, ποὺ ὕστερα ἀπὸ τὴν μάχη ἐφάνταζαν ἐπάνω στὸ λειβάδι σὰν πυκνὸ χιόνι. Στὴν γραμμὴ ἀπὸ τὸ Κραουπίσκεν στὸ Σταλλουπίννεν οἱ νεκροὶ δὲν κείτονται μεμονωμένοι ἀλλὰ σὲ ὑψηλοὺς σωρούς. Ὁ δρόμος καὶ τὰ χαρακώματα ἦσαν τόσο γεμάτα ἀπὸ νεκροὺς ὥστε δὲν ὑπῆρχε τόπος νὰ πατήση κανένας ἀνάμεσα τους τὸ πόδι του. Σὲ πολλὰ μάλιστα χαρακώματα ἦσαν στιβαγμένοι ὄρθιοι ὥστε ἔδιδαν τὴν ἐντύπωσι ζωντανῶν, ποὺ κρατοῦσαν ἀδιάφορα τὸ ὅπλο στὸ χέρι.

Στὸ ξενοδοχεῖο "Ντεσσάουερ Χὸφ" στὸ Ἰνστερμπουργ καταλύει ὁ στρατηγὸς Ρέννενκαμπφ, κάποτε δὲ καὶ ὁ ἀρχιστράτηγος μέγας δοὺξ Νικόλαος Νικολάγιεβιτς, ἕνας θεῖος τοῦ Τσάρου. Ὅταν μιὰ μέρα ὁ Ρέννενκαμπφ ἐπῆγε νὰ ἐπιθεωρήση τὸ μέτωπο, ὁ μέγας δοὺξ ἀπέλυσε τὰ γκαρσόνια τοῦ ξενοδοχείου καὶ τὰ ἀντικατέστησε μὲ γυναῖκες

—Πετᾶχτε στὸ δρόμο αὐτὸ τὸ γυναικομάζωμα, φωνάζει ὁ στρατηγὸς μόλις ἐπέστρεψε ἀπὸ τὴν ἐπιθεώρησι.

Αἱ γερμανικαὶ ἐφημερίδες γράφουν γιὰ "ρωσσικὲς ἀγριότητες". Καὶ ὁ Ρῶσσος στρατηγὸς Νασκὼφ ἔγραφεν ἀργότερα στὰ ἀπομνημονεύματά του:

"Τὶ εἶναι ἱκανὸς νὰ κάμη ἕνας ἀπειθάρχητος ὄχλος στρατιωτῶν καὶ τὶ ὑπέφερε ἀπὸ αὐτὸν ὁ ἄμαχος πληθυσμός, μπορεῖ νὰ τὸ φαντασθῆ ὁ καθείς".

Στὶς πόλεις οἱ Ρῶσσοι στρατιωτικοὶ ἡγέται ἐπέμεναν στὴν τήρησι αὐστηρᾶς πειθαρχίας, γράφει ἕνα γερμανικὸ πολεμικὸ χρονικό. Φυσικὰ καὶ στὶς πόλεις συνέβαιναν παρεκτροπαὶ μεμονωμένων στρατιωτῶν αἱ ὁποῖαι ἀναλόγως τοῦ βαθμοῦ τοῦ παραπτώματος ἐτιμωροῦντο ἀπὸ τοὺς ἀξιωματικοὺς εἴτε μὲ κτυπήματα μὲ ράβδους εἴτε μὲ κτυπήματα μὲ μαστίγιο.

Φωνὴ ἀπογνώσεως ἀπὸ τὴν Ἀνατολικὴ Πρωσσία.

Μὲ 180.000 ἄνδρας μὲ ὁλόκληρη δηλαδὴ τὴν δύναμη τοῦ στρατοῦ του, προσπαθεῖ ὁ Πρίτβιτς νὰ συγκρατήση τὸν προχωροῦντα Ρέννενκαμπφ. Δεσμεύεται ὅμως καὶ ἀπὸ μιὰ ὄχι καὶ τόσο κατάλληλη πρὸς τὰς περιστάσεις διαταγὴ τοῦ ἐπιτελάρχου Μόλτκε. Σύμφωνα μὲ αὐτὴν τὴν διαταγὴ πρέπει μὲν νὰ ἀντιταχθῆ κατὰ τοῦ ἐχθροῦ, νὰ φροντίση ὅμως ταυτοχρόνως νὰ μὴ ἐκθέση σὲ κίνδυνο τὰ στρατεύματά του.

Ἐν ἐσχάτη ἀνάγκη, αὐτὴ ἦταν ἡ διαταγὴ τῆς ἀνωτάτης στρατιωτικῆς ἡγεσίας, ἡ ὀγδόη στρατιὰ ὀφείλει νὰ ὑποχωρήση πέραν τοῦ Βιστούλα καὶ νὰ ἐγκαταλείψη τὴν Ἀνατολικὴ Πρωσσία στὸν ἐχθρό.

Ὁ Πρίτβιτς ἀντιμετώπισε ἐπὶ μακρὸν αὐτὸ τὸ ἐνδεχόμενον. Ἀκόμη καὶ κατὰ τὴν διάρκεια τῆς μάχης τοῦ Γκουμπίννεν, ἡ ὁποία κατὰ τὴν γνώμη τῶν ἀξιωματικῶν τοῦ ἐπιτελείου εἶχε ὅλας τὰς προϋποθέσεις μιᾶς πλήρους γερμανικῆς νίκης, ὁ Πρίτβιτς διστάζει ἂν πρέπει νὰ συνεχίση τὴν μάχη ἢ νὰ ὑποχωρήση.

Σήμερα εἶναι γνωστὸν ὅτι ἡ στρατιὰ τοῦ Ρένενκαμπφ κατὰ τὴν μάχην τοῦ Γκουμπίννεν εὑρίσκετο στὰ πρόθυρα τῆς καταρρεύσεως. Ὁ Πρίτβιτς φυσικὰ δὲν μποροῦσε νὰ τὸ ξεύρη αὐτό.

Διστάζει καὶ οἱ ἐπιτελεῖς τοῦ περιβάλλοντός του περιμένουν γεμάτοι ἀνησυχία ποιὰ θὰ εἶναι ἡ τελικὴ ἀπόφασις τοῦ διοικητοῦ τῆς στρατιᾶς.

Τότε ἔρχεται μιὰ ἀπροσδόκητη εἴδησις ἀπὸ τὸ χωρίο Νόρδεμπουργ, ὅπου ὁ Πρίτβιτς εἶχε ἐγκαταστήση τὸ ἀρχηγεῖο του: Πρὸς νότον ἄρχισε νὰ προωθεῖται καὶ ἡ στρατιὰ ὑπὸ τὸν Σαμσόνωφ.

Αὐτὴν τὴν εἴδησι δὲν ἦσαν σὲ θέσι νὰ τὴν ἀντιμετωπίσουν τὰ νεῦρα τοῦ κυρίου διοικητοῦ τῆς Στρατιᾶς, παρατηρεῖ ὁ πρώην ἐπιτελάρχης του Μὰξ Χόφφμαν στοὺς συναδέλφους του ἀφοῦ τὴν ἐδιάβασε. Τοὺς κοιτάζει ὅλους ἕνα—ἕνα καὶ λέγει:

"Θὰ τοῦ τὴν ἀποκρύψωμε μέχρις ὅτου ἀπωθήσωμε τὸν Ρένενκαμπφ".

Βεβαίως αὐτὸ εἶναι μιὰ τολμηρὰ πρότασις, μιὰ πρότασις ὄχι στρατιωτική, μιὰ πρότασις ὥριμη γιὰ στρατοδικεῖο. Ὁ Χόφφμαν ὅμως προδίδει μὲ τὴν πρότασί μου, ὅτι ξεύρει καλὰ τὸν προϊστάμενό του. Ὁ Πρίτβιτς ἀπειλούμενος ἀπὸ τὰ πλάγια καὶ ἴσως καὶ ἀπὸ τὰ νῶτα, δὲν θὰ ἔχη τὸ θάρρος νὰ συνεχίση τὸν ἀγῶ- στὸ Γκουμπίννεν. Δὲν θὰ ἔχει τὸ θάρρος νὰ ἐξουδετερώση τὸν Ρένενκαμπφ καὶ ὕστερα νὰ στραφῆ κατὰ τοῦ Σαμσόνωφ.

Ὁ στρατάρχης Χίνδεμπουργ.

Τὸ σχέδιο τοῦ Χόφφμαν νὰ ἀποκρύψη τὴν εἴδησι ἀπὸ τὸν προϊστάμενό του ναυαγεῖ ὕστερα ἀπὸ μερικὰ λεπτά. Ὁ Πρίτβιτς ἀνεξαρτήτως ἀπὸ τὸ ἐπιτελεῖο του, ἔχει λάβει ἐπίσης τὴν εἴδησι. Ἐσπευσμένως καλεῖ τοὺς ἐπιτελεῖς του σὲ σύσκεψι ἐπὶ τῆς καταστάσεως καὶ λέγει:

—Καὶ σεῖς ἐλάβατε τὰς νέας εἰδήσεις ἀπὸ τὸ Νότιο Μέτωπο. Ἡ στρατιὰ διακόπτει τὴν μάχη καὶ ἀποσύρεται ὄπισθεν τοῦ Βιστούλα.

—Ὁ στρατηγὸς Γκρύνερτ καὶ ἐγώ, λέγει στὰ ἀπομνημονεύματά του ὁ Χόφφμαν, ἐξιστορῶν αὐτὲς τὶς δραματικὲς στιγμές, διετυπώσαμε ἀντιρρήσεις. Ἐπιμείναμε ὅτι ἡ μάχη τοῦ Γκουμπίννεν ἐξελίσσεται εὐνοϊκῶς καὶ ὅτι σὲ δύο τὸ πολὺ σὲ τρεῖς ἡμέρες, πρέπει ἀσφαλῶς νὰ ἀναμένεται μιὰ πλήρης ἐπιτυχία. Ὁ διοικητὴς τῆς στρατιᾶς ἀπέρριψε τὰς ἀντιρρήσεις μας ἀρκετὰ σκαιῶς μὲ τὰς λέξεις ὅτι γιὰ τὴν διεξαγωγὴ τῶν ἐπιχειρήσεων καὶ γιὰ

τὶς ἀποφάσεις τακτικῆς φύσεως, ποὺ ἐπιβάλλεται νὰ ληφθοῦν ἁρμόδιοι καὶ ὑπεύθυνοι εἶναι μόνο αὐτὸς καὶ ὁ ἀρχηγὸς τοῦ Γενικοῦ Ἐπιτελείου, ὄχι δὲ ὁ ἰδικός του ἐπιτελάρχης καὶ πρῶτος ἐπιτελὴς ἀξιωματικός. Ὁ στρατηγὸς φὸν Πρίτβιτς ἐπέμεινε στὴν ἀπόφασι του καὶ ἀπεχώρησε ἀπὸ τὴν σύσκεψι .

Καὶ ὑπεχώρησε!

Ἡ ἀπόφασις τοῦ ὑποστρατήγου φὸν Πρίτβιτς κρύπτει μέσα της τὴν καταστροφὴ ποὺ πλησιάζει. Ὅπως καὶ στὸν Μάρνη τὰ γερμανικὰ στρατεύματα διαλύονται καὶ ἀποσύρονται ἐνῶ ἔχουν σχεδὸν στὰ χέρια των τὴν νίκη. Ὁ Ρέννενκαμπφ καὶ ὁ Σαμσόνωφ θὰ μπορέσουν τώρα νὰ προωθήσουν τὸν ὁδοστρωτῆρα των στὴν Ἀνατολικὴ Πρωσσία καὶ ἤδη ὁ Πρίτβιτς ἀντιμετωπίζει τὸ ἐνδεχόμενο νὰ μὴ παραμείνῃ στὸν Βιστούλα, ἀλλὰ νὰ ἀποσυρθῆ ἀκόμη δυτικώτερα. Σὲ λίγο ἡ στρατιὰ θὰ τραπῆ σὲ σχεδὸν ἄτακτο φυγή.

Φαίνεται ὅτι ὁ ἀξιωματικὸς τοῦ ἐπιτελείου Χόφφμαν ἦταν ἐξυπνότερος καὶ ἐνεργητικώτερος ἀπὸ τὸν προϊστάμενο του. Βλέπει τὸν κίνδυνο νὰ προχωρῆ μὲ βήματα γίγαντος καὶ προβαίνει τὴν νύκτα σὲ μιὰ ἐνέργεια ποὺ ποδοπατεῖ τὸ ὑπηρεσιακὸ πνεῦμα, μιὰ ἐνέργεια ἀκατανόητη γιὰ ἕνα πρῶτο ἀξιωματικό, μιὰ ἐνέργεια ποὺ δὲν εἶχε τίποτε τὸ στρατιωτικό—καὶ σώζει ἔτσι τὴν κατάστασι.

Ὁ Χόφφμαν πηγαίνει στὸ στρατιωτικὸ τηλέφωνο ζητεῖ νὰ συνδεθῆ μὲ τὸ Μέγα Ἀρχηγεῖον, ποὺ ἑδρεύει στὸ Κόμπλεντς, μὲ τὸν Γενικὸ Ἐπιτελάρχη φὸν Μόλτκε, ἐν ἀνάγκῃ καὶ μὲ αὐτὸν ἀκόμη τὸν αὐτοκράτορα.

Αὐτὸ καὶ ἀπὸ τεχνικῆς ἀπόψεως ἀποτελεῖ ἕνα πρόβλημα. Σήμερα ὅμως φαίνεται ἀπίστευτο. Ἀλλὰ τὸ 1914 μία τηλεφωνικὴ συνομιλία σὲ μιὰ τέτοια ἀπόστασι εἶναι σχεδὸν ἕνα θαῦμα καὶ προϊὸν τύχης, κάτι τὸ ἐξαιρετικό, ἂν ἐπιτύχῃ ἡ σύνδεσις καὶ πραγματικὰ κατορθώνει κανεὶς νὰ ἀκούσῃ μερικὲς λέξεις μέσα στὸν βόμβο τῶν ἀναριθμήτων ἐνδιαμέσων σταθμῶν.

Τὸ θαῦμα ὅμως αὐτὸ γίνεται πραγματικότης.

Ὕστερα ἀπὸ ἀτελείωτη ἀναμονὴ καὶ ἀφοῦ δωδεκάδες τηλεφωνικῶν ὑπαλλήλων διέκοψαν τὶς ἐνδιάμεσες συνομιλίες κτυπᾶ τὸ τηλέφωνο στὸ Νόρδεμπουργ.

Κόμπλεντς. Μέγα αὐτοκρατορικὸ ἀρχηγεῖο!

Ὁ μικρός, ὁ ἀσήμαντος ἀντισυνταγματάρχης Χόφφμαν, κάπου ἀπὸ τὴν μακρυνὴ Ἀνατολικὴ Πρωσσία, ζητεῖ νὰ μιλήσῃ μὲ τὸν μεγάλο Γενικὸ Ἐπιτελάρχη φὸν Μόλτκε.

Καὶ συμβαίνει τότε καὶ ἕνα δεύτερο θαῦμα. Ὁ Μόλτκε εἶναι πραγματικὰ ἐκεῖ καὶ ἔρχεται στὸ τηλέφωνο.

Τὸ περιεχόμενο τῆς τηλεφωνικῆς αὐτῆς συνομιλίας δὲν κατέστη γνωστὸ ἐπισήμως ὡς σήμερα. Ὁ Χόφφμαν δὲν τὸ ἀναφέρει στὰ ἀπομνημονεύματά του, ἀργότερα ὅμως τὸ ἀφηγήθη στὸν ὑπασπιστὴ τοῦ πρίγκηπος Λεοπόλδου τῆς Βαυαρίας, ὁ ὁποῖος δὲν εἶναι ἄλλος ἀπὸ τὸν Γερμανὸ μεγιστάνα τοῦ καλίου Ἄρνολδ Ρέχμπεργκ. Ὁ Ρέχμπεργκ ἔγραψε ὁ ἴδιος τὴν ἀφήγησι τοῦ Χόφφμαν καὶ τὸν Σεπτέμβριο τοῦ 1946, λίγο πρὶν ἀπὸ τὸν θάνατό του, τὴν παρέδωσε στὸν δημοσιογράφο Χαϊδέκερ.

Καὶ νὰ ἡ μοιραία καὶ ἀποφασιστικὴ φράσις ποὺ ἐκστομίζει ὁ Χόφφμαν

ἀπὸ τηλεφώνου καὶ ποὺ ἀκούει ὁ Μόλτκε:

"'Ο ἀρχιστράτηγός μου καὶ ὁ ἐπιτελάρχης του τὰ ἔχουν χάση κυριολεκτικά. Γιὰ τὄνομα τοῦ Θεοῦ, κύριε στρατηγέ, στεῖλτε μας ἕνα ἄλλο ἀρχιστράτηγο, καὶ ἕνα ἄλλο ἐπιτελάρχη!".

Μὲ πολὺ κόπο, ἐπαναλαμβάνει κάθε λέξι καὶ διαρκῶς διακοπτόμενος ὁ Χόφφμαν δίδει στὸ αὐτοκρατορικὸ ἀρχηγεῖο μιὰ εἰκόνα τῆς καταστάσεως καὶ ὑποβάλλει καὶ ἰδικάς του προτάσεις πῶς θὰ ὑπερνικηθῆ ἡ κρίσις καὶ θὰ συντριβῆ ὁ ἐχθρός.

'Ο ὑποστράτηγος φὸν Μόλτκε, λέγει ὁ Ρέχμπεργ στὰς σημειώσεις του εὑρῆκε ὀρθὲς τὶς ἀπόψεις τοῦ Χόφφμαν καὶ τὶς ἐνέκρινε.

Αὐτὸ εἶναι ἕνα πρωτοφανὲς γεγονὸς στὴν στρατιωτικὴ ἱστορία. 'Εν πάσῃ περιπτώσει ὁ Πρίτβιτς πέφτει ἀπὸ τὰ σύννεφα, ὅταν τὴν ἑπομένη τὸν καλεῖ ὁ Μόλτκε ἀπὸ τὸ Κόμπλεντς στὸ τηλέφωνο, καὶ τὸν ἐρωτᾶ ἐπὶ τῆς καταστάσεως.

Συγκέντρωσις Κοζάκων.

Κατὰ τὴν συνομιλία ὁ Μόλτκε πείθεται ὅτι ὁ Πρίτβιτς εἶχε χάσει τὴν ψυχραιμία του. Θέλει νὰ ὑποχωρήσῃ καὶ πέραν τοῦ Βιστούλα καὶ σὲ ἀντίρρησι τοῦ Μόλτκε ἀπαντᾶ:

Πῶς θέλετε νὰ ὑπερασπίσω ἕνα ποταμό, ποὺ ἠμπορεῖ κανεὶς νὰ τὸν περάσῃ μὲ τὰ πόδια;".

Ὅταν οἱ δυὸ ἀξιωματικοὶ κρεμνοῦν τὰ ἀκουστικά των ἡ παῦσις τοῦ κυρίου φὸν Πρίτβιτς ἔχει ἀποφασισθῆ.

Τὰ γεγονότα ἐπισπεύδονται. 'Ο Πρίτβιτς παραξενεύθηκε ἀπὸ τὴν τηλεφωνικὴ συνομιλία καὶ ἀποφασίζει νὰ ἐξετάσῃ ἄλλη μιὰ τὰ ἀρχικὰ του σχέδια. Καὶ καταλήγει τώρα στὴν ἀπόφασι νὰ μὴ ὑποχωρήσῃ καὶ πέραν τοῦ Βιστούλα, ἀλλὰ νὰ ἀντιμετωπίσῃ τὴν ἐπίθεσι τοῦ Σαμσόνωφ.

Ἐνῷ ὅμως ἑτοιμάζεται νὰ ἐξαγγείλῃ τὴν νέα του ἀπόφασι, λαμβάνει τηλεγραφικῶς τὴν ἀπόλυσί του. Μαζὺ του ἡ Α. Μ. ὁ αὐτοκράτωρ, ὅπως

ἀναφέρει τὸ σχετικὸ τηλεγράφημα ηὐδόκησε νὰ ἀπολύση καὶ τὸν ἐπιτελάρχη του ὑποστράτηγο Ἄλφρεδ Βαλδέρζεε.

Χίνδεμπουργ καὶ Λούδενδορφ.

Οἱ διάδοχοι τοῦ Πρίτβιτς καὶ τοῦ ἐπιτελάρχου του ἐξελέγησαν ἤδη στὸ Λουξεμβοῦργο. Ὁ αὐτοκράτωρ καὶ ὁ Μόλτκε εὐκέφθησαν ἀμέσως τὸν ἄνδρα τοῦ ὁποίου ἡ ὑπερεκχειλίζουσα ἐνεργητικότης ἀποδείχθηκε μπροστὰ στὴν Λιέγη: Τὸν ὑποστράτηγο Λούδενδορφ. Δυστυχῶς ὅμως αὐτὸς ἔχει δύο μειονεκτήματα. Πρῶτον τὴν σχετικῶς μικρὴ του ἡλικία, ποὺ ἐμποδίζει νὰ τεθῆ ὑπεράνω ἀρχαιοτέρων του καὶ διακριθέντων στρατιωτικῶν ἡγετῶν καὶ δεύτερον τὸ παροιμιῶδες ἀσυμβίβαστο τοῦ χαρακτῆρος του καὶ τὴν ἐριστικότητά του.

Ἔτσι ὁ ὑποστράτηγος Λούδενδορφ ἀπεφασίσθη νὰ τοποθετηθῆ μόνο ὡς ἐπιτελάρχης τῆς ὀγδόης στρατιᾶς, ἐνῶ τουλάχιστον γιὰ τὴν τήρησι τῶν προσχημάτων, τὴν διοίκησι τῆς στρατιᾶς θὰ ἀνελάμβανε ἕνας γηραιότερος καὶ ἡσυχώτερος ἀνώτατος στρατιωτικὸς βαθμοφόρος.

Σ' αὐτὴν τὴν ἱστορικὴ στιγμὴ ὁ Μόλτκε θυμήθηκε ἕνα στρατηγό, ὁ ὁποῖος ἀποστρατεύθηκε σὲ ἡλικία 64 ἐτῶν, κατὰ τὸ ἔτος 1911, καὶ ἀπὸ τότε ἔτρωγε ἥσυχος τὴν σύνταξί του στὸ Ἀννόβερο. Ἐπρόκειτο γιὰ κάποιον Παῦλο φὸν Μπένεκενδορφ καὶ Χίνδερμπουργ.

Ἂν καὶ ὁ Χίνδεμπουργ ἐξιστορεῖ τὸ θέμα ἀλλοιώτικα στὰ ἀπομνημονεύματά του, φαίνεται ἐν τούτοις ὅτι ὁ πραγματικὸς λόγος τῆς ἀποστρατείας του ἦταν τὸ ὅτι σὲ κάποια γυμνάσια εἶχε τὸ θάρρος νὰ ἀσκήση κριτικὴ ἐπὶ τῆς διεξαγωγῆς ὡρισμένων στρατιωτικῶν ἐπιχειρήσεων ἀπὸ τὸν Κάϊζερ.

Ὅλα συντρέχουν στὴν ἐκλογὴ αὐτή. Ὁ Χίνδερμπουργ εἶναι γνωστὸς γιὰ τὴν στρατιωτικὴ του μονομανία, μιᾶς ἐνδεχομένης μάχης στὰ ἕλη τῆς Μασούρης κατὰ τὴν ὁποίαν ἐφαντάζετο ὅτι θὰ ἔρριχνε τοὺς Ρώσσους στὰ ἕλη αὐτά. Τόσο πολὺ ἐπέμενε σ' αὐτὴν τὴν μονομανίαν του, ὥστε τὴν εἶχε πάντοτε ὡς θέμα τῶν γυμνασίων καὶ ἡ ἀντίθετος πλευρὰ συνήθιζε τότε νὰ λέγη: Ἀφοῦ ὁ Χίνδεμπουργκ ὁδηγεῖ τὰ φίλια στρατεύματα ἐμεῖς πρέπει νὰ κάμωμε λουτρὸ στὰ ἕλη τῆς Μασούρης.

Σ' αὐτὸ πρέπει νὰ προστεθῆ ὅτι ὁ Χίνδερμπουργ ἦτο ἕνας πραγματικὸς κολοσσὸς ψυχραιμίας, ἀκριβῶς δηλαδὴ ὅ,τι ἐχρειάζετο νὰ ἀντιταχθῆ στὸν ὁρμητικὸ Λούδενδορφ. Τὸ ὅτι ἡ ψυχραιμία αὐτὴ ὀφείλεται κατὰ μέγα μέρος σὲ κόπωσι, προκύπτει ἀπὸ τὸ γεγονὸς ὅτι ὁ Χίνδερμπουργ ἕνδεκα χρόνια ἐνωρίτερα εἶχε συντάξη τὴν διαθήκη του στὴν ὁποία ἐτόνιζε τὰ ἑξῆς:

"Ζητῶ γιὰ μένα εἰρήνη καὶ ἡσυχία".

"Εἶμαι κατακουρασμένος, λέγει μιὰ ἄλλη φορὰ ὁ ἴδιος. Θὰ μείνω ὅμως ὄρθιος ὡς ποὺ νὰ πέσω. Θὰ μείνω ὄρθιος ἐνόσω τὸ γερασμένο αὐτὸ σῶμα εἶναι ἀκόμη ἱκανὸ γιὰ κάτι: Νὰ χρησιμεύση τουλάχιστον ὡς παράδειγμα".

Πατρικός, σταθερός, ἀκλόνητος σὰν βράχος, ὁ Χίνδερμπουργ εἶναι μόνο μιὰ ἐντυπωσιακὴ παράδοσις. Τὴν φήμη του στὸν λαὸ τὴν ἀποκτᾶ ἀπὸ τὴν μάχη τοῦ Τάννεμπεργ μιὰ μάχη στὴν ὁποία μόνο κατ' ὄνομα ἔχει ἀ-

ναμιχθῇ—ὅπως θὰ τὸ δοῦμε ἀμέσως παρακάτω. Ἡ κυρία του πρᾶξις, γιὰ τὴν ὁποία δὲν ἔχει κανένα λόγο νὰ ὑπερηφανεύεται ἡ Γερμανία εἶναι ἕνα μεγάλο σφάλμα. Ὑπὸ τὸ ὄνομα ἡ εἰρήνη τοῦ Χίνδερμπουργ καθίστανται γνωστοὶ σὲ ὅλο τὸν κόσμο οἱ γερμανικοὶ πολεμικοὶ σκοποὶ καὶ μὲ μεγάλον θόρυβον καταπίπτει τὸ ἀρχικὸ ἐπιχείρημα ὅτι ἡ Γερμανία διεξάγει μόνο ἕνα ἀμυντικὸ πόλεμο καὶ ὅτι δὲν ἀποβλέπει στὴν κατάκτησι ξένων ἐδαφῶν.

Ἡ "νικηφόρος εἰρήνη" τὴν ὁποία θέλει ἀργότερα νὰ ἐπιβάλη στὸν κόσμο ὁ Χίνδεμπουργ—ἴσως ἀποκλειστικὴ ἔμπνευσις τοῦ Λούδενδορφ—προβλέπει ἕνα διηρημένο σὲ δύο καὶ αἰωνίως προσδεδεμένο στὴν Γερμανία Βέλγιο, τὸ ὁποῖον ὁ παγγερμανιστὴς ἥρως τῆς γραφίδος Μαξιμιλιανὸς Χάρδεν ἐξυμνεῖ ἤδη δημοσία:

—Τὶ θέλει ἡ Γερμανία εἶναι ὀφθαλμοφανές. Θέλει ἕνα Βέλγιον, μιὰ Γαλλία, μιὰ Ἰταλία, μιὰ Αὐστρία, μιὰ Ρωσσία, μιὰ Ἱσπανία, μιὰ Ρουμανία καὶ ἕνα νοτιοσλαβικὸ κράτος ἐμπνεόμενα ὅλα ἀπὸ γερμανικὴ ἀγωγή, ἀπὸ γερμανικὴ θέλησι, ἀπὸ γερμανικὴ ἐπιμονὴ καὶ ἀπὸ γερμανικὴ γνῶσι καὶ ἐπιστήμη".

Μὲ τὴν εἰρήνη τοῦ Χίνδεμπουργ καὶ μὲ τὴν συνεχῆ ἄρνησι τοῦ Χίνδεμπουργ σὲ κάθε λογικὴ πρότασι εἰρήνης προετοιμάσθη συστηματικὰ ἡ ἧττα τοῦ 1918 καὶ ἡ συνθήκη τῶν Βερσαλλιῶν. Ὁ γερμανικὸς λαός, καταληφθεὶς ἀπὸ τὴν ἐπανάστασι καὶ τὸν πληθωρισμὸ δὲν εἶχε καιρὸ νὰ ἐξετάση τὰ πραγματικὰ αἴτια, ποὺ τὸν ἔφεραν ἐκεῖ, ὅπου τὸν ἔφεραν. Εὔπιστος ἐξέλεξε μετὰ τὸν θάνατο τοῦ πρώτου προέδρου του Ἔμπερτ τὸν γεροστρατιώτη τοῦ Τάννεμπεργ πρόεδρο τῆς Γερμανικῆς Δημοκρατίας, ὁ ὁποῖος ἐντὸς ὀλίγου παρέδωσε τὴν ἱερὰ παρακαταθήκη ποὺ ἔλαβε στὰ ἀσυνείδητα χέρια ἑνὸς ἀνδρός, τοῦ Ἀδόλφου Χίτλερ, τὸν ὁποῖον ὁ ἴδιος ὀνομάζει περιφρονητικά, "αὐστριακὸ δεκανέα".

Τὶ ὅμως συνέβη πραγματικὰ στὸ Τάννεμπεργ αὐτὸ θὰ τὸ ἰδοῦμε ἀμέσως παρακάτω.

Ὁ Χίνδεμπουργ ἑτοιμάζεται καὶ μεταβαίνει στὸ μέτωπο.

Ὁ Χίνδεμπουργ τὴν 22αν Αὐγούστου τοῦ ἔτους 1914 δὲν ἔχει καμμιὰ ἰδέα, ὅτι ἡ μοῖρα τοῦ ἐπιφυλάσσει ἀποτόμως στὸ ἑξηκοστὸ ἕβδομο ἔτος τῆς ἡλικίας του μιὰ καταπληκτικὴ σταδιοδρομία.

Ἔξαφνα, λέγει στὰ ἀπομνημονεύματά του: ἦλθε τὸ τηλεγράφημα ποὺ μοῦ ἀνεκοίνωσε, ὅτι ἡ Αὐτοῦ Μεγαλειότης μοῦ ἀνέθετε τὴν ἀνωτάτη ἀρχηγία τῆς ἀνατολικῆς στρατιᾶς.

Ὁ στρατηγὸς φὸν Μπενεκενδόρφ καὶ φὸν Χίνδεμπουργ, ποὺ ἦταν τελευταίως φρούραρχος τοῦ Μαγδεβούργου σὰν νὰ ὑπέστη ἐκκένωσι ἠλεκτρικοῦ ρεύματος καταλαμβάνεται ἀπὸ πυρετώδη δραστηριότητα τελείως ἀσυμβίβαστη πρὸς τὸν χαρακτῆρα του. Γιατὶ τὸ τηλεγράφημα τὸν πληροφορεῖ ἀκόμη ὅτι ὁ νέος του ἐπιτελάρχης φθάνει μὲ ἔκτακτο ἁμαξοστοιχία στὸ Ἀνόβερο νὰ τὸν παραλάβη καὶ νὰ ταξιδεύση μαζύ του στὸ Μαρίεμπουργ.

Ὁ Χίνδεμπουργ τρέχει στὴν γκαρδαρόμπα του, βγάζει τὴν παλαιὰ του

στολή, διαπιστώνει ὅτι δὲν τοῦ ταιριάζει πιά, τὴν βάζει σὲ μιὰ βαλίτσα, βγαίνει ἀπὸ τὸ σπίτι του τρέχει σὲ ἕνα ράπτη καὶ τοῦ ἀναθέτει νὰ τοῦ διορθώση κάπως τὴν στολή του. Ἀγοράζει ὕστερα ἀπὸ ἕνα κατάστημα δυὸ — τρία μάλλινα σώβρακα, ἐπιστρέφει στὸ σπίτι του, ἑτοιμάζει τὶς ἀποσκευές του, ἀποχαιρετᾶ τὴν "οἰκογενειακὴ ἑστία" καὶ πηγαίνει βιαστικὸς στὸν σιδηροδρομικὸ σταθμό.

Ὁ Ρῶσσος ἀρχηστράτηγος Νικόλαος Νικολέγιεβιτς.

Στὰς τρεῖς μετὰ τὰ μεσάνυκτα ὁ Χίντεμπουργ περιμένει στὸν ἀτελῶς φωτιζόμενο σιδηροδρομικὸ σταθμὸ τοὺ Ἀννοβέρου. Καὶ πρέπει νὰ περιμένη πολλὴ ὥρα ὡς ὅτου νὰ φθάση ἡ ἔκτακτος ἁμαξοστοιχία ποὺ μεταφέρει τὸν ἐπιτελάρχη του.

Ὁ Λούδενδορφ πηδᾶ ἐλαστικὸς ἀπὸ ἕνα διαμέρισμα, παρουσιάζεται κανονικὰ στὸν νέο ἀρχιστράτηγο καὶ ἔτσι γνωρίζονται οἱ δύο ἄνδρες, οἱ ὁποῖοι ἐπὶ πολλὰ ἔτη θὰ ἐπηρεάσουν τὰς τύχας τῆς Γερμανίας.

Ὁ Χίνδεμπουργ πρέπει νὰ θυμήθηκε τότε τὰ ἀνιαρὰ χρόνια ποὺ ἔζησε ὡς ἀπόστρατος ἀξιωματικὸς γιατὶ ἀργότερα γράφει στὸ ἡμερολόγιο του:

"Βαγκὸν λί, ἑστιατόριο, πρώτης τάξεως ἀτμομηχανή, ταξειδεύω γιὰ τὴν Ἀνατολικὴ Πρωσσία σὰν ἕνας πρίγκηψ".

Ἐνῶ ἡ ἔκτακτος ἁμαξοστοιχία βγαίνει ἀπὸ τὸν λαβύρινθο τῶν σιδηροτροχιῶν τοῦ σταθμοῦ τοῦ Ἀννοβέρου, ὁ Χίνδεμπουργ καὶ ὁ Λούδενδορφ ἀποφασίζουν νὰ ἐπιτεθοῦν κατὰ τῆς στρατιᾶς τοῦ Σαμσόνωφ. Περισσότερα, γράφει ὁ Χίνδεμπουργ δὲν μποροῦσαν νὰ ἀποφασισθοῦν ἐκείνη τὴ στιγμή. Ὅλαι αἱ ἄλλαι ἀποφάσεις θὰ ἐλαμβάνοντο μετὰ τὴν ἄφιξι μας στὸ ἀρχηγεῖο τῆς στρατιᾶς, στὸ Μαρίεμπουργ.

"Ὕστερα ἐπήγαμε νὰ κοιμηθοῦμε, προσθέτει ὁ Χίνδεμπουργ καὶ ἐχρησιμοποίησα αὐτὸν τὸν διαθέσιμο καιρὸ γιὰ νὰ ἀναπαυθῶ ὅσο μποροῦσα καλύτερα".

Ἐνῶ ὅμως ὁ νέος ἀρχιστράτηγος καὶ ὁ ἐπιτελάρχης του κοιμοῦνται στὴν ἁμαξοστοιχία των, στὸν τόπο τοῦ προορισμοῦ των συμβαίνουν κωμικοτραγικὰ πράγματα:

Οἱ ἀπολυθέντες στρατηγοὶ Πρίτβιτς καὶ Βαλδερζέε ἔχουν ἤδη φύγει. Προσεβλήθησαν φυσικὰ ἀπὸ τὸν τρόπο τῆς ἀπολύσεώς των καὶ δὲν θέλησαν νὰ περιμένουν τοὺς διαδόχους των. Ἔτσι στὸν μείναντα στὸ ἀρχη-

γεῖο ἀντισυνταγματάρχη Χόφφμανν γεννᾶται ἀμέσως τὸ ἐρώτημα ποιὸς κατὰ τὸ ἐνδιάμεσον διάστημα θὰ διοικῆ τὸ ἀνατολικὸ μέτωπο.

Ὁ Χόφφμανν ἀπευθύνεται στὸν διοικητὴ τοῦ 17ου Σώματος Στρατοῦ, στρατηγὸ φὸν Μάκενσεν καὶ τὸν παρακαλεῖ νὰ ἀναλάβη προσωρινῶς τὴν ἀρχιστρατηγία. Ὁ Μάκενσεν ὅμως ἀπαντᾶ:

"Ὑπὸ τὰς παρούσας συνθήκας δὲν αἰσθάνομαι ἐμαυτόν ἱκανὸν νὰ ἀναλάβω αὐτὴν τὴν εὐθύνην".

Ἐπίσης ἀρνοῦνται ὁ στρατηγὸς φὸν Φρανσουᾶ καὶ ὁ στρατηγὸς φὸν Μπέλωβ νὰ ἠγηθοῦν τῆς στρατιᾶς μέχρι τῆς ἀφίξεως τοῦ Χίνδεμπουργ καὶ τοῦ Λούδενδορφ. Ἔτσι ἐξηντλήθη ἡ σειρὰ τῶν διαθεσίμων στρατηγῶν καὶ στὸν Χόφφμανν δὲν μένει τίποτε ἄλλο παρὰ νὰ ἀναλάβη ὁ ἴδιος τὴν διοίκησι καὶ ἀπὸ ταύτην τὴν στιγμὴν τὰ σώματα καὶ αἱ διοικήσεις τῶν μονάδων τῆς ὀγδόης στρατιᾶς, λαμβάνουν διαταγὰς τὰς ὁποίας ὑπογράφει "κατ' ἐντολὴν" ἕνας ἀντισυνταγματάρχης.

Ὁ Χόφφμανν ἔχει τὸ δικό του πολεμικὸ σχέδιο, τὸ ὁποῖο ἀνέπτυξε στὸ τηλέφωνο καὶ στὸν Μόλτκε. Καὶ εἰς ἐκτέλεσιν τοῦ σχεδίου αὐτοῦ κατευθύνει τώρα τὸ πρῶτο σῶμα στρατοῦ στὴν περιοχὴ νοτιοδυτικὰ τοῦ 20οῦ σώματος στρατοῦ, τὴν τρίτη ἐφεδρικὴ μεραρχία στὴν ἀριστερὰ πτέρυγα τοῦ 20οῦ σώματος, τὸ πρῶτο ἐφεδρικὸ σῶμα καὶ τὸ 17ον σῶμα στρατοῦ κατὰ τῆς ἀνατολικῆς πτέρυγος τῆς στρατιᾶς τοῦ Σαμσόνωφ ποὺ πλησιάζει ὅλο καὶ παραπάνω. Ἡ πρώτη μεραρχία ἱππικοῦ λαμβάνει ἀπὸ τὸν Χόφφμανν τὴν διαταγὴ νὰ δώση στὸν Ρέννενκαμπφ τὴν ἐντύπωσι ὅτι ἀπέναντι του ὑπάρχουν ἰσχυραὶ γερμανικαὶ δυνάμεις ἕτοιμαι νὰ ἀποκρούσουν κάθε περαιτέρω προώθησί του.

Στὶς ὀλίγες αὐτὲς γραμμὲς κρύπτεται τὸ γεγονὸς ὅτι ὁ ἀντισυνταγματάρχης Χόφφμανν ξεσήκωσε ἀπὸ τὰς θέσεις των 150.000 ἀνδρῶν καὶ τοὺς ἔθεσε σὲ κίνησι. Ἐκτὸς αὐτοῦ προκύπτει ἀπὸ τὰ ἀνωτέρω ὅτι ὁ Χόφφμανν μὲ τὶς διαταγὲς αὐτὲς ἐδημιούργησε ἕνα δίκτυο μέσα στὸ ὁποῖον μοιραίως θὰ πιασθῆ ὁ Σαμσόνωφ.

Σ' ἕνα στρατόπεδο αἰχμαλώτων στή Γερμανία, (Γάλλος καί Ρῶσσοι στρατιῶται δεμένοι σ' ἕνα στύλο).

Ἀφοῦ ἐνεργεῖ ὅλα αὐτὰ ὁ Χόφφμανν μαζεύει τοὺς ἐπιτελικοὺς χάρτας καὶ πηγαίνει στὸ Μαρίεμπουργ γιὰ νὰ ὑποδεχθῆ ἐκεῖ τὸν νέο ἀρχιστράτηγο τῆς 8ης στρατιᾶς καὶ τὸν ἐπιτελάρχη του. Στὴν αἴθουσα ἀγαμονῆς τοῦ σιδηροδρομικου σταθμοῦ τοῦ Μαρίεμπουργ, μαζευονται πολλὰ τραπεζάκια καὶ ἁπλώνονται σ' αὐτὰ οἱ χάρται ὅπου σημειοῦνται τὰ σχέδια τῶν ἐπιχειρήσεων.

Καὶ πάλι ὁ Χόφφμανν σιωπᾶ στὰ ἀπομνημονεύματά του ἐπὶ τῶν ἐπακολουθησάντων γεγονότων, εἴτε ἀπὸ κακῶς νοουμένη μετριοφροσύνη, εἴτε καὶ γιὰ ἄλλους λόγους. Καὶ πάλι ὅμως τὰ ἐξιστόρησε ὅλα στὸν ἀξιωματι-

κὸ Ρέχμπεργ καὶ ἔτσι ἠμπορεῖ σήμερα νὰ δημοσιευθῆ ἡ ἀληθινὴ ἱστορία.

"Ὅταν ὁ στρατηγὸς φὸν Χίνδεμπουργ καὶ ὁ Λούδενδορφ ἔφθασαν στὰς δύο τὸ ἀπόγευμα τῆς 23ης Αὐγούστου τοῦ 1914 στὸ Μαρίεμπουργ ἐπερίμεναν, γράφει ὁ Ρέχμανν νὰ εὕρουν μία τελείως ἀπελπιστικὴ κατάστασι".

Ὁ ἀντισυνταγματάρχης Χόφφμανν κάμνει τὴν ἀναφορά του στοὺς δύο προϊσταμένους του στὴν αἴθουσα ἀναμονῆς τοῦ σιδηροδρομικοῦ σταθμοῦ τοῦ Μαρίεμπουργ. Μὲ μεγάλη προσοχὴ ὁ Λούδενδορφ παρακολουθεῖ τὴν ἀναφορά. Ὁ Χίνδεμπουργ σκύβει ἐπάνω στοὺς χάρτας. Ὅταν ὁ Χόφφμανν ἐτελείωσε ὁ Λούδενδορφ διαπιστώνει ἔκπληκτος ὅτι "εὑρισκόμεθα πρὸ τετελεσμένων γεγονότων" καὶ προσθέτει ἐγκρίνων ἀπολύτως τὶς ἐνέργειες τοῦ Χόφφμανν.

"Μοῦ φαίνεται ὅτι δὲν ἔχομε νὰ κάμωμε τίποτε ἄλλο παρὰ νὰ διατάξωμεν: ἐμπρὸς μάρς".

Ὅλων τὰ βλέμματα στρέφονται τώρα πρὸς τὸν Χίνδεμπουργ. Εἶναι ὁ ἀρχηγὸς τῆς 8ης στρατιᾶς. Αὐτὸς ἔχει τὴν εὐθύνη. Αὐτὸς μόνο πρέπει νὰ ἀποφασίση. Μαζεύει τὰ φρύδια του, κοιτάζει ἄλλη μιὰ φορὰ τὸν χάρτη καὶ λέγει:

"Καὶ ἐγὼ δὲν βλέπω καμμιὰ ἄλλη λύσι. Μὲ τὴν βοήθεια τοῦ Θεοῦ ἂς προχωρήσουμε σύμφωνα μὲ τὸ σχέδιο ποὺ κατέστρωσε ὁ ἀντισυνταγματάρχης Χόφφμανν".

Ὡμίλησε ὁ νικητὴς τῆς μάχης τοῦ Τάννεμπεργ.

Ἀργότερα ὅταν ὁ Χίνδεμπουργ ἠρωτήθη ποιὸς πραγματικὰ ἐκέρδισε τὴν μάχη τοῦ Τάννεμπεργ—αὐτὸς δηλαδὴ ἢ ὁ Λούδενδορφ—ἔδωσε τὴν ἑξῆς αἰνιγματικὴ ἀπάντησι.

"Ἂν τὴν ἐχάναμε, ἐγὼ θὰ ἤμουν ἀσφαλῶς ὁ ὑπεύθυνος τῆς ἥττης".

Αὐτὸ εἶναι βέβαιο. Ἀλλὰ ἡ ἱστορία ἐφρόντισε νὰ μὴ χαθῆ ἡ μάχη αὐτή. Ὁ Σαμσόνωφ βαδίζει πρὸς τὸ Ναίδεμπουργ τῆς Ἀνατολικῆς Πρωσσίας. Καὶ βαδίζει κατ' εὐθεῖαν πρὸς τὴν καταστροφή του.

Ἀργότερα, ὕστερα ἀπὸ τὸ Τάννεμπεργ ὅταν ὁ Λούδενδορφ καὶ ὁ Χίνδεμπουργ ἐκπονοῦν ἕνα ἄλλο σχέδιο καὶ θέλουν νὰ καταστρέψουν μιὰ νέα ρωσσικὴ στρατιὰ σὲ μιὰ νέα μάχη τοῦ Τάννεμπεργ, ἐπιδρᾶ ἡ μεταβολὴ ποὺ ἔγινε στὸ μεγάλο αὐτοκρατορικὸ ἀρχηγεῖο στὸ Λουξεμβοῦργο. Ὁ Φαλκενχάϋν, ὁ διάδοχος τοῦ Μόλτκε δὲν θέλει γιὰ τὴν ἐκπλήρωσι τῶν ναπολεοντείων ἰδεῶν τῆς δημοφιλοῦς στρατιωτικῆς διανδρίας, ποὺ ἄρχισε νὰ γίνεται ἐπικίνδυνος γι' αὐτόν, τὶς δυνάμεις ποὺ ἐζήτησαν. Προτιμᾶ τὰ ἡμίμετρα.

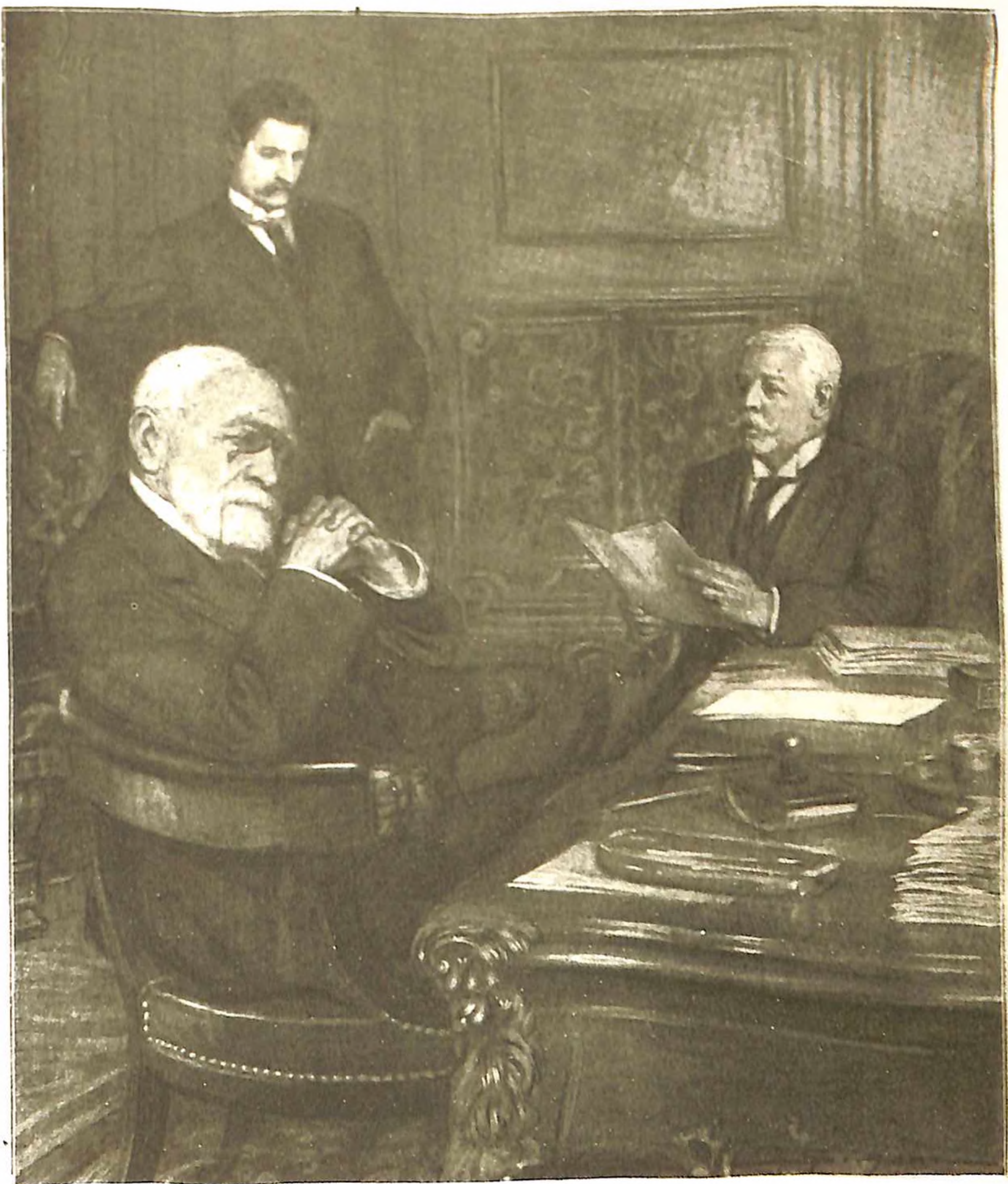
Τὰ πράγματα ὅμως δὲν ἔχουν ἀκόμη φθάση ὡς ἐκεῖ.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΙΙ

Η ΜΑΧΗ ΤΟΥ ΤΑΝΕΜΠΕΡΓ

Ὁ Σαμσόνωφ πέφτει στὴν παγίδα.

Ὁ πρόλογος τῆς μάχης τοῦ Τάννεμπεργ. Ἐπισπεύδων τὴν πορεία του

24η Ἰουλίου 1914: Ὁ ἀναπληρωτὴς Γάλλος ὑπουργὸς τῶν ἐξωτερικῶν Μπιὲν-Βενὶ-Μαρτὲν (ἀριστερά), δέχεται τὸν πρέσβυν τῆς Γερμανίας στὸ Παρίσι, Φὸν Σὲν ποὺ τοῦ ἐπιδίδει Γερμανικὴ διακοίνωση.

‘Ο Πρόεδρος τῆς Γαλλικῆς Δημοκρατίας Πουανκαρέ ἀποβιβάζεται στὴν Πετρούπολη καὶ ἐπιθεωρεῖ μὲ τὸν Τσάρο Νικόλαο τὸν Β΄. τὸ τιμητικὸ ἄγημα.

ὁ Σαμσόνωφ πέφτει στὴν παγίδα, "ὑποκινούμενος ἀπὸ τὸ ζωντανὸ πτῶμα" ὅπως ὠνομάζετο ὁ χλωμὸς ἀρχιστράτηγος Σιλίνσκι.

—Ἐπισπεύσατε τὴν προώθησί σας, τοῦ τηλεγραφεῖ ὁ Σιλίνσκι.

Θυμωμένος ἀπαντᾶ ὁ Σαμσόνωφ:

"Ἡ στρατιὰ προχωρεῖ ἀδιακόπως. Διανύω τὴν ἡμέρα 20 βέρστια (περίπου 21 χιλιόμετρα) ἐπάνω στὴν ἄμμο. Δὲν μπορῶ νὰ προχωρήσω ταχύτερα".

Πόσο γρήγορα προχωρεῖ ὁ Σαμσόνωφ καταφαίνεται ἀπὸ τὴν κατάληψι τοῦ Νάϊδεμπουργ. Στὸ σπίτι τοῦ διοικητοῦ ἔχουν καθήση στὸ μεσημβρινὸ τραπέζι, ὅταν ἔρχεται ἡ εἴδησις ὅτι πλησιάζουν οἱ Ρῶσσοι. Ἡ οἰκογένεια σηκώνεται ἀπὸ τὸ τραπέζι καὶ φεύγει ἐσπευσμένως ἀπὸ τὴν πόλι. Ὀλίγα λεπτὰ ἀργότερα μπαίνει στὸ δωμάτιο ὁ Ρῶσσος στρατηγὸς Μάρτυς μὲ τὸ ἐπιτελεῖο του. Βλέπει τὸ φαγητὸ νὰ ἀχνίζη ἀνέγγιχτο στὸ τραπέζι. Καὶ δὲν ἔχει νὰ κάμη τίποτε ἄλλο παρὰ νὰ καθήση μὲ τοὺς ἐπιτελεῖς του στὸ τραπέζι καὶ νὰ φάγη.

Ὁ Σαμσόνωφ δὲν μπορεῖ νὰ θεωρηθῆ ὑπεύθυνος τῆς ἐπικειμένης καταστροφῆς. Ἔχει ρητὲς διαταγές. Ὁ Σιλίνσκι τοῦ ἀναγγέλλει τὰ ἑξῆς:

"Τὰ γερμανικὰ στρατεύματα ὑποχωροῦν ἐσπευσμένως ὕστερα ἀπὸ πεισματώδη μάχην, κατὰ τὴν ὁποίαν ἐνίκησε ὁ στρατηγὸς Ρενένκαμπφ. Μπροστὰ σας ὁ ἐχθρὸς ἄφησε μόνο ἀσθενεῖς δυνάμεις".

Καμμιὰ λέξις σὲ ὅλα αὐτὰ δὲν εἶναι ἀληθινή. Ματαίως ὁ Σαμσόνωφ προβάλλει τηλεγραφικῶς ἀντιρρήσεις στὰς νέας διαταγὰς τοῦ Σιλίνσκι περὶ συνεχίσεως τῆς προελάσεώς του. Περνοῦν ὁλόκληρες ὧρες. Καὶ ὅταν τέλος τὸ "ζωντανὸ πτῶμα" λέγει τὴν τελευταία λέξι του καὶ ἐπιμένει ἐπὶ τῆς προελάσεως, εἶναι πιὰ τόσο ἀργὰ ὥστε ὁ Σαμσόνωφ ἀναγκάζεται νὰ δώση τὶς διαταγὲς του μὲ τὰ "νέα μηχανήματα τοῦ διαβόλου", δηλαδὴ μὲ τὸν ἀσύρματο.

"Δώσατε τὴν διαταγὴ ἀνοικτὴ χωρὶς νὰ τὴν κρυπτογραφήσετε" ἀποφασίζει ὁ Σαμσόνωφ βλέπων ὅτι δὲν ἔχει πολὺν καιρὸν στὴν διάθεσί του. "Ἡ τύχη βοηθεῖ τοὺς τολμηρούς".

Φυσικὰ τὰ ραδιογραφήματα παραλαμβάνονται καὶ ἀπὸ τὰ γερμανικὰ μηχανήματα τοῦ ἀσυρμάτου. Πρὶν ἀκόμη οἱ Ρῶσσοι ἀρχίσουν τὴν πορείαν τοῦ "θανάτου" ὁ Λούδενδορφ καὶ ὁ Χίνδεμπουργ ἔχουν τὴν βεβαιότητα ὅτι ἔχουν κερδίση τὸ παιχνίδι. Μιὰ βεβαιότητα ποὺ μόνο ὀλίγοι στρατηλάται τὴν εἶχαν πρὸ τῆς μάχης.

Ὁ μόνος μὴ ἀσφαλὴς παράγων σ' αὐτὸν τὸν λογαριασμὸ εἶναι ὁ Ρένενκαμπφ. Ἂν σπεύση νὰ βοηθήση τὴν στρατιὰ τοῦ Σαμσόνωφ, καὶ χρειάζεται μόνο μισὴ μέρα πορείας γιὰ νὰ σχίση τὸ ἀραιὸ προπέτασμα τοῦ ἱππικοῦ τῶν Γερμανῶν, τότε ὅλα εἶναι χαμένα γιὰ τοὺς τελευταίους αὐτούς.

Ἡ στρατιὰ τοῦ Ρέννενκαμπφ δὲν εἶχε παρὰ νὰ ἐμφανισθῆ μόνον ἐπὶ τοῦ πεδίου τῆς μάχης γιὰ νὰ νικηθοῦμε ἀνεπανορθώτως, ὡμολόγησε ἀργότερα ὁ Λούνδερδορφ.

—Ἐγγυῶμαι μὲ τὸ κεφάλι μου, λέγει ὁ ἀντισυνταγματάρχης Μὰξ Χόφφμανν, ὅτι ὁ Ρέννενκαμπφ δὲν θὰ ἔλθη.

Ὁ Χόφφμανν δὲν μπορεῖ νὰ φαντασθῆ ὅτι ἐγγυᾶται μὲ τὸ κεφάλι του ἕνα πολὺ ἀβέβαιο παιχνίδι. Γεγονὸς ὅμως εἶναι ὅτι ὁ Ρέννενκαμπφ δὲν κι-

νεῖ οὔτε τὸ μικρό του δάκτυλο νὰ βοηθήση τὸν Σαμσόνωφ, ὅταν κλείει ἡ παγίδα τοῦ Τάννεμπεργ.

Ἐπὶ πολὺν καιρὸ αὐτὴ ἡ στάσις τοῦ Ρέννενκαμπφ ἐθεωρεῖτο ἀπὸ τοὺς στρατιωτικοὺς κριτικοὺς σὰν ἕνα ἀπὸ τὰ μεγάλα αἰνίγματα τοῦ πρώτου παγκοσμίου πολέμου. Ἡ μόνη ἐξήγησις φαίνεται ὅτι εἶναι ἡ ἀντιπάθεια μεταξὺ τοῦ Ρέννενκαπφ καὶ τοῦ Σαμσόνωφ. Κατὰ τὸν ρωσσοϊαπωνικὸ πόλεμο οἱ δύο στρατηγοὶ πιάσθηκαν στὰ χέρια, λόγω διαφορῶν στρατηγικῶν ἀντιλήψεων στὸν σιδηροδρομικὸ σταθμὸ τοῦ Μοῦκδεν στὴν Μαντζουρία. Ὁ Σαμσόνωφ εἶχε τότε πρῶτος μπατσίση τὸν Ρέννενκαμπφ ὁ ὁποῖος ἀμέσως ἀνταπέδωσε τὸ κτύπημα. Μήπως γι' αὐτὸ ὁ Ρέννενκαμπφ παρακολούθησε ἀπαθῶς τὴν καταστροφὴ τοῦ Σαμσόνωφ;

Ἡ ἀλήθεια εἶναι πάλι τελείως διαφορετική. Καὶ ὁ Ρέννενκαμπφ δεσμεύεται ἀπὸ διαταγές. Καὶ αἱ διαταγὲς αὐτές, ποὺ ἔχει ἀπὸ τὸν ἀρχιστράτηγο Σιλίνσκι δὲν τοῦ ἐπιτρέπουν νὰ βοηθήση τὸν Σαμσόνωφ.

Ὁ Σιλίνσκι ἀπέκλειε προφανῶς κατηγορηματικώτατα κάθε ἧττα τοῦ Σαμσόνωφ. Ὅταν ἀνεγνώρισε τὸ σφάλμα του, ἔπαθε διατάραξι φρενῶν. Τὸ θέρος τοῦ 1915 τὸ "ζωντανὸ πτῶμα" εἶναι μιὰ σκιὰ μὲ ἄσπρα μαλλιά, μιὰ πασίγνωστη φυσιογνωμία τῆς λεωφόρου τοῦ Νέβα στὴν Πετρούπολι, εἶναι ἕνας γέρος ποὺ συνεχῶς λέγει:

"Ἔπρεπε νὰ προελάση μὲ τὸ ἱππικό του. Ἀκοῦτε; Ἔπρεπε νὰ προελάση!

Ὁ Ρέννενκαμπφ δὲν προήλασε μὲ τὸ ἱππικό του καὶ ἔτσι τὸ γερμανικὸ πλῆγμα καταφέρεται ἀμείλικτο κατὰ τοῦ Σαμσόνωφ. Ἀπὸ τὴν 26ην ὡς τὴν 31ην Αὐγούστου διαρκεῖ αὐτὴ ἡ καταστρεπτικὴ μάχη. Καὶ ὅταν ἐπέρχεται πιὰ ἡ καταστροφὴ ὁ Σιλίνσκι λέγει στὸ τηλέφωνό του:

"Ὅλα αὐτὰ εἶναι τελείως ἀπρόοπτα".

Ἡ παγίδα στὴν ὁποία βαδίζει κατ' εὐθεῖαν σύμφωνα μὲ τὶς διαταγὲς ποὺ εἶχε ὁ Σαμσόνωφ, ἀποβαίνει γι' αὐτὸν θανατηφόρος μόλις τὰ στρατεύματα τοῦ Λούδενδορφ καὶ τοῦ Χίνδεμπουργ τοῦ κόπτουν τὴν ὑποχώρησί του. Καὶ ἀμέσως ἡ ἀπειλουμένη στρατιὰ τοῦ Τσάρου χάνει κάθε ἐσωτερικὸ στήριγμα. Ὁ Γενικὸς ἐπιτελάρχης Γιοῦρι Δανήλωφ γράφει στὰ ἀπομνημονεύματα του:

— Μεγίστην ἐντύπωσι προεκάλεσε στὰ στρατεύματά μας, τὸ βαρὺ πυροβολικὸ τοῦ ἀντιπάλου. Τὰ βλήματα τοῦ πυροβολικοῦ αὐτοῦ ὠνομάσθησαν ἀμέσως μετὰ τὶς πρῶτες μάχες "μπαοῦλα". Ὁ ἐχθρὸς ἐπιτίθεται μὲ μπαοῦλα ἀπὸ ὀβίδες.

Γερμανικά στρατεύματα στό χαράκωμα.

Αὐτὴ εἶναι μία φράσις ποὺ ἐπαναλαμβάνεται συχνὰ στὶς ἀφηγήσεις τῶν

ἀνδρῶν πού ἤρχοντο ἀπό τό μέτωπον.

Οἱ Ρῶσσοι ὑποχωροῦν.

Πανικόβλητα τὰ ρωσσικὰ σώματα στρατοῦ προσπαθοῦν νὰ γλυτώσουν ἀπὸ τὴν λαβίδα. Εἴκοσι χιλιάδες αἰχμάλωτοι σὲ μιὰ μέρα καὶ σὲ ἕνα σημεῖο δὲν εἶναι σπάνιο φαινόμενο στὰ γερμανικὰ πολεμικὰ ἀνακοινωθέντα.

–Κατὰ χιλιάδας, λέγει ἕνας ποὺ ἔλαβε μέρος στὴν μάχη καταδιώκαμε τοὺς Ρώσσους καὶ τὰ ἄλογα στὰ δάση. Τὴν ἑπομένη ἡμέρα ἐπήγαμε στὸ δάσος καὶ μεταφέραμε μὲ ρωσσικὰ αὐτοκίνητα ὅπλα, καθίσματα, τραπέζια, φακέλλους, χάρτας καὶ κιβώτια. Συνεκεντρώσαμε πολλὰ κινητὰ στρατιωτικὰ μαγειρεῖα, τηλεβόλα μυδραλλιοβόλα, ὀχήματα πυρομαχικῶν, προβολεῖς καὶ τηλεφωνικὰ ὀχήματα, ἐδιώξαμε μπροστὰ μας μερικὲς ἑκατοντάδες ἄλογα καὶ ἐσκοτώσαμεν τὰ τραυματισμένα ποὺ ἦσαν βυθισμένα ὡς τὸν λαιμὸ μέσα στὰ ἕλη. 'Αναποδογυρισμένα ὀχήματα, ὀκτὼ ἄλογα σὲ ἕνα σωρό, ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον σῶα κάτω ἀπὸ τὸ ὄχημα καὶ πτώματα Ρώσσων ἀπαίσια τὴν ὄψι ἐσκέπαζαν τὴν περιοχή. Τρομερὰ δυσοσμία ἐγέμιζε τὴν ἀτμόσφαιρα.

Οἱ ἀξιωματικοὶ των ἐξώρκιζαν τὸν Σαμσόνωφ νὰ διαφύγη ἀπὸ τὸ δρόμο ποὺ ἔμενε ἀνοικτὸς πρὶν νὰ κλείση ἡ γερμανικὴ λαβίδα. Καὶ πράγματι ἀνοικτὸς ἦταν ἀκόμη ὁ δρόμος πρὸς τὸ Γιάνωβ.

Στὰ βορειοδυτικὰ φαίνεται νὰ τρέμη ὁ ὁρίζων. 'Εκεῖ ὁ στρατηγὸς Μάρτυς εὑρίσκεται ὑπὸ τὸ πῦρ τοῦ γερμανικοῦ πυροβολικοῦ.

Βαθειὰ ἀναπνέων ὁ Σαμσόνωφ ἀκούει τὶς συμβουλὲς τῶν ἐμπίστων του. 'Ακούει τὰ λόγια των, ἀκούει τὸν μακρυνὸ κρότο τῶν τηλεβόλων. Τὸ χέρι του χαϊδεύει ἀδιάκοπα τὸ γένι του.

Ὅταν οἱ ἀξιωματικοὶ του ἐτελείωσαν, ὁ Σαμσόνωφ σηκώνεται ἀργὸς σὰν νὰ μὴ ἄκουσε τίποτε ἀπὸ τὰς προτάσεις τῶν ἐπιτελῶν του καὶ λέγει μὲ χαμηλωμένο τὸ κεφάλι:

"Θὰ πᾶμε στὸ Ναδράου νὰ συναντήσωμε τὸν Μάρτυς".

Ὁ Σαμσόνωφ θέλει τώρα νὰ εἶναι κοντὰ στὸ πιὸ πολὺ πιεζόμενο ἀπὸ τὸν ἐχθρὸ στρατιωτικὸ τμῆμα του. Δὲν μπορεῖ νὰ γίνη σκέψις μεταβάσεως του ἐκεῖ μὲ αὐτοκίνητο. 'Ετοιμάζονται ἄλογα Κοζάκων.

"Ἐπιτρέψατέ μου, ἐξοχώτατε, λέγει στὸν Σαμσόνωφ ὁ ὑπασπιστής του νὰ ἀναφέρω ὅτι εἶναι πολὺ ἐπικίνδυνο νὰ μεταβῆτε χωρὶς συνοδεία πρὸς συνάντησιν τοῦ στρατηγοῦ Μάρτυς. Γερμανικὰ ἔφιππα τμήματα εἰσέδυσαν ἤδη στὴν περιοχή".

Ὁ Σαμσόνωφ ἀκούει τὴν ἀναφορά. Δίδει τὶς διαταγὲς του καὶ φεύγει περιστοιχούμενος ἀπὸ 150 Κοζάκους.

Μιὰ ὥρα ἀργότερα εἰσδύει πίσω ἀπὸ τὴν ράχη του τὸ πρῶτο γερμανικὸ σῶμα στρατοῦ, φθάνει στὸ Ναϊδεμπουργ καὶ κλείνει τὸν σιδερένιο δακτύλιο γύρω ἀπὸ τὰ στρατεύματα τοῦ Σαμσόνωφ.

Ὅταν ὁ ἀρχιστράτηγος φθάνει στὸ Ναδράου καὶ συναντᾶται μὲ τὸν Μάρτυς ἡ κατάστασις εἶναι ἤδη ἀπελπιστική. Ἡ τελευταία ἐλπίς του νὰ λάβη ἐνισχύσεις χάνεται ὅταν ὁ Σαμσόνωφ τοῦ λέγει μὲ μιὰ ἀπαισιόδοξη

κίνησι τοῦ χεριοῦ του.

Δὲν μοῦ μένει διαθέσιμος οὔτε ἕνας στρατιώτης.

—Τότε εἶναι ἀπαραίτητη μιὰ ὑποχώρησις πρὸς νότον λέγει ὁ Μάρτυς, ὁ ὁποῖος δὲν ἔχει εἴδησι ὅτι τὸ Ναίδεμπουργ ἔχει ἀνακαταληφθῆ ἀπὸ τοὺς Γερμανούς.

—Ποῦ νὰ εἶναι ἄραγε ὁ Ρέννενκαμπφ; ἐρωτᾶ ἀπελπισμένος ὁ Σαμσόνωφ.

Ὁ Μάρτυς σηκώνει τοὺς ὤμους καὶ κοιτάζει τὰ καιόμενα χωριὰ καὶ τὰ νέφη καπνοῦ ποὺ ἔχουν μαζευθῆ στὸν ὁρίζοντα.

Ὁ Σαμσόνωφ παρακαλεῖ τοὺς ἀξιωματικούς του νὰ τὸν ἀφήσουν ὀλίγα λεπτὰ μόνο. Μὲ βαρειὰ βήματα, βαδίζει βυθισμένος σὲ σκέψεις σὲ ἕνα μονοπάτι. Ὕστερα φωνάζει τὸν Μάρτυς καὶ τοὺς ἐπιτελεῖς του. Στὸ πρόσωπο του λάμπει μιὰ ἀκτίνα ἀμυδρᾶς ἐλπίδος.

"Ὁ Κλούγιεβ, λέγει ὁ Σαμσόνωφ σὰν νὰ εὑρῆκε τὴν λύσι. Τὸ σῶμα τοῦ Κλούγιεβ μπορεῖ νὰ μᾶς σώση. Ὁ Κλούγιεβ δὲν ἔρχεται πρὸς τὸ μέρος μας ἀπὸ τὸ Ἀλλενστάϊν;

Τὸ τηλέφωνον καὶ ὁ τηλέγραφος δὲν λειτουργοῦν. Τὰ ἀνιχνευτικὰ τμήματα τῶν Κοζάκων δὲν ἔχουν εἴδησι ἐπὶ τοῦ μέρους ὅπου μπορεῖ νὰ εὑρίσκεται ὁ Κλούγιεβ. Ματαίως ἐξετάζονται μὲ τὸν διαβήτη ὅλαι αἱ δυνατότητες ἐπάνω στὸν ἐπιτελικὸ χάρτη. Μερικοὶ ἀξιωματικοὶ ἐρευνοῦν μὲ τὰ κυάλια των τὸν ὁρίζοντα.

—Ἔρχονται, λέγουν.

Μικραὶ ὁμάδες διασχίζουν τὰ χωράφια καὶ πλησιάζουν. Δὲν ἀνήκουν ὅμως στὸ σῶμα τοῦ Κλούγιεβ. Ἐπάνω σὲ ἕνα αἱματωμένο ἄλογο ἔρχεται καλπάζων ἕνας ἀξιωματικὸς καὶ πέφτει στὰ γόνατα μπροστὰ στὸν Μάρτυς:

"Μεταξὺ τῶν στρατευμάτων τῆς ἀριστερᾶς πτέρυγος διεπιστώθη πανικός. Δὲν μπόρεσαν νὰ ἀντιστοῦν στὸ καταιγιστικὸ πῦρ τοῦ γερμανικοῦ πυροβολικοῦ. Οἱ ἀξιωματικοὶ δὲν μποροῦν νὰ ἐπιβάλουν τὴν πειθαρχία. Ὅλοι ὑποχωροῦν".

Καταληφθεὶς ἀπὸ μανία ὁ Μάρτυς βγάζει τὸ περίστροφό του. Ὁ Σαμσόνωφ τὸν πιάνει ἀπὸ τὸ μπράτσο καὶ τὸν ἐμποδίζει νὰ πυροβολήση.

Μερικοὶ ἀξιωματικοὶ τοῦ Ἐπιτελείου ποὺ προσπαθοῦν μὲ τὰ ὅπλα νὰ ἀναχαιτίσουν τοὺς φεύγοντας ἀπωθοῦνται ἀπὸ αὐτούς. Οἱ στρατιῶται ρίχνουν τὰ ὅπλα των.

—Ἄλτ, ἄλτ! τρελλαθήκατε; φωνάζει ἕνας ἀξιωματικός.

"Ὁ πόλεμος τελείωσε" ἀπαντοῦν οἱ στρατιῶται.

Ἕνας ἀπὸ αὐτοὺς θραύει τὸ ὅπλο του ἐπάνω σὲ ἕνα χιλιομετρικὸ ὁρόσημο.

Ὁ Σαμσόνωφ βλέπει ὅλα αὐτὰ σιωπηλός.

Ὑπάρχει ἄραγε ἀκόμη καμμιὰ διέξοδος; Οἱ Γερμανοὶ ἔκλεισαν τὸν θύλακα στὸ Ναίδερμπουργ. Αὐτὸ ἀρχίζει ἤδη νὰ γίνεται γνωστό. Ἴσως θὰ εἶναι δυνατὸν νὰ μεταβοῦν στὸ Βίλλεμπεργ, ὅπου θὰ πρέπει ἀκόμη νὰ εὑρίσκωνται ἰσχυραὶ ρωσσικαὶ δυνάμεις καὶ νὰ ἐπιχειρήσουν ἀπὸ ἐκεῖ διάσπασι τοῦ κλοιοῦ.

Ὁ Σαμσόνωφ διστάζει νὰ δεχθῆ τὴν πρότασι. Ἔχει χαθῆ πιὰ κάθε ἐλπίδα. Οἱ ἀξιωματικοὶ κατορθώνουν νὰ τὸν πείσουν. Ἀπαθὴς ἀνεβαίνει

στὸ ἄλογο του καὶ διευθύνεται πρὸς τὸ Βίλλεμπεργ.

"Τὸ Βίλλεμπεργ ἔχει ἀνακαταληφθῆ ἀπὸ τοὺς Γερμανοὺς" τοῦ ἀναφέρουν ὀλίγον πρὶν νὰ φθάση σ' αὐτό.

Κατασυντετριμμένος ὁ Σαμσόνωφ ἀφιππεύει καὶ κάθεται στὴν ἄκρη τοῦ δρόμου.

—Φθάνει πιά, φθάνει λέγει.

Μερικὰ λεπτὰ βυθίζεται σὲ σκέψεις. Καὶ ὕστερα βγαίνει ἀπὸ τὰ χείλη του ἡ φράσις:

"Ὁ σώζων ἑαυτὸν σωθήτω. Γιὰ τὴν ἰδική μου τύχη θὰ ἀποφασίσω μόνο ἐγώ".

Ἡ Ρωσσικὴ πανωλεθρία.

Σὰν θύελλα ρίπτεται ὁ γερμανικὸς στρατὸς κατὰ τῆς περικυκλωθείσης στρατιᾶς τοῦ Σαμσόνωφ. Ὁ Ρῶσσος στρατηγὸς βλέπει ὁ ἴδιος τὴν καταστροφὴ τοῦ στρατοῦ του καὶ δὲν φαντάζεται καθόλου ὅτι ἡ εὐτυχὴς ἢ ἀτυχὴς ἔκβασις αὐτῆς τῆς μάχης εὑρίσκεται ἐπὶ ξυροῦ ἀκμῆς.

Ὁ ἀντισυνταγματάρχης Χόφφμανν ὁ ὁποῖος ἐξεπόνησε τὰ σχέδια τῶν ἐπιχειρήσεων τὰ ἐγκριθέντα ἀπὸ τὸν Χίνδεμπουργ καὶ τὸν Λούδενδορφ ἐκπλήσσεται καὶ ὁ ἴδιος ἀπὸ τὸ γεγονὸς ὅτι ὁ Σαμσόνωφ δὲν κάμνει καμμιὰ προσπάθεια νὰ διασπάση τὸν κλοιό. Καὶ αὐτὸ δὲν θὰ ἦταν καὶ τόσο δύσκολο. Γιατὶ ὁ ἴδιος ὁ Χόφφμανν ὁμολογεῖ στὰ ἀπομνημονεύματα του.

"Πιστεύω ὅτι δὲν θὰ ἦταν δυνατὸν νὰ ἐμποδισθοῦν οἱ Ρῶσσοι νὰ διασπάσουν τὸν γερμανικὸ κλοιό—δεδομένου ὅτι ἐπὶ μιᾶς ἀποστάσεως 50 χιλιομέτρων, ἤτοι ἀπὸ τὸ Μουσάκεν μέχρι τοῦ Βίλλεμπεργ ἦσαν διαθέσιμα γιὰ νὰ ἐμποδίσουν ἐνδεχομένη δίοδο τῶν Ρώσσων, μόνο 29 περίπου γερμανικὰ τάγματα".

Ὁ Σαμσόνωφ δὲν ξεύρει πόσο ἀσθενὴς εἶναι στὸ σημεῖο ἐκεῖνο ὁ γερμανικὸς κλοιός. Ἔχει χάσει τελείως τὴν ψυχραιμία του καὶ τὴν ἀντικειμενικὴ ἀντίληψι τῆς καταστάσεως.

"Οἱ Ρῶσσοι, λέγει ὁ Χόφφμανν, περιεπλανῶντο χωρὶς ἡγεσία προσέκρουαν στὸν γερμανικὸ κλοιό, ὑποχωροῦσαν ὅμως ἀμέσως πρὸ τοῦ πυρὸς τῶν ἀσθενῶν γερμανικῶν τμημάτων κατέφευγαν στὸ δάσος καὶ παρεδίδοντο κατὰ χιλιάδας στὰ κατὰ πολὺ ἀσθενέστερα αὐτῶν γερμανικὰ τμήματα".

Ἡ γερμανικὴ στρατιωτικὴ ἡγεσία εἶχε πλήρη συνείδησι τοῦ γεγονότος ὅτι ὁ Σαμσόνωφ θὰ ἠμποροῦσε νὰ διασπάση τὸν κλοιό. Ὁ φόβος αὐτὸς τὴν καθιστᾶ νευρικὴ καὶ ὀφθαλμοφανῶς αἱ σκοτειναὶ αὐταὶ σκέψεις της ἐπιδροῦν καὶ ἐπὶ τῶν στρατιωτῶν.

Ἡ νευρικότης ὅμως ἠμπορεῖ συνεπεία τελείως ἀσημάντων αἰτίων νὰ μεταβληθῆ καὶ σὲ πανικό. Ἕνα παρόμοιο παράδειγμα ἔχει ὑπ' ὄψιν του ὁ ἴδιος ὁ ἀντισυνταγματάρχης Χόφφμανν καὶ τὸ ἀφηγεῖται ὡς ἑξῆς:

"Ἀφοῦ ἐξέδωκε τὴν ἡμερησία διαταγή του πρὸς τὴν στρατιά, τὸ ἀρχηγεῖο μετεκινήθη πρὸς τὴν κατεύθυνσι τοῦ Μύλεν, γιὰ νὰ ἐπισκεφθῆ τὰ νικηφόρα στρατεύματα.

Στὸ σημεῖον τοῦ δρόμου μεταξὺ Τάννεμπεργ καὶ Μύλεν ἀναγκασθήκαμε νὰ σταματήσωμε, γιατὶ μὲ πλήρη ἀταξία κατευθύνονται πρὸς ἡμᾶς τρο-

χοφόρα πυρομαχικῶν καὶ ἐφοδίων ὡς καὶ ὑγειονομικὰ ὀχήματα. Παρέστημεν αὐτόπται μάρτυρες ἑνὸς κλασσικοῦ παραδείγματος πανικοῦ.

Στὸ Μύλεν εἶχαν μεταφερθῆ συνοδεία ἐθνοφρουρῶν μὲ ἐφ' ὅπλου λόγχης Ρῶσσοι αἰχμάλωτοι. Κάποιος ἐφώναξε: "Ἔρχονται" Ἕνας ἄλλος προσέθεσε: "Οἱ Ρῶσσοι ἔρχονται". Ὁ τρίτος ἔκαμε μεταβολὴ μὲ τὸ ὄχημά του καὶ ὅλοι τὸν ἀκολούθησαν στὴν ἐσπευσμένη αὐτὴ φυγή.

Κατὰ διαταγὴν τοῦ στρατηγοῦ Λούνδεδορφ παρετάχθημεν σὲ μιὰ μακρὰ ἅλυσι ἐπάνω στὸν δρόμο καὶ παραπλεύρως του καὶ μὲ τὰ ὅπλα προτεταμένα ἀναγκάσαμε τοὺς φεύγοντας νὰ σταματήσουν. Ὁλόκληρος ὅμως ὁ δρόμος ἦταν τόσο γεμάτος ἀπὸ ἀνατραπέντα καὶ συγκρουσθέντα ὀχήματα, ὥστε ἐγκαταλείψαμε τὴν πρόθεσί μας νὰ προχωρήσωμε παραπάνω.

Τίποτε δὲν ἀποδείκνυε καλύτερο ἀπὸ τὸ παράδειγμα αὐτὸ τὴν ἀβεβαιότητα ποὺ ἐπικρατοῦσε σὲ ὁλόκληρη τὴν ἐπιχείρησι τοῦ Τάννεμπεργ.

Ἂν οἱ ἁπλοῖ στρατιῶται τρέπονται εἰς φυγὴν πρὸ ὀλίγων Ρώσσων αἰχμαλώτων καὶ σταματοῦν μόνο μπροστὰ στὰ περίστροφα τῶν ἀξιωματικῶν των καὶ τὸ ἀρχηγεῖο τῆς στρατιᾶς δὲν ἔχει ὀλιγώτερο χάση τὸ κεφάλι του σὲ μερικὲς στιγμὲς τῆς μάχης τοῦ Τάνεμπεργ.

Ὁ Λούδενδορφ κοιτάζει πάντοτε ἀνήσυχος πρὸς τὰ βορειοανατολικά, ὅπου εὑρίσκεται ὁ στρατηγὸς Ρέννενκαμπφ μὲ τὸν στρατό του. Ὁ Λούδενδορφ δὲν μπορεῖ νὰ ἀπαλλαγῆ ἀπὸ τὸν ἐφιάλτη ὅτι σὲ κάθε στιγμὴ ἠμπορεῖ νὰ ἐμφανισθῆ ὁ Ρέννεκαμπφ γιὰ νὰ βοηθήση τὸν Σαμσόνωφ.

Αὐστριακοί αἰχμάλωτοι μεταφέρονται στὴ Ρωσσία.

Τὸ ἱππικὸν τοῦ Ρέννεκαμπφ πλησιάζει κάποτε μέχρις ἀποστάσεως 15 χιλιομέτρων πρὸς τὰς γερμανικὰς θέσεις. Τὰ νεῦρα τοῦ Λούδενδορφ ὑποχωροῦν καὶ συλλαμβάνει τὸ σχέδιο νὰ διακόψη τὴν μάχη. Καὶ μόνο ἡ φυσικὴ ἀπάθεια τοῦ Χίνδεμπουργ καὶ ἡ συνήθεια του νὰ μὴ μεταβάλη εὔκολα τὰς ἀποφάσεις ποὺ ἔλαβε, συντελοῦν διὰ νὰ μὴ μεταβληθῆ σὲ ἧττα ἡ γερμανικὴ νίκη.

Καὶ μόνο ὕστερα ἀπὸ τὴν ἀνάληψι τῆς ἐξουσίας ἀπὸ τὸν Χίτλερ καὶ σύμφωνα μὲ τὶς νέες στρατιωτικὲς ἀντιλήψεις τὸ ὑπουργεῖον τῶν Στρατιωτικῶν τοῦ Ράϊχ σπεύδει τὴν 20η Δεκεμβρίου 1934 νὰ διαψεύση τὸ γεγονὸς αὐτὸ μὲ τὴν φράσι: Ὁ στρατηγὸς Λούδενδορφ δὲν ἐδίστασε οὔτε μίαν στιγμὴν εἰς τὴν ληφθεῖσαν ἀπόφασιν τῆς συνεχίσεως τῆς μάχης.

Ἂν καὶ ἐν τούτοις ἐπισήμως καὶ μετὰ εἴκοσι ὁλόκληρα χρόνια ὕστερα ἀπὸ τὴν μάχη πιστοποιεῖται ὅτι ὁ Λούδενδορφ δὲν ἐδίστασε, παραμένει πάντοτε γεγονὸς αὐτὸ ποὺ ὡμολόγησε ὁ Λούδενδορφ ὁ ἴδιος τὸ 1921 στὰ ἀπομνημονεύματά του:

"Δὲν μποροῦσα νὰ ἀπολαύσω μὲ ὅλη μου τὴν καρδιὰ τὴν χαρὰ τῆς μεγάλης νίκης. Ἡ νευρική μου ἀνησυχία τὴν ὁποίαν προκαλοῦσε ἡ στρατιὰ Ρέννενκαμπφ ἦταν πολὺ μεγάλη".

Αὐτὰ ὅμως ὅλα, ἡ ἀνησυχία τοῦ στρατιώτου, ἡ εὐσπλαχνία τοῦ ἀνθρώπου, ἡ ἀδυναμία τοῦ Σαμσόνωφ, καὶ ἡ ἐπιμονὴ τοῦ Χίνδεμπουργ ἔπρεπε νὰ συνεργασθοῦν ὅλα μαζὺ γιὰ νὰ πραγματοποιηθῆ ἡ νίκη τοῦ Τάννεμπεργ.

Εἶναι ἡ 31η Αὐγούστου τοῦ 1914 ὅταν στὴν δευτέρα ρωσσικὴ στρατιὰ ἀκούεται ἡ φρᾶσις "ὁ σώζων ἑαυτὸν σωθήτω" καὶ θραύεται καὶ ἡ τελευταία ρωσσικὴ ἀντίστασις.

Ἐδῶ καὶ ἐκεῖ Ρῶσσοι πυροβοληταὶ προσπαθοῦν, σύμφωνα μὲ τοὺς στρατιωτικοὺς κανονισμοὺς νὰ ἀνατινάξουν τὰ τηλεβόλα των ἢ νὰ τὰ βυθίσουν στὰ ἕλη. Ἡ μάζα τῆς ρωσσικῆς στρατιᾶς μὲ λευκὰ μανδήλια βγαίνει ἀπὸ τὰ δάση. Καταμετροῦνται 93.000 αἰχμάλωτοι. Οἱ νεκροὶ ἀνέρχονται εἰς 150.000.

"Μὴν ἀνησυχεῖτε" λέγει μειδιῶν σὲ μιὰ συνομιλία του στὴν Πετρούπολι ὁ Ρῶσσος ὑπουργὸς τῶν Στρατιωτικῶν. "Ανδρες εἶναι ἀκριβῶς ὅ,τι διαθέτομε σὲ μεγάλη ποσότητα".

Μπροστὰ στὸ κτίριο τῆς μεγαλυτέρας ρωσσικῆς ἐφημερίδος τῆς "Νοβόγιε Βρέμια" στὴν Πετρούπολι συνωθεῖται πλῆθος ἀνθρώπων. Ὁ στρατηγὸς Νοσκώφ, ὁ ὁποῖος πλησιάζει ἐκείνη τὴν στιγμή, ἀκούει τὶς ἑξῆς φράσεις:

"Ὡραῖες ἐπιτυχίες ἔχομε!".

"Νὰ δῆτε, πάλι θὰ μᾶς ἀραδιάσουν ἕνα σωρὸ ψέμματα".

Ἕνα ἀπὸ τὰ τοιχοκόλληθέντα τηλεγραφήματα λέγει:

""Υστερα ἀπὸ ἀγῶνα διαρκείας πέντε ἡμερῶν, κατεστράφη τὸ μεγαλύτερο μέρος τῆς δευτέρας στρατιᾶς".

Ἕνα ἄλλο τηλεγράφημα λέγει:

"Τὸ ἐπιτελεῖο τοῦ Σαμσόνωφ ἔχει διαλυθῆ τελείως".

Ὀλίγες ὧρες μετὰ τὴν ἄφιξη στὴν ρωσσικὴ πρωτεύουσα τῶν συντριπτικῶν αὐτῶν εἰδήσεων ἡ στρατιωτικὴ λογοκρισία ἀπαγορεύει κάθε νεωτέρα πληροφορία γιὰ τὴν ἧττα καὶ ὁ στρατηγὸς Νοσκὼφ διαπιστώνει τὰ ἑξῆς:

"Ἀστυνομικὰ μέτρα φροντίζουν ὥστε νὰ σιωπήση καὶ τὸ κοινόν. Ἀποκαθίσταται μιὰ φαινομενικὴ γαλήνη".

ΚΕΦΑΛΑΙΟ III

ΥΠΟΘΕΣΙΣ ΣΑΜΣΟΝΩΦ

Τὸ θάρρος μιᾶς γυναίκας.

Στὴν ἐκτεταμένη ρωσσικὴ αὐτοκρατορία ὑπάρχει ἕνας ἄνθρωπος ποὺ δὲν θέλει νὰ πιστεύση στὶς δυὸ αὐτὲς δυνατότητες. Εἶναι ἡ σύζυγος τοῦ Σαμσόνωφ.

Πιστεύει ὅτι ὁ ἄντρας της συνελήφθη αἰχμάλωτος ἀπὸ τοὺς Γερμανοὺς

καὶ ὅτι γιὰ τὸν ἕνα ἢ τὸν ἄλλον λόγο , δὲν ἀπεκάλυψε τὴν ταυτότητά του. Ἐν πάσῃ περιπτώσει εἶναι ἀπολύτως βεβαία ὅτι ὁ ἄνδρας της ζῆ.

Στοὺς ἀριστοκρατικοὺς κύκλους τῆς Πετρουπόλεως ψιθυρίζεται ὅτι ἡ Σαμσόνοβα τρελλάθηκε. Θέλει νὰ μεταβῆ, ἐνόσω ἀκόμη διαρκεῖ ὁ πόλεμος στὴν Γερμανία. Θέλει νὰ ἐπισκεφθῆ τὰ στρατόπεδα συγκεντρώσεως τῶν αἰχμαλώτων. Θέλει νὰ ἐρευνήση τὰ δάση, ἀκόμη καὶ τὸ πεδίον τῆς μάχης τοῦ Τάννεμπεργ.

—Εἴτε νεκρό, εἴτε ζωντανό, θὰ τὸν εὕρω τὸν ἄνδρα μου, λέγει συνεχῶς ἡ σύζυγος τοῦ Σαμσόνωφ.

—Μὰ αὐτὸ εἶναι ἀδύνατον, τῆς ἀπαντοῦν. Εἶσθε ρωσσὶς ὑπήκοος καὶ δὲν μπορεῖτε νὰ μεταβῆτε τώρα στὴν Γερμανία μὲ τὴν ὁποία εὑρισκόμεθα εἰς ἐμπόλεμον κατάστασιν. Ἀκόμη καὶ ἂν μεταβῆτε ἐκεῖ μέσω ἑνὸς οὐδετέρου κράτους μόλις πατήσετε ἐπὶ γερμανικοῦ ἐδάφους θὰ κλεισθεῖτε σὲ στρατόπεδο ὡς ἐχθρικῶς διακειμένη πρὸς τὴν Γερμανία ξένη ὑπήκοος.

—Θὰ εὕρω κάποιο τρόπο νὰ μεταβῶ στὴν Γερμανία, ἐπιμένει ἡ κυρία Σαμσόνωφ.

Μέρα καὶ νύκτα μελετᾶ ἐπὶ ἑβδομάδες καὶ ἐπὶ μῆνες τοὺς χάρτες τοῦ Τάννεμπεργ καὶ τῆς περιοχῆς του. Τελικὰ γνωρίζει κάθε μονοπάτι καὶ κάθε χιλιομετρικὸ ὁρόσημο. Ταξιδεύει σὲ ὁλόκληρη τὴν Ρωσσία. Ἀναζητεῖ ἐπιζῶντας, ὁμιλεῖ μὲ διασωθέντας καὶ ἀποκτᾶ βαθμηδὸν καὶ κατ' ὀλίγον μιὰ ὅλο καὶ σαφεστέρα εἰκόνα.

Αἱ ρωσσικαὶ ἀρχαὶ τῆς προβάλλουν συνεχῶς ἐμπόδια. Ἐπιθυμία των εἶναι νὰ λησμονηθοῦν ὅσο τὸ δυνατὸν γρηγορώτερα τὸ Τάνεμπεργ καὶ ὁ Σαμσόνωφ. Ἡ δραστήρια αὐτὴ γυναῖκα μὲ τὶς δυσάρεστες ἐρωτήσεις καὶ τὶς ἔρευνές της προκαλεῖ δυσφορία στὶς ρωσσικὲς ὑπηρεσίες.

Τελικὰ ὅμως ἡ κυρία Σαμσόνωφ νικᾶ.

Στὸν στρατὸ ὁ ἄνδρας της παραμένει ἀλησμόνητος καὶ ἡ ἀποφασιστικότης αὐτῆς τῆς γυναίκας προκαλεῖ παντοῦ τὸν θαυμασμό. Ὅλοι οἱ φίλοι βοηθοῦν. Τὸ Γενικὸ Ἐπιτελεῖο συγκινεῖται. Ἕνας διοικητὴς μονάδος λαμβάνει μιὰ παράξενη διαταγὴ καὶ κατὰ τὸ τέλος τοῦ Δεκεμβρίου τοῦ 1914 οἱ σκοποὶ τοῦ τμήματος τοῦ γερμανικοῦ ἀνατολικοῦ μετώπου εὑρίσκονται πρὸ μιᾶς ἐκπλήξεως.

Ἀπὸ τὴν ρωσσικὴ πλευρὰ ὑψώνεται μιὰ λευκὴ σημαία.

—Παύσατε πῦρ!

Δύο γερμανοὶ ἀξιωματικοὶ βγαίνουν ἀπὸ τὸ χαράκωμα καὶ διευθύνονται πρὸς τὰ συρματοπλέγματα. Δύο Ρῶσσοι ἀξιωματικοὶ προχωροῦν ἀπὸ τὴν ἄλλη πλευρὰ μὲ τὴν λευκὴ σημαία.

Οἱ κύριοι χαιρετοῦν ἐνῶ ἑκατοντάδες ὀφθαλμῶν στρατιωτῶν καὶ ἀπὸ τὰ δύο μέρη παρακολουθοῦν μὲ περιέργεια τὸ θέαμα. Μήπως τελειώνει ὁ πόλεμος; Μήπως τελειώνουν τὰ δεινά του καὶ πρόκειται νὰ συναφθῆ εἰρήνη;

Οἱ Ρῶσσοι ἀξιωματικοὶ ἐρωτοῦν ἂν ἀπὸ τῆς γερμανικῆς πλευρᾶς ὑπάρχει διάθεσις νὰ παραληφθῆ μία ἐπιστολή.

Οἱ Γερμανοὶ ἀξιωματικοὶ ἀπαντοῦν ὅτι πρέπει πρῶτα νὰ ἐρωτήσουν τοὺς προϊσταμένους των.

Οἱ κύριοι χαιρετοῦν κάμνουν μεταβολὴν καὶ ἐπιστρέφουν στὶς θέσεις

των. Ἡ ἐρώτησις τῶν Ρώσσων μεταβιβάζεται στὸ ἐπιτελεῖο. Μετὰ τρεῖς ὧρες ἔρχεται μιὰ καταπληκτικὴ ἀπάντησις.

Αὐτὴν τὴν φορὰν οἱ Γερμανοὶ εἶναι ἐκεῖνοι ποὺ ὑψώνουν λευκὴ σημαία. Καὶ πάλι ἀπὸ δύο ἀξιωματικοὶ προχωροῦν στὴν νεκρὴ ζώνη μέχρι τοῦ συρματοπλέγματος.

"Ἡ γερμανικὴ Ἀνωτάτη στρατιωτικὴ ἡγεσία, λέγει ὁ ἕνας ἀπὸ τοὺς δύο Γερμανοὺς ἀξιωματικοὺς εἶναι ἕτοιμη νὰ παραλάβη μιὰ ἐπιστολὴ ἀπὸ γερμανικῆς πλευρᾶς".

Ὁ Ρῶσσος ἀξιωματικὸς εὐχαριστεῖ, βγάζει μιὰ ἐπιστολὴ ἀπὸ τὸν μανδύα του καὶ τὴν ἐγχειρίζει μεταξὺ τοῦ συρματοπλέγματος. Ὁ Γερμανὸς ἀξιωματικὸς παίρνει τὸν φάκελλο καὶ τὸν βάζει στὸ γύρισμα τοῦ μανικιοῦ τοῦ μανδύου του.

Οἱ κύριοι χαιρετοῦν κάμνει καὶ πάλιν μεταβολὴ καὶ ἐπιστρέφει ἡ ρωσσικὴ ἀποστολὴ στὶς θέσεις της. Ὕστερα ἀπὸ λίγο βάλλουν τὰ μυδραλιοβόλα.

Ἡ ἐπιστολὴ ποὺ ἐδόθη στοὺς Γερμανοὺς προέρχεται ἀπὸ τὸν Ρῶσσο βουλευτὴ Γκούτσκωφ. Μὲ συγκινητικὰς ἐκφράσεις ἀποτείνεται στὶς γερμανικὲς ἀρχές, ἐξιστορεῖ τὴν ἀγωνία τῆς κυρίας Σαμσόνωφ καὶ τὶς παρακαλεῖ, παρὰ τὸν πόλεμο, νὰ τῆς ἐπιτρέψουν νὰ ἔλθη στὴν Γερμανία καὶ νὰ κάμη ἔρευνες σχετικὲς μὲ τὴν τύχη τοῦ ἀνδρός της.

Χάρτης τοῦ θεάτρου τοῦ πολέμου (Ἀνατολικὸν μέτωπον).

Περνοῦν ἀτελείωτοι μῆνες.

Τὸ θέρος τοῦ 1915 δίδεται μέσω Γενεύης ἡ ἄδεια σὲ μιὰ ὁμάδα ρωσσίδων ἀδελφῶν τοῦ Ἐρυθροῦ Σταυροῦ νὰ ἐπισκεφθοῦν ρωσσικὰ Στρατόπεδα αἰχμαλώτων στὴν Γερμανία. Αἱ γερμανικαὶ ἀρχαὶ ἔδωσαν αὐτὴν τὴν ἄδεια μὲ τὴν ρητὴν δήλωσι , ὅτι δὲν ἔχουν καμμίαν ἀντίρρησιν ἂν εἰς τὴν ὁμάδα αὐτὴ περιληφθῆ καὶ ἡ κυρία Σαμσόνωφ.

Ἔτσι ὑπὸ τὴν αἰγίδα τοῦ Ἐρυθροῦ Σταυροῦ ἡ θαρραλέα γυναῖκα ἐπιτυγχάνει ὅ,τι ἤθελε.

Αἱ γερμανικαὶ ἀρχαὶ τῆς παρέχουν ἀμέσως κάθε βοήθεια. Ἡ κυρία Σαμσόνωφ περιέρχεται τὰ διάφορα στρατόπεδα συγκεντρώσεως αἰχμαλώτων. Ἐξετάζει χιλιάδας ἀπὸ αὐτούς. Σὲ ὅλους ἀπευθύνει τὸ ἴδιο ἐρώτημα. "Ο-

λοι κουνοῦν ἀρνητικὰ τὸ κεφάλι των. Μερικοὶ ἔχουν δάκρυα στὰ μάτια. Ἄλλοι φιλοῦν μὲ εὐλάβεια τὸ φόρεμά της. Ὄχι, ὄχι δὲν εἴδαμε τὴν ἐξοχότητά του!

Ἡ Σαμσόνοβα! Σὲ ὅλα τὰ στρατόπεδα τῶν αἰχμαλώτων μεταβάλλεται σὲ θρυλικὴ φυσιογνωμία. Ἡ ἔρευνά της ὅμως εἶναι ματαία.

—Θέλω νὰ ἐπισκεφθῶ τὰ δάση καὶ τὸ πεδίο τῆς μάχης τοῦ Τάννεμπεργ, λέγει τελικὰ ἡ κυρία Σαμσόνωφ.

Οἱ Γερμανοὶ θέτουν στὴν διάθεσί της ἕνα στρατιωτικὸ αὐτοκίνητο καὶ τῆς δίδουν ὡς ὁδηγὸ ἕνα ἀξιωματικὸ ποὺ γνωρίζει καλὰ τὰ μέρη.

Καὶ ἡ γενναία αὐτὴ γυναῖκα μὲ τὴν μαύρη στολὴ τῆς ἀδελφῆς περιέρχεται τὸ πεδίο τῆς μάχης, τὰ ἕλη καὶ τὰ σιωπηλὰ δάση τῆς περιοχῆς τοῦ Τάννεμπεργ.

—Κύριε, ὑπάρχουν ἐδῶ πολλοὶ τάφοι ἀγνώστων Ρώσσων στρατιωτῶν;

Οἱ δήμαρχοι ἐκφράζουν τὴν λύπη τους, ὅτι δὲν ἠμποροῦν νὰ τῆς δώσουν καμμιὰ ἄλλη πληροφορία. Οἱ χωρικοὶ σηκώνουν τοὺς ὤμους. Ἔθαψαν ἐδῶ καὶ ἐκεῖ πολλοὺς σὲ ὁμαδικοὺς τάφους. Ὅλοι ἔμοιαζαν ἀναμεταξύ των. Μήπως θυμοῦνται κανένα πτῶμα μὲ γενειάδα καὶ μὲ διακριτικὰ στρατηγοῦ; Πολλοὶ εἶχαν γένεια καὶ διακριτικὰ στρατηγοῦ. Ἐπέρασε ὅμως τόσος καιρὸς ἀπὸ τότε ποὺ δὲν μποροῦν νὰ θυμηθοῦν καμμιὰ ἄλλη λεπτομέρεια.

Δὲν εὑρῆκαν πράγματα ἀξίας ἢ διάφορα ἄλλα ἀναγνωριστικὰ τῆς ταυτότητος τῶν νεκρῶν;

—Ὅλα αὐτὰ παρεδόθησαν στὶς ἀρχές, λέγει ὁ συνοδὸς ἀξιωματικός.

—Ὁ ἄνδρας μου εἶχε ἕνα χρυσὸ μεδαγιὸν μὲ τὴν εἰκόνα μου.

—Ἂν εὑρέθη κάτι τέτοιο θὰ παρεδόθη κανονικὰ ὅπου δεῖ. Ἡ παράδοσις τοῦ χρυσοῦ εἶναι ὑποχρεωτική. Ἔχομε πόλεμο κυρία".

Ἡ κυρία Σαμσόνωφ δὲν ἀπελπίζεται. Κτυπᾶ τὴν θύρα κάθε σπιτιοῦ χωρικῶν καὶ ἐρωτᾶ τοὺς ἐνοίκους του ἂν τυχὸν ἐβοήθησαν στὴν ταφὴ τῶν πεσόντων.

—Ἴσως θὰ μάθατε κάτι στὸ Κλάϊν Πίβνιτς τῆς λέγει μιὰ χωρικὴ ποὺ τὴν λυπήθηκε. Ἐκεῖ στὸ δάσος ὑπάρχουν πολλοὶ τάφοι Ρώσσων.

Ἀποκαλύψεις ἑνὸς χωρικοῦ.

Στὸ σπίτι τοῦ χωρικοῦ Μιχαὴλ Γιεδάμσκι στὸ Κλάϊν—Πίβνιτς ἡ κυρία Σαμσόνωφ πληροφορεῖται ὅτι ὁ χωρικὸς αὐτὸς μαζὺ μὲ ἕνα ξυλοκόπο ἔθαψαν στὸ δάσος ἕνα γενειοφόρο Ρῶσσο.

Ὁ Ρῶσσος αὐτὸς φοροῦσε μιὰ καταξεσχισμένη στολή, δὲν ἔφερε κανένα ἄλλο διακριτικό.

—Τίποτε, τίποτε;

Ἡ κυρία Σαμσόνωφ παρακαλεῖ γαλλιστὶ τὸν συνοδό της νὰ τὴν ἀφήση μιὰ στιγμὴ μόνη μὲ τὸν Γιερδάμσκι. Ἴσως ὁ χωρικὸς δὲν θὰ ἤθελε νὰ μιλήση παρουσία ἑνὸς ἀξιωματικοῦ. Ὁ συνοδὸς τῆς κυρίας Σαμσόνωφ δείχνει κατανόησι καὶ τὴν ἀφήνει μόνη μὲ τὸν Γιερδάμσκι.

—Ἀλήθεια δὲν βρήκατε τίποτε ἄλλο, τὸν ἐρωτᾶ ἡ κυρία Σαμσόνωφ μὲ

δάκρυα στὰ μάτια;

Ὁ Γιερδάμσκι κοιτάζει πρὸς τὴν θύρα. Ὕστερα πηγαίνει σὲ ἕνα ἐρμάριο καὶ βγάζει ἀπὸ αὐτὸ ἕνα φάκελλο.

—Εὗρηκα αὐτὸ ἐδῶ λέγει μὲ σιγανὴ φωνή. Καὶ ἀπὸ τὸν φάκελλο πέφτει ἀπάνω στὸ τραπέζι τὸ περιεχόμενό του:

Μὲ μιὰ κραυγὴ ἡ κυρία Σαμσόνωφ γέρνει πρὸς τὸ τραπέζι τὰ χέρια της καὶ πιάνει τὸ μενταγιόν.

Καὶ πάλι αἱ γερμανικαὶ ἀρχαὶ δείχνουν πλήρη κατανόησι καὶ τάκτ. Τὸ μενταγιόν, ἡ φωτογραφία ποὺ ἦταν μέσα του καὶ ἡ κατάθεσις τοῦ Γιερδάμσκι δὲν ἀφήνουν καμμιὰ ἀμφιβολία ὡς πρὸς τὴν ταυτότητα τοῦ νεκροῦ. Τὸν Ὀκτώβριο τοῦ 1915 παρουσία ἑνὸς ἀξιωματικοῦ, ἑνὸς χωροφύλακος καὶ ἑνὸς δικαστοῦ ἀνοίγεται ὁ τάφος ποὺ ὑπέδειξε ὁ Γιερδάμσκι.

Σιωπηλοὶ σκάπτουν οἱ χωρικοὶ ἐνῶ ἡ κυρία Σαμσόνωφ πηγαινοέρχεται ἐκεῖ κοντὰ μὲ ἕνα μανδῆλι στὸ στόμα. Τὴν φωνάζουν τότε μόνο ὅταν τὸ ἀποσυντεθειμένο πτῶμα ἐξετάφη καὶ ἐσκεπάσθη μὲ ἕνα πανί.

Οἱ χωρικοὶ μὲ τοὺς πλατεῖς ὤμους των τοποθετοῦνται μπροστὰ γιὰ νὰ μὴ ἀντικρύσῃ ἡ κυρία Σαμσόνωφ τὸ φρικτὸ θέαμα. Διαπιστοῦται ἐπισήμως ἡ ταυτότης τοῦ νεκροῦ καὶ μὲ πολλὴ διακριτικότητα οἱ σύνοδοί της ἀπομακρύνουν, τὴν κυρία Σαμσόνωφ ἀπὸ τὸ τραγικὸ αὐτὸ μέρος.

Αἱ γερμανικαὶ ἀρχαὶ ἔκαμαν καὶ κάτι ἄλλο ἀκόμη. Παρήγγειλαν ἕνα φέρετρο, ἐναπέθεσαν σ' αὐτὸ ὅ,τι ἀπέμεινε ἀπὸ τὸν στρατηγὸ Σαμσόνωφ καὶ μὲ ἕνα κάρρο τὸ μετέφεραν στὸν σιδηροδρομικὸ σταθμὸ τοῦ Γκρὸς Ντανχάϊμ ὅπου ἐπερίμενε ἤδη ἕνα σιδηροδρομικὸ βαγόνι. Καὶ πάλι σὲ ἕνα μικρὸ τμῆμα τοῦ μετώπου σταματᾶ ὁ πόλεμος γιὰ

Ρωσσική ἐπίθεση στήν Ἀνατολική Πρωσσία.

νὰ περάση ἀπὸ ἐκεῖ ὁ νεκρὸς στρατιωτικὸς ἡγέτης.

Στὸ νεκροταφεῖο τοῦ χωριοῦ 'Ακιμόβκα στὸ ρωσσικὸ διαμέρισμα τῆς Χερσῶνος εὑρῆκε τὴν τελευταία κατοικία του ὁ 'Αλέξανδρος Βασιλίεβιτς Σαμσόνωφ.

'Εκατομμύρια ἁπλῶν στρατιωτῶν δὲν κατώρθωσαν, οὔτε καὶ μετὰ θάνατον νὰ συγκινήσουν τὶς κρατικὲς ὑπηρεσίες. 'Η τύχη ὅμως τοῦ Σαμσόνωφ εἶναι ἕνα σύμβολόν, εἶναι ἕνα ἐπεισόδιον ποὺ ἀρκεῖ μόνο αὐτὸ γιὰ νὰ καταδικάση τὸν θάνατο εἰς αἰῶνα τὸν ἅπαντα.

Ἡ μήπως τὰ πράγματα εἶναι ἔτσι ὅπως τὰ ἐξιστορεῖ τὸ 1934. ὁ ἀντισυνταγματάρχης ἐν ἀποστρατεία Βάλτερ φὸν Ρορσάϊδ σὲ μιὰ προωρισμένη καὶ γιὰ τὸ πολὺ κοινὸ περιγραφὴ τῆς μάχης τοῦ Τάννεμπεργ;

" Ἡ ἡγεσία λέγει, καὶ τὸ στράτευμα εἶχαν τὴν τύχη νὰ ζήσουν μιὰ συντριπτικὴ νίκη, μιὰ νίκη ποὺ κατέληξε στὴν πλήρη καταστροφὴ τοῦ ἀντιπάλου, μιὰ νίκη ποὺ μόνο μιὰ φορὰ στὴν διάρκεια πολλῶν αἰώνων μποροῦν νὰ τὴν ζήσουν αἱ στρατιῶται".

Τὸ Τάννεμπεργ προκαλεῖ ἐν πάση περιπτώσει ἀπερίγραπτο ἐνθουσιασμὸ τὴν Γερμανία. 'Η προσοχὴ ὅλων ἀποσπᾶται ἀπὸ τὴν Μάρνη καὶ ἀπὸ τὸ Δυτικὸ Μέτωπο, καὶ ὅταν ἡ ὀγδόη γερμανικὴ στρατιὰ στρέφεται πρὸς τὸν πλησιέστερο ἀντίπαλό της, τὸν στρατηγὸ Ρέννενκαμπφ, ποὺ εὑρίσκεται ἀκόμη ἐπὶ ἀνατολικογερμανικοῦ ἐδάφους ὁ ἐνθουσιασμὸς γιὰ τὸ Χίνδεμπουργ καὶ τὸν Λούδενδορφ ἐκδηλώνεται μὲ φράσεις ὅπως εἶναι αἱ ἑξῆς:

"'Ο ὑποστράτηγος Λούδενδορφ, ὁ Γκνάϊζενάου τοῦ στρατηγοῦ Χίνδεμπουργ, τοῦ Μπλύχερ αὐτοῦ τῆς 'Ανατολικῆς Πρωσσίας σύμφωνα μὲ τὸ πνεῦμα τοῦ Κλάουζεβιτς διέταξε τὴν ἀπηνῆ καταδίωξι τοῦ ἐχθροῦ μέχρις ἐξαντλήσεως καὶ τῆς τελευταίας του ἀναπνοῆς καὶ τοῦ τελευταίου ἵππου του".

Τώρα ὁ Χίνδεμπουργ ἠμπορεῖ νὰ ἐφαρμόση στὴν πραγματικότητα αὐτὸ ποὺ ὀνειρεύετο σὲ ἐπανειλημμένα στρατιωτικὰ γυμνάσια. Τὴν καταστροφὴ τοῦ ἐχθροῦ μέσα στὸν λαβύρινθο τῶν Μασουρείων λιμνῶν.

'Ο Χίνδεμπουργ καὶ ὁ ἐπιτελάρχης τοῦ Λούδενδορφ ἔχουν κατὰ νοῦν ἕνα δεύτερο Τάννεμπεργ, τὴν κύκλωσι δηλαδὴ καὶ τὴν πλήρη καταστροφὴ τοῦ ἀντιπάλου. 'Ακόμη καὶ ὅταν ἦτο συνταξιοῦχος ὁ Χίνδεμπουργ περνοῦσε τὶς διακοπὲς του μελετῶν τὸ ἔδαφος στὴν 'Ανατολικὴ Πρωσσία καὶ ἰδιαιτέρως τὶς λίμνες τῆς Μασούρης.

'Ο Χίνδεμπουργ ἢ ὁ Λούδεμπουργ, ὅπως ὀνομάζουν μεταξὺ των τὸν γηραιὸ στρατηγὸ οἱ ἐπιτελεῖς του ἐκπονεῖ ἕνα σχέδιο κατὰ τοῦ Ρέννενκαμπφ καὶ τὸ σχέδιο αὐτὸ βασίζεται ἐπὶ τῆς βασικῆς ἰδέας του, τὴν ὁποία ἀνέπτυξε ἄλλοτε στὸ Λόϋτεν, ὁ Φρειδερῖκος ὁ Μέγας. Παρ' ὅλα ταῦτα, ὅπως παρατηρεῖ ὁ στρατηγὸς Χέρμανν φὸν Κούλ, ἡ μάχη τῆς Μασούρης δὲν ἦτο οὔτε Κάνναι, οὔτε Τάννεμπεργ: 45.000 αἰχμάλωτοι καὶ 150 τηλεβόλα πίπτουν στὰ χέρια τῶν Γερμανῶν. 'Ο Ρέννενκαμπφ ὅμως κατορθώνει νὰ διασώση ἐγκαίρως ὑποχωρῶν πρὸς ἀνατολὰς τὴν μεγάλη μάζα τῶν στρατευμάτων του.

Δὲν μπορεῖ νὰ γίνη λόγος οὔτε κατὰ τὴν μάχη τοῦ Τάννεμπεργ, οὔτε κατὰ τὴν μάχη τῆς Μασούρης ὅτι τὰ ρωσσικὰ στρατεύματα κατὰ δεκάδας χιλιάδων κατελήφθησαν ἀπὸ πρωτοφανῆ πανικὸ καὶ ἔπεσαν μέσα στὰ ἕλη

καὶ ἐκεῖ ἐπνίγησαν. Αὐτὸ εἶναι ἕνας μῦθος. Καὶ πολλοὶ ἦσαν ἐκεῖνοι πού ἐπίστευσαν σ' αὐτὸ τὸ μύθο καὶ πού διατείνοντο σοβαρώτατα ὅτι ὁλόκληρος ὁ τσαρικὸς στρατὸς ἐξεμηδενίσθη κατὰ τὰς δύο ἐκείνας μάχας.

Ἡ γέννησις τοῦ μύθου πρέπει νὰ ἀναζητηθῇ στὸ παλαιὸ ἀντικειμενικὸ σκοπὸ τοῦ Χίνδεμπουργ κατὰ τὰ γυμνάσια πού συνίστατο στὴν ἀπώθησι τοῦ ἐνδεχομένου ἐχθροῦ στὰ Μασούρεια ἕλη. Κατὰ τὸν πόλεμο δὲν ἐπετεύχθη αὐτὸς ὁ ἀντικειμενικὸς σκοπός. Μόνον ἀσήμαντα τμήματα τῆς στρατιᾶς τοῦ Ρέννενκαμπφ ἔπεσαν καὶ ἐπνίγησαν στὰ ἕλη αὐτά.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ IV

Ο ΚΑΪΖΕΡ ΣΤΟ ΑΝΑΤΟΛΙΚΟ ΜΕΤΩΠΟ

Μία περιγραφὴ τῆς μάχης.

Ὁ Ρῶσσος Γενικὸς Ἐπιτελάρχης Δανήλωφ διαπιστώνει ἐν τούτοις, στὸ ἐπιτελεῖο τοῦ στρατηγοῦ Ρέννενκαμπφ σοβαρὰς διαλυτικὰς τάσεις. Ἀσφαλῶς ὁ ἀνώτατος αὐτὸς στρατιωτικὸς ἔχει διαπιστώσει ἐκεῖνο πού οἱ Ρῶσσοι θὰ ὀνομάζουν σὲ λίγο "βάκιλλο τοῦ Τάννεμπεργ" δηλαδὴ ἕνα ἀκατανίκητο φόβο πρὸ τῶν Γερμανῶν καὶ τὴν πρόληψι ὅτι αὐτοὶ εἶναι ἀήττητοι.

Στὸ Λύκ, ὅπου τὴν νύκτα ἔχουν μεταφερθῇ γερμανικὲς ἐνισχύσεις ἀρκεῖ τὸ σφύριγμα μιᾶς ἀτμομηχανῆς γιὰ νὰ δράσῃ ἀμέσως ὁ βάκιλλος τοῦ Τάννεμπεργ καὶ νὰ προκληθῇ ταχεῖα ὑποχώρησις τῶν Ρώσσων. Δὲν ξεύρουν ὅτι ἀπέναντι των εὑρίσκονται μόνο μερικοὶ ἐθνοφρουροὶ μέσα στὰ πρόχειρα χαρακώματά των μὲ τὰ πόδια βυθισμένα στὸ νερὸ ὡς τὰ γόνατα γιατὶ ὅλη τὴν ἡμέρα εἶχε βρέξη πάρα πολύ.

Ὁ Γερμανὸς πολεμικὸς ἀνταποκριτὴς Ρόλφ Μπράντ παρακολούθησε καὶ ἀφηγήθη τὴν ἐξέλιξι τῆς μάχης στὴν Ἀνατολικὴ Πρωσσία:

"Ἡ ἡγεσία τῆς γερμανικῆς στρατιᾶς, λέγει, εἶχε δημιουργήση μιὰ λαβίδα προωθήσεως πέραν τοῦ Ἄγκερμπουργ διὰ τῆς ἀλύσεως τῶν λιμνῶν καὶ πλαγίως τῆς νοτίου ρωσσικῆς πτέρυγος ἰσχυρᾶς δυνάμεως. Τὸ γερμανικὸ ἱππικὸ εὑρίσκετο ἤδη στὰ νῶτα τῶν Ρώσσων.

"Σταματοῦμε στὴν νέα ἐκκλησία τοῦ Ντρέγκφουρτ. Σὲ ἀπόστασι μερικῶν ἑκατοντάδων μέτρων βάλει μιὰ βαρειὰ γερμανικὴ πυροβολαρχία. Τρέχω πρὸς τὰ ἐμπρὸς καὶ φθάνω ἐγκαίρως γιὰ νὰ ἰδῶ μιὰ ἀκτῖνα πυρὸς νὰ βγαίνῃ ἀπὸ τὸν σωλῆνα ἑνὸς τηλεβόλου.

"Προχωρῶ μερικὰ βήματα ὡς τὶς ὑπώρειες τοῦ λόφου, δεξιὰ τοῦ ἐπιτελείου τοῦ σώματος, πού εὑρίσκεται ἐκεῖ καὶ στέκομαι στὸ ὕψος τοῦ παλαιοῦ νεκροταφείου.

"Ἐπιβλητικὰ ἁπλώνεται μπροστά μου τὸ πανόραμα τοῦ πεδίου τῆς μάχης. Σὲ ἕνα ἐκτεταμένο ἡμικύκλιο καίονται μὲ μεγάλες φλόγες χωριὰ καὶ δάση. Σὲ ὅλα τὰ σημεῖα τοῦ ὁρίζοντος ὑπάρχουν μαῦρα σύννεφα τὰ ὁποῖα διώχνει πρὸς τὰ πλάγια ὁ ἄνεμος.

"Παρὰ τὸν ἥλιο, πού λάμπει ἀνάμεσα ἀπὸ ὁμίχλη βλέπει κανεὶς τὶς φλόγες πού ἀναπηδοῦν. Νὰ τώρα καίεται ὁ ζωολογικὸς κῆπος. Αὐτὸ φαί-

νεται ὅτι εἶναι συνέπεια τῆς ἐργασίας τῆς βαρείας μας πυροβολαρχίας.Καίεται τὸ Ροτενστάϊν. Καίεται τὸ Πρινόβεν.

"Κατὰ μῆκος τῶν ὀχθῶν τῆς λίμνης τοῦ Ρεζάου προχωρεῖ τὸ γερμανικὸ πυροβολικό. Διασχίζει τὴν ἐκτεταμένη κοιλάδα καὶ σὲ λίγο λαμβάνει θέσι στὶς ὑπώρειες τοῦ ὄρους. Διακρίνει κανεὶς πολὺ καλὰ τὰ ἕξη τηλεβόλα ποὺ βάλλουν, καὶ βλέπει τοὺς στρατιώτας ποὺ μεταφέρουν τὰ πολεμοφόδια νὰ καλύπτωνται πίσω ἀπὸ τὸν λόφο.

"Τώρα τὰ τηλεβόλα μας βάλλουν συχνότερα. Ὁ οὐρανὸς φαίνεται σὰν νὰ φλέγεται. Ὁ ὁρίζων ἐκτείνεται πρὸς τὰ πίσω ὅπου συνεχῶς καίονται νέα χωριά.

"Μὲ τὰ κυάλια βλέπει κανεὶς μαῦρα σημεῖα νὰ κινοῦνται σὲ ἀπόστασι τὸ ἕνα ἀπὸ τὸ ἄλλο. Εἶναι τὸ γερμανικὸ πεζικό, τὸ ὁποῖον κατὰ τὰ φαινόμενα, προελαύνει μὲ ἐξαιρετικὴ ταχύτητα.

Οἱ Ρῶσσοι ὑποχωροῦν μέσω Γκουμπίνεν, Ἀϊδκούνεν καὶ Βιλκόνσκι. Ὁ στρατηγὸς Ρέννενκαμπφ μεταβαίνει στὸ ἀσφαλὲς φρούριο τοῦ Κόβνο καὶ χάνει, ὅπως παρατηρεῖ ὁ Δανήλωφ κάθε ἐπαφὴ μὲ τὸ σῶμα του. Ὁ Γενικὸς ἐπιτελάρχης προσθέτει ἀκόμη καὶ τὰ ἑξῆς:

"Ἡ ἡγεσία τῆς στρατιᾶς εὑρίσκετο ἐν πλήρει συγχύσει καὶ ἡ ὑποχώρησις προσέλαβε ἀμέσως ἀνοργάνωτον χαρακτῆρα".

Μετὰ τὴν 15ην Σεπτεμβρίου κανεὶς Ρῶσσος στρατιώτης δὲν εὑρίσκεται ἐπὶ τοῦ ἀνατολικοῦ πρωσσικοῦ ἐδάφους. Ὁ αὐτοκράτωρ Γουλιέλμος ἔρχεται ἀπὸ τὸ Δυτικὸ στὸ Ἀνατολικὸ Μέτωπο, ἐπισκέπτεται τὰ μέρη ποὺ ἐπλήγησαν ἰσχυρῶς ἀπὸ τὰς μάχας, ἐπιθεωρεῖ αἰχμαλώτους καὶ πολεμικὴ λεία καὶ καταλήγει στὸ ἐσπευσμένο συμπέρασμα ὅτι ἡ Ρωσσία πρέπει νὰ θεωρηθῆ ἀπὸ τώρα ὡς ἡττηθεῖσα ὁριστικῶς καὶ ἀμετακλήτως.

"Θὰ ἀναπαυθοῦμε, τηλεγραφεῖ τὴν ἰδία στιγμὴ ὁ Ρέννενκαμπφ στὸν Τσάρο, θὰ ὀχυρωθοῦμε καὶ θὰ εἴμεθα ἐκ νέου ἕτοιμοι γιὰ τὸν ἀγῶνα".

Αὐτὸ ὅμως δὲν εἶναι τίποτε ἄλλο ἀπὸ λόγια, ποὺ πρόκειται νὰ συγκαλύψουν τὴν νέα ἧττα.

"Στὴν πραγματικότητα, διαπιστώνει ὁ Γενικὸς Ἐπιτελάρχης, ἀπεδείχθη ὅτι ἡ κατάστασις τῆς στρατιᾶς πολὺ χειρότερα ἦτο καὶ ἀπαιτοῦσε μιὰ βασικὴ ἀνακαίνισι".

Ἡ μοίρα τοῦ Ρέννενκαμπφ εἶναι ἐξ ἴσου τραγικὴ ὅσο καὶ τοῦ Σαμσόνωφ. Μετὰ τὴν ἔκρηξι τῆς ἐπαναστάσεως, τοῦ 1917 εἶναι ὑποχρεωμένος νὰ κρύπτεται. Ὑπὸ ψευδώνυμον ζῆ ὡς ψαρᾶς στὸ Ταγκαρὼφ στὴν Ἀζοφικὴ Θάλασσα, ἕως ὅτου ἀνακαλύπτεται καὶ ἕνας μπολσεβῖκος τοῦ σπάζει τὸ κρανίο μὲ τὸν ὑποκόπανο τοῦ ὅπλου του.

Βαρὺ Γερμανικὸ πυρ/κό.

Ἡ πλουσία σὲ ἀπώλειες ὑποχώρησις τοῦ Ρέννενκαμπφ ὀπίσω ἀπὸ τὴν

ἄλυσι τῶν λιμνῶν τῆς Μασούρης ἐστέρησε τὸν Χίνδεμπουργ τῆς συντριπτικῆς νίκης τὴν ὁποία ἤλπιζε νὰ καταγάγη. Παρ' ὅλα αὐτὰ εἶναι γιὰ τὴν Γερμανία μιὰ μεγάλη νίκη καὶ γιὰ τὴν Ρωσσία μιὰ σοβαρὰ ἧττα.

Καὶ πάλι ὅμως ἔπαιξαν σημαντικὸ ρόλο διάφορα ἄλλα γεγονότα, ποὺ ἐπηρέασαν κατὰ πολὺ τὸ ἀποτέλεσμα. Ὁ Ρέννενκαμπφ ὑπελόγιζε ἀρχικὰ ὅτι θὰ ὑπεστηρίζετο ἀπὸ τὴν δευτέρα στρατιὰ καὶ ὅτι ἔτσι δὲν θὰ ἦταν ὑποχρεωμένος νὰ ἐκκενώση τὴν Ἀνατολικὴ Πρωσσία. Ὁ στρατηγὸς Σιλίνσκι τὸν εἶχε διαβεβαιώση ρητῶς γι' αὐτό, τὴν τελευταία ὅμως στιγμὴ δὲν ἐτήρησε τὴν ὑπόσχεσί του.

Αὐτὴν τὴν φορὰν ὁ Σιλίνσκι ἔχει ἐπὶ τέλους κάποιο σοβαρὸ λόγο, ποὺ δὲν ἐνισχύει τὸν Ρέννενκαμπφ. Ἡ ἧττα τοῦ τελευταίου αὐτοῦ καλύπτεται ἀπὸ τὸν ἐνθουσιασμὸ τῆς νίκης. Γιατὶ αἰφνιδίως ἡ Ἀνατολικὴ Πρωσσία μετεβλήθη γιὰ τὴν Ρωσσία σὲ δευτερεῦον πολεμικὸ μέτωπο. Τὰ στρατεύματα τοῦ Τσάρου κατέφεραν πράγματι ἕνα βαρὺ πλῆγμα κατὰ τῆς Αὐστρουγγαρίας.

Φαλκενχάϋν – Χίνδεμπουργ.

Ὁ Αὐστριακὸς Γενικὸς Ἐπιτελάρχης Κόνραδ φὸν Χέτσενδορφ εἶχε σχεδιάσει νὰ εἰσδύση μὲ ἕνα ἑκατομμύριο ἀνδρῶν στὴν Ρωσσία καὶ νὰ καταφέρη ἔτσι θανάσιμο πλῆγμα κατὰ τοῦ ρωσσικοῦ κολοσσοῦ. Ὅταν ἄρχισε τὴν προέλασί του εἶχε ὑπὸ τὰς διαταγάς του ἀντὶ τοῦ ἑνὸς ἑκατομμυρίου μόνο 750.000 ἄνδρας γιατὶ ἡ ἐπιστράτευσις δὲν εἶχε ἐπιτύχει ὅπως προεβλέπετο.

Ἐκτὸς αὐτοῦ οἱ Ρῶσσοι ἐγνώριζαν τὰ σχέδια τοῦ Κόνραδ γιατὶ τὰ εἶχε προδώση ὅλα ὁ αὐστριακὸς συνταγματάρχης Ρέδλ. Ἂν καὶ ὁ Ρέδλ εἶχε φυλακισθῆ ἀπὸ καιροῦ, κανεὶς ἐν τούτοις στὴν Βιέννη δὲν ἔλαβε τὸν κόπο νὰ ἀλλάξη τὰ προδοθέντα σχέδια.

Γερμανικὴ ὑποστήριξις τὴν ὁποίαν ὑποσχέθηκε ἄλλοτε ὁ Μόλτκε καὶ ἡ ὁποία ἐζητήθη ἀπὸ τὸν Κόνραδ, ἀποκρούεται ἀπὸ τὸ Βερολῖνο μὲ τὶς λέξεις:

"Ἔχετε μεγάλο στρατό. Μπορεῖτε μόνοι σας νὰ νικήσετε τοὺς Ρώσσους".

Ἔτσι ὁ Κόνραδ ἀρχίζει τὴν ἐκστρατεία του καὶ προωθεῖται στὸ ρωσσικὸ ἔδαφος μόνο μὲ τὰ τρία τέταρτα τοῦ ἀρχικὰ προβλεφθέντος στρατοῦ. Ὁ στρατηγὸς Ντάνκλ καταδιώκει τοὺς Ρώσσους στὸ Λουμπλίν. Ὁ στρατηγὸς Ἄουφφεμπεργ τοὺς ἀπωθεῖ πρὸς τὸ Χόλμ. Αὐτὲς ὅμως εἶναι ἀρχικὲς ἐπιτυχίες. Ὅταν τρεῖς ρωσσικαὶ στρατιαὶ προβαίνουν σὲ ἀντεπίθεσι, οἱ Αὐστριακοὶ ὑποχρεοῦνται νὰ ὑποχωρήσουν μαχόμενοι, νὰ ἐκκενώσουν τὴν Λεμβέργη, τὴν στενωπὸ τοῦ Ντούκλα στὰ Καρπάθια, τὴν Βουκοβίνα καὶ ὁλόκληρη σχεδὸν τὴν Γαλικία.

Ἄνω τοῦ ἑνὸς τρίτου τοῦ στρατοῦ τοῦ Κόνραδ χάνεται. 200.000 νεκροὶ καὶ 100.000 αἰχμάλωτοι. Εἶναι τὸ ἄνθος τοῦ αὐστρουγγρικοῦ στρατοῦ.

Τώρα μόλις, ἀλλὰ πολὺ ἀργά, στέλλει ὁ Φαλκενχάϋν στὸν Αὐστριακὸ σύμμαχο γερμανικὴ βοήθεια. Ἡ καταστροφὴ δὲν ἠμπορεῖ νὰ ἐπανορθωθῇ.

Οἱ Ρῶσσοι εὑρίσκονται στὸν Σὰν καὶ ἡ ἐσπευσμένη ἐπέμβασις τῆς στρατιᾶς τοῦ Χίνδεμπουργ κατορθώνει μόνο νὰ ἐμποδίση νὰ μεταβληθῆ ἡ ἧττα σὲ γενικὴ κατάρρευσι.

Μὲ κοινὰς προσπαθείας οἱ Γερμανοὶ καὶ οἱ Αὐστριακοὶ ἀπωθοῦν τοὺς Ρώσσους μέχρι τῆς Βαρσοβίας. Τώρα ὅμως ἔρχεται ἐναντίον των μιὰ στρατιὰ ἑκατομμυρίων τὴν ὁποίαν ἐν τῷ μεταξὺ συνεκέντρωσε ὁ Μέγας Δοὺξ Νικολάϊ Νικολάϊεβιτς. Ὁ ρωσσικὸς ὁδοστρωτῆρας συνεχίζει τὸν δρόμο του, σὰν νὰ μὴ ὑπῆρχε ποτὲ ἡ ἧττα τοῦ Τάννεμπεργ.

Εἶναι ἀπολύτως περιττὸ νὰ ἐξιστορήσωμε τὴν ἐξέλιξι τῶν μαχῶν. Σημασία ἔχει μόνο ὅτι τελικὰ οἱ Ρῶσσοι εὑρέθησαν μέσα σὲ ἕνα τεράστιο θύλακα. Γερμανικὰ καὶ αὐστριακὰ στρατεύματα δὲν ἔχουν ἀνάγκη νὰ κάμουν τίποτε ἄλλο παρὰ νὰ σχηματίσουν ἕνα φρᾶγμα μεταξὺ τῆς Ἀνατολικῆς Πρωσσίας καὶ τῆς Ἀνατολικῆς Γαλικίας, ἕνα τεράστιο πραγματικὰ φράγμα, γιὰ νὰ τερματίσουν ὁριστικῶς καὶ τελεσιδίκως τὸν ἀγῶνα.

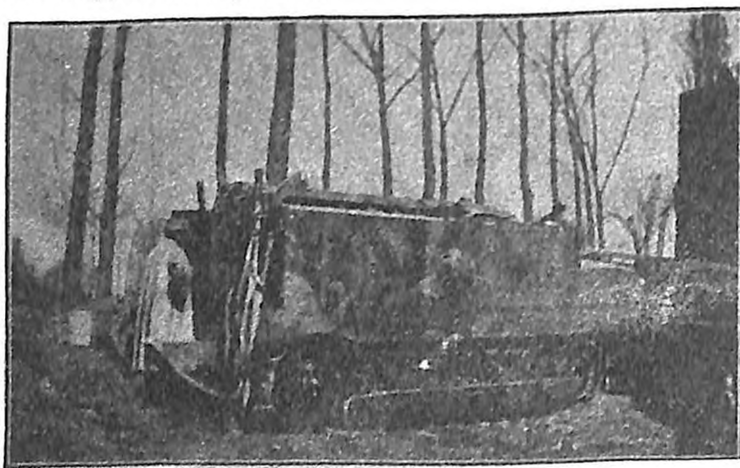
Αὐτὴ εἶναι ἡ μεγάλη ἰδέα τοῦ Χίνδεμπουργ καὶ τοῦ Λούδενδροφ.

Διακόσιες χιλιάδες ἄνδρες ζητεῖ ὁ Λούδενδορφ νὰ τοῦ δώση ὁ Φαλκενχάϋν ἀπὸ τὸ δυτικὸ μέτωπο. Ὁ Γενικὸς Ἐπιτελάρχης ὅμως διστάζει. Ἡ προτεινομένη τεραστία κυκλωτικὴ κίνησις τοῦ φαίνεται ἀκατανόητος. Ἐκτὸς αὐτοῦ δὲν ἐγκαταλείπει τὰ σχέδια νὰ προωθηθῆ στὸ δυτικὸ μέτωπο πρὸς τοὺς λιμένας τῆς θαλάσσης τῆς Μάγχης καὶ δημιουργήση ἔτσι ἕνα ἔνδοξο ὄνομα.

Ὁ Φαλκενχάϋν δὲν θέλει νὰ διαθέση οὔτε ἕνα ἄνδρα στὸν Χίνδεμπουργ. Ἀντὶ νὰ καταστρέψη τὸν ὁδοστρωτῆρα μὲ ἕνα κτύπημα διατάσσει τὸν Χίνδεμπουργ νὰ περιορισθῆ μόνο σὲ ἐπὶ μέρους ἐπιχειρήσεις.

"Ἂν ὁ Φαλκενχάϋν παραμείνη, γράφει ὁ Λούνδεδορφ στὸν Κάϊζερ, ὁ πόλεμος εἶναι χαμένος".

Ὁ Φαλκενχάϋν ὅμως μένει. Ἡ μεγάλη ἀποφασιστικὴ μάχη δὲν συνάπτεται. Καὶ ὅταν πέφτει τὸ πρῶτο χιόνι στὴν Εὐρώπη, καλύπτει στὸ ἀνατολικὸ καὶ στὸ δυτικὸ μέτωπο σταθεροποιημένα μέτωπα, χαρακώματα, προχώματα καὶ συρματοπλέγματα.

Ἕνα τάνκ

Στρατιώτης τοῦ 1915.

Ὄχι ἐνθουσιασμοί, στίς 24 Ἀπριλίου τοῦ 1915 οἱ στρατιωται μεσ τὰ χαρακώματα σὲ ἀπόσταση 150 μέτρων ἀπὸ τὰ φυλάκια τῶν Γερμανῶν.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ V

Η ΑΥΣΤΡΟΥΓΓΑΡΙΑ ΚΑΤΑ ΤΗΣ ΡΩΣΣΙΑΣ

Σειρὰ ἐπιθέσεων.

Ἄς δοῦμε τώρα σὲ γενικὲς γραμμὲς ἀπὸ ποία στάδια ἐπέρασαν τὰ πράγματα γιὰ νὰ φθάσουν ἕως ἐδῶ.

Μία Αὐστρογερμανικὴ ἐπίθεσις ἀρχίζει τὴν 28ην Σεπτεμβρίου 1914 καὶ τερματίζεται κατὰ τὰ τέλη τοῦ Νοεμβρίου.
Στὴν ἀρχὴ οἱ Γερμανοὶ προελαύνουν καὶ καταλαμβάνουν τὴν Βαρσοβία. Ἀκολουθεῖ ἀμέσως μεγάλη Ρωσσικὴ προώθησις μέσα στὸ Πολωνικὸ ἔδαφος καὶ τὴν 18ην Ὀκτωβρίου ἡ 9η Γερμανικὴ στρατιὰ ἀναγκάζεται νὰ ἐγκαταλείψη τὴ Βαρσοβία. Τὴν 11ην ὅμως Νοεμβρίου ἡ ἰδία στρατιὰ ὑπὸ τὸν στρατηγὸν Μάκενζεν ἀναλαμβάνει ἐπίθεσιν στὸ κεντρικὸ καὶ στὸ βόρειο τμῆμα τῆς πολωνίας καὶ τὴν 17ην Νοεμβρίου ἐκδηλοῦται καὶ ἡ Αὐστριακὴ ἐπιθετικὴ κίνησις στὴ νότιο Πολωνία μέχρι τῶν Καρπαθίων ὀρέων. Διεξήχθησαν ἔτσι πολλαὶ μάχαι στὴν περιοχὴ τῶν ποταμῶν Μπζοῦρα Ράφκε, Πολίτσα καὶ Νίντα ποὺ εἶχαν ὡς ἀποτέλεσμα τὴν γενικὴ ὑποχώρησι τῶν Ρώσσων. Τὴν 20ην Δεκεμβρίου ἐσταθεροποιήθη τὸ μέτωπον στὸν ποταμὸ Βιστούλα ἀπὸ τὴν συμβολή του μὲ τοὺς ποταμοὺς Μπζοῦρα πρὸς Β καὶ Νίντα πρὸς Ν ποὺ ἐπεκτείνεται στὸν τομέα τῶν Αὐστριακῶν στρατευμάτων ὡς τὰ Καρπάθια ὄρη κοντὰ στὸν ποταμὸ Ντοὺνάζεκ.

Κατὰ τὰς ἀρχὰς τοῦ 1915 καὶ οἱ Ρῶσσοι καὶ οἱ Γερμανοὶ ἀπεφάσισαν νὰ ἀναλάβουν νέα ἐπίθεσι. Ὁ Χίντεμπουργ προλαμβάνει ὅμως τὸν Ρῶσσο ἀρχιστράτηγο μεγάλο δοῦκα Νικόλαο Νικολάγιεβιτς, θεῖο τοῦ Τσάρου Νικολάου καὶ ἀρχίζει πρῶτος τὴν ἐπίθεσί του, τὴν 15ην Φεβρουαρίου 1915, κατὰ τῶν δύο πτερύγων τῆς Ρωσσικῆς στρατιᾶς. Κατὰ τῆς Βορείας πτέρυγος ἐπιτίθενται αἱ Γερμανικαὶ καὶ κατὰ τῆς νοτίας αἱ Αὐστριακαὶ δυνάμεις. Ἐνῶ ὅμως ἡ Αὐστριακὴ ἐπίθεσις σημειώνει πταγώδη ἀποτυχία, ἡ Γερμανικὴ ἐπιτυγχάνει καὶ τὴν 20ην Φεβρουαρίου ὁ κύριος ὄγκος τῆς Ρωσσικῆς στρατιᾶς, ἀποτελούμενος ἀπὸ 120.000 ἄνδρες κυκλώνεται καὶ αἰχμαλωτίζεται κοντὰ στὸ Αὐγουστώφ. Ἡ ἀποτυχία ὅμως τῆς Αὐστριακῆς ἐπιθέσεως εἶχε σὰν συνέπεια τὴν παράδοση τῆς Αὐστριακῆς Φρουρᾶς τῆς ὀχυρωμένης πόλεως τοῦ Πσέμυσλ. Ἡ Φρουρὰ αὐτὴ ἀποτελουμένη ἀπὸ 2.600 Ἀξιωματικοὺς καὶ 116.000 ἄνδρας παρεδόθη στοὺς Ρώσσους τὴν 19ην Μαρτίου τοῦ 1915 ὑποκύψασα στὴν πεῖνα.

Οἱ Ρῶσσοι ποὺ ἐνεθαρύνθησαν ἀπὸ αὐτὴν τὴν ἐπιτυχία ἐπεχείρησαν

τὸν 'Απρίλιο τοῦ 1915 νέα ἐπίθεση, ἡ ὁποία συνεκρατήθη χάρις στὴν ἐπέμβαση τῶν Γερμανικῶν στρατευμάτων.

Τὸ σχέδιον τοῦ Φαλκενχάϋν

'Εν τῷ μεταξὺ ὁ στρατηγὸς Φαλκενχάϋν, ποὺ ὅπως γνωρίζουμε εἶχε διαδεχθῆ τὸν στρατηγὸν Μόλτκε στὴν ἀρχηγία τοῦ μεγάλου Γερμανικοῦ Γενικοῦ 'Επιτελείου βασιζόμενος στὴν σταθεροποίηση τοῦ μετώπου, ποὺ εἶχεν ἐπέλθη στὴ Δύση, ἐσκέφθη νὰ ἐπετύχη τὴν κρίση τοῦ ὅλου πολέμου στὸ 'Ανατολικὸ Μέτωπο. 'Απεφάσισε λοιπὸν μὲ μία μεγάλη ἐπίθεση νὰ διασπάση τὸ νότιο Ρωσσικὸ μέτωπο. Ταυτοχρόνως παραπλανητικὴ Γερμανικὴ 'Επιθετικὴ δρᾶσις στὴν Λιθουανία καὶ στὴν Κουρλανδία θὰ προσείλκυε τὴν προσοχὴ τοῦ μεγάλου Δουκὸς Νικολάου ποὺ ἐπίστευε πραγματικά, ὅτι ἐκεῖ θὰ ἐξεδηλοῦτο ἡ κυρία ἐπίθεσις τῶν Γερμανικῶν δυνάμεων. Ὁ Φαλκενχάϋν ἐνίσχυσε τὴν Γερμανικὴ στρατιὰ μὲ δύο στρατιὰς ἀκόμη, τὴν 10ην καὶ τὴν 11ην.
Ἔτσι τὴν 9ην Μαΐου ὁ στρατηγὸς Μάκενσεν, Δ/τῆς τῆς 11ης στρατιᾶς, διέσπασε τὸ νότιο Ρωσσικὸ μέτωπο καὶ ἀνάγκασε τὰ Ρωσσικὰ στρατεύματα νὰ συμπτυχθοῦν πρὸς τὰ ΒΑ καὶ νὰ ἐγκαταλείψουν τὴν Λεμβέργη, ποὺ ἀνακατελήφθη τὴν 22αν 'Ιουλίου. Ταυτοχρόνως, κάτω ἀπὸ τὴν πίεσι τῆς Γερμανικῆς ἐπιθέσεως τὰ Ρωσσικὰ στρατεύματα τοῦ Βορείου μετώπου ἀναγκάσθηκαν νὰ διαβοῦν τὸν ποταμὸν Νάρεβ, μὲ ἀποτέλεσμα τὴν 5ην Αὐγούστου τμήματα τῆς 9ης Γερμανικῆς στρατιᾶς νὰ ἀνακαταλάβουν τὴ Βαρσοβία. Σὲ ὅλες αὐτὲς τὶς μάχες τὰ Ρωσσικὰ στρατεύματα, ἀκολουθοῦντα τὴν τακτική, ποὺ ἔσωσε τὴ Ρωσσία κατὰ τὴν ἐκστρατεία τοῦ Μεγάλου Ναπολέοντος, κατέστρεφαν ἐνῶ ὑποχωροῦσαν, τὰ πάντα καὶ ἐματαίωναν κάθε προσπάθεια κυκλώσεώς των ἀπὸ τοὺς Γερμανούς.

'Αλλαγαὶ στὴν Ἡγεσία

Τελικὰ αἱ ἐπιχειρήσεις αὐτὲς ἐσταμάτησαν τὸν Νοέμβριο καὶ ἐσταθεροποιήθη τὸ Αὐστρογερμανικὸ μέτωπο χωρὶς νὰ ἐπιτευχθῆ ἡ κρίσις τοῦ ὅλου πολέμου ὅπως τὸ ὀνειρεύθη στὴν ἀρχὴ ὁ στρατηγὸς Φαλκενχάϋν.

'Εν τῷ μεταξὺ ὁ μέγας δοὺξ Νικόλαος ἀναγκάσθηκε νὰ παραιτηθῆ ἀπὸ τὴν ἀρχιστρατηγία τῶν Ρωσσικῶν στρατευμάτων, ἀνέλαβε δὲ ἀρχηστράτηγος ὁ Τσάρος Νικόλαος ὁ II μὲ 'Επιτελάρχην του τὸν στρατηγὸ 'Αλέξεγιεφ. Τὸ 1916 γιὰ ἀντιπερισπασμὸ κατὰ τῶν Γερμανικῶν ἐπιθέσεων στὴν περιοχὴ τοῦ Βερδέν, τὰ Ρωσσικὰ στρατεύματα, ὑπὸ τὸν στρατηγὸ Μπρονσίλωφ ἀνέλαβον γενικὴ ἐπίθεση. Ὁ Ρωσσικὸς ὁδοστρωτὴρ ἐσημείωσε πάλι μερικὲς θεαματικὲς ἐπιτυχίες, τελικὰ ὅμως συνεκρατήθη ἀπὸ τοὺς Γερμανούς. Πάντως οἱ Ρῶσσοι ἀνακατέλαβον τὴ Βουκοβίνα καὶ τμῆμα τῆς Γαλικίας καὶ συνέλαβαν 400.000 Αὐστριακοὺς ὡς αἰχμαλώτους.

Τὴν ἀντικατάσταση τοῦ μεγάλου δουκὸς Νικολάου στὴν ἀνωτάτη ἡγεσία τῶν Ρωσσικῶν δυνάμεων, ἀκολούθησε καὶ ἡ ἀντικατάστασις τοῦ στρατηγοῦ Φαλκενχάϋν ὡς ἀρχηγοῦ τοῦ Γερμανικοῦ 'Επιτελείου. Κατόπιν διαταγῆς τοῦ Κάιζερ ὁ στρατάρχης Χίντεμπουργκ ἀνέλαβε, τὴν 29ην Αὐγούστου 1916 τὰ καθήκοντα τοῦ Γενικοῦ 'Επιτελάρχου, μὲ ἄμεσο βοη-

θὸ του τὸν στρατηγὸ Λούντεντορφ.
Ἀπεφασίσθη ἐπίσης ἡ ἑνότης στὴν διοίκηση τῶν Αὐστρογερμανικῶν στρατευμάτων ποὺ ἐτάχθησαν ὅλα ὑπὸ τὸν στρατάρχη Χίνδεμπουργκ.

Ἀλλ᾽ εἶναι καιρὸς τώρα νὰ ἀσχοληθῶμεν συντόμως καὶ μὲ τὰ ἄλλα μέτωπα τοῦ πολέμου πρὶν νὰ ἐπανέλθωμεν στὰς γιγαντομαχίας ποὺ διεξήχθησαν στὸ δυτικὸ Μέτωπο.

Ἕνας Γενικὸς Ἀπολογισμὸς

Πρωτοῦ ὅμως νὰ συνεχίσωμεν τὴν ἀφήγησή μας, δὲν εἶναι ἄσκοπο νὰ κάνωμε ἕνα Γενικὸ Ἀπολογισμὸ τῶν Ἐπιχειρήσεων ποὺ διεξήχθησαν ἕως τώρα τόσο στὸ δυτικὸ ὅσο καὶ στὸ Ἀνατολικὸ Μέτωπο.

Ο πόλεμος κινήσεων ἔχει τερματισθῆ. Ὁ ἀπολογισμός, τὸν ὁποῖον κανεὶς δὲν λαμβάνει τὸν κόπο νὰ κάμη ἔχει ὡς ἑξῆς:

α) Στὴν Δύσι τὸ σχέδιο Σλῆφφεν ἔχει ἀποτύχη. Μὲ τὴν γερμανικὴ ὑποχώρησι στὸν Μάρνη καὶ τὴν ἀποτυχοῦσα προώθησι στὴν Φλάνδρα ὅλοι οἱ τεθέντες ἀντικειμενικοὶ σκοποὶ δὲν ἐπετεύχθησαν.

β) Στὸ ἀνατολικὸ μέτωπο παρὰ τὴν μάχη τοῦ Τάννεμπεργ δὲν κατορθώθη νὰ πληγοῦν ἀποτελεσματικὰ οἱ Ρῶσσοι. Μία ἐξασθένησις τῆς Ρωσσίας ἐμποδίσθηκε ἀπὸ τὴν ἄρνησι τοῦ Φαλκενχάϋν νὰ δεχθῆ τὰς προτάσεις τοῦ Χίνδεμπουργ—Λούδενδορφ.

γ) Ὁ μοναδικὸς σύμμαχος τῆς Γερμανίας, ἡ Αὐστρουγγαρία, ὑπέστη μεγάλη αἱματοχυσία στὴν Γαλικία καὶ δὲν μπορεῖ νὰ συνέλθη ἀπὸ τὴν ἧττα.

δ) Ἡ μόνη πιθανότης ἐπιτυχίας τῶν κεντρικῶν δυνάμεων, νὰ κτυπήσουν τὸν ἀντίπαλο στὴν δύσι μὲ ταχέα πλήγματα, ἔχει περάσει. Μὲ αὐτὸν τὸν τρόπο ἡ ὑπεροχὴ τῆς ἀντιθέτου πλευρᾶς σὲ ἀνθρώπους καὶ σὲ ὑλικὸν θὰ ἀσκήση ἀκόμη μεγαλυτέρα ἐπίδρασι.

Ὁ πόλεμος ἔχει χαθῆ.

Ὅταν τὸ 1914 πλησιάζει πρὸς τὸ τέρμα του μπορεῖ ὁ καθεὶς νὰ μετρήση στὰ δάκτυλα του, πῶς θὰ τελειώση ὁ πόλεμος. Ἡ προφητικὴ φράσις τοῦ Μόλτκε "Μεγαλειότατε, ἐχάσαμε τὸν πόλεμο" ἔθεσε πραγματικὰ τὸν δάκτυλο ἐπὶ τὸν τύπον τῶν ἥλων.

Φυσικὰ δὲν συνιστᾶται νὰ λέγωνται τέτοια πράγματα στὴν Γερμανία τὸ τέλος τοῦ 1914 καὶ τὰς ἀρχὰς τοῦ 1915. Θὰ ἐθεωρεῖτο αὐτὸ ἔγκλημα ἐσχάτης προδοσίας. Καὶ ἐκτὸς αὐτοῦ ὁ αὐτοκράτωρ καὶ οἱ στρατηγοὶ του ζοῦν μὲ αὐταπάτες. Πιστεύουν μόνο ὅτι ὁ πόλεμος θὰ συνεχισθῆ, ἀνεξαρτήτως μὲ ποιὸ τρόπο καὶ φυσικὰ θὰ τελειώση μόνο μὲ μιὰ γερμανικὴ νίκη.

Ἀπώλειαι θὰ ὑπάρχουν. Ἡ σημασία των ὅμως σκοπίμως μειώνεται ἀπὸ τοὺς ὑπευθύνους.

ΜΕΡΟΣ ΤΕΤΑΡΤΟ

ΤΑ ΑΛΛΑ ΜΕΤΩΠΑ

ΚΕΦΑΛΑΙΟ Ι

Η ΕΠΙΘΕΣΙΣ ΚΑΤΑ ΤΗΣ ΣΕΡΒΙΑΣ

Αὐστρουγγαρία κατὰ τῆς Σερβίας

Ὁ πόλεμος ἐναντίον τῆς Σερβίας τὸν ὁποῖο τόσον ἐπιθυμοῦσε ἦτο μία συνεχῶς ἀπογοήτευσις γιὰ τὸν Ἐπιτελάρχη τοῦ Αὐστρουγγρικοῦ στρατοῦ στρατηγὸ Κόνραδ Φὸν Χέτσεντορφ. Ἐναντίον τῆς Σερβίας παρετάχθησαν ἡ 5η καὶ 6η Αὐστρουγγρικὲς στρατιὲς καὶ τὸ σῶμα στρατοῦ τοῦ Βανάτου τοῦ Τάμεσβαρ συνολικῶς δυνάμεως 250.000 ἀνδρῶν, ὑπὸ τὸν στρατηγὸ Ποτιόρεκ ποὺ ἦτο αὐτόπτης μάρτυς τῆς δολοφονίας τοῦ διαδοχικοῦ ζεύγους τῆς Αὐστρουγγαρίας στὸ Σεράγιεβο.

Ὁ Σερβικὸς στρατός, ἀποτελούμενος ἀπὸ 10 Μεραρχίες συνολικῆς δυνάμεως 270.000 ἀνδρῶν, ὑπὸ τὸν γηραιὸ βοεβόδα Ποῦτνικ, συνεγκεντρώθη σχεδὸν ὁλόκληρος Ἀνατολικὰ τοῦ Βαλίεβο μὲ τέτοιον τρόπο ὥστε, ἀναλόγως τῶν περιστάσεων νὰ μπορῆ νὰ δράση ἀμυντικὰ εἴτε πρὸς τὸν Σαύο, εἴτε πρὸς τὸν Δρίνα ποταμὸ ποὺ ἦσαν αἱ φυσικαὶ γραμμαὶ τῆς ἀμύνης του στὰ Αὐστροσερβικὰ σύνορα.

Τὴν ἐπίθεση ἄρχισε ὁ Ποτιόρεκ κατὰ τὸ δεύτερο δεκαήμερο τοῦ Αὐγούστου τοῦ 1914. Ὕστερα ἀπὸ ἀγῶνα μιᾶς ἑβδομάδος τὰ Αὐστρουγγρικὰ στρατεύματα, τὴν 24ην Αὐγούστου ἐσταμάτησαν τὴν προέλασή των καὶ ἐξεκένωσαν τὸ τμῆμα τοῦ Σερβικοῦ ἐδάφους ποὺ εἶχαν προσωρινὰ καταλάβη.

Ὁ Ποτιόρεκ ποὺ ὀνειρεύετο δάφνας νικητοῦ ἀφῆκε κατὰ τὴν ὑποχώρηση του 50000 αἰχμαλώτους.

Ὁ Στρατηγὸς ὅμως Φὸν Χέτσεντορφ ἐπέμενε στὸ ἀρχικό του σχέδιο τῆς ὁλοκληρωτικῆς ἐξοντώσεως τῆς Σερβίας. Ἐνίσχυσε τὴν στρατιὰ τοῦ Ποτιόρεκ καὶ τὸν διέταξε νὰ ἀναλάβη νέα ἐπίθεση. Ἀπὸ τῆς 15ης μέχρι τῆς 28ης Νοεμβρίου διεξήχθησαν σφοδρότατοι μάχαι στὴν ὀροσειρὰ τοῦ Ροῦδνικ ὅπου εἶχε συμπτυχθῆ ὁ Σερβικὸς στρατός. Ὁ Ποτιόρεκ δὲν ἐπρόλαβε νὰ πανηγυρίση τὴ νίκη του. Τὴν 3ην Δεκεμβρίου ἰσχυροτάτη ἐπίθεσις τοῦ στρατηγοῦ Ποῦτνικ ἀπώθησε τοὺς Αὐστριακοὺς μὲ μεγάλας ἀπωλείας στὴν ἄλλη ὄχθη τοῦ Δουνάβεως.

Οἱ Σέρβοι ἀνακατέλαβαν τὸ Βελιγράδι ποὺ εἶχαν ἐγκαταλείψει κατὰ τὴν ὑποχώρησί των.

Ἡ παρέμβασις τῆς Βουλγαρίας

Τὰ γεγονότα τώρα διαδέχονται τὸ ἕνα τὸ ἄλλο μὲ κινηματογραφικὴ ταχύτητα.
Τὴν 8ην Σεπτεμβρίου τοῦ 1915 ὁ Τσάρος Φερδινάνδος τῆς Βουλγαρίας ὑπογράφει συνθήκην συμμαχίας μὲ τὰς Κεντρικὰς Αὐτοκρατορίας. Τὴν 22αν Σεπτεμβρίου ἀκολουθεῖ ἡ διαταγὴ τῆς Γενικῆς κινητοποιήσεως τοῦ Βουλγαρικοῦ στρατοῦ. Στὴν 'Ελλάδα, τὴν 23ην Σεπτεμβρίου, ὁ Βενιζέλος διακηρύσσει ὅτι ἡ 'Ελλὰς πρέπει νὰ βοηθήση τὴ Σερβία. 'Ο Βασιλεὺς ὅμως Κων/νος, ἀκολουθῶν τὴν γνώμη τῶν στρατιωτικῶν του συμβούλων, προτιμᾶ νὰ μείνη πρὸς τὸ παρὸν οὐδέτερος. 'Ο Βενιζέλος ἀναγκάζεται νὰ παραιτηθῆ. Τὴν 4ην 'Οκτωβρίου ἡ Γαλλία καὶ ἡ Ρωσσία – ἡ Μεγάλη Βρεττανία παραδόξως δὲν ἔλαβε μέρος στὸ διάβημα – καλοῦν τὸν Τσάρο τῆς Βουλγαρίας νὰ ἐκδιώξη τοὺς Γερμανοὺς ἀξ/κούς, ποὺ ἔβριθαν μέσα στὸ στρατό του.
'Ο Φερδινάνδος ἀπορρίπτει τὸ συμμαχικὸ τελεσήγραφο. Τὴν ἑπομένη – 5η 'Οκτωβρίου – ἐπέρχεται ἡ ρῆξις. 'Η Βουλγαρία κατέρχεται στὸν πόλεμο παρὰ τὸ πλευρὸν τῶν Κεντρικῶν Αὐτοκρατοριῶν.

Βούλγαρος αἰχμάλωτος στό Βαλκανικό μετωπο.

Καὶ τώρα ἀρχίζει νέα τρομερὰ δοκιμασία ἡ Σερβία. 'Ο Σερβικὸς στρατός, ἀφοῦ ἀπέκρουσε νικηφόρως δύο ἐπιθέσεις τῶν Αὐστρουγγρικῶν στρατευμάτων , δέχεται καὶ τρίτη πολὺ μεγαλυτέρα τῶν δύο ἄλλων.
Τὴν διεξάγουν ἀπὸ κοινοῦ ἡ 11η Γερμανικὴ καὶ ἡ 3η Αὐστριακὴ στρατιὰ ὑπὸ τὴν διοίκησι τοῦ στρατάρχου Μάκενσεν.
Σ' αὐτὴν τὴν εἰσβολὴ λαμβάνουν μέρος καὶ δύο Βουλγαρικαὶ στρατιαί, ὑπὸ τὸν στρατηγὸ Ζέκωφ. Καὶ ἐνῶ τὴν 5ην 'Οκτωβρίου τὰ Αὐστρουγγρικὰ στρατεύματα ἐπιτίθενται ἀπὸ Βορρᾶ, τὴν 11ην τοῦ ἰδίου μηνὸς αἱ δύο Βουλγαρικαὶ στρατιαὶ διαγράφουν εὐρεῖα ἐπιθετικὴ κίνηση κατὰ τῆς δεξιᾶς πτέρυγος τῆς Σερβικῆς στρατιᾶς, γιὰ νὰ ἐμποδίσουν τὴν σύμπτυξή της διὰ τῆς κοιλάδος τοῦ 'Αξιοῦ.

'Ο Σερβικὸς στρατὸς εὑρίσκεται σὲ δυσκολώτατη θέση. Τὴν 8ην 'Οκτωβρίου ὁ Μάκενσεν καταλαμβάνει τὸ Βελιγράδι. Αἱ μεραρχίαι τοῦ Σέρβου Βοεβόδα Στεφάνοβιτς ἀναγκάζονται νὰ ὑποχωρήσουν πρὸς νότον. 'Η Νίσσα πίπτει τὴν 5ην Νοεμβρίου. 'Η Σερβία ἱκετεύει τὸν 'Ελ. Βενιζέλο νὰ ἐπέμβη ὑπὲρ αὐτῆς. Οἱ στρατιωτικοὶ σύμβουλοι τοῦ Βασιλέως Κων/νου ἀρνοῦνται καὶ πάλι. 'Ο Βενιζέλος παραιτεῖται ἐκ νέου. 'Η Σερβία φαίνεται ὁριστικὰ χαμένη.

Ἡ ἐπιφυλακτικὴ στάσις τῆς Ἀγγλίας

Στὴ Γαλλία εἶχε ἐν τῷ μεταξὺ ἀναλάβει τὴν πρωθυπουργία ὁ Ἀριστείδης Μπριὰν ὁ ὁποῖος ἀντελήφθη ἀμέσως, ὅ,τι εἶχε ἀντιληφθῆ, πολὺ πρὸ αὐτοῦ, ὁ Οὐΐνστων Τσῶρτσιλ, ὑπουργὸς τότε τῶν Ναυτικῶν τῆς Μεγάλης Βρεττανίας ὅτι θὰ ἦτο τεράστιο σφᾶλμα, ἂν δὲν ἐδημιουργεῖτο μέτωπο στὰ Βαλκάνια.
Κατέβαλε ἀπεγνωσμένες προσπάθειες γιὰ νὰ πείση τοὺς Ἄγγλους νὰ μετάσχουν στὴν ἐπιχείρηση βοηθείας τῆς Σερβίας. Ἡ Ἀγγλία ὅμως ἦτο κυριολεκτικὰ ὑπνωτισμένη ἀπὸ τὴν Αἴγυπτο. Ἐφοβεῖτο ἐπίθεση κατὰ τοῦ Σουὲζ τὴν ὁποίαν θὰ ἐνεργοῦσαν Τουρκικὰ στρατεύματα, ἐνισχυόμενα καὶ ἀπὸ Γερμανικὲς Μονάδες. Τελικὰ ἡ Ἀγγλία συγκατετέθη νὰ ἀποστείλη στὴν Σερβικὴ Μακεδονία μερικὰ Τάγματα στρατοῦ, κυρίως γιὰ νὰ ἐμποδίση τοὺς Γάλλους νὰ δρέψουν αὐτοὶ μόνοι τοὺς καρποὺς τῆς ἐπιχειρήσεσεως. Καὶ ἡ λυπηρὰ αὐτὴ κατάστασις διετηρήθη μέχρι τοῦ τέλους τοῦ πολέμου.

Ἡ Ἐπέμβασις τῶν συμμάχων

Τὴν 5ην Ὀκτωβρίου 1915 στρατιῶται τῆς 156 Γαλλικῆς Μεραρχίας ὑπὸ τὸν στρατηγὸ Μπαγιοῦ καὶ ἡ 10η Βρεττανικὴ Μεραρχία ἀποβιβάζονται στὴ Θεσ/νίκη καὶ στρατωνίζονται στὸ στρατόπεδο τοῦ Ζεϊτινλίκ. Τὴν 12ην Ὀκτωβρίου ἀγκυροβολεῖ στὸν λιμένα τὸ μεταγωγικὸ "Προβάνς".
Ἐπ' αὐτοῦ εὑρίσκεται ὁ στρατηγὸς Σαρράϊγ ποὺ ἔχει διορισθῆ ἀρχιστράτηγος στὸ Βαλκανικὸ Μέτωπο.
Ὁ Σαρράϊγ εὑρίσκει στὸ Ζεϊτινλίκ τὴν Μεραρχία Βαγιοῦ, μερικὲς πυροβολαρχίες τῶν 75, μία ταξιάρχία ποὺ μετέφερε τὸ πλοῖο "Προβὰνς" καὶ ἕνα Σύνταγμα Ἀφρικανῶν κυνηγῶν. Ἐκεῖ κοντὰ εὑρίσκεται καὶ ἡ 10η Βρεττανικὴ Μεραρχία τοῦ στρατηγοῦ Μαού. Ἔχει ὅμως διαταγὴ νὰ μὴν ἐκτεθῆ. Ἡ κυβέρνησις μάλιστα τοῦ Λονδίνου σκέπτεται νὰ τὴν ἐπαναφέρη στὴν Αἴγυπτο. Ἐνίσχύσεις περιμένει ὁ Σαρράϊγ μόνον μία Γαλλικὴ Μεραρχία.
Καὶ ὅμως ἔχει νὰ ἐκπληρώση σοβαρωτάτη ἀποστολή. Πρέπει μὲ κάθε θυσία νὰ καλύψη τὴν σιδ/κὴ γραμμὴ τοῦ Ἀξιοῦ καὶ γι' αὐτὸν τὸ σκοπὸ ἀποστέλλει, τὴν 14ην Ὀκτωβρίου ἕνα Σύνταγμα Πεζικοῦ νὰ φρουρήση τὴν γραμμὴ μεταξὺ Γευγελῆς καὶ Ντεμὶρ – Καποῦ. Οἱ Ἄγγλοι ἀπὸ τὸ ἄλλο μέρος, ὕστερα ἀπὸ πολλοὺς δισταγμούς, δέχονται μὲ μιὰ Γαλλικὴ ταξιαρχία, νὰ ἀναλάβουν τὴ φρούρηση τοῦ περιχαρακωμένου συμμαχικοῦ στρατοπέδου στὴ Θεσ/νίκη.

Ἡ Σερβικὴ ὑποχώρησις

Δυστυχῶς αἱ Σερβικαὶ δυνάμεις ὑποχωροῦν συνεχῶς. Ἀντὶ νὰ συγκεντρωθοῦν στὴ Σερβικὴ Μακεδονία, τὰ στρατεύματα τοῦ Βοεβόδα Πούτνικ, περιφρονοῦντα τοὺς Βουλγάρους, ἐπιμένουν νὰ ἀντιμετωπίσουν τὴ Γερμανοαυστριακὴ πλήμμυρα, ποὺ κατακλύζει τὰ βόρεια τμήματα τῆς Χώρας των. Καὶ οἱ Βούλγαροι ποὺ προελαύνουν ἀπὸ τὸ ἄλλο μέρος συνεχῶς,

ἀπειλοῦν νὰ κόψουν τὴν ὑποχώρηση τῶν Σέρβων. Τὸ Ἰστὶτ πίπτει καὶ ἰδία τύχη ἀπειλεῖ τὸ Μπέλες. Δημιουργεῖται ἕνας μεγάλος θύλαξ πρὸς τὴν κατεύθυνσιν τῶν Σκοπίων καὶ οἱ Βούλγαροι Κομιτατζῆδες ἔχουν ἤδη φθάσει μέχρι τοῦ Ἀξιοῦ.

Αἱ Γαλλικαὶ ἐνισχύσεις ποὺ ἀπεστάλησαν, τὴν 14ην Ὀκτωβρίου ἀπὸ τὸ Ζεϊτινλίκ, φθάνουν στὸν σιδηρ/κὸ σταθμὸ τῆς Στρωμνίτσης, τὴν στιγμὴ ποὺ οἱ Βούλγαροι ἐπιτίθενται κατὰ τῶν Σέρβων. Ὁ Στρατηγὸς Σαρράϊγ ἤλπιζε ὅτι ὁ Σερβικὸς στρατὸς θὰ ἐπετίθετο κατὰ τῶν Σκοπίων γιὰ νὰ δημιουργήση μιὰ νέα γραμμὴ συγκοινωνιῶν διὰ τοῦ Περλεπὲ καὶ τοῦ Μοναστηρίου. Δὲν ὑπελόγισε ὅμως στὸ πεῖσμα τοῦ Ποῦτνικ ποὺ ἐπέμενε νὰ ἀμυνθῇ βῆμα πρὸς βῆμα ἐπὶ τοῦ Σερβικοῦ ἐδάφους, χωρὶς νὰ φροντίση νὰ ἐξασφαλίση καὶ τὴν γραμμὴ τῆς ὑποχωρήσεώς του, ποὺ θὰ τὴν κόψουν οἱ Βούλγαροι. Καὶ αὐτὰ συνέβαιναν στὸ Βαλκανικὸ μέτωπο ὡς τὸ τέλος τοῦ πολέμου. Σέρβοι, Ἄγγλοι καὶ Γάλλοι, πολεμοῦσαν ὁ καθεὶς γιὰ τὸν ἑαυτό του. Ἐπειδὴ δὲν ὑπῆρχε κοινὸς ἀρχιστράτηγος τὰ ἀποτελέσματα τῶν ἐπιχειρήσεων δὲν μποροῦσαν νὰ εἶναι τίποτε ἄλλο παρὰ πενιχρά.

Ἡ Μάχη τῆς Τσέρνας

Καὶ φθάνομε στὴν πολύνεκρο μάχη τῆς Τσέρνας. Τὴν 12ην, 13ην καὶ 14ην Νοεμβρίου τὰ συμμαχικὰ στρατεύματα ὑφίστανται, λυσσώδεις Βουλγαρικὲς ἐπιθέσεις ἀπὸ τὴν Κρουσεβίτσα μέχρι τοῦ Γκράτσκο.
Σὲ ἀγῶνες σῶμα πρὸς σῶμα, οἱ σύμμαχοι ἀποκρούουν τὸν ἐχθρό. Οἱ Σέρβοι ὅμως εὑρίσκονται σὲ τραγικὴ κατάσταση. Βλέπουν κλειστὴ τὴν δίοδο τοῦ Κουτσανὶκ ποὺ ἑνώνει τὴν κοιλάδα τοῦ Μοράβα καὶ ὁ Περλεπὲς ἀπειλεῖται σοβαρότατα.
Οἱ Γάλλοι ἀφοῦ ὑπέστησαν σφοδρὲς ἐπιθέσεις ὑποχωροῦν ἀπὸ τὴν Τσέρνα. Ὁ Σαρράϊγ δὲν μπορεῖ πιὰ νὰ κάμη τίποτα γιὰ τοὺς Σέρβους.
Ὁ Βοεβόδας Ποῦτνικ θὰ διαφύγη τὴν πλήρη καταστροφὴ ὑποχωρῶν πρὸς τὴν Ἀδριατικὴ Θάλασσα διὰ τῆς Ἀλβανίας. Τὴν 23ην Νοεμβρίου ὁ στρατηγὸς Σαρράϊγ ἔδιδε στὰ στρατεύματά του τὴ διαταγὴ νὰ ἐκκενώσουν τὸ Σερβικὸ ἔδαφος καὶ νὰ ἀποσυρθοῦν ἐντὸς τῶν Ἑλληνικῶν συνόρων.

Ἡ ὑποχώρησις ἐξετελέσθη κλιμακηδὸν μὲ πλήρη τάξη. Μόνον ΒΔ τῆς λίμνης Δοϊράνης οἱ Ἄγγλοι ποὺ ἦλθαν ἐπὶ τέλους νὰ βοηθήσουν τοὺς συμμάχους των ἔχασαν 1.500 ἄνδρας καὶ 8 τηλεβόλα. Οἱ Γάλλοι συνολικὰ εἶχαν ἀπωλείας 1.000 ἄνδρας, 1 τηλεβόλον καὶ 14 κιβώτια πυρομαχικῶν ποὺ ἐρρίφθησαν στὶς χαράδρες γιὰ νὰ μὴν περιέλθουν στὰ χέρια τῶν Βουλγάρων.

Ὁ ἐχθρὸς ἐξαντλημένος ἀπὸ τὴν προσπάθειά του καὶ μὲ τρομερὰ ἐλλειπῆ τὸν ἐφοδιασμὸ του ἐσταμάτησε στὰ Ἑλληνικὰ σύνορα. Εἶχεν ὅμως ἐπιτύχη κάτι πολὺ σοβαρό. Μὲ τὴν κατάληψη τῆς Σερβικῆς Μακεδονίας εἶχεν ἀποκαταστήσει τὴν ἄμεσο ἐπικοινωνίαν του μὲ τὴν Τουρκία.

Ἐν τῷ μεταξὺ ὁ Σερβικὸς στρατὸς ποὺ δὲν κατόρθωσε νὰ διατηρήση τὴν ἐπαφή του μὲ τὰς συμμαχικὰς δυνάμεις ὑποχωροῦσε διὰ τῆς Ἀλβανίας. 120.000 ἄνδρες ἀποδεκατισμένοι ἀπὸ τὸν τῦφο καὶ τὴν πεῖνα θὰ φθάσουν στὴν Κέρκυρα καὶ στὰς ἀκτὰς τῆς Ἀδριατικῆς, διὰ νὰ ἀνασυντα-

χθοῦν καὶ νὰ λάβουν ἀργότερα μέρος στὴν ἀπελευθέρωσὴ τῆς χώρας των.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΙΙ

ΤΟ ΡΟΥΜΑΝΙΚΟ ΜΕΤΩΠΟ

Ἡ Ρουμανία, ἀφοῦ παρέμενε οὐδετέρα ὅλη τὴ διάρκεια τοῦ 1915 καὶ πέρα ἀπὸ τὸ μισὸ τοῦ 1916, κατῆλθε στὸν πόλεμο παρὰ τὸ πλευρὸ τῆς συνεννοήσεως τὴν 16ην Αὐγούστου 1916, γιὰ νὰ ἰδῆ ἀμέσως τὴν Βουλγαρία ποὺ εἶχε κατέλθη στὸν ἀγῶνα ὡς σύμμαχος τῆς Γερμανίας καὶ τῆς Αὐστρουγγαρίας νὰ τῆς κηρύττη τὸν πόλεμο μετὰ 15 ἡμέρας, δηλαδὴ τὴν 31ην Αὐγούστου 1916.

Ὁ στρατηγός Σαράϊγ στό Κριβολάκ τῆς Σερβίας.

Ἡ Ρουμανία παρέταξε στρατὸ 600.000 ἀνδρῶν. Αὐτὸς χωρισμένος σὲ 3 στρατιὲς εἰσέβαλε ἀπὸ τὴν 28ην Αὐγούστου στὴν Τρανσυλβανία. Κεραυνοβόλος ὅμως ἦτο ἡ δρᾶσις τῶν Γερμανικῶν στρατευμάτων. Ἐναντίον τῶν Ρουμανικῶν δυνάμεων ὁ στρατάρχης Χίντεμπουργ διέθεσε τὴν 9ην Γερμανικὴ καὶ τὴν 1η Αὐστρουγγρικὴ στρατιὰ ὑπὸ τὰς διαταγὰς τοῦ ἀρχιδουκὸς Καρόλου. Ἡ Γερμανοαυστριακὴ ἐπίθεσις ἄρχισε τὴν 19ην Σεπτεμβρίου. Τὴν 10η Ὀκτωβρίου, δηλαδὴ πρὶν περάση ἀκόμα ἕνας μῆνας, τὰ Ρουμανικὰ στρατεύματα, ποὺ εἶχαν εἰσβάλλει στὴν Τρανσυλβανία, ὑπέστησαν συντριπτικὰ πλήγματα καὶ ἀπωθήθησαν στὴν Βλαχία καὶ στὴν Μολδαβία.

Ἔτσι οἱ Ρουμᾶνοι ἔχασαν τὸ ἔδαφος ποὺ ἐκέρδισαν. Ἡ ἧττα των ὅμως δὲν περιωρίσθη ἕως ἐδῶ. Τὴν 19ην Ὀκτωβρίου, ἀπὸ νότου, ἡ στρατιὰ τοῦ Μάκενσεν στὴν ὁποία εἶχαν ἐνταχθῆ καὶ Βουλγαρικαὶ δυνάμεις, ποὺ εἶχαν εἰσβάλλει ἤδη στὴν Δοβρουτσᾶ, ἐπέρασαν τὸν Δούναβι, ὑπὸ τὴν προστασία πυκνοτάτης ὀμίχλης καὶ τὴν 3ην Δεκεμβρίου ἑνώθηκαν μὲ τὰ Γερμανικὰ καὶ Αὐστριακὰ στρατεύματα ποὺ ἤρχοντο ἀπὸ τὴν Τρανσυλβανία. Οἱ Ρουμάνοι τὴν ἰδία ἡμέρα ἀντεπετέθησαν κατὰ τῶν Γερμανοαυστριακῶν στρατευμάτων, ποὺ εἶχαν περάσει τὸν Δούναβι, κοντὰ στὸν

ποταμὸ 'Αρζὲς σὲ ἀπόσταση 30 χιλμ. ἀπὸ τὸ Βουκουρέστι.
'Η ἀντεπίθεσις ἀπέτυχε. Μετὰ 3 ἡμέρας ὁ Μάκενσεν εἰσήρχετο στὴ Ρουμανικὴ πρωτεύουσα. 'Ο κύριος ὄγκος τοῦ Ρουμανικοῦ στρατοῦ, ἀφοῦ ἐπεχείρησε, χωρὶς ἀποτέλεσμα, δίδων δύο μάχας, νὰ συγκρατηθῇ μεταξὺ τοῦ Δουνάβεως καὶ τῶν Τρανσυλβανικῶν "Αλπεων, συνεπτύχθη τελικὰ στὰς ὄχθας τοῦ ποταμοῦ Σερὲτ στὴν Μολδαβία. Τὰ Αὐστριακὰ στρατεύματα ἐσταμάτησαν στὰ Καρπάθια. Οἱ Βούλγαροι πάλι πιστοὶ στὴν πατροπαράδοτη συνήθειά των, νὰ εἶναι ἀχθοφόροι τῶν ἄλλων καὶ νὰ σκυλεύουν πτώματα, κατέλαβαν τὴν Δοβρουτσά.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ III

ΤΟ ΙΤΑΛΙΚΟ ΜΕΤΩΠΟ

Κατὰ τὴν ἔναρξη τοῦ Πολέμου ἡ 'Ιταλία ἦταν σύμμαχος τῆς Γερμανίας καὶ τῆς Αὐστρουγγαρίας. Παρέμεινεν οὐδετέρα ὡς τὸν Μάρτιο τοῦ 1915, ἐκήρυξε δὲ τὸν πόλεμο κατὰ τῆς Αὐστρουγγαρίας, τὴν 24ην τοῦ ἰδίου μηνὸς διότι ἡ Αὐστρουγγαρία ἀρνήθηκε νὰ ἱκανοποιήση ὡρισμένες ἐδαφικὲς διεκδικήσεις τῆς 'Ιταλίας πρὸς Βορρᾶν. 'Η 'Ιταλία κατῆλθε στὸν πόλεμο, παρὰ τὸ πλευρὸν τῆς συνεννοήσεως μὲ 4 στρατιὰς ὑπὸ τὴν ἡγεσία τοῦ στρατηγοῦ Καδόρνα, αἱ ὁποῖαι παρετάχθησαν κατὰ μῆκος τῶν 'Ιταλοαυστριακῶν συνόρων. 'Απέναντι τῆς 'Ιταλίας ἡ Αὐστρουγγαρία διέθεσε μόνον 3 στρατιὲς μὲ συνολικὴ δύναμη 450.000 ἀνδρῶν. Τὴν ἐπίθεση ἄρχισαν πρῶτοι οἱ 'Ιταλοὶ τὸν Μάϊο τοῦ 1915 μὲ ἀντικειμενικὸ σκοπό, τὸ Τρεντίνο, στὸ Τυρόλο καὶ τὸ ὀροπέδιο τοῦ Κάρσο, στὸν ποταμὸ 'Ιζόντσο.

Τὰς ἐπιχειρήσεις στὸ ὀροπέδιον τοῦ Κάρσο ἔκαμε ἡ 3η 'Ιταλικὴ στρατιά, ὑπὸ τὸν δοῦκα τῆς 'Αόστης. 'Η 'Επίθεσις διήρκεσεν ὡς τὴν 3ην Δεκεμβρίου 1915 καὶ δὲν κατέληξε σὲ θετικὰ ἀποτελέσματα. Τὸν Μάϊο τοῦ 1916 τὰ 'Ιταλικὰ στρατεύματα ἀνέλαβον γενικὴ ἐπίθεση καὶ στὸ μέτωπο τοῦ 'Ιζόντσο. Ταυτοχρόνως ὅμως οἱ Αὐστριακοὶ ἐνήργησαν ἀπὸ τὴν 15ην Μαΐου ἐπιτυχῆ ἐπίθεση στὴν περιοχὴ τοῦ Τρεντίνου καὶ ἔφεραν σὲ δύσκολη θέση τὴν 'Ιταλικὴ ἄμυνα σὲ ἐκεῖνο τὸν τομέα.

Τὴν κατάσταση, ποὺ ἦτο δυσμενεστάτη γιὰ τοὺς 'Ιταλούς, ἔσωσε ἡ Ρωσσικὴ ἀντεπίθεσις τῶν στρατευμάτων τοῦ στρατηγοῦ Μπρουσίλωφ, στὸ 'Ανατολικὸ μέτωπο ἀπὸ τὴν 4ην 'Ιουνίου ὡς τὴν 15ην Αὐγούστου τοῦ 1916. 'Η ἀντεπίθεσις αὐτὴ ἐπέτρεψε στὰ 'Ιταλικὰ στρατεύματα νὰ προελάσουν σὲ ὅλο τὸ μῆκος τοῦ μετώπου. Οἱ 'Ιταλοὶ ἀνέκτησαν ἔτσι ἀρκετὸ τμῆμα τοῦ ἐδάφους ποὺ εἶχαν χάσει στὸ Τρεντίνο. Ταυτοχρόνως τὴν 4η Αὐγούστου κατόρθωσαν νὰ περάσουν στὴν 'Ιταλικὴ ὄχθη τοῦ 'Ιζόντσο καὶ τὴν ἐνάτη Αὐγούστου νὰ καταλάβουν τὴν πόλη Γκορύτσια. Αἱ 'Ιταλικαὶ ἐπιθέσεις ἐσταμάτησαν τὸν Νοέμβριο. Οἱ 'Ιταλοὶ ἐπέτυχαν εὐρὺ προγεφύρωμα στὸν ποταμὸ 'Ιζόντσο. "Υστερα ἀπὸ τὰς μάχας αὐτὰς ἐσταθεροποιήθη τὸ μέτωπο καὶ σ' αὐτὴν τὴν περιοχή.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ IV.

Ο ΠΟΛΕΜΟΣ ΣΤΗ ΜΕΣΗ ΑΝΑΤΟΛΗ

Ἡ Κατανομὴ τῶν Ἀντιπάλλων δυνάμεων

Ἡ Τουρκία, ἐπιστρατευθείσα τὸν Σεπτέμβριο τοῦ 1914 γιὰ νὰ κατέλθη στὸν πόλεμο παρὰ τὸ πλευρὸν τῶν Κεντρικῶν Αὐτοκρατοριῶν παρέταξε 500.000 ἄνδρας κατανεμημένους σὲ 5 στρατιὰς ποὺ περιελάμβανον 13 σώματα στρατοῦ. Ἡ 1η καὶ 2α στρατιὰ παρέμειναν στὴν περιοχὴ τῆς Κων/πόλεως γιὰ τὴν ἄμυνα τῶν στενῶν τῶν Δαρδανελίων καὶ τοῦ Βοσπόρου ἐναντίον ἐνδεχομένης συμμαχικῆς ἐπιθέσεως. Ἡ 3η στρατιὰ προωρίζετο γιὰ τὴν δυτικὴ Ἀρμενία, ἡ 4η γιὰ τὴν Μεσοποταμία καὶ 5η, ποὺ εἶχε ὡς ἀντικειμενικὸ σκοπὸ τὴν Αἴγυπτο ἐγκατεστάθη στὶς περιοχὲς τῆς Συρίας καὶ τῆς Παλαιστίνης.
Αἱ συμμαχικαὶ δυνάμεις ἀποτελοῦντο ἀπὸ τὰ Ρωσσικὰ στρατεύματα στὴ Ρωσσικὴ Ἀρμενία ποὺ εἶχαν ἀπέναντί των τὴν 3ην Τουρκικὴ στρατιὰ καὶ ἀπὸ τὰ Βρεττανικά, στὴν Μεσοποταμία ποὺ εἶχαν ἀπέναντί των τὴν 4η Τουρκικὴ στρατιά. Βρεττανικὰ στρατεύματα εὑρίσκοντο καὶ μπροστὰ στὸν Ἰσθμὸ τοῦ Σουέζ. Αὐτὰ εἶχαν ἀπέναντι των τὴν 5η Τουρκικὴ στρατιά.

Ἀρμενικὸ μέτωπο

Αἱ πολεμικαὶ ἐπιχειρήσεις ἄρχισαν τὸν Ὀκτώβριο τοῦ 1914 μὲ ἐπίθεση τοῦ 1ου Ρωσσικοῦ σώματος στρατοῦ ὑπὸ τὸν στρατηγὸ Βοροντσὲβ Ντάντσκωφ. Τὴν ἐπίθεση αὐτὴ ἀνέκοψε ἡ 3η Τουρκικὴ στρατιὰ ὑπὸ τὸν στρατηγὸ Ἐμβὲρ Πασᾶ, πρὸς τὸ Κάρς, 145 χιλμ. ΒΑ τῆς Τουρκικῆς πόλεως Ἐρζερούμ. Ἡ Τουρκικὴ ἐπίθεσις ποὺ ἔγινε τὸν Δεκέμβριο τοῦ 1914, εἶχε εὐνοϊκὰ ἀποτελέσματα γιὰ τοὺς Τουρκους, ποὺ εἰσέβαλαν στὸ Ρωσσικὸ ἔδαφος καὶ ἔφθασαν ὡς τὴν περιοχὴ τοῦ Σαρὺ—Καμίτς, σὲ ἀπόσταση 100 χιλμ. ΝΔ τοῦ Κὰρς. Οἱ Ρῶσσοι κατόρθωσαν νὰ συγκρατήσουν ἐδῶ ὅλες τὶς Τουρκικὲς ἐπιθέσεις. Λόγῳ τοῦ χειμῶνος ποὺ ἀποδεικνύεται πάντοτε πιστὸς σύμμαχος τῶν Ρώσσων, ὁ Ἐμβὲρ Πασᾶς ἀναγκάσθηκε νὰ ὑποχωρήση πρὸς τὴν Ἐρζερούμ. Οἱ Ρῶσσοι τὸν κατεδίωξαν καὶ ἐξεμηδένισαν σχεδὸν τελείως τὸν στρατό του. Τὸ φθινόπωρον τοῦ 1915, ὅτε ἀνέλαβε τὴν διοίκησιν τῶν Ρωσσικῶν στρατευμάτων ὁ μέγας δοὺξ Νικόλαος Νικολάγιεβιτς ἐκδηλώνεται γενικὴ Ρωσσικὴ ἐπίθεσις. Οἱ Ρῶσσοι εἰσβάλλουν στὴν Τουρκικὴ Ἀρμενία καταλαμβάνουν τὴν Ἐρζερούμ, τὴν 15ην Φεβρουαρίου καὶ τὴν Τραπεζοῦντα κατὰ τὰ τέλη τοῦ Ἀπριλίου. Μέχρι τοῦ Ἰουλίου τοῦ ἰδίου ἔτους εἶχαν καταλάβει ὁλόκληρη σχεδὸν τὴν Τουρκὴ Ἀρμενία.

Μέτωπον Μεσοποταμίας

'Αρχηγὸς τῆς 4ης Τουρκικῆς στρατιᾶς ἦταν ὁ Γερμανὸς στρατηγὸς Φὸν Ντὲρ Γκόλτς Πασᾶς. Αἱ Βρεττανικαὶ δυνάμεις, ἦσαν στὴν ἀρχὴ μία καὶ ὕστερα δύο μεραρχίαι ὑπὸ τὴν διοίκησιν τοῦ στρατηγοῦ Νίξον.

Τὴν 15ην Δεκεμβρίου 1914 'Αγγλικὰ στρατιωτικὰ τμήματα ἀποβιβάζονται στὸ Σὰτ – 'Ἐλ – 'Αράμπ τοῦ Περσικοῦ κόλπου καὶ προχωροῦν ἀργὰ πρὸς Βορρᾶν, μὲ ἀντικειμενικὸ σκοπὸ τὴν πόλη Βασσόρα καὶ ὕστερα τὴ Βαγδάτη, τὴν πρωτεύουσα τοῦ 'Ιράκ.'Ο κύριος ὄγκος τῆς 4ης Τουρκικῆς στρατιᾶς ἦταν συγκεντρωμένος στὴ Βαγδάτη μὲ μερικὰ προκεχωρημένα τμήματα νοτίως αὐτῆς τῆς πόλεως. Τὰ βρεττανικὰ στρατεύματα προωθούμενα πρὸς τὴν Βαγδάτη ἀπὸ τὴν κοιλάδα τοῦ Τίγρεως ἀπέστειλλαν ἕνα μεικτὸ Βρεττανικὸ ἀπόσπασμα ὑπὸ τὸν στρατηγὸ Τάουζεντ, πρὸς τὴν Κτησιφῶντα ποὺ εὑρίσκετο νοτίως κοντὰ στὴ Βαγδάτη. Τὸ ἀπόσπασμα αὐτὸ συνεπλάκη τὴν 22αν Νοεμβρίου μὲ Τουρκικὲς δυνάμεις, ἡττήθη καὶ συνεπτύχθη στὴ πόλη Κοὺτ-ελ-'Αμάρα ὅπου τὸ ἐπολιόρκησαν οἱ Τοῦρκοι.'Ο στρατηγὸς Νίξον ἐπεχείρησε νὰ ἀπελευθερώση τοὺς πολιορκουμένους τῆς Κοὺτ-ἐλ-'Αμάρα μὲ ἐπιθέσεις ἀπὸ τὴν 9ην Μαρτίου ὡς τὴν 21ην 'Απριλίου 1916, ἀλλὰ δὲν τὸ κατόρθωσε. Τελικὰ ὁ Τάουζεντ ἀναγκάσθηκε νὰ συνθηκολογήση, τὴν 29ην 'Απριλίου 1916. Καὶ αὐτὸς μὲν παρέμεινε κρατούμενος μέχρι τῆς λήξεως τοῦ πολέμου στὴν νῆσο Χάλκη τῆς Προποντίδας, οἱ δὲ 'Αξ/κοί του στὰ 'Ελληνικὰ σχολεῖα τῆς Κασταμονῆς τῆς Μικρᾶς 'Ασίας καὶ ἀργότερα τῶν Γαγγρῶν.

'Ο ὑπουργός τῶν ἐξωτερικῶν τῆς Γερμανίας Φόν Γιάγκωβ:

Μετὰ τὴν συνθηκολόγηση τῆς Κοὺτ-ελ-'Αμάρα ὁ 'Εμβὲρ Πασᾶς ποὺ εἶ-

χε ἀντικαταστήση στὴν ἡγεσία τῆς 4ης Τουρκικῆς στρατιᾶς τὸ στρατηγὸ Φὸν Ντὲρ - Γκόλτς, ποὺ ἀπέθανε τὴν 6ην Ἀπριλίου 1916 ἀπὸ ἐξανθηματικὸ τῦφο, ἀφιέρωσε τὶς προσπάθειές του γιὰ νὰ προετοιμάση πολιτικὴ καὶ στρατιωτικὴ εἰσβολὴ στὴν Περσία. Χάρις στὸ Χιμερικὸ αὐτὸ σχέδιο ὁ ἀντίπαλός του στρατηγὸς Νίξον ἔμεινε τελείως ἐλεύθερος ἀπὸ κάθε ἐχθρικὴ πίεση καὶ εἶχε ὅλον τὸν ἀπαιτούμενο καιρὸ γιὰ νὰ ἐγκαταστήση Ἀνατολικὰ τῆς Κουτ - ελ - Ἀμάρα μιὰ ἰσχυρὰ βάση γιὰ τὶς μελοντικὲς ἐπιχειρήσεις του. Ταυτοχρόνως ὠργάνωσε συστηματικὰ τὶς συγγοινωνίες του στὴν κοιλάδα τοῦ ποταμοῦ Τίγρεως.

Τὸ Μέτωπο τῆς Αἰγύπτου

Οἱ Γερμανοὶ εἶχαν ἀνέκαθεν ὡς ὄνειρον των, μὲ τὴν βοήθεια τῶν Τουρκικῶν στρατευμάτων, νὰ προχωρήσουν μέχρι τοῦ Σουὲζ καὶ ν' ἀποκόψουν τὶς συγκοινωνίες τῆς Μεγάλης Βρεττανίας μετὰ τῶν Ἰνδιῶν. Ἐνῶ λοιπὸν ἐτοίμαζαν τὴν ἐπίθεσί των κατὰ τοῦ Σουὲζ προσπαθοῦσαν ἐντατικὰ μὲ τὴν προπαγάνδα των νὰ ξεσηκώσουν τὸν Αἰγυπτιακὸ λαὸ κατὰ τῆς Ἀγγλίας. Στὴν προσπάθεια αὐτὴ ἀπάντησε τὴν 17ην Δεκεμβρίου 1914 ἡ Ἀγγλία ἀναλαβοῦσα ἐπισήμως τὴν προστασία τῆς Αἰγύπτου. Ἀμέσως Ἀγγλικὰ στρατεύματα ἀπεβιβάσθησαν γιὰ τὴν ἄμυνα τῆς διώρυγος τοῦ Σουὲζ καὶ ἐγκατεστάθησαν, τὸ θέρος τοῦ 1916 Ἀνατολικὰ τῆς διώρυγος στὸ ὀχυρώμένο στρατόπεδο Ρομάνι. Ἀπετελοῦντο ἀπὸ μία μεραρχία Ἱππικοῦ ὑπὸ τὴν διοίκησιν τοῦ στρατηγοῦ Μουρέη. Οἱ Τοῦρκοι ἀφοῦ ἀπέτυχαν σὲ μιὰ πρώτη ἐπίθεσι κατὰ τῆς διώρυγος ἐξαπέλυσαν καὶ δευτέρα, τὸν Ἰούλιο τοῦ 1916, μὲ μιὰ ἐνισχυμένη Μεραρχία μὲ μονάδες Βαρέων ὅπλων Γερμανικῶν καὶ Αὐστριακῶν συνολικῆς δυνάμεως 20.000 ἀνδρῶν. Αἱ Τουρκικαὶ δυνάμεις εἶχαν ἀρχικὰ μερικὲς ἐπιτυχίες. Ἀφοῦ ὅμως οἱ Ἄγγλοι συνεκράτησαν τὴν ἐπίθεση καὶ ἐνισχύθησαν μὲ 2 ἀκόμα Μεραρχίας ἀντεπετέθησαν τὴν 5ην Αὐγούστου. Οἱ Τοῦρκοι ἀναγκάσθηκαν νὰ ὑποχωρήσουν καταδιωκόμενοι συνεχῶς ἀπὸ τὸ Ἀγγλικὸ ἱππικό. Αἱ ἀπώλειαί των ἀνῆλθον σὲ 5.000 ἄνδρες. Ἡ Ἀγγλικὴ ἀντεπίθεσις ἐσυνεχίσθη μέχρι τῆς 23ης Δεκεμβρίου 1916 ὅτε ἐδόθη ἡ φονικὴ μάχη τῆς Ἔλ-Μάγκδάμπα κατὰ τὴν ὁποία ἐνικήθησαν κατὰ κράτος οἱ Τοῦρκοι καὶ ἔχασαν καὶ 1.300 αἰχμαλώτους. Ἀπὸ τότε οἱ Ἄγγλοι διετήρησαν πλήρη πρωτοβουλία στὰ δύο αὐτὰ μέτωπα τῆς μέσης Ἀνατολῆς.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ V

Ο ΠΟΛΕΜΟΣ ΣΤΑΣ ΓΕΡΜΑΝΙΚΑΣ ΑΠΟΙΚΙΑΣ ΤΗΣ ΑΦΡΙΚΗΣ

Τὰ Γερμανικὰ ἀποικιακὰ ὄνειρα

Ἡ Γερμανία εἶχε ἐγκατασταθῆ στὸ Καμεροὺν ἀπὸ τὸ 1885. Ὁ Βίσμαρκ ὀνειρεύετο μιὰ ἀποικία ἐκμεταλλεύσεως καὶ κυρίως διεισδύσεως. Ἡ διάσκε-

ψις τοῦ Βερολίνου εἶχε καθορίση ζῶνας ἐπιρροῶν γιὰ τὰς Εὐρωπαϊκὰς δυνάμεις στὸ ἐσωτερικὸ τῆς 'Αφρικῆς. Γιὰ νὰ εἰσδύση λοιπὸν σ' αὐτό, ποὺ ἦτο πλουσιώτατον, ἡ Γερμανία ἐχρειάζετο νὰ ἔχη πύλας πρὸς τὴν θάλασσαν. Μία ἀπὸ αὐτὲς ἦταν τὸ Καμερούν.

Προχωρήσασα στὸ 'Εσωτερικὸ ἡ Γερμανία κατέλαβε τὸ ὀροπέδιο 'Ανταμάουα. Ἔφθασε μέχρι τῆς λίμνης Τσάντ καὶ ἐδημιούργησε μὲ αὐτὸν τὸν τρόπο μιὰ ἀπέραντη ἀποικία ἐκτάσεως 550 χιλιάδων τετραγωνικῶν χιλμ. μὲ πληθυσμὸ 3 ἑκκ. μαύρων, μεταξὺ τῆς Βρεττανικῆς Νιγηρίας, τῆς Λίμνης Τσὰντ τοῦ 'Ατλαντικοῦ καὶ τῆς 'Ισημερινῆς 'Αφρικῆς. Τὸ 1911 εἰς ἀντάλλαγμα τῆς ὑποχωρήσεώς της πρὸς τὴ Γαλλία στὸ ζήτημα τοῦ Μαρόκου, ἔλαβε τμῆμα τοῦ Γαλλικοῦ Κογκὸ ἐκτάσεως 200 χιλιάδων τετραγ. χιλμ. Τὰ Γερμανικὰ ἀποικιακὰ ὄνειρα ἦσαν ὅμως ἀκόμα μεγαλύτερα. 'Ο Αὐτοκράτωρ Γουλιέλμος ὁ Βος ὠνειρεύετο μιὰ Κεντρικὴ Γερμανικὴ 'Αφρικὴ ποὺ θὰ περιελάμβανε, τὸ Καμερούν, τὴν Γαλλικὴ 'Ισημερινὴ 'Αφρική, τὸ Γαλλικὸ καὶ τὸ Βελγικὸ Κογκό, τὴν 'Ανατολικὴ Γερμανικὴ 'Αφρική, τὴν Πορτογαλλικὴ 'Αγγόλα καὶ τὴν ΝΔ Γερμανικὴ 'Αφρική.

Στὰ σχέδια αὐτὰ ἔθεσε τέρμα ἡ ὁλοκληρωτικὴ ἧττα τῆς Γερμανίας, ἡ ὁποία μὲ τὴν συνθήκη τῶν Βερσαλλιῶν ἀναγκάσθηκε νὰ παραιτηθῆ ἀπὸ ὅλες τὶς ἀποικίες της.

Αἱ ἐπιχειρήσεις

Οἱ Γερμανοὶ διέθεταν 1 Σύνταγμα ἀπὸ δώδεκα λόχους στοὺς ὁποίους προσετέθη μία δύναμις 3.000 κινητοποιηθέντων ἀποίκων καὶ 6.000 ἰθαγενῶν. Διέθεταν ἀκόμη τηλεβόλα τῶν 37 χιλιοστομέτρων, ὀρεινὰ τηλεβόλα τῶν 60 καὶ τηλεβόλα τῶν 90 χιλιομέτρων. Εἶχαν ἀκόμα καὶ ἀφθονία πυρομαχικῶν. Αἱ δυνάμεις αὐταὶ ἐπέτρεπαν ἀποτελεσματικὴ ἄμυνα γιὰ ἀρκετὸ χρονικὸ διάστημα.

'Ο στρατηγὸς Αἴμερικ, ἀρχηγὸς τῶν Γαλλικῶν δυνάμεων τῆς 'Ισημερινῆς 'Αφρικῆς καὶ ὁ στρατηγὸς Ντόμπελ, ἀρχηγὸς τῶν Βρεττανικῶν δυνάμεων τῆς Νιγηρίας, ἀπεφάσισαν νὰ κτυπήσουν τὸ Καμεροὺν ἀπὸ πολλὰ σημεῖα τῆς περιφερείας ποὺ θὰ ἔκλιναν ὅλα πρὸς τὸ Κέντρον τῆς χώρας. 'Η Βελγικὴ κυβέρνησις προσεπάθησε κατ' ἀρχὰς νὰ μείνη οὐδετέρα στὸ ἰδικό της Κογκό. 'Επειδὴ ὅμως τὴν 22αν Αὐγούστου οἱ Βέλγοι, ὑπέστησαν ἐπίθεσιν ἑνὸς Γερμανικοῦ λόχου ποὺ ἐπεχείρησε νὰ καταλάβη τὴ Λουλάγκα, συμμετέσχον καὶ αὐτοὶ στὴν κοινὴ ἐκστρατεία καὶ ἔκλεισαν ἔτσι τὸν κύκλο πρὸς 'Ανατολάς.

Αἱ ἐπιχειρήσεις ἀρχίζουν μὲ ἀποτυχίες τῶν συμμάχων ποὺ ὠφείλονται στὴν ἀνυπαρξία ἑνιαίου σχεδίου. 'Ακολουθοῦν τὴν 10ην 'Ιουνίου 1915 συνδυασμέναι πλέον Γαλλοβρεττανικαὶ ἐπιχειρήσεις ποὺ ἀναγκάζουν τοὺς Γερμανοὺς σὲ συνεχῆ ὑποχώρησι.
Τὴν 12ην 'Ιανουαρίου 1916 ὁ Γερμανὸς Γενικὸς Δ/κητὴς τοῦ Καμεροὺν καταφεύγει στὸ 'Ισπανικὸ ἔδαφος. 'Αφήνει στὰ χέρια τῶν νικητῶν πλουσία λεία καὶ πολυαρίθμους αἰχμαλώτους. Μαζί του φεύγουν καὶ 4.000 ἰθαγενεῖς στρατιῶται, ποὺ παρέμειναν εἰς τὸ τέλος, πιστοὶ στὴν Γερμανικὴ Αὐτοκρατορικὴ σημαία. Αἱ ἰσπανικαὶ ἀρχαὶ τοὺς ἀφώπλισαν καὶ τοὺς ἀπησχόλησαν ὡς ἐργάτας στὴν νῆσο Φερνάδο — Πό.

Μόνο ἡ γερμανικὴ φρουρὰ τοῦ ὀχυροῦ Μόρο παρέτεινε τὴν ἀντίστασή της. Ἐσυνθηκολόγησε καὶ αὐτὴ τὴν 18ην Φεβρουαρίου. Μαζὶ της ὑπεστάλλει καὶ ἡ τελευταία Γερμανικὴ σημαία ποὺ ἐκυμάτιζε ἐπὶ τῆς Γερμανικῆς ἀποικίας τοῦ Καμερούν.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ VI

ΣΤΗΝ ΑΠΩ ΑΝΑΤΟΛΗ

Ἡ Ἰαπωνία κατὰ τῆς Γερμανίας

Ὅταν τὸν Νοέμβριον τοῦ 1914 ἔρχονται ἄσχημες εἰδήσεις ἀπὸ τὶς ὑπερπόντιες γερμανικὲς κτήσεις, ὁ λαὸς εἶναι τόσο ἐπηρεασμένος ἀπὸ τὰ γεγονότα τῶν πλησίων εὑρισκομένων μετώπων, ὥστε σχεδὸν δὲν προσέχει στὶς εἰδήσεις ἀπὸ τὰ μακρινὰ μέτωπα.

—Ἔπεσε τὸ Τσίγκ Τάου! γράφουν αἱ ἐφημερίδες κατὰ τὰ μέσα Νοεμβρίου.

Αὐτὸ συμβαίνει τὴν ἰδία ἐποχὴ κατὰ τὴν ὁποία ὁ ρωσσικὸς ὁδοστρωτὴρ τοῦ Νικολάϊ Νικολάϊεβιτς προωθεῖται στὸ ἀνατολικὸ μέτωπο καὶ στὸ δυτικὸ μαίνεται ἡ μάχη τοῦ Ὑπρ.

Τσίγκ Τάου, Κιάου Τσάου—εἶναι κάπου στὴν Ἀνατολικὴ Ἀσία, μιὰ γερμανικὴ ἀποικία σὲ μιὰ ἄκρα τῆς Κίνας.

Τὸ Τσίγκ Τάου ἔπεσε—μὰ τὶ συνέβη;

Ὁ ἀριθμὸς τῶν ἀντιπάλων τῆς Γερμανίας ηὐξήθη τὴν 23ην Αὐγούστου τοῦ 1914 κατὰ ἕνα ἀκόμη. Ἡ Ἰαπωνία κατῆλθε στὸν πόλεμο. Μὲ ἕνα τελεσίγραφο ἐζήτησε τὴν ἄνευ μάχης παράδοσι τῆς γερμανικῆς ἀποικίας τοῦ Κιάου Τσάου. Ὅταν ἡ Γερμανία ἀρνήθηκε νὰ δεχθῆ τὸ τελεσίγραφο ἀκολούθησε ἡ ἰαπωνικὴ κήρυξις πολέμου.

Στὴν Ἰαπωνία πολλοὶ δὲν μποροῦσαν νὰ καταλάβουν τὸ διάβημα αὐτὸ τῆς ἰαπωνικῆς Κυβερνήσεως. Ἡ φιλογερμανικὴ ἀτμόσφαιρα εἶναι τόσο ὀφθαλμοφανὴς ὥστε ὁ ὑπουργὸς τῶν Οἰκονομικῶν Βακατσούκι, π.χ. ἀναγκάζεται νὰ εἶναι πολὺ προσεκτικὸς στὰ λόγια τοῦ γιὰ νὰ ἀντιμετωπίση τὴν δυσφορία τοῦ πληθυσμοῦ.

—Ἡ κυβέρνησις, λέγει, εὑρέθη δυστυχῶς στὴν ἀνάγκη νὰ κηρύξη τὸν πόλεμο ἐναντίον μιᾶς φίλης δυνάμεως.

Ὁ πόλεμος τῆς Ἰαπωνίας κατὰ τῆς φίλης δυνάμεως Γερμανίας ἔχει ἀρχικὰ οἰκονομικὰ ἐλατήρια. Παρά, καὶ ἕνεκα ἀκριβῶς τοῦ νικηφόρου πολέμου της, κατὰ τῆς Ρωσσίας; ἡ Ἰαπωνία ἔχει ἀπὸ ἐτῶν οἰκονομικὲς δυσχέρειες. Ματαίως προσπαθεῖ νὰ ἐπιτύχη στὸ ἐξωτερικὸ ἕνα δάνειο 126 ἑκατομμυρίων Γιέν.

Μόνο ὁ ὑπουργὸς τῶν Ἐξωτερικῶν τῆς Ἰαπωνίας βαρῶνος Κάτυ κατώρθωσε ὕστερα ἀπὸ μυστικὲς διαπραγματεύσεις νὰ ἐπιτύχη μιὰ σημαντικὴ οἰκονομικὴ βοήθεια, ἡ ὁποία μὲ τὸ ὄνομα "τὸ δῶρον τῶν 100 ἑκατομ-

μυρίων" εἰσῆλθε στὴν πολιτικὴ ἱστορία τοῦ πολέμου.

Γενναιοδωρίες τέτοιας φύσεως δὲν συνηθίζουν νὰ δίδωνται χωρὶς ἀνταλλάγματα. Ὅταν ὁ Κάτο σὲ κύκλο συναδέλφων του ὡμίλησε γιὰ μερικοὺς ὅρους τῆς βοηθείας, ὁ ρεπόρτερ τῆς ἐφημερίδος τοῦ Τόκιο "Νιρόκου" ἔγραφε:

"Ὁ ὑπουργὸς τῶν Οἰκονομικῶν, ὁ ὁποῖος κατὰ τὴν συνεδρίασιν τοῦ ὑπουργικοῦ συμβουλίου καὶ τῶν γηραιοτέρων πολιτικῶν ἦτο σκυθρωπὸς ὅταν ὡμιλοῦσαν οἱ ὑπουργοὶ τῶν Ἐξωτερικῶν, τῶν Στρατιωτικῶν καὶ τῶν Ναυτικῶν αἰθρίασε ἀποτόμως ὅταν ἀνεκοινώθη ἡ οἰκονομικὴ συμφωνία ἡ ὁποία συνήφθη μεταξὺ τοῦ βαρώνου Κάτο καὶ τοῦ Ἄγγλου πρέσβεως Γκράν.

Τὴν 6ην Σεπτεμβρίου συνέρχεται σὲ ἔκτακτο συνεδρίασι ἡ ἰαπωνικὴ βουλή. Ὁ πρωθυπουργὸς Ὀκούμα λαμβάνει τὸν λόγο καὶ τονίζει ὅτι ἡ Γερμανία διετάραξε τὴν εἰρήνη στὴν Ἀνατολικὴ Ἀσία. Στὸ τέλος τοῦ λόγου του λέγει:

"Λυποῦμαι εἰλικρινῶς διότι ἡ Ἰαπωνία ὑπὸ τὴν πίεσιν τοῦ καθήκοντος τοῦ προκύπτοντος ἀπὸ τὴν συμμαχίαν της μὲ τὴν Ἀγγλίαν, καθήκοντος τὸ ὁποῖον τῆς ἐπιβάλλει νὰ φροντίζῃ διὰ τὴν διατήρησιν μιᾶς διαρκοῦς εἰρήνης στὴν Ἀνατολικὴ Ἀσία, εὑρέθη στὴν ἀνάγκη νὰ κηρύξῃ τὸν πόλεμο κατὰ τῆς Γερμανίας.

Μετὰ τὸν λόγον τοῦ Ὀκοῦμα ἀνέρχεται στὸ βῆμα ὁ πρόεδρος τῆς κοινοβουλευτικῆς ὁμάδος τοῦ κόμματος Σαϊγουκάϊ καὶ διαμαρτύρεται κατὰ τῆς πολεμικῆς πολιτικῆς τῆς κυβερνήσεως. Ὡς ἐκπρόσωπος τῆς ἀντιπολιτεύσεως ὁ βουλευτὴς Ματσοῦδα καλεῖ τὴν κυβέρνησι νὰ δηλώσῃ ἐπισήμως, ποῦ ἡ Γερμανία ἠπείλησε τὴν εἰρήνη στὴν Ἀνατολικὴ Ἀσία.

Ὁ Ὀκοῦμα ἀποφεύγει νὰ ἀπαντήσῃ καὶ ἐξουσιοδοτεῖ τὸν ὑπουργὸ τῶν Ἐξωτερικῶν Κάτο νὰ παράσχῃ τὶς ζητούμενες πληροφορίες σὲ μιὰ μυστικὴ συνεδρίασι τοῦ σώματος. Ἔτσι αἱ κατηγορίαι ποὺ διετύπωσε κατὰ τῆς Γερμανίας τὸ ἰαπωνικὸ πολεμικὸ κόμμα δὲν ἦλθαν ποτὲ στὴν δημοσιότητα. Ὅπως τὸ ἤξευραν ὅλοι καὶ τότε πολὺ καλά, αἱ κατηγορίαι αὐταὶ ἦσαν ἀπολύτως φανταστικαί.

Ἕνα ἰαπωνικὸ θωρηκτό, δύο εὔδρομα καὶ ἕνδεκα ἀντιτορπιλλικὰ κατευθύνονται ἤδη πρὸς τὸ Κιάου Τσάου. Ὑπὸ τὰς διαταγὰς τοῦ διοικητοῦ τοῦ Τσίγκ Τάου Μάγιερ Βάλδεκ εὑρίσκονται ἕνα τάγμα πεζοναυτῶν, τὰ πληρώματα μερικῶν κανονιοφόρων καὶ τοῦ αὐστριακοῦ εὐδρόμου "Αὐτοκράτειρα Ἐλισάβετ".

Μεγάλη χαρὰ καταλαμβάνει ἡμᾶς, λέγει ὁ Μάγιερ Βάλδεκ σὲ μιὰ ἡμερησία διαταγή του, διότι τώρα θὰ δυνηθῶμεν νὰ ἀγωνισθῶμεν ὑπὲρ τοῦ αὐτοκράτορος καὶ τοῦ Ράϊχ.

—Ἐγγυῶμαι ἐκτέλεσι τοῦ καθήκοντος μέχρις ἐσχάτων, τηλεγραφεῖ ὁ ἴδιος στὸν αὐτοκράτορα Γουλιέλμο.

Καὶ ὁ Κάϊζερ, ποὺ ἔγινε ἐν τῷ μεταξὺ φρονιμώτερος καὶ ἐπιφυλακτικώτερος ἀπαντᾶ μὲ τὸν ἀσύρματο ἀρκετὰ χλιαρά.

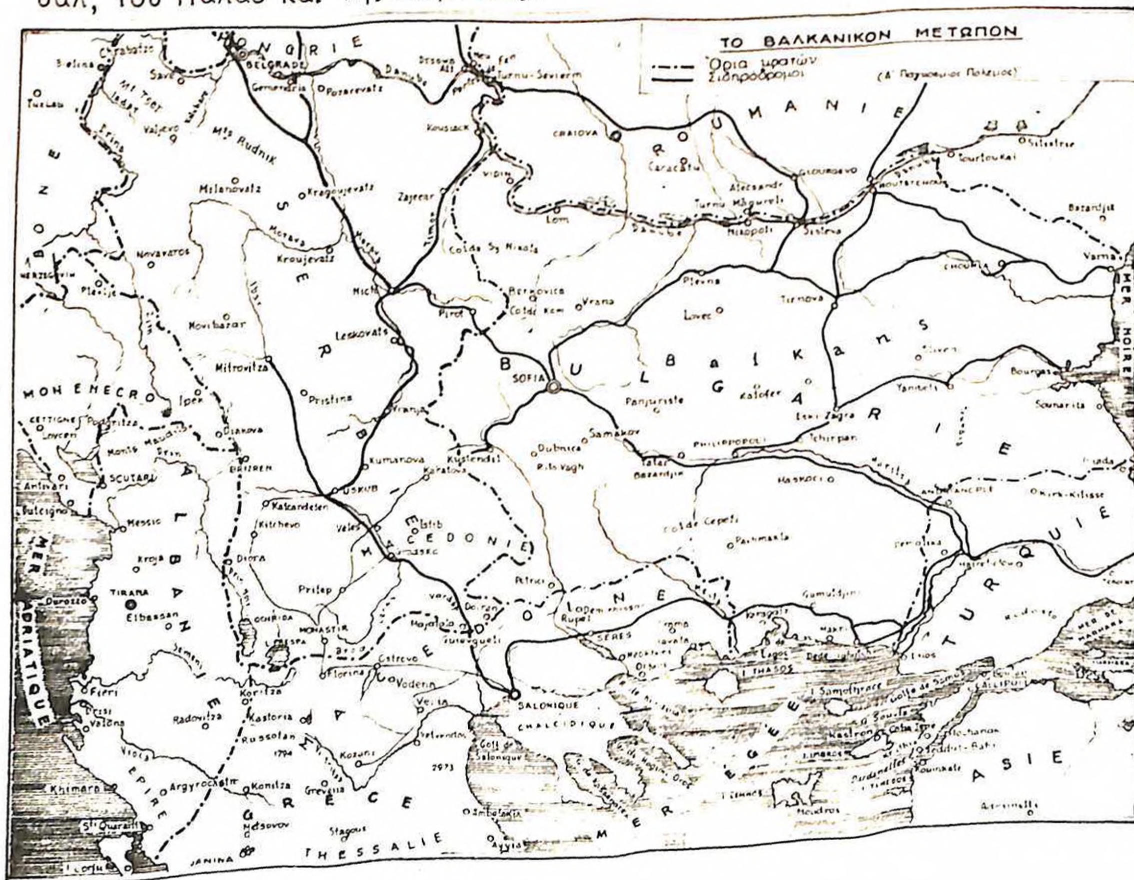
Ὁ Θεὸς μαζύ σας. Σᾶς σκέπτομαι συνεχῶς κατὰ τὸν ἐπικείμενον δυσχερῆ ἀγῶνα".

Ἡ συμβολὴ τῆς Ἰαπωνίας

Ἡ ἐπίθεσις κατὰ τοῦ ὀχυροῦ τοῦ Τσὶγκ – Τάου ἔγινε μὲ Βρεττανικὰ στρατεύματα καὶ ἰσχυρὲς ναυτικὲς δυνάμεις ποὺ συνεργάσθησαν μὲ τοὺς Ἰάπωνας. Ὕστερα ἀπὸ ἐπανειλημένες μάχες οἱ τελευταῖοι αὐτοὶ κατόρθωσαν νὰ γίνουν κύριοι τοῦ ὀχυροῦ.

Μετὰ τὴν κατάληψη τοῦ Τσὶγκ – Τάου, οἱ Ἰάπωνες ἐβοήθησαν πολὺ μὲ τὸν στόλον των στὴν ἐξασφάλιση τῶν ἐμπορικῶν ὁδῶν στὴν Ἄπω Ἀνατολή. Συνετέλεσαν ἐπίσης καὶ στὴν καταστροφὴ τῶν Γερμανικῶν πολεμικῶν καὶ συνεπῶς στὴν ἀπαλλαγὴ τοῦ Εἰρηνικοῦ ὠκεανοῦ ἀπὸ κάθε κίνδυνο. Ἀλλὰ καὶ στὴν ἀντιμετώπιση τοῦ ὑποβρυχίου πολέμου τῶν Γερμανῶν συνετέλεσε ἀρκετὰ ὁ Ἰαπωνικὸς στόλος. Ὅταν πράγματι τὰ πολεμικὰ πλοῖα τῆς Ἀγγλίας, τῆς Γαλλίας καὶ τῆς Ἰταλίας ἦσαν ἀπησχολημένα μὲ τὸν ἀποκλεισμὸ τῆς Ἀδριατικῆς καὶ τῶν Δαρδανελλίων, ἰσχυρὰ μοῖρα τοῦ Ἰαπωνικοῦ στόλου ὑπὸ τὸν ναύαρχο Κιάτο, συνώδευε τὰ μεταγωγικὰ τῶν συμμάχων δυνάμεων στὴν Μεσόγειο θάλασσα.

Λόγῳ ἀκριβῶς τῆς συμμετοχῆς αὐτῆς στὸν κοινὸ ἀγῶνα ἡ Ἰαπωνία παρεκάθησε μαζὶ μὲ τοὺς νικητὰς στὴν Τράπεζα τῆς διασκέψεως τῶν Βερσαλλιῶν καὶ συμμετέσχε στὴν ρύθμηση πολλῶν ζητημάτων, ὄχι μόνον στὴν Ἄπω Ἀνατολή, ἀλλὰ καὶ στὴν Εὐρώπη. Κατὰ τὴν διανομὴ τῶν Γερμανικῶν ἀποικιῶν ἔλαβε τὰ κατεχόμενα ὡς τότε ἀπὸ τοὺς Γερμανοὺς στὸν Εἰρηνικὸ ὠκεανὸ συμπλέγματα τῶν νήσων τῆς Καρολίνας, τοῦ Μούρσαλ, τοῦ Παλάο καὶ τῆς Μαριάνας.

ΜΕΡΟΣ ΠΕΜΠΤΟ

Ο ΠΟΛΕΜΟΣ ΕΙΣ ΤΗΝ ΘΑΛΑΣΣΑ

ΚΕΦΑΛΑΙΟ I

Η ΝΑΥΜΑΧΙΑ ΤΗΣ ΕΛΓΟΛΑΝΔΗΣ

Ἡ ἀρχικὴ φάσις τῶν ἐπιχειρήσεων

Ἤδη ἀπὸ τὴν 4ην Αὐγούστου τοῦ 1914 ὁ Ἀγγλικὸς στόλος ἀνέλαβε τὴν δράσιν κατὰ τοῦ ἐχθροῦ. Καὶ ὁ μὲν μέγας στόλος συνεγκεντρώθη στὸν ὀχυρωμένο ὅρμο τοῦ Σκάπα – Φλόου, αἱ ἄλλαι δὲ Μονάδες του ἄρχισαν ἀμέσως περιπολίες στὴ θάλασσα τῆς Μάγχης καὶ τὸ νότιο τμῆμα τῆς Βορείου θαλάσσης, ἐνῶ τὰ Ἀγγλικὰ ὑποβρύχια ἔλαβαν θέσεις μπροστὰ στὶς Γερμανικὲς βάσεις. Ταυτοχρόνως, ὑπὸ τὴν προστασία τοῦ Ἀγγλικοῦ στόλου, ἄρχισε ἡ μεταφορὰ στὴ Γαλλία τοῦ Ἀγγλικοῦ ἐκστρατευτικοῦ σώματος ὑπὸ τὸν στρατηγὸ Φρέντς. Ἡ μεταφορὰ ἐγίνετο διὰ τοῦ στενοῦ τῆς Μάγχης.

Ἡ ἀρχικὴ αὐτὴ φάσις τῶν ἐπιχειρήσεων στὴ θάλασσα χαρακτηρίζεται ἀπὸ μερικὲς ἀπώλειες τοῦ Βρεττανικοῦ Ναυτικοῦ, ποὺ ὠφείλονταν στὴ δράση τῶν Γερμανικῶν ὑποβρυχίων.
Σοβαροτέρα ἀπὸ τὶς ἀπώλειες αὐτὲς ἦταν ὁ τορπιλισμὸς καὶ ἡ βύθισις, μέσα σὲ λίγες ὧρες, ἀπὸ τὸ Γερμανικὸ ὑποβρύχιο Υ – 9, ποὺ ἐκυβερνοῦσε ὁ ὑποπλοίαρχος Βέτιγκεν, τῶν τριῶν θωρηκτῶν καταδρομικῶν "Ἀβουκίρ" "Κρέων" καὶ "Χόγκ".

Τὸ κατόρθωμα αὐτὸ τοῦ Γερμανικοῦ ὑποβρυχίου ἀπέδειξεν ὅτι δὲν ἦτο πλέον δυνατός, μὲ τὴν ἐμφάνιση τοῦ νέου αὐτοῦ ὅπλου ὁ στενὸς ἀποκλεισμὸς τοῦ ἐχθρικοῦ στόλου.
Τώρα ὁ ἀποκλεισμὸς αὐτὸς μόνον ἐξ ἀποστάσεως ἠμποροῦσε νὰ διεξαχθῆ, δηλαδὴ ἀπὸ τὴν ὀχυρωμένη βάση τοῦ Σκάπα – Φλόου.
Ἄμεσος συνέπεια τῆς ἀλλαγῆς αὐτῆς τῆς τακτικῆς στὸν πόλεμο κατὰ θάλασσαν, ἦταν νὰ ἀποκτήσουν οἱ Γερμανοὶ μιὰ σχετικὴ ἐλευθερία κινήσεων καὶ νὰ πραγματοποιοῦν ἐπιδρομὲς στὸ τμῆμα τῆς Βορείου θαλάσσης ποὺ ἦταν κοντὰ στὰ παράλιά των.
Μὲ αὐτὸν τὸν τρόπο προεκλήθησαν διάφορες συναντήσεις μονάδων τῶν ἀντιπάλων στόλων. Σοβαροτέρα ἀπὸ αὐτὰς εἶναι ἡ συνάντησις τῆς 28ης Αὐγούστου 1914 ποὺ εἶναι γνωστὴ στὴ ναυτικὴ Ἱστορία ὑπὸ τὸ ὄνομα Ναυμαχία τῆς Ἐλγολάνδης.

Τὸ Βρεττανικὸ Σχέδιο

'Από άναγνωρίσεις Βρεττανικῶν ὑποβρυχίων εἶχε διαπιστωθῆ ὅτι ἐλαφραὶ δυνάμεις Γερμανικῶν καταδρομικῶν καὶ ἀντιτορπιλικῶν ἀπέπλεαν κάθε βράδυ ἀπὸ τὴ Γερμανικὴ ναυτικὴ βάση τῆς νήσου Ἑλγολάνδης, ἔκαμναν περιπολίες καὶ τὸ ἄλλο πρωὶ ἐπέστρεφαν στὸ ὁρμητήριό των. Κατεστρώθη ἀμέσως ἀπὸ τὸ Βρεττανικὸ ναυαρχεῖο σχέδιον Ἐπιχειρήσεων ἐναντίον τῶν Μονάδων αὐτῶν.

Βρεττανικαὶ ἐλαφραὶ δυνάμεις θὰ ἔφθαναν τὸ πρωὶ μέχρις ἀποστάσεως 20 μιλίων ἀπὸ τὴν Ἑλγολάνδη καὶ θὰ ἐνεργοῦσαν αἰφνιδιαστικὴ ἐπίθεση κατὰ τῶν Γερμανικῶν Μονάδων ποὺ θὰ συναντοῦσαν στὸ δρόμο των.

Ὁ σέρ Τζὼν Τζέλικο ἀρχηναύαρχος τοῦ Ἀγγλικοῦ στόλου.

Τὸ Βρεττανικὸ σχέδιο προέβλεπε μιὰ ἐξωτερικὴ γραμμὴ ὑποβρυχίων ποὺ θὰ καθιστοῦσαν καταφανῆ τὴν παρουσία των, ἐνῶ μία ἄλλη ἐσωτερικὴ γραμμὴ ἐπίσης ἀπὸ ὑποβρύχια, θὰ ἐνήδρευε καὶ θὰ ἐπετίθετο κατὰ τῶν ἐχθρικῶν πλοίων ποὺ θὰ ἤρχοντο ἀπὸ τὴν Ἑλγολάνδη νὰ βοηθήσουν τὰ Γερμανικὰ ἀντιτορπιλικά, μόλις θὰ ἐξεδηλοῦτο ἡ Ἀγγλικὴ ἐπίθεσις ἐναντίον των.

Ἡ ἐφαρμογὴ τοῦ σχεδίου ἀνετέθη στὸν 1ον καὶ 3ον στολίσκο ἀντιτορπιλικῶν ἀρχηγὸς τοῦ ὁποίου ἦταν ὁ μοίραρχος Τύρριτ. Συνολικὰ ὁ Τύρριτ εἶχε ὑπὸ τὰς διαταγὰς του 30 πλοῖα, μὲ ἀρχηγίδας τὰ δύο ἐλαφρὰ καταδρομικὰ νέου τύπου "Ἀρέθουσα" καὶ "Ἀτρόμητο", ἐνῶ τὰ καταδρομικὰ μάχης "Ἰνβισίμπλ" καὶ "Νέα Ζηλανδία" θὰ ἐνεργοῦσαν ὡς δύναμις καλύψεως.

Τὴν ἐφεδρεία θὰ ἀποτελοῦσαν αἱ μοῖραι τῶν θωρακισμένων καταδρομικῶν τῶν ὑποναυάρχων Κρίστιαν, ποὺ ἐπέβαινε ἐπὶ τοῦ "Εὐρυάχου" καὶ Κάμπελ ποὺ εἶχε ὑψώσει τὸ σῆμα του ἐπὶ τοῦ "Βάϊγαντ".

Τὸ σχέδιο αὐτὸ ἐτροποποιήθη σημαντικὰ τὴν 25ην Αὐγούστου γιὰ νὰ ἐνεργηθῆ ἀντιπερισπασμὸς πρὸς τὴν Ὀστάνδην καὶ νὰ καλυφθῆ ἔτσι ἡ μεταφορὰ διὰ θαλάσσης μιᾶς ἀκόμα Ἀγγλικῆς Μεραρχίας στὴ Γαλλία. Σύμφωνα λοιπὸν μὲ τὸ τροποποιηθὲν αὐτὸ σχέδιο ἡ δύναμις καλύψεως θὰ ἐνισχύετο, μὲ τὰ καταδρομικὰ μάχης "Λέων" "Βασίλισσα Μαίρη" καὶ "Βασσι-

λική Πριγκήπισσα" πού εὑρίσκοντο ὑπό τάς ἀμέσους διαταγάς τοῦ ἀντιναυάρχου Μπῆττυ καί πού τήν 28ην Αὐγούστου παραμονήν τῆς ὁρισθείσης ἡμέρας γιά τήν ἐπιχείρησι, διετάχθησαν νά ἀποπλεύσουν καί νά ἑνωθοῦν τό ἄλλο πρωΐ μέ τά καταδρομικά μάχης "Ἰνβίσιμπλ" καί "Νέα"Ζηλανδία".

Ταυτοχρόνως αἱ μονάδες τοῦ μοιράρχου Τύρριτ, ἔπλεαν τά χαράγματα τῆς 28ης Αὐγούστου ὁλοταχῶς πρός τήν περιοχή τῆς Ἑλγολάνδης. Τά ἀκολουθοῦσαν σέ ἀπόσταση μερικῶν μιλίων τά καταδρομικά τοῦ Μοιράρχου Γκούτεναφ καί σέ ἀπόσταση 30 μιλίων τά καταδρομικά μάχης.

Ἡ πρώτη φάσις τῆς Ναυμαχίας

Ἀπό τά πολλά Ἀγγλικά ραδιοτηλεγραφήματα, πού συνελάμβανε τό Γερμανικό ἀρχηγεῖο ἀντελήφθη ὅτι συνέβαινε κάτι τό ἔκτακτο. Διέταξε λοιπόν τήν προετοιμασία ὅλων τῶν διαθεσίμων καταδρομικῶν γιά νά ἐπιτεθοῦν αἰφνιδιαστικά κατά τῶν Ἀγγλικῶν Μονάδων. Ἐδημιουργήθη ἔτσι μοιραίως μία ἐνδιαφέρουσα κατάστασις κατά τήν ὁποίαν οἱ Ἄγγλοι καί οἱ Γερμανοί ἀγωνίζονται ποιός νά στήση πρῶτος παγῖδα στόν ἄλλο.

Στάς 07.00 π.μ. οἱ δύο Ἀγγλικοί στολίσκοι πού ἔπλεαν πρός τήν Ἑλγολάνδη συνάντησαν ἕνα Γερμανικό ἀντιτορπιλικό, πού εἶχε ἀποσταλῆ ἀπό τούς Γερμανούς ὡς δόλωμα. Ὁ Ἄγγλος μοίραρχος Τύρριτ ἔπεσε στήν παγίδα καί διέταξε τήν καταδίωξη τοῦ πλοίου αὐτοῦ ἀπό τήν μοῖρα ἀντιτορπιλικῶν πού εὑρίσκετο πρός τ' ἀριστερά του.

Ἡ μοῖρα αὐτή μόλις ἀπομακρύνθηκε ἀπό τόν ὑπόλοιπο στόλο συνάντησε 10 Γερμανικά ἀντιτορπιλικά πού ἐμφανίζονταν τό ἕνα ὕστερα ἀπό τ' ἄλλο. Κατόπιν αὐτοῦ ὁ μοίραρχος Τύρριτ εὑρέθηκε στήν ἀνάγκη νά διατάξη ὅλα τά πλοῖα πού εἶχεν ὑπό τάς διαταγάς του νά τά καταδιώξουν.

Ἡ συμπλοκή διήρκεσε μισή περίπου ὥρα. Δέν ἐσημειώθησαν σοβαραί ζημίαι οὔτε στούς Ἄγγλους οὔτε στούς Γερμανούς, λόγω τῆς ὁμίχλης πού ἄλλοτε ἦτο πυκνή καί ἄλλοτε διελύετο. Τότε ὅμως ἐμφανίσθηκε στή σκηνή τό Γερμανικό καταδρομικό "Στέττιν" καί ὕστερα ἀπό μερικά λεπτά τό ἐλαφρό καταδρομικό "Φράουενλομπ". Τά Ἀγγλικά καταδρομικά "Ἀρέθουσα" καί "Ἀτρόμητος" ἄρχισαν νά βάλλουν ἐναντίον των καί ἔφθασαν μέχρις ἀποστάσεως 4.000 ὑαρδῶν. Μέσα ὅμως στόν πυρετό τῆς μάχης τά Ἀγγλικά πλοῖα ἀπεμακρύνθησαν κάπως τό ἕνα ἀπό τό ἄλλο, πολλά δέ ἀπό αὐτά εὑρέθησαν μέσα στήν ἀκτίνα δράσεως τόν ἐπακτίων πυροβολείων τῆς Ἑλγολάνδης.

Ὁ Μοίραρχος Τύρριτ ἀνετελήφθη ἐγκαίρως τόν κίνδυνο καί διέταξε ὑποχώρηση τῶν πλοίων του, συνέχισε ὅμως τήν μάχη μέ τό "Φράουενλομπ" καί κατώρθωσε μέν νά τό καταστήση ἀνίκανο γιά περαιτέρω δρᾶσιν ἀλλά καί τό ἴδικό του πλοῖο, ἡ "Ἀρέθουσα" ὑπέστη σοβαρές ζημίες.

Ἡ δευτέρα φάσις τῆς Ναυμαχίας

Στίς 8^{+15} π.μ. ὁ "Ἀτρόμητος" ἀνακαλύπτει μέσα στήν ὁμίχλη τό γερμανικό ἀντιτορπιλικό Υ — 187 καί ἀρχίζει νά τό καταδιώκη. Τό πλοῖ-

ο αὐτό, βαλλόμενο ἀπὸ τὸ Βρεττανικό ἀντιτορπιλικὸ στρέφεται πρῶτα πρὸς τὰ δεξιὰ καὶ ὕστερα πρὸς νότο ξαφνικὰ ὅμως εὑρίσκεται μπροστὰ σὲ δύο καταδρομικὰ τῆς μοίρας τοῦ μοιράρχου Γκουτέναφ. Γιὰ νὰ ἀποφύγη τὸν σοβαρὸ αὐτὸν κίνδυνο κάμνει στροφὴ 180° γιὰ νὰ βρεθῆ τώρα ἀντιμέτωπο πολλῶν βρεττανικῶν ἀντιτορπιλικῶν.

Τελικὰ βυθίζεται βαλλόμενο ἀπὸ παντοῦ. Ἐν τῷ μεταξὺ ἡ μοίρα καλύψεως ὑπὸ τὸν ναύαρχο Μπῆττυ ἔχει φθάσει τὴν 8.30 π.μ. σὲ ἀπόσταση 50 περίπου μιλίων ἀπὸ τὴν Ἑλγολάνδη, ἐνῶ τὰ καταδρομικὰ τοῦ μοιράρχου Γκούντεναφ εὑρίσκοντο σὲ μικροτέρα ἀπόσταση.

Τόσο κακὴ ἦτο ἡ ὁρατότης ὥστε πολλὲς φορὲς ὁμάδες πλοίων καὶ μεμονωμένα πλοῖα δὲν ἦσαν βέβαια γιὰ τὴν ἐθνικότητα τῶν πολεμικῶν ποὺ ἀνεδύοντο μέσα ἀπ' τὴν ὁμίχλη. Τὰ Ἀγγλικὰ καταδρομικὰ ἐκινδύνευσαν ἀκόμη νὰ τορπιλισθοῦν καὶ ἀπὸ τὰ ἐνεδρεύοντα ἰδικὰ των ὑποβρύχια ποὺ δὲν εἶχαν εἴδηση τῆς παρουσίας των, γιατὶ δὲν τοὺς εἶχε ἀνακοινωθῆ. Ἡ τύχη ἀπὸ τὸ ἕνα μέρος καὶ ἡ ἱκανότης τῶν Ἄγγλων ναυτικῶν ἀπὸ τὸ ἄλλο συνετέλεσαν ὥστε αἱ μοίραι τῶν ἀντιτορπιλικῶν καὶ τὰ καταδρομικὰ ποὺ εὑρίσκοντο ἐπὶ κεφαλῆς των νὰ ἀπομακρυνθοῦν χωρὶς νὰ ἔχουν ἀπωλείας πρὸς δυσμὰς τῆς Ἑλγολάνδης ὅπου καὶ ἀνεσυνετάχθησαν.

Ἡ τρίτη φάσις τῆς Ναυμαχίας

Τὴν τρίτη φάσιν τῆς ναυμαχίας χαρακτηρίζει ἡ ἀπόφασις τοῦ ναυάρχου Μπῆττυ νὰ παρέμβη ὁ ἴδιος μὲ τὰς μονάδας του καὶ νὰ βοηθήση τὰ ἐλαφρὰ Ἀγγλικὰ καταδρομικὰ ποὺ εἶχαν ἐν τῷ μεταξὺ δεχθῆ ἐπίθεσι ἀπὸ γερμανικὰ σκάφη τοῦ ἰδίου τύπου. Τὴν φάσι αὐτὴ τῆς ναυμαχίας περιγράφει ἀριστοτεχνικότατα, ὁ ἰδικός μας ὑποναύαρχος Κ. Ἀλεξανδρῆς ὡς ἑξῆς:

Τὴν 10.15 π.μ. αἱ δύο ἀρχηγίδες τῶν Ἀγγλικῶν στολίσκων, ἡ "Ἀρέθουσα", σοβαρῶς βεβλαμένη, μὲ ὅλα της σχεδὸν τὰ τηλεβόλα ἐκτὸς μάχης καὶ ὁ "Ἀτρόμητος" ἐνῷ εὑρίσκοντο εἰς ἀπόστασιν 30 περίπου μιλίων δυτικῶς τῆς Ἑλγολάνδης ἐδέχοντο τὴν ἐπίθεσι τοῦ Γερμανικοῦ καταδρομικοῦ "Στράλσουντ". Ὁ μοίραρχος Τίρρυτ ὑποπτευόμενος ὅτι ἡ ἐμφάνισις τοῦ καταδρομικοῦ αὐτοῦ ἀποτελεῖ παγίδα τοῦ ἐχθροῦ διὰ νὰ τὸν παρασύρη ἐκ νέου πρὸς τὴν νῆσον, συνέχισε τὴν πρὸς δυσμὰς πορείαν τοῦ στολίσκου του. Ὀλίγα λεπτὰ ἀργότερα ἐνεφανίζετο καὶ πάλιν τὸ "Στέττιν" ἐπὶ τῆς σκηνῆς. Ἐπηκολούθησε ζωηρὰ συμπλοκή. μεταξὺ τῶν δύο Ἀγγλικῶν καὶ τῶν δύο Γερμανικῶν καταδρομικῶν καὶ τὴν 11.15' τὰ ἀντιτορπιλικὰ τοῦ πρώτου στολίσκου διετάχθησαν νὰ ἀναστρέψουν τὴν πορείαν των καὶ νὰ ἐπιτεθοῦν διὰ τορπιλλῶν κατὰ τῶν ἐχθρικῶν πλοίων. Τὴν στιγμὴν ὅμως ἐκείνην ἐνεφανίζετο αἰφνιδίως τὸ γερμανικὸν καταδρομικὸν "Μάϊντς", τὸ ὁποῖον, ἀποπλεύσαν ἀπὸ τὸ Μπόρκουμ, μόλις ἀνεκοινώθη ἡ ἔναρξις ναυμαχίας ἔσπευδε ὁλοταχῶς πρὸς ἐνίσχυσιν τῶν δύο ἄλλων γερμανικῶν καταδρομικῶν. Μετ' ὀλίγον τὰ ὑπὸ τὸν μοίραρχον Γκούτεναφ τέσσαρα Ἀγγλικὰ ἀντιτορπιλικὰ ἐπλησίασαν ἀπὸ βορρᾶ, σταλέντα παρὰ τοῦ Μπῆττυ πρὸς ἐνίσχυση καὶ ἡ μάχη ἐγενικεύθη.

Ὁ ἀντιναύαρχος Μπῆττυ ὅμως μὴ δυνάμενος νὰ γνωρίζη κατὰ πόσον τὰ πλοῖα αὐτὰ θὰ ἔφθαναν ἐγκαίρως καὶ λαβὼν τὴν 10 καὶ 45' σῆμα αἱ-

τήσεως βοηθείας ἀπὸ τὸν μοίραρχο Τύρριτ ἀπεφάσισε τὴν 11 καὶ 30' νὰ παρέμβη ὁ ἴδιος, παρὰ τοὺς κινδύνους ἐξ ὑποβρυχίων καὶ ναρκῶν, τοὺς ὁποίους θὰ ἀντιμετώπιζαν ἐνδεχομένως τὰ ὑπὸ τὰς διαταγὰς τους καταδρομικὰ μάχης, ἐνεργοῦντα εἰς περιωρισμένην θαλασσίαν περιοχὴν ἐγγύτατα τῶν ἐχθρικῶν βάσεων. Ἔστρεψε λοιπὸν τὰ πλοῖα του πρὸς ἀνατολὰς καὶ κατευθύνθη ὁλοταχῶς πρὸς τὴν περιοχήν, ὅπου ὁ ἀγγλικὸς στολίσκος ἐμάχετο σκληρὰ κατὰ τῶν ὑπερτέρων εἰς δύναμιν πυρὸς γερμανικῶν καταδρομικῶν τῶν ὁποίων ὁ ἀριθμὸς εἶχεν ἐν τῷ μεταξὺ αὐξηθῆ κατὰ δύο, δηλ. κατὰ τὸ "Κωλωνία" καὶ τὸ " Ἀριάδνη" ἀνελθὸν οὕτω εἰς τέσσαρα. Τὰ ἀγγλικὰ ἀντιτορπιλικὰ εἰχαν ἤδη ὑποστῆ σοβαρὰς βλάβας κατὰ τὴν ἐπίθεσιν των ἐναντίων τοῦ "Μάϊντς". Ἀλλὰ καὶ τὸ πλοῖον αὐτὸ ἐδέχθη μέγαν ἀριθμὸν βλημάτων καὶ ἐφλέγετο ὁλόκληρον τὴν στιγμὴν κατὰ τὴν ὁποίαν ἔφθαναν ἐπὶ τόπου τὰ καταδρομικὰ τοῦ μοιράρχου Γκούτεναφ καὶ ἀνελάμβαναν νὰ τὸ ἀποτελειώσουν διὰ τοῦ πυρὸς των.

Ἡ μεταξὺ τῶν ἀντιπάλων καταδρομικῶν σύρραξις ἐσυνεχίσθη μὲ αὔξουσαν ἔντασιν, ἕως ὅτου ἔφθασαν ἐπὶ τόπου τὰ καταδρομικὰ τοῦ Ναυάρχου Μπῆττυ. Μὲ ὀλίγας ὁμοβροντίας τῆς Ἀγγλικῆς ναυαρχίδος "Λέων" τὸ καταδρομικὸ "Κολωνία" ἐπὶ τοῦ ὁποίου ἐκυμάτιζε τὸ σῆμα τοῦ Γερμανοῦ ναυάρχου τῶν καταδρομικῶν ἐτέθη ἐκτὸς μάχης φλεγόμενον ἀπὸ ἄκρου εἰς ἄκρον. Ἡ ὥρα ἦτο 12 καὶ 56' ὁπότε τὸ ἐλαφρὸν Γερμανικὸν καταδρομικὸν "Ἀριάδνη" εὑρέθη καὶ αὐτὸ μὲ τὴν σειρὰν του ὑπὸ τὸ πῦρ τοῦ "Λέοντος". Ἐντὸς 10' τὸ ἀτυχὲς πλοῖον δὲν ἦτο παρὰ μία φλεγομένη μάζα καὶ μετ' ὀλίγον ἀνετρέπετο καὶ ἐβυθίζετο. Περὶ ὥραν 13 καὶ 30' ὁ ναύαρχος Μπῆττυ λαβὼν ἀναφορὰν ἐμφανίσεως ἐπιπλεουσῶν ναρκῶν καὶ μὴ ἐπιθυμῶν νὰ διακινδυνεύση περαιτέρω τὰ πλοία του διέταξε στροφὴν αὐτῶν πρὸς δυσμάς. Κατὰ τὴν πορείαν των ταύτην τὰ καταδρομικὰ μάχης διῆλθαν ἐγγύτατα τῆς φλεγομένης "Κολωνίας" καὶ τὴν ἀπετελείωσαν περὶ ὥραν 13.35'. Ὁ ἐπιβαίνων αὐτῆς Γερμανὸς ναύαρχος τῶν καταδρομικῶν συναπωλέσθη μεθ' ὅλου τοῦ ἐπιτελείου του καὶ τοῦ ἐκ 380 ἀνδρῶν πληρώματος τοῦ σκάφους παρὰ τὰς προσπαθείας τῶν προστρεξάντων Ἀγγλικῶν ἀντιτορπιλικῶν ὅπως διασώσουν τοὺς ναυαγούς.

Αὐτὸ εἶναι τὸ τέλος τῆς ναυμαχίας τῆς Ἑλγολάνδης, ποὺ εἶχε τὰ ἑξῆς ἀποτελέσματα. Ἀπὸ τὴν Γερμανικὴ πλευρὰ ἐβυθίσθησαν 3 Γερμανικὰ καταδρομικὰ καὶ ἕνα ἀντιτορπιλικὸ μὲ συνολικὲς ἀπώλειες 1135 ἀξιωματικῶν καὶ ἀνδρῶν. Ἀπὸ τὰ Ἀγγλικὰ πλοῖα, ὑπέστη σοβαρὲς ζημίες μόνο τὸ καταδρομικὸ "Ἀρέθουσα" ποὺ παρέστη ἀνάγκη νὰ ρυμουλκηθῆ καὶ ἐλαφρότερες τέσσαρα ἀντιτορπιλικά. Σύνολον Ἀγγλικῶν ἀπωλειῶν ἦσαν τριανταπέντε νεκροὶ καὶ 40 τραυματίαι.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΙΙ

ΑΛΛΑ ΠΟΛΕΜΙΚΑ ΓΕΓΟΝΟΤΑ ΚΑΤΑ ΘΑΛΑΣΣΑΝ

Ἡ Καταβύθισις τοῦ "Τολμηροῦ"

Ἀπὸ τὴν ἀρχὴ τοῦ πολέμου ὁ Μέγας Βρεττανικὸς στόλος ἐκτελοῦσε

τακτικὰ περιπολίες στὴ Βόρειο Θάλασσα καὶ ἐπέστρεφε στὸ ὁρμητήριό του τοῦ "Σκάπα – Φλόου". Ἐπειδὴ ὅμως δὲν εἶχε συμπληρωθῆ ἡ ἄμυνα τοῦ ὁρμητηρίου αὐτοῦ ἐναντίον τῶν ὑποβρυχίων, τὰ Ἀγγλικὰ πολεμικὰ ἀπέπλεαν ἀπὸ τὸ "Σκάπα – Φλόου" μόλις παρουσιάζοντο Γερμανικὰ ὑποβρύχια καὶ διευθύνοντο στὶς δυτικὲς ἀκτὲς τῆς Σκωτίας ποὺ ἦσαν ἀσφαλέστερα. Σὲ μιὰ τέτοια διαδρομὴ τὸ Βρεττανικὸ Δρέδνωτ "Τολμηρὸς" προσέκρουσε σὲ νάρκη, ἀπὸ ἐκεῖνες ποὺ ἔσπερναν στὴ θάλασσα τὰ γερμανικὰ ὑποβρύχια καὶ βυθίστηκε τὴν νύκτα τῆς 26ης πρὸς τὴν 27ην Ὀ/ρίου 1914

Ἡ ναυμαχία τῆς Ἑλγολάνδης.

Τὸ "Γκαῖμπεν" καὶ "Μπρεσλάου"

Ἐνῶ συνέβαιναν αὐτὰ στὴ βόρεια θάλασσα τὸ Γερμανικὸ καταδρομικὸ μάχης "Γκαῖμπεν" καὶ τὸ ἐλαφρὸ καταδρομικὸ "Μπρεσλάου" κατόρθωσαν τὴν νύκτα τῆς 6ης πρὸς τὴν 7ην Αὐγούστου νὰ γλυστρήσουν ἀπὸ τὰ στενὰ τῆς Μεσσήνης καὶ ἀφοῦ ἀνθράκευσαν στὴν Ἑλλάδα ἔπλευσαν στὸ Αἰγαῖο καὶ μετὰ 3 ἡμέρας ἐπέρασαν τὰ στενὰ τῶν Δαρδανελίων. Ἡ Ἀγγλικὴ κυβέρνησις διαμαρτυρήθηκε ἐντονώτατα στὴν Τουρκία, ἡ ὁποία ἀντὶ ἄλλης ἀπαντήσεως ἐδήλωσε, ὅτι τὰ δύο Γερμανικὰ πολεμικὰ ἐξεχωρήσθησαν ἀπὸ τὴ Γερμανία στὴν Τουρκία, ὅτι ἀποτελοῦν ἤδη μονάδες τοῦ Τουρκικοῦ στόλου ὑπὸ τὰ ὀνόματα "Γιαβοῦζ-Σελήμ" τὸ πρῶτο καὶ "Μιντιλλὶ" τὸ δεύτερο. Τὰ Γερμανικὰ πληρώματα ὅμως δὲν ἐγκατέλειψαν τὰ δύο αὐτὰ σκάφη. Ἐφόρεσαν τὸ φέσι καὶ μετεμφιέσθησαν σὲ Τούρκους.

Ἡ εἴσοδος τῶν δύο αὐτῶν Γερμανικῶν πλοίων στὴν Προποντίδα εἶχε σοβαρότατες συνέπειες. Σ' αὐτὴν ὠφείλεται κυρίως τὸ γεγονός, ὅτι ἡ Τουρκία ποὺ ἀμφιταλαντεύονταν ἕως τότε, ἀπεφάσισε νὰ κατέλθη στὸν πόλεμο, ὡς σύμμαχος τῆς Γερμανίας καὶ τῆς Αὐστρουγγαρίας.

Ὁ ναύαρχος φὸν Σπέε

Ἀλλὰ καὶ στὶς μακρυνὲς θάλασσες ἐκδηλώθηκε,σχεδὸν ἀμέσως μετὰ τὴν κήρυξη τοῦ πολέμου, ἡ δράσις ἐναντίον τοῦ Βρεττανικοῦ θαλασσίου ἐμπορίου τῶν Γερμανικῶν καταδρομικῶν τοῦ ναυάρχου κόμητος Φὸν Σπέε. Μεγάλες ἐπιτυχίες ἐσημείωσε τότε τὸ ἀποσπασθὲν ἀπὸ τὴν δύναμι τῶν καταδρομικῶν αὐτῶν γιὰ νὰ ἐνεργήση ἐπιδρομὲς στὸν Ἰνδικὸ ὠκεανό,ἐλαφρὸ γερμανικὸ καταδρομικὸ "Ἔμδεν",ἕνα πραγματικὸ πλοῖο φάντασμα. Ἐμφανίζονταν ξαφνικὰ ἐκεῖ ποὺ κανεὶς δὲν τὸ ἐπερίμενε. Τελικὰ τὸ "Ἔμδεν"συνάντησε τὸ Αὐστραλιανὸ καταδρομικὸ "Σίντνεϋ", ποὺ εἶχε ἀποσταλεῖ νὰ τὸ καταδιώξη καὶ ὕστερα ἀπὸ δίωρο ναυμαχία, βυθίστηκε τὴν 9ην Νοεμβρίου, κοντὰ στὴ νῆσο Κῆλιγκ τοῦ συμπλέγματος τῶν νήσων Κόκος.

Ἐν τῷ μεταξὺ τὸ κύριον σῶμα τῶν δυνάμεων τοῦ ναυάρχου Φὸν Σπέε, ποὺ ἀπετελεῖτο ἀπὸ τὰ θωρηκτὰ καταδρομικὰ "Σάρνχορστ" καὶ "Γναϊζεναου" καὶ 3 ἐλαφρὰ καταδρομικά, ἀφοῦ διέσχισε τὸν Εἰρηνικὸ Ὠκεανὸ συναντήθηκε, στὰ δυτικὰ παράλια τῆς Χιλῆς, τὴν 1ην Νοεμβρίου μὲ τὴν μοῖρα καταδρομικῶν τοῦ ἀντιναυάρχου σὲρ Κρίστοφερ Κράντωνι, ἡ ὁποία ὑπολείπονταν κατὰ πολὺ τῶν Γερμανῶν. Συγκροτήθηκε τότε ναυμαχία ποὺ συνεχίσθηκε καὶ τὴν νύκτα μὲ ἀποτέλεσμα νὰ βυθισθῆ αὔκανδρος ἡ βρεττανικὴ ναυαρχὶς "Καλὴ Ἐλπίς" καὶ ἐκτὸς αὐτῆς τὸ καταδρομικὸ "Μόνμωθ" καὶ ἕνα ἀκόμη ἐξωπλισμένο εὔδρομο. Τὴ σοβαρὰ αὐτὴ ἧττα ἀπέπλυνε τὸ βρεττανικὸ ναυαρχεῖο ὑπὸ τὸν λόρδο Φίσσερ, ποὺ ἀνέλαβε ἐν τῷ μεταξὺ τὰ καθήκοντα πρώτου λόρδου τοῦ Ναυαρχείου. Ὁ Φίσσερ ἀπέστειλε ἀμέσως πρὸς καταδίωξιν τοῦ ναυάρχου Φὸν Σπέε μία μοῖρα ποὺ ἀπετελεῖτο ἀπὸ τὰ δύο νεώτατα βρεττανικὰ καταδρομικὰ "Ἰνβινσίμπλ" καὶ "Ἰνφλεξίμπλ" ὑπὸ τὸν Ἀντιναύαρχο σὲν Ντόβετον Σταφντυ. Τὸ πρωῒ τῆς 8ης Δεκεμβρίου ἡ μοῖρα αὐτὴ συνάντησε τὰ πλοῖα τοῦ ναυάρχου Φὸν Σπέε κοντὰ στὰς νήσους Φάλκλαντ. Τὰ κατεδίωξε, τὰ ὑπεχρέωσε νὰ δεχθοῦν τὴ μάχη καὶ τὸ ἀποτέλεσμα ἦτο ἡ τελεία ἐκμηδένισις τῆς Γερμανικῆς μοίρας.

Ὁ ναύαρχος φὸν Σπέε ἐχάθη μαζὶ μὲ τὴν ναυαρχίδα του. Ἡ νίκη αὐτὴ εἶχε μεγάλη σημασία γιὰ τὴν Ἀγγλία. Ἐξησφάλισε σ' αὐτὴν τὶς θαλάσσιες συγκοινωνίες της ἀπὸ τὴν ἀπειλὴ τῶν Γερμανικῶν καταδρομικῶν.

Ἄλλαι ἐνέργειαι τοῦ Γερμανικοῦ στόλου

Ὅπως εἴπαμε καὶ προηγουμένως ἡ μεγάλη ἀπόσταση ἀπὸ τὴν ὁποία ἐνεργοῦσε τὸν ἀποκλεισμὸ τῶν Γερμανικῶν ναυτικῶν δυνάμεων ὁ μέγας στόλος, ἄφηνε σχετικὴ ἐλευθερία στοὺς Γερμανούς, στὸ τμῆμα τῆς Βορείου θαλάσσης ποὺ ἦταν κοντὰ στὰς βάσεις των. Ἔτσι αἱ Γερμανικαὶ ναυτικαὶ Μονάδες ἐνεργοῦσαν ἀπὸ καιρὸ σὲ καιρὸ ἐξόδους, ὑπὸ τὴν κάλυψη καταδρομικῶν καὶ ἔφθασαν μάλιστα ὡς τὸ σημεῖον νὰ βομβαρδίσουν τὶς Ἀγγλικὲς παράλιες πόλεις Σκάρρμπορω, Χάρτλεπουλ καὶ Οὐΐντμπυ. Σκοπὸς αὐτῶν τῶν ἐνεργειῶν ἦταν νὰ κατατριβοῦν αἱ δυνάμεις τῶν Ἄγγλων ποὺ ἦσαν πολὺ ἀνώτεραι ὑλικῶς μὲ τὴν προσέλκυση μεμονωμένων τμημάτων τοῦ Ἀγγλικοῦ στόλου σὲ ἐνέδρες. Ἡ στρατηγικὴ αὐτὴ ἔγινε ἀποδεκτὴ ἀπὸ τὸ Γερμανικὸ ναυαρχεῖο, παρὰ τὶς σφοδρὲς ἀντιρρήσεις τοῦ ναυάρχου Τίρπιτς, τοῦ δημιουργοῦ τοῦ γερμανικοῦ πολεμικοῦ στόλου, ὁ

ὁποῖος ἀντιθέτως ἐπίστευε – καὶ τὰ γεγονότα τὸν ἐδικαίωσαν ἐκ τῶν ὑστέρων – ὅτι ὁ Γερμανικὸς στόλος ἔπρεπε νὰ διεκδικήση τὴν κυριαρχία τῆς θαλάσσης μὲ μία ναυμαχία μὲ τοὺς Ἄγγλους ἀπὸ τὴν πρώτη ἑβδομάδα τοῦ πολέμου, γιατὶ ἀλλοιώτικα ἡ πάροδος τοῦ χρόνου θὰ ηὔξανε τὴν δυσαναλογία τῶν δυνάμεων εἰς βάρος τῶν Γερμανῶν.

Καὶ οἱ μὲν Γερμανοὶ δὲν ἔλαβαν τὴν εὐκαιρία νὰ ἐφαρμόσουν τὸ σχέδιό των, νὰ ἀπομονώσουν δηλαδὴ καὶ νὰ καταστρέψουν μεμονωμένες μονάδες τοῦ Ἀγγλικοῦ στόλου, γιατὶ ὁ ναύαρχος Τζέλλικο κρατοῦσε τὸ στόλο του συγκεντρωμένο. Λόγῳ τῶν Γερμανικῶν ἐπιδρομῶν μετεκίνησε μόνο μιὰ μοῖρα καταδρομικῶν μάχης ἀπὸ τὸ Σκάπα – Φλόου στὴ ναυτικὴ βάση τοῦ Ρόζυθ, ποὺ εὑρίσκετο νοτιώτερα. Ὅ,τι ὅμως ἐπεδίωξαν νὰ ἐπιτύχουν οἱ Γερμανοὶ τὸ ἔπαθαν οἱ ἴδιοι τὴν 24ην Ἰανουαρίου 1915. Γερμανικὰ καταδρομικὰ μάχης, ὑπὸ τὸν ναύαρχο Χίππερ ποὺ ἐξῆλθαν ἀπὸ τὴν Ἑλγολάνδη γιὰ νὰ κάμουν ἐπιδρομή, συνάντησαν, κοντὰ στὴν ὕφαλο Ντόγγερ, μεγαλυτέρα δύναμη Ἀγγλικῶν καταδρομικῶν μάχης ὑπὸ τὸν ναύαρχο Σὲρ Δαυΐδ Μπῆττυ. Κατὰ τὴν ναυμαχία ποὺ ἐπηκολούθησε οἱ Γερμανοὶ ὑπέστησαν σοβαρωτάτη ἧττα μὲ τὴν ἀπώλεια τοῦ καταδρομικοῦ μάχης "Μπλύχερ", ποὺ ἦταν μία ἀπὸ τὶς καλύτερες καὶ ἰσχυρότερες μονάδες τοῦ Γερμανικοῦ στόλου.

Ὁ Ὑποβρύχιος Πόλεμος

Ἄμεσος συνέπεια τῆς στρατηγικῆς, ποὺ ἐφήρμοσε τὸ Γερμανικὸ ναυαρχεῖο, ἦταν ἡ συγκέντρωσις τῶν προσπαθειῶν του στὸ νέο καὶ ἀδοκίμαστο ἀκόμη ὅπλο τῶν ὑποβρυχίων. Ἐπειδὴ ὅμως ἡ Γερμανικὴ κυβέρνησις δὲν ἤθελε νὰ προκαλέση τὴν δυσαρέσκεια τῶν οὐδετέρων καὶ τὰς διαμαρτυρίας των ὅτι παραβαίνει τοὺς κανόνας τοῦ Διεθνοῦς δικαίου, αἱ ἐπιχειρήσεις τῶν ὑποβρυχίων, ὡς τὴν ἄνοιξη τοῦ 1915, περιωρίστηκαν μόνο ἐναντίον τῶν πολεμικῶν σκαφῶν τῶν ἐμπολέμων καὶ τῶν ἐμπορικῶν ποὺ συνέπραττον μὲ αὐτό. Ἀμέσως ὅμως οἱ Γερμανοὶ ἀντελήφθησαν ὅτι μὲ αὐτὸν τὸν τρόπο τὸ ὑποβρύχιο ὅπλο δὲν μποροῦσε νὰ ἔχῃ ἀποτελεσματικὴ ἐπίδραση ἐναντίον τῶν συγκοινωνιῶν τῶν συμμάχων. Καὶ τότε ἡ Γερμανικὴ κυβέρνησις ἔκαμε τὸ πρῶτο βῆμα πρὸς τὴν κατεύθυνση τοῦ ἀπεριορίστου ὑποβρυχίου πολέμου, πρᾶγμα τὸ ὁποῖο ζητοῦσαν ἐπιτακτικὰ ἀπὸ αὐτὴν οἱ ὑπεύθυνοι τοῦ Γερμανικοῦ ναυαρχείου. Μία διακοίνωσις τῆς 18ης Φεβρουαρίου 1915 ἐκήρυττε τὰ ὕδατα ποὺ περιβάλλουν τὶς Βρεττανικὲς νήσους ὡς πολεμικὴ ζώνη καὶ εἰδοποιοῦσε τοὺς οὐδετέρους, ὅτι ἐμπορικὰ πλοῖα, ποὺ ἔφεραν τὴ σημαία τῆς Μεγάλης Βρεττανίας ἢ τῶν συμμάχων της, θὰ ἐτορπιλλίζονταν ἀπὸ τὰ Γερμανικὰ ὑποβρύχια χωρὶς καμμιὰ εἰδοποίηση. Κατὰ τὰς ἀρχὰς τοῦ Μαΐου τοῦ 1915 ἐβυθίσθη ἀπὸ Γερμανικὸ ὑποβρύχιο τὸ Ἀγγλικὸ Ὑπερωκεάνιο "Λουσιτάνια". Ἐπνίγησαν πολλοὶ ἐπιβᾶται, μεταξὺ δὲ αὐτῶν καὶ ἀρκετοὶ Ἀμερικανοί. Ἡ πρᾶξις αὐτὴ χαρακτηρίστηκε ὡς "πειρατικὴ" καὶ προεκάλεσε μεγάλον ἀναβρασμὸ στὰς Η.Π.Α. Ὁ Πρόεδρός των Γούντρω Οὐΐλσων ἀπηύθυνε ἐντονωτάτη διακοίνωση στὴν Γερμανικὴ κυβέρνηση καὶ ἡ Ἀμερικανικὴ κοινὴ γνώμη ποὺ ἦτο ἕως τότε ἀρκετὰ ἀδιάφορος ἄρχισε νὰ στρέφεται ἀποφασιστικὰ κατὰ τῆς Γερμανίας. Τελικὰ ἡ Γερμανικὴ κυβέρνησις τὴν 5ην Μαΐου 1916 ἀναγ-

κάσθηκε νὰ ἀνακοινώση, ὅτι διακόπτει τὸν ἀπεριόριστο ὑποβρύχιο πόλεμο, μὲ τὴν ἐπιφύλαξη νὰ τὸν ἐπαναλάβη στὸ μέλλον ἄν τὸ ἐθεωροῦσε ἀναγκαῖον. Ἡ ὑποχώρησις αὐτὴ προεκάλεσε μεγάλη ἀπαγοήτευση στοὺς Γερμανικοὺς ναυτικοὺς κύκλους. Ὁ ἀρχιναύαρχος Τίρπιτς διαφωνήσας παραιτήθηκε ἀπὸ τὴν θέση τοῦ ὑπουργοῦ τῶν ναυτικῶν, ποὺ κατεῖχε ἐπὶ 20 περίπου χρόνια. Καὶ δὲν ἀνεκάλεσε τὴν παραίτησή του παρὰ τὴν ἐπίμονη παράκληση τοῦ Κάιζερ.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ III

ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΙΣ ΤΩΝ ΔΑΡΔΑΝΕΛΛΙΩΝ

Δύο τολμηρὰ σχέδια τοῦ Τσῶρτσιλ.

Ἐμπιστευτικόν!

Ὁ ὑπουργὸς τῶν Ναυτικῶν Οὐΐνστων Τσῶρτσιλ πρὸς τὸν στρατηγὸν Σὲρ Ντάγκλας ἀρχηγὸν τοῦ Γενικοῦ Ἐπιτελείου, 1η Σεπτεμβρίου 1914.

"Συνεφώνησα χθὲς μετὰ τοῦ στρατηγοῦ Κίτσενερ νὰ συναντηθοῦν δύο ἀξιωματικοὶ τοῦ Ἐπιτελείου τοῦ Ναυτικοῦ καὶ δύο ἀξιωματικοὶ τοῦ τμήματος ἐπιχειρήσεων τῆς πολεμικῆς ὑπηρεσίας. Οὗτοι θὰ ἀρχίσουν συνομιλίας ἐπὶ τοῦ πῶς ἡ χερσόνησος τῆς Καλλιπόλεως ἠμπορεῖ νὰ καταληφθῆ ἀπὸ μίαν ἰσχυρὰν ἑλληνικὴν στρατιάν, διὰ νὰ διανοίξη μὲ τὸν τρόπον αὐτὸν εἰς τὸν βρεταννικὸν στόλον τὴν ὁδὸν πρὸς τὴν θάλασσαν τῆς Προποντίδος".

Μὲ τὸ ἔγγραφον αὐτὸ ἀρχίζει μιὰ ἀπὸ τὰς μεγαλυτέρας περιπετείας τοῦ πρώτου παγκοσμίου πολέμου.

Ἡ βρεταννικὴ ἀπόβασις εἰς τὴν χερσόνησον τῆς Καλλιπόλεως μετάβάλλεται εἰς αἱματηρὰν ἧτταν, εἰς μίαν πλήρη ἀπωλειῶν ἐπιχείρησιν τοῦ στόλου καὶ τοῦ στρατοῦ. Ὁ Τσῶρτσιλ ἀναγκάζεται νὰ παραιτηθῆ καὶ θεωρεῖται ἀπὸ τότε ὡς ἕνας ἀδιόρθωτος φαντασιοκόπος.

Τί συνέβη ὅμως εἰς τὴν πραγματικότητα;

Ἡ ἱστορία ἐδικαίωσε τὸν Τσῶρτσιλ. Δὲν ἦταν φαντασιοκόπος, ἀλλὰ τὸ μοναδικὸ στρατηγικὸ πνεῦμα τοῦ ὁποίου ἡ τολμηρὰ ἰδέα τῆς Καλλιπόλεως κατεδικάσθη εἰς ἀποτυχίαν ἀπὸ στενοκεφάλους στρατιωτικοὺς καὶ γραφειοκράτας. Τυφλαὶ συμπτώσεις συνετέλεσαν εἰς τὸ νὰ ματαιώσουν τὸ σχέδιον πρὸ ἀκόμη τῆς πλήρους ἐφαρμογῆς του.

Ὅταν ὁ Τσῶρτσιλ μετὰ τὴν πρώτην του εἰσήγησιν προωθεῖ περαιτέρω τὸ ζήτημα τὸν καθοδηγοῦν δυὸ βασικὰ γεγονότα:

α) Εἰς τὰ δυτικὰ πεδία τῶν μαχῶν οἱ ἐμπόλεμοι καθηλώθησαν εἰς τὰς θέσεις των. Ἄν καὶ ἀπὸ τὰ δύο μέρη χιλιάδες καὶ δεκάδες χιλιάδων στρατιωτῶν θυσιάζονται ἀπὸ τὰ πυρὰ τοῦ πυροβολικοῦ εἰς τὴν νεκρὰν ζώνην τῶν συρματοπλεγμάτων καὶ ὑπὸ τὰς ριπὰς τῶν πολυβόλων, δὲν παρατηρεῖται πουθενὰ καμμία πρόοδος.

Εἰς τὰ ἀπομνημονεύματά του ὁ Τσῶρτσιλ χαρακτηρίζει ὡς ἀνόητον καὶ ἄσκοπον τὴν διεξαγωγὴν ἑνὸς πολέμου, ἀντικειμενικὸς σκοπὸς τοῦ ὁποίου εἶναι ὀφθαλμοφανῶς ὁ θάνατος ὅσον τὸ δυνατὸν περισσοτέρων ἀν-

τιπάλων. Ζητεῖ ἕνα τρόπον διὰ νὰ ἀπαγκιστρωθῆ ἀπὸ τὴν ἀνόητο πολιτικὴ τῶν στρατηγῶν, ποὺ ἀποβλέπει μόνον εἰς τὴν ἐξάντλησι καὶ τὴν καταστροφὴ τοῦ ἀντιπάλου.

β) Εἰς τὸ ἀνατολικὸν πολεμικὸν μέτωπον ἐμφανίζονται σοβαρὰ φαινόμενα κρίσεως διὰ τὰ ὁποῖα ὁ ἴδιος ὁ Τσῶρτσιλ γράφει τὰ ἑξῆς:

"Κατὰ τοὺς πρώτους τρεῖς μῆνας τοῦ πολέμου οἱ Ρῶσσοι ἔρριπταν κατὰ μέσον ὅρον 45.000 ὀβίδας ἡμερησίως. Ἡ ρωσσικὴ βιομηχανία δὲν παρεῖγε περισσότερες ἀπὸ 35.000 ὀβίδες μηνιαίως. Κατὰ τὰς ἀρχὰς Δεκεμβρίου τοῦ 1914 ὑπῆρχαν μόνον 300.000 ὀβῖδες δηλαδὴ ὅ,τι ἐχρειάζετο μόνον διὰ μίαν ἑβδομάδα. Ὄχι ὀλιγώτερον ἐπικίνδυνος ἦτο καὶ ἡ ἔλλειψις ὅπλων. Οἱ στρατῶνες τῆς τσαρικῆς αὐτοκρατορίας ἦσαν γεμᾶτοι ἀπὸ στρατιώτας, δὲν ἦτο ὅμως δυνατὸν οἱ στρατιῶται αὐτοὶ νὰ ὁπλισθοῦν".

Ὁ Τσῶρτσιλ θέλει νὰ λύση μονομερῶς τὰ διάφορα προβλήματα. Ἡ ἐπιχείρησις τὴν ὁποίαν ἔχει ὑπ' ὄψιν του θὰ σημειώση τὸ τέρμα τῆς μαζικῆς δολοφονίας εἰς τὸ δυτικὸν μέτωπον. Ταυτοχρόνως θὰ ἀποτελέση μαζικὴν ἀπειλὴν κατὰ τῆς Γερμανίας καὶ θὰ διανοίξη τὸν δρόμον πρὸς ταχεῖαν προμήθειαν πολεμικοῦ ὑλικοῦ εἰς τὴν Ρωσσίαν.

"Ἀποφασιστηκώτερος, λέγει, εἶναι ὁ πολεμικὸς ἡγέτης, τόσον περισσότερον νικᾶ διὰ τῆς ἀνωτέρας τακτικῆς του καὶ τόσον ὀλιγώτεραι εἶναι αἱ εἰς αἷμα ἀπώλειαι.

Ὕστερα ἀπὸ αὐτὰ τὰ λόγια ὁ Οὐΐνστων Τσῶρτσιλ, ἡλικίας τότε 36 ἐτῶν ἀναπτύσσει σχέδια, ποὺ πειράζουν πολὺ τὰ νεῦρα τῶν γηραιῶν στρατηγῶν καὶ ναυάρχων. Ὁ δυναμικὸς ὅμως ὑπουργὸς τῶν Ναυτικῶν ἐπιμένει καὶ ἀπευθύνεται πρὸς τὸν πρωθυπουργόν:

"Δὲν ὑπάρχει, ἐρωτᾶ ἄλλη λύσις, παρὰ νὰ στέλλωμεν τὰ στρατεύματά μας εἰς τὴν Φλάνδραν καὶ νὰ τὰ ρίπτωμεν ἐναντίον συρματοπλεγμάτων; Μιὰ ἐπίθεσις ἀπὸ θαλάσσης κατὰ τοῦ Σλέσβιγ Χολστάϊν θὰ ἐσήμαινε ἄμεσον ἀπειλὴν κατὰ τοῦ Κιέλου καὶ θὰ ἐπέτρεπεν εἰς τὴν Δανίαν νὰ προσχωρήση εἰς τὴν παράταξίν μας. Ἡ εἴσοδος τῆς Δανίας εἰς τὸν πόλεμον παρὰ τὸ πλευρόν μας, θὰ μᾶς ἤνοιγε τὴν Βαλτικήν. Ἡ βρεταννικὴ κυριαρχία ἐπὶ τῆς θαλάσσης αὐτῆς θὰ ἐπέτρεπεν εἰς τὰ ρωσσικὰ στρατεύματα νὰ ἐνεργήσουν ἀπόβασιν εἰς ἀπόστασιν 90 μιλλίων ἀπὸ τοῦ Βερολίνου καὶ ὁ ἐχθρὸς, ὁ ὁποῖος συναντᾶ ἤδη μεγάλας δυσχερείας εἰς ὅλα τὰ μέτωπα, θὰ ἠπειλεῖτο μὲ νέας ἐπιθέσεις εἰς ζωτικὰ σημεῖα".

Πολὺ παρακεκινδυνευμένον τὸ σχέδιον, ἀποφαίνονται οἱ ἐξ ἐπαγγέλματος στρατιωτικοί, ἀφοῦ ἐξήτασαν μὲ δισταγμοὺς καὶ ἐπιφυλάξεις τὰς λεπτομερείας του.

Ἔτσι τὸ σχέδιον τοῦ Τσῶρτσιλ περὶ ἀποβάσεως εἰς τὴν Βαλτικὴν θάλασσαν, μὲ ἀντικειμενικὸν σκοπὸν τὸ Βερολῖνον, τίθεται εἰς τὸ ἀρχεῖον.

Εἰς ἀντιστάθμισμα ἔρχεται ὁλονὲν καὶ περισσότερον εἰς τὸ προσκήνιον ἡ ἰδέα τῶν Δαρδανελλίων, διότι ἐν τῷ μεταξὺ ἐνετάθησαν αἱ γερμανικαὶ προσπάθειαι τοῦ προσεταιρισμοῦ τῆς Τουρκίας ὡς συμμάχου. Ἂν τὸ Βερολῖνον ἀπετύγχανεν εἰς τὸ σχέδιον αὐτό, τότε ἦτο ζωτικὸν ζήτημα διὰ τὴν Μ. Βρεταννίαν νὰ καταφέρη ἕνα κτύπημα κατὰ τῆς Κωνσταντινουπόλεως.

Διὰ νὰ φθάσουν ὅμως βρεταννικὰ πολεμικὰ πλοῖα μέχρι τῆς τουρκικῆς πρωτευούσης πρέπει πρῶτα νὰ διέλθουν διὰ τῶν Στενῶν τῶν Δαρδανελλίων, ποὺ ὁδηγοῦν εἰς τὴν Προποντίδα. Κλεὶς διὰ τὸ ἐπιχείρημα αὐτὸ εἶ-

ναὶ ἡ χερσόνησος τῆς Καλλιπόλεως μὲ τὰ ἀρκετὰ πρωτόγονα ὀχυρωματικὰ της ἔργα.

Ὅποιος κατέχει τὴν χερσόνησον τῆς Καλλιπόλεως, ἐλέγχει ταυτοχρόνως τὴν θαλασσίαν ὁδὸν πρὸς τὸν Βόσπορον καὶ ἔχει εὐνοϊκὴν βάσιν ἐξορμήσεως πρὸς τὴν Κωνσταντινούπολιν, πρὸς τὴν Ρωσσίαν καὶ κατὰ τὴν ἔκφρασιν τοῦ Τσῶρτσιλ, πρὸς τὸ μαλακὸν ὑπογάστριον τῆς Εὐρώπης.

Τὸ ζήτημα εἶναι τώρα ἂν ἡ Τουρκία θὰ κατέλθη πραγματικὰ εἰς τὸν πόλεμον παρὰ τὸ πλευρὸν τῆς Γερμανίας. Ἡ τουρκικὴ κυβέρνησις δὲν δεικνύει τόσην προθυμίαν ὅσην ἤλπιζε τὸ Βερολῖνον. Ὁ τουρκικὸς στρατὸς καὶ ὁ τουρκικὸς στόλος εὑρίσκονται εἰς τόσον οἰκτρὰν κατάστασιν, ὥστε δὲν τολμοῦν νὰ ἀντιμετωπίσουν τὸ ἐνδεχόμενον ἑνὸς πολέμου.

Τότε συμβαίνει κάτι ποὺ ἐνίσχυσε σημαντικώτατα τὸ φιλοπόλεμον κόμμα τῶν Νεοτούρκων. Ἐσκηνοθετήθη πρὸς τὸν σκοπὸν αὐτὸν ἀπὸ τὴν Γερμανίαν.

Τὴν 11ην πράγματι Αὐγούστου τοῦ 1914, ἀκριβῶς δέκα ἡμέρας μετὰ τὴν κήρυξιν τοῦ πολέμου, τὸ γερμανικὸν θωρηκτὸν "Γκαῖμπεν" καὶ τὸ μικρὸν εὔδρομον "Μπρεσλάου" ἀγκυροβολοῦν πρὸ τῆς Κωνσταντινουπόλεως. Κατώρθωσαν νὰ διαφύγουν ἀπὸ τὴν καταδίωξιν ἰσχυρῶν ἀγγλικῶν καὶ γαλλικῶν μονάδων καὶ νὰ εἰσέλθουν ἐγκαίρως εἰς τὰ Στενὰ τῶν Δαρδανελλίων.

Εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν τὰ δύο πολεμικὰ ἀλλάσσουν τυπικῶς ἰδιοκτήτην. Τὸ "Γκαῖμπεν" μεταβιβάζεται εἰς "Σουλτὰν Γιαβοὺζ Σελὶμ" καὶ τὸ "Μπρεσλάου" εἰς Μιδιλλί". Ἀντὶ τῆς γερμανικῆς ἀνυψώνουν τὴν τουρκικὴν σημαίαν. Καὶ εἰς τὰ γερμανικὰ πληρώματά των συντελεῖται μιὰ μεταβολή. Οἱ ἀξιωματικοὶ ἀφαιροῦν τὰ πηλίκιά των καὶ φέρουν τώρα τὸ κόκκινο τουρκικὸ φέσι.

Κατὰ τύπους τὸ "Γκαῖμπεν" καὶ τὸ "Μπρεσλάου" μετεβλήθησαν τώρα εἰς τουρκικὰ πλοῖα μὲ γερμανικὰ πληρώματα εὑρισκόμενα εἰς τουρκικὴν ὑπηρεσίαν. Ἡ σημασία των εἶναι διφορουμένη. Ἀσκοῦν ἀφ' ἑνὸς μυστικὴν πίεσιν ἐπὶ τῆς τουρκικῆς κυβερνήσεως. Ταυτοχρόνως τῆς δίδουν τὴν ἐντύπωσιν, ὅτι ὁ στόλος της κατέστη ἀπολύτως ἀξιόμαχος.

Παρ' ὅλα αὐτὰ ὅμως οἱ Νεότουρκοι διστάζουν ἀκόμη νὰ δαγκάσουν τὸ ξυνὸ μῆλο. Ἀντὶ νὰ κατέλθη εἰς τὸν πόλεμον ἡ Τουρκία, δηλοῖ ὅτι εὑρίσκεται εἰς κατάστασιν ἐνόπλου οὐδετερότητος.

Τὸ Βερολῖνον χάνει τὴν ὑπομονὴν του καὶ τελικὰ μία "κλωτσιὰ" ἀναγκάζει τὴν διστάζουσαν Τουρκίαν νὰ μεταβληθῆ εἰς σύμμαχον τῆς Γερμανίας. Ὁ ναύαρχος φὸν Οὐζεδόμ, ὁ ἀνώτατος διοικητὴς τῶν δύο τουρκογερμανικῶν πολεμικῶν, ἀποφασίζει νὰ γράψη ὁ ἴδιος ἕνα μικρὸν κεφάλαιον στὴν παγκόσμιον ἱστορίαν, κατὰ διαταγὴν φυσικὰ τῶν προϊσταμένων του εἰς τὸ Βερολῖνον.

Οἱ "Τοῦρκοι πατριῶται" δὲν θὰ κατορθώσουν εἰς τὸ προσεχὲς μέλλον νὰ ἀντιμετωπίσουν ἀποτελεσματικῶς τὴν διστακτικὴν πολιτικὴν τῆς κυβερνήσεώς των, ἂν δὲν ὑποστηριχθοῦν ἐνεργῶς" παρατηρεῖ ὁ Βάλτερ φὸν Σὲν εἰς μίαν ἔρευναν του εἰς τὴν Καλλίπολιν. Ὑπὸ τὸν ὅρον "Τοῦρκοι πατριῶται" ὁ Οὐζεδὸμ ἐννοεῖ τὸ φιλοπόλεμον κόμμα τῆς Τουρκίας.

Καὶ τότε, προσθέτει ὁ ἴδιος, ἀπεφάσισεν ὁ ναύαρχος νὰ ἀναλάβη αὐτὸς τὴν εὐθύνην καὶ νὰ δημιουργήση μίαν κατάστασιν, ἀπὸ τὴν ὁποίαν δὲν θὰ

εἶναι πλέον δυνατὴ καμμιὰ ὑποχώρησις. Τὴν 27ην Ὀκτωβρίου τοῦ 1914 τὰ εὔδρομα καὶ τὰ τορπιλλοβόλα τοῦ τουρκικοῦ στόλου, ἐσήκωσαν τὰς ἄγκυράς των καὶ ὑπὸ γερμανικὴν διοίκησιν κατηυθήνθησαν εἰς τὴν Μαύρην θάλασσαν.

Τὰ ἀποκλίνοντα μᾶλλον πρὸς τὴν εἰρήνην καὶ τὴν οὐδετερότητα μέλη τῆς τουρκικῆς κυβερνήσεως τὰ χάνουν κυριολεκτικά, ὅταν ἐπληροφορήθησαν τὸ πραξικόπημα. Εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν καταφθάνουν ἀνησυχητικαὶ πληροφορίαι:

Τὸ θωρηκτὸν "Γκαῖμπεν" ἐβομβάρδισε τὴν Ὀδησσὸν καὶ τὸ εὔδρομον "Μπρεσλάου" τὰς ἀποθήκας πετρελαίου τοῦ Νοβορωσίσκ.

Δύο ἡμέρας ἀργότερα ἔχει ὁ Σουλτάνος Μεχμὲτ Ρεσὰδ ὁ Ε΄ εἰς χεῖρας του τὴν κήρυξιν τοῦ πολέμου ἀπὸ μέρους τῆς Ρωσσίας, τὴν ὁποίαν ἀκολουθοῦν κατὰ πόδας παρόμοιαι διακοινώσεις τῆς Γαλλίας καὶ τῆς Μεγάλης Βρεταννίας.

Τώρα εἶναι ὑποχρεωμένη ἡ Τουρκία, εἴτε τὸ θέλει, εἴτε δὲν τὸ θέλει, νὰ πολεμήση παρὰ τὸ πλευρὸν τῆς Γερμανίας. Ὁ ναύαρχος Σουχὸν κατώρθωσε πραγματικά, νὰ δημιουργήση μίαν κατάστασιν ἀπὸ τὴν ὁποίαν δὲν θὰ εἶναι πλέον δυνατὴ καμμία ὑποχώρησις. Ὁ τουρκικὸς λαὸς ἐπισφραγίζει μὲ τὸ αἷμα του αὐτὴν τὴν συμμαχίαν.

Εἰσαγωγή... μπύρας εἰς τὴν Τουρκίαν!

Τρεῖς ἄνδρες εἰς τὸ Λονδῖνον εὑρίσκουν εἰς τὰ ἐπισυμβάντα εἰς τὴν Τουρκίαν γεγονότα, πιστοποιουμένην τὴν πολιτικήν των: Ὁ ὑπουργὸς τῶν Ναυτικῶν Τσῶρτσιλ, ὁ στρατάρχης Κίτσενερ καὶ ὁ ναύαρχος σὲρ Τζὼν Φίσερ. Αἱ ἀπόψεις των ἀρχίζουν τώρα νὰ ἐπιβάλλωνται καὶ ἔτσι τὸ σχέδιον Τσῶρτσιλ διὰ τὴν Καλλίπολιν λαμβάνει σάρκα καὶ ὀστᾶ, παρὰ τὴν ἀντίδρασιν τῶν στρατηγῶν, ποὺ ἐπιμένουν εἰς τὴν μέχρι τοῦδε τηρουμένην τακτικὴν εἰς τὸ Δυτικὸν Μέτωπον.

Ἀμέσως μετὰ τὴν κήρυξιν τοῦ πολέμου κατὰ τῶν Δυτικῶν Δυνάμεων ἀπὸ μέρους τῆς Τουρκίας, ἡ Μεγάλη Βρεταννία προσαρτᾶ ὁριστικῶς· εἰς τὴν βρεταννικὴν αὐτοκρατορίαν τὴν νῆσον Κύπρον, ἡ ὁποία εἶχεν ἐκχωρηθῆ ἀπὸ τὴν Τουρκίαν εἰς αὐτὴν μετὰ τὸν τελευταῖον ρωσσοτουρκικὸν πόλεμον. Ἀφ' ἑτέρου αἱ νῆσοι Ἴμβρος, Τένεδος καὶ Λῆμνος, ποὺ περιῆλθαν εἰς τὴν Ἑλλάδα μετὰ τὴν νικηφόρον ἔκβασιν τῶν Βαλκανικῶν Πολέμων καταλαμβάνονται ἀπὸ τοὺς Βρεταννοὺς καὶ τοὺς Γάλλους. Σιγὰ—σιγὰ συγκεντροῦται εἰς ὅλας αὐτὰς τὰς βάσεις μία δύναμις ὑπερβαίνουσα τὰς 80.000 ἄνδρας.

Ἀλλὰ καὶ οἱ Γερμανοὶ δὲν ἔμειναν ἀδρανεῖς. Ἤδη ἀπὸ τὰς πρώτας ἡμέρας τοῦ Αὐγούστου ἀντιμετωπίσθη εἰς τὸ Βερολῖνον ἡ ἀποστολὴ Γερμανῶν στρατιωτῶν εἰς Κωνσταντινούπολιν. Ὑπῆρχε ὅμως ἕνα σοβαρὸν ἐμπόδιον. Οἱ στρατιῶται αὐτοὶ ἔπρεπε νὰ μεταφερθοῦν σιδηροδρομικῶς, ἡ σιδηροδρομικὴ ὅμως γραμμὴ διήρχετο διὰ τῆς οὐδετέρας Ρουμανίας.

Ἡ χώρα αὐτὴ δὲν ἀγαποῦσε οὔτε τὴν κραταιὰν Γερμανίαν, οὔτε τὴν

τόσο ἀπειλητικὰ κοντὰ στὰ σύνορά της εὑρισκομένην Αὐστρουγγαρίαν. Αἱ ρουμανικαὶ ἀρχαὶ δὲν ἦσαν λοιπὸν καθόλου διατεθειμέναι νὰ ἐπιτρέψουν γερμανικὰς στρατιωτικὰς μεταφορὰς διὰ τοῦ ρουμανικοῦ ἐδάφους.

Εἰς τὸ Βερολῖνον εὑρίσκεται μία λύσις τοῦ προβλήματος αὐτοῦ. 26 ἀξιωματικοὶ καὶ 432 ἄνδρες, φοροῦν πολιτικά, ἐφοδιάζονται μὲ πλαστὰ διαβατήρια καὶ ταξιδεύουν διὰ τῆς Ρουμανίας, ὡς ἄκακοι Γερμανοὶ ἔμποροι.

Η ναυμαχία τῆς Γιουτλάνδης

Ἡ Γερμανικὴ μπύρα, ποὺ ἦτο ἀνέκαθεν ἕνα προσφιλὲς γερμανικὸν ἐξαγώγιμον προϊὸν τοὺς ἀκολουθεῖ εἰς μεγάλα βαρέλια. Καὶ οἱ Ρουμᾶνοι ἐπιθυμοῦντες νὰ δείξουν, ὅτι εἶναι αὐστηρῶς οὐδέτεροι δὲν ἐλέγχουν οὔτε καὶ τὸ περιεχόμενον αὐτῶν τῶν βαρελίων. Ἔτσι διοχετεύονται εἰς τὴν Τουρκίαν ὅπλα, πυρομαχικὰ καὶ μερικὲς ὀβίδες.

Ὁ στρατάρχης Ὄττο Λίμαν φὸν Σάνδερς, ἀρχηγὸς ἀπὸ τοῦ 1913 τῆς γερμανικῆς στρατιωτικῆς ἀποστολῆς εἰς τὴν Τουρκίαν ἀναλαμβάνει τὴν ἀνωτάτην ἡγεσίαν ὅλων τῶν εἰς Τουρκίαν εὑρισκομένων γερμανικῶν δυνάμεων.

Κατὰ τὴν διάρκειαν τοῦ χειμῶνος παραμένει ἀνοικτὸν διὰ τοὺς Γερμανοὺς καὶ τοὺς Τούρκους τὸ ἐρώτημα τί θὰ κάμει ἡ Μεγάλη Βρεταννία. Ἡ ἀπάντησις δίδεται τὴν 19ην Φεβρουαρίου τοῦ 1915 μὲ μίαν ἐπίθεσιν δώδεκα βρεταννικῶν καὶ γαλλικῶν πολεμικῶν κατὰ τῶν ἀκραίων ὀχυρῶν τῆς χερσονήσου τῆς Καλλιπόλεως.

Πρόκειται περὶ τεσσάρων μικρῶν ὀχυρῶν ἐξοπλισμένων συνολικῶς μὲ 19 τηλεβόλα. Τέσσαρα ἀπὸ αὐτὰ ἔχουν βεληνεκὲς 6–8.000, 2 ἄνω τῶν 10.000 καὶ τὰ ὑπόλοιπα κάτω τῶν 6.000 μέτρων.

Ὁ ἐπιτιθέμενος συμμαχικὸς στόλος ἔχει μὲ τὰ 178 τηλεβόλα του πολὺ μεγαλύτερον βεληνεκές. Ἠμπορεῖ νὰ καλύψη μὲ χάλαζαν ἀπὸ χάλυβα τὰ τουρκικὰ ὀχυρά, χωρὶς νὰ διατρέχη τὸν κίνδυνον νὰ θιχθῆ ἀπὸ αὐτά.

"Τὰ ἀποτελέσματα τοῦ βομβαρδισμοῦ, γράφει ὁ Τσῶρτσιλ εἰς τὰ ἀπομνημονεύματά του—καὶ συμφωνοῦν μαζὺ του αἱ ἐμπιστευτικαὶ γερμανικαὶ ἀναφοραὶ πρὸς τὴν ἀνωτάτην ἡγεσίαν τῶν γερμανικῶν ἐνόπλων δυνάμεων—ἦσανσημαντικώτατα. Μὲ 35 ἐξακοντισθείσας ὀβίδας κατέστρεψε τὸ βρεταννικὸν πολεμικὸν πλοῖον "Ἰρρεζιστίμπλ" τὰ δύο σύγχρονα τηλεβόλα τοῦ φρουρίου Ὀρχανιέ. Μετὰ μεσημβρίαν τὰ πολεμικὰ ἐπλησίασαν περισσότερον, ἐβομβάρδισαν μὲ τὰ βαρέα τηλεβόλα των τὰ ὀχυρά, καὶ τὰ ἐξηνάγκασαν ὅλα εἰς σιγήν. Τὰ ὀχυρὰ ἐξεκενώθησαν ἀπὸ τοὺς ἄνδρας των, διότι εἶχαν μεταβληθῆ εἰς ἄμορφον σωρὸν ἐρειπίων".

Μερικὰ τμήματα δυναμιτιστῶν, μὴ ὑπερβαίνοντα συνολικῶς τοὺς ἑκατὸν ἄνδρας, ἀπεβιβάσθησαν χωρὶς νὰ συναντήσουν καμμίαν ἀντίστασιν εἰς τὴν ξηράν, ἀνετίναξαν εἰς τὸν ἀέρα τὰ ἐγκαταλελειμμένα τηλεβόλα τῶν

φρουρίων Σεΐδ Ούλ Μπάχρ καὶ Κούμ Καλὲ καὶ ἐπέστρεψαν εἰς τὰ πλοῖα των, ἀφοῦ ἐξεπλήρωσαν εἰς τὸ ἀκέραιον τὴν ἀποστολήν των.

—Οἱ Τοῦρκοι, παρατηρεῖ ὁ πρῶτος λόρδος τοῦ βρεταννικοῦ ναυαρχείου—καὶ συμφωνοῦν πάλιν μαζύ του αἱ ἐμπιστευτικαὶ ἐκθέσεις τῶν γερμανικῶν ἐν Τουρκίᾳ ὑπηρεσιῶν πρὸς τὸ Βερολῖνον—οὐδεμίαν ἀντέταξαν σοβαρὰν ἀντίστασιν. Αἱ συνολικαὶ ἀπώλειαι τῶν συμμάχων κατὰ τὴν ἐπιχείρησιν ἀνήρχοντο εἰς 9 νεκροὺς καὶ τραυματίας.

Καὶ τότε συνέβη κάτι τὸ ἀπολύτως ἀκατανόητον. Ἡ συμμαχικὴ ἀρμάδα ἀρκεῖται εἰς αὐτὴν τὴν ἐπιτυχίαν. Ἀντὶ νὰ γηνέκμεταλλευθοῦν, ἀντὶ νὰ συνεχίσουν τὴν ἐξουδετέρωσιν τῶν ἀσθενῶν τουρκικῶν δυνάμεων, ἀντὶ νὰ ἐγκατασταθοῦν ὁριστικὰ ἐπὶ τῆς προβαλούσης ἀσθενεστάτην ἄμυναν χερσονήσου τῆς Καλλιπόλεως τὰ συμμαχικὰ πλοῖα ἀποσύρονται.

" Ἐκείνας τὰς ἡμέρας, λέγει ὁ Τσῶρτσιλ εἰς τὰ ἀπομνημονεύματά του ἔβλεπα γύρω μου μόνον χαρούμενα πρόσωπα". Ὅλοι τὸν συγχαίρουν διὰ τὴν ἐπιτυχίαν τῆς πρώτης ἐπιθέσεως κατὰ τῶν Δαρδανελλίων. Δὲν φαντάζονται ὅτι παρ' ὅλα αὐτὰ ἡ ἐπιχείρησις ἔχει ἕνα λάθος.

> "Εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν, λέγουν αἱ ἐκθέσεις πρὸς τὸ Βερολῖνον, ἡ εἴδησις τῆς καταστροφῆς τῶν ὀχυρῶν τῶν Δαρδανελλίων προεκάλεσε σοβαρὰν κρίσιν. Ἡ κυβέρνησις ἀντιμετωπίζει μετάθεσιν τῆς πρωτευούσης εἰς τὴν ἀσιατικὴν Τουρκίαν καὶ λαμβάνει τὰ πρῶτα μέτρα διὰ τὴν μεταφορὰν τοῦ Σουλτάνου, τῆς αὐλῆς, τοῦ αὐτοκρατορικοῦ χαρεμίου καὶ τοῦ κρατικοῦ θησαυροῦ. Ὁ ὑπουργὸς τῶν Στρατιωτικῶν Ἐμβὲρ πασᾶς ἐκδίδει μίαν πανικόβλητον διαταγὴν ὑποχωρήσεως καὶ θεωρεῖ ἄσκοπον πλέον κάθε ἄμυναν τῆς χερσονήσου τῆς Καλλιπόλεως καὶ τῶν Στενῶν τῶν Δαρδανελλίων.

Ὁ Λίμαν φὸν Σάνδερς ἔχει ἀπογοητευθῇ ἀπὸ τὴν στάσιν αὐτὴν τοῦ Ἐμβὲρ πασᾶ. Εἰς τὰ ἀπομνημονεύματά του γράφει τὰ ἑξῆς:

> "Ἂν αἱ διαταγαὶ αὐταὶ ἐξετελοῦντο τελικῶς θὰ ἐπηρέαζαν ἤδη ἀπὸ τοῦ ἔαρος τοῦ 1915 τὴν ἐξέλιξιν τοῦ πολέμου δυσμενῶς κατὰ τῶν κεντρικῶν δυνάμεων. Ἡ γερμανία καὶ ἡ Αὐστρουγγαρία θὰ ἠναγκάζοντο νὰ συνεχίσουν τὸν πόλεμον ἄνευ τῆς Τουρκίας, διότι τὰ Δαρδανέλλια, συνεπῶς δὲ καὶ ἡ Κωνσταντινούπολις θὰ κατελαμβάνοντο ὑπὸ τῶν συμμάχων".

Καὶ ὁ Λίμαν φὸν Σάνδερς ἀντιδρᾶ ἀμέσως εἰς τὰς διαταγὰς τοῦ Τούρκου ὑπουργοῦ τῶν Στρατιωτικῶν. Οἱ Τοῦρκοι ἀντὶ νὰ ἐκκενώσουν τὰ Δαρδανέλλια ὑποχρεοῦνται ἀπὸ τὸν Γερμανὸν στρατηγὸν νὰ συγκεντρώσουν σημαντικὰ τμήματα τοῦ στρατοῦ των εἰς τὴν χερσόνησον Καλλιπόλεως.

Ἡ δευτέρα ἐπίθεσις κατὰ τῆς χερσονήσου τῆς Καλλιπόλεως

Ἡ πρώτη ἐπίθεσις τοῦ Τσῶρτσιλ ἐναντίον τῶν Στενῶν ἀποδεικνύεται ἔτσι ὡς προειδοποίησις. Ἡ ἀσθενῶς ἐξωπλισμένη χερσόνησος τῆς Καλλιπόλεως, ἡ ὁποία τὸν Φεβρουάριον θὰ ἠμποροῦσε νὰ καταληφθῇ εὐκολώτατα, ἂν δὲν ἐσταματοῦσε τὴν ἐπίθεσίν του ὁ ἀγγλογαλλικὸς στόλος, μεταβάλλεται εἰς ὀχυρωμένον στρατόπεδον περίπου 60.000 ἀνδρῶν. Εἰς τὴν μᾶζαν αὐτὴν ἐντάσσονται ὡς "μπαλλένες τοῦ κορσὲ" περίπου 500 Γερμανοί.

Ὅταν λοιπὸν ὁ ἀγγλογαλλικὸς στόλος μὲ 17 πολεμικὰ πλοῖα ἐμφανί-

ζεται ἐκ νέου πρὸ τῶν Στενῶν, τὴν 18ην Μαρτίου τοῦ 1915, ἡ κατάστασις ἔχει οὐσιωδῶς μεταβληθῆ. Ἀλλὰ καὶ πάλιν θὰ ἠμποροῦσε νὰ ἐκβιάσῃ τὴν δίοδον διὰ τῶν Δαρδανελλίων εἰς τὴν Προποντίδα καὶ νὰ ἀγκυροβολήσῃ πρὸ τῆς Κωνσταντινουπόλεως.

Τὸ ὅτι δὲν ἐπετεύχθη ὁ σκοπὸς αὐτὸς πρέπει νὰ ἀποδοθῆ εἰς μίαν ἄλυσιν τυχαίων περιστατικῶν.

Ἕνα ἀπὸ αὐτὰ συνίσταται εἰς τὸ γεγονὸς ὅτι οἱ Ἄγγλοι καὶ οἱ Γάλλοι δὲν ἀνεκάλυψαν μίαν σειρὰν ναρκῶν, ἄν καὶ κατὰ τὸ διάστημα τῆς δευτέρας ἐπιθέσεως ἔγινε συστηματικὴ ἁλίευσις ναρκῶν.

"Ἔτσι, γράφει ὁ Τσῶρτσιλ, αἱ νάρκαι αὐταὶ δὲν ἀνεκαλύφθησαν καὶ κανεὶς δὲν ὑπωπτεύετο τὴν ὕπαρξίν των ὅταν ἡ μεγάλη ἀρμάδα ὑπὸ τὴν ἡγεσίαν τοῦ ναυάρχου Ντὲ Ρόμπεκ συνεκεντρώθη ὑπὸ τὸ ἐκτυφλωτικὸν φῶς τοῦ ἡλίου, τὴν 18ην Μαρτίου, καὶ μεγαλοπρεπῶς ἐπροχώρησε πρὸς ἐκτέλεσιν τῆς πλήρους σοβαρῶν συνεπειῶν ἐπιχειρήσεως".

Ἐξ ἀποστάσεως μεγαλυτέρας τῶν 13 χιλιομέτρων κατὰ τὴν μεσημβρίαν τὰ θωρηκτὰ "Κουήν", "Ἐλίζαμπεθ", "Ἀγαμέμνων", "Λόρδος Νέλσων" καὶ "Ἰνφλεξιμπλ" ἤρχισαν τὸν ἀγῶνα. Μετ' ὀλίγον ἐπεμβαίνουν καὶ τὰ ἄλλα πλοῖα. Ὁλόκληρος ὁ στόλος προχωρεῖ πλησιέστερα πρὸς τὴν ἀκτὴν καὶ τὰ τηλεβόλα τῶν φρουρίων ἀρχίζουν νὰ ἀπαντοῦν.

"Τὸ πῦρ ἔλαβε τεραστίαν ἔκτασιν καὶ ἀπὸ τὰ δύο μέρη, γράφει ὁ Τσῶρτσιλ καὶ προσθέτει μὲ τὸ ἐκφραστικὸν ὕφος του:

"Τὰ τεράστια σκάφη μετεκινοῦντο συνεχῶς καὶ ἐπυρομολοῦσαν, ἐν μέσῳ στηλῶν ὕδατος, ἀπὸ ὅλα τὰ τηλεβόλα των. Τὰ φρούρια ἐκαλύφθησαν ἀπὸ νέφη σκόνης καὶ καπνοῦ, τὰ ὁποῖα διέσχιζαν ἐκτυφλωτικαὶ ἀστραπαί. Ἡ βροντὴ τῶν τηλεβόλων ἀντηχοῦσε ἀπὸ τὰ ὄρη ἐξ ἀμφοτέρων τῶν πλευρῶν τῆς θαλασσίας ὁδοῦ. Ὅλα αὐτὰ κάτω ἀπὸ τὸν καθαρὸν οὐρανὸν τοῦ Νότου καὶ ἐπάνω εἰς τὰ ἤρεμα βαθυγάλανα νερὰ ἀποτελοῦσαν διὰ τὸν θεατὴν μίαν εἰκόνα ἀφθάστου μεγαλείου.".

Ὁ Τσῶρτσιλ δὲν ἀνῆκε βεβαίως μεταξὺ τῶν θεατῶν καὶ περιγράφει μόνον ὅ,τι τοῦ ἀφηγήθησαν αὐτόπται μάρτυρες.

Ὀλίγον πρὸ τῆς 2ας μ.μ. σιγοῦν τὰ τουρκικὰ φρούρια, ἐκτὸς μεμονωμένων τινων βολῶν. Ἕνας συμμαχικὸς στολίσκος ναρκαλιευτικῶν προχωρεῖ πρὸς τὰ στενά.

Ἡ ὥρα εἶναι 4.20 ὅταν τὸ εὔδρομον μάχης "Ἰνφλεξίμπλ" ἀγγέλλει, ὅτι προσεβλήθη ἀπὸ νάρκην καὶ τρία λεπτὰ ἀργότερον ἡ ἰδία εἴδησις ἔρχεται ἀπὸ τὸ θωρηκτὸν "Ἰρρεζιστίμπλ". Τὸ γαλλικὸν εὔδρομον "Μπουβὲ" βυθίζεται δι' ἀγνώστους λόγους, ἴσως συνεπείᾳ μιᾶς ὀβίδος ποὺ ἐξερράγη εἰς τὴν πυριτιδαποθήκην του, ἴσως ὅμως καὶ συνεπείᾳ μιᾶς νάρκης. Τὸ θωρηκτὸν "Ὠκεανὸς", ποὺ σπεύδει εἰς βοήθειαν τοῦ βαρέως τραυματισμένου "Ἰρρεζιστίμπλ" ἐμπίπτει εἰς τὸ ἴδιον ναρκοπέδιον καὶ βυθίζεται.

Ὁ σὲρ Γιὰν Χάμιλτον, ὁ ἀνώτατος διοικητὴς τῆς ἐπιχειρήσεως τῆς Καλλιπόλεως βλέπει ἐξ ἀποστάσεως ἀπὸ τὴν γέφυραν τοῦ "Φαέθονος" πῶς βυθίζονται τὰ ὑπερήφανα σκάφη περιβαλλόμενα ἀπὸ καπνόν, ἀτμοὺς καὶ γλῶσσας πυρός.

"Ἡ ὕπαρξις ναρκῶν, γράφει ὁ Τσῶρτσιλ, εἰς τὴν θαλασσίαν αὐτὴν περιοχήν, ἡ ὁποία ἐθεωρεῖτο ἀσφαλέστατα ἀπηλλαγμένη ἀπὸ νάρκας καὶ εἰς τὴν ὁποίαν ὅλην τὴν ἡμέραν ἐκινεῖτο ὁ συμμαχικὸς στόλος, ἦτο συγκλονιστική".

Καὶ ὁ ναύαρχος Ντὲ Ρόμπεκ ἔχει καταληφθῆ ἀπὸ μεγάλην συγκίνησιν. Ἡ τρομερὰ εἰκὼν τῶν βυθιζομένων πλοίων, αἱ φωναὶ τῶν ναυαγῶν, καὶ ἡ ἔντασις τῆς μάχης, ποὺ διήρκεσεν ὁλόκληρον τὴν ἡμέραν εἶναι κάτι τὸ ὑπερβολικὸν διὰ τὰ νεῦρα του.

Τρομαγμένος ἀπὸ τὰ γεγονότα διατάσσει τὴν διακοπὴν τῆς μάχης.

Καὶ δὲν φαντάζεται καθόλου ὁ Ἄγγλος ναύαρχος, ὅτι ἐνήργησεν ἐσπευσμένως, χωρὶς νὰ ἐξετάση ψυχραίμως τὰ πράγματα.

Διότι τὴν ἰδίαν στιγμὴν κατὰ τὴν ὁποίαν οἱ χαλύβδινοι κολοσσοὶ ἀπεσύροντο ἀπὸ τὴν εἴσοδον τῶν Στενῶν, οἱ Τοῦρκοι εἶχαν πυρομαχικὰ μόνον διὰ ἕξ βολὰς χωρὶς νὰ ὑπάρχη πιθανότης ἀμέσου ἀνεφοδιασμοῦ των.

Αὐτὸ ἀνεφέρθη εἰς τὰς ἐμπιστευτικὰς ἐκθέσεις τὰς ὁποίας αἱ ἐν Κωνσταντινούπόλει ὑπεύθυνοι γερμανικαὶ ὑπηρεσίαι ἀπηύθυναν πρὸς τὸ Βερολῖνον. Ὁ ναύαρχος Ντὲ Ρόμπεκ δὲν γνωρίζει τίποτε ἐπ' αὐτοῦ. Δὲν τοῦ κάμνει ἐντύπωσιν ἡ χαρακτηριστικὴ σιγὴ τῶν τουρκικῶν πυροβολείων, ἀκριβῶς κατὰ τὴν κρισιμωτέραν στιγμὴν τῆς μάχης. Καὶ ἔτσι ἡ ἡνωμένη ναυτικὴ δύναμις τῆς Μεγάλης Βρεταννίας καὶ τῆς Γαλλίας ὑποχωρεῖ ἀπὸ τὰ Στενά, ἐνῶ ἡ νίκη εὑρίσκετο τελείως κοντὰ της. Δὲν εἶχε παρὰ νὰ τὴν πιάση.

Διὰ μίαν ἀκόμη φορὰν ἕνα τυχαῖον γεγονὸς ἐπηρεάζει τὴν ἐξέλιξιν τοῦ πολέμου.

Ἔτσι ἔχασαν οἱ Ἄγγλοι μίαν μεγάλην εὐκαιρίαν.

Οἱ Τοῦρκοι καὶ οἱ Γερμανοὶ ποὺ εὑρίσκοντο στὴν χερσόνησον τῆς Καλλιπόλεως, ὅταν εἶδαν νὰ ἀποσύρωνται τὰ συμμαχικὰ πολεμικὰ ἦσαν τῆς γνώμης, ὅτι ἡ ὑποχώρησις ἔγινε μόνον διὰ νὰ ἀνασυνταχθοῦν καὶ νὰ ἐπανέλθουν δριμύτερα. Ὁ πρῶτος ἀξιωματικὸς τοῦ τουρκικοῦ εὐδρόμου "Χαμηδιὲ" λέγει σχετικῶς εἰς μίαν ἔκθεσίν του:

""Οταν ἐσταμάτησεν ἡ συμμαχικὴ ἐπίθεσις, εἴπαμεν ὅλοι μας ὅτι οἱ Ἄγγλοι ἀπεσύροντο διὰ νὰ πάρουν τὸ τσάϊ των καὶ ὅτι τὴν ἑπομένην, ἀμέσως μετὰ τὸ πρόγευμά των, θὰ ἐπετίθεντο ἐκ νέου".

Ἡ ἑπομένη ὅμως ἡμέρα ἐπέρασε τελείως ἤρεμος. Ἡ ἐπίθεσις τῶν συμμάχων δὲν ἐπανελήφθη.

Ὁ Οὐΐνστων Τσώρτσιλ δὲν ὑποπτεύεται κατ' αὐτὰς τὰς κρισίμους ὥρας, ποίας ἀπροόπτους ἐξελίξεις εἶχε τὸ σχέδιον του εἰς τὴν Ἀνατολικὴν Μεσόγειον. Δὲν ἔχει τὴν δυνατότητα νὰ ἐπέμβη ἀμέσως.

" Ἐπέρασα, γράφει εἰς τὰ ἀπομνημονεύματά του, τὴν 18ην Μαρτίου στὰς ἀμμώδεις ἐκτάσεις τῆς βελγικῆς ἀκτῆς. Ἐκεῖ, διαγράφοντα διάφορα σχήματα, κατέληγαν μέχρι τῆς θαλάσσης τὰ χαρακώματα, ποὺ ἤρχιζαν ἀπὸ τὰ ἐλβετικὰ σύνορα. Τὰ συρματοπλέγματα ἐξετείνοντο κατὰ μῆκος τῆς παραλίας καὶ ἐβρέχοντο ἀπὸ τὸ ἁλμυρο νερὸ τῆς θαλάσσης.

"Στὰ συρματοπλέγματα ἐκρέμαντο νεκροὶ σκεπασμένοι μὲ φύκη, ποὺ καθημερινῶς ἐβρέχοντο ἀπὸ τὰ κύματα καὶ τελικὰ ἀπεσυντίθεντο. Ἄλλοι πάλιν ἔκειντο κατὰ ὁμάδας δέκα ὡς δώδεκα ἀτόμων εἰς τὴν ρίζαν τῶν ἀμ-

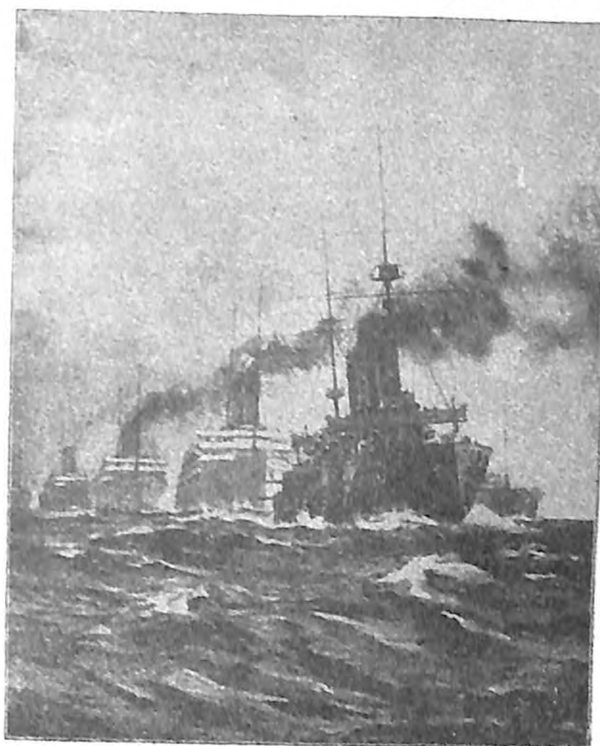
Πουανκαρέ, πρόεδρος τῆς Γαλλικῆς Δημοκρατίας.

Οἱ πρῶτες περιποιήσεις σ' ἕναν τραυματία στὸ Βερδέν.

μολόφων, θερισμένοι ἀπὸ τὴν ἐπίθεσιν. Οἱ νεκροὶ αὐτοὶ εὑρίσκοντο ἐκεῖ ἀπὸ μηνῶν. Σιγὰ-σιγὰ ἡ ἄμμος τοὺς ἐσκέπαζε καὶ ἐχάνοντο μέσα εἰς αὐτήν.

"Ὁ καιρὸς ἦτο πολὺ ὡραῖος καὶ ἠσθανόμην εὐγνωμοσύνην, διότι αἱ σκέψεις μου εἶχαν ἀποσπασθῆ, χάρις εἰς αὐτόν, ἀπὸ τὰ γεγονότα ποὺ διεδραματίζοντο εἰς τὴν ἄλλην θαλασσίαν πτέρυγα τοῦ ἐχθρικοῦ μετώπου. Τὴν νύκτα ἐπέστρεψα εἰς τὴν Ἀγγλίαν διὰ νὰ λάβω γνῶσιν τῆς ἐξελίξεως τῶν γεγονότων. Τὴν σχετικὴν ἔκθεσιν ἔλαβον ἐνωρὶς τὸ πρωὶ καὶ ἀπὸ τὰς πρώτας λέξεις ἀντελήφθην ὅτι δὲν εἶχε ἐπιτευχθῆ ἕνα καλὸν ἀποτέλεσμα".

Ἡ ΑΝΤΑΝΤ κυρίαρχος τῶν θαλασσῶν

Ὁ Τσῶρτσιλ ὅμως δὲν εἶναι ὁ ἄνθρωπος ὁ ὁποῖος ἀποθαρρύνεται τόσον εὔκολα, ὅσον ὁ ναύαρχος Ντὲ Ρόμπεκ.

Δι' αὐτὸν εἶναι φανερὸν ὅτι ἡ ἐπίθεσις πρέπει νὰ ἐπαναληφθῆ ἀμέσως καὶ μάλιστα προτοῦ οἱ ὑπερασπισταὶ τῆς χερσονήσου τῆς Καλιπόλεως νὰ εὑρεθοῦν εἰς θέσιν νὰ ἐπισκευάσουν τὰ ὀχυρὰ των καὶ νὰ φέρουν ἐκεῖ πυρομαχικὰ καὶ ἐνισχύσεις. Τὰ θωρηκτά "Λόνδον" καὶ "Πρίγκηψ τῆς Οὐαλίας" λαμβάνουν τὴν διαταγὴν νὰ πλεύσουν πρὸς τὰ Στενὰ καὶ νὰ ταχθοῦν ὑπὸ τὰς διαταγὰς τοῦ ναυάρχου Ντὲ Ρόμπεκ, εἰς ἀντικατάστασιν τῶν ἀπολεσθέντων σκαφῶν. Καὶ οἱ Γάλλοι ἀποστέλλουν τὸ θωρηκτὸν "Ἑρρῖκος ὁ 4ος" εἰς ἀντικατάστασιν τοῦ βυθισθέντος "Μπουβέ".

Παρ' ὅλα ὅμως αὐτὰ ἡ ἐπίθεσις δὲν ἐπαναλαμβάνεται.

Ὀφθαλμοφανῶς ὁ ναύαρχος Ντὲ Ρομπὲκ διστάζει νὰ ἀναλάβη αὐτὴν τὴν εὐθύνην. Δι' αὐτὸ ἐφαρμόζει τὴν κλασικὴν μέθοδον. Συγκαλεῖ μίαν διάσκεψιν εἰς τὴν ὁποίαν μετέχουν οἱ στρατηγοὶ Χάμιλτων καὶ Μπρίδγούδ τῶν ἀποβατικῶν στρατευμάτων.

Ἐν πλήρει ἀγνοίᾳ τῆς πραγματικῆς καταστάσεως, ἐν πλήρει ἀγνοίᾳ ὅτι ἡ θέσις τῶν Τούρκων καὶ τῶν Γερμανῶν εἰς τὴν χερσόνησον τῆς Καλλιπόλεως ἦτο αὐτόχρημα ἀπελπιστική, οἱ τρεῖς κύριοι καταλήγουν εἰς τὸ συμπέρασμα ὅτι ὁ στόλος δὲν πρέπει νὰ ἐπαναλάβη τὴν ἐπίθεσιν. Μεταξὺ τῶν πολλῶν ἐπιχειρημάτων, τὰ ὁποῖα ἐπεκαλέσθησαν διὰ νὰ στηρίξουν τὴν ἀπόφασίν των ἦσαν καὶ τὰ ἑξῆς:

α) Αἱ ἀπώλειαι εἰς πλοῖα συνεπείᾳ ναρκῶν ἢ ὑποβρυχίων — δὲν ὑπῆρ-

χε ἀπόλυτος βεβαιότης ἐπὶ τῆς αἰτίας ποὺ προεκάλεσε τὰς βυθίσεις τῶν συμμαχικῶν πλοίων—θὰ ἠμποροῦσαν νὰ αὐξηθοῦν σημαντικά.

β) Καὶ ἂν ἀκόμη ὁ στόλος κατορθώση νὰ παραβιάση τὴν δίοδον τῶν Στενῶν, ὁ ἐχθρὸς θὰ ἠδύνατο νὰ ἀποκόψη εἰς αὐτὸν τὴν ὑποχώρησιν καὶ τὸν ἀνεφοδιασμόν.

γ) Ἡ δίοδος τῶν Στενῶν τότε μόνον ἠμπορεῖ νὰ ἀποτολμηθῆ, ὅταν δράση καὶ ἀποβατικὴ στρατιὰ καταλαμβάνουσα τὰς ἐπικαίρους θέσεις εἰς τὴν χερσόνησον τῆς Καλλιπόλεως καὶ εἰς τὴν ἔναντι ἀσιατικὴν ἀκτήν.

Ἡ ἀπόφασις αὐτή, ἡ ὁποία θάπτει κυριολεκτικῶς τὸ ἐγχείρημα τῆς Καλλιπόλεως τὴν στιγμὴν κατὰ τὴν ὁποίαν εἶχεν ὅλας τὰς δυνατότητας νὰ ἐπιτύχη καθ' ὅλην τὴν γραμμὴν καὶ νὰ ἐπιταχύνη τὴν λῆξιν τοῦ πολέμου διατυποῦται εἰς μακρὸν κρυπτογραφικὸν τηλεγράφημα καὶ ἀποστέλλεται εἰς τὸ Λονδῖνον.

Οἱ Ναύαρχοι κατὰ τοῦ Τσῶρτσιλ

"Ἐδιάβασα μὲ κατάπληξι τὸ τηλεγράφημα αὐτό", ὁμολογεῖ ὁ Τσῶρτσιλ εἰς τὰ ἀπομνημονεύματά του. Βλέπει τὴν κατάστασι πολὺ διαφορετικὰ καὶ τὴν βλέπει σωστά, ὅπως θὰ τὸ πιστοποιήση ἀργότερα ἡ ἱστορία.

Ἡ ἀπώλεια τῶν πλοίων ἐμεγαλοποιήθη ἀπὸ τὸν ναύαρχον Ντὲ Ρόμπεκ. Εἰς τὴν πραγματικότητα μόνον τὸ θωρηκτὸν "Ἰνφλεξίμπλ" ἠναγκάσθη νὰ πλεύση εἰς τὴν Μάλταν πρὸς ἐπισκευήν, ἐνῶ τὰ ἄλλα βυθισθέντα ἀγγλικὰ σκάφη, ὅπως τὸ γνωρίζει πολὺ καλὰ ὁ Τσῶρτσιλ ἦσαν πεπαλαιωμένα καὶ ἀκατάλληλα πλέον διὰ τὴν ἐνεργὸν ὑπηρεσίαν.

"Ὅλα τὰ ἀπολεσθέντα πλοῖα ἠμποροῦσαν νὰ ἀναπληρωθοῦν" συνεχίζει ὁ πρῶτος λόρδος τοῦ ἀγγλικοῦ ναυαρχείου, ὁ ὁποῖος προβαίνει περαιτέρω καὶ εἰς ἕνα δηκτικώτατον χαρακτηρισμὸν τοῦ γηραιοῦ ναυάρχου Ντὲ Ρόμπεκ:

> "Διὰ τὸν ναύαρχον Ντὲ Ρόμπεκ ὅμως τὰ πλοῖα αὐτὰ ἦσαν ἱερά. Ἦσαν, ὅταν αὐτὸς ὡς νεαρὸς ἀξιωματικὸς τοῦ Ναυτικοῦ ἐπάτησε διὰ πρώτην φορὰν τὸ πόδι του εἰς τὴν γέφυράν των, τὰ καλύτερα πλοῖα, ποὺ ὑπῆρχαν τότε. Κατὰ τὴν μακρὰν ὑπηρεσίαν του εἶχε διδαχθῆ νὰ θεωρῆ τὴν θυσίαν ἑνὸς πλοίου ὡς κάτι ποὺ δὲν ἐπετρέπετο, ὡς μίαν σχεδὸν ἐγκληματικὴν πρᾶξιν. Τὸ νὰ παρίσταται θεατὴς τῆς δραματικῆς βυθίσεως ἑνὸς τόσον λαμπροῦ πλοίου, ποὺ φιλοξενοῦσε τόσους πιστοὺς ἄνδρας καὶ τοὺς παρεῖχε τροφὴν καὶ στέγην, τοῦ ἐφαίνετο ἕνα τρομερὸν καὶ τελείως ἀφύσικον γεγονός".

Ἀκριβῶς ὅμως, ὅπως ὁ ναύαρχος Ντὲ Ρόμπεκ, σκέπτονται καὶ ὅλοι οἱ συντηρητικοὶ ἀξιωματικοὶ τοῦ ναυτικοῦ καὶ τῆς ξηρᾶς, τοὺς ὁποίους ὁ Τσῶρτσιλ προσκαλεῖ εἰς ἕνα εἶδος ἀντισυσκέψεως, διὰ νὰ ἀντιδράση κατὰ τῶν ἀποφάσεων ποὺ ἐλήφθησαν πρὸ τῶν Δαρδανελλίων.

Τοὺς ἐξορκίζει νὰ συμφωνήσουν διὰ τὴν ἄμεσον ἐπανάληψιν τῆς ἐπιθέσεως. Τοὺς ἐξορκίζει νὰ μὴ χάσουν οὔτε μίαν ἡμέραν, νὰ μὴ δώσουν εἰς τὸν ἀντίπαλον καιρὸν νὰ ἀνασυντάξη τὰς δυνάμεις του. Οἱ ἄνδρες ὅμως οἱ ὁποῖοι κάθονται γύρω ἀπὸ τὴν τράπεζαν τῆς διασκέψεως τοῦ Οὐάϊτ

Χώλλ, ἔχουν τὴν γνώμην ὅτι τὸ Λονδῖνον δὲν πρέπει νὰ λάβῃ ἀπόφασιν διάφορον ἐκείνης ποὺ ἔλαβον οἱ ὑπεύθυνοι πρὸ τῶν Δαρδανελλίων ἡγήτορες Χάμιλτων καὶ Ντὲ Ρόμπεκ.

"Ἐγὼ ὅμως, συνεχίζει ὁ Τσῶρτσι, ὁ ὁποῖος ἔβλεπα καθαρὰ πόσον τρομερὰ καὶ ἀπειλητικὰ θὰ ἐξειλίσσετο ἡ κατάστασις πρὸς βλάβην μας μὲ τὴν ἀναβολὴν τῆς ἐπιθέσεως, δὲν ἠμποροῦσα νὰ συμφωνήσω. Διὰ πρώτην φορὰν ἀπὸ τῆς ἐνάρξεως τοῦ πολέμου ἔπεσαν δριμεῖαι φράσεις ἐπάνω ἀπὸ τὴν ὀκτάγωνον τράπεζαν τῆς διασκέψεως".

Ὁ Ἐμβὲρ πασᾶς, ὁ Τοῦρκος ὑπουργὸς τῶν Στρατιωτικῶν, ἐπεβεβαίωσεν ἀργότερον τὴν ἄποψιν τοῦ Τσῶρτσιλ καὶ ἐδήλωσε τὰ ἑξῆς:

"Ἂν οἱ Ἄγγλοι ἐτολμοῦσαν νὰ παραβιάσουν τὰ Δαρδανέλια με περισσότερα πλοῖα θὰ ἠμποροῦσαν νὰ φθάσουν ἀσφαλῶς μέχρι τῆς Κωνσταντινουπόλεως. Οἱ δισταγμοί των ὅμως μᾶς ἐπέτρεψαν νὰ ὀχυρώσωμεν συστηματικὰ τὴν χερσόνησον τῆς Καλλιπόλεως. Μετὰ ἕξ ἑβδομάδας εἴχαμεν μεταφέρει ἐκεῖ ἄνω τῶν 200 αὐστριακῶν τηλεβόλων Σκόδα".

Ἀλλὰ καὶ ὁ Γερμανὸς ναύαρχος Σουσόν, ὁ ὁποῖος, ὅπως εἴδομεν, εἰς τὰ προηγούμενα, ἐξεβίασε τὴν κάθοδον τῆς Τουρκίας εἰς τὸν πόλεμον, λέγει καὶ αὐτὸς εἰς ἐμπιστευτικὴν πρὸς τὸ Βερολῖνον ἀναφοράν του:

"Ἂν ὁ βρεταννικὸς στόλος κατώρθωνε νὰ ἐκβιάσῃ τὴν δίοδον τῶν Δαρδανελλίων καὶ νὰ ἐμφανισθῇ ἀποτόμως πρὸ τῆς Κωνσταντινουπόλεως, οἱ Τοῦρκοι θὰ ἐξηναγκάζοντο νὰ συνθηκολογήσουν. Ἤδη πρὸ τοῦ πολέμου ἠπειλεῖτο ἐπανάστασις κατὰ τοῦ Ἐμβὲρ πασᾶ. Μὲ τὴν ἐξουδετέρωσιν τῶν Στενῶν τῶν Δαρδανελλίων ἀπὸ τὸν συμμαχικὸν στόλον, ἡ ἐπανάστασις αὐτὴ θὰ ἐξεδηλώνετο μὲ μεγάλην ἔντασιν".

Ὁ ἀντιπλοίαρχος Μπάλτσερ, ἰδιαίτερος ὑπασπιστὴς τοῦ Γερμανοῦ ὑπουργοῦ τῶν Ναυτικῶν ναυάρχου φὸν Τίρπιτς, περιγράφει ὡς ἑξῆς τὴν κατάστασιν τῶν πνευμάτων ποὺ ἐπικρατοῦσε εἰς τὴν ὑπηρεσίαν του, κατόπιν τῆς δευτέρας συμμαχικῆς ἐπιθέσεως κατὰ τῶν Στενῶν τῶν Δαρδανελλίων:

"Εἰς τὸ Βερολῖνον ἐθεωρεῖτο βέβαιον, ὅτι ὁ βρεταννικὸς στόλος θὰ ἐξεβίαζε μετὰ τὴν 18ην Μαρτίου τὴν δίοδον διὰ τῶν Στενῶν τῶν Δαρδανελλίων, διότι οἱ Τοῦρκοι εἶχον πραγματικὰ ἐξαντλήσει τὰ πολεμοφόδια των. Μερικὰ τηλεβόλα ἐστεροῦντο τελείως βλημάτων. Μὲ τὴν καταστροφὴν τῶν ὀχυρῶν τῆς χερσονήσου τῆς Καλλιπόλεως, τὰ ναρκοπέδια ἔχαναν τὴν σημασίαν των καὶ θὰ ἠμποροῦσαν νὰ ἐκκαθαρισθοῦν. Δὲν ἀμφιβάλλω οὔτε μίαν στιγμὴν ὅτι παραβιαζομένων τῶν Στενῶν, ἡ Τουρκία θὰ συνωμολογοῦσε ξεχωριστὴν εἰρήνην. Θὰ ἐξερρηγνύετο ἐπανάστασις. Ἡ ἐμφάνισις τῶν συμμαχικῶν πλοίων πρὸ τῆς Κωνσταντινουπόλεως θὰ ἦτο ἀρκετὴ διὰ νὰ τὴν προκαλέσῃ. Σημαντικαὶ στρατιωτικαὶ δυνάμεις δὲν εὑρίσκοντο εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν".

Τὸ ἐὰν ὅμως δὲν παίζει ἐκείνην τὴν στιγμὴν ἀποφασιστικὸν ρόλον.

Ὁ νεαρὸς τὴν ἡλικίαν Τσῶρτσιλ καταψηφίζεται ἀπὸ τοὺς ἡλικιωμένους ναυάρχους καὶ στρατηγούς:

"Ἔλεγαν, λέγει, εἰς ὅλα "ὄχι" καὶ τίποτε δὲν ἠμποροῦσε νὰ τοὺς ἀναγκάσῃ νὰ μεταβάλουν γνώμην. Δὲν κατώρθωσα νὰ μεταπείσω τὴν ὑπηρεσίαν πολεμικῶν ἐπιχειρήσεων τοῦ ναυαρχείου καὶ τὸ πολεμικὸν συμβούλιον, νὰ ψηφίσῃ ὑπὲρ μιᾶς ἀποφασιστικῆς ἐνεργείας".

Αἱ συνέπειαι μιᾶς ἀργοπορίας

Κατὰ τὴν μακρὰν περίοδον ἀναμονῆς, οἱ Τοῦρκοι μετὰ τὴν ἀποτυχίαν τῆς δραματικῆς προσπαθείας τοῦ Τσῶρτσιλ νὰ ἐπαναληφθῆ ἀμέσως ἡ ἐπίθεσις στὰ Δαρδανέλλια κατορθώνουν, ὅπως τονίζει χαρακτηριστικώτατα ὁ Τσῶρτσιλ εἰς τὰ ἀπομνημονεύματά του, νὰ προστατευθοῦν πίσω ἀπὸ ἕνα ἀδιαπέραστον πρόχωμα: Πίσω ἀπὸ τὰ τείχη τῆς βραδυκινήτου βρεταννικῆς στρατιωτικῆς γραφειοκρατίας.

Πραγματικὰ τώρα, χάρις εἰς τὴν γενομένην καθυστέρησιν ἠμποροῦν οἱ Τοῦρκοι νὰ προετοιμασθοῦν, μὲ ὅλην τὴν ἡσυχίαν των, διὰ νὰ ἀντιμετωπίσουν τὴν ἀναμενομένην συμμαχικὴν ἀπόβασιν. Δημιουργεῖται μία νέα τουρκικὴ στρατιὰ—ἡ Πέμπτη—καὶ τίθεται ὑπὸ τὰς ἀμέσους διαταγάς τοῦ στρατάρχου Λίμαν φὸν Σάνδερς. Ἡ χερσόνησος τῆς Καλλιπόλεως μεταβάλλεται εἰς ἕνα σύστημα χαρακωμάτων, προχωμάτων,ἀμυντικῶν γραμμῶν, ὀχυρῶν πάσης φύσεως καὶ συρματοπλεγμάτων.

Καὶ ἔτσι ὅταν ἀρχίζει ἡ ἀπόβασις τῶν Ἀγγλογάλλων εἶναι καταδικασμένη ἐκ τῶν προτέρων εἰς ἀποτυχίαν. Ἡ ἐπιχείρησις τῆς Καλλιπόλεως μεταβάλλεται εἰς μίαν καταστρεπτικὴν ἧτταν, εἰς ἕνα ἄσκοπον ὁμαδικὸν τάφον χιλιάδων στρατιωτῶν. Τὴν μάχην ὅμως αὐτὴν δὲν τὴν ἔχασεν ὁ Τσῶρτσιλ ἀλλὰ τὸ βρεταννικὸν πολεμικὸν συμβούλιον. Τὸ ὅτι ἀργότερα τὸ συμβούλιον αὐτὸ ἀνεζήτησεν ἕνα ἀποδιοπομπαῖον τράγον καὶ τὰ ἐφόρτωσε ὅλα εἰς τὸν "φαντασιοκόπον" Τσῶρτσιλ, εἶναι πολὺ ἀνθρώπινον.

Ἡ καθυστερημένη μάχη, ἡ ὁποία ἀρχίζει τώρα, δὲν τελειώνει μόνον μὲ μίαν καταστροφήν. Ἔχει εἰς τελευταίαν ἀνάλυσιν προκαλέσει μίαν μεγαλυτέραν ἀναστάτωσιν καὶ μετέβαλε τὴν ὄψιν τοῦ κόσμου κατὰ τρόπον ποὺ ἐπηρεάζει καὶ τὴν σημερινὴν μας ἐποχήν.

Ὁ Τσῶρτσιλ μαζὺ του δὲ καὶ πολλοὶ ἄλλοι διορατικοὶ ἄνδρες, ἀνέλυσαν τὰς συνεπείας της:

Μὲ τὴν ἀποτυχίαν τῆς ἀγγλογαλλικῆς ἐπιθέσεως κατὰ τῶν Δαρδανελλίων δὲν ἐπετεύχθη ὁ κύριος ἀντικειμενικὸς σκοπὸς τῆς ἐκστρατείας αὐτῆς δηλαδὴ ἡ παραβίασις τῶν στενῶν, ἡ προώθησις πρὸς τὴν Κωνσταντινούπολιν καὶ ἡ ἀποκατάστασις μιᾶς ἀμέσου ἐπικοινωνίας μὲ τὴν Ρωσσίαν.

Βασικὴ σκέψις τοῦ Τσῶρτσιλ ὅταν ἐπρότεινε τὴν ἐπίθεσιν τῶν Δαρδανελλίων, ἦτο ὁ ἀνεφοδιασμὸς τῆς Ρωσσίας μὲ πλῆθος πολεμοφοδίων καὶ πολεμικοῦ ὑλικοῦ πάσης φύσεως. Μὲ τὴν ἀποτυχίαν τῆς ἐκστρατείας τῶν Δαρδανελλίων ἡ Ρωσσία στερεῖται αὐτοῦ τοῦ ἀνεφοδιασμοῦ. Λόγῳ ἐλλείψεως ὅπλων, πολεμοφοδίων καὶ πάσης φύσεως ἐξοπλισμοῦ καταρρέουν αἱ στρατιαὶ της. Ἀναγκάζεται νὰ συνάψη χωριστὴν εἰρήνην καὶ γίνεται ἕρμαιον τῆς μπολσεβικικῆς ἐπαναστάσεως.

Δὲν θὰ ἐγίνετο ἐπανάστασις, δὲν θὰ ὑπῆρχε σήμερον μία κομμουνιστικὴ Ρωσσία, δὲν θὰ ὑπῆρχε σήμερον μία Σοβιετικὴ Ἕνωσις ἄν τὸ σχέδιον τοῦ Τσῶρτσιλ διὰ τὰ Δαρδανέλλια ἐφηρμόζετο μὲ ἀποφασιστικότητα καὶ χωρὶς δισταγμούς. Ἔτσι λέγουν μερικοὶ εἰδικοί. Ἔχουν ἄρα γε δίκαιον;

Κατὰ τὴν γνώμην αὐτῶν ἡ τύχη τοῦ κόσμου ἐκρίθη τὸ 1915 μόνον καὶ μόνον διότι τὰ νεῦρα τοῦ γηραιοῦ ναυάρχου Ντὲ Ρόμπεκ δὲν ἠμποροῦσαν νὰ ἀντιστοῦν εἰς τὸ θέαμα τῶν βυθιζομένων πλοίων καὶ διότι, ὅπως βεβαιώνει καὶ ὁ Τσῶρτσιλ εἰς τὰ ἀπομνημονεύματά του "τὰ ἴδια ἀκριβῶς αἰσθήματα ἐνέπνεαν καὶ τοὺς ἄνδρας οἱ ὁποῖοι ἐκάθηντο γύρω ἀπὸ τὴν τράπεζαν διασκέψεως τοῦ βρεταννικοῦ ναυαρχείου".

Καὶ ὁ στρατάρχης Λίμαν φὸν Σάνδερς, ὁ ὑπερασπιστὴς τῆς χερσονήσου τῆς Καλλιπόλεως ὁμολογεῖ ἀνεπιφυλάκτως ὅτι ὁ Τσῶρτσιλ εἶχε δίκαιον καὶ ὅτι ὀρθῶς εἶχε προβλέψει τὰ πράγματα.

"Οἱ Ἄγγλοι, λέγει, μοῦ ἔδωσαν τεσσάρων ὁλοκλήρων ἑβδομάδων καιρὸν μέχρι τῆς μεγάλης των ἀποβάσεως". Καὶ φυσικὰ ἑτοιμάζεται νὰ τοὺς ὑποδεχθῇ κατὰ τὸν καλύτερον δυνατὸν τρόπον.

Καὶ ὅταν τέλος ἀρχίζει ἡ ἐπίθεσις, οἱ Ἄγγλοι ὑποφέρουν ἀπὸ ἔλλειψιν πυρομαχικῶν. Ὁ ἀχόρταγος Μολὼχ τοῦ δυτικοῦ μετώπου καταβροχθίζει πολὺ περισσότερα ἀπὸ ὅσα μποροῦν νὰ παραχθοῦν.

Καὶ λέγει ὁ Τσῶρτσιλ:

"Ἡ βρεταννικὴ στρατιὰ εἰς τὴν Γαλλίαν συνεκέντρωσε κάθε διαθέσιμον πολεμικὸν ὑλικὸν διὰ τὴν μεγάλην ἐπίθεσιν κατὰ τῶν Γερμανῶν, ἡ ὁποία ἐσχεδιάζετο διὰ τὰς ἀρχὰς τοῦ Μαΐου".

Διὰ τὴν ἐπιχείρησιν ὅμως τῶν Δαρδανελλίων ἐφηρμόζοντο αὐστηραὶ οἰκονομίαι.

Ὁ ἀντιναύαρχος Μπῆττυ ἀρχηγὸς τῶν Βρεττανικῶν Καταδρομικῶν μάχης.

Ἀπόβασις τῶν συμμάχων

Ἀξιωματικοὶ μὲ ὠχρὰ πρόσωπα, γράφει ὁ στρατάρχης Λίμαν φὸν Σάνδερς ἀναφέρουν εἰς τὸν Γερμανὸν ἀρχιστράτηγον ὅτι τὰ χαράγματα τῆς 25ης Ἀπριλίου τοῦ 1915 ἤρχισε ἡ ἀποβίβασις μεγάλων δυνάμεων εἰς τὴν χερσόνησον τῆς Καλλιπόλεως. Βρεταννοί, Αὐστραλοί, Νεοζηλανδοί, Ἰνδοί, Γάλλοι, Σενεγαλέζοι ἀποβιβάζονται καὶ ἀμέσως ἀρχίζει μιὰ τραγωδία ἡ ὁποία θὰ διαρκέσῃ ἐπὶ μῆνας, μιὰ τραγωδία, ποὺ ὁδηγεῖ εἰς τὸν τάφον δεκάδας χιλιάδων ἀνδρῶν.

Στὸν "Ὅρμον V" ὅπου τὸ μεταγωγικὸν "Ράϊβερ-Κλάϋδ" προσαράζει εἰς τὴν ἀμμώδη ἀκτὴν διὰ νὰ ἀποβιβάσῃ ἀπὸ τὰ ὑποβρύχια συρματοπλέγματα 2.000 ἄνδρας διαδραματίζονται τρομεραὶ σκηναί. Ἐδῶ ἡ ἀμμώδης ἀκτὴ περιβάλλεται ἀπὸ ὑψώματα ποὺ ἀποτελοῦν ἰδεώδεις ἀμυντικὰς θέσεις.

"Ἐντὸς ὀλίγων λεπτῶν, γράφει ὁ Τσῶρτσιλ, ἔπεσαν παραπάνω ἀπὸ τοὺς ἡμίσεις τῶν ἀποβιβασθέντων ἀνδρῶν. Ὅλη ἡ περιοχὴ ἐσπάρη κυριολεκτικὰ ἀπὸ νέκρους καὶ ἀπὸ θνήσκοντας".

Καὶ ὁ Ἄσμηδ Μπάρτλετ, ὁ ὁποῖος ὡς πολεμικὸς ἀνταποκριτής, εὑρίσκεται ἐπὶ τοῦ θωρηκτοῦ "Λονδῖνον" γράφει:

"Ἀπὸ τοὺς πρώτους τραυματίας, οἱ ὁποῖοι ἀργότερα μετεφέρθησαν μὲ μιὰ μεγάλη ἀτμάκατο ἐπληροφορήθημεν τὶ διεδραματίσθη κατὰ τὰς πρώτας ἐκείνας ἀγρίας στιγμάς. Αἱ ἀποβατικαὶ λέμβοι εἶχαν φθάσει ἤδη εἰς τὴν ἀκτὴν ὅταν ἕνα ἀπόσπασμα Τούρκων ποὺ εἶχε περιχαρακωθῆ εἰς τὸ χεῖλος τῆς παραλίας ἤνοιξε κατ' αὐτῶν τρομερὸν πῦρ. Πολλοὶ ἀπὸ τοὺς ἄνδρας ποὺ ἀνὰ 40 ἢ 50 εὑρίσκοντο εἰς τὰς ἀσφυκτικὰ φορτωμένας λέμβους ἐτραυματίσθησαν.

Καὶ ἡ ἀποβίβασις ἔγινε ὑπὸ καταιγιστικὰ πυρά, συχνότατα μάλιστα ἐξ ἐγγυτάτης ἀποστάσεως. Διεκρίναμεν ἀπὸ τὸ πλοῖον μας πῶς αἱ ὑπερπληρωμέναι ἀποβατικαὶ λέμβοι ρυμουλκούμεναι ἀπὸ ἀτμακάτους καὶ καταδρομικὰ ἐπλησίαζαν τὴν ἀκτήν. Ὕστερα τὰ ρυμουλκὰ τὰς ἐγκατέλειπαν καὶ ἡ πορεία τῶν λέμβων ἐσυνεχίζετο μὲ τὴν κώπην. Μόλις ἔφθαναν αἱ λέμβοι εἰς τὴν παραλίαν ἐπηδοῦσαν ἀπὸ αὐτὰς οἱ στρατιῶται καὶ ἔτρεχαν ἐπὶ ἀνοικτοῦ ἐδάφους περὶ τὰ σαράντα μέτρα ἕως ὅτου ἐκαλύπτοντο πίσω ἀπὸ ἀμμώδη ὑψώματα. Τὸ γενναῖον ὅμως πλήρωμα τῶν λέμβων ἦτο ὑποχρεωμένον ὑπὸ ἕνα τρομερὸν πῦρ ποὺ ἔμοιαζε μὲ πῦρ κολάσεως, νὰ ἐπιστρέψῃ κωπηλατοῦν εἰς τὰ πλοῖα ἀπὸ τὰ ὁποῖα ἐξεκίνησε".

Ἕνας νεοζηλανδός, ὁ ὁποῖος ἔλαβε μέρος εἰς τὴν μάχην ἀφηγεῖται τὰς ἐντυπώσεις του ὡς ἑξῆς εἰς τοὺς "Τάϊμς".

"Ἐπεράσαμεν ἀπὸ σταθμοὺς ἐπιδέσεως τραυματιῶν οἱ ὁποῖοι ἦσαν ἤδη γεμᾶτοι ἀπὸ φορεῖα καὶ ἀπὸ τραυματίας. Οἱ τραυματίαι μας ποὺ ἤρχοντο ἐκεῖ ἀπετελοῦσαν ἀτελειώτους οὐράς. Μετεχειρίζοντο ἐκφράσεις, ποὺ ἦσαν κάθε ἄλλο παρὰ κολακευτικαὶ διὰ τὴν ἡγεσίαν των.

Καὶ ἤρχισε τότε μία κοπιώδης ἀναρρίχησις εἰς τὰ ἀμμώδη ὑψώματα. Πυροβοληταὶ ἐνήδρευαν ἀπὸ ὅλα τὰ μέρη. Ἑκατοντάδες σφαιρῶν ἐρρίπτοντο ὁλόγυρά μας καὶ κτυποῦσαν στὶς πέτρες καὶ στοὺς θάμνους. Ἔτσι ἐφθάσαμεν μέχρι τῆς γραμμῆς τοῦ πυρός, ὅπου ἀπεσπάσθην εἰς ἕνα αὐστραλιανὸν σύνταγμα ὡς ἐκτιμητὴς ἀποστάσεως, ὅπως εἶναι καὶ ἡ εἰδικότης μου.

Ἔβλεπα μὲ τὰ κυάλια μου ὅλας τὰς κινήσεις τῶν Τούρκων καὶ ἠμποροῦσα νὰ παρακολουθήσω ὁλόκληρον τὴν ἐξέλιξιν τῆς ἐπιθέσεώς των μὲ ἐφ' ὅπλου λόγχην. Ἐντὸς ὀλίγου ὅμως ἦλθε καὶ ἡ σειρὰ τοῦ ἰδικοῦ μας χαρακώματος. Μερικοὶ Τοῦρκοι πυροβοληταὶ ἀνεκάλυψαν φαίνεται ποὺ εὑρίσκετο ὁ ἐκτιμητὴς τῆς ἀποστάσεως, διότι ἡ μιὰ κατόπιν τῆς ἄλλης ἔπεσαν πολλαὶ σφαῖραι πολὺ κοντὰ μου καὶ ἕνας στρατιώτης, ποὺ ἐστέκετο μπροστὰ μου ἐκλονίσθη καὶ ἔπεσε ἐπάνω μου.

"Ἐγὼ τελείωσα, εἶπε μὲ ἀσθενῆ φωνή. Καὶ ὕστερα προσέθεσε "τὰ χρήματα μέσα στὸ σακκίδιό μου νὰ σταλοῦν στὴν γυναῖκα μου καὶ τὰ παιδιὰ μου.—Ἄχ τὰ παληογούρουνα!".

Καὶ ἔξαφνα συνέβη κάτι τὸ πολὺ παράξενο. Ὁ ἀποθνήσκων ποὺ εἶχε σχεδὸν χάσει τὰς αἰσθήσεις του σηκώθηκε γιὰ τελευταία φορά, καταβάλλων μιὰ ὕστατη προσπάθεια, ἐγονάτισε, ἀκούμπησε τὸ ὅπλο του στὸ χεῖλος τοῦ χαρακώματος καὶ ἐπυροβόλησε μὲ χέρια ποὺ ἔτρεμαν σκοπεύων τὸν γαλανὸ οὐρανό. Ὕστερα ἔπεσε νεκρός".

"Ἀπὸ τὸν ὅρμο ἠκούετο μιὰ συνεχὴς βροντή. Τὸ σφύριγμα τῶν ὀβίδων τῶν μεγάλων τηλεβόλων ἔγινε ἐντονώτερον. Ὅταν τέλος ἀνεμίχθησαν εἰς τὴν συναυλίαν καὶ τὰ τηλεβόλα τῶν 15 δακτύλων, τότε δὲν μᾶς ἔμεινε τίποτε ἄλλο παρὰ νὰ γεμίσουμε μὲ χόρτο τὰ αὐτιά μας. Ἦτο ἀπολύτως ἀδύνατον νὰ ἀκούσωμεν μίαν διαταγὴν ἂν καὶ μᾶς τὴν ἐξεφώνιζαν κατὰ πρόσωπον. Τρεῖς ὧρες διήρκεσε αὐτὸς ὁ σφοδρὸς κανονιοβολισμὸς κατὰ τὴν διάρκειαν τοῦ ὁποίου κατορθώσαμεν ἐν τούτοις, μὲ βαρείας εἶναι ἀλήθεια, ἀπωλείας, νὰ ἀγκιστρωθῶμεν στερεὰ εἰς τὴν ξηράν".

Ὁ Τσῶρτσιλ προτείνει νέα ἐπίθεση

Ὁ εἰδικὸς ἀπεσταλμένος τῆς γαλλικῆς ἐφημερίδος "Ζουρνὰλ" Ἀνδρὲ Τυδὲσκ ἀποβιβάζεται μὲ ἕνα νέο κῦμα στὴν ξηρά, ἐπιστρέφει ζῶν εἰς τὸ πλοῖον του καὶ τηλεγραφεῖ εἰς τὴν ἐφημερίδα του:

—Δεξιὰ ὑψοῦτο ἕνας τεράστιος κορμὸς πλοίου βαμμένος μαῦρος καὶ κόκκινος, μὲ τὴν καρίνα ενσφηνωμένη εἰς τὴν ἄμμον ἐγκαταλελειμμένος καὶ ἀκίνητος. Ἦτο τὸ "Ράϊ-ρερ Κλάϊδ" τὸ πρῶτον ἀγγλικὸν ἀποβατικὸν πλοῖον ἕνα διάτρητον ἀπὸ ὀβίδας ναυάγιον ὑπὸ τὴν σκιὰν τοῦ ὁποίου τὰ στρατεύματα ἀπεβιβάζοντο. Ἕνα πλοῖον—φάντασμα, ποὺ σιγὰ-σιγὰ κατεβροχθίζετο ἀπὸ τὰ κύματα.

Αἱ ὀβῖδες συρίζουσαι κοντὰ μας ἔπιπταν εἰς τὰ κύματα, ἐνῶ κατηρχόμεθα τὴν ξυλίνην κλίμακα. Δὲν εἴχαμε πατήση ἀκόμη εἰς τὴν ξηρὰν ὅταν ἐπάνω ἀπὸ τὰς κεφαλὰς μας ἀκούεται ἕνα παρατεταμένο σφύριγμα. Διὰ μίαν στιγμὴν φαίνεται κάτι ποὺ ὁμοιάζει μὲ ἕνα ἱπτάμενον πυροτέχνημα. Ἀνεβαίνει μαῦρος καπνός, ἡ γῆ τρέμει ἡ ἀποβατικὴ γέφυρα σκεπάζεται μὲ ἄμμον. Σράπνελ! Ὅποιος τὸ ἤκουσε μίαν φορὰν δὲν ἠμπορεῖ νὰ τὸ λησμονήση ποτέ. Ἀπὸ τοὺς 522 ἄνδρες, οἱ ὁποῖοι εἶχαν ἀποβιβασθῆ ἐξηφανίσθησαν μερικοί. Διελύθησαν ὡς κόνις".

Ὀγδόντα χιλιάδες στρατιωτῶν ὑπὸ τὴν ἀνωτάτην ἡγεσίαν τοῦ στρατηγοῦ Χάμιλτον πίπτουν εἰς τὴν Καλλίπολιν. Σχεδὸν 70.000 Τοῦρκοι χάνουν ἀπὸ τὴν ἄλλην πλευρὰν τὴν ζωὴν των.

Ἡ ἀποβατικὴ στρατιὰ τῶν συμμάχων κατορθώνει μὲν νὰ σταθεροποιηθῆ εἰς τὴν ξηράν, δὲν ἠμπορεῖ ὅμως νὰ προελάση. Κάθε ἡμέρα φέρει βαρείας ἀπωλείας. Καὶ ὅταν ὁ στρατηγὸς Χάμιλτον τὴν 6ην Μαΐου 1915 ἀρχίζει τὴν ἐπίθεσίν του ἐπὶ τρεῖς ἡμέρας μὲ 50.000 Βρεταννοὺς καὶ Γάλλους, προχωρεῖ μόνον μερικὰ μέτρα καὶ χάνει σχεδὸν 20.000 ἄνδρας εἰς νεκροὺς καὶ τραυματίας.

—Ἡ κατάστασις ὕστερα ἀπὸ τὴν μάχην αὐτὴν λέγει ὁ Οὐΐνστων Τσῶρτσιλ εἰς τὰ ἀπομνημονεύματα του ἦτο τρομερά. Ἀπὸ τὰς θέσεις, αἱ ὁποῖαι κυριαρχοῦσαν τῆς χερσονήσου καμμία δὲν εὑρίσκετο εἰς χεῖρας μας. Αἱ διαθέσιμοι βρεταννικαὶ ἐφεδρεῖαι εἶχαν ριφθῆ εἰς τὴν μάχην καὶ εἶχαν ὑποστῆ σοβαρὰς ἀπωλείας. Κάθε τάγμα εἶχε βαρείας ἀπωλείας καὶ δὲν ὑπῆρχε δυνατότης ἀναπληρώσεως τῶν κενῶν. Τὴν 9ην ὁ σὲρ Γιὰν Χάμιλτον ἀνέφερεν ὅτι τοῦ ἦτο ἀδύνατον, μὲ τὰς δυνάμεις, τὰς ὁποίας διέθετε, νὰ διασπάση τὰς τουρκικὰς γραμμάς".

Ὁ Τσῶρτσιλ εἶναι πεπεισμένος ὅτι μόνον μιὰ νέα προώθησις τοῦ στόλου εἶναι δυνατὸν νὰ μεταβάλη τὴν κατάστασιν. Καὶ αὐτὸς ἀκόμη ὁ ναύαρχος Ντὲ Ρόμπεκ ἐπείσθη ἀπὸ τοὺς ἀξιωματικοὺς του νὰ προτείνη εἰς τὸ Λονδῖνον μίαν νέαν ἐπίθεσιν κατὰ θάλασσαν.

Καὶ πάλιν ὅμως τὸ Οὐάϊτχωλλ λέγει "ὄχι". Ὁ λόρδος Φίσερ, ὁ ἀνώτατος διοικητὴς τοῦ πολεμικοῦ ναυτικοῦ μὲ μεγάλην δυσκολίαν, γράφει ὁ Τσῶρτσιλ, βαστάζει τὸ βάρος τοῦ ἀξιώματός του. Τὸν βαρύνουν τρομερὰ τὰ 74 χρόνια του. Ὑπόφερε πάρα πολὺ ἀπὸ νευρικὴν ὑπερένταστιν.

Καὶ ὅταν τὸν Μάϊον τοῦ 1915 ὕστερα ἀπὸ μίαν σφοδρὰν συζήτησιν μὲ τὸν Τσῶρτσιλ ὁ Φίσερ ὑποβάλλει τὴν παραίτησίν του καὶ δὲν ὑπακούει

καὶ εἰς τὴν διαταγὴν "ἐν ὀνόματι τοῦ βασιλέως νὰ ἐπανέλθη εἰς τὴν θέσιν του" ἡ κατάστασις ἦτο τελείως ἀπελπιστική. Διότι τώρα κλονίζεται καὶ ὁ ὑπουργικὸς θῶκος τοῦ Οὐΐνστων Τσῶρτσιλ. Ὁ πρωθυπουργὸς Ἄσκουϊθ, ὁ ὁποῖος ἔχει ἤδη ἀποφασίση νὰ ἀπομακρύνη τὸν Τσῶρτσιλ ἀπὸ τὸ ἀγγλικὸν ναυαρχεῖον εἰς μίαν κατ' ἰδίαν συνομιλίαν μαζύ του τὸν ἐρωτᾶ:

Ἕνα πλωτό νοσοκομεῖο.

—Τί μποροῦμε νὰ κάνωμε γιὰ σᾶς;

— Ἀντελήφθην ἀμέσως, λέγει ὁ Τσῶρτσιλ, εἰς τὰ ἀπομνημονεύματα του, ὅτι εἶχε ἀποφασισθῆ ἡ ἀπομάκρυνσίς μου ἀπὸ τὸ Ναυαρχεῖον καὶ ἀπήντησα, ὅτι ὁ κ. Μπάλφοὺρ ἠμπορεῖ νὰ μὲ διαδεχθῆ εἰς αὐτό.

—Τί προτιμᾶτε ἐρωτᾶ τότε ἀμέσως ὁ πρωθυπουργὸς, μίαν νέαν θέσιν εἰς τὴν κυβέρνησιν ἤ μίαν διοίκησιν εἰς τὴν Γαλλίαν;

Τὴν στιγμὴν ἐκείνην εἰσῆλθεν εἰς τὸ γραφεῖον τοῦ πρωθυπουργοῦ ὁ λόρδος Θησαυροφύλαξ Λόϋδ Τζῶρτζ. Ἀντιλαμβάνεται ἀμέσως τὴν κατάστασιν καὶ λέγει εἰς τὸν πρωθυπουργὸν του.

—Διατὶ δὲν διορίζετε τὸν κ. Τσῶρτσιλ ὑπουργὸν τῶν Ἀποικιῶν; Ἐκεῖ ἔχει νὰ γίνη μεγάλη ἐργασία.

—Δὲν εἶμαι εἰς θέσιν νὰ δεχθῶ αὐτὴν τὴν πρότασιν ἀπαντᾶ ξηρῶς ὁ Τσῶρτσιλ.

Καὶ τὰ πράγματα λαμβάνουν τὴν μοιραίαν ἐξέλιξιν. Θυσιάζεται ἐκεῖνος ὁ ὁποῖος δὲν εὐθύνεται καθόλου διὰ τὴν τραγικὴν ἐξέλιξιν τῆς καταστάσεως εἰς τὴν χερσόνησον τῆς Καλλιπόλεως. Ὁ Οὐΐνστων Τσῶρτσιλ ἀποχωρεῖ ἀπὸ τὸ βρεταννικὸν ὑπουργεῖον τῶν Ναυτικῶν καὶ γίνεται καγκελλάριος τοῦ δουκάτου τοῦ Λάνκαστερ. Λαμβάνει δηλαδὴ μίαν ἀπὸ τὰς πολλὰς ἐκείνας θέσεις εἰς τὴν Μεγάλην Βρεταννίαν εἰς τὰς ὁποίας διορίζον-

ται τιμῆς ἕνεκεν γέροντες ἢ ἀποτυχημένοι πολιτικοί.

Ἡ τραγωδία τοῦ στρατηγοῦ Μονρόου.

Μὲ ἀνασχηματισμὸν ὅμως τῆς ἀγγλικῆς κυβερνήσεως δὲν μετεβάλλετο ἡ κατάστασις εἰς τὴν χερσόνησον τῆς Καλλιπόλεως. Ἀπηλπισμένον διηρωτᾶτο τὸ πολεμικὸν συμβούλιον ἂν ἔπρεπε νὰ συνεχισθῇ ἡ ἐπιχείρησις τῶν Δαρδανελλίων ἢ ἂν θὰ ἦτο προτιμώτερον νὰ τεθῇ τέρμα εἰς τὴν αἱματοχυσίαν καὶ νὰ ἐγκαταλειφθῇ ἡ ἐκστρατεία.

Δὲν κατορθοῦται νὰ ἐπέλθη συμφωνία. Ἔτσι περνᾶ ἡ μιὰ ἑβδομὰς ὕστερα ἀπὸ τὴν ἄλλην ἐνῶ τὸ ἐκστρατευτικὸν σῶμα καθηλοῦται εἰς τὰς θέσεις του, ἐξακολουθεῖ νὰ ἀποδεκατίζεται καὶ βλέπει τὴν ἀντίθετον πλευρὰν νὰ ἐνισχύεται ἀπὸ δέκα ἀκόμη τουρκικὰς μεραρχίας, ποὺ εἶναι ἕτοιμαι νὰ ριφθοῦν εἰς τὴν μάχην.

Κάποτε ἐνεργοῦν ἐπιθέσεις τὰ συμμαχικὰ στρατεύματα. Καὶ οἱ Τοῦρκοι κάμνουν τὸ ἴδιον, ἀλλὰ κανεὶς ἀπὸ τοὺς ἐμπολέμους δὲν ἐπιτυγχάνει ἕνα ἀποφασιστικὸν ἀποτέλεσμα. Ὁ Γερμανὸς ναύαρχος φὸν Οὔζεδὸμ ἀναφέρει τὴν 20ην Ἰουλίου εἰς τὸν αὐτοκράτορα Γουλιέλμον τὸν Βον:

"Ὁ ἀγὼν κατὰ τῶν ἀποβιβασθεισῶν ἐχθρικῶν δυνάμεων ἀπαιτεῖ συνεχῶς νέας θυσίας καὶ μέχρι τοῦδε οὐδὲν πλεονέκτημα ἀπέφερεν εἰς τοὺς ὑπερασπιστὰς τῆς χερσονήσου τῆς Καλλιπόλεως. Πιθανότης νὰ ριφθῇ ὁ ἐχθρὸς εἰς τὴν θάλασσαν δὲν ὑφίσταται πρὸς τὸ παρὸν κατὰ τὴν γνώμην μου.. Ἐπὶ πόσον χρόνον ἡ πέμπτη στρατιὰ θὰ δυνηθῇ νὰ ἀντιμετωπίσῃ τὸν ἐχθρόν, δὲν δύναμαι νὰ κρίνω. Ἂν δὲν ἀποσταλοῦν ταχέως πολεμοφόδια ἀπὸ τὴν Γερμανίαν, αὐτὸ θὰ εἶναι ζήτημα μόνον σχετικῶς βραχέος χρόνου".

Τὴν 6ην Αὐγούστου 1915 οἱ Βρεταννοὶ καὶ οἱ Γάλλοι ἐπιχειροῦν μίαν τελευταίαν ἐπίθεσιν..120.000 περίπου ἄνδρες ἐκκινοῦν ἀπὸ τὰς θέσεις των ἐναντίον τῶν 100.000 Τούρκων τοῦ στρατάρχου Λίμαν φὸν Σάνδερς.

"Τὰ χρονικὰ τοῦ βρεταννικοῦ στρατοῦ, γράφει, ὁ Τσῶρτσιλ δὲν ἀναφέρουν συνταρακτικωτέραν σελίδα ἀπὸ τὴν μάχην εἰς τὸν ὅρμον τῆς Σούβλας ποὺ ἐδόθη αὐτὴν τὴν ἡμέραν".

Ὁ συνταγματάρχης Σέσσιλ Ἄλλονσον ποὺ διηύθυνε τὴν ἐπίθεσιν γράφει μετὰ 48 ὥρας εἰς τὸ ἡμερολόγιόν του:

"Καὶ ἔτσι ἀρχίσαμεν τὴν ἐπίθεσιν. Ἐπάνω συνηντήσαμεν τοὺς Τούρκους. Ὁ Λὲ Μαρσὰν ἐφονεύθη ἀπὸ ἕνα κτύπημα μὲ ξιφολόγχη στὴν καρδιά. Ἐγὼ ἐτραυματίσθην ἐπίσης ἀπὸ ξιφολόγχην στὸ πόδι. Ὕστερα νομίζω ὅτι ἐπολεμήσαμεν ἐπὶ δέκα λεπτὰ σῶμα πρὸς σῶμα. Ἐπολεμήσαμε μὲ δαγκωματιές, μὲ τοὺς γρόνθους καὶ μεταχειρισθήκαμε γιὰ νὰ κτυποῦμε τὸν ἐχθρὸν τὰ ὅπλα καὶ τὰ περίστροφά μας.

"Ὕστερα οἱ Τοῦρκοι ἐτράπησαν εἰς φυγήν. Ἐκοίταξα ὁλόγυρά μου καὶ ἀντελήφθην ὅτι κανεὶς δὲν μᾶς ὑπεστήριζε. Ἐπέστρεψα στὰ χαρακώματα, ἔκαμα τὴν ἀναφορὰν μου στὸν στρατηγὸν καὶ τοῦ ἐτόνισα ὅτι εἴμεθα ὑποχρεωμένοι νὰ ὑποχωρήσωμεν ἂν δὲν λάβωμεν σημαντικὰς ἐνισχύσεις.

"Ὁ στρατηγὸς μοῦ εἶπε ἀμέσως ὅτι αἱ ἐπιθέσεις μας ἀπέτυχαν σχεδὸν εἰς ὅλα τὰ σημεῖα".

"Εἰς ποῖον ἀριθμὸν θὰ ἀνήρχοντο αἱ ἀπώλειαι τῶν δυνάμεών μας, ἐρωτᾶ ὁ ὑπουργὸς τῶν Στρατιωτικῶν λόρδος Κίτσενερ τὸν στρατηγὸν Χάμιλτον, ἂν ἀπεφασίζαμεν νὰ ἐκκενώσωμεν τὴν χερσόνησον τῆς Καλλιπόλεως";

"Θὰ ἦτο λογικόν, ἀπαντᾶ ἀμέσως ὁ στρατηγός, ἂν ὑπελογίζαμεν ἐπὶ

τῆς ἀπωλείας τοῦ ἡμίσεος τῶν δυνάμεών μας".

Εἰς τὸ Λονδῖνον ἐπικρατεῖ τόση συγκίνησις, ὥστε κατ' ἀρχὰς παύεται ὁ στρατηγὸς Χάμιλτον. 'Αντικαταστάτης του ἀποστέλλεται ὁ στρατηγὸς Μονρόου, ὁ ὁποῖος διοικοῦσεν ἕως τώρα μίαν στρατιὰν εἰς τὴν Γαλλίαν. 'Επρόκειτο περὶ ἑνὸς ἀνδρός, ὁ ὁποῖος εἶχεν ὡς ἀρχήν: "Σκοτῶστε ὅσον τὸ δυνατὸν περισσοτέρους Γερμανούς".

'Ο Μονρόου τρέχει εἰς τὴν Μεσόγειον. "Ἦτο, παρατηρεῖ ὁ Τσῶρτσιλ, ἕνας ἀξιωματικὸς ποὺ ἐλάμβανε γρήγορα τὰς ἀποφάσεις του". Ἔτσι ἦλθεν εἰς τὴν Καλλίπολιν, εἶδε ὅ,τι ἔπρεπε καὶ ἔφυγε!

'Ο Μονρόου εἶναι ὑπὲρ τῆς ἐκκενώσεως τῆς χερσονήσου τῆς Καλλιπόλεως. 'Ο λόρδος Κίτσενερ ἔρχεται ὁ ἴδιος εἰς τὴν Καλλίπολιν, ἀκούει τὴν ἀναφορὰν τοῦ Μονρόου καὶ ὁμιλεῖ καὶ αὐτὸς ὑπὲρ τῆς ἐκκενώσεως. Ἔτσι καταλήγει ἡ βρεταννικὴ κυβέρνησις εἰς τὴν ἀπόφασιν νὰ ἐγκαταλειφθῆ ἡ ἐκστρατεία τῆς Καλλιπόλεως χωρὶς νὰ ληφθοῦν ὑπ' ὄψιν αἱ ἀπώλειαι τὰς ὁποίας θὰ εἶχεν ὡς συνέπειαν ἡ ὑποχώρησις.

Τὴν 19ην Δεκεμβρίου τοῦ 1915 ἀρχίζει καὶ πάλιν τὴν δρᾶσιν του ὁ συμμαχικὸς στόλος. 'Υπὸ τὴν προστασίαν πυκνῆς ὁμίχλης κατορθώνει ἕνα θαῦμα ὀργανώσεως καὶ παραλαμβάνει, σχεδὸν χωρὶς ἀπωλείας, ὁλόκληρον τὸ ἐκστρατευτικὸν σῶμα.

'Ανυπολόγιστοι ὅμως ποσότητες ὅπλων, τροφίμων καὶ ἀνεφοδιασμοῦ δὲν κατέστη δυνατὸν νὰ μεταφερθοῦν εἰς τὰ πλοῖα.

Ὅταν διελύθη ἡ ὁμίχλη καὶ ἐφάνη καὶ πάλιν ὁ ἥλιος, οἱ Τοῦρκοι διαπιστώνουν μετ' ἐκπλήξεως, ὅτι ὁ ἐχθρὸς ἔχει ἐξαφανισθῆ. Ὕστερα ἀπὸ ὀκτὼ μῆνες διεκόπη ἡ τολμηρὰ ἐπιχείρησις καὶ ἦσαν μάταιαι ὅλαι αἱ θυσίαι ποὺ εἶχαν γίνη. Τὸ μέγα σχέδιον τοῦ Τσῶρτσιλ ἐναυάγησεν ἀπὸ τυχαίας συμπτώσεις καὶ ἐξ ὑπαιτιότητος τῆς ἀνικανότητος καὶ τῆς μυωπίας τῶν στρατιωτικῶν.

Τελικῶς ὅμως, ἀφοῦ κατεσπαταλήθη ἀδίκως πολύτιμος χρόνος, ἀφοῦ παρέμειναν ἀνεκμετάλλευτοι πολλαὶ εὐνοϊκαὶ εὐκαιρίαι, ἀφοῦ ὅλαι αἱ θυσίαι εἰς αἷμα καὶ εἰς χρῆμα ἀπέβησαν εἰς μάτην, ἡ ἀποχώρησις ἀπὸ τὴν Καλλίπολιν εἶχε καταστῆ ἀναπόφευκτος. Διότι ἐν τῷ μεταξύ, ἐμεσολάβησεν ἕνα νέον γεγονός: Τὰ γερμανικὰ στρατεύματα εἰσέδυσαν εἰς τὰ Βαλκάνια καὶ ἀποκατέστησαν μίαν ἄμεσον διὰ ξηρᾶς ἐπαφὴν μὲ τὴν Τουρκίαν.

Αἱ ἀπώλειαι στὴν ἐκστρατεία τῆς Καλλιπόλεως τῆς ὁποίας ἡ ἀποτυχία ἦταν δεινὸ πλῆγμα γιὰ τοὺς συμμάχους καὶ ἡ ὁποία διήρκεσε ἀπὸ τὸν Φεβρουάριο τοῦ 1915 μέχρι τοῦ 'Ιανουαρίου τοῦ 1916 ἦσαν πολὺ μεγάλαι. 'Ιδοὺ μερικοὶ ἐπίσημοι ἀριθμοί.

Στρατὸς ξηρᾶς: Νεκροὶ 40.000 Γάλλοι, 33.000 Ἄγγλοι ἔναντι 55.000 Τούρκων. Τραυματίαι: 23.000 Γάλλοι, 120.000 Ἄγγλοι ἔναντι 100.000 Τούρκων.

Ναυτικῶν: Γαλλικὸ θωρηκτὸ "Μπουβὲ" 'Υποβρύχια: "Σαφίρ", "Ζοὺλ", "Μαριέτ" καὶ "Τυρκουάζ".

'Αγγλικὰ θωρηκτά: "'Ιρρεζιστίμπλ", "'Ωστὰν", "Γολιάθ", "Τριούμφ", "Μάζεστικ".

'Υποβρύχια: Ε–7, Ε–14, Ε–15, Ε–20 καὶ ΑΕ–2.

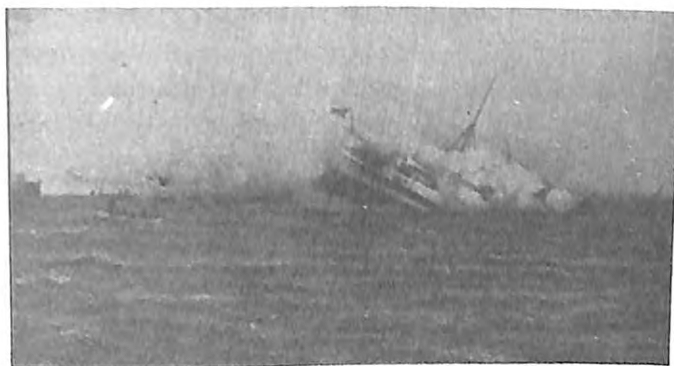
Οἱ Τοῦρκοι πάλι ἔχασαν: Τὸ θωρηκτὸν "Χαϊρεντὶν Μπαρμπαρόσσα". Τὰ καταδρομικά: "Μεσουδιέ", "Μιδιλλή" (πρώην Μπρεσλάου) καὶ "Μετζητιὲ ὡς καὶ τὰ Τορπιλοβόλα "Δεμὶρ – Χισὰρ" καὶ "Γιὰρ – Χισάρ".

ΚΕΦΑΛΑΙΟ IV.

Η ΝΑΥΜΑΧΙΑ ΤΗΣ ΓΙΟΥΤΛΑΝΔΗΣ

Τὰ αἴτια ποὺ τὴν προεκάλεσαν

Αἱ ἐπανελλειμέναι ἐπιδρομαὶ Γερμανικῶν Μονάδων κατὰ τῶν 'Ανατοτολικῶν παραλίων τῆς 'Αγγλίας καὶ αἱ Γερμανικαὶ ἐπιθέσεις ἐναντίον νηοπομπῶν καὶ ἐλαφρῶν 'Αγγλικῶν δυνάμεων, ποὺ ἐνεργοῦσαν περιπολίες, ἀνάγκασαν τὸ 'Αγγλικὸ ναυαρχεῖο νὰ διαθέση ἰσχυρὰ τμήματα τοῦ 'Αγγλικοῦ στόλου μὲ τὸν ἀπώτερο σκοπὸ νὰ παρασυρθῇ ὁ Γερμανικὸς στόλος ἔξω ἀπὸ τὶς βάσεις του καὶ νὰ δώση μάχη ἐκ παρατάξεως μὲ τὸν ἀριθμητικὰ ἰσχυρότερο 'Αγγλικὸ στόλο. Καὶ τὸ Γερμανικὸ ὅμως ναυαρχεῖο ἐπεδίωκε, ὅπως τὸ ἐτονίσαμε ἤδη τὴν βαθμιαία ἐξασθένιση τοῦ 'Αγγλικοῦ στόλου μὲ τὴν καταστροφὴ μεμονωμένων Μονάδων του. Ἔτσι ὅταν θὰ ἐπετύγχανε μιὰ σχετικὴ ἰσορροπία δυνάμεων θὰ ἔδιδε τότε ἀποφασιστικὴ ναυμαχία. Βασιζόμενο δὲ στὴν ἐξάσκηση καὶ στὴν Τεχνικὴ ὑπεροχὴ τῶν Γερμανικῶν πληρωμάτων, εἶχε τὴν ἐλπίδα, ὅτι ἡ ἔκβασις τοῦ ἀγῶνος θὰ ἀπέβαινε ὑπὲρ τοῦ Γερμανικοῦ στόλου. Αὐτὸ εἶχεν ὑπ' ὄψιν του ὁ ἀρχηγὸς τῶν Γερμανικῶν ναυτικῶν δυνάμεων 'Αντιναύαρχος Σέερ, ὅταν ἀπεφάσισε νὰ στείλη τὰ εὔδρομά του νὰ βομβαρδίσουν τὸ Σούνθερλανδ.

Ἡ καταβύθισις τοῦ 'Αγγλικοῦ πολεμικοῦ "Ἄγγλια"

'Αλλὰ ταυτοχρόνως καὶ ὁ 'Αρχηγὸς τοῦ 'Αγγλικοῦ στόλου, ναύαρχος Τζέλλικο, πιεζόμενος ἀπὸ τὴν κοινὴ γνώμη, ποὺ εἶχε ἐξεγερθῇ ἀπὸ τοὺς Γερμανικοὺς βομβαρδισμοὺς καὶ ἀπὸ τὶς ἐπανειλημένες ἐκκλίσεις τῶν Ρώσων ποὺ ζητοῦσαν βοήθεια, ἀπεφάσισε τὶς τελευταῖες ἡμέρες τοῦ Μαΐου

τοῦ 1916, νὰ διεξαγάγη μία ἐπιχείρηση, ποὺ εἶχε ὡς ἀντικειμενικὸ σκοπὸ νὰ παρασύρη τὸν Γερμανικὸ στόλο ἔξω ἀπὸ τὰς βάσεις του, νὰ τὸν απομωνώση καὶ νὰ τὸν ἐκμηδενίση.

Ἔτσι τὰ πράγματα κατέληξαν στὴ – ναυμαχία τῆς Γιουτλάνδης – οἱ Γερμανοὶ ἱστορικοὶ τὴν ὀνομάζουν ναυμαχία τοῦ Σκαγεράκη – ποὺ εἶναι ἡ μεγαλυτέρα ἀπὸ τὶς ναυμαχίες τοῦ Α΄ Παγκοσμίου Πολέμου, γιατὶ ἔλαβαν σ' αὐτὴν μέρος σχεδὸν στὸ σύνολό των ὁ 'Αγγλικὸς καὶ ὁ Γερμανικὸς στόλος.

Αἱ δυνάμεις τῶν ἀντιπάλων

Στὴ ναυμαχία αὐτὴ ἔλαβον μέρος; Μεγάλα θωρηκτὰ μάχης: Γερμανικὰ 16 – 'Αγγλικὰ 28. Εὔδρομα μάχης: Γερμανικὰ 15 – 'Αγγλικὰ 9. Παλαιὰ θωρηκτά: Γερμανικὰ 6. Εὔδρομα τεθωρακισμένα 'Αγγλικὰ 8. Ἐλαφρὰ Γερμανικὰ εὔδρομα 11 – 'Αγγλικὰ 26.
'Αρχηγίδες τορπιλικῶν: 'Αγγλικαὶ 5. Τορπιλικὰ σκάφη: (Τορπιλοβόλα καὶ ἀντιτορπιλικὰ) Γερμανικὰ 61, 'Αγγλικὰ 74). Ἐκτὸς αὐτῶν παρέμεναν στὸν ὅρμο τοῦ Χάργουϊκ ἕτοιμα νὰ λάβουν μέρος στὴ μάχη 5 'Αγγλικὰ ἐλαφρὰ εὔδρομα, 2 ἀρχηγίδες στολίσκων καὶ 17 ἀντιτορπιλικά.
Ἡ Βρεττανικὴ ὑπεροχὴ ἦταν λοιπὸν μεγάλη τόσο σὲ σκάφη μάχης ὅσο καὶ σὲ ἐλαφρὰ καταδρομικά.

Γενικὸς ἀρχηγὸς τοῦ Βρεττανικοῦ στόλου ἦταν ὁ ναύαρχος Τζέλλικο μὲ ἀρχιεπιστολέα του τὸν ὑποναύαρχο Μαίηντεν καὶ ἀρχηγὸ τοῦ στόλου τῶν εὐδρόμων μάχης καὶ τῶν ὁμάδων ἀνιχνεύσεως τὸν ἀντιναύαρχο Μπῆττυ. 'Αρχηγὸς τοῦ Γερμανικοῦ στόλου ἦταν ὁ ἀντιναύαρχος Σέερ μὲ ἀρχιεπιστολέα του τὸν κομμοδόρο Φὸν Τρότα καὶ ἀρχηγὸ τοῦ στόλου τῶν εὐδρόμων μάχης καὶ τῶν ὁμάδων ἀνιχνέυσεως τὸν ἀντιναύαρχο Χίππερ.

Ἡ πρώτη φάσις τῆς ναυμαχίας

Στὰς 2 καὶ 28΄ μ.μ. τῆς 31ης Μαΐου 1916 τὸ Γερμανικὸ ἀντιτορπιλικὸ Β – 109 ποὺ ἀνῆκε σὲ ὁμάδα ἀνιχνεύσεως, ἐνῶ ἐκτελοῦσε νηοψία σὲ οὐδέτερο ἐμπορικὸ πλοῖο, εἶδε πρὸς δυσμὰς τὰ 'Αγγλικὰ εὔδρομα τοῦ ἀντιναυάρχου Μπῆττυ. Ταυτοχρόνως σχεδὸν τὸ 'Αγγλικὸ ἐλαφρὸ εὔδρομο "Γαλάτεια" εἶδε πρὸς τὰ ΒΑ πυκνοὺς καπνοὺς πλοίων ποὺ διευθύνονταν πρὸς Β. Καὶ τὰ δύο αὐτὰ σκάφη ἀνέφεραν στοὺς ἀρχηγούς των τὶς παρατηρήσεις των.
Ὅταν ἐπῆλθε ἡ ἐπαφὴ τῶν ἀντιπάλλων εὐδρόμων, οἱ ναύαρχοι Μπῆττυ καὶ Χίππερ ἐπεζήτησαν καὶ οἱ δύο τὴ σύγκρουση. Ὁ Μπῆττυ ὅμως δὲν ἤξευρεν ὅτι ὁ βαρὺς Γερμανικὸς στόλος εὑρίσκετο κοντά του. Αἱ πληροφορίαι τῶν Βρεττανικῶν ὑπηρεσιῶν τὸν ἔφεραν μέσα στὰς βάσεις του. Ἦτο λοιπὸν πολὺ φυσικὸν ὁ Χίππερ ποὺ ἤξευρε ὅτι ὁ Γερμανικὸς βαρὺς στόλος ἔπλεε πρὸς ὑποστήριξίν του νὰ ἐπιζητήση τὴν ναυμαχία γιὰ νὰ καταστρέψη τὰ 'Αγγλικὰ εὔδρομα μάχης.
Οἱ Ἄγγλοι ἄρχισαν τὸ πῦρ στὰς 3 καὶ 48 μ.μ. καὶ οἱ Γερμανοὶ μετὰ 1 λεπτό. 'Αντιμέτωποι εὑρίσκονταν αἱ ἑξῆς δυνάμεις: 'Απὸ τὴν 'Αγγλικὴ πλευρὰ τὰ εὔδρομα μάχης "Λάϊον", "Βασιλικὴ πριγκήπισσα", "Βασίλισσα Μαί-

ρη", "Τίγρις", "Νέα Ζηλανδία" καὶ Ἰντεφατιγκάμπλ. Ἀπὸ τὴν Γερμανικὴ πλευρὰ τὰ πλοῖα τῆς ἰδίας κατηγορίας "Σάϊδλιτς" "Μόλτκε" "Ντέρλλιγκερ" "Λύτσωφ" καὶ "φὸν Ντὲρ Τάνν".
Δεκαέξη λεπτὰ μετὰ τὴν ἔναρξιν τοῦ πυρὸς τὸ Ἀγγλικὸ εὔδρομον μάχης "Ἰντεφατιγκάμπλ" ἀνατινάσσονταν στὸν ἀέρα. Εἶχε χτυπηθεῖ στὴν πυριτιδαποθήκη του. Τρία λεπτὰ μετὰ τὴν ἔναρξιν τοῦ πυρὸς εἶχε βληθεῖ δύο φορὲς καὶ τὸ εὔδρομο μάχης "Λάϊον" ποὺ ἦταν ἡ ναυαρχὶς τοῦ Ναυάρχου Μπῆττυ. Ἡ ἀκρίβεια τοῦ Γερμανικοῦ πυρὸς καὶ ἡ ἀπώλεια τοῦ Ἰντεφαφατιγκάμπλ δὲν ἀπεθάρρυναν ἐν τούτοις τὸν Μπῆττυ, ποὺ συνέχισε μὲ πεῖσμα τὸν ἀγῶνα.

Ἡ ἀπώλεια ὅμως τοῦ "Ἰντεφατιγκάμπλ" εἶχε ὡς συνέπειαν νὰ ἐπέλθη σχεδὸν ἰσορροπία μεταξὺ τῶν Ἀγγλικῶν καὶ τῶν Γερμανικῶν δυνάμεων, ἡ ὁποία ὅμως διεταράχθη, ὅταν στὰς 4.10 μ.μ. κατέφθασεν Ἀγγλικὴ μοῖρα μάχης καὶ ἀπὸ ἀπόστασιν 20 χιλιάδων μέτρων ἄρχισε νὰ βάλη κατὰ τοῦ ἐχθροῦ. Ἀπὸ τὴν στιγμὴ αὐτὴ ἡ μάχη ἄρχισε νὰ κλείνη ὑπὲρ τῶν Ἄγγλων, γιατὶ τὰ πυροβόλα τῶν Γερμανικῶν πλοίων δὲν ἔφθαναν τὰ Ἀγγλικὰ ἀπὸ τόση ἀπόσταση. Ὁ Ναύαρχος Χίππερ, εὑρεθεὶς σὲ κρίσιμο θέση, διέταξε τοὺς στολίσκους τῶν τορπιλλικῶν νὰ ἐπιτεθοῦν κατὰ τῶν Ἄγγλων, γιὰ νὰ τοὺς ἐμποδίση νὰ τὸν παρακολουθήσουν, ἐνῶ αὐτὸς ἐστρέφετο πρὸς Ἀνατολὰς γιὰ ν' ἀνακουφίση τὰ πλοῖα του καὶ νὰ ἑνωθῆ μὲ τὸν βαρὺ Γερμανικὸ στόλο. Οἱ Ἄγγλοι ἀντελήφθησαν ἀμέσως τὴν πρόθεσι τοῦ ἀντιπάλου των. Διέταξαν καὶ αὐτοὶ τοὺς τορπιλλικοὺς των στολίσκους νὰ ἐπιτεθοῦν κατὰ τοῦ ἐχθροῦ. Διεξήχθη· ἔτσι μὲ μεγάλο πεῖσμα, μία ναυμαχία ἀντιτορπιλικῶν ποὺ ἔβαλαν ἐναντίων ἀλλήλων ἀπὸ ἀποστάσεις 1.000 καὶ 1.500 μέτρων. Καμμία ὅμως τορπίλλη δὲν εὗρῆκε, τὸν στόχο της. Στὰς 4.20΄ μ.μ. ἀνατινάσσεται τὸ Ἀγγλικὸ εὔδρομον μάχης "Βασίλισσα Μαίρη". Ἡ καταστροφὴ ἦταν τόσο ἀκαριαία, ὥστε τὸ εὔδρομον "Τίγρις", ποὺ ἔπλεε σὲ ἀπόστασιν 400 μέτρων, ἐπέρασε ἀπὸ τὸν καπνὸ τῆς ἐκρήξεως, χωρὶς νὰ ἰδῆ οὔτε ἴχνος ἀπὸ τὸ βυθισθὲν πλοῖον. Ὁ Χίππερ ἐπωφελήθηκε ἀπὸ τὴν προσωρινὴ ἀπομάκρυνσιν τῶν Ἀγγλικῶν πλοίων, ἄλλαξε πορεία καὶ ἐπλησίασε πρὸς τὸν βαρὺ Γερμανικὸ στόλο, ποὺ ἔσπευδε νὰ τὸν βοηθήση. Ὅταν τὸν συνάντησε ἐτάχθη ἀμέσως ἐπὶ κεφαλῆς του. Ὁ Ἄγγλος ὅμως ἀρχηγός, μὲ τὸν βαρὺ στόλο , ἀπῆχε τότε 50 μίλλια ἀπὸ τὴν Ναυαρχίδα τοῦ Μπῆττυ ποὺ ἔπλεε, ὁλοταχῶς πρὸς αὐτόν. Ἐχρειάζετο ὅμως 1 ὥρα ὥσπου ὁλόκληρος ὁ Ἀγγλικὸς στόλος νὰ φθάση σὲ ἀπόστασι βολῆς ἀπὸ τὸν Γερμανικό.

Ἡ δευτέρα φάσις τῆς ναυμαχίας

Ἡ δευτέρα φάσις τῆς ναυμαχίας χαρακτηρίζεται ἀπὸ τὴν προσέλκυση τοῦ Γερμανικοῦ στόλου πρὸς τὸν Ἀγγλικό.

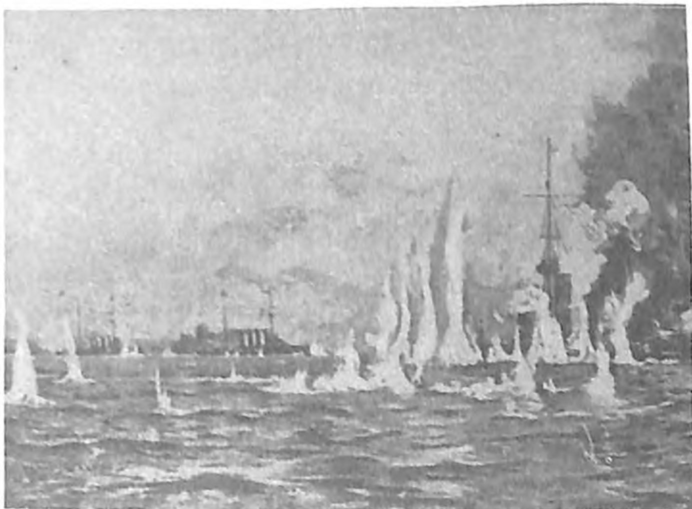
Ἀπὸ τὴν στιγμὴ ποὺ ὁ βαρὺς Γερμανικὸς στόλος ἐπλησίασε τὰ εὔδρομά του, ἡ θέσις τῶν Ἀγγλικῶν μονάδων ποὺ ἐλάμβανον μέρος στὴ ναυμαχία κατέστη δύσκολος. Μεταξὺ τῶν Ἄγγλων ναυτικῶν ἐπικρατοῦσε ἡ πεποίθησις, ὅτι ἡ 5η Ἀγγλικὴ μοίρα ὑπερτεροῦσε σὲ ταχύτητα καὶ ὅτι ἑπομένως αὐτὴ θὰ ἠμποροῦσε νὰ κανονίζη τὴν ἀπόσταση τῆς μάχης. Ἀποδείχθηκε ὅμως ὅτι τὰ Γερμανικὰ πλοῖα εἶχαν πολὺ μεγαλυτέρα ταχύτητα

ἀπὸ ἐκείνη ποὺ ὑπολόγιζαν οἱ Ἄγγλοι πρᾶγμα ποὺ εἶχε ὡς ἀποτέλεσμα νὰ δοκιμασθοῦν οἱ τελευταῖοι ἀπὸ τὰ πυρὰ τῶν ἀντιπάλων των. Οἱ Γερμανοὶ ὅμως παρ' ὅλα ταῦτα δὲν ἐσημείωσαν σοβαρὲς ἐπιτυχίες. Αἱ ἀποστάσεις ἦταν μεγάλες, συνεχῶς ἐγίνονταν ἀλλαγὴ τῆς πορείας καὶ ἡ ὁρατότης ἦταν κακή. Ἐν τῷ μεταξὺ ἡ 3η Ἀγγλικὴ μοίρα τῶν εὐδρόμων μάχης ὑπὸ τὴν ἀρχηγία τοῦ ὑποναυάρχου Χούδ, ποὺ ἔπλεε μαζὶ μὲ τὸν βαρὺ στόλο, διετάχθη ἀπὸ τὸν ναύαρχο Τζέλικο νὰ κατευθυνθῇ ὁλοταχῶς πρὸς τὰ δοκιμαζόμενα πλοῖα τοῦ ναυάρχου Μπῆττυ. Στὰς 6.18΄μ.μ. τὰ δύο παλαιὰ θωρακισμένα εὔδρομα "Ντεφὰνς" καὶ "Γουάριορ", ἐνῶ κατεδίωκαν ἐλαφρὰ Γερμανικὰ καταδρομικὰ βρέθηκαν κάτω ἀπὸ τὰ πυρὰ τῶν Γερμανικῶν εὐδρόμων μάχης. Τὸ "Ντεφὰνς" ἀνετινάχθη στὸν ἀέρα καὶ τὸ "Γουάριορ" μόλις κατώρθωσε νὰ διασωθῇ. Ἡ μοίρα τοῦ Χοὺδ εἶχε φθάσει ἐν τῷ μεταξὺ κοντὰ στὰ πλοῖα τοῦ ναυάρχου Μπίττυ, ἐτέθη ἐπικεφαλῆς αὐτῶν καὶ στὶς 6.20΄ μ.μ. ἄνοιξε πῦρ κατὰ τοῦ Γερμανικοῦ στόλου ἀπὸ ἀπόσταση 8000 μέτρων. Προηγεῖτο ἡ ναυαρχὶς "Ἰνβισίμπλ". Ἐπειδὴ ἐπλησίασε πολὺ τὸν ἐχθρὸ συνεκέντρωσε τὰ πυρὰ του καὶ στὶς 6.34΄ μ.μ. ἀνατινάχθηκε κομένη στὰ δύο. Ἐσώθηκαν μόνον 2 Ἀξ/κοὶ καὶ 4 ναῦται. Ὅλοι οἱ ἄλλοι ἐχάθηκαν μαζὶ μὲ τὸν ναύαρχο Χοὺδ ποὺ ἦταν ἕνας ἀπὸ τοὺς καλυτέρους ἀνωτάτους Ἀξ/κοὺς τοῦ Ἀγγλικοῦ στόλου.

Ἡ τρίτη φάσις της ναυμαχίας

Κατὰ τὴν ἐξέλιξη τῆς ναυμαχίας ὁ Ἄγγλος ἀρχιναύαρχος διεπίστωσε, ὅτι ἂν καὶ οἱ ὑφιστάμενοί του τὸν κατετόπιζαν συνεχῶς μὲ τὸν ἀσύρματο γιὰ τὴ θέση τοῦ ἐχθροῦ, δὲν ἠμποροῦσαν ἐν τούτοις νὰ τοῦ καθορίσουν τὴν ἀκριβῆ θέση, ἐπειδὴ μετέβαλλον συνεχῶς πορεία καὶ ταχύτητα. Ἔτσι ἐδημιουργήθη ἕνα λάθος 12 μιλίων, μὲ ἄμεσο συνέπεια ὁ Ἀγγλικὸς στόλος νὰ συναντηθῇ μὲ τὸν Γερμανικὸ ἐνωρίτερα ἀπὸ τοὺς ὑπολογισμοὺς τοῦ ἀντιναυάρχου Τζέλικο. Ἀπὸ τὴν στιγμὴ ὅμως ποὺ οἱ δύο στόλοι ἐνεπλάκησαν στὸν ἀγῶνα, χάθηκε κάθε ἐλπίδα ἐπιτυχίας γιὰ τὸν Γερμανικὸ στόλο, ποὺ ἄρχισε νὰ περικυκλώνεται ἀπὸ τὸν Ἀγγλικό. Τώρα ἡ κυριωτέρα φροντὶς τοῦ ναυάρχου Σέερ ἦταν νὰ μὴ ἀποκοπῇ ἀπὸ τὶς βάσεις του, ἐνῶ ἀκριβῶς τὸ ἀντίθετο ἐπεδίωκε ὁ ναύαρχος Τζέλικο. Ὁ ἀρχηγὸς τῶν Γερμανικῶν εὐδρόμων μάχης, ποὺ εὑρίσκετο ἐπὶ τοῦ "Λύτσωβ" εἶχε ἐγκαταλείψει τὴν ναυαρχίδα του ποὺ ἐφλέγετο καὶ ἀνέβηκε στὸ Μόλτκε ἐνῶ τὰ εὔδρομα "Σάϊντλιτς" καὶ "Νταίρφλιγκερ" ποὺ ἔπλεαν μπροστὰ του, εἶχαν ὑποστῆ ἐπίσης σοβαρὲς ζημίες. Στὰς 6.40΄ μ.μ. ὁ Γερμανὸς ἀρχηγὸς διέταξε τοὺς τορπιλλικοὺς στολίσκους των νὰ ἐπιτεθοῦν, τὰ δὲ βαρέα σκάφη του νὰ ἀλλάξουν πορεία 180^{0} καὶ νὰ πλεύσουν πρὸς Δυσμάς. Ἀπὸ τὸ προπέτασμα καπνοῦ ποὺ ἐδημιούργησαν τὰ Γερμανικὰ ἀντιτορπιλικά, οἱ Ἄγγλοι διέκοψαν πρὸς στιγμὴν τὰ πυρὰ των καὶ ἔτσι ὁ Γερμανικὸς στόλος εὑρῆκε τὸν καιρὸ νὰ ἀπαγκιστρωθῇ ἀπὸ τὸν ἐχθρό. Ὁ Σέερ, ὅταν εἶδε ὅτι ἐπέτυχε τελείως τὸ δύσκολο αὐτὸ ἐγχείρημα ἀποφάσισε νὰ στραφῇ πρὸς Α καὶ νὰ ἐπιτεθῇ κατὰ τοῦ κέντρου τῆς Ἀγγλικῆς παρατάξεως. Διέταξε λοιπὸν ἐπίθεση τῶν εὐδρόμων μάχης ἐναντίον της καὶ ἐκτελέστηκε ἡ ἐπίθεσις αὐτὴ μὲ μεγάλη ψυχραιμία καὶ τέχνη. Τὰ Ἀγγλικὰ ὅμως εὔδρομα

μάχης ἄρχισαν ἀμέσως νὰ βάλλουν μὲ λύσσα κατὰ τῶν Γερμανικῶν. Ἔτσι τὰ Γερμανικὰ σκάφη "Λύτσωβ" καὶ "Σάϊντλιτς" ἐτέθησαν ἐκτὸς μάχης. Τοῦ εὐδρόμου "Ντέρφλιγκερ κατεστράφη τὸ ἥμισυ τοῦ πυροβολικοῦ του καὶ τὸ "Μόλτκε" καὶ τὸ "Φὸν – ντὲρ – Τὰν" ὑπέστησαν ἐπίσης σοβαρὲς ζημίες. Ἀπὸ τακτικῆς ὅμως ἀπόψεως ὁ ἑλιγμὸς τῶν Γερμανῶν ἐπέτυχε Διότι ὁ Ἀγγλικὸς στόλος ἀναγκάσθηκε νὰ προωθηθῆ κατά τι πρὸς Α καὶ ἔτσι ἡ πρὸς Δ πορεία του καὶ κατὰ τὴν διεύθυνση τῆς οὐρᾶς ἔμεινε ἐλευθέρα, γιὰ νὰ διαφύγουν οἱ Γερμανοὶ τοὺς ὁποίους ἄρχιζε τώρα νὰ εὐνοῆ καὶ τὸ σκοτάδι. Στὰς 7 καὶ 57΄ λοιπὸν ἐνῶ ὁ Ἀγγλικὸς στόλος ἐξακολουθοῦσε νὰ βάλλῃ ὁ Σέερ διέταξε πλήρη ἀλλαγὴ τῆς πορείας. Οἱ Γερμανοὶ ἀπελευθερώθηκαν ἀπὸ τὸν Ἀγγλικὸ κλοιό. Τὰ Ἀγγλικὰ πλοῖα δὲν τοὺς παρακολούθησαν.

Ἡ ἀγωνία τοῦ Γερμανικοῦ θωρηκτοῦ "Μάϊντς".

Αἱ νυκτεριναὶ συμπλοκαὶ

Ἐν τῷ μεταξὺ, ὅπως εἴπαμε εἶχε ἀρχίσει νὰ σκοτεινιάζῃ. Ὁ Ἄγγλος ναύαρχος δὲν θέλησε νὰ ἐκτεθῆ στὸν κίνδυνο νυκτερινῶν συμπλοκῶν, ποὺ ἐπηρεάζονται σοβαρώτατα ἀπὸ τὴν τύχη. Δὲν παρέλειψε ὅμως νὰ παρατάξῃ καταλλήλως τὰ σκάφη του γιὰ νὰ μὴ εὑρεθῆ ἀνέτοιμος σὲ μιὰ νυκτερινὴ ναυμαχία.

Ὁ Σέερ πάλι ἔσπευσε νὰ φθάσῃ στὸ Χόρνσριφ πρὸ τῶν Ἄγγλων, φοβούμενος μήπως ἀποκοπῆ ἀπὸ τὰς βάσεις του. Μέχρι λοιπὸν τὶς 10.09΄ μ.μ. δὲν ἐσημειώθη καμία συμπλοκὴ μεταξὺ τῶν ἀντιπάλων στόλων. Τότε ἀκριβῶς ὁ ἀρχηγὸς τῶν Ἀγγλικῶν τορπιλικῶν στολίσκων διέκρινε σὲ ἀπόσταση ἑνὸς μιλλίου 3 σκάφη ποὺ ἐξέλαβε ὡς Γερμανικὰ εὔδρομα μάχης. Ἦταν ὅμως μόνο ἐλαφρὰ Γερμανικὰ εὔδρομα, ποὺ ἄνοιξαν ἀμέσως σφοδρὸ πῦρ. Τὰ Ἀγγλικὰ ἀντιτορπιλικὰ ὑπέστησαν ἀρκετὲς ζημίες. Μόνον 3 ἀπὸ αὐτὰ κατόρθωσαν νὰ ἐκσφενδονίσουν τὶς τορπίλες των. Στὰς 10.20΄ μ.μ. μοῖρα Ἀγγλικῶν ἐλαφρῶν εὐδρόμων συγκρούστηκε μὲ 5 μεγάλα Γερμανικὰ σκάφη. Τὰ Ἀγγλικὰ εὔδρομα "Ντουμπλίν" καὶ "Σαούθαμπτον" ὑπέστησαν μεγάλες ζημίες, βυθίστηκε δὲ τὸ Γερμανικὸ ἐλαφρὸ εὔδρομο "Φράουενλομπ". Τὴν νύκτα οἱ ἀντίπαλοι ἐχρησιμοποίησαν πολὺ ὀλίγο τοὺς προ-

βολεῖς γιὰ νὰ μὴ προδίδεται ἡ θέσις τῶν πλοίων.
Συχνὰ λοιπὸν οἱ ἐμπόλεμοι ἐδίσταζαν νὰ βάλλουν ἐναντίον ἑνὸς ἐμφανιζομένου πλοίου γιατὶ δὲν ἦσαν βέβαιοι ἂν ἦταν ἐχθρικὸ ἢ ἴδικό των. Συνέβη μάλιστα ἀκόμη Ἀγγλικὸ ἀντιτορπιλικὸ νὰ συγκρουσθῆ μὲ τὸ Γερμανικὸ θωρηκτὸ "Νασσάου". Στὰς 01.50 π.μ. τῆς 1ης Ἰουνίου τὸ Ἀγγλικὸ ἀντιτορπιλλικό, ποὺ ἐπλησίασε χωρὶς νὰ γίνη ἀντιληπτὸ τὴ Γερμανικὴ παράταξη ἐτορπίλισε τὸ Γερμανικὸ θωρηκτὸ "Πόμμερν" ποὺ βυθίστηκε μ' ὅλο τὸ πλήρωμά του. Αἱ τελευταῖαι βολαὶ ἐρρίφθησαν στὰς 2.10 π.μ. ἀπὸ τὴ 2α Γερμανικὴ μοῖρα θωρηκτῶν ἐναντίον ἑνὸς Ἀγγλικοῦ ἀντιτορπιλικοῦ ποὺ βυθίστηκε σχεδὸν ἀμέσως.

Οἱ Γερμανοί, βασιζόμενοι στὶς Ἀγγλικὲς ἀπώλειες προσπάθησαν νὰ παραστήσουν τὴν ναυμαχία τῆς Γιουτλάνδης σὰν ἰδικὴ των νίκη. Τὸ γεγονὸς ὅμως, ὅτι μετὰ ἀπὸ τὴ ναυμαχία αὐτὴ ὁ Γερμανικὸς στόλος δὲν ἐβγῆκε πιὰ ἀπὸ τὰ ἀγγυροβόλιά του, ὡς τὸ τέλος τοῦ πολέμου, ἀποδεικνύει ἀστήρικτο αὐτὸν τὸν Γερμανικὸ ἰσχυρισμό.

Ὁ Ἀπεριόριστος ὑποβρύχιος πόλεμος

Ὕστερα ἀπὸ τὴ ναυμαχία τῆς Γιουτλάνδης ποὺ ἦταν ἡ μοναδικὴ ἀναμέτρησις τῶν δυνάμεών των στὸ ὑγρὸ στοιχεῖο, οἱ Γερμανοὶ ἀποφάσισαν ὁριστικὰ νὰ ἀφιερώσουν ὅλες τὶς προσπάθειές των στὸν ὑποβρύχιο πόλεμο καὶ νὰ τὸν διεξαγάγουν χωρὶς κανένα πιὰ περιορισμό. Τὰ ναυπηγεῖα των, ποὺ ἐργάζονταν χωρὶς διακοπή, ναυπηγοῦσαν συνεχῶς νέα ὑποβρύχια τὰ ὁποῖα ἔστελαν διὰ τῆς βορείου θαλάσσης πρὸς τὰ ὕδατα τῆς Σκωτίας καὶ τῆς Ἰρλανδίας. Τὰ ὑποβρύχια αὐτὰ προσέβαλαν τώρα τὰ ἐμπορικὰ πλοῖα, ποὺ ἐφοδίαζαν τὴ Μεγάλη Βρεττανία, χωρὶς νὰ λογαριάζουν ἂν ἦταν συμμαχικὰ ἢ οὐδέτερα. Τότε ἀκριβῶς Γερμανικὰ ὑποβρύχια ἐπέρασαν ἀπὸ τὰ στενὰ τοῦ Γιβραλτὰρ καὶ ἔκαμαν τὴν ἐμφάνισίν των καὶ στὴ Μεσόγειο θάλασσα.

Γιὰ νὰ ἀντιμετωπίση τὸ σοβαρὸ αὐτὸ κίνδυνο ἀπὸ τὸ ὑποβρύχιο πολεμικὸ ὅπλο, τὸ Βρεττανικὸ ναυαρχεῖο ἔλαβε μιὰ σειρὰ ἀποτελεσματικῶν μέτρων, μεταξὺ τῶν ὁποίων ἰδιαιτέρα θέση κατέχει τὸ σύστημα τῶν νηοπομπῶν. Τότε δὲν εἶχον ἀκόμη ἐπινοηθῆ τὰ σημερινὰ ἐπιστημονικὰ μέσα ἀνιχνεύσεως τῶν ὑποβρυχίων, ποὺ ἔπλεαν ἐν καταδύσει. Τὸ μόνο ὅπλο ἐναντίον των ἦταν οἱ ἀνθυποβρυχιακὴ βόμβα καὶ αὐτὴ ὅμως εὑρίσκονταν τότε σὲ ἐμβρυώδη κατάσταση. Γιὰ νὰ προφυλαχθοῦν ἀπὸ τὰ ὑποβρύχια αἱ κυριώτεραι ναυτικαὶ βάσεις καὶ οἱ σπουδαιότεροι λιμένες ἐφοδιάστηκαν μὲ ἀνθυποβρυχιακὰ φράγματα, μεγάλος δὲ ἀριθμὸς μικρῶν σκαφῶν κάθε εἴδους πολεμικῶν καὶ ἐμπορικῶν, ἀκόμη δὲ καὶ θαλαμηγῶν μετατράπηκε σὲ βοηθητικὰ πολεμικὰ σκάφη ποὺ χρησιμοποιούνταν γιὰ περιπολίες μπροστὰ στὰ ἀγκυροβόλια καὶ στοὺς λιμένας. Ἐκτὸς ἀπὸ ὅλα αὐτὰ πολλὰ πλοῖα μεταμορφώθηκαν σὲ πλοῖα παγῖδες. Τὰ πλοῖα αὐτὰ εἶχαν τὴν ἐμφάνισηἀθώων ἐμπορικῶν σκαφῶν. Ὅταν ὅμως ἀναδύονταν κοντά του ἀνύποπτο κανένα Γερμανικὸ ὑποβρύχιο, τότε τὰ πλοῖα αὐτὰ ἀπεκάλυπταν τὰ κρυμένα κανόνια των καὶ τὸ κατέστρεφαν. Ὅλα αὐτὰ τὰ μέσα, μαζὶ μὲ τὴν αὔξηση τοῦ ρυθμοῦ τῶν ναυπηγήσεων τόσο στὴ μεγάλη Βρεττανία ὅσο καὶ στὰς Η.Π.Α. συνετέλεσαν ὥστε τὸ ὑποβρύχιο ὅπλο νὰ παύση βαθ-

Ὁ Στρατηγὸς ΦΟΣ

Οἱ Γερμανοὶ στὴν πλατεῖα τῆς Λιέγης

μηδὸν καὶ κατ' ὀλίγον νὰ εἶναι τόσο ἐπικίνδυνο γιὰ τοὺς συμμάχους καὶ τελικὰ τὰ πράγματα νὰ κλίνουν, καὶ σ' αὐτὸ τὸ σημεῖο ὑπὲρ αὐτῶν.

Ὁ Ἀπρίλιος τοῦ 1917 ἦταν ὁ χειρότερος μῆνας γιὰ τὰ συμμαχικὰ πολεμικὰ πλοῖα. Τότε ἐβυθίστηκαν ἀπὸ Γερμανικὰ ὑποβρύχια πλοῖα ἐμπολέμων καὶ οὐδετέρων συνολικῆς χωρητικότητος 850.000 τόνων. Ἀπὸ τὸν ἀμέσως ἑπόμενο ὅμως μῆνα, ὁ ἀριθμὸς τῶν βυθίσεων ἀρχίζει νὰ ἐλλατοῦται, ἐνῶ ἀντιστοίχως ἀρχίζει νὰ αὐξάνη ὁ ἀριθμὸς τῶν βυθιζομένων Γερμανικῶν ὑποβρυχίων καὶ τῶν νεοναυπηγουμένων συμμαχικῶν πλοίων. Ἔτσι ὁ ὑποβρύχιος πόλεμος, στὸν ὁποῖον οἱ Γερμανοὶ εἶχαν ἀποθέσει πολλὲς ἐλπίδες καὶ ὁ ὁποῖος ἀρχικὰ ἀπείλησε ἀρκετὰ σοβαρὰ τοὺς συμμάχους κερδήθηκε στὸ τέλος ἀπὸ αὐτούς.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ V

ΕΝΔΙΑΦΕΡΟΥΣΑΙ ΠΟΛΙΤΙΚΑΙ ΕΞΕΛΙΞΕΙΣ

Ὑποβάλλονται προτάσεις Εἰρήνης

Ἀπὸ τὰς ἀρχὰς τοῦ Δεκεμβρίου τοῦ 1916 αἱ Κεντρικαὶ Αὐτοκρατορίαι ἀπηυθύνθηκαν στὰς Η.Π.Α. καὶ ἐζήτησαν τὴ μεσολάβησή των διὰ τὴν ἔναρξι διαπραγματεύσεων πρὸς σύναψιν εἰρήνης.

Ὁ Πρόεδρος τῶν ΗΠΑ Οὐΐλσων ἐπιθυμῶν εἰλικρινὰ νὰ τεθῆ τέρμα στὴν αἱματοχυσία ἀπηύθυνε διακοίνωση στὰ ἐμπόλεμα μέρη καὶ ἐζήτησε ἀπὸ αὐτὰ νὰ διατυπώσουν τοὺς ὅρους μὲ τοὺς ὁποίους θὰ ἐδέχονταν νὰ συζητήσουν γύρω ἀπὸ μιὰ τράπεζα διασκέψεως. Ἡ Γερμανικὴ κυβέρνησις ἀπέφυγε νὰ ἀπαντήση στὴν οὐσία τῆς διακοινώσεως. Ἐδήλωσε μόνο ὅτι δέχεται τὴν σύγκληση διεθνοῦς διασκέψεως. Οἱ σύμμαχοι ἀντιθέτως διετύπωσαν ἀμέσως τοὺς βασικοὺς ὅρους των ποὺ ἦταν οἱ ἑξῆς:

α') Ἀποκατάστασις τοῦ Βελγίου, τῆς Σερβίας καὶ τοῦ Μαυροβουνίου.

β') Ἄμεσος ἐκκένωσις τῶν κατεχομένων ἀπὸ τοὺς Γερμανοὺς ἐδαφῶν τῆς Γαλλίας, τῆς Ρωσσίας καὶ τῆς Γερμανίας.

γ') Ἐπιστροφὴ στὴ Γαλλία τῆς Ἀλσατίας καὶ τῆς Λωραίνης.

δ') Ἀπελευθέρωσις τῶν ὑποδούλων ἀκόμη τμημάτων τῶν Κεντρικῶν Αὐτοκρατοριῶν τῶν κατοικουμένων ἀπὸ Ἰταλούς, Τσέχους καὶ Νοτιοσλαύους.

ε') Ἐκδίωξις τῆς Τουρκίας ἀπὸ τὴν Εὐρώπη καὶ περιορισμός της στὰ ἐνδότερα τῆς Μ. Ἀσίας καὶ

στ') Καταβολὴ ἀποζημιώσεων γιὰ τὶς καταστροφὲς ποὺ ἐπροκάλεσαν τὰ Γερμανικὰ στρατεύματα παντοῦ ὅπου εἰσέβαλαν.

Οἱ σύμμαχοι ὑπέβαλαν αὐτὲς τὶς προτάσεις, ἄν καὶ ἦσαν βέβαιοι ὅτι οἱ στρατιωτικοὶ ἡγέται τῆς Γερμανίας δὲν ἐπιθυμοῦσαν τὸν τερματισμὸ τοῦ πολέμου, ἀλλὰ τουναντίον ἤθελαν τὴν συνέχισή του, γιατὶ ἐπίστευαν ἀκόμη στὴν τελικὴ νίκη. Οἱ σύμμαχοι ὅμως ἐχρησιμοποίησαν αὐτὴ τὴν

εὐκαιρία γιὰ νὰ συνεννοηθοῦν μεταξύ των, ὥστε νὰ εἶναι ἕτοιμοι ὅταν τὰ πράγματα θὰ ἔφθαναν στὴν συνθηκολόγηση τῆς Γερμανίας καὶ τῶν συμμάχων της. Προῆλθαν λοιπὸν σὲ διαπραγματεύσεις καὶ κατέληξαν σὲ ὡρισμένες μυστικὲς συμφωνίες, ποὺ δὲν θὰ ἀνακοινώνονταν πρὶν ἀπὸ τὸ τέλος τοῦ πολέμου.

Τὰ κύρια σημεῖα τῶν συμφωνιῶν αὐτῶν ἦσαν τὰ ἑξῆς:

α΄) Ἡ μεγάλη Βρεττανία θὰ ἐλάμβανε τὶς Βρεττανικὲς ἀποικίες καὶ τὶς περιοχὲς ἐκεῖνες τῆς Περσίας, ποὺ ἦσαν πλούσιαι σὲ κοιτάσματα πετρελαίου.

β΄) Ἡ Γαλλία θὰ ἀνελάμβανε τὸν ἔλεγχο τοῦ Γερμανικοῦ ἐδάφους ποὺ εὑρίσκεται στὴν ἀριστερὰ ὄχθη τοῦ Ρήνου. Ταυτοχρόνως ἡ Γερμανία θὰ ἀπέδιδε σ' αὐτὴν τὶς δύο ἐπαρχίες τῆς Ἀλσατίας καὶ τῆς Λωραίνης ποὺ ἡ Γαλλία εἶχε ὑποχρεωθῆ νὰ ἐκχωρήση εἰς τὴν Γερμανία ὕστερα ἀπὸ τὸν ἀτυχῆ γι' αὐτὴν Γαλλογερμανικὸ πόλεμο τοῦ 1870 – 71.

γ΄) Ἡ Ρωσσία θὰ κατελάμβανε τὴν Κων/πολη μὲ τὰ στενὰ καθὼς καὶ τὴν Πολωνία.

δ΄) Ἡ Ἰταλία θὰ ἐπεκτείνονταν στὴν Τεργέστη καὶ στὸ Τυρόλο καὶ θὰ ἀποκτοῦσε τὸν πλήρη ἔλεγχο ἐπὶ τῆς Ἀλβανίας.

ε΄) Τὰ Εὐρωπαϊκὰ καὶ τὰ Ἀσιατικὰ ἐδάφη τῆς Τουρκίας, ποὺ θὰ ἀποσπόνταν ἀπὸ αὐτὴν θὰ διανέμονταν μεταξὺ τῶν νικητῶν.

Φυσικὰ ἀφοῦ ἀπέτυχε ἡ προσπάθεια συνάψεως εἰρήνης μὲ τὴν μέθοδο τῶν διαπραγματεύσεων ὁ πόλεμος συνεχίσθηκε, καὶ ἀπὸ τὰ δύο μέρη μὲ μεγαλυτέρα ἔνταση καὶ ἀποφασιστικότητα.

Ἡ Τριανδρία τῆς Ἐθνικῆς Ἀμύνης

ΜΕΡΟΣ ΕΚΤΟΝ

Η ΕΛΛΑΣ ΠΡΟ ΔΙΛΗΜΜΑΤΟΣ

ΚΕΦΑΛΑΙΟ I

ΚΑΤΑΣΤΑΣΙΣ ΣΤΑ ΒΑΛΚΑΝΙΑ

Ὅταν ἐξεράγη ὁ Α΄ Παγκόσμιος Πόλεμος, ἡ Ἑλλὰς εἶχε ὡς μοναδικὸ σύμμαχο τὴ Σερβία, μὲ τὴν ὁποίαν συνδέονταν μὲ μία συνθήκη καὶ μιὰ στρατιωτικὴ συμφωνία, χρονολογουμένη ἀπὸ τὴν 19ην Μαΐου τοῦ 1913 κατὰ τὸ παλαιὸ ἡμερολόγιο.
Ἡ Αὐστρία ἀπὸ τὸ ἄλλο μέρος εἶχε βλέψεις ἐπάνω στὰ μικρὰ Βαλκανικὰ κράτη, ἐπὶ τῶν ὁποίων διεκδικοῦσε δικαιώματα προστάτου καὶ ἡ Ρωσία. Ἤδη ἀπὸ τὸ 1908 ἡ Αὐστρία κατέστρωνε σχέδια νὰ ἐπιβληθῇ στὸν Βαλκανικὸ χῶρο, μὲ τέτοιο τρόπο ὥστε νὰ ἀποβῇ ἐκεῖ ἡ μόνη Βαλκανικὴ δύναμις. Μετὰ τὴ συνθήκη τοῦ Βουκουρεστίου, ποὺ ἐμφάνισε ἑνωμένες τὴν Ρουμανία, τὴν Σερβία, τὸ Μαυροβούνιο καὶ τὴν Ἑλλάδα, ἡ Βιέννη ἐνέτεινε τὶς προσπάθειές της, γιὰ νὰ ἐπιτύχῃ τὸν σκοπό της. Ἡ Γερμανία ἐτάχθη τότε παρὰ τὸ πλευρὸ τῆς συμμάχου της Αὐστρουγγαρίας. Ταυτοχρόνως ὅμως, ἐπειδὴ ἀπέβλεπε καὶ σὲ ἰδικούς της σκοπούς, προσπάθησε νὰ προσεταιρισθῇ τὴν Ἑλλάδα καὶ τὴν Ρουμανία, ποὺ δὲν ἦσαν Σλαυϊκὰ κράτη. Ἡ Αὐστρουγγαρία πάλι ἐτάχθη μὲ τὸ μέρος τῆς Βουλγαρίας.

Πίεσις ἐπὶ τῆς Ἑλλάδος

Ἀμέσως ὅμως μετὰ τὴν ἔκρηξη τοῦ πολέμου καὶ τὴν ἐπίθεση τῆς Αὐστρουγγαρίας κατὰ τῆς Σερβίας ἐγεννήθη τὸ ζήτημα ἂν ἡ Ἑλλὰς βάσει τῆς στρατιωτικῆς συμβάσεως τοῦ Μαΐου τοῦ 1913 ἦταν ὑποχρεωμένη νὰ βοηθήσῃ τὴ Σερβία. Ἦταν φανερὸ ὅτι ἂν ἡ Βουλγαρία κτυποῦσε τότε τὴ Σερβία, ἡ Ἑλλὰς θὰ ἔπρεπε νὰ σπεύσῃ σὲ βοήθειά της. Ρητὸς ὅμως ὅρος τῆς στρατιωτικῆς συμβάσεως τοῦ 1913 ὥριζε ὅτι ἡ Σερβία θὰ ἔπρεπε ταυτοχρόνως πρὸς ἐνίσχυσιν τῆς Ἑλλάδος νὰ στείλῃ 150.000 ἀνδρῶν στὴν κοιλάδα τοῦ Ἀξιοῦ. Ἑλληνικὸς στρατὸς στὸν Δούναβι δὲν μποροῦσε πάντως ν' ἀποσταλῇ γιατὶ τότε ἡ Θεσ/νίκη θὰ εὑρίσκονταν ἐκτεθειμένη σὲ εὔκολη Βουλγαρικὴ ἐπίθεση. Τὸ μόνο ποὺ ἐπεβάλλετο λοιπὸν νὰ γίνῃ ἦταν νὰ συγκρατηθῇ ἡ Βουλγαρία. Καὶ ἡ Ἑλληνικὴ κυβέρνησις, ἐπὶ κεφαλῆς τῆς ὁποίας εὑρίσκετο τότε ὁ Ἐλ. Βενιζέλος, ἐδήλωσε στὸ Βελιγράδι, ὅτι ἡ Σερβία εἶχε συμφέρον νὰ κρατῇ ἡ Ἑλλὰς ἀκίνητη τὴ Βουλγαρία μὲ τὴν ἕτοιμη

νὰ ἐπέμβη στάση της. Καὶ ἡ Σερβία εὑρῆκε τότε πολὺ λογικὴ καὶ σύμφωνη πρὸς τὸ συμφέρον της τὴν ἄποψη αὐτὴ τῆς Ἑλλάδος, ἡ ὁποία ἐνισχύθη σὲ λίγο ἀπὸ τὴν κάθοδο τῆς Ἀγγλίας στὸν πόλεμο καὶ ἀπὸ τὴν ἀπόφαση τῆς Ἰταλίας καὶ τῆς Ρουμανίας νὰ ταχθοῦν μὲ τὴν Τριπλὴ Συνενόηση. Ἀπὸ τὸ ἄλλο μέρος ὅμως ὁ Κάϊζερ ἀσκοῦσε σοβαρὰ πίεση ἐπὶ τοῦ γαμβροῦ του Βασιλέως Κων/νου, ἀπὸ τὸν ὁποῖο ζητοῦσε ἡ Ἑλλὰς νὰ μὴ ἐνοχλήση τὴν Τουρκία, ποὺ κατεδίωκε τότε ἀλύπητα τὸ ἑλληνικὸ στοιχεῖο καὶ νὰ μὴ συντρέξη "τοὺς Σέρβους δολοφόνους". Ταυτοχρόνως ὁ Κάϊζερ δὲν ἔπαυε νὰ ὑπενθυμίζη στὸ Βασιλέα Κων/νον, ὅτι ἡ Ἑλλὰς ἐχρεωστοῦσε σ' αὐτὸν τὴν Καβάλα καὶ τὸν ἐκαλοῦσε νὰ βαδίση μαζί του κατὰ τοῦ Σλαυϊσμοῦ, "τοῦ κοινοῦ ἐχθροῦ τῆς Γερμανίας καὶ τῆς Ἑλλάδος". Φαίνεται ὅτι ὁ Κων/νος γιὰ νὰ κατευνάση τὸν Κάϊζερ τὸν ἐβεβαίωσε ὅτι θὰ κατέβαλε κάθε προσπάθεια νὰ κρατήση τὴ χώρα του μακρυὰ ἀπὸ τὸν πόλεμο. Σὲ λίγο ὅμως ἡ Τουρκία ἐνεργοῦσε τὴν ἐπιστράτευσή της. Καὶ ἀμέσως ὕστερα ὁ Κάϊζερ ἔκαμε νέες προτάσεις στὸ Βασιλέα Κων/νο. Τοῦ ἀνεκοίνωνε ὅτι ἡ Βουλγαρία θὰ βαδίση μαζὶ μὲ τὴν Τουρκία κατὰ τῆς Σερβίας καὶ τοῦ ἐπρότεινε στὴν ἐπίθεση νὰ συμμετάσχη καὶ ἡ Ἑλλάς, λαμβάνουσα εἰς ἀντάλλαγμα τμήματα τῆς Ἀλβανίας καὶ τῆς Σερβίας, ποὺ θὰ διαμελίζονταν μεταξὺ τῶν νικητῶν.

Μία πρότασις τοῦ ναυάρχου Κουντουριώτη

Ἐν τῷ μεταξὺ τὰ Γερμανικὰ καταδρομικὰ "Γκαῖμπεν" καὶ "Μπρεσλάου" κατέπλευσαν ὅπως εἴδαμε ἤδη, στὴν Προποντίδα καὶ ἀγοράστηκαν εἰκονικὰ ἀπὸ τοὺς Τούρκους. Ἡ Τουρκικὴ κυβέρνησις ὕστερα ἀπὸ αὐτὸ συνέχισε τὸν ὑποκινηθέντα ἀπὸ τὸν Γερμανὸ στρατάρχη Λίμαν Φὸν Σάνδερς διωγμὸ τοῦ Ἑλληνικοῦ στοιχείου στὴν Τουρκικὴ Αὐτοκρατορία, ἔφθασε μάλιστα μέχρι τοῦ σημείου καὶ νὰ ἀπαιτήση ἀπὸ τὴν Ἑλλάδα τὴν ἐπιστροφὴ τῶν νήσων Χίου καὶ Μυτιλήνης. Τελικὰ ὁ Βενιζέλος, ἐξουσιοδοτημένος ἀπὸ τὸν Βασιλέα καὶ ἀπὸ τὸ Ὑπουργικὸ συμβούλιο ἐδήλωνε ἐπισήμως — τὴν 5/18 Αὐγούστου 1914 — στοὺς πρέσβεις τῆς Γαλλίας καὶ τῆς Ἀγγλίας εἰς Ἀθήνας ὅτι ἡ Ἑλλὰς τάσσεται παρὰ τὸ πλευρὸ τῆς ΑΝΤΑΝΤ ὑπὸ τὸν ὅρο νὰ ἀναγνωρισθῇ ὡς σύμμαχος. Ἄς σημειωθῇ τώρα, ὅτι, ὅταν τὰ Γερμανικὰ πολεμικὰ "Γκαῖμπελ" καὶ "Μπρεσλάου" κατώρθωσαν νὰ διαφύγουν καὶ νὰ περάσουν τὰ στενὰ τῶν Δαρδανελλίων, ὁ ναύαρχος Κουντουριώτης, ἀρχηγὸς τότε τοῦ Ἑλληνικοῦ στόλου, ἐπρότεινε στὸν ναύαρχο τῆς μοίρας τοῦ Ἀγγλικοῦ στόλου ποὺ εὑρίσκετο στὸ Αἰγαῖο, τὴν ἀπὸ κοινοῦ, μετὰ τοῦ Ἑλληνικοῦ στόλου παραβίαση τῶν Δαρδανελλίων καὶ τὴν καταδίωξη τῶν Γερμανικῶν πολεμικῶν μέσα στὴν Προποντίδα. Ὁ Ἄγγλος ναύαρχος τοῦ ἀπήντησε τότε, ὅτι δὲν ἔχει τέτοιες διαταγές!
Τὸ παράξενο στὴν προκειμένη περίπτωση εἶναι, ὅτι οἱ Ἀγγλογάλλοι, ἐνῶ τὰ πράγματα ἦσαν ὁλοφάνερα, δὲν ἤθελαν νὰ πιστεύσουν, ὅτι ἡ Τουρκία καὶ ἡ Βουλγαρία θὰ συμμαχοῦσαν τελικὰ μὲ τὴ Γερμανία.

Τὸ ἐπεισόδιο τοῦ ναυάρχου Κάρρ

Τὸν Σεπτέμβριο τοῦ 1914, δηλαδὴ μετὰ τὴν ἐπίδοση τῆς Ἑλληνικῆς

διακοινώσεως τῆς 5/18 Αὐγούστου πρὸς τοὺς πρέσβεις τῆς Ἀγγλίας καὶ τῆς Γαλλίας ἐπισκέφθηκε τὸν Βασιλέα Κων/νο ὁ Ἄγγλος ναύαρχος Κάρρ, πρώην ἀρχηγὸς τῆς Βρεττανικῆς ναυτικῆς ἀποστολῆς στὴν Ἑλλάδα, καὶ τοῦ ἀνεκοίνωσε τηλεγράφημα τοῦ Ἀγγλικοῦ ναυαρχείου ποὺ τὸν διέττασε νὰ ἔλθη σὲ ἐπαφὴ μὲ τὸ Ἑλληνικὸ ἐπιτελεῖο καὶ νὰ μελετήση μαζί του τὸ ζήτημα ἐνδεχομένης ἐπιθέσεως πρὸς προληπτικὴ κατάληψη τῆς Χερσονήσου τῆς Καλλιπόλεως. Ἐπρόκειτο δηλαδὴ γιὰ ἐπίσημη πρόταση συμμαχίας τῆς Μεγ. Βρεττανίας πρὸς τὴν Ἑλλάδα, προφανῶς σὲ ἀπάντηση τῆς Ἑλληνικῆς διακοινώσεως τῆς 5/18 Αὐγούστου 1914. Ὁ Κων/νος ὅμως ἀπέφυγε νὰ ἀνακοινώση στὸν ὑπεύθυνο πρωθυπουργό του τὸ τηλεγράφημα. Καὶ ὅταν ἀργότερα τὸ ἐπληροφορήθη ὁ Βενιζέλος ἀπὸ τὸν ἴδιον τὸν Ναύαρχο Κὰρρ ἔμεινε κατάπληκτος καὶ ἀποφάσισε νὰ ὑποβάλη τὴν παραίτησή του. Ὁ Κων/νος κατάφερε τότε νὰ δικαιολογηθῆ στὸν Πρωθυπουργό του καὶ τὸν ἔπεισε ν' ἀνακαλέση τὴν παραίτησή του. Ἀμέσως ὕστερα – τὴν 8ην Σεπτεμβρίου 1914 – ἡ ἑλληνικὴ κυβέρνησις ἀνεκοίνωνε στὸ Ἀγγλικὸ ναυαρχεῖο, ὅτι τὸ Ἑλληνικὸ Γενικὸ Ἐπιτελεῖο εἶχε ἕτοιμα τὰ σχέδια τῶν ἐπιχειρήσεων στὴν Χερσόνησο τῆς Καλλιπόλεως. Ἔθετε ὅμως ἡ Ἑλληνικὴ Κυβέρνησις μόνον ἕνα ὅρο: Τὴν ἐξασφάλιση τῆς Ἑλλάδος ἀπὸ τὴ Βουλγαρία.

Ἡ παραίτησις τοῦ Βενιζέλου

Οἱ Γερμανοὶ ἐν τῷ μεταξὺ ποὺ ἤξεραν τὶς οἰκονομικὲς δυσχέρειες μὲ τὶς ὁποῖες εἶχεν νὰ ἀντιπαλαίση ἡ Ἑλλάς, ὑπέβαλαν ἐμμέσως πρὸς τὴν Ἑλληνικὴ κυβέρνηση πρόταση χορηγήσεως δανείου, ὑπὸ τὸν ὅρο ἡ Ἑλλὰς νὰ τηρήση ἀπόλυτον οὐδετερότητα. Ὁ Βενιζέλος ἀπέρριψε τὴν Γερμανικὴ πρόταση. Ἀμέσως κατόπιν – τὴν 27ην Νοεμβρίου καὶ τὴν 1ην Δεκεμβρίου 1914 – αἱ δυνάμεις τῆς συνενοήσεως, ποὺ ἐξακολουθοῦσαν ἀκόμα νὰ πιστεύουν, ὅτι ἦταν δυνατὸ νὰ προσελκύσουν τὴ Βουλγαρία μὲ τὸ μέρος των, ἐκάλεσαν τὴν Ἑλλάδα καὶ τὴ Σερβία νὰ ἐπιλύσουν φιλικὰ τὶς διαφορές των μὲ τὴ Βουλγαρία. Ἡ μυωπικὴ αὐτὴ στάσις τῶν δυνάμεων τῆς συνενοήσεως ἐσυνεχίσθη καὶ μετὰ τὸν Νοέμβριον τοῦ 1914 ὅταν οἱ Αὐστριακοὶ ἔσπασαν τὸ Σερβικὸ μέτωπο καὶ ἄρχισε νὰ γίνεται ἀπειλητικὴ ἡ στάσις τῆς Βουλγαρίας. Καὶ τότε ἀκόμη ἡ Ἀγγλία καὶ ἡ Γαλλία ἐξακολουθοῦσαν νὰ παρέχουν οἰκονομικὴ βοήθεια στὴ Βουλγαρία, τὴν ὁποία ἀπὸ τὸ ἄλλο μέρος ἐνίσχυε καὶ ἡ Γερμανία.

Ὕστερα ὅμως ἀκολούθησε, ὅπως εἴδαμε ἡ ἧττα τῆς στρατιᾶς τοῦ Ποτιόρεκ ἀπὸ τὸν Βοεβόδα Ποῦτνικ, μὲ ἀποτέλεσμα νὰ ἀποφύγη ἡ Σερβία τὴν ὑποδούλωση της. Τότε ἀκριβῶς αἱ Κεντρικαὶ Αὐτοκρατορίαι ἐσκέφθησαν νὰ κινήσουν τὴ Βουλγαρία ἐναντίον τῆς Σερβίας. Τὸν κίνδυνο ἀντελήφθη ἐγκαίρως ὁ Λόϋδ – Τζώρτζ, ὁ ὁποῖος ἔπεισε τὶς κυβερνήσεις Ἀγγλίας καὶ Γαλλίας νὰ ἀποστείλλουν στρατὸ στὰ Βαλκάνια, ποὺ μὲ τὴν βοήθεια τῆς Ἑλλάδος καὶ τῆς Ρουμανίας θὰ ἐνίσχυε τὴ Σερβία. Οὐσιαστικὰ ἡ ἐπίθεσις ἐστρέφονταν κατὰ τῆς Αὐστρίας καὶ τῆς Γερμανίας καὶ ἀπέβλεπε στὴν ματαία προσπάθεια τῶν συμμάχων νὰ προσεταιρισθοῦν τὴν Βουλγαρία. Χαμένος κόπος. Γιατὶ ἡ Βουλγαρία εἶχε ἀπὸ καιροῦ καθορίση τὴν θέση της.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΙΙ

ΤΑ ΠΡΟΟΙΜΙΑ ΤΟΥ ΔΙΧΑΣΜΟΥ

Μία πρότασις τοῦ Ἐλ. Βενιζέλου

Γιὰ νὰ ἀποδειχθῇ καὶ γιὰ μιὰ ἀκόμη φορὰ πόσο ἀστήρικτες ἦσαν αἱ ἐλπίδες τῶν συμμάχων νὰ προσελκύσουν μὲ τὸ μέρος των τὴ Βουλγαρία, ἀνακαινώνεται τὴν 18/31 Ἰανουαρίου 1915 ὅτι ἡ Αὐστρία καὶ ἡ Γερμανία ἐχορήγησαν σ' αὐτὴν δάνεια 150 ἑκ. χρυσῶν φράγκων. Ταυτοχρόνως ὑπογράφονταν καὶ Τουρκοβουλγαρικὴ συμφωνία γιὰ τὴν μεταφορά, διὰ Βουλγαρικοῦ ἐδάφους, πολεμικοῦ ὑλικοῦ στὴν Τουρκία. Ὁ Βενιζέλος κατέστησε τότε γνωστὸ στοὺς συμμάχους, ὅτι ἐνόσω ἡ Ρουμανία παραμένει οὐδετέρα καὶ ἡ Βουλγαρία τάσσεται στὸ πλευρὸ τῶν Γερμανοαυστριακῶν, ἡ Ἑλλὰς θεωρεῖ καλὸν νὰ μὴ ἐκδηλωθῇ ἀκόμη ἐνεργῶς.

Ὁ ἡρωϊκὸς ναύαρχος Παῦλος Κοντουριώτης.

Οἱ σύμμαχοι ὅμως ἐξασκοῦν πίεση ἐπὶ τοῦ Βενιζέλου. Ἡ Ἀγγλία τοῦ ἐδήλωσε, ὅτι μόνη ἐπιθυμία της εἶναι νὰ ἴδῃ νὰ ἐγκαθίσταται ἡ Ἑλλὰς μετὰ τὸν πόλεμο ἀπὸ τὸ ἄλλο μέρος τοῦ Αἰγαίου στὴν Σμύρνη καὶ σὲ ὁλόκληρη τὴν Ἰωνία. Καὶ αὐτὸ γιατὶ ὅπως ἔλεγε δὲν ἤθελε μετὰ τὸν πόλεμο νὰ ἴδῃ τὴ Ρωσσία νὰ δεσπόζῃ στὴν Ἀνατολή. Ὁ Βενιζέλος σὰν Ρεαλιστὴς πολι-

τικός, ἐνῶ ἤξευρε πολὺ καλὰ ὅτι, ἡ 'Αγγλικὴ πολιτικὴ πολὺ σπανίως ἐξυπηρέτησε τὰ συμφέροντα τῆς 'Ελλάδος, μ' ὅλα ταῦτα ἐπίστευε ὅτι μία ἐπικράτησις τῆς Μ. Βρεττανίας θὰ ἔφερνε στὸν κόσμο κάποια σχετικὴ ἰσότητα καὶ δικαιοσύνη. Γι' αὐτό, τὸν Φεβρουάριο τοῦ 1915, ἐπρότεινε στὸ Βασιλέα Κων/νο νὰ κατέλθη ἡ 'Ελλὰς στὸν πόλεμο, παρὰ τὸ πλευρὸ τῆς Τριπλῆς Συνενοήσεως,ἐνεργοῦσα αἰφνιδιαστικὴ ἀπόβαση στὴν Χερσόνησο τῆς Καλλιπόλεως, ὅπου οἱ Τοῦρκοι, ὅπως γνωρίζομε ἤδη εἶχαν τότε μόνον ἀσήμαντες καὶ ἀνοργάνωτες δυνάμεις. 'Ο Βασιλεὺς στὴν ἀρχὴ συμφώνησε μὲ τὸν πρωθυπουργό του. Ἄλλαξε ὅμως γνώμη ὕστερα ἀπὸ τὴν ἐπίμονη ἀντίδραση τοῦ προσωρινοῦ τότε ἀρχηγοῦ τοῦ ἐπιτελείου Ι. Μεταξᾶ ὁ ὁποῖος καὶ ὑπέβαλε τὴν παραίτησή του. Ἔτσι ὁ Βενιζέλος ἀναγκάσθηκε νὰ ἀποσύρη τὴν πρότασή του ποὺ εἶχε χάσει ἤδη τὸ στοιχεῖο τοῦ αἰφνιδιασμοῦ. Ὕστερα ἀπὸ λίγες μέρες – 6/19 Μαρτίου 1915 – ὁ Βενιζέλος ὑποβάλλει τὴν παραίτησή του στ' ἀνάκτορα ποὺ ἔγινε ἀμέσως δεκτή. Ἐν τῷ μεταξὺ οἱ 'Αγγλογάλλοι, χωρὶς τὴν 'Ελλάδα ἐπιχειροῦν ἀνεπιτυχῶς, ὅπως εἴδαμε νὰ παραβιάσουν τὰ στενὰ τῶν Δαρδανελλίων,πρῶτα μὲ τοὺς στόλους των καὶ ὕστερα μὲ συνδυασμένες ἐπιχειρήσεις ἀπὸ τὴν ξηρὰ καὶ ἀπὸ τὴ θάλασσα. Ὡς ὁρμητήριον χρησιμοποιοῦν τὴ νῆσο Λῆμνο.'Ο Βενιζέλος πιστεύει ὅτι θὰ κατορθωθῆ ἡ παραβίασις τῶν στενῶν, ὁραματίζεται τὴν ἀπόδοση τῆς 'Αγίας Σοφίας στὴν 'Ορθοδοξία καὶ σὲ ἕνα μήνυμά του ποὺ ἀπευθύνει στὴν Κων/πολη τὴν 26η Φεβρουαρίου 1915 στὸν ἀείμνηστο Οἰκουμενικὸ Πατριάρχη Γερμανὸ τὸν Ε'.γράφει τὰ ἑξῆς:

> "Ἐὰν Παναγιώτατε οἱ σύμμαχοι μετά τινας ἑβδομάδας εἰσέλθουσιν εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν, ἡ 'Αγία Σοφία, τὸ σύμβολο τοῦτο τῆς Ἑλληνικῆς Ὀρθοδοξίας,τὸ κτίσμα τῶν Αὐτοκρατόρων τοῦ Βυζαντίου, ὅπου ἐστέφοντο οἱ Βασιλεῖς καὶ ἐχειροτονοῦντο οἱ Πατριάρχαι, ἡ ἱερὰ κιβωτὸς ἀσβέστων ἐλπίδων καὶ ἰδεωδῶν, δὲν εἶναι δυνατὸν ἢ νὰ ἀποδοθῆ, ἄνευ ἀναβολῆς εἰς τὸν Χριστιανισμόν, καθαγιαζομένη ἐκ νέου καὶ μετὰ αἰῶνας εἰς τὴν ὀρθόδοξον πίστιν τῶν πρώτων κτιτόρων καὶ λατρευτῶν αὐτῆς".

'Εν τῷ μεταξὺ ὅμως ἡ Ρωσσία ἔσπευσε νὰ δηλώση κατηγορηματικὰ ὅτι δὲν ἐπιθυμοῦσε οὔτε τὴν συμμετοχὴ τῆς 'Ελλάδος στὴν ἐκστρατεία τῶν Δαρδανελλίων, οὔτε τὴν εἴσοδο 'Ελληνικῶν στρατευμάτων στὴν Κων/λη. Καὶ ἐπέμενε νὰ τῆς δοθῆ ἡ ὑπόσχεσις ὅτι, μετὰ τὴν λήξη τοῦ πολέμου θὰ παραχωρηθοῦν σ' αὐτὴν ἡ Κων/πολις καὶ τὰ στενά, γιὰ νὰ πραγματοποιηθῆ ἔτσι τὸ μεγάλο ὄνειρο τοῦ Πανσλαυϊσμοῦ.Αἱ δυτικαὶ δυνάμεις φάνηκαν στὴν ἀρχὴ ἐπιφυλακτικές. Τελικὰ ὅμως ἐπειδὴ ὑπελόγιζαν στὴν συνδρομὴ τῆς Ρωσσίας, ὑποχώρησαν στὴν Ρωσσικὴ ἀξίωση τὴν 12 Μαρτίου 1915.

Δύο ἡμέρας πρωτύτερα τὸν παραιτηθέντα 'Ελ. Βενιζέλο διαδέχεται ὁ Δ. Γούναρης ποὺ ἔδειξε ἀβεβαία στάση στὴν διαχείρηση τῆς ἐξωτερικῆς πολιτικῆς, γεγονὸς ποὺ ἀπογοήτευσε τὴν 'Αγγλία καὶ τὴ Γαλλία.

Πρέπει νὰ ὁμολογηθῆ στὸ σημεῖο αὐτό, ὅτι ὁ Βασιλεὺς Κων/νος προσανατολίζονταν ὅλο καὶ περισσότερο στὴν πολιτικὴ τῆς οὐδετερότητος, ὄχι μόνο λόγῳ τῆς πιέσεως ποὺ ἐξασκοῦσε ἐπ' αὐτοῦ ὁ Κάϊζερ, ἀλλὰ καὶ λόγῳ τῆς ἀνειλικρινείας τῶν δυνάμεων τῆς συνενοήσεως ἀπέναντι τῆς 'Ελλάδος. Γιατὶ ἐκείνη τὴν ἐποχὴ εἶχαν ὑπερισχύσει αἱ φιλοβουλγαρικαὶ διαθέσεις τῆς 'Αγγλίας καὶ τῆς Ρωσσίας. 'Απὸ τὸ ἄλλο μέρος ἡ 'Ιταλία ποὺ

κατῆλθε στὸν πόλεμο παρὰ τὸ πλευρὸ τῆς Συνενοήσεως τὴν 26ην Ἀπριλίου 1915, διεκδικοῦσε τὴν Μικρὰ Ἀσία. Καὶ σὰν νὰ μὴ ἔφθαναν ὅλα αὐτὰ αἱ δυτικαὶ δυνάμεις ἐξακολουθοῦσαν νὰ πιστεύουν ὅτι θὰ ἠμποροῦσαν νὰ προσεταιρισθοῦν τὴ Βουλγαρία καὶ ζητοῦσαν ἀπὸ τὴν Σερβία νὰ προβῆ σὲ παραχωρήσεις ὑπὲρ αὐτῆς.

Αἱ ἐκλογαὶ τῆς 31 Μαΐου τοῦ 1915 ποὺ προεκύρηξε ἡ κυβέρνησις Γούναρη κατέληξαν σὲ νίκη τῶν φιλελευθέρων, παρὰ τὸ μῖσος ποὺ ἔσπειραν κατὰ τοῦ Βενιζέλου οἱ κυβερνητικοί. Ἐπειδὴ ὅμως αἰφνιδίως ἀσθένησε σοβαρὰ ὁ Βασιλεὺς Κων/νος, ἡ σύγκλησις τῆς νέας βουλῆς ἀναβλήθηκε γιὰ τὴν 4η Αὐγούστου.

Ἀκριβῶς ὅμως ἕνα μῆνα ἐνωρίτερα ἡ Βουλγαρία ὑπέγραφε προκαταρκτικὴ δήλωση συμμαχίας μὲ τὴν Γερμανία καὶ τὴν Αὐστρουγγαρία. Παρ' ὅλον τοῦτο λίγο ἀργότερα αἱ δυνάμεις τῆς συνενοήσεως ἐκάλεσαν καὶ πάλι τὴ Βουλγαρία νὰ συμπράξη πολεμικὰ μαζί των καὶ τὶς προσέφεραν ὡς ἀντάλλαγμα τὴν Σερβικὴ Μακεδονία καὶ τὴν Καβάλλα. Ἰδιαιτέρως μάλιστα ἡ Ἀγγλία ἐπέμεινε σ' αὐτὴ τὴν προσφορά.

Τὴν 17η Αὐγούστου 1915 ἀνέλαβε ἐκ νέου τὴν ἐξουσία ὁ Ἐλ. Βενιζέλος κάτω ἀπὸ συνθῆκες πολὺ δυσχερεῖς γιατὶ εἶχε ν' ἀντιπαλαίση μὲ τὸν Βασιλέα Κων/νο ποὺ ἐκτὸς ἀπὸ τὶς ἀτομικές του συμπάθειες πρὸς τὴ Γερμανία ἦταν δικαίως θυμωμένος ἀπὸ τὴν παλίμβουλη τακτικὴ τῶν Δυτικῶν συμμάχων. Ἐκείνη ὅμως τὴν ἐποχὴ ἡ Γερμανία ἐσημείωνε ἀποτυχία στὸ Δυτικὸ καὶ μεγάλες νίκες στὸ Ἀνατολικὸ Μέτωπο. Ἀπὸ τὸ ἄλλο μέρος ὁ Αὐστριακὸς στρατὸς νικῶνταν καὶ πάλι ἀπὸ τοὺς ἡρωϊκοὺς Σέρβους στρατιώτας. Κατὰ τὸ τέλος τοῦ 1914 ὑπογράφηκε Βουλγαροτουρκικὴ συμφωνία καὶ συνθήκη συμμαχίας Βουλγαρίας καὶ Αὐστρουγγαρίας. Ἦταν φανερὸ πιὰ ὅτι ἡ Σερβία διέτρεχε τὸν κίνδυνο νὰ κτυπηθῆ ἐκ τῶν νώτων ἀπὸ τοὺς Βουλγάρους. Ὁ Βενιζέλος ἐπέμενε τότε ἡ Ἑλλὰς νὰ βοηθήση τὴ Σερβία. Τοῦ παρατηρήθηκε ἀπὸ τὸ Ἐπιτελεῖο ὅτι ἡ Σερβία δὲν εἶναι σὲ θέση νὰ ἐκπληρώση τὸν ὅρο τῆς Ἑλληνοσερβικῆς στρατιωτικῆς συμφωνίας δηλαδὴ τῆς ἀποστολῆς 150.000 στρατοῦ στὴν κοιλάδα τοῦ Ἀξιοῦ. Ὅταν ἡ Βουλγαρία ἄρχισε νὰ ἐπιστρατεύεται τὴν 8/21ην Σεπτεμβρίου τοῦ 1915 καὶ νὰ προωθῆ στρατεύματά της πρὸς τὰ Σερβικὰ σύνορα, ὁ Βενιζέλος ἐπρότεινε στὸν Βασιλέα μερικὴ ἐπιστράτευση τῆς Ἑλλάδος. Ὁ Κωνσταντῖνος ἐφάνη ἐπιφυλακτικός. Ὅταν ἀργότερα ὁ Βενιζέλος, βλέπων ὅτι ὀξύνονταν τὰ πράγματα, ἐπρότεινε γενικὴ ἐπιστράτευση, πάλι ὁ Βασιλεὺς ἀρνήθηκε. Τελικὰ δέχθηκε νὰ ὑπογράψη τὸ διάταγμα τῆς ἐπιστρατεύσεως. Ὁ Βενιζέλος παρέμεινε στὴν ἀρχὴ μέχρι τῆς συμπληρώσεως τῆς ἐπιστρατεύσεως καὶ παραιτήθηκε τὴν 22αν Σεπτεμβρίου 1915, διαφωνήσας ριζικὰ μὲ τὸν βασιλέα διὰ τὸ ζήτημα τῆς παροχῆς βοηθείας στὴ Σερβία.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ III

Ο ΧΩΡΙΣΜΟΣ ΤΟΥ ΚΡΑΤΟΥΣ

Συμμαχικὰ στρατεύματα στὴ Θεσ/νίκη

Χωρὶς νὰ θέλωμε νὰ δικαιολογήσωμε τὴν στάση τοῦ Βασιλέως Κων-

σταντίνου καὶ νὰ μειώσωμε τὴν διορατικότητα τοῦ 'Ελ. Βενιζέλου, πρέπει νὰ ὁμολογήσωμε ὅτι στὴν δημιουργία τοῦ καταστρεπτικοῦ 'Ελληνικοῦ διχασμοῦ συνετέλεσε κατὰ πολὺ τὴν ἐποχὴ ἐκείνη ἡ στάσις τῆς 'Αγγλίας ποὺ ἐξακολουθοῦσε νὰ ὑπολογίζη περισσότερο ἐπὶ τῆς Βουλγαρίας. Τὴν ἑπομένη ἀκριβῶς τῆς 'Ελληνικῆς ἐπιστρατεύσεως ὁ ὑπουργὸς τῶν ἐξωτερικῶν τῆς Μεγ. Βρεττανίας σὲρ 'Εδουαρδ Γκρέϋ ἐδήλωνε ὅτι "ἡ Βουλγαρία δὲν ἔχει πρόθεσιν νὰ ἐξέλθη τῆς οὐδετερότητος, ὅτι αἰσθήματα ἐχθρότητος πρὸς αὐτὴν δὲν ὑπάρχουν, ἀντιθέτως δὲ ὑπάρχουν αἰσθήματα θερμῆς συμπαθείας". Τὴν ἰδία πάλι ἐποχὴ ἐκπρόσωποι τοῦ 'Αγγλικοῦ καὶ τοῦ Γαλλικοῦ ἐπιτελείου ἐπισκέφθηκαν τὴ Θεσ/νίκη. Καὶ τὴν 19ην Σεπτεμβρίου 1915 ὁ πρέσβυς τῆς Γαλλίας στὰς 'Αθήνας, Γκυγεμὲν ἀπηύθυνε ἐπιστολὴ πρὸς τὸν Βενιζέλο καὶ τοῦ ἐγνώριζε τὴν ἀποστολὴ 'Αγγλογαλλικῶν στρατευμάτων στὴ Θεσ/νίκη. Στὴν ἐπιστολὴ αὐτὴ ὁ Γάλλος πρέσβυς ἐξέφρασε τὴν πεποίθηση ὅτι "ἡ 'Ελλάς, ποὺ παρέσχεν ἤδη εἰς τοὺς συμμάχους τόσα δείγματα φιλίας, δὲν θὰ ἐναντιωθῇ εἰς μέτρα ληφθέντα πρὸς τὸ συμφέρον τῆς Σερβίας, τῆς ὁποίας ἡ 'Ελλὰς εἶναι σύμμαχος".Κατ' οὐσίαν ἐπρόκειτο γιὰ συμμαχικὴ κατοχὴ τοῦ Μακεδονικοῦ ἐδάφους βάσει μίας συμβάσεως "περὶ ἐλευθεροκοινωνίας τοῦ Λιμένος τῆς Θεσ/νίκης μὲ τὴν Σερβία"ποὺ εἶχεν ἐν τῷ μεταξὺ καταληφθῆ ἀπὸ τοὺς Γερμανούς. 'Αργότερα ἀντετάχθη καὶ τὸ ἐπιχείρημα,ὅτι τὰ συμμαχικὰ αὐτὰ στρατεύματα ἀντικαθιστοῦσαν τὶς 150.000 ἀνδρῶν ποὺ προέβλεπε ὁ σχετικὸς ὅρος τῆς 'Ελληνοσερβικῆς στρατιωτικῆς συμφωνίας καὶ ὅτι συνεπῶς ἡ 'Ελλὰς δὲν εἶχε πιὰ κανένα λόγο νὰ μὴ προστρέξη σὲ βοήθεια τῆς συμμάχου της Σερβίας. Πάντως ὁ Βενιζέλος διαμαρτυρήθηκε τυπικὰ γιὰ τὴν αὐθαίρετη αὐτὴ ἐνέργεια τῶν συμμάχων, ἐνῶ στὴν Βουλὴ ὁ Δ. Γούναρης ἐκαυτηρίασε τὸν φιλοβουλγαρισμὸ τῆς 'Αγγλίας τὸν ὁποῖον ἐχαρακτήρισε ὡς σκανδαλώδη. 'Ετέθη ζήτημα ἐμπιστοσύνης καὶ ἡ κυβέρνησις Βενιζέλου συνεγκέντρωσε 140 ψήφους ἐπὶ 257. 'Ο Βενιζέλος ὅμως δὲν εὑρῆκε ἱκανοποιητικὴ αὐτὴ τὴν πλειοψηφία καὶ ὑπέβαλε τὴν παραίτησή του.

Ὁ Γάλλος στρατηγός Σαράϊγ.

Σειρὰ πιέσεων

Μετὰ τὴν παραίτηση τοῦ Βενιζέλου ἐσχηματίσθη ἀμέσως οἰκουμενικὴ κυβέρνησις ὑπὸ τὴν προεδρεία τοῦ 'Αλεξάνδρου Ζαΐμη, στὴν ὁποία με-

τεῖχαν οἱ ἀρχηγοὶ τῶν παλαιῶν κομμάτων Γ. Θεοτόκης, Δ. Ράλλης, Δ. Γούναρης καὶ Στέφανος Δραγούμης, ὁ στρατηγὸς Γιαννακίτσας καὶ ὁ νικητὴς τῆς ναυμαχίας τῆς Ἕλλης ναύαρχος Παῦλος Κουντουριώτης. Τὴν 28ην Σεπτεμβρίου ὁ Πρωθυπουργὸς Ζαΐμης ἀναγιγνώσκων στὴ βουλὴ τῆς προγραμματικὲς δηλώσεις τῆς κυβερνήσεως ἐτόνιζε τὰ ἑξῆς:

" Μετ' ἐπισταμένην ἔρευναν τῆς διεθνῆς καταστάσεως ἡ κυβέρνησις ἀπεφάσισε νὰ στηρίξη τὴν πολιτικὴν της ἐπὶ τῶν βάσεων ἐφ' ὧν ἐστηρίζετο ἀπὸ τῆς ἐνάρξεως τοῦ Εὐρωπαϊκοῦ Πολέμου. Πρὸς κρείσσονα δὲ ἐξασφάλισιν τῶν ζωτικῶν συμφερόντων τοῦ Ἔθνους, ἡ Χώρα θὰ παραμείνη ἐν ἐνόπλῳ οὐδετερότητι".

Ἐπακολούθησε ζωηροτάτη συζήτησις κατὰ τὴν ὁποίαν ὁ Βενιζέλος ἐπετέθη δριμύτατα κατὰ τῆς κυβερνήσεως. Ἐτέθη ζήτημα ἐμπιστοσύνης καὶ ἡ κυβέρνησις ἐμειοψήφισε. Ὁ Ζαΐμης ὑπέβαλε τὴν παραίτησή του τὴν 22α Ὀκτωβρίου. Μετὰ δύο ἡμέρας, ἐσχηματίζονταν νέα κυβέρνησις ὑπὸ τὸν Στέφανο Σκολούδη, μὲ συμμετοχὴ αὐτὴ τὴ φορὰ τῶν Γούναρη, Θεοτόκη, Ράλλη καὶ τοῦ ἀπὸ τὴν Κρήτη ἀντιπάλου τοῦ Βενιζέλου Μιχελιδάκη. Ὕστερα ἀπὸ 4 ἡμέρας ὁ πρωθυπουργὸς Σκουλούδης, ποὺ ἦταν καὶ ὑπουργὸς τῶν ἐξωτερικῶν ἐβεβαίωνε ὅτι ἡ Ἑλλὰς τρέφει πάντοτε φιλικὰς διαθέσεις πρὸς τὴ Σερβία καὶ προσέθετε:

"Θὰ συνεχίσωμε τὴν οὐδετερότητά μας ὑπὸ τὸν τύπον τῆς εἰλικρινεστέρας εὐμενείας ἔναντι τῶν δυνάμεων τῆς συνενοήσεως".

Καὶ τότε ἄρχισαν νὰ ἐκδηλοῦνται νέαι πιέσεις τῶν συμμάχων ἐπὶ τῆς Ἑλλάδος. Ὁ Γάλλος πρέσβυς εἰς Ἀθήνας ὑποδείκνυε στὴν κυβέρνησή του τὴν ἀποστολὴ Γαλλικοῦ στόλου στὸν Πειραιᾶ καὶ τὸ σταμάτημα γιὰ μερικὲς μέρες τοῦ ἐπισιτισμοῦ τοῦ πληθυσμοῦ τῆς Ἑλληνικῆς πρωτευούσης. Δυὸ ἡμέρες ὕστερα ἀπὸ αὐτὴν τὴν ὑπόδειξη, ἡ Γαλλία ἀπεφάσιζε νὰ διακόψη τὴν ἀποστολὴ πολεμικοῦ ὑλικοῦ καὶ σίτου στὴν Ἑλλάδα. Ἀμέσως ὕστερα ἦλθε στὰς Ἀθήνας ὁ Γάλλος ὑπουργὸς Ντενὺ Κοσὲν καὶ ἀπήτησε εὐκολίαν κινήσεων γιὰ τὰ Γαλλικὰ στρατεύματα ποὺ εἶχαν ἀποβιβασθῆ στὴ Θεσ/νίκη. Σὲ συνάντηση μὲ τὸ βασιλέα Κων/νο ὁ Ντενὺ Κοσὲν ἔλαβε ἀπὸ αὐτὸν τὴν διαβεβαίωση ὅτι δὲν θὰ παρηνοχλοῦντο τὰ Γαλλικὰ στρατεύματα, ποὺ ἐπήγαιναν σὲ βοήθεια τῆς Σερβίας, ἂν τυχὸν ἐξαναγκάζονταν νὰ ὑποχωρήσουν σὲ Ἑλληνικὸ ἔδαφος.

Ταυτοχρόνως τὸ Λονδῖνο εἰδοποιοῦσε τὴν Ἑλληνικὴ κυβέρνηση, ὅτι οἱ ἑλληνικοὶ λιμένες θὰ ἀποκλείονταν ἀπὸ τὸν συμμαχικὸ στόλο. Πολὺ γρήγορα ὁ ἀποκλεισμὸς αὐτὸς ἄρχισε νὰ γίνεται αἰσθητὸς στὴν Ἑλλάδα, ποὺ δὲν ἦταν καθόλου προετοιμασμένη νὰ ἀντιμετωπίση ἕνα τέτοιο μέτρο.

Ὅταν ὅπως εἴδαμε ἤδη, μετὰ τὴν ἧττα καὶ τὴν ἀπώθηση τῶν Σερβικῶν στρατευμάτων πρὸς τὴν Ἀδριατική, οἱ σύμμαχοι ἄρχισαν νὰ συμπτύσσονται στὰ Μακεδονικὰ σύνορα τῆς Ἑλλάδος, ὁ στρατηγὸς Σαράϊγ, ἀφοῦ δὲν κατώρθωσε νὰ ἑνωθῆ στὸ Κριβολὰκ μὲ τὸν ὑποχωροῦντα Σερβικὸ στρατὸ καθήρεσε τὶς ἑλληνικὲς ἀρχὲς στὴ Θεσ/νίκη καὶ ἐκήρυξε τὸν στρατιωτικὸ νόμο. Ἀμέσως δὲ κατόπιν ἡ Ἀγγλία ἐξήγγειλε καὶ πάλι τὸν ἀποκλεισμὸ τῆς Ἑλλάδος.

Οἱ Βούλγαροι στὴν Ἀνατολικὴ Μακεδονία.

Τὸν Νοέμβριο τοῦ 1915 ὁ στρατηγὸς Σαράϊγ, παρὰ τὶς ὑποχρεώσεις

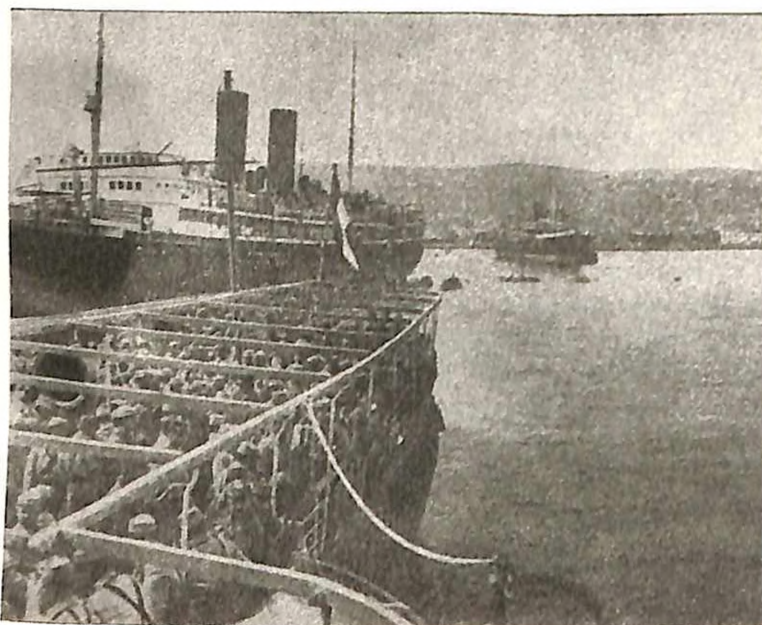
πού εἶχε ἀντιλάβει κατελάμβανε τὸ φρσύριο Καρὰ–Μπουρνοῦ τῆς Θεσ/νίκης, καὶ ἄρχισε νὰ ἐκτοπίζη ἕλληνας πολῖτας. Σχεδὸν δμως ἀμέσως συναντᾶται μὲ τὸν βασιλέα Κων/νο καὶ δίδονται καὶ ἀπὸ τὰ δύο μέρη "φιλικαὶ ἐξηγήσεις". Τὴν 19ην Ἰανουαρίου 1916 ὁ Γαλλικὸς στόλος καταλαμβάνει τὴν Κέρκυρα, χωρὶς τὴν συγκατάθεση τῆς ἑλληνικῆς κυβερνήσεως μὲ τὴν δικαιολογία ὅτι "ἡ οὐδετερότης τῆς Ἑλλάδος εἶχε προηγουμένως παραβιασθῆ διὰ τῶν κινήσεων τῶν Γερμανικῶν ὑποβρυχίων". Γιὰ μιὰ στιγμὴ μάλιστα ἀπειλήθηκε καὶ ἡ κατάληψις τῆς νήσου Κρήτης. Ἀπὸ τὸ ἄλλο μέρος τὴν 1/14 Μαρτίου 1916 ἡ Γερμανία ἀπαιτεῖ ἀπὸ τὴν Ἑλλάδα τὴν παραχώρηση τοῦ ὀχυροῦ "Ροῦπελ" μὲ τὴν δικαιολογία ὅτι ἐπεξετάθησαν αἱ συμμαχικαὶ γραμμαὶ εἰς τὴν Ἑλλάδα". Ἡ Ἑλληνικὴ κυβέρνησις ἐζήτησε τότε ἡ Γερμανία νὰ δώση πλήρεις ἐγγυήσεις πρὶν νὰ προβῆ σὲ ὁποιαδήποτε στρατιωτικὴ ἐνέργεια. Καὶ οἱ Γερμανοὶ καὶ οἱ Βούλγαροι δὲν ἐδυσκολεύθησαν καθόλου νὰ διαβεβαιώσουν ὅτι τὸ ἔδαφος πού θὰ καταλαμβάνονταν θὰ ἐκκενώνονταν τὸ ταχύτερο. Ὁ πρωθυπουργὸς Σκουλούδης ἀρνήθηκε καὶ εἰδοποίησε ἀμέσως τὸν στρατηγὸ Σαράϊγ, πού κατέλαβε τὸ ὀχυρὸ Ντοβὰ Τεπὲ βορείως τῆς Δοϊράνης. Τὴν 23ην Μαρτίου 1916 ἡ Ἀγγλία καὶ ἡ Γαλλία ζητοῦν ἀπὸ τὴν Ἑλλάδα νὰ διευκολύνη τὴν ἀναχώρηση τῶν συγκεντρωθέντων στὴν Κέρκυρα 100.000 Σέρβων καὶ τὴν μεταφορὰ των στὴν Θεσ/νίκη γιὰ νὰ ἑνωθοῦν μὲ τὰ ἐκεῖ συμμαχικὰ στρατεύματα. Μετὰ δύο περίπου μῆνες, τὴν 13/26 Μαΐου 1916 καταλαμβάνεται ἀπὸ τὰ Γερμανοβουλγαρικὰ στρατεύματα τὸ ὀχυρὸ Ροῦπελ καὶ οἱ σύμμαχοι καταλαμβάνουν τὴ Θάσο. Ἀποτέλεσμα τῆς καταλήψεως τοῦ Ροῦπελ ἦταν νὰ στερηθοῦν οἱ σύμμαχοι ἀπὸ τὴν Ἀνατολικὴ των πλευρά, ἀπὸ ἕνα σοβαρὸ στήριγμα. Καὶ γι' αὐτὸν τὸ λόγο ἀναγκάσθηκαν, νὰ ἐπεκτείνουν τὸ μέτωπό των καὶ πρὸς Ἀνατολὰς στὴν γραμμὴ τοῦ ποταμοῦ Στρυμῶνος. Τὸν Αὔγουστο τοῦ 1916 τὰ Γερμανοβουλγαρικὰ στρατεύματα γιὰ νὰ ἀντιμετωπίσουν ἐνδεχομένη ἐπίθεση τῶν συμμάχων πού θὰ συγχρονίζονταν μὲ τὴν ἐπέμβαση τῆς Ρουμανίας στὸν πόλεμο προωθήθηκαν στὴν Ἀνατολικὴ Μακεδονία.

Αἱ Σέρραι κατελήφθησαν τὴν 14/23η Αὐγούστου 1916, αἱ δὲ δυνάμεις τοῦ 4ου σώματος στρατοῦ στὴ Δράμα καὶ στὴν Καβάλλα παρεδόθησαν ἀμαχητί, ὕστερα ἀπὸ διαταγὴ τοῦ Ἑλληνικοῦ Γενικοῦ Ἐπιτελείου καὶ μετεφέρθησαν – τὴν 13/26 Σεπτεμβρίου 1916 – στὸ Γκαῖρλιτς τῆς Γερμανίας, ὅπου καὶ παρέμειναν ὡς τὸ τέλος τοῦ πολέμου. Ἡ Ἑλλὰς λοιπόν, ἐν ὀνόματι τῆς οὐδετερότητος ὑποχωροῦσε παθητικὰ ἀπέναντι τῆς Βουλγαρίας. Καὶ αὐτὸ φυσικὰ ἐνίσχυσε τοὺς συμμάχους νὰ ἀπαιτήσουν ἀπὸ τὸν Βασιλέα Κων/νο τὴν 8η/21η Ἰουνίου 1916, τὴν ἀντικατάσταση τῆς κυβερνήσεως Σκουλούδη, τὴν διενέργεια νέων ἐκλογῶν, τὴν ἀντικατάσταση τῶν ἀστυνομικῶν πού δὲν ἐνέπνεαν ἐμπιστοσύνην στὴν ΑΝΤΑΝΤ καὶ τὴν ἀποστράτευση τοῦ Ἑλληνικοῦ στρατοῦ. Ἡ Ἀγγλία μάλιστα ἀπείλησε ὅτι ἂν ἡ Ἑλλὰς δὲν ἐδέχετο τὶς ἀξιώσεις αὐτὲς τῶν συμμάχων θὰ κινητοποιοῦσε τὸν Ἀγγλικὸ στόλο ἐναντίον της. Ἔτσι παραιτήθηκε ἡ κυβέρνησις Σκουλούδη καὶ ὁ βασιλεὺς Κων/νος ἀνέθεσε – τὴν 9/22 Ἰουνίου 1916 – στὸν Ἀλέξανδρο Ζαΐμη τὴν ἐντολὴ νὰ σχηματίση τὴν νέα κυβέρνηση. Ἔγινε ἀμέσως ἡ ἀποστράτευσις τοῦ Ἑλληνικοῦ στρατοῦ. ἀπολύ-

θηκαν πολλοὶ ἀστυνομικοί, ἀλλὰ ἐκλογαὶ δὲν ἔγιναν.

Ἐντείνεται ὁ διχασμός.

Τὴν 30η Ἰουνίου 1916, κατὰ τὸ παλαιὸ ἡμερολόγιο μιὰ πυρκαϊά, ποὺ ἐξερράγη στὰ θερινὰ ἀνάκτορα τῆς Δεκελείας ὀλίγο ἔλειψε νὰ ἀποτεφρώση ὁλόκληρη τὴ βασιλικὴ οἰκογένεια. Τὰ αἴτια τῆς πυρκαϊᾶς αὐτῆς παραμένουν ὡς σήμερα ἄγνωστα. Τὰ πνεύματα μεταξὺ τοῦ πληθυσμοῦ τῆς πρωτευούσης εἶναι πολὺ ἐξημμένα. Σὲ ἕνα ὀγκῶδες συλλαλητήριο ποὺ συγκροτήθηκε στὴν Ἀθήνα κατὰ τὰ μέσα Αὐγούστου, ὁ Βενιζέλος ἐγκαταλείπει τὴν ἐπιφυλακτικότητά του καὶ ἐπιτίθεται δριμύτατα κατὰ τοῦ Βασιλέως Κων/νου. Τὸν κατηγορεῖ ὅτι ἔπεσε θῦμα τῶν στρατιωτικῶν του συμβούλων ποὺ ἐμφοροῦνταν ἀπὸ ἀπολυταρχικὲς διαθέσεις. Καὶ τὸ ἀποτέλεσμα ὅλων αὐτῶν ἦταν νὰ εἰσβάλλουν οἱ Βούλγαροι στὴν Ἑλληνικὴ Μακεδονία καὶ νὰ αἰχμαλωτίσουν τμήματα τοῦ ἑλληνικοῦ στρατοῦ.

Ἀπόβασις Γαλλικῶν στρατευμάτων στὴ Θεσ/νίκη.

Οἱ ἀντιβενιζελικοὶ ἀντέδρασαν ἀμέσως. Τὴν ἑπομένη συγκρότησαν αὐτοὶ ἕνα ὀγκῶδες ἐπίσης συλλαλητήριο, μὲ κυρίους ρήτορας τὸν Ράλλη καὶ τὸν Γούναρη ποὺ ἐπετέθησαν μὲ τὴ σειρὰ των δριμύτατα ἐναντίον τοῦ Βενιζέλου. Ἀπὸ τὴ στιγμὴ αὐτὴ ἐπισημοποιεῖται ὁ καταστρεπτικὸς διχασμὸς τοῦ Ἔθνους. Στὴν Ἑλλάδα δὲν ὑπῆρχαν τότε στὴν πραγματικότητα, οὔτε βασιλεὺς οὔτε κυβέρνησις. Ὑπῆρχαν μόνο αἱ πρεσβεῖαι τῶν συμμάχων καὶ τῶν Κεντρικῶν Αὐτοκρατοριῶν ποὺ ἦσαν ὁρμητήρια κάθε ἀνθελληνικῆς δράσεως. Ἡ προπαγάνδα καὶ τῶν δύο παρατάξεων ὠργίαζε κυριολεκτικὰ καὶ διέθετε ἄφθονο χρῆμα γιὰ τὴν διαφθορὰ τῶν συνειδήσεων

καὶ τὴν ἐξαγορὰ τοῦ τύπου. Φυσικά, κάτω ἀπὸ τὶς συνθῆκες αὐτὲς δὲν μποροῦσαν νὰ γίνουν ἐκλογαί.

Τὶς παραμονὲς μάλιστα τῆς δημοσιεύσεως τοῦ διατάγματος τῆς διαλύσεως τῆς Βουλῆς καὶ τῆς προκηρύξεως τῶν νέων ἐκλογῶν, ὁ Γάλλος πρέσβυς στὰς 'Αθήνας ἀπήτησε ἀπ' τὴν κυβέρνηση νὰ ἀναβληθοῦν αἱ ἐκλογαὶ ἐπ' ἀόριστον. 'Ο πρωθυπουργὸς Ζαΐμης, ποὺ ἐθίχθη ἀπὸ τὴν ἀξίωσι αὐτή, ὑπέβαλε τὴν παραίτησίν του.

'Εν τῷ μεταξὺ οἱ Βούλγαροι ἔφθασαν ὡς τὴν Καβάλλα. 'Η 'Ελλάς, ποὺ εἶχε ἤδη ἀποστρατευθῆ, σύμφωνα μὲ τὴν ἀξίωσι τῶν συμμάχων, ἐζήτησε ἀπὸ αὐτοὺς νὰ ἐπέμβουν. Πράγματι 'Αγγλικὸς στόλος συγκεντρώθηκε, ὕστερα ἀπὸ ὀλίγες ἡμέρες, μπροστὰ στὴν Καβάλα καὶ τὴν ἀπέκλεισε ἀπὸ τὴν θάλασσα. Τὴν ἴδια ἐποχὴ ἡ Ρουμανία ἔβγαινεν, ἀπ' τὴν οὐδετερότητα καὶ κατήρχετο στὸν πόλεμο παρὰ τό πλευρὸ τῶν συμμάχων.

Μετὰ τὴν παραίτησιν τοῦ Ζαΐμη ἐσχημάτισε κυβέρνηση ὁ Θεοτοκικὸς Ν. Καλογερόπουλος, ὁ ὁποῖος ὅμως παραιτήθηκε πολὺ σύντομα, γιατὶ δὲν κατώρθωσε νὰ ἔλθη σὲ ἐπαφὴ μὲ τὶς συμμαχικὲς πρεσβεῖες τῶν 'Αθηνῶν. Τὸν διαδέχθηκε τὸν Σεπτέμβριον τοῦ 1916, ὁ καθηγητὴς τῆς 'Ιστορίας, Σπυρίδων Λάμπρος.

Αἱματηρὰ γεγονότα

'Απὸ τὴν στιγμὴ αὐτὴ ἡ συμπεριφορὰ τῶν συμμάχων ἀπέναντι τῆς 'Ελλάδος ἀρχίζει νὰ γίνεται συνεχῶς ἐχθρικωτέρα.

'Ο Ναύαρχος Νταρτὶζ Ντὲ Φουρνιὲ ἀρχηγὸς τῆς Γαλλικῆς μοίρας, ποὺ εἶχε ἀγκυροβολήσει στὸ Κερατσίνι, ἐζήτησε τελεσιγραφικὰ ἀπὸ τὴν κυβέρνηση τὴν παράδοσι τῶν ἀντιτορπιλικῶν, τὴν παράδοσιν τοῦ λιμένος τοῦ Πειραιῶς, τὴν παράδοσι τῶν 'Ελληνικῶν ὅπλων, τὸν παροπλισμὸ τοῦ Στόλου. καὶ τὴν ἀπέλασι ἀπὸ τὰς 'Αθήνας τῶν διπλωματικῶν ἀντιπροσώπων τῶν κεντρικῶν Αὐτοκρατοριῶν καὶ τῶν συμμάχων των. 'Επειδὴ δὲν ἔλαβε ἀπάντησιν στὸ τελεσίγραφό του, κατέλαβε τὸν Πειραιᾶ καὶ ἄρχισε νὰ βαδίζη πρὸς τὰς 'Αθήνας. Τμήματα τοῦ 'Ελληνικοῦ στρατοῦ συνεκρούσθησαν μὲ ἕνα Γαλλικὸ ἀπόσπασμα. Τότε τὰ Γαλλικὰ πολεμικὰ ἄρχισαν ἀπὸ τὸ Φάληρο – 18 Νοεμβρίου ἕως 1 Νοεμβρίου 1916 – νὰ βομβαρδίζουν συνοικίες τῶν 'Αθηνῶν. Αἱ συμπλοκαὶ ἐσυνεχίσθησαν καὶ οἱ ἐπίστρατοι ἄρχισαν νὰ ἐπιτίθενται κατὰ τῶν βενιζελικῶν. Χαρακτηριστικὸ τοῦ μίσους ποὺ ἐπεκρατοῦσε μεταξὺ τῶν δύο παρατάξεων, ἦσαν καὶ τὰ περίφημα ἀναθέματα.

'Ο 'Αρχιεπίσκοπος 'Αθηνῶν Θεόκλητος ὁδηγήθηκε τὴν 12ην Δεκεμβρίου, 1916, στὸ πεδίο τοῦ Ἄρεως καὶ ὑποχρεώθηκε νὰ προφέρη τὴν φρᾶσιν: "κατὰ τοῦ 'Ελευθερίου Βενιζέλου φυλακίσαντος ἱερεῖς καὶ ἐπιβουλευθέντος τὴν βασιλεία καὶ τὴν πατρίδα, ἀνάθεμα ἔστω".

Τελικὰ ἡ τάξις ἀποκαταστάθη, ἀφοῦ παρεδόθησαν 6 πυροβολαρχίαι.

Οἱ Γάλλοι εἶχαν 57 νεκροὺς καὶ 151 τραυματίες, οἱ Ἄγγλοι 60 νεκροὺς καὶ οἱ ἐπίστρατοι 30 νεκροὺς καὶ 52 τραυματίας, δὲν ἦσαν δὲ ὀλίγα τὰ θύματα μεταξὺ τῶν πολιτῶν βενιζελικῶν καὶ ἀντιβενιζελικῶν. Τὰ αἱματηρὰ αὐτὰ γεγονότα ἐξαγρίωσαν κυριολεκτικὰ τοὺς συμμάχους ποὺ ἐχαρακτήρισαν τὴν 'Ελληνικὴ κυβέρνησι ὡς ἐχθρὰ τῆς 'Αντὰτ καὶ ἀπή-

τησαν ἀπὸ αὐτήν, ὕστερα ἀπὸ 15 ἡμέρες τὰ ἑξῆς: α) μεταφορὰ τοῦ ἑλληνικοῦ στρατοῦ καὶ τοῦ πολεμικοῦ ὑλικοῦ στὴν Πελοπόννησο. β) ἀποφυλάκισι τῶν κρατουμένων βενιζελικῶν γ) χαιρετισμὸ τῶν συμμαχικῶν σημαιῶν σὲ μιὰ πλατεῖα τῶν Ἀθηνῶν δ) ἀπαγόρευσι συγκεντρώσεων τῶν ἐπιστράτων βορείως τοῦ Ἰσθμοῦ τῆς Κορίνθου καὶ ε) ἀποκατάστασι κάθε εἴδους προγενεστέρου ἐλέγχου.

Τὸ κίνημα τῆς Ἐθνικῆς Ἀμύνης

Ἐν τῷ μεταξὺ τὴν 17ην Αὐγούστου 1916, ὁ στρατηγὸς Σαρράϊγ εὐνόησε στὴν Θεσσαλονίκη ἕνα κίνημα, τὸ κίνημα τῆς Ἐθνικῆς Ἀμύνης ποὺ εἶχε ἀρχίσει νὰ ὀργανώνεται ἀπὸ τὸν Δεκέμβριο τοῦ 1915. Ὁ συνταγματάρχης Ἐμμανουὴλ Ζυμβρακάκης διοικητὴς τῆς 11ης Μεραρχίας κατέλυσε τὰς Ἀρχὰς καὶ ἐσχημάτισε προσωρινὴ ἐπαναστατικὴ κυβέρνησι. Ταὐτοχρόνως στὴν νῆσο Θᾶσο, σχηματίσθηκε ἐπαναστατικὴ ἐπιτροπὴ ἀπὸ ἀξιωματικούς. Τὴν ἡγεσία τοῦ κινήματος αὐτοῦ ἀνέλαβε τὴν 27ην Σεπτεμβρίου 1916, ἐλθὼν ἀπὸ τὴν Κρήτη ὁ Ἐλευθέριος Βενιζέλος μαζὶ μὲ τὸν Ναύαρχον Κουντουριώτην καὶ τὸν Στρατηγὸν Δαγκλῆ. Ἔτσι ἐσχηματίσθη ἡ ἐπαναστατικὴ κυβέρνησις, ποὺ ἔγινε γνωστὴ ὑπὸ τὸ ὄνομα Τριανδρία καὶ ποὺ ἀνεγνωρίσθη ἀμέσως ἀπὸ τοὺς συμμάχους. Κύριος σκοπὸς τῆς Κυβερνήσεως αὐτῆς τῆς Θεσ/νίκης ἦταν ἡ κήρυξις τοῦ Πολέμου κατὰ τῆς Βουλγαρίας καὶ τῶν Κεντρικῶν Αὐτοκρατοριῶν καὶ ἡ ἐμπέδωσις τῆς τάξεως. Ἡ ἀντίδρασις τῆς Κυβερνήσεως τῶν Ἀθηνῶν κατὰ τοῦ κινήματος αὐτοῦ ἦταν βιαία καὶ ἀψυχολόγητος. Ὁ στρατὸς νοτίως τοῦ Ὀλύμπου καὶ οἱ ἐπίστρατοι ἐξωθήθησαν κατὰ τῶν Βενιζελικῶν. Ἀποτέλεσμα ἦταν ὁ μοιραίως διχασμὸς τῆς Ἑλλάδος εἰς τὸ κράτος τῶν Ἀθηνῶν καὶ εἰς τὸ κράτος τῆς Θεσ/νίκης μὲ τοὺς ἐκτραχηλισμοὺς ποὺ ἦσαν στὴν ἡμερησία διάταξιν καὶ ἀπὸ τὰ δύο μέρη.

Μπροστὰ στὴν κατάστασι αὐτὴν ἡ Κυβέρνησις Λάμπρου ἀναγκάσθηκε νὰ παραιτηθῇ, τὸν Ἀπρίλιο τοῦ 1917, καὶ ἀνέλαβε πάλι τὴν πρωθυπουργίαν ὁ Α. Ζαΐμης ποὺ ἦταν διατεθημένος νὰ προβῇ σὲ ὑποχωρήσεις. Ἀλλὰ ὁ Βασιλεὺς Κων/τῖνος,μὲ τὴν ἐξέλιξιν ποὺ ἐπῆραν τὰ πράγματα ἐθεωρεῖτο πιὰ ἀπὸ τοὺς συμμάχους, καὶ ἰδιαιτέρως ἀπὸ τὴν Γαλλία ὡς ἐχθρὸς τῆς συμμαχικῆς ὑποθέσεως. Ὁ Α. Ζαΐμης ἐπεχείρησε ἐπίμονα νὰ ἐπιτύχη τὴν συμφιλίωσι μεταξὺ τοῦ Βασιλέως καὶ τοῦ Βενιζέλου, δυστυχῶς ὅμως δὲν τὸ κατώρθωσε.

Τὴν 29ην Μαΐου 1917, ἔρχεται ἀπὸ τὴν Θεσ/νίκη στὰς Ἀθήνας ὁ πρώην διοικητὴς τῆς Ἀλγερίας καὶ τότε ὕπατος ἁρμοστὴς τῶν συμμάχων στὴν Ἑλλάδα, Ζοννάρ, ὁ ὁποῖος συναντᾶται τὴν ἑπομένην μὲ τὸν πρωθυπουργὸ Ζαΐμη καὶ τοῦ ἐπιδίδει νέο τελεσίγραφο. Οἱ σύμμαχοι ζητοῦν τώρα "πρὸς ἀποκατάστασιν τῆς συνταγματικῆς τάξεως" τὴν παραίτησι τοῦ Βασιλέως Κων/τίνου ἀπὸ τὸν θρόνο. Ἐπειδὴ ὅμως καὶ ὁ διάδοχος Γεώργιος δὲν ἐθεωρεῖτο ἔμπιστο πρόσωπο γιὰ τὴν Ἀντάντ, ὑποδεικνύονταν ὡς Βασιλεὺς ὁ πρίγκηψ Ἀλέξανδρος δευτερότοκος υἱὸς τοῦ Βασιλέως. Ὁ Κων/τῖνος ἀναγκάσθηκε νὰ ὑποκύψη. Ἀπηύθυνε προκύρηξη στὸν Ἑλληνικὸ λαό, ἐξηγῶν τοὺς λόγους τῆς παραιτήσεώς του,καὶ τὴν 2αν Ἰουνίου τοῦ 1917, κατὰ τὸ παλαιὸν ἡμερολόγιον ἀνεχώρησε οἰκογε-

νειακῶς στὴν Ἑλβετία. Κατὰ διαταγὴν τοῦ Ζοννὰρ ἐξωρίσθηκαν στὴν Κορσικὴ πολλοὶ σημαίνοντες ἀντιβενιζελικοὶ μεταξὺ τῶν ὁποίων συγκατελέγοντο οἱ Γούναρης, Μεταξᾶς, Δούσμανης, Γ. Πεσματζόγλου καί Σ. καί Γ. Μερκούρης. Ἐπίσης ἐτέθησαν ὑπὸ ἀστυνομικὴν ἐπιτήρησιν οἱ πρώην πρωθυπουργοὶ Σκουλούδης, Δραγούμης καὶ Λάμπρος καὶ ἐξωρίσθησαν οἱ πρίγκηπες ἀδελφοὶ τοῦ Βασιλέως Κων/τίνου.

Ἡ Ἑλλὰς στὸ πλευρὸ τῶν συμμάχων

Διάβασις τοῦ Ἀξιοῦ ἀπό Γαλλικά στρατεύματα.

Τὰ γεγονότα μετὰ τὴν ἐκθρόνισι τοῦ Βασιλέως Κων/τίνου, ἐξελίσονται ραγδαίως. Ὁ Βενιζέλος, ἐπιβαίνον Γαλλικοῦ θωρικτοῦ ἔρχεται στὴν Σαλαμῖνα καὶ διατυπώνει τοὺς ὅρους του πρὸς τὸν πρωθυπουργὸ Ζαΐμη Ζητεῖ τὴν ἀναβίωσι τῆς Βουλῆς τοῦ Μαΐου τοῦ 1915 καὶ τὴν ἀναστολὴ τῆς μονιμότητος τῶν Δημοσίων Ὑπαλλήλων γιὰ τὴν ἐκκαθάρισι τῶν Δημοσίων Ὑπηρεσιῶν. Ὁ Ζαΐμης ἐδέχθη ὅλους τοὺς ὅρους, ἐπέμεινε ὅμως νὰ γίνουν νέες ἐκλογές. Ὁ Ζοννὰρ ὑπεστήριξε τὶς ἀπόψεις τοῦ Βενιζέλου καὶ ὁ Ζαΐμης παρητήθη. Τότε ὁ Ζοννὰρ ἐζήτησε ἀπὸ τὸν βασιλέα Ἀλέξανδρο νὰ αναθέση στὸν Βενιζέλο τὸν σχηματισμὸ τῆς νέας Κυβερνήσεως. Μὲ τὴν ἀνάληψιν τῆς πρωθυπουργίας ἀπὸ τὸν Βενιζέλο ἐπέρχεται καὶ ἡ ἕνωσις τοῦ Κράτους. Ἡ Ἑλλὰς κηρύσσει ἀμέσως τὸν πόλεμο κατὰ τῶν Κεντρικῶν Αὐτοκρατοριῶν ἐπιστρατεύει ἐναντίον των ὅλες τὶς στρατιωτικὲς καὶ τὶς ναυτικὲς της δυνάμεις, ἐνῶ ὁ συγκροτηθεὶς ἤδη ἀπὸ τὸν Βενιζέλο στὴν Θεσ/νίκη στρατὸς τῆς Ἀμύνης μάχεται στὸ Βαλκανικὸ μέτωπο μαζὶ μὲ τὰ συμμαχικὰ στρατεύματα.

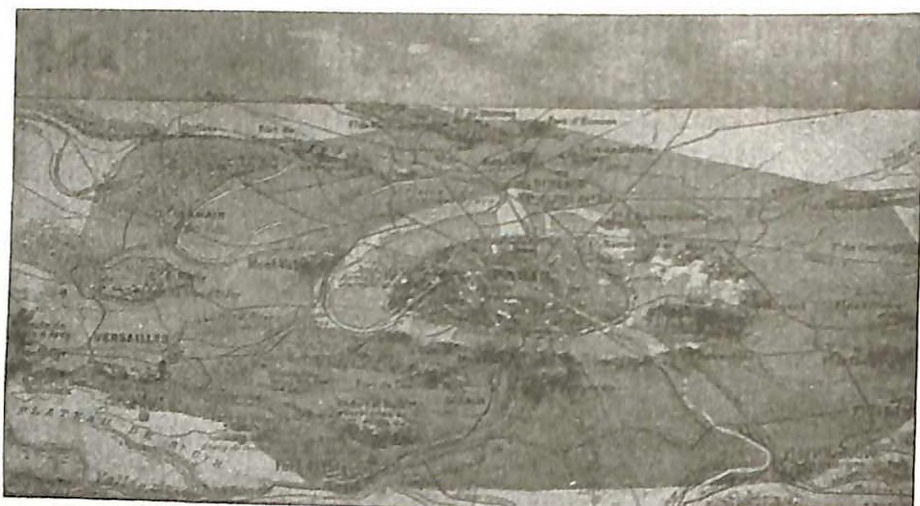
Πρέπει νὰ ὁμολογηθῆ τώρα, ὅτι μὲ τὴν λύση τῆς βίας στὴν ὁποίαν κατέφυγαν οἱ σύμμαχοι ἔλειψε ἡ ἀπόδειξις, ὅτι τὸ κράτος τῶν Ἀθηνῶν δὲν θὰ μποροῦσε νὰ σταθῆ στὴν συνείδηση τοῦ Ἑλληνικοῦ λαοῦ. Καὶ ἀπὸ πρίν, κυρίως λόγω τοῦ ἀποκλεισμοῦ μιὰ μερίδα Ἑλλήνων εἶχε ἀρχίσει νὰ μισῆ τοὺς συμμάχους. Μὲ τὴν ἐκθρόνιση τοῦ βασιλέως Κωνσταντίνου τὸ μῖσος τῆς μερίδος αὐτῆς ἔγινε μεγαλύτερο καὶ αὐξήθηκαν φυσικὰ καὶ οἱ ὀπαδοί της. Μὲ τὴν λύση τῆς βίας, ποὺ ἔγινε ἀπὸ τὸν Ζονὰρ θὰ συνενωθοῦν τώρα στὴν ψυχὴ τῶν ἐπιστράτων τοῦ 1915 ἡ ἀντιπάθεια γιὰ τοὺς συμμάχους, ἐξ αἰτίας τοῦ ἀποκλεισμοῦ καὶ τῶν ἄλλων πιέσεων των πρὸς τὴν Ἑλλάδα, μὲ τὴν ἄστοχη προσβολὴ τῆς φιλοτιμίας τοῦ λαοῦ λόγῳ τῆς

ἐκθρονίσεως. Καὶ ὅλα αὐτὰ περίμεναν τότε τὴν εὐκαιρία νὰ ξεσπάσουν σὲ ἔχθρα κατὰ τῆς πολιτικῆς τοῦ Βενιζέλου. Παρὰ τὴν ἐπιτυχία του τὰ κρυπτόμενα σπέρματα τοῦ μίσους θὰ ἐκδηλωθοῦν στὶς στάσεις τῆς Λαμίας τῶν Θηβῶν καὶ τῶν Σερβίων. Θὰ φθάσουν δὲ στὸ ἀποκορύφωμά των μὲ τὶς ἐκλογὲς τοῦ 1920 ὅπου κατεποντίσθη ὁ Ἐλευθέριος Βενιζέλος καὶ μαζὶ μὲ αὐτὸν καὶ τὸ ὑπέροχο δημιούργημα του ἡ μεγάλη ἐκείνη Ἑλλὰς τῶν πέντε θαλασσῶν καὶ τῶν δύο ἠπείρων.

Νυχτερινὴ μάχη.

Η ΔΕΥΤΕΡΑ ΦΑΣΙΣ ΤΟΥ ΠΟΛΕΜΟΥ

Τό περιχαρακωμένο στρατόπεδο τῶν Παρισίων.

Χάρτης τῶν Δαρδαναλλίων καί τοῦ Βοσπόρου.

ΜΕΡΟΣ ΕΒΔΟΜΟΝ

Η ΣΥΝΕΧΙΣΙΣ ΤΟΥ ΠΟΛΕΜΟΥ

ΚΕΦΑΛΑΙΟ Ι

ΣΤΟ ΔΥΤΙΚΟ ΜΕΤΩΠΟ

Δύο ἀποφασιστικὰ γεγονότα

Μὲ τὸ ἔτος 1917 ὁ πρῶτος παγκόσμιος πόλεμος εἰσέρχεται στὴ δευτέρα φάση του, τὴν ὁποία χαρακτηρίζουν δύο γεγονότα μεγίστης σημασίας. Τὸ ἕνα εἶναι ἡ κάθοδος τῶν Ἡνωμένων Πολιτειῶν στὸν πόλεμο, παρὰ τὸ πλευρὸν τῆς Ἀντάντ καὶ τὸ ἄλλο εἶναι ἡ Μεγάλη Ρωσικὴ ἐπανάστασις μὲ τὴν ἐκθρόνιση τοῦ Τσάρου Νικολάου τοῦ Βου, τὴν ἐγκαθίδρυση τοῦ Κουμμουνιστικοῦ καθεστῶτος στὴν Ρωσσία καὶ τὸν τερματισμὸ τοῦ πολέμου στὸ Ἀνατολικὸ μέτωπο.

Μέχρι τῶν τελευταίων μηνῶν τοῦ 1916 ἡ στᾶσις τῶν Ἡνωμένων Πολιτειῶν ἐταλαντεύονταν μεταξὺ τῆς ἀρχῆς τῆς μὴ ἀναμίξεως στὰ ζητήματα τῆς Εὐρώπης καὶ τῆς ζωηρᾶς συμπαθείας τῆς μεγάλης πλειοψηφίας τοῦ πληθυσμοῦ πρὸς τὴν Ἀγγλία καὶ τὴν Γαλλία. Ἡ προκηλιτικότης ὅμως τῆς Γερμανίας συνετέλεσε ὥστε σιγὰ σιγὰ νὰ προσανατολισθῆ ἡ Ἀμερικανικὴ κοινὴ γνώμη πρὸς τὴν ἄποψη, ὅτι γιὰ νὰ διασωθοῦν τὰ δημοκρατικὰ ἰδεώδη, ἔπρεπε νὰ ἐγκαταλειφθῆ ἡ πατροπαράδοτος πολιτικὴ τῆς οὐδετερότητος τῶν Ἡνωμένων Πολιτειῶν. Ὅταν, ὅπως εἴδαμε στὰ προηγούμενα ἀπέτυχαν, τὸν Δεκέμβριο τοῦ 1916, αἱ προσπάθειαι συνάψεως εἰρήνης μεταξὺ τῶν ἐμπολέμων διὰ διαπραγματεύσεων, ὁ πρόεδρος τῶν Ἡνωμένων Πολιτειῶν Οὐΐλσων, ποὺ ἄρχισε νὰ κλίνη ὅλο καὶ περισσότερο ὑπὲρ τῶν συμμάχων, ἀνεκοίνωσε, τὴν 22 Ἰανουαρίου 1917, τοὺς ὅρους εἰρήνης ποὺ θὰ ὑπεστήριζαν αἱ ΗΠΑ. Κυριώτεροι τῶν ὅρων αὐτῶν ἦσαν: α) Σύναψις εἰρήνης χωρὶς προσαρτήσεις καὶ ἀποζημιώσεις β) Σεβασμὸς τῆς ἀρχῆς τῆς αὐτοδιαθέσεως τῶν λαῶν γ) Ἐλευθερία τῶν θαλασσῶν καὶ δ) Γενικὸς ἀφοπλισμός. Ἡ Γερμανία ἀπάντησε – τὴν 31 Ἰανουαρίου – μὲ τὴν ἐπαναφορὰ τοῦ ἀπεριορίστου ὑποβρυχίου πολέμου. Ἐν τῷ μεταξὺ αἱ ἐπιτυχίαι τῶν κεντρικῶν αὐτοκρατοριῶν στὰς ἐπιχειρήσεις στὰ Βαλκάνια καὶ τὴν κεν-

τρική Εὐρώπη καὶ ἡ κατάλυσις τοῦ Τσαρικοῦ καθεστῶτος γιὰ τὴν ὁποία θὰ ὁμιλήσωμεν ἐν ἐκτάσει κατωτέρω ἐδημιούργησαν μίαν σοβαρὰν κατάστασιν γιὰ τοὺς συμμάχους. Ἡ ἀμερικανικὴ κοινὴ γνώμη ἄρχισε τότε νὰ ἀνησυχῆ ζωηρὰ ἀπὸ τὸ ἐνδεχόμενο μιᾶς γερμανικῆς ἐπικρατήσεως, ποὺ θὰ ἔβλαπτε ζωτικώτατα ἀμερικανικὰ συμφέροντα. Τὸ Ἀμερικανικὸ Κογκρέσο, ἔγινε εὔγλωττος διερμηνεὺς αὐτῆς τῆς ἀνησυχίας. Ἔτσι τὴν 6 Ἀπριλίου 1917 αἱ ΗΠΑ ἐκήρυτταν τὸν πόλεμο κατὰ τῶν κεντρικῶν αὐτοκρατοριῶν.

Ἐσφαλμένοι γερμανικοὶ ὑπολογισμοί.

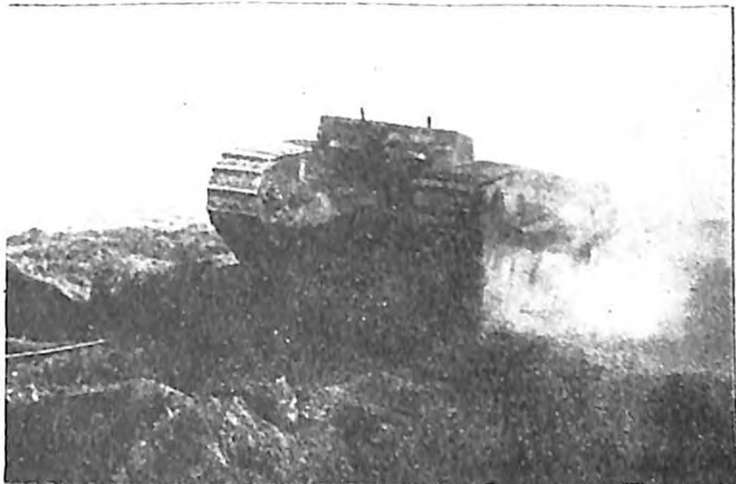
Ἡ ἐπέμβασις στὸν πόλεμο τῶν ΗΠΑ, δὲν ἀνησύχησε κατ' ἀρχὰς σὲ μεγάλο μέτρο τὴν γερμανικὴ στρατιωτικὴ ἡγεσία. Ὁ Λούδενδορφ ποὺ ὡς ἐπιτελάρχης τοῦ στρατάρχου Χίντεμπουργκ διηύθυνε οὐσιαστικὰ τὶς ἐπιχειρήσεις κατὰ ξηρὰν ἐπίστευε ὅτι θὰ μποροῦσε νὰ καταφέρη ἀποφασιστικὸ πλῆγμα κατὰ τῶν συμμάχων στὸ δυτικὸ μέτωπο, πρὶν νὰ προλάβουν αἱ ΗΠΑ νὰ στείλουν στὴν Εὐρώπη ἀξιομάχους μονάδας σὲ ἐπαρκῆ ἀριθμό. Εὐνοϊκὸς παράγων γιαυτὸν ἦταν ἡ κατάρρευσις τοῦ Ρωσσικοῦ στρατοῦ μετὰ τὴν Κομμουνιστικὴ ἐπανάσταση τοῦ 1917 καὶ ἡ ὑπογραφὴ ὑπὸ τῶν κομμουνιστῶν τῆς συνθήκης εἰρήνης τοῦ Μπρὲστ – Λιτόφσκ, ποὺ ἐτερμάτιζε οὐσιαστικὰ τὸ πόλεμο στὸ ἀνατολικὸ μέτωπο καὶ ἐπέτρεπε ἔτσι στοὺς Γερμανοὺς νὰ συγκεντρώσουν ὅλη των τὴν προσπάθεια στὸ Δυτικὸ μέτωπο. Τὸ πρόβλημα συνίστατο στὸ ἂν καὶ κατὰ πόσον ἡ ἀνώτατη Γερμανικὴ στρατιωτικὴ ἡγεσία θὰ κατώρθωνε νὰ συγκεντρώση στὸ Δυτικὸ μέτωπο συντριπτικὰ ἀνώτερες στρατιωτικὲς δυνάμεις καὶ νὰ συντρίψη τὰ ἀγγλογαλλικὰ στρατεύματα, πρὶν νὰ ἐνισχυθοῦν σοβαρὰ ἀπὸ τοὺς Ἀμερικανούς, ποὺ εἶχαν ἀρχίσει ἤδη νὰ ἀποβιβάζωνται στὴν Γαλλία.

Οἱ Γερμανικοὶ αὐτοὶ ὑπολογισμοί, ἀποδείχθηκαν ἐν τούτοις ἐσφαλμένοι ἀπὸ τὴν ἀρχὴ ὡς τὸ τέλος. Αἱ ΗΠΑ χάρις στὴν θαυμάσια ὀργανωμένη ἀμερικανικὴ βιομηχανία κατώρθωσαν νὰ δημιουργήσουν σχεδὸν ἐκ τοῦ μηδενὸς ἕνα τεράστιο καὶ ἀξιόμαχο στρατό. Ἀμερικανικαὶ μεραρχίαι ποὺ συνεκροτοῦντο μὲ θαυμαστὴ ταχύτητα ἐνίσχυαν συνεχῶς τὸ ὑπὸ τὸν στρατηγὸ Πέρσιγκ Ἀμερικανικὸ ἐκστρατευτικὸ σῶμα στὴν Εὐρώπη ποὺ σὲ διάστημα ἑνὸς ἔτους ἀπὸ τῆς καθόδου τῶν ΗΠΑ στὸν πόλεμο ὑπερέβη τὸ 1 ἑκατομμύριο ἀνδρῶν καὶ ἔπαιξε ἀποφασιστικὸ ρόλο στὴν τελευταία καὶ τρίτη φάσι τοῦ πολέμου τοῦ ἔτους 1918.

Γενικὴ εἰκὼν τῶν ἐπιχειρήσεων στὸ δυτικὸ μέτωπο

Κατὰ τὴν διάρκεια τῆς δευτέρας φάσεως τοῦ πολέμου τὴν πρωτοβουλία στὸ δυτικὸ μέτωπο ἔχουν αἱ Ἀγγλογαλλικαὶ δυνάμεις, ἐνῶ ὁ στρατάρχης Χίντεμπουργκ γιὰ νὰ ἐξοικονομήση τὶς ἐφεδρεῖες του καὶ νὰ ἐξουδετερώση μερικὲς ἐπικίνδυνες προεξοχὲς στὸ μέτωπο, ἐνήργησε μιὰ εὐρεία σύμπτυξη πρὸς ἀνατολὰς σὲ μιὰ νέα τοποθεσία ἀνατολικὰ. τῶν πόλεων Ἀρρὰς καὶ Λὰνς ποὺ ὀνομάσθη "Σίγφριδ" στὸ νότιο της τμῆμα καὶ "Ρόταν" στὸ βορειότερο. Τὸ νέο αὐτὸ μέτωπο ἦταν πολὺ βραχύτερο ἀπὸ τὸ πρῶτο καὶ ἐπῆλθε ἔτσι ἀρκετὴ οἰκονομία δυνάμεων πρὸς ὄφελος τῶν γενικῶν ἐφεδρειῶν. Ἐν τῷ μεταξὺ ἔγιναν σημαντικαὶ ἀλλαγαὶ στὴν ἡγεσία

τῶν Γαλλικῶν Δυνάμεων. Ὁ Στρατηγὸς Ζόφφρ, ὁ νικητὴς τῆς μάχης τοῦ Μάρνη, προαχθεὶς σὲ στρατάρχη, ἀντικατεστάθη ἀπὸ τὸν στρατηγὸ Νιβέλ. Αἱ ἐπιθέσεις τῶν συμμάχων ἄρχισαν τὴν 9ην Ἀπριλίου μὲ ἐπίθεση τῶν Ἀγγλικῶν στρατευμάτων στὴν περιοχὴ τῆς πόλεως Ἀρρὰς κατὰ τὶς 6ης Γερμανικῆς στρατιᾶς. Αἱ γερμανικαὶ δυνάμεις συνεπτύχθησαν τότε στὴν ἀμυντικὴ γραμμὴ Βόταν. Ἡ κυρία ὅμως ἐπίθεσις μὲ τὴν ὁποία ὁ στρατηγὸς Νιβὲλ ἐπεζήτησε τὴν κρίση τοῦ ἀγῶνος ἐκδηλώθηκε τὴν 16η Ἀπριλίου στὸν ποταμὸ Αἰν βορείως τῶν πόλεων Σουασὸν καὶ Ρέϊμς.

Ἀγγλικὸ τάνκ ἐν δράσει..

Οἱ σύμμαχοι εἶχαν στὴν ἀρχὴ μερικὲς ἐπιτυχίες. Τελικὰ ὅμως ἀνακόπηκε ἡ ἐπίθεσίς των μπροστὰ στὸ ὀροπέδιο τοῦ Κραππὺ καὶ στὸ ἀντέρεισμα τοῦ Σεμαὶν ντὲ Ντάμ. Δὲν ἐπῆλθε λοιπὸν τὸ κρίσιμο ἀποτέλεσμα ποὺ ἐπιζητοῦσε ὁ νέος Γάλλος ἀρχιστράτηγος, ἐνῶ αἱ ἐπιτεθεῖσαι μονάδες του ἐσημείωσαν σοβαρὲς ἀπώλειες. Ἀποτέλεσμα αὐτῶν ἦταν νέα κρίσις στὴν συμμαχικὴ στρατιωτικὴ ἡγεσία. Τὴν 17η Μαΐου ὁ Νιβέλ, ἀντικαθίσταται στὴν ἀρχιστρατηγία ἀπὸ τὸν στρατηγὸ Πεταίν.

Ὁ νέος ἀρχιστράτηγος εἶχε τὴν γνώμη ὅτι ἔπρεπε νὰ ἀποφευχθοῦν αἱ μεγάλαι μάχαι, καὶ μέχρι τῆς ὁριστικῆς ἀποκρυσταλλώσεως τῆς καταστάσεως στὴν Ρωσσία νὰ διεξάγωνται ὑπὸ τῶν συμμάχων μόνο τοπικὲς ἐπιθέσεις, μὲ περιωρισμένους ἀντικειμενικοὺς σκοποὺς γιὰ νὰ φθείρεται ὁ ἐχθρὸς καὶ νὰ διατηρῆται ταυτοχρόνως τὸ ἐπιθετικὸ πνεῦμα τοῦ συμμαχικοῦ στρατοῦ. Κυριωτέρα ἀπὸ τὶς ἐπιθέσεις αὐτὲς εἶναι ἡ μάχη τῆς Φλάνδρας, ποὺ διεξήχθη ἀπὸ τὰ Ἀγγλογαλλικὰ στρατεύματα ἀπὸ τὴν 31ην Ἰουλίου μέχρι τῆς 17 Νοεμβρίου 1917. Κατ' αὐτὴν οἱ σύμμαχοι κατώρθωσαν νὰ προχωρήσουν κατὰ 5 χιλιόμετρα καὶ οἱ Γάλλοι ἀφοῦ ἀπεκρούσθη ἀπὸ τοὺς Γερμανοὺς ἡ ἐαρινὴ ἐπίθεσις των κατὰ τοῦ ἀντερείσματος στὸ Σαιμὲν Ντὲ Ντὰμ κατώρθωσαν τελικὰ νὰ καταλάβουν τὸν χειμῶνα τὶς Γερμανικὲς θέσεις στὸ ἀντέρεισμα αὐτό.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ II

ΣΤΑΣΙΑΣΤΙΚΑ ΚΙΝΗΜΑΤΑ ΣΤΟ ΓΑΛΛΙΚΟ ΣΤΡΑΤΟ

Κάτω ὁ πόλεμος.

Πῶς εἶναι ἐν τῷ μεταξὺ ἡ κατάστασις στὸ Δυτικὸ Μέτωπο; Στὸ Σε-

μαὶν Ντὲ Ντὰμ πνίγεται στὸ αἷμα ἡ μεγάλη ἐαρινὴ ἐπίθεσις τοῦ 1917.Θραύονται ἐπανειλημμένα κύματα τῶν Γάλλων. Μὲ τὸ μαχαῖρι στὰ δόντια οἱ μαῦροι τῆς Σενεγάλης ἐπετέθησαν κατὰ τῶν γερμανικῶν χαρακωμάτων. Βαυαρικὰ συντάγματα ἀπέκρουσαν τὴν ἐπίθεσι καὶ προεκάλεσαν ὄχι ὀλιγώτερο τρόμο.

"Ἦταν τρομερό, γράφει ἕνας Γάλλος ἀξιωματικὸς στὸ σπίτι του, νὰ βλέπη κανεὶς αὐτοὺς τοὺς ἀνθρώπους. Ἦλθαν χωρὶς ἀμπέχωνα, μὲ ἀνασηκωμένα τὰ μανίκια ἕνα μαχαῖρι ἢ μιὰ τσάπα στὸ χέρι, καὶ μὲ χειροβομβῖδες κρεμασμένες ἀπὸ τὴν ζώνη των. Καὶ ἀναγκασθήκαμε νὰ ὑποχωρήσωμε ὕστερα ἀπὸ σύντομο καὶ σφοδρὸ ἀγῶνα. Μεταξὺ μας προέκυψε πανικός. Ἐτρέχαμε ὅσο μπορούσαμε. Ἐπανήλθαμε στὶς θέσεις τῆς ἐξορμήσεώς μας. Ἐκεῖ ἐπέσαμε χάμω καὶ ἐκλαίαμε ἀπὸ τὴν μανία μας, γιατὶ ὅλα ἀπέβησαν μάταια".

Γαλλικό σύνταγμα μεταβαίνει πρός ἀνάπαυση

Στὴν 134η γαλλικὴ μεραρχία πεζικοῦ ἐκδηλωνεται ἡ ἀπογοήτευσις τοῦ στρατεύματος σὲ μιὰ μαζικὴ συγκέντρωσι.
Στρατιῶται τοῦ 300οῦ συντάγματος συνεκεντρώθησαν σὲ ἀναπεπταμένο πεδίο.

—Κάτω ὁ πόλεμος! εἶναι τὸ σύνθημα των.

Ὁ διοικητὴς τοῦ συντάγματος, ἕνας γέρος συνταγματάρχης, πληροφορεῖται τὰ συμβαίνοντα καὶ μεταβαίνει ἀμέσως ἐπὶ τόπου.

—Τὶ συμβαίνει ἐρωτᾶ.

Ἕνας ἀπὸ τοὺς στρατιώτας προχωρεῖ χαιρετᾶ κανονικὰ καὶ ἀναφέρει:

—Τὸ σύνταγμα ἀπεφάσισε, νὰ μὴ μεταβῆ στὴν πρώτη γραμμὴ καὶ νὰ μὴ συνεχίση τὶς ἄσκοπες αὐτὲς ἐκδηλώσεις.

'Ο συνταγματάρχης ἔχει ἀκούση ὅτι παρόμοια φαινόμενα παρετηρήθησαν παντοῦ στὸ στράτευμα. Εἶναι ἀρκετὰ ἔξυπνος νὰ μὴ λάβη μέτρα πρὶν νὰ ἀποφασίση γενικὰ ἐπὶ τῆς καταστάσεως τὸ γαλλικὸ γενικὸ ἐπιτελεῖο. Προσπαθεῖ νὰ συμβιβάση τὰ πράγματα.

"Τὸ σύνταγμα, λέγει, δὲν πηγαίνει στὴν πρώτη γραμμὴ γιὰ νὰ ἐπιτεθῆ, ἀλλὰ γιὰ νὰ κρατήση τὰς θέσεις του".

"Οὔτε θὰ ἐπιτεθοῦμε, οὔτε θὰ πᾶμε νὰ καταλάβωμε θέσεις στὰ χαρακώματα," ἀπαντοῦν οἱ στρατιῶται.

—Καλὰ παιδιὰ μου, ἀπαντᾶ μὲ ἕνα χαμόγελο ὁ διοικητὴς τοῦ συντάγματος—καὶ τὰ λόγια του ἔχουν μεταδοθῆ ἀκριβῶς— ἀφοῦ δὲν θέλετε νὰ πᾶτε στὰ χαρακώματα δὲν μπορῶ ἐγὼ νὰ σᾶς πάω ἐκεῖ διὰ τῆς βίας. Μὴ κάνετε ὅμως φασαρία ὡς ποὺ νὰ μεταφερθῆτε στὰ μετόπισθεν".

Τὰ γεγονότα στὸ 300 σύνταγμα ἐπαναλαμβάνονται σχεδὸν παντοῦ.

"Οἱ ἄνδρες τοῦ 18ου τάγματος κυνηγῶν τῆς τετάρτης μεραρχίας ἀναρτοῦν στὰ καταλύματά των κοντὰ στὸ Μπωβανκοὺρ πινακίδες μὲ τὶς λέξεις: "Δὲν προχωροῦμε πιά. Κάτω ὁ πόλεμος!".

Τὸ 9ο τάγμα κυνηγῶν τῆς 42ας μεραρχίας διατυπώνει σὲ πινακίδες ὡς ἑξῆς τὴν ἀπόφασιν τῶν στρατιωτῶν του: "Θὰ πάρωμε θέσεις στὴν πρώτη γραμμή, ἀλλὰ ἀρνούμεθα νὰ ἐπιτεθοῦμε!".

Τὸ 42ο σύνταγμα πυροβολικοῦ τῆς 4ης μεραρχίας ἀναφέρει στοὺς προϊσταμένους του: "Πηγαίνουμε στὴν γραμμὴ τοῦ πυρός, ἀλλὰ δὲν θὰ χρησιμοποιήσωμε τὰ ὅπλα μας".

Μερικοὶ στρατηγοὶ προσπαθοῦν νὰ ἀντιμετωπίσουν, "μὲ ἐλαστικότητα" τὴν ἐκδηλουμένη στάσι. Ἔτσι μιὰ ἐφημερίδα τοῦ μετώπου δημοσιεύει τὴν ἑξῆς προκήρυξι:

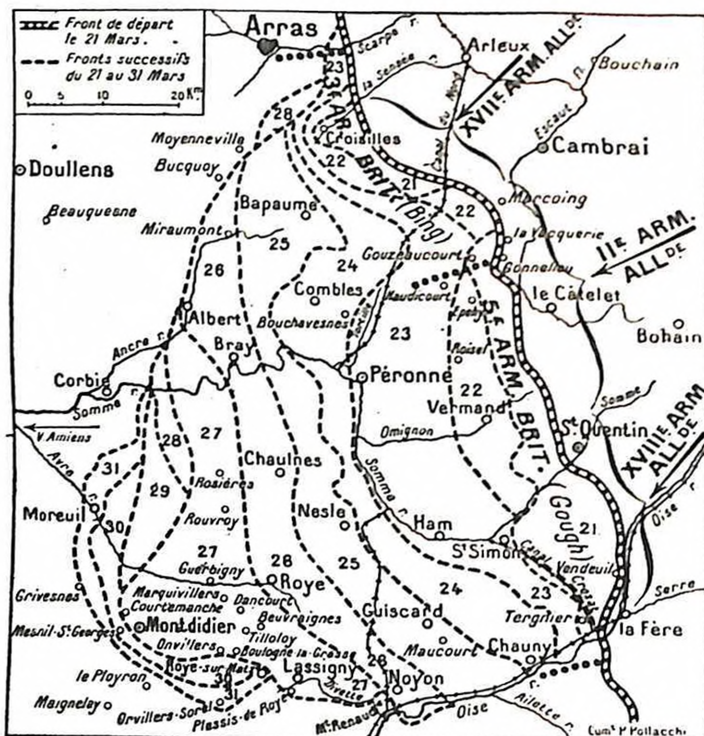
"'Αναπαυθῆτε, ἀγαπητὰ μας παιδιά, κοιμηθῆτε καλά, ἀνακτήσατε τὶς δυνάμεις σας, πλυθῆτε, σκοτῶστε χωρὶς οἶκτο τὶς ψεῖρες σας ἐπιδιορθώσατε τὴν στολή σας ποὺ εἶναι χάλια, ὡς ποὺ τὰ μετόπισθεν νὰ μᾶς φέρουν τὰ πράγματα ποὺ ἐζητήσαμε. Καθαρῖστε τὰ ὅπλα σας, διασκεδάστε τὶς καρδιές σας, τραγουδῆστε καὶ γελᾶστε ὅσο μπορεῖτε παραπάνω. Λυποῦμαι ποὺ δὲν μπορῶ νὰ σᾶς προμηθεύσω ἕνα σύνταγμα γυναικῶν γιὰ νὰ βραβεύσω τὴν ἀνδρεία σας. Αὐτὸ ἀνήκει στὴν δικαιοδοσία τῆς κοινοβουλευτικῆς ἐπιτροπῆς ἐλέγχου, ἡ ὁποία πρέπει νὰ ἔλθη χωρὶς ἀναβολὴ γιὰ νὰ πληροφορηθῆ ποῖαι εἶναι αἱ ἀνάγκαι σας".

Αὐτὰ γράφει σὲ μιὰ ἐφημερίδα τοῦ μετώπου ἕνας Γάλλος στρατηγός. Τὰ λόγια του ὅμως δὲν κατορθώνουν νὰ ξεγελάσουν τοὺς Γάλλους στρατιώτας. 'Απὸ τὴν ἀποτυχίαν τῆς ἐπιθέσεως τοῦ Νιβὲλλ ἔγινε φανερὸ ὅτι ὁ πόλεμος θὰ παραταθῆ ἐπὶ ἀπροσδιόριστο χρονικὸ διάστημα. Σ'αὐτὸ προστίθεται καὶ ἕνα ἄλλο γεγονὸς ποὺ ἐπιδρᾶ δυσμενέστατα τὸ ἠθικὸ τῶν Γάλλων στρατιωτῶν. Ἡ αὐτοκρατορία τῶν Τσάρων κατελύθη ἀπὸ τὴν κομμουνιστικὴ ἐπανάστασι. Στὸ ἀνατολικὸ μέτωπο συνωμολογήθη ἀνακωχή. Καὶ τώρα αἱ ἀπελευθερωθεῖσαι γερμανικαὶ μεραρχίαι ἠμποροῦν νὰ στραφοῦν κατὰ τῆς Γαλλίας.

Μόνο δύο ἔμπιστοι μεραρχίαι.

Τί σκέπτεται νὰ κάμη ἡ γαλλικὴ κυβέρνησις; Σὲ μιὰ μυστικὴ συνεδρίασι τοῦ ὑπουργικοῦ συμβουλίου, τὴν ὁποία ἀπεκάλυψε ὕστερα ἀπὸ τέσσαρα χρόνια ὁ ὑπουργὸς τῶν στρατιωτικῶν Παινλεβὲ συζητεῖται τὸ πρόβλημα, ὅταν ἡ κρίσις ἔφθασε στὸ ἀποκορύφωμά της.

—Ἔχω, ἀρχίζει ὁ Παινλεβέ, νὰ κάμω μιὰ σοβαρωτάτη ἀνακοίνωσι στὸν κύριο πρόεδρο καὶ στὸ ὑπουργικὸ συμβούλιο. Κοιτάζει ὅλους μὲ τὴν σειρὰ καὶ τελικὰ σταματᾶ στὸν πρόεδρο Πουανκαρέ. Καὶ λέγει τονίζων κάθε συλλαβή:

Χάρτης τῆς Μάχης τοῦ Αὐτοκράτορος

"Ὁ στρατὸς στασιάζει".

Ἐπικρατεῖ νεκρικὴ σιγή. Ὁ Παινλεβὲ συνεχίζει:

—Πρὸ τριῶν ἡμερῶν ἐνεφανίσθησαν τὰ συμπτώματα σὲ μεμονωμένες μονάδες. Ἐντὸς βραχυτάτου ὅμως χρονικοῦ διαστήματος μετεδόθησαν σὲ ὅλο τὸ στράτευμα. Ὁ στρατηγὸς Πεταὶν ἀναφέρει σὲ εἰδικὴ ἀναφορά του, ὅτι θεωρεῖ τὴν κατάστασι ὡς ἐκτάκτως σοβαρά.

Ὁ Πουανκαρὲ ἀναπνέων μὲ δυσκολία σηκώθηκε ἀπὸ τὴν πολυθρόνα του. Στηρίζει τὰ δυὸ του χέρια ἐπάνω στὸ τραπέζι καὶ μὲ σκυμμένο τὸ κεφάλι στρέφεται πρὸς τὸν ὑπουργὸ τῶν Στρατιωτικῶν. Ὅλοι μὲ τεταμένα τὰ νεῦρα περιμένουν μιὰ ζωηρὴ σκηνή. Δὲν συμβαίνει ὅμως ἀπολύτως τίποτε. Ὁ πρόεδρος τῆς Δημοκρατίας ὁμιλεῖ ἡσυχώτατος.

—Αὐτὸ δὲν μπορεῖ νὰ εἶναι δυνατόν, κύριε ὑπουργέ. Θὰ πρόκειται μόνο γιὰ μερικὰ συντάγματα.

Ὁ Παινλεβὲ ξεύρει, ὅτι αὐτὴν τὴν στιγμὴ δὲν τοῦ ἐπιτρέπεται νὰ συγ-

καλύψη τὰ πράγματα. Ἀπαντᾶ λοιπὸν πρὸς τὸν πρόεδρο

—Ὄχι, κύριε πρόεδρε. Τὰ πράγματα εἶναι ὅπως τὰ λέγω ἐγώ. Δὲν στασιάζουν μερικὰ στρατιωτικὰ τμήματα. Στασιάζει τὸ στράτευμα.

—Μπορεῖτε νὰ μᾶς ἀναφέρετε λεπτομέρειες; ἐρωτᾶ ὁ πρωθυπουργὸς Ριμπώ.

—Ὁ στρατηγὸς Πεταίν, ἀπαντᾶ ὁ Παινλεβέ, ἀναφέρει ὅτι σὲ 16 σώματα στρατοῦ, δηλαδὴ σὲ 45 μεραρχίες ἐξερράγη ἡ στάσις. Σὲ 75 συντάγματα πεζικοῦ, σὲ 22 τάγματα κυνηγῶν, σὲ 12 συντάγματα πυροβολικοῦ, σὲ 2 ἀποικιακὰ σύνταγματα καὶ σὲ ἕνα σύνταγμα δραγώνων.

—Σὲ 22 τάγματα κυνηγῶν; φωνάζει ταραγμένος ὁ ὑπουργὸς τῶν Ἀποικιῶν Μαζινώ.

—Ναί, καὶ αὐτὸ εἶναι ἰδιαιτέρως λυπηρό, ἐπιβεβαιώνει ὁ Παινλεβέ. Ἡ στάσις μαίνεται τόσο στὰς ἐπιλέκτους μονάδας, ὅσο καὶ στὰ ἀμφιβόλου ποιότητος συντάγματα.

Νεκρικὴ σιγή. Τελικὰ λαμβάνει πάλι τὸν λόγο ὁ πρόεδρος Πουανκαρέ. Ἀνεκάλυψε τὸ πιὰ ἐπικίνδυνο σημεῖο τῆς ὅλης ὑποθέσεως.

—Δὲν θέλω νὰ γίνω μάντις κακῶν, λέγει, ἀλλ' ἂν οἱ Γερμανοὶ ἐνεργήσουν τώρα ἐπίθεσι, τί θὰ συμβῆ; Δὲν εἶναι μεγάλη ἡ ἀπόστασις ἀπὸ τὸ μέτωπο ὡς τὸ Παρίσι. Πόσες μεραρχίες ὑπάρχουν μεταξὺ Σουασὸν καὶ Παρισίων ἐπὶ τῶν ὁποίων ἠμποροῦμε νὰ βασιζώμεθα;

Ὁ ὑπουργὸς τῶν Στρατιωτικῶν ἀπαντᾶ ὕστερα ἀπὸ ἀρκετὴ σκέψι.

—Αὐτὴν τὴν στιγμὴ μεταξὺ Σουασὸν καὶ Παρισίων ὑπάρχουν μόνο δύο μεραρχίες ἐπὶ τῶν ὁποίων μποροῦμε νὰ ἔχωμε ἐμπιστοσύνη.

Δὲν ὑπάρχει ἀμφιβολία. Ἂν οἱ Γερμανοὶ ἐγνώριζαν περὶ τῆς στάσεως στὸν γαλλικὸ στρατὸ καὶ ἐνεργοῦσαν ἀμέσως ἐπίθεσι, τότε χωρὶς δυσκολία θὰ προωθοῦντο πρὸς τὸ Παρίσι καὶ θὰ κατέκλυζαν τὴν Γαλλία. Καὶ ἀποτελεῖ ἕνα ἀπὸ τὰ ἄλυτα προβλήματα τοῦ πρώτου παγκοσμίου πολέμου τὸ διατὶ τὸ γερμανικὸ γενικὸ ἀρχηγεῖο δὲν ἐξεμεταλλεύθη αὐτὴν τὴν εὐκαιρία.

Ἐπὶ κεφαλῆς τοῦ γερμανικοῦ στρατοῦ εὑρίσκεται τώρα ὁ Χίνδεμπουργ μὲ δεξὶ του χέρι, τὸν ἐπιτελάρχη του Λούδενδορφ. Εἶναι χαρακτηριστικὸ ὅτι στὰ ἀπομνημονεύματά του ὁ Λούδενδορφ ἀφιερώνει μόνο λίγες λέξεις γιὰ τὰ γεγονότα στὸν γαλλικὸ στρατὸ, ἐνῶ συνήθως δὲν εἶναι φειδωλὸς σὲ λεπτομερεῖς περιγραφές.

Λέγει λοιπὸν ὁ Λούδενδορφ;

"Αἱ ἀπώλειαι τῶν Γάλλων ἦσαν τόσο μεγάλαι, ὥστε εἶχε ἀρχίσει νὰ κλονίζεται τὸ ἠθικὸν τοῦ στρατοῦ καὶ συνέβησαν στάσεις, περὶ τῶν ὁποίων ὅμως ἦλθαν ὡς τ' αὐτιὰ μας μόνο σποραδικαὶ πληροφορίαι. Μόνο ἀργότερα ἀντελήφθημεν καθαρὰ τὶ συνέβαινε".

Ὅταν ὅμως ἀργότερα ὁ Λούδενδορφ ἀντελήφθη τὶ συνέβαινε, εἶχε χαθῆ πιὰ ἡ εὐκαιρία. Ἠμπορεῖ μάλιστα νὰ λεχθῆ χωρὶς φόβο διαψεύσεως, ὅτι ἡ ἀνωτάτη γερμανικὴ στρατιωτικὴ ἡγεσία παρεγνώρισε τὴν πραγματικὴ κατάστασι στὸν γαλλικὸ στρατό, παρὰ τὶς ἀξιόπιστες πληροφορίες ποὺ εἶχε. Ἂν ὁ Λούδενδορφ διατείνεται ὅτι ἀργότερα ἀντελήφθη τὶ συνέβαινε, τότε εἶδε τὰ πράγματα καθαρώτερα, ἄλλος ἀνώτατος διοικητὴς στὸ μέτωπο, Ὁ Γερμανὸς πράγματι διάδοχος Γουλιέλμος, ἀρχηγὸς ὁμάδος στρατιῶν

στὸ Σεμὲν Ντὲ Ντὰμ ὡμολόγησε τὸ 1921 τὰ ἑξῆς:

"Πολὺ ἐνωρὶς ἐπληροφορήθημεν ἀπὸ καταθέσεις αἰχμαλώτων καὶ ἀπὸ ἀναφορὰς πρακτόρων, ὅτι εἶχε κλονισθῆ σοβαρῶς τὸ ἠθικὸν στὸν γαλλικὸ στρατό. Ἐπροτείναμεν τότε στὴν ἀνωτάτη ἡγεσία νὰ ἐπιτεθῶμεν μὲ ὅλας τὰς διαθεσίμους ἐφεδρείας μας. Ἐπιστεύαμεν ὅτι θὰ κατορθώναμεν μὲ αὐτὸν τὸν τρόπον νὰ κάμωμεν μίαν μεγάλην διείσδυσιν πρὸς τὸ Παρίσι. Ἡ ἀνωτάτη ὅμως ἡγεσία εἶχε ἄλλα σχέδια καὶ ἀπέρριψε τὰς προτάσεις μας."

Τοπικαὶ γερμανικαὶ προωθήσεις συναντοῦν γαλλικὰς θέσεις αἱ ὁποῖαι συμπιέζονται σὰν σφουγγάρι. Σὲ ἕνα Γάλλο αἰχμάλωτο Γερμανοὶ ἀξιωματικοὶ εὑρίσκουν ἕνα ἡμερολόγιον στὸ ὁποῖον ἀναγράφονται τὰ ἑξῆς:

"Μεγάλαι ταραχαὶ στὴν 158 μεραρχία πεζικοῦ. Στρατιῶται τραγουδοῦν τὴν διεθνῆ, κόκκινες σημαῖες στὸ 329 σύνταγμα πεζικοῦ. Ὁ στρατηγὸς διατάσσει μιὰ προειδοποιητικὴ βολή. Ἕνας συνταγματάρχης περικυκλώνεται. Ἡ πέμπτη μεραρχία πεζικοῦ τοῦ 3ου Σώματος Στρατοῦ διατάσσεται νὰ ἐπιτεθῆ στὸ Σεμὲν Ντὲ Ντάμ. Τὸ 74ον καὶ τὸ 36ον σύνταγμα πεζικοῦ ἀρνοῦνται κατηγορηματικὰ νὰ ἐκτελέσουν τὴν διαταγή. Στάσις. Ἐπαναστατικὰ τραγούδια".

Ἕνα αἱματωμένο γράμμα ποὺ ἀνευρέθη στὴν τσέπη ἑνὸς Γάλλου στρατιώτου πεσόντος κατὰ τὴν συμπλοκὴ ἀποκαλύπτει τὰ ἑξῆς στὶς γερμανικὲς ὑπηρεσίες πληροφοριῶν:

"Στὸν σταθμὸ εἴχαμε 4.000 στασιαστάς. 80 στασιασταὶ μετεφέρθησαν χθὲς τὸ βράδυ στὸ Ὀρλεὰν γιὰ νὰ ἐκτελεσθοῦν σήμερα τὸ πρωῒ στὸ στρατόπεδο τοῦ Σερκό! 200 ἄλλοι στασιασταὶ ἐξετελέσθησαν τὴν Τετάρτη στὸ Σατὼ Τιερρύ".

Ὅλα αὐτὰ εἶναι ἐξαιρετικῶς σοβαρὰ καὶ ἀποδεικνύουν ὅτι ἡ κατάστασις στὸν γαλλικὸ στρατὸ δὲν εἶναι καθόλου καλή. Παραμένει ὅμως ἀναμφισβητήτως τὸ συμπέρασμα, ὅτι ἡ γερμανικὴ ἀνωτάτη στρατιωτικὴ ἡγεσία δὲν ἐξήγαγε τὰ ἀπαιτούμενα συμπεράσματα ἀπὸ αὐτὲς καὶ ἀπὸ ἄλλες παρόμοιες πληροφορίες.

Στὴν θάλασσα ὁ Πουανκαρέ.

Ἡ ἀναταραχὴ στὴν Γαλλία ἐπεξετάθη ἀπὸ πολλοῦ ἀπὸ τὸ στράτευμα στὸ ἄμαχο πληθυσμό. Ἕνα ἑκατομμύριο ἐργάται ἀπεργοῦν. Στὴν λεωφόρο Μπεσσιὲρ στὸ Παρίσι μαινόμενο πλῆθος θέλει νὰ ἐπιτεθῆ ἐναντίον ἑνὸς στρατῶνος, οἱ Τονκινέζοι ὅμως πυροβοληταί, ποὺ φρουροῦν ἐκεῖ ἀνοίγουν πῦρ μὲ τὰ μυδραλλιοβόλα των. Μερικοὶ ἀπὸ τοὺς διαδηλωτὰς πίπτουν στὸ λιθόστρωτο τῆς λεωφόρου ποὺ βάφεται μὲ τὸ αἷμα των.

—Στὸ Παρίσι οἱ κίτρινοι σκοτώνουν τὶς γυναῖκες μας!.. Ἀπὸ στόμα σὲ στόμα ἡ εἴδησις φθάνει ὡς τὰ χαρακώματα τοῦ μετώπου.

—Στὸ Παρίσι! Στὸ Παρίσι! Καταλάβετε τὸ κοινοβούλιο! Ρῖξτε τὸν Πουανκαρὲ καὶ ὅλους τοὺς ὑπουργοὺς στὴν θάλασσα!...

Μὲ κόπο προσπαθεῖ ὁ στρατάρχης Πεταὶν νὰ ἐπιβληθῆ ἐπὶ τῶν στασιαζόντων γαλλικῶν στρατευμάτων. Ξεύρει ὅτι χρῆσις τῆς βίας θὰ δυναμώση τὴν φλόγα τῆς ἐπαναστάσεως. Ἐκτὸς ὅμως αὐτοῦ μὲ τὶς δύο μόνο ἀσφαλεῖς μεραρχίες, ποὺ ἔχει δὲν μπορεῖ νὰ κάμη μεγάλα πράγματα. Προ-

σπαθεῖ λοιπὸν πρῶτα νὰ ἀποκαταστήση τὴν πειθαρχία στοὺς ἄνδρας του μὲ μιὰ προκήρυξη στὴν ὁποία ἐξηγεῖ σ' αὐτοὺς "γιατὶ πολεμοῦν". Καὶ λέγει:

"Μαχόμεθα γιατὶ θὰ ἦτο ἔγκλημα μὲ μιὰ ἐπονείδιστο ὑποχώρησι νὰ προδώσωμε τοὺς νεκροὺς μας καὶ τὰ παιδιὰ μας. Μαχόμεθα γιὰ νὰ ἀποκαταστήση ἡ εἰρήνη τὴν εὐημερία στὴν χώρα μας καὶ νὰ μᾶς λυτρώση ἀπὸ τὶς στερήσεις, αἱ ὁποῖαι στὴν περίπτωσι μιᾶς κακῆς δι' ἡμᾶς ἐκβάσεως τοῦ πολέμου, θὰ ἦσαν πολὺ χειρότεραι ἀπὸ ὅ,τι ὑποφέρουν τώρα οἱ ἰδικοί μας.

Αἱ ταραγμέναι ὅμως μᾶζαι δὲν πείθονται σὲ ἐπιχειρήματα καὶ σὲ ψυχροὺς συλλογισμούς. Ἕνα γεγονὸς στὴν ρωσσικὴ ταξιαρχία, ποὺ εὑρίσκεται ἐπὶ γαλλικοῦ ἐδάφους, δίδει στὸν Πεταὶν τὴν δυνατότητα νὰ ὁμιλήση ἄλλη γλῶσσα. Ὅταν καὶ ἐκεῖ ἐκδηλώνεται στάσις, μπορεῖ νὰ κτυπήση, χωρὶς καμμιὰ ἐπιφύλαξι.

"5000 στρατιῶται τῆς πρώτης ρωσσικῆς ταξιαρχίας ἀπεφάσισαν νὰ ἀπευθύνουν πρὸς ὅλους τὸ ἑξῆς μανιφέστον: Ἔτσι ἀρχίζει μία προκήρυξις τῶν συμμάχων τῶν Γάλλων:

"Οἱ Ρῶσσοι στρατιῶται, συνεχίζει ἡ προκήρυξις, ἐπωλήθησαν στὴν Γαλλία γιὰ νὰ πληρώσουν μὲ τὸ αἷμα των τὴν παροχὴ πολεμικοῦ ὑλικοῦ στὴν Ρωσσία. Ὁ Ρῶσσος στρατιώτης στὸ δυτικὸ μέτωπο δὲν θεωρεῖται ὡς ἄνθρωπος, ἀλλὰ ὡς ὑλικόν. Αἱ ὑπεύθυνοι ὑπηρεσίαι φέρονται πρὸς τοὺς τραυματίας καὶ τοὺς ἀσθενεῖς μας μὲ τὸν πιὸ ἐξοργιστικὸ τρόπο. Φέρονται πρὸς αὐτοὺς σὰν νὰ ἦσαν ἐγκληματίαι.

GOUVERNEMENT MILITAIRE DE PARIS

Armée de Paris,
Habitants de Paris,

Les Membres du Gouvernement de la République ont quitté Paris pour donner une impulsion nouvelle à la défense nationale.

J'ai reçu le mandat de défendre Paris contre l'envahisseur.

Ce mandat, je le remplirai jusqu'au bout.

GALLIÉNI

Ἡμηρεσία διαταγὴ τοῦ στρατιωτικοῦ Διοικητοῦ τῶν Παρισίων στρατηγοῦ Γκαλιενύ.

"Ὁ ρωσσικὸς λαὸς ποθεῖ τὴν εἰρήνη! Ἡ γαλλικὴ μπουρζουαζία ὅμως δὲν θέλει τὴν εἰρήνη, γιατὶ γι' αὐτὴν ὁ πόλεμος εἶναι ἐπιχείρησις. Ἡμεῖς οἱ Ρῶσσοι στρατιῶται πρέπει νὰ συνασπισθοῦμε καὶ νὰ ἀρνηθοῦμε νὰ μεταβοῦμε στὸ μέτωπο. Καμμιὰ δικαιολογία τῶν Ρώσσων προϊσταμένων μας καὶ τῶν Γάλλων στρατιωτικῶν ἡγετῶν δὲν εἶναι σὲ θέσι νὰ μᾶς ἀναγκάση νὰ ἀναθεωρήσωμε τὴν ἀπόφασί μας".

Τὸ ἔγγραφον αὐτὸ συνετάχθη ἀπὸ ἀριστοτεχνικὸ χέρι, λέγει, ὁ Οὐίνστων Τσῶρτσιλ, μόλις τὸ ἐδιάβασε.

—Δὲν θὰ δεχθῶμε πιὰ νὰ ὁδηγηθοῦμε στὸ σφαγεῖο.

—Δὲν θέλομε νὰ σαπίσωμε μέσα στὰ χαρακώματα!

—'Εκλέξατε συμβούλια έργατών!

'Απέναντι τών Ρώσσων αύτών στρατιωτών, ό Πεταίν δέν έχει πιά ά-νάγκη νά περιορισθή σέ προκηρύξεις γραμμένες μέ πατρικό καί φιλικό ΰ-φος. Μπορεί τώρα νά μεταχειρισθή τό μέσον, πού είναι πλησιέστερον πρός τό άξίωμά του: Μπορεί νά προσφύγη στήν βία. Ταχέως συγκεντρω-θέντα τμήματα έμπίστου πυροβολικού καταλαμβάνουν θέσεις.

Καί έπί τρεΐς ήμέρας οί Γάλλοι πυροβοληταί ρίπτουν άνω τών 500 ό-βίδων στά ξύλινα παραπήγματα τού στρατοπέδου τών Ρώσσων. Έτσι ά-πό τήν στέγη του καταβιβάζεται ΰστερα η κόκκινη σημαία καί άντικαθί-σταται άπό μιά λευκή.

Ξαφνικά οί Γάλλοι στρατιωτικοί ήγέται έχουν μία εύτυχή έμπνευσι. 'Αντιλαμβάνονται ότι δέν πρέπει νά δυσφημήσουν τόν στρατό. 'Ωθούν λοιπόν στό προσκήνιο ένα άλλο έχθρό: Τούς λιποτάκτας, τά κουρασμένα άπό τόν πόλεμο στοιχεΐα. Τούς συνδικαλιστάς, Γερμανούς πράκτορας, Ρώσ-σους ύπονομευτάς τού καθεστώτος καί είρηνοφίλους. Καί λέγουν τώρα οί Γάλλοι στρατιωτικοί: Δέν ώδήγησε τούς στρατιώτας στήν έξέγερσί των ή μεγαλομανία τών πολιτικών ή τά σφάλματα τών στρατηγών, άλλά μία χούφτα άπάτριδων έπεχείρησε νά έμπήξη τό έγχείριδιο τού δολοφόνου στά νώτα τού ένδόξου γαλλικού στρατού.

Μετά δύο έτη αί ΐδιαι κατηγορίαι θά διατυπωθούν καί στήν Γερμανία. Καί έδώ ή άλήθεια είναι τελείως διάφορος.

'Ο στρατηγός Μαίτρ, διοικητής τής 6ης γαλλικής στρατιάς λέγει στόν βουλευτή 'Ανρί Γκαλλί: "Είναι δυστυχώς άλήθεια ότι τώρα άποδίδουν τούς καρπούς των άναρχικαί καί άντιγαλλικαί συνωμοσίαι". 'Η ρωσσική έπανάστασις, αί έπίσημοι άνακοινώσεις γιά τά συμβούλια τών έργατών καί τών στρατιωτών, έφούσκωσαν τά μυαλά τής μάζης. Γιατί δέν άντιδρού-με έναντίον αύτών τών διαλυτικών τάσεων;"

'Ο Πεταίν υίοθετεί ό ίδιος ένα ύπόμνημα, στό όποίον τονίζονται τά έξής: "'Η είρηνιστική προπαγάνδα έπολλαπλασιάσθη. 'Από ένός έτους καί πλέον φθάνουν μέχρι τού στρατού διάφορα έντυπα καί έφημερίδες πού προπαγανδίζουν ύπέρ τής είρήνης. Τά έντυπα αύτά προέρχονται άπό τήν ένωσι τής έκ νέου άποκαταστάσεως τών διεθνών σχέσεων, άπό τό σωμα-τεΐον τών έργατών μετάλλου, άπό τό σωματεΐον τών δημοδιδασκάλων. Καί σπείρουν δυσπιστία καί άμφιβολία όσον άφορά τήν ύπόθεσι γιά τήν όποία μάχεται ό στρατιώτης".

Πρέπει νά ληφθούν, προσθέτει ό Πεταίν αύστηρά μέτρα έναντίον όλων πού κάμνουν είρηνιστική προπαγάνδα. Πρέπει νά άσκηθή έλεγχος έπί τού τύπου καί νά καταργηθή ό νόμος τού 'Απριλίου 1910, ό όποίος περιορί-ζει αίσθητώς τάς άρμοδιότητας τών στρατοδικείων.

Καί έτσι, ένώ άρχίζει ένα γενικό κυνηγητό έναντίον τών σοσιαλιστών, τών συνδικαλιστών, τών κομμουνιστών, τών είρηνιστών καί τών άναρ-χικών, συλλαμβάνουν σιωπηρά τά στρατοδικεΐα όλους τούς ύπόπτους στρατιώτας καί τούς τοποθετούν μπροστά στό έκτελεστικό άπόσπασμα.

Η στάσις ένός συνταγματάρχου.

'Ακόμη καί ένας φανατικός έθνικιστής, όπως ήτο ό Γάλλος ύπουργός

τῶν Στρατιωτικῶν Παινλεβέ, ὡμολόγησε ἀργότερα, ὅτι ὅλη αὐτὴ ἡ ἐκστρατεία δὲν ἀνταποκρίνεται στὴν πραγματικότητα.

Ὁ ἴδιος γράφει γιὰ τὰ στασιαστικὰ κινήματα:

"Κυρία αἰτία των εἶναι ἡ κόπωσις ἀπὸ τὰ τρία ἔτη τοῦ πολέμου, αἱ μεγάλαι ἀπώλειαι καὶ πρὸ παντὸς ἡ ἀπογοήτευσις γιὰ τὰ πραγματικῶς καταθλιπτικὰ ἀποτελέσματα τῶν ἐπιχειρήσεων τοῦ 1917. Ὁμόφωνος ἀπάντησις τοῦ στρατεύματος ἦτο νὰ παύσῃ νὰ θυσιάζεται τοῦτο ἀσκόπως".

Ὁ βουλευτὴς Βικτὼρ Ὠγκανιέρ, ὡμολόγησε σὲ μιὰ μυστικὴ συνεδρίασι τοῦ κοινοβουλίου:

"Πρέπει νὰ ἔχωμεν πλήρη συνείδησιν ὅτι ἡ κόπωσις ἀπὸ τὸν πόλεμον ἦτο ἡ γενεσιουργὸς αἰτία τῶν τελευταίων ἐπεισοδίων. Δὲν συνήλθομεν ἐδῶ διὰ νὰ ἐξαπατήσωμεν ὁ ἕνας τὸν ἄλλον. Πρέπει νὰ ποῦμε καθαρὰ τὰ πράγματα: Στὴν Γαλλία ὑφίσταται γενικὴ πολεμικὴ κόπωσις καὶ μιὰ κίνησις ὑπὲρ τῆς εἰρήνης".

Ἕνας Γάλλος διοικητὴς συντάγματος λέγει:

"Ἔχω λευκανθῆ στὴν ὑπηρεσία τῆς πατρίδος. Ὑπηρέτησα τὴν Γαλλία ἀπὸ τῆς νεαρωτάτης ἡλικίας μου. Γι' αὐτὸ δὲν μπορῶ νὰ καταδικάσω τοὺς στρατιώτας μας. Ἐζητήθησαν πάρα πολλὰ ἀπὸ αὐτούς. Τοὺς ἐδόθησαν πολλὲς ὑποσχέσεις, ὀλίγες ὅμως ἀπὸ αὐτὲς ἐξεπληρώθησαν. Τώρα ἀκριβῶς ἔρχεται ἡ φυσικὴ ἀντίδρασις".

Ἀκόμη καὶ ὁ ἀδιάλλακτος ἐθνικῶν τάσεων βουλευτὴς Ἀμπὲλ Φερρὺ ὡμολόγησε στὸ Κοινοβούλιο:

"Ὁ καθεὶς ἀπὸ σᾶς εἶναι ἐν γνώσει τῆς ἐπικινδύνου ἠθικῆς κρίσεως, τὴν ὁποίαν διέρχεται αὐτὴν τὴν στιγμὴν ὁ γαλλικὸς στρατός. Ὁ Γάλλος στρατιώτης δὲν εἶναι ἔτσι ὅπως μᾶς τὸν παριστάνει ὁ τύπος. Εἶναι ἕνα δυστυχισμένο καὶ ἡρωϊκὸ ὄν, ποὺ ὑποφέρει, ποὺ ὑποφέρει πάρα πολὺ καὶ ποὺ αὐτὴν τὴν στιγμὴν διανύει μίαν περίοδο ψυχικῆς ἀναστατώσεως, τὴν ὁποίαν οὔτε μπορεῖτε κὰν νὰ φαντασθῆτε".

Κυριευθὲν Γερμανικὸ πυρ/κὸ κατὰ τὴν μάχη τοῦ Μάρνη.

Αἷμα τρέχει στὴν Γαλλία.

Καὶ αὐτὴ εἶναι ἡ ἀλήθεια.

Ἐν τῷ μεταξύ, χάρις στὸ κυνῆγι τῶν σοσιαλιστῶν, ὁ Πεταὶν κατορθώνει νὰ ἀσκήσῃ ἐκ νέου πλήρη ἔλεγχο ἐπὶ τῆς στρατιᾶς του. Σὲ μερικὲς μονάδες ἤκουσε ὁ ἴδιος τὰ διατυπωθέντα παράπονα. Ἐφρόντισε γιὰ καλυτέρα διατροφὴ—πρᾶγμα τὸ ὁποῖον ὕστερα ἀπὸ λίγο ἐξακολουθεῖ καὶ πάλι

νὰ χωλαινῃ. 'Απηγόρευσε ἐπίσης καὶ τὰ ασκοπα γυμνάσια, πρᾶγμα ποὺ ἐπίσης δὲν τηρεῖται ὕστερα ἀπὸ λίγο καιρό. Ἔχει καταστήσει ἐλαστικώτερο τὸν μηχανισμὸ τῆς χορηγήσεως ἀδειῶν. Εἶναι εὔκολο νὰ κλείσῃ καὶ πάλι τὴν στρόφιγγα ὅταν οἱ ἀξιωματικοὶ ἀποκτήσουν ἐκ νέου τὸν πλήρη ἔλεγχο ἐπὶ τῶν μονάδων του.

'Αλλὰ ὁ Πεταὶν δὲν μοιράζει πάντοῦ ζαχαρωτά. Δὲν ἦταν ματαία ἡ ἀπαίτησίς του "περὶ καταργήσεως τοῦ Νόμου τοῦ 'Απριλίου τοῦ 1916, ὁ ὁποῖος περιώρισε αἰσθητῶς τὰς ἁρμοδιότητας τῶν Στρατοδικείων".

Ὁ στρατηγὸς τοῦ ἱππικοῦ Ντυσὲν παραλαμβάνει ἀδιακρίτως ἀπὸ τὰς μονάδας ποὺ ἔχει ὑπὸ τὰς διαταγάς του στασιαστὰς καὶ ἀνυπότ τους στρατιώτας καὶ τοὺς ἐκτελεῖ μὲ τυμπανοκρουσίαν. 'Εκεῖ ὅπου τὰ Στρατοδικεῖα τηροῦν ἀκόμα τὰ προσχήματα, ἐκδίδονται 528 θανατικαὶ ἀποφάσεις, ὅπως ἀποκαλύπτει ὁ Γάλλος ἱστορικὸς τοῦ πολέμου Παλά. Ὁ ἀριθμὸς τῶν ἐκτελέσεων εἶναι κατὰ πολὺ μεγαλύτερος, δὲν κατέστη ὅμως ποτὲ ἐπισήμως γνωστός. 'Εντὸς ὀλίγου θὰ ἐμφανισθῆ ὁ Κλεμανσὼ ἐνώπιον τοῦ ἔθνους καὶ θὰ ἀναφωνήσῃ.

"'Αδυναμία σημαίνει συνενοχή! Ὅλοι οἱ ἔνοχοι θὰ παραπεμφθοῦν ἐνώπιον στρατοδικείου. Δὲν θὰ ἀνεχθῶμεν πλέον ἐκστρατείας ὑπὲρ τῆς εἰρήνης! Τὸ σύνθημά μας εἶναι: Πόλεμος καὶ τίποτε ἄλλο παρὰ πόλεμος".

Στὸ γραφεῖον τοῦ ὑπουργοῦ τῶν Στρατιωτικῶν Παινλεβὲ μαζεύονται φάκελλοι μὲ καταδίκας εἰς θάνατον. Στὸ καθένα ἀπὸ τὰ ἔγγραφα αὐτὰ πρέπει νὰ θέσῃ τὴν ὑπογραφή του γιὰ νὰ καταστῆ δυνατὸν νὰ ἐκτελεσθῆ ἡ ἀπόφασις. Καὶ ἂν δώσωμε πίστι στὰ ἀπομνημονεύματα τοῦ Παινλεβὲ ἐπέρασε πολλὲς ἄϋπνες νύκτες βασανιζόμενος ἀπὸ τύψεις συνειδήσεως ἕνεκα τῶν φακέλλων αὐτῶν.

Τὶ εἴδους ἄνθρωποι ἦσαν αὐτοὶ ποὺ ἔπρεπε νὰ ἐκτελεσθοῦν; Ἦσαν στρατιῶται μὲ ἀνωτάτας τιμητικὰς διακρίσεις ἐπὶ ἀνδρεία, ἔνδοξοι μαχηταὶ τοῦ Μάρνη, τοῦ Ὑπρ, τοῦ Βερδὲν καὶ τῆς Καμπανίας. Ναί, ἦσαν ἥρωες τοῦ Ἔθνους, ποὺ ἔγιναν τώρα "ἐπαναστατήσαντες ἥρωες" ὅπως τονίζεται σὲ μερικὲς καταδικαστικὲς ἀποφάσεις. Ὁ Παινλεβὲ ἀποφασίζει νὰ κυρώσῃ ὅλες τὶς ἀποφάσεις μὲ τὴν ὑπογραφή του.

"Αὐτοὶ οἱ ἄνθρωποι, λέγει, ἔπρεπε νὰ ἀποθάνουν, γιὰ νὰ μπορέσῃ ὁ στρατὸς νὰ συνεχίσῃ τὸν ἀγῶνα".

Αἷμα τρέχει στὴν Γαλλία. Μέσα στὸ αἷμα πνίγεται ἡ ἐπιθυμία τῶν στρατιωτῶν γιὰ εἰρήνη καὶ δίκαιο. Ὅπως πάντα, μένει τὸ ξῖφος ὅταν βγῆ μιὰ φορὰ ἀπὸ τὴν θήκη του. Δὲν ὑπάρχει ἄλλη λύσις. Ἢ ἔπρεπε νὰ συνεχισθῆ ὁ πόλεμος ἢ νὰ γίνῃ παράδοσις τῶν ὅπλων καὶ νὰ ἐπιτραπῆ στοὺς Γερμανοὺς νὰ καθυποτάξουν τὴν χώρα.

Ἡ ἐκτέλεσις ἑνὸς νεαροῦ.

Αἷμα τρέχει στὴν Γαλλία. Τρόμος καταλαμβάνει τὸ στράτευμα. Τρόμος καταλαμβάνει τὸν λαό. Αὐτὴ εἶναι ἡ εὐγνωμοσύνη τῆς Πατρίδος; Ὁ βουλευτὴς Πὼλ Μενιὲ προκαλεῖ στὸ κοινοβούλιο ἕνα δραματικὸ ἐπεισόδιο.

"Ὑπῆρχε, λέγει, ἕνας πτωχὸς νέος ὁ ὁποῖος ἐπέρασε τὴν νεότητά του

στὸ Μαρφονταίν, κοντὰ στὰ σύνορα. Ὅταν ἄρχισε ὁ πόλεμος εἶχε μιὰ τρομερὰ περιπέτεια. Εἶδε τὸν πατέρα τὸν ἀδελφὸ καὶ τὴν ἀδελφή του νὰ ἐκτελοῦνται ἀπὸ τοὺς Γερμανούς. Κατώρθωσε νὰ σωθῆ τὸν Αὔγουστο τοῦ 1914. Ἦταν τότε μόλις 17 ἐτῶν. Κατετάγη ἐθελοντὴς διὰ νὰ ἐκδικηθῆ τὸν θάνατο τῶν ἰδικῶν του. Ἐπολέμησε τρία χρόνια. Καὶ ὕστερα ὑπὸ τὸ κράτος μιᾶς οἱασδήποτε ψυχικῆς καταστάσεως ἔλαβε μέρος στὴν στάσι τοῦ 109ου Συντάγματος καὶ κατεδικάσθη εἰς θάνατον.

Ὁ βουλευτὴς ἐσιώπησε μερικὲς στιγμές. Στρέφεται πρὸς τὰ ὑπουργικὰ ἑδώλια ὅπου κάθεται ὁ Παινλεβὲ καὶ λέγει ἐν μέσῳ νεκρικῆς σιγῆς:

— Ἡ ἀπόφασις αὐτὴ ἐξετελέσθη.

Ὁ Παινλεβὲ ἔχει ἤδη σηκωθῆ.

"Ὁ μικρὸς Λεφέβρ; λέγει, μὲ ἕνα μελαγχολικὸ χαμόγελο. Μοῦ ὑπενθυμίζετε ὧρες ποὺ δὲν θὰ ξεχάσω σὲ ὅλη μου τὴν ζωή! Εἶδα αὐτὸ τὸ παιδὶ μὲ τὰ μάτια τῆς συνειδήσεως μου. Ἦταν 19 ἐτῶν. Ἐδιάβασα τὰ πιστοποιητικὰ τῆς διαγωγῆς του. Ἐπολέμησε μὲ γενναιότητα. Συνελήφθη ὅμως γιατὶ ἠπείλησε μὲ τὸ ὅπλο του τὸν διοικητὴ τοῦ Συντάγματος.

— Ὡς τὴν τελευταία στιγμὴ συνεζητοῦσα μὲ τὸν Πεταὶν γιὰ νὰ ἐπιτύχω χάρι γιὰ τὸν καταδικασθέντα. Στὶς τρεῖς τὸ πρωῒ σηκώθηκα ἐξύπνησα τὸν ἀρχιστράτηγο καὶ ἐπεχείρησα καὶ πάλι ματαίως νὰ ἐπιτύχω χάριν. Οἱ ἀξιωματικοὶ μὲ ἐβεβαίωσαν ὅτι ἂν τέτοιες πράξεις δὲν τιμωρηθοῦν μὲ τὴν πιὸ μεγάλη αὐστηρότητα δὲν ἀναλαμβάνουν πιὰ εὐθύνη γιὰ τὴν τήρησι τῆς πειθαρχίας. Ὁ δεκανεὺς Λεφέβρ ἔπρεπε ν' ἐκτελεσθῆ.

"Σιδηρὰ πυγμὴ σὲ βελουδένια γάντια", ἔτσι ὀνομάζει τὴν μέθοδο του ὁ ἴδιος ὁ Πεταίν.

Μόνο ὅταν τὰ ἐργατικὰ συνδικᾶτα ἀπειλοῦν μὲ γενικὴ ἀπεργία, ἀναθεωροῦνται μερικαὶ καταδικαστικαὶ ἀποφάσεις. Ἡ κυβέρνησις ἀποφασίζει νὰ χορηγήση μυστικὰ χάριν σὲ δύο χιλιάδας καταδικασθέντας καὶ μὲ τὴν ἴδια μυστικότητα νὰ τοὺς μεταφέρη στὰ κάτεργα τῶν ὑπερποντίων γαλλικῶν ἀποικιῶν. Μυστικά, γιὰ νὰ μὴ γεννηθῆ στὸ στράτευμα ἡ ἐντύπωσις τῆς ἀδυναμίας. Μυστικὰ γιατὶ οἱ στρατιῶται πρέπει νὰ πιστεύουν ὅτι οἱ στασιασταὶ ἐξετελέσθησαν πραγματικά.

Τὰ δρακόντεια αὐτὰ μέτρα ἦσαν ἀληθινὰ ἀποτελεσματικά. Ἕνα μῆνα μετὰ τὴν ἐφαρμογή των ἡ στάσις κατεπνίγη. Συντάγματα ποὺ χθὲς ἐστασίασαν ἐπιτίθενται τώρα καὶ πάλι κατὰ τῶν γερμανικῶν θέσεων περιφρονοῦντα τὸν θάνατο. Καὶ ἔτσι συνεχίζεται ἡ φυγὴ πρὸς τὰ ἐμπρὸς ὅπως τὴν χαρακτηρίζει ὁ ψυχολόγος Σὰρλ Μπωδουέν.

Ἡ κατάστασις στὸν γερμανικὸ στρατό.

Ἀνήσυχος ἦλθε στὸ Παρίσι ὁ βρετανὸς πρωθυπουργὸς Λόϋδ Τζώρτζ γιὰ νὰ ἐμπνεύση ἐκ νέου θάρρος, ὅπως λέγει στὰ ἀπομνημονεύματά του στὸν σύμμαχό του, ὁ ὁποῖος ἐκλονίζετο σοβαρά. Λόγω τῶν στασιαστικῶν κινημάτων στὶς γαλλικὲς μονάδες ἡ Μεγάλη Βρεττανία διέτρεχε τὸν κίνδυνο νὰ κρατήση μόνη της τὸ μέτωπον.

Μερικὲς ἑβδομάδες ἐνωρίτερα τὸ ἐκστρατευτικὸ σῶμα τοῦ σὲρ Νταγ-

κλας Χάϊγκ έχασε μπροστὰ στὸ 'Αρρὰς πολλοὺς ἄνδρας. 'Ο Λόϋδ Τζώρτζ ὅμως λέγει διὰ τοῦ διερμηνέως του στοὺς Γάλλους συνομιλητάς του:

"Κατὰ τὴν γνώμην μου πρὸ τῆς καταστάσεως αὐτῆς δὲν ὑπάρχει τόσο γιὰ τὴν Γαλλία ὅσο καὶ γιὰ τὴν Μεγάλη Βρεταννία ἄλλη ἐκλογὴ παρὰ νὰ συνεχίσουν νὰ κτυποῦν τὸν ἐξηντλημένον ἤδη ἀντίπαλον ἕως ὅτου νὰ θραυσθῇ ἡ ἀντίστασίς του"

'Ο πόλεμος συνεχίζεται καὶ ὁ Λόϋδ Τζώρτζ εἶχε σταθμίση ὀρθὰ τὰ πράγματα, ὅταν ἔλεγε ὅτι καὶ ὁ γερμανικὸς στρατὸς εἶναι πολὺ κουρασμένος. Μπορεῖ μάλιστα νὰ διαταθῇ κανεὶς ὅτι ἡ Γερμανία εὑρίσκετο στὸ χεῖλος τοῦ κρημνοῦ καὶ ὅτι ἐσώθη τότε ἀπὸ τὴν πλήρη κατάρρευσι χάρις σὲ δυὸ ἐξωτερικὰ γεγονότα:

α) Τὰ στασιαστικὰ κινήματα στὸν γαλλικὸ στρατὸ ἠλάττωσαν τὴν πολεμικὴ δραστηριότητα στὸ δυτικὸ μέτωπο καὶ ἐπέτρεψαν στὰ γερμανικὰ στρατεύματα νὰ ξεκουρασθοῦν.

β) 'Η ρωσσικὴ ἐπανάστασις ἔθεσε τελείως ἀπροόπτως τέρμα στὸν καταστρεπτικὸ γιὰ τοὺς Γερμανοὺς διμέτωπο πόλεμο καὶ ἔδωσε κάποια εὐχέρεια κινήσεως στὴν γερμανικὴ στρατιωτικὴ ἡγεσία.

Καὶ ὁ ἴδιος ἀκόμη ὁ Λούδενδορφ πιστοποιεῖ στὰ ἀπομνημονεύματά του, ὅτι ἡ Γερμανία εὑρίσκετο τότε σὲ πραγματικὰ κρίσιμο θέσι.

"Δὲν μπορῶ, λέγει, νὰ μὴ ἀναλογισθῶ πῶς θὰ ἐξελίσσετο δι' ἡμᾶς ἡ κατάστασις ἂν οἱ Ρῶσσοι ἐπετίθεντο τὸν 'Απρίλιον ἢ τὸν Μάϊον τοῦ 1917 καὶ εἶχαν ἔστω καὶ μικρὲς ἐπιτυχίες.

"Δὲν ξεύρω πῶς ἡ ἀνωτάτη γερμανικὴ στρατιωτικὴ ἡγεσία θὰ κατώρθωνε τότε νὰ γίνῃ κυρία τῆς καταστάσεως. Τὸν 'Απρίλιο καὶ τὸν Μάϊο τοῦ 1917 μόνο ἡ ρωσσικὴ ἐπανάστασις μᾶς ἐπροφύλαξε ἀπὸ μεγάλα δεινά".

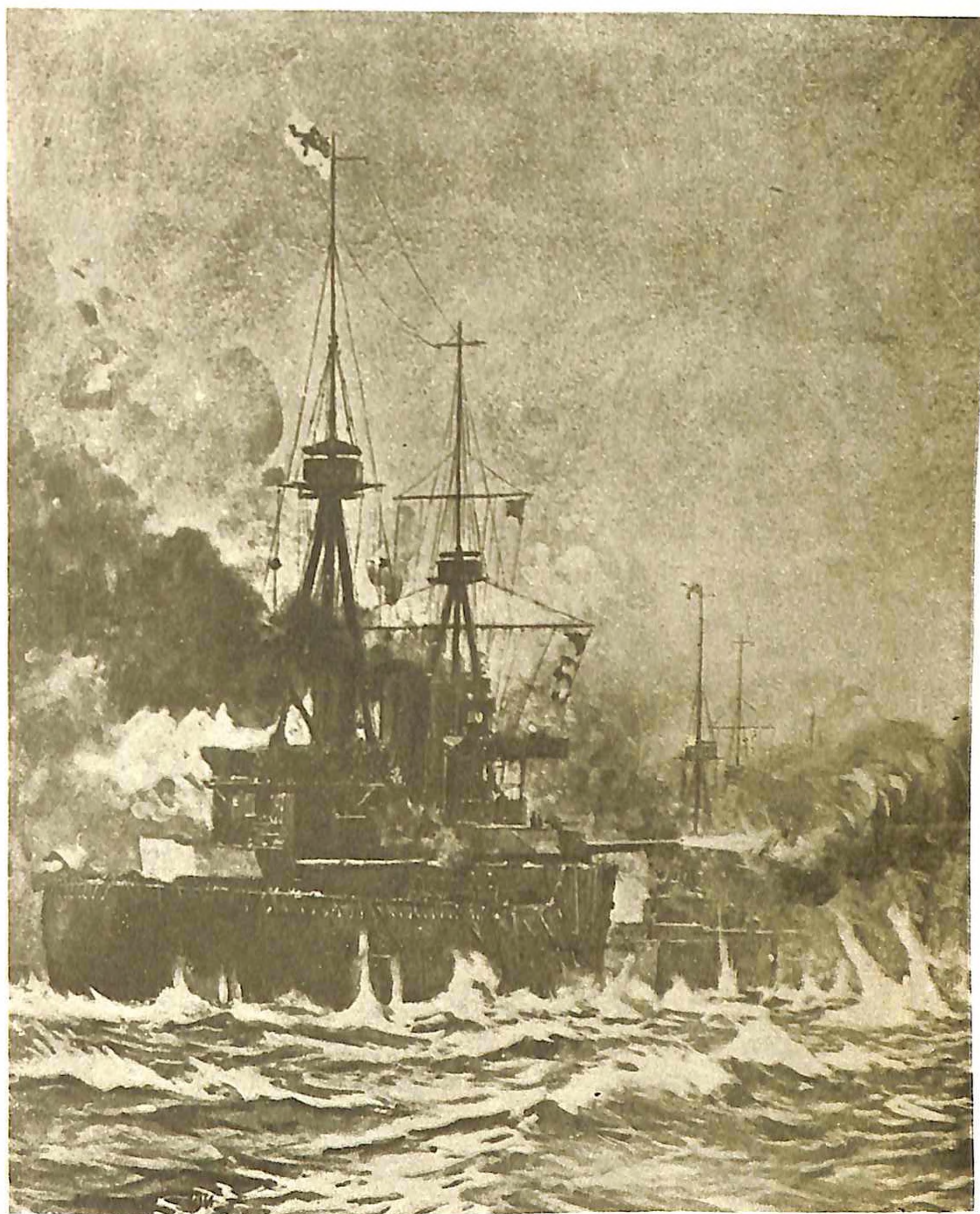
Όλη τὴν Εὐρώπη βαρύνει ἡ καταθλιπτικὴ ἀτμόσφαιρα τῆς ἐξαντλήσεως. Τὸ πρόβλημα δὲν εἶναι πιὰ ποῖος θὰ νικήσῃ, ἀλλὰ ποιὸς θὰ εἶναι ἐκεῖνος ποὺ πρῶτος θὰ καταρρεύσῃ. Καὶ αὐτὸς ἀκόμη ὁ 'Αμερικανὸς ναύαρχος Σὶμς τηλεγραφεῖ ἀνήσυχος στὴν Οὐάσιγκων:

"Αὐτὴν τὴν στιγμὴν μοῦ φαίνεται ὅτι ἀρχίζομεν νὰ χάνωμε τὸν πόλεμο".

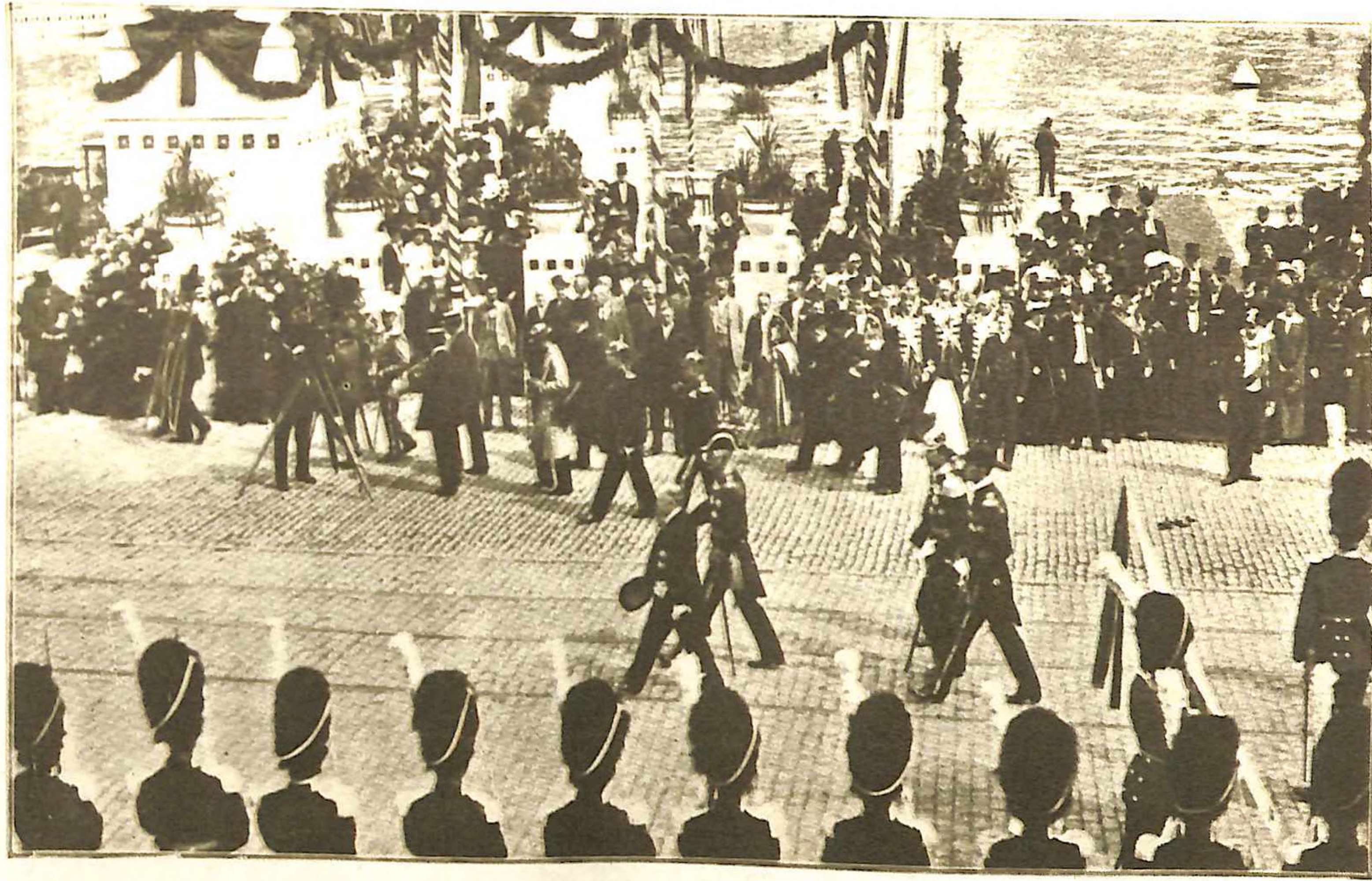
"Ο πόλεμος εἶχε διαρκέση σχεδὸν τρία ἔτη, γράφει ὁ Οὐΐνστων Τσῶρτσιλ. Καὶ ἀπὸ τὰ δύο μέρη ἐκτὸς ἀπὸ τοὺς κινδύνους τῆς πολεμικῆς ἀναμετρήσεως ἐμφανίζονται καὶ ἄλλαι ἀπειλαί. 'Η Ρωσσία ἔπεσε θῦμα τῶν νέων κινδύνων αὐτῶν. 'Η Αὐστρία εὑρίσκετο ἐν διαλύσει. 'Η Τουρκία καὶ οἱ Βούλγαροι ἔδειχναν σημεῖα ἐξαντλήσεως. 'Η Γαλλία εὑρίσκετο σὲ μιὰ κατάστασι σχεδὸν ἀπελπιστικὴ καὶ σ' αὐτὴν ἀκόμη τὴν σταθερὰ Μεγάλη Βρεταννία ἀρχίζουν οἱ ἄνθρωποι νὰ ἐξετάζουν ὑπὸ ἄλλο πρῖσμα τὴν κατάστασι".

Στὴν συμμαχικὴ πλευρὰ ἐπικρατεῖ μία ἠθικὴ στὴν Γερμανικὴ ἐκτὸς αὐτῆς καὶ μία ὑλικὴ κρίσις.

Μὲ 500.000 χιλιόγραμμα δυναμίτιδος— εἶναι ἡ μεγαλυτέρα ἀνατίναξις ἐδάφους ποὺ μνημονεύει ἡ ἱστορία—ἀρχίζει ὁ στρατάρχης Χάϊγκ τὴν ἐπίθεσί του στὴν Φλάνδρα. Μὲ τὴν πρώτη κροῦσι ἐπιφέρει στοὺς γερμανοὺς ἀπώλειες 30.000 ἀνδρῶν. Αὐτὸς ὁ ἴδιος κατὰ τοὺς τέσσαρας ἐπομένους μῆνας θὰ θυσιάσῃ 300.000 ἄνδρας. 'Ακόμη μία φορὰ τίθεται σὲ κίνησι ἡ

Η ναυμαχία τῆς Ἑλιγολάνδης.

Ὑποδοχὴ στὴ Στοκχόλμη τοῦ Γάλλου προέδρου Πουανκαρὲ κατὰ τὴν ἐπιστροφή του ἀπὸ τὴν Ρωσσία.

τρομερὰ μηχανὴ τοῦ θανάτου.

Σήμερα ἔχομε σχεδὸν συνηθίσει σὲ καταστροφὲς συνεπεία ἀτομικῶν βομβῶν. Αἱ ἀπὸ ἀέρος ἐπιθέσεις τοῦ δευτέρου παγκοσμίου πολέμου καὶ ἡ προσδοκία ἑνὸς τρίτου ἔχουν σκληρύνει τὴν ἀνθρωπότητα. Οἱ στρατιῶται ὅμως τοῦ πρώτου παγκοσμίου πολέμου ἦσαν ὑποχρεωμένοι χωρὶς κανένα προηγούμενο παράδειγμα καὶ χωρὶς καμμία προπαρασκευὴ νὰ ὑποστοῦν τὴν ἐξέλιξι τῆς τεχνικῆς.

Τὸ μυδραλλιοβόλο , ἡ τελειοποιημένη χειροβομβίς,τὸ βαρὺ πυροβολικὸ τοῦ τύπου τῆς χονδρῆς Μπέρτας, ἐδημιούργησαν τὸ 1914, ἕνα πόλεμο ποὺ δὲν ἔχει τίποτε τὸ κοινὸ μὲ τοὺς προηγουμένους του. Στὴν μάχη δὲν κυριαρχοῦν πιὰ μόνο ἡ πεῖρα τοῦ μαχητοῦ καὶ τὸ θάρρος, ἀλλὰ αἱ μηχαναί, αἱ τεχνικαὶ καὶ ἐπιστημονικαὶ ἐξελίξεις. Ἡ χημεία ἔστειλε στὰ πεδία τῶν μαχῶν νέες ἐκρηκτικὲς ὕλες καὶ θανατηφόρα ἀέρια. Γιὰ πρώτη φορὰ στὴν ἱστορία ἐπάνω ἀπὸ τὰ κεφάλια τῶν στρατιωτῶν πετοῦν μηχανικοὶ δράκοντες ποὺ ξερνοῦν φωτιὰ καὶ ποὺ ἐγκαινιάζουν μιὰ νέα ἐποχὴ στὴν ἀεροπορία. Γιὰ πρώτη φορὰ ἀπὸ τὶς λησμονημένες ἡμέρες τῶν πολεμικῶν ἐλεφάντων τοῦ Ἀννίβα ἄτρωτα τέρατα διασχίζουν τὰ πολεμικὰ πεδία. Εἶναι οἱ πρόγονοι τῶν σημερινῶν ἁρμάτων μάχης.

Θὰ μπορέση ἄραγε ὁ ἄνθρωπος νὰ ἀντιστῇ στὸν ἀγῶνα κατὰ τῶν μηχανικῶν αὐτῶν Τιτάνων;Τὸ 1918 τὰ νοσοκομεῖα ὁλοκλήρου τοῦ κόσμου φιλοξενοῦν δέκα χιλιάδες τρεμόντων νευροπαθῶν, ποὺ προέρχονται ἀπὸ τὴν κόλασι τῶν μηχανῶν τοῦ Δυτικοῦ Μετώπου; Πίσω ἀπὸ τοὺς τοίχους τῶν φρενοκομείων κρύπτουν τὰ διάφορα κράτη τὰ ζῶντα ἀπορρίμματα τῶν πεδίων τῶν μαχῶν: Ἀνθρώπους ποὺ ἔχασαν τὸ λογικὸν των.

Τὰ στασιαστικὰ κινήματα στὸν γαλλικὸ στρατό, ἡ ἐπανάστασις στὴν Γερμανία ἔχουν τὰ βαθύτερα αἴτια των στὴν ἠθικὴ κατάπτωσι τοῦ ἀνθρώπου ἀπὸ τὴν πολεμικὴ τεχνική.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ III

ΤΟ ΝΕΟ ΠΟΛΕΜΙΚΟ ΟΠΛΟ

Ἔκπληξις κατὰ τὴν αὐγή.

Εἶναι ἡ 15η Σεπτεμβρίου 1916 ὅταν γιὰ πρώτη φορὰ ἀπὸ τὸν πέπλο τῆς αὐγῆς ἀναδύεται μιὰ νέα πολεμικὴ μηχανή, ἕνα παράξενο τέρας κατὰ τοῦ ὁποίου ἀποδεικνύονται ἀνίσχυροι αἱ χειροβομβῖδες καὶ τὰ πυρὰ τῶν μυδραλλιοβόλων. Παραλύουν ἀπὸ τὴν φρίκη οἱ γερμανοὶ ἀγωνισταὶ τοῦ μετώπου. Ὕστερα ἀπὸ τὸ καταιγιστικὸ πῦρ τοῦ πυροβολικοῦ ἐπερίμεναν μιὰ βρεταννικὴ ἐπίθεσι. Ἀλλὰ νὰ ἀντὶ αὐτῆς ἕρπουν μὲ τρομερὸ θόρυβο

ἐνῶ βάλλουν συνεχῶς κινούμενα φρούρια, περνοῦν ἐπάνω ἀπὸ τρύπες καὶ χαρακώματα, καταρρίπτουν ἀδιαπέραστα ἐμπόδια συρματοπλεγμάτων.

Ὑπὸ τὴν ἐπήρεια ἀκόμη τοῦ καταπληκτικοῦ αὐτοῦ γεγονότος γράφει ὁ Γερμανὸς πολεμικὸς ἀνταποκριτὴς Ντάμμερτ στὴν ἐφημερίδα του στὴν Γερμανία :

"Ὅταν οἱ Γερμανοὶ φρουροὶ τῶν χαρακωμάτων ἐβγῆκαν τὴν αὐγὴ τῆς 15ης Σεπτεμβρίου ἀπὸ τὶς τρῦπες των γιὰ νὰ ἰδοῦν τὶ κάμνουν οἱ Ἄγγλοι, ἐπάγωσε τὸ αἷμα στὶς φλέβες των. Ἐπάνω στοὺς ἀγροὺς τῶν κρατήρων προχωροῦσαν ἕρποντα δύο μυστηριώδη τέρατα. Προχωροῦσαν σιγά, πηδῶντα, κλονιζόμενα, ἀλλὰ προχωροῦσαν. Δὲν ὑπῆρχε ἐμπόδιο γι' αὐτά. Θὰ ἔλεγε κανεὶς ὅτι τὰ ὠθοῦσε μιὰ ὑπερφυσικὴ δύναμις. Τὰ πυρὰ τῶν μυδραλλιοβόλων καὶ αἱ χειροβομβῖδες μας δὲν εἶχαν ἐπάνω των κανένα ἀποτέλεσμα.

Ἔτσι κατώρθωσαν χωρὶς κανένα κόπο νὰ καταστρέψουν τὰ πληρώματα τῶν προκεχωρημένων χαρακωμάτων. Ἐπέρασαν, ὕστερα, ἐπάνω ἀπὸ τὴν πρώτη γερμανικὴ γραμμὴ καὶ ἐσταμάτησαν στὸ χωριὸ Φλέρς. Ἀφοῦ τὰ ἔφθασε τὸ ἀγγλικὸ πεζικὸ καὶ κατέλαβε τὸ χωριὸ συνέχισαν τὴν πορεία τῶν ἐπὶ τῆς ὁδοῦ Λινιὺ—Τελλουά".

Ἕνας Βρεταννὸς ἀεροπόρος ποὺ παρηκολούθησε τὴν ἐπίθεσι ἀναφέρει στὸ ἀρχηγεῖο τῆς τρίτης βρεταννικῆς στρατιᾶς.

"Διὰ τῆς ὁδοῦ τοῦ Φλέρς προχωρεῖ ξερνώντας φωτιὰ τὸ ἄτρωτο τέρας ἀκολουθούμενο ἀπὸ πολλὲς ὁμάδες πεζικοῦ".

Πίσω ὅμως ἀπὸ τὸ χωριὸ ἕνας ἀπὸ τοὺς χαλυβδίνους αὐτοὺς ἐλέφαντας τίθεται ἐκτὸς μάχης ἀπὸ ἕνα γερμανικὸ τηλεβόλο.

"Τὸ πλήρωμά του ἐκάη κατὰ τὴν ἔκρηξι τῆς βενζίνης, συνεχίζει ὁ πολεμικὸς ἀνταποκριτὴς Ντάμμερτ. Ἕνας μηχανικὸς ποὺ εὑρίσκετο ἔξω ἀπὸ αὐτὸ συνελήφθη αἰχμάλωτος".

Ἔτσι αἱ γερμανικαὶ ὑπηρεσίαι πληροφοροῦνται ἀπὸ τὴν πρώτη ἡμέρα τὰ μυστικὰ τοῦ νέου αὐτοῦ πολεμικοῦ ὅπλου. Ἐξετάζουν τὰ διαλυθέντα ἀπὸ τὴν ἔκρηξι τμήματά του. Ἔχει στὰ πλευρὰ του θώρακα πλάτους 2½ ἑκατοστομέτρων καὶ εἶναι ἐφοδιασμένο μὲ περιστρεφομένους πυργίσκους, ποὺ μοιάζουν μὲ φωλιὲς χελιδονιῶν. Μπορεῖ νὰ κινηθῆ ἐπὶ μαλακοῦ ἐδάφους μὲ ταχύτητα 2 ἕως 5 χιλιομέτρων τὴν ὥρα. Ἕνας κινητὴρ βενζίνης δυνάμεως 100 ἵππων ἐξασφαλίζει τὴν προώθησί του. Τὸ κλειστὸ ὄχημα φωτίζεται μέσα μὲ ἠλεκτρικὸ φῶς. Ἕνα περισκόπιο καὶ πολλὰ πρίσματα διευκολύνουν τὸν ὁδηγὸ νὰ εὑρίσκη τὸν δρόμο του. Τὸ βάρος τοῦ ὀχήματος εἶναι τόσο τεράστιο ὥστε ἕνα σιδηροδρομικὸ βαγόνι κατέρρευσε κάτω ἀπὸ αὐτό. Τὰ τέρατα αὐτὰ μεταφέρουν πολεμοφόδια, διατροφὴ γιὰ πολλὲς μέρες καὶ ἕνα κλουβὶ μὲ ταξιδιωτικὲς περιστερές.

Ἀπὸ τὴν γερμανικὴ αὐτὴ περιγραφὴ ἠμπορεῖ κανεὶς νὰ ἀντιληφθῆ τὸν θαυμασμὸ γιὰ τὸν μηχανικὸ κολοσσό.

Οἱ βρεταννοὶ ἐπέτυχαν ἀπολύτως στὸν αἰφνιδιασμό των. Ἡ γερμανικὴ κατασκοπεία δὲν εἶχε οὔτε τὴν παραμικρὰ εἴδησι γιὰ τὴν κατασκευὴ τοῦ νέου αὐτοῦ πολεμικοῦ ὅπλου. Μονομιᾶς κλονίζεται σοβαρώτατα τὸ βασικὸ σύστημα τῶν γερμανικῶν γραμμῶν ἀμύνης—χαρακώματα—συρματοπλέγματα—φωλεαὶ μυδραλλιοβόλων.

Παρ' ὅλον τοῦτο καὶ τὰ χαλύβδινα αὐτὰ τέρατα δὲν κατώρθωσαν νὰ διασπάσουν καὶ νὰ ἀνατρέψουν τὸ γερμανικὸ μέτωπο, γιατὶ ἁπλούστατα δὲν ὑπῆρχαν ἀρκετὰ ἀπὸ αὐτὰ κατὰ τὴν πρώτη στιγμὴ τοῦ αἰφνιδιασμοῦ. Ὅταν ἀργότερα ἀπὸ τὰ ἐργοστάσια ἀπεστάλησαν στὸ μέτωπο ἑκατοντάδες καὶ χιλιάδες τῶν ὀχημάτων αὐτῶν, οἱ Γερμανοὶ ἦσαν ἤδη προετοιμασμένοι. Εἶχαν κατασκευάση καὶ αὐτοὶ ἕνα παρόμοιο ὅπλο.

Γι' αὐτὸν ἀκριβῶς τὸν λόγο ἠσκήθη σφοδρὰ κριτικὴ ἀπὸ τοὺς ἱστορικοὺς κατὰ τῆς βρετανικῆς στρατιωτικῆς ἡγεσίας. Ἔπρεπε νὰ περιμένη μέχρι τῆς κατασκευῆς ἀρκετῶν ἁρμάτων μάχης καὶ τότε νὰ ἐνεργήση μιὰ μεγάλη ἐπίθεσι;

Αὐτὴ ἀκριβῶς ἦταν καὶ ἡ γνώμη τοῦ ἐφευρέτου τοῦ νέου του ὅπλου, τοῦ κατόπιν ὑποστρατήγου σὲρ Ἔρνεστ Ντούνλοπ Σουΐνταν. Σὲ ἕνα ὑπόμνημα του τὸ ὁποῖον κατ' ἀρχὰς ἄνευ ἀποτελέσματος, ὑπέβαλε στὶς ἁρμόδιες ὑπηρεσίες τοῦ ὑπουργείου τῶν Στρατιωτικῶν λέγει ὁ Σουΐνταν κατηγορηματικῶς: "διὰ νὰ ἐξασφαλισθῆ τὸ στοιχεῖον τοῦ αἰφνιδιασμοῦ πρέπει αἱ μηχαναὶ αὐταὶ νὰ κατασκευασθοῦν μὲ πᾶσα μυστικότητα. Περὶ τῆς ὑπάρξεώς των δὲν πρέπει ἀπολύτως τίποτε νὰ γνωσθῆ πρὶν νὰ καταστῆ δυνατὴ ἡ χρησιμοποίησις ἐπαρκοῦς ἀριθμοῦ ἐξ αὐτῶν. Μὲ κανένα τρόπον δὲν πρέπει νὰ ἐνεργηθοῦν δοκιμαστικαὶ ἐπιθέσεις σὲ μικρὰ κλίμακα. Γιατὶ θὰ εἶχαν ὡς ἀποτέλεσμα νὰ χαθῆ κάθε δυνατότης πραγματικῆς ἀποφασιστικῆς ἐπιτυχίας".

Οἱ Αὐστριακοὶ εἰρωνεύονται τὸ νέο ὅπλο

Τὸ νέο ὅπλο ποὺ χαρακτηρίζεται ἀπὸ τὸν ἐφευρέτη του "καταστροφεὺς μυδραλλιοβόλων" διὰ τὴν κατὰ μέτωπον ἐπίθεσιν κατὰ ἐχθρικῶν θέσεων χάνεται κατ' ἀρχὰς μέσα στὰ χρονοντούλαπα τῆς γραφειοκρατίας.

Ἀνεφοδιασμὸς χαρακωμάτων μὲ ὀβίδες.

Εἶναι ζήτημα μόνο ἂν θὰ μπορέση καὶ πότε θὰ μπορέση νὰ ἀνέλθη καὶ πάλι στὴν ἐπιφάνεια γιατὶ καὶ στὰ χρηματοκιβώτια ἄλλων ὑπουργείων τῶν στρατιωτικῶν κοιμοῦνται τὴν ἴδια ἐποχὴ παρόμοια παράξενα σχέδια. Καὶ παντοῦ οἱ στρατηγοί, στοὺς ὁποίους παραπέμπονται τὰ σχέδια αὐτὰ πρὸς μελέτην τὰ χαρακτηρίζουν ὡς ἀποκυήματα τρελλῶν ἐφευρετῶν.

Μεταξὺ αὐτῶν συγκαταλέγονται καὶ τὰ σχέδια τοῦ αὐστριακοῦ ὑπολοχαγοῦ Γκύντερ Μπούρ-

τσυν. "Ἀνοησία" γράφει στὸ περιθώριο τῆς αἰτήσεως τὸ ἔτος 1911, ἕνας ταγματάρχης τοῦ αὐστρουγγρικοῦ ὑπουργείου τῶν Στρατιωτικῶν. Ἕνα ἔτος ἀργότερα τὸ 1912, τὸ ἔγγραφον ἐπέρασε ἀπὸ ὅλες τὶς ὑπηρεσίες καὶ τελικὰ ἐξετιμήθη ὡς ἑξῆς:

"Ἐν συμπεράσματι δύναται νὰ λεχθῆ ὅτι ἡ πρότασις τοῦ ὑπολοχαγοῦ Μπούρτσυν εἶναι τελείως ἄνευ ἀξίας. Εἶναι τεχνικῶς ἀνεφάρμοστος, εἶναι ἀποκύημα φαντασίας".

Στὸ Βερολῖνον ὅπου ἀπευθύνεται τώρα ὁ Μπούρτσυν δὲν κρίνονται ἐπιεικέστερα τὰ σχέδιά του. Ἔτσι τὸ σχέδιον λησμονεῖται καὶ μόνον τὸ ὑπ' ἀρ. 252815 γερμανικὸν δίπλωμα εὑρεσιτεχνίας ἐξαγγέλλει: "Σχέδιον κατασκευῆς ἑνὸς θωρακισμένου ἅρματος καταλλήλου δι'ἰδίας δυνάμεως νὰ κινῆται ὄχι μόνον ἐπὶ τῶν ὁδῶν ἀλλὰ καὶ ἐπὶ ἀνωμάλου ἐδάφους μὲ ἐρπυστῆρας διὰ τὴν μετατόπισίν του, αἱ ὁποῖαι τοῦ ἐπιτρέπουν νὰ ὑπερπηδᾶ καὶ πλατείας τάφρους".

Ἐπὶ τοῦ θέματος αὐτοῦ φαίνεται ὅτι ἐπεκράτησε πλήρης τύφλωσις καὶ ἀπὸ τὰ δύο τὰ μέρη.

Μόνον τὸν Ὀκτώβριο τοῦ 1914 θυμήθηκε ὁ Σουΐνταν τὴν ἐφεύρεσί του. Ἀπὸ πολὺν καιρὸ ὑπηρετεῖ ὡς ἀξιωματικὸς στὴν Γαλλία καὶ σκέπτεται συνεχῶς πῶς ὁ πόλεμος τῶν θέσεων ἠμπορεῖ νὰ μεταβληθῆ σὲ πόλεμο κινήσεων.

Ὅταν ὁ Σουίνταν ἐκθέτει μὲ μεγάλη προσοχὴ τὰς σκέψεις του στὸ Λονδῖνον, πληροφορεῖται ὅτι τὸ τμῆμα μεταφορῶν τοῦ ὑπουργείου τῶν Στρατιωτικῶν παρήγγειλε στὰς Ἡνωμένας Πολιτείας μερικὰ ὀχήματα μὲ ἐρπυστρίας ποὺ λέγονται "Κατερπιλλάρ".

"Ἐνεκρίθη ἡ πίστωσις" λέγουν στὸν Σουίνταν. Ἡ αἴτησις ἔχει ὑποβληθῆ ἀπὸ τὸ 1909".

Μὲ τὸ νέο ὄχημα πρόκειται νὰ μεταφερθῆ οἰκοδομικὸ ὑλικό. Γιὰ τὸν Σουΐνταν ὅμως εἶναι ἀπολύτως ἀπαραίτητο τὰ ὀχήματα αὐτὰ νὰ χρησιμοποιηθοῦν γιὰ ἄλλους σκοπούς. Ὁ Σουΐνταν θέλει τώρα νὰ προωθήση μὲ κάθε τρόπο τὴν ἀρχικὴ ἰδέα του. Ἀπευθύνεται στὸν ὑπουργὸ τῶν Στρατιωτικῶν Κίτσενερ, ὁ ὁποῖος τοῦ λέγει καθαρὰ καὶ παστρικά, ὅτι τέτοιες φαντασιοπληξίες δὲν εἶναι ἄξιες καμμιᾶς προσοχῆς.

Ἕνας φίλος τοῦ Σουΐνταν στὴν γραμματεία τῆς ἐπιτροπῆς ἐπὶ τῆς ἐθνικῆς ἀμύνης, ὁ πλοίαρχος Χάνκεϋ ἐγχειρίζει στὸν πρωθυπουργὸ Ἄσκουϊθ ἕνα ὑπόμνημα στὸ ὁποῖον ἐπὶ λέξει ἀναγράφονται τὰ ἑξῆς:

"Τὰ ὀχήματα τῶν ὁποίων προτείνεται ἡ κατασκευὴ εἶναι ἄτρωτα ἀπὸ τὰς σφαίρας τῶν ὅπλων καὶ τῶν μυδραλλιοβόλων. Κινοῦνται μὲ βενζίνην καὶ οἱ τροχοὶ των εἶναι ἐφοδιασμένοι μὲ ἐρπυστρίας, ποὺ ἐπιτρέπουν τὴν μετατόπισιν καὶ ἐπὶ τελείως ἀνωμάλου ἐδάφους. Ὁ χῶρος εἰς τὸν ὁποῖον μένει τὸ πλήρωμα θὰ εἶναι θωρακισμένος καὶ ἐφοδιασμένος μὲ ἕνα μυδραλλιοβόλον. Ἡ τακτικὴ ἀποστολὴ τοῦ νέου αὐτοῦ ὅπλου συνίσταται κυρίως εἰς τὸ νὰ ἐξουδετερώνη διὰ τοῦ βάρους του τὰ συρματοπλέγματα, εἰς τὸ νὰ καλύπτη κάπως τὸ προωθούμενον πεζικὸν καὶ εἰς τὸ νὰ ὑποστηρίζη τὴν ἐπίθεσι μὲ πυρὰ μυδραλλιοβόλων.

Δὲν γίνεται καὶ πάλιν τίποτε.

Ὁ Σουΐνταν στρέφεται πρὸς τὸν ναύαρχον Ὀττλέϋ, ἕνα γνωστό του

διευθυντὴ τοῦ οἴκου Ἄρμστρογκ, τοῦ μεγάλου αὐτοῦ ἐξοπλιστικοῦ οἴκου "Τοῦ ἐξέθεσα, λέγει, λεπτομερῶς τὰ σχέδιά μου. Ὁ Ὀττλέϋ μὲ ἄκουσε μὲ προσοχή. Εἶχα τὴν ἐντύπωσι ὅτι συνεφώνησε μὲ τὰς ἀπόψεις μου. Δυστυχῶς καὶ πάλι δὲν ἔγινε τίποτε".

Τὸ τμῆμα μηχανικοῦ τοῦ Γενικοῦ Ἀρχηγείου στὸ ὁποῖον ἀπευθύνεται ὁ Σουΐνταν τοῦ δίδει τὴν ἑξῆς ἀπάντησι :

"Θὰ δεχθῶμεν νὰ ἀσχοληθῶμεν τότε μόνο μὲ τὴν ὑπόθεσιν ἂν ἀπὸ τὸ βασίλειον τῆς φαντασίας κατέλθωμεν εἰς τὴν περιοχὴν τῆς νηφαλιότητος".

Ὁ Σουΐνταν ἐνθυμεῖται ὅτι ὑπάρχει στὸ Γενικὸ Ἀρχηγεῖο καὶ ἕνα τμῆμα ἐφευρέσεων. Καὶ ἐκεῖ χάνεται τὸ ὑπόμνημά του μέσα στὸν ὠκεανὸ τῶν διαφόρων ἐγγράφων.

Μόνο ἕνα τυχαῖο περιστατικὸ μεταβάλλει τὴν κατάστασι. Τὸ ὑπόμνημα τοῦ Χάνκεϋ στὸν πρωθυπουργὸ Ἄσκουϊθ φθάνει μιὰ μέρα στὸ γραφεῖο τοῦ ὑπουργοῦ τῶν Ναυτικῶν Οὐΐνστων Τσῶρτσιλ. Ὁ ἴδιος ὁ Τσῶρτσιλ ἀσχολεῖται μὲ τὴν ἰδέα ἑνὸς "πλοίου τῆς ξηρᾶς" τὸ ὁποῖον θὰ ἠμποροῦσε νὰ χρησιμοποιηθῆ καὶ ἀπὸ τὸν στρατόν.

Στὸ μυαλὸ τοῦ μεγαλοφυοῦς αὐτοῦ ἀνδρός, τὸ πλοῖον τῆς ξηρᾶς καὶ "ὁ καταστροφεὺς τῶν μυδραλλιοβόλων" ἑνοῦνται ἀμέσως καὶ ἀποτελοῦν μιὰ νέα ἔννοια. Καὶ ἀπὸ αὐτὴν τὴν στιγμὴν καὶ μὲ ἀπόλυτον μυστικότητα ἀρχίζει ἡ περιπετειώδης ἱστορία τῆς γενέσεως τοῦ νέου ὅπλου.

Τὸ ἐξαιρετικὸ μυαλὸ τοῦ Τσῶρτσιλ ἐργάζεται

Ὅταν κατὰ τὸ τέλος τοῦ 1916 τὰ πρῶτα βρεταννικὰ τὰνκς σὰν προκατακλυσμιαῖοι δράκοντες ἐπετέθησαν κατὰ τῶν γερμανικῶν θέσεων καὶ τὰς ἀνέτρεψαν, εἶχαν ἤδη ὕστερα ἀπὸ ἀγῶνα διαρκείας δύο ἐτῶν, ὑπερνικήσει τὸ μεγαλύτερο ἐμπόδιο γιὰ τὴν σταδιοδρομία των: Τὴν γραφειοκρατία. Ζηλότυποι ὑπηρεσίαι καὶ σχολαστικοὶ καὶ στενοκέφαλοι στρατηγοὶ εἶχαν συνεργασθῆ γιὰ νὰ πνίξουν τὴν νέα ἰδέα ὅσον τὸ δυνατὸν πιὸ ἀποτελεσματικά.

Κατὰ πᾶσαν πιθανότητα τὰ πράγματα δὲν θὰ κατέληγαν ποτὲ στὴν κατασκευὴ ἁρμάτων μάχης ἂν ὁ Τσῶρτσιλ, ὡς ὑπουργὸς τῶν Ναυτικῶν δὲν εἶχε κάποια ἁρμοδιότητα καὶ μὲ τὰ ζητήματα τῆς ἀεροπορίας.

Τὸ τότε συσταθὲν σῶμα τῶν ἀεροπόρων, τὸ ὁποῖον ἐχαρακτηρίζετο ἀπὸ τὸν στρατὸ τῆς ξηρᾶς ὡς γελοῖο παιχνιδάκι, εἶχε ὑπαχθῆ στὸ Ναυαρχεῖο γιατὶ δὲν ἤθελε νὰ ἀναλάβη τὴν ἁρμοδιότητα ἐπ' αὐτοῦ καμμία ἄλλη ὑπηρεσία. Ὡς δικαιολογία τῆς ὑπαγωγῆς ἐφέρετο τὸ γεγονὸς ὅτι οἱ ἀεροπόροι ἢ ἀεροναῦται εἶχαν κάποια σχέσι μὲ τὰ πλοῖα καὶ ἠσχολοῦντο καὶ μὲ τὴν καταπολέμησι τῶν γερμανικῶν ἀεροπλάνων. Μερικὰ ἀεροπλάνα τοῦ βρεταννικοῦ πολεμικοῦ ναυτικοῦ, εἶχαν στρατωνισθῆ καὶ ἐπὶ γαλλικοῦ ἐδάφους πρὸς μεγάλην δυσφορίαν τῶν κατὰ ξηρὰν δυνάμεων. Ἀπὸ ἐκεῖ τὰ ἀεροπλάνα αὐτὰ θὰ ἐπετοῦσαν πίσω ἀπὸ τὸ γερμανικὸ μέτωπο καὶ θὰ ἔρριπταν βόμβες στὰ ὑπόστεγα τῶν Τσέππελιν καὶ στὰ ἀγκυροβόλια των.

Τί θὰ συνέβαινε ὅμως ἂν παρουσιάζετο ἕνα ἔφιππο γερμανικὸ ἀνιχνευτικὸ ἀπόσπασμα καὶ ἐπετίθετο κατὰ τῶν βρεταννικῶν ἀεροπορικῶν βάσε-

ων; Ὁ Τσῶρτσιλ εἶχε πληροφορηθῆ μὲ μεγάλη ἀνησυχία ὅτι Γερμανοὶ Οὐλάνοι ἐνεφανίζοντο παντοῦ ὅπου οὔτε κἂν ἀνεμένετο ἡ ἐμφάνισίς των. Καὶ συνέλαβε ἀμέσως τὴν μεγαλοφυᾶ ἰδέα νὰ ἀντιμετωπίση τὸ ἐχθρικὸ ἱππικὸ μὲ αὐτοκίνητα προστατευόμενα ἀπὸ μεταλλικὲς πλᾶκες.

Ἡ μέθοδος ἀπεδείχθη ἐπιτυχὴς κατὰ τὴν πρώτη ἐφαρμογή της. Ὁ Τσῶρτσιλ διατάσσει λοιπὸν ἀμέσως τὴν ἀγορὰ ὅλων τῶν διαθεσίμων αὐτοκινήτων Ρὸλλς Ρόϋς καὶ τὰ ἐπενδύει μὲ χαλύβδινες πλάκες. Ἔτσι ἀριστοκρατικὰ καὶ ἀρχαιοπρεπῆ αὐτοκίνητα, τὰ ὁποῖα χθὲς μόλις ἐστόλιζαν τοὺς δρόμους τοῦ Λονδίνου, τρέχουν τώρα—εἶναι τὰ πρῶτα τεθωρακισμένα αὐτοκίνητα—ἐπάνω στοὺς δρόμους τῆς βελγικῆς ὑπαίθρου.

Ἡ ἐξέλιξις τοῦ πολέμου θέτει ὅμως τελεία καὶ παῦλα σ' αὐτὸ τὸ πείραμα. Οἱ Γερμανοὶ ἀνοίγουν μικρὰ χανδάκια στοὺς δρόμους. Τὸ ἱππικόν των ἠμπορεῖ νὰ τὰ ὑπερπηδήση χωρὶς δυσκολία, ἐνῶ οἱ τροχοὶ τῶν θωρακισμένων αὐτοκινήτων μπλέκονται σ' αὐτὰ καὶ δὲν μποροῦν νὰ ἀπαγκιστρωθοῦν. Ἀμέσως ὕστερα, καὶ ἀκριβῶς κατὰ τὴν ἐποχὴ ποὺ ὁ Τσῶρτσιλ ἔχει ἑτοιμάσει μιὰ ὁλόκληρη μοῖρα τέτοιων αὐτοκινήτων, τὸν πόλεμο τῶν κινήσεων τοῦ 1914 διαδέχεται τὸ σύστημα τῶν μονίμων χαρακωμάτων. Δὲν ὑπάρχουν πιὰ βατοὶ δρόμοι.

Καταδικασμένα σὲ ἀδράνεια μένουν τὰ μετασκευασθέντα αὐτοκίνητα Ρὸλλς Ρόϋς, κατὰ μῆκος τῆς ἀκτῆς. Μὲ δυσφορία τὰ φρουροῦν καὶ τὰ συντηροῦν πεζοναῦται καὶ σὲ ὅλες τὶς μονάδες τοῦ βρεταννικοῦ ἐκστρατευτικοῦ σώματος γίνεται λόγος γιὰ τὸ "Τσῖρκο τῆς Δουνκέρκης".

Νέα Σχέδια.

Ὁ Τσῶρτσιλ ὅμως ἀσχολεῖται μὲ τὴν περαιτέρω μελέτην τοῦ προβλήματος. Δὲν εἶναι ἀπὸ τοὺς ἀνθρώπους, ποὺ συνθηκολογοῦν εὔκολα μπροστὰ στὶς δυσχέρειες ποὺ ἀντιμετωπίζουν. Ἡ πρώτη του σκέψις εἶναι νὰ ἐφοδιάση τὰ θωρακισμένα αὐτοκίνητα μὲ ὑλικὸ κατασκευῆς γεφυρῶν. Ἡ ἰδέα ὅμως αὐτὴ δὲν ἠμπορεῖ πιὰ νὰ ἀσκήση καμμιὰ ἐπίδρασι στὸν πόλεμο τῶν θέσεων ὁ ὁποῖος διεθάγεται ἀπὸ τὴν Φλάνδρα ὡς τὰ ἐλβετικὰ σύνορα.

Ἡ συμμαχικὴ στρατιωτικὴ ἡγεσία δὲν γνωρίζει τὴν ἐποχὴ ἐκείνη κανένα μέσον μὲ τὸ ὁποῖον θὰ καταστῆ δυνατὸν νὰ τεθῆ καὶ πάλιν εἰς κίνησιν τὸ μέτωπον. Καὶ ἐπὶ ὁλόκληρα ἔτη ὠθεῖ τοὺς στρατιώτας της κατὰ τοῦ γερμανικοῦ ἀμυντικοῦ συστήματος, ἄν καὶ εἶναι πασίγνωστον ὅτι αὐτὸ δὲν ἐξυπηρετεῖ κανένα πρακτικὸ σκοπό.

Γαλλικὴ ἀντεπίθεσις στὸ Ντουωμόν.

Παράξενα σχέδια διαφόρων εἰδῶν συλλαμβάνονται κατὰ τὸ πρῶτον

ἥμισυ τοῦ ἔτους 1915 καὶ ἀπορρίπτονται μετὰ πολλῶν ἐπαίνων. Ὁ Τσῶρτσιλ ἐπιμένει στὴν ἰδέα του τῆς κατασκευῆς ἑνὸς πλοίου ἢ ἑνὸς εὐδρόμου τῆς ξηρᾶς. Τὸν ἀπασχολεῖ κυρίως τὸ σχέδιον ἑνὸς ταγματάρχου Χεθέριγκτον. Πρόκειται γιὰ ἕνα φανταστικὸ ὄχημα μὲ τρεῖς τεραστίους τροχούς. Προχώματα καὶ χαρακώματα δὲν θὰ ἀποτελοῦσαν πιὰ ἐμπόδιο γιὰ τοὺς τροχοὺς ποὺ θὰ εἶχαν τὸ ὕψος ἑνὸς σπιτιοῦ. Γενικὰ τὸ ὄχημα θὰ εἶχε τὸ μέγεθος τοῦ "Κρυστὰλ—Παλὰς" τοῦ Λονδίνου.

Ἀμέσως ὅμως γίνεται φανερό, ὅτι γιὰ τὸ γερμανικὸ πυροβολικὸ δὲν θὰ ὑπῆρχαν καλύτεροι στόχοι ἀπὸ αὐτὰ τὰ κινούμενα φρούρια ποὺ εἶχαν ὕψος 15 μέτρων. Ἐκτὸς τούτου καὶ οἱ μηχανικοὶ ἐδήλωσαν ὅτι δὲν ἦσαν εἰς θέσιν νὰ κατασκευάσουν τέτοιους γίγαντας.

Ὁ Τσῶρτσιλ ὅμως δὲν ἀποθαρρύνεται. Σκέπτεται ἂν δὲν θὰ ἦτο δυνατὸν νὰ ἐφοδιασθοῦν τὰ θωρακισμένα αὐτοκίνητα μὲ μιὰ φορητὴ γέφυρα. Πρὸ ἑνὸς ἐμποδίου τὰ αὐτοκίνητα θὰ κατέβαζαν τὴν γέφυρα των ὕστερα θὰ τὴν ἐφόρτωναν πάλι ἐπάνω των.

Σ' αὐτὸ τὸ στάδιο εὑρίσκοντο αἱ σκέψεις τοῦ Τσῶρτσιλ ὅταν φθάνει στὸ γραφεῖο του τὸ ὑπόμνημα τοῦ συνταγματάρχου Μωρὶς Χάνκεϋ. Σύμφωνα μὲ τὶς σκέψεις τοῦ φίλου του Σουίνταν ὁ Χάνκεϋ προτείνει τὴν κατασκευὴ ἑνὸς ὀχήματος μὲ ἑρπυστρίας. Τὸ ἀμερικανικὸ ὄχημα Κατερπιλλὰρ θὰ χρησιμεύση ὡς πρότυπον.

Ὁ Τσῶρτσιλ ἠλεκτρίζεται κυριολεκτικὰ ἀπὸ τὸ ὑπόμνημα τοῦ Χάνκεϋ. Ἀπευθύνεται ἀμέσως μὲ ἕνα γράμμα του πρὸς τὸν πρωθυπουργὸ Ἄσκουϊθ.

"Παραδέχομαι, ἀπολύτως γράφει, τὰς ἀπόψεις τοῦ συνταγματάρχου Χάνκεϋ. Εἶναι ἐκπληκτικὸν τὸ ὅτι ὁ ἀρχιστράτηγος καὶ τὸ ὑπουργεῖον τῶν Στρατιωτικῶν παρηκολούθησαν τὸν ἐπὶ τρεῖς περίπου μῆνας διαρκοῦντα πόλεμον θέσεων χωρὶς νὰ ἀσχοληθοῦν μὲ τὰς ἰδιαιτέρας του συνθήκας. Τὸ σύστημα τῶν ἑρπυστριῶν θὰ ἐπιτρέψη τὴν ὑπερπήδησιν τῶν χαρακωμάτων καὶ τὰ συρματοπλέγματα θὰ καταστραφοῦν ἀπὸ τὸ βάρος τῆς μηχανῆς. Σαράντα ἕως πενῆντα ἀπὸ αὐτὰς τὰς μηχανὰς ἂν κατασκευασθοῦν μὲ κάθε μυστικότητα καὶ ἀποσταλοῦν εἰς τὸ μέτωπον θὰ ἠμποροῦσαν ἀσφαλῶς νὰ εἰσδύσουν στὰ ἐχθρικὰ χαρακώματα καὶ νὰ ἐξουδετερώσουν κάθε ἐμπόδιον".

Ὁ πρωθυπουργὸς Ἄσκουϊθ στέλλει τὸ γράμμα τοῦ Τσῶρτσιλ, στὸν ὑπουργὸ τῶν Στρατιωτικῶν Κίτσενερ ὁ ὁποῖος μετὰ δύο μῆνες, ἀπαντᾶ τὰ ἑξῆς:

"Εἶμαι τῆς γνώμης, ὅτι τὸ σχέδιον δὲν ὑπόσχεται κατὰ πᾶσαν πιθανότητα καμμίαν ἐπιτυχίαν, διότι πρῶτον θὰ παρέλθη πολὺς καιρὸς μέχρι νὰ καταρτισθοῦν τὰ σχέδια καὶ νὰ κατασκευασθῇ ἐπαρκὴς ἀριθμὸς τοιούτων μηχανῶν. Ἐκτὸς τούτου, λόγω τοῦ μεγάλου βάρους των, αἱ μηχαναὶ αὐταὶ εἶναι εὐπρόσβλητοι ἀπὸ τὰ πυρὰ τοῦ πυροβολικοῦ καὶ ἡ μετακίνησις των εἶναι δύσκολος ἐπὶ τοῦ ἐδάφους τοῦ ὑποστηριζομένου ὑπὸ τοῦ ἐχθροῦ".

Μὲ αὐτὴν τὴν γνωμάτευσιν τοῦ βρεταννικοῦ ὑπουργείου τῶν Στρατιωτικῶν φαίνεται ὅτι θάπτεται ὁριστικὰ ὅλη ἡ ὑπόθεσις.

Ἐν τῷ μεταξὺ ναυαγεῖ τελείως ἡ ἄλλη ἰδέα τοῦ Τσῶρτσιλ, τῆς κατα-

σκευῆς ὀχήματος μὲ αὐτόματη γέφυρα. Ἕνα δοκιμαστικὸ ὄχημα δὲν κατώρθωσε νὰ περάση μιὰ μικρὴ τάφρο καὶ ἀμέσως ἀκυρώθηκε ἡ παραγγελία γιὰ τὴν κατασκευὴ τριάντα τέτοιων αὐτοκινήτων.

Ὁ Τσῶρτσιλ ἐπιμένει.

Ὁ Τσῶρτσιλ ὅμως ἐξακολουθεῖ νὰ ἐπιμένη. Ἐνῶ ἀναγκάζεται νὰ μείνη στὸ κρεβάτι συνεπεία μιᾶς ἐλαφρᾶς ἀσθενείας, δέχεται τὸν προϊστάμενον τῶν κατασκευῶν τοῦ στόλου σὲρ Εὐστάθιο Τέννεσον Ντ' Ἔϊνκουρτ καὶ τοῦ προτείνει νὰ συνεργασθῆ στὴν ἐκπόνησι τῶν σχεδίων ἑνὸς εὐδρόμου τῆς "ξηρᾶς". Καὶ πάλι ἔρχεται στὴν ἐπιφάνεια ὁ τρίτροχος γίγας τοῦ ταγματάρχου Χεθέριγκτον, ἐν συνδυασμῷ μὲ τὸ ὑπόμνημα τοῦ Χάνκεϋ καὶ τὰ σχέδια τοῦ Σουΐνταν.

Ἀργὰ—ἀργὰ ὁ μηχανισμὸς τίθεται εἰς κίνησιν. Ὁ Τέννεσον καταρτίζει τὰ σχέδια ἑνὸς ὀχήματος μὲ τροχούς, μικροτέρους ἀπὸ τὸ τέρας τοῦ Χεθέριγκτον. Σχεδιάζει ἐπίσης καὶ ἕνα ὄχημα σύμφωνα μὲ τὶς ἀπόψεις τοῦ Σουΐνταν. Μία νέα ὑπηρεσία, ἡ ὑπηρεσία τῶν "εὐδρόμων τῆς ξηρᾶς" γίνεται τὸ κύτταρον ἑνὸς νέου ὅπλου ποὺ μεταβάλει ἀργότερα τὴν ὄψι δύο παγκοσμίων πολέμων.

Καὶ ἀκολουθοῦν μερικὰ κωμικὰ ἐπεισόδια, ποὺ ἀπὸ πρώτης ἀρχῆς φαίνονται ἀπίστευτα. Ἡ νέα αὐτὴ ὑπηρεσία προσπαθεῖ ματαίως νὰ πληροφορηθῆ ἀπὸ τὰς ὑπηρεσίας τοῦ κατὰ ξηρὰν στρατοῦ ποίους ὅρους πρέπει νὰ πληροῦν αἱ σχεδιαζόμεναι πολεμικοὶ μηχαναὶ γιὰ νὰ ἀνταποκριθοῦν στὴν ἀποστολή των. Ποῖον πλάτος ἔχουν π.χ. τὰ γερμανικὰ χαρακώματα ποὺ πρέπει νὰ ὑπερπηδηθοῦν; Οἱ συνάδελφοι τοῦ στρατοῦ ἀρνοῦνται νὰ παράσχουν κάθε πληροφορία.

Γιὰ νὰ πληροφορηθῆ ἀκριβῶς τὰ πράγματα ὁ Τσῶρτσιλ, ἀποστέλλει στὴν Γαλλία τρεῖς ἀξιωματικοὺς τῆς ἰδικῆς του ὑπηρεσίας. Ἔχουν τὴν ἐντολὴ νὰ ἐπισκεφθοῦν τὰ πεδία τῶν μαχῶν καὶ νὰ συλλέξουν ἐπὶ τόπου τὰς ἀπαιτουμένας πληροφορίας. Στὰ ἐπιτελεῖα τοῦ Στρατοῦ φαίνεται ἐν τούτοις πολὺ ὕποπτο τὸ ὅτι τρεῖς ἀξιωματικοὶ τοῦ ναυτικοῦ πηγαίνουν ἐδῶ καὶ ἐκεῖ κατὰ μῆκος τοῦ μετώπου, χώνουν παντοῦ τὴν μύτη των καὶ ζητοῦν συνεχῶς πληροφορίες.

Παρ' ὀλίγον οἱ ἀξιωματικοὶ αὐτοὶ θὰ συνελαμβάνοντο ὡς κατάσκοποι. Ὅταν ἡ ἡγεσία τοῦ στρατοῦ ἐπληροφορήθη ποῖος ἦταν ὁ σκοπὸς τῆς ἐπισκέψεως των στὸ μέτωπο, τοὺς διέταξε, ἀρκετὰ ἀπότομα, νὰ ἐγκαταλείψουν ἀμέσως τὴν περιοχὴ τῶν ἐπιχειρήσεων.

Τὸ ναυτικόν, ποὺ θέλει νὰ ἐφοδιάση τὸν στρατὸν τῆς ξηρᾶς μὲ ἕνα νέο ὅπλο μένει λοιπὸν χωρὶς τὰ στοιχεῖα ποὺ χρειάζεται. Καὶ δὲν εἶναι ἄξιον ἀπορίας τὸ ὅτι τὰ πρῶτα μοδέλλα δὲν σημειώνουν ἐπιτυχία καὶ μοιάζουν σὰν παράξενα παιχνίδια. Καὶ λέγουν οἱ διάφοροι σχολιασταὶ κατὰ τὰς ἐπιδείξεις τῶν μηχανῶν αὐτῶν: "Μοιάζει σὰν ἕνα ζῶο ποὺ μπορεῖ νὰ στραφῆ γύρω ἀπὸ τὸ κέντρον του, σὰν ἕνας σκύλος ποὺ ἔχει ἕνα φύλλο στὴν οὐρά του. Ἤ: Μία μεταλλικὴ χελῶνα μὲ τεράστιους τροχούς, ἀποδεικνύεται ἀνίκανη νὰ ὑπερπηδήση ἕνα ἀσήμαντο ἐμπόδιο". Καὶ ὕστερα ἀπὸ τὰς δυσκινήτους ἐπιδείξεις ἑνὸς τρακτὲρ οἱ εἰδικοὶ ἀποφαίνονται:

"Κάθε χρησιμοποίησις ἑνὸς ὀχήματος μὲ ἑρπυστρίας πρὸς ἀποτελεσματικὴν ἀντιμετώπισιν τοῦ πολέμου τῶν χαρακωμάτων δὲν ἠμπορεῖ οὔτε κἂν νὰ συζητηθῇ".

Ὁ Οὐΐνστων Τσῶρτσιλ ἐξώδευσε γιὰ τὰ σχέδια αὐτὰ ἕνα ποσὸν λιρῶν ἀνερχόμενον σὲ 10.300.000 σημερινὲς ἑλληνικὲς δραχμές. Καὶ ὅπως ὁ ἴδιος τονίζει ἐξώδευσε αὐτὸ τὸ ποσὸν γιὰ κάτι ποὺ δὲν τὸν ἐνδιέφερε ἀμέσως, καὶ γιὰ τὴν χρησιμότητα τοῦ ὁποίου δὲν ἦσαν πεπεισμένοι οὔτε οἱ ἐμπειρογνώμονες τοῦ στρατοῦ, οὔτε καὶ αἱ ὑπηρεσίαι τοῦ στόλου.

Ἐν τῷ μεταξὺ καὶ ὁ συνταγματάρχης Σουΐνταν εἰσέδυσε στὰ ἄδυτα τῆς ὑψηλῆς γραφειοκρατίας τοῦ Λονδίνου. Ἐρευνᾷ στὸ ὑπουργεῖον τῶν Στρατιωτικῶν τί ἔγιναν τὰ σχέδια του. Καὶ ἐπειδὴ τὸ ὑπουργεῖον τῶν Στρατιωτικῶν εἶναι ἁρμόδιον μόνο γιὰ ὑποθέσεις τοῦ στρατεύματος; ὅλους ὅσους ἐρωτᾷ κουνοῦν τὸ κεφάλι των ἢ τοῦ ἀπαντοῦν μὲ ἕνα μειδίαμα, ποὺ λέγει πολλά. Κανεὶς δὲν γνωρίζει στὸ ὑπουργεῖο τῶν Στρατιωτικῶν, ὅτι στὴν ἄλλη πλευρὰ τοῦ δρόμου, στὸ ὑπουργεῖο τῶν Ναυτικῶν, ἐργάζεται μιὰ ἐπιτροπὴ ποὺ μελετᾷ τὴν κατασκευὴ ἑνὸς "πλοίου τῆς ξηρᾶς". Τὴν στιγμὴ ὅμως ποὺ τὸ ὑπουργεῖον τῶν Στρατιωτικῶν πληροφορεῖται τὴν ὕπαρξι αὐτῆς τῆς ἐπιτροπῆς, γεννᾶται ζήτημα ἁρμοδιότητος. Ἐπίσης καὶ τὸ νεοσύστατον ὑπουργεῖον Πολεμικοῦ Ἀνεφοδιασμοῦ διερωτᾶται μήπως αὐτὸ ἔχει τὴν ἁρμοδιότητα νὰ ἀσχοληθῇ μὲ τὸ νέο ὅπλο.

Ἡ προκληθεῖσα διαφωνία μεταξὺ τῶν τριῶν αὐτῶν ὑπηρεσιῶν συγκεντρώνει τοὺς ἐκπροσώπους των γύρω ἀπὸ τὸ ἴδιο τραπέζι. Ἐν τῷ μεταξὺ ἐφθάσαμε στὸ τέλος τοῦ 1915 καὶ τότε λαμβάνεται μία σημαντικὴ ἀπόφασις: Σύμφωνα μὲ τὶς ὁδηγίες τοῦ ὑπουργείου τῶν Στρατιωτικῶν, τὸ ὑπουργεῖον τῶν Ναυτικῶν θὰ ἀναλάβῃ τὴν κατασκευὴ ἑνὸς "πλοίου τῆς ξηρᾶς" τὸ ὁποῖον καὶ θὰ παραδώσῃ στὸ ὑπουργεῖον Πολεμικοῦ Ἀνεφοδιασμοῦ.

Πῶς ἐξελέγη τὸ ὄνομα Τάνκ.

Τὴν 19ην Σεπτεμβρίου τοῦ 1915 ἕνα σχῆμα κινούμενον μὲ ἑρπυστρίας κινεῖται στὸ πεδίον δοκιμῶν τοῦ ἐργοστασίου "Φόστερ καὶ Υἱοὶ" στὴν ἐξωτερικὴ περιφέρεια τοῦ Λονδίνου. Εἶναι ὁ "μικρὸς Βέλλο", ἕνα κατασκεύασμα ποὺ ὑπενθυμίζει σὲ μερικοὺς θεατὰς μιὰ χήνα ἢ ἕνα μηρμυκοφάγο.

Τὸ κατασκεύασμα αὐτὸ λησμονεῖται σχεδὸν ἀμέσως. Ἕνα ἄλλο ποὺ ἔγινε ἀκριβῶς σύμφωνα μὲ τὰς ἀπόψεις τοῦ Σουΐνταν ἀναδεικνύεται τελικὰ νικητής. Προστατευόμενο ἀπὸ κάθε ἀδιάκριτο βλέμμα, τὸ πρότυπο τοῦ νέου ὅπλου, κατασκευασμένο ἀπὸ ξύλο, ἔχει τοποθετηθῆ σὲ ἕνα καλὰ φρουρούμενο παράπηγμα. Φέρει τὸ ὄνομα "Σαρανταποδαροῦσα" γιατὶ μιὰ σαρανταποδαροῦσα εἶναι τὸ σῆμα τοῦ οἴκου Φόστερ καὶ Υἱοί.

Τὴν 13ην Ἰανουαρίου 1916 ἀρχίζει τὸ νεώτατο αὐτὸ παιδὶ τοῦ πολέμου νὰ κινεῖται δι' ἰδίας δυνάμεως. Στὴν θέσι τοῦ ξυλίνου ὁμοιώματος ἐμφανίζεται τώρα ἕνα ὄχημα ὅπως πρόκειται νὰ χρησιμοποιηθῇ στὸ μέτωπο, θωρακισμενο, μὲ πυργίσκο γιὰ τὸ τηλεβόλο καὶ ἐφοδιασμένο μὲ ἕνα

κινητῆρα δυνάμεως 100 ἵππων.

"Μητέρα" ὀνομάζεται ὁ πρόγονος αὐτὸς τῶν ἁρμάτων μάχης. Ἀργότερα ἀνεζητήθη ἕνα ὄνομα γιὰ ὅλο τὸ εἶδος.

Προτάθηκαν διάφορα ὀνόματα μεταξὺ τῶν ὁποίων καὶ τὸ ὄνομα "σαρανταποδαροῦσα". Ἐκρίθη ὅτι ἔπρεπε νὰ προτιμηθῆ ἕνα τέτοιο ὄνομα ποὺ νὰ ἀποκρύπτη γιὰ τοὺς μὴ μεμυημένους τὴν πραγματικότητά του.

Καὶ πρὸς παραπλάνησι τοῦ ἐχθροῦ ἀπεφασίσθη νὰ δοθῆ ἕνα ὄνομα ποὺ νὰ χαρακτηρίζη ἕνα σχῆμα προωρισμένο νὰ ἐξασφαλίση τὴν μεταφορὰ ὕδατος στὰ στρατεύματα τοῦ μετώπου. Ἔτσι ἐπροτιμήθη ἡ μικρὰ λέξις "Τάνκ". Ἔτσι ἡ γερμανικὴ κατασκοπεία καὶ οἱ περίεργοι, ὅταν θὰ ἄκουαν τὸ ὄνομα "τὰνκ" θὰ ἐφαντάζοντο ἕνα σχῆμα προωρισμένο νὰ μεταφέρη νερὸ ἢ βενζίνα.

Στοὺς ἐργάτας τοῦ ἐργοστασίου καὶ σὲ ὅλους ὅσοι ἤρχοντο σὲ ἐπαφὴ μὲ τὸν χαλύβδινο γίγαντα, ἐλέχθη ὅτι ἐπρόκειτο περὶ νέου εἴδους μηχανοκινήτων χιονοσαρώθρων γιὰ τοὺς Ρώσσους συμμάχους τῆς Μεγάλης Βρεταννίας.

Γαλλικὰ ἀποικιακὰ στρατεύματα στὴ Γαλλία

—Προσοχή! Στὴν Πετρούπολι!" ἀνεγράφετο μὲ μεγάλα γράμματα τοῦ σλαβικοῦ ἀλφαβήτου ἐπάνω στὰ ὀχήματα.

Καὶ δὲν ὑπάρχουν ἀναρμόδιοι θεαταὶ τὴν 16ην Ἰανουαρίου τοῦ 1916 ὅταν τὸ νέον ὅπλον κάμνει τὴν γενικὴ του δοκιμὴ στὸ ἀπόμερο πεδίο τῶν δοκιμῶν τοῦ Χάτφιλδ Πέρκ.

"Ὅταν ἐφθάσαμε, γράφει ὁ Σουΐνταν στὰ ἀπομνημονεύματά του, εἴχαμε τὴν ἐντύπωσι ὅτι οἱ Γερμανοὶ εἶχαν ἀποβιβασθῆ στὴν Ἀγγλία.

Ἕνα ρυάκι ἔχει ἐκχειλίση καὶ ἔχει μεταβάλη τὴν περιοχὴ μεταξὺ τῶν χαρακωμάτων σὲ ἕλος. Στρατιῶται τῆς Ὑγειονομικῆς ὑπηρεσίας ἔχουν στήσει σκηνὲς καὶ μιὰ στρατιωτικὴ ὀρχήστρα ποὺ παίζει. Τὰ πάντα ἐξελίσσονται κανονικώτατα. Ἐκπρόσωποι τοῦ ναυαρχείου καὶ τοῦ ὑπουργείου τῶν Στρατιωτικῶν στέκονται σὲ ἕνα μικρὸ ὕψωμα καὶ ἀπὸ ἐκεῖ βλέπουν τὸ πρῶτο τὰνκ νὰ ἀπελευθερώνεται πρῶτα ἀπὸ τὰ καραβόπανα ποὺ τὸ ἔκρυβαν καὶ ὕστερα νὰ ἕρπη μὲ θόρυβο ἐπάνω στὰ προχώματα, νὰ ὑπερνικᾶ τὰ ἐμπόδια, νὰ διασχίζη τὸ τεχνητὸ τέλμα καὶ χωρὶς καμμιὰ δυσκολία

νὰ ἰσοπεδώνη τὸ δάσος τῶν συρματοπλεγμάτων.

"Ολοι οἱ παρακολουθοῦντες τὴν δοκιμὴ ἦσαν πολὺ ἱκανοποιημένοι λέγει ὁ Σουΐνταν. Μόνο ἕνας ἀπὸ τοὺς ἀξιωματικοὺς φαίνεται συνοφρυωμένος καὶ λέγει δεικνύων μᾶλλον σκεπτικισμὸ παρὰ αἰσιοδοξία: "Δὲν τὰ κατάφερε πολὺ ἄσχημα".

"Θὰ προσπαθήσουμε τοῦ λέγει εἰρωνικὰ ὁ Σουΐνταν, στὴν ἄλλη δοκιμὴ νὰ κατασκευάσωμε ἕνα τὰνκ ποὺ νὰ μπορεῖ νὰ πετᾶ γιὰ νὰ ἱκανοποιηθῆτε ἀπολύτως".

Ἐν πάση περιπτώσει μετὰ τὴν ἐπίδειξι τοῦ πρώτου τάνκ, ὁ πάγος ἔσπασε. Τὴν 2αν Φεβρουαρίου τοῦ ἔτους 1916 ἔρχονται στὸ Χάτφιλδ Πέρκ τὰ μέλη τῆς νέας κυβερνήσεως τοῦ Λόϋδ Τζώρτζ. Ὁ πρωθυπουργὸς Λόϋδ Τζώρτζ, ὁ ὑπουργὸς τῶν Στρατιωτικῶν Κίτσενερ, ὁ ὑπουργὸς τῶν Ναυτικῶν Μπάλφουρ. Μαζὺ τους εἶναι καὶ ὁ Γενικὸς Ἐπιτελάρχης Ρόμπερτσον καὶ μερικὲς δωδεκάδες ἀνωτέρων ἀξιωματικῶν. Ὅλοι θέλουν νὰ ἰδοῦν τὴν "μητέρα" καὶ τὰ ἀπίστευτα κατορθώματα αὐτοῦ τοῦ ὀχήματος.

Ὁ ὑπουργὸς τῶν Ναυτικῶν Μπάλφουρ "πηδοῦσε ἀπὸ τὴν χαρὰ του" ὅταν τὸ τὰνκ παίζοντας ὑπερνικοῦσε ὅλα τὰ ἐμπόδια. Ὁ Λόϋδ Τζώρτζ δείχνει ὁλοφάνερα τὸν ἐνθουσιασμὸ του. Μόνο ὁ ὑπουργὸς τῶν Στρατιωτικῶν Κίτσενερ ψιθυρίζει στενοχωρημένος:

—Μὲ τέτοιες μηχανὲς δὲν μποροῦμε ποτὲ νὰ κερδίσωμε τὸν πόλεμο.

Εἶναι τῆς γνώμης ὅτι πρόκειται γιὰ ἕνα πολὺ ἐπιτυχημένο μηχανικὸ παιχνίδι καὶ τίποτε παραπάνω.

Καὶ ὁ βασιλεὺς ἔρχεται στὸ Χάτφιλδ καὶ ἡ "μητέρα" κάμνει μπροστὰ του μιὰ ἔκτακτη παράστασι. Τοῦ κάμνει μεγάλη ἐντύπωσι ἡ παράξενη μηχανὴ καὶ σφίγγει θερμὰ τὸ χέρι τοῦ ὁδηγοῦ της. Οἱ στρατιῶται, οἱ ἁπλοῖ στρατιῶται τοῦ πεζικοῦ καὶ τοῦ μηχανικοῦ ποὺ εἶναι ὑποχρεωμένοι νὰ ξανακτίζουν ὅ,τι καταστρέφει ἡ "μητέρα" ξεκαρδίζονται στὰ γέλια ὅταν ὁ μηχανικὸ αὐτὸ τέρας ὑπερπηδᾶ κάθε φορὰ ὅλα τὰ ἐμπόδια ποὺ εὑρίσκονται μπροστὰ του.

"Φώναζαν ἀπὸ τὴν χαρά, ἐπευφημοῦσαν καὶ γελοῦσαν" ἀκόμη καὶ τρεῖς μέρες ὕστερα ἀπὸ τὴν ἐπίδειξη ὅταν ἀνέφεραν στοὺς ἄλλους συναδέλφους των τοὺς ἄθλους τοῦ νέου πολεμικοῦ ὅπλου, λέγει ἕνας αὐτόπτης μάρτυς.

Ὁ μεγάλος συγγραφεὺς Χ.Γ. Γουέλλες, ὁ ὁποῖος ἤδη ἀπὸ τὸ 1903 προέβλεψε σὲ ἕνα μυθιστόρημά του ἕνα μελλοντικὸ πόλεμο μὲ τέτοια ὅπλα, εἶναι βαθειὰ συγκινημένος ὅταν τοῦ δείχνουν τὸ "πνευματικὸ" του τέκνον. Ὕστερα ἀπὸ τὴν ἐπίδειξη λέγει, τονίζοντας μιὰ—μιὰ τὶς λέγεις του:

"Δὲν μπορῶ νὰ πιστέψω ὅτι οἱ ἄνθρωποι εἶναι τόσο ἀνόητοι καὶ τόσο πεισματάρηδες ὥστε νὰ μὴ ἀναγνωρίζουν τὰ σημεῖα τῶν καιρῶν. Ἂν τὰ τέρατα αὐτὰ δὲν μᾶς πείθουν νὰ μὴ κάμωμε πιὰ πολέμους στὸ μέλλον, τότε εἶναι ἀσφαλῶς τὸ πιὸ τραγικὸ ἀστεῖο ποὺ ἔκαμε ποτὲ τοὺς ἀνθρώπους νὰ γελάσουν"!

Ὁ Σουΐνταν ὁ ἐφευρέτης τοῦ νέου ὅπλου, ἔχει ἀκόμη νὰ ὑπερπηδήση πολλὲς δυσκολίες ἕως ὅτου αἱ μηχαναὶ καὶ τὰ πληρώματά των καταστοῦν ὥριμοι γιὰ τὸ μέτωπο. Πρῶτα—πρῶτα πρέπει νὰ περιμένη ὡς ὅτου τὸ ἐργοστάσιον κατασκευάσει καὶ ἄλλα τάνκ. Ὕστερα πρέπει νὰ ἀναζητηθῆ ἕνα ἄλλο μεγαλύτερο πεδίο δοκιμῶν ποὺ ἀγοράζεται καὶ ἑτοιμάζε-

ται ἀπὸ τὸ κράτος. Σιγὰ–σιγὰ ἡ νέα πολεμικὴ μονὰς λαμβάνει ὑπόστασι καὶ μορφή. Ὑπάρχει ὅμως ἀκόμη μιὰ δυσκολία: Πῶς θὰ γίνεται ἡ συνεννόησις μεταξὺ τῶν διαφόρων τὰνκ καὶ τῆς ἡγεσίας; Μὲ τὴν τότε ἐξέλιξι τῆς τεχνικῆς δὲν ἠμποροῦσε νὰ ληφθῆ ὑπ' ὄψιν ὁ ἀσύρματος τηλέγραφος. Ταξιδιωτικαὶ περιστεραὶ καὶ ἕνα σύστημα μεταλλικῶν πλακῶν, θὰ ἔλυαν τὸ πρόβλημα.

Ἂν ὅμως ἡ ὁρατότης ἐμποδίζονταν ἀπὸ καπνὸ ἀερίων ἢ ἀπὸ καπνοὺς ἐκρήξεων, τότε οἱ ὁδηγοὶ θὰ ὁδηγοῦν τὸ τὰνκ μέσῳ μιᾶς πυξίδος ποὺ ὑπῆρχε μπροστὰ των, αἰχμάλωτα ἀερόστατα στὸ πίσω μέρος τοῦ ὁρίζοντος θὰ ἐχρησίμευαν ὡς σημεῖα προσανατολισμοῦ.

Τέλος κατὰ τὴν διάρκειαν τῶν ἀσκήσεων διαπιστώνεται ὅτι τὰ τὰνκ μὲ τὰ δύο τηλεβόλα τῶν 6 ἰντσῶν καὶ μὲ τὰ 3 μυδραλλιοβόλα τύπου Χότκινς δὲν εἶναι σὲ θέσι νὰ ἀμυνθοῦν ἀποτελεσματικὰ ἐναντίον στρατιωτῶν, ποὺ ἐπιτίθενται μαζικὰ στὸ νεκρὸ σημεῖο τῆς βολῆς καὶ ρίχνουν πολλὲς χειροβομβῖδες στὶς ἐρπύστρες τοῦ ὀχήματος.

Ὁ Σουίντον ἔχει τὴν ἔμπνευσιν νὰ καλύψη κάθε τὰνκ μὲ ἕνα ἄλλο. Ἐνῶ τὸ πρῶτο θὰ προχωρῆ καὶ ἔχει τὴν ἀποστολὴ μὲ τὰ κανόνια του νὰ ἐξουδετερώση τὰ γερμανικὰ μυδραλλιοβόλα, θὰ τὸ ἀκολουθῆ ἕνα δεύτερο, ποὺ θὰ τὸ προστατεύη κατὰ ἐπιτιθεμένου ἐχθροῦ. Γι' αὐτὸ τὸ δεύτερο τὰνκ δὲν θὰ ἔχη κανόνια. Θὰ εἶναι ὅμως ἐξοπλισμένο μὲ περισσότερα μυδραλλιοβόλα.

Τὰ Τὰνκς στὸ μέτωπο.

Τὰ πρῶτα 150 ἅρματα μάχης χωρίζονται σύμφωνα μὲ τὸ τακτικὸ αὐτὸ σχέδιο σὲ 75 τὰνκς μὲ τηλεβόλα καὶ 75 τὰνκς μὲ μυδραλλιοβόλα. Πρὸς παραπλάνησι τοῦ ἐχθροῦ γίνεται χρῆσις τῆς ὀνομασίας "ἀρσενικὰ" καὶ "θηλυκὰ" ἅρματα μάχης. Αὐτὴ ἡ ὀνομασία δὲν ἐπρόδιδε τίποτε. Ἦταν ὅμως ἐξ ἄλλου πολὺ παραστατικὴ καὶ δὲν ἠμποροῦσε νὰ ξεχασθῆ ἀπὸ τοὺς στρατιώτας.

"Ὁ στρατηγὸς Τὰνκ στὸ μέτωπο!".

Μὲ τὴν φρᾶσι αὐτὴ λέγεται ὅτι ὁ στρατάρχης Χαίηγκ διέταξε ἐπὶ τέλους τὴν χρησιμοποίησι τοῦ νέου ὅπλου.

Βαρέα φορτηγὰ αὐτοκίνητα ἐπιτάσσονται σὲ ὅλη τὴν Μεγάλη Βρετανία γιὰ νὰ μεταφέρουν τὰ μεταλλικὰ τέρατα στοὺς λιμένας τῆς Μάγχης. Μεταφέρονται στὴν Γαλλία μόνο κατὰ τὴν νύκτα, σκεπασμένα μὲ σανίδια καὶ φρουροῦνται μὲ ἐνισχυμένες φρουρές.

Ἀντιθέτως μόλις ἔφθασαν στὸν περιορισμὸ των πίσω ἀπὸ τὸ μέτωπο τῆς μάχης τοῦ Σὸμμ γίνονται κέντρον γενικῆς περιεργείας.

Ὁ Σουίνταν ὁ ὁποῖος ἔχει μείνη στὴν Ἀγγλία πληροφορεῖται μὲ τρόμο τὰ συμβαίνοντα στὴν Γαλλία. Στὰ στρατεύματα τοῦ μετώπου διαδόθηκε ἀμέσως ἡ φήμη περὶ τῆς ἀφίξεως κωμικῶν αὐτοκινήτων. Ἀπὸ ὅλους τοὺς τομεῖς καταφθάνουν βρεταννοὶ καὶ γάλλοι ἀξιωματικοὶ γιὰ νὰ ἰδοῦν τὰ τάνκς.

Ἐπίσκεψις μεταξὺ τῆς 9ης καὶ τῆς 10ης καὶ τῆς 14ης καὶ τῆς 15ης ὤ-

ρας, λέγει μία σχετική διαταγή. Τεράστιος ἀριθμὸς ἐπιτελῶν διαφόρων μονάδων ἔρχονται γιὰ ἐπίσκεψι. Συνεχῶς καταφθάνουν περίεργοι στρατιῶται καὶ τὰ πληρώματα τῶν τὰνκς κάμνουν συνεχῶς ἐπιδείξεις ποὺ προκαλοῦν ἀκράτητα γέλια. Τὸ ἐπιστέγασμα κάθε παραστάσεως εἶναι ἐπίθεσις τῶν τὰνκς διὰ μέσου ἑνὸς δάσους ὅπου τὰ τεράστια αὐτὰ ὀχήματα ξερριζώνουν δέντρα καὶ ἀνοίγουν ἔτσι τὸν δρόμο των.

"Αὐτὸ εἶναι ἀφάνταστο" ἀναφωνοῦν πεπειραμένοι ἀξιωματικοὶ τοῦ μετώπου".

Περνοῦν ἀρκετὲς ἡμέρες ὡς ποὺ νὰ παύση αὐτὴ ἡ τελείως ἄσκοπη ἐπίδειξις. Αἱ μηχαναὶ τῶν τὰνκς μὲ τὶς παιδικὲς των ἀσθένειες ὑποφέρουν τρομερὰ ἀπὸ τὶς ἀδικαιολόγητες αὐτὲς κακουχίες, ἰδιαιτέρως ἀπὸ τὸ ξερρίζωμα τῶν δέντρων. Στὰ κινητὰ συνεργεῖα ἐπιδιορθώσεων μαζεύονται τὰ τὰνκς ποὺ ἔχουν ἀνάγκη ἐπιδιορθώσεως καὶ ὅταν τὴν 15ην Σεπτεμβρίου σημαίνει ἡ ὥρα Χ—εἶναι 6.20 πρωϊνὴ—εὑρίσκονται ἕτοιμα πρὸς μάχην μόνο 32 ἅρματα μάχης κατὰ τὴν πρώτη ἐπίθεσί των κοντὰ στὸ Φλέρς.

Εἶναι πραγματικὰ ἄξιο θαυμασμοῦ τὸ πῶς ὕστερα ἀπὸ τὴν γελοία ἔκθεσι τῶν τὰνκς στὰς ἀκτὰς τῆς Μάγχης οἱ Γερμανοὶ δὲν ἐπληροφορήθησαν τίποτε. Πολλὲς φορὲς κατὰ τὴν διάρκεια τῆς κατασκευῆς τοῦ νέου ὅπλου διετυπώθησαν φόβοι ὅτι δὲν ἐτηρήθη ἡ ἀπαιτουμένη ἐχεμύθεια. Μιὰ φορὰ ἕνας στρατιώτης διηγήθηκε κάτι στὴν ἐρωμένη του. Τὴν ἐφοβέρισαν ἀμέσως μὲ τὴν ποινὴ τοῦ θανάτου καὶ ἐκράτησε κλειστὸ τὸ στόμα της. Μιὰ ἄλλη φορὰ ἕνας ἀξιωματικὸς ἐφλυάρησε ἐπ' αὐτοῦ μὲ μιὰ γνωστὴ καλλιτέχνιδα τοῦ Βαριετὲ στὸ Λονδῖνον:

—"Τὴν ἐπεσκέφθηκα ἕνα βράδυ, μετὰ τὴν παράστασι, στὸ καμαρίνι της, ἀφηγεῖται ὁ Σουΐνταν. Στὴν περίπτωσι αὐτὴ δὲν μποροῦσα νὰ μπλοφάρω ἀπειλῶν μὲ θάνατο ἐκείνους ποὺ ἄκουσαν κάτι ἐπὶ τοῦ θέματος. Ἐν πάση περιπτώσει ἡ καλλιτέχνις ἐτρόμαξε σὲ τέτοιο βαθμὸ ὥστε ὑποσχέθηκε νὰ κάμη ὅ,τι τῆς ἐζητήσαμε".

Δυὸ φορὲς στὴν προϊστορία τῶν τὰνκς ἐνεφανίσθησαν τὴν νύκτα γερμανικὰ Τσέππελιν ἐπάνω ἀκριβῶς ἀπὸ τὸ μέρος ὅπου ἐφυλάσσετο τὸ νέο ὅπλο. Μιὰ φορὰ στὴν Ἀγγλία καὶ μιὰ ἄλλη φορὰ στοὺς τόπους συγκεντρώσεως πίσω ἀπὸ τὸ Δυτικὸ Μέτωπο.

Ἐνεφανίσθησαν τὰ πρῶτα τὰνκς τελείως ἀπροόπτως μέσα ἀπὸ τὴν πρωϊνὴ ὁμίχλη ἢ ἀπὸ γερμανικῆς πλευρᾶς ἐγνώριζαν κάτι γιὰ ἐπικειμένη ἐπίθεσι μὲ νέες πολεμικὲς μηχανές;

Σὲ ὅλες τὶς γερμανικὲς περιγραφὲς ἐξιστορεῖται ὁ τρόμος τῶν στρατιωτῶν τοῦ μετώπου ὅταν εἶδαν νὰ πλησιάζουν τὰ παράξενα τέρατα. Πουθενὰ δὲν γίνεται κανένας λόγος, ὅτι τὸ στράτευμα ἢ ἡ ἡγεσία του ἤξευραν τίποτε γι' αὐτά. Καὶ εἶναι ἔτσι πολὺ παράξενο ὅταν ὁ Σουΐνταν διατείνεται ὅτι οἱ Γερμανοὶ δὲν ἦσαν ἀπολύτως ἀπροειδοποίητοι ἐπὶ τῶν γεγονότων ποὺ θὰ ἐπακολουθοῦσαν.

—Ἀπὸ καταθέσεις αἰχμαλώτων, γράφει ὁ Σουΐνταν, τὰ γερμανικὰ τμήματα τῆς πρώτης γραμμῆς τοῦ πυρὸς εἶχαν προειδοποιηθῆ πρὸ τῆς 15ης Σεπτεμβρίου 1916 ὅτι θὰ ἐχρησιμοποιεῖτο ἐναντίον των ἕνα εἶδος τεθωρακισμένου ἅρματος. Τὸ ἀπόγευμα τῆς 1ης Σεπτεμβρίου διεπιστώθη ἡ παρουσία ἑνὸς καμουφλαρισμένου ἅρματος μάχης ἀπὸ ἕνα γερμανικὸ αἰχμάλωτο

ἀερόστατο ἢ ἀπὸ ἕνα ἀεροπλάνο καὶ ἀπὸ αὐτὸ ἠμποροῦσε ἀμέσως νὰ ἐξαχθῆ τὸ συμπέρασμα μιᾶς ἐπικειμένης ἐπιθέσεως.

Γιατὶ ὅμως σιωποῦν ἐπάνω στὸ θέμα αὐτὸ αἱ γερμανικαὶ πηγαί; Ἡ ἀπατᾶται ὁ Σουίνταν πραγματικά, ἢ οἱ Γερμανοὶ στρατηγοί, ποὺ ἔγραψαν ἀργότερα τὴν ἱστορία τοῦ πολέμου, δὲν ἤθελαν νὰ ξεύρουν τίποτε ἐπὶ τῆς ἐπιθέσεως. Εἶναι πολὺ πιθανὸν ὕστερα ἀπὸ ὅλα αὐτὰ τὸ ὅτι ἡ γερμανικὴ στρατιωτικὴ ἡγεσία δὲν εἶχε νὰ παρουσιάση στοὺς στρατιώτας της ἕνα ἀποτελεσματικὸ ἀμυντικὸ ὅπλο.

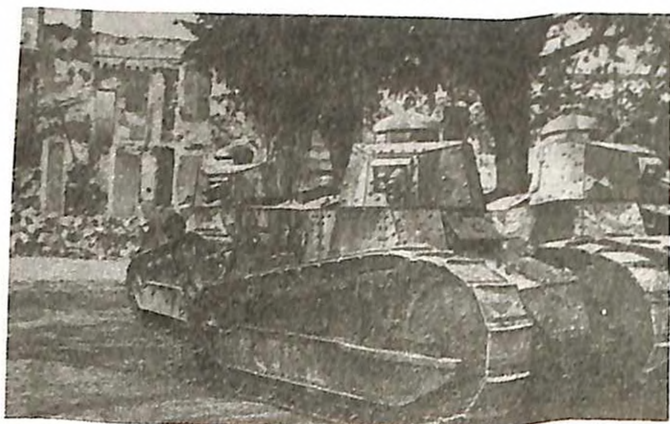
Ὁ Λούδενδορφ ὡμίλησε γιὰ ἕνα ἀδικαιολόγητο φόβο τῶν τὰνκς καὶ ἀπὸ τὸ ἀρχηγεῖο του συνέστησε στοὺς στρατιώτας "ἀνδρικὸ θάρος" πρᾶγμα τὸ ὁποῖον προεκάλεσε ἀργότερα ἀρκετὴ δυσφορία μεταξὺ τοῦ στρατεύματος.

Στὴν πραγματικότητα ὅλοι οἱ ἱστορικοὶ εἶναι σύμφωνοι ἐπὶ τοῦ γεγονότος, ὅτι ὁ "στρατηγὸς Τὰνκ" ἐκέρδισε τὸν πόλεμο ὑπὲρ τῶν συμμάχων. Μόνο τὴν 24ην Ἀπριλίου τοῦ 1918 ἡ γερμανικὴ βιομηχανία κατώρθωσε νὰ θέση στὴν διάθεσι τοῦ στρατοῦ ἕνα ἅρμα ἐφόδου. Τὴν τελευταία ἡμέρα τοῦ πολέμου ἡ γερμανικὴ ἀνωτάτη ἡγεσία διέθετε μόνον 25 ἅρματα, ἐνῶ οἱ σύμμαχοι ἐχρησιμοποιοῦσαν στὰ μέτωπα πολλὲς χιλιάδες.

Τὶ μπορεῖ ὅμως νὰ κάμη τὸ ἀνδρικὸ θάρρος ποὺ ζητοῦσε ὁ Λούδενδορφ ἐναντίον μιᾶς στρατιᾶς μηχανῶν, ποὺ ξερνοῦσαν φωτιά;

Μία ὡραία περιγραφή.

Μία ἀπὸ τὶς ὀλίγες περιγραφὲς τῆς ὁποίας συντάκτης εἶναι ὁ βρεταννὸς ὁδηγὸς ἁρμάτων μάχης Λ. Γ. Μόρρισον μᾶς δίδει μία ἰδέα τῆς πλήρους ἀδυναμίας τοῦ πεζικοῦ ἔναντι τοῦ θωρακισμένου γίγαντος.

Γαλλικὰ τάνκς τύπου Ρενώ.

"Κάθομαι στὴν θέσι μου, πιέζω τὸ πεδὰλ καὶ ἡ μηχανὴ ποὺ ἕως τότε μόνο μουρμούριζε ἀρχίζει τώρα νὰ φωνάζη. Στὰ τυφλὰ βαδίζομε μέσα στὸ σκοτάδι. Τὸ ἐσωτερικὸ τοῦ χαλύβδινου δωματίου πίσω μου εἶναι κατάμαυρο, ἄλλὰ ἕξη ἄνδρες περιμένουν πίσω ἀπὸ τὰ ὅπλα των ἕτοιμοι νὰ ξεράσουν φωτιές. Ἕξη σωλῆνες εἶναι γεμάτοι. Ἕξη ζευγάρια αὐτιῶν ἀκούουν τὸν θόρυβο τοῦ κινητῆρος, γιατὶ ἀπὸ αὐτὸν ἐξαρτᾶται ἡ ζωή των.

Σιγὰ—σιγὰ ἡ ὁμίχλη γίνεται πιὰ ἀραιά. Ἀπὸ τὴν σχισμὴ τοῦ παρατηρητηρίου μου μπορῶ νὰ διακρίνω ἕνα ἄχρωμο κόσμο. Τὸ μυδραλλιοβόλο στὸν πυργίσκο ἀρχίζει νὰ βάλλη. Τώρα ἀντηχοῦν βλήματα στὰ πλευρὰ

τῆς μηχανῆς μας. Ἕνα χαμηλὸ πρόχωμα. Ἐκεῖ ἔχει τοποθετήση ὁ ἐχθρὸς μερικὲς ξιφολόγχες. Ἡ μηχανή μας κάμνει μιὰ στροφὴ καὶ παρουσιάζει τὸ πλευρό της πρὸς τὸ πρόχωμα.

"Τὸ δεξὶ τηλεβόλο ἀρχίζει νὰ ρίχνη. Μιὰ ἀστραπὴ φωτίζει τὸν σκοτεινὸ θάλαμο καὶ μιὰ ριπὴ σράπνελλ θερίζει τοὺς ἄνδρας. Τὸ τηλεβόλο ρίχνει τὴν μιὰ ὀβίδα ὕστερα ἀπὸ τὴν ἄλλη. Τὰ δυὸ μυδραλλιοβόλα Χότσκινς λειτουργοῦν ἀδιάκοπα. Ὢ πῶς φεύγουν τώρα οἱ Γερμανοί".

Ἀνδρικὸ θάρρος κατὰ τῆς μηχανῆς!. Καὶ ὅμως πραγματικὰ τὸ ἀνδρικὸ θάρρος ἐπεχείρησε νὰ ἀντιμετωπίση τὴν μηχανή. Χίλιες φορὲς Γερμανοὶ στρατιῶται, ὡπλισμένοι μὲ τελείως ἀκατάλληλα ὅπλα ἀντετάχθησαν κατὰ τῶν τεράτων αὐτῶν. Καὶ νὰ πάλι τί λέγει μιὰ σχετικὴ βρεταννικὴ περιγραφή:

"Ὅπως συνήθως τὸ τὰνκ θέλησε νὰ ἑνώση σὰν γέφυρα τὴν κοιλότητα τοῦ ἐδάφους. Τὸ ἐμπόδιο ὅμως ἦταν πολὺ πλατὺ καὶ τὸ τὰνκ σταμάτησε. Τὴν ἴδια στιγμὴ οἱ Γερμανοὶ ὥρμησαν ἀπὸ τὴν κρυψῶνα των καὶ περιεκύκλωσαν τὸ τὰνκ σὰν μέλισσες. Τὸ θάρρος των ἦταν ἀφαντάστως μεγάλο.

"Χωρὶς νὰ λάβουν ὑπ' ὄψιν τὰ πυρὰ τῶν μυδραλλιοβόλων τοῦ ἅρματος προσπαθοῦσαν μὲ τὴν μανία τῆς ἀπογνώσεως, νὰ κυριεύσουν τὸ κινούμενο χαλύβδινο φρούριο. Ἐσήκωναν ὁ ἕνας τὸν ἄλλον, σκαρφάλωναν στὴν στέγη, ἀναζητοῦσαν σχισμὲς καὶ ἀπὸ αὐτὲς πυροβολοῦσαν μὲ τὰ περίστροφα των. Καὶ τὸ πλήρωμα τοῦ ἅρματος κατελήφθη ἀπὸ ἀπερίγραπτο τρόμο μπροστὰ σ' αὐτὴν τὴν ἀπροσδόκητη ἐπίθεσι, ποὺ ἐθεωρεῖτο τελείως ἀδύνατος".

Ἕνα τὰνκ εἶχε σταματήσει λόγω βλάβης στὸ δάσος τοῦ Φουρῶ, λέγει μιὰ ἄλλη βρεταννικὴ περιγραφή. Τότε ἕνας Γερμανὸς φαντάρος ἀνέβηκε στὴν στέγη του, ἄνοιξε τὸν ἐξαεριστῆρα καὶ πυροβόλησε ἀπὸ πάνω κατὰ τοῦ ὁδηγοῦ.

Αὐτὸ ὅμως εἶναι μεμονωμένο τόλμημα. Ἐκεῖ ὅπου δὲν ἠμποροῦσε νὰ ἐπέμβη τὸ πυροβολικὸ καὶ νὰ βάλη κατ' εὐθεῖαν ἐναντίον τῶν τάνκ, τὸ πεζικὸ ἦταν ἀπολύτως ἀνίσχυρο. Τρεῖς μεγάλες μάχες μὲ ἅρματα μάχης ἔχει νὰ σημειώση ὁ πρῶτος παγκόσμιος πόλεμος. Τρεῖς μάχες ποὺ διεξήχθησαν μὲ ἑκατοντάδας τῶν νέων αὐτῶν ὅπλων: Τὴν μάχη τοῦ Καμπραί, τὴν μάχη τοῦ Βιλιὲ Κοτερὲ καὶ τὴν μάχη τῆς Ἀμιέν.

Ἡ μαύρη ἡμέρα τοῦ γερμανικοῦ στρατοῦ.

Ὅταν τὴν 20ὴν Νοεμβρίου τοῦ 1917 τετρακόσια ἑβδομῆντα τὰνκς διέσπασαν τὶς γερμανικὲς γραμμὲς καὶ προωθήθησαν πρὸς τὸ Καμπραί, ὁ Λούδενδορφ—ὅπως ὁμολογεῖ ὁ ἴδιος στὰ ἀπομνημονεύματά του—ἀρχίζει νὰ ἀνησυχῆ σοβαρῶς. Ἐπὶ πλάτους 20 χιλιομέτρων εἶχε διασπασθῆ τὸ μέτωπον, 10000 Γερμανοὶ συλλαμβάνονται αἰχμάλωτοι καὶ 200 τηλεβόλα πίπτουν στὰ χέρια τῶν Ἄγγλων. Καὶ λέγει ὁ ὑποστράτηγος Φοῦλλερ ποὺ διηύθυνε τὴν ἐπιχείρησι:

"Ἡ ἐπίθεσις ἐστέφθη ἀπὸ τεράστια ἐπιτυχία. Ὁ ἐχθρὸς ἔχασε τελείως τὴν ἰσσοροπία του. Ὅποιος δὲν ἔφευγε πανικόβλητος, παρεδίδετο. Τὴν 4 μ.μ. εἶχε κερδηθῆ μία ἀπὸ τὶς πιὸ ἐκπληκτικὲς μάχες τῆς παγκοσμίου ἱστορίας".

'Ενῶ στὸ Λονδῖνον ἠχοῦν οἱ κώδωνες τῆς νίκης πίσω ἀπὸ τὸ γερμανικὸ μέτωπο σταματοῦν οἱ συρμοὶ νὰ μεταφέρουν ἀδειούχους καὶ στρατεύματα προοριζόμενα γιὰ τὸ ἀνατολικὸ μέτωπο καὶ ὅλα μεταφέρονται τώρα πρὸς τὸ δυτικὸ μέτωπο. 'Οδηγοὶ κάρρων, ποὺ μεταφέρουν τρόφιμα, γραφεῖς στὰ ἐπιτελικὰ γραφεῖα, φύλακες γεφυρῶν μὲ ψαρρὰ μαλλιὰ καὶ ρευματικοὶ ὁδηγοὶ αὐτοκινήτων—ὅλοι αὐτοὶ στέλλονται στὴ μάχη γιὰ νὰ καλύψουν τὸ κενόν, ποὺ εἶχε σχηματισθῆ καὶ τελικὰ κατορθώνουν νὰ ἀποφύγουν τὴν ὁριστικὴ κατάρρευσι γιατὶ ὁ Βρεταννὸς στρατηγὸς εἶχε παραμελήση νὰ ἔχη ἐφεδρεῖες πεζικοῦ στὴν διάθεσί του.

"Ὅταν παρέστη ἀνάγκη νὰ χρησιμοποιηθοῦν νωπαὶ δυνάμεις γιὰ νὰ ὑποστηρίξουν τὴν ἐπίθεσι καὶ νὰ ἐκμεταλλευθοῦν τὰ ἐπιτευχθέντα ἀποτελέσματα, διεπιστώθη—λέγει ὁ Λόϋδ Τζὼρτζ στὰ ἀπομνημονεύματά του—ὅτι δὲν ὑπῆρχε ὡς ἐφεδρεία οὔτε ἕνας λόχος. Καὶ ἔτσι ἡ πλήρης ἔλλειψις ἐφεδρειῶν μετέβαλε τὴν νίκην εἰς ἧτταν.

Τριακόσια μικρὰ ἄλλα ἐκπληκτικῶς ταχέα καὶ ἀπιστεύτως εὐκίνητα γαλλικὰ τάνκς, τῶν ἐργοστασίων Ρενὼ ἐκδιώκουν τὴν 18ην 'Ιουλίου τοῦ 1918 κοντὰ στὸ δάσος τοῦ Βιλλιὲ Κοτερὲ τοὺς Γερμανοὺς ἀπὸ τὰς θέσεις των. Τὸ μέτωπο διασπᾶται σὲ πλάτος 45 χιλιομέτρων. Καὶ στοὺς Γερμανοὺς δὲν μένει τίποτε ἄλλο παρὰ νὰ ἐκκενώσουν τελειωτικὰ τὴν νοτία ὄχθη τοῦ Μάρνη.

—Βαρὺ πλῆγμα, ὁμολογεῖ ὁ Λούδενδορφ ὅταν ἀναγκάζεται νὰ διαλύση δέκα ἀποδεκατισθείσας μεραρχίας καὶ πληροφορεῖται ὅτι αἱ ἀπώλειαι ἀνέρχονται σὲ 61.000 ἄνδρας, 35.000 αἰχμαλώτους καὶ 800 τηλεβόλα.

"Αὐτὴ εἶναι ἡ μαύρη ἡμέρα τοῦ γερμανικοῦ στρατοῦ" ὁμολογεῖ ἀργότερα ὁ ἴδιος πάλιν ὁ Λούδενδορφ ὅταν κοντὰ στὸ 'Αμιὲν ἀνατρέπονται 9 γερμανικαὶ μεραρχίαι ἀπὸ 600 τάνκ.

"Τὰ ἅρματα, λέγει, εἰσέδυσαν βαθειὰ στὸ μέτωπό μας. Αἱ μεραρχίαι ποὺ εὑρίσκοντο ἐκεῖ ἀνετράπησαν κυριολεκτικῶς. 'Επιτελεῖα μεραρχιῶν αἰφνιδιάσθησαν στὰ γραφεῖα των ἀπὸ τὰ τάνκς. Λίγο πρὶν ἀπὸ τὸ μεσημέρι τῆς 8ης Αὐγούστου ἀπέκτησα πλήρη εἰκόνα τῆς καταστάσεως. Ἦτο πολὺ θλιβερά. Ἕξη ἕως ἑπτὰ μεραρχίαι ποὺ ἠμποροῦσαν νὰ χαρακτηρισθοῦν ὡς τελείως ἑτοιμοπόλεμοι ἐξουδετερώθησαν ὁλοκληρωτικά. Κατὰ τὰς δύο πρώτας ὥρας τῆς ἐπιθέσεως των οἱ Ἄγγλοι συνέλαβαν 16.000 αἰχμαλώτους καὶ ἐκυρίευσαν 200 τηλεβόλα".

Ἐκείνη τὴν ἡμέρα ἡ ἀνωτάτη γερμανικὴ στρατιωτικὴ ἡγεσία κάμνει μιὰ ἐπισκόπησι τῆς γενικῆς καταστάσεως καὶ ἀναγκάζεται νὰ καταλήξη στὴν ἀπόφασι νὰ ἀποφεύγη στὸ μέλλον κάθε ἐπιθετικὴ ἐνέργεια. Δὲν τῆς μένει τίποτε ἄλλο παρὰ νὰ ὑποχωρήση στὴν καλουμένη "γραμμὴ τοῦ Βόταν" μὲ τὴν ἀμυδρὰ ἐλπίδα περιοριζομένη μόνο σὲ ἄμυνα νὰ ἐπιτύχη τὴν σύναψι εἰρήνης. Καὶ μόλις ὕστερα ἀπὸ δυὸ μῆνες—τὴν 2α 'Οκτωβρίου 1918—ἀναγκάζεται ἡ ἰδία ἀνωτάτη γερμανικὴ στρατιωτικὴ ἡγεσία νὰ ἀπευθυνθῆ στὸ μισητὸ Ράϊχσταγ καὶ νὰ ὁμολογήση ἐγγράφως τὰ ἑξῆς:

"Εἶναι ἐλάχιστες αἱ πιθανότητες ὅτι θὰ κατορθώσωμεν νὰ ἐξαναγκάσωμεν τὸν ἐχθρὸν νὰ ζητήση εἰρήνην!".

Μὲ τρεῖς τεραστίας μάχας ὁ στρατηγὸς Τὰνκ ἐκλόνισε τὸ γερμανικὸ μέτωπο καὶ τὸ συνέτριψε ἠθικῶς. Καὶ δὲν εἶναι καθόλου ἄξιον ἀπορίας

Ὁ στρατηγὸς σὲρ ΤΖΩΝ ΦΡΕΝΤΣ, ἀρχηγὸς τοῦ ἐκστρατευτικοῦ σώματος τῆς Ἀγγλίας στὴν Γαλλία.

Εἰσβολὴ στὸ Βέλγιο.

τὸ ὅτι ἀκριβῶς ἀπὸ τὸ βράδυ τῆς ἐπιθέσεως τῶν τὰνκς τῆς 8ης Αὐγούστου ἄρχισαν γιὰ πρώτη φορὰ νὰ ἐμφανίζωνται ὄχι στὸ ἐσωτερικὸ τῆς Γερμανίας, ἀλλὰ στὸν γερμανικὸ στρατὸ περιπτώσεις ἀπειθαρχίας καὶ παθητικῆς ἀντιστάσεως. Γερμανοὶ στρατιῶται καταδιωκόμενοι ἀπὸ βρεταννικὰ τάνκς ἐφώναζαν στοὺς συναδέλφους των ποὺ ἐπιχειροῦσαν νὰ τὰ ἀντιμετωπίσουν: "Εἶσθε ἀπεργοσπᾶσται!".

Ἡ νίκη τῆς μηχανῆς.

Στὸν πολύνεκρο καὶ ἄνισο ἀγῶνα κατὰ τὸν πρῶτο παγκόσμιο πόλεμο, νικᾶ ἡ μηχανή. Ὅπως στὴν Μ. Βρεταννία οἱ παλαιοὶ στρατιωτικοὶ ἀγνόησαν τὴν ἀξία τῶν τεχνικῶν ὅπλων κατὰ τὸν πόλεμο τῶν Μπόερς καὶ ἀντετάχθησαν στὴν χρησιμοποίησί των, ἔτσι καὶ κατὰ τὸν πρῶτο παγκόσμιο πόλεμο ἡ γερμανικὴ στρατιωτικὴ ἡγεσία ἀγνόησε τὴν νέα ἔννοια τοῦ οἰκονομικοῦ πολέμου καὶ παραμέλησε τελείως τὰ τεχνικὰ ὅπλα. Ἀνδρικὴ τόλμη καὶ γενναιότης εἶχαν στὰ μάτια της μεγαλυτέρα ἀξία ἀπὸ τὴν ἐργασία τῶν ἐπιστημόνων καὶ τῶν τεχνικῶν μέσα στὰ γραφεῖα των.

Δὲν μπορεῖ πράγματι νὰ ἐξηγηθῆ μὲ ἄλλο τρόπο τὸ πῶς ἕνα ἄλλο νέο ὅπλο τοῦ πρώτου παγκοσμίου πολέμου, τὸ ἀεροπλάνο, μόνον ἀργότερα κατώρθωσε νὰ ἐκτιμηθῆ: Καὶ δὲν εἶνε καθόλου ἁπλῆ σύμπτωσις τὸ ὅτι αἱ δυσχέρειαι ποὺ συνάντησε ὁ Σουΐνταν μὲ τὸ τὰνκ του ἀντιμετωπίσθησαν καὶ ἀπὸ τὸν κόμητα Τσέππελιν, ποὺ ἐχαρακτηρίσθη μάλιστα καὶ ὡς "τρελλός" γιατὶ ἐπέμενε ὅτι ἦταν δυνατὸν νὰ κατασκευασθοῦν πηδαλιουχούμενα ἀερόστατα, ποὺ νὰ διανύουν μεγάλας ἀποστάσεις.

Ὅταν τὸ γαλλικὸ ὑπουργεῖο τῶν Στρατιωτικῶν ἀγόρασε κατὰ τὰ τέλη τοῦ ἔτους 1909 "πέντε πτητικὰς μηχανὰς" τὸ γερμανικὸ γενικὸ ἐπιτελεῖο ἐχαρακτήρισε τὸ διάβημα αὐτὸ ὡς "ὑστερικό". Ὕστερα ἀπὸ μακροὺς δισταγμοὺς ὁ Γενικὸς Ἐπιθεωρητὴς τῶν γερμανικῶν στρατιωτικῶν μεταφορῶν ἀπεφάσισε τὴν προμήθεια μερικῶν ἀεροπλάνων, διότι ὅπως τόνιζε στὴν σχετικὴ ἔκθεσί του, διεπιστώθη ὅτι δὲν χρειάζεται ἰδιαιτέρα σωματικὴ ἱκανότης, γιὰ ἕνα ὁδηγὸ ἀεροπλάνου!

Κατὰ τὴν πρώτη ἡμέρα τῆς ἐπιστρατεύσεως ὑπάρχουν στὸν γερμανικὸ στρατὸ περίπου 200 ἀεροπλάνα τύπου Ρούμπλερ, μερικὰ διπλάνα τύπου Ἀλμπατρὸς" καὶ μερικὰ ἄλλα διαφόρων τύπων. Κινητῆρες "Μερσεδὲς — Μπὲντς" καὶ "Ἄργκους" κινοῦν τοὺς ἕλικας μὲ δύναμι 80 μέχρις 100 ἵππων.

Ἑνιαία ὀργάνωσις δὲν ὑπῆρχε, παρατηρεῖ ὁ ἀξιωματικὸς τοῦ γερμανικοῦ γενικοῦ ἐπιτελείου Χὰνς Ρίττερ. Τὰ γερμανικὰ μονοπλάνα τύπου Ρούμπλερ φθάνουν μιὰ ταχύτητα 85 ἕως 90 χιλιομέτρων καὶ ἐχρειάζοντο συχνὰ περίπου μιὰ ὥρα γιὰ νὰ ἀνέλθουν σὲ ὕψος 1000 μέτρων.

Τὸ πεζικὸ νικᾶ στὸν ἀγῶνα...ἀεροπλάνου κατὰ ἀεροπλάνου.

Ἐχρειάσθη νὰ διανυθῆ πολὺς δρόμος γιὰ νὰ καταλήξῃ ἡ γερμανικὴ ἀεροπορία ἀπὸ τὸ δυσκίνητο ἀεροπλάνο τύπου Ρούμπλερ στὰ πρῶτα καταδιωκτικὰ ἀεροπλάνα τύπου Σήμενς — Σοῦκερτ τοῦ ἔτους 1918. Ὅταν αἱ ἰ-

σχυρότεραι ἀεροπορικαὶ δυνάμεις τῶν Βρεταννῶν καὶ τῶν Γάλλων ἀναγκάζουν ἐπὶ τέλους τὸ γερμανικὸ γενικὸ ἐπιτελεῖο νὰ ἐγκαταλείψη τὴν ἀπηρχαιωμένη ἀρχὴ ὅτι μόνο τὸ ἱππικὸ εἶναι κατάλληλο γιὰ τὴν καταδίωξι τοῦ ἐχθροῦ ὑπῆρχε ἤδη στὴν Γερμανία τόση σπάνις πρώτων ὑλῶν ὥστε δὲν μπορεῖ πιὰ νὰ γίνη λόγος περὶ μαζικῆς παραγωγῆς ἀεροπλάνων.

Εἰς τὸ γεγονὸς αὐτὸ πρέπει νὰ προστεθῆ ἀκόμη καὶ ἡ ἑξῆς λεπτομέρεια. Ἤδη κατὰ τὰ στρατιωτικὰ των γυμνάσια τοῦ 1910 οἱ Γάλλοι εἶχαν κάμη συγκριτικὰ πειράματα μὲ ἀεροπλάνα καὶ πηδαλιουχούμενα ἀερόστατα καὶ εἶχαν καταλήξη στὸ συμπέρασμα ὅτι τὰ πηδαλιουχούμενα ἀερόστατα εἶναι κατὰ πολὺ κατώτερα τῶν ἀεροπλάνων.

Ἐκείνη ὅμως τὴν ἐποχὴ τὸ γερμανικὸ γενικὸ ἐπιτελεῖο οὔτε κἂν ἐσκέπτετο νὰ ἀποδώση σημασία στὸ ἀεροπλάνο. Εἶχε προκρίνη τὰ ἀερόπλοια Τσέππελιν ποὺ ἦσαν ὁμολογουμένως πολὺ καλύτερα τῶν ἀναλόγων γαλλικῶν προτύπων. Καὶ μόνο τὸ κολοσσιαῖο σῶμα καὶ ὁ ἐκκωφαντικὸς θόρυβος τῶν Τσέππελιν ἀρκοῦσε γιὰ νὰ κατασιγάση κάθε ἀμφιβολία. Ἔδιδαν τὴν ἐντύπωσι ἀκαταβλήτων γιγάντων.

Στὴν πραγματικότητα ὅμως τὰ Τσέππελιν ἦσαν φουσκωμένοι γίγαντες ποὺ ἠμποροῦσαν νὰ πιάσουν πολὺ εὔκολα φωτιὰ καὶ ποὺ δὲν εἶχαν καμμιὰ δύναμι ἀντιστάσεως. Ὅταν ὅμως κατώρθωσαν σὲ νυκτερινὴ πτῆσι νὰ φθάσουν ἐπάνω ἀπὸ τὸ Λονδῖνον καὶ ἐκεῖ νὰ ἀναγκάσουν δύο ἑκατομμύρια ἀνθρώπων νὰ ζητήσουν καταφύγιον στὸν ὑπόγειο σιδηρόδρομο τῆς ἀγγλικῆς πρωτευούσης ἐχαιρετίσθησαν καὶ στὴν Γερμανία ὡς νικηταί. Ὑπερετιμήθη τὸ ἠθικὸ ἀποτέλεσμα ποὺ ἐπέτυχαν τὰ Τσέππελιν κατὰ τὴν πρώτη των ἐπιδρομὴ ἐναντίον τοῦ Λονδίνου καὶ ψυχολογικῶς ἐνίκησε ἀρχικῶς τὸ ἀερόστατο. Οἱ στρατηγοὶ ὅμως, ὕστερα ἀπὸ μερικὰ ἀστεῖα, ποὺ εἶχαν ὡς θέμα τὸ σχῆμα Τσέππελιν, ποὺ ἐμοίαζαν μὲ τεράστια ποῦρα, ἐπέστρεψαν στὸ πεζικό. Ἐξακολουθοῦσαν νὰ τὸ θεωροῦν ὡς τὸν μόνο παράγοντα ποὺ ἦταν ἱκανὸς νὰ ἐξασφαλίση τὴν νίκη.

Τά παράσημα μέ τά ὁποία ἐτιμήθη ἡ πόλις τοῦ Βερδέν.

Κατὰ βάθος δὲν εἶχαν τελείως ἄδικον. Ποιὰ μαχητικὴ ἀξία εἶχαν πράγματι τὰ ἀερόπλοια τοῦ 1914; Ὁ πλοίαρχος Τρώυς, κυβερνήτης ἑνὸς ἀεροπλοίου Τσέππελιν ὁμολογεῖ πράγματι τὰ ἑξῆς:

"Τὰ παλαιὰ ἀερόπλοια εἶχαν ὀλίγο χρήσιμο φορτίο καὶ γι' αὐτὸ σὲ μιὰ μας ἐπιδρομὴ δὲν ἠμπορούσαμε νὰ μεταφέρουμε παρὰ μόνον τρεῖς βόμβες τῶν 50 χιλιογράμμων".

Αἱ βόμβαι ἦσαν δεμέναι μὲ σχοινιὰ στὸν μέσο διάδρομο τοῦ ἀεροπλοίου. Ὅταν ἐπρόκειτο νὰ ριφθοῦν ἕνα μέλος τοῦ πληρώματος ἐλάμβανε τὴν διαταγὴ καὶ ἔκοπτε μὲ ἕνα μαχαῖρι τὸ σχοινί.

Τὰ Τσέππελιν ὑπεράνω τοῦ Λονδίνου! Ὁ ρωμαντικὸς μῦθος τοῦ πρώτου παγκοσμίου πολέμου εἶναι πάλι πολὺ διάφορος ἀπὸ τὴν σκληρὰ πραγματικότητα.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ IV.

Η ΤΙΤΑΝΟΜΑΧΙΑ ΤΟΥ ΒΕΡΔΕΝ

Τὸ Σχέδιο Χ – 45

Κανένα γεγονὸς στὴν συγκλονιστικὴ ἱστορία τῶν πολέμων δὲν εἶναι τόσο τρομερὸ ὅσο ὁ ἀγὼν γιὰ τὸ Βερδέν.

Σχεδὸν 700.000 Γερμανοὶ ἔχασαν ἐκεῖ τὴν ζωή των μέσα σὲ ἕνα ἕλος ἀπὸ αἷμα. Καὶ σὲ δύο ἑκατομμύρια ἀνέρχονται οἱ ἄνδρες ποὺ ἀπεστάλησαν σ' αὐτὴν τὴν τρομερὰ καὶ φλεγομένη κόλασι.

Μάρτυρες ἀπὸ ἕνα ἄλλο κόσμο γεμάτο ἀπὸ κάθε φρίκη εἶναι οἱ νέοι ποὺ ἐπέστρεψαν σὰν γέροι μὲ κόκκινα μάτια ἀπὸ τὰ δάκρυα τοῦ πόνου καὶ μὲ τὴν σφραγίδα τῶν τρομερῶν ὡρῶν ποὺ ἐπέρασαν, στὸ πρόσωπο.

Τὸ Βερδέν, ὁ Μολὼχ ποὺ καταβροχθίζει ἀνθρώπους, ἀποτελεῖ μιὰ ἀποφασιστικὴ καμπὴ τοῦ πρώτου παγκοσμίου πολέμου. Καὶ ἡ καμπὴ αὐτὴ εἶναι τελείως διάφορος ἀπὸ ὅ,τι τὴν ἐφαντάσθη ὁ ἐφευρέτης τῆς μηχανῆς αὐτῆς τοῦ θανάτου. Γιατὶ ὁ Ἔριχ φὸν Φαλκενχάϋν, ὁ ἀρχηγὸς τοῦ Γερμανικοῦ Ἐπιτελείου ὁ ὁποῖος διετύπωσε τὸν τρομερὸ χαρακτηρισμὸ "ἀντλία αἵματος" ἐφαντάσθηκε μιὰ μηχανὴ τοῦ θανάτου ποὺ θὰ ἐτοποθετοῦσε ἐπάνω στὸ σῶμα τῆς Γαλλίας καὶ θὰ τῆς ρουφοῦσε τὸ αἷμα της.

Χ – 45 εἶναι σύμφωνα μὲ τὸν μυστικὸ γερμανικὸ κώδικα ἡ ὀνομασία τῆς ἐμπνεύσεως τοῦ γερμανοῦ ἐπιτελάρχου.

Χ – 45 σημαίνει, ἂν ἀποκρυπτογραφηθῆ: Δικαστήριον.

Δικαστήριο **θὰ γίνη** μὲ κατηγορούμενο τὴν Γαλλία. Καὶ ἡ ἀντλία τοῦ αἵματος θὰ εἶναι τὸ ὄργανο ποὺ θὰ ἐκτελέση τὴν καταδικαστικὴ ἀπόφασι.

Πῶς ὅμως κατέληξαν τὰ πράγματα στὴν μεγαλυτέρα αὐτὴ τρέλλα τῆς στρατιωτικῆς ἱστορίας;

Τὸ ἔτος 1915 ἀπέδειξε ὅτι δὲν ἐφαίνετο δυνατὴ ἡ ἐξεύρεσις λύσεως τοῦ προβλήματος τοῦ ἀκινητοποιηθέντος δυτικοῦ μετώπου. Ἑκατομμύρια ἀνθρώπων εὑρίσκοντο ἀπέναντι ἀλλήλων ἐκεῖ μέσα στὸν ἀτέλειωτο λαβύριν-

θο τ... χαρακωμάτων. Όλαι αἱ προσπάθειαι καὶ ἀπὸ τὰ δύο μέρη νὰ ἐνεργηθῇ ἐπίθεσις ἀπὸ τὶς θέσεις αὐτές, διὰ νὰ ἐπαναληφθῇ ὁ πόλεμος τῶν κινήσεων καὶ νὰ πραγματοποιηθῇ μιὰ ἀποφασιστικὴ διείσδυσις ἐναυάγησαν κατὰ τὸν οἰκτρότερο τρόπο.

Τὴν μόνη φορά, ὅταν οἱ Γερμανοὶ κατώρθωσαν χρησιμοποιήσαντες δηλητηριώδη ἀέρια νὰ διεισδύσουν στὸ Ύπρ σὲ ἕνα τμῆμα τοῦ συμμαχικοῦ μετώπου, ὁ Φαλκενχάϋν δὲν εἶχε διαθέσιμα στρατεύματα γιὰ νὰ εἰσδύσουν στὸ σχηματισθὲν κενόν.

Καὶ πάλι τὰ στρατεύματα εὑρίσκονται ἀπέναντι ἀλλήλων χωρὶς νὰ ἐπέλθη ἀποφασιστικὸ ἀποτέλεσμα.

Πλησιάζει τὸ ἔτος 1916 καὶ ὑπάρχει ἡ συνήθεια στὰ ἐπιτελεῖα νὰ ἐπεξεργάζωνται ἕνα πολεμικὸ σχέδιο γιὰ τὸ ἑπόμενο ἔτος. Καὶ εἶναι καιρὸς νὰ εὑρεθῇ μιὰ λύσις τοῦ μεγάλου προβλήματος.

Ένα πρᾶγμα εἶναι ἀπολύτως βέβαιον γιὰ τὸν Φαλκενχάϋν καὶ τὸ Γενικὸ 'Αρχηγεῖο. Αἱ γερμανικαὶ δυνάμεις δὲν ἐπαρκοῦν γιὰ νὰ διασπάσουν καὶ νὰ ἀνατρέψουν τὸ δυτικὸ μέτωπο. Αὐτὸ τὸ κατέστησαν ἀπολύτως σαφὲς αἱ προσπάθειαι τοῦ τελευταίου ἔτους, αὐτὸ ἀποδεικνύει καὶ ἡ ἀριθμητικὴ σχέσις μεταξὺ τῶν δυνάμεων τῶν δύο παρατάξεων.

'Από τὸ ἄλλο μέρος εἶναι ἀπολύτως βέβαιον ὅτι ἡ κρίσις τοῦ πολέμου ἠμπορεῖ νὰ ἐπέλθη μόνο στὸ δυτικὸ μέτωπο. Γι' αὐτὸ ἀπορρίπτεται ἀπὸ τὸ Γερμανικὸ Γενικὸ 'Επιτελεῖο κάθε πρότασι, ποὺ ἔχει ὡς ἀντικειμενικὸ σκοπό, τὴν χρησιμοποίησι τοῦ ἔτους 1916, γιὰ ἕνα μεγάλο πλῆγμα σὲ ἄλλα πολεμικὰ μέτωπα.

Καὶ δὲν ὑπάρχει ἔλλειψις τέτοιων προτάσεων. Τὸ σχέδιον μιᾶς μεγάλης ἐπιθέσεως στὸ ἀνατολικὸ μέτωπο ἀπορρίπτει ὁ Φαλκενχάϋν μὲ τὴν ἑξῆς δικαιολογία:

"'Ενδεχομένη κατεύθυνσις μιᾶς τέτοιας ἐπιθέσεως θὰ εἶναι ἀναμφισβητήτως τὸ εὔφορο ἔδαφος τῆς Οὐκρανίας. Αἱ συγκοινωνίαι ὅμως στὴν περιοχὴ ἐκείνη δὲν εἶναι καθόλου ἱκανοποιητικαί. Μία προώθησις σὲ περίπτωσι εὐμενοῦς δι' ἡμᾶς ἐξελίξεως τῶν ἐπιχειρήσεων, κατὰ τῆς Πετρουπόλεως δὲν θὰ ἦτο σκόπιμος γιατὶ θὰ εἴμεθα ὑποχρεωμένοι νὰ ἐξασφαλίσωμεν μὲ τὰ πενιχρὰ ἀποθέματά μας τὸν πληθυσμὸ τῆς πολυανθρώπου αὐτῆς πόλεως. Μιὰ προώθησις πρὸς τὴν Μόσχα θὰ ὁδηγήσῃ ἀσφαλῶς σὲ ἀδιέξοδο. Γιὰ καμμιὰ ἀπὸ τὶς δυὸ αὐτὲς ἐπιχειρήσεις δὲν διαθέτομε ἐπαρκεῖς δυνάμεις.

Ένα ἄλλο σχέδιο, νὰ χρησιμοποιηθῇ τὸ ἔτος 1916 γιὰ μιὰ προώθησι σὲ ἕνα ἄλλο πολεμικὸ μέτωπο, προέρχεται ἀπὸ τὸν Αὐστριακὸ Γενικὸ 'Επιτελάρχη Κόνραδ φὸν Χέτζενδορφ. Στὸ αὐστριακὸ Γενικὸ 'Αρχηγεῖο ποὺ ἤδρευε στὸ Τέσσεν ἐρρίφθη ἡ ἰδέα μιᾶς μεγάλης ἐπιθέσεως κατὰ τῆς 'Ιταλίας μὲ ἀντικειμενικὸ σκοπὸ τὴν καταστροφὴ τῶν κυρίων δυνάμεων τοῦ ἰταλικοῦ στρατοῦ, ποὺ εὑρίσκοντο στὴν Άνω 'Ιταλία. 'Ο Κόνραδ προτείνει νὰ συνεργασθοῦν τὰ γερμανικὰ στρατεύματα σ' αὐτὴν τὴν ἐπίθεσι. 'Ο Φάλκενχάϋν ἀπορρίπτει κατηγορηματικὰ τὴν πρότασι. Έχει τὸ ἴδικό του σχέδιο.

Δὲν τὸ καθιστᾷ ὅμως γνωστὸ στὸν σύμμαχό του. Μεταξὺ τῶν δύο ἐπιτελαρχῶν ἐπικρατεῖ ἀπὸ καιροῦ μιὰ μόλις συγκαλυπτομένη διάστασις. Η

εὐκαμψία τῆς σκέψεως καὶ τῶν λόγων τοῦ Κόνραδ καὶ ἡ τραχεῖα στρατιωτική γλῶσσα τοῦ Φαλκενχάϋν δημιουργοῦν στὰς προσωπικὰς συναντήσεις των ἕνα ἀγεφύρωτο χάσμα.

Καὶ ἔτσι ἑκατομμύρια ἀνδρῶν στὰ μέτωπα θὰ εἶναι καταδικασμένα νὰ ὑποφέρουν γιατὶ ἡ ἀντιπάθεια μεταξὺ τῶν δύο αὐτῶν κυρίων, φθάνει σὲ τέτοιο σημεῖο ὥστε δὲν ἀνακοινώνουν ὁ ἕνας στὸν ἄλλο τὶς προθέσεις των. Βαδίζουν ὁ καθένας των ξεχωριστοὺς δρόμους. Δὲν μπορεῖ συνεπῶς νὰ γίνεται πιὰ λόγος περὶ μιᾶς κοινῆς στρατηγικῆς μεταξὺ τῶν συμμάχων κεντρικῶν δυνάμεων.

Ὁ Κόνραδ ἐπιμένει ἐν πάση περιπτώσει στὸ σχέδιο του κατὰ τῆς Ἰταλίας καὶ ἑτοιμάζει τὴν ἐπίθεσί του χωρὶς νὰ τὴν προαναγγείλῃ στὸ Γερμανικὸ Γενικὸ Ἐπιτελεῖο. Τουναντίον συνιστᾶται ρητῶς αὐστηροτάτη ἐχεμύθεια ἀπέναντι τῶν Γερμανῶν. Ὁ αὐστριακὸς στρατηγὸς Κράους ἐπιτελάρχης τοῦ ἀρχιδουκὸς Εὐγενίου στὸ Τυρόλο, καλεῖται εἰς ἀπολογίαν, διότι δὲν συνεμορφώθη πρὸς τὴν διαταγὴν νὰ κρατήσῃ μυστικὴ τὴν πρόθεσι τῆς ἐπιθέσεως ἀπὸ τὸν Γερμανὸ σύνδεσμο—ἀξιωματικό .

Ἡ διαταγὴ τοῦ Φαλκενχάϋν.

Ἀντιστρόφως καὶ οἱ Αὐστριακοὶ δὲν κατατοπίζονται ἐπὶ τῶν σχεδίων τοῦ Φαλκενχάϋν γιὰ τὸ 1916, τουλάχιστον ὡς τὴν τελευταίαν στιγμή. Ὁ Κόνραδ μένει μὲ ἀνοικτὸ τὸ στόμα, ὅταν ἕνα λεπτὸ πρὸ τῆς ἐνάρξεως τῆς τρικυμίας πληροφορεῖται ἀπὸ τὸ στόμα τοῦ Φαλκενχάϋν τὶ πρόκειται νὰ συμβῇ.

"Εὔχομαι νὰ πετύχετε" τοῦ λέγει ὁ Κόνραδ ὠχρός.

Γενικὴ ἄποψις τῶν φρουρίων τοῦ Βερδέν.

Ὁ Φαλκενχάϋν εὐχαριστεῖ καὶ πηγαίνει στὸ μεγάλο ἀρχηγεῖο στὸ Μεζιέρ. Τό σχέδιο του πού ἐξεπόνησε καί πού ἀναπτύσσει σὲ ἕνα ὑπόμνημα καὶ ποὺ ἐγκρίνεται ἀπὸ τὸν αὐτοκράτορα, εἶναι πραγματικὰ ἀνήκουστο.

"Ἐτονίσθη ἤδη ἐπανειλημμένως, γράφει ὁ Φαλκενχάϋν ὅτι ἡ Γαλλία ἔφθασε πολὺ πλησίον εἰς τὰ ἔσχατα ὅρια τῆς ἀντοχῆς της. Ἂν κατορθωθῇ νὰ κατανοήσῃ ὁ λαός της, ὅτι στρατιωτικῶς δὲν ἔχει πλέον νὰ ἐλπίζῃ τίποτε, τότε τὰ ὅρια αὐτὰ ὑπερβαίνονται.

"Τὸ ἀμφιβόλου ἀποτελεσματικότητος καὶ ὑπὲρ τὰς δυνάμεις μας εὑρισκόμενον μέτρον τῆς μαζικῆς διεισδύσεως δὲν εἶναι ἀναγκαῖον πρὸς ἐπιτυχίαν αὐτοῦ τοῦ σκοποῦ. Ἀκόμη καὶ μὲ περιωρισμένας δυνάμεις ἠμποροῦμεν νὰ ἔχωμεν θετικὰ ἀποτελέσματα.

"Πίσω ἀπὸ τὸν γαλλικὸ τομέα ὑπάρχουν ὄχι εἰς μεγάλην ἀπόστασιν ὡρισμένα σημεῖα, τὰ ὁποῖα ἡ γαλλικὴ στρατιωτικὴ ἡγεσία εἶναι ὑποχρεωμένη νὰ ὑπερασπίση μέχρι καὶ τοῦ τελευταίου ἀνδρός. Ἂν τὸ κάμη τότε θὰ ἐξαντληθοῦν ἀπὸ τὴν ἀκατάσχετον αἱμορραγίαν αἱ γαλλικαὶ δυνάμεις, ἀνεξαρτήτως ἂν ἡμεῖς ἐπιτύχωμεν ἢ ὄχι εἰς τὴν ἐπίθεσίν μας. Ἂν δὲν τὸ κάμη καὶ πέση τὸ σημεῖον ἐκεῖνο εἰς τὰς χεῖρας μας τότε ἡ ἠθικὴ ἐπίδρασις θὰ εἶναι τεραστία εἰς τὴν Γαλλίαν".

Τὸ σημεῖον πίσω ἀπὸ τὸ μέτωπον, τὸ ὁποῖον ὑπονοεῖ ὁ Φαλκενχάϋν εἶναι τὸ Βερδέν.

Τὸ Βερδὲν εἶναι τὸ ἰσχυρότερο ὀχυρὸ τῆς Γαλλίας καὶ μὲ πεῖσμα ὁ Φαλκενχάϋν ἐπιμένει νὰ ἐπιτεθῆ ἐναντίον του.

Τὸ σχέδιο τοῦ Φαλκενχάϋν γιὰ τὸ Βερδὲν δὲν ἐπεκρίθη δριμύτατα, μόνο μετὰ τὴν ἀποτυχίαν του. Πρὸ καὶ κατὰ τὴν ἐκτέλεσί του ὑψώθησαν πολλαὶ φωναὶ ἐναντίον του: Ὁ διάδοχος τῆς Βαυαρίας Ρουπρεχτ, ποὺ ἦτο καὶ ἀρχηγὸς στρατιᾶς ὁμολογεῖ μὲ κάθε εἰλικρίνεια.

"Ἡ ἐπίθεσίς μας κατὰ τοῦ Βερδὲν ἀκόμη καὶ εἰς περίπτωσιν ἐπιτυχίας δὲν θὰ εἶχε παρὰ μόνον ἠθικὰ ἀποτελέσματα. Κατὰ τὴν γνώμην μου εἶναι μία ἄσκοπος σπατάλη δυνάμεων.

Ὁ διάδοχος τῆς Πρωσσίας Γουλιέλμος, ὁ ὁποῖος πρόκειται νὰ διευθύνη τὴν ἐπιχείρησι τοῦ Βερδὲν λέγει, ὅτι εἶναι ἠλιθιότης νὰ ὑπολογίζη κανεὶς ἐπὶ τῆς ἀμφιβόλου πιθανότητος ἐπιτυχίας καὶ νὰ πιστεύη ὅτι θὰ ὑποφέρη ὀλιγώτερο ἀπὸ τὸν ἐχθρό".

Ὁ στρατηγὸς Χέρμαν φὸν Κούλ παρατηρεῖ σὲ μιὰ ἀνάλυσί του τοῦ σχεδίου τοῦ Φαλκενχάϋν.:

"Ἡ στρατιωτικὴ ἰσχὺς τῶν Γάλλων δὲν ἦτο δυστυχῶς τόσον ἐξηντλημένη ὅσον τὴν παρεδέχετο ὁ Φαλκενχάϋν. Τὸ ὅτι δὲν θὰ παρέδιδαν τὸ Βερδὲν ἦτο βεβαιότατον. Τὸ διατὶ ὅμως κατὰ τὸν ἐπικείμενον ἀγῶνα θὰ ἔπρεπε νὰ ἔχουν περισσοτέρας ἀπωλείας ἀπὸ τοὺς ἐπιτιθεμένους, αὐτὸ ἦτο ἀκατανόητον. Ἡ σύνθλιψις των Γάλλων θὰ ἔπρεπε νὰ εἶναι πλουσία εἰς ἀπωλείας καὶ διὰ τοὺς Γερμανοὺς καὶ θὰ ἀπαιτοῦσε ἐπιπροσθέτως καὶ πολὺν χρόνον".

Ὁ ἀντιστράτηγος Ἔρνστ Κάμπις παρεδέχθη ὅτι ἡ χιμαιρικὴ ἰδέα τοῦ Φαλκενχάϋν μετεβλήθη στὴν πραγματικότητα σὲ μιὰ ἀντλία αἵματος ὄχι γιὰ τὸν γαλλικό, ἀλλὰ γιὰ τὸν γερμανικὸ στρατό.

"Ὁ μῦθος τοῦ ποταμοῦ Μάας, ὁ ὁποῖος κατὰ τὰ σχέδια τοῦ Φαλκενχάϋν θὰ μετέβαλεν εἰς κόνιν τὸν γαλλικὸ στρατό, μετεβάλλετο τουναντίον σὲ καταστροφὴ γιὰ τὴν Γερμανία". Τὸ ἐπὶ πλέον ποὺ ἔχασαν οἱ Γάλλοι, παρατηρεῖ ὁ Κάμπις δὲν ἀντιστοιχεῖ πρὸς τὴν ἀναλογίαν τῶν ἀπωλειῶν τῶν δυνάμεων τὰς ὁποίας ὑπέστη ἡ γερμανικὴ στρατιὰ ποὺ ἦτο πάντοτε ἀριθμητικῶς κατὰ πολὺ μικροτέρα τῶν στρατιῶν τῆς Ἀντάντ.

Καὶ ὁ Κάμπις ὑπενθυμίζει μὲ αὐτὴν τὴν εὐκαιρίαν μία προφητικὴ φράσι τοῦ λοχαγοῦ Γκάϊερ, τῆς ἀνωτάτης στρατιωτικῆς ἡγεσίας:

—Πότε ὑπολογίζετε ὅτι θὰ εὑρίσκεσθε στὸ Βερδέν; ἐρωτᾶ ὁ Γκάϊερ ἕνα ἀξιωματικὸ τοῦ Ἐπιτελείου τοῦ 7ου Σώματος Ἐφεδρείας.

—Περίπου σὲ δύο ἕως τρεῖς ἑβδομάδες, εἶναι ἡ ἀπάντησις.

Ὁ Γκάϊερ ζαρώνει τότε τὰ φρύδια του καὶ λέγει:

—Τότε δὲν θὰ φθάσετε ἐκεῖ ποτέ!

Ἕνας λοχαγὸς εἶχε τὴν εὐκαιρία νὰ ἀσκήση κριτικὴ ἐπὶ ἑνὸς στρατηγικοῦ λάθους, ποὺ διέπραξε ὁ Φαλκενχάϋν τὸ 1912. Ὁ τότε Γενικὸς Ἐπιτελάρχης Μόλτκε εἶχε ἀναθέσει στοὺς ἀξιωματικοὺς τοῦ ἐπιτελείου του νὰ ἐκπονήσουν ἕνα σχέδιο ἐπιθέσεως κατὰ τοῦ Βερδέν.

Ἀφοῦ οἱ ἀξιωματικοὶ τοῦ ἐνεχείρισαν τὰς ἐργασίας των, ὁ Μόλτκε ἀνέπτυξε καὶ μιὰ ἰδικὴ του λύσι, ἡ ὁποία προέβλεπε μία ἐπίθεσι ἀπὸ τὰ βορειοανατολικὰ κατὰ τῆς δεξιᾶς ὄχθης τοῦ ποταμοῦ Μάας.

Ἐσηκώθηκε τότε ἕνας λοχαγός, ὁ ὁποῖος ἐδήλωσε ὅτι μία τέτοια ἐπίθεσις εἰς τὴν δυτικὴ ὄχθη τοῦ Μάας θὰ ἠμποροῦσε νὰ ματαιωθῆ ἀπὸ τὸ πυροβολικόν. Γι' αὐτὸ θὰ ἦταν προτιμώτερο, ἡ ἐπίθεσις νὰ γίνη καὶ εἰς τὰς δύο ὄχθας τοῦ ποταμοῦ. Ὁ κατόπιν ἀντιστράτηγος Κάμπις συνετάχθη μὲ τὴν ἄποψι τοῦ λοχαγοῦ.

Ὁ Μόλτκε δὲν ἔλαβε θέσι ἐπὶ τοῦ ζητήματος. Εἶναι ὅμως συγκλονιστικὸ τὸ γεγονὸς ὅτι μετὰ τρία ἔτη ὁ Φαλκενχάϋν ἐφαρμόζει τὴν λύσι τοῦ Μόλτκε καὶ ἐπιτίθεται μόνο κατὰ τῆς δεξιᾶς ὄχθης τοῦ Μάας, ἂν καὶ ὁ διάδοχος Γουλιέλμος τὸν προειδοποιεῖ:

—Ἡ ἐπίθεσις πρέπει νὰ διεξαχθῆ ἀπαραιτήτως καὶ ταυτοχρόνως κατὰ τῶν δύο ὀχθῶν τοῦ ποταμοῦ.

Ἐπικρατεῖ ὅμως ἡ γνώμη τοῦ Φαλκενχάϋν. Ἡ κόλασις τοῦ Βερδὲν ἀνοίγει τὰς πύλας της, γιατὶ ἡ ἀνωτάτη γερμανικὴ στρατιωτικὴ ἡγεσία δὲν σκέφθηκε τίποτε καλύτερο γιὰ τὸ 1916 καὶ ὅλη ἡ ἐπιχείρησις ὅπως παρατηρεῖ ὁ στρατηγὸς Κοὺλ δὲν ἦταν τίποτε ἄλλο παρὰ μία "λύσις ἀμηχανίας".

Ὁ ἀντιστράτηγος Γουλιέλμος, διάδοχος τῆς γερμανικῆς αὐτοκρατορίας καὶ τῆς Πρωσσίας, λαμβάνει πρὶν ἀπὸ τὰ Χριστούγεννα τοῦ 1915 τὴν προφορικὴ διαταγὴ τοῦ Φαλκενχάϋν, "νὰ ἐπιτεθῆ κατὰ τῶν ἐχθρικῶν θέσεων βορείως τοῦ Βερδὲν καὶ δεξιὰ τοῦ ποταμοῦ Μάας".

Ὁ Γουλιέλμος, ὁ ὁποῖος ἐπέκρινε τὴν ἰδέα τῆς ἀντλίας αἵματος καὶ τὰς ὁδηγίας τοῦ Φαλκενχάϋν, ἐπὶ τῆς διεξαγωγῆς τῆς ἐπιχειρήσεως, λησμονεῖ τὰς ἐπικρίσεις του καὶ ἀναφωνεῖ:

—Ὁ διάπυρος πόθος μου νὰ τεθῶ ἐπὶ τέλους εἰς κίνησιν μὲ τὰ ὑπέροχα στρατεύματά μου, πρόκειται ἐπὶ τέλους νὰ πραγματοποιηθῆ. Αὐτὸ ἐγέμισε μὲ ἀνυπόκριτη χαρὰ τὴν καρδιὰ μου.

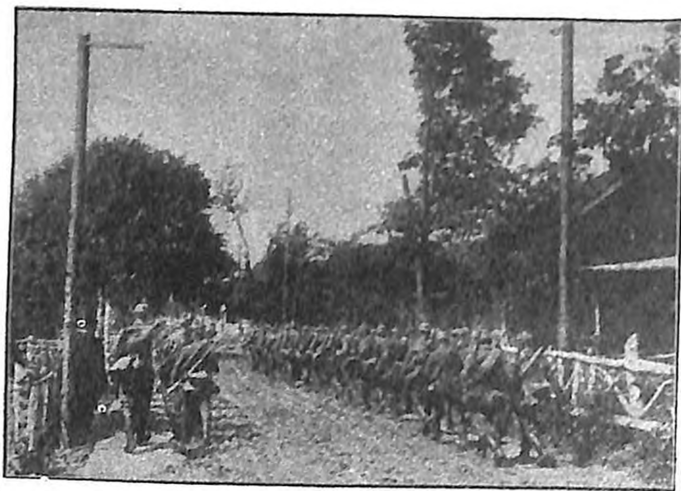
Ἡ ἐπιθυμία κάθε πολεμάρχου νὰ ἴδη ἀγωνιζόμενα τὰ "ὑπέροχα στρατεύματά" του εἶχε πάντοτε ὡς συνέπειαν ὑπέρμετρη ἀνθρώπινη δυστυχία καὶ ἀκατανόμαστα ἠθικὰ καὶ σωματικὰ μαρτύρια. Τὸ Βερδὲν ἐπικυρώνει αὐτὸν τὸν κανόνα.

Αἱ προετοιμασίαι γιὰ τὴν μεγάλη μάχη.

Ἄνω τῶν 1400 τηλεβόλων συγκεντρώνονται μπροστὰ στὸ Βερδὲν καὶ 1300 σιδηροδρομικοὶ συρμοὶ μεταφέρουν 2½ ἑκατομμύρια ὀβίδες τοῦ πυροβολικοῦ. Χωρὶς καταλύματα καὶ μόνο κατὰ τὴν νύκτα δεκάδες χιλιάδων στρατιωτῶν ἐργάζονται μέσα στὴν λάσπη τοῦ βροχεροῦ Ἰανουαρίου γιὰ τὴν κατασκευὴ θέσεων ἐφόδου καὶ πυροβολικοῦ. Αἱ τάφροι ποὺ ἀνοίγονται τὴν μιὰ μέρα γεμίζουν τὴν ἑπομένη μὲ νερά. Πολλὰ κτίσματα δὲν μποροῦν νὰ διατηρηθοῦν γιατὶ τὸ ἔδαφος εἶναι πολὺ μαλακό.

Ἂν καὶ ἐσκεμμένως ἡ γερμανικὴ στρατιωτικὴ ἡγεσία παραιτεῖται ἀπὸ τὴν ἐγκατάστασι προκεχωρημένων θέσεων ἀπὸ τὶς ὁποῖες θὰ ἐξαπολυθῇ ἡ ἐπίθεσις, ἂν καὶ ὅλαι αἱ προετοιμασίαι γίνονταν μόνο τὴν νύκτα ἂν καὶ ἐπιμελὲς καμουφλὰζ προστατεύει τὰ ἐκτελούμενα ἔργα, οἱ Γάλλοι πληροφοροῦνται ἐν τούτοις, ὅτι κάτι συμβαίνει.

Ἀναφοραὶ πρακτόρων ἀπὸ τὸ Βερολῖνον ὁμιλοῦν περὶ μεγάλων μετακινήσεων στὸ δυτικὸ μέτωπο. Σύμφωνα μὲ τὶς ἀναφορὲς αὐτὲς 400.000 Γερμανοὶ συγκεντρώνονται μπροστὰ στὸ Βερδέν.

Γερμανικὰ στρατεύματα προκαλύψεως μεταβαίνουν στὰς θέσεις των.

"Ἡ πληροφορία εἶναι τελείως ἀπίθανος" ἀποφαίνεται τὸ γαλλικὸ γενικὸ ἐπιτελεῖο".

Ἄλλη πληροφορία Γάλλων πρακτόρων ἀναφέρει ὅτι στὶς περιοχὲς τοῦ Κοντσὰνς καὶ τοῦ Μπριὲ γίνεται ἐγκατάστασις μεγάλων νοσοκομειακῶν σχηματισμῶν.

"Λάθος, λέγει ὁ ἀρχιστράτηγος Ζόφφρ. Εἶναι παραπήγματα γιὰ ἀνάπαυσι τῶν στρατιωτῶν".

Ὁ στρατιωτικὸς διοικητὴς τοῦ Βερδὲν στρατηγὸς Ἔρ ἀναφέρει:

"Οἱ Γερμανοὶ καταστρέφουν κωδωνοστάσια καὶ κάθε ἄλλο ἀντικείμενο ποὺ θὰ ἠμποροῦσε νὰ χρησιμοποιηθῇ ὡς μέσον προσανατολισμοῦ".

"Ἀντίκειται πρὸς κάθε πιθανότητα, ἀποφαίνεται καὶ πάλι τὸ γενικὸ ἐπιτελεῖο ὅτι οἱ Γερμανοὶ θὰ ἐπιτεθοῦν ἐναντίον ἑνὸς σημείου ὅπου ἡμεῖς εἴμεθα οἱ ἰσχυρότεροι. Πρόκειται περὶ παραπλανητικῆς ἐνεργείας, ποὺ σκοπεύει νὰ ἀποκρύψη μιὰ ἐπιθετικὴ ἐνέργεια σὲ ἄλλο σημεῖο".

"Σωστά, συμπληρώνει ὁ Γάλλος ἀρχιστράτηγος Ζόφφρ. Μία ἐπίθεσις κατὰ τῆς Καμπανίας θὰ ἦτο πιθανωτέρα".

Ἕνας Γερμανὸς λιποτάκτης ἀναφέρει ὅτι ὁ διάδοχος Γουλιέλμος εἶπε στὸ ἄμεσο περιβάλλον του;

—Παιδιά μου, πρέπει νὰ καταλάβωμε τὸ Βερδέν. Τὸ ζήτημα αὐτὸ πρέπει νὰ ἔχη ἐκκαθαρισθῆ μέχρι τέλους Φεβρουαρίου. Τότε ὁ Κάϊζερ θὰ παρευρεθῆ σὲ παρέλασι τῶν στρατευμάτων μας στὴν πλατεῖα τοῦ Βερδὲν καὶ θὰ ὑπογραφῆ ἡ εἰρήνη. Ἡ προετοιμασία τοῦ πυροβολικοῦ θὰ διαρκέση ἑκατὸ ὧρες".

"Ὄνειρα θερινῆς νυκτός! ἀπαντοῦν οἱ Γάλλοι".

Μετὰ τὴν 10ην Φεβρουαρίου τοῦ 1916 πληροφορεῖται ὁ Γάλλος ἀρχιστράτηγος Ζόφφρ ἀπὸ πηγή, ἡ ὁποία πρέπει σοβαρῶς νὰ ληφθῆ ὑπ' ὄψιν ὅτι οἱ Γερμανοὶ κάμνουν σοβαρὲς προετοιμασίες πρὸ τοῦ Βερδέν. Καὶ τώρα μόλις ἀποφασίζει νὰ προσέξη κάπως τὸν τομέα αὐτὸν τοῦ μετώπου. Ἕως τότε ἐθεωρεῖτο ὅτι δὲν διέτρεχε κανένα κίνδυνο καὶ γι' αὐτὸ εἶχε τελείως παραμεληθῆ. Παρὰ τὶς ἐπανειλημμένες ἐκκλήσεις τοῦ στρατηγοῦ Ἑρδὲν εἶχαν γίνη οὔτε αἱ ἀπολύτως ἀπαραίτητοι ἐπισκευαὶ στὸ συγκρότημα τῶν ὀχυρῶν.

Καὶ τώρα ὅταν ὁ Ζόφφρ ἔρχεται πρὸς ἐπιθεώρησιν στὸ Βερδέν, ὅταν ὁ Γενικὸς Ἐπιτελάρχης Ντὲ Καστελνὼ ἐπιθεωρεῖ τὰ ὀχυρά, ὅταν καὶ αὐτὸς ὁ πρόεδρος τῆς Δημοκρατίας Ραϋμὸν Πουανκαρὲ ἐπισκέπτεται τὰ τείχη ἀπὸ μπετὸν καὶ τὰ ὑπόγεια καταλύματα εἶναι πιὰ πολὺ ἀργὰ νὰ ἀναπληρωθοῦν αἱ ἐλλείψεις.

Μιὰ μέρα μετὰ ἀπὸ τὴν σοβαρὰ πληροφορία τὴν ὁποίαν ἔλαβε ὁ Ζόφφρ, τὴν 11ην Φεβρουαρίου τοῦ ἔτους 1916, ὁ διάδοχος Γουλιέλμος ἐκδίδει μιὰ ἀποφασιστικὴ διαταγὴ στὰ στρατεύματά του ποὺ περιμένουν μέσα στὰ γεμάτα λάσπη χαρακώματά των:

"Μετὰ μακρὰν καὶ ἐπίμονον ἀντίστασιν καλεῖ ἡμᾶς εἰς ἐπίθεσιν ἡ διαταγὴ τῆς Αὐτοῦ Μεγαλειότητος τοῦ Αὐτοκράτορος. Ἂς ἔχωμεν ὅλοι πλήρη συνείδησιν ὅτι ἡ πατρὶς ἀναμένει μεγάλα ἀπὸ ἡμᾶς".

"Πρόκειται νὰ ἀποδείξωμεν εἰς τοὺς ἐχθροὺς μας ὅτι παραμένει ζωντανὴ εἰς τὰ τέκνα τῆς Γερμανίας ἡ σιδηρᾶ θέλησις νὰ νικήσουν καὶ ὅτι ὁ γερμανικὸς στρατός, ἐξουδετερώνει κάθε ἀντίστασιν, ὅταν προβαίνει εἰς ἐπίθεσιν."

"Μὲ τὴν ἀπόλυτον βεβαιότητα ὅτι ἕκαστος ἐκεῖ ὅπου ἐτάχθη θὰ καταβάλη τὴν ὑπερτάτην προσπάθειαν, δίδω τὴν διαταγὴν τῆς ἐπιθέσεως. Ὁ Θεὸς μεθ' ὑμῶν!".

Τὸ πρωῒ τῆς 12ης Φεβρουαρίου ὅταν πρόκειται νὰ ἐκκινήση γιὰ τὴν ἐπίθεσι ὁ γερμανικὸς στρατὸς ἡ ἰδία ἡ φύσις φαίνεται νὰ καταλαμβάνεται ἀπὸ οἶκτο καὶ ἐπιβάλλει μιὰ ἀναβολή! Χάλαζα καὶ πυκνὸ χιόνι ἀποκλείουν κάθε προετοιμασία πυροβολικοῦ καὶ καθιστοῦν ἀδύνατο τὴν ἐπίθεσι.

"Ἐσωτερικὴ ὑπηρεσία" εἶναι ἡ συνθηματικὴ φράσις ποὺ διατάσσει

τὴν ἀναβολὴ τῆς ἐπιθέσεως.

Καὶ τὶς ἑπόμενες ἡμέρες ἡ φρᾶσις αὐτὴ ἐπαναλαμβάνεται καὶ αὐξάνει στὸν ὑπέρτατο βαθμὸ τὴν ἔντασι τῶν νεύρων τῶν μαχητῶν.

Σφοδροτάτη ἀνεμοθύελλα καὶ κατακλυσμιαῖες βροχὲς μεταβάλλουν τὴν περιοχὴ σὲ ἕνα ἀδιάβατο ἕλος. Πουθενὰ δὲν μποροῦν νὰ προφυλαχθοῦν οἱ στρατιῶται. Μένουν στὰ γεμάτα λάσπη χαρακώματά των μὲ βρεγμένες τὶς στολὲς των σὲ συνεχῆ ἀγῶνα κατὰ τῆς ὑγρασίας, ποὺ ἀπειλεῖ νὰ καταστήση ἄχρηστα τὰ ὅπλα καὶ τὰ πολεμοφόδια των.

"Ἔτσι, λέγει ὁ διάδοχος Γουλιέλμος στὰ ἀπομνημονεύματά του ἐπεριμέναμε ματαίως τὴν μεταβολὴ τοῦ καιροῦ ἀπὸ τὴν 12ην ὡς τὴν 20η Φεβρουαρίου".

Τὴν 19ην Φεβρουαρίου φαίνονται αἱ πρῶται ἐνδείξεις μιᾶς μεταβολῆς. Οἱ ἄνδρες μέσα στὰ χαρακώματα τῶν βλέπουν σιωπηλοὶ στὸν οὐρανό, ὁ ὁποῖος σὲ μερικὰ σημεῖα ἀρχίζει νὰ καθαρίζη ἀπὸ τὰ σύννεφα.

Τὴν ἰδία 19ην Φεβρουαρίου ὁ Γάλλος ἀρχηγὸς τοῦ Γενικοῦ Ἐπιτελείου Ντὲ Καστελνὼ εἰδοποιεῖ τὸν ἀρχιστράτηγο τοῦ βρεταννικοῦ ἐκστρατευτικοῦ σώματος σὲρ Ντάγκλας Χαίηγκ γιὰ τὴν ἐπικειμένη γερμανικὴ ἐπίθεσι κατὰ τοῦ Βερδέν. Ὁ Χαίηγκ βεβαιώνει ἀμέσως ὅτι οἱ Βρεταννοὶ θὰ ἀναλάβουν ἕνα νέο τομέα τοῦ μετώπου, γιὰ νὰ ἀπελευθερώσουν γαλλικὲς δυνάμεις γιὰ τὴν ἀπόκρουσι τῆς γερμανικῆς ἐπιθέσεως.

Τὴν 20η Φεβρουαρίου πνέει βορειονατολικὸς ἄνεμος. Καθαρὸς οὐρανὸς καὶ παγωνιὰ δίδει στὸ πυροβολικὸ τὴν ἀπαιτουμένη ὁρατότητα. Εἶναι πανσέληνος. Ἡ ἔναρξις τῆς ἐπιθέσεως ὁρίζεται τὴν 8ην π.μ. τῆς ἐπομένης.

Καὶ ἀκριβῶς στὸ δευτερόλεπτο ἀρχίζουν νὰ μαίνωνται αἱ γερμανικαὶ πυροβολαρχίαι.

Προαναγγέλλουν μιὰ νέα ἐποχὴ στὴν παγκόσμιο ἱστορία.

Καὶ ἀρχίζει ἡ ἐπίθεσις.

Ἐκείνη τὴν 21η Φεβρουαρίου τοῦ 1916 καὶ εἰς τὰς ὀκτὼ τὸ πρωΐ, ὅ,τι ἕως τότε ἐλέγετο πόλεμος δὲν ὑπάρχει πιά. Τὸ κτύπημα τῶν ξιφῶν τῶν παλαιῶν ἡρώων, ἡ γενναιότης τῶν στρατιωτῶν τοῦ Ναπολέοντος ἢ τοῦ Φρειδερίκου, τὸ πνεῦμα τοῦ Ἀούστερλιτς καὶ ἡ ὁρμητικότης τοῦ Μπλύχερ—ὅλα αὐτὰ ἀνήκουν πιὰ στὸ παρελθόν. Ἐκείνη τὴν ἡμέρα ἀρχίζει μπροστὰ στὸ Βερντὲν νὰ λειτουργῆ μία μηχανὴ ποὺ παρασύρει ὅλους μέσα στοὺς τροχοὺς της καὶ ποὺ μὲ τυφλὴ ἀκρίβεια πολτοποιεῖ γίγαντας καὶ δειλούς, τολμηροὺς καὶ ἀτόλμους. Ἐκείνη τὴν ἡμέρα ὁ ἄνθρωπος ὑποβιβάζεται καὶ ἀντικαθίσταται ἀπὸ τὸ ἀνθρώπινο ὑλικό. Ἀπὸ ἐκείνη τὴν ἡμέρα ὁ πόλεμος δὲν εἶναι πιὰ ἀγών. Εἶναι μιὰ συστηματικὴ μαζικὴ καταστροφή.

Μέσα στὰ χαρακώματά των οἱ στρατιῶται δὲν φαντάζονται ἀκόμη τὶ πρόκειται νὰ συμβῆ. Καὶ λέγει ὁ ἀντιστράτηγος Κάμπις ἀναφερόμενος στὸν πρόλογο τοῦ δράματος:

"Ὁλόκληρο τὸ γερμανικὸ μέτωπο ἔτρεμε μέσα σὲ μιὰ λαίλαπα παρο-

μοία τῆς ὁποίας δὲν παρατηρήθηκε σὲ κανένα πόλεμο. Σὰν σιδηροδρομικοὶ συρμοί, ποὺ περνοῦν ἐπάνω σὲ γέφυρες πετοῦσαν τὰ βλήματα τῶν βαρέων καὶ βαρυτάτων τηλεβόλων ἐπάνω ἀπὸ τὶς γραμμὲς καὶ ἔπεφταν στὸ Βερντέν, ὅπου κρημνιζόμενα σπίτια καὶ μεγάλαι πυρκαϊαὶ πιστοποιοῦσαν τὰ τρομερὰ των ἀποτελέσματα.

Ἀνάμεσά των ὑλακτεῖ συνεχῶς τὸ ἐλαφρὸ πυροβολικό. Τὸ ὅλον ἑνώνεται καὶ ἀποτελεῖ μιὰ ὀρχήστρα τῆς κολάσεως.

Δὲν μπορεῖ νὰ φαντασθῆ κανεὶς τίποτε τρομερώτερο. Καὶ ὅμως νὰ στὶς 1.30 μ.μ. μετέχουν στὴν συναυλία καὶ τὰ ὀλμοβόλα. Μυκῶνται σὰν βρονταὶ αἱ ἐκπυρσοκροτήσεις στὶς ἐχθρικὲς θέσεις. Ὅλμοι συμπληρώνουν τὸ ἔργον τῆς καταστροφῆς. Μὲ τὶς ἀνυψούμενες στὸν ἀέρα μᾶζες καπνοῦ ἀναμιγνύονται σύννεφα χωμάτων, κορμοὶ δένδρων, δοκοί, κομμάτια σύρματος καὶ ἀνθρώπινα σώματα—ἕνα θέαμα ποὺ μὲ τὸ τρομερό του μεγαλεῖο ὑπερβαίνει τὴν φαντασία ἑνὸς Δάντε.

Τὰ πρῶτα Ἀγγλικὰ τάνκ.

Ἐνῶ ἡ κόλασις μαίνεται ἐπάνω ἀπὸ τὰ κεφάλια, ἑτοιμάζεται τὸ πεζικὸ στὶς θέσεις του καὶ περιμένει τὸ σύνθημα τῆς ἐφόδου.

Οἱ ἄνδρες φοροῦν ἀκόμη τὸ παλαιὸ γερμανικὸ δερμάτινο κράνος, ἀπὸ τὸ ὁποῖον ἔβγαλαν μόνον τὴν αἰχμὴ γιατὶ ἀπὸ πολὺ μακρυὰ προδίδει ὅτι ἕνα κεφάλι βγαίνει ἀπὸ τὸ χαράκωμα. Κάθε στρατιώτης ἔχει τρεῖς καὶ τέσσαρες μερίδες τροφίμων, κάθε παγοῦρι εἶναι γεμάτο, γιατὶ δὲν εἶναι βέβαιον πότε θὰ γίνῃ ὁ ἑπόμενος ἀνεφοδιασμός.

Στὴν ράχη των ἔχουν δεμένα οἱ ἄνδρες τὰ μαγειρικὰ των σκεύη. Γύρω ἀπὸ αὐτὰ τυλιγμένος ὁ μανδύας. Στὴν ζώνη, γύρω ἀπὸ τὸ λαιμό, ὁ κάθε στρατιώτης φέρει μαζὺ του περίπου 200 σφαῖρες. Γεμᾶτες ἀπὸ αὐτὲς εἶναι καὶ οἱ τσέπες τοῦ ἀμπεχώνου του. Ἀπὸ τὴν ζώνη τῆς μέσης του κρέμονται χειροβομβῖδες. Ὁ κάθε στρατιώτης φέρει καὶ ἀπὸ δύο ἄδειους σάκκους. Ἡ ξιφολόγχη εἶναι ἐπάνω στὸ ὅπλο, ἡ ἀσφυξιογόνος προσωπὶς ἑτοίμη νὰ χρησιμοποιηθῆ καὶ τὰ ἐργαλεῖα γιὰ τὴν κατασκευὴ τοῦ χαρακώματος κρέμονται ἀπὸ τὴν ἐξάρτησι.

Μερικοὶ στρατιῶται φέρουν χαλύβδινες ἀσπῖδες. Μερικοὶ εἶναι ἐφοδιασμένοι μὲ ψαλίδια γιὰ τὸ κόψιμο τοῦ συρματοπλέγματος, μὲ πιστόλια ποὺ ἐξακοντίζουν φωτοβολῖδες, μὲ σημαιοῦλες καὶ μὲ μεγάφωνα. Αἱ ὁμάδες τῶν μυδραλλιοβόλων εἶναι ἕτοιμες γιὰ ἐπίθεσι. Οἱ ὑγειονομικοὶ περιμένουν μὲ τὰ φορεῖα των.

Στὶς 5 μ.μ. θὰ ἀρχίσῃ ἡ ἐπίθεσις.

Πρόωρος αἰσιοδοξία

Μπροστὰ στοὺς στρατιώτας ἐκτείνεται μία ἐπίπεδη ἐπιφάνεια ἐκτάσεως 1200 μέτρων, χωρὶς καμμιὰ κάλυψι καὶ αὐτὴν τὴν ἐπιφάνεια πρέπει νὰ περάσουν τὰ πρῶτα κύματα τῆς ἐπιθέσεως πρὶν νὰ συναντήσουν τὶς γαλλικὲς γραμμές.

Πολὺ κοντά, πίσω ἀπὸ τὰ πυρὰ τοῦ ἰδικοῦ της πυροβολικοῦ θὰ προωθηθῆ ἡ πρώτη γερμανικὴ γραμμή. Μπροστὰ βαδίζουν ἄνδρες τοῦ μηχανικοῦ καὶ πίσω τὸ πεζικὸ ἐνισχυμενο ἀπὸ τμήματα χειροβομβίδων καὶ φλογοβόλων.

Σκοπὸς τῆς ἐπιθέσεως εἶναι ἡ κατάληψις τοῦ πρώτου χαρακώματος καὶ ἡ μεταβολή του ὡς ὁρμητηρίου γιὰ τὴν κατάληψι τὴν ἑπομένη ἡμέρα τοῦ δευτέρου γαλλικοῦ χαρακώματος. Τὰ τμήματα ποὺ ἐνεργοῦν τὴν ἐπίθεσι ἔχει ἀρχικῶς ἀποφασισθῆ νὰ ἀντικαθίστανται ὅσον τὸ δυνατὸν συχνότερα ἀπὸ νωπὰ στρατεύματα.

Ἐν τούτοις εἰς τὰς 5 μ.μ. ἀκριβῶς ἐξαπολύεται ἡ γερμανικὴ ἐπίθεσι καὶ σαρώνει κυριολεκτικὰ τὰ πρῶτα γαλλικὰ χαρακώματα. Οἱ ἀξιωματικοὶ ἀντιλαμβάνονται ἀμέσως ὅτι θὰ ἦταν ἐγκληματικὸ νὰ σταματήσουν καὶ νὰ δώσουν καιρὸ στὸν ἀντίπαλο νὰ ἀνασυντάξη τὰς δυνάμεις του.

Ἔτσι ὅταν ὁ στρατηγὸς Σμὶτ φὸν Κνόμπελδορφ, ὁ ἐπιτελάρχης τοῦ διαδόχου Γουλιέλμου πληροφορεῖται τὴν ἀπροσδόκητη ἐπιτυχία φωνάζει μέσα στὸ μεγάφωνο:

—Πολὺ ὡραῖα! Νὰ τὰ καταλάβωμε σήμερα ὅλα!

Εἶναι μία φράσις ποὺ ἐνθουσιάζει ἐκείνη τὴν στιγμὴ τοὺς ἀρχηγοὺς τῶν μονάδων, ἀλλὰ ποὺ ἐγκλείει καὶ ἕνα μεγάλο κίνδυνο. Ὁ Φαλκενχάϋν ἦταν ἀρκετὰ προσεκτικὸς νὰ μὴ ζητήση ποτὲ τὴν κατάληψι τοῦ Βερντέν, ἀλλὰ μόνο μία ἀπειλὴ τοῦ φρουρίου. Ἔτσι θὰ ἐξησφαλίζετο ἡ λειτουργία τῆς "ἀντλίας τοῦ αἵματος".

Τώρα ὅμως, ὕστερα ἀπὸ τὴν πρώτη εὐνοϊκὴ ἐκδήλωσι τῆς ἐπιθέσεως, τὸ στράτευμα θέλει ἕνα πιὸ ἁπτὸ ἀντικειμενικὸ σκοπό. Κανεὶς ἀπὸ τοὺς στρατιώτας, κανεὶς ἀπὸ τοὺς ἀξιωματικούς, κανεὶς ἀπὸ τοὺς ἀνωτέρους ἡγήτορας δὲν ἀκολουθεῖ ἐκείνη τὴν στιγμὴ τὶς ὀπισθόβουλες σκέψεις τοῦ γενικοῦ ἐπιτελάρχου. Κανεὶς δὲν σκέπτεται τὴν θεωρία τῆς αἱμορραγίας ἀλλὰ ὅλοι ἐμφοροῦνται ἀπὸ μιὰ σκέψι: Τὸ Βερντὲν πρέπει νὰ καταληφθῆ!

Εἶναι τραγικὸ τὸ πῶς τὸ σχέδιον τοῦ Φαλκενχάϋν ρίπτεται στὸν κάλαθο τῶν ἀχρήστων καὶ ἔχει παρ' ὅλα ταῦτα τραγικὰ ἀποτελέσματα.

Τελείως ἀπροόπτως ἡ γερμανικὴ ἐπίθεσις δὲν εἶναι πιὰ "μιὰ ἐπίθεσις στὴν περιοχὴ τοῦ Μάας" ὅπως τὴν προέτεινε στὸ ὑπόμνημά του ὁ Φαλκενχάϋν, ἀλλὰ μία ἐπίθεσις κατὰ τοῦ Βερντὲν καὶ συνεπῶς ζήτημα κύρους καὶ γιὰ τὰ δύο μέρη.

Καὶ μονομιᾶς δὲν πρόκειται πιὰ γιὰ ἐδαφικὰ κέρδη, γιὰ αἱματηρὲς ἀπώλειες, γιὰ φρούρια, γιὰ διείσδυσι, γιὰ μιὰ ἀποφασιστικὴ πολεμικὴ φάσι ἀλλὰ γιὰ κάτι πολὺ λεπτότερο καὶ πολὺ πιὸ ἐπικίνδυνο, γιατὶ εἶναι καὶ πολὺ πιὸ παράλογο: Πρόκειται γιὰ τὴν ἐθνικὴ τιμή. Εἶναι ζήτημα τιμῆς

γιὰ τοὺς Γερμανούς νὰ καταλάβουν τὸ Βερντέν. Καὶ εἶναι ζήτημα τιμῆς γιὰ τοὺς Γάλλους νὰ τὸ κρατήσουν.

"Ὅλος ὁ κόσμος, γράφει πολὺ σωστὰ ὁ στρατηγὸς φὸν Κούλ, παρακολουθεῖ τὸ συγκλονιστικὸ δρᾶμα. Ἂν οἱ Γερμανοὶ δὲν κατορθώσουν νὰ καταλάβουν τὸ φρούριον, αὐτὸ θὰ ἰσοδυναμῆ μὲ μιὰ ἧττα. Ἡ Γαλλία ἔρριψε ὅλας τὰς δυνάμεις της γιὰ νὰ κρατήση τὸ φρούριον. Αὐτὸ ἦταν πιὰ γιὰ τὴν Γαλλία ζήτημα τιμῆς".

Τὸ ἐπιχείρημα ποὺ ἀντετάχθη ἀπὸ μερικούς, ὅτι ἡ ἐπίθεσις κατὰ τοῦ Βερντὲν ἐματαίωσε μιὰ σχεδιαζομένη ἐπίθεσι τῶν Γάλλων διαψεύδεται ἀπὸ τὰ γεγονότα. Τὰ γαλλικὰ σχέδια ἀνεβλήθησαν μόνο γιὰ μικρὸ χρονικὸ διάστημα. Καὶ ὁ ἀγὼν στὸ Βερντὲν δὲν μπόρεσε νὰ ἐμποδίση τὴν Γαλλία νὰ ἀναλάβη τὸν ἴδιο χρόνο ἐπίθεσι στὸ Σόμ.

Ἡ πτῶσις τοῦ Ντουαμόν.

Πῶς ἐξειλίχθησαν τώρα τὰ πράγματα τὶς πρῶτες ἡμέρες τῆς ἐπιθέσεως κατὰ τοῦ Βερδέν; Ὅλα συνέβησαν μὲ τέτοιο τρόπο ὥστε ὁ Φαλκενχάϋν εἶπε, θριαμβολογῶν τὴν 24ην Φεβρουαρίου σὲ μερικοὺς ἀξιωματικοὺς ποὺ ἔδειχναν σκεπτικισμὸ ἔναντι τῶν σχεδίων του.

"Τὰ βλέπετε, κύριοί μου; Μὲ τὴν ἐπίθεσι ἔγινε ὅ,τι ἔπρεπε νὰ γίνη".

Καὶ ὁ διάδοχος Γουλλιέλμος ἔχει τόσο ἐνθουσιασθῆ ἀπὸ τὴν ἐκπληκτικὴ ἐπιτυχία, ὥστε γράφει στὰ ἀπομνημονεύματά του:

"Δὲν διασπάσαμε μόνο τὸ ἀμυντικὸ σύστημα τοῦ ἐχθροῦ ἀλλὰ ἐκλονίσαμε σοβαρώτατα καὶ τὸ ἠθικὸν του. Πουθενὰ δὲν ἐσημείωσε ἐπιτυχία ἡ ἀντίστασίς του καὶ πίσω ἀπὸ τὸ μέτωπο του, ὡς μέσα στὸ Βερδὲν ἔβαλαν τὰ καταστρεπτικὰ πυρὰ τοῦ πυροβολικοῦ μου. Τώρα δὲν μένει παρὰ νὰ κρημνίσωμε τὸ κλονιζόμενο οἰκοδόμημα".

Στρατηγός Γκυγιωμά.

Πολὺ γρήγορα ὅμως ἐξατμίζεται αὐτὸς ὁ ἐνθουσιασμός. Τὰ λάμποντα μάτια ποὺ κοιτάζουν πρὸς τὸ ὀχυρόν τοῦ Βερδέν ἀρχίζουν νὰ βλέπουν τὰ πράγματα ἀλλοιώτικα.

Τὸ οἰκοδόμημα δὲν κρημνίζεται.

Ναί, ἔχει κλονισθῆ. Σ' αὐτὸ εἶχε δίκαιο ὁ διάδοχος Γουλιέλμος. Ὁ στρατηγὸς Ἔρ ὁ στρατιωτικὸς διοικητὴς τοῦ Βερδὲν θεωρεῖ χαμένο τὸ φρούριο. Μαζὺ μὲ τὸν στρατηγὸ Λάγκλ, τὸν διοικητὴ τῆς ὁμάδος στρατιῶν ἔχει ἀποφασίση τὴν ὑποχώρησι.

"Δὲν ὑπάρχει ἀμφιβολία, γράφει ὁ ἔγκριτος Γάλλος στρατιωτικὸς συγγραφεὺς Παλά, ὅτι ἐκείνη τὴν στιγμὴ ὁ στρατηγὸς Ἔρ ἐσκέπτετο νὰ ἐκκενώση τὴν δεξιὰ ὄχθη. Ἡ 24η Φεβρουαρίου ἦταν μιὰ μαύρη ἡμέρα γιὰ μᾶς. Αἱ ἀπώλειαι σὲ ἄνδρας καὶ σὲ πολεμικὸ ὑλικὸ ἦσαν ἐξαιρετικὰ μεγάλαι".

Γιατὶ ὅμως δὲν κρημνίζεται τὸ οἰκοδόμημα;

Γιὰ μιὰ ἀκόμη φορά, ὅπως συνέβη ἐπανειλημμένως στὸν πρῶτο παγκόσμιο πόλεμο, ἡ γερμανικὴ ἀνωτάτη στρατιωτικὴ ἡγεσία δὲν ἐπίστεψε σὲ γρήγορη ἐπιτυχία καὶ δὲν εἶχε ἕτοιμες τὶς ἐφεδρεῖες γιὰ νὰ ἐντείνη τὴν ἐπίθεσι καὶ νὰ ἐκμεταλλευθῆ τὰ πρῶτα ἐξαιρετικὰ εὐνοϊκὰ ἀποτελέσματα.

Ὁ Φάλκενχάϋν ὅπως εἴπαμε δὲν εἶχε καθόλου ὑπ' ὄψιν του τὴν κατάληψι τοῦ Βερδέν. Συνεπῶς δὲν εἶχε ἑτοιμάσει τὶς ἀπαραίτητες δυνάμεις γιὰ ἕνα τέτοιο ἐγχείρημα. Καὶ ἔτσι ὁ διάδοχος Γουλιέλμος, ἀναγκάζεται νὰ σημειώση ἀμέσως κατόπιν, στὰ ἀπομνημονεύματά του:

"Τὸ βράδυ τῆς 24ης Φεβρουαρίου ἡ ἀντίστασις τοῦ ἐχθροῦ εἶχε πραγματικὰ παραλύση. Ὁ δρόμος πρὸς τὸ Βερδὲν ἦταν ἀνοικτός. Τόσο κοντὰ εὑρισκόμεθα πρὸς τὴν τελειωτικὴ νίκη . Μοῦ ἔλειπαν ὅμως αἱ ἐφεδρεῖαι γιὰ τὴν ἄμεσο καὶ συστηματικὴ ἐκμετάλλευσι τῆς ἐπιτυχίας".

Τὴν ἴδια ὥρα ὁ ἀρχιστράτηγος Ζὸφφρ στέλλει ἕνα ἱστορικὸ πραγματικὰ τηλεγράφημα στὸ Βερδέν:

"Διέταξα, λέγει νὰ κρατηθῆτε στὴν δεξιὰ ὄχθη τοῦ Μάας βορείως τοῦ Βερδέν. Κάθε διοικητὴς μονάδος ποὺ θὰ διατάξη ὑπὸ τὰς παρούσας περιστάσεις μίαν ὑποχώρησιν θὰ σταλῆ νὰ δικασθῆ ἀπὸ ἕνα ἔκτακτο στρατοδικεῖο".

Ταυτοχρόνως ὁ Ζὸφφρ ἀποστέλλει στὸ μέτωπο ἕνα ἄλλο στρατηγὸ στὸν ὁποῖον ἡ κυβέρνησις θὰ ἀπονείμη ὕστερα τὸν τιμητικὸ τίτλο τοῦ στρατάρχου τῆς Γαλλίας. Ὁ στρατηγὸς αὐτὸς λέγεται Φίλιππος Πεταίν.

Ὁ Πεταὶν λοιπὸν ἀποκαθιστᾶ τὰ πράγματα. Κρατεῖ σταθερὰ στὰ χέρια του τὴν διοίκησι τῶν στρατευμάτων του. Ἡ μάχη τοῦ Βερδὲν εἰσέρχεται στὴν δεύτερη φάσι της. Σταματᾶ ἡ γερμανικὴ ἐπίθεσις.. Σταματᾶ καὶ κάθε κίνησις πρὸς ὑποχώρησιν ἀπὸ τὴν γαλλικὴ πλευρά.

Καὶ τώρα ἀρχίζει ἡ αἱμορραγία.

Σὲ ὅλη τὴν Γερμανία ὅμως κτυποῦν χαρμόσυνα τὰ σήμαντρα, γιατὶ τὴν 25ην Φεβρουαρίου ἦλθε μιὰ νέα θαυμασία εἴδησις ἀπὸ τὸ δυτικὸ μέτωπο. Τοιχοκολλήσεις καὶ παραρτήματα τῶν ἐφημερίδων ἐξαγγέλλουν:

"Ἔπεσε τὸ Ντουωμόν!"

Τὸ φρούριον Ντουωμὸν εἶναι τὸ ἰσχυρότερο φρούριο στὸ ἀμυντικὸ σύστημα τοῦ Βερδέν. Ντουωμὸν ὀνομάζουν οἱ στρατιῶται ἕνα βραχῶδες ὕψωμα ἐπάνω στὸ ὁποῖο εὑρίσκεται τὸ φρούριο, ποὺ μοιάζει σὰν σκέπασμα φερέτρου.

Καὶ ἔτσι πραγματικὰ τὸ ἐβάπτισαν σχεδὸν ἀμέσως οἱ στρατιῶται. Γιατὶ τὸ Ντουωμὸν ἔχει γίνη σύμβολο τῆς φρίκης.

'Εκείνη τὴν 25η Φεβρουαρίου τοῦ ἔτους 1916, δύο Γερμανοὶ ἀξιωματικοί, ὁ λοχαγὸς Χάουπτ καὶ ὁ ὑπολοχαγὸς Μπράνδις, παρακούουν σὲ μιὰ διαταγὴ ποὺ εἶχαν πάρη. Μὲ τοὺς ἄνδρας των πρέπει νὰ χαρακωθοῦν σὲ ἀπόστασι ἑνὸς χιλιομέτρου ἀπὸ τὸ Ντουωμόν. Μὲ μεγάλες ἀπώλειες προχωροῦν τὰ τμήματα, φθάνουν πολὺ κοντὰ στὸ φρούριο. Καὶ ἐκεῖ ὁ Χάουπτ καὶ ὁ Μπράνδις ἐνθουσιάζονται ἀπὸ τὴν μεγαλοπρέπεια τῆς στιγμῆς. Δὲν ἀνοίγουν χαράκωμα, ἀλλὰ ἐπιτίθενται κατὰ τοῦ φαλακροῦ ὑψώματος. Ταυτοχρόνως καὶ ὁ ἀνθυπολοχαγὸς Ράτκε μὲ τοὺς ἄνδρας του προχωρεῖ πρὸς τὸ φρούριο.

Τὸ ὕψωμα ὅμως τοῦ Ντουωμὸν ἔχει μεταβληθῆ σὲ πραγματικὴ κόλασι κάτω ἀπὸ τὰ καταιγιστικὰ πυρὰ τοῦ γερμανικοῦ πυροβολικοῦ.

Ματαίως ὁ Χάουπτ καὶ ὁ Μπράνδις ρίπτουν πράσινες φωτοβολίδες γιὰ νὰ εἰδοποιήσουν τὸ γερμανικὸ πυροβολικὸ νὰ μεταβάλη τὴν κατεύθυνσι τῆς βολῆς του. 'Επειδὴ ἐπικρατεῖ χιονοθύελλα αἱ φωτοβολίδες δὲν γίνονται ὁραταί.

Τότε ἀποφασίζει ὁ Χάουπτ νὰ ἐπιτεθῆ κατὰ τοῦ φρουρίου χωρὶς νὰ λάβη ὑπ' ὄψιν τὸ ἴδικὸ του πυροβολικὸ ποὺ βάλλει ἐναντίον του.

—Κύριε λοχαγέ, θὰ σκοτωθοῦμε ὅλοι ἀπὸ τὸ ἴδικὸν μας πυροβολικό!

Τὴν φρᾶσι αὐτὴ ἐξεστόμισε κάποιος ὑπαξιωματικὸς καὶ διεσώθη στὰ γερμανικὰ κρατικὰ ἀρχεῖα ὅπως διεσώθη καὶ ἡ ἀπάντησις τοῦ ἀξιωματικοῦ.

"Όποιος εἶναι νὰ σκοτωθῆ θὰ σκοτωθῆ. Παιδιά μου, δὲν θὰ μὲ ἐγκαταλείψετε τώρα. Δὲν εἶν' ἔτσι";

Καὶ οἱ ἄνδρες τοῦ λοχαγοῦ Χάουπτ ἀναρριχῶνται στὸ ὕψωμα ἐνῶ βάλλει ἐναντίον των τὸ γερμανικὸ πυροβολικό, κόπτουν μὲ τὰ ψαλλίδια των ἕνα δίκτυο συρματοπλεγμάτων, ἀπὸ τὸ ὁποῖο ἐκείνη τὴ στιγμὴ δὲν διέρχεται ἠλεκτρικὸ ρεῦμα καὶ φθάνουν σὲ ἕνα σιδερένιο κιγκλίδωμα, ποὺ τοὺς ἐμποδίζει τώρα τὸν δρόμο.

Ένας ὑπαξιωματικὸς ἀνακαλύπτει μία ὀπή. Μία γερμανικὴ ὀβίδα ἔχει διαρρήξει ἐκεῖ τὸ κιγκλίδωμα. Οἱ ἄνδρες μπαίνουν ἀπὸ τὴν ὀπή. 'Αργότερα οἱ ἐπιζήσαντες διεφώνησαν ποιὸς πρῶτος ἐπήδησε. Αὐτὸ δὲν ἔχει σημασία. Τὸ βέβαιον εἶναι, ὅτι εὑρῆκαν μία εἴσοδο στὸ φρούριο. 'Ολίγα λεπτὰ ἀργότερα ὁ στρατιώτην Κὺν ἀναρριχᾶται στὴν κορυφὴ τοῦ φρουρίου καὶ ἀνυψώνει μία κοκκινοκίτρινη σημαία.

Παύσατε πῦρ! 'Ο καιρὸς ὅμως ἐμποδίζει καὶ πάλι τοὺς Γερμανοὺς νὰ ἴδοῦν αὐτὸ τὸ σῆμα. Τὰ γερμανικὰ τηλεβόλα ἐξακολουθοῦν νὰ βάλλουν. Μὲ προσοχὴ οἱ Γερμανοὶ μπαίνουν στὸ ἐσωτερικὸ τοῦ φρουρίου.

Γιατὶ κανεὶς δὲν τὸ ὑπερασπίζει; Γιατὶ δὲν ὑποδέχεται τοὺς Γερμανοὺς μία ριπὴ γαλλικοῦ μυδραλλιοβόλου; Ποῦ εἶναι οἱ Γάλλοι;

Οἱ Γάλλοι ἀμέριμνοι κάθονται στὰ ἀπρόσβλητα ἀπὸ τὶς βόμβες ὑπόγεια τοῦ φρουρίου, γράφουν γράμματα στοὺς δικοὺς των, κοιμοῦνται. Ξεύρουν ὅτι ἕνα πρᾶγμα εἶναι βέβαιον: 'Εφ' ὅσον βάλλει κατὰ τοῦ ὑψώματος καὶ τοῦ φρουρίου τὸ γερμανικὸ πυροβολικό, δὲν μπορεῖ νὰ πλησιάση σ' αὐτὸ κανεὶς Γερμανὸς στρατιώτης.

Οἱ Γερμανοὶ κτυποῦν τὸ σκέπασμα ἀπὸ μπετὸν γιὰ νὰ ἀναγκάσουν τοὺς Γάλλους νὰ βγοῦν. Δὲν ἀκούονται ὅμως στὰ βαθειὰ καταφύγια τὰ

κτυπήματά των.

-Σφυρίζοντας μὲ ἕνα ἠλεκτρικὸ λαμπτῆρα στὸ χέρι, φαίνεται ἕνας Γάλλος στὴν ἄκρη ἑνὸς διαδρόμου. Ἔκπληκτος βλέπει μπροστά του μία κάννη γερμανικοῦ περιστρόφου.

Ἑξῆντα ἑπτὰ ἄνδρες, ὁλόκληρος δηλαδὴ ἡ φρουρὰ τοῦ ὀχυροῦ παραδίδεται λίγο ἀργότερα. Ἕνας ἀπὸ τοὺς Γερμανούς, γκαρσόνι στὴν πολιτικὴ ζωή, εἰδοποιεῖ μὲ τὰ λίγα γαλλικὰ ποὺ ἤξευρε τοὺς Γάλλους ποὺ ἦσαν κάτω, ὅτι θὰ ἔρριπτε χειροβομβίδες στὸ μέρος ὅπου ἔμεναν ἂν δὲν παρεδίδοντο.

Ἑξῆντα ἑπτὰ Γάλλοι καταθέτουν ἔτσι τὰ ὅπλα μπροστὰ σὲ 19 Γερμανούς. Τὸ Ντουωμὸν ἔπεσε καὶ τὰ παραρτήματα τῶν ἐφημερίδων στὴν Γερμανία γράφουν:

"Τὸ ὀχυρὸν Ντουωμόν, τὸ βορειοανατολικὸν στήριγμα τοῦ συγκροτήματος τῶν ὀχυρῶν τοῦ Βερντέν, κατελήφθη ἀπὸ τὸ 24ον Σύνταγμα τοῦ Βρανδεμβούργου καὶ εὑρίσκεται ἤδη εἰς γερμανικὰς χεῖρας".

Γερμανοί αἰχμάλωτοι στό Βερδέν ὁδηγοῦνται στά μετόπισθεν.

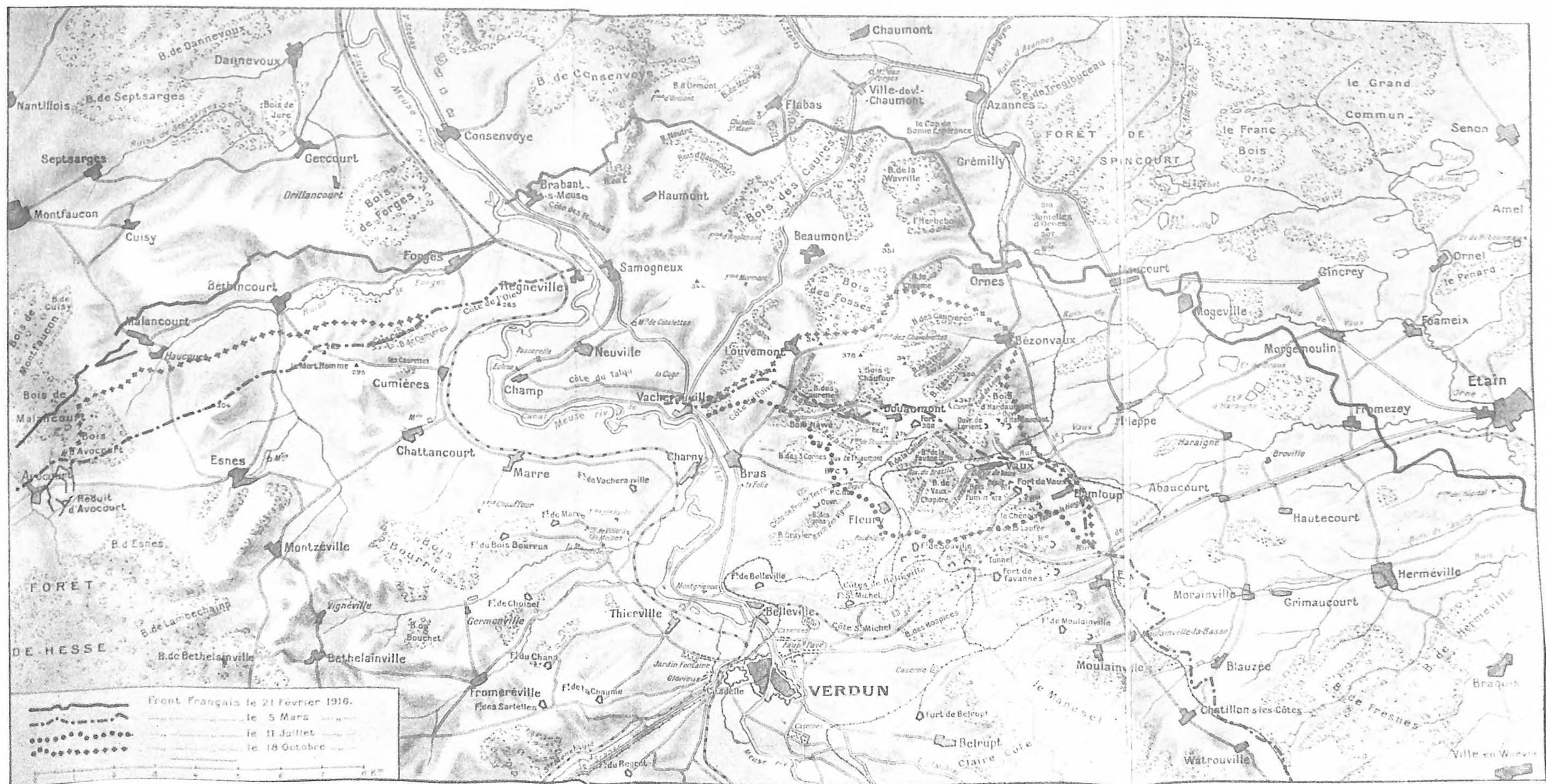
Ἀφηγήσεις αὐτοπτῶν μαρτύρων.

Αὐτὴ εἶναι ἡ τελευταία εἴδησις γερμανικῆς ἐπιτυχίας, ἡ τελευταία εἴδησις γερμανικῆς νίκης στὸν τομέα τοῦ Βερντέν. Ἀπὸ τώρα ὅμως καὶ εἰς τὸ ἑξῆς δὲν ὑπάρχει πιὰ οὔτε μπροστά, οὔτε πίσω Γάλλοι, καὶ Γερμανοὶ καταδικάζονται νὰ διεξαγάγουν ἕνα ἀγῶνα θέσεων, ποὺ κανεὶς δὲν θὰ μποροῦσε οὔτε κἂν νὰ τὸν φαντασθῇ. Ἐπάνω στὸ ἐκτεταμένο πεδίο μπροστὰ στὸ Βερντέν βρέχει συνεχῶς. Καὶ ἡμέρα καὶ νύκτα, σχεδὸν χωρὶς διακοπὴ μαζὺ μὲ τὴν βροχὴ ἀπὸ τὸν οὐρανὸ πέφτει μία ἄλλη βροχὴ ἀπὸ σίδερο καὶ χάλυβα.

Ἐκεῖ ὅπου χθὲς εὑρίσκοντο δάση, ὑπάρχει τώρα ἕνα σύνολο καμμένων κορμῶν δένδρων. Ἀλλὰ καὶ ἐκεῖ ὅπου χθὲς ἀκόμη ὑπῆρχαν αὐτοὶ οἱ καμμένοι κορμοί, δὲν ὑπάρχει σήμερα παρὰ μόνο μία ἀνασκαμμένη γῆ, μὲ ἀπείρους κρατῆρας ἐπάνω στοὺς ὁποίους πίπτει ἡ βροχὴ τοῦ σιδήρου, ξεσηκώνει πέτρες καὶ ἀναμοχλεύει τὴν γῆ, σηκώνει σύννεφα σκόνης καὶ ἐξαλείφει κάθε ἴχνος ἀνθρωπίνης ζωῆς.

Ἐκεῖ ὅπου χθὲς ἀκόμη ὑπῆρχε ἕνα χαρούμενο τοπίο ὅπου κελαϊδοῦσαν τὰ πουλιά, βλέπει κανεὶς σήμερα μία ἔκτασι γεμάτη ἀπὸ τρύπες ποὺ ἔχουν ὡς μοναδικὸ σκοπὸ νὰ μαζεύουν τὴν πίπτουσα σιδερένια βροχή, νὰ πίνουν αἷμα, νὰ σκεπάζουν ἀποσυντεθειμένα πτώματα, νὰ τὰ ξεσκεπάζουν, νὰ τὰ πετοῦν ψηλὰ στὸν ἀέρα καὶ νὰ τὰ πολτοποιοῦν.

"Οἱ στρατιῶται κατελαμβάνοντο ἀπὸ φρίκη μπροστὰ σ' αὐτὸ τὸ δρᾶ-

ΠΑΡΑΣΤΑΤΙΚΟΣ ΧΑΡΤΗΣ ΤΗΣ ΜΑΧΗΣ ΤΟΥ ΒΕΡΔΕΝ:
Ἀπό τῆς 21ης Φεβρουαρίου μέχρι τῆς 18 ης Ὀκτωβρίου 1916.

μα", ὁμολογεῖ ὁ ἐκ φύσεως ἀσυγκίνητος Λούδενδορφ.

"Ζωντανοὶ πολεμοῦσαν πίσω ἀπὸ ἀποσυντεθειμένα πτώματα", γράφει ὁ Ἑλβετὸς ἱστορικὸς Χέρμανν Στέγεμανν. Πῦρ φραγμοῦ δημιουργοῦσε πίσω ἀπὸ τὰ μέτωπα ζώνη θανάτου, ποὺ ἀπαιτοῦσε καθημερινῶς νέα θύματα. Ὀχήματα μὲ τρόφιμα καὶ πολεμοφόδια ἐβούλιαζαν σὲ δρόμους ποὺ κατέστησαν ἄβατοι καὶ ἀπὸ τοὺς κρατῆρας ποὺ ἄνοιξε τὸ πυροβολικὸ μετεδίδετο ὁ τύφος καὶ ἡ δυσεντερία. Δηλητηριώδεις ἀτμοὶ κατέστρεφαν τὰ μάτια καὶ τοὺς πνεύμονες. Καὶ μὲ κάθε μέρα ποὺ περνοῦσε ἐμεγάλωνε ἡ φρίκη τῆς μάχης αὐτῆς ποὺ δὲν ἐννοοῦσε νὰ τελειώση.

Συντάγματα ὁλόκληρα ρίπτονται στὸν ἀγῶνα καὶ καταστρέφονται ὡς τὸν τελευταῖο ἄνδρα. Νεοσύλλεκτοι, ποὺ μόλις ἐβγῆκαν ἀπὸ τοὺς στρατῶνας ρίπτονται ἀπὸ τὴν γερμανικὴ στρατιωτικὴ ἡγεσία στὸ τρομερὸ σφαγεῖο.

"Γολγοθᾶς πραγματικὸς εἶναι ὁ δρόμος τῶν μεταφορέων συσσιτίου καὶ ὕδατος", γράφει ὁ Κάμπις στὰ ἀπομνημονεύματά του. Ὑπάρχουν σημεῖα ποὺ μόνο τρέχοντας ἠμποροῦν νὰ περάσουν, γιὰ νὰ μὴ διαμελισθοῦν. Καὶ ἔτσι ἔρχονται οἱ τρομερὲς ἐκεῖνες ἡμέρες ποὺ οἱ στρατιῶται, πίνουν νερὸ ἀπὸ τὶς τρύπες ποὺ ἄνοιξαν οἱ ὀβίδες, γιατὶ οἱ ὑδατοφόρες δὲν μποροῦν νὰ φθάσουν ὡς σ' αὐτούς. Καὶ ἔτσι δημιουργοῦνται τὰ μονοπάτια, τὰ ὁποῖα ἀναγνωρίζουν οἱ ὁδηγοὶ ἀπὸ τὰ πτώματα ποὺ ἀποσυντίθενται ἐκεῖ σιγὰ-σιγά. Ἔτσι δημιουργοῦνται οἱ σωροὶ ἀπὸ κρανία, ὅπου εἶναι ἀδύνατον νὰ γίνη ταφὴ τῶν νεκρῶν. Σὲ σπάνιες μόνο περιπτώσεις ρίπτονται τὰ πτώματα σὲ ἕνα χαράκωμα ποὺ ἔπαυσε πιὰ νὰ χρησιμοποιεῖται καὶ σκεπάζονται μὲ πέτρες, μὲ ξύλα, μὲ λάσπη καὶ μὲ ὅ,τιδήποτε ἄλλο. Δὲν ἀποκλείεται ὅμως νέαι ὀβίδες νὰ ξανανοίξουν τὸν πρόχειρο αὐτὸ ὁμαδικὸ τάφο καὶ νὰ ἀποκαλύψουν τὰ ἀποσυντεθειμένα πτώματα ἢ νὰ τὰ διαμελίσουν κατὰ τὸν φρικτότερο τρόπο.

Ἡ πορεία τοῦ θανάτου.

Ἕνας στρατιώτης τοῦ 24ου Συντάγματος Πεζικοῦ, ὁ Γκρέγκορ Χέφλε περιγράφει τὶς ἐντυπώσεις του μὲ λίγες λέξεις:

— Ἀκούω τὴν συνεχῆ ἔκρηξι τῶν ὀβίδων, τὴν βοὴ καὶ τὸ σφύριγμα τῶν θραυσμάτων, βλέπω τὶς χαράδρες τοῦ Σωφοὺρ καὶ τοῦ Ἀλμπαίν, ποὺ εἶναι συνεχῶς σκεπασμένες μὲ φλόγες καὶ καπνούς, βλέπω στρατιωτικὰ τμήματα νὰ προωθοῦνται ἀνάμεσα στὶς χαράδρες αὐτὲς τοῦ θανάτου, ἀναπνέω τὴν ὀσμὴ τῶν πτωμάτων καὶ τῶν δηλητηριωδῶν ἐκρηκτικῶν ὑλῶν καὶ ἀερίων, νοιώθω νὰ σφίγγεται ὁ λαιμὸς ὅταν ἐκρηγνυόμενες ὀβίδες μᾶς σκεπάζουν μὲ χῶμα καὶ μὲ κομμάτια σκοτωμένων, βλέπω τὰ ἀδυνατισμένα καὶ ἀκάθαρτα πρόσωπα τῶν ζωντανῶν καὶ τὰ χλωμὰ πρόσωπα τῶν ἀπειραρίθμων νεκρῶν. Ἀκούω βρισιὲς καὶ κατάρες. Ἀκούω νὰ ψελλίζωνται προσευχές. Βλέπω μακρυά, κοντὰ στὴν Σαμπρὲττ Φερὸν ἕνα ἱερέα νὰ εὐλογῆ τὰ στρατεύματα ποὺ εἶναι ἀφιερωμένα στὸν θάνατο καὶ νὰ τοὺς δίδη ἐκ τῶν προτέρων ἄφεσιν ἁμαρτιῶν...

Οἱ ἄνδρες ποὺ πολεμοῦν ἐκεῖ σ' αὐτὴν τὴν τρομερὰ ζώνη τοῦ θανά-

του νομίζουν ὅτι εἶναι οἱ μόνοι ποὺ ἀπέμειναν στὴν γῆ, ποὺ φαίνεται νὰ διανύει τὴν θανάσιμη ἀγωνία της.

Ὁ ἀνθυπολοχαγὸς Μάϊ τοῦ 20ου Συντάγματος Πεζικοῦ περιγράφει ὡς ἑξῆς τὴν προώθησι τῆς μονάδος του:

—Ἡ χαράδρα τοῦ Ἀλμπαίν. Ἐκεῖ ἀπὸ πολλῶν ἑβδομάδων κανεὶς δὲν εἶχε τὸν καιρό, οὔτε τὴν ὄρεξι νὰ θάψη τοὺς νεκρούς. Αὐτὸ ἄλλωστε δὲν θὰ εἶχε κανένα σκοπό. Ὅποιος ἕως τότε δὲν εἶχε νοιώση τὴν φρίκη τοῦ πολέμου τώρα τὴν ἔνοιωθε γιὰ καλά.

"Καὶ προχωροῦμε. Προχωροῦμε ἀπὸ τρύπα σὲ τρύπα. Ἔξαφνα σηκώνεται ἡ γῆ. Ἀκούονται βροντές. Ἕνα σύννεφο ἀπὸ καπνὸ ἀνεβαίνει στὸν οὐρανό. Ὅπου προβάλλει ἕνα κεφάλι, ἡ ριπὴ ἑνὸς γαλλικοῦ μυδραλλιοβόλου ἀποδεικνύει ὅτι ἐκεῖ κάτω ἔγινε ἀντιληπτὸς ὁ στόχος.

Νὰ ἕνα κομμάτι χαρακώματος. Ἕνας—ἕνας πρὸς τὰ ἐμπρός! Καὶ στὸ χαράκωμα αὐτὸ συγκεντρώνονται τὰ οἰκτρὰ ὑπολείματα τοῦ τρίτου λόχου. Ὠχροὶ ρωτοῦν οἱ συνάδελφοι:

"Πῶς κατορθώσατε νὰ ἔλθετε ζωντανοὶ ὡς ἐδῶ;".

Μετριούμαστε. Πέντε ἄνδρες ἀπὸ τὴν δευτέρα, τρεῖς ἀπὸ τὴν τρίτη ἐνωμοτία. Ποῦ εἶναι οἱ ἄλλοι; Γαλλικαὶ ὀβῖδες τοὺς ἔχουν θάψη, τοὺς ἔχουν ξεσκάψη, τοὺς ἔχουν πάλι θάψη.

Καὶ τώρα ἀρχίζει ὁ ἀληθινὸς Γολγοθᾶς. Προχωροῦμε μέσα στὴν ὁλοσκότεινη νύκτα ἐπάνω σὲ λασπῶδες ἔδαφος, καὶ γύρω ἀπὸ ὀπὲς ὀβίδων ποὺ εἶναι γεμᾶτες ἀπὸ νερό, ἀπὸ πτώματα καὶ ἀπὸ τραυματίες ποὺ ζητοῦν βοήθεια.

Λάμπες τῆς τσέπης δὲν ἐπιτρέπεται νὰ χρησιμοποιηθοῦν, γιατὶ θὰ μᾶς ἀντιληφθῆ ἀμέσως ὁ ἐχθρός. Γι' αὐτὸ νοιώθωμε μόνο τὴν παρουσία τῶν συντρόφων μας. Ἀκούομε τὰ βήματά των ποὺ πατοῦν στὶς λάσπες. Καὶ τὶς συγκρατημένες βρισιὲς των. Ὅποιος γλυστρᾶ πέφτει συχνὰ ἐπάνω σὲ ἕνα ἀνθρώπινο σῶμα, σηκώνεται μὲ δυσκολία καὶ βαδίζει μὲ κόπο πρὸς τὰ ἐμπρὸς βρεγμένος ὡς τὰ κόκκαλα γιὰ νὰ προφθάση τὸ τμῆμα του, ξαναπέφτει, ξανασηκώνεται καὶ ὅλα αὐτὰ κάτω ἀπὸ τὰ πυρὰ φραγμοῦ τῶν Γάλλων τῶν ὁποίων τὰ σράπνελλ σπάνουν πάνω ἀπὸ τὰ κεφάλια μας καὶ αἱ ὀβῖδες ποὺ ἐκρήγνυνται μπροστά, πίσω καὶ κοντὰ μας ἀφήνουν πάντοτε νέκρους καὶ τραυματίας.

Τὴν φρίκη ὅμως αὐτῆς τῆς διαδρομῆς μπορεῖ κανεὶς νὰ τὴν συλλάβη τελείως μόνο τὴν ἡμέρα. Πτώματα, ἀπὸ τὸν σκελετὸ ποὺ κεῖται ἐκεῖ ἀπὸ μηνῶν μέχρι τοῦ πρὸ ὀλίγου διαμελισθέντος αἱματοφύρτου σώματος, ὑλικό, ὅπλα καὶ πολεμοφόδια πάσης φύσεως καλύπτουν τὴν περιοχή. Δὲν μπορεῖ νὰ γίνη λόγος γιὰ ταφὴ τῶν νεκρῶν.

Καὶ ἡ πορεία συνεχίζεται πρὸς τὸ ὕψωμα. Οἱ στρατιῶτες βαδίζουν τελείως ἐξαντλημένοι, λασπωμένοι, μουσκεμένοι ἀπὸ τὴν βροχή, μούσκεμα ἀπὸ τὸν ἱδρῶτα. Δὲν μπορεῖ νὰ γίνη λόγος γιὰ κανονικὸ δρόμο. Μεταξὺ τῶν ὀπῶν ποὺ ἔχουν ἀφήση αἱ ὀβῖδες ἔχει σχηματισθῆ κάποιο μονοπάτι, ποὺ χάνεται ὅμως ἀπὸ τὶς βολὲς τοῦ ἐχθρικοῦ πυροβολικοῦ. Καὶ ὁ διοικητὴς τοῦ προχωροῦντος τμήματος στέκεται, ἀναζητεῖ μερικὰ σημεῖα προσανατολισμοῦ ποὺ εἶχε πρὶν σημειώση, ἕνα ἰδιαίτερα μεγάλο κρατῆρα ὀβίδος ἢ ἕνα πτῶμα χωρὶς πόδια, ποὺ χθὲς μόλις εὑρίσκετο ἐκεῖ, καὶ ἐπὶ

τέλους ἀνευρίσκει τὸν δρόμο. Καὶ δὲν εἶναι βέβαια καθόλου ἐκπληκτικὸ ὅτι ὑπὸ τὰς αὐτὰς συνθήκας ἐξαφανίζονται νεκροὶ καὶ τραυματίαι χωρὶς νὰ ἀνευρίσκεται οὔτε καὶ τὸ παραμικρὸ ἴχνος των.

Πρέπει νὰ ὑπακούσω λέγει ὁ γερμανὸς διάδοχος.

Δέκα χιλιάδες ὀβῖδες καὶ ὅλμοι ἐκρήγνυνται τὴν ὥρα στὸ πεδίο τοῦ θανάτου τοῦ Βερδέν. Δέκα χιλιάδες θανατηφόροι βολαὶ τὴν ὥρα, δέκα χιλιάδες φορὲς τὴν ὥρα ἐξαποστέλλεται ὁ θάνατος, ὅλην τὴν ἡμέρα καὶ ὅλην τὴν νύκτα. Εἴκοσι ἑκατομμύρια βολαὶ ἐρρίφθησαν σ' αὐτὴν τὴν μάχη ποὺ διαρκεῖ ἐπὶ μῆνας.

Καὶ πέφτει ἡ σιδερένια βροχὴ καὶ σκεπάζει τοὺς νεκρούς.

Οἱ σύντροφοι ρίχνουν τὰ κομματιασμένα ἄψυχα σώματα ἔξω ἀπὸ τὰ χαρακώματά των. Μετατοπίζονται ἀκόμη μερικὲς φορὲς τὰ πτώματα αὐτὰ ἀπὸ τὶς ὀβῖδες ποὺ πέφτουν ἐπάνω των, ἕως ὅτου γίνονται λάσπη καὶ σκόνη.

Τελειώνετε! Τελειώνετε ἐπὶ τέλους!

Ἦλθε ὁ Μάϊος καὶ τότε μόνο ὁ διάδοχος Γουλιέλμος καὶ τὸ ἐπιτελεῖο του ἀντιλαμβάνονται ὅτι ἡ ἐπιχείρησις ἀπέτυχε καὶ ὅτι αἱ θυσίαι σὲ ἀνθρώπινο ὑλικὸ δὲν ὠφελοῦν σὲ τίποτε. Προτείνουν λοιπὸν στὸ 'Ανώτατο 'Αρχηγεῖο τὴν διακοπὴ τῆς μάχης. Προτείνουν νὰ τεθῆ τέρμα σ' αὐτὴν τὴν πρωτοφανῆ τρέλλα.

"Ἡ ἐπίθεσις κατὰ τοῦ Βερδὲν θὰ συνεχισθῆ" ἀπαντᾶ ὁ Φαλκενχάϋν. Καὶ ὁ διάδοχος Γουλιέλμος γράφει στὰ ἀπομνημονεύματά του:

"'Αφοῦ διατάσσει ἡ 'Ανωτάτη στρατιωτικὴ ἡγεσία πρέπει νὰ ὑπακούσω...".

Τὸ ἀποκύημα τῆς φαντασίας τοῦ Φαλκενχάϋν, ἡ ἀντλία τοῦ αἵματος τοῦ Βερδὲν ἐξακολουθεῖ νὰ ἐργάζεται. Θὰ ἐργάζεται ἀκόμη ἐπὶ μῆνας χωρὶς νὰ ἐλαττώση τὴν ἔντασί της. Θὰ ἀπορροφήση τὸ αἷμα τῆς νεότητος τῆς Γερμανίας καὶ τῆς Γαλλίας ὠθουμένη ἀπὸ τὴν δύναμι μιᾶς διαταγῆς, πίσω ἀπὸ τὴν ὁποία παραμονεύουν προτεταμένα περίστροφα καὶ στρατοδικεῖα, ποὺ δὲν σταματοῦν πρὸ τῶν γενομένων θυσιῶν καὶ ὁδηγοῦνται ἀπὸ μιὰ δρᾶκα τρελλῶν εἰδικῶν τοῦ θανάτου.

'Επάνω ἀπὸ τὸ σφαγεῖον τοῦ Βερδὲν ἀντηχοῦν ἀκόμη τὰ λόγια τοῦ Φαλκενχάϋν. Ἡ ἐπίθεσις πρέπει νὰ συνεχισθῆ. Καὶ αὐτὸ εἶναι μόνο ὁ πρόλογος. Τώρα μόλις ἀρχίζει ἡ κόλασις.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ V

Ο ΠΟΛΕΜΟΣ ΤΩΝ ΑΕΡΙΩΝ

Τὰ κίτρινα σύννεφα.

Ἂς ἐπιστρέψουμε τώρα ἕνα χρόνο πρὸς τὰ πίσω.

Στὸ ἀρχηγεῖο τοῦ Γάλλου στρατηγοῦ Μορδὰκ κτυπᾶ τὸ τηλέφωνο.

Εἶναι σήμερα πέμπτη ὥρα 5.20 μ.μ. Τὸ ἡμερολόγιο δείχνει τὴν 22-

'Απριλίου τοῦ 1915. Δύει μιὰ ὡραία ἐαρινὴ ἡμέρα στὴν Φλάνδρα. 'Η πολεμικὴ δρᾶσις στὸν τομέα τοῦ Ύπρ δὲν ἦταν ζωηρή. Οἱ στρατιῶται ἀπελάμβαναν μέσα στὰ ὑγρὰ των χαρακώματα τὶς τελευταῖες ἡλιακὲς ἀκτῖνες.

'Ανασκαμμένο ἀπὸ ἑκατομμύρια ὀβῖδες, ποτισμένο μὲ τὸ αἷμα δεκάδων χιλιάδων ἀνδρῶν τὸ πεδίο τῶν μαχῶν τοῦ Ύπρ εἶναι ἀπὸ τὰ τρομερώτερα τοῦ πρώτου παγκοσμίου πολέμου.

Παράξενη εἶναι ἡ ἡσυχία τῶν τελευταίων ἡμερῶν. 'Ο στρατηγὸς Μορδάκ, ὁ διοικητὴς τῆς 90ης ταξιαρχίας γνωρίζει ἀπὸ ἀρκετὸ καιρὸ ὅτι οἱ ἄνδρες του στὸ Στέενστράσσε ἔχουν συνάψη σχέσεις μὲ τοὺς ἀπέναντί των Γερμανούς. Καπνός, κρασί, σιγαρέττα καὶ ψωμὶ ἀνταλλάσσονται μεταξὺ τῶν γαλλικῶν καὶ τῶν γερμανικῶν χαρακωμάτων.

Γαλλοβελγικό χαράκωμα διάτρητο ἀπό ὀβίδες.

Αὐτὸ δὲν μπορεῖ νὰ ἀπαγορευθῆ τελείως. Όταν ἐπὶ μερικὲς μέρες τὸ μέτωπο μείνη ἥσυχο οἱ στρατιῶται καὶ τῶν δύο μερῶν ξεχνοῦν πῶς εἶναι ἐχθροὶ καὶ ξαναγίνονται ἄνθρωποι.

Μὰ νὰ ἐκτύπησε τὸ τηλέφωνο.

'Ο στρατηγὸς Μορδὰκ πλησιάζει τὸ μηχάνημα. 'Ο ὑπασπιστὴς του, ποὺ ἐπῆρε τὸ τηλεφώνημα εἶναι πολὺ ταραγμένος. Φαίνεται ὅτι συνέβη κάτι τὸ ἐξαιρετικό.

'Ο Μορδὰκ παίρνει τὸ ἀκουστικὸ καὶ λέγει τὸ ὄνομά του.

'Απὸ τὴν ἄλλη ἄκρα τοῦ σύρματος ἀκούεται ἕνας παράξενος θόρυβος ποὺ τελικὰ καταλήγει σὲ ἀναστεναγμοὺς καὶ σὲ ἔντονο βῆχα.

"Ταγματάρχης Βιλβαλέ, κατορθώνει ἐπὶ τέλους νὰ πῆ ὁ τηλεφωνῶν.

—Τί συμβαίνει λοιπόν; ρωτᾶ μὲ νευρικότητα ὁ στρατηγός.

—'Υφίσταμαι μεγάλη ἐπίθεσι, λέγει μὲ δυσκολία ὁ Βιλβολέ. Τεράστια κίτρινα σύννεφα ποὺ προέρχονται ἀπὸ τὰ γερμανικὰ χαρακώματα καλύ-

πτουν ὁλόκληρο τὸν ἰδικό μου τομέα...

Ὁ ταγματάρχης βήχει ὕστερα ἀπὸ κάθε λέξι. Ὁ στρατηγὸς Μορδὰκ δυσκολεύεται νὰ τὸν καταλάβη.

—Οἱ στρατιῶται μας ἀρχίζουν νὰ ἐγκαταλείπουν τὰ χαρακώματά των καὶ νὰ ὑποχωροῦν. Πολλοὶ πίπτουν ἀναίσθητοι.

Ὁ Μορδὰκ δὲν χάνει τὴν ψυχραιμία του. Εἶναι ἕνας παλαιός, ἔμπειρος στρατιώτης καὶ κατὰ τὰς πολυνέκρους μάχας τῶν τελευταίων μηνῶν τοῦ συνέβη πολλὲς φορὲς νὰ ἰδῆ ἀξιωματικούς του νὰ τρελλαίνωνται. Στὰ ἀπομνημονεύματά του λοιπὸν γράφει:

"Ὁμολογῶ ὅτι ὅταν ἄκουσα αὐτὰ τὰ λόγια καὶ μὲ μιὰ τέτοια φωνὴ ἀναρωτήθηκα μιὰ στιγμὴ μήπως ὁ ταγματάρχης ἔπαθε νευρικὴ διαταραχή, ὅπως τὴν ἔπαθαν πολλοὶ συνάδελφοι του, ἰδιαιτέρως κατὰ τὰς μάχας τῆς Λὰ Σιπότт.

Ἐνῷ ὁ στρατηγὸς σκέπτεται αὐτὰ ἀκούει ζωηροὺς πυροβολισμοὺς ποὺ ἔρχονται ἀπὸ μακρυά. Ἀμέσως κατόπιν ἀρχίζει νὰ μυκᾶται καὶ τὸ πυροβολικό.

Οἱ Γερμανοὶ λοιπὸν ἐνεργοῦν ἐπίθεσι. Ἐνεργοῦν μιὰ ἀπὸ τὶς πολλὲς ἐπιθέσεις των. Ὥστε ὁ Βιλβολὲ ἔπαθε μιὰ νευρικὴ κρίσι καὶ μεγαλοποιεῖ τὰ πράγματα.

Κτυπᾶ ὅμως καὶ πάλι τὸ τηλέφωνο.

—Ταγματάρχης Ντὲ Φαμπρή. Πρῶτο σύνταγμα τυφεκιοφόρων!

—Βῆχας, ὁ χαρακτηριστικὸς βῆχας ἑνὸς ἀνθρώπου ποὺ πνίγεται.

—Εἶμαι... ὑποχρεωμένος... νὰ ἐγκαταλείψω τὸ χαράκωμά μου.... Δὲν μπορῶ πιὰ νὰ ἀναπνεύσω... Πολλοὶ ἄνδρες μου ἔχουν πάθει ἀπὸ ἀσφυξία.

—Ἀλλό, ἀλλό, φωνάζει στὸ μηχάνημα ὁ στρατηγός.

Τοῦ ἀπαντᾶ ἕνα ἀγκομαχητό... Ὕστερα ἡ φωνὴ ξαναδυναμώνει ἀκόμη μιὰ φορά.

—Ἡ κατάστασις... κατέστη... ἀφόρητος... μᾶς περιβάλλουν ἀέρια.

Ἡ συνομιλία ἐτελείωσε. Δὲν προφθαίνει ὁ στρατηγὸς Μορδὰκ νὰ κρεμάση τὸ ἀκουστικὸ καὶ ξανακτυπᾶ τὸ τηλέφωνο. Ἀπὸ τὴν ἄλλη ἄκρα τοῦ σύρματος εὑρίσκεται τώρα ὁ Βιλβολέ, ποὺ πρῶτος ἔχει εἰδοποιήση τὸν στρατηγό.

—Ὅλοι γύρω μου ἔπεσαν, λέγει ἀνάμεσα σὲ μιὰ βασανιστικὴ κρίσι βηχός... Ἐγκαταλείπω τὰ χαρακώματά μου...

"Τὸ τέλος τῆς φράσεως, δὲν τὸ κατάλαβα" γράφει στὰ ἀπομνημονεύματά του ὁ στρατηγὸς Μορδάκ. Βγαίνει ἔξω τρεχᾶτος ἀνεβαίνει στὸ ἄλογο καὶ συνοδευόμενος ἀπὸ σπαῆδες καλπάζει πρὸς τὸ μέτωπο.

Μὰ τί εἶχε συμβῆ;

Ἐκείνη τὴν ἡμέρα, ἐκεῖνο τὸ ἤρεμο ἀπόγευμα τοῦ ἔαρος προσέλαβε ὁ πόλεμος μιὰ νέα, μιὰ ὕπουλη, μιὰ τρομερὴ μορφή, Γιὰ πρώτη φορὰ συγκλονίζεται τὸ μέτωπο ἀπὸ μιὰ ἐπίθεσι ἀερίων σὲ πλάτος ἕξη χιλιομέτρων. Γιὰ πρώτη φορὰ πνίγονται ἄνθρωποι ἀπὸ ἕνα δηλητηριῶδες σύννεφο ποὺ τοὺς περιβάλλει.

Συμβαίνει ὅμως αὐτὸ γιὰ πρώτη φορά;

Αἱ γερμανικαὶ δικαιολογίαι.

Ἡ γερμανικὴ ἐπίθεσις μὲ ἀέρια στὸ Ὕπρ τῆς ὁποίας τὰ τρομερὰ ἀποτελέσματα θὰ περιγράψουν ἐν συνεχεία αὐτόπται μάρτυρες προεκάλεσε κῦμα ἀγανακτήσεως καὶ φρίκης. Ἡ σύμβασις πράγματι τῆς Χάγης ἀπαγορεύει ρητῶς:

α) Τὴν χρησιμοποίησι δηλητηρίων καὶ δηλητηριασμένων ὅπλων.

β) Τὴν χρησιμοποίησι βλημάτων τῶν ὁποίων μοναδικὸς σκοπὸς εἶναι ἡ ἐξαφάνισις καὶ διάδοσις δηλητηριωδῶν ἀποπνικτικῶν καὶ θανατηφόρων ἀερίων.

γ) Τὴν χρησιμοποίησι ὅπλων, βλημάτων, ἢ ὑλῶν, ποὺ εἶναι κατάλληλοι νὰ ἐπιφέρουν εἰς τοὺς στρατιώτας περιττὰς ταλαιπωρίας.

Οἱ ἀντιπρόσωποι τῆς Γερμανίας ὑπέγραψαν τὰ ἄρθρα αὐτὰ ἐπισήμως κατὰ τὰ ἔτη 1899 καὶ 1907, μαζύ μὲ τοὺς ἀντιπροσώπους τῶν ἄλλων δυνάμεων, ποὺ μετέσχον εἰς τὴν διάσκεψι τῆς Χάγης.

Τὸ Ὕπρ εἶναι μιὰ νέα ἀπόδειξις τῆς γερμανικῆς βαρβαρότητος — αὐτὸ διακηρύσσεται σ᾽ ὅλον τὸν κόσμο. Τὸ Ὕπρ εἶναι μία νέα ἀπόδειξις ὅτι ὁ ἀνθρωπισμὸς καὶ αἱ ἀναληφθεῖσαι ὑποχρεώσεις ἀπὸ τὰς συνθήκας δὲν ἔχουν καμμιὰ ἀξία γιὰ τοὺς Γερμανούς.

Πράγματι ἡ γερμανικὴ ἐπίθεσις μὲ ἀέρια εἰς τὸ Ὕπρ δὲν ἐπέφερε μόνο ἀναταραχὴ στὸ μέτωπο ἀλλὰ καὶ σὲ μιὰ γενεὰ στρατιωτικῶν ἱστορικῶν. Ὅταν οἱ καταστάντες ἄνεργοι ὕστερα ἀπὸ τὸ 1918, στρατηγοί, ἄρχισαν νὰ γράφουν τὰ ἀπομνημονεύματά των, τίποτε δὲν τοὺς ἐδυσκόλευσε περισσότερο καὶ δὲν προεκάλεσε σ᾽ αὐτοὺς μεγαλύτερο κόπο ἀπὸ τὴν πρώτη ἐπίθεσι μὲ ἀέρια τῆς 22ας Ἀπριλίου 1915.

Ὁ στρατηγὸς Χέρμανν Γκάγιερ ἀνέλαβε νὰ ἀποδείξῃ ὅτι δὲν παρεβιάσθησαν ἀπὸ τοὺς Γερμανοὺς τὰ τρία ἄρθρα τῆς συμβάσεως τῆς Χάγης, τὰ ὁποῖα ἀναφέραμε παραπάνω. Καὶ ἀραδιάζει ἐπάνω στὸ χαρτὶ ἐπιχειρήματα ποὺ τὸν καθιστοῦν μᾶλλον γελοῖον, γιὰ νὰ μὴ μεταχειρισθῇ κανεὶς ἕνα βαρύτερο χαρακτηρισμό.

α) Ἡ ἀπαγόρευσις λέγει τῆς χρησιμοποιήσεως δηλητηρίων καὶ δηλητηριασμένων ὅπλων ἀφορᾷ μόνον τὴν δηλητηρίασι τοῦ νεροῦ τῶν κρηνῶν, τὰ δηλητηριασμένα βλήματα, τὰ δηλητηριασμένα ξίφη καὶ τὶς δηλητηριασμένες λόγχες, γιατὶ οἱ μετασχόντες τότε στὴν διάσκεψι τῆς Χάγης δὲν ἤξευραν ἀκόμη τίποτε ὅσον ἀφορᾷ τὴν ὕπαρξιν ἀερίων ὡς πολεμικῶν μέσων.

β) Ἡ δευτέρα ἀπαγόρευσις ἀφορᾷ μόνο βλήματα τῶν ὁποίων μοναδικὸς σκοπὸς εἶναι ἡ μετάδοσις ἀσφυκτικῶν ἢ θανατηφόρων ἀερίων. Βλήματα συνεπῶς, λέγει ὁ Γκάγιερ, ποὺ ἔχουν ταυτοχρόνως καὶ ἐκρηκτικὴν ἐνέργειαν δὲν ἀπαγορεύονται. Λησμονεῖ ὅμως τελείως ὁ Γκάγιερ ὅτι οἱ μετέχοντες τῆς διασκέψεως τῆς Χάγης θὰ ἔπρεπε πάντως κάτι νὰ ξεύρουν περὶ τῆς ὑπάρξεως ἀσφυκτικῶν ἢ θανατηφόρων ἀερίων.

γ) Τὴν τρίτη τὴν καθαρῶς ἀνθρωπιστικὴ ἀπαγόρευσι ἀναιρεῖ ὁ στρα-

τηγὸς μὲ τὰς λέξεις: Εἶναι ἀληθὲς ὅτι προκαλεῖ μεγάλη συγκίνησι τὸ θέαμα ἑνὸς προσβληθέντος ἀπὸ δηλητηριώδη ἀέρια. Δὲν ὑποφέρει ὅμως ὁ ἀσθενὴς παραπάνω καὶ δὲν διατρέχει μεγαλύτερο κίνδυνο ἀπὸ τοὺς τραυματισθέντας μὲ τὰ συνήθη ὅπλα. Τουναντίον ὑποφέρει πολὺ ὀλιγώτερο.

Κατὰ τὰ ἄλλα, αὐτὴ εἶναι ἡ ὁμόφωνος γνώμη τῶν περισσοτέρων Γερμανῶν στρατιωτικῶν συγγραφέων οἱ πόνοι οἱ προκαλούμενοι ἀπὸ τὰ δηλητηριώδη ἀέρια δὲν ἦσαν καθόλου "ἄσκοποι" ὥστε καὶ ἐπὶ τοῦ σημείου αὐτοῦ δὲν μπορεῖ νὰ λεχθῆ ὅτι παρεβιάσθη τὸ σχετικὸν ἄρθρο τῆς συμβάσεως τῆς Χάγης.

Ἔτσι οἱ Γερμανοὶ στρατιωτικοὶ συγγραφεῖς ἀκολουθοῦν σχεδὸν ὅλοι τοὺς συλλογισμοὺς τοῦ γερμανικοῦ γενικοῦ ἐπιτελάρχου Φαλκενχάϋν, ὁ ὁποῖος διέταξε τὴν ἐπίθεσι μὲ ἀσφυξιογόνα ἀέρια καὶ δὲν ἔλαβε ὑπ' ὄψιν τὰ ἐπιχειρήματα ποὺ τοῦ προεβλήθησαν ὅτι ἡ χρησιμοποίησις τοῦ πολεμικοῦ αὐτοῦ ὅπλου ἦτο ἀντίθετος πρὸς τὸ διεθνὲς δίκαιον.

Τὸ νέο πολεμικὸ ὅπλο.

Τὸ γερμανικὸ γενικὸ ἐπιτελεῖο εὑρίσκεται χωρὶς ἀμφιβολία, κατὰ τὸ ἔτος 1915 μπροστὰ σὲ μιὰ δύσκολη κατάστασι. Ἡ ἐκστρατεία στὴν Δύσι ἀπέτυχε μὲ τὴν ὑποχώρησι τῶν Γερμανῶν στὸν Μάρνη. Τὸ μέτωπο τῶν χαρακωμάτων ἀπολιθώθηκε σὲ τέτοιο σημεῖο, ὥστε εἶναι ἀδύνατον νὰ διασπασθῆ σὲ ἕνα ὁποιοδήποτε σημεῖο. Ματαίως οἱ Βρεταννοὶ καὶ οἱ Γάλλοι ἐπεχείρησαν νὰ διασπάσουν τὶς γερμανικὲς γραμμές. Ματαίως οἱ Γερμανοὶ μὲ ἐπανειλημμένας ἐπιθέσεις ἐθυσίασαν τὶς στρατιὲς των στὸν ἀχόρταγο Μολλώχ, χωρὶς νὰ κατορθώσουν τίποτε.

Ὁ ἀντικειμενικὸς σκοπὸς τοῦ Φαλκενχάϋν ἦτο: Διάσπασις τοῦ συμμαχικοῦ μετώπου στὴν Φλάνδρα καὶ προώθησις πρὸς τοὺς λιμένας τῆς Μάγχης. Παραμένει ὅμως ἀπραγματοποίητος.

Μόνο μὲ ἕνα νέο καὶ ἀποτελεσματικώτερο ὅπλο θὰ ἦτο ἴσως δυνατὸ νὰ ἀνατραποῦν αἱ βρεταννικαὶ καὶ γαλλικαὶ καὶ βελγικαὶ θέσεις καὶ νὰ ἀνοιχθῆ ὁ δρόμος γιὰ τὴν δημιουργία γερμανικῶν ἐπιθετικῶν σφηνῶν.

Ὁ συνταγματάρχης Μπάουερ τοῦ Ἀνωτάτου Ἀρχηγείου κάμνει τας πρώτας βολιδοσκοπήσεις καὶ ὁμιλεῖ μὲ τὸν φυσικὸ Βάλτερ Νέρνοτ, ὁ ὁποῖος ἐτιμήθη ἀργότερα μὲ τὸ βραβεῖο Νόμπελ γιὰ τὴν χημεία. Ὁ Νέρνοτ ἀπευθύνεται στὸ Βερολῖνο στὸν συνάδελφό του Φρὶτς Χάμπερ, προϊστάμενον τοῦ Ἰνστιτούτου τοῦ αὐτοκράτορος Γουλιέλμου γιὰ φυσικὴ χημεία, ὁ ὁποῖος ἐπίσης ἐτιμήθη ἀργότερα μὲ τὸ βραβεῖο Νόμπελ.

Ὁ καθηγητὴς Χάμπερ στρώνεται ἀμέσως στὴ δουλειά, ὡς σήμερα ὅμως δὲν εἶναι ἀπολύτως γνωστὸ τί ἔκαμε. Ἀκόμη καὶ ἕνας ἄνθρωπος σὰν τὸν δόκτορα Ρουδόλφ Χανσλιάν, ὁ ὁποῖος ἔγραψε πολλὰ καὶ ἀπιστεύτως ἐνημερωμένα βιβλία γιὰ τὸν πόλεμο μὲ δηλητηριώδη ἀέρια παρατηρεῖ μόνο τὰ ἑξῆς:

"Ἔγιναν μερικὰ πειράματα, ποὺ ἦσαν πολὺ ὀλίγο ἱκανοποιητικά, ἐκσφενδονίσεως ἀερίων παρενοχλητικῶν τοῦ ἀναπνευστικοῦ συστήματος".

Ἡ ἐπιφύλαξις αὐτὴ εἶναι εὐνόητος. Τὰ πρῶτα πειράματα μὲ δηλητη-

ριώδη ἀέρια καταστρέφουν τὴν ἐπίσημη γερμανικὴ θέσι ὅτι ὄχι ἡ Γερμανία ἀλλὰ ἡ Γαλλία ἄρχισε τὸν πόλεμο μὲ τὰ ἀσφυξιογόνα ἀέρια. Καὶ εἰς τὸ σημεῖον αὐτὸ ἀρχίζει ἕνας ἀγὼν μεταξὺ τῶν ἱστορικῶν, ὁ ὁποῖος δὲν ἔχει κριθῆ ἀκόμη.

Ἡ κατάστασις στὰ διάφορα μέτωπα ἀπέδειξε σαφῶς ὅτι μὲ τὰ ἕως τότε χρησιμοποιούμενα πολεμικὰ μέσα δὲν ἠμποροῦσαν νὰ κατορθωθοῦν μεγάλα πράγματα. Στὸν πόλεμο τῶν κινήσεων ποὺ γίνεται ἐπὶ ἀναπεπταμένου πεδίου τὰ θραύσματα π.χ. τῶν ὀβίδων καὶ τῶν βομβῶν εἶναι ἀποτελεσματικά. Στὸν πόλεμο ὅμως τῶν θέσεων καὶ ἕνα ἁπλοῦν πρόχωμα ἠμπορεῖ νὰ ἀσκήσῃ ἀποτελεσματικὴ προστασία.

Χρειαζόμεθα ἕνα πολεμικὸ μέσο ποὺ ἠμπορεῖ χωρὶς δυσκολία νὰ προωθηθῆ στὶς ἐχθρικὲς γραμμὲς καὶ κατὰ τοῦ ὁποίου νὰ μὴ ἀποτελοῦν ἐμπόδιον προχώματα καὶ σάκκοι ἀπὸ ἄμμον.

Αὐτὸ εἶναι τὸ στρατιωτικὸ αἴτημα. Ὁ καθηγητὴς Χάμπερ λύει τὸ πρόβλημα προτείνων τὴν ἀνάπτυξι ἑνὸς νέφους ἀερίων, ἡ μετάδοσις τοῦ ὁποίου θὰ γίνεται μὲ τὸν ἄνεμο.

Φυσικὰ αὐτὸ δὲν ἀρκεῖ. Πρέπει νὰ εὑρεθῆ ἕνα ἀέριον τὸ ὁποῖον νὰ εἶναι ἀρκετὰ βαρύ, δηλαδὴ νὰ μὴ ἀνέρχεται πολὺ ὑψηλὰ καὶ νὰ μὴ διαλύεται. Δὲν πρέπει νὰ ἕρπη στὸ ἔδαφος. Τὸ νέφος ποὺ θὰ σχηματίζη πρέπει νὰ φθάνη, ὡς σὲ κάποιο ὕψος, νὰ παραμένη ἐπὶ ἀρκετὸ χρόνο συμπαγὲς ἐκτὸς αὐτοῦ νὰ εἶναι τόσο βαρύ, ὥστε νὰ ἠμπορεῖ νὰ μεταδίδεται εἰς τὰ προχώματα καὶ τὰ καταλύματα.

Ὁ καθηγητὴς Χάμπερ ἐκλέγει γι' αὐτὸν τὸν σκοπὸν τὸ χλώριο, τὸ ὁποῖον ἐπιπροσθέτως ἔχει καὶ τὸ πλεονέκτημα ὅτι ὑπάρχει ἐν ἀφθονίᾳ στὴν Γερμανία, ἡ ὁποία πάσχει ἤδη ἀπὸ ἔλλειψι πολλῶν πολεμικῶν εἰδῶν.

Θεωρητικῶς ὁ Χάμπερ βλέπει τὸν πόλεμο τῶν ἀερίων μὲ τέτοιο τρόπο ὥστε μὲ εὐνοϊκὸν ἄνεμον νὰ ἠμποροῦν νὰ ἐξαπολυθοῦν κατὰ τῶν θέσεων τοῦ ἐχθροῦ μεγάλαι ποσότητες ἑνὸς χλωριούχου ἀερίου. Στὸ Γερμανικὸ δυτικὸ μέτωπο πρέπει νὰ πνέη γι' αὐτὸν τὸν σκοπὸ ἀνατολικὸς ἄνεμος καὶ ἡ ταχύτης του δὲν πρέπει νὰ εἶναι οὔτε ταχυτέρα οὔτε βραδυτέρα τῶν τριῶν ἕως πέντε μέτρων τὸ δευτερόλεπτον, γιατὶ ἀμέσως πίσω ἀπὸ τὸ δηλητηριῶδες αὐτὸ νέφος θὰ προωθηθῆ τὸ πεζικόν. Ἂν τὸ νέφος κινεῖται μὲ μικροτέρα ταχύτητα τότε θὰ ἐκινδύνευαν οἱ Γερμανοὶ ποὺ τὸ ἀκολουθοῦν. Ἂν κινεῖται ταχύτερα δὲν θὰ ἐπιφέρη τὸ ποθούμενον ἀποτέλεσμα.

Τὴν συνέχεια τὴν ἐξιστορεῖ ὁ Χάνσλιὰν μὲ τὴν ἑξῆς φρᾶσι:

Ὁ Χάμπερ ἀνέφερε τὸ σχέδιον του στὸν Φαλκενχάϋν ὁ ὁποῖος τὸ ἐνέκρινε, ἀνεπιφυλάκτως. Ἐπιφυλάξεις ἀπὸ ἀπόψεως Διεθνοῦς Δικαίου δὲν εἶχε ὁ Φαλκενχάϋν".

Γι' αὐτὸ ἀκριβῶς ὁ Γενικὸς Ἐπιτελάρχης ἐπιμένει νὰ χρησιμοποιηθῆ τὸ νέο πολεμικὸ μέσο ὅσο τὸ δυνατὸν ταχύτερα καὶ ὅσο τὸ δυνατὸν σὲ μεγαλυτέρα ποσότητα. Οἱ διοικηταὶ ὅμως τῶν διαφόρων μονάδων δὲν ἐπικροτοῦν τὴν πρωτοβουλία αὐτὴν τοῦ ἐπιτελάρχου. Ὁ στρατηγὸς φὸν Νταΐμλιγκ, ὑπὸ τὰς διαταγὰς τοῦ ὁποίου εὑρίσκεται τὸ 15ον Σῶμα Στρατοῦ γράφει στὰ ἀπομνημονεύματά του:

—Τὴν 25ην Ἰανουαρίου τοῦ 1915 ἐκλήθην μὲ τὸν ἐπιτελάρχην μου στὸ Μεζιέρ, στὸ Ἀνώτατο Ἀρχηγεῖο, γιὰ μιὰ συνομιλία μὲ τὸν Φαλκενχάϋν. Μᾶς ἀνεκοίνωσε ὅτι θὰ ἐχρησιμοποιεῖτο ἕνα νέο πολεμικὸ ὅπλο μὲ βάσι τὰ δηλητηριώδη ἀέρια καὶ ὅτι αἱ πρῶται δοκιμαὶ θὰ ἐγένοντο στὸν ἰδικό μου τομέα. Τὰ δηλητηριώδη αὐτὰ ἀέρια θὰ παρεδίδοντο σὲ σιδερένιες φιάλες, ποὺ θὰ ἐτοποθετοῦντο στὰ χαρακώματα. Ἀπὸ τὶς φιάλες αὐτὲς θὰ ἐξεκενώνετο τὸ ἀέριο μόλις θὰ ἔπνεε εὐνοικὸς ἄνεμος.

"Πρέπει νὰ ὁμολογήσω ὅτι ἡ ἐντολὴ τῆς δηλητηριάσεως τοῦ ἐχθροῦ μὲ τὸν ἴδιον τρόπον ὅπως δηλητηριάζεται ἕνας ποντικός, ἔκαμε σὲ μένα τὴν ἐντύπωσι, τὴν ὁποίαν ἔπρεπε νὰ κάμη σὲ κάθε ἔντιμο στρατιώτη: Μὲ ἐγέμισε μὲ φρίκην".

Ποιὸς ἄρχισε τὸν πόλεμο τῶν ἀερίων;

Στὴν πραγματικότητα τὸ σχέδιο τῆς διεξαγωγῆς τοῦ πολέμου μὲ δηλητηριώδη ἀέρια δὲν γίνεται εὐμενῶς δεκτὸ ἀπὸ τοὺς Γερμανοὺς στρατιῶτες γιὰ πολλοὺς λόγους ἀλλὰ καὶ γιατὶ ἦταν βέβαιο ὅτι καὶ ὁ ἐχθρὸς θὰ ἐπλήρωνε μὲ τὸ ἴδιο νόμισμα.

Ἡ ἀνωτάτη ὅμως γερμανικὴ στρατιωτικὴ ἡγεσία δὲν πιστεύει σὲ ἕνα ἄμεσο τέτοιο ἐνδεχόμενο. Ὑπολογίζει ὅτι οἱ χημικοὶ τῶν συμμάχων θὰ χρειασθοῦν ἀσφαλῶς ἕξη μῆνες ὥσπου νὰ κατασκευάσουν ἕνα ἀέριο ποὺ νὰ ἠμποροῦν νὰ χρησιμοποιήσουν στὸ μέτωπο—καὶ ἕως τότε ὁ πόλεμος θὰ εἶχε κριθῆ χάρις στὸ γερμανικὸ ἀέριο.

Προετοιμασία πυρ/κοῦ πρὸ τοῦ Βερδέν.

Ὁ στρατηγὸς Χόφφμαν διαβλέπει ἀμέσως καὶ μιὰ ἄλλη ἠλιθιότητα τοῦ ἐγχειρήματος:

—Στὸ δυτικὸ μας μέτωπο, λέγει, χρειαζόμεθα ἀνατολικὸ ἄνεμο. Σύμφωνα ὅμως μὲ τὶς διαπιστώσεις τῆς μετεωρολογικῆς μας ὑπηρεσίας ἐπικρατοῦν ἐδῶ ἀκριβῶς ἀντίθετοι ἄνεμοι.

"Ἡ ἐλπὶς τῶν Γερμανῶν χημικῶν διαπιστώνει μὲ εἰρωνεία ὁ στρατηγός, ὅτι ὁ ἐχθρὸς δὲν θὰ κατορθώση νὰ μᾶς μιμηθῆ, δὲν πραγματοποιεῖται".

Οἱ ἐπικρατοῦντες κατὰ τοὺς πέντε πρώτους μῆνας δυτικοὶ ἄνεμοι, μετὰ τὴν πρώτη γερμανικὴ ἐπίθεσι μὲ δηλητηριώδη ἀέρια, μεταφέρουν τὸν θάνατο ἀπὸ ἀσφυξία στὶς θέσεις τῶν κεντρικῶν δυνάμεων.

Ἀντιρρήσεις ἀπὸ ψυχολογικῆς, τακτικῆς, ἀνθρωπιστικῆς ἀπόψεως καὶ ἀπὸ ἀπόψεως διεθνοῦς δικαίου δὲν δέχεται οὔτε κὰν νὰ συζητήση ὁ Φαλκενχάϋν. Ἤδη κατέσχε στὴν βιομηχανία 6.000 σιδερένιες φιάλες. Αἱ

προετοιμασίαι γιὰ τὴν χρησιμοποίησί των στὸ Ὑπρ ἔχουν ἤδη ἀρχίση.

Ἀκόμη μιὰ φορὰ οἱ στρατιωτικοὶ ἱστορικοὶ εὑρίσκονται σὲ μεγάλη ἀμηχανία ἐπὶ τοῦ ἑξῆς σημείου: Ἄρχισε πραγματικὰ στὸ Ὑπρ ἡ πρώτη ἐπίθεσις μὲ δηλητηριώδη ἀέρια ἢ ἐπρόκειτο περὶ γερμανικῶν ἀντιποίνων γιὰ μιὰ πράγματι χρησιμοποίησι ἀσφυκτικῶν ἀερίων ἀπὸ τὸν ἐχθρό;

Δύο γεγονότα ἐπισημαίνουν ὅσον ἀφορᾶ αὐτὸ τὸ θέμα οἱ ἱστορικοί: Τὴν ὕπαρξι πολεμοφοδίων περιεχόντων δηλητηριώδη ἀέρια στοὺς Γάλλους καὶ τὴν ὕπαρξι ἑνὸς ἀερίου ποὺ λέγεται τουρπινίτης.

Μερικοὶ διατείνονται ἀκόμη ὅτι οἱ Βρεταννοὶ μετεχειρίσθησαν κατὰ τὸν πόλεμο τῶν Μπόερς δηλητηριώδη ἀέρια. Πρόκειται ὅμως γιὰ παρεξήγησι. Οἱ Ἄγγλοι μετεχειρίσθησαν σ' ἐκεῖνον τὸν πόλεμον μιὰ ὀβίδα ποὺ ἀνέδιδε ἕνα καπνὸ δυσαρέστου ὀσμῆς.

Τὰ γαλλικὰ πολεμοφόδια μὲ δηλητηριώδη ἀέρια εἶναι μιὰ ἰδιαιτέρα περίπτωσις. Τὸ 1912 ὁ διευθυντὴς τοῦ χημικοῦ ἐργοστασίου τῆς Διευθύνσεως Ἀστυνομίας τῶν Παρισίων ὁ χημικὸς Κλίγκ εἶχε τὴν ἰδέα νὰ γεμίση μερικὲς σφαῖρες μὲ ἀέρια. Ἐπρόκειτο ὅμως γιὰ ἕνα κοινὸ ἀβλαβὲς δακρυγόνο ἀέριο, τὸ ὁποῖον χρησιμοποιοῦν σήμερα ὅλες οἱ ἀστυνομίες τοῦ κόσμου.

Σκοπὸς τοῦ βλήματος αὐτοῦ ἦτο νὰ γίνη ἀποτελεσματικωτέρα ἐπίθεσις κατὰ τοῦ παρισινοῦ ὑποκόσμου. Καὶ πραγματικὰ τὰ δακρυγόνα καψύλια τοῦ Κλίγκ ἐχρησιμοποιήθησαν γιὰ πρώτη φορὰ τὸ 1912 κατὰ τῆς συμμορίας τῶν ἀπάχηδων τοῦ Μποννὸ κοντὰ στὸ Σουαζὺ Λὲ Ρουά. Ἐπρόκειτο περὶ ἐπικινδίνων καὶ μηχανοκινήτων ληστῶν.

Ἡ ἐφεύρεσις τοῦ Γάλλου χημικοῦ Τουρμπέν.

Τριάντα χιλιάδες περίπου καψύλια μὲ δακρυγόνα ἀέρια εἶχαν οἱ Γάλλοι στρατιῶται τοῦ μηχανικοῦ, ὅταν ἐπῆγαν τὸ 1914 στὸ μέτωπο. Σὲ κάθε καψύλιο ὑπῆρχαν 19 κυβικὰ ἑκατοστόμετρα δακρυγόνου ἀερίου τὸ ὁποῖον σὲ ἀναπεπταμένο πεδίον δὲν ἐπέφερε κανένα ἀποτέλεσμα. Ἡ ἰδέα τοῦ Κλίγκ ἦταν κατάλληλη γιὰ ἀγῶνα μεταξὺ ἀστυνομίας καὶ κακοποιῶν σὲ στενοὺς δρόμους μέσα στὶς πόλεις. Στὸν πόλεμο δὲν ἠμποροῦσε νὰ χρησιμοποιηθῇ.

Τὸ 1915 μία γαλλικὴ ἐγκύκλιος κάμνει λόγον περὶ βλημάτων μὲ ἀέρια ποὺ ἐπιφέρουν νάρκωσιν. Καὶ τονίζει ἐπὶ λέξει τὰ ἑξῆς:

"Τὰ βλήματα αὐτὰ περιέχουν ἕνα ὑγρὸν τὸ ὁποῖον κατὰ τὴν ἔκρηξί των μεταδίδει καπνοὺς ποὺ ἐρεθίζουν τὰ μάτια, τὴν μύτη καὶ τὸν λάρυγγα. Οἱ ἀτμοὶ δὲν εἶναι θανατηφόροι, τουλάχιστον σὲ μικρὲς ποσότητες".

Τὰ πράγματα εἶναι τελείως διάφορα μὲ τὰ τουρπινέτα, τοῦ Γάλλου χημικοῦ Τουρπέν. Καὶ ἐδῶ ἀκριβῶς ἐπιμένουν ὅλως ἰδιαιτέρως οἱ Γερμανοὶ στρατιωτικοὶ ἱστοριογράφοι ὅταν προσπαθοῦν νὰ ἀποδείξουν ὅτι τὰ δηλητηριώδη ἀέρια ἐχρησιμοποιήθησαν, γιὰ πρώτη φορὰ ἀπὸ τὴν ἀντίθετο πλευρά.

Στὴν πραγματικότητα πρόκειται γιὰ μιὰ τελείως ἀσύστατη φήμη,τὴν ὁποία ἀπεκάλυψε μετὰ τὸν πόλεμο ὁ Γάλλος δημοσιογράφος Γκουστὰβ'Ερβέ.

"—"Οταν, λέγει ὁ Γκουστὰβ 'Ερβέ, οἵ Γερμανοὶ ἐβάδιζαν τὸ 1914 ἐναντίον τῶν Παρισίων καὶ ἐκυκλοφοροῦσαν μὲ αὐτὴν τὴν εὐκαιρίαν οἱ πιὸ τρελλὲς εἰδήσεις, ποιὸς δὲν θυμᾶται τὶ τρελλὲς ἱστορίες ἐκυκλοφόρησαν γιὰ τὶς τουρπινέτες; Πολλοὶ μὲ μεγάλη ἀγαλλίασι περιέγραφαν τὰ τρομερὰ ἀποτελέσματα τῶν βλημάτων τοῦ διασήμου ἐφευρέτου. 80.000 Γερμανοὶ ἀπέθαναν ἀπὸ ἀσφυξία. 'Ολόκληρα συντάγματα ἔπεσαν ἐπὶ τόπου. Καὶ ὅλοι ἔλεγαν τότε ὅτι αὐτὸ ἦταν ἡ πρέπουσα τιμωρία κατὰ τῶν Γερμανῶν, ποὺ ἐπέδραμαν ἐναντίον τῆς Γαλλίας, χωρὶς νὰ ὑπάρχη κανένας λόγος. Θυμοῦμαι πολὺ καλὰ ὅλες τὶς λεπτομέρειες. Καὶ ὅμως ἐπρόκειτο γιὰ μιὰ μεγάλη ψευτιά".

'Η φήμη ὅμως τοῦ Τουρπὲν ἐξακολουθεῖ νὰ εὑρίσκη θέσι στὶς στῆλες τοῦ παγκοσμίου τύπου. Ποιὰ δόσις ἀληθείας ὑπῆρχε σ' αὐτὴν ἀπεκαλύφθη μόνο κατὰ τὸ 1920, γιατὶ εἶχαν δημοσιευθῆ καὶ φωτογραφίες Γερμανῶν στρατιωτῶν ποὺ ἐφονεύθησαν μέσα στὰ χαρακώματα των ἀπὸ τουρπινέτες, χωρὶς νὰ ἐμφανίζουν τὰ σώματά των κανένα τραῦμα. 'Επρόκειτο ὅμως μόνο γιὰ μιὰ νέα ἐκρηκτικὴ ὕλη ποὺ ἐφεῦρε ὁ Τουρπέν, ἡ ὁποία κατὰ τὰς ἐξογκωμένας ἐπίσης πληροφορίας, ποὺ προήρχοντο ἀπὸ βρεταννικὴν πηγή, ἀρκοῦσε νὰ ἐπιφέρη ἕνα ἤρεμο θάνατο, χωρὶς κανένα ἀπολύτως πόνο σὲ ἀκτῖνα 360 μέτρων—πρὸ παντὸς μὲ τὴν πίεσι τοῦ ἀέρος.

Τὸ σύνταγμα ἀερίων τοῦ Πέτερσον.

Νομίζομεν ὅτι εἶναι ἄσκοπο νὰ παρακολουθήσωμε τὶς κατηγορίες ποὺ διατυπώνονται καὶ ἀπὸ τὰ δύο μέρη. Γεγονὸς ὅμως εἶναι—καὶ αὐτὸ δὲν τὸ ἀμφισβητοῦν οἱ Γερμανοὶ ἱστορικοὶ—ὅτι τὴν 27ην 'Οκτωβρίου τοῦ 1914 τὰ γερμανικὰ στρατεύματα ἔρριψαν κατὰ τῆς Νὲβ Σαπὲλ τρεῖς χιλιάδες βλήματα περιέχοντα ἀέρια.

Εἶναι ἀλήθεια τώρα ὅτι ὁ στρατηγὸς Γκάϊερ διατείνεται ὅτι ἐπρόκειτο γιὰ βλήματα ποὺ προκαλοῦσαν μόνο πτερνίσματα, ὁ δόκτωρ Χανσλιὰν ὅμως, ποὺ ἔχει περισσότερες ἐπιστημονικὲς γνώσεις λέγει ρητῶς:

"Ἂν καὶ ὁ ἐρεθισμὸς ὁ προκαλούμενος ἀπὸ τὰ βλήματα ἐκεῖνα ἦτο μικρᾶς ἐντάσεως καὶ μικρᾶς διαρκείας εἶναι βέβαιον ὅτι ἀπώθησε τὸν ἐχθρὸ καὶ ἐπέτρεψε στὰ στρατεύματα μας νὰ καταλάβουν τὴν Νὲβ Σαπέλ.

Τὸν 'Ιανουάριο τοῦ 1915, στὴν περιοχὴ τοῦ Λόδζ, χρησιμοποιεῖται κατὰ τῶν Ρώσσων ἕνα ἄλλο ἀέριον, τὸ ὁποῖον ἐμφανίζεται προσωρινῶς καὶ στὸ δυτικὸ μέτωπο στὴν περιοχὴ τοῦ Νιεπόρ. Τὸ γεγονὸς αὐτὸ ἀναγκάζει τὸν Γάλλο ἀρχιστράτηγο Ζώφφρ, νὰ ζητήση καὶ αὐτὸς βλήματα μὲ δηλητηριώδη ἀέρια, τὰ ὁποῖα ὅμως δὲν ἔχουν οἱ Γάλλοι καὶ γι' αὐτὸ δὲν τὰ λαμβάνει.

'Ο ἴδιος ὁ Λούδενδορφ ὁμολογεῖ στὰ ἀπομνημονεύματά του ὅτι πολὺ πρὸ τοῦ "Υπρ ἐχρησιμοποιήθησαν ἀπὸ τοὺς Γερμανοὺς μεγάλαι ποσότητες ἀερίων στὸ ἀνατολικὸ μέτωπο. 'Εκεῖ φαίνεται ὅτι ἔγιναν καὶ τὰ σχετικὰ πειράματα τοῦ καθηγητοῦ Χάμπερ. 'Ο Λοῦνδενδορφ λέγει:

"Διὰ νὰ πιστεύσουν οἱ Ρῶσσοι ὅτι συνεχίζεται ἡ γερμανικὴ ἐπίθεσις, κατὰ τὰ τέλη Ἰανουαρίου ἡ ἐνάτη στρατιὰ θὰ ἐπετίθετο μὲ σφοδρότητα στὴν περιοχὴ τοῦ Μπολίμωβ. Ἡ ἀνωτάτη στρατιωτικὴ ἡγεσία ἔθεσε στὴν διάθεσι μας γι' αὐτὸν τὸν σκοπὸ 18.000 βλήματα, περιέχοντα ἀέρια. Ἡ ἐπίθεσις ἔγινε τὴν 31ην Ἰανουαρίου τοῦ 1915".

Τὰ ἀποτελεσματα ὅμως δὲν ἦσαν ἱκανοποιητικά, προσθέτει ἀμέσως ὁ Λούδενδορφ. Ὁ καιρὸς ἦτο πολὺ ψυχρὸς καὶ δὲν ἐγνωρίζαμε ἀκόμη ὅτι ἕνας τέτοιος καιρὸς ἦταν ἀκατάλληλος γιὰ μιὰ ἐπίθεσι μὲ ἀέρια.

Δυὸ μῆνες ἀργότερα, τὴν 10η Μαρτίου τοῦ 1915, ἐτερματίσθησαν στὸ Ὕπρ αἱ προετοιμασίαι γιὰ τὴν μεγάλη αἰφνιδιαστικὴ ἐπίθεσι. Τὸ 35ον σύνταγμα μηχανικοῦ τοῦ συνταγματάρχου Πέτερσον, τὸ ὁποῖον ἐλέγετο συντόμως "σύνταγμα ἀερίων Πέτερσον" ἔχει τοποθετήσει 1600 μεγάλες καὶ 4130 μικρὲς μεταλλικὲς φιάλες.

Ἡ τοποθέτησις τῶν φιαλῶν ἀναφέρει ὁ Πέτερσον δὲν ἦταν εὔκολος. Δὲν ὑπῆρχε ἐπαρκὴς κάλυψις κατὰ τοῦ πυρὸς τοῦ πυροβολικοῦ. Αἱ φιάλαι ἔπρεπε λοιπὸν γιὰ νὰ προστατευθοῦν κάπως ἀπὸ τὸ πῦρ τοῦ ἐχθρικοῦ πυροβολικοῦ νὰ τοποθετηθοῦν σὲ ἀρκετὸ βάθος πρᾶγμα ποὺ ἦταν δύσκολο γιὰ τὶς μεγάλες φιάλες.

Μεταφορὰ καὶ τοποθέτησις ἠμποροῦσε νὰ γίνῃ μόνο τὴν νύκτα. Καὶ ἐπραγματοποιήθη, σὲ διάστημα 7 νυκτῶν ἀπὸ δύο λόχους ἑνὸς συντάγματος μηχανικοῦ.

Οἱ ἄνδρες ἐφοροῦσαν προσωπίδες, παρόμοιες μὲ τὶς προσωπίδες τῶν ἀνθρακωρύχων. Ἐκτὸς ἀπὸ τοὺς στρατιώτας τῆς εἰδικῆς μονάδος τοῦ Πέτερσον κανεὶς ἄλλος δὲν εἶχε προστατευτικὲς προσωπίδες. Ἔτσι ὁ στρατηγὸς Νταΐμλιγκ σημειώνει στὰ ἀπομνημονεύματά του:

— Ὀλίγον καιρὸ μετὰ τὴν τοποθέτησι τῶν φιαλῶν ἐξερράγησαν δύο ἀπὸ αὐτὰς ἀπὸ βλήματα ἐχθρικῶν ὀβίδων. Οἱ πρῶτοι εὑρισκόμενοι ἄνδρες ἀσθένησαν σοβαρά. Ἕνας στρατιώτης ἀπέθανε ἀφοῦ ἐξέρασε πολὺ αἷμα".

Ὕστερα ἀπὸ λίγο ἐπανελήφθη τὸ ἴδιο ἐπεισόδιο. Αὐτὴν τὴν φορὰ φιάλαι ἐξερράγησαν ἀπὸ βλήματα τυφεκίων. Τρεῖς ἄνδρες ἀπέθαναν ἀπὸ δηλητηρίαση καὶ πενῆντα ἀρρώστησαν. Τὰ ἐπεισόδια αὐτὰ ἐκλόνισαν σοβαρῶς τὴν ἐμπιστοσύνην τῶν στρατιωτικῶν στὸ νέο ὅπλο".

Ἐσπευσμένως διεκομίσθησαν "ταμπὸν" ἀπὸ βαμβάκι, τὸ ὁποῖο σὲ περίπτωσι κινδύνου ἐκρατοῦσαν οἱ στρατιῶται μπροστὰ στὴν μύτη καὶ στὸ στόμα των. Αὐτὸ εἶναι πρῶτος τρόπος ἀμύνης κατὰ τῶν ἀερίων, ἀφοῦ τὸ διαβολικὸ αὐτὸ ὅπλο ἐσημείωσε τὰ πρῶτα του θύματα ὄχι στὶς ἐχθρικές, ἀλλὰ στὶς γερμανικὲς γραμμές.

Ὅπου δὲν βοηθεῖ ὁ καιρὸς.

Ἀπὸ τὴν 10ην Μαρτίου τοῦ 1915 οἱ ἄνδρες τοῦ Πέτερσον εἶναι ἕτοιμοι στὰς θέσεις των καὶ περιμένουν τὴν διαταγὴ νὰ ἀνοίξουν τὶς φιάλες·

καὶ νὰ ἐξαπολύσουν ἀπὸ αὐτὲς τὸ δηλητηριῶδες ἀέριον. Γιὰ πρώτη φορὰ ἡ ἀποφασιστικὴ λέξις θὰ βγῆ ὄχι ἀπὸ ἕνα στρατιωτικὸ ἡγέτη, ἀλλὰ ἀπὸ ἕ-να ἐπιστήμονα, ἀπὸ ἕνα Μετεωρολόγο.

Γιατὶ γιὰ νὰ ἐπιτύχη ἡ ἐπίθεσις πρέπει νὰ πνεύση ἀνατολικὸς ἄνεμος ταχύτητος 3 ἕως 5 μέτρων κατὰ δευτερόλεπτον.

Πολλὲς φορὲς τὶς ἑπόμενες ἡμέρες κινητοποιεῖται τὸ μέτωπον. Κάθε ὅμως φορὰ ὁ ἄνεμος ἀλλάσσει κατεύθυνσι καὶ ἔτσι ματαιοῦται ἡ ἐπίθεσις.

Τὴν 17ην 'Απριλίου 1915 τὸ ἡμιεπίσημον γερμανικὸν τηλεγραφικὸν πρακτορεῖον εἰδήσεων Βὸλφ μεταδίδει μιὰ ἐπιμελῶς προπαρασκευασθεῖσα εἴδησι στὴν ὁποία τονίζεται ὅτι οἱ Ἄγγλοι ἐχρησιμοποίησαν χθὲς ἀνατολικῶς τοῦ Ὕπρ βλήματα περιέχοντα ἀσφυξιογόνα ἀέρια.

Ἡ εἴδησις εἶναι ψευδὴς ἀπὸ τὴν ἀρχὴ ὡς τὸ τέλος. Στὴν πραγματικότητα πρόκειται γιὰ μιὰ προσπάθεια νὰ παρασταθῆ ἡ γερμανικὴ ἐπίθεσις μὲ ἀέρια ὡς πρὰξις "ἀμέσων ἀντιποίνων". Μιὰ μεταστροφὴ ὅμως τοῦ ἀνέμου ἀμέσως μετὰ τὴν δημοσίευσι τοῦ τηλεγραφήματος τοῦ πρακτορείου Βὸλφ ματαιώνει καὶ πάλι τὴν γερμανικὴ ἐπίθεσι. Τὸ σχέδιον πάει λοιπὸν χαμένο.

Δυσφορῶν ὁ στρατηγὸς Φαλκενχάϋν ἔχει τὴν 21ην 'Απριλίου μιὰ συνομιλία στὸ Τὲλτ μὲ τὸν διοικητὴν τῆς τετάρτης γερμανικῆς στρατιᾶς ὑποστράτηγο δοῦκα 'Αλβέρτο τῆς Βυρτεμβέργης. Ὁ Φαλκενχάϋν ἐπιμένει σ' αὐτὴν τὴν συνομιλία νὰ ἐνεργηθῆ ἡ ἐπίθεσις μὲ τὰ ἀέρια ὅσον τὸ δυνατὸν συντομώτερα. Καὶ προσθέτει.

Ἡ τετάρτη στρατιὰ δὲν πρέπει νὰ ἔχη κανένα ἄλλον ἀντικειμενικὸν σκοπὸν ἐκτὸς ἀπὸ τὴν ἐξαπόλυσιν τῆς ἐπιθέσεως στὴν πρώτη εὐνοϊκὴ εὐκαιρία.

Μέσα στὶς λέξεις αὐτὲς εὑρίσκεται ὁ σπόρος τῆς ἀποτυχίας. Γιατὶ πραγματικὰ ἡ ἐπίθεσις θὰ ἐξαπολυθῆ σὲ λίγο χωρὶς ἐπαρκῆ στρατιωτικὴ προετοιμασία. Καὶ ἔτσι δὲν καθίσταται δυνατὴ ἡ ἐκμετάλλευσις τῆς ἐπιτυχίας καὶ ὅλαι αἱ θυσίαι ἀποβαίνουν μάταιαι.

Ὅταν τὴν 22αν 'Απριλίου τοῦ 1915 αἱ 5730 φιᾶλαι ἐξαπολύουν συρίζουσαι ἄνω τῶν 100.000 χιλιογράμμων δηλητηριῶδες ἀέριον σὲ ἕνα μέτωπο πλάτους 6 χιλιομέτρων, δὲν ὑπάρχουν ἕτοιμοι ἐπαρκεῖς δυνάμεις γιὰ νὰ καταφέρουν τὸ ἀποφασιστικὸ πλῆγμα.

" Ἡ ὁδὸς πρὸς τὸ Ὕπρ εὑρίσκετο τελείως ἀνοικτὴ εἰς ἔκτασιν 6 χιλιομέτρων," λέγει ἔκπληκτος ὁ στρατηγὸς Μορδάκ. Καὶ ὁ βρεταννὸς εἰδικὸς ἐπὶ τῶν ἀερίων Λήφμπορ προσθέτει:

"Ὁ ἐχθρὸς δὲν θὰ εἶχε πάρα νὰ ἐκμεταλλευθῆ στρατιωτικῶς τὴν ἐπίθεσι διὰ νὰ προωθηθῆ μέχρι τῶν ἀκτῶν τῆς Μάγχης. 'Αλλὰ δὲν τὸ ἔκαμε".

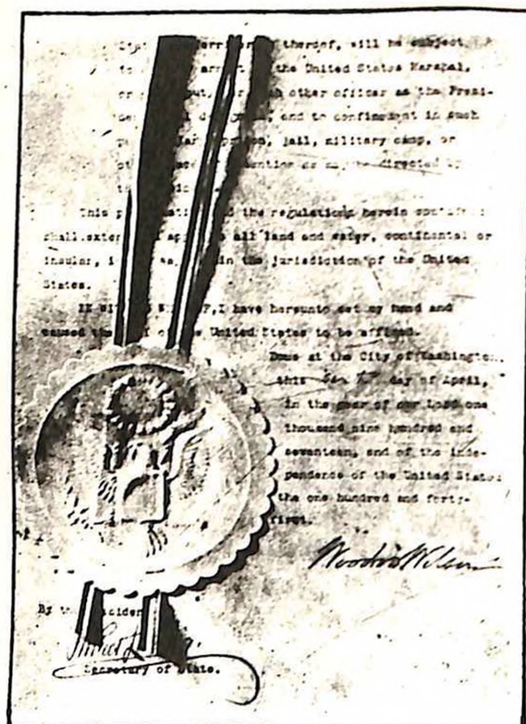
'Αντὶ ἀερίων προπέτασμα καπνοῦ.

Ἔτσι ὅλα εἶναι μάταια. Τὸ ὄνειρο τοῦ Φαλκενχάϋν νὰ φθάση στοὺς λιμένας τῆς Μάγχης δὲν πραγματοποιεῖται λόγω τῆς ἀνυπομονησίας του. Ὁ αἰφνιδιασμὸς στὸ Ὕπρ ἀποτυγχάνει παρατηρεῖ ὁ στρατηγὸς Χόφφμαν ὁ ὁποῖος χαρακτηρίζει γενικὰ τὸν πρῶτο παγκόσμιο πόλεμο ὡς "πόλεμον τῶν ἀπολεσθεισῶν εὐκαιριῶν".

Ὁ αἰφνιδιασμὸς ὅμως ἐπιτυγχάνει τελείως. Ἐπιτυγχάνει ἂν καὶ οἱ Γάλλοι, οἱ Βέλγοι καὶ οἱ Βρεταννοὶ εἶναι προειδοποιημένοι. Ἂν καὶ ὅλαι αἱ ἐνδείξεις, ἀκόμη δὲ καὶ καταθέσεις αἰχμαλώτων προειδοποιοῦν γιὰ τὴν ἐπικειμένη ἐπιχείρησι τῶν Γερμανῶν.

Οἱ σύμμαχοι δὲν πιστεύουν σὲ ὅλες αὐτὲς τὶς προειδοποιήσεις.

Ἤδη τὸν Ἰανουάριον τοῦ 1915 ὁ Τσῶρτσιλ βασιζόμενος σὲ πληροφορίες ὅτι οἱ Γερμανοὶ ἔκαμαν μεγάλες ἀγορὲς θείου κατέληξε στὸ συμπέρασμα ὅτι προετοιμάζονται σὲ χημικὸ πόλεμο.

[illegible] thereof, will be subject to [illegible] arr[illegible] the United States Marshal, or [illegible] other officer as the President [illegible], and to confinement in such [illegible] jail, military camp, or [illegible] as may be directed [illegible]

This p[illegible] the regulations herein contained shall exte[illegible] all land and water, continental or insular, i[illegible] in the jurisdiction of the United States.

IN WI[illegible] I have hereunto set my hand and caused the [illegible] United States to be affixed.

Done at the City of Washington this [illegible] day of April, in the year of our Lord one thousand nine hundred and seventeen, and of the independence of the United States the one hundred and forty-first.

Woodrow Wilson

By t[illegible] [Pre]sident

[illegible]
Secretary of State.

Ἡ τελευταία σελὶς τοῦ ἐγγράφου τῆς κηρύξεως τοῦ Πολέμου κατὰ τῆς Γερμανίας ἀπὸ τὰς ΗΠΑ.

Ἐκείνη τὴν ἐποχὴ σὲ ἕνα συρτάρι τοῦ γραφείου τοῦ Τσῶρτσιλ στὸ Λονδῖνο φυλάσσεται ἕνα καθαρογραμμένο ὑπόμνημα τοῦ ναυάρχου Κόχραν, ἕνα ἔγγραφο ποὺ ἔχει ἡλικία μεγαλυτέρα τοῦς ἑνὸς αἰῶνος καὶ ποὺ φέρει ἡμερομηνία 12 Ἀπριλίου 1812. Ὁ λόρδος Ντούνδολανδ ἕνας ἔγγονὸς τοῦ ναυτικοῦ αὐτοῦ ἥρωος τῆς Μ. Βρεταννίας, ἔδωσε τὸ ὑπόμνημα αὐτὸ στὸν Τσῶρτσιλ καὶ ὁ Τσῶρτσιλ ἐδιάβασε τὶ εντύπωσι προξένησαν στὸν Κόχραν ἡ ἐπίσκεψις ποὺ ἔκαμε τὸ 1811 τῶν θειούχων ἐκτάσεων τῆς Σικελίας.

Τὴν ἰδία ἐποχὴ κατὰ τὴν ὁποία ἕνας Γερμανὸς φαρμακοποιὸς ἐπρότεινε τὴν ἐκδίωξι τῶν στρατιῶν τοῦ Ναπολέοντος μὲ ἕνα πινέλλο ἐμποτισμένο μὲ θειϊκὸ ὀξὺ τὸ ὁποῖον, ἀντὶ ξιφολόγχης, θὰ ἔβαζαν στὸ ὅπλο των οἱ Πρῶσσοι Γρεναδιέροι, τὴν ἴδία ἐποχὴ ἐπρότεινε καὶ ὁ πλοίαρχος Ντουδονὰλδ τὴν χρησιμοποίησι ἀτμῶν θείου κατὰ τῶν ἐχθρῶν.

"Ἐδιάβασα μὲ ἐνδιαφέρον αὐτὸ τὸ ὑπόμνημα", γράφει ὁ Τσῶρτσιλ στὰ ἀπομνημονεύματά του. Ὁ Κίτσενερ ὅμως ἀποφαίνεται περιφρονητικά.

"Δὲν πιστεύω ὅτι τὸ σχέδιον αὐτὸ ἠμπορεῖ νὰ ἐφαρμοσθῆ σὲ ἕνα κατὰ ξηρὰν πόλεμο, ἀφοῦ ὁ ἐφευρέτης του εἶναι ναύαρχος!".

Καὶ ὁ ἀρχηγὸς τοῦ βρεταννικοῦ γενικοῦ ἐπιτελείου σὲρ Ἄρθουρ Οὐΐλσων, σταματᾶ στὴν ἡμερομηνία 12 Ἀπριλίου 1812 καὶ χαρακτηρίζει τὸ σχέδιο "ἀπηρχαιωμένο καὶ ἀνεφάρμοστο".

Τελικὰ ὁ Τσῶρτσιλ γράφει στὰ ἀπομνημονεύματά του:

"Τὸ διεθνὲς δίκαιον ἀπαγορεύει ρητῶς τὴν χρησιμοποίησι βλαβερῶν καὶ δηλητηριωδῶν ἀερίων. Δὲν ἠμπορούσαμεν λοιπὸν νὰ τὰ χρησιμοποιήσωμεν προτοῦ νὰ κάμη ὁ ἐχθρὸς τὴν ἀρχή".

Ἔτσι τὴν ἡμέρα κατὰ τὴν ὁποία ἐξαπελύθη ἀπὸ τοὺς Γερμανοὺς ἡ ἐπίθεσις μὲ τὰ δηλητηριώδη ἀέρια ἡ Μεγάλη Βρεταννία διέθετε ἐπάνω σὲ ὀχήματα μερικὲς μόνο σιδηρὲς θερμάστρες μὲ τὶς ὁποῖες θὰ ἐξαπελύετο δοκιμαστικῶς καπνὸς ποὺ θὰ ἠμποροῦσε νὰ χρησιμοποιηθῆ ὡς προπέτασμα τοῦ πεζικοῦ.

Ἀποκαλύψεις αἰχμαλώτων.

Στὸ μέτωπον συμβαίνουν ὄχι ὀλιγώτερο παράξενα πράγματα. Ἤδη τὴν 30ην Μαρτίου γερμανοὶ αἰχμάλωτοι ἀπεκάλυψαν ἀνακρινόμενοι ὅτι κοντὰ στὸ Τσιλλεμπέκε ἔχουν ἀποκρυβῆ μεγάλαι ποσότητες φιαλῶν ἀερίων. Ἐπίσης οἱ ἴδιοι αἰχμάλωτοι ἐπέδειξαν τὰ κομμάτια ἀπὸ γκάζα ποὺ εἶχαν γιὰ νὰ προστατεύσουν ἀπὸ τὰ ἀέρια τὸ στόμα καὶ τὴν μύτη των, ὡς καὶ τὸν τρόπον τῆς χρησιμοποιήσεώς των.

Αἱ ἀποκαλύψεις αὐταὶ δὲν ἐλήφθησαν σοβαρῶς ὑπ' ὄψιν, γράφει ὁ Βρεταννὸς ὑποστράτηγος σὲρ Χένρυ Φ. Τουιλλιέ.

Τὴν 18ην Ἀπριλίου 1915 διαπιστοῦν Βρεταννοὶ στρατιῶται ἐπὶ τοῦ ὑψώματος 60 μιὰ ὑπερβολικὰ δυσάρεστο ὀσμὴ ποὺ προήρχετο ἀπὸ τὶς φιάλες τῶν ἀερίων, ποὺ εἶχαν ἀναφέρει οἱ Γερμανοὶ αἰχμάλωτοι, λέγει πάλιν ὁ Τουϊλλιὲ καὶ προσθέτει: "Καὶ ἡ νέα αὐτὴ διαπίστωσις δὲν ἔχει ὡς ἀποτέλεσμα καμμιὰ ἰδικὴ μας ἐνέργεια.

Τὸ 1933, δεκαπέντε χρόνια, μετὰ τὸ τέλος τοῦ πρώτου παγκοσμίου πολέμου, ὁ Τουϊλλιὲ συμπληρώνει τὶς πληροφορίες του καὶ γράφει στὰ ἀπομνημονεύματά του:

""Ἕνας λοχίας ὁ ὁποῖος μετεῖχε στὴν κατάληψι τοῦ ὑψώματος 60, ἔλαβε ἀπὸ ἕνα Γερμανὸ ἀξιωματικὸ τὴν πληροφορία ὅτι φιάλαι ἀερίων, ποὺ θὰ ἐπρόκειτο νὰ χρησιμοποιηθοῦν ἐναντίον μας εὑρίσκοντο στὴν νεκρὰ ζώνη. Ὁ λοχίας ἀπεστάλη μὲ ἕνα ἀπόσπασμα γιὰ νὰ ἐλέγξη τὴν ἀλήθεια τῆς εἰδήσεως. Εὑρῆκε δωδεκάδες φιαλῶν καὶ ὑπέβαλε ἐγγράφως τὴν ἀναφορὰν του πιθανῶς στὸ ἐπιτελεῖο τοῦ τάγματός του, ἡ ἀναφορὰ ὅμως αὐτὴ φαίνεται ὅτι δὲν συνήντησε κανένα, ὁ ὁποῖος νὰ ἦτο εἰς θέσιν νὰ καταλάβη περὶ τίνος ἐπρόκειτο.

Εἴκοσι τρεῖς ἡμέρες πρὸ τῆς γερμανικῆς ἐπιθέσεως μὲ ἀέρια γράφει ἡ ἐφημερὶς τοῦ μετώπου τῆς 10ης Γαλλικῆς στρατιᾶς:

"Σύμφωνα μὲ καταθέσεις γερμανῶν αἰχμαλώτων ἐφ' ὁλοκλήρου τοῦ μετώπου ὑπάρχει μεγάλη συγκέντρωσις μακρῶν σωληνῶν μήκους ἑνὸς μέχρι

τεσσάρων μέτρων. Οἱ σωλῆνες αὐταὶ περιέχουν ἕνα ἀέριον τὸ ὁποῖον προορίζεται νὰ ἀναισθητήση καὶ νὰ ἐξουδετερώση τὸν ἐχθρὸ μὲ τὸν ἐξ ἀσφυξίας θάνατο ".

Τὸν 'Ιούλιο τοῦ 1930 τέλος ὁ Γάλλος στρατηγὸς Φερρὺ γράφων εἰς τὸ περιοδικὸν "Ἐπιθεώρησις τῶν ζώντων", παραδέχεται ὅτι ἡ γαλλικὴ ἀνωτάτη στρατιωτικὴ ἡγεσία ἦτο τελείως ἐνήμερος ἀπὸ ἕνα Γερμανὸ λιποτάκτη περὶ τῆς προετοιμαζομένης γερμανικῆς ἐπιθέσεως μὲ χρησιμοποίησι ἀερίων.

Ὁ Φερρὺ διέπραξε τὴν ἀπρονοησία νὰ κατονομάση στὸ ἄρθρο του τὸν γερμανὸ λιποτάκτη. Ἐλέγετο Αὔγουστος Γιέγερ. Ἡ γερμανικὴ ἀστυνομία τὸν ἀνεκάλυψε μετὰ τὸν πόλεμο καὶ τὴν 17ην Δεκεμβρίου τοῦ 1932, τὸ 'Ανώτατον Δικαστήριον τῆς Λειψίας τὸν κατεδίκασε ἐπὶ ἐσχάτη προδοσία, εἰς δεκαετῆ καταναγκαστικὰ ἔργα.

Αἱ ἀποκαλύψεις τοῦ Γιέγερ πρὸς τοὺς Γάλλους ἦσαν τόσο ἀκριβεῖς καὶ τόσο λεπτομερεῖς ὥστε προεκάλεσαν τὶς ὑποψίες τῆς γαλλικῆς στρατιωτικῆς ἡγεσίας. Ἐνομίσθη ὅτι ὁ Γιέγερ εἶχε σταλῆ ἀπὸ τοὺς Γερμανοὺς γιὰ νὰ προκαλέση ἀνησυχία καὶ σύγχυσι στὴν γαλλικὴ παράταξι. Ὁ Φερρὺ ὁ ὁποῖος περιγράφει πῶς ὑπεβλήθησαν αἱ ἀποκαλύψεις τοῦ Γιέγερ στὴν ἀνωτάτη γαλλικὴ στρατιωτικὴ ἡγεσία τελειώνει μὲ τὶς ἑξῆς λέξεις.

"Κανεὶς ὅμως δὲν ἐκινήθη, οὔτε στὸ 20ο σῶμα στρατοῦ, οὔτε στὴν στρατιά, οὔτε ἀκόμα καὶ στὸ ἀνώτατο ἀρχηγεῖο. Ἀπὸ τὸ τελευταῖο αὐτὸ μάλιστα ἐλάβαμε ὕστερα ἀπὸ μερικὲς ἡμέρες τὴν ἑξῆς χαρακτηριστικὴ ἀπάντησι: "Ὅλη αὐτὴ ἡ ἱστορία τῶν ἀερίων δὲν ἠμπορεῖ νὰ ληφθῆ σοβαρῶς ὑπ' ὄψιν".

Τὸ συμπέρασμα ἔρχεται μόνο του. Ἡ γερμανικὴ ἐπίθεσις μὲ ἀέρια ἔγινε ἐναντίον ἑνὸς ἐχθροῦ, ὁ ὁποῖος ἦτο εἰδοποιημένος γι' αὐτήν, ἀλλὰ δὲν τὴν ἐπίστευσε. Καὶ ἔτσι εὑρέθη τελείως ἀπροετοίμαστος ἀπέναντί της.

Ὁ πανικὸς τῶν στρατιωτῶν.

"Αἱ συνέπειαι τῆς ἐπιθέσεως ἦσαν αὐτόχρημα καταστρεπτικαί, γράφει ὁ σὲρ Χένρυ Τουΐλλιὲ στὰ ἀπομνημονεύματά του. Ἐπειδὴ δὲν προεβλέπετο κανένα προφυλακτικὸ μέτρο κατὰ τῶν ἀερίων, οἱ ἄνδρες ὑπέφεραν τρομερά. Αἱ συνολικαὶ ἀπώλειαι ἀνῆλθον περίπου σὲ 20.000 ἄνδρας μεταξὺ τῶν ὁποίων ὑπῆρχαν 5.000 νεκροί".

"Ἤμουν στὸ χαράκωμα, κατέθεσε ἕνας Βέλγος στρατιώτης. Ὅλα ἦσαν τελείως ἤρεμα ὅταν εἴδαμε ἔξαφνα ἕνα πυκνὸ καπνὸ ὁ ὁποῖος ἀπὸ τὰ γερμανικὰ χαρακώματα κατευθύνονταν πρὸς τὸ μέρος μας. Ἐμείναμε κυριολεκτικὰ μὲ ἀνοικτὸ τὸ στόμα ἀπὸ ἔκπληξη καὶ ἀπὸ περιέργεια".

"Κανεὶς ἀπὸ ἡμᾶς δὲν ὑπωπτεύεται ἐκείνη τὴν στιγμὴ τί συνέβαινε. Ὅταν τὸ νέφος τοῦ καπνοῦ ἔγινε πυκνότερο ὅλοι ἐπιστεύαμε ὅτι εἶχαν πιάση φωτιὰ τὰ γερμανικὰ χαρακώματα.

Τὸ νέφος ἀργὰ ἀργὰ κατευθύνθηκε πρὸς τὸ μέρος μας. Μὲ τὴν ἐπίδρασι ὅμως τοῦ ἀνέμου τὸ εἴδαμε νὰ ὠθῆται πρὸς τὰ δεξιὰ ἐπάνω ἀπὸ τὶς γαλλικὲς γραμμές. Ἐμᾶς μᾶς ἔφθασαν μόνο τὰ ἀκραῖα του στρώματα. Δὲν ἦσαν τόσο πυκνά. Ἀνέδιδαν ὅμως μιὰ παράξενη ὀσμὴ ποὺ προσέβαλε σὲ

Στὶς 8 τοῦ Νοέμβρη, τὸ «Ραμπότσι Πούτ», ἡ ἐφημερίδα τῶν μπολσεβίκων, ξαναπῆρε τὸν τίτλο «Πράβδα», ποὺ εἶχε ἀπαγορευτεῖ μετὰ τὰ γεγονότα τοῦ Ἰουλίου.

῾Ο Τσάρος Νικόλαος ὁ Β΄, μὲ τὸν υἱὸν του ᾿Αλέξανδρον.

τέτοιο βαθμὸ τὸν λάρυγγά μου ὥστε γιὰ μιὰ στιγμὴ ἐνόμιζα πῶς θὰ πνιγῶ.

Ἔξαφνα ἀκούω γύρω μου φωνές. Ἦσαν Γάλλοι στρατιῶται ποὺ ἤρχοντο πρὸς τὰ χαρακώματά μας. Πολλοὶ ἔπεφταν στὴν μέση τοῦ δρόμου. Τοὺς ἄκουσα νὰ φωνάζουν: Μᾶς ἔχουν δηλητηριάση, μᾶς ἔχουν δηλητηριάση".

Ὁ Κόναν Ντόϋλ, ὁ Βρεταννὸς συγγραφεὺς ἀστυνομικῶν μυθιστορημάτων καὶ ἐφευρέτης τοῦ ντετεκτὶβ Σέρλοκ Χόλμς συνέλεξε διαρκοῦντος τοῦ πολέμου δωδεκάδας καταθέσεις—περιγραφὰς αὐτόπτων μαρτύρων ἐπὶ τῆς ἐπιθέσεως τοῦ Ὕπρ καὶ γράφει τὰ ἑξῆς:

"Ἀπὸ τὰ γερμανικὰ χαρακώματα ὑψώθηκαν σὲ μεγάλο πλάτος λευκὰ νέφη ἀτμοῦ, τὰ ὁποία ἀργότερα μετεβλήθησαν σὲ ἕνα πυκνὸ καὶ σχεδὸν ἐπικρεμάμενο ἐπὶ τοῦ ἐδάφους καταπράσινο νέφος, ἐνῶ τὸ ἄνω ἄκρον του ποὺ ἀντικατόπτριζε τὶς ἀκτῖνες τοῦ ἡλίου εἶχε πρασινωπὸ χρῶμα.

"Τὸ παχὺ στρῶμα τῶν ἀτμῶν διέσχιζε γρήγορα τὴν περιοχὴ ποὺ ἐχώριζε τὶς δυὸ ἐχθρικὲς γραμμές. Τὰ γαλλικὰ στρατεύματα ἐκοίταζαν ἀπὸ τὰ χαρακώματά των αὐτὸ τὸ παράξενο νέφος. Ἔξαφνα σήκωσαν ψηλὰ τὰ χέρια των ἔπιασαν τὸν λαιμὸ των καὶ κυλίσθηκαν στὸ ἔδαφος. Πολλοὶ δὲν ξανασηκώθηκαν, ἐνῶ οἱ ἄλλοι σύντροφοι των ὑποχωροῦσαν πανικόβλητοι, σὰν νὰ εἶχαν καταληφθῆ ἀποτόμως ἀπὸ τρέλλα...

Ὁ στρατηγὸς Μορδάκ, ὁ ὁποῖος μετὰ τὶς ἀπεγνωσμένες ἐπικλήσεις τῶν ἀξιωματικῶν του ἔσπευσε ἔφιππος στὴν πρώτη γραμμὴ παρατηρεῖ τὸ χάος τοῦ καταρρέοντος μετώπου.

"Τὰ στρατεύματά μου, γράφει, ὑποχωροῦσαν παντοῦ. Κοντὰ στὸ χωρίο Μπέσιγγε τὸ θέαμα ποὺ ἀντικρύσαμε ἦταν παραπάνω ἀπὸ λυπηρό: Ἦταν τραγικό. Παντοῦ ἀντικρύζαμε φεύγοντας ἐθνοφρουρούς, Ἀφρικανούς, ζουάβους, στρατιώτας τοῦ πυροβολικοῦ χωρὶς ὅπλα, μὲ ἀλλοιωμένα τὰ χαρακτηριστικὰ τοῦ προσώπου, μὲ βγαλμένα ἢ ξεκουμπωμένα τὰ ἀμπέχωνα, μὲ λυμένο τὸν λαιμοδέτη. Ὅλοι ἔτρεχαν σὰν τρελλοὶ στὸ ἄγνωστο, ἐφώναζαν ζητοῦντες νερό, ἔφτυναν αἷμα. Μερικοὶ κυλιοῦνταν στὸ ἔδαφος καὶ προσπαθοῦσαν ματαίως νὰ ἀναπνεύσουν.

"Ἀπὸ τὴν ἀρχὴ τοῦ πολέμου παρευρέθην δυστυχῶς αὐτόπτης μάρτυς πολλῶν πανικῶν. Ποτὲ μου ὅμως δὲν εἶδα τέτοιο θέαμα πλήρους διαλύσεως. Δὲν ἦσαν πιὰ στρατιῶται αὐτοὶ ποὺ ἔφευγαν, ἀλλὰ δυστυχισμένα πλάσματα, ποὺ ἔχασαν ἀποτόμως τὰς φρένας.

"Σὲ ὅλο τὸ μῆκος τῆς διώρυγος τοῦ Ὕπρ παρατηρεῖται τὸ ἴδιο θέαμα. Καὶ στὶς δύο ὄχθες της εἶχε συρρεύση ἕνα πλῆθος δυστυχισμένων τρελλῶν, ποὺ ζητοῦσαν ἀπεγνωσμένα νερὸ γιὰ νὰ σβήσουν τὴν φωτιὰ ποὺ ἔκαιε μέσα των. Τὸ δρᾶμα αὐτὸ διήρκεσε περίπου μισὴ ὥρα. Ὁ αἰφνιδιασμὸς τῶν Γερμανῶν εἶχε ἐπιτύχη τελείως".

Ὁ ἀνώτατος διοικητὴς τοῦ βρεταννικοῦ ἐκστρατευτικοῦ σώματος στρατηγὸς Φρέντς μεταδίδει στὸ Λονδῖνον:

"Αἱ ἀπὸ ἀέρος περιπολίαι ἀναφέρουν ὅτι εἶδαν πυκνὰ κίτρινα νέφη καπνοῦ νὰ ἐξέρχωνται ἀπὸ τὰ γερμανικὰ χαρακώματα μεταξὺ τοῦ Λάγκεμαρκ καὶ τοῦ Μπίζοττ. Ὅ,τι ἐπακολούθησε δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ περιγρα-

φῆ. Ἡ ἐπίδρασις τῶν δηλητηριωδῶν αὐτῶν ἀερίων ἦτο τόσον καταστρεπτική, ὥστε ὁλόκληρος ἡ γραμμὴ κατέστη τελείως ἀνίκανος νὰ ἀναπτύξη ὁποιαδήποτε δρᾶσι. Στὴν ἀρχὴ κανεὶς δὲν μποροῦσε νὰ φαντασθῆ τί εἶχε συμβῆ πραγματικά. Καπνὸς καὶ ὁμίχλη ἔκρυπταν κάθε ὁρατότητα καὶ χιλιάδες ἀνδρῶν ἔπεσαν σὲ μιὰ κατάστασι ποὺ ἔμοιαζε μὲ ὕπνο".

Ἂν ὁ Φαλκενχάϋν διέθετε τότε τὶς ἀπαιτούμενες ἐφεδρεῖες, ὁ πόλεμος θὰ ἐλάμβανε τελείως διάφορο τροπή, Αὐτὸ τὸ ὁμολογεῖ ὁ ἴδιος ὁ στρατηγὸς Μορδάκ.

"Εὐτυχῶς, λέγει, γιὰ τοὺς συμμάχους, οἱ Γερμανοὶ ἐσταμάτησαν".

Τὸ γερμανικὸ ἐπίσημο πολεμικὸ ἀνακοινωθὲν ἀντικατοπτρίζει τὴν φρίκη ποὺ κατέλαβε τὸ Ἀνώτατο Ἀρχηγεῖο καὶ τὸ περιβάλλον τοῦ Κάϊζερ μετὰ τὰ γεγονότα τοῦ Ὕπρ. Δὲν μνημονεύει οὔτε μὲ μιὰ λέξι γιά τὴν ἐπίθεσι μὲ τὰ ἀέρια. Λέγει μόνο τὰ ἑξῆς:

"Χθὲς βορείως καὶ βορειοανατολικῶς τοῦ Ὕπρ διεσπάσαμεν τὸ ἐχθρικὸν μέτωπον εἰς τὸν τομέα Λάγκεμαρκ—Στέενστράατε. Τὰ στρατεύματά μας εἰσέδυσαν ἐπὶ μετώπου 9 χιλιομέτρων νοτίως καὶ ἀνατολικῶς τοῦ Πίλκεμ. Μετὰ πεισματώδη μάχην διέβησαν τὴν διώρυγα παρὰ τὸ Στέεν—Στράατε καὶ τὸ Χὲτ Σὰς καὶ ἐσταθεροποιήθησαν ἐπὶ τῆς δυτικῆς ὄχθης".

Τὴν 22αν Ἀπριλίου γράφει ὁ Τσῶρτσιλ στὰ ἀπομνημονεύματά του "οἱ Γερμανοὶ καταπατοῦντες καταφώρως τὸ πολεμικὸν δίκαιον ἐνήργησαν τὴν πρώτη ἐπίθεσι των μὲ δηλητηριώδη ἀέρια. Ἡ ἐγκληματικὴ αὐτὴ τρέλλα τους ἐξέθεσεν εἰς μέτρα ἀντιποίνων ἀπὸ μέρους ἐκείνων, οἱ ὁποῖοι εἶχαν τὸ πλεονέκτημα τῆς κατευθύνσεως τοῦ ἀνέμου καὶ σὲ τελευταῖα ἀνάλυσι καὶ τῆς πιὸ προχωρημένης ἐπιστήμης".

Οἱ σύμμαχοι ἀποφασίζουν ἀντίποινα.

Ἡ ἀντίδρασις πραγματικὰ τῶν συμμάχων δὲν ἄργησε νὰ ἐκδηλωθῆ.

Ὁ Φρέντς ὁ ὁποῖος ἐπεσκέφθη τὰ ὑπερπληρωμένα νοσοκομεῖα καὶ εἶδε τὰ τυφλωθέντα θύματα τῆς γερμανικῆς ἐπιθέσεως μὲ τὰ ἀέρια ζητεῖ ἐπιτακτικά, ἀπὸ τὸν ὑπουργὸ τῶν Στρατιωτικῶν Κίτσενερ, ἐφαρμογὴ ἀντιποίνων. Λαμβάνει ὅμως ἀπὸ αὐτὸν τὴν ἑξῆς ἀπάντησιν:

"Ἡ χρησιμοποίησις ἀσφυκτικῶν ἀερίων ἵσταται ὅπως γνωρίζετε σὲ ἀντίφασι μὲ τοὺς νόμους καὶ τὰ ἔθιμα τοῦ πολέμου. Προτοῦ νὰ κατέλθωμε στὸ ἐπίπεδο τῶν ἐκφυλισμένων Γερμανῶν πρέπει νὰ ὑποβληθῆ τὸ ὅλον ζήτημα ὑπὸ τὴν κρίσιν τῆς κυβερνήσεως".

Μιὰ δευτέρα γερμανικὴ ἐπίθεσις κατὰ τῶν θέσεων τῆς πρώτης καναδικῆς μεραρχίας τὴν 24ην Ἀπριλίου 1915 κατὰ τὴν ὁποία οἱ ἄνδρες ἐπεχείρησαν νὰ προστατευθοῦν μὲ μαντήλια καὶ μὲ κάλτσες βρεγμένες μὲ τσάϊ καὶ μὲ οὖρα, ἐπιταχύνει τὴν ἀπόφασι τῆς κυβερνήσεως.

Τὴν 18ην Μαΐου τοῦ 1915 ἀποφασίζεται στὸ Λονδῖνον ἡ χρησιμοποίησις ἀερίων εἰς ἀντίποινα. Στὸν ὑποστράτηγο Φούλκες ἀνατίθεται ἡ ἐκπαίδευσις μιᾶς εἰδικῆς ταξιαρχίας. Πρέπει ὅμως νὰ περάσουν τέσσαρες ἀκόμη μῆνες ἕως ὅτου νὰ μπορέση ἡ βρεταννικὴ βιομηχανία νὰ προμηθεύση ἕνα

αέριο κατάλληλο γιά πολεμικούς σκοπούς.

Καί στούς Γάλλους περνᾶ ἀρκετὸς καιρός, πρὶν νὰ γίνη σκέψις ἀνταποδόσεως ἀντιποίνων μὲ τὴν χρησιμοποίησι ἀερίων. Ἡ γαλλικὴ ἐπιτροπὴ πολεμικῶν ἀερίων συνιστᾶται μόλις τὴν 1ην Ἰουλίου καὶ φθάνομεν μέχρι τῆς 29ης Σεπτεμβρίου, ὅτε καταρτίζεται στὸ Παρίσι ἕνα ἑνιαῖο σχέδιο ὑπὸ τὴν διεύθυνσι τοῦ στρατηγοῦ Ὀζίλ.

Κατὰ τὸ διάστημα ὅμως αὐτὸ καὶ μάλιστα ἤδη κατὰ τὸν μῆνα Ἰούνιο ἐμφανίζονται οἱ Γερμανοὶ στὸ μέτωπο μὲ νέα ἀσφυκτικὰ ὅπλα καὶ μάλιστα μὲ ἕνα ὁλμοβόλο γιὰ ἐξακόντισι ἀερίων ποὺ εἶναι πνευματικὸ τέκνο τοῦ καθηγητοῦ Νέρσε.

Ἀεροπλάνο ὑπεράνω τῶν ἐχθρικῶν γραμμῶν.

Ἐπιστήμονες καὶ στρατιωτικοὶ τοῦ ἐξωτερικοῦ ἐργάζονται τώρα πυρετωδῶς. Καὶ ὁ Τσῶρτσιλ ἀκόμα εὑρίσκει καιρὸ νὰ ἀσχοληθῆ μὲ πειράματα μὲ ἀέρια. Διατάσσει τὴν κατασκευὴ μιᾶς μαλακῆς μάζης ποὺ ἀποτελεῖται ἀπὸ θειϊκὸ χαλκὸ καὶ χλωροφόρμιο. Στὸν ἀερολιμένα τοῦ Κίγκσνορθ δοκιμάζονται οἱ ἀναισθητικὲς αὐτὲς ὀβίδες. Οἱ ἀεροπόροι ὅμως, παρατηρεῖ ὁ Χανολιάν, ἀρνοῦνται νὰ τὶς χρησιμοποιήσουν.

Ὅπου γίνονται πειράματα παρευρίσκονται στρατηγοὶ ποὺ σπανίως ἐμφανίζονται τόσον πολλοὶ στὸ ἴδιο μέρος. Ὁ Βρεταννὸς μάλιστα εἰδικὸς ἐπὶ τῶν ἀερίων Φοῦλκες ἐνθυμεῖται ὅτι σὲ ἕνα ἀπὸ τὰ πειράματα αὐτὰ κοντὰ στὸν Οὐΐνστων Τσῶρτσιλ εὑρίσκετο ὁ δοὺξ τοῦ Γουέστμινστερ καὶ ὁ συγγραφεὺς Μπέρναρ Σῶ.

Καὶ τὸ δρᾶμα συνεχίζεται.

Στὰς 25 Σεπτεμβρίου 1915 ἐπιτίθενται οἱ Βρεταννοὶ κατὰ τοῦ Λόος. Ὁ Φοῦλκες συνεκέντρωσε ἐκεῖ 5500 φιάλες χλωρίου, ἄνω τῶν 1000 καπνογόνων κηρίων, 25.000 χειροβομβίδες μὲ φώσφορο καὶ 10.000 ὅλμους ποὺ θὰ ἐρρίπτοντο στὶς γερμανικὲς γραμμὲς ἀπὸ 30 ὁλμοβόλα.

Ὁ συνολικὸς ἀριθμὸς τῶν ἀπωλειῶν τῶν Γερμανῶν εἶναι ἄγνωστος, ἀναφέρει λακωνικώτατα μιὰ πολεμικὴ ἱστορία ποὺ πραγματεύεται τὸν πόλεμο μὲ τὰ ἀέρια.

Ἔχει ἀρχίσει ἤδη ἕνας φρικτὸς χορὸς τοῦ θανάτου λίγο πρὶν ἀπὸ τὰ Χριστούγεννα.

Τὴν 19ην Δεκεμβρίου 1915 ἐπιτίθενται οἱ Γερμανοὶ μὲ νέο ἀέριο, τὸ φωσγένιον. Δυὸ μῆνες ἀργότερα ἀπαντοῦν οἱ Γάλλοι στὸ Βερντὲν μὲ ἕνα ἀποτελεσματικώτερο μῖγμα φωσγενίου ποὺ προκαλεῖ στὸν Γερμανὸ στρατηγὸ Ντάϊμλιγκ τὴν ἑξῆς ἀπεγνωσμένη παρατήρησι:

"Γιὰ νὰ ἀπαντήσω στὰ ἐπικίνδυνα βλήματα τῶν Γάλλων ἔχω ὀβῖδες ποὺ εἶναι γεμᾶτες μόνο μὲ... κολώνια!".

Καὶ τώρα ἀποδεικνύεται ὅτι ἡ ἔμπνευσις τοῦ Φαλκενχάϋν ἀποβαίνει τραγικὴ γιὰ τοὺς Γερμανούς. Τοὺς κτυπᾶ χειρότερα ἀπὸ τὸν ἐχθρό. Παρ' ὅλα αὐτὰ ὅμως τὸν 'Απρίλιο τοῦ 1915 τὸ γερμανικὸ γενικὸ ἐπιτελεῖο παρατηρεῖ κυνικώτατα σὲ μιὰ ἐπίσημο ἀνακοίνωσί του.

"Τὸ καπνογόνον ἀέριον τὸ χρησιμοποιούμενον παρ' ἡμῶν—πρόκειται περὶ τοῦ θανατηφόρου 'Υπερίτου ποὺ ἐχρησιμοποιήθη στὸ Ὕπρ—δὲν εὑρίσκεται εἰς ἀντίθεσι μὲ τοὺς κειμένους νόμους τῆς διεξαγωγῆς τοῦ πολέμου. Δὲν προκαλεῖ τίποτε περισσότερον ἀπὸ μίαν ἔντασι τοῦ ἀποτελέσματος ποὺ ἠμπορεῖ κανεὶς νὰ προκαλέση μὲ τὸ ἄναμμα σωροῦ ἀχύρων ἢ ξύλων. 'Επειδὴ ὁ παραγόμενος καπνὸς εἶναι εὐκόλως ὁρατὸς καὶ κατὰ τὴν νύκτα ὁ καθεὶς ἔχει ὅλον τὸν ἀπαιτούμενον καιρὸν εἰς τὴν διάθεσίν του διὰ νὰ ἀποφύγη ἐγκαίρως τὴν ἐνέργειάν του.

Μερικοὶ ἀριθμοί.

Σὰν πικρὴ εἰρωνεία θὰ ἔπρεπε νὰ ἠχοῦν αὐτὲς οἱ λέξεις στὰ αὐτιὰ τῶν Γερμανῶν στρατιωτῶν, οἱ ὁποῖοι ξέρουν πολὺ καλὰ ὅτι δὲν ὑπάρχει μέσον γιὰ νὰ ἀποφύγη κανεὶς ἐγκαίρως τὴν τρομερὰ ἐπίδρασι τῶν ἀερίων.

Τώρα ὁ ἀγὼν μὲ τὰ ἀέρια μετεβλήθη σὲ σταθερὸ συστατικὸ τοῦ πολέμου. Καὶ οἱ Ρῶσσοι ἐξακοντίζουν μερικὲς φορὲς ἀέρια κατὰ τῶν γερμανικῶν γραμμῶν, ἀφοῦ πρῶτα οἱ ἴδιοι χωρὶς κανένα μέσον προφυλάξεως ἐναντίον των ὑπέστησαν ἀπὸ αὐτὰ βαρυτάτας θυσίας.

'Ο ρωσσικὸς στρατὸς ἀριθμεῖ 38.599 νεκροὺς ἀπὸ ἀέρια. Οἱ Βρεταννοὶ ὑπολογίζουν τὰς ἀπωλείας των ἀπὸ τὸν ἴδιο λόγο σὲ 181.000 τραυματίας καὶ σὲ ἄνω τῶν 6.000 νεκρῶν. 'Η Γαλλία ἀγγέλλει 190.000 τραυματίας καὶ 8.000 νεκρούς. Τὸ ἕνα τρίτον τῶν ἀμερικανικῶν ἀπωλειῶν ὀφείλεται σὲ ἐχθρικὲς ἐπιθέσεις μὲ ἀσφυξιογόνα ἀέρια.

Αἱ γερμανικαὶ ἀπώλειαι δὲν ἀνεκοινώθησαν ποτέ. Ὕστερα ἀπὸ πολλὰ χρόνια—τὸ 1935—οἱ Γερμανοὶ ἀναφέρουν τὸν ἀριθμὸν 2.300 ὡς νεκροὺς ὁ Βρεταννὸς ὅμως εἰδικὸς Φούλκες πιστεύει ὅτι αἱ γερμανικαὶ ἀπώλειαι ἀπὸ τὸν πόλεμον τῶν ἀερίων ἀνέρχονται τουλάχιστον εἰς 200.000 τραυματίας καὶ σὲ 40.000 νεκρούς.

'Ο στρατηγὸς Γκάϊερ ὑπελόγισε ὅτι σὲ ὁλόκληρο τὸ δυτικὸ μέτωπο αἱ ἀπώλειαι ἀπὸ τὰ ἀέρια ἀνήρχοντο ἡμερησίως σὲ 3.000 ἄτομα.

Τί δυστυχία κρύπτεται πίσω ἀπὸ τοὺς ἀριθμοὺς αὐτοὺς δὲν κατώρθωσαν νὰ περιλάβουν στοὺς πίνακάς των οἱ στατιστικολόγοι. 'Απὸ καιροῦ βέβαια οἱ στρατιῶται ἔχουν ἐφοδιασθῆ μὲ ἀντιασφυξιογόνες προσω-

πίδες. Τὴν 10ην ὅμως Ἰουλίου τοῦ 1917 οἱ Γερμανοὶ ἐξακοντίζουν στὸ Νιοῦπορτ στὴν Φλάνδρα γιὰ πρώτη φορὰ "τὸν κυανοῦν σταυρὸν" κατὰ τοῦ ὁποίου αἱ προσωπῖδες εἶναι ἀνίσχυροι.

Πρόκειται γιὰ μιὰ οὐσία ποὺ διαπερᾶ τὰ φίλτρα τῆς προσωπίδος καὶ προκαλεῖ ἀνυπόφορο βῆχα. Οἱ στρατιῶται ἐξαναγκάζονται τότε νὰ βγάλουν τὶς προσωπῖδες των καὶ ταυτοχρόνως ἐκτίθενται στὸν θανατηφόρο "πράσινο σταυρὸ" ποὺ ἐξακοντίζεται ταυτοχρόνως ἀπὸ τὰ σχετικὰ μηχανήματα.

Δυὸ μέρες μετὰ τὴν ἐμφάνισι τοῦ "κυανοῦ σταυροῦ" οἱ Γερμανοὶ – τὴν 12 Ἰουλίου 1917 – ἐκπλήττουν τὸν κόσμο μὲ τὸν σατανικὸ "κίτρινο σταυρὸ" ἀπὸ τὸν ὁποῖον – μόνο στὴν Φλάνδρα – ρίπτουν περίπου ἕνα ἑκατομμύριο ὀβίδες.

Ὁ "κίτρινος σταυρὸς" εἶναι ἕνα ἐλαιῶδες ὑγρὸ ποὺ μένει ἐπὶ τοῦ ἐδάφους, ποὺ διαπερᾶ τὸ δέρμα τῶν ὑποδημάτος καὶ τὶς στολὲς καὶ σχηματίζει παντοῦ στὸ σῶμα ἀποστήματα ποὺ πονοῦν πολὺ καὶ ποὺ θεραπεύονται δυσκολώτατα.

Ὅταν ἀποτόμως στὰ μάτια καὶ στὰ ἀναπνευστικὰ ὄργανα τῶν στρατιωτῶν παρουσιάζονται σοβαραὶ φλογώσεις, οἱ Βρεταννοὶ ἰατροὶ δὲν ξεύρουν κατ᾽ ἀρχὰς τί νὰ κάμουν. Καὶ περνᾶ ἀρκετὸς καιρὸς μέχρις ὅτου νὰ καταστῆ δυνατὸν νὰ ἐξακριβωθῆ ἡ σύστασις τοῦ νέου αὐτοῦ γερμανικοῦ χημικοῦ ὅπλου καὶ νὰ ληφθοῦν προφυλακτικὰ μέτρα ἐναντίον του.

Ἂν ὁ πόλεμος διαρκοῦσε πιὸ πολύ.

Γιὰ μιὰ ἀκόμη φορά, ὅπως συνέβη καὶ στὸ Ὕπρ ὁ τρομερὸς αἰφνιδιασμὸς εἶναι πλήρης. Ὁ στρατηγὸς Ἀμὼς Α. Φρὶς προϊστάμενος τῆς Ἀμερικανικῆς ὑπηρεσίας τοῦ χημικοῦ πολέμου διετύπωσε τὴν ἄποψι ὅτι οἱ Γερμανοὶ θὰ ἐκέρδιζαν τὸ 1917 τὸν πόλεμο μὲ αὐτὸ τὸ ἀέριον, ἂν διέθεταν ἀρκετὲς ποσότητες.

Καὶ πραγματικὰ δὲν διέθεταν.

Ἕνα ἔτος ὅμως ἀργότερα ὅταν ἡ γερμανικὴ παραγωγὴ εἶχε ἤδη ἐξαντλήσει τὰς δυνάμεις της ἔρχονται οἱ Γάλλοι μὲ τὸν ἰδικό των "κίτρινο σταυρὸ" τὸν ὁποῖον ὀνομάζουν ὑπερίτη, ἀπὸ τὸν τόπο τῆς πρώτης χρησιμοποιήσεώς του. Τὰ πρῶτα βρεταννικὰ βλήματα μὲ κίτρινο σταυρὸ ποὺ ὠνομάσθησαν βλήματα μὲ μουστάρδα, γιατὶ τὸ δηλητηριῶδες ἀέριο ἀνέδιδε μιὰ ὀσμὴ μουστάρδας ἐξερράγησαν στὰ πεδία τῶν μαχῶν τὴν 27ην Σεπτεμβρίου 1918, δηλαδὴ λίγο καιρὸ πρὶν ἀπὸ τὴν γερμανικὴ κατάρρευσι, λίγο καιρὸ πρὶν ἀπὸ τὸ τέλος τοῦ πολέμου.

Τὸ τέλος τοῦ πολέμου αὐτοῦ ἀπεδόθη ἀπὸ τοὺς γερμανοὺς ἐθνικιστὰς μὲ πρωτοφανῆ πλαστογράφησι τῆς ἱστορίας σὲ ἕνα κτύπημα ἐκ τῶν νώτων, ποὺ κατέφερεν δῆθεν ὁ ἄμαχος γερμανικὸς πληθυσμὸς κατὰ τοῦ ἀνικήτου δῆθεν μετώπου. Τὴν ἡμέρα λοιπὸν τῆς ἀνακωχῆς ἡ ἀμερικανικὴ ἡμερησία παραγωγὴ ἀερίου μουστάρδας εἶχε φθάσει τοὺς 30 τόννους καὶ μέσα σὲ βραχύτατο χρονικὸ διάστημα θὰ ἐγίνετο εἰκοσαπλασία τῆς γερμανικῆς παραγωγῆς.

Μία καλὴ μοῖρα ἐμπόδισε τὸ ἀέριο αὐτὸ νὰ ἐξακοντισθῆ καὶ κατὰ τῶν

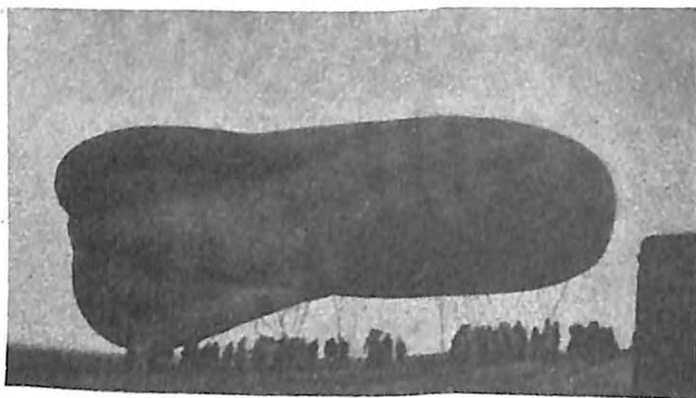
δεκαεξάχρονων παιδιῶν τὰ ὁποῖα ἡ γερμανικὴ στρατιωτικὴ ἡγεσία ἔστειλε τότε στὸ μέτωπο.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ VI

Ο ΠΟΛΕΜΟΣ ΣΤΑ ΑΛΛΑ ΜΕΤΩΠΑ

Βαλκανικὸ μέτωπο

Ὅπως εἴδαμε στὸ προηγούμενο ἡ ἐπανάστασις τῆς Θεσσαλονίκης, τῆς ὁποίας τὴν ἡγεσία ἀνέλαβε ὁ Ἐλευθέριος Βενιζέλος εἶχε ὡς ἀποτέλεσμα τὴν παραίτηση τοῦ βασιλέως Κωνσταντίνου, τὴν ἄνοδο στὸ θρόνο τοῦ δευτεροτόκου υἱοῦ του Ἀλεξάνδρου τὴν ἐγκατάστασιν εἰς τὰς Ἀθήνας ἑνιαίας κυβερνήσεως ὑπὸ τὸν Ἐλ. Βενιζέλο καὶ τὴν ἐπίσημο κάθοδο τῆς Ἑλλάδος στὸν πόλεμο παρὰ τὸ πλευρὸ τῶν δυνάμεων τῆς συνενοήσεως. Συγχρόνως ἄρχισε καὶ ἡ προοδευτικὴ ἐπιστράτευση τῶν Ἑλληνικῶν στρατιωτικῶν δυνάμεων, ἐνῶ τὸ συγκροτηθὲν ἀπὸ ἐθελοντὰς σῶμα τῆς ἐθνικῆς ἀμύνης, ποὺ ἄρχισε ἀπὸ 1 τάγμα γιὰ νὰ αὐξηθῆ συντομώτατα σὲ τρεῖς μεραρχίες πολεμοῦσε ἤδη, μαζὶ μὲ τὰ συμμαχικὰ στρατεύματα. Κατὰ τὴν διάρκεια τοῦ ἔτους 1917 οἱ σύμμαχοι ἐνήργησαν τοπικὲς ἐπιθέσεις δυτικὰ τῆς λίμνης τῆς Ὀχρίδος. Συνεπεία αὐτῶν αἱ βουλγαρικαὶ δυνάμεις εὑρέθησαν στὴν ἀνάγκη νὰ ἐπεκτείνουν πρὸς δυσμὰς τὸ μέτωπο των.

Ἕνα αἰχμάλωτο ἀερόστατο.

Ἰταλικὸ μέτωπο

Μετὰ τὴν κατάρευση τοῦ Ρωσσικοῦ στρατοῦ λόγῳ τῆς κομμουνιστικῆς ἐπαναστάσεως αἱ Αὐστρουγγρικαὶ δυνάμεις, ποὺ ἔμειναν ἐλεύθεραι ἀπὸ τὸ ρωσσικὸ μέτωπο, ἐνισχυθεῖσαι καὶ ἀπὸ γερμανικὲς μονάδες ὑπὸ τὴν ἡγεσία τοῦ στρατηγοῦ Ὄθωνος Φὸν Μπέλωφ ἀνέλαβαν τὴν 24 ὀκτωβρίου γενικὴ ἐπίθεση καὶ ἀφοῦ διέσπασαν τὴν Ἰταλικὴ παράταξη στὸ Καπορέτο, ἐπὶ τοῦ ποταμοῦ Ἰζόντσο ἀνάγκασαν τοὺς Ἰταλοὺς νὰ ὑποχωρήσουν στὸν ποταμὸ Πιάβε καὶ νὰ συμπτυχθοῦν μέχρι τῆς 11ης Δεκεμβρίου 100 χιλιόμετρα ἀπὸ τὰ βόρεια καὶ 300 ἀπὸ τὰ ἀνατολικὰ σύνορά των.

Ἡ θέσις τῶν ἰταλικῶν στρατευμάτων εἶχε καταστῆ δυσκολωτάτη. Βρε-

τανικαὶ καὶ Γαλλικαὶ δυνάμεις ἐπρόλαβαν νὰ ἐνισχύσουν τοὺς Ἰταλοὺς στὸ νέο των μέτωπο ποὺ κατωρθώθη ἔτσι νὰ σταθεροποιηθῆ.

Ρουμανικὸ μέτωπο

Ἐσυνεχίσθησαν κατὰ τὴν διάρκεια τοῦ ἔτους 1917 καὶ μέχρι τοῦ Σεπτεμβρίου αἱ μάχαι μεταξὺ ρουμανικῶν καὶ αὐστροουγγρικῶν στρατευμάτων χωρὶς σοβαρὰ ἀποτελέσματα καὶ ἀπὸ τὰ δύο μέρη.

Μέτωπο Μεσοποταμίας

Τὰ βρεταννικὰ στρατεύματα δυνάμεως τώρα 120000 ἀνδρῶν καὶ διοικούμενα ἀπὸ τὸν στρατηγὸ Μὸντ ἐπετέθησαν, τὴν 9ην Ἰανουαρίου 1917, ἀπὸ τὸ ἀνατολικὸ τμῆμα τῆς περιοχῆς τῆς Κουτ-Ἐλ-Ἀμάρα κατὰ τοῦ 16ου τουρκικοῦ σώματος στρατοῦ. Κατέλαβον ὁλόκληρο τὴν περιοχὴ καὶ ἀπώθησαν τὰς δυνάμεις τοῦ σώματος αὐτοῦ ὡς καὶ τὰς μονάδας ποὺ ἐστάλησαν νὰ τὸ ἐνισχύσουν πρὸς τὴν βαγδάτη. Τὴν 11ην Μαρτίου 1917 ἡ πόλις αὐτὴ κατελήφθη ἀπὸ τὰ βρεταννικὰ στρατεύματα τὰ ὁποία μὲ τὸν κύριο ὄγκο των συνέχισαν, τὴν ἐπίθεσι των πρὸς βορᾶν διὰ τῶν κοιλάδων τῶν ποταμῶν Τίγρητος καὶ Εὐφράτου.

Μέτωπο Αἰγύπτου

Στὸ μέτωπο αὐτὸ στὸ ὁποῖο ἀπέδιδαν ἰδιαιτέραν σημασία οἱ Γερμανοί, ἐπιχειρήσεις διεξήχθησαν στὴν περιοχὴ τῆς Παλαιστίνης καὶ στὴν παραθαλασσία ζώνη της.

Τὸν Αὔγουστο τοῦ 1917 ἡ τουρκικὴ στρατιά, ποὺ εἶχε ἐν τῷ μεταξὺ ἐνισχυθῆ καὶ μετονομασθῆ "ὀγδόη στρατιά", κατεῖχε ὑπὸ τὴν διοίκησι τοῦ γερμανοῦ συνταγματάρχου Φὸν Κρὲς μέτωπο ἐκτάσεως πολλῶν χιλιομέτρων ἀπὸ τὴν παραθαλασία πόλι τῆς Γάζας, ὡς τὴν Μπέρζεμπα, ποὺ εὑρίσκεται 50 χιλιόμετρα νοτίως τῆς Ἱερουσαλήμ. Ὁ Ἐμβὲρ πασᾶς, ποὺ ἐγκατέλειψε τὶς ἐπιχειρήσεις στὴν Μεσοποταμία, ζητοῦσε μὲ κάθε τρόπο νὰ ἐνισχύσῃ τὸ μέτωπο αὐτό.

Ἀπέναντι τώρα τῶν τουρκικῶν στρατευμάτων εὑρίσκονταν ἀντιμέτωπα, δύο σώματα βρετανικοῦ στρατοῦ καὶ ἕνα εἰδικὸ σῶμα ἐφίππου πεζικοῦ συνολικῆς δυνάμεως 76000 ἀνδρῶν μὲ 500 τηλεβόλα, ὑπὸ τὴν ἡγεσία τοῦ στρατηγοῦ Ἀλέμπυ. Ὁ Ἄγγλος στρατηγὸς πρόλαβε τοὺς Τούρκους στὶς προετοιμασίες των καὶ ἀνέλαβε τὴν ἐπίθεση τὴν 31 Ὀκτωβρίου. Ὕστερα ἀπὸ συνεχεῖς μάχας ποὺ διήρκεσαν ὡς τὴν 13ην Νοεμβρίου ὁ στρατηγὸς Ἀλέμπυ προωθήθηκε σὲ βάθος 40 χιλιομέτρων. Ἡ Ἀγγλικὴ ἐπίθεση συνεχίσθηκε μὲ τὴν ἴδια ὁρμὴ καὶ τὰ βρεταννικὰ στρατεύματα τὴν 9ην Δεκεμβρίου κατέλαβαν τὴν Ἱερουσαλὴμ καὶ τὴν 15ην Δεκεμβρίου εὑρίσκονταν 15 χιλιόμετρα βορείως τῆς πόλεως αὐτῆς. Τὰ τουρκικὰ πάλι στρατεύματα συνεπτύχθησαν κακὴν-κακῶς, στὴν περιοχὴ τῆς Ναμπύλης ποὺ κεῖται 20–25 χιλιόμετρα βορείως τῆς Ἱερουσαλήμ.

ΜΕΡΟΣ ΟΓΔΟΟΝ

Ο ΠΟΛΕΜΟΣ ΣΤΟΝ ΑΕΡΑ

ΚΕΦΑΛΑΙΟ I

ΤΑ ΤΣΕΠΕΛΙΝ

Αἱ πρῶται ἐντυπώσεις.

Μιὰ πνοὴ περιπετείας καὶ ρωμαντισμοῦ περιβάλλει τὰ ἀερόστατα τοῦ κόμητος Φερδινάνδου φὸν Τσέππελιν. Μετὰ τὴν καταστροφὴ τοῦ τετάρτου ἀεροστάτου του κοντὰ στὸ Ἔχτερδίγγεν, τὸ 1908, ὅλα τὰ στρώματα τοῦ γερμανικοῦ πληθυσμοῦ κατέστησαν δυνατὴ τὴ συνέχιση τῆς προσπαθείας μὲ ἕνα αὐθόρμητο ἔρανο. Ἀπὸ τότε αἱ παράδοξοι αὐταὶ ἱπτάμεναι μηχαναί, ποὺ εἶχαν τὸ σχῆμα τεραστίου πούρου μετεβλήθησαν σὲ ἐθνικὴ ὑπόθεσι.

Καὶ ὁ στρατὸς καὶ τὸ ναυτικὸν ἀπεφάσισαν νὰ λάβουν ὑπ᾽ ὄψιν αὐτὴν τὴν γενικὴ διάθεσι. Παρήγγειλαν ἀερόστατα, τὰ ὁποῖα ἔθεσαν εἰς ὑπηρεσίαν. Ὅταν ὅμως ἐκηρύχθη ὁ πόλεμος, ὅπως ἀναφέρει ὁ κυβερνήτης ἀεροπλοίου Ἔρνστ Λέμαν, ἀποδεικνύεται ὅτι στὸ Βερολῖνον κανεὶς δὲν ἔχει ἰδέαν πὼς σὲ περίπτωσι πολέμου θὰ γίνῃ ἡ χρησιμοποίησις τῶν ἀεροπλοίων.

Ὅταν οἱ ἀργοῦντες ἀεροπόροι προτείνουν νὰ ἀναλάβουν αὐτοὶ τὴν καταστροφὴ μιᾶς σημαντικῆς σιδηροδρομικῆς γραμμῆς στὸ Βέλγιο, ὁ ἐκεῖ διοικητὴς στρατηγὸς φὸν Μπέσελερ ἀπορρίπτει κατηγορηματικὰ τὴν πρότασι. Ἔχει λέγει, ἀποστείλει ἤδη ἱππικὸ νὰ καταστρέψῃ τὴν γραμμὴ καὶ ἀπαγορεύει ρητῶς κάθε ἀνάμιξι ἀπό... ἀέρος!

Ἡ δυσπιστία τῶν ἡλικιωμένων στρατιωτικῶν κατὰ τῶν "πειραμάτων" τῶν ἀεροναυτῶν ἐνισχύθη ἰσχυρότατα ἀπὸ τὰ γεγονότα κατὰ τὰς πρώτας ἡμέρας τοῦ πολέμου. Τὸ ἕνα κατόπιν τοῦ ἄλλου ἐχάθησαν τότε τρία γερμανικὰ ἀερόπλοια.

Τὸ "Τσέππελιν—7 ἀπεστάλη στὸ δυτικὸ μέτωπο γιὰ νὰ ἀνιχνεύσῃ πέραν τῶν Βοσγίων τὰς κινήσεις τοῦ γαλλικοῦ στρατοῦ. Βάλλεται τόσον σφοδρὰ ἀπὸ τὸ γαλλικὸ πεζικό, ὥστε πίπτει καὶ θρυμματίζεται κοντὰ στὸ Σαὶν Κιρὲν τῆς Λωρραίνης.

Τὸ Τσέππελιν—8 ἀπογειώνεται κοντὰ στὸ Τρίρ, ἐπάνω ὅμως ἀπὸ τὸ μέτωπο βάλλεται ἐκ παρεξηγήσεως ἀπὸ γερμανικὰ στρατεύματα καὶ ὕστε-

ρα καταρρίπτεται ἀπὸ χιλιάδας γαλλικὰς σφαίρας. Ὅταν τὸ κενὸ ἀπὸ ἀέριο περίβλημά του πίπτει καὶ συγκρατεῖται στὰ κλαδιὰ μερικῶν δένδρων, τὸ πλήρωμα πηδᾶ ἀπὸ τὸ ἀερόστατο καὶ διὰ τῶν ἐχθρικῶν γραμμῶν κατορθώνει νὰ φθάση στὶς γερμανικὲς θέσεις. Γάλλοι στρατιῶται ποὺ προσέτρεξαν ἐπὶ τόπου ὁρμοῦν μὲ γυμνὴ ξιφολόγχη καὶ γυμνὰ ξίφη κατὰ τοῦ γίγαντος τοῦ ἀέρος. Δὲν εὑρίσκουν ὅμως τίποτε ἄλλο παρὰ οἰκτρὰ συντρίμματα.

Εἶναι χαρακτηριστικὸν τῆς νοοτροπίας τῆς γερμανικῆς στρατιωτικῆς ἡγεσίας ὅτι δὲν ἐσκέφθη καθόλου νὰ ὁπλίση τὰ ἀερόπλοια τοῦ στρατοῦ καὶ τοῦ ναυτικοῦ. Οἱ διοικηταὶ των ἐξ ἰδίας πρωτοβουλίας, λαμβάνουν μαζύ των μερικὲς βόμβες μὲ τὶς ὁποῖες κάμνουν "δοκιμαστικὲς" βολές.

Οἱ πρῶτες βόμβες τῶν ἀεροπλάνων Τσέππελιν δὲν ἦσαν τίποτε ἄλλο παρὰ ὀβῖδες πυροβολικοῦ. Γιὰ νὰ πέσουν κανονικὰ μὲ τὴν μύτη πρὸς τὰ ἐμπρὸς δένεται στὸ ἄλλο ἄκρον των ὡς οὐρὰ μιὰ κουβέρτα ἀλόγου. Σχοινιὰ ποὺ κόπτονται μὲ μαχαίρι κατὰ τὴν στιγμὴ τῆς ρίψεως συγκρατοῦν τὶς βόμβες ἀπὸ τὴν λέμβο τοῦ ἀεροστάτου. Ἐπίσης ρίπτονται βόμβες καὶ μὲ τὸ χέρι ἀπὸ τὴν λέμβο.

Ὡς μοναδικὴ κατεύθυνσι τῆς βολῆς χρησιμεύει τὸ μεγάλο δάκτυλο τῆς δεξιᾶς χειρός. Ὁ πλοίαρχος Λέμαννν περιγράφει τὶς πρῶτες ἐπιθέσεις τῶν Τσέππελιν αἱ ὁποῖαι ἐστράφησαν κατὰ τῆς Ἀμβέρσας. Σήμερα μιὰ τέτοια ἐπίθεσις φαίνεται κυριολεκτικὰ κωμική.

"Μόνο μὲ δυσκολία κρατούσαμε τὸ ἀερόπλοιο μας σὲ ὕψος 1700 μέτρων. Ἡ συγκλίνουσα πρὸς τὸ ἔδαφος θέσις τὴν ὁποίαν εἴμεθα ὑποχρεωμένοι νὰ πάρωμεν μᾶς ἐδυσκόλευε πάρα πολύ. Κατρακυλούσαμε ἀπὸ τὴν μιὰ ἄκρη τῆς λέμβου στὴν ἄλλη. Σιωπηλὸ μέσα στὸ σκοτάδι γιατὶ ἐσβύσαμε ὅλα τὰ φῶτα κατὰ τὴν ἐπίθεσι, περίμενε τὸ πλήρωμα μου στὶς θέσεις του. Στὶς δύο λέμβους τῶν μηχανῶν οἱ ἄνδρες περίμεναν μὲ μικρὲς βόμβες στὸ χέρι τὴν διαταγὴ μου νὰ τῆς ἀφήσουν νὰ πέσουν.

Στὴν ἀρχὴ ἐπιτιθέμεθα ἐναντίον ἑνὸς προβολέως. Βληθεὶς μὲ χειροβομβῖδες καὶ μὲ σφαῖρες τυφεκίων σβύνει σχεδὸν ἀμέσως. Ὁ καλὸς καὶ πιστός μου ἀρχιπηδαλιοῦχος Λάουξ παίρνει, γιὰ καλὸ καὶ γιὰ κακό, μιὰ βόμβα τῶν δέκα κιλῶν καὶ μὲ μιὰ ἀποφασιστικὴ κίνησι τὴν ρίπτει ἀπὸ τὴν λέμβο πρὸς τὰ κάτω!

Ἐν πάση ὅμως περιπτώσει ἡ ἐπίθεσις αὐτὴ ἔχει ἀρκετὰ καλὰ ἀποτελέσματα. Τὴν ἀφηγεῖται ὁ Λέμαννν στὰ ἀπομνημονεύματά του συμφώνως πρὸς τὰς περιγραφὰς ὁλλανδικῶν ἐφημερίδων:

"Ξυπνήσαντες τὴν ἀπὸ πρώτη εἰδοποίησι τοῦ συναγερμοῦ διακρίνουν οἱ κάτοικοι τῆς Ἀμβέρσας μέσα στὸ μισοσκόταδο τῆς αὐγῆς ἕνα φῶς. Ἀμέσως κατόπιν μιὰ τρομερὴ ἔκρηξη κοντὰ στὴν πύλη τοῦ Μπορσμπέεκ συνεκλόνισε τὰ σπίτια ποὺ ἦσαν ἐκεῖ τριγύρω, καὶ ποὺ μὲ

Ὁ στρατάρχης Φὸς ἐπισκέπτεται ἕνα σμῆνος ἀεροπλάνων.

σπασμένα τὰ τζάμια πων ἄρχισαν νὰ κλονίζωνται σὰν νὰ ἐπρόκειτο γιὰ σεισμό. Οἱ φοβισμένοι κάτοικοι ἔτρεξαν μὲ τὰ νυκτικὰ τους στοὺς δρόμους σκοντάφτοντας ἐπάνω σὲ κομμένα τηλεγραφικὰ σύρματα. Τοὺς ὑποδέχθηκε μιὰ χάλαζα ἀπὸ χώματα καὶ ἀπὸ πέτρες.

Μιὰ τρίτη βόμβα εἰσέδυσε στὸ σπίτι τοῦ ἐργοστασιάρχου βὰν Γκέελ ὡς τὸ δεύτερο πάτωμα. Ἡ ἑπταμελὴς οἰκογένεια Μεφφραίϊ, ποὺ κατοικοῦσε στὸ ἐπάνω πάτωμα ντύθηκε βιαστικὰ καὶ κατέβηκε γρήγορα τὴν σκάλα πρὸς τὸ ὑπόγειο τοῦ σπιτιοῦ, ὅταν σὰν νὰ κόπηκε μὲ ξυράφι, ἔπεσε στὴν αὐλὴ τὸ πάτωμα ὅπου κατοικοῦσε. Θραύσματα γυαλιῶν καὶ πέτρες ἐτραυμάτισαν τοὺς φεύγοντας.

Στὸ γειτονικὸ σπίτι οἱ κάτοικοι ἐξύπνησαν ἐπίσης ἀπὸ τὴν ἔκρηξι τῆς βόμβας. Κατέφυγαν στὸ ὑπόγειο ὅταν μιὰ ἄλλη βόμβα κατέστρεψε τὴν στέγη τοῦ σπιτιοῦ των. Τὸ γειτονικὸ πανδοχεῖο μὲ μιὰ βόμβα, ποὺ τὸ ἔπληξε, κόπηκε σὲ δυό. Αὐτὴ ἡ σειρὰ τῶν βομβῶν ἔπεσε σὲ μιὰ ἀκτῖνα ἑνὸς χιλιομέτρου γύρω ἀπὸ τὸν σταθμὸ τοῦ ἀσυρμάτου, τὸν ὁποῖον ὡς φαίνεται εἶχαν ὡς στόχον των οἱ Γερμανοί.

Αὐτὰ συνέβησαν ἀρχὰς Σεπτεμβρίου τοῦ 1914. Καὶ μὲ αὐτὴν τὴν ἐπίχείρησι τοῦ ἀεροπλοίου Τσέππελιν ποὺ ἔφερε τὸ ὄνομα "Σαξωνία" εἰσάγεται ἕνα νέο στοιχεῖο στὴν τρομερὰ ἱστορία τοῦ πολέμου: Ἡ καταστροφὴ ἀπὸ ἀέρος κατωκημένων χώρων, ἡ ἀνάμιξις τοῦ ἀμάχου πληθυσμοῦ στὶς πολεμικὲς ἐπιχειρήσεις. Ἡ εἰλικρινὴς μνεία ὑπὸ τοῦ Λέμανν τῶν ἀποτελεσμάτων τῆς ἐπιθέσεως τῶν Τσέππελιν κατὰ τῆς Ἀμβέρσης, ἔγινε τὸ 1936, δηλαδὴ σὲ μιὰ ἐποχὴ κατὰ τὴν ὁποία κανεὶς ἀπολύτως δὲν ἠμποροῦσε νὰ ἔχη ὑπ' ὄψιν του τὰ ἀντίστροφα σημεῖα τοῦ δευτέρου παγκοσμίου πολέμου.

Ὁ Γουλιέλμος ἀρνεῖται, ἀλλὰ οἱ στρατηγοὶ του ἐπιμένουν.

Φαίνεται ὅτι μόνος ἕνας ἄνθρωπος στὴν Γερμανία ἐτάχθη τὸ 1914, ἀποφασιστικὰ κατὰ τοῦ βομβαρδισμοῦ ἀπὸ ἀέρος πόλεων καὶ ἀμάχου πληθυσμοῦ.

Ὁ ἄνθρωπος αὐτὸς ἦτο ὁ αὐτοκράτωρ Γουλιέλμος. Ἡ ἀνθρωπιστικὴ του κοσμοθεωρία, καὶ ὄχι ἡ ἀνύπαρκτος πολιτικὴ προνοητικότης του τὸν ἔκαμεν νὰ τρομάζη μπροστὰ σ' αὐτὴν τὴν σκέψι. Τὸ νὰ στείλη κανεὶς ἀπὸ τὸν οὐρανὸ τὸν θάνατο σὲ γυναῖκες, σὲ νήπια, σὲ ἀρρώστους καὶ σὲ γέροντας θὰ ἐσήμαινε πραγματικὴ κατάπτωσι τοῦ ἀνθρώπου, θὰ ἦταν ἕνα βῆμα πρὸς τὴν ἀπανθρωπία.

Ὁ Κάϊζερ λοιπὸν λέγει ὄχι. Ὁ πλοίαρχος Λέμανν ὅμως, ποὺ ἦτο γνώστης τῶν παρασκηνίων, ἀναφέρει ὅτι ὑπῆρχαν πολλοὶ ποὺ ἐπρότειναν νὰ ἀποσταλοῦν κατὰ τῆς Ἀγγλίας ὁλόκληρες μοῖρες ἀεροπλοίων.

Ὁ Λέμανν διατείνεται, ὅτι ὁ Κάϊζερ πιεζόμενος ἀπὸ τοὺς ναυάρχους καὶ τοὺς στρατηγοὺς του ἔδωσε τέλος ὕστερα ἀπὸ μεγάλους δισταγμοὺς τὴν ἄδεια νὰ γίνη ἀπὸ ἀέρος ἐπίθεσις κατὰ τῆς Ἀγγλίας. Ὑπὸ μιὰ ρητὴ ὅμως προϋπόθεσι: Θὰ πληγοῦν μόνον στόχοι στρατηγικῆς σημασίας.

Τώρα ἔσπασαν πιὰ τὰ φράγματα.

'Αργότερα ὁ Γουλιέλμος προσεπάθησε ἐπανειλημμένως νὰ ἀποφύγη τὸ ἀναπόφευκτο .

Ὅταν ὁ βασιλεὺς Γεώργιος τῆς Μ. Βρεταννίας καὶ ὁ βασιλεὺς 'Αλβέρτος τοῦ Βελγίου, συναντῶνται στὸ Σαὶντ 'Ομὲρ μὲ ὅλους τοὺς στρατιωτικοὺς ἡγέτας τῆς 'Αντάντ, λέγει ὁ πλοίαρχος Μάζιους, κυβερνήτης τοῦ ἀεροπλάνου "Τσέππελιν 35":

"Θὰ συναντηθοῦν στὸ δημαρχεῖον τοῦ Σαὶντ 'Ομέρ. Τὸ οἴκημα εὑρίσκεται στὸ κέντρον μιᾶς ἐκτεταμένης πλατείας. Θὰ ἠμποροῦσε εὐκολώτατα νὰ καταστραφῆ μὲ μιὰ μόνο βόμβα".

Ἕνα τηλεγράφημα τοῦ Κάϊζερ ἀπαγορεύει τὴν ἐπίθεσι. Ἴσως συνετέλεσε στὴν ἄρνησί του τὸ γεγονὸς ὅτι δὲν ἤθελε νὰ ρίξη βόμβες κατὰ τῶν συγγενῶν του. 'Αργότερα ὅταν τὰ "Τσέππελιν" ἀπογειοῦνται γιὰ νὰ βομβαρδίσουν τὸ Λονδίνον ὁ Γουλιέλμος διατάσσει νὰ μὴ βληθοῦν τὰ ἀνάκτορα τοῦ Μπάκιγχαμ, ὁ καθεδρικὸς ναὸς τοῦ 'Αγίου Παύλου, τὸ ἀββαεῖον τοῦ Γουέστμινστερ, τὰ μουσεῖα καὶ τὰ κυβερνητικὰ κτίρια.

"Ὅλα αὐτά, λέγει ἡ διαταγή, δὲν πρέπει νὰ βληθοῦν ἔστω καὶ κατὰ λάθος".

—Σὰν νὰ μποροῦσα ἀπὸ τὸ ὕψος ποὺ εὑρισκόμουν, λέγει ὁ βαρωνος Τρόϋς φὸν Μπούττλαρ Μπρανδενφέλς, ἕνας κυβερνήτης ἀεροπλοίου διαφόρου νοοτροπίας ἀπὸ τὸν Λέμανν νὰ διακρίνω ἂν κάτω ἀπὸ ἐμένα εὑρίσκεται ἕνα μουσεῖο ἢ ἕνα ἀνάκτορο!

Τὰ ἐργοστάσια Τσέππελιν στὸ Φρίδριχσχάφεν καὶ στὸ Πόστδαμ κατασκευάζουν κατὰ τὴν περαιτέρω ἐξέλιξι τοῦ πολέμου, ἕνα ἀερόπλοιο κάθε 15 ἡμέρες. Τὰ ἀερόπλοια αὐτὰ εἶναι μεγαλύτερα, ταχύτερα, στερεώτερα—ἐξακολουθοῦν ὅμως νὰ εἶναι δυσκολομεταχείριστα. Ὡς ἕρμα φέρουν ἀσκοὺς γεμάτους μὲ νερό. Οἱ μηχανικοὶ κατὰ τὸ διάστημα τῆς πτήσεως εἶναι ἀναγκασμένοι νὰ ἀνεβαίνουν ἐπάνω σὲ παγωμένες σκάλες γιὰ νὰ μεταβοῦν στὰς λέμβους ὅπου εὑρίσκονται οἱ κινητῆρες.

Ἡ κατὰ μῆκος διαδρομὴ στὸ ἀερόπλοιο συντελεῖται μὲ μιὰ στενὴ γέφυρα ἐπάνω στὴν ὁποία μόλις μπορεῖ νὰ περάση ἀπὸ ἕνας ἄνθρωπος. Καὶ περνᾶ ἀπὸ τὶς ἀνοικτὲς ὀπὲς ἀπὸ τὶς ὁποῖες ρίχνονται οἱ βόμβες καὶ βλέπει ἀπὸ ἐκεῖ τὴν γῆ σὲ βάθος χιλιάδων μέτρων. Χωρὶς νὰ τὸ θέλη πιάνει τὸ λεπτὸ σύρμα ποὺ χρησιμεύει ὡς κιγκλίδωμα τῆς προχείρου αὐτῆς γεφύρας.

Μὲ γούνινους σκούφους, μὲ σάλια μὲ διπλᾶ παντελόνια καὶ μὲ θερμοφόρες ἀγωνίζονται τὰ πληρώματα κατὰ τοῦ ψύχους. 'Εκτὸς αὐτοῦ στὴν στέγη τοῦ αεροπλοίου ὑπάρχει ἕνα παρατηρητήριο γιὰ ἐχθρικὰ ἀεροπλάνα καὶ ὁ σκοπὸς ποὺ εὑρίσκεται ἐκεῖ εἶναι τελείως ἀπροστάτευτος ἀπὸ τὸν παγωμένο ἀέρα. Ἔτσι οἱ δυστυχεῖς ἄνθρωποι ποὺ ἐκτελοῦν αὐτὴν τὴν ὑπηρεσία εἶναι τόσο παγωμένοι ὅταν τελειώνει ἡ βάρδεια των ὥστε μὲ δυσκολία κατεβαίνουν τὴν μικρὴ σκάλα ἡ ὁποία ὁδηγεῖ πρὸς τὴν λέμβο τοῦ πληρώματος ποὺ εὑρίσκεται σὲ βάθος δέκα πέντε μέτρων.

Συνεχῶς εὑρίσκονται σὲ κίνησι μέσα στὸ ἀερόπλοιο ἄνδρες οἱ ὁποῖοι κρατοῦντες ραβδιὰ στὰ χέρια τους κτυποῦν τοὺς ἀσκοὺς τοῦ νεροῦ γιὰ νὰ μὴ παγώση. Παρὰ τὸ ψῦχος συσσωρεύεται τὸ θέρος τόσος ἠλεκτρισμὸς γύρω ἀπὸ τὸ ἀερόπλοιο. ὥστε σὲ ὅλες τὶς αἰχμές, στὶς ὑψωμένες καθέτως κάν-

νες τῶν ὅπλων, ἀκόμη καὶ στὰ ὑψωμένα δάκτυλα τοῦ χεριοῦ διακρίνονται μικρὲς κυανὲς φλόγες.

Μεγάλη προσοχὴ χρειάζεται τώρα γιὰ νὰ μὴ διαφύγη ἀέριο ἀπὸ τὰ μπαλλόνια τοῦ ἀεροπλοίου. Αὐτὸ ἀναμιγνυόμενο μὲ τὸν ἀτμοσφαιρικὸ ἀέρα, μεταβάλλεται σὲ κροτοῦν ἀέριο. Οἱ μικρὲς φλόγες ἀρκοῦν γιὰ νὰ προκαλέσουν τὴν ἔκρηξι καὶ τότε ἀκαριαίως ὁ γίγας αὐτὸς τοῦ ἀέρος θὰ μεταβληθῆ σὲ καιομένη δᾶδα πρᾶγμα ποὺ συνέβη καὶ στὸ μοδέρνο ἀερόπλοιο L-10.

Τὸ ἱπτάμενο βαρέλι.

Πόσαι προϋποθέσεις πρέπει νὰ ἐκπληρωθοῦν πρὶν νὰ καταστῆ δυνατὸ ἕνα ταξίδι ἀπὸ ἀέρος γιὰ τὴν 'Αγγλία!

"Λόγῳ τῆς ἰσχυρᾶς ἀντιαεροπορικῆς ἀμύνης τοῦ ἐχθροῦ, λέγει ὁ πλοίαρχος Σίλλερ, τὰ ἀερόπλοιά μας ἠμποροῦσαν νὰ ταξιδεύσουν μόνο τὶς σκοτεινὲς καὶ ἀσέληνες νύκτες. 'Εκτὸς αὐτοῦ ἡ ἀπογείωσίς μας ἔπρεπε νὰ γίνεται μόνο μὲ καλὸ καὶ σταθερὸ καιρὸ, γιατὶ τότε μόνο εἶχαν τὴν πιθανότητα νὰ ἐπιστρέψουν στὶς βάσεις των καὶ τὰ βεβλαμμένα ἀερόπλοια".

'Αναλόγως τῆς φορᾶς τοῦ ἀνέμου κυμαίνεται ἡ ταχύτης μεταξὺ 50 καὶ 250 χιλιομέτρων τὴν ὥρα. Ἂν ὁ ἄνεμος δὲν εἶναι εὐνοϊκὸς τότε συμβαίνει τὰ ἀερόπλοια κατὰ τὴν ἔξοδο ἀπὸ τὰ ὑπόστεγά των νὰ ὠθοῦνται πρὸς αὐτὰ καὶ νὰ ὑφίστανται ζημίες. Ὅταν τὰ Τσέππελιν ἐπιστρέφουν τὴν νύκτα ἀπὸ τὴν ἐπιχείρησί των κατὰ τοῦ ἐχθροῦ, τοποθετοῦνται γιὰ τὸν προσανατολισμὸ των ἑπτὰ μεγάλες λάμπες ἐπάνω στὴ χλόη.

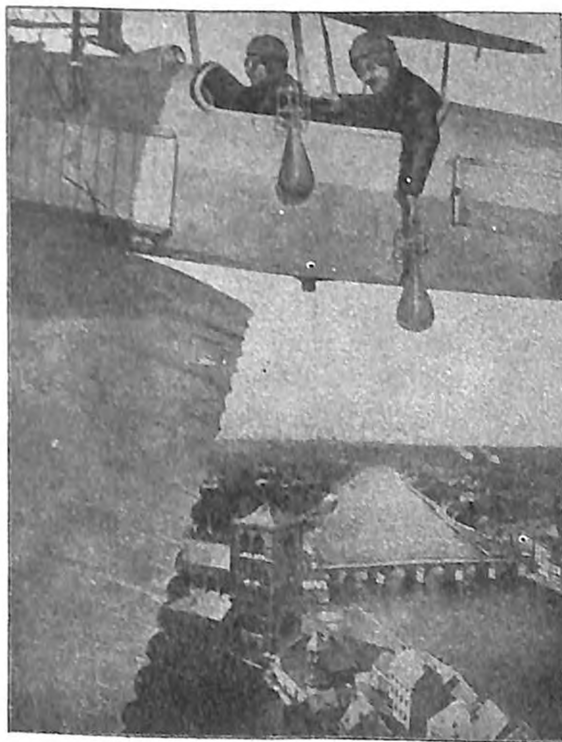
Ἔτσι εἶναι κατασκευασμένο τὸ ξῖφος μὲ τὸ ὁποῖον ἐλπίζει ἡ Γερμανία νὰ καταφέρη τὸ ἀποφασιστικὸ πλῆγμα κατὰ τῆς Μ. Βρεταννίας. Τότε τὰ ἀερόπλοια αὐτὰ ἐθεωροῦντο ὡς ἡ τελευταία λέξις τῆς τεχνικῆς καὶ ὅταν τὸ L—33 κατέπεσε βεβλαμμένο κοντὰ στὸ Κόλτσεστερ, οἱ Ἄγγλοι κατεσκεύασαν καὶ αὐτοὶ κατὰ τὸ ὑπόδειγμα του ἀερόπλοιο. Ἕνα ἀπὸ αὐτὰ τὸ βρεταννικὸ R—34 διέσχισε τὸ 1919 πραγματικὰ πρῶτο τὸν 'Ατλαντικὸ καὶ μάλιστα καὶ κατὰ τὰς δύο κατευθύνσεις του—ἀρκετὸ καιρὸ δηλαδὴ πρὶν ἀπὸ τὸ Τσέππελιν ZR—III καὶ πρὶν ἀπὸ τὸν Τσάρλς Λίνδμπεργ. Στὸν πόλεμο ὅμως δὲν ἐχρησιμοποιήθησαν αὐτὰ τὰ ἀερόπλοια ποὺ κατεσκευάσθησαν μόνο τὸ 1918.

Τὴν 19 'Ιανουαρίου 1915 ἐμφανίζεται γιὰ πρώτη φορὰ ἐπάνω ἀπὸ τὴν ἀκτὴ τῆς Μ. Βρεταννίας ἕνα γερμανικὸ ἀερόπλοιο καὶ θέτει ἔτσι τέρμα στὸν θρῦλο τοῦ ἀπροσβλήτου τῶν ἀγγλικῶν νήσων. Πρόκειται γιὰ τὸ Τσέππελιν τοῦ Ναυτικοῦ L—3 τὸ ὁποῖον ἀκολούθησε συντόμως καὶ ἕνα ἄλλο, τὸ ἀερόπλοιο L—4.

Στὴν ἀρχὴ ὅμως τὰ γερμανικὰ ἀερόπλοια εἶναι ἐπιφυλακτικὰ. 'Η διαταγὴ τοῦ αὐτοκράτορος νὰ μὴ πληγοῦν "ἔστω καὶ ὅλως τυχαίως" ἀνάκτορα, ἐκκλησίαι, μουσεῖα κτλ. συντελεῖ ὥστε οἱ κυβερνῆται των νὰ ἔχουν τὶς πιὸ παράξενες ἐμπνεύσεις γιὰ νὰ μὴ παραβοῦν αὐτὴν τὴν διαταγή.

'Η πιὸ περιπετειώδης προσπάθεια νὰ ἱκανοποιηθῆ ἡ ἀδύνατη αὐτὴ ἀπαίτησις "τῆς ἐπιεικοῦς καταστροφῆς" ἀνελήφθη ἀπὸ τοὺς κυβερνήτας τῶν ἀεροπλοίων Μὰξ βαρῶνο φὸν Γκέμμιγγεν καὶ ἀπὸ τὸν Ἔρνστ Λέμανν

Ἤθελαν νὰ πετάξουν ἐπάνω ἀπὸ τὰ σύννεφα καὶ ἔτσι νὰ μὴ ἐκθέσουν τὰ ἀερόπλοιά των στὶς βολὲς τοῦ ἀντιαεροπορικοῦ πυροβολικοῦ τῶν Ἄγγλων. Γιὰ νὰ μποροῦν ὅμως νὰ βλέπουν ποῦ εὑρίσκονται ἕνας παρατηρητὴς θὰ ἐρρίπτετο μὲ ἕνα σύρμα ἀρκετὰ χαμηλὰ σὲ ἕνα καλάθι ἀπὸ τὸ ἀερόπλοιο, καὶ εὑρισκόμενος μέσα στὸ καλάθι θὰ ἔδιδε μὲ τὸ τηλέφωνο ὁδηγίες στὸν πηδαλιοῦχο τοῦ ἀεροπλοίου.

Τό πουλί τοῦ θανάτου.

Ὁ πολιτικὸς μηχανικὸς Χάγεν, γράφει ὁ Λέμανν στὰ ἀπομνημονεύματά του, περιγράφων τὸ φανταστικὸ αὐτὸ πείραμα."Μᾶς ἐπρομήθευσε μιὰ τροχαλία καὶ ἕνα χαλύβδινο σύρμα διαμέτρου 3.8χιλιοστομέτρων καὶ μήκους 300 μέτρων.Εὑρήκαμε ἕνα ἄδειο βαρέλι βουτύρου καὶ τὸ ἐφοδιάσαμε μὲ μιὰ οὐρά, ποὺ θὰ ἐμπόδιζε τὶς ἀπότομες στροφές.Ἡ τροχαλία τοποθετήθηκε στὸν χῶρο ὅπου ἐβάζαμε τὶς βόμβες. Ἕνα κοινὸ τηλέφωνο ἐκστρατείας συνέδεε τὸ βαρέλι μὲ τὴν ἄκατο τοῦ πηδαλιούχου.

Ἀφοῦ ἔδεσα μὲ ἕνα μανδῆλι τὰ μάτια τοῦ πηδαλιούχου, ἐμπῆκα στὸ βαρέλι καὶ διέταξα νὰ μὲ κατεβάσουν. Τὸ χαλύβδινο σύρμα ἄρχισε νὰ ξετυλίγεται τρίζοντας καὶ ἐγὼ ἐβυθιζόμην στὸ κενό, σὰν ἕνας κάδος μέσα στὸ πηγάδι.

Ὅταν ἔφθασα σὲ βάθος 150 μέτρων ἀπὸ τὴν κάτω ἐπιφάνεια τοῦ ἀεροπλοίου, ἡ παληὰ μας τροχαλία ἄρχισε τὰ νάζια της. Τὸ σύρμα ἄρχισε νὰ τινάζεται καὶ νὰ αἰωρεῖται καὶ ἐγὼ μὲ πολλὴ δυσκολία ἠμποροῦσα νὰ κρατηθῶ μέσα στὸ βαρέλι μου. Μὲ δυσπιστία ἐκοίταζα τὸ σύρμα ποὺ δὲν μοῦ ἐφαίνονταν τώρα τόσο στερεό. Μὲ μιὰ πυξίδα τῆς τσέπης καθώρισα τὴν κατεύθυνσι τῆς πορείας καὶ ἔδωσα τηλεφωνικῶς τὶς ὁδηγίες μου στὸν τυφλὸ πηδαλιοῦχο ποὺ εὑρίσκετο στὴν ἄκατο τοῦ κυβερνήτου. Οἱ ὁδηγίες μου ἐξετελέσθησαν ἀμέσως καὶ τὸ ἀερόπλοιο ἀκολούθησε τὴν πορεία ποὺ

ἐγὼ ἤθελα. Ἱκανοποιημένος ἀπὸ τὸ ἀποτέλεσμα αὐτὸ διέταξα νὰ μὲ ἀνεβάσουν ἐπάνω".

Ἡ μέθοδος αὐτὴ ἐφηρμόσθη ἀργότερα ἄλλη μιὰ φορὰ καὶ σὲ μιὰ ἐπίθεσι ἀπὸ ἀέρος κατὰ τοῦ Καλαί.

Ἐνῶ τὸ Τσέππελιν Ζ-12 περίμενε κρυμμένο μέσα στὰ σύννεφα, ὁ Μὰξ φὸν Γκέμιγγεν μέσα σὲ ἕνα μεγάλο καλάθι κατέβαινε σὲ βάθος 800 μέτρων ἀπὸ τὸ ἀερόπλοιο του καὶ "αἰσθάνεται σὰν πνεῦμα ποὺ στερεῖται βάρους μέσα στὴν ἀπεραντωσύνη τοῦ χώρου". Ἔτσι ὁ παρατηρητὴς περνᾶ ἐπάνω ἀπὸ τοὺς πύργους τῆς πόλεως. Εἶναι πολὺ μικρὸς γιὰ νὰ μπορέσουν νὰ τὸν διακρίνουν τὴν νύκτα ἀπὸ τὴν γῆ. Οἱ προβολεῖς καὶ τὰ ἀντιαεροπορικὰ πυροβόλα συγκεντρώνουν ὅλα τὴν προσοχὴν των στὴν βοὴ τοῦ Τσέππελιν ποὺ εἶναι κρυμμένο μέσα στὰ σύννεφα.

"Σκύβοντας κάτω ἀπὸ τὴν ἄκατο, γράφει ὁ Λέμανν, δὲν βλέπουμε τίποτε ἄλλο ἀπὸ σκοτάδι καὶ ὀμίχλη, ὁ Γκέμιγγεν ὅμως μᾶς κατευθύνει μὲ τὸ τηλέφωνο. Πετοῦμε ἐπὶ 45 λεπτὰ ἐπάνω ἀπὸ τὸ φρούριο καὶ ρίχνουμε σύμφωνα μὲ τὶς ὁδηγίες του βόμβες στὸν σιδηροδρομικὸ σταθμό, στὰ παραπήγματα τῆς προκυμαίας, στὶς ἀποθῆκες πυρομαχικῶν καὶ σὲ ἄλλα κτίρια. Ὕστερα ἐμάθαμε ὅτι ἐξερράγη πανικὸς στὸ Καλαὶ γιατὶ κανεὶς δὲν μποροῦσε νὰ ἰδῇ τὸ ἀερόπλοιό μας. Καὶ ἄρχισε τότε μεγάλη συζήτησις μεταξὺ τῶν "εἰδικῶν" πῶς κατορθώσαμε νὰ μείνωμε ἀόρατοι. Πολλοὶ ὑπέθεταν ὅτι αὐτὸ ἔγινε δυνατὸν μὲ ἕνα σύστημα κατόπτρων καὶ χρωμάτων.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΙΙ

ΤΑ ΤΣΕΠΕΛΙΝ ΚΑΤΑ ΤΟΥ ΛΟΝΔΙΝΟΥ

Περιγραφὴ τῆς ἐπιθέσεως.

Παρὰ τὴν ἐπιτυχία αὐτὴ ἐγκατελείφθη ἀργότερα ἡ μέθοδος τοῦ "κρεμαμένου παρατηρητοῦ". Στὶς περιγραφὲς τῶν μεγάλων ἐπιθέσεων τῶν Τσέππελιν κατὰ τοῦ Λονδίνου δὲν ἀναφέρεται καθόλου.

Ἡ ἀρχικὴ πρόθεσις, μὲ μοῖρας ἀεροπλοίων νὰ ἐνεργηθῇ ἐπίθεσις κατὰ τῆς Ἀγγλίας, ἀρχίζει νὰ κερδίζῃ ὅλο καὶ περισσότερο ἔδαφος. Ὁ ἀρχηγὸς τῶν ἀεροπλοίων, πλοίαρχος φρεγάτας Πέτερ Στράουερ, διευθύνει τὶς ἐπιχειρήσεις ἀπὸ τὸ Νόρδχολτς ἢ ἐπιβαίνει ὁ ἴδιος σὲ ἕνα ἀπὸ τὰ ἀερόπλοια ποὺ κατευθύνονται πρὸς τὸ Λονδῖνον.

Στὴν ἀρχὴ οἱ κάτοικοι τῆς ἀγγλικῆς πρωτευούσης ἀνεβαίνουν στοὺς ἐξώστας καὶ στὶς στέγες γιὰ νὰ ἀπολαύσουν τὸ μεγαλοπρεπὲς θέαμα.

Ἀργότερα, ὅταν αἱ ἐπιθέσεις γίνονται σφοδρότεραι πολλοὶ ἄνθρωποι προτιμοῦν νὰ καταφύγουν στὰ ὑπόγεια. Στοὺς σταθμοὺς τοῦ ὑπογείου σηδηροδρόμου μαζεύονται πολλοὶ κάτοικοι ποὺ ζητοῦν ἐκεῖ προστασία. Οἱ δρόμοι εἶναι ἔρημοι. Ὅλο καὶ πυκνότερο γίνεται τὸ πῦρ τῶν βρεταννικῶν ἀεροπορικῶν τηλεβόλων, ὅλο καὶ πιὸ ἐπικίνδυνη ἡ βροχὴ τῶν

θραυσμάτων τῶν ἀγγλικῶν βλημάτων.

'Από ψηλὰ ὅλα αὐτὰ φαίνονται κάπως διαφορετικά. Ὁ πλοίαρχος Χάϊνδριχ Μάτυ, ὁ ὁποῖος ἐπανειλημμένως ἐκυβέρνησε πολλὰ ἀερόπλοια, περιέγραψε στὸν πολεμικὸ ἀνταποκριτὴ Κὰρλ φὸν Βήγανδ μιὰ ἐπίθεσι κατὰ τοῦ Λονδίνου.

"Ἡ ὁμίχλη διαλύεται σὲ ἕνα σημεῖο καὶ βλέπω τὸν Τάμεσι. Ὁ ποταμὸς αὐτὸς εἶναι ὁ ἀλάνθαστος ὁδηγός μας. Σιγὰ-σιγὰ διακρίνεται τώρα τὸ περίγραμμα τῆς πόλεως—ἕνα παραμυθένιο θέαμα.

"Ἔξαφνα μιὰ στενὴ ταινία λαμπροῦ φωτὸς διαπερᾶ τὸ σκοτάδι καὶ μᾶς φθάνει. Ὕστερα βλέπομε μιὰ δευτέρα, μιὰ τρίτη, μιὰ τετάρτη, μιὰ πέμπτη ταινία φωτὸς καὶ ὕστερα περισσότερες ἀπὸ τὶς ταινίες αὐτὲς ποὺ διασταυροῦνται καὶ μᾶς ἀναζητοῦν στὸν οὐρανό. Ὕστερα ἀκούεται ἀπὸ κάτω ἕνας τρομερὸς θόρυβος, ποὺ πνίγει τὸν θόρυβο τῶν κινητήρων μας. Μικρὲς κόκκινες ἀστραπὲς καὶ μικρὰ σημεῖα ἐκρήξεων ποὺ ξεχωρίζανε καθαρὰ ἀπὸ τὰ βαθυκόκκινα βάθος γίνονται ὁρατά. Κάθε ἀστραπὴ ἀκολουθεῖ ἀπὸ κάτω ἡ βοὴ τῶν κανονιῶν.

"Διακρίνω πρῶτα καλὰ τὸν καθεδρικὸ ναὸ τοῦ Ἁγίου Παύλου καὶ ἀπὸ τὸ σταθερὸ αὐτὸ σημεῖο κατευθύνομαι πρὸς τὴν Τράπεζα τῆς Ἀγγλίας. Ἂν καὶ βαλλόμεθα ἀπὸ παντοῦ δὲν ἔρριψα ὡς τότε καμμιὰ βόμβα. Ὅταν εὑρισκόμεθα ἐπάνω ἀπὸ τὴν Τράπεζα τῆς Ἀγγλίας διατάσσω μὲ τὸν τηλεβόα τὸν ὑπολοχαγό μου νὰ ἀρχίση καὶ αὐτὸς σιγὰ—σιγὰ τὸ πῦρ. Καὶ ἔτσι ἀπὸ τώρα μὲ τὶς βροντὲς καὶ τὶς ἀστραπὲς τῶν καπνῶν ἀναμιγνύεται καὶ ἡ ἔκρηξις τῶν ἰδικῶν μας βομβῶν καὶ βλέπομε τὶς φλόγες ποὺ ἀναπηδοῦν ἀπὸ τὰ βληθέντα σημεῖα.

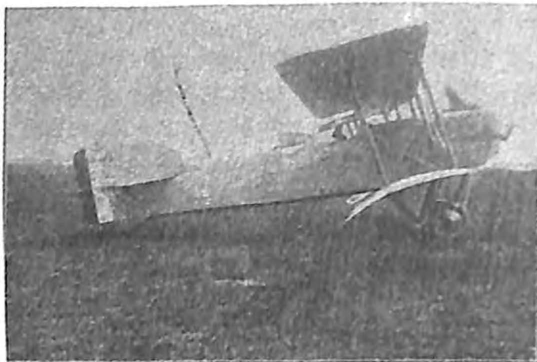
"Οἱ βόμβες-μας πίπτουν συνεχῶς γράφει στὰ ἀπομνημονεύματά του ὁ ἀρχιμηχανικὸς Πίττ Κλάϊν. Ἀκολουθοῦντες τεθλασμένη γραμμὴ πετοῦμε ἐπάνω ἀπὸ τὴν πόλι. Τεράστιες ἐκρήξεις ἀντηχοῦν ὡς ἐπάνω. Τεράστιες φλόγες διασχίζουν τὸ σκοτάδι. Ἐρείπια πετοῦν στὸν ἀέρα. Πυρκαϊαὶ ἐκρήγνυνται σὲ διάφορα σημεῖα. Ἐμπρηστικαὶ βόμβαι ἐνισχύουν τὰ ἀποτελέσματα τῶν ἐκρηκτικῶν βομβῶν. Ἀπὸ καιρὸ σὲ καιρὸ ρίχνουμε καὶ βαρέλια ποὺ περιέχουν ἀπὸ 200 λίτρες βενζίνης.

"Οἱ δύο βόμβες μας τῶν 300 κιλῶν ρίπτονται ἀπὸ τὰ ἀερόπλοια μας. Σκύβομε ἀπὸ τὴν ἄκατό μας γιὰ νὰ διαπιστώσωμε τὸ ἀποτέλεσμα. Αἱ ἐκρήξεις εἶναι τρομεραί. Ἂν καὶ εὑρισκόμεθα σὲ ὕψος 3000 μέτρων ἐξακοντιζόμεθα ἀπὸ τὴν πίεσι τοῦ ἀέρος κατὰ ἑκατοντάδας μέτρα. Δὲν μποροῦμε οὔτε νὰ δοῦμε τίποτε, οὔτε νὰ ἀκούσωμε. Ἂν δὲν εἴμεθα ὡς τὸν λαιμὸ μέσα στὸ τάφο, τότε θὰ ἔπρεπε νὰ μᾶς προκαλέση κολοσσιαία ἐντύπωσι τὸ ἐπιβλητικὸ μεγαλεῖο τοῦ πυροτεχνήματος.

"Ἦταν ἕνα ὡραῖο θέαμα παρ' ὅλη τὴν τραγικότητα του ὁμολογεῖ ἕνας Ὁλλανδὸς μηχανικός, ὁ ὁποῖος εὑρισκόμενος στὸ Λονδῖνο κατοικοῦσε σὲ ἕνα πλοῖο τοῦ Ταμέσεως. Ἦταν ἕνα θέαμα, ποὺ εἶδα γιὰ πρώτη φορὰ στὴν ζωή μου, τὸ ὁποῖον ὅμως, ὡς ἔλεγε κατόπιν, ὁμολογῶ ὅτι δὲν ἤθελα νὰ ἰδῶ νὰ ἐπαναλαμβάνεται. Τὰ κανόνια βροντοῦσαν συνεχῶς. Ἔξαφνα διακρίνουμε στὸ φῶς τοῦ προβολέως ψηλὰ στὸν οὐρανὸ τρεῖς ἢ τέσσαρες μαῦρες γραμμές, ποὺ εἶχαν τὸ μέγεθος ἑνὸς σιγαρέττου. Τὸ δράμα διήρκεσε τὸ πολὺ ἕνα λεπτὸ ἂν καὶ ἀκούαμε ὕστερα ἐπὶ ἀρκετὸ καιρὸ τὶς ἐκρήξεις.

τῶν βομβῶν".

"Ὁ οὐρανὸς ἦταν γεμάτος ἄστρα τηλεγραφεῖ στὴν Οὐάσιγκτων ἕνας Ἀμερικανὸς δημοσιογράφος. Οἱ δρόμοι ἐν ἀναμονῇ τῆς ἐπιθέσεως, ἦσαν γεμάτοι ἀπὸ ἀνθρώπους. Ἦταν περίπου μεσάνυκτα ὅταν ἔπεσαν οἱ πρῶτες βόμβες καὶ σχεδὸν ἀμέσως ἐξερράγησαν δύο πυρκαϊαί, ἡ μία μάλιστα κοντὰ στὸν ναὸ τοῦ Ἁγίου Παύλου, στὸ Γούδστρητ καὶ σὲ ἕνα μεγάλο κατάστημα. Κοντὰ στὸ Ράσσελ Σκουαίηρ κατεστράφη ἀπὸ πυρκαϊὰ ἕνα ὁλόκληρο σύμπλεγμα σπιτιῶν. Μιὰ πολυκατοικία μὲ ἕξ πατώματα διετρήθη ἀπὸ μιὰ βόμβα ἀπὸ τὴν στέγη ὡς τὸ ὑπόγειο. Τὸ ἐσωτερικὸ τῆς πολυκατοικίας ἔμοιαζε σὰν νὰ εἶχε σαρωθῆ ἀπὸ ἕνα κυκλῶνα. Σοβαρὲς ζημίες ὑπέστη ἐπίσης καὶ ὁ σιδηροδρομικὸς σταθμὸς τῆς Λίβερπουλστρήτ.

Ἕνα ἀπό τά πρῶτα Γαλλικά ἀεροπλάνα.

"Ἤμουν στὸ θέατρο, ἀφηγεῖται ἕνας ἄλλος αὐτόπτης μάρτυς. Στὴν μέση τῆς παραστάσεως οἱ θεαταὶ ἄρχισαν νὰ φεύγουν. Δὲν μποροῦσαν νὰ καταλάβουν τί συνέβαινε. Ξαφνικὰ ὅμως ὁ συνοδός μου μὲ ἔπιασε ἀπὸ τὸ μπράτσο καὶ ψιθύρισε: Τσέππελιν! Τσέππελιν!

Καὶ τώρα ἀκούω συνεχῶς ἐκρήξεις ἐπὶ ἐκρήξεων. Ἐν τῷ μεταξὺ ἄδειασε τελείως τὸ θέατρο. Γυναῖκες ἔκλαιαν νευρικὰ ἐδῶ καὶ ἐκεῖ.

Μπροστὰ στὸ θέατρο ὅλοι ἦσαν σὲ κίνησι. Οἱ ἄνθρωποι ἔφευγαν βιαστικὰ πρὸς ὅλες τὶς κατευθύνσεις."

Ἀεροπλάνο κατὰ ἀεροπλοίου.

Μέχρι τέλους Αὐγούστου 1916 ἀριθμοῦσε τὸ Λονδῖνον, ἀπὸ ἐπιθέσεις ἀπὸ τὰ Τσέππελιν, 409 νεκροὺς καὶ παραπάνω ἀπὸ 1000 τραυματίας. Τὸ μεγαλύτερο μέρος αὐτῶν εἶναι γυναῖκες καὶ παιδιά. Ἕνας νέος τρόπος διεξαγωγῆς τοῦ πολέμου ἀπεκάλυψε τὸ πρόσωπό του. Ἡ προπαγάνδα ἀποκτᾶ ἔτσι νέο ὑλικό. Ὁ αὐτοκράτωρ Γουλιέλμος παρομοιάζεται μὲ τὸν Ἡρώδη τὸν δολοφόνο τῶν παιδιῶν καὶ ὅταν τὸ ἀερόπλοιο L—19 ὕστερα ἀπὸ μιὰ ἐπίθεσι πέφτει βληθὲν στὴν θάλασσα, ὁ πλοίαρχος τοῦ βρεταννικοῦ ἁλιευτικοῦ "Κὶγκ Στέφεν" ἀρνεῖται νὰ περισυλλέξη τοὺς ἐπιζῶντας μὲ τὴν φρᾶσι:

—Δὲν σώζομε ἐμεῖς δολοφόνους παιδιῶν!

Σφυρίγματα καὶ κλούβια αὐγὰ συνοδεύουν τὰ φέρετρα ἑνὸς πληρώματος Τσέππελιν ποὺ θάπτεται μὲ στρατιωτικὲς τιμὲς στὸ Λονδῖνον.

Στὸ Μέτωπο τοῦ Βερδέν: Τμῆμα Γάλλων στρατιωτῶν ἐπιστρέφει στὰ μετόπισθεν γιὰ νὰ ἀναπαυθῆ.

ARMÉE DE TERRE ET ARMÉE DE MER

ORDRE
DE MOBILISATION GÉNÉRALE

Par décret du Président de la République, la mobilisation des armées de terre et de mer est ordonnée, ainsi que la réquisition des animaux, voitures et harnais nécessaires au complément de ces armées.

Le premier jour de la mobilisation est le Dimanche 2 Août 1914

Tout Français soumis aux obligations militaires doit, sous peine d'être puni avec toute la rigueur des lois, obéir aux prescriptions du **FASCICULE DE MOBILISATION** (pages coloriées placées dans son livret).

Sont visés par le présent ordre **TOUS LES HOMMES** non présents sous les Drapeaux et appartenant :

1° à l'**ARMÉE DE TERRE** y compris les **TROUPES COLONIALES** et les hommes des **SERVICES AUXILIAIRES**;

2° à l'**ARMÉE DE MER** y compris les **INSCRITS MARITIMES** et les **ARMURIERS** de la **MARINE**.

Les Autorités civiles et militaires sont responsables de l'exécution du présent décret.

Le Ministre de la Guerre. *Le Ministre de la Marine.*

Διαταγή τῆς Γαλλικῆς ἐπιστρατεύσεως ἀπό τῆς Κυριακῆς 2ας Αὐγούστου τοῦ 1914.

Ἤδη ἀπὸ τὸν Φεβρουάριο τοῦ 1916 παρουσιάζεται μιὰ καμπὴ στὸν πόλεμο τῶν γεμάτων ἀπὸ ἀέρια γιγάντων τοῦ ἀέρος. Τὸ ἀερόπλοιο LZ—77 πέφτει φλεγόμενο . Αἰτία τοῦ δυστυχήματος εἶναι ἕνα νέο ἐμπρηστικὸ βλῆμα. Μία μόνο βολὴ ἀρκεῖ γιὰ νὰ καταστρέψη ἕνα ἀερόπλοιο. Ἐκτὸς αὐτοῦ ἐμφανίζονται ὅλο καὶ περισσότερα καταδιωκτικὰ ἀεροπλάνα. Καὶ ἐπιτίθενται μαινόμενα κατὰ τῶν ἀεροπλοίων καὶ μὲ ριπὲς πολυβόλων διατρυποῦν τὸ σῶμα των στὸ πιὸ νευραλγικὸ του σημεῖο.

Ἡ 2α Σεπτεμβρίου τοῦ 1916 ἠμπορεῖ νὰ χαρακτηρισθῇ ὡς ἡ μαύρη ἡμέρα τῶν ἀεροπλοίων. Δέκα ἕξ Τσέππελιν καὶ ἕνα ἀερόπλοιο τύπου Σύττε Λὰνς ἐπιτίθενται κατὰ τοῦ Λονδίνου. Ἐκείνη τὴν νύκτα καταστρέφεται γιὰ πρώτη φορὰ ἕνας ἀπὸ τοὺς γίγαντας αὐτοὺς μὲ τὸ εὔθραυστο διπλᾶνο τοῦ ἀνθυποσμηναγοῦ Οὐΐλλιαμ Ρόμπινσον.

"Διακρίνω πίσω μου, λέγει ὁ πλοίαρχος Λέμανν, στὸ ἴδιο ὕψος μιὰ πύρινη σφαῖρα. Παρὰ τὴν ἀπόστασι ὅλοι ἀντιλαμβανόμεθα ὅτι τὸ καιόμενο οὐράνιο σῶμα ἀπάνω ἀπὸ τὸ Λονδῖνο δὲν μπορεῖ νὰ εἶναι τίποτε ἄλλο παρὰ ἕνα ἀπὸ τὰ ἀερόπλοιά μας. Ἡ φλεγομένη μάζα κρέμεται περισσότερο ἀπὸ ἕνα λεπτὸ στὸν οὐρανό. Ὕστερα ἀποχωρίζονται διάφορα τμήματα καὶ πίπτουν ταχύτερα ἀπὸ τὸν κορμὸ τοῦ σκάφους. Ἡ λάμψις τοῦ φλεγομένου ἀεροπλοίου διεκρίνετο ἀπὸ μεγάλη ἀπόστασι. Αἱ ζητωκραυγαὶ τοῦ πλήθους καὶ τὰ οὐρλιάσματα τῶν σειρήνων τῶν πλοίων συνοδεύουν τὴν πτῶσι του. Μὲ τὴν μύτη μπροστὰ ἔπεσε τὸ SL-11. Τὰ ἐρείπιά του ἔκαιαν ἐπὶ μιάμιση ὥρα".

Σὰν δᾶδες, σὰν φλεγόμενα μετέωρα πέφτουν τώρα τὰ ἀερόπλοια ἀπὸ τὸν οὐρανό. Νυκτερινὰ καταδιωκτικὰ καὶ ἐμπρηστικὰ βλήματα θέτουν ὁριστικὰ τέρμα στὴν ἡρωϊκὴ ἐποχὴ τῶν γερμανικῶν ἀεροπλοίων. Τὰ πληρώματά των ἔχουν ἀπανθρακωθῆ ἐκτὸς ἀπὸ ἕνα ἐπιζῶντα καὶ ἀπὸ αὐτὸν μαθαίνομε τί σημαίνει ἔκρηξις πυρκαϊᾶς σὲ ἕνα ἀερόπλοιο:

"Τὸ ἀερόπλοιό μας, ἀναφέρει ὁ ἀρχιπηδαλιοῦχος τοῦ LZ-37 ἀργὰ τὴν νύκτα ἀπογειώθηκε ἀπὸ τὰς Βρυξέλλας περιέγραψε ἕνα τόξο ἐπάνω ἀπὸ τὸ Καλαὶ καὶ ἐβομβάρδισε ἕνα σιδηροδρομικὸ κόμβο μεταξὺ τῶν ἀγγλικῶν γραμμῶν. Εὑρίσκομαι μπροστὰ στὸ πηδάλιο τοῦ ὕψους ὅταν ὁ παρατηρητὴς ἀπὸ τὴν κορυφὴ τοῦ ἀεροπλοίου ἀναφέρει μὲ τὸν τηλεβόα.

"Ἀεροπλᾶνον σὲ ἀπόστασι 600 μέτρων ἀπὸ πίσω μας".

"Ὅλοι μας ξεύρομε τί σημαίνει αὐτό. Ὁ ἀεροπόρος τοῦ ἐχθροῦ ἔχει ἤδη τὴν πιὸ εὐνοϊκὴ θέσι γιὰ νὰ μᾶς ἐπιτεθῇ. Αἰσθάνομαι σχεδὸν ἀμέσως ἕνα τράνταγμα. Τὸ ἀερόπλοιο τρέμει. Ὁ τροχὸς μου στρέφεται στὸ κενο, πρᾶγμα ποὺ σημαίνει ὅτι ἔχουν πάθει βλάβη τὰ ὄργανα κατευθύνσεως τοῦ ἀεροπλοίου μας.

"Ἡ ἄκατος τοῦ κυβερνήτου κλυδωνίζεται τρομερὰ ἐδῶ καὶ ἐκεῖ. Χάνω τὴν ἰσορροπία μου. Ὅταν σηκώνομαι διαπιστώνω, ὅτι τὸ πλήρωμά μας ἢ θὰ ἔπρεπε νὰ ἔχη πηδήξη ἀπὸ τὴν ἄκατο ἢ θὰ ἔπρεπε νὰ ἔχη ἐξακοντισθῇ ἀπὸ αὐτήν.

"Ἐν πάσῃ περιπτώσει δὲν βλέπω κανένα. Ὁλόκληρος ὁ τεράστιος κορμὸς τοῦ ἀεροπλάνου καίεται ἐπάνω ἀπὸ τὸ κεφάλι μου. Σὲ ριπὴ ὀφθαλμοῦ μεταβλήθηκε σὲ μιὰ τρομερὴ κόλασι.

"Ἐξ ἐνστίκτου ξαπλώνομαι στὸ δάπεδο τῆς ἀκάτου, κρατιοῦμαι καλὰ

μὲ τὰ χέρια μου ἀπὸ κάποια προεξοχή της καὶ προσπαθῶ νὰ βρίσκωμαι ὅσο τὸ δυνατὸν πιὸ μακρυὰ ἀπὸ τὴν φωτιὰ ποὺ μὲ τσουρουφλίζει ἀπὸ πάνω. Ξεύρω ὅτι πλησιάζει τὸ τέλος. Τὸ ποθῶ ὅμως νὰ ἔλθη γρήγορα γιὰ νὰ μὲ γλυτώση ἀπὸ τὸ τρομερὸ μαρτύριο τοῦ ἀργοῦ θανάτου ἀπὸ τὴν φωτιά."

Ἕνα ἀπίστευτο τυχαῖο περιστατικὸ σώζει τὸν πηδαλιοῦχο. Ἡ ἄκατός του ἀποχωρίζεται ἀπὸ τὸν καιόμενο κορμὸ τοῦ γίγαντος, πέφτει πρὸς τὰ κάτω καὶ διατρυπᾶ τὴν στέγη καὶ τὸ ἐπάνω πάτωμα ἑνὸς μοναστηριοῦ.

Ὁ πηδαλιοῦχος ποὺ ἔχει χάσει τὰς αἰσθήσεις του ἐκτινάσσεται ἀπὸ τὴν ἄκατο καὶ προσγειώνεται σὲ ἕνα κρεβάτι στὸ ὁποῖον μόλις πρὸ ὀλίγου ἦταν ξαπλωμένη μία μοναχή .

Θανατηφόρος ἀπολογισμὸς

Αἱ ἀπώλειαι γίνονται ὅλο καὶ μεγαλύτεραι. Μερικὰ ἀερόπλοια, ποὺ διαφεύγουν τὸν κίνδυνον τῆς πυρπολήσεως ἐπιστρέφουν στὰς βάσεις των μὲ βαρείας ζημίας. Βληθὲν ἀπὸ πυκνὸν πῦρ τῶν σράπνελ ἐπάνω ἀπὸ τὸ Λονδῖνον, τὸ ἀερόπλοιο L-54 κινδυνεύει νὰ χωρισθῆ σὲ δύο τμήματα.

"Ἐστεκόμην μὲ τὸν Σίλλερ ἐκεῖ καὶ ἀκούω τὸ τρίξιμο τοῦ κορμιοῦ τοῦ ἀεροπλοίου, λέγει ὁ ἀντιπλοίαρχος Μπούττλαρ, ἀλλὰ ὁ Σίλλερ διατηρεῖ τὴν ψυχραιμίαν του καὶ ἐρωτᾶ:

"Ἂν χωρισθοῦμε σὲ δύο ἀπὸ ποιὰ ἄκατο θὰ ἀναλάβετε τὴν διοίκησι; Ἀπὸ τὴν μπροσθινὴ ἢ ἀπὸ τὴν πισινή;".

Μὲ ἕνα καλώδιο ἐμποδίζουν τὸν σκελετὸ ἀπὸ ἀλουμίνιο νὰ διαλυθῆ στὰ συστατικά του. Τὸ μπαλωμένο ἔτσι πρόχειρα ἀερόπλοιο κατορθώνει νὰ διασωθῆ στὴν ξηρά.

Τέτοιες ὅμως περιπτώσεις εἶναι πολὺ σπάνιες. Ἀπὸ τὰ 78 ἀερόπλοια ποὺ ἐχρησιμοποίησε ἡ Γερμανία κατὰ τὸν πρῶτον παγκόσμιο πόλεμο ἐχάθησαν τὰ 52 τὰ ὁποῖα κατερρίφθησαν, ἢ ἀνεφλέγησαν συνεπεία βολῆς ἢ ἐκρήξεως. 28 δὲ ἀπὸ αὐτὰ ἐχάθησαν μαζὺ μὲ ὅλα τὰ πληρώματά των.

Σὲ μιὰ ἀπὸ τὶς τελευταῖες ἀπὸ ἀέρος ἐπιθέσεις κατὰ τῆς Μ. Βρεταννίας, τὴν 20ην Ὀκτωβρίου 1917, πέντε ἀερόπλοια καταστρέφονται ἀπὸ θύελλα. Τὸν Ἰανουάριο τοῦ 1918 ἐκρήγνυται πυρκαϊά, στὰ ὑπόστεγα ἀεροπλοίων στὸ Ἄλχορν, τῆς ὁποίας δὲν κατορθώθη νὰ ἐξακριβωθοῦν τὰ αἴτια. Σὲ διάστημα ὀλίγων δευτερολέπτων καταστρέφονται ἔτσι ἕξη ἀερόπλοια.

Στὸ Νόρχολτς, τὴν ἄλλοτε κεντρικὴ βάσι τῶν ἀεροπλοίων καταστρέφονται, ὅταν ἐτελείωσε ὁ πόλεμος, ἀπὸ τοὺς ἰδίους τοὺς Γερμανοὺς τὰ τελευταῖα ἐναπομείναντα ἑπτὰ ἀερόπλοια.

Ἔγινε τότε λόγος περὶ ἑνὸς "Σκάπα Φλόου" τῶν ἀεροπλοίων, ἀναλόγου πρὸς τὴν αὐτοβύθισι τοῦ γερμανικοῦ στόλου στὸν λιμένα τοῦ Σκάπα Φλόου. Ἡ σύγκρισις εἶναι ἐν μέρει μόνον ὀρθή. Γιατὶ ὁ πόλεμος εἶχε ἤδη καταδικάση τὰ Τσέππελιν ὡς πολεμικὰ ὅπλα. Τὸ ἀεροπλάνον εἶχε νικήση τελειωτικά.

Στὴν Γαλλία καὶ στὴν Μεγάλη Βρεταννία εἶχαν κατανοήσει τὴν ἀξία τοῦ ἀεροπλάνου σὲ μιὰ ἐποχὴ μάλιστα κατὰ τὴν ὁποία οἱ Γερμανοὶ στρα-

τιωτικοὶ ἠρνοῦντο νὰ λάβουν ἔστω καὶ ὑπηρεσιακῶς γνῶσιν τῆς ὑπάρξεως τοῦ ἀεροπλάνου ὡς πολεμικοῦ ὅπλου.

Μόνο ὅταν τὸ μέτωπον ἄρχισε νὰ διαμαρτύρεται, μόνο ὅταν τὸ γερμανικὸ πεζικὸ ἄρχιζε νὰ φωνάζη ποῦ εἶναι ἐπὶ τέλους τὰ γερμανικὰ ἀεροπλάνα, ἐνῶ τὰ συμμαχικὰ σὰν σμήνη ἀκρίδων ἐπέφερον τρομερὲς καταστροφὲς στὰς τάξεις του—τότε μόνο ξύπνησε τὸ γερμανικὸ γενικὸ ἐπιτελεῖο καὶ ἀναγκάσθηκε νὰ ὁμολογήση ὅτι δὲν ἠμποροῦσε πιὰ νὰ καλύψη τὸ προβάδισμα τῶν ἄλλων.

Σπάνις πρώτων ὑλῶν, ἔλλειψις ἐργοστασίων καὶ ὀργανώσεως φέρουν τὴν εὐθύνην τοῦ ὅτι ἡ ἀνωτάτη γερμανικὴ στρατιωτικὴ ἡγεσία ἦτο τελείως ἀνίσχυρος ἔναντι τῆς νέας ἐννοίας τῆς "κυριαρχίας τοῦ ἀέρος".

Ἡ Μεγάλη Βρεταννία εἶναι ἡ πρώτη χώρα στὸν κόσμο ἡ ὁποία ἀποσπᾶ ὅλας τὰς ἀεροπορικὰς δυνάμεις της ἀπὸ τὸν στρατὸ καὶ τὸ ναυτικὸ καὶ καταρτίζει ἀπὸ αὐτὰς μιὰ ἑνιαία πολεμικὴ ἀεροπορία. Μὲ τὴν σύμμαχό της Γαλλία ἀναπτύσσει τὰς γενικὰς ἀρχὰς τῆς στρατηγικῆς ἀπὸ ἀέρος καὶ τῆς χρησιμοποιήσεως τῆς ἀεροπορίας. Κατασκευάζονται καταδιωκτικά, βομβαρδιστικά, μεταγωγικὰ ἀεροπλάνα καταδιωκτικὰ ἡμέρας καὶ καταδιωκτικὰ νυκτός. Ὅταν τὰ πρῶτα ἅρματα μάχης κινοῦνται μαζικὰ πρὸς τὰ γερμανικὰ χαρακώματα ὑποστηρίζονται ἀπὸ μαινομένους ἀεροπόρους ποὺ πετοῦν σὲ χαμηλὸ ὕψος καὶ ὁ Γερμανὸς στρατιώτης δὲν ξεύρει κυριολεκτικὰ ἀπὸ τί νὰ προφυλαχθῆ. Ἀπὸ τὰ τὰνκς ποὺ ἔρχονται καταπάνω του ἢ ἀπὸ τὰ ἀεροπλάνα ποὺ τὸν πολυβολοῦν καὶ τὸν βομβαρδίζουν.

Ἀεροπλάνον πηγαίνει γιά ἀνίχνευση.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ III

Η ΓΕΡΜΑΝΙΚΗ ΑΕΡΟΠΟΡΙΑ

Δὲν ἐβομβαρδίσθη τὸ Βερολῖνο.

Κατὰ τῆς ὀργανωμένης καὶ λειτουργούσης μὲ ἀκρίβεια συμμαχικῆς ἀεροπορίας ἡ Γερμανία δὲν ἔχει νὰ ἀντιτάξη παρὰ μόνο τὴν γενναιότητα με-

μσνωμένων ἀεροπόρων της: Τοῦ Ἴμμελμαν, τοῦ Μπάλὂφ, τοῦ Ριχτχόφφεν. Αἱ ἐφημερίδες εἶναι γεμᾶτες ἀπὸ περιγραφὲς τῶν ἄθλων των. Ἔτσι δημιουργεῖται ἕνα εἶδος ἡρωϊκοῦ μύθου, ποὺ ἀποσπᾶ τὴν προσοχὴ ἀπὸ τὴν πικρὴ πραγματικότητα, ὅτι ἡ Γερμανία ἔχει χάση ἤδη τὸν πόλεμο ἀπὸ ἀέρος.

Μόλις τὰ γερμανικὰ Τσέππελιν ἄρχισαν τὶς ἐπιθέσεις των κατὰ στόχων στὴν Γαλλία, στὸ Βέλγιον καὶ στὴν Μ. Βρεταννία, ἐμφανίζονται γαλλικὰ ἀεροπλάνα καὶ ρίπτουν καὶ αὐτὰ βόμβες. Γερμανικαὶ βόμβαι ἐκρήγνυνται στὸ Παρίσι, στὴν Ἀμβέρσα καὶ στὸ Λονδῖνο. Βρεταννικαὶ καὶ γαλλικαὶ στὴν Καρλσρούη, τὴν Φραγκφούρτη, στὸ Λουδβιχσχάφεν, τὸ Μόναχον.

Δολοφόνους παιδιῶν κατηγοροῦν οἱ σύμμαχοι τοὺς Γερμανούς. Συμμαχικαὶ ὅμως βόμβαι σκοτώνουν τὴν 22αν Ἰουνίου 1916, σὲ ἕνα παιδικὸ σταθμὸ τῆς Καρλσρούη 82 παιδιά.

Ἔχει λησμονηθῆ πιὰ κάθε ἄνθρωπος ποὺ μπορεῖ νὰ εἶναι φιλάνθρωπος.

Ὁ Βρεταννὸς εἰδικὸς διὰ τὰ ἀεροπορικὰ ζητήματα, Φ. Σάϊκς ὁμολογεῖ ὅτι βομβαρδισμοὶ ἀπὸ ἀέρος εἰς μεγάλην ἔκτασιν ἀπεφασίσθησαν ἤδη ἀπὸ τοῦ ἔτους 1915.

"Αἱ πτήσεις εἰς τὸ ἐσωτερικὸν τῆς Γερμανίας εἶχαν μεγάλη ἐπίδρασιν ἐπὶ τοῦ ἠθικοῦ τοῦ γερμανικοῦ λαοῦ καὶ κατὰ τὸ τέλος τοῦ πολέμου τὸ βρεταννικὸν ὑπουργεῖον τῆς Ἀεροπορίας εἶχεν εἰς χεῖρας του μέσα δι' ἀπὸ ἀέρος βομβαρδισμούς, ποὺ θὰ ἀρκοῦσαν νὰ παραλύσουν τελείως τὸν γερμανικὸ πολεμικὸ ἀνεφοδιασμό".

Πραγματικὰ οἱ Βρεταννοὶ εἶχαν κατὰ τὸ τέλος τοῦ πολέμου ἕτοιμο, μιὰ μοῖρα ὑπερβομβαρδιστικῶν ἀεροπλάνων μὲ τὴν ὁποία θὰ ἐπετίθεντο κατὰ τοῦ Βερολίνου. Ἄν καὶ μόνο ἡ σύναψις τῆς ἀνακωχῆς ἐματαίωσε αὐτὴν τὴν ἐπιχείρησι, ὁ Γερμανὸς ἀξιωματικὸς τοῦ Γενικοῦ Ἐπιτελείου Ρίττερ ὁμιλῶν περὶ αὐτῆς τὸ 1925 λέγει ὅτι ἐπρόκειτο μόνον περὶ μιᾶς ἀπειλῆς γιὰ νὰ τρομοκρατηθῆ ὁ ἁπλὸς λαός, μιᾶς ἀπειλῆς ποὺ κατέχει πάντοτε τιμητικὴ θέσι στὶς ἀποθῆκες τῶν ψευδῶν τοῦ εἰρηνοφίλου Τύπου. Φυσικὰ ὁ Ρίττερ ψεύδεται γιατὶ εἶναι ἐκτὸς πάσης ἀμφισβητήσεως, ὅτι μόνον ἡ σύναψις τῆς ἀνακωχῆς ἔσωσε τὸ Βερολῖνο ἀπὸ ἕνα σφοδρὸ βομβαρδισμὸν ἀπὸ ἀέρος.

Μάνφρεδ φὸν Ρίχτχοφφεν.

Ποιὰ εἶναι τώρα ἡ πραγματικὴ κατάστασις στὸ μέτωπο τοῦ ἀέρος; Ὅταν ὁ διάσημος Γερμανὸς ἀεροπόρος Μάνφρεδ φὸν Ριχτχόφφεν γιὰ πρώτη φορὰ τὸ 1914 πετᾶ μὲ ἕνα ἀεροπλάνο πρώτου μεγέθους, χύνεται ἀμέσως αἷμα. Ὁ Ριχτχόφφεν θέλει νὰ δείξη κάτι στὸν συνοδό του δείχνει ἔξω μὲ τὸν δάκτυλό του τὸ ὁποῖον καὶ τραυματίζεται ἀπὸ τὸν ἕλικα τοῦ ἀεροπλάνου.

Τίποτε ἀπὸ αὐτὸ τὸ ἐπεισόδιο δὲν μπορεῖ στὴν σημερινὴ ἐποχὴ τῶν ὑπερηχητικῶν ἀεροπλάνων νὰ μᾶς δείξη πόσο γραφικὰ ἄρχισε ὁ πόλεμος στὸν ἀέρα πρὶν ἀπὸ μόλις 50 χρόνια.

Κατ' ἀρχὰς οἱ ἱππόται τοῦ ἀέρος προσπάθησαν νὰ τηρήσουν τουλάχιστον ἐπιφανειακῶς τὰ ἱπποτικὰ προσχήματα. Ὁ Ριχτχόφφεν ὁ ἴδιος ἀφηγήθη πῶς διεξάγεται ὑπὸ αὐτὰς τὰς συνθήκας μιὰ ἀερομαχία. Ὅταν μιὰ φορὰ συναντήθηκε στὸν ἀέρα μὲ τὸν διάσημο Βρετανὸ πιλότο Χόουκερ, οἱ δύο ἄνδρες ἐχαιρέτησαν πρῶτα μειδιῶντες ὁ ἕνας τὸν ἄλλο πρὶν νὰ ἀρχίσουν νὰ βάλλουν:

—Ὁ ἀντίπαλός μου, λέγει ὁ Ρίχτχόφφεν, μὲ ἐχαιρετοῦσε ἀκόμη μὲ τὸ χέρι του καὶ ἀπὸ ὕψους 1000 μέτρων σὰν νὰ ἤθελε νὰ μοῦ πῆ: "Πῶς εἶσθε; Χαίρω πολὺ ποὺ σᾶς βλέπω!".

Καὶ ἀμέσως κατόπιν ὁ Ριχτχόφφεν προσθέτει:

—Τὸν ἀκολούθησα πυροβολῶν συνεχῶς. Ἡ μηχανή του ἔπεσε μὲ τὸ κεφάλι πρὸς τὰ κάτω.

• Ὡς πιλότος βομβαρδιστικοῦ ἀεροπλάνου ὁ Ριχτχόφφεν γράφει: "Μοῦ ἄρεσε νὰ παίζω μὲ τοὺς ἐχθροὺς ποὺ ἦταν κάτω στὴν γῆ. Κατέβαινα χαμηλὰ μὲ τὸ ἀεροπλάνο μου χωρὶς νὰ ρίξω καμμιὰ βόμβα καὶ γελοῦσα μὲ τὴν καρδιά μου, ὅταν τοὺς ἔβλεπα νὰ τρέχουν νὰ κρυφθοῦν σὲ καμμιὰ τρύπα".

Ὁ χρόνος ὅμως ποὺ κατέστησε τρομερώτερο τὸ πρόσωπο τοῦ πολέμου, ἄλλαξε καὶ τὴν νοοτροπία τῶν ἀεροπόρων καὶ τῶν δύο μερῶν. Ὁ Ριχτχόφφεν εἶναι τὸ πιὸ πειστικὸ παράδειγμα. Ὅταν διοικοῦσε ἕνα σμῆνος καταδιωκτικῶν ποὺ ὀνομάσθηκε ἀπὸ τοὺς Βρεταννούς, τὸ "ἱπτάμενο τσίρκο τοῦ Ριχτχόφφεν", ἐπέβαινε σὲ ἕνα κατακόκκινο ἀεροπλάνο καὶ ἔφθασε στὸ ρεκὸρ τῶν 80 καταρρίψεων. Οἱ εὔθυμοι ὅμως τόνοι ἔχουν χαθῆ ἀπὸ τὰ χείλη του.

Χθὲς ἀκόμη ἔλεγε γελῶν ὅτι ὁ διδάσκαλός του Μπέλκε τρώγει σὲ κάθε πρόγευμά του ἕνα Ἄγγλο. Τώρα ὁ Ριχτχόφφεν εἶναι ἕνα νευρικὸ ἐρείπιο, τὸ ὁποῖον οἱ προϊστάμενοί του δὲν θὰ ἔπρεπε πιὰ νὰ ἐπιτρέψουν νὰ μεταβῆ στὸ μέτωπο. Τὴν 12 Ἀπριλίου 1918 καταρρίπτεται ἀπὸ τὸν Καναδὸ σμηναγὸ Ρὸν Μπράουν.

—Ἐκοίταξα τὸν φίλο μου σμηναγὸ Μαίη, λέγει γι' αὐτὴν τὴν ἡμέρα ὁ Μπράουν καὶ ἡ καρδιά μου κτυποῦσε ἀπὸ τὴν χαρὰ ὅταν εἶδα ὅτι κατώρθωσε νὰ καταρρίψη ἕνα Γερμανὸ ἀεροπόρο. Ὁ Μαίη ἀμέσως μετὰ τὴν νίκη του ἔκαμε μεταβολὴ γιὰ νὰ ἐπιστρέψη στὴν βάσι του. Τὴν ἴδια ὅμως στιγμὴ εἶδα ἕνα κόκκινο ἀεροπλάνο νὰ ὁρμᾶ ἐναντίον του.

"Ἀνέβηκα ὑψηλότερα γιὰ νὰ μπορέσω ἐνδεχομένως νὰ προσφέρω βοήθεια στὸν Μαίη. Γρήγορα ὅμως ἀντελήφθηκα ὅτι ὁ Γερμανὸς ἐκέρδιζε χῶρο. Ἐγκατέλειψε κάθε προφύλαξι καὶ πετοῦσε κατ' εὐθεῖαν γραμμήν. Ἐλάττωνε ὀφθαλμοφανῶς τὴν ἀπόστασί του ἀπὸ τὸ ἀεροπλάνο τοῦ Μαίη καὶ κάθε στιγμὴ θὰ μποροῦσε νὰ ἀρχίση τὸ πῦρ ἐναντίον μου. Ἔκαμα στροφὴ καὶ μὲ τὸ κεφάλι πρὸς τὰ κάτω ἐπετέθην κατὰ τῆς οὐρᾶς τοῦ κοκκίνου ἀεροπλάνου. Εἶχα ὅλα τὰ ἀτοὺ στὰ χέρια μου. Ἤμουν ἀπὸ πάνω του καὶ ἐρχόμουν ἀπὸ πίσω. Κατέβηκα τόσο ὥστε τὸ ἐμπρόσθιο μέρος τοῦ ἀεροπλάνου μου εὑρίσκετο ἐπάνω ἀπὸ τὴν οὐρὰ τοῦ ἐχθρικοῦ. Καὶ τότε ἄρχισα νὰ πυροβολῶ.

"Αἱ σφαῖραι μου κατέστρεψαν τὰ πηδάλια τοῦ ὕψους καὶ τὸ πίσω μέρος τοῦ ἀεροπλάνου. Φλόγες ἔδειχναν ποῦ κτυποῦσαν αἱ σφαῖραι μου. Μιὰ ριπὴ ἔσπασε τὰ πλευρὰ τοῦ ἀεροπλάνου. Ὁ ὁδηγός του ἐστράφη καὶ μὲ ἐ-

κοίταξε. Εἶδα τὴν λάμψι τῶν ματιῶν του πίσω ἀπὸ τὰ μεγάλα γυαλιά."Υστερα τὸν εἶδα νὰ σωριάζεται ἐπάνω στὸ κάθισμά του. Σφαῖρες ἐσφύριζαν ὁλόγυρα του. Διέκοψα τὸ πῦρ".

Τὸ τέλος τοῦ Ριχτχόφφεν ἦταν ὅμοιο μὲ τὸ τέλος τῶν περισσοτέρων θυμάτων του. Αἰφνιδιάσθηκε καὶ σκοτώθηκε προτοῦ νὰ συνέλθη ἀπὸ τὴν ἔκπληξί του".

Ἕνα Τσέπελιν ὑπεράνω τῆς Ἀμβέρσας.

Μετὰ τὸν θάνατο τοῦ Ριχτχόφφεν

"Μπράουν ἑτοιμάσου νὰ πάρης ἕνα παράσημο" εἶπαν οἱ συνάδελφοί του στὸν Μπράουν μόλις προσγειώθηκε.

—Γιατί;

—Γιατὶ ὁ στρατηγὸς λέγει ὅτι ὁ "κόκκινος ἀεροπόρος" ἦταν ὁ Ριχτχόφφεν."

Στὸν σμηναγὸ Μπράουν συντελεῖται ὅμως μιὰ παράξενη μεταβολή. Ὁ Ριχτχόφφεν κηδεύεται ἀπὸ τοὺς Βρεταννοὺς μὲ ἐξαιρετικὰς τιμάς.Πέντε διοικηταὶ σμηνῶν φέρουν τὸ φέρετρό του ἐπάνω στοὺς ὤμους των. Ἀκολουθεῖ τιμητικὸ ἀπόσπασμα. Γίνεται ἀποχαιρετιστήριος βολή. Κατατίθενται στέφανοι μὲ τὰ γερμανικὰ χρώματα. Ἕνας Καναδὸς ἀξιωματικὸς καταθέτει τὸν στέφανο τοῦ ἀνωτάτου ἀρχηγείου τῶν βρεταννικῶν ἀεροπορικῶν δυνάμεων ποὺ φέρει τὰς λέξεις:

"Στὸν σμηναγὸ Ριχτχόφφεν τὸν γενναῖο καὶ ἄξιο ἐχθρό".

Ὅλα αὐτὰ φαίνεται νὰ ἀνήκουν σὲ μιὰ περασμένη ἐποχὴ καὶ φαίνονται τώρα σὰν παραμύθια. Τί συνέβη ὅμως μὲ τὸν σμηναγὸ Μπράουν; Ὁ νικητὴς ἀνεζήτησε τὸ θῦμα του καὶ τὸ εὑρῆκε κοντὰ στὸ Κορμπί. Καὶ νὰ τί λέγει ὁ ἴδιος:

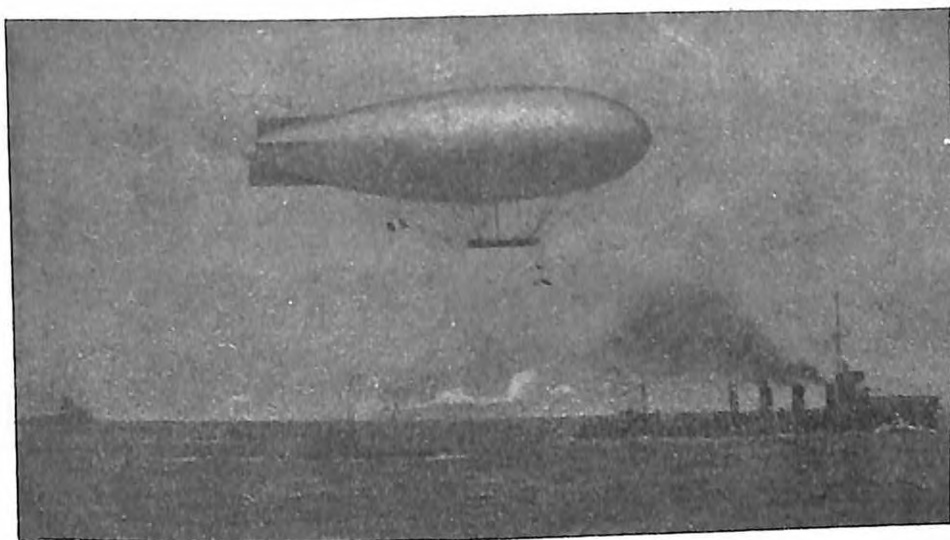
"Εὑρήκαμε τὸν Ριχτχόφφεν. Τὸν εἶχαν ξαπλώση κοντὰ σὲ ἕνα νοσοκομεῖο. Μερικοὶ ἄνθρωποι στέκονταν ὁλόγυρά του. Ἡ θέα τοῦ Ριχτχόφφεν ὅταν ἔγειρα ἐπάνω του μὲ συνεκίνησε. Στὰ χείλη του ἀνθοῦσε ἕνα χαμόγε-

λο. Τοῦ εἶχαν βγάλη τὴν κάσκα του. Τὰ ξανθὰ μεταξωτὰ μαλλιά του, σὰν τὰ μαλλιὰ ἑνὸς παιδιοῦ περιέβαλαν τὸ πλατὺ καὶ ὑψηλὸ μέτωπό του. Τὸ πρόσωπό του γενικὰ εἶχε μιὰ ἔκφρασι ἠρεμίας, καλωσύνης καὶ εὐγενείας.

"Ἔξαφνα ἔννοιωσα τὸν ἑαυτό μου πολὺ δυστυχισμένο. Σὰν νὰ εἶχα διαπράξη μιὰ ἀδικία. Δὲν αἰσθανόμουν χαρὰ γιατὶ κατέρριψα τὸν Ριχτχόφφεν, τὸν ἐνδοξότερο τῶν Γερμανῶν ἀεροπόρων. Ἔννοιωσα ἕνα εἶδος ἐντροπῆς μὲ τὴν ἰδέα ὅτι ἐγὼ ἤμουν ἐκεῖνος ποὺ τὸν ἀνάγκασε νὰ κείτεται τώρα μπροστά μου χωρὶς ζωή, μὲ ἕνα χαμόγελο στὸ στόμα. Καὶ τότε μὲ ὅλη τὴν καρδιά μου καταράσθηκα ὅ,τι μὲ ἀνάγκαζε νὰ σκοτώνω. Ἔσφιξα τὰ δόντια μου καὶ καταράσθηκα τὸν πόλεμο!

"Ὦ ἂν μποροῦσα θὰ ἤθελα νὰ τὸν ξαναφέρω στὴν ζωὴ—αὐτὸ ὅμως εἶναι τελείως διάφορο ἀπὸ τὸ νὰ ἔχη κανεὶς ἕνα ὅπλο στὸ χέρι του καὶ νὰ σκοτώνη.

"Δὲν μποροῦσα πιὰ νὰ ἀτενίσω τὸ πρόσωπο τοῦ Μάνφρεδ φὸν Ριχτχόφφεν".

Γαλλικό ἀερόστατο ἐπάνω ἀπό τίς Γαλλικές ἀκτές.

ΜΕΡΟΣ ΕΝΑΤΟ

Η ΡΩΣΣΙΚΗ ΕΠΑΝΑΣΤΑΣΙΣ

ΚΕΦΑΛΑΙΟ Ι

Η ΠΑΡΑΙΤΗΣΙΣ ΤΟΥ ΤΣΑΡΟΥ

Ἡ κατάστασις στὴν Ρωσσία.

Σὲ λεπτὸ μυρωδᾶτο χαρτὶ ἡ Τσαρίνα Ἀλεξάνδρα Φεοδωρόβνα ἀπὸ τὰ ἀνάκτορα τοῦ Τσάρσκογιε Σέλο γράφει τὴν 10ην Μαρτίου 1917 στὸν ἄνδρα της στὸ αὐτοκρατορικὸ Γενικὸ Ἀρχηγεῖο, ποὺ ἦταν ἐγκατεστημένο κοντὰ στὸ Μογίλεφ:

"Μερικοὶ θορυβοποιοί, γράφει λοιπὸν ἡ Τσαρίνα, ἐτέθησαν σὲ κίνησι. Νεαροὶ ἄνδρες διασχίζουν τοὺς δρόμους καὶ φωνάζουν ὅτι δὲν ἔχουν νὰ φάγουν, ἁπλῶς καὶ μόνον γιὰ νὰ προκαλέσουν ταραχές. Μαζὺ των εἶναι καὶ ἐργάται, ποὺ σταματοῦν ἄλλους ἀπὸ τὴν ἐργασία των. Ἂν εἴχαμε κρύο, ὅλοι αὐτοὶ θὰ ἔμεναν στὰ σπίτια των. Ἂς εἶναι ὅμως! Ὅλα θὰ περάσουν καὶ θὰ ἀποκατασταθῆ ἡ τάξις".

Μὲ αὐτὰ τὰ ἐπιπόλαια λόγια περιγράφει ἡ Τσαρίνα τὴν ἀρχὴ τῆς μεγαλυτέρας ἱστορικῆς ἐπαναστάσεως τῆς ἐποχῆς μας, τὴν ἀρχὴ δηλαδὴ τῆς ρωσσικῆς ἐπαναστάσεως. Μυωπία δὲν μποροῦμε βέβαια νὰ ἀποδώσωμε στὴν Γερμανίδα πριγκήπισσα, ποὺ ἐκάθησε στὸν θρόνο τῶν Ρωμανώφ, γιατὶ ὅταν ἡ χιονοστιβὰς ἄρχισε νὰ κινεῖται κανεὶς δὲν μποροῦσε νὰ προβλέψη τὴν ἔκτασι καὶ τὰς συνεπείας της.

Γενικὰ πολλοὶ ὑπελόγιζαν ἀπὸ πολλοῦ ὅτι τὰ πράγματα στὴν Ρωσσία θὰ κατέληγαν κάποτε σὲ στάσεις ἢ ἀκόμη καὶ σὲ μιὰ λαϊκὴ ἐξέγερσι. Πρὸ παντὸς ἡ κυβέρνησις στὸ Βερολῖνον καὶ ἡ ἀνωτάτη στρατιωτικὴ ἡγεσία ἐβαυκαλίζοντο μὲ τέτοιες ἐλπίδες.

Τελικὰ μὲ μυστικὸ τρόπο διωχέτευσαν 50 περίπου ἑκατομμύρια χρυσᾶ μάρκα στὴν Ρωσσία γιὰ νὰ προωθήσουν ἐκεῖ, "εἰρηνιστικὲς καὶ διαλυτικὲς ἐνέργειες".

Χαρακτηριστικὸ τῶν γερμανικῶν αὐτῶν προθέσεων εἶναι ἕνα ἔγγραφον τὸ ὁποῖον ἦλθεν εἰς φῶς, ἀπὸ τὰ μυστικὰ γερμανικὰ ἀρχεῖα, κατὰ τὸ ἔτος 1945. Πρόκειται γιὰ ἕνα ὑπόμνημα τὸ ὁποῖον τὸν Δεκέμβριο τοῦ 1915, ἔστειλε στὸ Βερολῖνο ὁ κόμης Οὔρλιχ Μπρόκδορφ Ραντσάου, τότε πρεσβευτὴς τῆς Γερμανίας στὴν Κοπεγχάγη. Στὸ ἔγγραφον αὐτὸ ὑπογραμμίζονται τὰ ἑξῆς:

"Ἡ νίκη καὶ ὡς ἐπιβράβευσις αὐτῆς ἡ κατάληψις ἀπὸ ἡμᾶς τῆς πρώτης θέσεως

στὸν κόσμο, θὰ εἶναι ἰδική μας, ἂν κατορθώσωμεν νὰ ἐπαναστατήσωμεν ἐγκαίρως τὴν Ρωσσίαν".

Καὶ ὁ Λούδενδορφ λέγει στὰ ἀπομνημονεύματά του:

"Πολὺ συχνὰ ἤλπισα ὅτι ἡ ρωσσικὴ ἐπανάστασις θὰ ἐβελτίωνε τὴν δυσχερῆ στρατιωτική μας θέσι".

Παρ' ὅλα ὅμως αὐτὰ θὰ ἦταν λάθος νὰ συνδυάσωμε τὰ γεγονότα στὴν Ρωσσία μόνο μὲ τὶς ἐπιθυμίας καὶ τὰ χρήματα τοῦ Βερολίνου. Ἡ ἐνίσχυσις ἀπὸ τὰ μυστικὰ γερμανικὰ κονδύλια ἦταν ἁπλῶς μιὰ σταγών, ὅπως καὶ τὰ μυστικὰ κονδύλια ἀπὸ τὰ βρεταννικὰ καὶ γαλλικὰ ταμεῖα, ποὺ διετέθησαν γιὰ τὴν καθαίρεσι τοῦ Τσάρου, ὁ ὁποῖος ἐθεωρεῖτο φιλογερμανὸς ἀπὸ τὸ Λονδῖνον καὶ τὸ Παρίσι.

Στὴν πραγματικότητα ἡ ρωσσικὴ ἐπανάστασις τοῦ 1917 εἶναι σπάνιο παράδειγμα μιᾶς αὐθορμήτου λαϊκῆς ἐξεγέρσεως.

Κανεὶς δὲν τὴν ἔκαμε καὶ οἱ πολιτικοὶ ποὺ ὠνειρεύοντο μιὰ τέτοια ἐξέγερσι ἐξεπλάγησαν τελείως ὅταν ἐπραγματοποιήθη.

"Κανένα κόμμα δὲν προετοίμασε τὴν μεγάλη ἐπανάστασι, ὁμολογεῖ ὁ ἐπαναστάτης Σουχάνωφ. Καὶ ὁ σύντροφός του Σενπίνωφ προσθέτει μὲ κάθε εἰλικρίνεια: "Ἡ ἐπανάστασις ἦταν μιὰ μεγάλη καὶ εὐχάριστος ἔκπληξις γιὰ μᾶς τοὺς ἐπαναστάτας".

Τί εἶχε λοιπὸν συμβῆ; Ὁ ρωσσικὸς στρατὸς εἶχε κατορθώση νὰ ἐκπληρώση τρεῖς ἀμυντικὲς ἀποστολές. Ἠμπόδισε τὰ γερμανικὰ καὶ τὰ αὐστρουγγρικὰ στρατεύματα, νὰ προωθηθοῦν πρὸς τὴν Πετρούπολι, νὰ βαδίσουν πρὸς τὴν Μόσχα καὶ νὰ καταλάβουν τὰ οὐκρανικὰ σιτοβολεῖα: Εἰς ἀντάλλαγμα ὅμως ὑπέστη πολλὰ πλήγματα. Μιὰ ἐπίσημος ἔκθεσις τοῦ ἔτους 1917 λέγει τὰ ἑξῆς:

"Ὁ στρατὸς εἶχε μεταβληθῆ σὲ μιὰ τεραστία ἐξηντλημένη, ἐλεεινὰ ντυμένη, ἐλεεινὰ τρεφομένη καὶ ἀπογοητευμένη μάζα, ἡ ὁποία συμφωνοῦσε μόνο στὴν ἐπιθυμία της νὰ γίνη εἰρήνη καὶ στὴν ἀπογοήτευσι ποὺ ἠσθάνετο."

Ὀλίγο ἀργότερα ὁ στρατηγὸς Ντέκκεν λέγει:

"Ἀπειθαρχία, πλήρης ἀταξία καὶ κλοπὴ κυριαρχοῦν στὸ στράτευμα. Οἱ ἀξιωματικοὶ εὑρίσκονται σὲ τρομερὰ θέσι. Προσβάλλονται, κτυποῦνται καὶ δολοφονοῦνται. Γιὰ ἕνα τίμιο ἀξιωματικὸ μιὰ μόνο διέξοδος ὑπάρχει: ὁ θάνατος".

Ὁ στρατηγὸς Κλεμπόβσκυ λέγει: "Τί θὰ μπορέση νὰ βελτιώση τὴν κατάστασι; Ἡ ποινὴ τοῦ θανάτου; Μὰ μπορεῖ κανεὶς νὰ ἐκτελέση, ὁλόκληρες μεραρχίες;

Τὸν ἴδιο χρόνο ἡ κατάστασις πίσω ἀπὸ τὸ μέτωπο στὴν Ρωσσία δὲν εἶναι καλύτερα. Στὰς πόλεις μιὰ μικρὴ ὁμὰς ἀτόμων πλέει μέσα στὴν πολυτέλεια ἐνῶ εὐρύτατα λαϊκὰ στρώματα πεινοῦν. "Οἱ ἐργάται, γράφει ὁ ἀνταποκριτὴς μιᾶς ἀμερικανικῆς χριστιανικῆς ἐφημερίδος κατοικοῦν σὲ ὑπερπληρωμένα παραπήγματα, ποὺ εἶναι χειρότερα ἀπὸ φυλακὲς ἐνῶ στὸ ἐργοστάσιο Πουζίλωφ κοντὰ στὴ Μόσχα οἱ ἐπιστάται ἐκτελοῦν τὴν ὑπηρεσίαν των ἔφιπποι καὶ μὲ ἕνα μαστίγιο στὸ χέρι".

Δεκάωρος ἐργασία μὲ κυριολεκτικὰ ἡμερομίσθια πείνης εἶναι σχεδὸν γενικὸς κανών. Κατὰ τὴν εἴσοδο καὶ τὴν ἔξοδο των ἀπὸ τὸ ἐργοστάσιο

οἱ ἐργάται εἶναι ὑποχρεωμένοι νὰ ὑποστοῦν σωματικὴ ἔρευνα. Στοὺς τόπους τῆς ἐργασίας τὰ κτυπήματα εἶναι στὴν ἡμερησία διάταξι. Στὰ παραπήγματα των κατοικοῦν δωδεκάδες σὲ ἕνα δωμάτιο ποὺ βράζει κυριολεκτικὰ ἀπὸ τὶς ψεῖρες. Στὴν ἀγορὰ πωλοῦνται μόνο κοκκινογούλια. Τὰ ἀρτοπωλεῖα εἶναι κενά.

Τὰ συνθήματα τῶν σοσιαλιστῶν πέφτουν σὲ γόνιμο ἔδαφος. Ἡ ἡγέτις τάξις τῆς Ρωσσίας δὲν προσέχει καθόλου στὰ διαδραματιζόμενα. Τὰ θεωρεῖ ὡς παρονυχίδα. Ὡς ποὺ μιὰ μέρα ὁ πρίγκηψ Σβιατοπὸλκ Μέρσκι ἕνας ὑπουργὸς τοῦ Τσάρου διατυπώνει μὲ μεγάλη ἔκπληξι:

"Κατὰ τὰ τελευταῖα τρία—τέσσαρα χρόνια ὁ καλοκάγαθος καὶ ἄξεστος Ρῶσσος χωρικὸς καὶ ἐργάτης μετεβλήθη σὲ ἕνα παράξενο ἡμιμαθῆ ἄνθρωπο, ποὺ νομίζει ὅτι εἶναι ὑποχρεωμένος νὰ ἀρνηθῆ τὴν οἰκογένεια καὶ τὴν θρησκεία,ποὺ περιφρονεῖ τοὺς νόμους καὶ ποὺ ἀρνεῖται κάθε ὑπακοὴ στὰς ἀρχάς".

Ὁ Ρῶσσος ὅμως αὐτός, ποὺ μετεβλήθη ἔτσι ξαφνικὰ δὲν σκέπτεται καθόλου νὰ κάμη ἐπανάστασι, νὰ διώξη τὸν Τσάρο, νὰ κρημνίση τὴν κυβέρνησι, νὰ ἀπαλλοτριώση τὰ κτήματα τῶν πλουσίων ἢ νὰ διευθύνη ὁ ἴδιος τὰ ἐργοστάσια.

Ταραχαὶ στὴν Πετρούπολι.

Τὴν 8ην Μαρτίου τοῦ 1917 πρέπει πράγματι νὰ συμβοῦν ταυτοχρόνως τρία γεγονότα γιὰ νὰ ἐξαφθοῦν στὸν ἀνώτατο βαθμὸ τὰ πνεύματα.

α) Τὴν ἡμέρα ἐκείνη τίθενται ὑπὸ περιορισμὸν οἱ ἐργάται τῶν μεγάλων ἐργοστασίων Πουζίλωφ,ποὺ κατασκευάζουν πολεμοφόδια, διότι διεμαρτυρήθησαν ζητήσαντες αὔξησιν τῶν ἡμερομισθίων,των. Οἱ ἐργάται αὐτοὶ διέρχονται ἐν διαδηλώσει τοὺς δρόμους τῆς Πετρουπόλεως καὶ ζητοῦν νὰ ἱκανοποιηθῆ ἡ ἀπαίτησίς των γιὰ τὴν αὔξησι τοῦ ἡμερομισθίου των.

β) Τὴν ἴδια ἡμέρα, δηλαδὴ τὴν 8ην Μαρτίου τοῦ 1917 ἑορτάζεται μιὰ διεθνὴς ἡμέρα τῶν ἐργατῶν. Ἐργάτριαι ἀπὸ τὴν ἐργατικὴ συνοικία τοῦ Βύμποργ χρησιμοποιοῦν αὐτὴν τὴν εὐκαιρία γιὰ νὰ διαμαρτυρηθοῦν γιὰ τὸν ἐλαττωματικὸ ἀνεφοδιασμὸ των μὲ ψωμί.

γ) Τὴν ἰδία τέλος ἡμέρα ὁ στρατηγὸς Χαμπόλωφ, νομίζει ὅτι ἔφθασε ἡ κατάλληλος στιγμὴ γιὰ νὰ λειτουργήση μὲ πλήρη ἀπόδοσι ὁ μηχανισμὸς τῆς ὑπηρεσίας ἀσφαλείας. Τὰ σχετικὰ σχέδια εἶχαν ἐκπονηθῆ ἤδη τὸν Ἰανουάριο καὶ τὰ εἶχε ἐγκρίνει ὁ Τσάρος Νικόλαος ὁ Βος.

Ἀστυνομία, χωροφυλακὴ καὶ μία στρατιωτικὴ δύναμις ἀνερχομένη σὲ 12.000 ἄνδρας ἔχει συγκεντρωθῆ στὴν Πετρούπολι. Ἡ ἀστυνομία ζητεῖ νὰ διαλύση μιὰ διαδήλωσι τῶν γυναικῶν. Σημειοῦνται μερικὰ ἐπεισόδια. Γενικὰ ὅμως δὲν συμβαίνει τίποτε τὸ σοβαρό. Ἀκόμη καὶ οἱ 20.000 ἐργάται τῶν ἐργοστασίων Πουζίλωφ πηγαίνουν ἥσυχα—ἥσυχα στὰ σπίτια των.

Τὴν ἐπομένη, 9 Μαρτίου, συγκροτοῦν ὅμως νέα διαδήλωσι. Ἀπὸ ἀλληλεγγύη πρὸς αὐτοὺς διακόπτουν τὴν ἐργασία των καὶ οἱ ἐργάται πενήντα ἄλλων ἐργοστασίων. Τώρα κινοῦνται πιὰ σχεδὸν 200.000 ἄνθρωποι. Καὶ αἱ γυναῖκες μὲ τὰ πλακὰτ των εὑρίσκονται ἐπίσης ἐπὶ ποδός.

'Ισχυραὶ δυνάμεις ἀστυνομίας κατέχουν ὅλες τὶς γέφυρες τοῦ ποταμοῦ Νέβα. Εἶναι οἱ γέφυρες ποὺ ὁδηγοῦν ἀπὸ τὶς ἐλεεινὲς ἐργατικὲς συνοικίες στὸ φαντασμαγορικὸ κέντρο τῆς πόλεως. Οἱ διαδηλωταὶ δὲν δυσκολεύονται καθόλου νὰ ἀποφύγουν τὶς γέφυρες. 'Ο Νέβας ἔχει παγώσει καὶ περνοῦν ἀπὸ πάνω του. Τότε ὁ Χαμπόλωφ δίδει τὴν διαταγὴ νὰ ἐπελάσουν οἱ Κοζάκοι.

Μὲ τρόμο βλέπουν οἱ διαδηλωταὶ τοὺς Κοζάκους νὰ διευθύνωνται ἐν καλπασμῷ ἐναντίον των. Ἀλλὰ δὲν συμβαίνει τίποτε. Οἱ εὑρισκόμενοι στὶς πρῶτες γραμμὲς τῆς διαδηλώσεως τοὺς βλέπουν νὰ χαμογελοῦν, νὰ κλείνουν πονηρὰ τὸ μάτι των καὶ νὰ ὁδηγοῦν τὰ ἄλογά των ἀνάμεσα στὸ πλῆθος χωρὶς κανεὶς νὰ πάθη τίποτε. Στὴν πλατεῖα Σανμένσκαγια οἱ διαδηλωταὶ τοὺς ἐπευφημοῦν μὲ ἐνθουσιασμό. Καὶ αὐτοὶ εὐχαριστοῦντες ὑποκλίνονται ἀπὸ τὰ ἄλογά των σὰν νὰ εὑρίσκονται σὲ καμμιὰ παράστασι ἱπποδρομιῶν.

Μονομαχία εἰς τὸν ἀέρα.

Ἔκπληκτος ὁ στρατιωτικὸς διοικητὴς τῆς Πετρουπόλεως στρατηγὸς Χαμπόλωφ ἀναγκάζεται νὰ διαπιστώση ὅτι δὲν κόβει τὸ ξῖφος ποὺ κρατεῖ στὰ χέρια του. Μόνο ἡ ἀστυνομία φαίνεται νὰ εἶναι ἀσφαλής. Ἐπιτίθεται μὲ τὰ μαστίγια κατὰ τοῦ πλήθους, τὸ ὁποῖον ὅμως δὲν μένει μὲ σταυρωμένα τὰ χέρια. Ἀπαντᾶ μὲ πέτρες καὶ μὲ κομμάτια πάγου.

Τὸ βράδυ τῆς ἰδίας ἡμέρας ἡ αὐτοκράτειρα γράφει τὸ γράμμα γιὰ τὸ ὁποῖο μιλήσαμε ἤδη. Καὶ τὸ ἴδιο βράδυ ὁ Τσάρος ἀπὸ τὸ γενικό του Ἀρχηγεῖο στέλλει ἕνα τηλεγράφημα γεμᾶτο θυμό, στὸν Χαμπόλωφ:

"Διατάσσω, ἤδη ἐντὸς τῆς αὔριον νὰ θέσετε τέρμα εἰς τὰς ταραχὰς ποὺ ἐσημειώθησαν εἰς τὴν πρωτεύουσαν καὶ ποὺ δὲν ἠμποροῦν νὰ γίνουν ἀνεκταὶ κατὰ τὰς δυσχερεῖς αὐτὰς στιγμὰς τοῦ πολέμου ἐναντίον τῆς Γερμανίας".

Δὲν θὰ κτυπήσουμε τὸν λαό.

Τρέμων ὁ Χαμπόλωφ δίδει στοὺς ἀξιωματικούς του τὴν διαταγὴ νὰ γίνῃ χρῆσις τῶν ὅπλων. Τὴν 11ην Μαρτίου ποὺ εἶναι ἡμέρα Κυριακὴ ἕνα σύνταγμα τῆς Βολωνίας πυροβολεῖ μὲ μυδραλλιοβόλα ἐναντίον μιᾶς συγκεντρώσεως πολιτῶν καὶ σκοτώνει 50. Ὁ πρόεδρος τῆς Δούμας Ροδσγιάνκο προτείνει στὸν Τσάρο νὰ διορίσῃ μιὰ νέα κυβέρνησι καὶ προσθέτει στὸ τηλεγράφημα του πρὸς αὐτόν.

"Ἡ κατάστασις ἐπιδεινοῦνται ἀπὸ στιγμὴ σὲ στιγμή. Πρέπει νὰ ληφθοῦν ἀμέσως μέτρα γιατὶ αὔριο θὰ εἶναι πολὺ ἀργά. Ἐσήμανε ἡ ἀποφασιστικὴ ὥρα γιὰ τὴν τύχη τῆς πατρίδος καὶ τῆς δυναστείας. Παρακαλῶ τὸν Θεό...."

Ὁ Νικόλαος τσαλακώνει τὸ τηλεγράφημα μὲ ὀργὴ καὶ λέγει στὸν γέρο ὑπουργὸ τῆς αὐλῆς Φρέδερικς:

"Ὁ χονδρὸ—Ροδσγιάνκο μοῦ ἐτηλεγράφησε ἕνα σωρὸ ἀνοησίες,στὶς ὁποῖες δὲν ἔχω τίποτε ν' ἀπαντήσω".

Τὴν νύκτα πρὸς τὴν 12ην Μαρτίου πραγματοποιοῦνται σημαντικαὶ μεταβολαί. Οἱ στρατιῶται δὲν κοιμοῦνται στοὺς στρατῶνας των. Συζητοῦν τὰ αἱματηρὰ ἐπεισόδια τῆς ἡμέρας. Ὅταν ἄρχισε νὰ ξημερώνῃ εἶχαν καταλήξει σὲ μιὰ ἀπόφασι. Ἂν διατάσσονταν νὰ κτυπήσουν τὸν λαὸ δὲν θὰ τὸ ἔκαμναν.

Στὸ πρωϊνὸ προσκλητήριο ἀναγινώσκεται σὲ ὅλα τὰ στρατεύματα τὸ τηλεγράφημα τοῦ Τσάρου. Στὸ σύνταγμα τῆς Βολωνίας ποὺ χθὲς ἀκόμη εἶχε κτυπήσῃ μὲ τὰ μυδραλλιοβόλα του τὸ πλῆθος, ὁ λοχαγὸς Λάσκεβιτς ποὺ διαβάζει τὸ τηλεγράφημα γίνεται δεκτὸς μὲ χλευαστικὰ ἐπιφωνήματα. Καὶ ὅταν τελειώνει τὴν ἀνάγνωσι τοῦ τηλεγραφήματος οἱ στρατιῶται φωνάζουν:

—Δὲν θὰ κτυπήσωμε τὸν λαό!

Ταραγμένος ὁ λοχαγὸς βγάζει τὸ περίστροφό του καὶ αὐτοκτονεῖ. Ἕνας λοχίας ὀνομαζόμενος Κιρπετσένκο, ἀναλαμβάνει τὴν διοίκησι καὶ ὁδηγεῖ τὸ σύνταγμα στὸν δρόμο. Τμήματα καὶ ἀπὸ ἄλλους στρατῶνες ἑνοῦνται μὲ αὐτό. Ὅταν ὁ Χαμπόλωφ στέλλει ἐναντίον τῶν στασιασάντων στρατιωτῶν "νομιμόφρονες" ἐφεδρεῖες ἀναγκάζεται νὰ διαπιστώσῃ ὅτι καὶ αὐτὲς διαλύονται, μόλις ἔλθουν σὲ ἐπαφὴ μὲ τὸ ἐπαναστατημένο πλῆθος.

Ὁ Τσάρος ἀποστέλλει στρατεύματα ἀπὸ τὸ μέτωπο, τὰ ὁποῖα ἐπίσης θὰ προσχωρήσουν στοὺς στασιαστάς. Δὲν ἀποδίδει ὅμως μεγάλη σημασία στὰς ταραχάς. Καὶ εἰρωνικὰ ὁ Λέο Τρότσκυ παρατηρεῖ ὅτι τὸ στέμμα γλύστρησε ἐπάνω στὰ μάτια τοῦ μονάρχου καὶ τὸν ἐμπόδισε νὰ ἰδῇ καθαρὰ τὰ πράγματα. Καὶ αὐτὸς ἀκόμα ὁ πρίγκηψ Λβώφ,ποὺ ἀσκοῦσε τότε μεγάλη ἐπιρροὴ γράφει ἀπογοητευμένος ὅτι εὕρισκε ἐκείνη τὴ στιγμὴ στὸ ἀνώτατο ἀρχηγεῖο ὄχι ἕνα σοβαρὰ ἀνησυχοῦντα μονάρχη, ἀλλὰ ἕνα εὔθυμο ἄνθρωπο, ντυμένο μὲ μιὰ κόκκινη μπλοῦζα, ποὺ ἐφαίνετο νὰ μὴ νοιάζεται γιὰ τίποτε.

Ὑψηλότατε, εἶσθε ἕνας εὐγενὴς ἄνθρωπος.

Ἀπὸ τὴν Πετρούπολι ἡ ρωσσικὴ ἐπανάστασις μεταδόθηκε μὲ τὴν βοήθεια τοῦ τηλεγράφου σὲ ὁλόκληρη τὴν ρωσσικὴ αὐτοκρατορία. Στὶς ἐπαρχίες αἱ ἀρχαὶ δηλοῦν ἁπλῶς ὅτι συμφωνοῦν μὲ τὰ γενόμενα στὴν πρωτεύουσα. Ὁ Νικόλαος ὅμως ἀποφασίζει νὰ μεταβῇ στὸ Τσάρσκογιε Σέλο στὴν γυναῖκα του καὶ στὰ παιδιά του.

Ἐνῶ ἡ αὐτοκρατορικὴ ἁμαξοστοιχία μετατοπίζεται ἐδῶ καὶ ἐκεῖ, γιατὶ πολλοὶ σιδηροδρομικοὶ σταθμοὶ εὑρίσκονται ἤδη στὰ χέρια τῶν ἐπαναστατῶν, ἡ Τσαρίνα στέλλει στὸν ἄνδρα της πολυάριθμα τηλεγραφήματα, ποὺ ὅλα περιέχουν τὴν παράκλησι νὰ ἔλθῃ κοντά της ὅσο τὸ δυνατὸν γρήγορα. Μερικὲς ὧρες ἀργότερα τῆς ἐπιστρέφουν τὰ τηλεγραφήματα μὲ τὴν σημείωσι: "Ὁ ἀποδέκτης ἀνεχώρησε πρὸς ἄγνωστον διεύθυνσιν!".

Ὁ περιπλανώμενος Τσάρος δὲν φθάνει πιὰ στὸ Τσάρσκογιε Σέλο. Τελικὰ πηγαίνει στὸ ἀρχηγεῖο τῆς βορείου στρατιᾶς στὸ Πσκὼβ καὶ ἐκεῖ ἀναγκάζεται νὰ ἀντιμετωπίσῃ τὰ πράγματα ὑπὸ τὴν πραγματικὴν των ὄψι. Στρατηγοὶ καὶ ὑπουργοὶ βλέπουν μόνο ἕνα τρόπο νὰ σταματήσουν τὴν ἐπανάστασι καὶ νὰ σώσουν τὴν δυναστεία.: Τὴν παραίτησι τοῦ Τσάρου.

Ὅλοι οἱ παρόντες ἐκπλήσσονται πόσο γρήγορα καὶ χωρὶς καμμιὰ ἀντίστασι ὁ Νικόλαος δέχεται νὰ παραιτηθῇ. Ὡς διάδοχό του ὁρίζει ὄχι τὸν υἱό του ποὺ εἶναι ἀνιάτως ἄρρωστος ἀπὸ λευχαιμία, ἀλλὰ τὸν ἀδελφό του Μιχαήλ.

"Δὲν ἔχω τὸ δικαίωμα νὰ ἀποκρύψω ἀπὸ Σᾶς τοὺς κινδύνους, στοὺς ὁποίους ἐκτίθεσθε ἂν ἀποφασίσετε νὰ ἀποδεχθῆτε τὸν θρόνο", λέγει ὁ βουλευτὴς Κερένσκη ὅταν μαζὺ μὲ ἄλλους πολιτικοὺς ἀνακοινώνει τὴν εἴδησι στὸν Μεγάλο Δοῦκα. Δὲν μπορῶ νὰ ἐγγυηθῶ τὴν ἀσφάλεια τῆς ζωῆς τῆς Ὑμετέρας Αὐτοκρατορικῆς Ὑψηλότητος".

Διστάζων ὁ Μιχαὴλ στρέφεται πρὸς τὸν πρόεδρο τῆς Δούμας Ροδσγιάνκο. Αὐτὸς προσθέτει: "Δὲν ἔχω ἐμπιστοσύνη".

"Ὑπὸ τοιαύτας συνθήκας λέγει ὁ Μιχαήλ, δὲν ἠμπορῶ νὰ δεχθῶ τὸν θρόνο".

—Ὑψηλότατε, εἶσθε ἕνας εὐγενὴς ἄνθρωπος", ἀναφωνεῖ ὁ Κερένσκι. Καὶ ἔτσι ἀποχωρεῖ ἀπὸ τὴν σκηνὴ ἡ δυναστεία τῶν Ρωμανώφ. Ἡ Ρωσσία γίνεται δημοκρατία. Ὁ δρόμος τῆς τσαρικῆς οἰκογενείας ἀπὸ ἀνάκτορα, ὅπου μένει ὑπὸ ἐπιτήρησι, καὶ ἀπὸ ἐκεῖ μπροστὰ στὴν κάννη τοῦ περιστρόφου τοῦ φωτογράφου Ἰακὼβ Γιουρόφσκι καὶ τῶν συνεργατῶν του, εἶναι πιὰ μόνο ἕνα δευτερεῦον φαινόμενο.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ II

ΜΙΑ ΑΜΑΞΟΣΤΟΙΧΙΑ ΔΙΑΣΧΙΖΕΙ ΤΗΝ ΓΕΡΜΑΝΙΑ

Ὁ Λένιν στὴν Ἑλβετία.

Ἀξίζει τώρα ποὺ ἐφθάσαμε σ' αὐτὸ τὸ σημεῖο νὰ ρίψωμε ἕνα βλέμμα

στὰ παρασκήνια τῆς ἐπαναστάσεως. Ὅταν ἀπὸ τὶς διαδηλώσεις τῶν γυναικῶν καὶ τῶν ἐργατῶν ἀνεπήδησε ἡ ἐπανάστασις, τὰ διάφορα κόμματα ἐπεχείρησαν νὰ τὴν ἐκμεταλλευθοῦν γιὰ τὴν ἐπιτυχία τῶν σκοπῶν των. Καὶ στὸ σημεῖον αὐτὸ οἱ κομμουνισταὶ ἢ οἱ μπολσεβῖκοι ἔπαιξαν στὴν ἀρχὴ μόνο δευτερεύοντα ρόλο.

Ὁ ἰθύνων νοῦς τῆς κομματικῆς αὐτῆς ὀργανώσεως ὅταν συνέβησαν τὰ ἐκπληκτικὰ αὐτὰ γεγονότα εὑρίσκεται στὴν Ζυρίχη τῆς Ἑλβετίας καὶ κατοικεῖ στὴν Σπυγέλγκασσε ἀρ. 14. Εἶναι ἕνας πολιτικὸς φυγάς. Λέγεται Βλαδίμηρος Ἴλιτς Οὐλιάνωφ καὶ ἔλαβε ὡς σοσιαλιστὴς συγγραφεὺς τὸ ψευδώνυμο Λένιν. Ἐνῶ ὁλόγυρά του ἡ Εὐρώπη αἱμάσσει, ὁ Λένιν στὴν οὐδετέρα Ἑλβετία, ἀφοσιώνεται στὶς σπουδές του. Περνᾶ μακρὲς ὧρες στὶς δημόσιες βιβλιοθῆκες πηγαίνει περίπατο στὴν ὄχθη τῆς λίμνης τῆς Ζυρίχης καὶ μὲ τὸ ποδήλατο καὶ τὴν ὀρειβασία διατηρεῖ ἐλαστικὸ τὸ σῶμα του.

Κάτω ἀπὸ τὸ ἐξωτερικὸ αὐτό, ποὺ προδίδει ἕνα φιλήσυχο καὶ εἰρηνικὸ ἄνθρωπο κρύπτεται ἕνα ἡφαίστειο ἕτοιμο νὰ ἐκραγῆ. Ὁ Λένιν ἤθελε νὰ μεταβάλῃ τὴν ὄψι τοῦ κόσμου. Εἶναι ἐπιθετικὸς μὲ ἕνα μεγαλοφυᾶ τρόπο. Καὶ ἡ θέσις τὴν ὁποία λαμβάνει ἀπέναντι τῶν προβλημάτων τῆς τότε ἐποχῆς περιλαμβάνεται στὶς παρακάτω γραμμὲς ποὺ ἐγράφησαν ἀπὸ αὐτὸν τὸ ἔτος 1914:

"Ἄρνησις στρατιωτικῆς ὑπηρεσίας, ἀπεργίαι διαμαρτυρίας κατὰ τοῦ πολέμου καὶ ἄλλα παρόμοια πράγματα εἶναι καθαρὰ ἠλιθιότης, εἶναι ἕνα ἀναίμακτο καὶ δειλὸ ὄνειρο τοῦ ἀγῶνος χωρὶς ὅπλα κατὰ τῆς ὡπλισμένης μπουρζουαζίας, εἶναι ἕνας στεναγμὸς μόνο γιὰ τὴν καταστροφὴ τῆς κεφαλαιοκρατίας, χωρὶς νὰ ἀποτολμηθῆ ἕνας ἀπεγνωσμένος ἐμφύλιος πόλεμος ἢ μία ὁλοκληρωτικὴ σειρὰ πολέμων. Κτυπᾶτε τὶς αἰσθηματικὲς καὶ ἠλίθιες ἐπικλήσεις τῶν κηρύκων μιᾶς εἰρήνης μὲ κάθε θυσία. Ἀναπετάσσατε τὸ λάβαρο τοῦ ἐμφυλίου πολέμου.

"Ὁ ἰμπεριαλισμὸς θέτει σὲ κίνδυνο τὴν τύχη τοῦ εὐρωπαϊκοῦ πολιτισμοῦ. Τὸν σημερινὸ πόλεμο, ἂν δὲν ἔχῃ ὡς συνέπεια μιὰ σειρὰ ἐπιτυχῶν ἐπαναστάσεων, θὰ ἀκολουθήσουν καὶ ἄλλοι πόλεμοι. Τὸ παραμῦθι τοῦ "τελευταίου πολέμου" εἶναι ἕνα αἰσχρὸ παραμύθι, χωρὶς κανένα ἀπολύτως περιεχόμενο".

Ὅταν ἔφθασαν στὴν Ζυρίχη αἱ πρῶται εἰδήσεις περὶ τῶν γεγονότων στὴν Ρωσσία, ὁ Λένιν δὲν ἀποδίδει μεγάλη σημασία στὶς ἀνακοινώσεις τῶν ἐφημερίδων. Ὕστερα ὅμως, ἰδίως μετὰ τὴν παραίτησι τοῦ Τσάρου ἄρχισε νὰ βλέπῃ τὰ πράγματα ὑπὸ διάφορο πρῖσμα. Σκέπτεται ὅτι θὰ ἦταν ἴσως δυνατὸν τὴν ἀστικοδημοκρατικὴ ἐπανάστασι νὰ ἀκολουθήσῃ μία δεύτερη, μία μπολσεβικικὴ ἐπανάστασις.

Ἐμφορούμενος ἀπὸ τέτοιες σκέψεις ὁ Λένιν σκέπτεται μὲ ποιὸ τυχοδιωκτικὸ τρόπο θὰ κατορθώσῃ ἀπὸ τὴν Ἑλβετία νὰ ἐπιστρέψῃ στὴν Ρωσσία. Πολλοὶ Ρῶσσοι πολιτικοὶ φυγάδες, ποὺ εὑρῆκαν ἄσυλο στὴν Ἑλβετία ἔχουν τὴν ἴδια ἐπιθυμία. Ἐπειδὴ ἡ Ρωσσία εὑρίσκεται σὲ ἐμπόλεμο κατάστασι μὲ τὴν Γερμανία, εἶναι ἀδύνατος ἡ ἐπιστροφὴ νὰ πραγματοποιηθῆ διὰ τοῦ γερμανικοῦ ἐδάφους. Μέσω Γαλλίας, θὰ ἔπρεπε ὕστερα νὰ ἀντιμετωπισθῆ ἕνα θαλάσσιο ταξίδι, ποὺ δὲν ἦταν καθόλου ἀκίνδυνο λόγω τῶν γερμανικῶν ὑποβρυχίων.

Στὴν ἀρχὴ σκέπτεται ὁ Λένιν νὰ σκεπάσῃ τὴν φαλάκρα του μὲ μιὰ περροῦκα. Ὕστερα θέλει νὰ παίξῃ τὸν ρόλο ἑνὸς κωφαλάλου Σουηδοῦ,γιὰ νὰ μπορέσῃ νὰ μεταβῆ στὴν Σουηδία. Οἱ φίλοι του ὅμως τοῦ λέγουν ὅτι ὑπάρχει κίνδυνος νὰ προδοθῆ, γιατὶ συνηθίζει νὰ παραμιλᾶ τὴν νύκτα. Ὕστερα ἔρχεται σὲ ἐπαφὴ μὲ λαθρεμπόρους, ποὺ δέχονται μὲ μεγάλη ἀμοιβὴ νὰ τὸν περάσουν στὴν Γερμανία—ὄχι ὅμως παραπέρα.

Ἀπὸ αὐτὸ τὸ ἀδιέξοδο ἐλευθερώνει τὸν Λένιν μιὰ ἰδιοτροπία τῆς ἱστορίας.

Ὕστερα ἀπὸ τοὺς πρώτους ἐνθουσιασμοὺς τοῦ γερμανικοῦ γενικοῦ ἐπιτελείου γιὰ τὴν ρωσσικὴ ἐπανάσταση, ὁ Χίνδεμπουργκ καὶ ὁ Λούδενδορφ δοκιμάζουν μιὰ μεγάλη ἀπογοήτευσι. Ἡ νέα δημοκρατικὴ κυβέρνησις στὸ Πέτρογκραδ—ὅπως ὀνομάζεται τώρα ἡ Πετρούπολις—θέλει νὰ συνεχίσῃ τὸν πόλεμο κατὰ τῆς Γερμανίας. Ἔτσι σβήνει τὸ ὄνειρο τῶν Γερμανῶν στρατιωτικῶν ἡγετῶν ποὺ ἐπίστευαν ὅτι θὰ ἐκέρδιζαν τὸν πόλεμο μὲ τὴν κατάρευσι τῆς Ρωσίας.

Οἱ Γερμανοὶ ἔρχονται σὲ ἐπαφὴ μὲ τὸν Λένιν.

Ὁ Γερμανὸς πρεσβευτὴς στὴν Βέρνη βαρῶνος Γκίσμπερτ φὸν Ρόμπεργ εἰδοποιεῖται ἀπὸ τὸ ὑπουργεῖον τῶν Ἐξωτερικῶν νὰ ἀναζητήσῃ στὴν Ἑλβετία καταλλήλους ἐπαναστάτας. Ὁ Ρόμπεργ μὲ ἐνδιάμεσα ἄτομα ἀποκαθιστᾶ ἐπαφὴ μὲ τοὺς κύκλους τῶν Ρώσσων πολιτικῶν φυγάδων καὶ σὲ λίγο εὑρίσκεται σὲ θέσι νὰ ἀναφέρῃ στὸ Βερολῖνον ὅτι ὑπάρχει κάποιος κύριος Λένιν, ὁ ὁποῖος μὲ ἄλλους Ρώσσους θὰ ἐπέστρεφε εὐχαρίστως στὴν Ρωσσία.

Ἀπὸ τὸ ὑπουργεῖον τῶν Ἐξωτερικῶν τὸ σχέδιον παραπέμπεται στὸ Ἀνώτατο αὐτοκρατορικὸ Ἀρχηγεῖο καὶ στὴν ἀνωτάτη στρατιωτικὴ ἡγεσία. Ὁ Λένιν ἐδέχθη νὰ ταξιδεύσῃ μέσω Γερμανίας ὑπὸ τὸν ὅρον νὰ τοῦ ἐγγυηθοῦν ὅτι δὲν θὰ γίνῃ ἔλεγχος διαβατηρίων καὶ ἀποσκευῶν καὶ ὅτι κανένας Γερμανὸς δὲν θὰ ἀνεβῆ στὸ διαμέρισμα ποὺ θὰ χρησιμοποιήσῃ.Καὶ οἱ σύντροφοί του δὲν θὰ ὑποστοῦν κανένα ἔλεγχον ἀνεξαρτήτως τοῦ πολιτικοῦ προσανατολισμοῦ ἢ τῆς ἰδεολογίας των.

Ἡ γερμανικὴ κυβέρνησις εἶναι διατεθειμένη νὰ δεχθῆ τοὺς ὅρους αὐτοὺς καὶ νὰ τοὺς ἐπικυρώσῃ μὲ ἐπίσημο συμφωνία . Ἀφ' ἑτέρου ὅμως τὸ Βερολῖνον θέλει νὰ γνωρίζῃ τὶ προσφέρουν ὡς ἀντιστάθμισμα οἱ κύριοι μπολσεβῖκοι.

Ὁ Λένιν γνωρίζει πολὺ καλὰ τὶ θέλουν νὰ ἐπιτύχουν οἱ Γερμανοὶ στὴν Ἀνατολή: Εἰρήνη. Ὁ Λένιν γνωρίζει ἐπίσης τὶ χρειάζονται οἱ μπολσεβῖκοι γιὰ νὰ καταλάβουν τὴν ἐξουσία: Εἰρήνη. Ἔτσι ὑποβάλλει στὸν Γερμανὸ πρεσβευτὴ στὴν Βέρνη, μέσω ἑνὸς Ἐσθονοῦ ἐνδιαμέσου ἕνα πρόγραμμα τοῦ ὁποίου ἡ πέμπτη παράγραφος λέγει τὰ ἑξῆς:

"Σύναψις εἰρήνης χωρὶς νὰ ληφθῆ ὑπ' ὄψιν ἡ Γαλλία".

Ἐκτὸς αὐτοῦ ὁ Λένιν ρίχνει στοὺς Γερμανοὺς καὶ δύο ἄλλα δολώματα: Ἕκτη παράγραφος: "Τὰ ρωσσικὰ στρατεύματα ἐκκενώνουν ἀμέσως τὰ κα-

ταληφθέντα ἀπὸ αὐτὰ τουρκικὰ ἐδάφη. Ἡ Ρωσσία παραιτεῖται ἀπὸ κάθε διεκδίκησι ἐπὶ τῆς Κωνσταντινουπόλεως καὶ τῶν Στενῶν τοῦ Βοσπόρου καὶ τῶν Δαρδανελλίων. Ἑβδόμη παράγραφος: Μιὰ ρωσσικὴ στρατιὰ εἰσβάλλει στὰς Ἰνδίας.

Ἄς σημειωθῆ τώρα ὅτι αὐτὰ εἶναι προτάσεις ἑνὸς ἀνδρός, ὁ ὁποῖος στερούμενος ἀπὸ κάθε ὑλικὸ μέσο κάθεται μὲ ἄδεια τὰ χέρια στὴν Ζυρίχη. Τὸ Βερολῖνο ὅμως συγκινεῖται πολὺ ἀπὸ αὐτὲς τὶς προτάσεις. Ὁ Κάϊζερ διακριτικὰ εἰδοποιεῖ τὸν καγκελάριο του ὅτι εἶναι σύμφωνος. Ὁ Χίνδεμπουργ πάλι καὶ ὁ Λούδενδορφ, τηλεγραφοῦν στὸ Βερολῖνον μετὰ λεπτομερῆ ἐξέτασι τοῦ σχεδίου:

"Ἡ ἀνωτάτη στρατιωτικὴ γερμανικὴ ἡγεσία δὲν ἔχει ἀντιρρήσεις διὰ τὴν δίοδον Ρώσσων ἐπαναστατῶν διὰ γερμανικοῦ ἐδάφους".

Ὅσον ἀφορᾶ τώρα τοὺς ὅρους ποὺ ἔθεσε ὁ Λένιν γιὰ τὸ ταξίδι του διὰ τῆς Γερμανίας ὁ σύμβουλος πρεσβείας δόκτωρ Κοὺρτ φὸν Λέρσνερ τηλεγραφεῖ ἐξ ὀνόματος τοῦ γενικοῦ ἐπιτελάρχου: "Ὁ στρατηγὸς Λούδενδορφ μὲ ἐξουσιοδοτεῖ νὰ ἀνακοινώσω: Θὰ φροντίση διὰ τὴν ἐκλογὴν καταλλήλου ἀξιωματικοῦ ὁ ὁποῖος θὰ λάβη ἐντολὴν νὰ ἀνταποκριθῆ πλήρως πρὸς τὰς ἐκφρασθείσας ἐπιθυμίας".

Καὶ προσθέτει τὸ τηλεγράφημα:

"Θὰ διέλθουν διὰ γερμανικοῦ ἐδάφους μόνον Ρῶσσοι οἱ ὁποῖοι εἶναι διατεθειμένοι νὰ ἐργασθοῦν διὰ τὴν εἰρήνην".

Μέσα σὲ κλειστὸ βαγόνι.

Τώρα στὰ χέρια τῶν στρατιωτικῶν τὸ ὅλον πρόβλημα εἶναι πιὰ ζήτημα ρουτίνας καὶ "ἀπροσκόπτου ἐκτελέσεως". Ὅλα πρέπει νὰ ἀχθοῦν "αἰσίως εἰς πέρας" καὶ θὰ ἀχθοῦν. Ὁ Οὐΐνστων Τσῶρτσιλ ἔθεσε τὸν δάκτυλο πραγματικὰ στὸν τύπο τῶν ἥλων ὅταν ἀργότερα ἔγραφε στὰ ἀπομνημονεύματά του:

"Οἱ Γερμανοὶ μεταφέρουν τὸν Λένιν μέσα σὲ ἕνα σφραγισμένο βαγόνι σὰν ἕνα ἐπιδημικὸ βακίλλο ἀπὸ τὴν Ἑλβετία στὴν Ρωσσία".

Αἱ συνέπειαι τῆς πράξεως αὐτῆς εἶναι γνωσταὶ ἀπὸ ὅλο τὸν κόσμο. Ἤδη τὸ 1925 λέγει ὁ Λούδενδορφ ἀναμετρῶν πρὸς στιγμὴν τὰς εὐθύνας του, λέγει στὸν Γάλλο δημοσιογράφο Ζὺλ Σάουερβάϊν: "Ἡ μεταφορὰ τοῦ Λένιν στὴν Ρωσσία εἶναι μιὰ ὑπόθεσις τὴν ὁποία δὲν θέλω νὰ ἐνθυμηθῶ".

Δώδεκα χρόνια ἀργότερα, τὸ 1938, συνέρχεται κάπως καὶ προσπαθεῖ νὰ δικαιολογηθῆ μὲ τὰ παρακάτω λόγια: "Ὀφείλω νὰ ὁμολογήσω ὅτι δὲν εἶχα καμμιὰ ἰδέα περὶ τοῦ τί ἦτο ὁ Λένιν. Ἠρωτήθην μόνο ἂν θὰ εἶχα ἀντίρρησι κατὰ τῆς μεταβάσεως του στὴν Ρωσσία διὰ γερμανικοῦ ἐδάφους. Δὲν εἶχα ἀντίρρησιν, διότι ἡ πολιτικὴ ἡγεσία τοῦ Ράϊχ μὲ ἐβεβαίωσε ὅτι θὰ ἐπετυγχάνομε καλυτέρους ὅρους εἰρήνης μὲ τὴν ἐσωτερικὴν ἐξασθένησιν τῆς Ρωσσίας.

Ὅπως καὶ ἂν ἔχη τὸ πρᾶγμα τὴν 9ην Ἀπριλίου τοῦ 1917, τριάντα δύο ἄτομα ἀνεβαίνουν στὸν σιδηροδρομικὸ σταθμὸ τῆς Ζυρίχης στὴν ἀμα-

ξοστοιχία, πού πηγαίνει στήν Γερμανία. Εἶναι 32 Ρῶσσοι πολιτικοί φυγάδες ὅλων τῶν ἀποχρώσεων, μεταξύ δέ αὐτῶν καί 19 Μπολσεβῖκοι μέ τόν Λένιν ἐπί κεφαλῆς.

Πρίν νά τεθῆ ἡ ἁμαξοστοιχία σέ κίνησι—ἡ ὥρα εἶναι 15.15— οἱ εὑρισκόμενοι ἐκείνη τήν στιγμή στόν σταθμό γίνονται αὐτόπται μάρτυρες τοῦ ἑξῆς ἐπεισοδίου: Ἄλλοι Ρῶσσοι, πού ἐπροτίμησαν νά μείνουν στήν Ἑλβετία, πλησιάζουν τήν ἁμαξοστοιχία καί ἀρχίζουν ἕνα καταιγισμό ὕβρεων:

—Προβοκάτορες! Γερμανοί κατάσκοποι! Παλιάνθρωποι! Γουρούνια!...

Ὁ Λένιν ὁ ἴδιος διαπληκτίζεται μέ τούς ὑβριστάς του καί ρίχνει ἀπό τό βαγόνι ἕνα ἀπό αὐτούς. Ἡ ἁμαξοστοιχία ἐκκινεῖ. Ἀκούονται ὅμως ὡς πού νά χαθῆ ἀπό τά μάτια οἱ φωνές: "Σπιοῦνοι! Παλιάνθρωποι! Γουρούνια!...

Ἐφοδιασμένοι μέ λουκάνικα, μέ σοκολάτα, μέ ψωμί καί μέ ζάχαρι γιά δέκα μέρες ἡ συνοδεία μετά δυό ἡμέρες περνᾶ τά ἐλβετικά σύνορα καί εὑρίσκεται σέ γερμανικό ἔδαφος. Τά βαγόνια δέν σφραγίζονται ὅπως τό θέλησε ἀργότερα ἡ παράδοσις, ἀλλά ἁπλῶς ἀπαγορεύεται ἡ ἐπικοινωνία μέ τά ἄλλα διαμερίσματα. Στόν διάδρομο μεταξύ τῶν διαμερισμάτων τῶν Ρώσσων καί τῶν διαμερισμάτων τῶν Γερμανῶν πού συνοδεύουν τούς Ρώσσους φυγάδας ἔχει χαραχθῆ μέ κιμωλία μιά γραμμή. Αὐτήν, σύμφωνα μέ τήν ἀπαίτησι τοῦ Λένιν δέν ἐπιτρέπεται νά τήν ὑπερβοῦν οἱ Γερμανοί.

Ἕνα ἄλλο ἄρθρο τῆς ρωσσογερμανικῆς αὐτῆς συμφωνίας διαλαμβάνει ὅτι δέν ἐπιτρέπεται διακοπή τοῦ ταξιδίου ἄνευ τεχνικῆς ἀνάγκης. Καί γιά νά ἐκπληρωθῆ τό ἄρθρον αὐτό μιά ἰδιαιτέρα ἁμαξοστοιχία μεταφέρουσα τόν Γερμανό διάδοχο ἀναγκάζεται νά περιμένη ἐπί δύο ὧρες στήν Χάλλε, γιατί ἡ γραμμή εἶναι κατειλημμένη ἀπό μιά μεγάλης σημασίας ὁμάδα διπλωματῶν.

Ἀνταρσία Ρώσσων ναυτῶν στό θωρηκτό Ποτέμκιν τό 1905.

Ὁ αὐτοκράτωρ Γουλιέλμος παρακολουθεῖ τό ταξίδι τῶν μελλόντων δολοφόνων τοῦ Τσάρου καί προμάχων τῆς παγκοσμίου ἐπαναστάσεως μέ αὐτόχρημα συγκινητικό ἐνδιαφέρον. Ἀφελέστατα ἐκφράζει τίς σκέψεις του τίς ὁποῖες ὡς ὑψηλή σύστασι μεταβιβάζει ἀμέσως ὁ Λέρσνερ στήν Ἀνωτάτη Στρατιωτική Ἡγεσία.

"Ἡ Αὐτοῦ Μεγαλειότης ὁ αὐτοκράτωρ κατά τήν ὥραν τοῦ σημερινοῦ προγεύματος του ἐξέφρασε τήν γνώμην οἱ διά τοῦ γερμανικοῦ ἐδάφους ταξιδεύοντες Ρῶσσοι σοσιαλισταί νά ἐφοδιασθοῦν μέ τήν Λευκήν Βίβλον καί παρόμοια ἔντυπα ὅπως εἶναι τό πασχαλινό διάγγελμα τῆς Α.Μ. καί ὁ λόγος τοῦ καγκελαρίου διά νά ἠμπορέσουν νά διαφωτίσουν καλύτερον τούς συμπατριώτας των!

Τίποτε ἀπὸ τὸ ἔγγραφον αὐτὸ δὲν ἠμπορεῖ νὰ ἐκφράση καλύτερα τὴν τεραστία ἀφέλεια καὶ ἄγνοια μὲ τὴν ὁποία οἱ ἰθύνοντες ἄνδρες τῆς γερμανικῆς αὐτοκρατορίας ἀντιμετώπιζαν τὸν μπολσεβικισμὸ καὶ ἕνα γεμάτο ἀπὸ δυναμίτη ἐπαναστάτη ὅπως ἦταν ὁ Λένιν. Καὶ ἔτσι τὰ πράγματα ἦταν πολὺ φυσικὸ νὰ λάβουν τὴν ἐξέλιξι ποὺ ἔλαβαν μὲ συνέπειες ποὺ βαρύνουν σήμερα σὲ ὁλόκληρο τὸν ἐλεύθερο κόσμο.

Ὁ Λένιν στὴν Πετρούπολη.

Χωρὶς ἐπεισόδιο διασχίζει ἡ ἁμαξοστοιχία μὲ τὸ προβληματικὸ φορτίο τῆς τὴν Γερμανία. Τὴν 12ην Ἀπριλίου 1917 διέρχεται κοντὰ στὸ Σασνὶτς τὰ σύνορα. Διὰ τῆς Σουηδίας καὶ τῆς Φιλλανδίας οἱ πολιτικοὶ φυγάδες φθάνουν στὴν πατρίδα των.

Μόλις ἔφθασε στὸ Πέτρογραδ ἀνεβαίνει ὁ Λένιν μπροστὰ σὲ χίλιους περιέργους ἀνθρώπους σὲ ἕνα θωρακισμένο αὐτοκίνητο στὴν πλατεῖα τοῦ σταθμοῦ καὶ ἐκφωνεῖ ἕνα πύρινο λόγο. Ὅ,τι λέγει ὁ Λένιν εἶναι πολὺ διαφορετικὸ ἀπὸ ὅ,τι ἀπασχολοῦσε ὡς τότε τὸ μυαλὸ τῶν Ρώσσων μπολσεβίκων. Οἱ βετερᾶνοι τοῦ κόμματος ἀλληλοκυττάζονται ἔκπληκτοι καὶ ὁ Σουχάνωφ ὁμολογεῖ:

"Ἔξαφνα ἔλαμψε μπροστὰ μας ἕνα διαυγές, ἐκτυφλωτικὸ καὶ ἄγνωστο φῶς".

Κατὰ τὴν διαδρομὴ του στὴν πόλι ὁ Λένιν ἀναγκάζεται νὰ μιλήση τόσες φορὲς στὰ πλήθη, ὥστε στὸ τέλος πιάνεται ἡ φωνὴ του. Στὴν ἕδρα τοῦ κόμματος τῶν μπολσεβίκων σταματᾶ ὁ Λένιν. Ἐκεῖ στὰ ἄλλοτε ἀνάκτορα τῆς χορευτρίας Σεπινσκάγια, μιᾶς εὐνοουμένης τοῦ Τσάρου, ὁ Λένιν δὲν ἀντέχει πάλι στὸν πειρασμὸ καὶ μὲ πιασμένη φωνὴ ὁμιλεῖ ἀκόμη δυὸ ὁλόκληρες ὧρες. Δὲν ἀφήνει καμμιὰ ἀμφιβολία ὅτι δὲν ἐπέστρεψε στὴν Ρωσσία γιὰ νὰ συνεργασθῆ μὲ τὴν τωρινὴ κυβέρνησι. Ἡ καθαίρεσις τῆς δυναστείας, ἡ ἀνακήρυξις τῆς Δημοκρατίας, ὅλα αὐτὰ δὲν τοῦ εἶναι ἀρκετά. Ζητεῖ ἀκόμη ὅπλα γιὰ τὰς μάζας, διανομὴ τῆς γῆς στοὺς ἀγρότας, κρατικοποίησι τῶν Τραπεζῶν, μιὰ ἀταξικὴ κοινωνία.

"Αὐτὰ εἶναι ἀποκυήματα τῆς φαντασίας ἑνὸς τρελλοῦ" φωνάζει κάποιος ἀπὸ τοὺς συντρόφους. Ἕνα μέλος τῆς Κεντρικῆς Ἐπιτροπῆς τοῦ μπολσεβικικοῦ κόμματος ὁ Ἰωσὴφ Γκόλδεμπεργ παρατηρεῖ στὸν Λένιν:

"Ὅλα ὅσα ἀκούσαμε δὲν εἶναι τίποτε ἄλλο ἀπὸ μιὰ ἀπόλυτη ἄρνηση τῆς θεωρίας τοῦ ἐπιστημονικοῦ Μαρξισμοῦ. Ἀκούσαμε πρὸ ὀλίγου μιὰ καθαρὴ καὶ σαφῆ ὁμολογία ἀναρχισμοῦ".

Αἱ τότε νεαραὶ ἀκόμη ἐπαναστατικαὶ ἐφημερίδες "Πράβδα" καὶ "Ἰσβέστια" ἀσκοῦν τὴν ἐπομένη δριμεῖα κριτικὴ κατὰ τοῦ Λένιν καὶ τῆς θεωρίας του.

Ἤδη ὁ Λένιν θεωρεῖται ὡς ναυαγήσας καὶ ὡς ἀποτυχών. Δὲν εἶναι ὅμως ἄνθρωπος ποὺ ὑποχωρεῖ μὲ τὴν πρώτη ἀντίδρασι. Ἐνῶ ἡ κυβέρνησις ἐπιμένει νὰ συνεχίση τὴν ἄμυνα κατὰ τῶν γερμανικῶν στρατιῶν, ὁ Λένιν ἐκπληροῖ τὴν ὑπόσχεσι ποὺ ἀνέλαβε ἔναντι τοῦ Βερολίνου. Σὲ μιὰ προκήρυξι του πρὸς τὸν λαὸ λέγει:

"Κρημνίσατε τὴν κυβέρνησι, ποὺ θέλει νὰ καταστρέψη τοὺς καρποὺς τῆς ἐπαναστάσεως, ποὺ ἐξηγοράσθη μὲ τὸ αἷμα τοῦ λαοῦ!".

Ἔξη μῆνες ἀργότερα ὁ σκοπὸς αὐτὸς ἔχει ἐπιτευχθῆ. Μὲ τὴν Ὀκτωβριανὴ Ἐπανάστασι, μὲ τὴν ἔνοπλο ἐξέγερσι μιᾶς δρακὸς ἀποφασισμένων γιὰ ὅλα Μπολσεβίκων τὸ κομμουνιστικὸ κόμμα γίνεται ἀπόλυτος κυρίαρχος. Ἀστοὶ καὶ μετριοπαθεῖς σοσιαλισταί, ποὺ προσπαθοῦν νὰ ἐγκαθιδρύσουν στὴν Ρωσσία μιὰ κοινοβουλευτικὴ δημοκρατία ἀποτυγχάνουν παταγωδῶς.

Ὁ κλονισμὸς στὸ ἐσωτερικὸ τῆς Ρωσσίας δὲν μένει χωρὶς ἀποτελέσματα στὸ ἀνατολικὸ μέτωπο.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ III

Η ΣΥΝΘΗΚΗ ΤΟΥ ΜΠΡΕΣΤ—ΛΙΤΟΒΣΚ

Οἱ Ρῶσσοι ζητοῦν ἀνακωχή.

Μὲ τὴν πτῶσι τοῦ Τσάρου ἄρχισε καὶ ὁ στρατὸς νὰ ἐπιστρέφη στὰ σπίτια του. Ἀπεγνωσμένα προσπαθεῖ ἡ κυβέρνησις νὰ συγκρατήση κάτι ποὺ νὰ μοιάζει κάπως μὲ μέτωπο. Αἰσθάνεται ὅτι εἶναι δεσμευμένη ἀπὸ τὴν συμμαχία τοῦ Τσάρου μὲ τὴν Γαλλία καὶ τὴν Μ. Βρεταννία καὶ θέλει νὰ συνεχίση τὸν ἀγῶνα τηροῦσα ὅμως μόνο ἄμυνα ἔναντι τῶν Γερμανῶν. Τώρα ὅμως χωρὶς στρατιῶτες, χωρὶς στρατιωτικὴ ὀργάνωσι, χωρὶς ὅπλα, χωρὶς πειθαρχία δὲν ἠμπορεῖ νὰ γίνη ἀπολύτως τίποτε.

Ἡ κατάληψις τῆς ἐξουσίας ἀπὸ τοὺς μπολσεβίκους ἀλλοιώνει βασικὰ τὴν ὅλη εἰκόνα.

Ἀρχιστράτηγος τῶν ρωσσικῶν δυνάμεων τοῦ δυτικοῦ μετώπου εἶναι τώρα ὁ ὑπαξιωματικὸς Κριλένκο. Μὲ μιὰ σωματοφυλακὴ ἀπὸ πενῆντα βαρειὰ ὡπλισμένους ναύτας, ἐμφανίζεται ὁ νέος κομμισάριος τοῦ λαοῦ στὴν ἕδρα τοῦ ἐπιτελείου στὸ Δβίνσκ καὶ διώχνει ἀπὸ ἐκεῖ τοὺς στρατηγούς. Ὕστερα τὴν 26η Νοεμβρίου στέλλει ἕνα ραδιογράφημα στοὺς Γερμανοὺς ποὺ εὑρίσκονται ἀπέναντί του καὶ ζητεῖ ἀνακωχή.

Ὁ Βλαδίμηρος Ἴλιτς Λένιν.

Ἂν καὶ ὁ Λένιν εἶχε τὴν πρόθεσι νὰ βασισθῆ γιὰ νὰ ζητήση τὴν ἀνακωχὴ ἐπὶ τελείως διαφο-

ρετικῶν λόγων, ἐν τούτοις καὶ ἡ πρότασις τοῦ Κρυλένκο συμφωνεῖ μὲ τὸ ἄρθρον 5 τῆς ρωσσογερμανικῆς συμφωνίας ποὺ συνήφθη στὴν Ἑλβετία: "Πρότασις εἰρήνης χωρὶς νὰ ληφθῇ ὑπ' ὄψιν ἡ Γαλλία".

Συγκινημένος ὁ Λούδενδορφ καλεῖ τηλεφωνικῶς ὕστερα ἀπὸ μερικὲς ὧρες τὸν Μὰξ Χόφφμαν τὸν γενικὸ ἐπιτελάρχη τῆς ἀνατολικῆς στρατιᾶς. Ὁ σπόρος ποὺ ἔσπειρε ἔδωσε τοὺς καρπούς, ποὺ ἐπερίμενε. Τώρα ὅμως ἐρωτᾶ μὲ κάποια ἀνησυχία:

-"Μποροῦμε νὰ διαπραγματευθοῦμε μὲ αὐτοὺς τοὺς ἀνθρώπους";

Πολὺ ἀργότερα ὅμως στὰ ἀπομνημονεύματά του, διατυπώνει τὸ παράδοξο ἀληθινὰ ἐρώτημα:

"Δὲν θὰ ἦταν ἴσως προτιμότερο ἡ ἀνωτάτη γερμανικὴ στρατιωτικὴ ἡγεσία νὰ ἠρνεῖτο νὰ διαπραγματευθῇ μὲ τοὺς Ρώσσους".

Μὲ ἕνα σαλπιγκτὴ καὶ ἕνα ἄνδρα μὲ λευκὴ σημαία ἡ ρωσσικὴ ἀποστολὴ γιὰ τὴν ἀνακωχὴ διέρχεται τὴν 2α Δεκεμβρίου 1917 τὶς γερμανικὲς γραμμὲς κοντὰ στὸ Ντύναμπουργ. Στὸ Μπρὲστ Λιτὸφσκ, τὴν ἕδρα τοῦ ἀρχηγείου τῶν γερμανικῶν ἀνατολικῶν δυνάμεων ὑπογράφεται ἡ ἀνακωχή. Οἱ κυριώτεροι ὅροι της ἠμποροῦν νὰ περιληφθοῦν στὴν ἑξῆς φρᾶσι:

"Ἀναστέλλονται ὅλαι γενικὰ αἱ ἐχθροπραξίαι. Τὰ στρατεύματα καὶ τῶν δύο μερῶν μένουν στὶς θέσεις ποὺ κατέχουν τώρα.

Ὡς ἑπόμενο βῆμα προβλέπεται ἀμέσως ἡ σύναψις μιᾶς συνθήκης εἰρήνης μεταξὺ τῶν Κεντρικῶν Δυνάμεων καὶ τῆς Σοβιετικῆς Ρωσσίας. Ἀπὸ τὸ Βερολῖνον ἔρχεται γι' αὐτὸν τὸν σκοπὸν στὸ Μπρέστ Λίτοβσκ ὁ ὑπουργὸς τῶν Ἐξωτερικῶν Ριχὰρδ φὸν Κύλμανν καὶ ἀπὸ τὴν Βιέννη ὁ ὑπουργὸς τῶν Ἐξωτερικῶν τῆς Αὐστρουγγαρίας κόμης Ὄττοκαρ Τσέρνιν, δυστυχῶς μὲ τελείως ἐξηρθρωμένο τὸ νευρικὸ του σύστημα κατὰ τὴν χαρακτηριστικὴ ἔκφρασι τοῦ Χόφφμαν. Εἰς ἀντάλλαγμα ὁ Τσέρνιν κατηγορεῖ στὰ ἀπομνημονεύματά του τοὺς Γερμανοὺς ὅτι ἔδειξαν ὅλη τὴν "πρωσσική των βαναυσότητα".

Ἡ Ρωσσικὴ ἀντιπροσωπεία.

Καὶ οἱ ἄλλοι σύμμαχοι τῆς Γερμανία καὶ τῆς Αὐστρουγγαρίας, ἡ Τουρκία, δηλαδή, καὶ ἡ Βουλγαρία, ἔστειλαν ἀντιπροσώπους των στὴν διάσκεψι τῆς εἰρήνης τοῦ Μπρέστ Λιτόφσκ. Ἀπὸ τὴν ἄλλη πλευρὰ εὑρίσκοντο οἱ Ρῶσσοι. Δὲν εἶναι πιὰ τσαρικοὶ ἀξιωματικοὶ καὶ διπλωμάται, Ἀντιπροσωπεύουν ἕνα νέο τύπο, ἕνα νέο ὕφος καὶ ἕνα ἀνησυχητικὸ, ἕνα ἄγνωστο μέγεθος.

Ἀρχηγὸς της εἶναι ὁ Ἀδόλφος Γιοφφέ, ὁ ὁποῖος πρὶν ἀπὸ μερικὲς ἑβδομάδες ὡς πολιτικὸς κρατούμενος τῆς τσαρικῆς Ὀχράνα ἐκτελοῦσε ἀναγκαστικὴ ἐργασία στὴν Σιβηρία. Στὸ Μπρὲστ Λιτὸφσκ ἐκφωνεῖ ραδιοφωνικοὺς λόγους γιὰ τὴν ἐπερχομένη παγκόσμιο ἐπανάστασι, ὥς ὅτου ὁ κόμης Τσέρνιν χάνει τὴν ὑπομονή του καὶ τοῦ λέγει:

"Ἂν ἐξακολουθήσετε νὰ ἐπιμένετε στὴν οὐτοπικὴ σας ἄποψι νὰ μεταφυτεύσετε καὶ σ' ἐμᾶς τὶς ἰδέες σας, θὰ κάμετε καλύτερα νὰ ἐπιστρέψετε ἀπ' ἐκεῖ ποὺ ἤλθατε μὲ τὸ ἑπόμενο τραῖνο, γιατὶ ἔτσι δὲν μπορεῖ νὰ συναφθῇ

καμμιὰ εἰρήνη μαζὺ σας".

Ὁ Τσέρνιν ἀφηγεῖται στὰ ἀπομνημονεύματά του ὅτι ὕστερα ἀπὸ αὐτὰ τὰ λόγια ὁ Γιοφφὲ τὸν ἐκοίταξε ἔκπληκτος καὶ ἀπάντησε μὲ φιλικὸ καὶ σχεδὸν παρακλητικὸ ὕφος:

"Ἐλπίζω ὅτι θὰ κατορθώσωμε καὶ σὲ σᾶς νὰ προκαλέσωμε τὴν ἐπανάστασι".

Αὐτὸς εἶναι ὁ ἀρχηγὸς τῆς σοβιετικῆς ἀντιπροσωπείας. Γύρω του στέκονται ἄνδρες μὲ ὀνόματα ποὺ κατέστησαν ὕστερα γνωστά: Ὁ Κάμενεφ καὶ ὁ Σοσκολνίκωφ καὶ μιὰ κυρία Μπιττσένκο, ἡ ὁποία ἦταν ἐπίσης ἐξόριστη στὴ Σιβηρία γιὰ τὸν φόνο ἑνὸς τσαρικοῦ διοικητοῦ. Ὡς ἐκπρόσωποι τοῦ λαοῦ μετέχουν στὴν ἀντιπροσωπεία ἕνας ὑπαξιωματικός, ἕνας ναύτης, ἕνας ἐργάτης καὶ ἕνας ἀγρότης.

Στὴν λέσχη ἀξιωματικῶν τοῦ Μπρὲστ Λιτὸφσκ τρώγουν μαζὺ ὅλαι αἱ ἀντιπροσωπεῖαι. Προεδρεύει ὁ πρίγκηψ Λεοπόλδος τῆς Βαυαρίας, ὁ ἀνώτατος διοικητὴς τοῦ στρατοῦ τῆς Ἀνατολῆς. Ὡς ντάμα του εἶχε τὴν συντρόφισσα Μπιτσένκο, ἡ ὁποία συνεχῶς διηγεῖται τὴν ἱστορία της, ἐνῶ ὁ πρίγκηψ τὴν ἀκούει μὲ ἕνα προσποιητὸ μειδίαμα:

"Μᾶς ἔδειχνε, λέγει ὁ Κύλμανν, κρατοῦσα μὲ τὸ ἀριστερὸ χέρι ἕνα κατάλογο φαγητῶν, πῶς ὑπέβαλε στὸν Γενικὸ Διοικητὴ μιὰ μακρὰ αἴτησι ἐνῶ ταυτοχρόνως μὲ ἕνα περίστροφο ποὺ κρατοῦσε μὲ τὸ δεξὶ της χέρι τὸν ἐπυροβολοῦσε στὴν κοιλιά.

Ὁ στρατηγὸς Χόφφμανν ἀπὸ τὸ ἄλλο μέρος λέγει γιὰ τοὺς Ρώσσους, τὰ ἑξῆς:

"Ἀντίκρυ μου κάθονταν ὁ ἐργάτης στὸν ὁποῖον ὀφθαλμοφανῶς τὰ μαχαιροπήρουνα προκαλοῦσαν μεγάλες δυσκολίες. Προσπαθοῦσε νὰ τὰ χρησιμοποιήση μὰ δὲν τὰ κατάφερνε. Τελικὰ μεταχειρίσθηκε τὸ πηροῦνι μας γιὰ νά... καθαρίση τὰ δόντια του. Πλαγίως ἀντίκρυ μου, κοντὰ στὸν πρίγκηπα Χοενλόε κάθονταν ὁ ἀγρότης, ἕνας γνήσιος ρωσσικὸς τύπος, μὲ μακρυὰ ψαρρὰ μαλλιὰ ποὺ ἔπεφταν σὲ μποῦκλες καὶ μὲ μιὰ τεραστία γενειάδα, ποὺ ἔμοιαζε μὲ παρθένο δάσος. Ὅταν τοῦ προσεφέρθη κόκκινο καὶ ἄσπρο κρασί, ρώτησε πιὸ ἀπὸ τὰ δυὸ εἶναι δυνατώτερο.

Ζητοῦν τὴν μισὴ Ρωσσία.

Τὶ σκέπτονται κατὰ τὰς συζητήσεις οἱ ἐκπρόσωποι τῶν κεντρικῶν δυνάμεων, τὸ πληροφορούμεθα ἀπὸ τὰ ἀπομνημονεύματά των, ποὺ ἐδημοσιεύθησαν ἀργότερα.

Ὁ κόμης Τσέρνιν π.χ. ἐπιθυμεῖ νὰ συναφθῆ ὅσο τὸ δυνατὸν γρηγορώτερα μία συμφωνία γιὰ τὴν Οὐκρανία γιατὶ ἡ Αὐστρουγγαρία ἀπειλεῖται κυριολεκτικὰ ἀπὸ λιμό. "Ἂν δὲν ἤρχοντο τρόφιμα ἀπὸ τὸ ἐξωτερικόν, ἐντὸς ὀλίγου, λέγει θὰ ἔχωμε μαζικοὺς θανάτους. Ἡ Οὐγγαρία καὶ ἡ Γερμανία δὲν μᾶς χορηγοῦν πιὰ τίποτε".

Ρίπτων ἕνα βλέμμα πρὸς δυσμὰς γράφει ὁ Τσέριν ἀπὸ τὸ Μπρὲστ Λιτὸβσκ σὲ ἕνα φίλο του: "Θὰ εἶναι καλὰ ὁ γερο Χίνδεμπουργ νὰ καταλάβη τὸ Παρίσι!". Ὁ ἴδιος θὰ ἐπιθυμοῦσε μαζὺ μὲ τὸν αὐστρουγγρικὸ στρατό, νὰ βαδίση πρὸς τὴν Πετρούπολι καὶ νὰ ἀποκαταστήση ἐκεῖ τὴν τάξι"! Προ-

σθέτει ὅμως ἀμέσως μὲ ἐγκαρτέρησι: "Δυστυχῶς ὅμως δὲν ἔχομε τὰ μέσα νὰ ἐπιχειρήσουμε ἕνα τέτοιο πρᾶγμα".

Ἐκτὸς ὅμως αὐτοῦ ἕνα ἔμπιστό του πρόσωπο, ποὺ ἀπεστάλη νὰ "κατοπτεύση" στὰ σύνορα τοῦ κάμνει τὴν ἑξῆς ἀνακοίνωσι ποὺ μοιάζει μὲ χρησμὸ Πυθίας: "Ὅλοι εἶναι κατὰ τῶν μπολσεβίκων, ὅσοι δὲν εἶναι οἱ ἴδιοι μπολσεβῖκοι".

Δὲν βαδίζει ὅμως μόνο ὁ Τσέρνιν δικοὺς του δρόμους. Στὴν τράπεζα τῆς διασκέψεως τοῦ Μπρὲστ Λιφὸσκ γίνεται συνεχῶς λόγος περὶ εἰρήνης "ἄνευ ἐδαφικῶν παραχωρήσεων". Κατ' ἰδίαν ὅμως οἱ Γερμανοὶ δὲν σκέπτονται κάτι τέτοιο. Πρόθεσις των εἶναι νὰ καταλάβουν πρὸς ἀνατολὰς ὅσο τὸ δυνατὸν πιὸ ἐκτεταμένα ρωσσικὰ ἐδάφη.

"Ἂν ἡ Γερμανία συνάψη εἰρήνη χωρὶς κέρδη, τότε ἔχασε τὸν πόλεμο". Αὐτὴ εἶναι ἡ θέσις τοῦ Λούδενδορφ.

"Ὀργίλα τηλεγραφήματα τοῦ Χίνδεμπουργ, ὁ Λούδενδορφ τηλεφωνεῖ κάθε ὥρα" γράφει ὁ Τσέρνιν στὸ ἡμερολόγιό του.

Ὁ Χόφφμαν εἶναι πιὸ μετριοπαθής. Δὲν θέλει νὰ περιλάβη πολλοὺς Σλάβους στὴν γερμανικὴ αὐτοκρατορία αὐτὸ δὲ ὄχι γιατὶ ἐμφορεῖται ἀπὸ αἰσθήματα δικαιοσύνης, ἀλλὰ ὅπως ὁ ἴδιος γράφει: "Παρ' ὅλα τὰ μέτρα ποὺ ἔλαβε ἐπὶ δεκάδας ἐτῶν ἡ Πρωσσία δὲν κατώρθωσε νὰ ἀφομοιώση τοὺς Πολωνοὺς ποὺ εἶχεν ὡς τώρα. Δὲν μποροῦσε λοιπὸν νὰ ἐλπίζη τίποτε καλύτερο ἀπὸ τὴν προσθήκη καὶ ἄλλων πολωνῶν πολιτῶν".

Οἱ "ἡμίθεοι" ὅμως στὸ μέγα γερμανικὸ ἐπιτελεῖο— ἔτσι ἀποκαλεῖ ὁ Χόφφμαν τὸν Χίνδεμπουργ καὶ τὸν Λούδενδορφ ἐπιμένουν ὅτι ἡ Γερμανία πρέπει νὰ ἐπεκταθῆ σημαντικὰ πρὸς ἀνατολάς.

Βαρύτατοι Ὅροι.

Ὁ αὐτοκράτωρ Γουλιέλμος, ὕστερα ἀπὸ τὴν ἐπιμονὴ τοῦ Χίνδεμπουργ καὶ τοῦ Λούδενδορφ νὰ καταβληθῆ κάθε προσπάθεια στὸ Μπρὲστ Λιτὸφσκ γιὰ νὰ ἐπιτύχουν ἐδαφικὰς παραχωρήσεις ἀπὸ τοὺς Ρώσσους, προτείνει νὰ μεταβῆ ἐκεῖ ὁ ἴδιος ὁ Λούδενδορφ. Ὁ γενικὸς ὅμως ἐπιτελάρχης ἀρνεῖται μὲ τὶς λέξεις:

"Ὄχι. Ἂν ἐπήγαινα ὑπάρχει φόβος, ὅτι θὰ χαλοῦσα ὅ,τι ἔχει ἤδη γίνη"

Ρωσσικός στρατός βάλλει κατά τῶν διαδηλωτῶν στήν Πετρούπολη.

–Θεὲ μου, γράφει ὁ Τσέρνιν στὸ ἡμερολόγιό του. Κάνε ὥστε ὁ ἄνθρωπος αὐτὸς νὰ ἔχη συχνὰ τόσο φωτεινὲς στιγμές! "

Στὸν Χόφφμαν ἀνατίθεται τελικῶς ἡ ἀποστολὴ νὰ ἀνακοινώση στοὺς Ρώσσους, ὅτι ἡ Γερμανία δὲν ἐννοεῖ νὰ συνάψη εἰρήνη χωρὶς ἐδαφικὲς παραχωρήσεις.

Ἁπλώνει λοιπὸν ὁ Χόφφμαν ἐπάνω στὸ τραπέζι τῆς διασκέψεως ἕνα χάρτη ἐπάνω στὸν ὁποῖο ἔχει χαραχθῆ μία κυανῆ γραμμὴ καὶ συμβουλεύει στοὺς Ρώσσους νὰ ἐξοικειωθοῦν μὲ τὰ νέα σύνορά των ποὺ τοὺς προτείνει ἡ Γερμανία.

Ἡ κυανῆ γραμμὴ παριστᾶ τὴν τωρινὴ διαδρομὴ τοῦ μετώπου. Αὐτὰ θὰ εἶναι κατὰ τὴν ἄποψι του Βερολινου καὶ τὰ μέλλοντα ρωσσογερμανικὰ σύνορα. Ὅταν οἱ Ρῶσσοι καταλαβαίνουν τὶ σημαίνει αὐτὸ τὸ πρᾶγμα, ἕνας ἀπὸ τὴν ἀποστολὴ των δηλώνει δακρύων ἀπὸ ὀργή, ὅτι δὲν μπορεῖ νὰ γίνη λόγος περὶ συνάψεως εἰρήνης χωρὶς προσαρτήσεις ξένων ἐδαφῶν, ὅταν ζητεῖται ἀπὸ τὴν Ρωσσία νὰ παραχώρηση 18 περίπου διοικητικὰ διαμερίσματά της.

Ὁ αἰσθηματικὸς Γιοφφὲ ἀντικαθίσταται στὴν ἡγεσία τῆς ρωσσικῆς ἀντιπροσωπείας ἀπὸ τὸν ρεαλιστὴ Λεὸν Τρόσκυ, ἕνα ἀπὸ τοὺς ἰθύνοντας ἄνδρας τῆς ρωσσικῆς ἐπαναστάσεως. Ὁ Χόφφμαν προσπαθεῖ νὰ τὸν τρομοκρατήση. Κτυπᾶ τὸ χέρι του ἐπάνω στὸ τραπέζι καὶ ἐπικαλεῖται τὸ δίκαιο τοῦ ἰσχυροτέρου, τὸ δίκαιο τοῦ νικητοῦ.

Ἐπὶ μία στιγμὴ ὁ Τρότσκυ μένει βουβὸς ἀπὸ τὴν ἔκπληξι. Ὕστερα ὅμως εὑρίσκει μιὰ μεγαλοφυᾶ διέξοδο.

"Δὲν ὑπογράφομε, λέγει, μιὰ τέτοια εἰρήνη. Κηρύσσομε ὅμως τερματισθέντα τὸν πόλεμο!".

Καὶ ἀμέσως οἱ Ρῶσσοι ἐγκαταλείπουν τὸ Μπρὲστ Λιτὸφσκ καὶ ἐπιστρέφουν στὴν Πετρούπολι.

Ἔκπληκτοι μένουν στὸ Μπρὲστ Λιτὸβσκ οἱ ἀντιπρόσωποι τῶν κεντρικῶν δυνάμεων. Ὁ ὑπουργὸς τῶν Ἐξωτερικῶν τῆς Γερμανίας Κύλμανν, λέγει, ὅτι ἡ δημιουργηθεῖσα κατάστασις ὕστερα ἀπὸ τὴν δήλωσι τοῦ Τρόσκυ δὲν ὑφίσταται ἀπὸ ἀπόψεως δικαίου.

Τὶ θὰ γίνη τώρα; Ἡ δημιουργηθεῖσα ἀπὸ τὸν Τρότσκυ "ἠθικὴ κατάστασις" εἶναι μόνο ἕνας λόγος. Ἀντ' αὐτοῦ ἡ γερμανικὴ ἀνωτάτη ἡγεσία προβαίνει ἀμέσως σὲ ἔργα. Τὰ γερμανικὰ στρατεύματα τίθενται ἀμέσως σὲ κίνησι καὶ χωρὶς νὰ συναντήσουν αἰσθητὴ ἀντίστασι εἰσδύουν βαθειὰ μέσα στὴν Ρωσσία, καταλαμβάνουν ὁλόκληρη τὴν Οὐκρανία καὶ σταματοῦν τότε μόνο, ὅταν ἐμφανίζονται καὶ πάλι οἱ Ρῶσσοι στὸ Μπρὲστ Λιτὸφσκ καὶ δηλοῦν ὅτι εἶναι ἕτοιμοι νὰ ὑπογράψουν τὴν συνθήκη εἰρήνης.

Τώρα ὅμως ἡ Γερμανία διατυπώνει ἀκόμη βαρυτέρους ὅρους. Ἡ συνθήκη τὴν ὁποία οἱ Ρῶσσοι ἀναγκάζονται νὰ ὑπογράψουν εἶναι ἕνα ἐξευτελιστικὸ καὶ ὠμὸ ὄργανον βίας. Σημαίνει δὲ τὰ ἑξῆς:

α) Τὰ ἐδάφη ποὺ θὰ χάση ἡ Ρωσσία περιλαμβάνουν ἀπὸ τὶς βαλτικὲς χῶρες καὶ τὴν Οὐκρανία.

β) Τὸ ἕνα τρίτο τοῦ πληθυσμοῦ τῆς Ρωσσίας κατοικεῖ στὰ ἐδάφη αὐτὰ καὶ περιέρχεται στὴν Γερμανία καὶ Αὐστρουγγαρία.

γ) Περίπου τὰ 80% τῆς παραγωγῆς σιδήρου καὶ τὰ 90% τῆς παραγωγῆς

ἄνθρακος τῆς Ρωσσίας εὑρίσκονται στὰ ἐδάφη αὐτά, ἐπίσης δὲ καὶ τὸ ἥμισυ τῶν ρωσσικῶν βιομηχανικῶν ἐπιχειρήσεων.

δ) Ἡ Ρωσσία χάνει τὴν ἔξοδο στὴν Βαλτικὴ καὶ στὴν Μαύρη Θάλασσα. Ὑποχρεοῦται νὰ παραδώση στὴν Τουρκία ἐκτεταμένες περιοχὲς τοῦ Καυκάσου χάνει δὲ ἀκόμη καὶ τὶς σπουδαιότερες πηγὲς τῆς διατροφῆς τοῦ πληθυσμοῦ της.

Ὅταν ἀνεκοινώθησαν στοὺς Ρώσσους οἱ ὅροι αὐτοὶ ἀπὸ ἕνα Γερμανὸ ὑφυπουργό, ὁ ὁποῖος ἐπῆγε στὸ Μπρὲστ Λιτὸσφκ γιὰ νὰ τοὺς ἐπιβάλη, οἱ Ρῶσσοι ἀρνήθηκαν νὰ συζητήσουν κάθε λεπτομέρεια. Ἐπῆραν τὴν πέννα καὶ ὑπέγραψαν χωρὶς κἂν νὰ διαβάσουν τὸ περιεχόμενο τοῦ ἐγγράφου, ἐνῶ οἱ παρευρισκόμενοι Γερμανοὶ ἔκπληκτοι ἐδάγκωναν τὰ χείλη των.

Στὴν ὠμὴ βία οἱ Ρῶσσοι ἀπαντοῦσαν μὲ τὴν σιωπηλὴ διαμαρτυρία τῶν ἡττημένων.

Ὅταν ἕνα ἔτος ἀργότερα ἡ συνθήκη τοῦ Μπρὲστ Λιτὸφσκ ἀντικατεστάθη μὲ τοὺς εὐνοϊκώτέρους ὅρους τῶν Βερσαλλιῶν καὶ τοῦ Τριανὸν μιὰ κραυγὴ ἀγανακτήσεως ἀκούσθηκε στὴν Γερμανία καὶ στὴν Αὐστρουγγαρία.

Ἀλλὰ καὶ σχεδὸν ἀμέσως μετὰ τὴν ὑπογραφὴ τῆς συνθήκης τοῦ Μπρέστ Λιτὸφσκ ὁ στρατηγὸς Χόφφμαν, ὅπως ὁμολογεῖ ὁ ἴδιος στὰ ἀπομνημονεύματά του ἐπέμεινε νὰ καταγγελθῆ ἡ συνθήκη, νὰ βαδίσουν τὰ γερμανικὰ στρατεύματα κατὰ τῆς Μόσχας καὶ νὰ ἐγκαταστήσουν μιὰ νέα ρωσσικὴ κυβέρνησι. Ὁ ταγματάρχης Σούμπερτ, τότε στρατιωτικὸς ἀκόλουθος τῆς γερμανικῆς πρεσβείας στὴν Πετρούπολι ἐβεβαίωνε σὲ σχετικὴ μυστικὴ ἀναφορά του πρὸς τὴν ἀνωτάτη γερμανικὴ στρατιωτικὴ ἡγεσία ὅτι "ἀρκοῦσαν μόνο δύο τάγματα γιὰ νὰ ἀποκαταστήσουν τὴν τάξι στὴν Πετρούπολι καὶ γιὰ νὰ ἀναβιβάσουν στὴν ἐξουσία μία νέα ρωσσικὴ κυβέρνησι".

Τὸ ὅτι τὰ πράγματα δὲν κατέληξαν ὡς ἐκεῖ καὶ ἔτσι ἐσώθη ὁ μπολσεβικισμός, ὀφείλεται στὴν ἐξέλιξι τῆς πολεμικῆς καταστάσεως στὸ δυτικὸ μέτωπο, ὅπου τὰ πράγματα μὲ ἐκπληκτικὴ πιὰ ταχύτητα ἐβάδιζαν πρὸς τὸ τέρμα των.

Τηλεβόλα τῶν 305 ἐπί σιδηροδρομικῆς γραμμῆς

Η ΤΡΙΤΗ ΦΑΣΙΣ ΤΟΥ ΠΟΛΕΜΟΥ

(ΚΑΙ ΤΕΛΕΥΤΑΙΑ)

Οἱ δρόμοι τῆς Πετρούπολης γεμάτοι ἀπό πτώματα ἐργατῶν κατά τήν ἐξέγερσιν τοῦ 1917.

Ρωσσικά στρατεύματα ἐπιστρέφουν στή Ρωσσία μετά τήν ἐπικράτηση τῆς ἐπαναστάσεως.

ΜΕΡΟΣ ΔΕΚΑΤΟ

Η ΤΕΛΕΥΤΑΙΑ ΦΑΣΙΣ ΤΟΥ ΠΟΛΕΜΟΥ

ΚΕΦΑΛΑΙΟ I

ΕΝΑ ΝΕΟ ΣΧΕΔΙΟ ΤΟΥ ΛΟΥΔΕΝΔΟΡΦ

Ὁ πόλεμος τῶν ὑποβρυχίων, τὸ τελευταῖο ἀλλὰ καὶ καταστρεπτικώτερο ὅπλο τῶν Γερμανῶν, δὲν ἀπέδωσε τὰ προσδοκώμενα ἀποτελέσματα. Παρὰ τὰς προσδοκίας τοῦ γερμανικοῦ ναυαρχείου ἡ Μεγάλη Βρεταννία δὲν κατέρρευσε. Ἐπίσης παρὰ τὰς προφητείας περὶ τοῦ ἀντιθέτου αἱ Ἡνωμέναι Πολιτεῖαι κατῆλθαν στὸν πόλεμο. Μέχρι τοῦ Ἰανουαρίου τοῦ 1918 ἔχουν ἤδη στείλει 450.000 ἄνδρας στὴν Εὐρώπη καὶ κάθε ἑβδομάδα ἔρχονται καὶ νέα στρατεύματα. Πῶς εἶναι τώρα ἡ κατάστασις;

Τὸν Ἰανουάριο τοῦ 1918 ἐλησμονήθησαν ἀπὸ τὴν γερμανικὴ πλευρὰ ὅλα τὰ ἐπιχειρήματα μὲ τὰ ὁποῖα πρὶν ἀπὸ ἕνα χρόνο ἐπείσθησαν ὁ Κάϊζερ καὶ ἡ αὐτοκρατορικὴ γερμανικὴ κυβέρνησις νὰ ἐγκρίνουν τὸν ἀπεριόριστον ὑποβρύχιο πόλεμο. Τότε οἱ ὑπεύθυνοι στρατιωτικοὶ διετείνοντο ὅτι ὁ πόλεμος εἶναι ἀδύνατον νὰ κερδηθῆ πιὰ κατὰ ξηράν. Τώρα ἐλησμονήθη αὐτὴ ἡ ἄποψις καὶ ἐκ νέου ἀνατίθεται στὸν γερμανικὸ στρατὸ τὸ καθῆκον νὰ ὁδηγήση τὴν Γερμανίαν πρὸς τὴν νίκη.

Ἡ κατάρρευσις τῆς Ρωσσίας ἐβελτίωσε πραγματικὰ τὴν κατάστασι. Ἀπὸ τὴν ὑπογραφὴ τῆς εἰρήνης στὸ Μπρὲστ Λιτὸφσκ καὶ τὴν ἐπακολουθήσασαν εἰρήνη μὲ τὴν Γερμανία ἡ ἀνωτάτη γερμανικὴ στρατιωτικὴ ἡγεσία εἶναι σὲ θέσι νὰ ἀποσύρη τὸ μεγαλύτερο τῶν δυνάμεων της ἀπὸ τὸ ἀνατολικὸ μέτωπο.

Στὸ μυαλὸ τοῦ Ἔριχ Λούδενδορφ ἀποκρυσταλλώνεται μιὰ μεγάλη ἀπόφασις. Γιὰ μιὰ φορὰ ἀκόμα πρέπει ἡ Γερμανία νὰ συγκεντρώση ὅλας τὰς διαθεσίμους δυνάμεις της καὶ μὲ ἕνα τεράστιο πλῆγμα νὰ καταστρέψη τὰ ἐχθρικὰ μέτωπα. Ὅ,τι δὲν κατορθώθη τὸ 1914, ἡ προέλασις πρὸς τὸ Παρίσι, ὁ ἐγκλωβισμὸς τοῦ ἐχθροῦ, ἡ νικηφόρος προώθησις πρὸς τοὺς λιμένας τῆς Μάγχης, πρέπει αὐτὴν τὴν φορὰ νὰ γίνη πραγματικότης.

Αὐτὴ ἡ ἰδέα δὲν ἔχει τίποτε τὸ νέον. Τρία χρόνια τώρα οἱ σύμμαχοι καὶ οἱ Γερμανοὶ δὲν ἔχουν κάμη τίποτε ἄλλο παρὰ νὰ θυσιάζουν ἑκατον-

τάδες χιλιάδων στρατιώτας σὲ ματαίας ἀποπείρας διασπάσεως τοῦ μετώπου. Γιατὶ λοιπὸν νὰ ἐπιτύχη τώρα ὅ,τι ἀποδείχθηκε ἀδύνατον ἐπανειλημμένες φορές; Ὁ Χίνδεμπουργ εἶναι ἐπιφυλακτικώτερος ἀπὸ τὸν ἐπιτελάρχη του. "Ἴσως, λέγει καταρρεύση αὐτὴν τὴν φορὰ τὸ ἐχθρικὸ οἰκοδόμημα".

Αὐτὸ τὸ "ἴσως" ἐγκλείει ὅλες τὶς σοβαρὲς ἀμφιβολίες καὶ ὁ ἀντισυνταγματάρχης Βέτζελ, ὁ ἀρχηγὸς τοῦ Γραφείου Ἐπιχειρήσεων τοῦ Ἀνωτάτου Ἀρχηγείου γράφει μὲ κάθε εἰλικρίνεια: "Ἂν ἡ ἐπίθεσις γίνη προώρως, θὰ ἔχη, ὡς ἀποτέλεσμα μιὰ ἀποτυχία στὴν ὁποία δὲν θὰ μπορέση νὰ ἀνθέξη ἡ κατάστασίς μας".

Παρ' ὅλα αὐτὰ τὸ τόλμημα ἔπρεπε νὰ ἀναληφθῆ. Ἔπρεπε νὰ ἀναληφθῆ καὶ μάλιστα γιὰ δυὸ λόγους τοὺς ὁποίους ἀντιλαμβάνονται πολὺ καλὰ ὁ Λούδενδορφ καὶ ἡ Ἀνωτάτη Γερμανικὴ Στρατιωτικὴ ἡγεσία.

α) Στὴν Γερμανία, ὕστερα ἀπὸ τὴν ἀποτυχία τοῦ ὑποβρυχίου πολέμου, ἄρχισε νὰ σημειώνεται ἀπογοήτευσις καὶ ἀπελπισία. Αἱ εἰρηνόφιλοι τάσεις ἐκδηλώνονται ἐντονώτερα. Κατὰ τὰ τέλη τοῦ 1918 ἀπήργησαν 500.000 ἐργάται, οἱ ὁποῖοι μόνον χάρις στὶς αὐστηρὲς διατάξεις τοῦ νόμου περὶ καταστάσεως πολιορκίας ἀναγκάζονται νὰ ἐπιστρέψουν στὰ ἐργοστάσιά των. Μόνο μιὰ μεγάλη νίκη ἠμπορεῖ νὰ ἀποκαταστήση τὴν κλονιζομένη ἐμπιστοσύνη στὴν γερμανικὴ στρατιωτικὴ ἡγεσία.

β) Ἀπὸ τῆς ἀπελευθερώσεως τῶν στρατιωτικῶν δυνάμεων τοῦ ἀνατολικοῦ μετώπου γιὰ πρώτη φορὰ ἀπὸ τῆς ἐνάρξεως τοῦ πολέμου αἱ γερμανικαὶ δυνάμεις ἐμφανίζονται ἴσαι ἀριθμητικῶς στὸ δυτικὸ μέτωπο μὲ τὶς γαλλικὲς καὶ τὶς βρεταννικὲς μαζύ. Αὐτὴ ὅμως ἡ κατάστασις δὲν θὰ διαρκέση πολὺ γιατὶ ὅλο καὶ περισσότεροι Ἀμερικανοὶ στρατιῶται καταφθάνουν στὴν Γαλλία.

Αἱ δύο αὐταὶ ἀπόψεις δημιουργοῦν αὐτόχρημα μιὰ κατάστασι ἀνάγκης.

Ὅταν ὁ γερμανικὸς στρατὸς ἀρχίζει τὸν Ἰανουάριο τοῦ 1918 τὶς προετοιμασίες του γιὰ τὴν μεγαλυτέρα ἀποστολὴ τῆς ἱστορίας του, ὅπως λέγει ὁ Ἑλβετὸς ἱστορικὸς Χέρμανν Στέγεμανν, μένουν κρυμμένες πίσω ἀπὸ ἕνα πέπλο ὁμίχλης καὶ μερικὲς ἄλλες ἀπόψεις. Ἐν πρώτοις εἶναι βέβαιον ὅτι συνεπείᾳ τῆς ἀμερικανικῆς βοηθείας αὐξήθηκε αἰσθητὰ τὸ ἠθικὸν τῶν γαλλικῶν καὶ τῶν βρεταννικῶν στρατευμάτων. Ἐκτὸς αὐτοῦ ἡ συνθήκη εἰρήνης τοῦ Μπρὲστ Λιτὸφσκ ἐφανέρωσε στοὺς συμμάχους τὶ τοὺς ἐπερίμενε σὲ περίπτωσι ὑποχωρήσεώς των. Ἔτσι αὐξήθηκε σημαντικὰ ἡ θέλησις τῆς ἀντιστάσεώς των καὶ ὅπου πρὶν διετυποῦτο ἡ ἐπιθυμία συνάψεως εἰρήνης, τώρα ἐμφανίζεται ἐπιμονὴ συνεχίσεως τοῦ πολέμου ὡς τὴν τελικὴ νίκη. Ἀλλὰ καὶ ἐκτὸς ὅλων αὐτῶν αἱ προετοιμασίαι τῆς γερμανικῆς ἐπιθέσεως ἀποκαλύπτουν σαφέστατα τὴν πραγματικὴ κατάστασι τῆς Γερμανίας.

Ὁ στρατηγὸς Χέρμανν φὸν Κὺλ διαπιστώνει κατηγορηματικὰ ὅτι οἱ σύμμαχοι τῆς Γερμανίας—ἡ Αὐστρουγγαρία, ἡ Βουλγαρία καὶ ἡ Τουρκία— εὑρίσκονται στὰ ἔσχατα ὅρια τῆς ἐξαντλήσεώς των καὶ κρατοῦνται ἀκόμη ὄρθιες μόνο μὲ τὴν ἐλπίδα μιᾶς νίκης στὸ δυτικὸ μέτωπο.

Ἐκτὸς ὅμως αὐτοῦ, ὅπως λέγει ὁ ἴδιος στρατηγὸς φὸν Κὺλ ὑφίσταται σοβαρὸν πρόβλημα ἐφεδρειῶν τὸ ὁποῖον δὲν ἐλύθη μὲ τὴν κλῆσιν ὑπὸ τὰς

σημαίας τῶν δεκαεννεαετῶν τῆς κλάσεως τοῦ 1894. Ἄνω τοῦ ἑνὸς ἑκατομμυρίου μαχίμων ἀνδρῶν ἀπασχολοῦνται στὰ ἐργοστάσια κατασκευῆς πολεμοφοδίων σύμφωνα μὲ τὸ πρόγραμμα τοῦ Χίνδεμπουργ. Αἱ ἀπαιτήσεις τοῦ στρατοῦ καὶ τῆς βιομηχανίας δὲν ἠμποροῦν πιὰ νὰ συντονισθοῦν.

Ἕνας ἀποφασιστικὸς τότε παράγων ἦτο καὶ ἡ ἀναπλήρωσις τῶν ἀλόγων ἀπὸ τὰ ὁποῖα ἐξηρτᾶτο τότε κυρίως ὁ ἀνεφοδιασμὸς καὶ ἡ κίνησις τῶν στρατευμάτων. Ἐπὶ τοῦ σημείου αὐτοῦ ἡ κατάστασις εἶναι "ἐξαιρετικὰ δυσμενής". Καὶ λέγει ὁ στρατηγὸς φὸν Κύλ:

"Ἡ σπάνις ἀλόγων συνεπεία ἐξαντλήσεως εἶχε αὐξηθῆ σὲ ἀνησυχητικὸ σημεῖο. Ὁλόκληρα τμήματα ἀπὸ ἑβδομάδος δὲν ἐλάμβανον σανό. Ἡ βρώμη ἔπρεπε νὰ ἀντικατασταθῆ κυρίως μὲ πατάτες. Δὲν ἦτο δυνατὸν νὰ ἀναπληρωθοῦν αἱ ἐλλείψεις εἰς ἄλογα".

Αἱ τελευταῖαι μάχαι.

Ἡ τελευταία μάχη ἄρχισε.

Παντοῦ τὰ ἐπιτεθέμενα γερμανικὰ στρατεύματα εἰσδύουν στὶς θέσεις τῶν ἀντιπάλων. Ἐπάνω ἀπὸ τὸ γεμᾶτο ἀπὸ κρατῆρας ποὺ ἄνοιξαν αἱ ὀβίδες καὶ ποτισμένο μὲ αἷμα πεδίο τῆς παλαιᾶς μάχης τοῦ Σὸμμ ξεχύνονται αἱ γερμανικαὶ μεραρχίαι. Ἡ Μπαπὼμ καὶ ἡ Περὸν καταλαμβάνονται ἀπὸ τοὺς Βρεταννούς. Ἡ 18η στρατιὰ φθάνει στὸ Μορέϊγ καὶ στὸ Μονδιδιέ.

Ἐδημιουργήθη ἕνα ρῆγμα στὸ ἀνυπέρβλητο ἀμυντικὸ σύστημα, ἀλλὰ τὰ ἐπιτιθέμενα γερμανικὰ στρατεύματα δὲν ἔφθασαν στὸ Ἀμιὲν τὸν πρῶτο ἀντικειμενικὸ σκοπὸ τῆς ἐπιθέσεως. Στὸ σημεῖον ἐπαφῆς τῶν βρεταννικῶν καὶ τῶν γαλλικῶν δυνάμεων δὲν ἐπικρατεῖ πιὰ σύγκρουσις ἁρμοδιοτήτων γιατὶ ἐν τῷ μεταξὺ ἐπῆλθαν σοβαρὲς μεταβολὲς στὴν ἡγεσία τῶν συμμαχικῶν δυνάμεων. Ἡ συμμαχικὴ διάσκεψις τῆς 26ης Μαρτίου, ποὺ ἔγινε στὴν Ντουλλένς, ἀνέθεσε στὸν στρατηγὸ Φὸς τὰ καθήκοντα συντονιστοῦ τοῦ συνόλου τῶν συμμαχικῶν ἐπιχειρήσεων στὸ δυτικὸ μέτωπο. Ἀπὸ δὲ τὴν 14ην Ἀπριλίου ἐπιτυγχάνεται καὶ ἡ ἑνότης τῆς διοικήσεως τῶν συμμαχικῶν στρατευμάτων. Ὁ στρατηγὸς καὶ κατόπιν στρατάρχης Φὸς διαδέχεται τὸν νικητὴ τοῦ Βερδέν, στρατάρχη Πεταὶν ὡς ἀρχιστράτηγος ὄχι μόνο τῶν Γαλλικῶν ἀλλὰ καὶ τῶν βρεταννικῶν στρατευμάτων.

Οἱ σύμμαχοι περιμένουν τὸ κτύπημα. Δύο βρεταννικαὶ στρατιαὶ ἔχουν καταστραφῆ. Ὑπάρχουν 90.000 αἰχμάλωτοι καὶ ἄνω τῶν 1000 τηλεβόλων πίπτουν στὰ χέρια τῶν Γερμανῶν. Ἡ ἀπόστασις ἀπὸ τὸ Παρίσι εἶναι μόνο 100 χιλιόμετρα καὶ ἕνας ἀραιὸς πέπλος στρατευμάτων τῶν ὁποίων χωλαίνει τρομερὰ ἡ ὀργάνωσις, νὰ τὶ προστατεύει τὴν γαλλικὴ πρωτεύουσα ἐκεῖνες τὶς κρίσιμες στιγμές. Οἱ Γερμανοὶ ὅμως δὲν συνεχίζουν τὴν προώθησί των.

Ὅλαι αἱ δυνάμεις ποὺ συνεκέντρωσαν ἔχουν ἐξαντληθῆ κατὰ τὸ πρῶτο αὐτὸ πλῆγμα. Πίσω των δὲν ὑπάρχουν ἐφεδρεῖες.

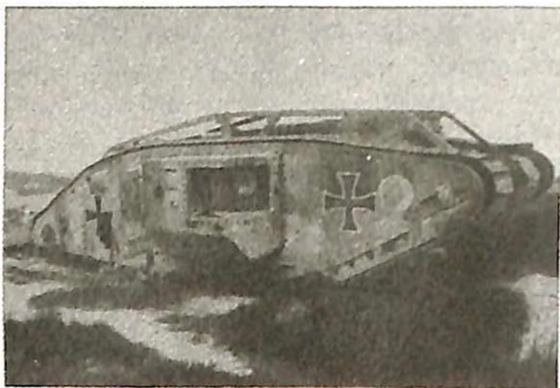
"Τὰ στρατεύματα μας εὑρίσκονται στὸ χεῖλος τῆς ἐξαντλήσεως ἀναφέρουν αἱ στρατιαὶ στὸ Γενικὸ Ἀρχηγεῖο, χωρὶς ἐφεδρεῖας δὲν μποροῦμε νὰ

συνεχίσωμε τὴν ἐπίθεσι μας".

Τὴν 6ην Ἀπριλίου ἀναγκάζεται ὁ Λούδενδορφ νὰ δώση τὴν διαταγὴ νὰ διακοπῆ ἡ μάχη. Καὶ τελειώνει μὲν ἡ μάχη αὐτὴ μὲ μιὰ μεγάλη ἐπιτυχία ἀπὸ ἀπόψεως τακτικῆς, δὲν κατορθώνει ὅμως νὰ κλίνη ὁριστικῶς τὴν πλάστιγγα ὑπὲρ τῶν Γερμανῶν.

"Ἦτο ἐκτὸς πάσης ἀμφιβολίας ὁμολογεῖ ὁ Λούδενδορφ, ὅτι ἡ ἐχθρικὴ ἀντίστασις ἦτο ἀνωτέρα τῶν δυνάμεων μας".

Τέσσαρες φορὲς ὕστερα ἀπὸ αὐτὴν τὴν ὁμολογία ἐπιχειροῦν αἱ γερμανικαὶ δυνάμεις μιὰ νέα ἐπίθεσι. Τέσσαρες φορὲς ἀκόμη προσπαθοῦν νὰ ὑπερβοῦν τὰ ὅρια τῆς ἀντοχῆς των. Τὰ κτυπήματα των ὅμως γίνονται ὅλο καὶ πιὸ ἀσθενῆ. Ἔχουν ὡς ἀποτέλεσμα μικρὰ ἐδαφικὰ κέρδη ἀλλὰ στοιχίζουν στὴν Γερμανία τεράστιες ἑκατόμβες. 308.000 εἶναι οἱ νεκροὶ καὶ οἱ τραυματίαι ὡς τὸ τέλος τοῦ Ἀπριλίου τοῦ 1918.

Γερμανικό τάνκ πού κατεστράφη κατά τήν μάχη.

"Οταν ὁ ἀρχικαγγελάριος Χέρτλιγκ ἔρχεται στὸ Ἀνώτατο Ἀρχηγεῖο καὶ ἐρωτᾶ ἂν θὰ ἦτο δυνατὸν νὰ κτυπηθῆ ἀποτελεσματικὰ ἡ Μεγάλη Βρεταννία ὁ Χίνδεμπουργ ἀπαντᾶ μόνο μὲ ἕνα κίνημα τῶν ὤμων του.

Καὶ ὁ διάδοχος Ρούπρεχτ τῆς Βαυαρίας, διοικητὴς μιᾶς ὁμάδος στρατιῶν γράφει στὸν ἀρχικαγγελάριο:

"Εἶναι πιθανὸν ὅτι θὰ μπορέσωμε νὰ καταφέρωμε ἕνα ἢ δύο ἀκόμη μεγάλα πλήγματα κατὰ τοῦ ἐχθροῦ στὸ δυτικὸ μέτωπο. Δὲν εἴμεθα ὅμως σὲ θέσι νὰ τοῦ ἐπιφέρωμε μιὰ ἀνεπανόρθωτη ἧττα. Κατὰ τὴν γνώμη μου ἔχει σημάνει ἤδη ἡ ὥρα γιὰ διαπραγματεύσεις πρὸς σύναψιν εἰρήνης. Ὁ στρατηγὸς Λούδενδορφ εἶναι ἐπίσης τῆς γνώμης, ὅτι κατὰ πᾶσαν πιθανότητα δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ καταφερθῆ κατὰ τοῦ ἐχθροῦ ἕνα ἀποφασιστικὸ πλῆγμα. Ἐλπίζει ὅμως σὲ ἀπότομο ἐσωτερικὴ κατάρρευσι μιᾶς ἀπὸ τὰς δυτικὰς δυνάμεις, ἀκριβῶς ὅπως συνέβη μὲ τὴν ρωσσικὴ αὐτοκρατορία".

Πόσο μακρυὰ ἀπὸ τὴν πραγματικότητα εἶναι ἡ ἐλπὶς αὐτὴ τοῦ Λούδενδορφ! Ἀντὶ τῆς καταρρεύσεως αἱ βρεταννικαὶ καὶ αἱ γαλλικαὶ δυνάμεις ὑφίστανται τὴν εὐεργετικὴ μετάγγισι αἵματος ἀπὸ τὰς Ἡνωμένας Πολιτείας. Στὴν Γαλλία ὁ ἀναλαβὼν τὸ ἀξίωμα τοῦ πρωθυπουργοῦ Γεώργιος Κλεμανσώ, τὸν ὁποῖον φίλοι καὶ ἀντίπαλοί του ὀνομάζουν γιὰ τὴν ἀκατάβλητη ἐπιθετικότητά του "Τίγρη" ἂν καὶ εἶναι ἄρρωστος ἀπὸ διαβήτη ἀνακοινεῖ στὴν γαλλικὴ βουλὴ τὸ πρόγραμμα τῆς κυβερνήσεως του, λέγων:

"Ἡ ἐξωτερικὴ καὶ ἡ ἐσωτερικὴ μου πολιτικὴ δὲν διαφέρουν καθόλου ἡ μία ἀπὸ τὴν ἄλλη. Ἐσωτερικὴ πολιτική: Συνεχίζω τὸν πόλεμο. Ἐξωτερικὴ πολιτική: Συνεχίζω τὸν πόλεμο. Ἡ Ρωσσία μᾶς προδίδει! Ἐγὼ συ-

νεχίζω τὸν πόλεμο. Ἡ ἀτυχὴς Ρουμανία ἀναγκάζεται νὰ συνθηκολογήση καὶ νὰ καταθέση τὰ ὅπλα. Ἐγὼ συνεχίζω τὸν πόλεμο καὶ θὰ τὸν συνεχίσω ὡς τὸ τελευταῖο τέταρτο τῆς ὥρας, γιατὶ αὐτὸ τὸ τελευταῖο τέταρτο θὰ ἀνήκη εἰς ἡμᾶς!".

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΙΙ

ΝΕΑ ΕΚΠΛΗΞΙΣ ΤΩΝ ΓΕΡΜΑΝΩΝ

Βομβαρδίζεται τὸ Παρίσι

Στὸ διάστημα ὅμως αὐτὸ ἀνατέλλουν ἡμέρες τρόμου στὴν Γαλλία, ποὺ ὑπενθυμίζουν τὸ ἔτος 1914. Οἱ Γερμανοὶ προωθοῦνται μέχρις ἀποστάσεως 25 χιλιομέτρων ἀπὸ τὴν πρωτεύουσα. Ταυτοχρόνως τὴν 23ην Μαρτίου τοῦ 1918 τὸ Παρίσι προσβάλλεται ἀπὸ ἕνα τρομερὸ νέο ὅπλο. Ἐκείνην τὴν ἡμέρα καὶ στὶς 7.20 τὸ πρωΐ ἐκρήγνυται στὴν προκυμαία τοῦ Σηκουάνα ἕνα ἄγνωστο ὡς τότε βλῆμα.

Πρόκειται γιὰ βόμβα ἀεροπλάνου; Δὲν εἶχεν ὅμως καθόλου ἀναγγελθῆ πτῆσις γερμανικῶν ἀεροπλάνων. Εἴκοσι λεπτὰ ἀργότερα, ἀκριβῶς στὰς 7.40, ἐκρήγνυται ἕνα δεύτερο βλῆμα μπροστὰ στὴν εἴσοδο τοῦ ὑπογείου σιδηροδρόμου στὸν ἀνατολικὸ σιδηροδρομικὸ σταθμό. Ὁ δρόμος ἀνασκάπτεται σὲ μεγάλη ἀκτίνα στὸ μέρος ὅπου ἔπεσε τὸ βλῆμα. Πουθενὰ δὲν μένει ἕνα τζάμι παραθύρου ἀνέπαφο. Ἕνα περίπτερο ἐφημερίδων καὶ μερικὰ τροχοφόρα ἀνατρέπονται. Ὀκτὼ ἄνθρωποι χάνουν τὴν ζωὴ των κτυπηθέντες ἀπὸ θραύσματα τοῦ βλήματος καὶ ἀπὸ πέτρες.

Ἀεροπορικὸς συναγερμός! Ἀστυνομία καὶ χωροφυλακὴ ἐκδιώκουν δυόμισυ ἑκατομμύρια ἀνθρώπους ἀπὸ τοὺς δρόμους καὶ τοὺς συνιστοῦν νὰ καταφύγουν στὰ ὑπόγεια τῶν σπιτιῶν των καὶ στὸν ὑπόγειο σιδηρόδρομο. Στὸν οὐρανὸ ὅμως δὲν φαίνονται ἀεροπλάνα. Μόνο αἱ ἐκρήξεις συνεχίζονται κατὰ κανονικὰ διαστήματα, σὲ ὁλόκληρη τὴν πόλι.

Ἂν εἶναι ἀληθινὸ αὐτὸ ποὺ λέγει ἡ κυβέρνησις, οἱ Γερμανοὶ ἀπέχουν 100 χιλιόμετρα ἀπὸ τὸ Παρίσι. Ἀπὸ ἀπόστασι ἑκατὸ χιλιομέτρων δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ βάλλουν κανόνια κατὰ τῆς πόλεως. Συνεπῶς ἂν δὲν πρόκειται γιὰ βόμβες ποὺ ρίπτονται ἀπὸ ἀεροπλάνα οἱ Γερμανοὶ πρέπει νὰ εὑρίσκωνται πολὺ πιὸ κοντά. Πρέπει νὰ τοὺς χωρίζῃ ἀπὸ τὸ Παρίσι μόνο ἀπόστασις βολῆς τηλεβόλου.

Σὰν φωτιὰ μεταδίδεται αὐτὴ ἡ φήμη. Πολλοὶ κάτοικοι ἐγκαταλείπουν τὸ Παρίσι. Ὅλη ἡ πόλις εἶναι στὸ πόδι.

—Κοιτάξατε ἀπὸ τὸ παράθυρο τί γίνεται ἔξω; ρωτᾶ ἐκείνη τὴν στιγμὴ ὁ πρωθυπουργὸς Κλεμανσὼ τὸν πρόεδρο τῆς Δημοκρατίας Πουανκαρέ.

Ναὶ ὁ Πουανκαρὲ εἶχε κοιτάξη ἀπὸ τὸ παράθυρο καὶ εἶδε τὸ τρομοκρατημένο πλῆθος. Ἐπαναλαμβάνοντο δηλαδὴ αἱ σκηναὶ τοῦ 1914 ὅταν οἱ Γερμανοὶ εὑρίσκοντο στὸν Μάρνη καὶ ἡ κυβέρνησις ἔφυγε ἀπὸ τὸ Παρίσι γιὰ τὸ Μπορδώ. Ὁ Πρωθυπουργὸς Κλεμανσὼ ρωτᾶ μὲ ἕνα εἰρωνικὸ πλάγιο βλέμμα:

—Θὰ μείνωμε στὸ Παρίσι; Ἢ θὰ πᾶμε πάλι στὸ Μπορδώ;

—Δὲν ἔχω σκοπὸ νὰ ἐγκαταλείψω τὸ Παρίσι φωνάζει ὁ Πουανκαρέ. Καὶ ὕστερα προσθέτει μελαγχολικά: "Εἶναι τρομερὴ ἡ ἀνάμνησις τοῦ 1914."

—Πολὺ ὡραῖα! Λοιπὸν θὰ μείνωμε ἐδῶ λέγει ὁ Κλεμανσώ.

Ὕστερα ἀπὸ λίγη ὥρα εὑρίσκετο στὸν ἀνατολικὸ σιδηροδρομικὸ σταθμὸ καὶ μὲ τὸ μπαστοῦνι του ἐξετάζει τὸν κρατῆρα ποὺ ἐδημιούργησε ἡ ἔκρηξις. Κανεὶς δὲν ἀναγνωρίζει τὸν γέρο ἄνθρωπο, φορεῖ ἕνα παληὸ κοστοῦμι καὶ ἕνα δίκωχο στρατιώτου στὸ κεφάλι.

—Ναί, κύριε, τοῦ λέγει ἕνας ἀπὸ τὸν κύκλο τῶν περιέργων. Οἱ Γερμανοὶ εἶναι σὲ ἀπόσταςι 20 χιλιομέτρων ἀπὸ τὸ Παρίσι.

—Ἀνοησίες, ἀνοησίες, φωνάζει ὁ Κλεμανσώ." Ὁ Θεὸς ξεύρει ποὺ εἶναι, ἀσφαλῶς ὅμως δὲν εἶναι τόσο κοντὰ μας".

Καὶ ἀμέσως κατόπιν πηγαίνει στὴν βουλὴ καὶ ἐκφωνεῖ τὸν περίφημο λόγο του ποὺ τελειώνει μὲ τὶς λέξεις:

—Θὰ πολεμήσω μπροστὰ στὸ Παρίσι. Θὰ πολεμήσω μέσα στὸ Παρίσι. Θὰ πολεμήσω πίσω ἀπὸ τὸ Παρίσι!

Καὶ αἱ μυστηριώδεις ἐκρήξεις; Οἱ εἰδικοὶ τοῦ πυροβολικοῦ βεβαιώνουν διστακτικὰ ὅτι τὰ θραύσματα δὲν προέρχονται ἀπὸ βόμβες ἀεροπλάνων. Ἐμφανίζουν ραβδώσεις καὶ συνεπῶς ἔπρεπε νὰ ἔχουν ἐκσφενδονισθῆ ἀπὸ ἕνα κανόνι. Καὶ γίνονται τότε οἱ πιὸ τρελλὲς ὑποθέσεις. Οἱ Γερμανοὶ κατεσκεύασαν μιὰ ὑπόγειο σήραγγα ἔφθασαν ἔτσι κοντὰ στὸ Παρίσι καὶ ἐτοποθέτησαν τὸ κανόνι των στὸ τέλος τῆς σήραγγος καὶ ἀπὸ ἐκεῖ κτυποῦν τὴν πρωτεύουσαν. Σύμφωνα μὲ μιὰ ἄλλη ἐκδοχὴ οἱ Γερμανοὶ ἐτοποθέτησαν ἕνα κανόνι σὲ ἕνα Τσέππελιν. Ἄλλοι πάλι διατυπώνουν τὴν ὑπόθεσι ὅτι οἱ Γερμανοὶ ἐφεῦραν ἕνα βλῆμα, ποὺ εἶναι ἕνα εἶδος μικροῦ κανονιοῦ καὶ ποὺ ἐκσφενδονίζει ἕνα δεύτερο βλῆμα. Ἢ μήπως κατώρθωσαν νὰ ἐκμεταλλευθοῦν τὴν ἀρχὴ τῆς κινήσεως τῶν πυραύλων; Ἢ μήπως δὲν συμβαίνει τίποτε ἀπὸ ὅλα αὐτὰ καὶ τὰ βλήματα προέρχονται ἀπὸ μιὰ στασιάσασα μονάδα τοῦ γαλλικοῦ πυροβολικοῦ;

Μόνο μιὰ πιθανότης ἀποκλείεται καὶ ἀπορρίπτεται σὰν ἀποκύημα ἐξημμένης φαντασίας: Ὅτι δηλαδὴ οἱ Γερμανοὶ κατεσκεύασαν ἕνα κανόνι ποὺ ἠμπορεῖ νὰ βάλῃ ἀπὸ ἀπόστασι 120 χιλιομέτρων.

Τὸ βράδυ τῆς 23ης Μαρτίου γίνεται στὸ Παρίσι ὁ ἀπολογισμὸς τοῦ βομβαρδισμοῦ. Ἐξερράγησαν 25 ὀβῖδες καὶ αἱ ἀπώλειαι ἀνέρχονται σὲ 16 νεκροὺς καὶ 29 τραυματίας. Πολυάριθμα κτίρια ὑπέστησαν μεγάλες ζημίες. Τὰ ἠθικὰ ἀποτελέσματα τοῦ βομβαρδισμοῦ εἶναι καταστρεπτικὰ γιὰ τὸν πληθυσμὸ τῶν Παρισίων καὶ ἐπαυξάνονται ἀπὸ τὸ γεγονὸς ὅτι τὴν επομένη καὶ ἀκριβῶς στὶς 6.50 τὸ πρωῒ ἐπανελήφθη ὁ βομβαρδισμός.

"Οἱ Οὖννοι βομβαρδίζουν τὸ Παρίσι" γράφουν μὲ πηχιαῖα γράμματα αἱ ἐφημερῖδες.

Παντοῦ στὴν πρωτεύουσα κατασκευάζονται χαρακώματα. Παντοῦ ἔχουν τοποθετηθῆ σκοποὶ οἱ ὁποῖοι μόλις ἀρχίσῃ ὁ βομβαρδισμὸς εἰδοποιοῦν τοὺς κατοίκους μὲ τὰ τύμπανα, γιατὶ οἱ εἰδοποιήσεις μὲ τὶς σειρῆνες γίνονται μόνο σὲ περίπτωσι ἐπιδρομῆς ἀπὸ τὸν ἀέρα.

Ὁ πρίγκηψ Ἀλέξανδρος τῆς Σερβίας.

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ

Βασιλεὺς τῶν Ἑλλήνων (1913-1917, 1920-1922)

Ἕνα Γερμανικὸ ὑπερτηλεβόλο

Φυσικὰ αἱ γαλλικαὶ στρατιωτικαὶ ἀρχαὶ δὲν περιορίζονται μόνο σὲ παθητικὰ μέτρα. Αἱ εἰδήσεις συμφωνοῦν τώρα ὅλαι, ὅτι παρὰ τὰς ἀπόψεις περὶ τοῦ ἀντιθέτου οἱ Γερμανοὶ βομβαρδίζουν τὸ Παρίσι μὲ ἕνα κανόνι.

Καὶ τώρα καταβάλλεται κάθε προσπάθεια νὰ εὑρεθῆ τὸ μέρος ὅπου ἔχει στηθῆ τὸ θαυματουργὸ αὐτὸ κανόνι καὶ νὰ καταπολεμηθῆ μὲ τὸ πυροβολικό. Τρία δεδόμενα ἐπιτρέπουν στοὺς Γάλλους νὰ ἐξακριβώσουν τὸ μέρος ὅπου ἔχει στηθῆ τὸ τηλεβόλον.

Σὲ ἕνα χάρτη τῆς πόλεως τῶν Παρισίων ἔχουν σημειωθῆ τὰ βληθέντα σημεῖα ἀπὸ τὸ κανόνι. Ἀπὸ τὴν θέσι αὐτὴν ἠμπορεῖ νὰ ἐξαχθῆ ἡ πιθανὴ κατεύθυνσις τῆς βολῆς.

Ἀμέσως ὕστερα ἀπὸ αὐτὸ τίθενται εἰς δρᾶσιν εἰδικὰ συνεργεῖα μετρήσεως, τὰ ὁποῖα καταλήγουν στὸ συμπέρασμα ὅτι τὸ τηλεβόλο πρέπει νὰ εὑρίσκεται στὴν περιοχὴ τοῦ Κρεσύ.

Φωτογραφίαι τέλος ποὺ ἐλήφθησαν ἀπὸ ἀεροπλάνα ἐμφανίζουν διάφορα ὕποπτα σημεῖα στὸ ἐκεῖ δάσος. Ἔχουν ἀποκοπῆ πολλὰ δένδρα ὥστε νὰ δημιουργηθῆ ἕνα ξέφωτο. Καὶ ἡ κατεύθυνσίς του εἶναι πρὸς τὸ Παρίσι.

Γιὰ τὴν ὑπηρεσία "Ἄμυνα τῶν Παρισίων" ποὺ ἐδρεύει στὸ γαλλικὸ γενικὸ ἀρχηγεῖο εἶναι αὐτονόητα πιὰ τὰ μέτρα ποὺ πρόκειται νὰ ληφθοῦν. Συγκεντροῦται βαρὺ πυροβολικό, ποὺ βάλλει ἀμέσως στὸν τομέα ὅπου πιστεύεται ὅτι ἔχει στηθῆ τὸ γερμανικὸ κανόνι. Ταχύτερα καὶ ἀσφαλέστερα ἀπὸ ὅ,τι θὰ τὸ ἐθεωροῦσαν δυνατὸν οἱ Γερμανοί, οἱ Γάλλοι κατορθώνουν νὰ ἄρουν τὸν πέπλο ποὺ ἐκάλυπτε ἕνα ἀπὸ τὰ μεγαλύτερα γερμανικὰ μυστικά.

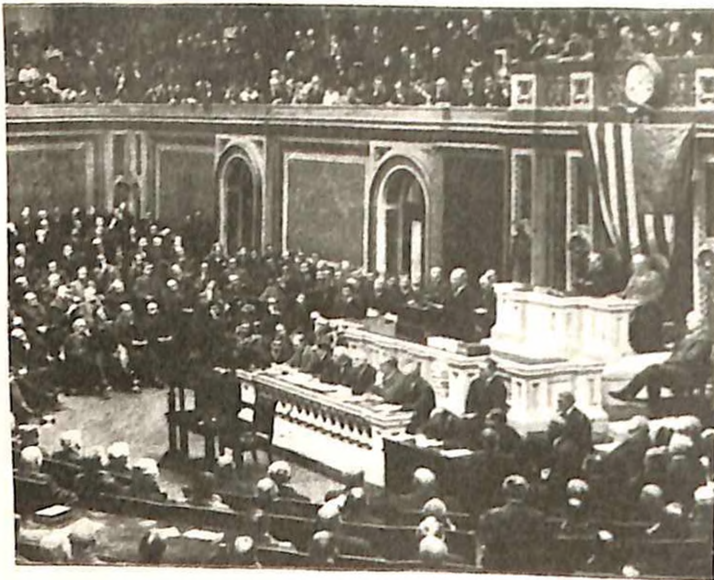
Ὁ Ράουζεμπέργερ ὁ κατασκευαστὴς τῶν τηλεβόλων τοῦ Κρούππ, ὁ ὁποῖος κατεσκεύασε κατὰ τὴν ἀρχὴ τοῦ πολέμου καὶ τὴν "Χονδρὴ Μπέρτα" ἤδη ἀπὸ τὸ ἔτος 1916 ἀσχολήθηκε μαζὺ μὲ τὸν θεωρητικὸ δόκτορα φὸν Ἔμπερχαρδ μὲ τὰ σχέδια ἑνὸς ὑπερτηλεβόλου. Τὸ γερμανικὸ ναυαρχεῖο ὑποστηρίζει αὐτὴν τὴν ἐργασία καὶ ἡ "Ανωτάτη ἡγεσία τοῦ στρατοῦ ἦτο ἀπολύτως σύμφωνος στὸ σημεῖο αὐτό.

Τὸ πρῶτο τηλεβόλο, στὸ ὁποῖον ἐδόθη τὸ ὄνομα Γουλιέλμος, ἐδοκιμάσθη τὸ θέρος τοῦ 1917 κοντὰ στὸ Μέσσεν. Ἀλλὰ μόνον κατὰ τὸ τέλος τοῦ Φεβρουαρίου τοῦ 1918 εἶναι ἕτοιμα τρία ἀπὸ αὐτὰ τὰ θαυματουργὰ κανόνια καὶ κατευθύνονται πρὸς τὸ μέτωπο. Ὁ σωλὴν των ποὺ ἔχει μῆκος 34 μέτρων καὶ οἱ ἀπαραίτητοι ἀναπληρωματικοὶ σωλῆνες προβάλλουν τὶς μεγαλύτερες δυσκολίες στὸ καμουφλάρισμα καὶ τὴν μεταφορά του. Καὶ ἡ μικροτέρα κύρτωσις ἢ βλάβη τῶν σωλήνων αὐτῶν, ἠμπορεῖ νὰ ἔχη ἀποτελέσματα τελείως ἀντίθετα ἀπὸ τὰ προσδοκώμενα.

Στὸ δάσος κοντὰ στὸ Λαὸν ἀνοίγονται ὀρθογώνιοι λάκκοι τῶν ὁποίων ἡ πλευρὰ τοῦ μήκους εἶναι 100 μέτρα. Καὶ ἀνεγείρονται τεράστια βάθρα ἀπὸ μπετόν. Ἀπὸ τὸ Βερολῖνον ἔρχονται τοπογράφοι ποὺ προσανατολίζουν μὲ ἀκρίβειαν ἑνὸς δεκάτου τοῦ χιλιοστομέτρου τὴν κατεύθυνσι τῆς βολῆς πρὸς τὸ κέντρον τῶν Παρισίων. Αἱ κορυφαὶ τῶν δένδρων δένονται ὥστε νὰ σχηματίσουν καμάραν καὶ μὲ τὸν τρόπον αὐτὸν τὸ τηλε-

βόλον δὲν εἶναι ὁρατὸν ἀπὸ τὰ ἀεροπλάνα. Πυροβοληταὶ τοῦ ναυτικοῦ ποὺ ἔχουν ἐπὶ κεφαλῆς καὶ εἰδικὰ ἐκπαιδευμένους ἀξιωματικοὺς ἐξυπηρετοῦν τὸ κάθε τηλεβόλο.

Καὶ τί δὲν πρέπει νὰ ἔχουν ὑπ' ὄψιν των αὐτοὶ οἱ πυροβοληταί.Πρὶν ἀπὸ κάθε βολὴ πρέπει νὰ ἐξετάσουν μὲ ἰδιαίτερα ὀπτικὰ ὄργανα τὸ ἐσωτερικὸ τοῦ σωλῆνος τοῦ τηλεβόλου γιὰ νὰ βεβαιωθοῦν ὅτι δὲν παρουσιάζει καμμιὰ κύρτωσι.Μετὰ κάθε βολὴ χρησιμοποιοῦνται ἄλλα ὀπτικὰ ὄργανα γιὰ νὰ διαπιστωθῆ ἂν τὸ ἐσωτερικὸ τοῦ σωλῆνος εἶναι ἀνέπαφο καὶ κατὰ ποῖον κλάσμα τοῦ χιλιοστομέτρου αὐξήθηκε ἡ ἐσωτερικὴ διάμετρος τοῦ σωλῆνος.

Ὁ Πρόεδρος Οὐΐλσων ἀναγιγνώσκει στό Κογκρέσσο τό μήνυμά του διά τοῦ ὁποίου καταγγέλει τάς ἐγκληματικάς ἐνεργείας τῆς Γερμανίας.

Κάθε βλῆμα εἶναι χονδρότερο ἀπὸ τὸ προηγούμενό του γιὰ νὰ ἐξισωθῆ ἡ διαπλάτυνσις τοῦ σωλῆνος καὶ κάθε βλῆμα του ζυγίζει 2½ στατῆρας καὶ εἶναι τοποθετημένο μέσα σὲ ἕνα ψάθινο καλάθι γιὰ νὰ μὴ ὑποστῆ ἔστω καὶ τὴν ἐλαχίστη ἀμυχὴ ἡ ἐξωτερική του ἐπιφάνεια. Ἰδιαίτεροι γερανοὶ μεταφέρουν τὰ βλήματα ἀπὸ τὸ ὑπόστεγο ποὺ ἔχουν τοποθετηθῆ ὡς τὸ τηλεβόλο.

Ὁ ἐπὶ κεφαλῆς τοῦ τηλεβόλου ἀξιωματικὸς πρέπει νὰ κάμη πρῶτα πολυπλόκους ὑπολογισμοὺς πρὶν νὰ δώση τὴν διαταγὴ τοῦ πυρός. Πρέπει νὰ ληφθοῦν ὑπ' ὄψιν ἡ ἔντασις καὶ ἡ κατεύθυνσις τοῦ ἀνέμου σὲ συνήθη καὶ σὲ μεγάλα ὕψη. Σὲ ἕνα πίνακα καταγράφονται αἱ διάφοροι θερμοκρασίαι. Ἕνας ἄλλος πίναξ καταγράφει τὴν ὑγρασία τῆς ἀτμοσφαίρας.

Τέλος στοὺς σχετικοὺς ὑπολογισμοὺς πρέπει νὰ ληφθῆ ἀκόμη ὑπ' ὄψιν καὶ ἡ περιστροφὴ τῆς γῆς περὶ τὸν ἄξονά της.

Ἀλλὰ καὶ ὅλα αὐτὰ δὲν εἶναι ἀρκετά. Κάθε τηλεβόλο ἔχει μέσα στὸν σωλῆνα του ἕνα μετρητὴ τῆς πιέσεως. Εἶναι ἕνα καρφὶ ἀπὸ χαλκὸ τὸ ὁποῖον συμπιέζεται κατὰ τὴν ἐξανκόντισι τοῦ βλήματος. Ἀπὸ τὸν βαθμὸ τῆς συμπιέσεως ἠμπορεῖ ὁ πυροβολητὴς νὰ μετρήση τὸ μῆκος τῆς βολῆς. Καὶ σύμφωνα μὲ τοὺς ὑπολογισμοὺς αὐτοὺς κανονίζεται ἡ ποσότης τῆς πυρίτιδος γιὰ τὴν ἑπόμενη βολή.

Ἀφοῦ ὁ ἐπὶ κεφαλῆς ἀξιωματικὸς ὑπολογίση ὅλα αὐτὰ τὰ ἀνωτέρω, δηλαδὴ τὴν θερμοκρασία καὶ τὰς ἀτμοσφαιρικὰς συνθήκας, τὴν πίεσι καὶ τὴν ἐπιτάχυνσι, ἀπομένει ἀκόμη τὸ ἑξῆς δύσκολο ἔργο. Πρέπει βάσει τοῦ ἀπο-

τελέσματος ὅλων τῶν πινάκων νὰ ὑπολογίση ποῖον ποσὸν πυρίτιδος πρέπει νὰ τεθῆ στὸ φυσίγγιο καὶ αὐτὸ πρέπει νὰ γίνεται πρὶν ἀπὸ κάθε βολὴ καὶ νὰ ὑπολογίζεται ἀκριβῶς μέχρι καὶ τοῦ γραμμαρίου.

Γι' αὐτὸ ἀκριβῶς περνοῦν εἴκοσι λεπτὰ μεταξὺ ἑκάστης βολῆς.

Πενιχρὰ τὰ ἀποτελέσματα.

Ὅταν τὴν 23ην Μαρτίου 1918 ἐξετοξεύθη ἐναντίον τοῦ Παρισιοῦ τὸ πρῶτο βλῆμα τοῦ γερμανικοῦ ὑπερτηλεβόλου, τότε γιὰ πρώτη φορὰ ἕνα κατασκεύασμα ἀνθρωπίνων χειρῶν ἀνήρχετο σὲ ὕψος 40.000 μέτρων ἐπάνω ἀπὸ τὴν ἐπιφάνεια τῆς γῆς. Τέσσαρα δισεκατομμύρια χιλιόγραμμα εἶναι ἡ προκαλουμένη πίεσις ἡ ὁποία θὰ ἀρκοῦσε γιὰ νὰ ὑψώση ἕνα ὑπερωκεάνειο σὲ ὕψος μισοῦ μέτρου. Μὲ μιὰ μέση ταχύτητα 720 μέτρων τὸ δευτερόλεπτο τὸ βλῆμα εἰσέρχεται στὴν στρατόσφαιρα, διαγράφει μιὰ καμπύλη γραμμὴ καὶ πίπτει ὕστερα ἐπάνω στὴν πόλι ὑπὸ γωνία 60 μοιρῶν.

Ἀκριβῶς τρία λεπτὰ περνοῦν μεταξὺ τῆς ἐκσφενδονίσεως τοῦ βλήματος καὶ τῆς προσβολῆς τοῦ στόχου.

Τὴν πρώτην ἡμέρα τοῦ βομβαρδισμοῦ κατὰ τὸ μεσημέρι, ἔρχεται ὁ Κάϊζερ Γουλιέλμος στὸ πυροβολεῖο ὑπ' ἀριθμὸν 1 καὶ παρακολουθεῖ μερικὲς βολές. Μὲ κάθε βολὴ τοῦ ὑπερτηλεβόλου καὶ σὲ ὅλο τὸ μῆκος τοῦ μετώπου τοῦ Λαὸν βάλλουν πολυάριθμα κανόνια γιὰ νὰ παραπλανήσουν τὶς ὁμάδες μετρήσεως τῶν Γάλλων. Μιὰ μακρὰ ἀκτὶς χρώματος πορτοκαλιοῦ βγαίνει ἀπὸ τὸν σωλῆνα τοῦ κανονιοῦ, ἡ γῆ τρέμει, καὶ σὲ μεγάλη ἀκτῖνα ἡ πίεσις τοῦ ἀέρος σπάζει κλαδιὰ ἀπὸ τὰ δένδρα.

Ὕστερα ἀπὸ 80 βολὲς ὁ σωλὴν ἔχει χαλάση καὶ πρέπει νὰ ἀντικατασταθῆ μὲ ἕνα ἄλλον. Ἂς προστεθῆ ἀκόμη ὅτι ἤδη ἀπὸ τὴν δευτέρα ἡμέρα τοῦ βομβαρδισμοῦ τὰ βαρέα γαλλικὰ τηλεβόλα βάλλουν συνεχῶς κατὰ τῆς περιοχῆς. Τὴν τρίτη ἡμέρα τὴν 25ην Μαρτίου ἐκρήγνυται ὁ σωλὴν τοῦ τρίτου ὑπερτηλεβόλου. Μιὰ τεραστία φλόγα θρυμματίζει καὶ λυώνει τὴν βάσι τοῦ τηλεβόλου καὶ σκοτώνει 17 πυροβολητάς.

—Καὶ ἔτσι μᾶς μένουν μόνον δύο... λέγουν οἱ στρατιῶται μὲ δυσφορία.

Πολλὲς μέρες ἀκόμη κατὰ τὴν διάρκεια τῆς μεγάλης μάχης τῆς Γαλλίας βάλλουν τὰ δύο αὐτὰ ὑπερτηλεβόλα ἀπὸ διαφόρους θέσεις κατὰ τῶν Παρισίων. Συνολικὰ 289 βολὲς προτοῦ νὰ κλίνη ἡ πλάστιγξ ὑπὲρ τῶν συμμάχων καὶ νὰ ἀπωθηθῆ τὸ γερμανικὸ μέτωπο.

Κατὰ τὸ τέλος τοῦ πολέμου τὰ ὑπερτηλεβόλα αὐτὰ καὶ ὅλοι οἱ ἀναπληρωματικοὶ των σωλῆνες ἔχουν καταντήση παλησιδηρικά. Ἂν ἐξαιρέσωμε τὴν ἐντύπωσι ποὺ προεκάλεσαν ἀρχικὰ τὰ ἀποτελέσματα των δὲν ἦσαν ἀνάλογα μὲ τὰ ἔξοδα ποὺ εἶχε ὡς συνέπειαν ἡ κατάστασίς των. Δὲν ἤσκησαν καμμία ἐπίδρασι ἐπὶ τῆς ἐξελίξεως τῶν γεγονότων. Μόλις τὰ βλέμματα στραφοῦν πρὸς τὰ μεγάλα καὶ ἀποφασιστικὰ γεγονότα τοῦ μετώπου; τὰ ὑπερτηλεβόλα ποὺ ἐβομβάρδισαν τὸ Παρίσι δὲν εἶναι παρὰ μόνο ἕνα ἀσήμαντο ἐπεισόδιο.

Δυὸ φορὲς ἀκόμη τὶς δραματικὲς αὐτὲς ἑβδομάδες τοῦ θέρους τοῦ 1918 βλέπουν οἱ παρατηρηταὶ ἀπὸ τὴν κορυφὴ τοῦ Πύργου τοῦ Ἄϊφφελ νὰ ζωντανεύουν στὸν ἀνατολικὸ ὁρίζοντα τὰ πυρὰ τῶν γερμανικῶν ἐπιθέσεων.

'Αφοῦ δὲν ἐπέτυχε ἡ πρώτη μαζικὴ ἐπίθεσις τῆς μεγάλης μάχης γιατὶ θὰ ἐπετύγχανε ἡ δευτέρα, ἡ τρίτη, ἡ τετάρτη καὶ ἡ πέμπτη; Αὐτὸς ὁ φόβος συνέχει ὅλα τὰ κριτικὰ πνεύματα τοῦ περιβάλλοντος τοῦ Λούδενδορφ. Ναί, στὴν Φλάνδρα καὶ στὸν Μάρνη ξεσποῦν ἄλλη μιὰ τὰ κύματα τῆς γερμανικῆς ἐπιθέσεως καὶ ἀνατρέπουν τὴν πρώτη καὶ τὴν δευτέρα γραμμὴ τῶν Γάλλων καὶ τῶν Βρεταννῶν. Σαρώνουν ἀκόμη καὶ τὸ διαβόητο καὶ θεωρούμενο ὡς ἀπόρθητο Σεμὲν Ντὲ Ντάμ. Ὕστερα ὅμως σταματοῦν ἐκεῖ οἱ Γερμανοὶ τελείως ἐξηντλημένοι.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ III

Η ΜΕΓΑΛΗ ΕΠΙΘΕΣΙΣ ΤΟΥ ΦΟΣ

Ρῆγμα στὸ Γερμανικὸ μέτωπο.

Ἡ πέμπτη καὶ τελευταία γερμανικὴ ἐπίθεσις ἀρχίζει τὰ χαράγματα τῆς 15ης 'Ιουλίου. Ἡ ἑβδόμη στρατιὰ περνᾶ τὸν Μάρνη. Οἱ Γάλλοι ὑποχωροῦν. Ὅλα δείχνουν ὅτι πλησιάζει πιὰ ἡ ἀποφασιστικὴ νίκη.

Ἔξαφνα ὅμως ἡ ἀνωτάτη γερμανικὴ στρατιωτικὴ ἡγεσία διατάσσει νὰ σταματήση ἡ ἐπίθεσις. Ὁ Λούδενδορφ διέταξε αὐτὴν τὴν προώθησι μόνο γιὰ νὰ παραπλανήση τὸν ἐχθρό. Ἡ ἐπιχείρησις "Ἅγιος Γεώργιος" στρέφεται κατὰ τῶν Βρεταννῶν. Ἐκείνη ὅμως τὴν στιγμὴ συμβαίνει κάτι τὸ ἀπροσδόκητο ποὺ ἀνατρέπει ὅλα τὰ σχέδια καὶ διαλύει ὅλες τὶς ἐλπίδες. Οἱ Γάλλοι τοὺς ὁποίους οἱ Γερμανοὶ ἐνόμιζαν νικημένους προβαίνουν ἔξαφνα σὲ ἀντεπίθεσι.

Εἶναι ἡ ἐπίθεσις τοῦ Φός, ποὺ ἀρχίζει τὴν 18ην 'Ιουλίου 1918. Μὲ 593 ἅρματα μάχης ἐκσπᾶ ἡ θύελλα ἀπὸ τὸ δάσος τοῦ Βιλλιὲ Κοτερὲ καὶ εἰσδύει στὰ πλευρὰ τῆς ἑβδόμης γερμανικῆς στρατιᾶς. Τὸ ρῆγμα εἶναι βαθύ, ἀπρόβλεπτο, ἀνίατο.

Ὁ Λούδενδορφ εὑρίσκεται στὸ ἀρχηγεῖο τοῦ διαδόχου τῆς Βαυαρίας Ροῦπρεχτ γιὰ νὰ κατατοπισθῆ ἐπὶ τῶν προετοιμασιῶν τῆς σχεδιαζομένης ἐπιθέσεως κατὰ τῶν Βρεταννῶν, ὅταν λαμβάνει γνῶσιν τῆς εἰδήσεως τῆς μοιραίας εἰδήσεως, ποὺ ἀνατρέπει ὅλα τὰ σχέδιά του. Καὶ ἐκείνη τὴν στιγμὴν ἀποκτᾶ συναίσθησι ἐκείνου ποὺ γράφει ἀργότερα στὰ ἀπομνημονεύματά του:

"Ἡ προσπάθεια νὰ διατεθοῦν εὐνοϊκὰ μὲ γερμανικὲς νίκες οἱ λαοὶ πρὸ τῆς ἀφίξεως τῶν ἀμερικανικῶν ἐνισχύσεων ἀπέτυχε. Ἡ ὁρμὴ τοῦ στρατοῦ μας δὲν κατώρθωσε νὰ πλήξη ἀποτελεσματικὰ τὸν ἐχθρό. Ἀπέκτησα πλήρη συνείδησι ὅτι ἡ θέσις μας εἶχε γίνη πολὺ σοβαρά".

Ὁ στρατηγὸς Χόφφμαν προχωρεῖ ἕνα βῆμα ἀκόμη καὶ προσθέτει:

"Τὴν ἰδία ἡμέρα κατὰ τὴν ὁποία ὁ Λούδενδορφ διέταξε τὴν διακοπὴ τῆς ἐπιθέσεως κατὰ τοῦ 'Αμιέν, εἶχε τὴν ὑποχρέωσι νὰ ἐπιστήση τὴν προσοχὴ τῆς κυβερνήσεως ὅτι ἦτο καιρὸς νὰ ἐπιδιώξη διαπραγματεύσεις μὲ τὸν ἐχθρὸ γιὰ τὴν σύναψι εἰρήνης".

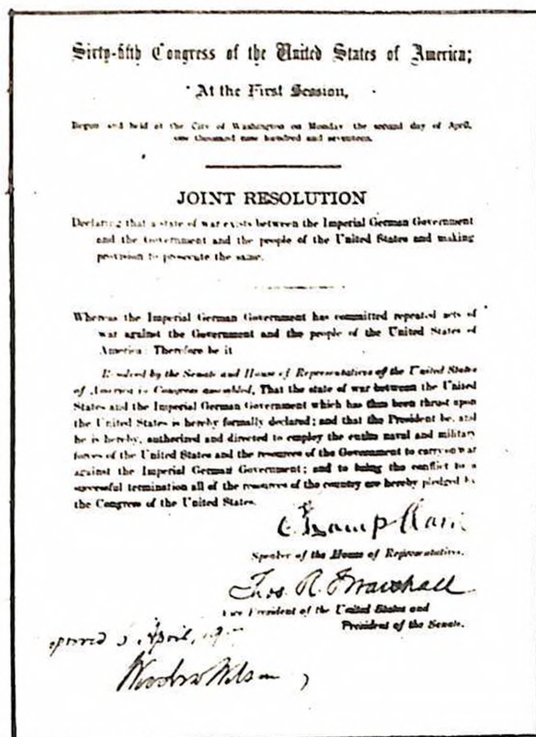
Αὐτὸ ὅμως δὲν τὸ κάμνει ὁ Λούδενδορφ, ἐνῶ ἔχει πλήρη ἀντίληψι τῆς σοβαρότητος τῆς γενικῆς καταστάσεως. Διατάσσει ὑποχώρησι τῶν γερμα-

νικῶν στρατευμάτων, ἐκκενώνει τὸ τόξον τοῦ Μάρνη καὶ καταλαμβάνει νέες θέσεις. Εἶναι ἀνάγκη νὰ δεχθῆ ἕνα νέο, βαρύτερο ἀκόμη, πλῆγμα γιὰ νὰ πεισθῆ ὅτι δὲν ἠμπορεῖ νὰ συνεχίση τὸν πόλεμο.

Ὁ Λούδενδορφ παθαίνει νευρικὴ κρίση.

Αὐτὲς τὶς ἑβδομάδες τῆς ἀδιακόπου καταρρεύσεως ὁ Λούδενδορφ, ποὺ διεκρίνετο ἄλλοτε γιὰ τὴν ἐνεργητικότητά του, μεταβάλλεται σὲ μιὰ τραγικὴ φυσιογνωμία.

Ὁ χαλύβδινος αὐτὸς ἄνθρωπος δείχνει γιὰ πρώτη φορὰ μὲ τὴν ἐξωτερική του ἐμφάνισι, πόσο βαρὺ ἦταν γι' αὐτὸν τὸ πλῆγμα. Ἤθελε νὰ κερδίση γιὰ τὴν Γερμανία μιὰ ἀναμφισβήτητη καὶ περιφανῆ νίκη. Τώρα κλονίζεται ἀπὸ τὰ θεμέλιά του τὸ τολμηρὸ οἰκοδόμημα καὶ κινδυνεύει νὰ πέση μέσα σὲ ἕνα ἀπύθμενο κρημνό.

Sixty-fifth Congress of the United States of America;

At the First Session,

Begun and held at the City of Washington on Monday the second day of April, one thousand nine hundred and seventeen.

JOINT RESOLUTION

Declaring that a state of war exists between the Imperial German Government and the Government and the people of the United States and making provision to prosecute the same.

Whereas the Imperial German Government has committed repeated acts of war against the Government and the people of the United States of America: Therefore be it

Resolved by the Senate and House of Representatives of the United States of America in Congress assembled, That the state of war between the United States and the Imperial German Government which has thus been thrust upon the United States is hereby formally declared; and that the President be, and he is hereby, authorized and directed to employ the entire naval and military forces of the United States and the resources of the Government to carry on war against the Imperial German Government; and to bring the conflict to a successful termination all of the resources of the country are hereby pledged by the Congress of the United States.

Champ Clark

Speaker of the House of Representatives.

Thos. R. Marshall

Vice President of the United States and President of the Senate.

Approved 6 April, 1917

Woodrow Wilson

Ἡ ἀπόφασις τοῦ Ἀμερικανικοῦ Κογκρέσσου ποὺ κηρύττει τὸν πόλεμο κατὰ τῆς Γερμανίας.

"Ὅ,τι ὑπέφερα, γράφει στὰ ἀπομνημονεύματά του ὁ Λούδενδορφ ἀναφερόμενος στὶς τραγικὲς ἐκεῖνες ἡμέρες, δὲν μπορεῖ νὰ μὴ ἀφήση ἴχνη σὲ κανένα ἄνθρωπο".

Ἐπὶ ἑβδομάδας ὁ ἐπιτελάρχης τοῦ Χίνδεμπουργ κοιμᾶται μόνο πέντε ὧρες ἀπὸ τὶς μιὰ ὡς τὶς ἕξ τὸ πρωΐ. Καὶ ὁ ὕπνος ὅμως αὐτὸς διακόπτεται ἀπὸ συνεχῆ τηλεφωνήματα καὶ ἀτέλειωτα λεπτὰ ἀναμονῆς. Ὁ ἰατρὸς τοῦ Χίνδεμπουργ δόκτωρ Μύλλερ διαπιστώνει μιὰ μέρα στὸ Λούδενδορφ μιὰ νευρικὴ κρίσι δακρύων. Ὁ συνταγματάρχης Μὲρτζ σημειώνει στὸ ἡμερολόγιό του "μετὰ τὴν καταστροφὴ τῆς 18ης Ἰουλίου, οὔτε ὁ Λούδενδορφ προφανῶς δὲν ξεύρει πιὰ τί πρέπει νὰ κάμη.

Μόνο ὅμως ὕστερα ἀπὸ 23 χρόνια ὁ Μὲρτζ ἀπεκάλυψε, ὅτι ὁ στρατηγὸς εἶχε φθάση στὰ ὅρια τῆς ψυχικῆς καταρρεύσεως μετὰ τὴν ἀποτυχία τῆς 15ης 'Ιουλίου καὶ τὴν ἧττα τῆς 18ης 'Ιουλίου καὶ ὅτι ἔχανε κάποτε καὶ τὴν κυριαρχία ἐπὶ τοῦ ἑαυτοῦ του.

'Απελπισμένος ἐπιχειρεῖ ὁ Λούδενδορφ νὰ ρίψη τὴν εὐθύνη σὲ ὅλους ἐκτὸς ἀπὸ τὸν ἑαυτό του. Κατηγορεῖ τὰ στρατεύματά του ὅτι δὲν ἔδειξαν τὸ ἀπαιτούμενο θάρρος. 'Ομιλεῖ γιὰ προδοσία. 'Ακόμη καὶ γιὰ κακοὺς οἰωνούς.

"'Η αὐτοῦ ἐξοχότης εἶναι τελείως συντετριμμένη" γράφει ὁ στρατηγὸς Βέτζελλ στὸ ἡμερολόγιό του.

'Ο ὑποστράτηγος Σβέριν ὁ ὁποῖος ἐπανῆλθε στὸ Γενικὸ 'Αρχηγεῖο ὕστερα ἀπὸ μακρὰ ἀπουσία ἐκφράζει τὴν ἔκπληξί του γιὰ τὴν ἐξωτερικὴ ἐμφάνισι καὶ τὴν νευρικότητα τῆς αὐτοῦ ἐξοχότητος.

Καὶ ὁ στρατηγὸς Φρὶτς φὸν Λόσμπεργ προσθέτει χωρὶς καμμιὰ ἐπιφύλαξι: "'Ο στρατηγὸς Λούδενδορφ δὲν εὑρίσκεται πιὰ στὸ ὕψος τῆς θέσεώς του".

'Ανήσυχοι οἱ στρατηγοὶ τοῦ Γενικοῦ 'Επιτελείου συσκέπτονται γιὰ τὸ τί πρέπει νὰ κάμουν. Μυστικὰ καλεῖται ὁ Γενικὸς 'Αρχίατρος δόκτωρ Χοχάμερ, ποὺ εἶναι ἕνας ἀπὸ τοὺς γνωστοτέρους νευρολόγους τοῦ Βερολίνου.

'Η προσπάθεια ἦτο τολμηρὰ λόγω τοῦ εὐερεθίστου χαρακτῆρος τοῦ Λούδενδορφ καὶ τῆς δυσπιστίας του πρὸς ξένας ἐπιρροάς, ὁμολογεῖ ὁ ἴδιος ὁ Χοχάμερ. Πρὸς γενικὴν ὅμως ἔκπληξιν τὸ τόλμημα ἐπιτυγχάνει. 'Ο Λούδενδορφ δέχεται μὲ εὐγνωμοσύνη τὴν ἰατρικὴ ἐπέμβασι.

Κατὰ τὴν γνώμην τοῦ Χοχάμερ ὁ Λούδενδορφ εἶναι τελείως ἐξαντλημένος. Τὸ σῶμα του εἶναι μουδιασμένο, ἡ ψυχὴ "ἀπολιθωμένη". Ὅλον αὐτὸν τὸν καιρὸ δὲν ἔκαμε τίποτε ἄλλο παρὰ νὰ ἐργάζεται χωρὶς διακοπή. 'Εκούρασε τὸ σῶμα του καὶ τὸ πνεῦμα του. Δὲν ἐζήτησε καμμιὰ ἀναψυχὴ καὶ καμμιὰ χαρά. Ἔτρωγε βιαστικά, δὲν ἀνέπνεε κανονικά, δὲν γέλασε, δὲν εἶδε τίποτε ἀπὸ τὴν φύσι καὶ τὴν τέχνη, δὲν ἄκουσε τὸ θρόϊσμα τῶν φύλλων τῶν δένδρων καὶ τὸ κελάρυσμα τῆς πηγῆς. Ἔτσι ἐξάντλησε κυριολεκτικὰ τὶς δυνάμεις του.

—Κύριε Γενικὲ 'Αρχίατρε, λέγει ἔκπληκτος ὁ Λούδενδορφ ἀφοῦ ἄκουσε τὰ λόγια αὐτὰ τοῦ ἰατροῦ. Ἔχετε ἀπόλυτα δίκαιο. Τί πρέπει ὅμως νὰ κάμω;

"Τοῦ ἀνέπτυξα τότε, τὸ πρόγραμμα τῆς θεραπείας, γράφει ὁ δόκτωρ Χοχάμερ. Πρέπει νὰ ἀλλάξετε, κύριε στρατηγὲ τρόπο ζωῆς. Νὰ χαρίζετε στὸν ἑαυτό σας ὧρες ἀναπαύσεως. Νὰ κάμετε περιπάτους. Νὰ κοιμᾶσθε περισσότερο. Νὰ ἀναζητεῖτε τὴν χαρά. Νὰ συνηθίσετε τοὺς πνεύμονάς σας νὰ ἀναπνέουν, νὰ κάμετε μασσὰζ νὰ μάθετε νὰ μιλᾶτε μὲ ἄλλο τρόπο καὶ ὄχι μόνο σὰν νὰ δίδετε στρατιωτικὰ παραγγέλματα νὰ ξεκουράζετε τὰ μάτια σας ἀπὸ τὸ συνεχὲς διάβασμα τῶν ἐπιτελικῶν χαρτῶν μὲ ἕνα ἀνόητο μονύελο κοιτάζοντας τὸ μακρυνὸ βουνό. Νὰ διαβάζετε εὐχάριστα βιβλία καὶ ὄχι μόνο στρατιωτικὲς πραγματεῖες. Νὰ μάθετε τέλος νὰ ἀπολαμβάνετε τὸν ἄνεμο καὶ τὰ σύννεφα".

Πειθαρχικά, γιατὶ θεωροῦσε τὶς συστάσεις αὐτὲς τοῦ ἰατροῦ σὰν ὑπη-

ρεσία, ἀρχίζει ὁ Λούδενδορφ τὴν θεραπεία του. Κάμνει περιπάτους εἰς τον κῆπο τοῦ ἀνωτάτου ἀρχηγείου, μυρίζει τὰ τριαντάφυλλα, κάμνει ἀναπνευστικὲς ἀσκήσεις καὶ μασσάζ. Προσπαθεῖ νὰ κατανικήσῃ τὴν ἀϋπνία ποὺ τὸν βασανίζει.

Ὁ Λούδενδορφ, γράφει ὁ δόκτωρ Χοχάμερ στὸ ἡμερολόγιό του. ἀντιλαμβάνεται συντόμως τὴν βελτίωσι τῆς καταστάσεως τῆς ὑγείας του. Χθὲς ὕστερα ἀπὸ πολὺν καιρὸ κοιμήθηκε γιὰ πρώτη φορὰ ἕξη συνεχῶς ὧρες. Μοῦ ἐχάρισε ἕνα μεγάλο καὶ γευστικώτατο ἀχλάδι.

"Ἀπὸ μέρα σὲ μέρα, συνεχίζει ὁ δόκτωρ Χοχάμερ ἡ κατάστασις τοῦ ἀσθενοῦς μου καλυτερεύει. Ἔγινε ἄλλος, πιὸ χαρούμενος καὶ πιὸ ἐλεύθερος ἄνθρωπος. Ἡ ἀκαμψία του ὑποχωρεῖ ὀφθαλμοφανῶς. Μεγάλο ρόλο στὴν καλιτέρευσι τῆς ὑγείας του ἔχει ἡ ἀπελευθέρωσις τῆς ἀπολιθωμένης ψυχῆς του. Διέταξα νὰ τοποθετήσουν ἄνθη στὸ δωμάτιό του ποὺ μοιάζει μὲ μιὰ νεκρὰ ἔκθεσι ἐπίπλων γιατὶ δὲν ὑπάρχει σ' αὐτὸ οὔτε μιὰ εἰκόνα. Ὅταν τοῦ μιλῶ γιὰ τὰ παιδιὰ μου μὲ κοιτάζει σὰν ἕνα παιδί, τὸ ὁποῖον διηγεῖται κανεὶς κάτι γιὰ τὰς Ἰνδίας. Ἀποφεύγω νὰ μιλήσω μαζύ του γιὰ κάθε τὶ ποὺ εἶναι ὑπηρεσιακὸ καὶ ἔχει σχέσι μὲ τὸ στράτευμα. Ἐμὲ μὲ ἐνδιαφέρει μόνο ὁ ἄνθρωπος Λούδενδορφ καὶ ὄχι ὁ στρατηγός.

Ὁ στρατάρχης Πεταίν στό σιδηροδρομικό ὄχημα πού τοῦ χρησιμεύει ὡς Γραφεῖον.

Τὶ ὠφελοῦν ὅμως αἱ ἀναπνευστικαὶ ἀσκήσεις, τὸ ἄρωμα τῶν τριανταφύλλων, τὸ θρόϊσμα τῶν φύλλων τῶν δένδρων ἀπέναντι τῶν δυνάμεων τῆς μοίρας! Ἂν ἡ ἀντεπίθεσις τοῦ Φὸς κοντὰ στὸ Ἀμιὲν καὶ στὸ Βιλλιὲ Κοτερὲ ἦτο μία καταστροφή, λίγες μέρες ἀργότερα, τὴν 8η Αὐγούστου 1918, ἀνατέλλει ὅπως λέγει ὁ ἴδιος ὁ Λούδενδορφ ἡ μαύρη μέρα τοῦ γερμανικοῦ στρατοῦ. Αὐτὴν τὴν φορὰ οἱ Βρεταννοὶ ὑποστηριζόμενοι ἀπὸ πολλὰ ἅρματα μάχης εἰσδύουν πολὺ βαθύτερα μέσα στὶς γερμανικὲς γραμμὲς καὶ ἐπιφέρουν μεταξὺ τοῦ Ἄνκρ καὶ τοῦ Ἄβρ μιὰ συντριπτικὴ ἧττα στὰ ἐξαντλημένα γερμανικὰ στρατεύματα.

Ἀπὸ τὸ πλῆγμα αὐτὸ δὲν πρόκειται πιὰ νὰ συνέλθουν οἱ Γερμανοί, Ἀπὸ τώρα καὶ εἰς τὸ ἑξῆς μέχρι τοῦ τέλους τοῦ πολέμου δὲν ὑπάρχει πιὰ γι' αὐτοὺς παρὰ μόνο ὑποχώρησις καὶ ἄμυνα. Ἄμυνα καὶ ὑποχώρησις.

Ὁ πόλεμος πρέπει νὰ τελειώση

Καὶ τώρα πιὰ τελείως συντετριμμένος ἀναγκάζεται ὁ Λούδενδορφ νὰ ἀντιμετωπίση κατὰ πρόσωπον τὰ πράγματα. Καὶ ἕνα χρόνο ἀργότερα ὅταν γράφει τὰ ἀπομνημονεύματά του τρέμουν ἀκόμη τὰ γεγονότα μέσα στὰ λόγια του.

"Ἡ 8η Αὐγούστου 1918 ἐσημείωσε τὴν δύσι τῆς στρατιωτικῆς μας δυνάμεως καὶ ἀφήρεσε ἀπὸ ἐμὲ κάθε ἐλπίδα τῆς ἐξευρέσεως μιᾶς στρατηγικῆς διεξόδου, ἡ ὁποία θὰ ἐπέτρεπε τὴν σταθεροποίησι τῆς καταστάσεως ὑπὲρ ἡμῶν. Ὁ πόλεμος ἔπρεπε νὰ τερματισθῆ".

Ὁ αὐτοκράτωρ Γουλιέλμος συγκλονίζεται ἀπὸ τὴν ὁμολογία αὐτὴ τοῦ Λούδενδορφ ποὺ ἔρχεται μόλις τὴν δωδεκάτη ὥρα. Ὠχρὸς ἀκούει μετὰ τὴν κατάρρευσι τῆς 8ης Αὐγούστου τὴν ἔκθεσι ἐπὶ τῆς καταστάσεως.

Ὁ ταγματάρχης Ἀλφρὲδ Νίμανν, ὁ ὁποῖος ἐκράτησε τὰ πρακτικά, γράφει:

"Ὁ Γενικὸς Ἐπιτελάρχης ἤρχισε τὴν ἔκθεσι του μὲ τὴν ὁμολογία: Πρέπει νὰ ἔχωμεν ὑπ' ὄψιν μας ὅτι ὑπέστημεν μιὰ βαρειὰ ἧττα".

"Τὸ βλέπω, ἀπαντᾷ μὲ βαρειὰ φωνὴ ὁ αὐτοκράτωρ. Πρέπει νὰ ἐξαγάγωμε ἀπὸ αὐτὴν τὴν ἧττα τὰ ἀπαιτούμενα συμπεράσματα. Ὁ πόλεμος πρέπει νὰ τελείωση!".

Ἡ ἀπόφασις ἐλήφθη. Ἀμέσως ὅμως κατόπιν σηκώνεται καὶ πάλι ἡ αὐλαία. Στὴν σκηνὴ τῆς Εὐρώπης ἀρχίζει ἡ τελευταία πρᾶξις τοῦ μεγάλου δράματος.

Τὸν Ἰούνιο τοῦ 1918 ὁ τότε ὑπουργὸς τῶν Ἐξωτερικῶν τῆς Γερμανίας Κύλμανν ἐξεφώνησεν μπροστὰ στὸ Ράϊχσταγ ἕνα λόγον, ὅπου ἀνέφερε τὴν λέξι εἰρήνη. Τὴν ἑπομένη ὁ Χίνδεμπουργ ἀπέστειλε ἕνα δραματικὸ τηλεγράφημα. Ἡ ἀνωτάτη στρατιωτικὴ ἡγεσία ἔλεγε τὸ τηλεγράφημα δὲν ἠμπορεῖ ὑπὸ τοιαύτας συνθήκας, νὰ συνεργασθῆ πιὰ μὲ τὸν Κύλμανν.

Ὁ Κύλμανν λοιπὸν ὑποχρεοῦται νὰ παραιτηθῆ. Τὸν διαδέχεται ὁ ναύαρχος φὸν Χίντζε.

Τὸ τελευταῖο αὐτὸ θέρος τοῦ μεγάλου πολέμου ἡ γενικὴ κατάστασις ἐξακολουθεῖ νὰ κρίνεται αἰσιόδοξα στὴν Γερμανία. Ἡ λογοκρισία καὶ ἡ παρουσίασις ὡρισμένων γεγονότων ὑπὸ εὐνοϊκὸν φῶς ἐμποδίζουν τὶς μεγάλες λαϊκὲς μάζες νὰ ἀντιληφθοῦν τὴν σοβαρότητα τῆς καταστάσεως. Ἂν καὶ τὰ τρόφιμα ἀρχίζουν νὰ σπανίζουν, ἂν καὶ τὸ μέτωπον καταβροχθίζει ἄνδρας καὶ ὑλικὸν οἱ περισσότεροι δὲν ἀμφιβάλλουν ἀκόμη γιὰ τὴν τελικὴ νίκη.

Ὄνειρα θερινῆς νυκτός.

Γιατὶ πραγματικὰ οἱ περισσότεροι πιστεύουν σὲ μιὰ νικηφόρο εἰρήνη ποὺ θὰ συναφθῆ ἐντὸς ὀλίγου. Ὅπως στὸ ἀνατολικὸ ἔτσι καὶ στὸ δυτικὸ μέτωπο θὰ καταρρεύσουν οἱ ἐχθροὶ τῆς Γερμανίας. Καὶ ὅπως καὶ στὸ Μπρὲστ Λιτὸβσκ ἔτσι καὶ κάπου στὴν Γαλλία, γύρω ἀπὸ ἕνα πράσινο τραπέζι θὰ χαραχθῆ ὁ νέος χάρτης τῆς Εὐρώπης. Σήμερα, 40 χρόνια ἀργότερα, μᾶς φαίνονται ἀπίστευτοι οἱ σκοποί, ποὺ εἶχαν ὑπ' ὄψιν των οἱ ὀπαδοὶ

τῆς νικηφόρου εἰρήνης;

α) Ὁ Λούδενδορφ θέλει νὰ χωρίση τὸ Βέλγιο σὲ δύο χῶρες ἐξαρτώμενες ἀπὸ τὴν Γερμανία, στὴν Βαλλονία καὶ στὴν Φλάνδρα καὶ νὰ προσαρτήση στὴν γερμανικὴ αὐτοκρατορία τὴν λεκάνη τοῦ Μπριάβ. Ὁ Χίνδεμπουργ ἐπιμένει νὰ γίνη ἡ Λιέγη γερμανικὴ πόλις. Ἡ Βελγικὴ ἀποικιακὴ αὐτοκρατορία ἰδίως αἱ τεράστιαι ἐκτάσεις τοῦ Κογκό, θὰ περιέλθουν ὑπὸ γερμανικὴ κατοχή.

β) Σὲ ἕνα ὑπόμνημά του πρὸς τὸν Κάϊζερ ὁ Λούδενδορφ ἐκφράζει τὴν γνώμη ὅτι θὰ ἔπρεπε καὶ αἱ Κάτω Χῶραι νὰ περιέλθουν στὴν Γερμανία μαζὺ των δὲ καὶ ἡ ἀποικιακὴ ὀλλανδικὴ αὐτοκρατορία δηλαδὴ ἡ Ἰνδονησία, ἡ Ἰάβα, τὸ Βόρνεο καὶ τὸ Τσέλαμπες.

γ) Οἱ παγγερμανισταί, οἱ ἰσχυρότεροι πρόμαχοι τῆς νικηφόρου εἰρήνης ζητοῦν ἐκτὸς ἀπὸ τὰ ἀνωτέρω καὶ σημαντικὸ τμῆμα τῆς μητροπολιτικῆς Γαλλίας δηλαδὴ τὰς περιοχὰς μέχρι τοῦ Σὸμ μὲ τὰς πόλεις Λίλ, Ἀμιέν, Σεδὰν καὶ Καλαί. Ζητοῦν ἀκόμη αἱ περιοχαὶ αὐταὶ πρὸ τῆς παραδόσεως των στὴν Γερμανία νὰ ἐκκενωθοῦν ἀπὸ τοὺς κατοίκους των γιὰ νὰ ἐποικισθοῦν ἀπὸ Γερμανούς.

δ) Πρὸς ἀνατολὰς τὰ γερμανικὰ σύνορα βαίνουν ἀπὸ τὴν λίμνη τοῦ Πάϊπους μέχρι τῶν ἐκβολῶν τοῦ Δνειπέρου. Τὸ μεγαλύτερο μέρος τῆς βρεταννικῆς αὐτοκρατορίας περιέρχεται στὴν Γερμανία. Ἂν ἡ Ἰαπωνία μεταπηδήση στὸ πλευρὸ τῆς Γερμανίας θὰ λάβη ὅλη τὴν Σιβηρία.

ε) Ὁ στόλος τέλος ἀπαιτεῖ τὰς νήσους τῆς θαλάσσης τῆς Μάγχης. Σκέπτεται ἀκόμη νὰ ζητήση καὶ μιὰ ἀπηγορευμένη ζώνη κατὰ μῆκος τῶν ἀνατολικῶν ἀκτῶν τῆς Ἀμερικῆς, πρᾶγμα τὸ ὁποῖον ὅμως ἀποκρούει κατηγορηματικὰ ὁ Κάϊζερ.

Ὁ βουλευτὴς τοῦ Κέντρου Ἔρτζμπεργερ σχολιάζων τοὺς ὅρους αὐτοὺς τῶν παγγερμανιστῶν λέγει ὅτι πρέπει 25.000 τουλάχιστον ἀπὸ αὐτοὺς νὰ ὑποστοῦν μιὰ θεραπεία καταιωνισμοῦ μὲ κρῦο νερό. Ὁ αὐτοκράτωρ Κάρολος τῆς Αὐστρουγγαρίας ἀντιτίθεται κατὰ τῆς δικτατορίας, τῆς τρέλλας τοῦ Λούδενδορφ. Ὁ γερμανικὸς λαὸς ὅμως ἔχει γαλουχηθῆ σὲ τέτοιο βαθμὸ μὲ τὸ ὄνειρὸ μιᾶς γερμανικῆς κοσμοκρατορίας, ὥστε τὸ ἀπαρνεῖται μόνο ὕστερα ἀπὸ τὰ ἀμείλικτα γεγονότα.

Τόσο ὑπερθερμασμένη εἶναι ἀκόμη ἡ ἀτμομηχανὴ τὸ 1918, τόσο φαντασιόπληκτοι εἶναι οἱ Γερμανοὶ στρατηγοὶ καὶ πολιτικοί, ὥστε ὁ δημιουργὸς τοῦ γερμανικοῦ ἐμπορικοῦ στόλου Ἀλβέρτος Μπαλλίν, λέγει κάποτε μελαγχολικὰ στὸν πρίγκηπα Μούλωβ: "Ὁ αὐτοκράτωρ μου ζῆ μέσα σὲ ἕνα "παράδεισο τρελλῶν!".

Ἕνας ἄρρωστος Καγκελάριος.

Ὁ ἀρχικαγκελλάριος Χέρτλιγκ εἶναι ἀδύνατος ἀπὸ τὰ γηρατειά. Ὑποφέρει ἀπὸ ἀρτηριοσκλήρωσι μεγάλου βαθμοῦ καὶ λόγω τῆς γενικῆς ἐξαντλήσεως τοῦ ὀργανισμοῦ του ἀναγκάζεται κάθε βράδυ νὰ πλαγιάζη τὸ ἀργότερο, στὰς ὀκτώ. Οἱ λόγοι ποὺ ἐκφωνεῖ στὸ Ράϊχσταγ ἐλέγχονται καὶ τροποποιοῦνται ἀπὸ τὰ διάφορα ὑπουργεῖα. Κάποτε θυμώνει καὶ κτυπᾶ μὲ τὰ πόδια του τὸ πάτωμα τοῦ γραφείου του, δὲν τολμᾶ ὅμως νὰ διαγρά-

ψη τὶς διορθώσεις τῶν λόγων του. Ὅταν μιὰ μέρα ἕνας ἐκπρόσωπος τῆς ἀνωτάτης στρατιωτικῆς ἡγεσίας ἐπισκέπτεται τὸν Χέρτλιγκ στὸ γραφεῖο του, γιὰ μιὰ ἐπείγουσα ὑπόθεσι, προσβάλλει τὰ ρουθούνια του, ὅπως ἀναφέρει ὁ Μούλωβ, μιὰ ὀσμὴ θυμιάματος. Τί εἶχε συμβῆ; Ὁ ἀρχικαγκελάριος εἶχε ὑποστῆ μιὰ σοβαρὰ λιποθυμία καὶ σύμφωνα μὲ τὴν ἐπιθυμία του, μετέλαβε τῶν ἀχράντων μυστηρίων.

Αὐτὸς εἶναι ὁ Γερμανὸς ἀρχικαγκελάριος. Τελείως ἀνίσχυρος ἀπέναντι τῶν δυνάμεων τῆς χώρας. Καὶ σὰν νὰ μὴ ἔφθανε αὐτό, παρὰ τὴν τυφλὴ πεποίθησι σὲ μιὰ νικηφόρο εἰρήνη, διαγράφονται ἤδη αἱ σκιαὶ τῆς καταρρεύσεως στὸν ὁρίζοντα. Οἱ σύμμαχοι τῆς Γερμανίας κλονίζονται. Ἡ Αὐστρουγγαρία εὑρίσκεται στὸ τέρμα τῆς ἀντοχῆς της. Ἡ Βουλγαρία ἠμπορεῖ κάθε ἡμέρα νὰ ἐγκαταλείψη τὴν Γερμανία καὶ νὰ κλείση χωριστὴ εἰρήνη. Ἡ Τουρκία στρατιωτικὰ εἶναι ἤδη ἐξωφλημένη καὶ ἀποτελεῖ μόνο βάρος γιὰ τὴν Γερμανία. Ὁ Σουλτάνος της κατὰ τὴν ἔκφρασι ἑνὸς ἀνωτάτου Γερμανοῦ ἀξιωματικοῦ εἶναι τελείως ἠλίθιος γιατὶ ὁ προκάτοχός του τὸν ἐκράτησε ἐπὶ πολλὰ χρόνια φυλακισμένο ὄχι σὲ μιὰ φυλακή, ἀλλὰ σὲ ἕνα χαρέμι.

Σέρβοι πατριῶται ἐκτελεσθέντες ἀπό τούς Αὐστριακούς.

Ἐκτὸς ὅμως αὐτοῦ οἱ ἐμπόλεμοι λαοὶ τῆς Εὐρώπης ἐνισχύονται στὴν ἐπιθυμία των γιὰ εἰρήνη. Ἕνα ὡραῖο φῶς, μιὰ παράξενη ἀκτῖνα ἐλπίδος φωτίζει τὸν σκοτεινὸ ἐκεῖνο κόσμο. Πρόκειται ἄραγε γιὰ ἕνα σωτήριο μήνυμα ἢ γιὰ μιὰ ὑποκριτικὴ πρᾶξι πολιτικῆς φιλοδοξίας;

ΚΕΦΑΛΑΙΟ IV

Η ΑΡΧΗ ΤΟΥ ΤΕΛΟΥΣ

Τὰ 14 σημεῖα τοῦ προέδρου Οὐΐλσων.

Τὴν 8ην Ἰανουαρίου τοῦ 1918 ὁ πρόεδρος τῶν Ἡνωμένων Πολιτειῶν Γουδρόου Οὐΐλσων ἐξεφώνησε ἐνώπιον τοῦ ἀμερικανικοῦ κογκρέσου τὸν περίφημο λόγο του, ποὺ περιέχει δεκατέσσαρα βασικὰ σημεῖα γιὰ τὴν σύνοψι μιᾶς διαρκοῦς καὶ δικαίας εἰρήνης.

Ὡς ἐκ συνθήματος ὅλαι αἱ γερμανικαὶ ἐφημερίδες ἐπιτίθενται κατὰ τοῦ προέδρου Οὐΐλσων. Ἡ τότε ἐγκυροτάτη ἐφημερὶς τῆς Κολωνίας ὁμιλεῖ διὰ τὸ "θράσος" καὶ τὴν "ἠλιθιότητα" τοῦ προέδρου καὶ αὐτὸς εἶναι ὁ τόνος ὅλων περίπου τῶν γερμανικῶν ἐφημερίδων.

Τί εἶναι ὅμως αὐτὰ τὰ δεκατέσσαρα σημεῖα τοῦ προέδρου Οὐΐλσων; Ἀσφαλῶς δὲν ἦσαν ἀποκύημα πολιτικῆς ὑποκρισίας. Οὔτε ἦσαν μιὰ δολοπλοκία ποὺ προέκυψε ἀπὸ τὴν πολεμικὴ κατάστασι. Γιατὶ ἤδη ἀπὸ τοῦ 1913 ὁ Οὐΐλσων ἀνέπτυξε καὶ ἐξήγγειλε παρόμοια σχέδια. Δὲν εἶναι ἄσκοπον νὰ ὑπενθυμίσωμε σήμερα συντόμως τὸ περιεχόμενον τῶν σημείων αὐτῶν γιατὶ ἔχουν χαθῆ μέσα στὴν θάλασσα τῆς προπαγάνδας:

α) Κατάργησις τῆς μυστικῆς διπλωματίας. β) Ἐλευθερία τῶν θαλασσῶν. γ) Ἐλευθερία τῆς οἰκονομίας. δ) Περιορισμὸς τῶν ἐξοπλισμῶν. ε) Ἀμερόληπτος διευθέτησις τῶν ἀποικιακῶν ἀπαιτήσεων. στ) Ἐκκένωσις τῶν καταληφθέντων ρωσσικῶν ἐδαφῶν. ζ) Ἐκκένωσις καὶ ἀποκατάστασις τῆς ἀνεξαρτησίας τοῦ Βελγίου. η) Ἐκκένωσις τῶν καταληφθέντων γαλλικῶν ἐδαφῶν καὶ ἀπόδοσις στὴν Γαλλία τῆς Ἀλσατίας καὶ τῆς Λωρραίνης. θ) Διαρρύθμισις τῶν ἰταλικῶν συνόρων, βάσει σαφῶν ἐθνικῶν γραμμῶν. ι) Αὐτονομία διὰ τοὺς λαοὺς τῆς Αὐστρουγγαρίας. ια) Ἐκκένωσις τῆς Ρουμανίας, τῆς Σερβίας καὶ τοῦ Μαυροβουνίου. ιβ) Αὐτονομία διὰ τοὺς μὴ τουρκικοὺς λαοὺς τῆς Τουρκίας. ιγ) Ἵδρυσις ἀνεξαρτήτου πολωνικοῦ κράτους. ιδ) Ἵδρυσις μιᾶς Κοινωνίας τῶν Ἐθνῶν.

Εἶναι δύσκολον νὰ καταλάβη κανεὶς σήμερα τὰς ὕβρεις μὲ τὰς ὁποίας ὑπεδέχθη ὁ γερμανικὸς Τύπος τὰ δεκατέσσαρα αὐτὰ σημεῖα τοῦ προέδρου Οὐΐλσων. Ἡ ἀντίδρασις ὅμως εἶναι εὐνόητος ἂν συγκρίνωμεν τὸ πρόγραμμα τῶν Ἀμερικανῶν μὲ τοὺς σκοποὺς τῶν παγγερμανιστῶν τοῦ Λούδενδορφ καὶ τῆς ἀνωτάτης γερμανικῆς στρατιωτικῆς ἡγεσίας. Ἀντὶ τῆς νικηφόρου εἰρήνης ποὺ θὰ ἔφερε στὴν ἐπιφάνεια μιὰ μεγάλη Γερμανία ἐκτεινομένη ἀπὸ τὸν Σὸμμ ὡς τὸν Δνείπερο καὶ ἀπὸ τὴν Χάγη ὡς τὸ Βόρνεο, ὁ Οὐΐλσων ἐπρότεινε μιὰ εἰρήνη γεμάτη ἀπὸ παραιτήσεις. Δὲν ἐδέχετο ἐπέκτασι τῆς γερμανικῆς αὐτοκρατορίας. Τουναντίον ἀπαιτοῦσε τὴν ἀπόδοσι τῆς Ἀλσατίας καὶ τῆς Λωρραίνης στὴν Γαλλία καὶ πιθανῶς καὶ τὴν παραχώρησι ἀνατολικῶν γερμανικῶν ἐδαφῶν στὸ σχεδιαζόμενο πολωνικὸ κράτος.

Ὀλίγοι μόνο ἀντελήφθησαν τὸ 1918 ὅτι ἡ στρατιωτικὴ κατάστασις δὲν ἐπέτρεπε ἄλλη ἐκλογὴ παρὰ τὴν ἀνεπιφύλακτο ἀποδοχὴ τοῦ προγράμματος τοῦ προέδρου Οὐΐλσων.

Ὁ ἀρχικαγκελάριος Χέρτλιγκ ἐκφωνεῖ στὸ Ράϊχσταγ ἕνα διφορούμενο λόγο γιατὶ δὲν θέλει νὰ δυσαρεστήση οὔτε τὸν Οὐΐλσων, οὔτε τοὺς παγγερμανιστάς. Οἱ ἐχθροὶ ὅμως τῆς Γερμανίας καὶ ὅσοι ἀκόμη παρέμειναν οὐδέτεροι ἠμποροῦν τώρα νὰ διαταθοῦν: Εἶναι ψεῦδος ὅτι ἡ Γερμανία κατῆλθε τὸ 1914 στὸν πόλεμο γιὰ τὴν ἄμυνα της. Εἶναι ψεῦδος ὅτι μόνο γιὰ νὰ ἐξασφαλίση τὴν ἄμυνά της εἰσέβαλε στὸ Βέλγιο.

Οἱ στρατιωτικοὶ ἡγέται τῆς Γερμανίας λέγει ὁ Οὐΐλσων, ἀπαντῶν στὰς γερμανικὰς ἐπικρίσεις τοῦ σχεδίου του δὲν σκέπτονται τίποτε ἄλλο παρὰ τὸ πῶς νὰ κρατήσουν ὅσα κατέλαβον μὲ τὴν βία τῶν ὅπλων.

Τὸ συμβούλιον τοῦ στέμματος στὸ Σπᾶ.

Ἀκόμη ὅμως καὶ μία λύσις μεταξὺ μιᾶς νικηφόρου εἰρήνης καὶ μιᾶς εἰρήνης παραιτήσεως, ἡ λύσις τῆς συνάψεως εἰρήνης μὲ διαπραγματεύσεις, ὅπως προτείνουν μερικοί, εἶναι ἀνυπόφορη γιά τοὺς στρατιωτικούς. Τὸ

ὅτι τὸ πρόγραμμα τοῦ Οὐΐλσων θεωρεῖται σὰν ἄγκυρα σωτηρίας ἀπὸ τοὺς ἐξαντλημένους ἄνδρας, τὶς γυναῖκες ποὺ ζοῦν διαρκῶς μέσα στὸν φόβο καὶ τοὺς ἀπομυζηθέντας ἀπὸ κάθε ἰκμάδα λαοὺς τῆς Κεντρικῆς Εὐρώπης, αὐτὰ δὲν θέλει κανεὶς νὰ τὰ ἀντιληφθῆ.

Καὶ μόνο ὕστερα ἀπὸ τὴν ἐπίθεσι τοῦ Φὸς τῆς 18ης Ἰουλίου 1918, ὕστερα ἀπὸ τὴν βρεταννικὴ διείσδυσι τῆς 8ης Αὐγούστου, "τὴν μαύρη ἡμέρα τοῦ γερμανικοῦ στρατοῦ", ὅπως τὴν ἐχαρακτήρισε ὁ ἴδιος ὁ Λούδενδορφ, μόνο ὕστερα ἀπὸ αὐτὴν τὴν ἀποφασιστικὴ καμπὴ τοῦ πολέμου, ἀρχίζουν ἡ ἡγεσία τοῦ στρατοῦ καὶ ἡ γερμανικὴ κυβέρνησις νὰ ἀντιλαμβάνωνται ὅτι πρέπει νὰ ριφθοῦν στὸν κάλαθο τῶν ἀχρήστων τὰ μεγαλεπήβολα σχέδια.

"—Καταλαβαίνω ὅτι πρέπει νὰ κλείσωμε τοὺς λογαριασμοὺς μας, ἔχει εἰπῆ ὁ αὐτοκράτωρ. Εἴμεθα στὸ τέρμα τῆς ἀντοχῆς μας. Ὁ πόλεμος πρέπει νὰ τελειώση".

Τὴν 14ην Αὐγούστου συγκροτεῖται στὸ Ἀνώτατο Ἀρχηγεῖο στὸ Σπᾶ ἕνα Συμβούλιο τοῦ Στέμματος. Κατηφὴς ὁ αὐτοκράτωρ ἀκούει τὴν ἀναφορά. Στὰ πρακτικὰ τῆς συνεδριάσεως ἀναγράφονται τὰ ἑξῆς: "Ὁ ἀρχηγὸς τοῦ Γενικοῦ Ἐπιτελείου Στράτου ἐδήλωσεν ὅτι ἡ πολεμικὴ κατάστασις εἶναι τέτοια ὥστε δὲν ἐλπίζομε πιὰ ὅτι θὰ εἶναι δυνατὸν νὰ συντρίψωμε τὴν θέλησι τοῦ ἐχθροῦ νὰ συνεχίση τὸν πόλεμο, μὲ πολεμικὰς πράξεις ἀπὸ μέρους μας".

Μία ἄλλη παράγραφος τῶν πρακτικῶν τὰ ὁποῖα ὑπαγορεύουν οἱ στρατιωτικοί, λέγει: "Ἡ πολιτικὴ ἡγεσία ὑποκλίνεται πρὸ τῆς διαπιστώσεως αὐτῆς τῶν μεγαλυτέρων στρατιωτικῶν ἡγετῶν ποὺ ἀνέδειξε αὐτὸς ὁ πόλεμος καὶ ἐξάγει ἀπὸ αὐτὴν τὸ συμπέρασμα ὅτι καὶ πολιτικῶς δὲν εὑρισκόμεθα εἰς θέσιν νὰ συντρίψωμεν τὴν θέλησι τοῦ ἐχθροῦ νὰ συνεχίση τὸν πόλεμο".

Ὁ ἀρχικαγκελάριος Χέρτλιγκ—παρὰ τὴν κόπωσι ποὺ αἰσθάνεται λόγω τοῦ γήρατος— προσέχει σ' αὐτὴν τὴν διατύπωσι. Ἀντιλαμβάνεται τὸν ἀπώτερο σκοπό της καὶ διορθώνει:

—Πρέπει λέγει τὸ σημεῖον αὐτὸ νὰ διατυπωθῆ ὡς ἑξῆς: "ἐξάγει ἀπὸ αὐτὴν τὸ συμπέρασμα ὅτι καὶ "στρατιωτικῶς" δὲν εὑρισκόμεθα εἰς θέσιν νὰ συντρίψωμεν τὴν θέλησιν τοῦ ἐχθροῦ νὰ συνεχίση τὸν πόλεμο".

Ἔτσι διαγράφεται ἡ λέξι "πολιτικῶς" καὶ ἀντικαθίσταται μὲ τὴν λέξι "στρατιωτικῶς". Ἡ πρώτη προσπάθεια τῶν στρατιωτικῶν νὰ μεταθέσουν τὰς εὐθύνας ναυαγεῖ χάρις στὸν γηραιὸ καὶ ἀρτηριοσκληρωτικὸ ἀρχικαγκελάριο.

Τὸ συμβούλιον τοῦ Στέμματος καταλήγει στὴν ἀπόφασι νὰ γίνουν πρὸς τὸν ἐχθρὸ προτάσεις εἰρήνης, μόλις καλυτερεύση κάπως ἡ κατάστασις καὶ κατὰ προτίμησιν ὕστερα ἀπὸ μιὰ νέα τοπικὴ ἐπιτυχία τῶν Γερμανῶν, γιὰ νὰ ὑπάρχη εὐνοϊκώτερα βάσις γιὰ διαπραγματεύσεις περὶ εἰρήνης. Τελευταῖος λαμβάνει τὸν λόγον ὁ στρατάρχης Χίνδεμπουργ. Ὁ ἀξιωματικὸς ποὺ κρατεῖ τὰ πρακτικὰ γράφει:

"Ὁ στρατάρχης φὸν Χίνδεμπουργ ἐλπίζει ὅτι θὰ καταστῆ δυνατὸν νὰ σταματήσωμεν ἐπὶ γαλλικοῦ ἐδάφους καὶ νὰ ἐπιβάλλωμεν μὲ τὸν τρόπον αὐτὸν τὴν θέλησιν μας εἰς τοὺς ἐχθρούς".

'Ο Λούδενδορφ, καταληφθεὶς ἀποτόμως ἀπὸ ὑπέρμετρο αἰσιοδοξία παίρνει τὸ χαρτὶ καὶ διαγράφει τὶς λέξεις "ἐλπίζει ὅτι θὰ καταστῆ δυνατόν". 'Αντ' αὐτῶν διατάσσει νὰ γραφῆ ἡ φράσις "ἀναφέρει ὅτι θὰ δυνηθῶμεν". 'Η διατύπωσις, ὅπως βλέπομεν, γίνεται τώρα τελείως διαφορετικὴ καὶ συγκεντρώνει τὴν εἰκόνα τῆς καταστάσεως. 'Ο Κάϊζερ ἐζήτησε νὰ κλεισθοῦν οἱ λογαριασμοί. 'Αντ' αὐτοῦ οἱ στρατιωτικοὶ κλείνουν καὶ πάλι τὰ μάτια μπροστὰ στὴν πραγματικότητα.

'Ο Λούδενδορφ ἀποφασίζει νὰ ζητήση ἀνακωχή.

Τὸ γερμανικὸ μέτωπο ἀναγκάζεται καὶ πάλι νὰ ὑποχωρήση. 'Υποχωρεῖ πίσω ἀπὸ τὴν Αἰλέττ, διασπᾶται μεταξὺ τοῦ 'Αρρὰς καὶ τοῦ Καμπραί. Κλείει τὸ σχηματισθὲν ρῆγμα, ἀναγκάζεται νὰ ὑποχωρήση στὴν Φλάνδρα, νὰ ἐκκενώση τὴν Περόν, τὸ Κέμμελ καὶ τὸ τόξο τοῦ Λὺς καὶ τέλος καὶ τὸ ἀπὸ τὸ φθινόπωρο τοῦ 1914 κατεχόμενο τόξο τοῦ Μιχιὲλ κοντὰ στὸ Σαὶν Μιχιέλ. Κατὰ τὴν ὑποχώρησι τῶν Γερμανῶν ἐπιτίθενται ἐναντίον των 12 ἀμερικανικαὶ μεραρχίαι τοῦ στρατηγοῦ Πέρσιγκ καὶ τέσσαρες γαλλικαὶ μὲ 3.000 τηλεβόλα.

Αὐτὰ συμβαίνουν τὴν 12ην Σεπτεμβρίου τοῦ 1918. Δὲν ἐπρόφθασαν οἱ Γερμανοὶ νὰ ἐγκατασταθοῦν στὸ Μιχιὲλ καὶ ἀρχίζουν οἱ σύμμαχοι μιὰ νέα ἐπίθεσι στὴν Καμπανία.

Στὸν προϊστάμενο τοῦ γραφείου λέγει ὁ Λούδενδορφ ἐκεῖνες τὶς ἡμέρες κάθε βράδυ:

"Αὐτὴν τὴν φορά, θὰ μᾶς ἀνατρέψουν!".

Καὶ κάθε φορὰ διαπιστοῦται ὅτι τὸ γερμανικὸ μέτωπο παραμένει ἀδιάσπαστο. Παρὰ τοῦτο ὅμως—μόνο ἕνα θαῦμα ἠμπορεῖ νὰ φέρη τὴν σωτηρία, ὅπως ὁμολογεῖ τὸ ἐπίσημο ἱστορικὸ ἔργο τοῦ γερμανικοῦ γενικοῦ ἐπιτελείου.

'Ο Λούδενδορφ περιμένει αὐτὸ τὸ θαῦμα. "Οταν πληροφορεῖται ὅτι ἐνέσκηψε γρίππη στὴν Γαλλία ποὺ προσβάλλει κυρίως τοὺς πνεύμονας, ζωντανεύει καὶ φαντάζεται ὅτι ἀπεδεκατίσθησαν ἀπὸ τὴν ἀσθένεια οἱ στρατιῶται τοῦ ἐχθροῦ. "Υστερα ὅλα ἀποδεικνύονται ὅτι ἦσαν ὑπερβολαὶ καὶ ὁ ἀντισυνταγματάρχης Μὲρτζ σημειώνει στὸ ἡμερολόγιό του:

""Οταν ὁ Λούδενδορφ ἐπληροφορήθη ὅτι τὰ πράγματα δὲν ἦσαν ὅπως τὰ ἐφαντάζετο, εἶπε μὲ κομμένη φωνή: "'Εκρατούμην ἀπὸ αὐτὴν τὴν ἐλπίδα ὅπως κρατεῖται ἕνας ἄνθρωπος ποὺ πνίγεται ἀπὸ ἕνα καλαμάκι ἀχύρου".

Πότε ὁ Λούδενδορφ θὰ λάβη πραγματικὰ ὑπ' ὄψιν του τὴν κατάστασι; "Οταν τὴν 26ην Σεπτεμβρίου 'Αμερικανοὶ καὶ Γάλλοι ἐξαπολύουν μιὰ μεγάλη ἐπίθεσι μεταξὺ τοῦ Ρὲμς καὶ τοῦ Μάας, ὁ Μὲρτζ γράφει: "'Η ἐξοχότης του ἔχει ἀκόμη τὴν θέλησι νὰ πολεμήση ἀπεγνωσμένα, δὲν ἔχει ὅμως τὸ θάρρος νὰ σταματήση τὴν ἄσκοπη αὐτὴ σφαγή".

Οὔτε ὁ Χίνδεμπουργ δὲν εἶναι πληροφορημένος γιὰ τὴν πραγματικὴ καὶ τρομακτικὴ κατάστασι τῶν πραγμάτων. 'Ο ἐκπρόσωπος τοῦ ὑπουργείου τῶν 'Εξωτερικῶν στὸ 'Ανώτατο 'Αρχηγεῖο, σύμβουλος πρεσβείας

Λέρσνερ· ἐπιμένει στὸν Λούδενδορφ νὰ ἀποκαλύψη τουλάχιστον τὴν ἀλήθεια στὸν Χίνδεμπουργ. Παίρνει ὅμως τὴν ἑξῆς ἀπάντησιν:

"Μὴ ἐπιμένετε. Δὲν θὰ κάμω αὐτὸ ποὺ ζητεῖτε. Ἐγὼ ἐδημιούργησα τὴν δόξα τοῦ Χίνδεμπουργ. Ὁ στρατάρχης ὑπηρεσιακῶς δὲν ξεύρει ἀπολύτως τίποτε".

"Τὴν 27ην ἀναφέρει, ὁ Λούδενδορφ στὰ ἀπομνημονεύματά του: Ἐπολεμήσαμεν μὲ καλὰ ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον ἀποτελέσματα. Τὴν 28ην, ἂν ἐξαιρέσωμεν μερικὲς σύμφωνα μὲ τὸ σχέδιον διορθώσεις τῶν θέσεων μας, ἐκρατήσαμεν τὰς γραμμὰς μας. Τὴν 29ην Σεπτεμβρίου καὶ τὶς ἑπόμενες ἡμέρες συνήφθησαν μάχαι αἱ ὁποῖαι εἶχανὼς ἀποτέλεσμα μόνο τὴν συνήθη ἔντασι. Τίποτε δὲν δικαιολογοῦσε τὴν λῆψι αἰφνιδίων ἀποφάσεων".

Στὰ ἐρείπια τοῦ φρουρίου Σέντ - οὺλ - μπάχρ στὰ Δαρδανέλλια (ὁ στρατηγὸς Γκουρῶ ἐπάνω σ' ἕνα κατεστραμένο Τουρκικὸ Τηλεβόλο).

Καὶ ὅμως τὴν 29ην Σεπτεμβρίου τοῦ 1918 ὁ Λούδενδορφ παίρνει τὴν πιὸ κρίσιμη ἀπόφασι τῆς στρατιωτικῆς σταδιοδρομίας του. Λαμβάνων ὑπ' ὄψιν τὴν γενικὴ κατάστασι καταλήγει στὴν ἀπόφασι νὰ ζητήση ἀνακωχή.

"Ἦτο ἀνάγκη γράφει στὰ ἀπομνημονεύματά του, νὰ προτείνωμεν εἰς τὸν ἐχθρὸν τὴν σύναψιν ἀνακωχῆς καὶ διαπραγματεύσεις πρὸς συνομολόγησιν εἰρήνης. Τὸ ἐπέβαλλε ἡ πολεμικὴ κατάστασις τῆς ὁποίας ἡ ἐπιδείνωσις ἔπρεπε νὰ θεωρεῖται ὡς πιθανή".

Πρόκειται βέβαια ἐὰν λάβωμε ὑπ' ὄψιν τὸν χαρακτῆρα καὶ τὴν ἰδιοσυγκρασία τοῦ ἀνδρός, γιὰ μιὰ ἡρωϊκὴ ἀπόφασι. Ἡ κατάστασις, ὅπως τὴν περιγράφει ὁ Λούδενδορφ στὰ ἀπομνημονεύματά του ἦτο, καὶ γι' αὐτὸν προσωπικῶς τραγική.

"Τὴν 28ην Σεπτεμβρίου, γράφει, στὰς 6 μ.μ. ἐπῆγα στὸ δωμάτιο τοῦ στρατάρχου ποὺ ἦτο ἕνα πάτωμα πιὸ κάτω ἀπὸ τὸ ἰδικό μου. Τοῦ ἐξέθεσα τὰς ἀπόψεις μου γιὰ μιὰ πρότασι ἀνακωχῆς καὶ εἰρήνης. "Ἡ κατάστα-

σις, τοῦ ἐτόνισα, ἠμποροῦσε νὰ ἐπιδεινωθῆ ἀκόμη παραπάνω. Ὁ στρατάρχης μὲ ἄκουσε συγκινημένος. Ἀπάντησε ὅτι καὶ αὐτὸς ἤθελε νὰ μοῦ προτείνη σήμερα τὸ βράδυ τὸ ἴδιο πρᾶγμα. Καὶ αὐτὸς ἔβλεπε ὅτι ἡ κατάστασις ἦτο ἐξαιρετικὰ σοβαρὰ καὶ ὅτι ἔπρεπε νὰ γίνη τὸ διάβημα περὶ συνάψεως ἀνακωχῆς καὶ εἰρήνης".

Καὶ ὁ Λούδενδορφ προσθέτει:

"Ὁ στρατάρχης καὶ ἐγὼ ἐχωρισθήκαμε μὲ μιὰ μακρὰ χειραψία σὰν ἄνθρωποι ποὺ ὡδήγησαν στὸν τάφο ἕνα προσφιλῆ νεκρό".

Μετὰ τὴν ἐπίσκεψί του στὸν Χίνδεμπουργ, ὁ Λούδενδορφ πηγαίνει στὸ γραφεῖο τοῦ συνταγματάρχου Χάϊγιέ, ὁ ὁποῖος ἐκείνη τὴν στιγμὴ ἐδέχετο τὴν ἀναφορὰ τοῦ ταγματάρχου φὸν Στυλπνάγελ. Ἀπὸ τὴν θύρα ἀκόμη λέγει:

"Πρὸ ὀλίγου ἐπρότεινα στὸν στρατάρχη νὰ ζητήσωμεν ἀπὸ τὸν ἐχθρὸ τὴν σύναψι ἀνακωχῆς".

Ὁ Χάϊγιε ἐκπλήσσεται ἀπὸ τὴν ἀπότομο μεταστροφὴ τῶν ἀπόψεων τοῦ Λούδενδορφ, καὶ σημειώνει στὸ ἡμερολόγιό του:

"Ἡ λέξις ἀνακωχὴ" προεκάλεσε σὲ μένα μεγάλη ἔκπληξι. Κανεὶς μας δὲν τὴν εἶχε χρησιμοποιήση ὡς τότε".

Ἀνακωχή. Εἰρήνη! Δυὸ μέρες ἀργότερα, τὴν 30ην Σεπτεμβρίου τοῦ 1918 ὁ Λούδενδορφ προχωρεῖ ἀκόμη παραπάνω. Ὁμολογεῖ καθαρὰ καὶ παστρικὰ σὲ ἕνα ὑπόμνημα: "Ὁ πόλεμος ἔχει χαθῆ. Πρόκειται γιὰ γεγονὸς ποὺ δὲν ἠμπορεῖ νὰ μεταβληθῆ".

Οἱ Γερμανοὶ στρατηγοὶ συμφωνοῦν μὲ τὸν ἐπιτελάρχη των

Τὴν 29ην Σεπτεμβρίου ἔφθασε στὸ Σπᾶ ὁ ὑπουργὸς τῶν Ἐξωτερικῶν Χίντσε. Ἕως τὸ μεσημέρι φθάνουν ἐκεῖ ὁ Κάϊζερ καὶ ὁ ἀρχικαγκελάριος Χέρτλιγκ. Ὅταν ὁ Λούδενδορφ ἐκθέτει σ' αὐτοὺς τὴν κατάστασι καὶ ζητεῖ ἄμεσο ἔναρξι διαπραγματεύσεων γιὰ τὴν σύναψι ἀνακωχῆς, ὁ Χέρτλιγκ καὶ ὁ Χίντσε μένουν μὲ ἀνοικτὸ τὸ στόμα ἀπὸ τὴν ἔκπληξι.

—Μὰ αὐτὸ εἶναι τρομερό, λέγει ἐπὶ τέλους ὁ ἀρχικαγκελάριος, σύμφωνα μὲ τὴν μαρτυρία τοῦ γυιοῦ του ποὺ ἦτο ἐπίσης παρὼν κατὰ τὴν συνομιλία.

Ἀκολουθεῖ σύσκεψις παρουσία τοῦ αὐτοκράτορος. Προτοῦ νὰ εἰσέλθουν στὸ δωμάτιο, ὅπου θὰ ἐγίνετο ἡ σύσκεψις, ὁ Χίνδεμπουργ ξεμοναχιάζει τὸν Λούδενδορφ καὶ τοῦ ἐρωτᾶ:

—Τί πρέπει **τώρα** νὰ εἰπῶ;

—Τὴν γυμνὴ ἀλήθεια, ἀπαντᾶ ὁ στρατηγός.

Ἔτσι, ὅπως ἀναφέρει τὸ ἐπίσημο ἔργο τοῦ Γενικοῦ Ἐπιτελείου, ὁ στρατάρχης Χίνδεμπουργ, μετὰ τὴν ἔκθεσι τῆς καταστάσεως στὸ μέτωπο κατέληξε καὶ αὐτὸς στὸ συμπέρασμα ὅτι ὁ στρατὸς ἔχει ἀνάγκην ἀπὸ μιὰ ἄμεσο ἀνακωχή.

Τελικὰ ὁ Χίνδεμπουργ, προσθέτει ὅτι κατὰ τὴν σύναψι τῆς εἰρήνης

αἱ βελγικαὶ περιοχαὶ τοῦ Μπριὲ καὶ τοῦ Λογκβύ, ποὺ εἶναι πλούσιαι σὲ σίδηρο πρέπει νὰ περιέλθουν στὴν Γερμανία. Ὁ Λούδενδορφ ὅμως τὸν διακόπτει ἀπότομα καὶ λέγει:

Εἶναι ἀργὰ πιὰ νὰ προβάλωμε τέτοιες ἀπαιτήσεις!

Ὁ Λούδενδορφ εὑρίσκει ὅτι ἡ κατάστασις εἶναι ἐξαιρετικὰ ἀπειλητική. Μετὰ τὴν σύσκεψι σημειώνει στὸ ἡμερολόγιό του ὅτι τὰ ἀποθέματα τῆς βενζίνης θὰ ἐπαρκέσουν μόλις γιὰ δυὸ μῆνες. Ξεύρει ὅτι αἱ ἀπώλειαι τοῦ στρατοῦ, αἱ ὁποῖαι δὲν ἠμποροῦν νὰ ἀναπληρωθοῦν ἀνέρχονται σὲ70.000 μηνιαίως. Καὶ βασιζόμενος ἐπάνω στὸν ἀριθμὸ αὐτὸ ἠμπορεῖ νὰ ὑπολογίση πότε δὲν θὰ ὑπάρχει πιὰ γερμανικὸς στρατός.

Τί πρέπει ὅμως νὰ γίνη; Ὁ ὑπουργὸς τῶν Ἐξωτερικῶν Χίντζε ἐρωτᾶ πῶς συνέβη, ἀπὸ τὰ σαλπίσματα τῆς νίκης ἡ ἀνωτάτη γερμανικὴ στρατιωτικὴ ἡγεσία νὰ καταλήξη εἰς τὰ νεκρώσιμα ἐμβατήρια τῆς ἥττης.

Τελικὰ ὅλοι συμφωνοῦν νὰ ἀποδεχθοῦν τὰ 14 σημεῖα τοῦ Οὐΐλσων καὶ νὰ παρακαλέσουν ἐπειγόντως τὸν πρόεδρο τῶν Ἡν. Πολιτειῶν νὰ μεσολαβήση γιὰ τὴν σύναψι ἀνακωχῆς. Στὸ ἐσωτερικὸ ὁ Κάϊζερ θέλει νὰ πραγματοποιήση μιὰ "ἐπανάστασι ἐκ τῶν ἄνω" νὰ σχηματίση κυβέρνησι ἐπὶ κοινοβουλευτικῆς βάσεως καὶ νὰ συμπεριλάβη στὴν διαχείρησι τῶν κρατικῶν ὑποθέσεων καὶ τοὺς ἀποκλεισμένους ἕως τώρα ἀπὸ αὐτὴν ὀπαδοὺς τοῦ σοσιαλδημοκρατικοῦ κόμματος.

Κοινοβουλευτικὴ κυβέρνησι; Ὁ συντηρητικὸς κόμης Χέρτλιγκ καταλαμβάνεται ἀπὸ ἱερὰ ἀγανάκτησι ὅταν ἀκούει αὐτὲς τὶς λέξεις καὶ δηλώνει ὅτι ὑπὸ αὐτὲς τὶς συνθῆκες δὲν μπορεῖ νὰ παραμείνη πιὰ καγκελάριος.Καὶ ἔτσι ὁ Κάϊζερ ἀναγκάζεται νὰ ἀναζητήση μέσα στὸ κράτος του ἕνα ἄνδρα, ποὺ θὰ ἐδέχετο τὴν δυσκολωτάτη αὐτὴ ὥρα νὰ γίνη ἀρχικαγκελάριος καὶ νὰ θέση τὴν ὑπογραφή του κάτω ἀπὸ τὴν αἴτησι περὶ ἀνακωχῆς.

Ταραγμένοι φεύγουν οἱ συνελθόντες ἀπὸ τὸ "Βρεταννικὸ ξενοδοχεῖο" τοῦ Σπᾶ ὅπου ἔγινε ἡ σύσκεψις. Δύο μέρες ἀργότερα ἡ κατάστασις ἔχει ὀξυνθῆ σὲ τέτοιο σημεῖο, ὥστε ὁ Λούδενδορφ ἀπαιτεῖ ἡ αἴτησις περὶ ἀνακωχῆς νὰ ἀποσταλῆ ἀμέσως διὰ τῆς Βέρνης στὴν Οὐάσιγκτον."Ὁ στρατὸς λέγει, δὲν μπορεῖ νὰ περιμένη 48 ὧρες ἀκόμη".

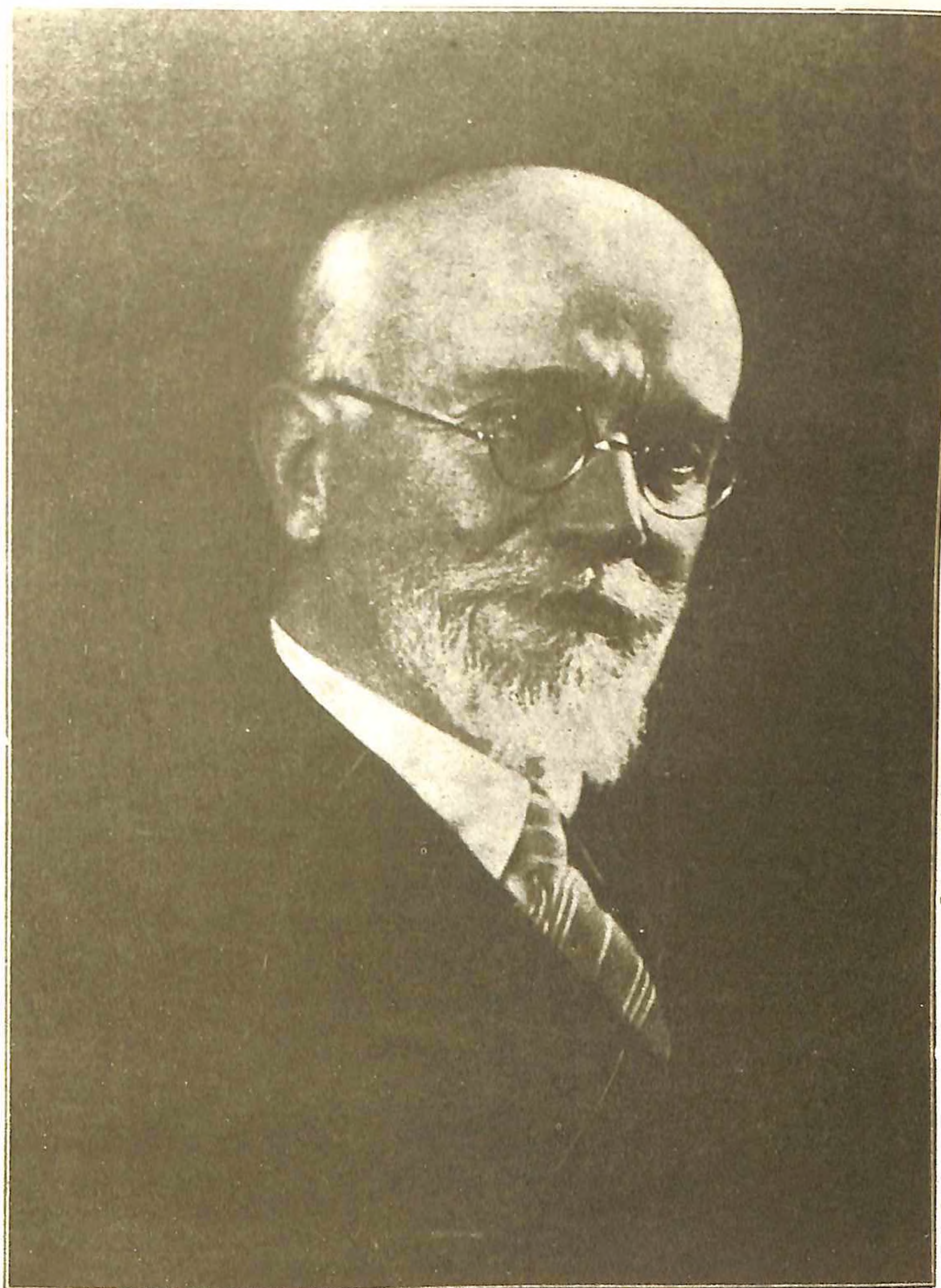
Ὅταν ὁ ἀναπληρωτὴς τοῦ Χέρτλιγκ, ἀντικαγκελάριος Πάγιερ ἀνακοινοῖ στοὺς ἀρχηγοὺς τῶν κομμάτων στὸ Ράϊχσταγ ὅτι εἶναι ἀνάγκη νὰ συναφθῆ ἀμέσως ἀνακωχὴ καὶ ὅτι ἰδιαιτέρως ἐπιμένει σ' αὐτὸ ἡ ἀνωτάτη στρατιωτικὴ ἡγεσία, ὁ ταγματάρχης Μποῦσε, ὡς ἐκπρόσωπος τοῦ Γενικοῦ Ἐπιτελείου προσθέτει:

"Κάθε παρερχόμενο εἰκοσιτετράωρο ἠμπορεῖ νὰ χειροτερεύση τὴν κατάστασι μας καὶ νὰ ἀποκαλύψη στὸν ἐχθρὸ τὴν ἀδυναμία μας.

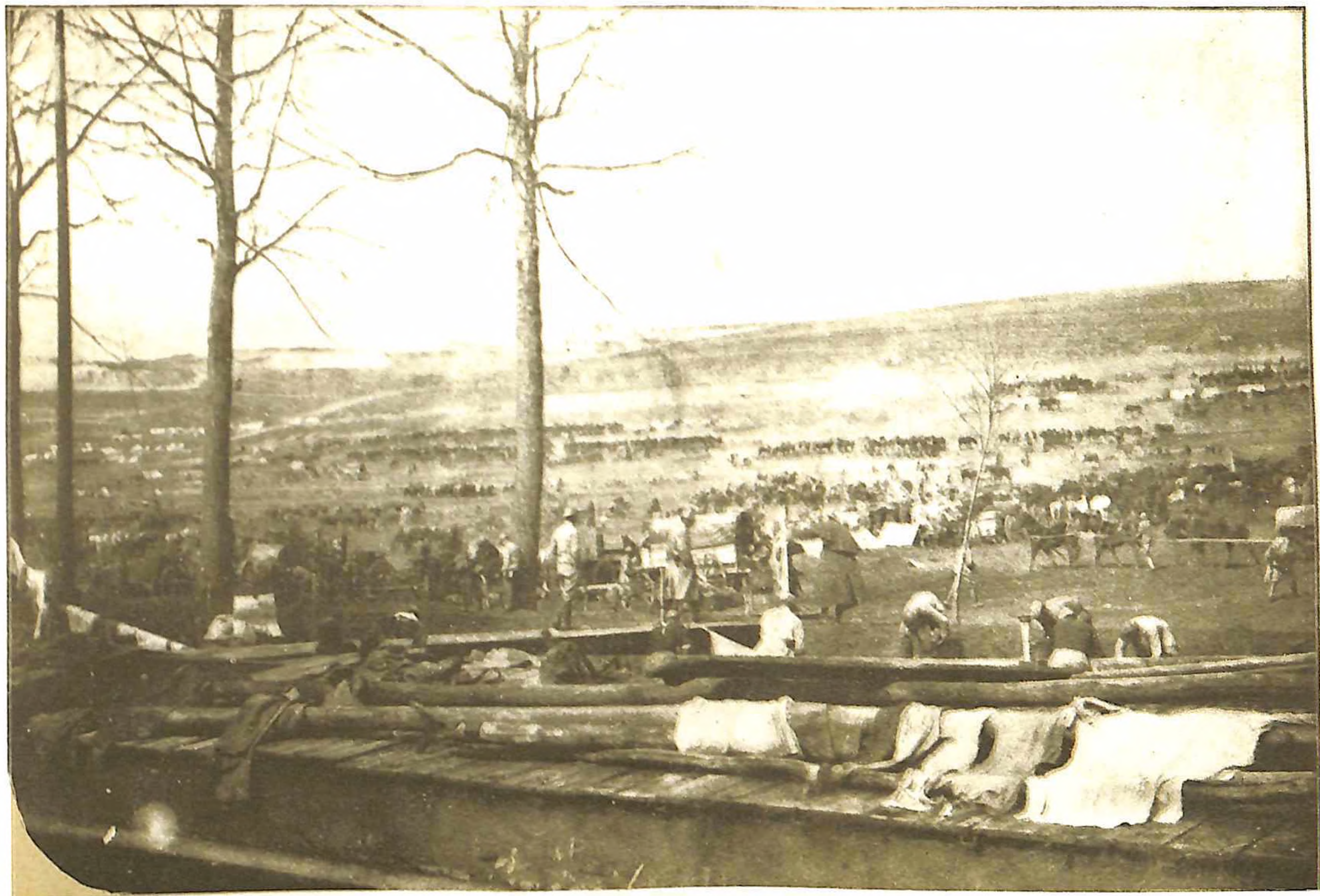
Ἡ ἐπίδρασις τῶν ἀνακοινώσεων αὐτῶν ἐπὶ τῶν βουλευτῶν τοῦ Ράϊχσταγ ἦτο συντριπτική. Ὁ Ἔμπερτ κατάχλωμος ἀπὸ τὴν συγκίνησι δὲν μποροῦσε νὰ ἀρθρώση λέξι. Ὁ βουλευτὴς Στρέζεμαν ἔμοιαζε μὲ ἄνθρωπο ποὺ τὰ εἶχε χάση τελείως. Ὁ ὑπουργὸς Βάλδοβ ὥρμησε στὴν θύρα καὶ ἐφώναξε:

—Δὲν μοῦ μένει τώρα παρὰ νὰ φυτέψω μιὰ σφαῖρα στὸ κεφάλι μου.

Ὁ πρίγκηψ Μὰξ τῆς Βάδης, ὁ ὁποῖος θὰ ἀνελάμβανε σὲ λίγο τὸ ἀξίωμα τοῦ ἀρχικαγκελαρίου σημειώνει στὸ ἡμερολόγιό του:

ΕΛΕΥΘΕΡΙΟΣ Κ. ΒΕΝΙΖΕΛΟΣ

Πίσω ἀπὸ τὸ Βερδέν: Ἕνα Γαλλικὸ στρατόπεδο στὸν Μουζέλα.

"'Ο σπινθὴρ τοῦ πανικοῦ μετεδόθη ἐκείνη τὴν στιγμὴ καὶ στὴν Γερμανία".

Ἐλέχθη ἀπὸ μερικοὺς Γερμανοὺς ἱστορικοὺς ὄχι μόνο μετὰ τὸν πρῶτο παγκόσμιο πόλεμο ἀλλὰ καὶ τώρα τελευταῖα ὅτι τὴν ἧττα τῆς Γερμανίας δὲν τὴν ἐπέφεραν τὰ γεγονότα τοῦ μετώπου, ἀλλὰ τὸ κτύπημα μὲ τὸ ἐγχειρίδιον ἀπὸ πίσω, δηλαδὴ τὰ διαλυτικὰ φαινόμενα στὸ ἐσωτερικὸ τῆς Γερμανίας. Ὁ στρατὸς λέγουν δὲν ἡττήθη στὸ μέτωπο. Ἐδέχθη ἕνα κτύπημα στὴν πλάτη ἀπὸ τὸ ἐσωτερικό.

Στὰ ἐπίσημα ὅμως ἔγγραφα καὶ στὰ πρωτόκολλα ἐκείνης τῆς ἐποχῆς δὲν ἀναφέρεται οὔτε λέξις γιὰ τὸ ζήτημα αὐτό.

Τὸ δῆθεν πλῆγμα ἐκ τῶν νώτων.

Ὁ Χίνδεμπουργ, ὁ Λούδενδορφ, ὁ ἀρχικαγκελάριος, οἱ ὑπουργοί, οἱ διοικηταὶ τῶν ὁμάδων στρατιῶν καὶ τῶν σωμάτων στὰ ἀπομνημονεύματα, τὶς καταθέσεις καὶ τὶς ἀναφορὲς των μνημονεύουν χίλιους λόγους γιὰ τὴν γερμανικὴ κατάρρευσι, κανεὶς ὅμως ἀπὸ αὐτοὺς δὲν κάμνει λόγο γιὰ κτύπημα στὴν πλάτη, δηλαδὴ γιὰ διαλυτικὲς ἐνέργειες στὸ ἐσωτερικὸ τῆς Γερμανίας ἢ γιὰ κλονισθὲν ἠθικὸν τοῦ ἀμάχου πληθυσμοῦ.

Ὁ ἴδιος ὁ Λούδενδορφ ἀναφέρει ὅλους τοὺς λόγους ποὺ τὸν ὤθησαν νὰ ζητήση τὴν σύναψι ἀνακωχῆς. Ὁμιλεῖ γιὰ ἔλλειψι βενζίνης, γιὰ τὴν τραγικὴ κατάστασι ποὺ προήρχετο ἀπὸ τὴν ἔλλειψι ἐφεδρειῶν, γιὰ τὴν ἀδυναμία τῆς ἀποτελεσματικῆς ἀντιμετωπίσεως τῶν ἐχθρικῶν ἁρμάτων μάχης, γιὰ τὴν συνεχῶς αὐξανομένην δύναμιν τοῦ ἀμερικανικοῦ ἐκστρατευτικοῦ σώματος—δὲν ὁμιλεῖ ὅμως οὔτε μιὰ φορὰ γιὰ τυχὸν ἐπικίνδυνο ἐπίδρασι ἐπὶ τοῦ στρατεύματος ἀπὸ τὸ ἐσωτερικὸ τῆς Γερμανίας.

Ἂν τὴν στιγμὴ κατὰ τὴν ὁποία ὁ Λούδενδορφ διετύπωνε τὴν πρότασί του γιὰ σύναψι ἀνακωχῆς ὑπῆρχαν ὁποιαδήποτε διαλυτικὰ φαινόμενα, ἀσφαλῶς θὰ ἀνεφέροντο στοὺς λόγους, ποὺ ὤθησαν τὸν Γενικὸ Ἐπιτελάρχη νὰ ζητήση τὸν τερματισμὸ τοῦ πολέμου.

Τουναντίον ὁ Λούδενδορφ ἐτόνιζε τὸν Ὀκτώβριο τοῦ 1918 ὅτι ὁ στρατὸς ἦτο "ἀνέπαφος". Ἡ ἀνωτάτη στρατιωτικὴ ἡγεσία βεβαιώνει κατηγορηματικὰ τὴν 6ην Ὀκτωβρίου τοῦ 1918:

—Ἡ δύναμις τοῦ στρατοῦ παραμένει ἀμείωτος.

Καμμία καὶ πάλιν μνεία περὶ διαλυτικῶν φαινομένων.

Ὁ ταγματάρχης Μπούσε πάλι ἀναφέρει στὸ Ράϊχσταγ μόνο στρατιωτικοὺς λόγους ὅταν οἱ βουλευταὶ τὸν ἐρωτοῦν πῶς τὰ πράγματα κατέληξαν σὲ τέτοιο τραγικὸ σημεῖο.

—Πρῶτος, λόγος, λέγει εἶναι τὰ ἅρματα μάχης τοῦ ἐχθροῦ καὶ δεύτερος ἡ ἐξάντλησις τῶν ἐφεδρειῶν μας εἰς ἔμψυχον καὶ ἄψυχον ὑλικόν.

Ὁ Χίνδεμπουργ λέγει στὸν νέο ἀρχικαγκελάριο πρίγκηπα Μὰξ τῆς Βάδης:

"Αὐτὴν τὴν ἐπίθεσι τὴν ἀντιμετωπίσαμε. Ἐντὸς ὅμως μιᾶς ἑβδομάδος

περιμένω μιὰ νέα ἐπίθεσι μεγάλης ἐκτάσεως. Δὲν ἠμπορῶ ὅμως νὰ ἐγγυηθῶ ὅτι δὲν θὰ ἐπέλθη ὕστερα ἀπὸ αὐτὴν ἡ καταστροφή".

Ὁ ἀντισυνταγματάρχης φὸν Χαῖφτεν, ὁ ἐκπρόσωπος τῆς στρατιωτικῆς ἡγεσίας στὸ ὑπουργεῖον τῶν ἐξωτερικῶν ἐρωτᾶται ἐκεῖνες τὶς ἡμέρες:

–Πῶς κρίνετε τὴν κατάστασι;

–Καταστροφική, εἶναι ἡ ἀπάντησίς του.

Ὁ Φρίδριχ Ἔμπερτ, ὁ ἀντιπρόσωπος τῶν σοσιαλδημοκρατῶν στὸ Ράϊχσταγ γίνεται χλωμὸς σὰν νεκρὸς ὅταν πληροφορεῖται τὶς εἰδήσεις ἀπὸ τὸ μέτωπο. Ὁ κομμουνιστὴς Κὰρλ Λίμπκνεχτ ἐκτίει ποινὴν εἱρκτῆς λόγω τῶν διαβολῶν του κατὰ τοῦ πολέμου. Ἡ εἰρηνιστικὴ καὶ ἀντιπολεμικὴ προπαγάνδα, ποὺ ὑπῆρχε τότε δὲν μνημονεύεται καθόλου ἐν σχέσει μὲ τὴν πρότασι περὶ ἀνακωχῆς.

Πῶς ὅμως ἐδημιουργήθη ὁ μῦθος τοῦ κτυπήματος ἐκ τῶν ὄπισθεν κατὰ τοῦ γερμανικοῦ στρατοῦ; Ἐπὶ ὁλόκληρα ἔτη ἐτονίζετο ὅτι ὁ Βρετανὸς στρατηγὸς Μωρὶς ἐξέφρασε ἐπίσης τὴν γνώμη ὅτι ὁ γερμανικὸς στρατὸς ἐκτυπήθη στὰ νῶτα ἀπὸ τοὺς ἰδικούς του. Δὲν ἀνεγράφη ὅμως καθόλου καὶ ποιὰ ἦτο ἡ ἀπάντησις τοῦ στρατηγοῦ στὸ ζήτημα αὐτό.

"Ποτέ, εἶπε δὲν ἐξέφρασα τὴν γνώμη ὅτι ἡ ἔκβασις τοῦ πολέμου ὀφείλεται στὸ γεγονὸς ὅτι ὁ γερμανικὸς στρατὸς ἐπλήγη μὲ ἐγχειρίδιο ἐκ τῶν ὄπισθεν ἀπὸ τὸν γερμανικὸ λαό. Ὁ γερμανικὸς στρατὸς ἐνικήθη κατὰ κράτος καὶ ἐντίμως ἐπὶ τοῦ πεδίου τῶν μαχῶν".

Πραγματικὰ μόνο μιὰ μεταγενεστέρα προπαγάνδα ἐπεχείρησε νὰ συγκαλύψη τὴν στρατιωτικὴ ἧττα καὶ νὰ κάμη νὰ λησμονηθῆ ἡ τύφλωσις τῶν στρατηγῶν ποὺ ἐπίστευαν ὡς τὸ τέλος στὴν νίκη. Ὁ Χίτλερ ὀφείλει τὴν ἄνοδό του στὰ κύματα αὐτῆς τῆς προπαγάνδας καὶ ἕνα ἀπὸ τὰ θύματά του τοῦ 1934, ὁ στρατηγὸς Σλάϊχερ εἶπε ἐπανειλημμένως:

"Τὸ κτύπημα μὲ τὸ ἐγχειρίδιο κατὰ τὸ 1918, ἐφευρέθη ἀργότερα".

Μιὰ ἀπαίτησις τοῦ νέου ἀρχικαγκελαρίου

Ἴσως ὁ πρίγκηψ Μὰξ τῆς Βάδης προησθάνθη τὶ θὰ συνέβαινε ἀργότερα. Στὴν ἀρχὴ ἀρνήθηκε ἐπιμόνως νὰ δεχθῆ τὸ ἀξίωμα τοῦ ἀρχικαγκελαρίου. Ἐπίσης ἀρνήθηκε ἐπιμόνως νὰ θέση τὸ τίμιο ὄνομά του κάτω ἀπὸ τὴν αἴτησι περὶ ἀνακωχῆς.

Ἀφοῦ οἱ στρατιωτικοί, τὸν συνεβούλευσε ἕνας ἀπὸ τοὺς ἐμπίστους του, δὲν εὑρῆκαν ἄλλη λύσι ἀφῆστε τους αὐτοὺς νὰ παρουσιασθοῦν στοὺς ἀντιπάλους μὲ μιὰ λευκὴ σημαία.

Ὁ πρίγκηψ Μὰξ διστάζει. Ἐδημιούργησε ἕνα καλὸ ὄνομα τεθεὶς ἐπὶ κεφαλῆς μὲ τὴν ὀργάνωσι τῆς προνοίας γιὰ τοὺς αἰχμαλώτους πολέμου. Δὲν θέλει λοιπὸν νὰ ἀμαυρώση τὴν καλή του φήμη οὔτε νὰ θέση σὲ κίνδυνο τὸν πριγκηπικὸ θρόνο του μὲ ἕνα ἐσφαλμένο διάβημα πολιτικῆς φύσεως. Ἐκτὸς αὐτοῦ εἶναι πρώτη φορὰ στὴν ἱστορία ποὺ ζητεῖται μιὰ ἀνακωχὴ ἀπὸ πολιτικοὺς καὶ ὄχι ἀπὸ στρατιωτικούς. Εἶναι πολὺ φυσικὸν ὅτι ὁ Χίνδεμπουργκ καὶ ὁ Λούδενδορφ ἐπιθυμοῦν πάρα πολὺ νὰ ἀποσείσουν αὐτὴν τὴν εὐθύνη.

Ἐπιμόνως ἡ ἀνωτάτη ἡγεσία τοῦ στρατεύματος ζητεῖ νὰ ὀνομασθῆ ἕνας νέος ἀρχικαγκελάριος ποὺ νὰ ὑπογράψη τὴν ἀνακωχή. Ὁ ἴδιος ὁ Λούδενδορφ ὁρμᾶ μιὰ μέρα ἀπρόσκλητος στὸ δωμάτιο τοῦ αὐτοκράτορος καὶ ἐρωτᾶ "πολὺ ταραγμένος".

—Δὲν ἐσχηματίσθη ἀκόμη ἡ νέα κυβέρνησις;

—Δὲν εἶμαι μάγος ἀπαντᾶ θυμωμένος ὁ αὐτοκράτωρ. Ὁ Λούδενδορφ ὅμως δὲν πτοεῖται ἀπὸ τὴν ὀργὴ τοῦ αὐτοκράτορος καὶ λέγει:

—Ἡ νέα κυβέρνησις πρέπει νὰ σχηματισθῆ ἀμέσως. Γιατὶ σήμερα πρέπει νὰ ἀποσταλῆ ἡ πρότασις περὶ σύνάψεως εἰρήνης.

—Αὐτὸ θὰ ἔπρεπε νὰ μοῦ τὸ πῆτε πρὶν ἀπὸ 15 μέρες, φωνάζει ὁ αὐτοκράτωρ.

Ὅταν ὁ πρίγκηψ Μὰξ τῆς Βάδης δέχεται ἐπὶ τέλους νὰ ἀναλάβη τὸ ἀξίωμα τοῦ ἀρχικαγκελαρίου καὶ νὰ ὑπογράψη τὴν πρότασι περὶ ἀνακωχῆς, ὁ προστάτης του ἄγγελος τοῦ ὑποβάλλει μιὰ καλὴ ἰδέα. Ἡ ἐπίσημος ἱστορία τοῦ πολέμου ἡ συνταχθεῖσα ἀπὸ τὸ γερμανικὸ γενικὸ ἐπιτελεῖο ἀναφέρει τὰ ἑξῆς:

"Ὁ πρίγκηψ Μὰξ τῆς Βάδης ἐζήτησε πρὸ τῆς ἀναλήψεως ἀπὸ αὐτὸν τῆς ἐξουσίας νὰ ἐξασφαλισθῆ ἀπολύτως κατὰ μιᾶς ἐνδεχομένης μομφῆς ὅτι αὐτὸς ἦτο ὁ ὑπεύθυνος τῆς αἰτήσεως γιὰ τὴν σύναψι ἀνακωχῆς. Τότε μόνον, ἐδήλωσε, θὰ ὑπογράψη καὶ θὰ στείλη τὸ σχετικὸ ἔγγραφο ἂν ἡ ἀνωτάτη ἡγεσία τῶν γερμανικῶν ἐνόπλων δυνάμεων τὸν βεβαιώση ἐγγράφως ὅτι ἡ στρατιωτικὴ κατάστασις στὸ μέτωπο δὲν ἐπιδέχεται ἄλλη λύσι.

Ἡ ἱστορικὴ ἐπιστολὴ τοῦ Χίνδεμπουργκ

Στενοχωρημένος τηλεφωνεῖ ὁ Χίνδεμπουργ στὸν Λούδενδορφ, ὁ ὁποῖος, θέλοντας καὶ μή, ἀναγκάζεται νὰ δεχθῆ τοὺς ὅρους τοῦ πρίγκηπος Μὰξ τῆς Βάδης. Ἔτσι ὁ Χίνδεμπουργ γράφει μιὰ ἐπιστολή, ἡ ὁποία ἀφαιρεῖ κάθε βάσι ἀπὸ τὸν μῦθο τοῦ κτυπήματος ἐκ τῶν νώτων.

Ὁ Αὐτοκράτωρ Γουλιέλμος καί τά ἐπιτελεῖο του μπροστά στό Νανσύ.

"Ἡ ἀνωτάτη στρατιωτικὴ ἡγεσία λέγει ὁ στρατάρχης στὸ ἱστορικὸ αὐτὸ ἔγγραφο, ἐπιμένει ἐπὶ τῆς αἰτήσεώς της τῆς 29ης Σεπτεμβρίου ἐ.ἔ. περὶ ἀμέσου πρὸς τοὺς ἐχθροὺς μας προτάσεως περὶ εἰρήνης. Λόγω τῆς καταρρεύσεως τοῦ μακεδονικοῦ μετώπου, τῆς ἐκ τούτου ἀναγκαίας καταστάσης ἐξασθενήσεως τῶν δυτικῶν μας ἐφεδρειῶν καὶ λόγω τῆς ἀδυναμίας τῆς πληρώσεως τῶν κενῶν, ποὺ προέκυψαν ἀπὸ τὰς λίαν σημαντικὰς ἀπωλείας κατὰ τὰς μάχας τῶν τελευταίων ἡμερῶν, δὲν ὑπάρχει καμμία πιθανότης τῆς ἐπιβολῆς εἰρήνης εἰς τὸν ἐχθρόν. Ὁ ἐχθρὸς τουναντίον ρίπτει συνεχῶς εἰς τὴν μάχην νέας νωπὰς ἐφεδρείας. Ὁ γερμανικὸς

στρατὸς διατηρεῖ ἀκόμη τὴν συνοχήν του καὶ ἀποκρούει νικηφόρως κάθε ἐπίθεσιν. Ἡ κατάστασις ὅμως ἐπιδεινοῦται καθημερινῶς καὶ ἠμπορεῖ νὰ ἀναγκάση τὴν ἀνωτάτην στρατιωτικὴν ἡγεσίαν νὰ λάβη σοβαροτάτας ἀποφάσεις. Ὑπὸ τοιαύτας συνθήκας εἶναι ἐπιβεβλημένον νὰ ἀνακοπῆ ὁ ἀγὼν διὰ νὰ μὴ ὑποστοῦν ὁ γερμανικὸς λαὸς καὶ οἱ σύμμαχοί του ἀσκόπους ἀπωλείας. Κάθε παρερχομένη ἡμέρα στοιχίζει τὴν ζωὴν χιλιάδων γενναίων στρατιωτῶν.

Ὑπογραφή:
ΦΟΝ ΧΙΝΔΕΜΠΟΥΡΓΚ
Στρατάρχης

Ἠμπορεῖ κανεὶς νὰ θεωρήση αὐτὸ τὸ γράμμα σὰν ἕνα ἔγγραφο συνθηκολογήσεως. Βασιζόμενος σ᾽αὐτὸ ὁ πρίγκηψ Μὰξ τῆς Βάδης ὑπογράφει τὴν αἴτησι περὶ ἀνακωχῆς. Συντετριμμένος γράφει ὁ ἴδιος στὰ ἀπομνημονεύματά του:

"Ὅταν ἐξύπνησα τὸ πρωῒ τῆς 4ης Ὀκτωβρίου ἔννοιωθα σὰν ἄνθρωπος ποὺ ἔχει καταδικασθῆ εἰς θάνατον καὶ τὸ ἐξέχασε στὸν ὕπνο του".

Ὁ Βασιλεύς Πέτρος τῆς Σερβίας ἐγκαταλείπει τό Σερβικό ἔδαφος ἀκολουθῶν τά ὑποχωροῦντα στρατεύματά του.

Μεταξὺ τοῦ Βερολίνου καὶ τῆς Βέρνης, μεταξὺ τῆς Βέρνης καὶ τῆς Οὐάσιγκτων μεταδίδεται μὲ τὰ τηλεγραφικὰ σύρματα καὶ τὰ ὑποβρύχια καλώδια ἡ πρότασις ποὺ θὰ σταματήση ἐπὶ τέλους τὴν τετραετῆ σφαγὴ τῶν λαῶν.

"Ἡ γερμανικὴ κυβέρνησις, λέγει τὸ τηλεγράφημα κάμνει ἔκκλησιν πρὸς τὸν πρόεδρον τῶν Ἡνωμένων Πολιτειῶν νὰ λάβη εἰς χεῖρας του τὸ ζήτημα τῆς ἀποκαταστάσεως τῆς εἰρήνης, νὰ καταστήση γνωστὴν τὴν ἔκλησσιν αὐτὴν πρὸς ὅλα τὰ ἐμπόλεμα κράτη καὶ προσκαλέση αὐτὰ νὰ ἀποστείλουν πληρεξουσίους πρὸς διεξαγωγὴν διαπραγματεύσεων. Ἀποδέχεται ὡς βάσιν τῶν διαπραγματεύσεων τὸ ὑπὸ τοῦ προέδρου τῶν Ἡνωμένων Πολι-

τειῶν ἀναπτυχθὲν εἰς τὸ διάγγελμά του τῆς 8ης Ἰανουαρίου πρὸς τὸ ἀμερικανικὸν κογκρέσσον πρόγραμμα διὰ τὰς διαπραγματεύσεις εἰρήνης. Διὰ νὰ ἀποφευχθῆ πᾶσα περαιτέρω αἱματοχυσία ἡ γερμανικὴ κυβέρνησις ζητεῖ τὴν ἄμεσον σύναψιν ἀνακωχῆς κατὰ ξηράν, κατὰ θάλασσαν καὶ εἰς τὸν ἀέρα".

Τόσο εὔκολα ὅμως, ὅπως ἔπεσαν οἱ πρῶτοι πυροβολισμοί, ποὺ ἐσημείωσαν τὴν ἔναρξι τοῦ πολέμου, δὲν ἐπέρχεται καὶ τὸ τέλος του. Ὁ Οὐΐλσων ἀπαντᾶ ψυχρὰ στὴν γερμανικὴ αἴτησι περὶ ἀνακωχῆς. "Ἐνόσω, λέγει, στὴν ἀπάντησί του, τὰ γερμανικὰ στρατεύματα εὑρίσκονται ἐπὶ ξένων ἐδαφῶν δὲν ἠμποροῦν οἱ σύμμαχοι νὰ δεχθοῦν διαπραγματεύσεις γιὰ τὴν σύναψι ἀνακωχῆς".

Ὁ στρατηγός Νιβέλ.

Ὁ Λούδενδορφ παραιτεῖται.

Μέχρι τοῦ Νοεμβρίου συνεχίζεται ἡ ἀνταλλαγὴ διακοινώσεων. Ὁ Οὐΐλσων δὲν ζητεῖ μόνο τὴν ἐκκένωσι τῶν κατεχομένων ἀπὸ τοὺς Γερμανοὺς ξένων ἐδαφῶν. Ἐπιμένει ἀκόμη καὶ εἰς τὸν τερματισμὸν τοῦ ὑποβρυχιακοῦ πολέμου καὶ εἰς τὸν σχηματισμὸν μιᾶς γερμανικῆς κυβερνήσεως, ποὺ νὰ ἐκπροσωπῆ τὴν θέλησι τοῦ γερμανικοῦ λαοῦ.

Ὅταν ὁ πρίγκηψ Μὰξ τῆς Βάδης ἔλαβε τὴν πρώτη διακοίνωσι τοῦ προέδρου Οὐΐλσων, ἐκάλεσε τὸν Λούδενδορφ στὸ Βερολῖνον, γιὰ νὰ συζητήση μαζύ του τὴν στρατιωτικὴ κατάστασι. Ξαφνικὰ ὁ στρατηγὸς ἀπὸ ἀπαισιόδοξος, ποὺ ἦταν, πρὶν μεταβάλλεται σὲ αἰσιόδοξο. Θέλει νὰ συνεχίση τὸν πόλεμο. Ἀπὸ στρατιωτικῆς ἀπόψεως, λέγει, θὰ ἔχωμε παρακάμψη τὶς δυσκολίες ἐντὸς τεσσάρων ἑβδομάδων. Τὸ μέτωπον θὰ ἠμπορέση νὰ κρατηθῆ ἐπὶ πολλοὺς ἀκόμη μῆνες—ἀκόμη καὶ κατὰ τὸν προσεχῆ χειμῶνα.

Ὕστερα ἀπὸ αὐτὴν τὴν στάσι τοῦ Λούδενδορφ ὁ ἀρχικαγκελάριος πρίγκηψ Μὰξ τῆς Βάδης χάνει φυσικὰ κάθε ἐμπιστοσύνη στὴν εὐθυκρισία τοῦ γενικοῦ ἐπιτελάρχου. Δὲν ἦταν ὁ Λούδενδορφ καὶ ἡ ἀνωτάτη ἡγεσία ἐκεῖνοι ποὺ ἐπέμεναν μόλις χθὲς στὴν ἄμεσο σύναψι ἀνακωχῆς;

Ὁ πρίγκηψ Μὰξ τῆς Βάδης ἀποφασίζει τώρα νὰ συμβουλευθῆ καὶ ἄλλους στρατηγοὺς ἐπὶ τῆς στρατιωτικῆς καταστάσεως. Αὐτὸ θίγει τὴν εὐαισθησία τοῦ Λούδενδορφ. Καὶ ἄλλη μιὰ φορά, ὅπως τὸ ἔκαμε συχνὰ κατὰ τὸ παρελθόν, ἀπειλεῖ νὰ ἀποχωρήση μαζὺ μὲ τὸν Χίνδεμπουργ γιὰ νὰ ἐπι-

βάλη στὴν κυβέρνησι τὴν θέλησί του.

Πίσω ἀπὸ τὴν πλάτη τοῦ ἀρχικαγκελαρίου ἐξέδωκε μιὰ ἡμερησία διαταγὴ πρὸς τὸ στράτευμα στὴν ὁποία ἐχαρακτήριζε ὡς "ἀπαραδέκτους" τοὺς ὅρους τοῦ προέδρου Οὐίλσων.

Αὐτὸ ἦτο καταρὰ πρόκλησις κατὰ τῆς κυβερνήσεως. Φαίνεται ὅτι ὁ Λούδενδορφ ἀντελήφθη καὶ ὁ ἴδιος τὴν γκάφφα του, γιατὶ ἐπεχείρησε ματαίως νὰ σταματήση τὴν κοινοποίησι τῆς ἡμερησίας διαταγῆς του. Ἦταν ὅμως πιὰ πολὺ ἀργά.

Θυμωμένος ὁ Κάϊζερ καλεῖ τοὺς δύο στρατιωτικοὺς ἡγέτας νὰ ἐμφανισθοῦν ἐνώπιον του στὰ ἀνάκτορα "Μπελβύ". Ὁ ἀντισυνταγματάρχης φὸν Πλέσσεν, ὁ ὁποῖος ἐκράτησε τὰ πρακτικὰ τῆς συνομιλίας, ἀναφέρει ὅτι ὁ αὐτοκράτωρ Γουλιέλμος ἐμέμφθη τὴν ἀνάμιξι τῶν στρατηγῶν στὴν πολιτική, ἡ ὁποία ἦτο ἀντίθετος πρὸς τὴν χαραχθεῖσα καὶ ἐγκριθεῖσα ἀπὸ αὐτὸν πολιτική, μιὰ πολιτική, ποὺ ὀφείλει τὴν γένεσί της στὴν ἀναφορὰ τῆς 29ης Σεπτεμβρίου κατὰ τὴν ὁποία ὁ Λούδενδορφ ἐξήγγειλε τὴν κατάρρευσι τοῦ στρατοῦ καὶ ἐζήτησε τὴν ὅσο τὸ δυνατὸν ταχυτέρα σύναψι μιᾶς ἀνακωχῆς.

Ὁ Κάϊζερ προσέθεσε ἀμέσως κατόπιν ὅτι μὲ τὴν στάσι τοῦ Λούδενδορφ ἐκλονίσθη ἡ ἐμπιστοσύνη του σ' αὐτόν. Καὶ ὕστερα ὁ Πλέσσεν παρατηρεῖ:

"Ὁ Κάϊζερ ἀπεδέχθη συγκεκινημένος τὴν αἴτησι παραιτήσεως τοῦ Λούδενδορφ. Ἐδήλωσε ὅμως στὸν στρατάρχη Χίνδεμπουργ ὅτι πρέπει νὰ μείνη καὶ ὅτι αὐτὸ εἶναι ἐπιταγὴ τῆς πατρίδος".

Ὁ Λούδενδορφ ἦταν βέβαιος ὅτι ὁ Χίνδεμπουργ θά παρητεῖτο μαζύ του. Γι' αὐτό ἐξεπλάγη πάρα πολύ πού παρέμεινε ὁ Χίνδεμπουργ ὑπακούων στήν ἐντολή τοῦ αὐτοκράτορος, πρᾶγμα πού εἶχε ὡς ἀποτέλεσμα, ὅπως παρατηρεῖ ἡ ἐπίσημος ἱστορία τοῦ πολέμου ἡ ἐκδοθεῖσα ἀπό τό γερμανικό ἐπιτελεῖο, μιά βαθειά διάστασι μεταξύ αὐτοῦ καί τοῦ στρατάρχου φόν Χίνδεμπουργ μέ τόν ὁποῖον ἦτο στενώτατα συνδεδεμένος ἀπό τήν ἐποχή τοῦ Τάννεμπεργ".

Ἐν πάση περιπτώσει ἡ κατάστασις ἔχει ἀποσαφηνισθῆ τώρα ἀπολύτως. Κατηργήθη ἡ συγκεκαλυμμένη δικτατορία τοῦ Λούδενδορφ. Ἡ ἱστορία ἀνεγνώρισε ὅτι ἦτο μιὰ πατριωτικὴ πρᾶξις ἀπὸ μέρους τοῦ Χίνδεμπουργ νὰ χωρισθῆ ἐπὶ τέλους ἀπὸ τὸν πεισματάρη καὶ αὐθαίρετο ἐπιτελάρχη του καὶ νὰ ὁδηγήση συντεταγμένο στὴν Γερμανία τὸν γερμανικὸ στρατὸ ἀντὶ νὰ τὸν ἀφήση νὰ καταστραφῆ σὲ ἕνα ἄσκοπο ἀγῶνα.

Τό Γαλλικό θωρηκτό "Μπουβέ" βυθίζεται μπροστά στά Δαρδανέλλια.

ΜΕΡΟΣ ΕΝΔΕΚΑΤΟΝ

Η ΕΠΙΘΑΝΑΤΙΟΣ ΑΓΩΝΙΑ ΤΗΣ ΑΥΣΤΡΙΑΣ

Γερμανοί στρατιώται παρελαύνοντες.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ I

ΕΚΡΥΘΜΟΣ ΚΑΤΑΣΤΑΣΙΣ ΣΤΗ ΒΙΕΝΝΗ

Πρέπει νὰ συνομολογηθῆ ἀνακωχὴ

῾Η πτῶσις τοῦ Λούδενδορφ δὲν εἶναι τὸ μόνο ἀνησυχητικὸ γεγονὸς ἐκείνων τῶν ἡμερῶν. ῾Η Βουλγαρία κατέθεσε τὰ ὅπλα. ῾Η Αὐστρουγγαρία καὶ ἡ Τουρκία ὑπέβαλαν ταυτοχρόνως μὲ τὴν Γερμανία, μιὰ αἴτησι περὶ συνάψεως ἀνακωχῆς. ῾Η γερμανικὴ ἐργατικὴ τάξις υἱοθετεῖ τὸν ἀφορισμὸ τοῦ σοσιαλδημοκράτου ὑπουργοῦ Σαϊδεμάνν: "Προτιμότερο ἕνα τέλος ὑπὸ ἕνα καθεστὼς τρόμου, παρὰ ἕνα καθεστὼς τρόμου χωρὶς τέλος".

Ἡ μεγάλη αὐτοκρατορία στὶς ὄχθες τοῦ Δουνάβεως διαλύεται στὰ χέρια τοῦ αὐτοκράτορος Καρόλου. Οἱ λαοὶ τῆς ἀψβουργικῆς μοναρχίας τείνουν νὰ χωρισθοῦν ὁ ἕνας ἀπὸ τὸν ἄλλο. Οἱ Οὗγγροι δὲν θέλουν πιὰ νὰ πολεμήσουν γιὰ τὴν Αὐστρία . Οἱ Τσέχοι ἀνεγνωρίσθησαν ἤδη ἐπισήμως ἀπὸ τοὺς συμμάχους ὡς σύμμαχοι. Οἱ Κροάται ὀνειρεύονται τὴν σύστασι ἑνὸς μεγάλου γιουγκοσλαβικοῦ κράτους.

Στὸ Φιοῦμε πισταὶ στὸν αὐτοκράτορα κροατικαὶ μονάδες ἀφοπλίζουν τὴν οὐγγρικὴ ἀστυνομία καὶ οὐγγρικὰ στρατιωτικὰ τμήματα. Ὅταν ὁ αὐτοκράτωρ Κάρολος ἔρχεται στὸ Ντεμπρετσίν, κάμνει τὴν ἀπερισκεψία νὰ ἐπισκεφθῆ τὴν ἐκκλησία στὴν ὁποία μόλις πρὸ ἑβδομῆντα ἐτῶν ἐκηρύχθησαν οἱ Ἀψβοῦργοι ἔκπτωτοι τοῦ θρόνου. Ὅταν ἔφευγε ἀπὸ τὴν ἐκκλησία παραπάτησε σὲ ἕνα χαλὶ καὶ παρ' ὀλίγον θὰ ἔπεφτε κάτω. Ἕνα ἄλογο τῆς αὐτοκρατορικῆς ἁμάξης γλυστρᾶ στὸ λιθόστρωτο καὶ πέφτει. Τὸ τιμητικὸ ἀπόσπασμα παρατάσσεται μὲ τὴν πλάτη πρὸς τὸν αὐτοκράτορα γιὰ νὰ μπορῆ νὰ ἐπιτηρῆ τὸν ἀνήσυχο πληθυσμό.

Μελαγχολικὸς ὁ αὐτοκράτωρ ἀποσύρεται στὸ ἀθέρμαστο ἀνάκτορο τοῦ Γκεδελλέ. Ὁ στρατηγὸς Λουκάσιτς προτείνει νὰ συγκεντρώση μερικὰ συντάγματα "ἀναλφαβήτων Βοσνίων" καὶ νὰ τὰ ρίψη κατὰ τῶν διανοουμένων τῆς Βουδαπέστης, ποὺ πολιτικολογοῦν μέσα στὰ καφενεῖα. Ὁ αὐτοκράτωρ ὅμως δὲν δέχεται τὴν πρότασι.

Ἐπιστρέψας στὴν Βιέννη ὁ αὐτοκράτωρ Κάρολος εὑρῆκε τελείως ἀλλαγμένη τὴν πρωτεύουσά του. Ἐνῶ τὸ ἁμάξι του περνᾶ ἀπὸ τὸν δρόμο, οἱ συνοδοί του ἔχουν τὸ δάκτυλο στὴν σκανδάλη τοῦ περιστρόφου των γιατὶ τὸ πλῆθος ὁλόγυρα ἀποδοκιμάζει τὸν αὐτοκράτορα μὲ σφυρίγματα καὶ ἀπὸ μεγάφωνο ἀντηχοῦν αἱ λέξεις: "Φύγε! φύγε"!

Πῶς ἀπὸ ἕνα λάθος προελαύνουν οἱ Ἰταλοὶ

Στὸ ἰταλικὸ μέτωπο τὰ στρατεύματα τῆς παραδουναβείου μοναρχίας ἔδωσαν μιὰ μάχη ἀκόμη—καὶ τὴν ἔχασαν. Ὁ ἐπιτελάρχης τῆς ὁμάδος στρατιῶν τοῦ Τυρόλου ὁμολογεῖ σὲ μιὰ ἀναφορὰ του ὅτι τὰ στρατεύματα ἔχουν χάση τὸ ἠθικὸν των ἀπὸ τὴν ἀκατανίκητη ἐπιθυμία των νὰ ἐπιστρέψουν στὴν πατρίδα.

Καὶ προσθέτει:

"Ὑπὸ τοιαύτας συνθήκας θὰ πρέπη νὰ συνομολογηθῆ ἀμέσως ἀνακωχή. Δὲν ὑπάρχει ἄλλη λύσις".

"Συμφωνῶ ἀπολύτως" σημειώνει ὁ διοικητὴς τῆς ὁμάδος στρατιῶν στὸ περιθώριο τῆς ἀναφορᾶς.

Ὁ στρατηγὸς φὸν Βέμπερ ὁ ὁποῖος διαπραγματεύεται μὲ τοὺς Ἰταλοὺς τοὺς ὅρους τῆς ἀνακωχῆς, ξεχνᾶ κατὰ τὴν ἀναχώρησί του τὸν κρυπτογραφικὸ κώδικα καὶ γι' αὐτὸ δὲν μπορεῖ νὰ διαβάση τὶς ὁδηγίες ποὺ τοῦ στέλλει τηλεγραφικῶς ἡ ἀνωτάτη αὐστρουγγρικὴ ἡγεσία. Ἔτσι τὰ αὐστρουγγρικὰ στρατεύματα διακόπτουν τὶς ἐχθροπραξίες 24 ὧρες ἐνωρίτερα ἀπὸ τὰ ἰταλικά.

"Οταν ἡ Βιέννη τηλεγραφεῖ τὴν ὥρα, εἶναι πιὰ πολὺ ἀργά. Ὁ ἰταλικὸς στρατὸς ἐκμεταλλεύεται αὐτὴν τὴν εὐκαιρία, προχωρεῖ ὅσο μπορεῖ παραπάνω, προσπερνᾶ τοὺς ὑποχωροῦντας αὐστριακοὺς καὶ ἐπιτείνει τὴν διάλυσι τῶν μονάδων των.

Ὁ αὐτοκράτωρ Κάρολος παραμένει ἐν τῷ μεταξὺ, χωρὶς νὰ ξεύρη τὶ νὰ κάμη, στὴν ταραγμένη Βιέννη. Σύμφωνα μὲ τὶς πληροφορίες τοῦ γραμματέως του βαρώνου Κὰρλ φὸν Βέρκμανν "ὅλαι αἱ θῦραι καὶ αἱ εἴσοδοι τῶν ἀνακτόρων ἐκλείσθησαν ἑρμητικά".

Στὸ Ἴνσμπρουκ λεηλατοῦσαι ὀρδαὶ διασχίζουν τοὺς δρόμους. Στὴν Πράγα οἱ σιδηροδρομικοὶ ὑπάλληλοι ὁρκίζονται ἀπὸ τώρα ὅρκο πίστεως στὴν Τσεχοσλοβακικὴ δημοκρατία. Συρμοὶ μὲ διαλελυμένα στρατεύματα ἀποτελούμενα ἀπὸ ὅλες τὶς ἐθνικότητες τῆς αὐστρουγγρικῆς μοναρχίας διασχίζουν τὴν χώρα καὶ ἀλληλοπυροβολοῦνται. Ὁ ὑπουργὸς τῶν Στρατιωτικῶν βαρῶνος φὸν Λένε μόνο μὲ πολιτικὰ τολμᾶ νὰ κυκλοφορῆ στοὺς δρόμους τῆς Βιέννης.

Στὰ ἀνάκτορα τοῦ Σέμπρουν ὑπηρετεῖ ἀκόμη ὡς φρουρὰ ἕνα οὐγγρικὸ τάγμα "ἕτοιμο νὰ ὑπερασπίση καὶ νὰ προστατεύση ὡς τὴν τελευταία σταγόνα τοῦ αἵματός του τὸν βασιλέα τῆς Οὐγγαρίας".

Εἶναι ὅμως ἀκόμη ὁ αὐτοκράτωρ Βασιλεὺς τῆς Οὐγγαρίας; ἐρωτᾶ κάθε μέρα ὁ διοικητὴς τοῦ τάγματος τὸν γενικὸ ὑπασπιστὴ τοῦ Καρόλου. Τὴν 31ην Ὀκτωβρίου οἱ Οὔγγροι ἀποχωροῦν καὶ λέγουν:

"Δὲν πιστεύομε πιὰ ὅτι ὁ πρώην αὐτοκράτωρ παραμένει βασιλεὺς τῆς Οὐγγαρίας".

"Τώρα τὴν ἔχομε ἄσχημα" λέγουν οἱ Βιεννέζοι ἀστυνομικοὶ ποὺ ἀποτελοῦν τὴν τελευταία φρουρὰ τῆς καταλυθείσης αὐτοκρατορίας.

Ἕνα τραγικὸ συμβούλιο τοῦ Στέμματος.

Ὁ Κάρολος, χωρὶς ὑπουργούς, χωρὶς στρατιώτας χωρὶς κανένα σχέδιο, εὑρίσκει μόνο μιὰ διέξοδο. Συγκαλεῖ τὸ Συμβούλιο τῆς Ἐπικρατείας στὸ ὁποῖον ἀνήκει καὶ ὁ σοσιαλδημοκράτης Βικτωρ Ἄδλερ. Πικρὰ λόγια ἀνταλλάσσονται κατὰ τὴν τελευταία αὐτὴ συνεδρίασι.

"Μεγαλειότατε, λέγει ὁ Ἄδλερ, δὲν εἴμαστε ἐμεῖς ἐκεῖνοι ποὺ θελήσαμε αὐτὸν τὸν πόλεμο".

"Οὔτε καὶ ἐγὼ" λέγει ὁ αὐτοκράτωρ μὲ σιγανὴ φωνή.

"Αὐτὸ εἶναι σωστό, παραδέχεται ὁ Ἄδλερ δὲν μποροῦμε ὅμως νὰ παραβλέψωμε ὅτι πάντοτε ἀγωνισθήκαμε μὲ λόγια καὶ μὲ ἔργα κατὰ αὐτοῦ τοῦ πολέμου καὶ ὅτι συνεπῶς δὲν θέλομεν νὰ φέρωμεν τὴν εὐθύνην τοῦ τερματισμοῦ του, ὅπως δὲν φέρομε τὴν εὐθύνη τῆς ἐξαπολύσεως του. Ὁ παράγων ἐκεῖνος ποὺ ὡδήγησε τὸν λαὸ στὸν πόλεμο ἄς προσπαθήση τώρα νὰ τὸν λυτρώση ἀπὸ τὴν δυστυχία".

"Ἡ ἔρευνα ποιὸς εἶναι ὁ παράγων αὐτός, ἀπαντᾶ ὁ Κάρολος, θὰ διαρκέση πολύ. Καὶ οἱ στρατιῶται μας, ποὺ εὑρίσκονται μπροστὰ στὸν ἐχθρὸ

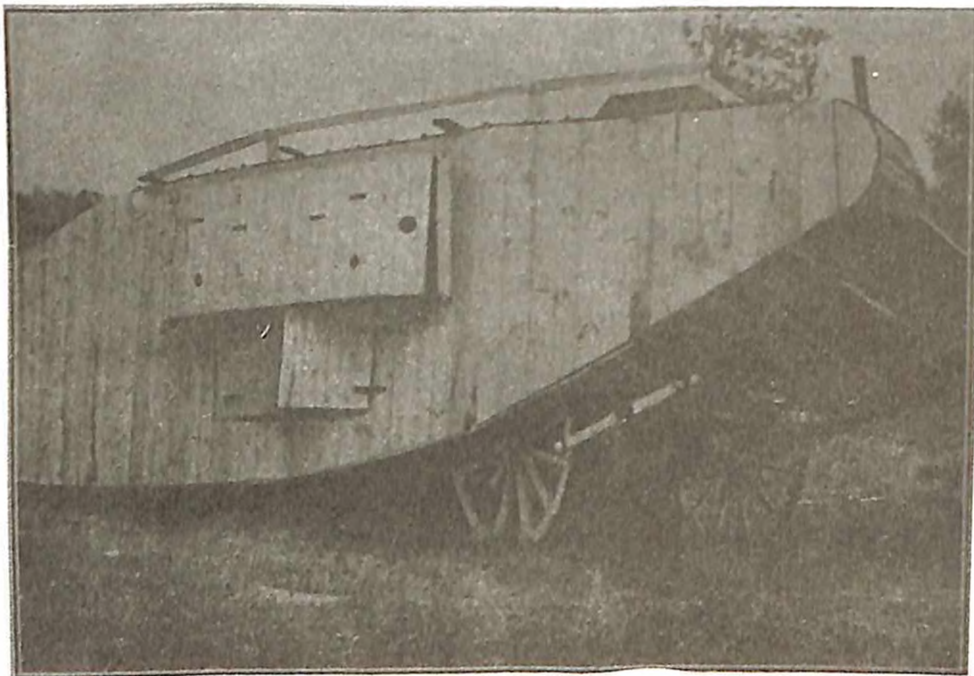
δὲν μποροῦν νὰ περιμένουν. Ἀλλὰ καὶ ἂν ἀκόμη εὑρεθῇ ὁ παράγων αὐτὸς ποιὸς θὰ φέρῃ τὴν εὐθύνη γιὰ τοὺς θανόντας, γιὰ τὸν μάταιο θάνατο χιλιάδων καὶ χιλιάδων ἀνθρώπων;

"Ἂς εἴμεθα εἰλικρινεῖς" λέγει ὁ ὑπουργὸς Μάϋρ ἐπεμβαίνων στὴν συζήτησι. Ἐκεῖνος ποὺ ἤθελε τὸν πόλεμον κατὰ τῆς Σερβίας εἴμεθα ἐμεῖς ὅλοι—ὅλος ὁ λαός.

Θὰ ἤθελα τότε νὰ ἔβλεπα ἐκεῖνο τὸν παράγοντα ποὺ θὰ ἐτολμοῦσε νὰ ἀντισταθῇ στὸν πόλεμο. Ἂς μὴ ξεχνοῦμε τὸν πολεμικὸ ἐνθουσιασμὸ τοῦ Αὐγούστου τοῦ 1914 καὶ ἂς μὴ ντρεπόμεθα γι' αὐτόν!".

Ὁ αὐτοκράτωρ Κάρολος στὸ τέλος δὲν παραιτεῖται. Ἀποχωρεῖ ἁπλῶς ἀπὸ τὴν διαχείρησι τῶν κρατικῶν ὑποθέσεων". Ὅταν οἱ μεταλλουργοὶ τοῦ Φλόρισδορφ βαδίζουν τὴν 11ην Νοεμβρίου μὲ λοστοὺς κατὰ τῶν ἀνακτόρων τοῦ Σέμπρουν, ὁ Κάρολος μαζὺ μὲ τὴν οἰκογένειά του κατορθώνει νὰ φύγῃ μὲ ἕνα ταξὶ ἀπὸ μιὰ ὀπισθία θύρα τῶν ἀνακτόρων.

Ἐκείνη τὴν ἡμέρα ἔδυσε διὰ παντὸς ἡ κυριαρχία τῶν Ἀψβούργων ποὺ διήρκεσε 700 ἔτη.

Ξύλινο τάνκ πρὸς ἐξαπάτησιν τοῦ ἐχθροῦ.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΙΙ

Η ΑΥΣΤΡΙΑΚΗ ΤΡΑΓΩΔΙΑ

Ὁ ἀναπόφάσιστος Αὐτοκράτωρ

Τὸ 1917, τὸ ἀποφασιστικὸ ἔτος τοῦ πρώτου παγκοσμίου πολέμου εἶναι γεμᾶτο μὲ μοιραῖες ἀποφάσεις, μὲ τρομεροὺς κλονισμοὺς καὶ μὲ σκοτεινὲς ὑποθέσεις.

Ἡ ἐπανάστασις στὴν Ρωσσία μετέβαλε τὴν ἰσορροπία τῶν δυνάμεων στὴν Εὐρώπη καὶ τὴν ὄψι τοῦ κόσμου.Στὴν Γερμανία ὅπως εἴδαμε ἤδη, πολιτικοὶ καὶ στρατιωτικοὶ κυμαίνονται μεταξὺ τῆς ἐπιθυμίας συνάψεως εἰρήνης καὶ τῆς συνεχίσεως τοῦ πολέμου μέχρι τῆς τελικῆς νίκης. Ἀπὸ τὴν ἄλλη ὄχθη τοῦ Ὠκεανοῦ εἰσρέουν αἱ νωπαὶ δυνάμεις τῶν Ἡνωμένων Πολιτειῶν στὰ αἱματηρὰ πεδία τῶν μαχῶν τῆς γηραιᾶς Εὐρώπης.

Ὁ Ἄγγλος στρατηγός Σέρ-Γιάν Χάμιλτον στά Δαρδανέλλια.

Ἀνάμεσα στὶς σκιές, ποὺ καλύπτουν τὴν Δύσι ὑπάρχει ἕνας ἄνθρωπος, ποὺ προαισθάνεται τὸ τέλος τοῦ δράματος. Εἶναι πολὺ ὅμως ἀναποφάσιστος, εἶναι πολὺ ἀσθενὴς γιὰ νὰ ὀρθώσῃ τὸ ἀνάστημά του κατὰ τῆς μοίρας. Ὁ ἄνθρωπος αὐτὸς εἶναι ὁ αὐτοκράτωρ Κάρολος τῆς Αὐστρίας.

Τὴν 21ην Νοεμβρίου τοῦ 1916 ὁ μεγάλος θεῖος του καὶ προκάτοχός του στὸν θρόνο, Φραγκῖσκος Ἰωσὴφ ὁ Αος εἶχε κλείσει γιὰ πάντα τὰ μάτια του. Κατὰ τὴν διάρκεια μιᾶς ἀνθρωπίνης ζωῆς ὁ μονάρχης αὐτὸς εἶχε ἐργασθῆ ἐντατικὰ καὶ ἐπίμονα γιὰ τοὺς λαοὺς τῆς παραδουναβείου μοναρ-

χίας. Ἕνας βρογχικὸς κατάρρους συνοδευόμενος ἀπὸ μιὰ περιπνευμονία τὸν ἔρριξε στὴν σκληρὴ στρατιωτική του κλίνη στὰ ἀνάκτορα τοῦ Σέμπρουν.

Τὸ πρωΐ ἀκόμη πρὶν νὰ πεθάνη ἐζήτησε νὰ τοῦ φέρουν διάφορα ἔγγραφα γιὰ νὰ τὰ μελετήση καὶ νὰ τὰ ὑπογράψη. Ὕστερα ἦλθε ἡ ἀγωνία τοῦ θανάτου. Ποτὲ δὲν θὰ τὸ ἐπίστευε ὅμως ὅτι ἡ σαθρὰ αὐτοκρατορία του δὲν θὰ ζοῦσε παρὰ δύο ἀκόμη χρόνια μετὰ τὸν θάνατό του.

Ἐν πάση ὅμως περιπτώσει ὁ αὐτοκράτωρ Φραγκῖσκος Ἰωσὴφ ἤξευρεν ὅτι ὁ πόλεμος ἦταν μιὰ καταστροφὴ γιὰ τὸ κράτος του. Ὅταν ἀπὸ τὴν ἐπιδιωκομένη τιμωρία τῆς Σερβίας προέκυψε ἡ παγκόσμιος πυρκαϊά, ὅταν ὁ αὐτοκράτωρ ἔβλεπε, μὲ τὰ ἴδια του τὰ μάτια, τὴν καταστροφὴ τῶν στρατιῶν του, ἔπαυσε πιὰ νὰ ἔχη αὐταπάτες γιὰ τὴν ἔκβασι τοῦ πολέμου. Πόθος του ἦταν νὰ συνάψη εἰρήνη ὑπὸ εὐνοϊκὰς περιστάσεις καὶ νὰ σώση ἔτσι τὴν ὑπόστασι τῆς δυαδικῆς μοναρχίας. Δὲν ἔβλεπε ὅμως μὲ ποιὸ τρόπο θὰ ἠμποροῦσε νὰ πραγματοποιήση αὐτὸν τὸν πόθο του.

Τώρα ἕνας ἄλλος φορεῖ τὸν ἀποστολικὸ μανδύα. Καὶ ὁ αὐτοκράτωρ Κάρολος σὰν τὸν ἀποθανόντα προκάτοχό του, δὲν τρέφεται μὲ αὐταπάτες.

—Εἶναι ἕνα καλὸ παιδί, συνήθιζε νὰ λέγη ὁ αὐτοκράτωρ Φραγκῖσκος Ἰωσὴφ καὶ ἀσφαλῶς εἶχε δίκαιο.

Ὁ Κάρολος ἀντιλαμβάνεται πρὸ παντὸς ὅτι ἡ χώρα του κατεδικάσθη κατὰ τὰ παρελθόντα ἔτη, νὰ παίξη ἕνα ρόλο ποὺ ἦταν ἀνάξιος αὐτῆς. Κατὰ τὴν ἔναρξι τοῦ πολέμου—τὸ 1914—ἡ Γερμανία κατῆλθε στὸν πόλεμο παρὰ τὸ πλευρὸν τῆς Αὐστρουγγαριας ὡς σύμμαχός της. Τρία ἔτη ἀργότερα—τὸ 1917—ἡ Γερμανία θεωρεῖ τὴν σύμμαχόν της, ὡς ἕνα ὑποτελῆ, ποὺ εἶναι ὑποχρεωμένος νὰ πειθαρχῆ χωρὶς νὰ προβάλη καμμιὰ ἀντίρρησι. Ἀπὸ τὴν στιγμὴ μάλιστα ποὺ τὴν θέσι τοῦ Φάλκενχάϋν κατέλαβον ὁ Χίνδεμπουργ καὶ ὁ Λούδενδορφ τὰ πράγματα ἐχειροτέρευσαν ἀκόμη περισσότερο.

Ἡ ἀνωτάτη στρατιωτικὴ ἡγεσία τῆς γερμανικῆς αὐτοκρατορίας—εἶναι περίπου ταυτόσημος μὲ τὸ ἄτομον τοῦ Λούδενδορφ—μετεβλήθη σὲ ἀνωτάτη ἀρχὴ τῶν κεντρικῶν δυνάμεων. Ἀπέναντι της ἔχει σκιώδη μόνο ὑπόστασι ἡ κυβέρνησις τοῦ Βερολίνου. Ὁ αὐτοκράτωρ Γουλιέλμος μετεβλήθη σὲ ἕνα σύμβολο καὶ οἱ σύμμαχοι στὴν Βιέννη, στὴν Κωνσταντινούπολι καὶ στὴν Σόφια δὲν ἔχουν νὰ κάμουν τίποτε ἄλλο παρὰ νὰ λαμβάνουν γνῶσιν τῶν διαταγῶν τῆς ἀνωτάτης γερμανικῆς στρατιωτικῆς ἡγεσίας καὶ νὰ τὶς ἐκτελοῦν.

Τὴν 13ην Ἰανουαρίου τοῦ 1917 ὁ πρέσβυς τῆς Αὐστρουγγαρίας στὸ Βερολῖνο νομίζει ὅτι ἔχει καθῆκον νὰ ἐλέγξη τὴν ἀκρίβεια ὡρισμένων φημῶν. Μὲ πλάγια μέσα εἶχε πληροφορηθῆ ἡ Βιένη ὅτι ἡ Γερμανία προτίθεται νὰ κηρύξη ὁλοκληρωτικὸ ὑποβρύχιο πόλεμο. Προβλεπτικωτέρα ἀπὸ τὸ γερμανικὸ ναυαρχεῖο καὶ τὴν ἀνωτάτη γερμανικὴ στρατιωτικὴ ἡγεσία ἡ Βιέννη ἀντιλαμβάνεται ὅτι τὸ μέτρον αὐτὸ θὰ ἔχη ὡς ἀποτέλεσμα τὴν εἴσοδο τῆς Ἀμερικῆς στὸν πόλεμο.

Στὴν ἐρώτησί του λαμβάνει ὁ πρέσβυς ἀσαφῆ ἀπάντησι. Ὁ Γερμανὸς ὑπουργὸς τῶν Ἐξωτερικῶν Τσίμμερμανν λέγει μὲ ἕνα μυστηριῶδες μειδίαμα:

"'Ο Οὐΐλσων ἀσφαλῶς δὲν θὰ ἐξωθήση τὰ πράγματα μέχρι ρήξεως μὲ τὰς κεντρικὰς δυνάμεις."

Φροῦδαι ἐλπίδες τῶν Γερμανῶν

Τὸ ὅτι ὅμως ἔχει ἤδη ἀποφασισθῆ ἀπὸ τῆς 9ης 'Ιανουαρίου,νὰ ἀρχίση τὴν 1ην Φεβρουαρίου ὁ ὁλοκληρωτικὸς ὑποβρύχιος πόλεμος—αὐτὸ δὲν ἀνακοινοῦται στὸν πρέσβυ τῆς Αὐστρουγγαρίας. Μόνο μιὰ ἑβδομάδα μετὰ τὴν ἐπίσκεψι του στὸ γερμανικὸ ὑπουργεῖο τῶν 'Εξωτερικῶν, τὸ Βερολῖνον θεωρεῖ ἀναγκαῖον νὰ ἀνακοινώση τὸ γεγονὸς στὴν Αὐστρουγγαρία Καὶ γι' αὐτὸν τὸν σκοπὸ μεταβαίνουν στὴν Βιένην ὁ ὑπουργὸς τῶν 'Εξωτερικῶν Τσίμμερμαν καὶ ὁ ἀρχηγὸς τοῦ γερμανικοῦ ναυτικοῦ ἐπιτελείου φὸν Χότσενδορφ.

Καὶ οἱ δύο δὲν εἶναι πολὺ συμπαθεῖς στὴν Βιένν,. 'Ο Τσίμμερμαν διέπραξε κάποτε μιὰ ἀδιακρισία καὶ ἐξεμεταλλεύθη γιὰ νὰ ὀργανώση μιὰ πολιτικὴ μηχανορραφία ἕνα τηλεγράφημα τοῦ Αὐστριακοῦ πρέσβεως στὴν Οὐάσιγκτων, ποὺ δὲν ἀπηυθύνετο σ' αὐτόν. 'Ο Χότσενδορφ ἀπὸ τὸ ἄλλο μέρος ἐχαρακτηρίζετο ἀπὸ τοὺς ὑπευθύνους τῶν διαφόρων ὑπουργείων στὴν Βιέννη ὡς "φαντασιόπληκτος".

—Μὲ τὸν ὁλοκληρωτικὸ ὑποβρύχιο πόλεμο, ἐβεβαίωνε ὁ Χότσενδορφ στὴν Βιέννη, θὰ ἠμπορέσωμε ἐντὸς τεσσάρων μηνῶν νὰ ἀναγκάσωμε τὴν 'Αγγλία νὰ μεταβληθῆ σὲ φιλειρηνική.

'Ο αὐστριακὸς ὑπουργὸς τῶν 'Εξωτερικῶν Τσέρνιν καὶ ὁ Οὖγγρος πρωθυπουργὸς Τίσα καταλαμβάνονται ἀπὸ φρίκη μπροστὰ σ' αὐτὲς τὶς φαντασιοπληξίες. Κατὰ τὴν σύσκεψι προσπαθοῦν ματαίως νὰ ἐξηγήσουν στοὺς δύο Γερμανοὺς ὅτι ἡ κάθοδος τῆς 'Αμερικῆς στὸν πόλεμο καὶ συνεπῶς ἡ ἧττα τῶν Κεντρικῶν αὐτοκρατοριῶν θὰ εἶναι τὸ μοιραῖο ἀποτέλεσμα τοῦ ὁλοκληρωτικοῦ ὑποβρυχίου πολέμου.'Ο Χότσενδορφ ὅμως παραμερίζει ὅλες τὶς ἀντιρρήσεις μὲ τὶς λέξεις.

"'Εγγυῶμαι γιὰ τὴν ἐπιτυχία".

'Ενῶ συνεχίζεται ζωηρὰ ἡ συζήτησις ὁ αὐτοκράτωρ Κάρολος κάθεται συνοφρυωμένος στὴν μέση τῆς τραπέζης καὶ ἀκούει τὰ ἐπιχειρήματα καὶ τῶν δύο μερῶν. Προεδρεύει μὲν τῆς συνεδριάσεως συμμορφώνεται ὅμως πρὸς τὸν ἄγραφο κανόνα κατὰ τὸν ὁποῖον ὁ μονάρχης δὲν πρέπει νὰ κατέρχεται στὰ βάθη μιᾶς συζητήσεως. Ὕστερα ὅμως ἐμπιστεύεται στὸν γραμματέα του ὅτι καθ' ὅλην τὴν διάρκεια τῆς συζητήσεως ἔννοιωσε ἕνα αἴσθημα ἐξαιρετικῆς δυσφορίας. 'Ο γραμματεὺς του φὸν Βέρκμανν διέσωσε τὶς σκέψεις τοῦ αὐτοκράτορος στὰ ἀπομνημονεύματά του.

"Ἦτο λέγει, ἀπολύτως πεπεισμένος, ὅτι αἱ 'Ηνωμέναι Πολιτεῖαι θὰ μεταφέρουν ὁλόκληρες στρατιὲς διὰ τοῦ 'Ωκεανοῦ καὶ ὅτι τὰ γερμανικὰ ὑποβρύχια δὲν θὰ ἠμποροῦσαν νὰ σταματήσουν αὐτὲς τὶς μεταφορές. Ἐστήριζε αὐτὴν τὴν ἄποψι του ἐπὶ τῆς γνωστῆς στρατιωτικῆς ἀρχῆς ὅτι σὲ κάθε μέσον ἐπιθέσεως ἀνταποκρίνεται καὶ ἕνα μέσον ἀμύνης.'Ο παγκόσμιος πόλεμος εἶχε δώση στὸν ἀνταγωνισμὸ μεταξὺ τηλεβόλου καὶ ἅρματος μάχης, ἀερίων καὶ προστασίας ἀπὸ αὐτά, ἀεροπλάνων καὶ ἀντιαεροπορι-

κοῦ πυροβολικοῦ, ἕνα τέτοιο ρυθμό, ὁ ὁποῖος ἀσφαλῶς δὲν θὰ ἠμποροῦσε νὰ ἀτονήση καὶ γιὰ τὸ ὑποβρύχιο".

Ἡ ἐξέλιξις ἐδικαίωσε ἀπολύτως τὸν αὐτοκράτορα Κάρολο.

Ἕνα γεῦμα στὰ Αὐστριακὰ ἀνάκτορα.

Τὸ βράδυ τῆς 20ης Ἰανουαρίου 1917 ὁ Χότζενδορφ παρακάθηται στὴν αὐτοκρατορικὴ τράπεζα. Μιὰ ψυχρὴ καὶ γεμάτη ἀπὸ δυσπιστία ἀτμόσφαιρα περιβάλλει τὸ γεῦμα.

Ὁ Χότζενδορφ τρώγει μὲ πολλὴ ὄρεξι ἐνῶ τὸ αὐτοκρατορικὸ ζεῦγος καὶ πολλοὶ συνδαιτημόνες μόλις ἐγγίζουν τὸ φαγητὸ των. Ὁ ναύαρχος εἶναι ὁμιλητικώτατος. Καὶ ὁμιλεῖ συνεχῶς γιὰ τὸν ὑποβρύχιο πόλεμο. Μόνο μιὰ φορὰ φαίνεται ὅτι κατάλαβε μὲ πόσο ὀλίγο ἐνθουσιασμὸ τὸν ἀκοῦνε. Καὶ στρέφεται ἀμέσως πρὸς τὴν αὐτοκράτειρα:

Ὁ Γάλλος στρατηγός Γκουρώ.

—Ξεύρω, Μεγαλειότατη τοὺς λέγει ὅτι εἶσθε ἐναντίον τοῦ ὑποβρυχίου πολέμου. Γενικὰ εἶσθε ἀντίπαλος κάθε πολέμου.

—Ναί, ἀπαντᾶ ἡ αὐτοκράτειρα Τσίτα. Εἶμαι ἐναντίον κάθε πολέμου, ὅπως κάθε γυναίκα ποὺ προτιμᾶ νὰ βλέπη τοὺς ἀνθρώπους εὐτυχισμένους καὶ ὄχι δυστυχισμένους.

Ὁ Χότζενδορφ δὲν εἶναι ἀπὸ τοὺς ἀνθρώπους, ποὺ συγκινοῦνται μὲ τέτοια λόγια. Καὶ ἀπαντᾶ ἀμέσως:

"Ἄς μὴ εἴμαστε ὑπερβολικοί. Δὲν πρέπει νὰ μεγαλοποιοῦμε τὶς στερήσεις στὶς ὁποῖες ὑποβάλλονται σήμερα οἱ λαοί μας. Ἔχουν καὶ τὴν καλή των ὄψι. Ἐγὼ π.χ. ἐργάζομαι πολὺ καλύτερα ὅταν ἔχω ἄδειο στομάχι, Δὲν θὰ μᾶς πειράξη καὶ τόσο νὰ σφίξωμε τὴν ζώνη μας.

—Δὲν μοῦ ἀρέσει, ἀπαντᾶ ἡ αὐτοκράτειρα κοιτάζουσα κατάματα τὸν Χότζενδορφ νὰ ἀκούω νὰ μιλοῦν γιὰ σφίξιμο ζώνης, μπροστὰ σὲ ἕνα τραπέζι γεμᾶτο ἀπὸ διάφορα φαγητά.

Καὶ ὁ Χότζενδορφ ἀναγκάζεται νὰ σωπάση. Ἡ παρατήρησις τῆς αὐτο-

κρατείρας τὸν ἐκόλλησε κυριολεκτικὰ στὸν τοῖχο.

Ὕστερα ἀπὸ μιὰ ἑβδομάδα τὸ γερμανικὸ πολεμικὸ ναυτικὸ ἄρχισε τὸν ὁλοκληρωτικὸ ὑποβρύχιο πόλεμο καὶ τὴν ἑπομένη αἱ Ἡνωμέναι Πολιτεῖαι διακόπτουν τὰς σχέσεις των μὲ τὰς κεντρικὰς δυνάμεις. Ἡ δυσφορία μεταξὺ τῆς Βιέννης καὶ τοῦ Βερολίνου μετεβλήθη τώρα σὲ βάραθρο. Καὶ αὐτὸς ἀκόμη ὁ αὐτοκράτωρ Γουλιέλμος πιστεύει τώρα ὅτι δὲν εἶναι πιὰ ὑποχρεωμένος νὰ ἀκολουθῆ τοὺς κανόνας τῆς εὐγενείας.

Ἕως τότε ἐθεωρεῖτο ἀπαράβατο ἔθιμο τὸ ὅτι ἕνας μονάρχης δὲν ἠμποροῦσε νὰ εἰσέλθη στὰ ἐδάφη μιᾶς ξένης χώρας χωρὶς νὰ ἀναγγείλη ἐπισήμως τὴν ἐπίσκεψί του. Τὸ θέρος ὅμως τοῦ 1917 ὁ Κάϊζερ μεταβαίνει στὸ μέτωπο τῆς Γαλικίας χωρὶς νὰ εἰδοποιήση τὸν Κάρολο. Ὁ Κάρολος ποὺ εὑρίσκετο τότε ἐπίσης στὸ ἀνατολικὸ μέτωπο διατάσσει τὴν ἀμαξοστοιχία του νὰ γυρίση πίσω γιὰ νὰ ἀποφύγη μία συνάντησι μὲ τὸν γερμανὸ συνάδελφό του ὑπὸ αὐτὰς τὰς συνθήκας.

Βεβαίως αὐτὰ ὅλα εἶναι ἐπουσιώδη καὶ δευτερεύοντα θέματα μέσα στὴν τρικυμία τοῦ πολέμου. Ἀποδεικνύουν ὅμως καθαρὰ τὴν ἔντασι ποὺ ἐπικρατοῦσε τότε μεταξὺ Αὐστρουγγαρίας καὶ Γερμανίας. Στὴν Βιένη ἐπικρατεῖ γενικὰ ἡ γνώμη ὅτι πρέπει νὰ καταβληθῆ κάθε προσπάθεια γιὰ τὴν συνομολόγησι μιᾶς εἰρήνης κατόπιν διαπραγματεύσεων. Γιατὶ ἀλλοιώτικα θὰ ἐπήρχετο πλήρης καταστροφὴ τῶν κεντρικῶν δυνάμεων. Στὸ Βερολῖνον ὅμως, κάτω ἀπὸ τὴν ἐπίδρασι τοῦ Λούδενδορφ γίνεται λόγος μόνο γιὰ "νικηφόρο εἰρήνη". Ἡ Γερμανία θὰ σταματήση τὸν ἀγῶνα, μόνο ἂν ἐξέλθη νικήτρια ἀπὸ αὐτόν.

Ἕνα ἔγγραφο ποὺ ἠλεκτρίζει τοὺς πάντας.

Στὴν Βιέννη βλέπουν τὰ πράγματα καθαρώτερα. Ἐκεῖ ὁ ὑπουργὸς τῶν Ἐξωτερικῶν κόμης Ὀτοκαρ Τσέρνιν ἔχει συντάξη ἕνα ἐμπιστευτικὸ ὑπόμνημα ἐπὶ τῆς καταστάσεως. Τὸ ἔγγραφον αὐτὸ τοῦ ὁποίου συνετάχθησαν μόνο τέσσαρα ἀντίγραφα, θὰ ἔχη ὡς συνέπεια ἐπικίνδυνες περιπλοκές.

Ἐν πρώτοις δὲν ἀφίνει ἀσυγκίνητο τὸν αὐτοκράτορα Κάρολο. Καὶ δὲν θὰ μπορέσωμε νὰ κατανοήσωμε τὰ ἐπακολουθήσαντα γεγονότα ἂν δὲν γνωρίσωμε ἐν συντομίᾳ τὸ περιεχόμενο του:

"Ἄς μοῦ ἐπιτρέψη, ἡ Ὑμετέρα Μεγαλειότης, γράφει ὁ κόμης Τσέρνιν, νὰ ἐκφράσω πρὸς αὐτὴν ἐλευθέρως τὴν γνώμην μου ἐπὶ τῆς καταστάσεως. Εἶναι ἀπολύτως φανερὸν ὅτι ἡ στρατιωτική μας ἰσχὺς βαδίζει πρὸς τὸ τέρμα της. Ὑπενθυμίζω ἐπὶ τῇ εὐκαιρίᾳ αὐτῇ, τὴν πλήρη σχεδὸν ἔλλειψιν πρώτων ὑλῶν διὰ τὴν κατασκευὴν πολεμοφοδίων, τὸ τελείως ἐξηντλημένον ἔμψυχον ὑλικὸν καὶ πρὸ παντὸς τὴν βωβὴν ἀπόγνωσιν ποὺ κατέλαβεν ὅλας τὰς λαϊκὰς τάξεις, λόγω τοῦ ὑποσιτισμοῦ των καὶ ποὺ καθιστᾶ ἀδύνατον μίαν συνέχισιν τοῦ πολέμου.

"Ἂν καὶ πιστεύω ὅτι θὰ δυνηθῶμεν νὰ ἀνθέξωμεν κατὰ τοὺς ἀμέσως προσεχεῖς μῆνας, ἔχω ἐν τούτοις ἀπόλυτον πεποίθησιν ὅτι ἀποκλείεται μία συνέχισις τοῦ πολέμου κατὰ τὸν προσεχῆ χειμῶνα. Μὲ ἄλλα λόγια πρέπει κατὰ τὸ τέλος τοῦ θέρους ἢ τὸ πολὺ κατὰ τὸ φθινόπωρον νὰ τερματισθῆ ὁ πόλεμος.

"Ὁ πολιτικὸς ὁ ὁποῖος δὲν εἶναι οὔτε τυφλός, οὔτε κωφὸς πρέπει νὰ ἔχῃ ἀντιληφθῆ ὅτι συνεχῶς ὀγκοῦται ἡ ἀπόγνωσις τοῦ πληθυσμοῦ. Πρέ- νὰ ἔχῃ ἀκούσῃ τὴν ὑπόκωφον βοὴν τῆς διαμαρτυρίας τῶν λαϊκῶν τάξεων καὶ πρέπει νὰ ἔχῃ συναίσθησιν τῶν εὐθυνῶν του, πρέπει νὰ ὑπολογίζῃ καὶ ἐπὶ τοῦ παράγοντος αὐτοῦ. Ἡ Ὑμετέρα Μεγαλειότης γνωρίζει ἤδη ὅτι ἡ πίεσις, ποὺ βαρύνει τὸν πληθυσμόν, ηὐξήθη εἰς ἕνα τοιοῦτον βαθμόν, ὁ ὁποῖος πραγματικὰ κατέστη ἀφόρητος.

"Δὲν πιστεύω ὅτι ἡ ἐσωτερικὴ κατάστασις τῆς Γερμανίας εἶναι διάφορος ἀπὸ τὴν ἰδικήν μας καὶ ἔχω τὴν ἀπόλυτον πεποίθησιν ὅτι καὶ ἡ Γερμανία ἔχει ἤδη φθάσῃ εἰς τὸ ἄκρον ἄωτον τῆς ἀντοχῆς της.

Γαλλικὰ στρατεύματα ἀποβιβάζονται στὴν Κέρκυρα.

"Εἶμαι ἀπολύτως πεπεισμένος ὅτι ἂν ἡ Γερμανία θελήσῃ νὰ παρατείνῃ τὸν πόλεμον καὶ κατὰ τὸν ἐπερχόμενον χειμῶνα, θὰ ἀντιμετωπίσῃ ἐσωτερικὰς ἀναταραχάς, αἱ ὁποῖαι, κατὰ τὴν γνώμην μου, θὰ εἶναι πολὺ σοβαρώτεραι ἀπὸ μίαν εἰρήνην κατόπιν διαπραγματεύσεων.

"Ἡ Ὑμετέρα Μεγαλειότης ἀπέρριψε κατόπιν ὑπευθύνου προτάσεώς μου τὰς ἐπανειλημμένας προσπαθείας τῶν ἐχθρῶν μας, νὰ μᾶς χωρίσουν ἀπὸ τοὺς συμμάχους μας. Ταυτοχρόνως ὅμως ἡ Ὑμετέρα Μεγαλειότης μὲ διέταξε νὰ καταστήσω γνωστὸν εἰς τοὺς ὑπευθύνους πολιτικοὺς ἄνδρας τῆς γερμανικῆς αὐτοκρατορίας ὅτι ἐφθάσαμεν εἰς τὸ ἀνώτατον σημεῖον τῆς ἀντοχῆς μας.

"Ἐξετέλεσα τὰς διαταγὰς τῆς Ὑμετέρας Μεγαλειότητος. Καὶ οἱ πολιτικοὶ ἄνδρες τῆς Γερμανίας μὲ διεβεβαίωσαν ὅτι καὶ διὰ τὴν Γερμανίαν εἶναι ἀπολύτως ἀδύνατος ἡ συνέχισις τοῦ πολέμου καὶ κατὰ τὸν προσεχῆ χειμῶνα. Ὅ,τι ἔχω λοιπὸν νὰ εἴπω περιλαμβάνεται εἰς τὴν ἑξῆς φράσιν: Ἠμποροῦμεν νὰ περιμένωμεν ἀκόμη μερικὰς ἑβδομάδας καὶ νὰ δοκιμάσωμεν ἂν ὑπάρχουν δυνατότητες νὰ συνομιλήσωμεν μὲ τοὺς Παρισίους ἢ τὴν Πετρούπολιν".

Σαφέστερα δὲν ἠμποροῦσε πραγματικὰ νὰ ἀναπτυχθῆ ἡ πραγματικὴ κατάστασις.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΙΙΙ

Η ΜΥΣΤΙΚΗ ΑΠΟΣΤΟΛΗ ΕΝΟΣ ΠΡΙΓΚΗΠΟΣ

Ὁ Αὐτοκράτωρ Κάρολος εὑρίσκει ἕνα μεσάζοντα

Πολλοὶ διετάθησαν ὅτι ὁ Τσέρνιν ὑπερέβαλε κάπως τὰ πράγματα. Ἡ

ἱστορία ὅμως ἀπέδειξε ὅτι εἶχε παραπάνω ἀπὸ δίκαιον. Στὴν πραγματικότητα πολλὰ πράγματα ἦσαν ἀκόμη χειρότερα. Ὁ πληθυσμὸς στὴν Γερμανία πεινοῦσε, στὴν Αὐστρία παντοῦ παρουσιάζοντο εἰκόνες φρίκης. Μαραμένα λάχανα καὶ τσόφλια ἀπὸ πατάτες εἶναι ἡ συνήθης τροφὴ ἐκτεταμένων στρωμάτων τοῦ πληθυσμοῦ. Ἀκόμη καὶ στὸ στράτευμα κρέας ἀλόγου καὶ σάπια κοκκινογούλια θεωροῦνται ὡς μεγάλη πολυτέλεια.

Ἂν ὁ αὐτοκράτωρ Κάρολος ἀντιμετώπιζε μὲ νηφαλιότητα τὴν κατάστασι, θὰ ἔπρεπε νὰ καταλήξη στὸ ἴδιο συμπέρασμα μὲ τὸν κόμητα Τσέρνιν καὶ μὲ μερικοὺς βουλευτὰς τοῦ Ράϊχταγ στὸ Βερολῖνο, ποὺ τὴν ἴδια ἐποχὴ εἶχαν τὶς ἴδιες σκέψεις. Ἔπρεπε νὰ ἐξετασθῆ ὑπὸ ποίους ὅρους θὰ ἦσαν διατεθειμένοι οἱ ἀντίπαλοι νὰ συνάψουν εἰρήνη.

Ὁ Κάρολος λοιπὸν ἀπεφάσισε νὰ ἐξετάση τὸ ζήτημα αὐτό.

Κατὰ τὴν ἀναζήτησι τοῦ καταλλήλου μεσάζοντος ἡ ἐκλογὴ τοῦ αὐτοκράτορος Καρόλου πίπτει ἐπὶ τοῦ γαμβροῦ του, πρίγκηπος Σίξτου τῶν Βουρβώνων καὶ τῆς Πάρμας. Αἱ συγγενικαὶ σχέσεις μεταξὺ τῶν διαφόρων βασιλικῶν οἴκων τῆς Εὐρώπης εὐνοοῦν τὸ σχέδιον. Ὁ πρίγκηψ Σίξτος ὑπηρετεῖ μὲν στὸν Βελγικὸ στρατό, ἠμπορεῖ ὅμως εὔκολα νὰ λάβη ἄδεια πρὸς ἐκτέλεσι τῆς μυστικῆς ἀποστολῆς του.

Ὅταν ὁ Σίξτος συναντᾶται στὸ Νεσατὲλ τῆς Ἑλβετίας μὲ τὸν ἀδελφὸ του Ξαβιέ, λαμβάνει ἀπὸ ἕνα ἀπεσταλμένο τοῦ αὐτοκράτορος μιὰ πρόσκλησι νὰ ἔλθη στὴν Βιέννη. Χωρὶς νὰ ἀναγνωρισθοῦν διασχίζουν οἱ δύο ἀδελφοὶ τῆς αὐτοκρατείρας τὴν χειμαζομένη ἀπὸ τὸν πόλεμο χώρα της. Ἀθόρυβα ἀνοίγουν τὴν ἐπομένη νύκτα αἱ σιδηραῖ πύλαι τῶν ἀνακτόρων τοῦ Λούξεμπουργ κοντὰ στὴν Βιέννη γιὰ νὰ περάσουν οἱ δύο ἀξιωματικοί, ποὺ ἀνήκουν στὸ στρατόπεδο τῶν ἀντιπάλων.

"Εὑρήκαμε τὸν αὐτοκράτορα, γράφει ὁ πρίγκηψ Σῖξτος στὰ ἀπομνημονεύματά του εἰλικρινῆ καὶ τίμιον, ὅπως πάντοτε. Ἦταν μόνο κάπως σοβαρώτερος καὶ ἀνήσυχος. Ὅταν ἐτελείωσαν αἱ πρῶται συγγενικαὶ ἐκδηλώσεις, ὁ αὐτοκράτωρ ἄρχισε νὰ ὁμιλῆ γιὰ εἰρήνη.

"Πρέπει, εἶπε, χωρίς ἄλλο νά συναφθῆ εἰρήνη. Τό θέλω αὐτό μέ κάθε θυσία. Θά ἐπιχειρήσω νά κάμω ὡς σύμμαχος καὶ αὐτὰ ἀκόμη τὰ ἀδύνατα δυνατά γιὰ νὰ πείσω τούς Γερμανοὺς νὰ δεχθοῦν τὴν σύναψι μιᾶς δικαίας εἰρήνης".

Ὕστερα σύμφωνα πάντοτε μὲ τὰ ἀπομνημονεύματά τοῦ πρίγκηπος ὁ αὐτοκράτωρ προσέθεσε. Ἂν δὲν τὸ κατορθώσω, τότε, ἐπειδὴ δὲν θέλω νὰ θυσιάσω τὴν αὐτοκρατορία μου στὴν τρέλλα τῶν γειτόνων μου, θὰ φθάσω καὶ μέχρι τῆς συνάψεως χωριστῆς εἰρήνης.

Ποιὸ ὅμως θὰ εἶναι τὸ τίμημα αὐτῆς τῆς τόσο ποθητῆς εἰρήνης; Ὁ πρίγκηψ Σῖξτος ἔχει στὴν τσέπη του τοὺς ὅρους τῆς γαλλικῆς κυβερνήσεως. Ὅποιος τοὺς διάβάζει σήμερα δὲν μπορεῖ νὰ ἀντιληφθῆ γιατὶ οἱ ὅροι αὐτοὶ προεκάλεσαν τόση ἀγανάκτησι μεταξὺ τῶν ὑπευθύνων γερμανικῶν κύκλων. Γιατὶ ἡ Γαλλία δὲν ζητοῦσε τίποτε ἄλλο παρὰ τὴν ἀποκατάστασι τῆς Σερβίας καὶ τοῦ Βελγίου καὶ τὴν ἐπιστροφὴ στὴν Γαλλία τῆς Ἀλσατίας καὶ τῆς Λωρραίνης.

Ὁ καθεὶς στὴν Εὐρώπη ἐγνώριζε ἐκείνη τὴν ἐποχὴ ὅτι ἡ Ἀλσατία καὶ ἡ Λωρραίνη ἀποτελοῦσαν ἕνα ἀπὸ τοὺς βαθυτέρους λόγους τῆς γαλλογερμανικῆς ἐχθρότητος. Παρὰ τὴν συμβουλὴ τοῦ προνοητικωτέρου Βίσμαρκ οἱ

νικηφόροι Γερμανοὶ στρατηγοὶ τοῦ πολέμου 1870—71 ἐπέμειναν νὰ προσαρτήσουν στὴν νεαρὰ γερμανικὴν αὐτοκρατορία τὴν Ἀλσατία καὶ τὴν Λωρραίνη. Τώρα, τὸ 1917 ἦλθε ὁ καιρὸς νὰ ἐνθυμηθοῦν οἱ Γερμανοὶ ἐκ τῶν ὑστέρων τὸν Βίσμαρκ καὶ νὰ ἐπιτύχουν τὴν εἰρήνη. Πάλι ὅμως οἱ Γερμανοὶ στρατηγοὶ ἀπέκρουσαν κάθε ἰδέα ἐπιστροφῆς στὴν Γαλλία τῶν δύο αὐτῶν ἐπαρχιῶν.

Ὁ αὐτοκράτωρ Κάρολος ξεύρει ὅτι τὸ τέλος τῆς ἀνθρωποσφαγῆς ἐξαρτᾶται ἀπὸ αὐτὸ κυρίως τὸ σημεῖο. Πιστεύει ἀκόμη ὅτι ὡς ἀρχηγὸς τοῦ Οἴκου τῆς Λωρραίνης ἔχει τὸ δικαίωμα νὰ ἀσχοληθῇ μὲ τὸ θέμα αὐτό. Γράφει λοιπὸν ἰδιοχείρως ἕνα γράμμα, τὸ ὁποῖον ὕστερα ἀπὸ μερικὲς ἡμέρες, ὁ πρίγκηψ Σίξτος θὰ θέση ὑπ' ὄψιν τοῦ Γάλλου προέδρου Πουανκαρέ. Στὸ γράμμα αὐτὸ λέγει ὁ αὐτοκράτωρ Κάρολος.

"Μὲ ὅλα τὰ μέσα καὶ μὲ τὴν χρησιμοποίησιν ὅλης μου τῆς ἀτομικῆς ἐπιρροῆς εἰς τοὺς συμμάχους μου, θὰ ὑποστηρίξω τὰς δικαίας ἀπαιτήσεις τῆς Γαλλίας ὅσον ἀφορᾶ τὴν Ἀλσατίαν καὶ τὴν Λωρραίνην".

Αὐτὸ εἶναι τὸ πρῶτον ἀπὸ τὰ δύο γράμματα, τὰ ὁποῖα ἀργότερα ἐχαρακτηρίσθησαν ὡς "τρομερὰ αὐτοκρατορικὰ γράμματα". Τὸ δεύτερο γράμμα, ποὺ ἀπευθύνετο πρὸς τὸν πρίγκηπα Σίξτο διαπραγματεύεται τὰς δυνατότητας εἰρήνης μὲ τὴν Ἰταλία.

Ὁ αὐτοκράτωρ Κάρολος ἀποκρούει μὲ σθένος ὅλας τὰς ἄλλας σαγηνευτικὰς προτάσεις τοῦ προέδρου Πουανκαρέ, ὁ ὁποῖος ὑπέσχετο μετὰ τὴν συντριβὴ τῆς Γερμανίας καὶ ἂν ἡ Αὐστρία βοηθοῦσε κάπως τὸ ζήτημα αὐτό, τὴν προσάρτησι στὸ στέμμα τῶν Ἀψβούργων τῆς Σιλεσίας, τμημάτων τῆς Πολωνίας καὶ ὁλοκλήρου τῆς Βαυαρίας. Στὴν Βιέννη κανεὶς δὲν σκέπτεται νὰ κυνηγήση τέτοια χιμαιρικὰ σχέδια. Καὶ ὅταν στὸ Παρίσι ἡ κυβέρνησις Ριμπὼ ἀντικαθίσταται ἀπὸ τὸν "Τίγρι" Κλεμανσὼ κάθε πρότασις συνάψεως εἰρήνης κατόπιν διαπραγματεύσεων καὶ μὲ ἀμοιβαίας παραχωρήσεις ρίπτεται στὸν κάλαθο τῶν ἀχρήστων.

Τὸ ἀσυγχώρητο λάθος τοῦ κόμητος Τσέρνιν

Ἕνα ἔτος ἀργότερα ὁ ὑπουργὸς τῶν Ἐξωτερικῶν τῆς Αὐστρουγγαρίας Τσέρνιν διαπράττει ἕνα ἀσυγχώρητο λάθος. Λησμονεῖ τοὺς διπλωματικοὺς ἀγράφους νόμους, οἱ ὁποῖοι ἀπαιτοῦν ἀπόλυτο ἐχεμύθεια ὅταν πρόκειται γιὰ μυστικὰς συνομιλίας πρὸς σύναψιν εἰρήνης. Τὴν 2αν Ἰουνίου τοῦ 1918 μνημονεύει σὲ ἕνα λόγον του μιὰ πρότασι τῆς Γαλλίας περὶ συνάψεως εἰρήνης μὲ τὴν Αὐστρουγγαρία.

"Ὁ κ. Κλεμανσώ, λέγει, ὀλίγον καιρὸν πρὶν ἀπὸ τὴν ἐξαπόλυσιν τῆς ἐπιθέσεως εἰς τὸ Δυτικὸν μέτωπον μὲ ἠρώτησεν ἂν θὰ ἤμην διατεθειμένος νὰ ἀρχίσω διαπραγματεύσεις πρὸς σύναψιν εἰρήνης καὶ ἐπὶ ποίων βάσεων".

"Ὁ κόμης Τσέρνιν ψεύδεται, ἀπαντᾶ ἀμέσως ὁ Κλεμανσώ. Καὶ προσθέτει: "Μήπως δὲν ἐνθυμεῖται μιὰ ἄλλη προσπάθεια ποὺ ἔγινε στὸ Παρίσι καὶ στὸ Λονδῖνον ἀπὸ μιὰ προσωπικότητα, ποὺ εὑρίσκεται πολὺ ὑψηλό-

τερα ἀπὸ αὐτόν;

Ὁ κόμης Τσέρνιν τρομάζει ὅταν ἀντιλαμβάνεται τὰς συνεπείας τῆς ἀπερισκέπτου δηλώσεώς του. Ὑποκρίνεται τὸν ἔκπληκτο ,πρᾶγμα ποὺ ἐξοργίζει τὸν Κλεμανσὼ καὶ τὸν ὠθεῖ νὰ γίνῃ σαφέστερος. Ἔτσι διὰ τοῦ γαλλικοῦ πρακτορείου "Χαβᾶς" ὁ Κλεμανσὼ ἀποκαλύπτει τὰ ἑξῆς:

"Ὁ αὐτοκράτωρ Κάρολος εἶναι ἐκεῖνος ὁ ὁποῖος σὲ μιὰ ἐπιστολή του ποὺ ἔγραψε μὲ τὸ χέρι του ἔδωσε τὴν συγκατάθεσί του καὶ ἐπεβεβαίωσε τὰς δικαίας γαλλικὰς ἀπαιτήσεις πρὸς ἀπόδοσιν στὴν Γαλλία τῆς Ἀλσατίας καὶ τῆς Λωρραίνης".

Αἱ χρησιμοποιηθεῖσαι ἀπὸ τὸν Κλεμανσὼ λέξεις "συγκατάθεσις" καὶ "ἐπιβεβαίωσε" παραποιοῦν κάπως τὴν αὐτοκρατορικὴ ἐπιστολή. Ὡς ἐξ συνθήματος ὁ γερμανικὸς Τύπος ἀρχίζει νὰ φωνάζῃ: "Αἱ γερμανικαὶ ἐπαρχίαι Ἀλσατία καὶ Λωρραίνη ἀποτελοῦν ἀντικείμενον αἰσχρᾶς συναλλαγῆς πρὸς τὴν Γαλλίαν ἀπὸ μέρους τοῦ προδότου Ἀψβούργου!".

Μπορεῖ νὰ σωθῇ τώρα τίποτε ἀπὸ αὐτὴν τὴν τρομερὴ "ὑπόθεσι;". Ὁ αὐτοκράτωρ Κάρολος χάνει τὴν ψυχραιμία του καὶ διαψεύδει τὰ πάντα. Ἀμέσως ὅμως κατόπιν ὁ Κλεμανσὼ δημοσιεύει στὸ Παρίσι τὸ κείμενον τῆς αὐτοκρατορικῆς ἐπιστολῆς.

Στὴν ἀπελπισία του ὁ Τσέρνιν ζητεῖ ἀκρόασι ἀπὸ τὸν αὐτοκράτορα καὶ τοῦ ἐκφράζει τοὺς φόβους του μήπως ἡ Γερμανία κηρύξῃ, λόγῳ τῆς ἐπιστολῆς τοῦ αὐτοκράτορος τὸν πόλεμο κατὰ τῆς Αὐστρουγγαρίας. Καὶ γιὰ νὰ ἀποφύγῃ αὐτὴν τὴν συμφορὰ ὁ Τσέρνιν προτείνει στὸν αὐτοκράτορα νὰ ὑπογράφῃ δήλωσι ὅτι τὰ δημοσιευθέντα ἀπὸ τὸν Κλεμανσὼ κείμενα εἶναι πλαστά. Καὶ σ' ἐκείνη τὴν κρίσιμη στιγμὴ ὁ Κάρολος δὲν τολμᾶ νὰ πιάσῃ τὸν ταῦρο ἀπὸ τὰ κέρατα. Δίδει τὴν δήλωσι ποὺ τοῦ ἐζήτησε ὁ Τσέρνιν καὶ ἔτσι θέτει ὁ ἴδιος τὸν ἑαυτό του ἐν ἀδίκῳ.

Πραγματικὰ ὁ μονάρχης δὲν εἶχε καμμιὰ ἀνάγκη νὰ δεχθῇ νὰ προβῇ σ' αὐτὴν τὴν παραπλανητικὴ ἐνέργεια. Σὰν τὸν Τσέρνιν εἶχε πέσει καὶ αὐτὸς θῦμα ἑνὸς στιγμιαίου πανικοῦ.

Στὸ Βερολῖνο ὁ Λούδενδορφ ἐξακολουθεῖ τὴν ἴδια στιγμὴ νὰ ποντάρῃ ἐπάνω στὸ χαρτὶ τῆς ὁλοκληρωτικῆς νίκης. Καὶ δὲν ταιριάζει καθόλου στοὺς ὑπολογισμούς του τὸ ὅτι ἡ γενικὴ κόπωσις ἀπὸ τὸν πόλεμο, ποὺ παρατηρεῖται στὴν Γερμανία καὶ στὴν Αὐστρουγγαρία ὑποστηρίζεται καὶ ἀπὸ μιὰ εἰρηνευτικὴ προσπάθεια τῆς Βιέννης. Ἡ μόνη δυνατότης νὰ γίνῃ ἀσυμπαθὲς τὸ διάβημα στὰ μάτια ὅλων εἶναι νὰ παρασταθῇ ὡς αἰσχρὰ προδοσία.

Μία θύελλα ὕβρεων καὶ συκοφαντιῶν ξεσπᾶ λοιπὸν στὸν γερμανικὸ Τύπο κατὰ τῶν Ἀψβούργων. Μὲ δριμείας φράσεις πού δέν συνηθίζονται καθόλου μεταξὺ συμμάχων στηλιτεύονται αἱ προδοτικαὶ ἐνέργειαι τοῦ Καρόλου καὶ τῆς ξενικῆς προελεύσεως, γυναικείας, πολιτικῆς του. Ὑπονοεῖται ἔτσι ἡ αὐτοκράτειρα Τσίτα καὶ ἡ μητέρα της ποὺ κατάγεται ἀπὸ τὸν οἶκον τῶν Βουρβώνων καὶ τῆς Πάρμας. Ἐπίσης ὁ Κάρολος κατηγορεῖται ὡς πλαστογράφος, ὡς ἔνοχος ἐσχάτης προδοσίας καὶ ὡς ἄπιστος ἀπέναντι τοῦ Γερμανοῦ συμμάχου του.

Ἂν ὁ Κάρολος εἶχε καλυτέρους συμβούλους καὶ ἦτο ὀλιγώτερον εὐγενὴς καὶ πρὸ παντὸς ἀποφασιστικώτερος θὰ ἠμποροῦσε μονομιᾶς νὰ στα-

ματήση αὐτὴν τὴν ἐκστρατεία ἐναντίον του.

Καὶ ἐν πρώτοις ὑπάρχει μιὰ ἐπίσημος ἀνακοίνωσις τῆς γερμανικῆς κυβερνήσεως, χρονολογουμένη ἀμέσως πρὸ τῆς ἐνάρξεως τῆς συκοφαντικῆς ἐκστρατείας κατὰ τοῦ αὐτοκράτορος Καρόλου, ἡ ὁποία ρητὰ καὶ κατηγορηματικὰ ὁμολογεῖ τὰ ἑξῆς: "Ἡ γερμανικὴ κυβέρνησις ἐτηρήθη πάντοτε ἐνήμερος καὶ μέχρι τῶν ἐλαχίστων λεπτομερειῶν ἐπὶ τῆς πορείας τῶν μυστικῶν διαπραγματεύσεων μεταξὺ τῆς αὐστρουγγρικῆς μοναρχίας καὶ τῆς Ἀντάντ".

Ἀκόμη σαφέστερα ἐμφανίζεται ἡ ἀλήθεια σὲ ἕνα γράμμα τὸ ὁποῖον ὁ αὐτοκράτωρ Κάρολος ἔγραψε τὴν 20ην Αὐγούστου τοῦ 1917 στὸν Γερμανὸ διάδοχο Γουλιέλμο:

"Παρὰ τὰς ὑπερανθρώπους προσπαθείας τῶν στρατευμάτων, μας, λέγει ὁ αὐτοκράτωρ, ἡ κατάστασις εἰς τὰς χώρας μας ἐπιβάλλει τερματισμὸν τοῦ πολέμου πρὸ τοῦ χειμῶνος. Αὐτὸ ἰσχύει τόσο γιὰ τὴν Γερμανία ὅσο καὶ γιὰ τὴν Αὐστρουγγαρία. Ἔχω ὡρισμένας ἐνδείξεις ὅτι θὰ μπορούσαμε νὰ προσελκύσωμε μὲ τὸ μέρος μας τὴν Γαλλία ἂν ἡ Γερμανία ἀπεφάσιζε νὰ προβῇ σὲ ὡρισμένας ἐδαφικὰς παραχωρήσεις στὴν Ἀλσατία καὶ Λωρραίνη.

Δὲν θέλω ὅμως νὰ ὑποστῇ τὰς θυσίας μόνη ἡ Γερμανία. Καὶ ἐγὼ εἶμαι πρόθυμος νὰ ὑποστῶ τὴν μερίδα τοῦ λέοντος ἀπὸ αὐτὴν τὴν θυσία. Ἐδήλωσα στὴν Αὐτοῦ Μεγαλειότητα τὸν πατέρα σου ὅτι εἶμαι ἕτοιμος ὄχι μόνο νὰ παραιτηθῶ ὁλοκλήρου τῆς Πολωνίας, ἀλλὰ ἐπίσης νὰ παραχωρήσω τὴν Γαλικία στὴν Πολωνία καὶ νὰ βοηθήσω ὥστε τὸ νέο αὐτὸ κράτος, νὰ συνδεθῇ μὲ τὴν Γερμανία. Ἡ Γερμανία θὰ ἐκέρδιζε ἔτσι μεγάλας ἐκτάσεις πρὸς ἀνατολὰς ἐνῶ πρὸς δυσμὰς θὰ ἐκχωροῦσε μόνο ἕνα μικρὸ τμῆμα τοῦ ἐδάφους της".

Ἀκόμη καὶ ὁ αὐτοκράτωρ Γουλιέλμος εἶχε γράψει στὸν προκάτοχό τοῦ Καρόλου αὐτοκράτορα Φραγκῖσκο Ἰωσήφ.

"Ἡ πρότασις συνάψεως εἰρήνης εἶναι μία ἠθικὴ πρᾶξις, ἡ ὁποία εἶναι ἀναγκαία διὰ νὰ ἀπελευθερωθῇ ὁ κόσμος ἀπὸ τὴν πίεσι ποὺ τὸν βαρύνει. Γιὰ μιὰ τέτοια πρᾶξι εἶναι ἱκανὸς ἕνας ἡγεμὼν μὲ συνείδησι, ποὺ αἰσθάνεται πὼς εἶναι ὑπεύθυνος ἀπέναντι τοῦ Θεοῦ, ἕνας ἡγεμὼν ποὺ λυπεῖται πραγματικὰ τοὺς ὑπηκόους του καὶ τοὺς ὑπηκόους τῶν ἐχθρῶν του, ἕνας ἡγεμῶν τέλος ὁ ὁποῖος χωρὶς νὰ λαμβάνη ὑπ' ὄψιν ἐνδεχομένας παρεξηγήσεις τοῦ διαβήματός του ἔχει τὴν θέλησι νὰ ἐλευθερώση τὸν κόσμο ἀπὸ τὰ δεινὰ του".

Δὲν ἠμπορεῖ λοιπὸν νὰ γίνη λόγος ὅτι ὁ Κάρολος πίσω ἀπὸ τὴν πλάτη τῶν Γερμανῶν ἤθελε νὰ θυσιάση γερμανικὰ ἐδάφη. Δὲν ἠμπορεῖ νὰ γίνη λόγος ὅτι ζητοῦσε εἰρήνη μυστικὰ φθάνων ἀκόμη καὶ μέχρι προδοσίας τῶν συμμάχων του.

Ὁ κόμης Τσέρνιν προτίμησε νὰ ζήση

Ἕνας μόνο ἄνθρωπος στὴν Εὐρώπη θὰ ἠμποροῦσε νὰ σχίση τὸ δί-

κτυο αὐτοῦ τοῦ ψεύδους, ἔτρεμε ὅμως μήπως χάση τὸ ἀξίωμά του: Ὁ κόμης Τσέρνιν. Ἀντελαμβάνετο ὅτι ἡ ὑπόθεσις ἔπρεπε νὰ ἐπιφέρη τὴν πτῶσι του. Ἀντὶ ὅμως νὰ ἀναλάβη αὐτὸς τὴν εὐθύνη καὶ νὰ ἀποκαταστήση μὲ τὴν στάσι του τὸν αὐτοκράτορά του, ἀναζητεῖ ἀπεγνωσμένα ἕνα ἀποδιοπομπαῖο τράγο. Καταλληλότατος γι' αὐτὸν τὸν ρόλο τοῦ ἐφάνη ὁ κόμης Ἐρδέδυ ὁ ὁποῖος ἐχρησίμευσε ὡς διάμεσος μεταξὺ τοῦ αὐτοκράτορος Καρόλου καὶ τοῦ πρίγκηπος Σίξτου.

Σὲ εὔθυμο τόνο ὁ Ἐρδέδυ ἀφηγεῖται στὰ ἀπομνημονεύματά του πῶς ὁ Τσέρνιν μετεχειρίσθη ὅλα τὰ μέσα νὰ τὸν πείση.

"Μὲ ἐφώναξε, λέγει, στὸ γραφεῖον του καὶ μοῦ ἐδήλωσε ὅτι πρέπει νὰ ἀναλάβω ἐγὼ τὴν ὅλη εὐθύνη. Ἂν δὲν ἔχης τὸ θάρρος νὰ τὸ κάμης, προσέθεσε τότε ἐγὼ δὲν μπορῶ πιὰ νὰ σταθῶ στὴν θέσι μου".

Γαλλικό νεκροταφεῖο στή Χερσόνησο τῆς Καλλιπόλεως.

Δὲν κατάλαβα καλά. "Τί θέλετε νὰ πῆτε; ρώτησα".

Ὁ Τσέρνιν μοῦ ἀπάντησε μὲ καταφανῆ ταραχή: "Πρέπει νὰ βεβαιώσης ὅτι ἐγὼ δὲν εἶχα καμμιὰ εἴδησι γιὰ τὰ γράμματα τοῦ αὐτοκράτορος".

Ἔγινα ἔξω φρενῶν: "Τέτοιο πρᾶγμα τοῦ εἶπα, δὲν μπορῶ νὰ σκεφθῶ οὔτε στὸν ὕπνο μου!".

Ὁ Τσέρνιν ἔπιασε τὰ χέρια μου καὶ μοῦ εἶπε:

"Ἂν δὲν τὸ κάμης εἶμαι πεθαμένος ἄνθρωπος. Δὲν μοῦ μένει ἄλλη λύσις παρὰ τὸ περίστροφο!".

"Καλὰ ποὺ τὸ κατάλαβες, ἐφώναξα. Ἔβγαλα τὸ περίστροφό μου ἀπὸ τὴν τσέπη μου τὸ ἐπέταξα ἐπάνω στὸ τραπέζι, ἄνοιξα τὴν θύρα τοῦ γραφείου τοῦ ὑπουργοῦ καὶ τὴν ἔκλεισα πίσω μου μὲ ὁρμή.

Σιγὰ-σιγὰ ἄρχισα νὰ κατεβαίνω τὶς σκάλες. Ἐπερίμενα κάθε στιγμὴ νὰ ἀκούσω ἕνα πυροβολισμό. Δὲν ἄκουσα τίποτε. Ὁ κόμης Τσέρνιν ἐπροτίμησε νὰ ζήση.

Ὁ κόμης Τσέρνιν ἔμεινε στὴν ζωὴ δὲν παρέμεινε ὅμως καὶ ὑπουργὸς τῶν Ἐξωτερικῶν, χάρις σὲ μιὰ σύμπτωσι ὅμως ἐπανέρχεται λίγο ἀργότερα στὴν ἐπιφάνεια τὸ γεμᾶτο ἀπαισιοδοξία ὑπόμνημά του.

Ἕνας ὑπασπιστὴς τοῦ αὐτοκράτορος Καρόλου ὁ ἀντισυνταγματάρχης κόμης Λεδοχόβσκι εἶχε κομίση τὸ ἐμπιστευτικὸ ὑπόμνημα τὴν 12ην Ἀπριλίου τοῦ 1917 στὴν λουτρόπολι τοῦ Κρόϋτσναχ καὶ τὸ ἐνεχείρησε στὸν αὐτοκράτορα Γουλιέλμο.

Τὰ ἔγγραφα τοῦ Ἐρτσμπέργιερ

Ὅταν μετὰ δέκα ἡμέρες ὁ δραστηριώτατος βουλευτὴς τοῦ κέντρου Ματίας Ἐρτσμπεργερ ἐπῆγε ἀπὸ τὸ Βερολῖνο στὴν Βιέννη γιὰ νὰ "διερευνήση τὰς πολιτικὰς προθέσεις τῶν Αὐστριακῶν" γνωρίζει σχεδὸν ἀπ᾽ ἔξω τὸ περιεχόμενο τοῦ ὑπομνήματος Τσέρνιν. Μία σύμπτωσις τὸν ἐφοδιάζει καὶ μὲ ἕνα ἀπὸ τὰ τέσσαρα ἀντίτυπα τοῦ ὑπομνήματος.

Τὸ ἀπόγευμα ὁ Ἐρτσμπέργερ ἔγινε δεκτὸς εἰς ἀκρόασιν ἀπὸ τὸν αὐτοκράτορα Κάρολο καὶ ὅταν ἡ ὡραία αὐτοκράτειρα Τσέτα τοῦ ἔτεινε τὸ χέρι πρὸς ἀσπασμόν, ἦτο ὅπως λέγει ὁ πρίγκηψ Μπύλωβ στὰ ἀπομνημονεύματά του κατασυγκινημένος. Μετὰ τὴν ἀκρόασι ὁ αὐτοκράτωρ τακτοποιεῖ τὰ χαρτιὰ ἐπάνω στὸ γραφεῖο του. Εὑρίσκει μερικὰ ἔγγραφα τὰ ὁποῖα ἐλησμόνησε ἐκεῖ ὁ Ἐρτσμπέργερ. Τὰ βάζει σὲ ἕνα φάκελλο καὶ μὲ ἕνα ἀγγελιοφόρο τὰ στέλλει στὸ ξενοδοχεῖο ὅπου εἶχε καταλύσει ὁ Ἐρτσμπέργερ.

Πρὸς μεγάλη του ἔκπληξι, μεταξὺ τῶν ἐγγράφων του εὕρισκε ὁ Ἐρτσμπέργερ καὶ τὸ ἐμπιστευτικὸ ὑπόμνημα τοῦ Τσέρνιν.

Μήπως ὁ αὐτοκράτωρ Κάρολος ἀπὸ ἀπροσεξία περιέλαβε καὶ τὸ ἔγγραφο αὐτὸ στὸν φάκελλο ποὺ ἔστειλε στὸν Ἐρτσμπέργερ ἢ μήπως ἡ ἀπροσεξία του ἦτο ἐσκεμμένη; Ὅπως καὶ ἂν ἔχη τὸ πρᾶγμα, ὁ Ἐρτσμπέργερ πληροφορεῖται ἀπὸ τὸ ἔγγραφον, ὅ,τι ἤδη ἐγνώριζε. Τώρα ὅμως μπορεῖ πιὰ νὰ στηριχθῇ ἐπάνω σὲ αὐθεντικὸ κείμενο.

Γιὰ τὸν ἀρχηγὸ τῆς κοινοβουλευτικῆς ὁμάδος τοῦ κέντρου στὸ γερμανικὸ Ράϊχταγ, τὸ γεγονὸς αὐτὸ ἔχει μεγάλη ἀξία. Ἑτοιμάζεται νὰ ρίψη ἀπὸ τὴν ἐξουσία τὸν καγκελάριο Μπέτμαν Χόλλβεγ. Ἡ ἀποτυχία τοῦ ὁλοκληρωτικοῦ ὑποβρυχίου πολέμου φαίνεται στὸν Ἐρτσμπέργερ ἀρκετὴ γιὰ νὰ ἐξετάση τὴν μέχρι τοῦδε στάσι τῆς Γερμανίας. Δὲν εἶναι ἄρα γε ὥρα νὰ τερματισθῇ ὁ πόλεμος καὶ νὰ ἀνακοινωθῇ δημοσίᾳ ἡ ἐπιθυμία τοῦ Ράϊχσταγ πρὸς σύναψιν εἰρήνης; Ὁ Μπέτμαν Χόλλβεγ παρατηρεῖ ὅμως, ὅτι μία ἀπόφασις τοῦ Ράϊχσταγ νὰ ἐπιδιωχθῇ ἡ σύναψις εἰρήνης, θὰ εἶχε ὡς ἀποτέλεσμα τὴν διατύπωσι δυσμενῶν ὅρων ἀπὸ μέρους τῶν συμμάχων, διότι θὰ ἐθεωρεῖτο ἀπὸ αὐτοὺς ὡς ἀπόδειξις τῆς ἀδυναμίας τῆς Γερμανίας.

Ὁ Ἐρτσμπέργερ τότε βγάζει ἀπὸ τὴν τσέπη του τὸ ἐμπιστευτικὸ ὑπόμνημα τοῦ Τσέρνιν καὶ τὸ διαβάζει παρουσίᾳ περισσοτέρων τῶν ἑκατὸ βουλευτῶν τοῦ Ράϊχσταγ.

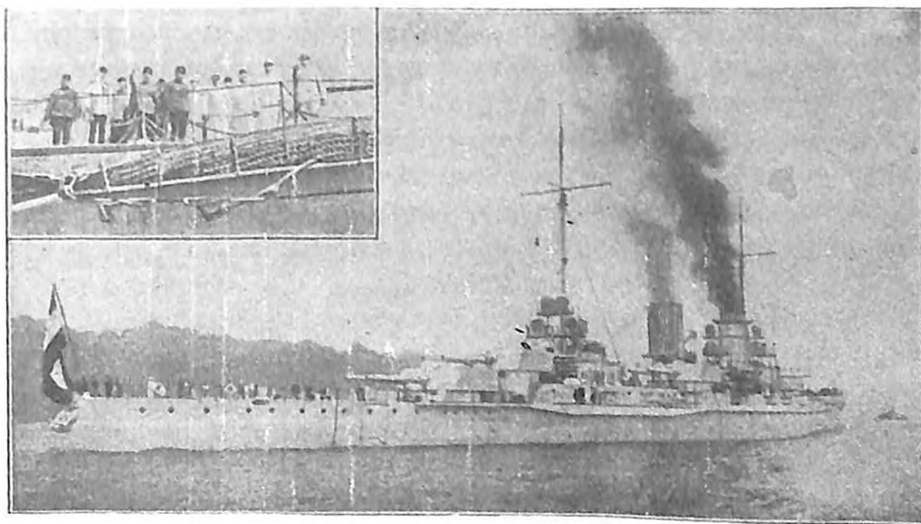
Ταχύτατα ἐξευρίσκεται ἡ ἀπαιτουμένη πλειοψηφία γιὰ μιὰ ἀπόφασι.

τοῦ Ράϊχσταγ περὶ τερματισμοῦ τοῦ πολέμου. Ταυτοχρόνως ὅμως πληροφορεῖται τὸ ἐξωτερικὸν τὴν πλήρη ἀλήθεια ἐπὶ τῆς δυσκόλου θέσεως τῆς Αὐστρουγγαρίας. Ὅταν τὸ Ράϊχσταγ λαμβάνει ἐπὶ τέλους τὴν ἀπόφασί του περὶ εἰρήνης, τὸ ὑπόμνημα τοῦ Τσέρνιν εἶναι ἤδη γνωστὸν στὸ Λονδῖνον καὶ οἱ "Τάϊμς" ἠμποροῦν τὸν Ἰούλιο τοῦ 1919 νὰ ἀποκαλύψουν τὰ ἑξῆς:

"Τὸ ἐμπιστευτικὸν ὑπόμνημα τοῦ κόμητος Τσέρνιν γιὰ τὴν ἀπελπιστικὴ κατάστασιν τῶν κεντρικῶν δυνάμεων ἦτο ἐν γνώσει τοῦ ἀγγλικοῦ ὑπουργικοῦ συμβουλίου ἀπὸ τὸν Ἰούλιο περίπου τοῦ 1917 καὶ ἀπετέλεσεν ἀντικείμενον ἐμπεριστατωμένων συσκέψεων. Τὸ νὰ διαπραγματευθῆ κανεὶς βάσει αὐτοῦ μὲ τὴν Γερμανίαν, θὰ ἦτο κατὰ τὴν ἄποψιν ὅλων τῶν ὑπουργῶν καθαρὰ τρέλλα".

Καὶ γιὰ μιὰ ἀκόμη φορὰ ὁ Μπέτμαννν Χόλβεγ δικαιώνεται. Ἡ δικαίωσις ὅμως αὐτὴ δὲν ἔχει πλέον καμμιὰν ἐπίδρασι ἐπὶ τῆς ἱστορίας. Αἱ ἀγαθαὶ προθέσεις τοῦ Ἐρτσμπέργερ προσέκρουσαν στὸ πολυάσχολόν του. Ἐνῶ προετοίμαζε τὴν πτῶσι τοῦ καγκελλαρίου, ἔγινε, χωρὶς νὰ τὸ θέση ὄργανο μιᾶς μεγαλυτέρας δυνάμεως: Τοῦ Γενικοῦ Ἐπιτελάρχου Λούδενδορφ.

Ὁ Ἐρτσμπέργερ ἤθελε νὰ ρίψη τὸν καγκελλάριο γιατὶ ἐνόμιζε ὅτι ἦτο ἀντίθετος πρὸς τὴν σύναψι εἰρήνης. Ὁ Λούδενδορφ εἶχε τὸν ἴδιο σκοπό. Ἐκκινοῦσε ὅμως ἀπὸ μία ἄλλη ἀφετηρία: Ὁ Μπέτμανν Χόλλβεγ δὲν τοῦ ἐφαίνετο ἀρκετὰ φιλοπόλεμος.

Τό Γερμανικό θωρηκτό "Γκαῖμπεν" πού ἐπωλήθη εἰκονινά στούς Τούρκους.

ΜΕΡΟΣ ΔΩΔΕΚΑΤΟ

ΕΝΔΕΙΞΕΙΣ ΑΠΟΣΥΝΘΕΣΕΩΣ ΣΤΗΝ ΑΥΤΟΚΡΑΤΟΡΙΚΗ ΓΕΡΜΑΝΙΑ

ΚΕΦΑΛΑΙΟ Ι

ΕΙΣ ΑΝΑΖΗΤΗΣΙΝ ΚΑΓΚΕΛΑΡΙΟΥ

Ὁ Καγκελάριος τῶν 100 ἡμερῶν.

Τὴν 12ην Ἰουλίου τοῦ 1917 ὁ Γερμανὸς διάδοχος τοῦ θρόνου ἀναλαμβάνει νὰ διερευνήση τὴν γνώμη τοῦ Ράϊχσταγ ἐπὶ τοῦ ζητήματος τῆς συνεχίσεως ἢ μὴ τοῦ πολέμου. Ὁ συνταγματάρχης Μπάουερ, ἕνα ἐνεργούμενον τοῦ Λούδενδορφ ἐκάλεσε ἕξη βουλευτὰς τοῦ Ράϊχσταγ καὶ τοὺς παρουσίασε στὸν διάδοχο. Μεταξὺ αὐτῶν συγκαταλέγονται ὁ Ἐρτζμπέργερ,ὁ Γουσταῦος Στρέζεμαν καὶ ὁ σοσιαλδημοκράτης Δαυΐδ.

Ὅπως ἀναγράφει στὰ ἀπομνημονεύματά του ὁ Φρίδριχ φὸν Πάγιερ ἀρχηγὸς τοῦ προοδευτικοῦ λαϊκοῦ κόμματος, οἱ βουλευταὶ ὑπεχρεώθησαν νὰ σταθοῦν εἰς "ἡμιπροσοχὴν" πρὸ τοῦ διαδόχου καὶ νὰ ἀπαντήσουν μὲ τὴν σειρὰ των στὴν ἑξῆς σύντομο ἐρώτησι:

—Θέλετε μεταβολὴν στὸ πρόσωπο τοῦ καγκελαρίου ἢ ὄχι;

Ἐξαιρέσει τοῦ Δαυΐδ ὅλοι ἀποφαίνονται ὑπὲρ τῆς ἀποχωρήσεως τοῦ καγκελλαρίου.

Στὴν ἀρχὴ ὁ Κάϊζερ διστάζει νὰ λάβη τὴν ἀπόφασί του. Τότε ὅμως ὁ Χίνδεμπουργ καὶ ὁ Λούδενδορφ ἀπειλοῦν νὰ παραιτηθοῦν ἂν παραμείνη ὁ Μπέτμανν Χόλλβεγ καγκελάριος. Καὶ ὑπὸ τὴν μαζικὴ αὐτὴ πίεσι ὑποχωρεῖ ὁ Κάϊζερ.

Καὶ τώρα καταφαίνεται μιὰ ἀπίστευτη πλευρὰ τῆς πολιτικῆς αὐτῆς δολοπλοκίας. Ἀπὸ τὸν Λούδενδορφ μέχρι τοῦ Ἐρτσμπέργερ καὶ τοῦ αὐτοκράτορος Γουλιέλμου κανεὶς δὲν σκέφθηκε ποιὸς θὰ ἐγένετο καγκελάριος, ἂν ἀπελύετο ὁ Μπέτμανν Χόλλβεγ. Καὶ ὅλοι ἐκοίταζαν ὁ ἕνας τὸν ἄλλον ἔκπληκτοι ὅταν ἐκενώθη πραγματικὰ ὁ θῶκος τοῦ καγκελαρίου.

Ἐνῶ σὲ ὅλο τὸ μέτωπο σπάνουν μαινόμενα κύματα κατὰ τῆς Γερμανίας, τὸ σκάφος μένει χωρὶς πηδαλιοῦχο.

῾Η ἀμηχανία εἶναι τόσο μεγάλη ὥστε καὶ αὐτοὶ ἀκόμη οἱ ὑπασπισταὶ στὴν Αἴθουσα των Μαρμάρων τοῦ αὐτοκρατορικοῦ ἀνακτόρου βάζουν στοιχήματα ποιὸς θὰ εἶναι ὁ μέλλων καγκελάριος. Καὶ μέσα στὴν γενικὴ ἀναμονὴ ἐμφανίζεται ὁ γενικὸς ὑπασπιστὴς τοῦ αὐτοκράτορος φὸν Πλέσσεν καὶ φωνάζει:

—Εὑρῆκα ἕνα καγκελάριο!

῞Οπως ἀναφέρει ὁ Μπύλωβ στὰ ἀπομνημονεύματά του, ὅλοι τριγυρίζουν τὸν φὸν Πλέσσεν καὶ τὸν ἐρωτοῦν:

—Πῶς ὀνομάζεται ὁ νέος καγκελάριος;

—Τὸ ὄνομα τὸ ξέχασα εἶναι ἡ ἀπάντησις. Λέγεται Μίχελ ἢ κάτι παρόμοιο. Εἶναι τοποθετημένος στὴν διανομὴ τοῦ ἄρτου καὶ τελευταία ἐξεφώνησε ἕνα περίφημο λόγο, στὸν ὁποῖον ἐδήλωσεν ὅτι θὰ τρυπήση μὲ τὸ ξίφος του ὁποιονδήποτε τοῦ παρεμβάλλει ἐμπόδια στὸ ἔργον του.

Ποῖος εἶναι αὐτὸς ὁ δραστήριος ἄνθρωπος; ῾Ο ὑπουργικὸς σύμβουλος Βαλεντίνι μαντεύει ποιὸς εἶναι καὶ λέγει:

"῾Ο ἄνθρωπος δὲν λέγεται Μιχὲλ ἀλλὰ Μιχέλις καὶ δὲν εἶναι τοποθετημένος στὴν διανομὴ τοῦ ἄρτου ἀλλὰ εἶναι ὑφυπουργὸς τοῦ ᾽Επισιτισμοῦ γιὰ τὴν Πρωσσία. ᾽Εκτὸς αὐτοῦ δὲν εἶπε ὅτι θὰ ξεκοιλιάση ὁποιονδήποτε τοῦ παρεμβάλει ἐμπόδια στὸ ἔργον του, ἀλλὰ ὅτι ἔχει στὰ χέρια του τὸ ὅπλον τοῦ νόμου καὶ θὰ τὸ χρησιμοποιήση ἀδιακρίτως ἐναντίον παντὸς παραβάτου".

῞Οταν προτείνεται στὸν Κάϊζερ ὡς καγκελάριος ὁ δόκτωρ Μιχέλις, αὐτὸς λέγει:

"Δὲν ἔχω ἰδέαν ποιὸς εἶναι!"

῾Ο δόκτωρ Γεώργιος Μιχέλις ἐχρημάτισε βοηθὸς λοχία καὶ πρὸ ἐτῶν δὲν εἶχε θεωρηθῆ κατάλληλος γιὰ τὸ ἀξίωμα ἑνὸς πολιτικοῦ διοικητοῦ στὸ Μπρεσλάου. Τώρα ποὺ ἡ μοίρα τὸν ρίχνει μέσα στὴν δίνη τῆς ὑψηλῆς πολιτικῆς εἶναι ἀκριβῶς 60 ἐτῶν. ῾Ο Βαυαρὸς κόμης Λέρχενφελδ εἶπε γι᾽ αὐτόν.

"Αὐτὸς ὁ δόκτωρ Μιχέλις εἶναι ὅπως λέμε ἐμεῖς οἱ καταγόμενοι ἀπὸ τὸ Μόναχο ἕνα καλὸ κατοικίδιο ζῶο. Παραπάνω δὲν ξεύρω τίποτε γι᾽ αὐτόν!".

Πραγματικὰ ὁ Μιχέλις δὲν ἔχει οὔτε τὴν παραμικρὰ ἰδέα περὶ πολιτικῆς. ῞Οταν ὁ ὑπουργικὸς σύμβουλος Βαλεντίνι παρουσιάζεται σ᾽ αὐτὸν καὶ τὸν πληροφορεῖ περὶ τῶν προθέσεων τοῦ αὐτοκράτορος μένει μὲ ἀνοικτὸ τὸ στόμα. Τρομαγμένος καταφεύγει στὴν Παλαιὰ Διαθήκη, ποὺ ἦτο ὁ καθημερινὸς του σύμβουλος καὶ εὑρίσκει ἐκεῖ στὸ πρῶτο κεφάλαιο τῶν προφητειῶν τοῦ ᾽Ωσηὲ τὴν περικοπή:

"Κοίταξε σὲ προσέφερα ὅ,τι χρειάζεσαι γιὰ νὰ παρηγορηθῆς καὶ νὰ χαρῆς. Μὴ διστάσης καὶ μὴ λυπηθῆς. Γιατὶ ὁ Κύριος ὁ Θεὸς εἶναι μαζὺ σου σὲ ὅ,τι θὰ κάμης".

Αὐτὰ σημειώνει ὁ ἴδιος ὁ Μιχέλις στὰ ἀπομνημονεύματά του. Καὶ ἀμέσως παρουσιάζεται στὸν αὐτοκράτορα. ῾Ο Γουλιέλμος τοῦ σφίγγει τὸ χέρι καὶ τὸν ἐρωτᾶ;

—῎Εχετε διάθεσι νὰ ἀναλάβετε τὸ μεγαλείτερο λειτούργημα τοῦ Ράϊχ;

῾Ο Μιχέλις λαμβάνει στάσι προσοχῆς, δηλοῖ ὅτι ἀποδέχεται τὴν ὑψη-

λὴ ἐντολὴ καὶ προσθέτει: "Αἰσθάνομαι ὅτι δὲν θὰ μοῦ λείψη ἡ βοήθεια ἀπὸ τὸν Ὕψιστον".

Ὁ αὐτοκράτωρ προσθέτει μὲ ἕνα χαμόγελο:

—Πολὺ ὡραῖα. Σᾶς ὀνομάζω ταγματάρχη. Περισσότερα δὲν χρειάζονται γιὰ νὰ γίνετε μὲ τὴν βοήθεια τοῦ Θεοῦ, ἕνας λαμπρὸς καγκελάριος".

Ὅλοι βγάζουν ἕνα στεναγμὸ ἀνακουφίσεως. Ἡ κρίσις ἐλύθη ὑπέροχα. Τὸ ὅτι ὅμως ἡ γερμανικὴ αὐτοκρατορία δὲν εἶναι καὶ τόσο στερεὰ ὥστε νὰ ἀνέχεται τέτοιους πειραματισμοὺς—αὐτὸ δὲν τὸ σκέπτεται κανένας.

Ὁ Μιχέλις κυβερνᾶ ἐπὶ ἑκατὸ μέρες. Μόνο σὲ δυὸ ἀπ' αὐτὲς δρᾶ ἀλλὰ καὶ τὶς δύο φορές, ὅπως δὲν ἔπρεπε νὰ δράση. Μὲ μιὰ ἐπιστολὴ τὴν ὁποία γράφει, κρυφὰ ἀπὸ τοὺς ὑπουργούς του, ματαιώνει μιὰ μεσολάβησι τοῦ Πάπα ὑπὲρ τῆς εἰρήνης. Τὴν ἄλλη φορὰ διαβάζει τὴν μακρὰ ἀπόφασι τοῦ Ράϊχσταγ γιὰ σύναψι εἰρήνης καὶ προσθέτει κάτω ἀπὸ αὐτὴν τὴν φράσι: "ὅπως ἐγὼ τὴν ἀντιλαμβάνομαι".

Αὐτὸ θέτει τελεία καὶ παῦλα στὴν σταδιοδρομία τοῦ καγκελαρίου. Κατὰ τὴν γνώμη τῶν συγχρόνων του ἡ κύβέρνησις Μιχέλις εἶναι ἕνα ἀπὸ τὰ πιὸ ἀκατανόητα πράγματα ποὺ συνέβησαν ποτέ. Μόνο ὁ αὐτοκράτωρ συγκινεῖται μὲ τὴν ἀποχώρησί του καὶ λέγει:

"Καὶ ὅμως ὁ Μιχέλις εἶναι ὁ καλύτερος καγκελάριος ποὺ εἶχα κατὰ τὸ διάστημα τῆς βασιλείας μου".

Ὁ Χέρτλιγκ στὴν ἐξουσία.

Ὁ διάδοχος του ὁ σχεδὸν τυφλὸς ἑβδομηκοντατετραετὴς καὶ ἀπὸ γεροντικὸ μαρασμὸ καὶ συνεχῆ κόπωσι κατεχόμενος κόμης Γεώργιος Χέρτλιγκ ἀναλαμβάνει μὲ τὰ γεροντικὰ χέρια του τὴν διαχείρισι μιᾶς κληρονομίας, ποὺ ἀπειλεῖται ἤδη μὲ πλήρη διάλυσι.

Πρὸς ἀνατολὰς ἔχει καταλυθῆ ἡ ρωσσικὴ αὐτοκρατορία καὶ μιὰ χαώδης κατάστασις ἐπικρατεῖ ἐκεῖ ὑπὸ τὸν μανδύα τῆς ρωσσικῆς ἐπαναστάσεως. Ἡ Γερμανία καὶ ἡ Αὐστρία θέλουν νὰ προσαρτήσουν ρωσσικὰ ἐδάφη καὶ νὰ ὑπαγορεύσουν στὴν Ρωσσία μία εἰρήνη ἡττημένου. Νέα κράτη ἀνέρχονται στὴν ἐπιφάνεια καὶ ἐξαφανίζονται σχεδὸν ἀμέσως. Μιὰ Οὐκρανία ἐξαρτωμένη ἀπὸ τὴν Γερμανία καὶ ἕνα βασίλειο τῆς Πολωνίας χωρὶς βασιλέα, τὸ ὁποῖον συνέστησαν ἡ Γερμανία καὶ ἡ Αὐστρουγγαρία. Ἡ Οὐκρανία προορίζεται νὰ δώση σιτάρι καὶ ἡ Πολωνία 200.000 ἐθελοντὰς γιὰ τὸν γερμανικὸ στρατό.

—Τόσο πολλοὶ ἄνθρωποι, ποὺ θέλουν νὰ αὐτοκτονήσουν δὲν ὑπάρχουν στὴν Πολωνία" λέγουν οἱ κάτοικοι τῆς Βαρσοβίας καὶ ματαιώνουν τὴν τελευταία ἐλπίδα τοῦ Λούδενδορφ.

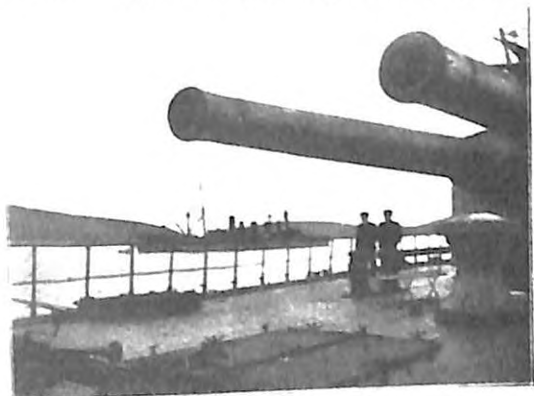
Στὸ δυτικὸ μέτωπο πατοῦν ἐπὶ εὐρωπαϊκοῦ ἐδάφους τὰ πρῶτα ἀμερικανικὰ στρατεύματα. Νωπά, γεμάτα ὁρμὴ καὶ διψῶντα γιὰ δρᾶσι ἐρωτοῦν τοὺς Γάλλους: "Ποῦ εἶναι οἱ Γερμανοὶ νὰ τοὺς κτυπήσωμε;

Στὴν Οὐάσιγκτων προηγήθησαν τῆς ἀποστολῆς τοῦ ἐκστρατευτικοῦ

σώματος τοῦ στρατηγοῦ Πέρσιγκ καὶ τῆς κηρύξεως τοῦ πολέμου κατὰ τῆς Γερμανίας σφοδροὶ ἐσωτερικοὶ ἀγῶνες. Ὁ πρόεδρος Οὐΐλσων εἶχε δηλώσει ἐπανειλημμένως:

"Δὲν θέλω νὰ ἀναμιχθῶ σ' αὐτὸν τὸν πόλεμο. Εἴμεθα ὁ μόνος λευκὸς λαὸς ποὺ δὲν ἔχομε καμμία δουλειὰ μὲ τὸν πόλεμο. Θὰ ἦτο ἔγκλημα κατὰ τοῦ πολιτισμοῦ ἂν ἀνεμιγνυόμεθα σ' αὐτόν".

Ὁ ὁλοκληρωτικὸς ὅμως ὑποβρύχιος πόλεμος τῶν Γερμανῶν μετέβαλε ριζικὰ τὴν κατάστασι. Αἱ Ἡνώμέναι Πολιτεῖαι διακόπτουν τὰς διπλωματικὰς των σχέσεις μὲ τὴν Γερμανία. Μέχρι τῆς κηρύξεως τοῦ πολέμου δὲν ὑπολείπεται τώρα παρὰ ἕνα μόνο βῆμα.

Τὸ Γαλλικὸν θωρηκτὸν "Γκωλονά" στρέφει τὰ τηλεβόλα τοῦ κατὰ τῶν Τουρκικῶν φρουρίων τῶν Δαρδανελλίων.

Ὁ Οὐΐλσων ἦτο λυπημένος καὶ συντετριμένος ἀπὸ τὴν πρᾶξι τῆς γερμανικῆς κυβερνήσεως λέγει ὁ συνταγματάρχης Χάους, ἕνας ἀπὸ τοὺς ἐμπιστους του.

Ὁ Ρόμπερτ Λάνσιγκ ὅμως ὁ Ἀμερικανὸς ὑπουργὸς τῶν Ἐξωτερικῶν ἐδήλωσε δηκτικά:"Ἐλπίζω ὅτι οἱ Γερμανοὶ θὰ διαπράξουν συντόμως ἕνα βαρὺ σφάλμα. Ὁ πόλεμος κατὰ τὴν γνώμην μας ἐπίκειται".

Καὶ πραγματικὰ τὸ Βερολῖνον κάμνει ὅ,τι ἔλπιζε ὁ Ἀμερικανὸς ὑπουργὸς τῶν Ἐξωτερικῶν. Ἕνα τηλεγράφημα τοῦ Γερμανοῦ ὑπουργοῦ τῶν Ἐξωτερικῶν Τσίμμερμανν πρὸς τὸν Γερμανὸ πρέσβυ στὸ Μεξικὸ ἀποκρυπτογραφεῖται. Περιέχει ἕνα τυχοδιωκτικὸ σχέδιο. Ἡ Γερμανία προσπαθεῖ νὰ κερδίση τὸ Μεξικὸν ὡς σύμμαχον καὶ νὰ τὸ πείση νὰ κάμη εἰσβολὴν εἰς τὰς Ἡνωμένας Πολιτείας. Εἰς ἀνταμοιβὴν ὑπόσχεται τὸ Βερολῖνον στοὺς Μεξικανοὺς ἐκτεταμένας καὶ πλουσίας περιοχὰς—ὁλόκληρο τὸ Νέον Μεξικόν, τὴν Ἀριζόνα καὶ τὸ Τέξας.

Ἡ Γερμανία ἔχασε τὰ λογικά της λέγει ὁ Ἀμερικανὸς μεγαλοβιομήχανος Ἄνδριου Κάρνετζυ.

Σὲ ὅλα τὰ τμήματα τῶν Ἡνωμένων Πολιτειῶν ἐκσπᾶ θύελλα ἀγανακτήσεως. Καὶ ἡ θύελλα αὐτὴ αὐξάνει ἀκόμη περισσότερο ὅταν γίνεται γνωστὸν ὅτι οἱ Γερμανοὶ ἐπεχείρησαν ταυτοχρόνως νὰ ἀποσπάσουν καὶ τὴν Ἰαπωνία ἀπὸ τοὺς συμμάχους καὶ νὰ τὴν ἐνθαρρύνουν νὰ κηρύξη τὸν πόλεμο κατὰ τῶν Ἡνωμένων Πολιτειῶν.

"Ὦ Θεέ μου,Θεέ μου!" ἀναφωνεῖ κάθε τόσο ὁ Οὐΐλσων ἐνῶ ὁ Λάνσιγκ τὸν πληροφορεῖ ἐπὶ τῆς ἐξελίξεως τῶν γεγονότων. Δὲν ἠμπορεῖ νὰ συγκρατήση τὴν ἀγανάκτησίν του.

Τὴν 6ην Ἀπριλίου τοῦ 1917 αἱ Ἡνωμέναι Πολιτεῖαι ἀνακοινοῦν ὅτι θεωροῦν ἑαυτὰς ὡς εὑρισκομένας σὲ ἐμπόλεμο κατάστασι μὲ τὴν Γερμανία. Ἀπὸ τὴν μιὰ ἀκτὴ ὡς τὴν ἄλλη τῆς χώρας ἀπερίγραπτος ἐνθουσιασμὸς

καταλαμβάνει τοὺς κατοίκους. Δεκάδες χιλιάδων συνωθοῦνται στοὺς δρόμους καὶ σείουν σημαίας καὶ λάβαρα ὅταν ὁ Οὐΐλσων μετὰ ἀπὸ τὸν πολεμικὸ του λόγο φεύγει ἀπὸ τὸ μέγαρο τοῦ Κογκρέσου καὶ διασχίζει τοὺς δρόμους τῆς Οὐάσιγκτων.

Μὲ ὠχρὸ πρόσωπο ὁ πρόεδρος στρέφεται πρὸς τὸν γραμματέα του ποὺ κάθεται κοντά του:

"Γιατὶ μὲ ἐπευφημοῦν, τοῦ λέγει, μὲ βραχνὴ φωνὴ αὐτοὶ οἱ ἄνθρωποι; Πρὸ ὀλίγου ἐζήτησα νὰ ἀποσταλοῦν τὰ παιδιὰ των στὰ πεδία τῶν μαχῶν καὶ τώρα αὐτοὶ μοῦ φωνάζουν ζήτω".

Δύο ἑκατομμύρια Ἀμερικανῶν στρατιωτῶν ἀποβιβάζονται τοὺς ἑπομένους μῆνας στὴν Εὐρώπη. Ὅλα γίνονται ὅπως τὰ προέβλεψαν ὁ Μπέτμαν Χόλλβεγ καὶ ὁ αὐτοκράτωρ Κάρολος. Μόνο ὁ Χίνδεμπουργ ὅταν τοῦ ἀνεκοινώθη ἡ κάθοδος τῆς Ἀμερικῆς στὸν πόλεμο εἶπε μὲ τὴν συνηθισμένην ἀταραξία του:

"Τώρα πιὰ ἐξωφλήσαμε τελείως".

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΙΙ

ΚΛΟΝΙΖΕΤΑΙ Η ΓΕΡΜΑΝΙΚΗ ΠΕΙΘΑΡΧΙΑ

Στασιαστικαὶ τάσεις στὸν γερμανικὸ στόλο.

"Ἂν μᾶς ἔδιδαν τὸν ἴδιο μισθὸ καὶ τὴν ἴδια τροφὴ ὁ πόλεμος θὰ εἶχε λησμονηθῆ ἀπὸ πολλοῦ", γράφει ὁ ἀρχιθερμαστὴς Μπάαρς τὴν 30ην Ἰανουαρίου 1917 ἐπάνω σὲ ἕνα ξύλινο τραπέζι στὸ τμῆμα τῶν μηχανῶν τοῦ πολεμικοῦ πλοίου Ὅλδεμπουργ. Ἕνα στρατοδικεῖο τὸν καταδικάζει λίγο ἀργότερα γι' αὐτὸ σὲ φυλάκισι ἐννέα μηνῶν.

Ὁ Μπάαρς εἶχε διαπράξη τὸ βαρὺ σφάλμα νὰ ταχθῆ ἰδεολογικὰ κάτω ἀπὸ τὴν σημασία τοῦ σοσιαλδημοκρατικοῦ κόμματος, δηλαδὴ ἑνὸς κόμματος, ποὺ ἀντιπροσωπεύετο καὶ ἐπισήμως στὸ Ράϊχσταγ. Ἴσως ὅμως δὲν ἤξευρε αὐτὸ ποὺ εἶχε διακηρύξη ἀπὸ τοῦ 1914 ὁ ἀρχιναύαρχος Τίρπιτς:

"Μετὰ τὸν πόλεμο θὰ προσχωρήσω στοὺς σοσιαλιστὰς καὶ θὰ ἀναζητήσω φανοστάτας, γιὰ νὰ κρεμάσω ἀπ' αὐτοὺς ἄλλους!".

Τὸ 1917 ἐπικρατεῖ μεγάλη ἔντασις μεταξὺ τῶν πληρωμάτων τοῦ γερμανικοῦ πολεμικοῦ ναυτικοῦ. Τὸν Ὀκτώβριο τοῦ 1918 ξεσπᾶ ἡ θύελλα. Ἐνῶ τὸ δυτικὸ μέτωπο ὑποχρεώνεται νὰ ὑποχωρήση καὶ ἡ κυβέρνησις τοῦ ἀρχικαγκελαρίου Μὰξ τῆς Βάδης διαπραγματεύεται μὲ τὸν Ἀμερικανὸ πρόεδρο Οὐΐλσων γιὰ νὰ ἐπιτύχη τὴν ζητουμένη ἀπὸ τὸν Χίνδεμπουργ καὶ τὸν Λούδενδορφ ἀνακωχὴ ξεσπᾶ μιὰ στάσις στὸ ναυτικό. Πολὺ γρήγορα ἡ κίνησις μεταβάλλεται σὲ ἐπανάστασι, διαδίδεται στὴν ξηρὰ καὶ καλύπτει σὰν ἐπαναστατικὸ κῦμα ὅλη τὴ Γερμανία.

Ἀριστερὰ στοιχεῖα προεκάλεσαν αὐτὴν τὴν ἐπανάστασι, ἢ ὄχι;

Πάντως ἕνα εἶναι βέβαιον: Ἡ ἐπανάστασις τοῦ 1918, ἡ στάσις τῶν ναυτῶν στὸ Κίελο πρέπει νὰ ἀναχθῆ σὲ πολλὰ αἴτια. Προκηρύξεις τῶν ἀριστερῶν στοιχείων δὲν ἀρκοῦν γιὰ νὰ ὠθήσουν τοὺς ἀνθρώπους σὲ πρά-

ξεις ἀπελπισίας ἂν δὲν ὑπάρχουν καὶ ἄλλοι λόγοι καὶ ἄλλα κακῶς ἔχοντα πράγματα.

Ὅ,τι συνέβη τὸ 1918 ἐπάνω στὰ πλοῖα τοῦ αὐτοκρατορικοῦ γερμανικοῦ ναυτικοῦ δὲν εἶναι κατανοητὸ χωρὶς νὰ ρίψωμε ἕνα βλέμμα σὲ παρόμοια γεγονότα τοῦ προηγουμένου ἔτους. Τότε αἱ ἐπιβληθεῖσαι στὸν στόλο ποιναὶ ἀνῆλθαν σὲ 180 ἔτη φυλακίσεως, 181 ἔτη εἱρκτῆς καὶ 10 καταδίκας εἰς θάνατον. Δύο ἀπὸ αὐτὰς ἐξετελέσθησαν, τοῦ ναύτου Μὰξ Ράχπιτς καὶ τοῦ θερμαστοῦ Ἄλμπιν Κέμπις.

Τὰ παρασκήνια τῶν ὑποθέσεων αὐτῶν ἀποκαλύπτουν ἕνα μεγάλο βάραθρο. Στὸ Ράϊχσταγ γίνεται λόγος περὶ "δικαστικῆς δολοφονίας" καὶ ὁ ναύαρχος Σέερ, ὁ ὁποῖος ἐπεκύρωσε τὰς θανατικὰς καταδίκας ἄκουσε νὰ τοῦ λέγουν ἐν πλήρει συνεδρίᾳ τοῦ σώματος:

"Ὅποιος ἐν συνειδήσει τοῦ μὴ νομίμου αὐτῶν ἐπικυρώνει θανατικὲς καταδίκες, δὲν ἐνεργεῖ ἐν ὀνόματι τοῦ δικαίου. Ἡ ἐκτέλεσις τῶν ἀτυχῶν ναυτῶν ἦτο μία αὐθαίρετος πρᾶξις ἀναγομένη σὲ πολιτικὰ αἴτια".

Τί εἶχε ὅμως συμβῆ;

Τὴν 6ην Ἰουνίου 1917 τὸ πλήρωμα στὸ πολεμικὸ "ἀντιβασιλεὺς Λουϊτπόλδος" δὲν παρουσιάσθη πρὸς παραλαβὴν τοῦ συσσιτίου. Ἠρνήθη νὰ φάγη ξερὰ λαχανικὰ ὕστερα ἀπὸ τὴν βαρειὰ προμεσημβρινὴ ὑπηρεσία. Ὁ ἀνήκων στὸ χριστιανικὸν κόμμα ναύτης Κόνραδ Λόττερ γράφει γι' αὐτὸ στὸν ἱερέα Λάϊχτ.

"Τὴν ἴδια ἑβδομάδα μᾶς ἔδωσαν ἤδη μιὰ φορὰ ξερὰ κοκκινογούλια μιὰ φορὰ σοῦπα ἀπὸ φλοῦδες πατάτας καὶ μιὰ φορὰ μιὰ ἀπερίγραπτη ψαρόσουπα. Πρέπει νὰ λάβετε ἀκόμη ὑπ' ὄψιν σας ὅτι ἀντὶ ἑνὸς ἐλαμβάναμε τώρα μόνο ἕνα ἕκτο ψωμιοῦ καὶ εἴχαμε ἤδη ἐργασθῆ στὸ φόρτωμα τῶν καρβούνων. Καὶ γιὰ νὰ ἀναπληρώσωμε τὰς δυνάμεις μας μᾶς ἔδιδαν τί; Ξερὰ λαχανικά!".

Ὁ πρῶτος ἀξιωματικὸς–πλοίαρχος κορβέτας Χέρτσμπρουχ ἀκούει τὰ παράπονα τῶν ἀνδρῶν, διατάσσει νὰ ἀναποδογυρίσουν τὰ καζάνια, δὲν παραθέτει ὅμως στοὺς ἄνδρας ἄλλο φαγητό. Καὶ ἔτσι νηστικὸ τὸ πλήρωμα τοῦ πολεμικοῦ ἀναλαμβάνει καὶ πάλι τὴν ὑπηρεσία του.

Κατὰ τὰ μέσα τοῦ Ἰουλίου συμβαίνει παρόμοιο ἐπεισόδιο στὸ πολεμικὸ πλοῖο "Πόζεν". Τὰ πληρώματα διαμαρτύρονται γιὰ τὰ σάπια κοκκινογούλια καὶ ἕνας ἀρχιμηχανικός, τοὺς φωνάζει:

–Παληόσκυλα! Πρέπει νὰ εἶσθε εὐτυχεῖς ποὺ σᾶς δίνουν καὶ κάτι νὰ φᾶτε!".

Μιὰ δεύτερη ἀπεργία πείνης προκαλοῦν τὴν 19ην Ἰουλίου στὸ πολεμικὸ "ἀντιβασιλεὺς Λουϊτπόλδος" καὶ πάλι κοκκινογούλια ἀκατάλληλα πρὸς βρῶσιν. Τὴν ἑπομένη 20 Ἰουλίου 140 ναῦται τοῦ πολεμικοῦ "Πιλλάου" ἐγκαταλείπουν τὸ σκάφος καὶ ἐπιστρέφουν μετὰ τὴν λῆξι τῆς ὑπηρεσίας. Πρόκειται ὅπως λέγουν, γιὰ μιὰ ἐκδήλωσι διαμαρτυρίας διὰ τὴν μὴ χορήγησιν ἀδείας. Δώδεκα ἀπὸ τοὺς ναύτας αὐτοὺς θεωροῦνται ὡς ὑποκινηταὶ τῆς ἀντιπειθαρχικῆς ἐκδηλώσεως καὶ τιμωροῦνται μὲ αὐστηρὸ πειθαρχεῖο.

Αὐτὸ ὅμως εἶναι ἀφορμὴ νέων ταραχῶν. Τὰ πληρώματα ἐπίστευαν ὅτι ἢ θὰ ἐτιμωροῦντο ὅλοι ἢ κανείς. Ἔτσι τὴν 2αν Αὐγούστου ἐκδηλοῦται

ἡ καλουμένη "μεγάλη ἔξοδος". 400 ναῦται τοῦ "ἀντιβασιλέως Λουϊτπόλδου" ἐγκαταλείπουν τὸ εὑρισκόμενο στὰ ναυπηγεῖα σκάφος των μεταβαίνουν σὲ μιὰ ταβέρνα καὶ ἐπιστρέφουν εἰρηνικώτατα ὕστερα ἀπὸ μερικὲς ὧρες.

Καὶ ἔτσι ἀρχίζει μιὰ μεγάλη ἀνάκρισις μὲ ἀντικειμενικὸ σκοπὸ τὴν παραπομπὴ τῶν ὑπαιτίων στὸ στρατοδικεῖο.

Τὸ ὅτι ἡ ἄρνησις τῆς παραλαβῆς τοῦ συσσιτίου καὶ αἱ αὐθαίρετοι ἀπομακρύνσεις ἀπὸ τὰ σκάφη ἦσαν ἔκφρασις μιᾶς δυσφορίας ποὺ σιγόβραζε ἀπὸ πολὺν καιρό, ἐγνώσθη μόνο βαθμηδὸν καὶ κατ' ὀλίγον. Σὲ μιὰ ἐπίσημη βεβαίωσι γιὰ τὴν ἐπιτροπὴ ἐρεύνης τοῦ Ράϊχσταγ ὁ ἐμπειρογνώμων τοῦ ναυτικοῦ γραμματεὺς Ἄλμπολδ τονίζει ὅτι ἀπὸ πολλοῦ ἐπικρατοῦσε ἡ γενικὴ δυσφορία μεταξὺ τῶν πληρωμάτων τῶν πολεμικῶν πλοίων.

Ἕνας ἀπὸ τοὺς λόγους κατὰ τὴν γνώμη τοῦ "εἰδικοῦ" αὐτοῦ εἶναι ἕνα αἴσθημα μειονεκτικότητος τῶν ναυτῶν ἔναντι τῶν συναδέλφων των τοῦ βρεταννικοῦ στόλου. Στὰς ὀλίγας συναντήσεις μεταξὺ γερμανικῶν καὶ βρεταννικῶν ναυτικῶν δυνάμεων διεπιστώθησαν τὰ μειονεκτήματα τῶν γερμανικῶν πολεμικῶν. Ἡ θωράκισις καὶ ὁ ὁπλισμὸς ἦσαν ἀσθενέστατοι στὰ περισσότερα γερμανικὰ πολεμικὰ πλοῖα. Καὶ ἔτσι τὰ πληρώματα εἶχαν τὸ αἴσθημα ὅτι θὰ ἐπλήρωναν μὲ τὸ αἷμα των τὰ σφάλματα τῆς γερμανικῆς ναυτικῆς ἡγεσίας.

Ἄλλοι λόγοι τῆς στάσεως.

Ἀμεσώτεροι ὅμως εἶναι καὶ οἱ ἄλλοι λόγοι τοὺς ὁποίους ἀναφέρει ὁ πραγματογνώμων καὶ φωτίζει μὲ ἀφθονία ἀπιστεύτων σχεδὸν παραδειγμάτων.

Ὁ Ἄλμπολτ ὑπογραμμίζει στὴν ἐπιτροπὴ ἐρεύνης τοῦ Ράϊχσταγ πρὸ παντὸς τὸ κολοσσιαῖο χάσμα ποὺ ὑπῆρχε στὸ αὐτοκρατορικὸ πολεμικὸ ναυτικὸ μεταξὺ τῶν ἀξιωματικῶν καὶ τῶν πληρωμάτων πολεμικῶν σκαφῶν. Σήμερα, ὕστερα ἀπὸ μιὰ ἢ δυὸ γενεὲς δύσκολα ἠμποροῦμε νὰ σχηματίσωμε μιὰ ἰδέα τῆς τεραστίας διαφορᾶς μεταξὺ τοῦ ἀξιωματικοῦ καὶ τοῦ ἁπλοῦ στρατιώτου. Ἀκόμη καὶ εἰδικοὶ ἀξιωματικοὶ ὅπως π. χ. μηχανικοὶ κατατάσσονται ἀπὸ τοὺς ἀξιωματικοὺς τοῦ ναυτικοῦ σὲ πολὺ κατωτέρα βαθμῖδα.

"Εἶναι εὐκταῖον, διατάσσει ὁ ἀντιναύαρχος Κέρπερ σὲ μιὰ ἐγκύκλιο διαταγή του, οἱ δόκιμοι μηχανικοὶ νὰ ἐπιλέγωνται μόνον ἀπὸ τὰς μεσαίας τάξεις καὶ ἀπὸ οἰκογενείας κατωτέρας τῆς μεσαίας τάξεως".

Καὶ ὁ ὑφιστάμενός του πλοίαρχος Βίλμπρουντ συμπληρώνει σὲ μιὰ ἐπεξηγηματικὴ ἐγκύκλιό του:

—Τὸ θράσος τῶν μηχανικῶν γίνεται ὅλο καὶ μεγαλύτερο. Ἐγὼ ὁ ἴδιος εἶδα ἕνα νεαρὸ μηχανικὸ νὰ ἐπισκέπτεται μὲ τὴν γυναῖκα του, ἕνα ἀξιωματικὸ τοῦ ναυτικοῦ! Μοῦ ἀνεφέρθη ἀκόμη ὅτι καὶ ἕνας πλοίαρχος προσεκάλεσε στὸ σπίτι του τὸν πρῶτο μηχανικὸ τοῦ σκάφους του! Καὶ τὸ γε-

γονὸς αὐτὸ ἐσχολιάσθη εὐρέως μεταξὺ τῶν ἀνωτέρων κύκλων τοῦ ναυτικοῦ. Τέτοια πράγματα δὲν πρέπει νὰ συμβαίνουν! Ὁ σωστὸς δρόμος εἶναι νὰ ἀπωθηθοῦν οἱ μηχανικοὶ στὴν ἁρμόζουσα σ' αὐτοὺς ταπεινὴ θέσι. Οἱ ὑποψήφιοι μηχανικοὶ πρέπει νὰ ἐπιλέγωνται ἀπὸ οἰκογενείας εὑρισκομένας πιὸ κάτω ἀπὸ τὴν μεσαία τάξι".

Τὸ θέρος τοῦ 1918 γιὰ λόγους οἰκονομίας χώρου ἐπετράπη σὲ μερικοὺς εἰδικοὺς ἀξιωματικοὺς τοῦ ναυτικοῦ νὰ γευματίζουν στὴν λέσχη ἀξιωματικῶν τοῦ ναυτικοῦ τοῦ Κιέλου. Ὁ προϊστάμενος τῆς λέσχης πλοίαρχος Μύζιγκ ἐκδίδει ἀμέσως τὴν ἑξῆς διαταγή:

"Παρετηρήθη ὅτι οἱ εἰδικοὶ ἀξιωματικοὶ δὲν ἀποχωροῦν ἀπὸ τὴν λέσχην ἀμέσως μετὰ τὸ φαγητόν, ἀλλὰ παραμένουν εἰς τὰς αἰθούσας της, μερικοὶ μάλιστα ἐτόλμησαν νὰ λάβουν θέσιν εἰς τὸν ἐξώστην καὶ νὰ παρακολουθήσουν καὶ τὴν συναυλίαν".

Ὕστερα ἀπὸ τὰ παραδείγματα αὐτὰ δὲν εἶναι καθόλου δύσκολον νὰ συμπεράνη κανεὶς σὲ ποιὰ βαθμίδα τῆς κλίμακος πρέπει νὰ εὑρίσκωνται οἱ ἁπλοῖ ναῦται, ὅταν οἱ εἰδικοὶ ἀξιωματικοὶ στέκονται τόσο πιὸ κάτω ἀπὸ τοὺς ἄλλους ἀξιωματικοὺς τοῦ γερμανικοῦ ναυτικοῦ. Στὴν πραγματικότητα ἀπὸ τοῦ ἁπλοῦ ναύτου μέχρι τοῦ θερμαστοῦ θεωροῦνται ἁπλῶς ὡς "ὑλικόν". Τοὺς δίδεται τὸ δικαίωμα νὰ διατυπώνουν ἱεραρχικῶς τὰ παράπονά των, κανεὶς ὅμως δὲν τολμᾶ νὰ ἀσκήση τὸ δικαίωμα αὐτό. Καὶ ἂν κανεὶς παρ' ἐλπίδα ζητήση ὅ,τι δικαιοῦται ὁ ὑπουργὸς τῶν ναυτικῶν φὸν Καπέλλε σὲ μιὰ ἐπιστολή του πρὸς τὸν ἀρχικαγκελάριο Χέρτλιγκ προσπαθεῖ νὰ συγκαλύψη "τὸ σκάνδαλον" μὲ τὰς λέξεις:

—"Αν τὸ ζήτημα φθάση μέχρι τῆς ἐπιτροπῆς ἐπὶ τοῦ προϋπολογισμοῦ διατρέχω τὸν κίνδυνον νὰ ἀκούσω ἀπὸ τὰ μέλη τῆς ἐπιτροπῆς διαμαρτυρίας διὰ τὰς δυσχερείας εἰς τὸν ἐπισιτισμὸν τοῦ στόλου, διὰ δαρμοὺς καὶ δι' ἄλλα παρόμοια".

Εἶναι βέβαιον λέγει ὁ πραγματογνώμων στὴν ἔκθεσί του "ὅτι οἱ ἀξιωματικοὶ τοῦ γερμανικοῦ ναυτικοῦ γενικῶς ἐφρόντισαν νὰ μὴ στεροῦνται σθένους, χωρὶς νὰ ἐνδιαφέρωνται διὰ τὰς δυσμενεῖς κρίσεις τῶν πληρωμάτων τῶν σκαφῶν των τὰ ὁποῖα ἐστεροῦντο σχεδὸν τῶν πάντων.

Προσθέτει ἀκόμη ἡ ἔκθεσις καὶ τὸ ἑξῆς καταπληκτικὸν πρᾶγμα: Τιμητικαὶ διακρίσεις ὅπως εἶναι ὁ Σιδηροῦς Σταυρὸς πρώτης τάξεως ἀπονέμονται ἀποκλειστικὰ εἰς ἀξιωματικοὺς καρριέρας χωρὶς νὰ ληφθῆ ὑπ' ὄψιν ἂν πράγματι ἔκαμαν πολεμικὰ ἀνδραγαθήματα. Καταγγέλλει ἀκόμη ὅτι δέματα ἀποστελλόμενα ἀπὸ τὰς οἰκογενείας τῶν ναυτῶν ἐχρησιμοποιοῦντο γιὰ τὴν κουζίνα τῶν ἀξιωματικῶν. Καταγγέλλει ὄργια μὲ γυναῖκες τοῦ ἐλαφροῦ κόσμου καὶ πολλὲς ἄλλες ἀκατανόμαστες παρεκτροπές.

Ὅποιος πεθάνη τῆς πείνης θάπτεται μὲ ὅλας τὰς τιμάς.

Στὸ εὔδρομο "Νυρεμβέργη" ἕνα μεσημέρι παρατίθεται στοὺς ἀξιωματικούς: Σοῦπα μὲ σηκωτάκια, σπανάκι μὲ αὐγὰ μάτια καὶ ζαμπόνι, φιλέτο μὲ πατάτες τηγανιτές, σαλάτα, κομπόστα, γλύκισμα, φροῦτα καὶ καφές. Τὴν ἴδια μέρα στὸ πλήρωμα τοῦ σκάφους σερβίρεται φιδὲς ἀνακατωμένος μὲ πατάτες καὶ κομματάκια κρέατος.

"Εἶναι ἀδύνατον καταθέτει ἕνας μάρτυς στὸ στρατοδικεῖο, νὰ κάμη ἕ-

νας θερμαστὴς τὴν ὑπηρεσία του μὲ ὀλίγα ξερὰ κοκκινογούλια, μισὸ κιλὸ ψωμὶ καὶ ἑκατὸ γραμμάρια τεχνητὸ μέλι ἢ μαρμελάδα. Αἱ λιποθυμίαι μερικῶν θερμαστῶν ἀποτελοῦν ἀπόδειξι αὐτῆς τῆς ἀληθείας.

"Ξερὰ κοκκινογούλια καὶ ὅλο ξερὰ κοκκινογούλια, λέγει στοὺς στρατοδίκας, ὁ ἀρχιθερμαστὴς τοῦ θωρηκοῦ "Μόλτκε". Οἱ συνάδελφοί μας πέφτουν κάτω σὰν μυῖγες!!".

Ἐνῶ ὁ πληθυσμὸς τοῦ Κιέλου κάμνει οὐρὰ πρὸ σχεδὸν κενῶν καταστημάτων καὶ στὸ νοσοκομεῖο τοῦ ναυτικοῦ ἐπικρατεῖ σοβαρὰ ἔλλειψις ὑγειονομικοῦ ὑλικοῦ καὶ τροφίμων, τὸν Φεβρουάριον τοῦ 1917 στὸ πολεμικὸ πλοῖο "Νυρεμβέργη" παρατίθεται στὴν τράπεζα τῶν ἀξιωματικῶν πέντε φαγητὰ καὶ ὑπάρχει κατάλογος περιλαμβάνων ἑπτὰ εἴδη ἄσπρου κρασιοῦ, δύο εἴδη μαύρου καὶ δέκα εἴδη λικέρ. Ὁ ἀντιπλοίαρχος ὅμως Λέρχε ἕνα βράδυ ὕστερα ἀπὸ ἕνα τέτοιο συμπόσιο διατάσσει συγκέντρωσι ναυτῶν καὶ τοὺς λέγει:

"Σήμερα μερικοὶ ναῦται ἐζήτησαν παραπάνω ψωμί. Δὲν ὑπάρχει περισσευούμενο ψωμὶ καὶ πρέπει νὰ ἀρκεσθοῦν ὅλοι σ' αὐτὸ ποὺ τοὺς δίδεται. Ἂν συμβῆ ἕνας ἀπὸ σᾶς νὰ πεθάνη τῆς πείνης τὸν βεβαιῶ ὅτι εἶμαι πρόθυμος νὰ τὸν κηδεύσω μὲ ὅλες τὶς στρατιωτικὲς τιμές!".

Ὁ Αὐστριακός ἐπιτελάρχης Φόν Χέτσενδορφ.

Αὐτὰ κατετέθησαν ἐπισήμως ἐνώπιον τῆς ἀνακριτικῆς ἐπιτροπῆς τοῦ Ράϊχσταγ καὶ δὲν διεψεύσθησαν ἀπὸ κανένα γιατὶ δυστυχῶς ἦσαν ἀληθῆ ἀπὸ τὸ Α ἕως τὸ Ω.

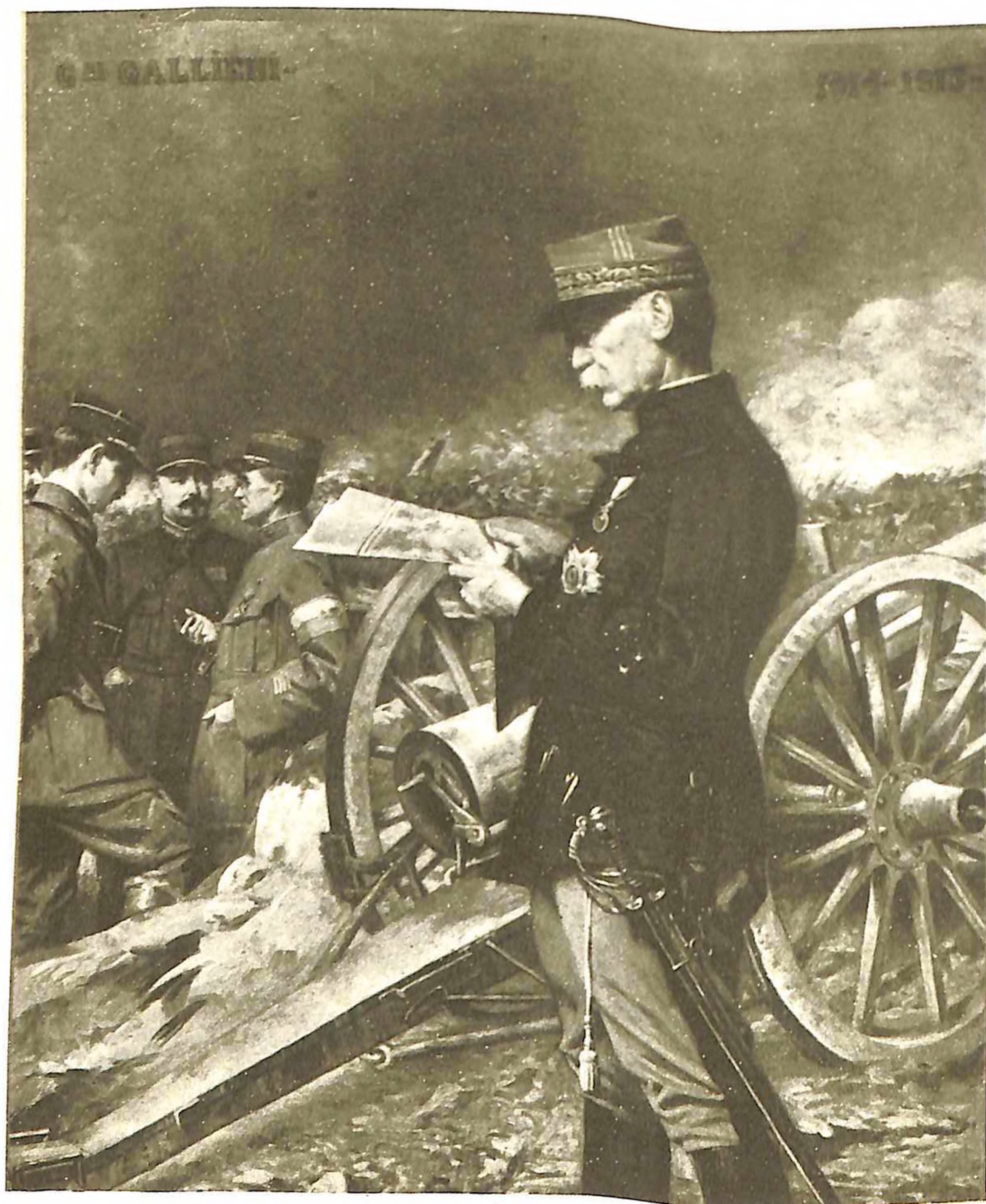
Οἱ ναῦτες ζητοῦν Κοινοβουλευτικὴ ἔρευνα.

Πρὸς στερέωσιν τῆς πειθαρχίας μεταξὺ τῶν πληρωμάτων τὸ γερμανικὸ ναυαρχεῖο δὲν εὑρίσκει ἄλλη λύσι παρὰ νὰ διατάξῃ ἐντατικὰ τῶν ναυτῶν τὶς ἐλεύθερες ὧρες των. Καὶ ἔτσι ὁ κατηγορούμενος ναύτης Κάλμους, τοῦ πολεμικοῦ "Ράϊνλανδ" ἀναφωνεῖ ἀργότερα στὸ Στρατοδικεῖο:

"Ἐπειδὴ δὲν μποροῦσα νὰ ὑποφέρω τὰ ἄσκοπα αὐτὰ γυμνάσια καὶ ἑ-

Σμόλνυ: Τὸ ἄλλοτε παρθεναγωγεῖο τῆς ἀριστοκρατίας, ποὺ στάθηκε ὁ ἐγκέφαλος τῆς Ὀκτωβριανῆς Ἐπανάστασης.

Ὁ στρατηγὸς Γκαλλιενί, στρατιωτικὸς διοικητὴς τῶν Παρισίων, ποὺ συνετέλεσε σοβαρότατα στὴν νικηφόρο ἔκβαση τῆς μάχης τοῦ Μάρνη.

πειδὴ μὲ ἐπείραζε τὸ ὅτι οἱ ἀξιωματικοὶ σὲ ἀπόσταση 30 μόλις μέτρων μᾶς ἐκοίταζαν μὲ τὰ κυάλια των καὶ μᾶς είρωνεύονταν δὲν κρατήθηκα καὶ ἐφώναξα: "Οἱ ἀφεντάδες ἐκεῖ κάτω τρώγουν καὶ πίνουν τὸν περίδρομο. Ἐμεῖς ὅμως πρέπει νὰ γυμναζώμαστε. Ὁ Θεὸς ξεύρει γιατί!".

Φυσικὰ μόλις ἐγνώσθησαν αὐτὰ τὰ πράγματα ἡ ἀνωτάτη ναυτικὴ ἡγεσία προσεπάθησε νὰ τὰ παραστήση ὡς "μεμονωμένα" φαινόμενα. Σὲ ἕνα ὑπόμνημα ὅμως, ποὺ ὑπεβλήθη στὸ Ράϊχσταγ καὶ ποὺ ὑπογράφεται ἀπὸ χιλιάδες ναῦτες τονίζονται τὰ ἑξῆς:

"Σὲ ὁλόκληρο τὸν στόλο ἡ περιφρονητικὴ μεταχείρισις τῶν ὑπαξιωματικῶν καὶ τῶν ναυτῶν ἀπὸ τοὺς ἀξιωματικούς, ἡ ἰδιοτέλεια τῶν τελευταίων αὐτῶν καὶ ἡ χαλαρὰ ἀντίληψις τοῦ καθήκοντος, μὲ μιὰ λέξι ἡ πρωτοφανὴς αὐθαιρεσία τῶν ἀνωτέρων ἀξιωματικῶν προεκάλεσε τόση πικρία μεταξὺ τῶν πληρωμάτων, ὥστε δὲν εἶναι νὰ ἀπορήση κανεὶς πῶς τὰ πράγματα κατέληξαν στὴν στάσι τοῦ ἔτους 1917".

Χιλιάδες ναῦται ἐπὶ τῇ βάσει τῶν ἀνωτέρω γεγονότων παρακαλοῦν τοὺς βουλευτὰς τοῦ Ράϊχσταγ νὰ ζητήσουν λεπτομερῆ ἔρευνα τῆς ἐπικρατούσης ἀθλίας καταστάσεως στὰ πολεμικὰ πλοῖα. "Ἡ κατάστασις λέγει τὸ ὑπόμνημα καὶ ἡ κατασπίλωσις τῆς στρατιωτικῆς μας τιμῆς, ἡ τυραννία ὑπὸ τὴν ὁποίαν διαβιοῖ ὁ στρατιώτης, δὲν ἠμπορεῖ νὰ περιγραφῆ μὲ λέξεις".

Αὐτὰ εἶναι ἐκδηλώσεις ὄχι καταπτύστων προδοτῶν, ἀλλὰ ἔκκλησις βοηθείας πρὸς τοὺς νομίμους ἐκπροσώπους τοῦ γερμανικοῦ λαοῦ.

Καὶ ὁ ναύαρχος Καλάου ἀκόμη ἀπὸ τὸ περιβάλλον τοῦ αὐτοκράτορος ἀναγκάσθηκε νὰ ὁμολογήση:

"Τὸ σῶμα τῶν ἀξιωματικῶν τοῦ ναυτικοῦ ἀνεξαρτήτως βαθμοῦ δὲν εὑρέθη προφανῶς εἰς θέσιν νὰ διαγνώση τὰ πραγματικὰ αἴτια τῆς ἀνωμάλου καταστάσεως καὶ νὰ φροντίση, νὰ τὰ ἐξουδετερώση διὰ πνευματικῆς ἐργασίας. Ἡ δυσπιστία τῶν ὑφισταμένων πρὸς τὴν καλὴν θέλησιν τῶν ἡγητόρων των ἐμόλυνε σὰν καρκῖνος τὸ ἀγαθὸν πνεῦμα τοῦ στόλου".

Ὁ ἐμπειρογνώμων Ἄλμπολτ διαπιστώνει στὴν ἔκθεσί του:

"Ἐγίνετο αἰσχρὰ ἐκμετάλλευσις τῶν καλυτέρων φιλανθρωπικῶν, στρατιωτικῶν καὶ πατριωτικῶν αἰσθημάτων τῶν πληρωμάτων τοῦ στόλου."

Ὁ καθολικὸς ναύτης πρώτης τάξεως Λότερ, τὸν ὁποῖον ἀναφέραμε καὶ παραπάνω βεβαιώνει στὸν πνευματικό του ἱερέα Λάϊχτ:

"Αἰτία ὅλων αὐτῶν τῶν γεγονότων εἶναι τὸ κακὸν παράδειγμα ἀπὸ μέρους τῶν ἀξιωματικῶν, ἐλαττωματικὴ τροφοδοσία, μεταχείρισις ὄχι σύμφωνος μὲ τοὺς στρατιωτικοὺς κανονισμοὺς καὶ μὴ τήρησις τῶν ὑποσχέσεων σχετικὰ μὲ τὰς ἄδειας".

Μέσα σ' αὐτὸ τὸ ἐκτεταμένο πλαίσιο τὰ γεγονότα τοῦ στόλου τῶν ἐτῶν 1917 καὶ 1918 ἀποκτοῦν μιὰ τελείως διάφορο μορφή. Κάθε προκήρυξις, κάθε σοσιαλιστικὸ ἄρθρο ἐφημερίδος, κάθε σύνθημα πέφτει ἐπάνω σὲ ἀνασκαμμένο ἔδαφος. Δὲν μπορεῖ λοιπὸν νὰ λεχθῆ ὅτι τὰ γεγονότα εἶχαν ὀργανωθῆ ἔξωθεν ἀπὸ ἀντιπατριωτικὰ καὶ προδοτικὰ στοιχεῖα".

Ὕστερα ἀπὸ μακρὲς ἀνακρίσεις ἡ ἐπιτροπὴ ἐρεύνης τοῦ Ράϊχσταγ συνώψισε τὶς ἔρευνές της σὲ μία ἀπόφασι. Φέρει τὴν ὑπογραφὴ ὅλων τῶν συμμετασχόντων στὴν ἐπιτροπὴ βουλευτῶν ἀπὸ τὴν ἄκρα δεξιὰ ὡς τὴν ἄκρα

ἀριστερά. Καὶ ἰδοὺ μερικὲς χαρακτηριστικὲς περικοπὲς της:

—Πρέπει νὰ θεωρηθῆ ὡς ἀποδειχθὲν ὅτι ταραχαὶ καὶ σοβαρὰ δυσφορία παρετηρήθησαν ἤδη ἀπὸ τῶν ἀρχῶν τοῦ 1915 εἰς διάφορα θωρηκτὰ τοῦ στόλου. Αἰτία αὐτῆς τῆς μὲ τὴν συνέχισιν τοῦ πολέμου αὐξανομένης δυσφορίας εἰς τμήματα τῶν πληρωμάτων ἦτο ἡ πεποίθησις των ὅτι ὑπῆρχαν δικαιολογημέναι αἰτίαι παραπόνων διὰ τὸν ἐπισιτισμὸν καὶ τὴν μεταχείρισιν τῶν πληρωμάτων ἀπὸ μέρους τῶν προϊσταμένων των καὶ ὅτι ἡ διαφορὰ τῆς διαβιώσεως τόσον ἐπὶ τοῦ πλοίου ὅσον καὶ εἰς τὴν ξηρὰν μεταξὺ πληρωμάτων καὶ ἀξιωματικῶν θὰ ἠμποροῦσε νὰ μειωθῆ ἄν ἐπικρατοῦσε καλὴ θέλησις ἀπὸ μέρους τῶν τελευταίων αὐτῶν. Δὲν παρεσχέθη ἡ ἀπόδειξις ὅτι ἐξέχουσαι προσωπικότητες τῶν ριζοσπαστῶν σοσιαλιστῶν ἐγνώριζαν τὰς προθέσεις τῶν ναυτῶν καὶ τὰς ἐπεδοκίμασαν ἢ ὑπεκίνησαν τοὺς ναύτας εἰς τὰς ἐνεργείας των".

Ἀξιωματικοὶ ὡς ὑποκινηταὶ "ἐπικινδύνων" ἐκδηλώσεων.

Ὅ,τι συνέβη πραγματικὰ τὸ 1917 καὶ ὡδήγησε στὰς δικαστικὰς δολοφονίας Γερμανῶν ναυτῶν, μοιάζει κυριολεκτικὰ μὲ ἕνα κακῆς ποιότητος ἀστυνομικὸ μυθιστόρημα.

Τὴν 20ὴν Ἰουνίου 1917 ὁ ὑπουργὸς τῶν Ναυτικῶν φὸν Καπέλλε διέταξε νὰ συσταθοῦν καὶ στὸ ναυτικὸ "ἐπιτροπαὶ ἐπὶ τοῦ συσσιτίου", αἱ ὁποῖαι ἀπὸ καιροῦ ὑπῆρχαν στὸν στρατὸ τῆς ξηρᾶς καὶ εἶχαν συσταθῆ καὶ σὲ μερικὰ πολεμικὰ πλοῖα. Αἱ ἐπιτροπαὶ αὐταὶ θὰ ἐφρόντιζαν πρὸ παντὸς γιὰ τὴν κανονικὴ διανομὴ τοῦ συσσιτίου.

Σχεδὸν δύο μῆνες ἀργότερα, τὴν 15ην Αὐγούστου, ὁ ναύαρχος Σπέερ, "πιεζόμενος" ἀπὸ τὰ πράγματα, ἀκολούθησε τὶς ὁδηγίες τοῦ ὑπουργοῦ τῶν Ναυτικῶν. Ἐνωρίτερα, ὅταν αἱ ὁδηγίαι τοῦ φὸν Καπέλλε δημοσιεύθησαν στὶς ἐφημερίδες, οἱ ναῦται ἐσχημάτισαν "ἐπιτροπὲς ἐπὶ τοῦ συσσιτίου". Ἐπρόκειτο περὶ ἀντιπειθαρχικῆς ἐκδηλώσεως;

Στὶς ἐπιτροπὲς αὐτὲς τῶν πλοίων συνεζητοῦνται ἐπισιτιστικὰ προβλήματα καὶ ὅταν ἐξηντλοῦντο τὰ θέματα τῆς ἡμερησίας διατάξεως τὰ μέλη των ἔμεναν στὸν τόπο τῆς συσκέψεως καὶ πολιτικολογοῦσαν. Ἀπ' ἐδῶ ἀρχίζουν αἱ "ἐπικίνδυνοι γιὰ τὸ κράτος" ἐκδηλώσεις, στὶς ὁποῖες ἀνεμίχθησαν καὶ κυβερνῆται πλοίων καὶ δικασταὶ τῆς ναυτικῆς δικαιοσύνης.

Στὸ πολεμικὸ "Βεστφάλεν" εἶναι ὁ ὑποπλοίαρχος Ἔγκελ, ὁ ὑποπλοίαρχος Μπάγιερ καὶ ὁ σύμβουλος τῆς ναυτικῆς δικαιοσύνης δόκτωρ Λές, οἱ ὁποῖοι κατορθώνουν νὰ κερδίσουν μὲ τὸ μέρος των καὶ νὰ χρησιμοποιήσουν ὡς κατάσκοπόν των τὸν ναύτην Ἄδαμς. Ὁ Ἄδαμς κατορθώνει νὰ λάβη ὑπὸ τὴν κατοχή του ἕνα "λόγο" ποὺ ἐξεφώνησε ὁ ναύτης Χίλλερ. Τὸν παραδίδει στοὺς ἐντολεῖς του γιὰ νὰ ἀντιγραφῆ καὶ νὰ φωτοτυπωθῆ. Ὁ ὑποπλοίαρχος Μπάγιερ καταθέτει ἀργότερα στὸν σύμβουλο τῆς ναυτικῆς δικαιοσύνης Λές:

—Τὸ ἔγγραφον αὐτὸ—ὁ λόγος τοῦ Χίλλερ—παρεδόθη ἀπὸ τὸν ἔμπιστόν μου—τὸν Ἄδαμς—σὲ ἕνα τυπογραφεῖο καὶ θὰ παρελαμβάνετο ὕστερα ἀπὸ μία ἑβδομάδα"

'Ο ὑποπλοίαρχος καὶ ὁ σύμβουλος τῆς ναυτικῆς δικαιοσύνης εἶναι συνεπῶς γνῶσται ἑνὸς δῆθεν ἐπαναστατικοῦ λόγου καὶ τῆς ἀποστολῆς του πρὸς ἐκτύπωσιν. Καὶ σὰν νὰ μὴ ἔφθανε αὐτό, ὁ "Αδαμς, κατὰ σύστασιν τῶν προϊσταμένων του, ὀργανώνει συγκέντρωσι ναυτῶν, κατὰ τὴν ὁποίαν ἐπεμβαίνει αἰφνιδιαστικὰ ἡ ἀστυνομία. 'Η ἰδία ἀστυνομία ἐφρόντισε γιὰ τὴν ἐκλογὴ τοῦ μέρους ὅπου θὰ ἐγίνετο ἡ μυστικὴ συγκέντρωσις. 'Ο ἀστυνόμος Χάγερ κατέθεσε δὲ τὰ ἑξῆς στὴν ἀστυνομία τοῦ Κιέλου:

"Μὲ τὴν συγκατάθεσι τοῦ κ. ἀρχιαστυνόμου Γκαῖμπλερ παρέπεμψα τὸν ἔμπιστον (τὸν "Αδαμς) στὸν ἰδιοκτήτη ἑστιατορίου Καΐλερ, τῆς Βαϊζενχοφστράσσε Ι, ὁ ὁποῖος θὰ τοῦ παραχωρήση διὰ τὴν Κυριακὴν 2 Σεπτεμβρίου ἐ.ἔ. τὴν αἴθουσα συγκεντρώσεως ποὺ διαθέτει καὶ ποὺ εὑρίσκεται εἰς τὸ πρῶτον πάτωμα τοῦ ἑστιατορίου του. 'Ιδιαιτέρως ἐτόνισα εἰς τὸν Καΐλερ, ὅτι πρόκειται περὶ ρητῆς ἐπιθυμίας τοῦ ἀρχιαστυνόμου κ. Γκαῖμπλερ. Μὲ τὸν "Αδαμς συνεννοήθημεν ἰδιαιτέρως διὰ νὰ λάβωμεν ἐγκαίρως γνῶσιν τῆς ὥρας ἐνάρξεως τῆς σχεδιαζομένης συγκεντρώσεως".

Γι' αὐτὴν τὴν συγκέντρωσι, λέγει ἀργότερα κυνικώτατα πλαστογραφῶν τὴν ἀλήθειαν ὁ ναύαρχος Σέερ: "Παρὰ τὴν αὐστηρὰν ἐπιτήρησιν ἀπὸ μέρους μας, ἔγινε μία συγκέντρωσις, ἡ ὁποία ὅμως διελύθη ἀπὸ τὴν ἀστυνομίαν".

Γιατὶ στὴν ὥρα της, ὅπως εἶχε συμφωνηθῆ, ἐνεφανίσθη ἡ ἀστυνομία, ἡ ὁποία συνέλαβε ὅλους τοὺς μετασχόντας στὴν συγκέντρωσι συμπεριλαμβανομένου καὶ τοῦ "Αδαμς, γιὰ νὰ μὴ προσελκύση ἐπ' αὐτοῦ τὶς ὑπόνοιες τῶν συναδέλφων του. 'Ο "Αδαμς ἀφήνεται ὅμως σὲ λίγο ἐλεύθερος καὶ ἀργότερα καταθέτει στὸ στρατοδικεῖο: "Καὶ ἐγὼ ἐτρόμαξα ἂν καὶ ἤξευρα ὅτι θὰ ἤρχετο ἡ ἀστυνομία".

"Υστερα ἀπὸ αὐτὲς τὶς ἐπίσημες διαπιστώσεις ἡ ἐπιτροπὴ ἐρεύνης τοῦ Ράϊχσταγ διαπιστώνει τὰ ἑξῆς: "Εἴμεθα πλήρως δικαιολογημένοι νὰ καταλήξωμεν εἰς τὸ συμπέρασμα ὅτι οἱ ἀξιωματικοὶ ὑποπλοίαρχος Ἔγκελ καὶ ὑποπλοίαρχος Μπάγιερ μαζὺ μὲ τὸν σύμβουλον τῆς ναυτικῆς δικαιοσύνης δόκτορα Λὲς ἐδημιούργησαν καὶ ἀνέπτυξαν τὴν ἀντιπειθαρχικὴν καὶ ἐπαναστατικὴν ἐκδήλωσιν. Τὸ γεγονὸς αὐτὸ ρίπτει ἄπλετον φῶς ἐπὶ τοῦ τρόπου τῆς δημιουργίας καὶ τῆς διεξαγωγῆς τῶν δικῶν κατὰ τῶν ναυτῶν καὶ τῶν θερμαστῶν. Διότι εἶναι ἐκτὸς πάσης ἀμφισβητήσεως, ὅτι ἡ κατηγοροῦσα ἀρχὴ ἐδημιούργησε τεχνητῶς τὰ στοιχεῖα τὰ ὁποῖα ἐχρειάζετο διὰ τὴν καταδίκην τῶν ἀνθρώπων ἐκείνων".

'Ο πρόεδρος τοῦ στρατοδικείου δόκτωρ Ντόμπριγκ ἐξαγγέλλων τὶς θανατικὲς καταδίκες, ὡμολόγησε μὲ κάθε εἰλικρίνεια: "Ἡ κατάθεσις τοῦ μάρτυρος "Αδαμς ἐστήριζε ἀπολύτως τὴν ὅλην κατηγορίαν καὶ ἐχρησίμευσε καὶ ὡς βάσις τῆς ἐκδοθείσης ἀποφάσεως".

Οἱ δικαστικοὶ σύμβουλοι Λὲς καὶ Ντόμπριγκ δὲν ἀπέκρυψαν κατὰ τὴν προανάκρισιν τὶς προθέσεις των. Σκοπ'ος των ἦτο νὰ παραδειγματίσουν τοὺς ἄλλους μὲ μιὰ καταδίκη. 'Ο Λὲς μάλιστα κατέθεσε δημοσία σχετικὰ μὲ τὴν προανάκρισι τὰ ἑξῆς: "Οἱ κατηγορούμενοι δὲν εἶχαν τὰ μέσα νὰ ἀμυνθοῦν". Καὶ προσέθεσε ἀκόμη:

"Ἡ κατάρα μιᾶς τέτοιας δίκης συνίσταται στὸ ὅτι μὲ τὴν ἀνακοίνωσι τοῦ κατηγορητηρίου στὸν κατηγορούμενο αὐτὸς γνωρίζει τὶ ἀκριβῶς συμ-

βαίνει".

Καὶ τὶ ἀκριβῶς συμβαίνει τὸ κατέθεσε στὸ στρατοδικεῖο ὁ κατηγορούμενος ἀρχιθερμαστὴς Ρέμπε:

Ὁ κ. σύμβουλος τῆς ναυτικῆς δικαιοσύνης δόκτωρ Ντόμπριγκ μοῦ εἶπε: Ὡς τώρα εἴχαμε νὰ κάμωμε ὅλο μὲ ἐπικινδύνους ἀνθρώπους. Σεῖς ὅμως εἶσθε ὁ πιὸ ἐπικίνδυνος. Ἴσως καταδικασθῆτε εἰς θάνατον, ἴσως τιμωρηθῆτε μὲ καταναγκαστικὰ ἔργα, τὰ ὁποῖα πιθανῶς θὰ εἶναι καὶ ἰσόβια. Αὐτὸ ἐξαρτᾶται ἀπὸ ἐμένα. Μπορεῖτε νὰ ὑπογράψετε, μπορεῖτε καὶ νὰ μὴ ὑπογράψετε. Τοῦ εἶπα τότε ὅτι θὰ ἐπιθυμοῦσα νὰ γραφῆ στὴν ἀπολογία μου, ὅτι τὸ συσσίτιό μας ἦταν ἐλεεινό. Ὁ δικαστικὸς σύμβουλος μοῦ ἀπήντησε: "Αὐτὸ δὲν μποροῦμε νὰ τὸ κάμωμε".

Παρωδία δίκης

Ἕνας συνήγορος ἐξ ἐπαγγέλματος, ὁ ὁποῖος διωρίσθη μερικὲς ὧρες πρὸ τῆς ἐνάρξεως τῆς δίκης, ὁ δικηγόρος δόκτωρ Μπρόννεμαν ἀπὸ τὸ Βιλελμσχάβεν καταθέτει τὴν ἐντολὴν ἐπικαλούμενος τὰ ἑξῆς:

—Μοῦ εἶναι ἀδύνατον εἰς μίαν ὑπόθεσιν ἐκτάσεως καὶ νομικῶς οὐχὶ ἁπλῆς—διότι προβλέπει καὶ τὴν ποινὴν τοῦ θανάτου—νὰ κατατοπισθῶ ἐπαρκῶς εἰς διάστημα 24 ὡρῶν, ἐνῶ ἡ ἀνάκρισις διήρκεσε ἐπὶ μῆνας ὁλοκλήρους καὶ τὸ κατηγορητήριον περιλαμβάνει περισσοτέρας ἀπὸ 50 πυκνοτυπωμένας σελίδας.

* * *

Ἕνας σημαιοφόρος Σράδερ, τοῦ δευτέρου τάγματος τῶν πεζοναυτῶν στὸν πολιτικό του βίο δικηγόρος, καλεῖται νὰ ἀναλάβη τὴν ὑπεράσπισι τῶν κατηγορουμένων ἀλλὰ ἀρνεῖται καὶ αὐτὸς "Λόγω, λέγει, τῆς μικρᾶς προθεσμίας, ἡ ὁποία μοῦ δίδεται διὰ νὰ προετοιμασθῶ, δὲν ἠμπορῶ νὰ ἀναλάβω τὴν ὑπεράσπισι".

Μόνο ὁ δικαστικὸς σύμβουλος Μπούδεμπεργ ἕνας παγγερμανιστὴς καὶ φανατικὸς θαυμαστὴς τοῦ ναυάρχου Τίρπιτς δέχεται τὴν τελευταία στιγμὴ νὰ ἐμφανισθῆ ὡς ἐξ ἐπαγγέλματος συνήγορος. Στὰς διαφόρους δίκας τοῦ στρατοδικείου οἱ Λὲς καὶ Ντόμπριγκ ἐναλλάσσονται. Στὴν μιὰ δίκη ὁ Λὲς εἶναι ἐκπρόσωπος τῆς κατηγορούσης ἀρχῆς καὶ ὁ Ντόμπεργκ πρόεδρος τοῦ Στρατοδικε ίου. Στὴν ἄλλη συμβαίνει τὸ ἀντίθετον. Ἕνας συνήγορος ὁ ὁποῖος διαμαρτύρεται γιὰ τὸ γεγονὸς αὐτὸ καὶ καταγγέλλει ὅτι οἱ κυριοι αὐτοὶ εἶναι προκατειλημμένοι, λαμβάνει γιὰ ἀπάντησι: "Ἐμεῖς δὲν θεωροῦμε ὅτι εἴμεθα προκατειλημμένοι".

Ὁ ναύτης Φέλδμανν, τοῦ θωρηκτοῦ "Ὀστφρήδλανδ" καταδικάζεται σὲ φυλάκισι τεσσάρων μηνῶν διότι ἔλαβε μέρος στὴν συγκέντρωσι ποὺ εἶχε ὀργανωθῆ ἀπὸ τὸν χαφιὲ Ἄδαμς καὶ τὴν ἀστυνομία τοῦ Κιέλου. Ἄλλοι ναῦται καταδικάζονται σὲ ποινὰς φυλακίσεως γιατὶ εἶχαν θέση τὴν ὑπογραφή των κάτω ἀπὸ ἕνα ὑπόμνημα στὸ ὁποῖον ἐζητοῦσαν τὴν σύναψι εἰρήνης, χωρὶς ἐδαφικὰς ἐπεκτάσεις. Ὁ κατηγορούμενος Φρίτς τοῦ πολεμικοῦ σκάφους "Βεστφάλεν" λέγει ἐνώπιον τοῦ δικαστηρίου:

—'Υπὲρ τῆς εἰρήνης εἴμαστε ὅλοι μας, φυσικὰ καὶ ἐγώ, ποὺ ἔχω νὰ συντηρήσω μιὰ μητέρα καὶ ἀδέλφια σὲ μικρὰ ἡλικία."

Μεταξὺ τοῦ κατηγορουμένου Ντρίζεν καὶ τοῦ προέδρου τοῦ Στρατοδικείου Ντόμπριγκ γίνεται ὁ ἑξῆς χαρακτηριστικὸς διάλογος.

ΝΤΟΜΠΡΙΓΚ. Θέλατε λοιπὸν εἰρήνη. Καὶ οἱ ἄλλοι ποὺ ὑπέγραψαν τὸ ὑπόμνημα ἤθελαν ἐπίσης εἰρήνη. Δὲν εἶν' ἔτσι;

ΝΤΡΙΖΕΝ. Μάλιστα.

ΝΤΟΜΠΡΙΓΚ. Τὶ εἴδους εἰρήνη θέλατε;

ΝΤΡΙΖΕΝ. Μιὰ εἰρήνη χωρὶς προσαρτήσεις ξένων ἐδαφῶν.

ΝΤΟΜΠΡΙΓΚ. Λέγετε τουλάχιστον τὴν ἀλήθεια καὶ αὐτὸ θὰ ληφθῆ ὑπ' ὄψιν ὡς ἐλαφρυντικὸν στοιχεῖον.

Καὶ ὁ κατηγορούμενος Ντρίζεν καταδικάζεται εἰς δεκαπενταετῆ πρόσκαιρὰ δεσμά. Ἕνας ἄλλος κατηγορούμενος, ὁ ναύτης Χάζε εἶπε πρὸ τῆς καταδίκης του εἰς θάνατον:

"Σκοπὸς μας ἦταν νὰ συγκεντρώσωμε ὑπογραφὲς ὑπὲρ τῆς εἰρήνης. Καὶ ἐγὼ ἐμάζεψα αὐτὲς τὶς ὑπογραφές. Ὅ,τι εἶναι γνωστὸ στοὺς ναύτας καὶ τοὺς ὑπαξιωματικοὺς πρέπει νὰ εἶναι γνωστὸ καὶ στὴν ἡγεσία τοῦ ναυτικοῦ. Καθῆκον της λοιπὸν ἦταν νὰ διαφωτίσῃ τὰ πληρώματα καὶ νὰ μᾶς ἐξηγήσῃ ὅτι αὐτὸ ποὺ ἐκάμναμε ἦταν μιὰ ἀντιπατριωτικὴ πρᾶξις".

Τό Κρεμάμενο βαρέλι ἀπό τό Τσέπελιν

Προτοῦ νὰ ἐκδοθοῦν ἀκόμη αἱ καταδικαστικαὶ ἀποφάσεις, ὁ ἀρχηγὸς τοῦ Στόλου ναύαρχος Σέερ, διαπραγματεύεται μὲ τὸν ὑπουργὸ τῶν Στρατιωτικῶν φὸν Στάϊν, γιὰ τὸν τρόπο ἐκτελέσεως ἐκείνων ποὺ θὰ κατεδικάζοντο εἰς θάνατον. Δὲν ἤθελε νὰ ἐκτελέσῃ τὶς ποινὲς ναυτικὸ ἀπόσπασμα καὶ ζητεῖ γι' αὐτὸ ἀπὸ τὸν ὑπουργὸ τῶν Στρατιωτικῶν νὰ θέσῃ στὴν διάθεσι του στρατιῶτες ἀπὸ τὴν Κολωνία, γιὰ νὰ τοὺς χρησιμοποιήσῃ γιὰ τὴν τελευταία πρᾶξι τῆς τραγωδίας.

'Η ἐκτέλεσις τῶν ἀποφάσεων εἶναι ἑτοίμη ἀναφέρει ὁ ναύαρχος.

Ὅταν τὴν 26ην Αὐγούστου τοῦ 1917 ἐκδίδονται πέντε ἀποφάσεις εἰς θάνατον, εἰς αὐτὴν ἀναφέρεται ἡ "πραγματοποιηθεῖσα στάσις". Ὁ ὅρος αὐτὸς ἔπρεπε νὰ χρησιμοποιηθῆ γιατὶ ἀλλοιώτικα δὲν ἠμποροῦσε τὸ στρατοδικεῖο νὰ καταλήξῃ στὴν ποινὴ τοῦ θανάτου. Καὶ πραγματικὰ ἀμέ-

σως ἐκφράζονται ἀπὸ ὀξυδερκεῖς ἐπιφυλάξεις ἂν εὐσταθοῦν αἱ ληφθεῖσαι ἀποφάσεις.

Ἐκτελοῦνται αἱ καταδικαστικαὶ ἀποφάσεις

Σὲ μιὰ γνωμάτευσι του γιὰ τὸ ὑπουργεῖον τῶν ναυτικῶν ὁ νομικὸς σύμβουλος τοῦ ναυαρχείου δόκτωρ Φέλις τονίζει ὅτι τὸ στρατοδικεῖον δὲν ἔπρεπε νὰ θεωρήση ὡς "πραγματοποιηθὲν τὸ ἔγκλημα" διότι δὲν ἐξεδηλώθη μιὰ πραγματικὴ στάσις. Τὴν ἴδια ἄποψι ἐκφράζει καὶ ὁ ἀνώτερος νομικὸς σύμβουλος τοῦ Ναυαρχείου Ντὲ Μπάρν σὲ μιὰ γνωμάτευσί του γιὰ τὸν ναύαρχο Σπέερ:

"Συνεπεία ὅλων τῶν ἀνωτέρω, λέγει, θεωρῶ τὴν καταδίκην τῶν κατηγορουμένων μὲ τὸ αἰτιολογικὸν τῆς πραγματοποιηθείσης στάσεως ὡς δυνάμενον νομικῶς νὰ ἀμφισβητηθῇ. Δι' αὐτοὺς τοὺς λόγους δὲν δύναται νὰ κυρωθῇ ἡ ἀπόφασις ὡς τὴν ἐξέδωσε τὸ στρατοδικεῖον".

Καὶ ὁ ναύαρχος Σέερ προσθέτει:

"Ἀναγνωρίζω ὡς ὀρθὰς τὰς ἐπιφυλάξεις ποὺ διατυπώνει ἡ γνωμάτευσις τοῦ νομικοῦ συμβούλου.

Στὸ χέρι τώρα τοῦ ναυάρχου Σέερ εἶναι νὰ ἀκυρώση τὰς ἀποφάσεις νὰ τὰς τροποποιήση ἢ νὰ τὰς ἐκτελέση ὅπως ἔχουν. Ἐν τούτοις ὅμως ἂν καὶ ἀνεγνώρισε—τὴν 2α Σεπτεμβρίου 1917—ὡς ὀρθὰς τὰς ἐπιφυλάξεις τοῦ ἀνωτέρου νομικοῦ συμβούλου τοῦ ναυαρχείου προσθέτει:

"Ἐπικυρῶ τὴν ἀπόφασι ὅσον ἀφορᾶ τοὺς κατηγορουμένους Ράϊχσιτς καὶ Κέμπις, ἄνευ οὐδεμιᾶς τροποποιήσεως".

Μιὰ ἑβδομάδα ἐνωρίτερα οἱ ἀρχηγοὶ ὅλων τῶν κομμάτων τοῦ Ράϊχσταγ εἶχαν παρακαλέση τὸν καγκελάριο νὰ θέση ἀμέσως σὲ κίνησι τὸν μηχανισμὸ τῆς χορηγήσεως χάριτος ἂν τὰ πράγματα ἔφθαναν μέχρι καταδίκης εἰς θάνατον. Ὁ ἀντιναύαρχος Χεμπιγκχάους ἀνέφερε τὸ γεγονὸς αὐτὸ στὸν ἀρχηγὸ τοῦ ναυτικοῦ ἐπιτελείου φὸν Τρότα μὲ τὴν παρατήρησι:

"Ὁ κύριος ὑπουργὸς (ὁ ὑπουργὸς τῶν Ναυτικῶν φὸν Καπέλλε) ἠρνήθη νὰ ἀπασχολήση μὲ τὸ θέμα αὐτὸ τὸν ἀρχηγὸν τοῦ Στόλου (τὸν ναύαρχον φὸν Σπέε).

Ὁ ἀνώτερος νομικὸς σύμβουλος τοῦ ναυαρχείου Φέλις δὲν παρέλειψε καὶ τὴν τελευταία ἀκόμη στιγμὴ νὰ ὑπενθυμίση ὅτι καὶ ὁ νομικὸς σύμβουλος τοῦ ἀρχηγοῦ τοῦ στόλου ἀνοικτῆς θαλάσσης θεωρεῖ τὰς θανατικὰς καταδίκας ὡς μὴ ληφθείσας νομίμως καὶ προσθέτει: "Ἡ Ναυτικὴ δικαιοσύνη δὲν ἔχει καμμίαν ἀνάγκην νὰ ἀναμιχθῇ εἰς μίαν δικανικὴν συζήτησιν, ἀπὸ τὴν ὁποίαν ἄλλωστε δὲν πρόκειται νὰ ἐξέλθη νικήτρια".

"Ὅλαι ὅμως αἱ φωναὶ τοῦ δικαίου καὶ τῆς λογικῆς θραύονται πρὸ τῆς εἰλημμένης ἀποφάσεως τῆς ἀνωτάτης ναυτικῆς ἡγεσίας νὰ ἐμπνεύση μὲ τὰς ἐκτελέσεις φόβο καὶ τρόμο μεταξὺ τῶν πληρωμάτων τοῦ στόλου".

Ὅταν αἱ ἀνωτέρω λέξεις ἀκούσθηκαν στὴν ἐπιτροπὴ ἐρεύνης τοῦ Ράϊχσταγ οἱ καταδικασθέντες εἶναι ἤδη νεκροὶ ἀπὸ πολλοῦ. Τὴν 5ην Σεπτεμβρίου τοῦ 1917 στὸν τόπο τῆς ἐκτελέσεως στὴν Κολωνία ἐκπυρσοκροτοῦν αἱ σφαῖραι τοῦ ἐκτελεστικοῦ ἀποσπάσματος ποὺ ἀπετελεῖτο σύμφωνα μὲ τὴν παράκλησι τῆς ἡγεσίας τοῦ στόλου ἀπὸ ἕνα ἀπόσπασμα τοῦ

στρατοῦ τῆς ξηρᾶς.

Καὶ ὁ αὐτοκράτωρ; Τὶ ἔκαμε ὁ αὐτοκράτωρ; Δὲν μποροῦσε νὰ ἐπέμβη μὲ τὴν χορήγησι χάριτος; Ὁ καταδικασθεὶς Ράϊχπιτς ἐσκέφθη αὐτὴν τὴν περίπτωσι καὶ μιὰ ἑβδομάδα πρὶν ἀπὸ τὴν ἐκτέλεσί του γράφει στοὺς δικούς του:

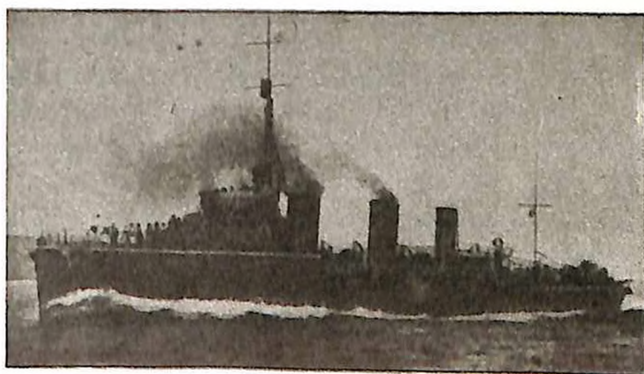
"Ἀγαπητοί μου γονεῖς! Θὰ σᾶς ἔγραφα ἀπὸ καιρὸ τὶ συμβαίνει μὲ μένα, ἀλλὰ ἤθελα νὰ περιμένω πρῶτα τὴν ἀπόφασι τοῦ δικαστηρίου. Ἐξεδόθη λοιπὸν ἡ ἀπόφασις αὐτὴ καὶ εἶναι χειροτέρα ἀπὸ ὅ,τι τὴν ἐπερίμενα. Εἶναι μιὰ καταδίκη εἰς θάνατον. Ἂν θὰ ἐκτελεσθῆ ἢ ἂν θὰ ἐμποδισθῆ ἀπὸ τὴν χορήγησι χάριτος ἀπὸ τὸν Κάϊζερ αὐτὸ εἶναι πιὰ στὰ χέρια τοῦ Θεοῦ...

"Ποιὸς θὰ τὸ πίστευε ὅτι ὅταν σᾶς ἀποχαιρετοῦσα τὸν Ἰούνιο, θὰ τὸ ἔκαμνα γιὰ τελευταία φορά. Συγχωρέστε με ποὺ δὲν γράφω παραπάνω. Ἡ καρδιά μου εἶναι βαρειὰ καὶ δὲν μπορῶ νὰ συνεχίσω τὸ γράψιμο. Γιατὶ εἶναι πολὺ σκληρὸ νέος ἀκόμη καὶ στὸ ἄνθος τῆς ἡλικίας μου καὶ μὲ μιὰ καρδιὰ γεμάτη ἀπὸ ἐλπίδες καὶ ὄνειρα νὰ πέσω θῦμα μιᾶς ἄδικης καὶ σκληρῆς καταδίκης.

"Ἐκεῖνο ποὺ μπορεῖτε ἀκόμη νὰ κάμετε γιὰ μένα εἶναι μέσω ἑνὸς δικηγόρου ἢ διὰ τοῦ προϊσταμένου τῆς ἐκκλησιαστικῆς μας κοινότητος τῶν Βαπτιστῶν νὰ ὑποβάλλετε μιὰ αἴτησι χάριτος στὸν Κάϊζερ, στὰ χέρια τοῦ ὁποίου εὑρίσκεται αὐτὴν τὴν στιγμὴ ἡ ζωή μου. Χαιρετῆστε μου τὸν Βίλλυ καὶ τὴν Γερτρούδη. Σᾶς ἀγκαλιάζω καὶ σᾶς φιλῶ γιὰ τελευταία φορά. Ὁ υἱός σας Μάξ".

Τὶ ἔκαμαν οἱ γονεῖς τοῦ καταδικασθέντος καὶ τὶ ἔκαμε ὁ Κάϊζερ; Τίποτε ἀπολύτως. Γιατὶ τὸ γράμμα αὐτὸ κατεκρατήθη ἀπὸ τὴν στρατιωτικὴ λογοκρισία καὶ ἐπεδόθη στοὺς γονεῖς τοῦ καταδικασθέντος ἐννέα ἡμέρες μετὰ τὴν ἐκτέλεσί του.

Ἂς προστεθῆ τώρα καὶ κάτι ἄλλο ἀκόμη: Ὁ καταδότης Ἄδαμς δὲν ἐπέρασε καθόλου καλὰ μετὰ τὴν αἰσχρὰ πρᾶξι του. Προαχθεὶς σὲ ναύτη τῆς πρώτης τάξεως καὶ μετατεθεὶς στὴν Φλάνδρα γράφει ὕστερα ἀπὸ ἕνα σχεδὸν χρόνο, τὸν Ἀπρίλιο τοῦ 1918, στὸν δικαστικὸ σύμβουλο Λές:

Ἓν ἀντιτορπιλικὸν μεταφέρον στρατεύματα.

"Δὲν ξεύρω πῶς μὲ ἀνεγνώρισαν ἐδῶ. Ὅταν πηγαίνω στὸν δρόμο ἀκούω συχνὰ πίσω μου τὶς λέξεις: "Ἰούδα" καὶ "προδότη". Δὲν σᾶς ἀναφέρω δὲ τὶ ἀκούω καθημερινῶς στὴν μονάδα μου".

Ἡ τελευταία αὐτὴ κραυγὴ τοῦ Ἄδαμς, προτοῦ νὰ χαθοῦν τὰ ἴχνη του μέσα στὸ σκοτάδι τῆς ἱστορίας εἶναι ἀπόδειξις ὅτι τὰ γεγονότα καὶ αἱ καταδίκαι τοῦ 1917 ἔγιναν γνωσταὶ παντοῦ ὅπου ὑπῆρχαν ναῦται. Τὰ

στρατοδικεῖα δὲν ἔλαβαν ὑπ' ὄψιν τὶς δίκαιες διαμαρτυρίες δυστυχισμένων ἀνθρώπων. Δὲν ἤρθησαν εἰς τὸ ὕψος τῶν περιστάσεων. Δὲν ἀπένειμαν πραγματικὴ δικαιοσύνη. Τὸ σύστημα παρέμεινε τὸ ἴδιο. Ἀποτέλεσμα; Ηὐξήθη ἡ πικρία καὶ ἡ ἀναταραχὴ μεταξὺ τῶν πληρωμάτων τῶν πολεμικῶν σκαφῶν.

Παρ' ὅλα ὅμως αὐτὰ ὁ πραγματογνώμων Ἄλπολτ καταθέτει πρὸ τῆς ἐπιτροπῆς ἐρεύνης τοῦ Ράϊχσταγ: "Δὲν κατέστη δυνατὸν νὰ προσκομισθοῦν ἀποδείξεις ὅτι συνεχίσθησαν στὸν στόλο στασιαστικαὶ ἐκδηλώσεις. Μέχρι τοῦ φθινοπώρου τοῦ 1918 καὶ σύμφωνα μὲ τὴν γνώμη ἀνωτέρων καὶ ἀνωτάτων ἀξιωματικῶν π.χ. τοῦ ἀντιναυάρχου φὸν Τρότα, ἡ ὑπηρεσία τῶν πληρωμάτων τῶν πολεμικῶν μας πλοίων ἀνταπεκρίνετο πρὸς ὅλας τὰς ἀπαιτήσεις.

Οἱ ἐπιζῶντες τοῦ Ἀγγλικοῦ καταδρομικοῦ "Ἀμφίων"

ΚΕΦΑΛΑΙΟ III

ΟΙ ΑΞΙΩΜΑΤΙΚΟΙ ΤΟΥ ΝΑΥΤΙΚΟΥ ΣΧΕΔΙΑΖΟΥΝ ΠΡΑΞΙΚΟΠΗΜΑ

Ἐπίθεσις κατὰ τοῦ Ἀγγλικοῦ Στόλου

Τὸ φθινόπωρο τοῦ 1918, ὅταν ἐξέσπασαν στὸν στόλο νέες ταραχές, ποὺ προλογίζουν τὴν ἐπανάστασι σὲ ὅλη τὴν Γερμανία, δὲν ἔχουν λησμονηθῆ τὰ γεγονότα τοῦ 1917. Οἱ ναῦται ὅμως εὑρίσκονται ὑπὸ τὴν ἐπίδρασι δύο νέων ἀκόμη ἀπόψεων:

α) Ἡ ἀνωτάτη στρατιωτικὴ ἡγεσία ἐζήτησε τὴν σύναψι ἀνακωχῆς καὶ ἡ κυβέρνησις ἄρχισε γι' αὐτὸν τὸν σκοπὸ διαπραγματεύσεις μὲ τὸν ἀντίπαλο. Ἔτσι ὁμολογεῖται ἐμπράκτως ὅτι ὁ πόλεμος δὲν ἠμπορεῖ πιὰ νὰ κερδηθῆ. Στρατὸς καὶ ναυτικὸ ἔχουν τώρα μόνο μιὰ ἀποστολή: Νὰ ἐξασφαλίσουν τὴν τάξι στὴν Γερμανία μέχρις ὅτου ὑπογραφῆ ἡ ἀνακωχή.

β) Τὸ κυβερνητικὸ σύστημα στὴν Γερμανία σύμφωνα μὲ τὴν ὁμόφωνο γνώμη τῆς ἀνωτάτης στρατιωτικῆς ἡγεσίας, τοῦ Κάϊζερ καὶ τοῦ Ράϊχσταγ ὠργανώθη ἐπάνω σὲ κοινοβουλευτικὴ βάσι. Ὁ ἀρχικαγκελάριος δὲν εἶναι πιὰ ἕνα εἶδος γραμματέως καὶ ἐκτελεστικοῦ ὀργάνου τοῦ μονάρχου, ἀλλὰ ἐντεταλμένος τῶν ἐκπροσώπων τοῦ λαοῦ ποὺ ἀπαρτίζουν τὸ Ράϊχσταγ.

Ἡ ἀρχηγία τοῦ στόλου ἀνοικτῆς θαλάσσης ἐξέδωσε τὴν 4ην Νοεμβρίου καὶ ὑπ' ἀριθμὸν 9900 μιὰ μυστικὴ διαταγὴ στὴν ὁποία καθίσταται γνωστὸν στοὺς ἀξιωματικοὺς ὅτι:

"Ὁ στόλος λαμβάνει διαταγὰς ἀπὸ τὴν κυβέρνησι καὶ τὰς ἐκτελεῖ. Δὲν ὑπάρχει ἀντίθεσις μεταξὺ ἀξιωματικῶν τοῦ στόλου καὶ τῆς κυβερνήσεως. Πῶς θὰ χρησιμοποιηθῆ ὁ στόλος ἀποφασίζει μόνο ἡ κυβέρνησις. Λίγο καιρὸ ἐνωρίτερα, λέγει ὁ ἐμπειρογνώμων Ἄλμπελτ ἔλαβα ἀπὸ τὸ Βιλελμσχάβεν μιὰ ἀναφορὰ τοῦ ἑξῆς περιεχομένου: Αἱ ἡγεσίαι διαφόρων ἐκεῖ ἀγκυροβολημένων σκαφῶν κάμνουν μιὰ πολιτικὴ ποὺ εἶναι ἀντίθετος πρὸς τὴν πολιτικὴν τῆς τωρινῆς κυβερνήσεως. Ἔτσι διάφοροι κυβερνῆται πολεμικῶν σκαφῶν, ἀναφέρεται μάλιστα εἰδικῶς ὁ κ. φὸν Σλὶκ κυβερνήτης τοῦ "Ντέρφλιγκερ", ἐχαρακτήρισαν δημοσία ἀπὸ τοῦ καταστρώματος τοῦ πλοίου των τὰ μέλη τῆς νέας κυβερνήσεως ὡς ἠλιθίους, ποὺ πρέπει ἀμέσως νὰ κρεμασθοῦν".

Στὸ πολεμικὸ "Τύριγγεν" τὴν 29ην Ὀκτωβρίου τοῦ 1918 γίνεται, ὅπως σημειοῦται στὰ πρακτικὰ τοῦ στρατοδικείου, ἕνα συμπόσιο τῶν ἀξιωματικῶν. Σὲ προχωρημένη ὥρα, ἀφοῦ ἔρρευσε ἀρκετὸ οἰνόπνευμα, σηκώνεται ὁ ἀντιπλοίαρχος Ρούδολφ καὶ παρουσία τῶν ναυτῶν — ὑπηρετῶν τῶν ἀξιωματικῶν ἀποκαλύπτει ἕνα ὑπηρεσιακὸ μυστικό. Αὐτὸ μεταδίδεται ἀμέσως σ' ὅλο τὸ πλοῖο καὶ ὁ ναύτης πρώτης τάξεως Σάϊδεμαν κατα-

θέτει στὸ στρατοδικεῖο:

"Μιὰ ὀρδινάντσα ἀφηγήθη ὅτι ὁ ἀντιπλοίαρχος Ρούδολφ ἔκαμε στὸ συμπόσιο μιὰ πρόποσι στὴν ὁποία εἶπε τὰ ἑξῆς: Θὰ ρίξωμε κατὰ τῶν Ἄγγλων τὶς 2.000 ὀβῖδες ποὺ μᾶς μένουν καὶ ὕστερα θὰ αὐτοβυθισθοῦμε. Προτιμότερο ἕνα ἔντιμο τέλος παρὰ μιὰ ζωὴ ἐν ἀτιμίᾳ".

—Οἱ ναῦται, καταθέτει ἐπίσης ὁ ναύτης πρώτης τάξεως Ρῆδελ ἐσχολίαζαν ζωηρὰ μερικὰ λόγια τοῦ ἀντιπλοιάρχου Ρούδολφ κατὰ τὸ γεῦμα τῶν ἀξιωματικῶν. Ἡ ἔννοια τῶν λόγων αὐτῶν ἦταν περίπου ἡ ἑξῆς: "Θέλομεν ἕνα ἔντιμο τέλος. Τὸ "Τύριγγεν" θὰ ἀποθάνῃ ἕνα ἡρωϊκὸ θάνατο. Ἄς πιοῦμε γιὰ ἕνα τέτοιο θάνατο τοῦ πλοίου μας".

Ὁ ἀντιπλοίαρχος Ρούδολφ εἶπε ἀκόμη τὰ ἑξῆς: "Θὰ ἀποπλεύσωμε, θὰ ἐξαντλήσωμε πρῶτα ὅλα τὰ πολεμοφόδια μας κατὰ τοῦ ἐχθροῦ καὶ ὕστερα θὰ αὐτοβυθισθοῦμε γεμᾶτοι ἀπὸ τιμή".

Οἱ ἀξιωματικοὶ τοῦ ναυτικοῦ ἀναφέρει στὴν ἔκθεσί του πρὸς τὸ Ράϊχσταγ ὁ ἴδιος ὁ Ἄλμπολδ θέλουν νὰ συνεχίσουν τὸν πόλεμο ἀνεξαρτήτως ἀπὸ τὰς ἀντιθέτους ἀποφάσεις τῆς κυβερνήσεως.

* * *

Πραγματικὰ εἶχε σχεδιασθῆ μιὰ ἐπίθεσις τοῦ στόλου. Ὁ ναύαρχος φὸν Λέβετσωβ ἀρχηγὸς τοῦ ἐπιτελείου τῶν ναυτικῶν ἐπιχειρήσεων δὲν τὸ ἀποκρύπτει καὶ δηλώνει τὰ ἑξῆς: Σ' αὐτὸν τὸν τελικὸ ἀγῶνα πρέπει ὁ στόλος νὰ προσφέρῃ τὴν ὑπερτάτη προσπάθεια. Πρέπει μὲ τὰς ἀκμαίας ἀκόμη δυνάμεις του νὰ καταφέρῃ σὲ μιὰ ἀποφασιστικὴ ναυμαχία τὸ τελευταῖο ἀποφασιστικὸ πλῆγμα κατὰ τοῦ ἐχθροῦ.

"Γιὰ ἕνα τέτοιο κτύπημα καταθέτει στὸ στρατοδικεῖο ὁ ναύτης πρώτης τάξεως Μύλλερ, δὲν ἦσαν σύμφωνα τὰ πληρώματα τοῦ στόλου. Καὶ ὁ συνάδελφός του Κίρτσεν προσθέτει: Μεταξὺ τῶν πληρωμάτων τοῦ στόλου ἐπικρατοῦσε ἡ γνώμη ὅτι αἱ προθέσεις αὗται τῶν ἀξιωματικῶν ὠφείλοντο στὴν ἀντίθεσί των πρὸς τὴν σημερινὴ κυβέρνησι καὶ ἀπέβλεπαν νὰ τορπιλλίσουν τὰς διαπραγματεύσεις γιὰ τὴν σύναψι ἀνακωχῆς καὶ εἰρήνης".

Πραγματικὰ ἡ ναυτικὴ ἡγεσία ἐνῶ κατεβάλλοντο ἀπὸ τὴν γερμανικὴ κυβέρνησι προσπάθειαι γιὰ τὴν σύναψι εἰρήνης εἶχε διατάξει: "Αἱ μονάδες τῆς ἀνοικτῆς θαλάσσης πρέπει νὰ χρησιμοποιηθοῦν γιὰ τὴν ἐξαπόλυσι ἐπιθέσεως κατὰ τοῦ ἀγγλικοῦ στόλου".

Ἤξευρε ἄραγε ὁ πρίγκηψ Μὰξ τῆς Βάδης ὅτι τὸ γερμανικὸ ναυτικὸ προσπαθοῦσε νὰ τορπιλλίσῃ τὶς φιλειρηνικὲς προσπάθειές του; Ἦτο ὁ Κάϊζερ ὁ ἀνώτατος διοικητὴς τοῦ γερμανικοῦ πολεμικοῦ ναυτικοῦ πληροφορημένος γιὰ τὶς προθέσεις τῶν ἀξιωματικῶν τοῦ στόλου του; Ἤ πραγματικὰ ἤθελαν οἱ ἀξιωματικοὶ του γερμανικοῦ ναυτικοῦ νὰ συνεχίσουν τὸν πόλεμο μὲ ἰδικὴ των πρωτοβουλία;

Ὁ Σέερ ἀποκρύπτει τὸ ζήτημα ἀπὸ τὸν Κάϊζερ

Ὁ ναύαρχος Σέερ ἔγινε τὴν 18ην Ὀκτωβρίου δεκτὸς σὲ ἀκρόασι ἀπὸ τὸν Κάϊζερ καὶ συνεζήτησε μὲ αὐτὸν τὴν δυνατότητα τῆς καταπαύσεως τοῦ

ὑποβρυχιακοῦ πολέμου. Ὑπέβαλε ὅμως ταυτοχρόνως καὶ τὴν γνώμη ὅτι αὐτὸ δὲν θὰ ἴσχυε γιὰ τὸν στόλο τῆς ἀνοικτῆς θαλάσσης. Στὰ ἀπομνημονεύματά του ὁ Σέερ λέγει τὰ ἑξῆς:

"Ἡ Α. Μεγαλειότης συνεφώνησε ὅτι στὴν περίπτωσι αὐτὴ ὁ στόλος θὰ πρέπη νὰ ἔχη ἐλευθερία δράσεως".

Ἐπ' αὐτοῦ στηρίζει ὁ Σέερ τὸ ἐπιχείρημα ὅτι εἶχε τὸ δικαίωμα νὰ κάνη τὴν σχεδιαζομένη ἀπὸ αὐτὸν ὑστάτη ἐξόρμησι τοῦ γερμανικοῦ στόλου. Τὴν ἐπιχείρησι δὲν τὴν ἀνέφερε ὅμως στὸν Κάϊζερ οὔτε καὶ κατὰ τὰς δύο ἀκροάσεις ποὺ εἶχε μετὰ τὴν πρώτη. Γιατὶ δὲν ἐμιλοῦσε ἀνοικτὰ στὸν ἀνώτατο του ἡγέτη; Ὁ Σέερ δικαιολογεῖται μὲ τὸν ἑπόμενο τρόπο πάλι στὰ ἀπομνημονεύματά του:

"Δὲν ἐθεώρησα ἀναγκαῖον νὰ λάβω καὶ δευτέρα συγκατάθεσι τοῦ Κάϊζερ, ἀφοῦ εἶχα ἤδη ἀπὸ τὶς 17 Ὀκτωβρίου τὴν κατ' ἀρχὴν συγκατάθεσί του. Ἐφοβούμην ἀκόμη ὅτι μὲ μιὰ νέα συζήτησι μὲ τὸν Κάϊζερ θὰ ἠμποροῦσε νὰ προέλθη κάποια ἀναβολὴ καὶ ἤμουν ἕτοιμος νὰ ἀναλάβω ἐγὼ τὰς εὐθύνας τῆς ἐπιχειρήσεως".

Ὁ Σέερ ἤξευρε λοιπὸν ὅτι ἀνελάμβανε κάτι ὑπὸ τὴν ἰδία του εὐθύνη καὶ ὅτι ὁ Κάϊζερ θὰ ἐδίσταζε ἂν τοῦ ἐξηγοῦσε τὸ τὶ ἐννοοῦσε μὲ τὴν κατ' ἀρχὴν συγκατάθεσι τὴν ὁποία ἐπικαλεῖται ὁ Σέερ.

Τὴν ἰδία διφορουμένη τακτικὴ ἐτήρησε ὁ Σέερ καὶ ἀπέναντι τοῦ Ἀρχικαγκελαρίου. Καὶ σ' αὐτὸν ὁμιλεῖ γενικὰ ὅτι ἐν περιπτώσει ἀναστολῆς τοῦ ὑποβρυχιακοῦ πολέμου ὁ στόλος τῆς ἀνοικτῆς θαλάσσης πρέπει νὰ ἀνακτήση ἐλευθερία δράσεως.

"Ποτέ, ὅμως, ὑπογραμμίζει ὁ καγκελάριος στὰ ἀπομνημονεύματά του δὲν ἠμποροῦσα νὰ φαντασθῶ ὅτι ἡ γενικὴ αὐτὴ φρᾶσις ἡ ὁποία μάλιστα ἐλέχθη χωρὶς νὰ τονισθῆ ἰδιαιτέρως, ἐσήμαινε ὅτι ὁ γερμανικὸς στόλος κατὰ τὰς δέκα προσεχεῖς ἡμέρας θὰ ἐζητοῦσε νὰ ἐμπλακῆ σὲ ἀγῶνα ζωῆς ἢ θανάτου μὲ τὸν ἀγγλικό".

Δὲν ὑπάρχει καμμία ἀμφιβολία. Οἱ ἀξιωματικοὶ τοῦ ναυτικοῦ προτίθενται νὰ διεξαγάγουν τὸν πόλεμο ὅπως αὐτοὶ τὸν θέλουν. Ὁ αὐτοκράτωρ καὶ ὁ καγκελάριος δὲν ἔχουν γνῶσιν τῶν προθέσεών των. Ἂν ἡ ἐπιχείρησις ἀποτύχη τότε θὰ ἠμπορεῖ νὰ ἀποσείσουν τὰς εὐθύνας καὶ νὰ εἴπουν ὅτι εἶχαν μιὰ κατ' ἀρχὴν συγκατάθεσι τοῦ αὐτοκράτορος. Καὶ μόνο τὴν 4ην Νοεμβρίου ὅταν ἡ ἐπιχείρησις ἀπέτυχε, τότε οἱ ἀξιωματικοὶ τοῦ γερμανικοῦ πολεμικοῦ ναυτικοῦ ἐνθυμοῦνται ὅτι τὸ πῶς καὶ εἰς ποῖον μέτρον θὰ χρησιμοποιηθῆ ὁ στόλος ἀνήκει εἰς τὴν ἁρμοδιότητα τῆς κυβερνήσεως.

Ἂν τώρα τὰ πληρώματα τῶν πολεμικῶν σκαφῶν ἀρνοῦνται ὑπηρεσίαν, γιατὶ ἀντελήφθησαν τὶ συνέβαινε, αὐτὸ δὲν ἠμπορεῖ νὰ χαρακτηρισθῆ ὡς στάσις τῶν πληρωμάτων τοῦ στόλου. Τουναντίον θὰ ἠμποροῦσε νὰ λεχθῆ ὅτι τὰ πληρώματα ὤρθωσαν τὸ ἀνάστημά των κατὰ τῆς στάσεως τῶν ναυάρχων.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ IV

ΤΑ ΓΕΓΟΝΟΤΑ ΤΟΥ ΚΙΕΛΟΥ

Οἱ ναῦται ἀρνοῦνται νὰ πειθαρχίσουν

Ἐν τῷ μεταξὺ ὁ στόλος εἶχε συγκεντρωθῆ στὴν εἴσοδο τοῦ ὅρμου τοῦ Γιάδε. Στὶς 2 μετὰ τὰ μεσάνυκτα τὰ πληρώματα ἀρνοῦνται νὰ ὑπακούσουν στὴν διαταγὴ νὰ σηκώσουν τὰ πλοῖα τὰς ἀγκύρας των. Στὰς 8 τὸ πρωΐ ἡ διαταγὴ ἐπαναλαμβάνεται. Οἱ ναῦται μένουν ξαπλωμένοι στὶς αἰῶρες των.

Στὸ πολεμικὸ "Τύριγγεν" συναθροίζονται οἱ ναῦται καὶ οἱ θερμασταὶ καὶ ἐμποδίζουν τὸ σήκωμα τῶν ἀγκυρῶν. Στὸ πολεμικὸ "Χέλγκολανδ" οἱ ναῦται ἔχουν ὁπλισθῆ.

Ἕνα τορπιλλοβόλο καὶ ἕνα ὑποβρύχιο κατευθύνουν τοὺς σωλῆνας των κατὰ τοῦ "Τύριγγεν". 200 πεζοναῦται μὲ ἐφ' ὅπλου λόγχη ἐπιβιβάζονται στὸ πλοῖο. Οἱ ναῦται ποὺ ἔχουν ὀχυρωθῆ στὸ ἐμπρόσθιο μέρος τοῦ σκάφους δηλώνουν ὅτι εἶναι ἕτοιμοι νὰ διαπραγματευθοῦν. Δέχονται νὰ χρησιμοποιηθοῦν γιὰ τὴν ἁλίευσι ναρκῶν, δέχονται νὰ ὑπερασπίσουν τὸ πάτριον ἔδαφος, ἂν ἐπιτεθῆ ὁ ἀγγλικὸς στόλος, δὲν δέχονται ὅμως νὰ λάβουν μέρος σὲ μιὰ καθαρῶς ἐπιθετικὴ ἐνέργεια. Μερικοὶ λέγουν ὅτι θὰ ἐδέχοντο νὰ μετάσχουν καὶ στὴν σχεδιαζομένην ἐπίθεσι, ἂν αὐτὸ διετάσσετο ἀπὸ τὴν κυβέρνησι. Τὸ γενικὸ ὅμως σύνθημα εἶναι: "Δὲν ἐπιτιθέμεθα".

Ὁ κυβερνήτης τοῦ "Τύριγγεν" ἀρνεῖται νὰ διαπραγματευθῆ μὲ τοὺς ναύτας του. Οἱ πεζοναῦται, τὸ ὑποβρύχιον καὶ τὸ τορπιλλοβόλο εἶναι ἕτοιμα νὰ ἀνοίξουν πῦρ. Ὅταν μερικὰ τηλεβόλα τοῦ "Χέλκολανδ" στρέφονται κατὰ τοῦ τορπιλλοβόλου ὁ ἀρχηγὸς τῆς μοίρας ἀγγέλλει μὲ σήματα ὅτι θὰ βυθίσῃ ἀμέσως τὸ "Χέλγκολανδ" ἂν αὐτὸ ρίψῃ ἔστω καὶ μιὰ μόνη βολή.

Τότε παραδίδονται οἱ ναῦται τοῦ "Τύριγγεν". Μὲ σηκωμένα τὰ χέρια ἀνεβαίνουν στὴν γέφυρα 600 ἄνδρες. Συλλαμβάνονται ἀπὸ τοὺς πεζοναύτας ἀποβιβάζονται στὴν ξηρὰ καὶ μετάγονται στὶς ναυτικὲς φυλακὲς τοῦ Κιέλου. Ἄνω τῶν 400 θερμαστῶν καὶ ναυτῶν συλλαμβάνονται στὰ πλοῖα "Χέλγκολανδ", "Μάρκγραφ" καὶ "Γκρόσσερ Κούρφυρστ" καὶ μεταφέρονται ἐπίσης στὸ Κίελον, ὅπου ἀρχίζουν ἀμέσως αἱ ἀνακρίσεις γιὰ τὴν παραπομπή των στὸ στρατοδικεῖο.

Ἡ στάσις μεταβάλλεται σὲ ἐπανάστασῃ

Καὶ ὕστερα καταπλέει στὸ Κίελον ἡ τρίτη μοίρα τοῦ στόλου, στὴν ὁποία ἔχει ἐκδηλωθῆ ἡ στάσις. Καὶ τώρα ἡ ἀνησυχία καὶ ἡ πικρία μεταδίδονται καὶ στὴν ξηρὰ καὶ μεταβάλλονται σὲ ἐπανάστασι. Σὲ διάστημα ὀ-

λίγων ὡρῶν οἱ στρατιωτικοὶ ἡγέται συνθηκολογοῦν χωρὶς μάχη μὲ τοὺς ἐπαναστάτας.

Ὅταν ἡ τρίτη μοῖρα τοῦ αὐτοκρατορικοῦ γερμανικοῦ πολεμικοῦ ναυτικοῦ, ἀγκυροβόλησε κατὰ τὰς ἀρχὰς τοῦ Νοεμβρίου τοῦ 1918 στὸ Κίελο καὶ τὰ πληρώματα ἀπεβιβάσθησαν στὴν ξηρά, τότε ἡ στάσις ποὺ ἐξεδηλώθη ἐπάνω στὰ πλοῖα μετεβλήθη ἀποτόμως σὲ ἐπανάστασι. Ἀφελῶς ὁ διοικητὴς τῆς μοίρας ἀντιναύαρχος Κράφτ ἐνόμιζε ὅτι θὰ ἦταν ἀρκετὸ νὰ δοθοῦν ἀφειδῶς ἄδειαι ἐξόδου στὰ πληρώματα γιὰ νὰ ἀποκατασταθῆ ἡ τάξις. Ὄχι μικροτέρα ἄγνοια τῆς πραγματικῆς καταστάσεως ἔδειξε καὶ ὁ ναύαρχος Σπέερ ὅταν ἠπείλησε ὅτι θὰ ἐβύθιζε ὡς πειρατικὸ κάθε πλοῖο ποὺ θὰ ὕψωνε ἐρυθρὰ σημαία. Πῶς ὅμως θὰ πραγματοποιοῦσε αὐτὴν τὴν ἀπειλή του;

Ἡ μεγάλη δυσαρμονία σχέσεων μεταξὺ ἀξιωματικῶν καὶ πληρωμάτων τῶν πολεμικῶν πλοίων, οἱ τρομοκρατικαὶ δίκαι τοῦ 1917, ποὺ εἶχαν στὸ παθητικὸν των ἐκτὸς ἀπὸ ποινὰς εἱρκτῆς καὶ φυλακίσεως καὶ δέκα καταδίκας εἰς θάνατον δῆθεν στασιαστῶν, καὶ ἡ μυστικὰ σχεδιαζομένη ἔξοδος τοῦ στόλου, ἦσαν ἡ πρώτη ὤθησις γιὰ τὴν γενικὴν μεταβολὴ στὴν Γερμανία.

"Καὶ σήμερα ἀκόμη εὑρίσκομαι πρὸ ἑνὸς αἰνίγματος" παραπονεῖται στὰ ἀπομνημονεύματά του ὁ ἀρχικαγκελάριος πρίγκηψ Μὰξ τῆς Βάδης. Γιατὶ ὁ στόλος δὲν ἔδειξε ἐμπιστοσύνην σὲ μένα; Καὶ ὁ ἀντισυνταγματάρχης Ἄλφρεδ Νήμανν ἀπὸ τὸ Ἀνώτατο Ἀρχηγεῖο ὁμολογεῖ ὅτι ἡ ἐπιχείρησις τοῦ στόλου εἶχε προετοιμασθῆ μὲ ἄκρα μυστικότητα.

Αἱ προσπάθειαι τοῦ καγκελαρίου πρὸς σύναψιν εἰρήνης ἔπρεπε νὰ τορπιλλισθοῦν. Αὐτὸ τὸ εἶχαν ἀποφασίσει πίσω ἀπὸ τὴν πλάτη τοῦ Κάϊζερ καὶ τῆς κυβερνήσεως μερικοὶ ναύαρχοι. Ὅλα αὐτὰ μαζύ, ὡδήγησαν στὴν ἔκρηξι τοῦ Κιέλου. Τὸ ὅτι ὕστερα ἀριστερὰ στοιχεῖα καὶ ὑπάλληλοι ἐπηρεασμένοι ἀπὸ τὸ σοβιετικὸ πρότυπο ἐξεμεταλλεύθησαν τὴν εὐκαιρία γιὰ νὰ κατευθύνουν τὶς ταραγμένες μάζες, εἶναι μόνον μία συνέπεια τῶν ἀνωτέρω γεγονότων.

Τὸ ἀπόγευμα τῆς Κυριακῆς, 3ης Νοεμβρίου 1918, γίνεται μία συγκέντρωσις διαμαρτυρίας τῶν πληρωμάτων τῶν πλοίων στὸ μεγάλο πεδίο γυμνασίων τοῦ Κιέλου. Ζητεῖται ἡ ἀπόλυσις τῶν ναυτῶν ἐκείνων ποὺ ἠρνήθησαν νὰ λάβουν μέρος στὴν σχεδιαζομένη ἐπίθεσι κατὰ τοῦ ἀγγλικοῦ στόλου. Μετὰ τὴν συγκέντρωσι σχηματίζεται διαδήλωσις, ἡ ὁποία κατευθύνεται πρὸς τὰς ναυτικὰς φυλακὰς τοῦ Κιέλου. Ὁ ἐμπειρογνώμων Ἄλμπολδ ἀναφέρει σχετικῶς στὴν ἐπιτροπὴ ἐρεύνης τοῦ Ράϊχσταγ.

—Σημαῖαι καὶ πλακὰτ δὲν εὑρίσκοντο ἐπὶ κεφαλῆς τῶν διαδηλωτῶν, οἱ ὁποῖοι ἦσαν τελείως ἄοπλοι. Τὸ σύνθημα ἦτο: Ἀπόλυσις τῶν κρατουμένων. Ἐπικρατοῦσε σχετικὴ ἡσυχία. Μόνο ἀπὸ καιροῦ εἰς καιρὸν ἀκούονταν μιὰ φωνὴ ἢ ἡ ἀρχὴ κάποιου ἄσματος. Οὔτε ἴχνος τυπικῶν ἐπαναστατικῶν ἐκδηλώσεων".

Ἡ φιλελεύθερη "Κίλερ Τσάϊτουγκ" γράφει τὴν ἑπομένη τῆς διαδηλώσεως: "Σκοπὸς τῆς διαδηλώσεως ἦσαν αἱ ναυτικαὶ φυλακαὶ τοῦ Κιέλου. Οἱ κρατούμενοι ἐκεῖ διὰ βαρεῖαν ἀπειθαρχίαν ναῦται, θὰ ἀπελευθερώνοντο διὰ τῆς βίας. Στρατιωτικαὶ δυνάμεις ἔφρατταν τὸν δρόμο πρὸς τὰς φυλακάς".

Ένας ἀνθυπολοχαγὸς τοῦ πεζικοῦ μὲ στολὴν χρώματος χακὶ ἐκάλεσε τὸ πλῆθος νὰ διαλυθῇ. Οἱ διαδηλωταὶ ὅμως δὲν τὸν ἤκουσαν καὶ ἐπροχώρησαν. Ὁ ἀξιωματικὸς διέταξε τοὺς ἄνδρας του νὰ πυροβολήσουν στὸν ἀέρα πρὸς ἐκφοβισμόν. Τὸ πλῆθος ὅμως δὲν ἐσταμάτησε. Τότε ὁ ἀξιωματικὸς διέταξε πῦρ κατὰ τοῦ πλήθους. Ὑπῆρχαν 8 νεκροὶ καὶ 29 τραυματίαι. Ἔτσι ἐρρίφθησαν αἱ πρῶται βολαὶ τῆς ἐπαναστάσεως.

Ἦταν ὅμως ἀναπότρεπτον νὰ ἐξαπλωθῇ ὅλο καὶ περισσότερο τὸ ἐπαναστατικὸ κῦμα. Δὲν ὑπάρχει οὔτε μία φωνὴ ἀπὸ ἐκεῖνες τὶς ἡμέρες ποὺ νὰ μὴ πιστοποιῇ τὰ ἑξῆς: "Ὅλα θὰ ἐξελίσσοντο κατὰ πολὺ διάφορο τρόπο, ἂν τὸ σῶμα τῶν ἀξιωματικῶν δὲν τὰ ἔχανε. Ἐκτὸς ἀπὸ τὸν ἀνθυπολοχαγὸ γιὰ τὸν ὁποῖον ἔγινε ἤδη λόγος, κανεὶς ἄλλος ἀξιωματικὸς δὲν ἐτόλμησε νὰ ἀντισταθῇ στὸ πλῆθος.

—Κατὰ τὸ κρίσιμον ἐκεῖνο ἀπόγευμα τῆς Κυριακῆς, γράφει στὴν ἔκθεσί του πρὸς τὸ Ράϊχσταγ, ὁ γνωστὸς Ἄλμπολτ, ὅλοι παραδόξως καὶ ὡς νὰ ἐπρόκειτο περὶ κοινῆς συμφωνίας κανεὶς ἀξιωματικὸς δὲν ἐνεφανίσθη στοὺς δρόμους.

Ἀχαρακτήριστος, γράφει ἕνα περιοδικὸ μιᾶς φοιτητικῆς ὀργανώσεως, ποὺ δὲν ἠμποροῦσε νὰ κατηγορηθῇ ἐπὶ φιλοκομμουνισμῷ, ἦτο ἡ στάσις τῶν ἀξιωματικῶν τοῦ ναυτικοῦ. Δὲν εὑρέθη οὔτε ἕνας ἀπὸ αὐτοὺς ποὺ νὰ ἔχῃ τὸ θάρρος νὰ δράσῃ ἀποφασιστικῶς".

Τουναντίον ὁ πρῶτος ἀξιωματικὸς τοῦ πολεμικοῦ Χίνδεμπουργ ἐκάλεσε τοὺς ἄνδρας του νὰ ἀκολουθήσουν τοὺς διαδηλωτάς. Ὅταν κανεὶς δὲν ἐφάνη πρόθυμος νὰ τὸ κάμῃ, ἐπανέλαβε μὲ τρέμουσα φωνή:

—Ἃς στείλωμε τουλάχιστον μιὰ ἀντιπροσωπεία. Ἀλλοιώτικα δὲν εἶναι ἀπίθανον νὰ ἔχωμε φασαρίες μὲ τοὺς διαδηλωτάς.

Γάλλοι ἐναντίον Γερμανῶν στό Βέλγιο.

Ὁ ἀδελφὸς τοῦ Αὐτοκράτορος βάζει τὴν κόκκινη σημαία

Ὁ πλοίαρχος Βάνιγερ, κυβερνήτης τοῦ πολεμικοῦ "Κένιγ" εἶναι μέσα στὸ γερμανικὸ ναυτικὸ ὁ μόνος ἀξιωματικὸς ποὺ ἐνθυμεῖται τὸν ὅρκο του: νὰ δώση καὶ τὴν ζωή του ἀκόμη ὑπερασπίζων τὴν σημαία του. Μὲ τὸ ὅπλο στὸ χέρι ἀντιτάσσεται πρὸς τοὺς ναύτας ποὺ εἶχαν κατεβάσει τὴν πολεμικὴ γερμανικὴ σημαία καὶ τὴν ἀντικατέστησαν μὲ μιὰ ἐρυθρά. Τὸν σκοτώνουν.

Ὁ Ἄγγλος στρατηγός Μπόγκ.

Ἀκόμη καὶ ὁ πρίγκηψ Ἑρρῖκος, ὁ ἀνώτατος διοικητὴς τῶν ναυτικῶν δυνάμεων τῆς Βαλτικῆς προσπαθεῖ νὰ ἀποσείση ἀπὸ τὸν ἑαυτό του τὴν εὐθύνη. Ὁ ἀδελφὸς τοῦ Κάϊζερ βάζει στὴν μπουντονιέρα του μιὰ μικρὴ κόκκινη ταινία, βάζει στὸ αὐτοκίνητό του τὴν κόκκινη σημαία καὶ ἀπομακρύνεται ἀπὸ τὴν πόλι. Δὲν εἶναι λοιπὸν νὰ ἀπορρήση κανεὶς πῶς ἐπεκτείνεται ἡ ἐπανάστασις σὰν ἕνας ποταμὸς ἀπὸ λάβα.

Ἀνησυχητικαὶ εἰδήσεις φθάνουν μέχρι τὸν καγκελάριον στὸ Βερολῖνον. Ὁ περιπίπτων ἀπὸ ἐκπλήξεως εἰς ἔκπληξιν ἀρχηγὸς τῆς κυβερνήσεως καλεῖται τώρα ἀπὸ τὴ ναυτικὴ πολεμικὴ ἡγεσία "νὰ διαψεύση τὸ παραμύθι τῆς σχεδιαζομένης ὑστάτης ἐξόδου τοῦ στόλου" γιὰ νὰ ἀναμετρηθῆ μὲ τὸν βρεταννικὸ καὶ ἢ νὰ νικήση ἢ νὰ βυθισθῆ. Ὁ βουλευτὴς τοῦ κέντρου Ἐρτσμπέργερ προτείνει νὰ ριφθοῦν ἀπὸ ἀεροπλάνο καθησυχαστικαὶ προκηρύξεις στὸ Κίελο. Τελικὰ ἡ κυβέρνησις ἀποφασίζει νὰ ἀποστείλη ἐκεῖ ἕνα μεσολαβητή, τὸν δημοκρατικὸ βουλευτὴ Κόνραδ Χάουσμανν.

Τὸ σοσιαλδημοκρατικὸν κόμμα ἀποστέλλει ἀπὸ τὸ ἄλλο μέρος τὸν Γκούσταβ Νόσκε στὸ Κίελο. Εἶναι φανερὸν ὅτι ἐκείνη τὴν στιγμὴ μόνο ἕνας σοσιαλιστὴς ἠμπορεῖ νὰ κερδίση τὴν ἐμπιστοσύνην τῶν μαζῶν καὶ νὰ

τὰς πείση νὰ μὴ καταφύγουν στὰ ἄκρα. Ὁ Νόσκε δραστήριος καὶ ἐνεργητικὸς ἀποδεικνύεται πραγματικὰ ὁ κατάλληλος ἄνθρωπος στὴν κατάλληλη θέσι.

Ἐνῶ τὸ ἐπαναστατικὸ κίνημα ἔχει ἤδη ἐπεκταθῆ στὸ Βιλελμσχάφεν, στὸ Κουξχάφεν, στὴν Βρέμη, στὸ Ἀμβοῦργο, στὸ Μπρουνσμπύττελ καὶ στὴν Λυβέκη, ἡ ἁμαξοστοιχία, ποὺ μεταφέρει τὸν Χάουσμανν καὶ τὸν Νόσκε κατευθύνεται τὴν 4ην Νοεμβρίου ἀπὸ τὸ Βερολῖνον πρὸς Βορρᾶν. Τί τὴν περιμένει ἄρά γε στὸ Κίελον;

Μονάδες τοῦ στρατοῦ ποὺ εἶχαν ἀποσταλῆ στὸ Κίελον γιὰ νὰ καταπνίξουν τὰς ταραχὰς γίνονται δεκταὶ ἀπὸ τοὺς ναῦτες στὸν σιδηροδρομικὸ σταθμὸ καὶ ἀφοπλίζονται. Ὅταν οἱ βουλευταὶ κατεβαίνουν ἀπὸ τὴν ἁμαξοστοιχία, ὁ Νόσκε ἐκπλήσσεται ἀπὸ τὸ θέαμα τῶν πολλῶν στρατιωτῶν ποὺ : ϶ατοῦν ὅπλα στὸ χέρι.

"Ἐκείνη τὴν στιγμή, γράφει στὰ ἀπομνημονεύματά του κάποιος ἐφώναξε τὸ ὄνομά μου. Ὁ σιδηροδρομικὸς σταθμὸς ἀντήχησε ἀμέσως ἀπὸ ἐνθουσιώδεις ζητωκραυγὲς καὶ ἑκατοντάδες χέρια ἁπλώθηκαν γιὰ νὰ σφίξουν τὸ δικό μου χέρι. Οἱ ἄνθρωποι εἶχαν πληροφορηθῆ τὸν ἐρχομό μου. Τὸ ὄνομά μου ἦταν γνωστὸ σὲ πολλοὺς ἀπὸ τὴν κοινοβουλευτική μου δρᾶσι. Ὕστερα ἀπὸ λίγο καθόμουν σὲ ἕνα αὐτοκίνητο. Πέντε ἕξη ἄνδρες ἀνέβηκαν μαζύ μου. Ὄρθιος ἕνας ἄνδρας κρατοῦσε μιὰ κόκκινη σημαία καὶ ἐφώναζε συνεχῶς: "Ζήτω ἡ ἐλευθερία!".

Ὁ σιδηροῦς Νόσκε, ποὺ μεταβάλλεται σὲ λίγο σὲ βράχο τῆς τάξεως καὶ ποὺ καθίσταται μισητὸς ἀπὸ ὅλους τοὺς φανατικοὺς τῆς ἐπαναστάσεως, ἐξετάζει στὴν ἀρχὴ μὲ προσοχὴ τὴν κατάστασιν. Ἐνῶ τὸ αὐτοκίνητο τρέχει πρὸς τὴν πλατεία τοῦ Γουλιέλμου, ὁ Νόσκε διαπιστώνει τὰ ἑξῆς:

"Οἱ κυριώτεροι δρόμοι τοῦ Κιέλου ἦσαν γεμᾶτοι ἀπὸ κόσμο. Δὲν ἠμποροῦσε ὅμως νὰ ἀποκτήση κανεὶς τὴν ἐντύπωσι ποὺ εἶχε ἐκραγῆ μιὰ μεγάλη ἐπανάστασι. Ἄνδρες καὶ γυναῖκες ἐγελοῦσαν ὅταν ὁ σημαιοφόρος ποὺ μὲ συνώδευε ἐφώναζε συνεχῶς "Ζήτω ἡ ἐλευθερία". Ἄοπλοι ναῦται περιπατοῦσαν στοὺς δρόμους μὲ τὰ κορίτσια των".

"Μόνο στὴν πλατεία τοῦ Γουλιέλμου ἐπικρατοῦσε ἕνας ἀπερίγραπτος συνωστισμὸς στρατιωτῶν, ἐργατῶν καὶ γυναικῶν. Ὅταν σταμάτησε τὸ αὐτοκίνητό μου κάποιος μοῦ ἔδωσε στὸ χέρι ἕνα γυμνὸ σπαθὶ ἀξιωματικοῦ. Ὅταν ἀρνήθηκα εὐχαριστῶν, τὸ ὅπλον εὑρῆκε ἀμέσως ἕνα ἄλλο κάτοχο".

Ἕνας ναύαρχος ποὺ συνθηκολογεῖ

Ἐκείνην τὴν στιγμὴ δὲν μπορεῖ κανεὶς νὰ κρίνη ἀκόμη ποιοὶ εἶναι οἱ σκοποὶ τοῦ κινήματος. Ὁ ναύαρχος Σουχόν, ὁ ναυτικὸς διοικητὴς τοῦ Κιέλου, ἐδέχθη τὸ ἀπόγευμα μιὰ ἀντιπροσωπία στρατιωτῶν ποὺ ἀποτελοῦσαν μέλη πληρωμάτων τῆς τρίτης μοίρας. Ἀπὸ τὴν ἐπιτροπὴ τῶν στρατιωτῶν διετυπώθησαν ἕξη ὅροι, μεταξὺ τῶν ὁποίων περιελαμβάνετο ἡ ἄρσις τῆς καταστάσεως πολιορκίας, ἡ ἀποφυλάκισις τῶν συλληφθέντων ναυτῶν τῆς τρίτης μοίρας, ἡ ἀποφυλάκισις τῶν κρατουμένων στὰς φυλακὰς τῆς Τσέλλε ναυτῶν, οἱ ὁποῖοι κατεδικάσθησαν γιατὶ ἔλαβον μέρος

Ἐξ Α. πρὸς τὰ Δ., ὁ Τσάρος Νικόλαος ὁ Β', ὁ Βασιλεὺς τῆς Ἀγγλίας Γεώργιος ὁ Ε'. καὶ ὁ Βασιλεὺς τῶν Βέλγων Ἀλβέρτος ὁ Α'

Ἄγαλμα πρός τιμήν τῶν Γάλλων Ἀγωνιστῶν τῆς μάχης τοῦ Σόμ.

στὴν ἐξέγερσι τῶν ναυτῶν τοῦ 1917 καὶ ἡ ἀποφυλάκισις ὅλων τῶν πολιτικῶν κρατουμένων.

Εἰς τοὺς ὅρους αὐτοὺς προστίθενται ἀκόμη καὶ ἄλλοι δύο καθαρῶς πολιτικῆς φύσεως. Παραίτησις τοῦ Οἴκου τῶν Χοεντσόλλερν . καὶ εἰσαγωγὴ τῆς γενικῆς μυστικῆς ψηφοφορίας καὶ γιὰ τὰ δύο φύλα.

Ὅταν οἱ ἀπεσταλμένοι τῆς ἐπιτροπῆς τῶν στρατιωτῶν ναῦται Ἄρτελτ καὶ Τύμμελ ἐνεφανίσθησαν πρὸ τοῦ ναυάρχου Σουχόν, παρευρίσκοντο στὸ γραφεῖον του ὁ ἐπιτελάρχης του Κύζελ, πολλοὶ ἀξιωματικοὶ τοῦ ναυτικοῦ ἐπιτελείου καὶ ὁ ἀνώτατος δικαστικὸς σύμβουλος μυστικοσύμβουλος Ἄϊχχαϊμ. Ὁ Σουχὸν ὑποδέχεται τὴν ἐπιτροπή, δίδει τὸ χέρι στὸν Ἄρτελ καὶ τοῦ λέγει:

—Σᾶς εὐχαριστῶ ποὺ εἴχατε τὸ θάρρος νὰ ἔλθετε ὡς ἐδῶ.

—Μᾶς ἀναγνωρίζετε ὡς ἐπιτροπὴ τῶν στρατιωτῶν;

Ὁ Σουχὸν ἀπαντᾶ μὲ ἕνα σαφέστατο καὶ καθαρώτατο "Ναί".

"Ἔτσι ὁ ναύαρχος Σουχόν, διαπιστώνει ὁ στρατιώτης ἱστορικὸς Χάϊνριχ Νόϋ ἐσυνθηκολόγησε πρὸ τῶν στασιαστῶν!".

Τώρα οἱ δύο ναῦται διατυπώνουν τὰ αἰτήματά των καὶ μάλιστα μόνον τὰ τρία ἀπὸ τὰ ἕξη: Ἀπελευθέρωσις τῶν κρατουμένων ποὺ ἀνήκουν στὴν τρίτη μοίρα τοῦ στόλου. ἐξακρίβωσις ποῖος ἐπυροβόλησε πρῶτος κατὰ τὰς χθεσινὰς αἱματηρὰς σκηνάς, τιμωρία τῶν ὑπευθύνων καὶ παραίτησις ἀπὸ τὴν σχεδιαζομένη ὑστάτη ἔξοδο τοῦ στόλου πρὸς ἀναμέτρησι ζωῆς ἢ θανάτου μὲ τοὺς Βρεταννούς.

Αὐτὰ ἀναφέρει ὁ ναύαρχος στὰ ἐπίσημα πρακτικά. Πολιτικοὶ ὅροι δὲν εἶχαν τεθῆ ἀπὸ τὴν ἐπιτροπὴ τῶν ναυτῶν.

Ὁ ναύαρχος ὑποχωρεῖ. Ὁ στόλος ἦτο δῆθεν ἕτοιμος νὰ μεταβάλη τὸ Κίελον σὲ ἐρείπια ἂν οἱ στασιασταὶ διετύπωναν καὶ ἄλλους ὅρους. Οἱ κατώτεροι ὅμως ἀξιωματικοὶ μειδιοῦσαν γι' αὐτὴν τὴν δικαιολογία. Εἶχαν ἤδη ἀχρηστεύσει ὅλα τὰ τηλεβόλα τῶν πλοίων.

Μόλις ὁ Σουχὸν ἔδωσε τὴν συγκατάθεσί του, οἱ δρόμοι τοῦ Κιέλου ἐμαύρισαν κυριολεκτικὰ ἀπὸ τὰ πληρώματα τῶν πλοίων. Μία μεγάλη διαδήλωσις ὡπλισμένων ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον στρατιωτῶν μὲ μπόττες καὶ κόκκινες σημαῖες ἀπελευθέρωσε, ἀναφέρει ὁ Νόσκε, τοὺς κρατουμένους ἀπὸ τὶς ναυτικὲς φυλακές.

Ὀλίγην ὥρα μετὰ τὴν ἄφιξι τῶν βουλευτῶν ἀπὸ τὸ Βερολῖνον γίνεται μία νέα συνεδρίασις στὰ γραφεῖα τοῦ ναυάρχου Σουχόν. Αὐτὴν τὴν φορὰ οἱ στρατιῶται διατυπώνουν καὶ τὰ πολιτικὰ των αἰτήματα. Ὁ Νόσκε παρατηρεῖ:

—Μία γερμανικὴ ἐπανάστασις δὲν ἠμπορεῖ νὰ νοηθῆ χωρὶς μακρὰς συνεδριάσεις καὶ ἀτελειώτους λόγους. Ὁ Σουχὸν καὶ οἱ ἀξιωματικοί του ἄκουαν σιωπηλοί. Ὁ τρομερὸς πολεμικὸς μηχανισμὸς τὸν ὁποῖον διοικοῦσαν πρὸ ὀλίγων μόλις ὡρῶν, ἔφυγε τελειωτικὰ ἀπὸ τὰ χέρια των. Ὅσο καὶ ἂν τὸ ἔφεραν βαρέως εἶχαν πλήρη συναίσθησι τῆς ἀδυναμίας τῶν ἀπέναντι τῶν στασιαστῶν, οἱ ὁποῖοι μὲ εὐγένεια, ἀλλὰ μὲ σταθερότητα ἔχοντες τώρα πλήρη ἐπίγνωσιν τῆς δυνάμεώς των διετύπωναν τὰς ἀπαιτήσεις των.

Ὁ Νόσκε θεωρεῖ ὡς κυριωτάτη του ἀποστολὴ νὰ θέση ὑπὸ ἔλεγχον

τὴν ἐπανάστασι, ποὺ δὲν εἶχε σαφῶς καθωρισμένους σκοπούς. Ὅταν ἀργὰ μετὰ τὰ μεσάνυκτα ἔρχεται τέλος στὸ ξενοδοχεῖον "Κοντινεντὰλ" ὁμολογεῖ:

—Δὲν μποροῦσα νὰ κρατηθῶ στὰ πόδια μου ἀπὸ τὴν πεῖνα, τὴν δίψα καὶ ἀπὸ τὴν κούρασι.

Ὁ βουλευτὴς Νόσκε κυριαρχεῖ τοῦ χάους

Ὅταν ὁ Νόσκε τὴν πρωΐαν τῆς 5ης Νοεμβρίου κατεβαίνει στὸ χώλλ τοῦ ξενοδοχείου του, γίνεται μάρτυς μιᾶς τυπικῆς σκηνῆς ἐκείνων τῶν ἡμερῶν: "Στρατιῶται ὡπλισμένοι ἀπὸ κεφαλῆς μέχρι ποδῶν ἔπαιρναν τὰ ξίφη των ἀπὸ πολλοὺς ἀξιωματικοὺς ποὺ δὲν ἐσκέφθησαν καθόλου νὰ προβάλουν ἀντίστασι".

Ὅλο τὸ Κίελο ὁμοίαζε μὲ φρενοκομεῖο. Ὁ αὐτόπτης μάρτυς Νόσκε περιγράφει παραστατικώτατα τὰ γεγονότα:

"Μπροστὰ στὴν ἕδρα τῶν συνδικαλιστῶν ἐστάθμευαν, τὸ ἕνα μετὰ τὸ ἄλλο, φορτηγὰ αὐτοκίνητα γεμᾶτα μὲ ὅπλα. Ὅποιος ἐπιθυμοῦσε μποροῦσε νὰ ἐφοδιασθῆ μὲ αὐτά. Μερικοὶ πολῖται, μὲ κόκκινο περιβραχιόνιο καὶ μὲ δεμένο ἀπὸ τὴν μέση των ἕνα ξῖφος ἀξιωματικοῦ ἐπεδεικνύοντο μὲ ὕφος χιλίων στραταρχῶν. Ἀπὸ καιροῦ σὲ καιρὸ ἐρρίπτετο καὶ κανένας πυροβολισμός.

"Ναῦται βαρειὰ ὡπλισμένοι συνώδευαν ὅλους τοὺς ἀξιωματικοὺς τοῦ πλοίου των, τοὺς ὁποίους εἶχαν συλλάβει. Δὲν ἤξευραν ὅμως ποὺ νὰ τοὺς πᾶνε καὶ τὶ νὰ τοὺς κάμουν. Κατόπιν προτάσεώς μου τοὺς ἀφῆκαν ἐλευθέρους.

"Μέσα καὶ μπροστὰ στὴν ἕδρα τῶν συνδικάτων ἐνεφανίζοντο συνεχῶς ἄνθρωποι ποὺ ἐζητοῦσαν νὰ ἰδοῦν τὴν ἐπιτροπὴ τῶν στρατιωτῶν. Ἐλέγετο ὅτι αὐτὴ συνεδρίαζε στὴν εὑρισκομένη ἐκεῖ κοντὰ σχολὴ τῶν πυροσβεστῶν. Καὶ ἐκεῖ τὴν ἀνεζήτησα καὶ ἐγὼ ματαίως. Σὲ καμμιὰ δωδεκάδα δωμάτια εὗρῆκα ὁμάδες ἀνθρώπων ποὺ συζητοῦσαν. Κανεὶς δὲν ἦταν σὲ θέσι νὰ μοῦ εἰπῆ τὶ συνέβαινε. Μπροστὰ στὸ μέγαρο συνωθοῦντο ὁμάδες στρατιωτῶν μὲ χακί, οἱ ὁποῖοι τὴν προτεραία εἶχαν μεταφερθῆ στὸ Κίελο γιὰ νὰ ἀποκαταστήσουν τὴν τάξι καὶ ἀφωπλίσθησαν ἀπὸ τοὺς στασιάστάς. Οἱ ἄνθρωποι εἶχαν μείνει ὅλη τὴν νύκτα στὸν δρόμο καὶ ὑπέφεραν ἀπὸ τὸ κρύο καὶ ἀπὸ τὴν πεῖνα".

"Ἀφοῦ ἐπῆγα ἄλλη μία φορὰ στὸ κατάστημα τῶν συνδικάτων γιὰ νὰ ἀνακαλύψω τὴν μυστηριώδη ἡγεσία τῆς ἐπαναστάσεως χωρὶς νὰ τὸ κατορθώσω κατέληξα στὸ συμπέρασμα ὅτι ἡ κατάστασις αὐτὴ ἦταν ἀφόρητος καὶ ὅτι κάποιος ἔπρεπε νὰ ἀναλάβη τὴν λῆψι μέτρων, ποὺ ἀπέβλεπαν στὸ νὰ μὴ δημιουργηθῆ ἕνα πλῆρες χάος. Ἰδιαιτέρως ἔπρεπε νὰ ληφθῆ φροντὶς γιὰ τὸν ἐπισιτισμὸ τῶν στρατιωτῶν, ποὺ ἀνήρχοντο σὲ πολλὰς χιλιάδας, γιατὶ μόνον ἔτσι μποροῦσαν νὰ ἀποφευχθοῦν λῃστεῖαι καὶ λεηλασίαι".

Ὁ Νόσκε πηγαίνει στὸν ναύαρχο Κύσσελ, ζητῶν ἀπὸ αὐτὸν νὰ τοῦ παραχωρήση ἕνα γραφεῖο στὸ κατάστημα τῆς ναυτικῆς διοικήσεως καὶ ἀρ-

χισε νὰ παίρνη στὰ χέρια του τὰ διάφορα νήματα. Δέχεται ἀντιπροσωπείας ναυτῶν, ἐργατῶν ναυπηγείων, στρατιωτῶν καὶ κάθεται ἐπὶ ὧρες στὸ γραφεῖο τοῦ περιβαλλόμενος ἀπὸ ἕνα πλῆθος ἀνθρώπων, ἀπὸ τοὺς ὁποίους ὁ καθένας ἔφερνε μία εἴδησι, ζητοῦσε μία πληροφορία ἢ ἤθελε νὰ ἔχη μία διαταγή.

Βραδέως ἀλλὰ ἀσφαλῶς ὁ Νόσκε κατορθώνει νὰ ἀποκαταστήση τὴν τάξι. Τοποθετεῖται ἐπὶ κεφαλῆς τῆς ἐπιτροπῆς τῶν στρατιωτῶν, φυλακίζει στοιχεῖα ποὺ εἶναι ἐχθροὶ τῆς τάξεως, διαπραγματεύεται, διατάσσει, τηλεφωνεῖ καὶ ὅταν ἐτελείωσε καὶ αὐτὴ ἡ ἡμέρα σημειώνει στὸ ἡμερολόγιό του:

"Κατὰ τὰς μία μετὰ τὰ μεσάνυκτα δὲν μποροῦσα πιὰ νὰ σταθῶ στὰ πόδια μου. Γιὰ φαγητὸ δὲν εἶχα τίποτε ἄλλο παρὰ ἕνα κομμάτι ξερῆς κουραμάνας. Τυλιγμένος σὲ δύο κουβέρτες ἔπεσα νὰ κοιμηθῶ σὲ ἕνα πέτσινο καναπέ".

Τὴν ἑπομένη ὁ Νόσκε ἐκλέγεται διοικητὴς τοῦ Κιέλου. Καλεῖ ἀμέσως τὸν ναύαρχο Σουχὸν καὶ τοὺς ἀξιωματικούς του καὶ τοὺς λέγει:

"Σᾶς ἀναγγέλλω τὴν ἐκλογή μου ὡς διοικητοῦ καὶ σᾶς προσκαλῶ νὰ ὑποταχθῆτε μὲ ἀξιοπρέπεια στὸ ἀναπότρεπτο. Δὲν ἐπέρασαν δέκα λεπτὰ ἐκαθόμουν στὸ γραφεῖο τοῦ Σουχόν. Ἀπὸ ἐκεῖ ἐξέδωσα τὴν πρώτη προκήρυξί μου στὰ στρατεύματα καὶ στοὺς κατοίκους τοῦ Κιέλου".

Ἀπὸ τὴν στιγμὴ ἐκείνη τὴν χαώδη κατάστασι διαδέχονται ὁμαλαὶ συνθῆκαι. Τὰ πράγματα βέβαια ἔχουν ἀλλάξει, δὲν βασιλεύει ὅμως πιὰ ἡ αὐθαιρεσία καὶ ἡ ἀναρχία. Ὁ Νόσκε ὁ ἴδιος εἶναι ὑπερήφανος γιὰ τὴν ἐμπιστοσύνη τὴν ὁποίαν ὅλοι ἐκδηλώνουν πρὸς τὸ ἄτομόν του.

Ἀργότερα ὁ Νόσκε κατηγορήθη ἀπὸ τοὺς ἀντιπάλους του, ὅτι ἔρριξε τὴν Γερμανία στὸ βάραθρο. Ὁ ἴδιος παρατηρεῖ στὰ ἀπομνημονεύματα ποὺ ἐξέδωκε ἀργότερα: "Μοῦ ἦτο γραμμένο νὰ ἰδῶ πρώην ναυάρχους, τοὺς ὁποίους ἐπροστάτευσα καὶ ἐμπόδισα νὰ ἐκτελεσθοῦν ἐπὶ τόπου, νὰ δηλώνουν τὸ 1933, ὅτι δὲν ἠμποροῦν νὰ καθήσουν στὴν ἴδια τράπεζα μὲ ἐμένα".

Ὁ Νόσκε, ὁ ὁποῖος ἐπεβλήθη τοῦ χάους τοῦ Κιέλου ὁμολογεῖ ὁ ἴδιος —καὶ πρέπει νὰ πιστεύσωμε στὰ λόγια του ὅτι: "Ἂν ἐγὼ ἔπιανα στὰ χέρια μου τὴν ἐρυθρὰ σημαία καὶ προχωροῦσα ἐπὶ κεφαλῆς, τότε ἀπὸ τὸ Κίελο θὰ μετεδίδετο σὲ ὁλόκληρη τὴν Γερμανία μία ἐπαναστατικὴ πλημμύρα, τῆς ὁποίας τὴν ἔκτασι κανεὶς δὲν θὰ ἠμποροῦσε νὰ προβλέψη".

Ἀντὶ ὅμως νὰ κάμη αὐτὸ ὁ Νόσκε, ἐστάθη πάντοτε παρὰ τὸ πλευρὸν τῆς κυβερνήσεως καὶ ἕνα ἔτος ἀργότερα συνέτριψε καὶ τὴν στάσιν τῶν Σπαρτακιστῶν. Τώρα, τὸν Νοέμβριον τοῦ 1918, ἡ δρᾶσις στὸ Κίελο εἶναι πραγματικὰ εὐεργετική. Δὲν ὠφελεῖ ὅμως σὲ τίποτε. Γιατὶ παντοῦ στὴν Γερμανία φουντώνουν αἱ φλόγες τῆς ἐπαναστάσεως.

ΜΕΡΟΣ ΔΕΚΑΤΟ ΤΡΙΤΟ

ΤΟ ΤΕΛΟΣ ΤΗΣ ΔΥΝΑΣΤΕΙΑΣ ΤΟΥ ΧΟΕΝΤΖΟΛΛΕΡΝ

ΚΕΦΑΛΑΙΟ I

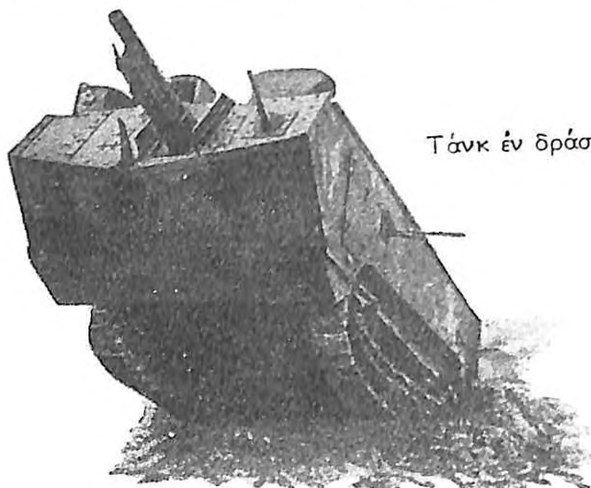
Η ΕΠΑΝΑΣΤΑΣΙΣ ΕΠΕΚΤΕΙΝΕΤΑΙ

Ὁμαδικὴ παραίτησις βασιλέων καὶ πριγκηπων

Ἐνῶ ὁ γερμανικὸς στόλος ὁ ἀγκυροβολημένος στὸ Βίλελμσχάφεν ἀρκεῖται στὸ νὰ ἑορτάση μὲ ἕνα μεγαλοπρεπὲς πυροτέχνημα τὴν κατάργησι τοῦ πρώην καθεστῶτος, στὸ ἐσωτερικὸ τῆς Γερμανίας κλονίζεται παντοῦ ἡ τάξις. Ἕνας στρατιώτης ὀνόματι Κοὺντ ἱδρύει τὸ ἐλεύθερο κράτος τοῦ Ὀλδεμβούργου— Ὀστφρίσλανδ καὶ ἀνακηρύσσει τὸν ἑαυτό του πρόεδρο τοῦ θνησιγενοῦς αὐτοῦ κρατικοῦ ὀργανισμοῦ. Στὸ Μόναχο ἕνας ποδηλάτης συναντᾶ τὸν βασιλέα τῆς Βαυαρίας Λουδοβῖκο τὸν 3ο ποὺ κάμνει ἐκείνην τὴν ὥρα τὸν περίπατόν του καὶ τὸν πληροφορεῖ ἐπὶ τῆς ἐκραγείσης ἐπαναστάσεως. Ὁ Λουδοβῖκος ὁ 3ος εἶναι ὁ πρῶτος ἡγεμὼν τῆς Γερμανικῆς αὐτοκρατορίας, ὁ ὁποῖος τρέπεται εἰς φυγήν. Ὁ Βασιλεὺς τῆς Βυρτεμβέργης παραιτεῖται τοῦ θρόνου οἰκειοθελῶς καὶ ὁ βασιλεὺς Φρειδερῖκος Αὔγουστος τῆς Σαξωνίας παραδίδει τὴν ἐξουσία στοὺς ἐπαναστάτας μὲ τὰς λέξεις τὰς ὁποίας διέσωσε ὁ πρίγκηψ Μπύλωβ:

"Κάμετε μόνοι σας τίς... βρωμιές σας!".

Καὶ πρέπει ἐπὶ τῇ εὐκαιρίᾳ ταύτη γράφει ὁ Λουδοβῖκος στὰ ἀπομνημονεύματά του νὰ ἐξαρθῇ ἡ νομιμοφροσύνη τῶν ἀξιωματικῶν, ὑπαξιωματικῶν καὶ τῶν ἁπλῶν στρατιωτῶν οἱ ὁποῖοι καὶ ὑπὸ τὰς νέας δημιουργηθείσας συνθήκας ἐτάχθησαν εἰς τὴν ὑπηρεσίαν τῆς πατρίδος. Ὁ Λούδενδορφ ἐν τούτοις εἶχε προμηθευθῇ ἕνα διαβατήριο μὲ ἄλλο ὄνομα, ἐσκέπασε τὰ μάτια του μὲ γυαλιὰ κυανοῦ χρώματος, καὶ τὸ πηγοῦνι του μὲ μιὰ ψεύτικη γενειάδα καὶ ἔφυγε σιδηροδρομικῶς γιὰ τὶς σκανδιναυϊκὲς χῶρες ὅπου ἦτο ἀπολύτως ἀσφαλής. Ἡ

Τάνκ ἐν δράσει

κλασσική του δικαιολογία γιὰ τὸ διάβημά του αὐτὸ εἶναι ἡ ἑξῆς:

"Στὴν Γερμανία εἶχα καταστῆ ὑπεράριθμος!".

Οἱ ἀξιωματικοὶ τοῦ γερμανικοῦ πολεμικοῦ ναυτικοῦ μέχρι τοῦ ναυάρχου καὶ τῶν στρατηγῶν, αἱ τοπικαὶ ἀρχαὶ μέχρι τῶν ὑπουργῶν καὶ τῶν Γερμανῶν ἡγεμόνων—ὅλοι κατέθεσαν χωρὶς ἀντίστασιν τὴν ἐξουσίαν των στὰ χέρια τῶν ἐπαναστατῶν. Κανεὶς δὲν κατέβαλε οὔτε τὴν ἐλαχίστη προσπάθεια νὰ ὑπερασπίση τὰ "ἱερὰ ἀγαθὰ" ὅλοι ὅμως ἐξέφρασαν τὴν ἀγανάκτησί των, ὅταν τὰ συμβούλια τῶν ἐργατῶν καὶ τῶν στρατιωτῶν ἐπῆραν τὴ ἡνία ποὺ εἶχαν ριφθῆ κάτω καὶ προσπάθησαν, ὅπως μποροῦσαν αὐτοὶ νὰ κατευθύνουν τὸ ἅρμα τῆς πολιτείας.

Ἂς μὴ προτρέχουμε ὅμως ἀπὸ τὰ γεγονότα.

Θὰ μείνω ἐδῶ λέγει ὁ Κάϊζερ Γουλιέλμος.

Ὑπάρχει ἀκόμη στὴν γερμανικὴ αὐτοκρατορία ἕνας στρατὸς ποὺ μάχεται στὸ δυτικὸ μέτωπο. Ὑπάρχει ἀκόμη μιὰ νόμιμος κυβέρνησις καὶ ὑπάρχει τέλος μιὰ ἐλέῳ Θεοῦ ἀνωτάτη ἀρχή: Ὁ Γουλιέλμος ὁ Βος Γερμανὸς αὐτοκράτωρ καὶ βασιλεὺς τῆς Πρωσίας. Στὰ χέρια του τώρα βάζει τοὺς κύβους ἡ σκληρὰ μοῖρα.

Ἐπειδὴ φοβᾶται μήπως κολλήση ἀπὸ τὸν ἀσθενήσαντα ἀπὸ γρίππη καγκελάριό του, ὁ Κάϊζερ ἐγκαταλείπει τὸ Βερολῖνο τὸ βράδυ τῆς 29 Ὀκτωβρίου καὶ μεταβαίνει στὸ ἀνώτατο ἀρχηγεῖο τοῦ, ποὺ εὑρίσκεται στὸ Σπᾶ. Ὁ βαρῶνος φὸν Γκρυνάου μεταδίδει τὴν εἴδησι στὸν καγκελάριο πρίγκηπα Μὰξ τῆς Βάδης, ὁ ὁποῖος ἀρνεῖται νὰ τὴν πιστεύση καὶ λέγει: Δὲν ἀφήνετε κατὰ μέρος τὸ ἄνοστο αὐτὸ ἀστεῖο;!

Ὁ Μὰξ τῆς Βάδης ξεύρει πολὺ καλὰ ὅτι ὁ κόσμος θὰ ἀποδώση τὴν ἀναχώρησι τοῦ αὐτοκράτορος ὄχι στὴν γρίππη καὶ οὔτε στὴν πρόφασι ὅτι τὰ στρατιωτικὰ τοῦ καθήκοντα τὸν καλοῦν νὰ φύγη ἀπὸ τὸ Βερολῖνον, ἀλλὰ στὴν ἐπιθυμία του, νὰ τεθῆ ὑπὸ τὴν προστασίαν τοῦ στρατοῦ. Πραγματικὰ ὅμως τὸ Σπᾶ ἀπέχει ἀπὸ τὴν οὐδετέρα Ὁλλανδία μόνο 60 χιλιόμετρα.

Τὸ βέβαιον εἶναι παρατηρεῖ σαρκαστικὰ ὁ πρώην καγκελάριος φὸν Μπύλωβ στὰ ἀπομνημονεύματά του ὅτι τὸ ἔδαφος τοῦ Βερολίνου ἔκαιε κάτω ἀπὸ τὰ πόδια τῆς Αὐτοῦ Μεγαλειότητος.

Ἀπὸ μακροῦ ὁ ἄριστα πληροφορημένος φὸν Μπύλωβ εἶναι κάτοχος καὶ ἄλλων λεπτομερειῶν. Καὶ ἀναφέρει τὰ ἑξῆς: "Ἕνας ἀπεσταλμένος τοῦ αὐτοκράτορος ἠρώτησε τὴν ἱσπανικὴν πρεσβεία ἂν ἡ Αὐτοῦ Μεγαλειότης εἰς τὴν περίπτωσιν κατὰ τὴν ὁποίαν θὰ ἠναγκάζετο νὰ φύγη ἀπὸ τὴν Γερμανία θὰ ἠμποροῦσε νὰ ὑπολογίζη ἐπὶ τῆς ἱσπανικῆς φιλοξενίας".

Μερικοὶ ἀπὸ τὸ περιβάλλον τοῦ αὐτοκράτορος, ἀναφέρει περαιτέρω ὁ ταγματάρχης Νήμανν,συνέστησαν τὴν Ἑλβετία, ἐνῶ ὁ στρατάρχης (ὁ Χίνδεμπουργ) προτιμοῦσε τὴν Ὁλλανδία, διότι ὁ Κάϊζερ ἦτο πολὺ συμπαθέστερος σ' αὐτὴν τὴν μοναρχικὴ χώρα ἀπὸ παντοῦ ἀλλοῦ.

Ἕνδεκα ἡμέρας μετὰ τὴν ἀναχώρησι τοῦ αὐτοκράτορος ἀπὸ τὸ Βερολῖνον στὸ Σπᾶ τὰ ἐγκαταλελειμμένα αὐτοκρατορικὰ ἀνάκτορα καταλαμβάνονται ἀπὸ τὸ συμβούλιο τῶν στρατιωτῶν. Στὰ ἐπαναστατικὰ αὐτὰ στοι-

χεῖα κάμνει τότε ἐντύπωσι ἡ πολυτέλεια τῶν διαμερισμάτων, ὥστε τοποθετοῦν ἐφημερῖδες κάτω ἀπὸ τὰ μυδραλλιοβόλα των γιὰ νὰ μὴ καταστρέψουν τὸ πάτωμα. Καταλαμβάνονται ὅμως ἀργότερα ἀπὸ ἀγανάκτησι ὅταν ἀνακαλύπτουν κάτι, ποὺ δὲν ταιριάζει καθόλου στὴν πεινῶσα τότε Γερμανία, κάτι ποὺ ἕνας πιστὸς στὸν αὐτοκράτορα δημοσιογράφος περιγράφει ὡς ἑξῆς:

"Ἄπειρα τρόφιμα εὑρίσκονται στὰ διαμερίσματα τῶν μαγειρείων τῶν ἀνακτόρων. Ἐπάνω στὰ μὴ χρησιμοποιηθέντα ἀπὸ τὸν Αὔγουστον τοῦ 1914 τζάκια εὑρίσκονται 800 τόννοι κάτασπρο ἀλεύρι ἀπὸ τὴν Ρουμανία καὶ τὴν Οὐγγαρία, πολυάριθμοι σάκκοι μὲ καφέ, κουτιὰ ἀπὸ τσάϊ καὶ κονσέρβες, χιλιάδες αὐγά, δοχεῖα μὲ λῖπος, φιάλαι μὲ διάφορες σάλτσες, σειρὲς ὁλόκληρες ἀπὸ κεφάλια ζαχάρεως, καὶ μεγάλη ποσότης ξηρῶν καρπῶν, σοκολάτας, πούρων καὶ σιγαρέττων".

Στὸ Ἀνώτατο Ἀρχηγεῖο ἔχει ἐν τῶ μεταξὺ τὴν 30 Ὀκτωβρίου 1918 —φθάση τὸ διακριθὲν ἐπανειλημμένως κατὰ τὰς μάχας Τάγμα Ρὸρ μὲ τὴν ἀποστολὴ νὰ προστατεύση μὲ ὅλα τὰ εἰς τὴν διάθεσίν αὐτοῦ εὑρισκόμενα μέσα τὸ Ἀνώτατο Ἀρχηγεῖο, ἰδιαιτέρως δὲ τὸν Κάϊζερ καὶ τὴν ἀνωτάτη στρατιωτικὴ ἡγεσία ὡς καὶ τὸ Σπᾶ κατὰ πάσης ἐπαναστατικῆς πιέσεως.

Ὁ ὑπασπιστὴς τοῦ τάγματος ὑπολοχαγὸς κόμης Ἕρμπερχαρτ φὸν Σβέριν παρέδωσε στὶς μεταγενέστερες γενεὲς μιὰ παρατήρησι ἐπὶ τῆς ὁποίας σιωποῦν οἱ ἱστοριογράφοι τῆς αὐλῆς. Ἤδη τὴν 8ην Νοεμβρίου ἐμφανίζεται στὸ Ἀνώτατο Ἀρχηγεῖο ὁ ὑπασπιστὴς τοῦ βασιλέως τῆς Ὀλλανδίας καὶ φεύγει μὲ τὸν ἴδιον μυστηριώδη τρόπο. Εἰκοσιτέσσαρες ὧρες ἀφοῦ ὁ Κάϊζερ ἐπέρασε τὰ ὀλλανδικὰ σύνορα καταλαβαίνουν οἱ ἄνδρες τοῦ τάγματος τὶ συνέβη καὶ ὁ κόμης Σβέριν γράφει:

"Εἰς τὰς ἀφηγήσεις τῆς 9ης Νοεμβρίου δὲν ἐγνώσθη τίποτε περὶ τῆς παρουσίας τοῦ κυρίου αὐτοῦ στὸ Σπᾶ καὶ ἀμφιβάλλω ἂν ἡ παρουσία του ἦτο γνωστὴ σὲ ὅλους τοὺς ὑπευθύνους κύκλους".

Ἡ ἔκπληξις τοῦ ὑπολοχαγοῦ εἶναι εὐνόητος, διότι κατὰ τὰς 12.30 ὁ ταγματάρχης Ρὸρ τὸν πληροφορεῖ ἐμπιστευτικῶς: "Ὁ Κάϊζερ θὰ ἐγκαταλείψη σήμερα τὴν νύκτα τὸν στρατὸ καὶ θὰ καταφύγη στὴν Ὀλλανδία".

Ὁ ναύαρχος Χίντζε διαπραγματεύεται "τηλεφωνικῶς καὶ τηλεγραφικῶς" μὲ τὴν Χάγη καὶ τὰς Βρυξέλλας καὶ ἐντὸς δύο ὡρῶν ἔχει συμφωνήσει ἐφ' ὅλων τῶν σημείων ὅσον ἀφορᾶ τὴν φυγὴ τοῦ αὐτοκράτορος. Ἐνόσω ὅμως συμβαίνουν ὅλα αὐτὰ ὁ αὐτοκράτωρ Γουλιέλμος λέγει εἰς τοὺς κυρίους τοῦ Ἀνωτάτου Γερμανικοῦ Ἐπιτελείου:

"Θὰ πολεμήσω μέχρις ἐσχάτων. Δὲν φοβοῦμαι τὸν θάνατο . Θὰ μείνω ἐδῶ!".

Ὁ Κάϊζερ πρέπει νὰ φύγη!

Ἡ φυγὴ τοῦ Γουλιέλμου τοῦ Β' στὴν Ὀλλανδία ἐπεκρίθη δριμύτατα ἀπὸ πολλούς, ἀλλὰ ἐδικαιολογήθη ἐπίσης ἀπὸ πολλούς. Αἰσχρὰ φυγή, λιποταξία ἀνωτάτου ἀξιωματικοῦ καὶ φόβος μήπως χάση τὴν ζωήν του —δι' ὅλα αὐτὰ κατηγορήθη ὁ Κάϊζερ. Ἀπὸ τὸ ἄλλο μέρος εὑρίσκεται αὐτὸ

πού γράφει ὁ ἴδιος στὰ ἀπομνημονεύματά του.

Διεξήγαγα ἕνα τρομερὸ ἀγῶνα μὲ τὸν ἑαυτό μου. Ἀπὸ τὸ ἕνα μέρος ἡ στρατιωτική μου συνείδησις ἐναντιοῦτο στὸ νὰ ἐγκαταλείψω τὰ γενναῖα καὶ παραμείναντα ὡς τὸ τέλος πιστὰ εἰς ἐμὲ στρατεύματά μου. Ἀπὸ τὸ ἄλλο μέρος εὑρίσκετο ἡ δήλωσις τῶν ἐχθρῶν, ὅτι δὲν ἤθελαν νὰ συνάψουν μὲ ἐμὲ καμμίαν ὑποφερτὴν εἰρήνην καὶ ἡ δήλωσις τῆς κυβερνήσεώς μου, ὅτι μόνο μὲ τὴν ἀποχώρησή μου ἀπὸ τὴν Γερμανία θὰ ἀπεφεύγετο ὁ ἐμφύλιος πόλεμος. Συνειδητὰ προσέφερα τὸ ἄτομο καὶ τὸν θρόνον μου ὡς θυσία μὲ τὴν πεποίθησιν ὅτι ἐξυπηρετῶ μὲ αὐτὴν τὴν θυσία κατὰ τὸν καλύτερο τρόπο τὰ συμφέροντα τῆς ἀγαπημένης μου πατρίδος".

Ἔτσι ὁ Γουλιέλμος ὑπογραμμίζει πολὺ ὀρθὰ δύο σημεῖα τὰ ὁποῖα κατὰ τὰς κρισίμους ἡμέρας τοῦ Ὀκτωβρίου καὶ τοῦ Νοεμβρίου τοῦ 1918 καθώρισαν ὅλας τὰς ἀποφάσεις του.

α) Ὁ Ἀμερικανὸς Πρόεδρος Οὐΐλσων εἶχε πέση ὁ ἴδιος θῦμα τῆς ἀντικαϊζερικῆς προπαγάνδας καὶ ἐζητοῦσε ἐπιμόνως ὡς προϋπόθεσι τῆς συνάψεως τῆς ἀνακωχῆς τὴν παραίτησι τοῦ αὐτοκράτορος.

β) Ὁ ἐξαντλημένος καὶ κουρασμένος ἀπὸ τὸν πόλεμο γερμανικὸς λαὸς βλέπει συνεπεία τούτου ὡς μόνο ἐμπόδιο γιὰ τὴν σύναψι τῆς ποθητῆς εἰρήνης τὸν Κάϊζερ. Γι' αὐτὸ ἐπιτακτικὰ ἀρχίζει νὰ ζητεῖται καὶ ἀπὸ τὴν ἰδία του χώρα ἡ παραίτησις τοῦ μονάρχου.

Ὁ Οὐΐλσων ἐδήλωσε ρητὰ καὶ κατηγορηματικά: Οἱ λαοὶ τῆς γῆς δὲν μποροῦν νὰ ἔχουν ἐμπιστοσύνη στὰ λόγια ἐκείνων ποὺ ἦσαν ἕως τώρα κυρίαρχοι τῆς γερμανικῆς πολιτικῆς. Ἡ ἀνακωχὴ ἠμπορεῖ νὰ συναφθῆ μόνο μὲ πραγματικοὺς ἐκπροσώπους τοῦ γερμανικοῦ λαοῦ. Μὲ ἄλλα λόγια: Ὁ Γουλιέλμος πρέπει νὰ φύγη.

Ὅ,τι τέτοια λόγια εὑρίσκουν πρόσφορο ἔδαφος στὴν Γερμανία εἶναι εὐνόητο. Ὁ λαὸς διανύει τὸ πέμπτο ἔτος τοῦ πολέμου ἔχει προσφέρει ἀφάνταστες θυσίες, ἔχει ὑποφέρει, πεινάσει, πιστεύσει καὶ ἐλπίσει καὶ τώρα μετὰ τὴν αἴτηση περί ἀνακωχῆς τῆς ἀνωτάτης πολεμικῆς ἡγεσίας του ἀναγνωρίζει ὅτι ἐξηπατήθη, ὅτι τοῦ ἔδωσαν ψεύτικες ὑποσχέσεις καὶ ὅτι τελικὰ ἐχρησιμοποιήθη μόνο γιὰ τὴν ἱκανοποιήσι τῶν φιλοδόξων σκοπῶν μερικῶν ἀτόμων. Ὁρατὴ ἔκφρασις τοῦ ἐσφαλμένου συστήματος ἔπρεπε νὸ εἶναι ὁ Κάϊζερ, ἡ κεφαλὴ καὶ ἡ αἰτία τοῦ κακοῦ.

Ὁ ἀρχικαγκελάριος ζητῆ νὰ παραιτηθῆ ὁ Αὐτοκράτωρ

Ἐκτὸς ὅμως ὅλων αὐτῶν διεπιστώθη σὲ ἕνα δραματικὸ ἐπεισόδιο ὅτι ὁ αὐτοκράτωρ εἶχε καταστῆ τελείως ἀδιάφορος σὲ εὐρυτάτους κύκλους.

Τὸ δραματικὸ αὐτὸ ἐπεισόδιο ἐξετυλίχθη στὸ ἀνώτατο ἀρχηγεῖο. Ὁ διάδοχος τοῦ Λούδενδορφ, ὁ Βυρτεμβέργιος στρατηγὸς Γκραῖνερ, ζητεῖ δραστικὰ μέτρα μόλις ἔφθασαν αἱ πρῶται εἰδήσεις περὶ τῆς ἐπεκτάσεως τῆς στάσεως τῶν ναυτῶν τοῦ Κιέλου. Ὁ Χίνδεμπουργ, πού ἐξακολουθεῖ νὰ εἶνα ἀρχιστράτηγος τηρεῖ παθητικὴ στάσι καὶ ὀφθαλμοφανῶς δὲν ξεύρει τὶ νὰ κάμη. Κανεὶς δὲν θέλει νὰ ἀντιμετωπίση κατὰ πρόσωπον τὸ ἐρώτημα πού διετύπωσε μὲ τὰς ἑξῆς λέξεις ὁ ναύαρχος Χίντζε.

"Ἔχει ὁ στρατὸς τὴν θέλησι καὶ τὴν ἀπόφασι νὰ ταχθῆ παρὰ τὸ πλευ.

ρὸν τοῦ αὐτοκράτορος καὶ μὲ αὐτὸν ἐπὶ κεφαλῆς νὰ συντρίψη κάθε ἀνατρεπτικὸ κίνημα στὴν Γερμανία;"

Ὁ στρατηγὸς Γκραῖνερ εἶναι τῆς γνώμης ὅτι ὁ στρατὸς δὲν θὰ ἐδέχετο νὰ ἀναμιχθῆ σὲ ἕνα ἐμφύλιο πόλεμο καὶ ὁ ἀρχικαγκελάριος Μὰξ τῆς Βάδης βλέπει μόνο μιὰ δυνατότητα σωτηρίας γιὰ τὴν μοναρχία. Ὁ Κάιζερ πρέπει νὰ παραιτηθῆ, ὁ διάδοχος νὰ παραιτηθῆ ἐπίσης καὶ νὰ ὁρισθῆ ἕνα συμβούλιον ἀντιβασιλείας γιὰ τὸν ἔγγονό του.

—Ἀναγγείλατε στὸν καγκελάριο ὅτι δὲν ἔχω καθόλου σκοπὸ νὰ παραιτηθῶ, λέγει ὁ Κάιζερ στὸν ναύαρχο Χίντζε καὶ προσθέτει ἀμέσως: "Δὲν πιστεύω νὰ περιμένετε ἄλλη στάσι ἀπὸ ἐμένα, δὲν εἶναι ἔτσι;

—Ἀσφαλῶς ὄχι, Μεγαλειότατε ἀπαντᾶ μόλις ἀκουόμενος ὁ Χίντζε καὶ ἀποσύρεται.

Ἀμέσως κατόπιν ὁ ἀρχικαγκελάριος τηλεγραφεῖ στὸν αὐτοκράτορα:

"Ἡ Αὐτοῦ Μεγαλειότης ὁ Βασιλεὺς τῆς Βαυαρίας παρητήθη τοῦ θρόνου. Τὸ ἴδιο ἔκαμε καὶ ἡ Αὐτοῦ Βασιλικὴ Ὑψηλότης ὁ δοὺξ τοῦ Μπράουνσβάιγ. Ἡ Α. Βασιλικὴ Ὑψηλότης ὁ Μέγας Δοὺξ τοῦ Μεκλεμβούργου—Σβέριν ἀπεδέχθη τὰ αἰτήματα τοῦ Συμβουλίου τῶν Ἐργατῶν καὶ τῶν στρατιωτῶν. Τὸ ὑπουργεῖον τοῦ ὁποίου τὰ μέλη ὡς χθὲς ἦσαν κατὰ πλειοψηφίαν ἐναντίον τῆς παραιτήσεως τῆς Ὑμετέρας Μεγαλειότητος, θεωρεῖ σήμερον τὸ διάβημα αὐτὸ ὡς τὸ μοναδικὸν μέσον διὰ νὰ ἀποφύγη ἡ Γερμανία τὸν ἐμφύλιον πόλεμον... Εὐπειθέστατος ὑπήκοος Μάξ, πρίγκηψ τῆς Βάδης...

Ὅταν τὸ γράμμα ἔφθασε στὸ Σπᾶ ὁ Κάιζερ εἶχε ἤδη ἀποσυρθῆ στὰ διαμερίσματά του γιὰ νὰ ἡσυχάση. Κανεὶς δὲν τολμᾶ νὰ τὸν ξυπνήση γιὰ τέτοια μικροπράγματα.

Ὁ Γενικὸς ὑπασπιστὴς τοῦ Κάιζερ ὑποστράτηγος φὸν Πλέσσεν, ὡς στρατηγὸς τῆς αὐλῆς, τελείως ξένος πρὸς τὸ μέτωπον προτείνει νὰ διαταχθῆ ὁ στρατὸς νὰ κάμη μεταβολὴ καὶ νὰ βαδίση κατὰ τῶν ἐπαναστατῶν. Ὁ στρατηγὸς Γκραῖνερ ὅμως τοῦ ἀπαντᾶ:

Τὸ πνεῦμα τοῦ στρατοῦ δὲν εἶναι ἀπολύτως ἀσφαλές. Εἶναι ἀμφίβολον ἂν τὰ στρατιωτικὰ μας τμήματα θὰ θελήσουν νὰ πυροβολήσουν κατὰ τῶν στασιασάντων στὸ ἐσωτερικὸν συναδέλφων των καὶ τοῦ ἀμάχου πληθυσμοῦ. Ὁ στρατὸς ἂν ἐπραγματοποιεῖτο τὸ σχέδιον αὐτὸ θὰ ἐπεινοῦσε γιατὶ ὁ ἐπισιτισμὸς του βασίζεται ἐπὶ τῆς τακτικῆς ἐπικοινωνίας μετὰ τῶν ἀποθηκῶν τοῦ Ντύσελδορφ τῆς Κολωνίας, τοῦ Κόμπλεντς, τοῦ Μάϊντς, τῆς Λειψίας, τῆς Χάλλε, τοῦ Μαγδεμβούργου καὶ τοῦ Ἀμβούργου. Ὅλαι ὅμως αὐταὶ αἱ μεγάλαι ἀποθῆκαι εὑρίσκονται στὰ χέρια τῶν στασιαστῶν. Ἂν ἐπραγματοποιεῖτο τὸ σχέδιον τῆς ἐπιθέσεως ἐναντίον αὐτῶν αἱ ἀποθῆκαι θὰ ἐλεηλατοῦντο ἀμέσως ἀπὸ τὸν λαὸ καὶ ὁ ἐμφύλιος πόλεμος θὰ ἐξερρηγνύετο σὲ ὅλη τὴν Γερμανία.

Δημοψήφισμα μεταξὺ τοῦ Στρατοῦ

Τὰ λόγια αὐτὰ τοῦ διαδόχου τοῦ Λούδενδορφ δὲν ἐκφράζουν τὶς πραγματικὲς του σκέψεις. Στὴν πραγματικότητα δηλαδὴ οἱ στρατιωτικοὶ ἡγέ-

ται τῆς Γερμανίας εἶναι τόσο ἀναποφάσιστοι ὥστε καταφεύγουν σὲ ἕνα μέσον, τὸ ὁποῖον σὲ κάθε ἄλλη περίστασι κατεδίκασαν κατηγορηματικώτατα. Θέλουν νὰ ἐνεργήσουν δημοψήφισμα μεταξὺ τοῦ στρατοῦ.

Γι' αὐτὸ τὸν σκοπὸ ἀπεστάλησαν διαταγαὶ πρὸς τὰ πλησίον εὑρισκόμενα στρατιωτικὰ τμήματα, νὰ ἔλθουν οἱ διοικηταὶ των στὸ 'Ανώτατο 'Αρχηγεῖο. Ἐκ τῶν 50 κληθέντων ἀξιωματικῶν φθάνουν οἱ 39 κατακουρασμένοι καὶ ριγῶντες τὴν πρωΐα τῆς μοιραίας 9ης Νοεμβρίου στὸ βρετανικὸ ξενοδοχεῖο τοῦ Σπᾶ.

Ὁ ταγματάρχης Χύνικεν, ἕνας διοικητὴς μονάδος ἀπὸ αὐτὴν τὴν ὁμάδα, περιγράφει ὡς αὐτόπτης μάρτυς τὰ γεγονότα ὡς ἑξῆς: Εἰσήλθαμε στὸ κτίριο καὶ εὑρήκαμε σὲ μιὰ μεγάλη καὶ ὑψηλοτάβανη αἴθουσα τῆς ὁποίας οἱ τοῖχοι ἦσαν στολισμένοι μὲ καθρέπτες, 25 ἕως 30 ἀξιωματικοὺς τοῦ ἐπιτελείου καὶ στρατηγοὺς ποὺ ἐκλήθησαν γιὰ τοὺς ἰδίους λόγους γιὰ τοὺς ὁποίους ἐκλήθημεν καὶ ἡμεῖς καὶ ποὺ ἀνῆκαν στὰς ὁμάδας στρατιῶν τοῦ πρίγκηπος διαδόχου τῆς Βαυαρίας, τοῦ Γερμανοῦ διαδόχου καὶ τοῦ Γκάλβιτς.

Ὁ διάδοχος τῆς Γερμανίας Φρειδερίκος Γουλιέλμος μέ τόν ἐπίδοξο διάδοχο.

Κατὰ τὰς 11 ἐμφανίζεται ὁ συνταγματάρχης Χάϊγιε, ὁ ὁποῖος προσφωνεῖ τοὺς παρευρισκομένους ἐν ὀνόματι τοῦ κωλυομένου νὰ προσέλθη Χίνδεμπουργ. Τοὺς κατατοπίζει ἐπὶ τῆς καταστάσεως καὶ συνεχίζει ὡς ἑξῆς:

"Ἔχω νὰ σᾶς ὑποβάλω τὰς ἑπομένας ἐρωτήσεις στὰς ὁποίας θὰ ἀπαντᾶτε ἀργότερα ὁ καθένας ἀπὸ σᾶς. Ἐφιστῶ τὴν προσοχή σας ὅτι κανεὶς ἀπὸ σᾶς δὲν πρέπει νὰ ὁμιλήση ἐπ' αὐτῶν οὔτε ἀκόμη μεταξὺ τῶν ἀμέσων συναδέλφων του. Αὐτὸ θὰ τὸ ἐπιβεβαιώσετε μετὰ τὸ τέλος τῆς συγκεντρώσεως ὑποσχόμενοι ἀπεριόριστη ἐχεμύθεια στὸν ἀρχαιότερον κατὰ βαθμὸν στρατηγὸν μεταξὺ ὑμῶν".

Ἐν τῷ μεταξὺ ἀνοίγει ἡ θύρα καὶ ὁ διοικητὴς τῆς ὁμάδος στρατιῶν Γερμανὸς διάδοχος, στρατηγὸς κόμης φὸν ντὲρ Σούλεμπεργ βάζει μέσα τὸ κεφάλι του ἐρωτᾶ τί συμβαίνει καὶ φωνάζει:

"Ὅπως φαίνεται ὅλοι ἐδῶ ἔχουν τρελλαθῆ".

Τελικὰ ὁ Χάϊγιε θέτει τὰ ἑξῆς ἐρωτήματα: 1) Ποῖαι αἱ διαθέσεις τοῦ στρατεύματος ἔναντι τοῦ αὐτοκράτορος; Εἶναι δυνατὸν ὁ Κάϊζερ τιθέμενος ἐπὶ κεφαλῆς τοῦ στρατεύματος νὰ ἀνακτήση τὴν Γερμανίαν; 2) Ποῖαι αἱ

διαθέσεις τοῦ στρατεύματος ἔναντι τοῦ μπολσεβικισμοῦ; Θὰ ἦτο διατεθειμένον νὰ ἀναλάβη τὸν ἀγῶνα ἐναντίον του ἐπὶ γερμανικοῦ ἐδάφους;

Ὁ συνταγματάρχης Χάϊγιε δὲν εἶχε ἀκόμη τελειώσει, ἀναφέρει ὁ ταγματάρχης Χύνικεν ὅταν ὅλως ἀπροόπτως ἐνεφανίσθη ὁ στρατάρχης Χίνδεμπουργ καὶ μᾶς παρεκάλεσε νὰ πλησιάσωμε ὅλοι πολὺ κοντά του. Ἀξιωματικοὶ τοῦ ἐπιτελείου στεκόμενοι στὶς θῦρες τοῦ ἀνέφεραν ὅτι ὅλες ἦσαν κλειστές. Ὕστερα ὁ στρατάρχης μᾶς ἐχαιρέτησε καὶ μᾶς εἶπε τὰ ἴδια περίπου μὲ ἐκεῖνα ποὺ μᾶς εἶπε ὁ συνταγματάρχης Χάϊγιε.

Δὲν θὰ ξεχάσω ποτὲ στὴν ζωὴ μου συνεχίζει ὁ ταγματάρχης Χύνικεν ἐκείνη τὴν στιγμὴ ὅταν εἶδα μπροστὰ μου τὸν στρατάρχη μὲ ὠχρὸ πρόσωπο, σφίγγοντα νευρικὰ τὰ χέρια του, καὶ μὲ τὰ μάτια τοῦ προφανῶς κόκκινα ἀπὸ τὰ δάκρυα. Ἀμέσως πίσω ἀπὸ τὸν στρατάρχη, ἀνεγνώρισα τὸ ὑψηλὸ παράστημα τοῦ ὑποστρατήγου φὸν Πλέσσεν, ποὺ δὲν ἠμποροῦσε πιὰ νὰ κρατήση τὰ δάκρυά του καὶ ἐσκέπαζε τὰ μάτια μὲ τὸ μανδῆλι του.

Ὁ Χίνδεμπουργ ἀποχωρεῖ καὶ ἀφήνει τοὺς ἀξιωματικοὺς μόνους. Αὐτοὶ ἀποτόμως πρόκειται νὰ ἀπαρτίσουν ἕνα συμβούλιον στρατιωτῶν, ποὺ θὰ ἀποφασίση ἐπὶ προβλημάτων ἀπὸ τὰ ὁποῖα θὰ ἐξαρτηθῆ ἡ πορεία τῆς ἱστορίας. Καὶ ὁ Χύνικεν γράφει στὰ ἀπομνημονεύματά του:

"Ἐπεκράτησε νεκρικὴ σιγή. Δὲν ἀκούεται οὔτε ὁ παραμικρὸς ψίθυρος. Ὁ καθεὶς ἀπὸ ἡμᾶς ἀνεζήτησε ἕνα κάθισμα ἢ μία ἥσυχη γωνία γιὰ νὰ μελετήση ὅσα πρὸ ὀλίγου εἶχε ἀκούση καὶ νὰ προσπαθήση νὰ ξεκαθαρίση τὶς σκέψεις του.

Στὰς 11.30 ὁ συνταγματάρχης Χάϊγιε ἀρχίζει νὰ καλῆ ἕνα-ἕνα τοὺς ἀξιωματικοὺς σὲ ἕνα γειτονικὸ δωμάτιο καὶ νὰ λαμβάνη ἐγγράφως τὰς ἀπαντήσεις των. Τὸ ἀποτέλεσμα εἶναι καταστρεπτικό. Μόνο ἕνας—ἀριθμὸς 1 — διοικητὴς μονάδος πιστεύει ὅτι τὰ στρατεύματα θὰ ἀκολουθήσουν τὸν αὐτοκράτορα ἂν τεθῆ ἐπὶ κεφαλῆς ἐπιχειρήσεως καταπνίξεως τῆς ἐπαναστάσεως ἐπὶ γερμανικοῦ ἐδάφους. Δεκαπέντε διοικηταὶ μονάδων δίδουν ἐλαστικὲς ἀπαντήσεις. Εἰκοσιτρεῖς δίδουν ἀρνητικὴ ἀπάντησι.

Ἀκόμη ἀρνητικώτεραι εἶναι αἱ ἀπαντήσεις στὸ δεύτερο ἐρώτημα ἂν δηλαδὴ τὸ στράτευμα εἶναι διατεθειμένον νὰ ἀγωνισθῆ κατὰ τῶν μπολσεβίκων. Ὀκτὼ ἀξιωματικοὶ ἀπαντοῦν μὲ ἕνα κατηγορηματικὸ ὄχι. Δεκαεννέα ἀμφιβάλλουν ζωηρῶς. Δώδεκα νομίζουν ὅτι οἱ στρατιῶται πρέπει πρῶτα νὰ ἡσυχάσουν καὶ νὰ ὑποστοῦν τὴν ἀπαιτουμένη διαπαιδαγώγησι. Οὔτε ἕνα ναί.

Ἦσαν οἱ 39 αὐτοί διοικηταί μονάδων, — τά μέλη αὐτοῦ τοῦ προχείρου κοινοβουλίου — μιά εἰκών τῆς καταστάσεως σὲ ὅλο τὸ στράτευμα; Κανεὶς δὲν μπορεῖ νὰ ἀπαντήση μετὰ βεβαιότητος. Ὁ ἱστορικὸς ὅμως Λούδβιγ φὸν Ρούδολφ λέγει:

"Ἂν βάσει τῶν ἀπαντήσεων τῶν 39 αὐτῶν ἀξιωματικῶν προβαίναμε στὴν διατύπωσι συμπερασμάτων γιὰ ὁλόκληρο τὸ σῶμα τῶν ἐν ἐνεργείᾳ ἀξιωματικῶν τότε θὰ εἴχαμε τὰ ἑξῆς ἀποτελέσματα: Μόλις τὰ 2½% ἐστέκοντο χωρὶς ἐπιφυλάξεις πίσω ἀπὸ τὸν αὐτοκράτορα. Ἄνω δὲ τῶν 97% ἐτάχθησαν ὑπὲρ μιᾶς ἀπόψεως ἡ ὁποία ἀργότερα ἐχαρακτηρίσθη ὡς προδοσία ἀπέναντι τῆς πατρίδος.

Πικρὸ χάπι γιὰ τὸν αὐτοκράτορα.

Ἐνῶ οἱ κύριοι κύριοι ἀξιωματικοὶ ἀπαντοῦν στὶς ἐρωτήσεις ποὺ τοὺς ἐτέθησαν, ὁ Κάϊζερ ἀνύποπτος περπατεῖ στὸν κῆπο τῆς βίλλας Φραινέζ, τὴν ὁποία χρησιμοποιεῖ ὡς τόπο διαμονῆς του στὸ Σπᾶ. Ὁ ταγματάρχης Νῆμαννν, ὁ ἐκπρόσωπος τῆς ἀνωτάτης στρατιωτικῆς ἡγεσίας στὴν προσωπικὴ ἀκολουθία τοῦ Μονάρχου, περπατεῖ κοντὰ του καὶ τὸν ἀκούει νὰ ὁμιλῆ γιὰ τὸ σχεδιαζόμενο ἐγχείρημα νὰ πατάξη ὁ στρατὸς τὶς ἐσωτερικὲς ταραχές, σὰν νὰ μὴ συνέβη τίποτε. Ὁ Νῆμαννν ὅμως τοῦ ὑπενθυμίζει ὅτι μερικαὶ πόλεις τοῦ Ρήνου εὑρίσκονται στὰ χέρια τῶν συμβουλίων τῶν ἐργατῶν καὶ τῶν στρατιωτῶν. Ὁ Γουλιέλμος ἀπαντᾶ ἀπότομα:

Αὐτὲς τὶς δυσκολίες θὰ τὶς ὑπερνικήσωμε μὲ γρήγορη στρατιωτικὴ ἐνέργεια.

Τὴν σοβαρότητα τῆς καταστάσεως τὴν ἀντιλαμβάνεται ὁ Κάϊζερ, ὅταν ἀμέσως ἀργότερα ὁ Χίνδεμπουργ κάνει τὴν ἀναφορὰ του στὸν αὐτοκράτορα. Ὁ στρατάρχης παρακαλεῖ νὰ γίνη δεκτὴ ἡ παραίτησίς του, γιατὶ "ὡς Πρῶσσος ἀξιωματικὸς δὲν ἠμπορεῖ νὰ πῆ στὸν βασιλέα του αὐτὸ ποὺ ἔχει νὰ τοῦ εἰπῆ".

—Μιλῆστε πρῶτα! λέγει ὁ Κάϊζερ.

Καὶ τώρα, μὲ ἀρκετὲς ἀκόμη ἐπιφυλάξεις, ἀλλὰ χωρὶς πιὰ νὰ ἀποκρύπτεται ἡ ἀλήθεια πληροφορεῖται ὁ αὐτοκράτωρ, ὅτι τὸ παιχνίδι ἔχει χαθῆ καὶ ὅτι τὸ στράτευμα δὲν εὑρίσκεται πιὰ πίσω του. Ὁ μόνος ποὺ ἀντιλέγει εἶναι ὁ στρατηγὸς φὸν ντὲρ Σούλεμπουργ.

—Ἄν, λέγει, ἀναπαυθοῦν τὰ στρατεύματά μας, ἄν τοὺς δοθῆ καιρὸς νὰ ξεψειριάσουν καὶ νὰ κοιμηθοῦν, ὅταν εὑρεθοῦν κάτω ἀπὸ πραγματικὴ στέγη, θὰ δοθῆ στοὺς διοικητὰς των ἡ δυνατότης νὰ ἐπιβληθοῦν ἐκ νέου στὰς μονάδας των. Καὶ προσθέτει ἀκόμη: Ἐν πάσῃ περιπτώσει δὲν πρέπει ὁ στρατὸς ὁλόκληρος, ὁ ὁποῖος εὑρίσκεται στὸ δυτικὸ μέτωπο νὰ κάμη μεταβολὴ γιὰ νὰ καταπνίξη ἕνα ἐμφύλιο πόλεμο στὴν Γερμανία. Αὐτὴ δὲν εἶναι δουλειὰ τοῦ στρατοῦ.

Ἀντ' αὐτοῦ ὁ Σούλεμπουργ προτείνει νὰ γίνη ἐπιλογὴ στρατιωτικῶν τμημάτων καὶ ἡγετῶν, οἱ ὁποῖοι ἀφοῦ ἐφοδιασθοῦν μὲ ὅλα τὰ σύγχρονα πολεμικὰ μέσα—τεχνητὴ ὁμίχλη ἀέρια, βόμβας, φλογοβόλα, κ.λ.π. —νὰ κατευθυνθοῦν πρῶτα στὸ Ἄαχεν καὶ τὴν Κολωνία γιὰ νὰ ἀποκαταστήσουν ἐκεῖ τὴν ἔννομο τάξι. Ὁ στρατὸς στὴν περίπτωσι αὐτὴ θὰ ταχθῆ ἀσφαλῶς πίσω ἀπὸ τὸν Κάϊζερ.

Ὁ Γουλιέλμος κουνεῖ τὸ κεφάλι του σκυθρωπός.

Ὁ Γκραῖνερ ὅμως ἀπαντᾶ σὲ ἔντονο ὕφος:

—Τὸ στράτευμα ἔχον ἐπὶ κεφαλῆς τοὺς ἡγέτας του, θὰ βαδίσῃ ἐν πλήρει τάξει πρὸς τὴν πατρίδα ὄχι ὅμως ὑπὸ τὰς διαταγὰς τῆς Ὑμετέρας Μεγαλειότητος, διότι δὲν στέκει πιὰ πίσω ἀπὸ τὴν Μεγαλειότητά σας.

—Πρέπει νὰ ἐρωτηθοῦν ὅλοι οἱ ἀνώτεροι διοικηταί, φωνάζει ὁ αὐτοκράτωρ, ἐπὶ τῶν διαθέσεων τοῦ στρατεύματος. Ἄν αὐτοὶ μοῦ ἀναφέρουν ὅτι ὁ στρατὸς δὲν εὑρίσκεται κοντὰ μου, εἶμαι ἕτοιμος νὰ φύγω—ὄχι ὅμως ἐνωρίτερα.

Ὁ συνταγματάρχης Χάϊγιε, ὁ ὁποῖος ἐπέστρεψεν ἐν τῷ μεταξὺ ἀπὸ

τὴν σύσκεψι τῶν ἀξιωματικῶν λέγει: "Τὸ στράτευμα εἶναι ἀκόμη ἀφοσιωμένο στὴν Ὑμετέρα Μεγαλειότητα, ἀλλὰ εἶναι κουρασμένο καὶ ἀδιάφορο. Θέλει ἀνάπαυσι καὶ ἡσυχία. Κατὰ τῆς πατρίδος δὲν δέχεται νὰ βαδίση οὔτε ἀκόμη καὶ κατὰ τοῦ Μπολσεβικισμοῦ. Τὸ μόνο ποὺ θέλει εἶναι μία ἀνακωχή."

Ὁ κόμης Σούλεμπουργ ζητεῖ καὶ πάλι τὸν λόγο καὶ τονίζει, ὅτι δὲν ὑπάρχει ἀμφιβολία, ὅτι ἂν ὁ στρατὸς ἐρωτηθῆ ἂν θέλη νὰ παραβῆ τὸν ὅρκο του πρὸς τὴν σημαία καὶ νὰ ἐγκαταλείψη τὸν αὐτοκράτορά του, ἀσφαλῶς θὰ ταχθῆ ὄπισθέν του.

—Ὅρκος πρὸς τὴν σημαία καὶ πίστις πρὸς τὸν αὐτοκράτορα κατήντησαν, ὅπως ἐξειλίχθη ἡ κατάστασις, λέξεις χωρὶς περιεχόμενο.

Τὸ στράτευμα μόνο ὑπὸ τὴν ἡγεσία τῶν ἡγετῶν θὰ βαδίση ἐν πλήρει τάξει πρὸς τὴν πατρίδα, προσθέτει τώρα καὶ ὁ Χάϊγιε. Ἂν ἡ Ὑμετέρα Μεγαλειότης βαδίση μαζὺ του, αὐτὸ θὰ τὸ χαροποιήση. Μόνο τὸ στράτευμα ἀρνεῖται νὰ πολεμήση τόσον στὸ ἐξωτερικό, ὅσον καὶ στὸ ἐσωτερικό.

Καὶ ὁ ναύαρχος Χίντζε παρατηρεῖ: Ἡ Μεγαλειότης σας δὲν χρειάζεται στρατὸ γιὰ νὰ τὸν βγάζη περίπατο. Χρειάζεται στρατὸ γιὰ νὰ πολεμήση ὑπὲρ Αὐτῆς.

—Ἡ Μεγαλειότης σας, προτείνει ὁ στρατηγὸς Σούλεμπουργ, ἄς ἔλθη κοντὰ μας στὰ στρατεύματα τοῦ μετώπου. Ἐκεῖ θὰ εἶναι ἀπολύτως ἀσφαλής. Πρὸ παντὸς ὅμως ἡ Μεγαλειότης σας πρέπει νὰ μείνη μεταξὺ τοῦ στρατεύματος.

—Θὰ μείνω ἐδῶ, λέγει ὁ Κάϊζερ καὶ σηκώνεται.

Ἡ κατάστασις στὸ Βερολῖνο.

Στὸ Βερολῖνον τρέχει αἷμα! Σφοδραὶ ὁδομαχίαι στὴν πρωτεύουσα! Ὁ ναύαρχος φὸν Χίντζε καὶ ὁ σύμβουλος πρεσβείας φὸν Γκρυνάου λαμβάνουν ἐναλλασσόμενοι στὴν αὐτοκρατορικὴ βίλλα στὸ Σπᾶ τὰς τηλεφωνικὰς συνδιαλέξεις ἀπὸ τὸ Βερολῖνο. Ὁ ὑπουργὸς Βανσάφφε διέψευσε ἀργότερα ὅτι μετέδωκε στὸ Σπᾶ εἰδήσεις περὶ ὁδομαχιῶν στὴν γερμανικὴ πρωτεύουσα.

Πρόκειται γιὰ ἀδέσποτες φῆμες ποὺ δὲν θὰ ἔπρεπε νὰ ἐπηρεάζουν πεπειραμένους ἐπιτελικοὺς ἀξιωματικούς.

Στὴν πραγματικότητα ἐπικρατεῖ σχετικὴ ἡσυχία στὸ Βερολῖνον.

Τὸ πρωῒ τῆς 9ης Νοεμβρίου 1918 ὁ καγκελάριος τοῦ Ράϊχ πρίγκηψ Μὰξ τῆς Βάδης, ἠμπορεῖ νὰ ἐπισκοπήση τὴν κατάστασι στὴν Γερμανία σὰν νὰ εὑρίσκεται ἐπάνω σὲ ἕνα νησί. "Τὸ Μπράουνσβαϊγ γράφει στὸ ἡμερολόγιό του, εἶναι ἐρυθρό. Τὸ Μόναχον ἐρυθρό. Στὴν Στουττγάρδη τὸ συμβούλιο τῶν ἐργατῶν καὶ στρατιωτῶν κατέλαβε τὴν ἐξουσία. Ἡ διοίκησις τῆς Κολωνίας διαπραγματεύεται μὲ τὸ συμβούλιο τῶν Ἐργατῶν καὶ τῶν Στρατιωτῶν. Στὸ Μαγδεμβοῦργον ἐξέσπασαν σοβαραὶ ταραχαί. Ἡ Χάλλε, ἡ Λειψία, τὸ Ντύσσελδορφ, τὸ Ὀσναμπρὺκ ἐμπολσεβικοποιήθησαν...

Ὁ στρατάρχης Χάϊνριχ Σεΰκ, ὑπουργὸς τότε τῶν Στρατιωτικῶν θέ-

λει νὰ κρατήση τὸ Βερολῖνον μὲ τὴν δύναμι τῶν ὅπλων κατὰ τῆς ἐπαναστάσεως. Δὲν φαντάζεται ὅμως καθόλου ὅτι καὶ αὐτὴ ἀκόμη ἡ θεωρουμένη ἀπὸ αὐτὸν ὡς ἐξαιρετικὰ ἔμπιστος στρατιωτικὴ μονάς, οἱ κυνηγοὶ τοῦ Νάουμπουργκ θὰ καρφώσουν σὲ λίγο κόκκινες μικρὲς ταινίες στὰ ἀμπέχωνά των. Μιὰ ἀπαγόρευσις τῆς στρατιωτικῆς διοικήσεως περὶ συστάσεως συμβουλίων ἐργατῶν καὶ στρατιωτῶν προκαλεῖ τὴν γενικὴ θυμηδία. "Κατὰ τὸν ἴδιο τρόπο θὰ μποροῦσε κανεὶς νὰ ἀπαγορεύση καὶ τὴν... βροχὴ" παρατηρεῖ ὁ σοσιαλδημοκράτης βουλευτὴς τοῦ Ράϊχσταγ Σάϊδεμανν.

Ἕνας ὑπολοχαγὸς τοῦ τμήματος Τύπου τοῦ ὑπουργείου τῶν Ἐξωτερικῶν, ὁ κατόπιν διάσημος συγγραφεὺς ταξιδίων Κόλιν Ρόςς, ἔρχεται κατὰ τὰς 10.1/2 στὸ μέγαρο τῆς καγκελαρίας καὶ ἀναφέρει ὅτι πλησιάζει μεγάλη διαδήλωσις. Ὅπως δὲ γράφει στὰ ἀπομνημονεύματά του ὁ πρίγκηψ Μὰξ τῆς Βάδης ὁ Κόλιν Ρὸςς περιγράφει μὲ ζωηρὰ χρώματα πῶς συναδελφώνονται στρατιῶται καὶ διαδηλωταί.

Γερμανικὸ χαρτονόμισμα ἀναμνηστικὸ τῆς πορείας πρὸς τὸ Παρίσι.

Μιὰ ἄλλη εἴδησις πληροφορεῖ τὸν καγκελάριο ὅτι μιὰ διαδήλωσις πολλῶν χιλιάδων ἀόπλων ἐργατῶν κινεῖται πρὸς τὸ κέντρον. Οἱ διαδηλωταὶ κρατοῦν πινακίδας μὲ τὴν ἐπιγραφή: "Ἀδελφοί, μὴ πυροβολεῖτε!".

Ὁ Κόλιν Ρὸςς παρακαλεῖ τὸν πρίγκηπα Μὰξ νὰ διατάξη τὴν ἀπαγόρευσι τῆς χρήσεως τῶν ὅπλων. Ὁ ἀρχικαγκελάριος ἀπαντᾶ ἀρκετὰ ἐπιφυλακτικὰ καὶ ὁ ταγματάρχης Ἄλφρεδ Νῆμανν γράφει σχετικῶς:

"Ὁ Κόλιν Ρὸςς ἀντιλαμβάνεται τὸ ἀναποφάσιστον τοῦ ἀρχικαγκελαρίου, διευθύνεται σὲ ἕνα τηλέφωνο ποὺ ἦταν ἐλεύθερο ἐκείνη τὴν στιγμὴ καὶ αὐθαιρέτως, ἐν ὀνόματι τοῦ ἀρχικαγκελαρίου ἐκδίδει διαταγὴ ποὺ ἀπαγορεύει τὴν χρῆσι ὅπλων κατὰ τῶν διαδηλωτῶν.

Πουθενὰ στὸ Βερολῖνον δὲν τρέχει αἷμα. Ἀκόμη καὶ στὸ μέρος ὅπου ἐξεδηλώθη γιὰ πρώτη φορὰ τὸ κίνημα οἱ ἐπαναστᾶται εἶναι τόσο μετριοπαθεῖς, ὥστε ὁ πρίγκηψ Μὰξ ὁμολογεῖ ὁ ἴδιος: "Οἱ ἄνθρωποι ἐξέδωσαν μιὰ προκήρυξι διὰ τῆς ὁποίας ἐζητεῖτο ἡ κατάργησις τῆς στρατιωτικῆς δικτατορίας καὶ ἡ ἄμεσος σύναψις ἀνακωχῆς. Κατὰ τὰ ἄλλα ἐκαλοῦσαν τοὺς ὁμόφρονάς των νὰ διατηρήσουν τὴν ψυχραιμία των καὶ ἀπειλοῦσαν μὲ τὴν ποινὴ τοῦ θανάτου κάθε ἀπόπειρα λεηλασίας.

'Αλλὰ καὶ αὐτὴ ἀκόμη ἡ μετριοπάθεια ἐγγράφεται ἀπὸ πολλοὺς στὸ παθητικὸ τῶν ἐπαναστατῶν. Ὁ πρίγκηψ Μπύλωβ, ὁ ὁποῖος ἡσυχώτατος ἀπὸ τὸ γωνιακὸ παράθυρο τοῦ δωματίου του στὸ ξενοδοχεῖο 'Αδλὸν" παρηκολούθει τὰ γεγονότα γράφει ὅτι δὲν ὑπῆρχε ἡ ὑπέροχος θεὰ τὴν ὁποίαν ὡραματίσθη ὁ Φερδινάνδος Πασὰλλ στὰ φιλόδοξα ὄνειρα του μὲ λυτὴ καὶ ἀνεμιζομένη τὴν κόμη καὶ σιδερένια σανδάλια στὰ πόδια. Ἡ γερμανικὴ ἐπανάστασις ἦταν τελείως ἀθόρυβος".

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΙΙ

ΠΡΟΣ ΚΑΤΑΛΥΣΙΝ ΤΗΣ ΠΑΛΑΙΑΣ ΤΑΞΕΩΣ ΤΩΝ ΠΡΑΓΜΑΤΩΝ

Ἡ ἐπανάστασις προχωρεῖ

Ποιὸς ἔδωσε τὴν τελευταία ὤθησι γιὰ τὴν κατάλυσι τῆς παλαιᾶς τάξεως πραγμάτων; Ὁ πρῶσσος ὑπουργὸς τῶν 'Εσωτερικῶν – τὸ ὄνομά του εἶναι Μπὶλλ Ντρέβς—ἤδη ἀπὸ τὴν 31 'Οκτωβρίου εἶχε εἰπεῖ μὲ τρέμουσα φωνὴ στὸν ἀρχικαγκελάριο: "Δὲν πρέπει νὰ παραγνωρίζεται ὅτι ἡ κίνησις γιὰ τὴν παραίτησι τῆς Αὐτοῦ Μεγαλειότητος καθημερινῶς ἐπεκτείνεται εἰς εὐρέα στρώματα τοῦ πληθυσμοῦ".

Ὁ ὑπουργὸς τῶν 'Εσωτερικῶν, γράφει στὰ ἀπομνημονεύματά του, ὁ πρίγκηψ Μὰξ τῆς Βάδης ἐξέφρασε ἀμείλικτα τὴν ἀλήθεια, ἡ ὁποία ἀπὸ πολλὲς ἡμέρες ἔκαιε μέσα στὰ στήθη μου: Ἢ ὁ Κάϊζερ πρέπει νὰ φύγη ἢ πρέπει νὰ παραιτηθοῦμε ἀπὸ τὴν ἐθνική μας ἄμυνα. Ὕστερα ἀπὸ τὴν συνεδρίασι ὁ Ντρὲβς μόνο μὲ δυσκολία κατώρθωσε νὰ κρατήση τὴν ψυχραιμία του. Κατεβαίνοντας τὴν σκάλα ἔπεσε σχεδὸν λιπόθυμος".

Ὁ σοσιαλδημοκράτης ὑπουργὸς Σάϊδεμανν εἶχε εἰπεῖ κατὰ τὴν ἰδία σύσκεψι:

"Ὁ κόσμος ζητεῖ ἕνα ἀποδιοπομπαῖο τράγο. Ἡ δημοσία γνώμη ἐνθυμεῖται ὡρισμένας δηλώσεις ποὺ ἔκαμε ὁ Κάϊζερ κατὰ τὸ παρελθόν. Στοὺς κύκλους τῶν ἀστῶν καὶ τῶν γεωργῶν δὲν εὑρέθη κανεὶς ὑποστηρικτὴς τοῦ Κάϊζερ. Μεταξὺ τῶν ἐργατῶν ἐπικρατεῖ ἡ πεποίθησις: Δὲν θὰ ἔχωμε εἰρήνη, ποὺ θὰ ἐπιτρέψη τὴν ἐπιβίωσι τοῦ λαοῦ μας ἐνόσω δὲν ἐκαθαρισθῆ τὸ ζήτημα τοῦ αὐτοκράτορος".

Ἡ παραίτησις δὲν εἶναι πιὰ θέμα συζητήσεως, λέγει ὁ Σάϊδεμανν σὲ μιὰ σύσκεψι τὴν 6ην Νοεμβρίου. Ἡ ἐπανάστασις προχωρεῖ. Κύριοί μου ἐπέρασε ὁ καιρὸς τῶν συζητήσεων. Ἔφθασε πιὰ ὁ καιρὸς τῆς δράσεως".

Ὁ Φρίδριχ Ἔμπερτ ὁ κατόπιν πρῶτος πρόεδρος τῆς γερμανικῆς δημοκρατίας δὲν χάνει τὴν ὑποδειγματικὴ ἀταραξία του. Ἐν ἀντιθέσει πρὸς τοὺς λοιποὺς κυρίους εἶναι μὲν ἐκ πεποιθήσεως δημοκρατικός, ἠμπορεῖ ὅ-

μως καὶ νὰ συμβιβασθῆ μὲ μιὰ μοναρχία ὑπὸ κοινοβουλευτικὸν σύστημα.

Αὐτὴ λοιπὸν εἶναι ἡ στάσις τῶν "ἀνατροπέων". Ὁ στρατηγὸς Γκραΐνερ ἀποκρούει τὰς προτάσεις των. "Εἶμαι ἐξουσιοδοτημένος, λέγει, νὰ προβῶ στὴν ἑξῆς δήλωσι: "Ὅλοι οἱ πρίγκηπες ἐδήλωσαν ἀλληλεγγύως ὅτι ἐὰν ὁ πατὴρ των ἀναγκασθῆ εἰς παραίτησιν κανεὶς ἀπὸ αὐτοὺς δὲν θὰ ἀνελάμβανε τὴν ἀντιβασιλείαν".

Ὑπὸ τοιαύτας συνθῆκας ἀποβαίνει περιττὴ κάθε περαιτέρω συζήτησις, λέγει ὁ Ἔμπερτ. Τώρα τὰ πράγματα θὰ ἀκολουθήσουν τὸν φυσικὸ δρόμο των".

Ἑπτὰ ἔτη ἀργότερα, ὁ στρατηγὸς Γκραΐνερ **ἐδήλωνεν** μήπως ἐνώπιον δικαστηρίου;

"Καὶ ὁμολογῶ σήμερα ὅτι εἶμαι ἀπολύτως ἔνοχος διότι ἐκείνη τὴν ἡμέρα δὲν ἐδέχθην τὴν πρότασι τοῦ Ἔμπερτ. Ἂν τοῦ ἔλεγα τότε: Ἐμπρός, θὰ προχωρήσουμε χέρι μὲ χέρι ἴσως θὰ ἦτο ἀκόμη δυνατὸν νὰ σωθῆ ἡ μοναρχία.

Οἱ σοσιαλδημοκράται ἡγέται ἀναγνωρίζουν ὅτι αἱ μάζαι διαβλέπουν στὸν Γουλιέλμο τὸ μοναδικὸ καὶ τελευταῖο ἐμπόδιο γιὰ τὴν συνομολόγησι εἰρήνης καὶ ὅτι τὰ ἀριστερὰ ριζοσπαστικὰ ρεύματα θὰ ἐπικρατοῦσαν ἂν τὸ πρόβλημα αὐτὸ δὲν λυθῆ ἀμέσως.

"Ὁ Κάϊζερ πρέπει νὰ παραιτηθῆ ἀμέσως, ἀλλοιώτικα θὰ ἔχωμε ἐπανάστασι, λέγουν τὴν 7ην Νοεμβρίου στὸν ἀρχικαγκελάριο οἱ Ἔμπερτ καὶ Σάϊδεμανν. Ὁ πρίγκηψ Μὰξ ὅμως δὲν ἔχει τὴν ἐντύπωσι ὅτι οἱ δύο σοσιαλδημοκράται ἡγέται τοῦ ἔθεταν τὸ περίστροφον στὸ στῆθος.

"Στὰς ἐπεξηγήσεις των, γράφει στὰ ἀπομνημονεύματά του δὲν ὑπῆρχε οὔτε τὸ ἐλάχιστο ἴχνος ἀπειλῆς ἢ πείσματος, ποῦ θὰ μποροῦσε κανεὶς νὰ περιμένει ἀπὸ τὸ περιεχόμενον τῶν λόγων των. Στὴν πραγματικότητα κατείχοντο ἀπὸ τρόμο γιατὶ ἔβλεπαν νὰ ἐκφεύγη ἀπὸ τὰ χέρια των καὶ ἀπὸ τὸ κόμμα των ἡ διαχείρησις τῆς καταστάσεως.

"Πεποίθησίς μας ἀκλόνητος εἶναι, τονίζει ὁ Σάϊδεμανν ὅτι θὰ ἐπακολουθήση μιὰ ἐπαναστατικὴ κατάρρευσις τῆς Γερμανίας ἂν ὁ Κάϊζερ δὲν παραιτηθῆ ἀμέσως. Ἂν παραιτηθῆ, νομίζομεν ὅτι ἠμποροῦμε νὰ ἐγγυηθοῦμε ὅτι ἡ κατάστασις θὰ ἐξελιχθῆ εὐνοϊκά".

Ματαία ἔκκλησις πρὸς τὸν Καϊζερ

Τὴν ἑπομένη ἡμέρα, 8 Νοεμβρίου, λέγει ὁ Σάϊδεμανν ἕνα μεγάλο λόγο, ποὺ ἀργότερα ἀποδείχθηκε ἀληθής, ὅπως παρατηρεῖ ὁ ἀρχικαγκελάριος στὰ ἀπομνημονεύματά του: "Τὸ κόμμα μου θὰ φροντίση ὥστε ἡ Γερμανία νὰ ἀπαλλαγῆ ἀπὸ τὸν Μπολσεβικισμόν".

Ναὶ ὅλα αὐτὰ εἶναι σωστά. Ὁ αὐτοκράτωρ πρέπει νὰ θυσιασθῆ γιὰ νὰ σώση τὴν χώρα του ἀπὸ τὴν πτώση μέσα στὸ βάραθρο. Καὶ ὁ πρίγκηψ Μὰξ τηλεφωνεῖ ἀπεγνωσμένα στὸν Κάϊζερ ποὺ εὑρίσκεται ὅπως ξεύρομε στὸ Σπᾶ:

"Ἡ παραίτησίς σου κατέστη ἀναγκαία γιὰ νὰ ἀποφύγωμε τὸν ἐμφύ-

λιο πόλεμο στὴν Γερμανία. Ἂν χυθῆ αἷμα θὰ θεωρηθῆς σὺ ὑπεύθυνος δι' αὐτό. Τὸ αἴτημα ποὺ περιέχει τὸ τελεσίγραφο, τίθεται σήμερα ἀπὸ πολὺ εὐρυτέρους κύκλους. Ἂν χυθῆ ὅμως αἷμα ἀπὸ παντοῦ θὰ ἀκουσθοῦν φωναὶ νὰ ζητοῦν ἐκδίκησι. Τὸ στράτευμα δὲν κατώρθωσε πουθενὰ νὰ ἐπιβληθῆ. Μοιραίως βαδίζομε πρὸς τὸν ἐμφύλιο πόλεμο. Ἡ παραίτησίς σου θὰ χαιρετισθῆ παντοῦ μὲ εὐγνωμοσύνη ὡς ἀπελευθερωτικὴ καὶ σωτηρία πρᾶξις. Ἡ σκέψις τῆς παραιτήσεως δὲν προέρχεται μόνο ἀπὸ τὴν σοσιαλδημοκρατία. Αὐτὴ ἐπῆρε μόνη τὴν ὑπόθεσι στὰ χέρια της γιὰ νὰ μὴ πέση σὲ ἄλλα χέρια. Ἐσήμανε ἤδη ἡ τελευταία ὥρα. Ἂν ἡ παραίτησις δὲν γίνη σήμερα, δὲν ἠμπορῶ πιὰ νὰ συνεργασθῶ καὶ οἱ Γερμανοὶ πρίγκηπες δὲν θὰ μπορέσουν πιὰ νὰ ταχθοῦν πρὸ τοῦ αὐτοκράτορός των. Αὐτὴ εἶναι ἡ τρομερὰ κατάστασις τὴν ὁποία πρέπει νὰ σοῦ ἐκθέσω μὲ κάθε εἰλικρίνεια χωρὶς νὰ ἀποκρύψω τίποτε. Δίδω τὴν συμβουλή μου καὶ ὡς συγγενὴς καὶ ὡς Γερμανὸς πρίγκηψ. Ἡ ἑκουσία αὐτοθυσία εἶναι ἀναγκαία γιὰ νὰ διατηρηθῆ τὸ ὄνομά σου στὴν ἱστορία".

Αὐτὰ ὅλα τηλεφωνεῖ ὁ ἀρχικαγκελάριος πρίγκηψ Μὰξ τῆς Βάδης στὸν Κάϊζερ. Ἡ ἀπάντησις ὅμως ποὺ λαμβάνει ἀπὸ τὸ Σπᾶ εἶναι ἀποκαρδιωτική. Καὶ γράφει ὁ πρίγκηψ Μὰξ στὰ ἀπομνημονεύματά του.

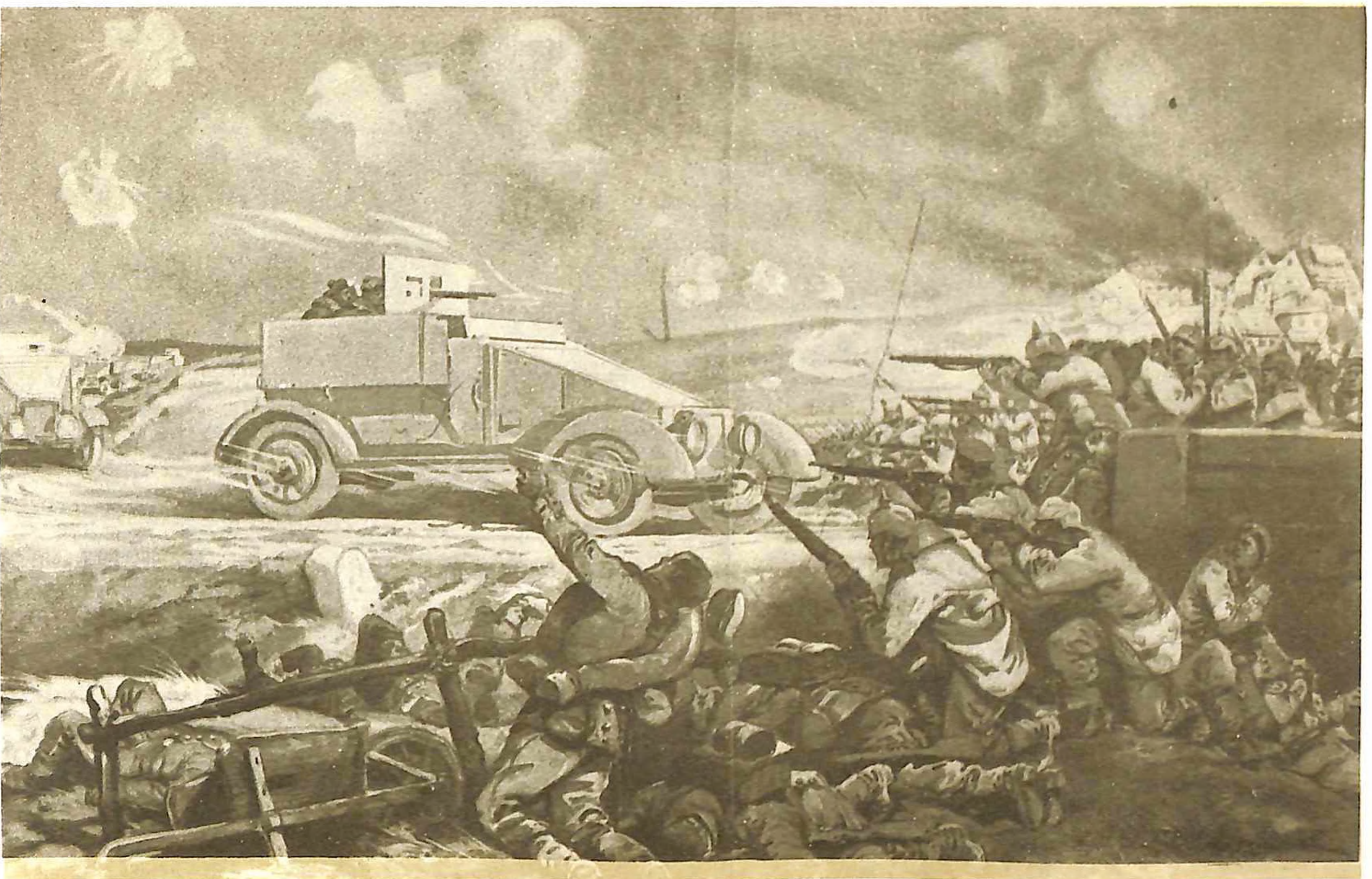
"Ἡ Αὐτοῦ Μεγαλειότης ἐξεδήλωσε τὴν σταθερὰ της ἀπόφασι νὰ μὴ ὑποχωρήση. Ἤθελε νὰ ἀποκαταστήση τὴν τάξι στὴν χώρα τιθέμενος ἐπὶ κεφαλῆς τοῦ στρατοῦ καὶ εἶχαν ἐκδοθῆ ἤδη αἱ ἀναγκαῖαι διαταγαί. Τὴν πρότασί μου περὶ παραιτήσεως ἀποκρούει ὁ Κάϊζερ μὲ ἀγανάκτησι. Ἐπίστευε ἀκραδάντως ὅτι τὰ στρατεύματα τοῦ μετώπου ἦσαν νομιμόφρονα καὶ ὅτι ἂν παρίστατο ἀνάγκη θὰ ἦσαν ἕτοιμα νὰ πολεμήσουν ὑπὲρ αὐτοῦ καὶ μέσα στὴν Γερμανία.

Ἀργότερα ὁ Γουλιέλμος διετάθη ὅτι ἐθυσίασε τὸ ἄτομό του γιὰ νὰ ἀποφύγη ὁ λαός του τὸν ἐμφύλιο πόλεμο καὶ τὴν ἄσκοπο αἱματοχυσία. Στὴν πραγματικότητα ὅμως μέχρι τῆς 9ης Νοεμβρίου ἦτο ἀποφασισμένος νὰ βαδίση κατὰ τῆς Γερμανίας ἐπὶ κεφαλῆς τῶν στρατευμάτων του γιὰ νὰ διεξαγάγη τὸν ἐμφύλιο πόλεμο καὶ νὰ χύση αἷμα γιὰ νὰ διατηρήση τὸν θρόνο του καὶ τὴν παλαιὰ τάξι πραγμάτων. Καὶ μόνον ὅταν οἱ ὑπεύθυνοι διοικηταὶ τῶν διαφόρων μονάδων τὸν ἐβεβαίωσαν ὅτι τὸ στράτευμα δὲν ἦταν διατεθειμένο νὰ λάβη μέρος σ' αὐτὸν τὸν τρελλὸ ἀγῶνα, παραιτήθηκε ἀπὸ τὸν ἀρχικὸ σκοπό του.

Κατὰ τὰς κρισίμους ὥρας τῆς 9ης Νοεμβρίου, ἐνῶ στὸ Σπᾶ ἐψήφιζαν οἱ διοικηταὶ τῶν μονάδων τοῦ δυτικοῦ μετώπου κατὰ τοῦ αὐτοκράτορος ἐνῶ ὁ Γενικὸς Ὑπασπιστὴς τῆς βασιλίσσης τῆς Ὁλλανδίας ἐπισκέπτεται μυστηριωδῶς τὸ Ἀνώτατο Ἀρχηγεῖο καὶ φεύγει μὲ τὸν ἴδιο μυστηριώδη τρόπο ὁ Γουλιέλμος ὁ Βος ἄγεται καὶ φέρεται ἐδῶ καὶ ἐκεῖ ἀπὸ τοὺς συμβούλους του καὶ τὰ αἰσθήματά του.

Πρέπει νὰ παραιτηθῆ καὶ νὰ καταφύγη στὴν Ὁλλανδία; Πρέπει νὰ συγκεντρώση γύρω του τὸ στράτευμα καὶ νὰ βαδίση κατὰ τοῦ Βερολίνου; Τέλος ποῖαι ἄλλαι δυνατότητες ὑπάρχουν;

Ὁ στρατηγὸς Γκραῖνερ ἔχει τὴν γνώμη ὅτι τὸ καλύτερο ποὺ εἶχε νὰ κάμη ὁ Κάϊζερ θὰ ἦτο νὰ θέση τελεία καὶ παῦλα. Ὑπὸ τὸ πρῖσμα αὐτὸ ἀ-

Γάλλοι ἐπὶ τεθωρακισμένων ὀχημάτων βάλλουν
μὲ μυδράλλια γιὰ νὰ ἀνοίξουν πέρασμα

Ὁ πρόεδρος Οὐΐλσων(πρῶτος ἀριστερὰ) μὲ τοὺς συνεργάτας του στὸν λευκὸ οἶκο τὴν ἡμέρα τῆς κηρύξεως τοῦ πολέμου τῶν ΗΠΑ κατὰ τῆς Γερμανίας.

πέβλεψε ἀργότερα ὁ Κάϊζερ καὶ στὴν συμβουλὴ περὶ αὐτοκτονίας καὶ ἐδήλωσε:

"Χωρὶς νὰ ληφθῆ ὑπ' ὄψιν ὅτι εἶμαι πρῶτος ἐπίσκοπος τῆς Εὐαγγελικῆς Ἐκκλησίας ἀπορρίπτω κάθε πρόκλησιν πρὸς τὸν Θεὸν ἢ καὶ τὴν αὐτοκτονία γιὰ ἠθικοὺς λόγους. Μιὰ τέτοια πρᾶξις ἀπογνώσεως ἀπὸ μέρος μου θὰ ἰσοδυναμοῦσε μὲ μιὰ ἀναμφισβήτητη ὁμολογία ἐνοχῆς".

Προτείνεται καὶ μία ἡρωικὴ λύσις

Ἀσφαλῶς ὁ Κάϊζερ ἔχει δίκαιον ὡς πρὸς τὸ σημεῖον αὐτό. Ὑπῆρχε ὅμως καὶ ἕνας ἄλλος δρόμος τὸν ὁποῖον ὁ Γερμανὸς κόμης Αὔγουστος Ὀϋλεμπουργ ἐνέδυσε μὲ τὰ ἑξῆς λόγια: "Τώρα πρέπει νὰ παρακαλέσωμε τὸν Θεὸ νὰ δώση στὸν Κύριό μας τὸ θάρρος νὰ πέση στὸ μέτωπον".

Αὐτὸ δὲν ἦταν μόνο ἰδέα τοῦ Ὀϋλεμπουργ. Ἤδη τὴν 7ην Νοεμβρίου ὁ Γουλιέλμος τηλεγραφεῖ στὸν γενικό του ὑπασπιστὴ Λεβένφελδ: "Ὁ Βασιλεὺς τῆς Πρωσσίας καὶ Γερμανὸς αὐτοκράτωρ θὰ κρατηθῇ μέχρι καὶ τῆς τελευταίας σταγόνος τοῦ αἵματός του".

Ἡ ἀνωτάτη στρατιωτικὴ ἡγεσία ἀντιμετωπίζει τὸ ἐνδεχόμενον ἐντυπωσιακοῦ θανάτου τοῦ Γουλιέλμου ἐπὶ τοῦ πεδίου τῆς μάχης. Ἔφιππος περιστοιχούμενος ἀπὸ μιὰ ὁμάδα πιστῶν ἀξιωματικῶν, μὲ ἀπαστράπτον κράνος ποὺ ἐπιστέφει ἕνας ἀετός, μὲ τὸν στρατραρχικὸ μανδύα ριγμένο στοὺς ὤμους του θὰ ἐζητοῦσε νὰ πέση κάτω ἀπὸ τὶς ριπὲς τῶν πολυβόλων τῶν Γάλλων, ἢ ἀκόμη θὰ ἔκαμνε αὐτὴν τὴν ἀπεγνωσμένη ἐπέλασι πεζὸς χωρὶς κανένα διακριτικὸ σὰν τὰ ἑκατομμύρια τῶν ἁπλῶν στρατιωτῶν. Τί θὰ ἐγίνετο ὅμως

Ὁ Γουλιέλμος ὁ Β'. μετὰ τοῦ ἐπιτελάρχου του Μόλτκε.

ἄν καμμιὰ σφαῖρα δὲν εὕρισκε τὸν Κάϊζερ καὶ συνελαμβάνετο αἰχμάλωτος; Καὶ πόσο δυσάρεστο θὰ ἦταν ἄν μὲ τὴν ἡλικίαν ποὺ εἶχε ἔπεφτε ἀπὸ τὸ ἄλογο καὶ μὲ ἕνα σπάσιμο ἑνὸς ὀστοῦ ἔμενε ἐπὶ τοῦ πεδίου τῆς μάχης!

Ἀπέναντι αὐτῶν τῶν ἐκδοχῶν ὁ Γενικὸς Ἐπιτελάρχης Γκραῖνερ κατέθεσε ἐπὶ δικαστηρίου:

"Ἐπειδὴ ἐγὼ προσωπικῶς ἀντιτιθέμην σφοδρότατα διὰ καθαρῶς ψυχολογικοὺς λόγους κατὰ πάσης παραιτήσεως, ἐπρότεινα ἡ Αὐτοῦ Μεγαλειότης νὰ μεταβῇ εἰς τὸ μέτωπο ὄχι διὰ παρελάσεις ἀλλὰ διὰ νὰ εὕρη τὸν θάνατον!".

"Ὁ Κάϊζερ, λέγει ὁ Γκραῖνερ δὲν θὰ ἐτίθετο ἐπὶ κεφαλῆς τῶν στρατευμάτων του καὶ δὲν θὰ ἔκαμνε μιὰ θεατρικὴ ἔφοδο. Ἁπλούστατα θὰ μετέβαινε στὰ χαρακώματα. Ἐκεῖ δηλαδὴ ὅπου ἔμεναν χιλιάδες Γερμανῶν ἀξιωματικῶν καὶ στρατιωτῶν. Ἄν ἐφονεύετο δὲν θὰ ὑπῆρχε γι' αὐτὸν ὡραιότερο τέλος. Ἄν ἐτραυματίζετο τότε ἀσφαλῶς θὰ παρετηρεῖτο εὐνοϊκωτάτη ὑπὲρ αὐτοῦ μεταστροφὴ στὸν γερμανικὸ λαό.

Ὁ γενικὸς ὑπασπιστὴς τοῦ Κάϊζερ ἀπήντησεν ὅτι αὐτὸ δὲν εἶναι δυνατόν. Τὴν πρότασιν ἐπανέλαβα καὶ στὸν στρατάρχη Χίνδεμπουργ. Καὶ αὐτὸς ὅμως δὲν τὴν ἀπεδέχθη.

Ὁ Βίσμαρκ εἶχε εἰπῆ κάποτε ὅτι ἄν κάποιος ἔφερε τὸν αὐτοκράτορα σὲ μιὰ ἀπεγνωσμένη κατάστασι, θὰ ἦτο προτιμότερο νὰ ἀποθάνη παρὰ νὰ ὑποχωρήση. Τώρα ὅμως ποὺ ἐτέθη αὐτὸ τὸ ζήτημα ὁ Γουλιέλμος δὲν θυμᾶται τὰ λόγια αὐτὰ τοῦ μεγάλου Γερμανοῦ καγκελαρίου, τοῦ θεμελιωτοῦ τῆς διαλυομένης αὐτοκρατορίας του. Οἱ ὑπασπισταὶ του ἐφρόντιζαν ἀκόμη νὰ μὴ πληροφορηθῆ καθόλου τὰς ἀπόψεις τοῦ Γκραῖνερ.

Πολλὰ χρόνια ἀργότερα ὁ πρώην μονάρχης διηρωτήθη ποιὰ ὠφέλεια θὰ προέκυπτε ἄν ἐσκηνοθετοῦσε ἕνα τέτοιο ἡρωϊκὸ θάνατο. Καὶ ἐπειδὴ δὲν ἐτόλμησε νὰ ἀποθάνη ὅπως ἀπέθανον χιλιάδες τῶν στρατιωτῶν του δικαιολογήθηκε μὲ τὸν ἑξῆς τρόπο:

"Δὲν ζοῦμε πιὰ σὲ ἐποχὲς κατὰ τὶς ὁποῖες ὁ βασιλεὺς — στρατηλάτης μὲ τὸ ξίφος στὸ χέρι ὡδηγοῦσε τοὺς ἄνδρας του στὴν τελευταία ἀποφασιστικὴ μάχη..."

Ὁ πανικὸς στὸ ἀνώτατο ἀρχηγεῖο.

Τὴν 9ην Νοεμβρίου τοῦ 1918—αὐτὸ εἶναι ἐξηκριβωμένον— ὁ Γουλιέλμος ὁ Βος δὲν σκέπτεται οὔτε νὰ αὐτοκτονήση οὔτε νὰ ἀποθάνη ὡς ἥρως στὰ πεδία τῆς μάχης. Στὸν κῆπο τῆς βίλλας του στὸ Σπᾶ περιστοιχίζεται ἀπὸ στρατηγοὺς καὶ αὐλικοὺς ποὺ ἔρχονται καὶ φεύγουν. Τοῦ ὑποβάλλονται πολλαὶ προτάσεις. Ὁ Χίνδεμπουργ καὶ ὁ Γκραῖνερ ἔρχονται, συσκέπτονται μαζὺ του, φεύγουν καὶ ἔρχονται ἐκ νέου. Κανεὶς δὲν λέγει τὴν ἀποφασιστικὴ λέξι. Ὁ Κάϊζερ τὰ ἔχει τόσο χαμένα ἀπὸ αὐτὸ τὸ πᾶνε κι' ἔλα ὥστε ὅταν ὁ Χίνδεμπουργ ἐμφανίζεται ἐκ νέου τοῦ φωνάζει:

—Ἐσεῖς πάλι ἐδῶ; Καὶ στρεφόμενος πρὸς τὸν στρατηγὸ Γκόνταρδ λέγει: "Θὰ μείνω μέχρι τέλους κοντὰ στὸν στρατό μου καὶ θὰ θυσιάσω τὴν

ζωή μου. Θέλουν νὰ μὲ πείσουν νὰ ἐγκαταλείψω τὸν στρατό μου. Αὐτὸ εἶναι ἀνήκουστον. Θὰ μείνω ἐδῶ!

Ὁ σύμβουλος πρέσβυς φὸν Γκρυνάου, ὁ ἐκπρόσωπος τοῦ ὑπουργείου τῶν Ἐξωτερικῶν στὸ Ἀνώτατο Ἀρχηγεῖο λέγει στὸν αὐτοκράτορα: Μεγαλειότατε, κανεὶς δὲν ἠμπορεῖ νὰ ἀναλάβη τὴν εὐθύνη νὰ ἀφήση κατὰ τὸ τέλος τοῦ μακροῦ αὐτοῦ πολέμου τὸν στρατόν, ὁ ὁποῖος ἐκράτησε ὅλον αὐτὸν τὸν καιρὸ τὸν πόλεμο μακρυὰ ἀπὸ τὰ γερμανικὰ σύνορα, νὰ τὸν μεταφέρη τώρα ἐπὶ γερμανικοῦ ἐδάφους, μὲ ὅλες τὶς τρομερὲς συνέπειες ποὺ ἔχει ἕνας ἐμφύλιος πόλεμος.

Ὁ ναύαρχος Σέερ ποὺ ἔσπευσε ἐπίσης νὰ ἔλθη στὸ Ἀνώτατο Ἀρχηγεῖο φοβεῖται γιὰ τὴν στάσι τοῦ ναυτικοῦ ὅταν μάθη ὅτι δὲν ἔχει πιὰ ἀνώτατο ἡγέτη τὸν αὐτοκράτορα!

—Δὲν ἔχω πιὰ ναυτικὸ ἀπαντᾶ ὁ Κάϊζερ μὲ ἀπότομο ὕφος. Καὶ ὕστερα ἀπὸ μιὰ καταθλιπτικὴ σιγὴ προσθέτει: "Τὸ ναυτικό μου, κύριε ναύαρχε, μὲ ἔχει ἐγκαταλείψη"!

Ὁ ἀντιναύαρχος φὸν Λέβετσωβ λέγει τὰ ἑξῆς γιὰ τὴν στάσι τοῦ Χίνδεμπουργ:

"Ὁ στρατάρχης στρεφόμενος στὸν αὐτοκράτορα ἐπανέλαβε: Ὁ στρατὸς δὲν συγκρατεῖται πλέον. Οἱ μονάδες δὲν εὑρίσκονται παρὰ τὸ πλευρὸν τῆς Ὑμετέρας Μεγαλειότητος. Δὲν ὑπάρχουν στρατιωτικὰ τμήματα ποὺ παραμένουν πιστὰ εἰς Αὐτήν".

Καὶ ὁ Χίνδεμπουργ συνιστᾶ στὸν αὐτοκράτορα νὰ φύγη στὴν Ὁλλανδία καὶ ἐνισχύει τὴν σύστασι του μὲ τὴν ἑξῆς ἀπολύτως ἀστήρικτο, ἐκφοβιστικὴ βολή. "Δὲν μπορῶ νὰ ἀναλάβω τὴν εὐθύνη μιᾶς ἐνδεχομένης συλλήψεως τῆς Ὑμετέρας Μεγαλειότητος ἀπὸ στασιάζοντα στρατεύματα, τῆς μεταγωγῆς της εἰς αἰχμαλωσίαν στὸ Βερολῖνον καὶ τῆς παραδόσεώς της εἰς τὴν ἐπαναστατικὴν κυβέρνησιν!".

Ὁ στρατάρχης Χίνδεμπουργ δημιουργὸς φανταστικῶν εἰκόνων τρόμου καὶ φρίκης. Τόσος εἶναι ὁ πανικὸς ὁ ὁποῖος κυριαρχεῖ ἐκείνη τὴν στιγμὴ στὸ ἀνώτατο γερμανικὸ ἀρχηγεῖο.

Τί θὰ γίνη λοιπόν; Θὰ δραπετεύση ὁ αὐτοκράτωρ στὴν Ὁλλανδία; Ἐκείνη τὴν στιγμὴ ἔρχεται ἀπὸ τὸ Παρίσι μιὰ εἴδησις. Ὁ ἀρχηγὸς τῶν συμμαχικῶν στρατευμάτων στρατάρχης Φὸς ἐδήλωσεν ὅτι εἶναι ὑπερήφανος γιὰ τὴν νίκη του, γιατὶ ἀπέναντί του ἐπολέμησε ὁ θαυμασιώτερος στρατὸς τὸν ὁποῖον εἶδε ποτὲ ὁ κόσμος.

Ἀμέσως ὁ Γουλιέλμος κλονίζεται ἐκ νέου καὶ λέγει: "Καὶ μοῦ ζητοῦν νὰ ἐγκαταλείψω ἕνα τέτοιο στρατό. Μοῦ ζητοῦν νὰ τοῦ ἐκφράσω τὴν εὐγνωμοσύνη μου γιὰ τὰ ἡρωϊκὰ του κατορθώματα μὲ τὴν φυγή μου στὸ ἐξωτερικό!".

Ἐπιτακτικὴ ἀνάγκη ἡ παραίτησις τοῦ Κάϊζερ

Ἀπὸ τὸ Βερολῖνον ἔρχονται τώρα νέαι κακαὶ εἰδήσεις. Μόνον ἡ ταχεῖα παραίτησις τοῦ αὐτοκράτορος ἠμπορεῖ νὰ σώση τὴν κατάστασι. Ὁ στρατηγὸς φὸν Πλέσσεν, ὁ στρατηγὸς ποὺ ἔζησε ὅλα του τὰ χρόνια στὴν

αὐλή, συλλαμβάνει τώρα μιὰ νέα ἰδέα. Συνιστᾶ νὰ παραιτηθῆ μὲν ὁ Γουλιέλμος τῆς γερμανικῆς αὐτοκρατορίας νὰ παραμείνη ὅμως ὡς βασιλεὺς τῆς Πρωσσίας. Μία λύσις ἀδύνατος ἀπὸ πάσης ἀπόψεως. Ὁ Γουλιέλμος ὅμως πιάνεται ἀπὸ αὐτὴν σὰν τὸν πνιγμένο ποὺ πιάνεται ἀπὸ ἕνα κομμάτι ἄχυρο.

Ἀναθέτει σὲ μερικοὺς ἀπὸ τὴν ἀκολουθία του νὰ συντάξουν μιὰ πράξι παραιτήσεως σύμφωνα μὲ τὴν πρότασι τοῦ φὸν Πλέσσεν.

—Ἐνῶ, λέγει, στὰ ἀπομνημονεύματά του ὁ κόμης φὸν ντὲρ Σούλεμπουργ εἴμεθα ἀπησχολημένοι μὲ τὴν σύνταξι αὐτοῦ τοῦ ἐγγράφου μᾶς ἐκάλεσε στὸ τηλέφωνο ὁ κ. Βάνσαφφε προϊστάμενος τοῦ γραφείου τοῦ καγκελαρίου, μὲ τὸν ὁποῖον συνωμίλησα ἐγὼ καὶ εἰς τὴν ἀπαίτησίν του ὅτι ἡ παραίτησις τοῦ Κάϊζερ πρέπει νὰ κοινοποιηθῆ στὸ Βερολῖνον ἐντὸς τῶν προσεχῶν λεπτῶν ἀπήντησα: Μιὰ τόσον σοβαρὰ ἀπόφασις ὅπως εἶναι ἡ παραίτησις τοῦ αὐτοκράτορος δὲν ἠμπορεῖ νὰ ληφθῆ ἐντὸς ὀλίγων λεπτῶν. Ἡ Αὐτοῦ Μεγαλειότης ἔλαβεν ἤδη τὴν ἀπόφασίν της, ἡ ὁποία διατυποῦται αὐτὴν τὴν στιγμὴν ἐγγράφως. Ἡ κυβέρνησις τοῦ Ράϊχ παρακαλεῖται νὰ ἔχη ὀλίγην ὑπομονήν. Ἐντὸς ἡμισείας ὥρας θὰ ἔχη στὰ χέρια της τὸ σχετικὸν ἔγγραφον".

Αὐτὰ συμβαίνουν τὴν ὥρα κατὰ τὴν ὁποία στὸ Βερολῖνον ἐκκινοῦν ἤδη τὰ κύματα τῶν διαδηλωτῶν. Γιὰ τὸν καγκελάριο δὲν ὑπάρχει πιὰ παρὰ μόνο μιὰ δυνατότης: Πρέπει νὰ ἀνακοινωθῆ ἡ παραίτησις τοῦ αὐτοκράτορος χωρὶς νὰ ἀναμένεται τὸ κείμενο της, γιὰ νὰ ἠρεμήσουν τὰ πλήθη. Ταυτοχρόνως ὁ ἴδιος ἀποφασίζει νὰ παραιτηθῆ καὶ νὰ παραδώση τὴν ὑπηρεσία στὸν σοσιαλδημοκράτην Ἔμπερτ, ὁ ὁποῖος μόνος ἔχει τὴν δύναμι χωρὶς νὰ χυθῆ αἷμα νὰ διατηρήση τὴν τάξι. Μιὰ ἐθνοσυνέλευσις θὰ ἀποφασίση κατόπιν ἐπὶ τοῦ νέου καθεστῶτος τῆς Γερμανίας.

"Ἐκτὸς αὐτοῦ λέγει ὁ πρίγκηψ Μὰξ τῆς Βάδης στὰ ἀπομνημονεύματα του εἶχε περάσει μισὴ ὥρα χωρὶς νὰ μᾶς κοινοποιηθῆ ἀπὸ τὸ Σπᾶ τὸ κείμενον τῆς παραιτήσεως. Κάθε στιγμὴ ἠμποροῦσε νὰ ἀναμένεται ἡ καθαίρεσις τοῦ Κάϊζερ ἀπὸ τὸ πεζοδρόμιο. Προσπαθήσαμε νὰ ἐπικοινωνήσωμε μὲ τὸ Σπᾶ. Τὸ ἕνα τηλέφωνο δὲν λειτουργοῦσε, τὸ ἄλλο ἦταν κατειλημμένο. Ἔτσι ἐτέθην πρὸ τοῦ διλήμματος ἢ νὰ περιμένω καὶ νὰ μὴ κάμω τίποτε ἢ νὰ ἐνεργήσω ὑπὸ ἰδίαν μου εὐθύνην".

Σβύνει ἡ λάμψις τῶν στεμμάτων στὴν Γερμανία

Ὁ πρόεδρος τοῦ Ἀνωτάτου Δικαστηρίου δόκτωρ Βάλτερ Σίμονς συμβουλεύει τὸν καγκελάριο νὰ παραμερίση κατὰ τὴν ἀποφασιστικὴ αὐτὴ ὥρα τοὺς τύπους. Ἔτσι ὁ πρίγκηψ Μὰξ ἔκαμνε τὸ μόνο ὀρθὸ πρᾶγμα ποὺ μποροῦσε νὰ κάμη καὶ ἀποστέλλει ὀλίγο πρὶν ἀπὸ τὶς δώδεκα στὸ τηλεγραφικὸ πρακτορεῖο εἰδήσεων Βὸλφ τὴν ἑξῆς ἐπίσημο ἀνακοίνωσι:

—Ὁ αὐτοκράτωρ καὶ βασιλεὺς ἀπεφάσισε νὰ παραιτηθῆ τοῦ θρόνου.

Τὸ ὅτι ὁ Γουλιέλμος ἐπίστευσε πρὸς στιγμὴν ὅτι θὰ ἠμποροῦσε νὰ

παραιτηθῆ μόνο ὡς αὐτοκράτωρ καὶ νὰ παραμείνη βασιλεὺς τῆς Πρωσσίας, αὐτὸ τὸ πληροφορεῖται ὁ καγκελάριος στὰς δύο μετὰ τὸ μεσημέρι ὅταν ἔρχεται ἀπὸ τὸ Σπᾶ τὸ ἀναμενόμενο ἀπὸ τόση ὥρα κείμενο τῆς παραιτήσεως. Ἐν τῷ μεταξὺ τὰ γεγονότα παραμέρισαν τελείως τὴν ἀναποφασιστικότητα τοῦ αὐτοκράτορος.

Ἀκριβῶς δηλαδὴ στὰς 8.30 ὁ σοσιαλδημοκράτης ὑπουργὸς τῆς αὐτοκρατορικῆς κυβερνήσεως Φίλιππος Σάϊδεμανν στέκεται στὸν ἐξώστη τοῦ μεγάρου τοῦ Ράϊχσταγ καὶ φωνάζει στὸ ἀμέτρητο πλῆθος ποὺ εἶναι συγκεντρωμένο στὴν πλατεῖα:

—Ὁ αὐτοκράτωρ παρητήθη! Ὁ λαὸς ἐνίκησε καθ' ὅλην τὴν γραμμήν! Ἡ μοναρχία κατάρρευσε! Ζήτω ἡ γερμανικὴ Δημοκρατία!...

Ὁ Σάϊδεμανν ἐξήγησε ἀργότερα ὅτι τὰ λόγια του Ζήτω ἡ δημοκρατία ἦσαν ἁπλῶς μία ὁμολογία πίστεως πρὸς τὴν ἰδεολογία τοῦ κόμματός του καὶ ὅτι δὲν εἶχαν τὴν πρόθεσιν νὰ ἐπηρεάσουν τὴν ἄμεσο ἐξέλιξι τῶν γεγονότων. Τέτοιες ὅμως σκέψεις εἶναι τελείως ξένες στὶς λαϊκὲς μάζες. Ἀπὸ στόμα σὲ στόμα μεταδίδεται περαιτέρω ἡ εἴδησις: Ἡ Γερμανία ἔγινε δημοκρατία! Ἐγκαθιδρύθη τὸ δημοκρατικὸ πολίτευμα...

Μεταξὺ τῆς πέμπτης καὶ ἕκτης ὥρας τοῦ ἀπογεύματος ὁ πρίγκηψ Μὰξ τῆς Βάδης παραδίδει τὸ ἀξίωμα τοῦ καγκελαρίου στὸν Φρίδριχ Ἔμπερτ. Ὅλα γίνονται τελείως ἥσυχα καὶ χωρὶς καμμιὰ νευρικότητα. Ὅταν εὑρίσκεται κοντὰ στὴν θύρα ὁ πρίγκηψ στρέφεται ἄλλη μιὰ καὶ λέγει στὸν Ἔμπερτ μὲ συγκινημένη φωνή:

—Κύριε Ἔμπερτ παραδίδω στὰ χέρια σας τὸ γερμανικὸ Ράϊχ, μὴ τὸ ἀφήσετε νὰ χαθῆ!.

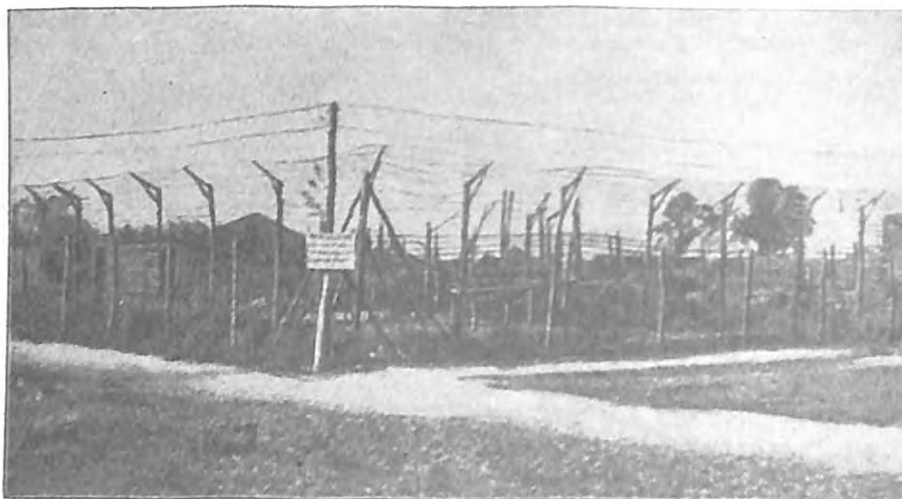
Ὁ Ἔμπερτ ἀπαντᾶ ἀκόμα συγκεκινημένος: "Γιὰ τὸ Ράϊχ αὐτὸ ἔχω χάση δύο παιδιὰ μου!".

Καὶ ἔτσι ὕστερα ἀπὸ 500 χρόνια βασιλείας τῶν Χοεντζόλλερν καὶ πενῆντα μῆνες πολέμου ἔσβυσε κάθε λάμψις τῶν στεμμάτων στὴν Γερμανία.

Ὁ ἱστορικὸς Σύσλερ λέγει μὲ αὐτὴν τὴν εὐκαιρίαν: Θὰ ἠμποροῦσε κανεὶς νὰ θεωρήση τὸ γεγονὺς αὐτὸ ὡς πιστοποίησι τοῦ ἀφορισμοῦ τοῦ Βίσμαρκ ὅτι ὅλα τὰ πολιτικὰ σφάλματα ἐκδικοῦνται ἀργὰ ἢ γρήγορα καὶ ὅτι ἡ ἱστορία εἶναι ἀκριβεστέρα στοὺς ὑπολογισμοὺς της καὶ ἀπὸ αὐτὸ ἀκόμη τὸ πρωσσικὸ ἐλεγκτικὸ συνέδριο!.

Ὁ ὅρμος τῆς Σούβλα στὰ Δαρδανέλλια.

Στρατόπεδο Ρώσσων αἰχμαλώτων στὴ Γαλλία.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ III

Η ΦΥΓΗ ΣΤΗΝ ΟΛΛΑΝΔΙΑ

Πολιτικὸ πραξικόπημα. Αὐτὸς εἶναι ὁ πρῶτος χαρακτηρισμὸς ποὺ ἀκούεται στὸ Σπᾶ, ὅταν καταφθάνουν αἱ πρῶται εἰδήσεις ἀπὸ τὸ Βερολῖνον.

Κανεὶς δὲν θέλει νὰ ἀναγνωρίση τὴν ὠμὴ πραγματικότητα. Ἂν καὶ ἀπὸ μακροῦ ἦταν γνωστὸ ὅτι τὸ στράτευμα δὲν ἦταν πιὰ ἀφοσιωμένο στὸν αὐτοκράτορα αὐτὸς διατυπώνει τὴν ἐρώτησι: Εἶναι διαθέσιμα τὰ ἀπαιτούμενα δυναμικὰ μέσα γιὰ νὰ ἀνασταλῆ διὰ τῆς ἀσκήσεως βίας ἡ ἀνακοινωθεῖσα παραίτησις;

Καὶ πάλι λοιπὸν σκέπτεται ὁ Κάϊζερ γιὰ ἐμφύλιο πόλεμο καὶ γιὰ αἱματοχυσία. Ὁ στρατάρχης Χίνδεμπουργ καὶ ὁ στρατηγὸς Γκραῖνερ ἀπαντοῦν ἐντονώτατα ἀρνητικὰ στὴν ἐρώτησι. Καὶ οἱ δύο εἶναι τῆς γνώμης ὅ-

τι ὁ Κάϊζερ πρέπει νὰ ἀναχωρήση ἀπὸ τὸ 'Ανώτατο 'Αρχηγεῖο. Γιατὶ καὶ τὸ τάγμα τοῦ Ρόρ, τὸ ὁποῖο ἐκλήθη πρὸς προστασίαν τοῦ 'Ανωτάτου 'Αρχηγείου δὲν εἶναι πιὸ ἀσφαλές.

'Ο διάδοχος Γουλιέλμος, ὁ ὁποῖος εὑρίσκεται περαστικὸς στὸ Σπᾶ ἐρωτᾶ μὲ περισσὴ ἀφέλεια: "Μὰ δὲν ἐξετελέσθησαν ἀκόμη οἱ ὀλίγοι ναῦται ποὺ στασίασαν;

Καὶ ὕστερα γιὰ νὰ δικαιολογήση ὅλα τὰ ἱστορικὰ γεγονότα εὑρίσκει μόνο τὶς ἑξῆς λέξεις: "Αὐτὰ παθαίνει κανεὶς ὅταν σχηματίση μιὰ κυβέρνησι ἐπὶ εὐρείας βάσεως. Πρῶτα τὸ κάμνει καὶ ὕστερα τὸν διώχνουν".

Μεταβαίνει ἀμέσως στὸν δικό του τομέα τοῦ μετώπου καὶ ἐκεῖ ὕστερα ἀπὸ λίγο λαμβάνει τὸ ἑξῆς ἀποχαιρετιστήριο γράμμα τοῦ πατέρα του:

"'Αγαπητό μου παιδί! 'Επειδὴ ὁ στρατάρχης δὲν ἠμπορεῖ νὰ μοῦ ἐγγυηθῆ τὴν ἀσφάλειά μου καὶ δὲν ἠμπορεῖ νὰ μοῦ ἐγγυηθῆ καὶ γιὰ τὴν νομιμοφροσύνη τῶν στρατιωτικῶν τμημάτων, ἀπεφάσισα νὰ ἐγκαταλείψω τὸ καταρρεῦσαν στράτευμα...".

'Η ἀσφάλειά μου... τὸ καταρρεῦσαν στράτευμα καὶ ἀμέσως ὕστερα ὁ Γουλιέλμος προσθέτει:

"Μέχρι τῆς ἀναχωρήσεως τῶν στρατευμάτων γιὰ τὴν πατρίδα σοῦ συνιστῶ νὰ παραμείνης στὴν θέσι σου καὶ νὰ συγκρατήσης τὰς μονάδας ποὺ εὑρίσκονται ὑπὸ τὰς διαταγὰς σου. Πρῶτα ὁ Θεὸς θὰ ξανασυναντηθοῦμε! 'Ο συντετριμμένος ἀπὸ τὸν πόνο πατέρας σου—Γουλιέλμος".

Μόνο ὁ Γουλιέλμος ὁ Βος λέγει ὁ πρίγκηψ Μπύλωβ στὰ ἀπομνημονεύματά του ἦταν σὲ θέσι μὲ τόση φυσικότητα καὶ μὲ τόση ἀφέλεια νὰ ἐκφράση τὴν πραγματικὴ αἰτία τῆς φυγῆς του στὴν 'Ολλανδία. Καὶ ἡ πραγματικὴ αἰτία ἦταν ὁ φόβος τοῦ νευρασθενικοῦ ἀπὸ τοὺς κινδύνους ποὺ δημιουργεῖ σ' αὐτὸν μόνο ἡ φαντασία του. Καὶ ὁ φόβος αὐτὸς ἦταν δυνατώτερος ἀπὸ τὴν σκέψι τῆς μελλούσης ἐτυμηγορίας τῆς ἱστορίας, ἀπὸ τὴν σκέψι τῶν ἐνδόξων παραδόσεων τοῦ οἴκου του, ἀπὸ τὴν ἀνάμνησι τοῦ μεγάλου βασιλέως καὶ τοῦ μεγάλου πρίγκηπος ἀπὸ τὸν ὁποῖον ἐξεπήδησεν ὁ Οἶκος τῶν Χοεντζόλλερν.

Καὶ ὁ διάδοχος δὲν δείχνει καμμία σταθερότητα στὶς κρίσιμες αὐτὲς ὧρες. Καὶ νὰ τί λέγει γι' αὐτὸν ὁ σύμβουλος πρεσβείας φὸν Πρίτβιτς.

"Οταν ἑτοιμαζόμουν νὰ φύγω ἀπὸ τὸ μέγαρο τῆς καγκελαρίας ἔλαβα ἕνα τηλεφώνημα ἀπὸ ἕνα ὑπασπιστὴ τοῦ διαδόχου. Μὲ παρακαλοῦσε νὰ διαπιστώσω ἂν θὰ ἦταν δυνατὴ ἡ ἐπιστροφὴ τοῦ διαδόχου στὰ ἀνάκτορά του τοῦ Έλς. 'Εβολιδοσκόπησα ἐπὶ τοῦ προκειμένου τὸν τότε ἐντεταλμένο τοῦ λαοῦ κ. Έμπερτ ὁ ὁποῖος μοῦ ἀπήντησε ὅτι δὲν ὑπάρχει κανένα ἐμπόδιο γιὰ τὴν ἐπιστροφὴ τοῦ διαδόχου. "Οπως ξεύρομε ὅμως ὁ διάδοχος ἐπροτίμησε νὰ καταφύγη στὸ Βίριγγεν τῆς 'Ολλανδίας.

"Ολοι κοιμοῦνται ἐνῶ φεύγει ὁ Κάϊζερ.

'Ο Χίνδεμπουργ ποὺ ἐπέμεινε τόσο πολὺ γιὰ τὴν ἀνάχώρησι τοῦ Κά-

ϊζερ στὴν 'Ολλανδία τὸν ἐγκαταλείπει στὶς 5 μ. μ., ὄχι μὲ τὸ αἴσθημα διαρκοῦς ἀποχωρισμοῦ, ἀλλὰ μὲ τὴν ἀπόλυτο βεβαιότητα, ὅτι θὰ ἐπανίδη τὴν ἐπομένη τὸν αὐτοκρατορικὸ καὶ βασιλικὸ κύριό του, ὅπως ἐκφράζεται κατηγορηματικῶς ὁ ἴδιος σὲ ἕνα ὑπόμνημά του.

Τὸν ἰθύνοντα ἐγκέφαλο τοῦ γερμανικοῦ στρατοῦ, τὸν Γενικὸ Ἐπιτελάρχη Γκραῖνερ, ὁ Γουλιέλμος ἀποχαιρετᾶ μὲ τὰ ἑξῆς ἀχάριστα λόγια:

—Ἀφοῦ ἐγὼ δὲν εἶμαι πιὰ αὐτοκράτωρ, σεῖς εἶσθε μόνο ἕνας στρατηγὸς τῆς Βυρτεμβέργης. Δὲν ἔχω μὲ σᾶς τίποτε νὰ κάμω.

Βιαστικὰ ἑτοιμάζονται αἱ ἀποσκευαὶ στὴν βίλλα Φρενέζ. Κατὰ τὴν διάρκεια τοῦ ἀπογεύματος ὁ μονάρχης ἐγκαθίσταται στὴν αὐτοκρατορικὴ ἁμαξοστοιχία. Μὲ ἀπόλυτη τάξι καὶ πειθαρχία, χωρὶς τὴν παραμικρὰ ἔνδειξι διαλύσεως ἢ ἀναταραχῆς. Τὸ τάγμα τοῦ Ρὸρ ἀναλαμβάνει τὴν ἀσφάλεια τῆς ἁμαξοστοιχίας. Ὁ ὑπασπιστὴς τοῦ τάγματος κόμης Ἔμπερχαρδ φὸν Σβέριν ὁμολογεῖ ἀργότερα:

—Σὲ κανένα ἀπὸ ἡμᾶς δὲν ἐπέρασε οὔτε γιὰ μιὰ στιγμὴ ἡ ἰδέα ὅτι εἴχαμε τὴν δύναμι νὰ παρεμποδίσωμε τὴν μετάβασι τοῦ Κάϊζερ στὴν ἰδιαιτέρα του ἁμαξοστοιχία καὶ συνεπῶς νὰ παρεμποδίσωμε τὴν ἀναχώρησί του. Ἂν τότε ἡμεῖς οἱ ἀξιωματικοὶ τοῦ τάγματος ἀναλαμβάναμε τὴν εὐθύνη νὰ παρουσθιασθοῦμε μπροστὰ στὸν αὐτοκράτορα καὶ νὰ τοῦ ποῦμε: "Τὸ τάγμα μας εἶναι πρὸ τοῦ κράτους καὶ τοῦ λαοῦ ὑπεύθυνον γιὰ τὴν ζωὴ τῆς Ὑμετέρας Μεγαλειότητος. Μόνο ἐν τῷ μέσῳ ἡμῶν εἶναι ἀσφαλὴς ἡ Ὑμετέρα Μεγαλειότης καὶ δὲν τὴν ἀφήνομε νὰ μᾶς ἐγκαταλείψη. Τότε ἴσως ἡ ἱστορία νὰ ἐλάμβανε μία ἄλλη τροπή.

Ἴσως! Ἀλλὰ ὁ ὑπολοχαγὸς φὸν Σβέριν προσθέτει ἀμέσως καὶ τὰ ἑξῆς: "Ἐν τούτοις, ὁ Πρῶσσος ἀξιωματικὸς καὶ στρατιώτης, ἦταν τόσο συνηθισμένος ἀπὸ αἰώνων στὴν πειθαρχία καὶ στὴν ὑπακοή, ὥστε ἡ εὐθύνη γιὰ μιὰ αὐταρχικὴ μας ἐνέργεια ἐκείνη τὴ στιγμὴ καὶ σ' ἐκείνη τὴν κατάστασι μᾶς ἐφαίνετο τελείως παράλογος".

Στὰς 9½ μ.μ., ὁ ταγματάρχης Ρὸρ καὶ ὁ ὑπασπιστὴς του διασχίζουν ἄλλη μιὰ τὴν αὐτοκρατορικὴ ἁμαξοστοιχία. "Δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ περιγράψω, λέγει ὁ κόμης φὸν Σβέριν τὶ αἰσθάνθηκα ἐκείνη τὴν στιγμή. Ὁ ταγματάρχης ὡμίλησε μὲ τὸν ὑποστράτηγο φὸν Πλέσσεν, ὁ ὁποῖος τοῦ εἶπεν ὅτι κανεὶς μέσα στὴν ἁμαξοστοιχία δὲν ξεύρει ἂν ὁ Κάϊζερ θὰ φύγη ἢ ὄχι.

Παρὰ τὴν πεποίθησι τὴν ὁποίαν ἐξέφρασεν ἀργότερα ὅτι θὰ ἐπανέβλεπε τὴν ἐπομένην "τὸν αὐτοκρατορικὸ καὶ βασιλικὸ του κύριο" φαίνεται ὅτι ὁ Χίνδεμπουργ παρακολουθοῦσε μὲ δυσπιστία τὴν ἐξέλιξι τῶν γεγονότων. Ἔρχεται σὲ ἐπαφὴ ἄλλη μιὰ φορὰ μὲ τὸν στρατηγὸ φὸν Πλέσσεν. Τί ἐλέχθη κατὰ τὴν διάρκειαν αὐτῆς τῆς συνομιλίας, τὸ πληροφορούμεθα μόνο ἀπὸ τὴν ἀδιαφανῆ γλῶσσα τοῦ ἐπισήμου ἀνακοινωθέντος.

"Εἰς τὴν ἐρώτησιν τοῦ στρατάρχου ἂν θὰ ἦτο δυνατὸν νὰ ὁμιλήση ἀκόμη μιὰ φορὰ μὲ τὸν Κάϊζερ ὁ φὸν Πλέσσεν ἀπήντησεν ὅτι συνιστᾶ τὸν στρατάρχη νὰ μὴ ἐπιμείνη ἐπὶ τοῦ σημείου αὐτοῦ".

Ἐνῶ ὁ ναύαρχος Χίντζε ἀπὸ καιροῦ ἔχει τηλεφωνήσει στὴν Ὀλλανδία καὶ προετοιμάσει τὰ πάντα γιὰ τὴν ἄφιξι τοῦ ὑψηλοῦ πρόσφυγος, ὁ Γουλιέλμος μεταβαίνει κατὰ τὰς 8 μ. μ. ἀπὸ τὸ σαλόνι τῆς ἰδιαιτέρας του ἁμα-

ξοστοιχίας στὴν αἴθουσα τοῦ φαγητοῦ. Στὴν εἴσοδο στέκει ὁ ἀντιναύαρχος φὸν Ρέστδορφ καὶ ἀναφέρει:

"Ὁ ναύαρχος Σέερ, ὁ πλοίαρχος Λέβετσωβ καὶ ἐγὼ παρακαλοῦμε τὴν Ὑμετέρα Μεγαλειότητα νὰ εὐαρεστηθῆ νὰ δεχθῆ τὰς παραιτήσεις μας.

—Ὄχι, ἀπαντᾶ ὁ Γουλιέλμος, νὰ πῆτε καὶ στοὺς ἄλλους κυρίους, ὅτι περιμένω ἀπὸ αὐτοὺς νὰ παραμείνουν στὰς θέσεις των καὶ νὰ φροντίσουν γιὰ τὴν ἀποκατάστασι τῆς πειθαρχίας καὶ τῆς τάξεως. Καὶ ἐγὼ θὰ μείνω ἐδῶ!

Ὅταν, ἀναφέρει ὁ Ρέστδορφ στὰ ἀπομνημονεύματά του, ἐκοίταξα ἐρωτηματικὰ τὸν αὐτοκράτορα, αὐτὸς ἐπανέλαβε μὲ δυνατὴ φωνὴ κτυπῶν τὸν γρόνθο του στὸ γεῖσο τοῦ παραθύρου:

Καὶ ἐγὼ δὲν φεύγω. Καὶ ἐγὼ θὰ μείνω ἐδῶ!

—Ἡ Ὑμετέρα Μεγαλειότης πρέπει ἀπαραιτήτως, λέγει ὁ ἀντιναύαρχος νὰ ἐπιστρέψη στὸ Ἀνώτατο Ἀρχηγεῖο. Ἀλλοιώτικα ὅλα εἶναι χαμένα.

—Θὰ μείνω ἐδῶ. Δὲν θὰ φύγω, ἀπαντᾶ ὁ Γουλιέλμος γιὰ τρίτη φορὰ καὶ μεταβαίνει στὴν αἴθουσα τοῦ φαγητοῦ τῆς ἁμαξόστοιχίας.

Ὁ στρατηγὸς Φὸν Μπύλωβ.

Ὁ ὑπολοχαγὸς φὸν Σβέριν ἀφηγήθη ὡς αὐτόπτης μάρτυς τὶ συνέβη κατὰ τὴν μακρὰ νύκτα τῆς 9ης πρὸς τὴν 10ην Νοεμβρίου 1918. Στὰς 4½ τὸ πρωῒ ἡ αὐτοκρατορικὴ ἁμαξοστοιχία ἐξεκίνησεν ἀθορύβως ἀπὸ τὸν σιδηροδρομικὸ σταθμό. Στοὺς ὀλίγους ἀνθρώπους ποὺ ἦσαν ἐκείνη τὴ στιγμὴ στὸν ἐξώστη τοῦ σταθμοῦ τὰ δύο ὀπίσθια κόκκινα φῶτα τῆς ἁμαξοστοιχίας ἔδειχναν, ὅτι ὁ αὐτοκράτωρ τῆς Γερμανίας ἔφευγε ἀπὸ τὴν χώρα του.

Δύο κόκκινα φῶτα, μερικοὶ ἔκπληκτοι στρατιῶται τοῦ μετώπου καὶ ἐπάνω ἀπὸ αὐτὰ τὰ μεγάλα λόγια ποὺ ἔλεγε ὁ Γουλιέλμος τὸ 1914: "Θὰ πολεμήσωμε ὡς τὴν τελευταία μας πνοή"!.

Ὁ ἱππότης φὸν Ρούδολφ σὲ ἕνα νεώτερο ἔργο του ποὺ φέρει τὸν τίτλο: "Τὸ ψεῦδος ποὺ δὲν πεθαίνει" εἶπε πολὺ σωστά: "Ἀκόμη καὶ ἐν καιρῷ πολέμου μία ἁμαξοστοιχία δὲν ἠμπορεῖ νὰ ἐκκινήση χωρὶς τὴν συγκατάθεσι τῆς ὑπηρεσίας τῶν σιδηροδρόμων. Συνεπῶς ὁ σιδηροδρομικὸς σταθμάρχης ἐγνώριζεν ἀκριβῶς τὴν ὥρα τῆς ἀναχωρήσεως. Ὁ Χίνδεμπουργ ἐκοιμᾶτο, ὁ Γκραῖνερ ἐκοιμᾶτο, τὸ ἀνώτατο ἀρχηγεῖο ἐκοιμᾶτο καὶ κανεὶς δὲν ἔλαβε τὸν κόπο νὰ πληροφορήση ὅλους αὐτοὺς γιὰ τὸ γεγονὸς τῆς ἀναχωρήσεως τοῦ Κάϊζερ, ποὺ ἀσφαλῶς δὲν ἦτο μία παρονυχίς".

Ἕνα ὅμως πρᾶγμα εἶναι δυνατὸν καὶ ἐξηγεῖ πολλὰ πράγματα. Ἡ ἁμαξοστοιχία τῆς ὁποίας τὰ ἐρυθρὰ φῶτα ἔλαμψαν τόσο συμβολικὰ ἐκείνη τὴν νύκτα, ἀνεχώρησε χωρὶς τὸν αὐτοκράτορα.

Ψυχρὰ ὑποδοχὴ εἰς τὰ ὁλλανδικὰ σύνορα.

Ἂν λάβωμε ὑπ' ὄψιν τὴν ἐγκριθεῖσα ὑπὸ τοῦ Κάιζερ βιογραφία του τὴν ὁποίαν συνέταξε ὁ Ἰωακεὶμ φὸν Χέρεμπεργ, τότε ὁ αὐτοκράτωρ Γουλιέλμος, ἀνεχώρησε μὲ τὴν ἀκολουθίαν του ἀπὸ τὸ Ἀνώτατο Ἀρχηγεῖο τοῦ Σπᾶ, τὸ πρωΐ τῆς 10ης Νοεμβρίου ἐπιβαίνων ἐννέα αὐτοκινήτων, δηλαδὴ ἡ ἀναχώρησις τῆς ἐκτάκτου ἁμαξοστοιχίας ἦταν μία παραπλανητικὴ ἐνέργεια.

Ἐκτὸς τῶν ὁδηγῶν τῶν αὐτοκινήτων, γράφει ὁ Χέρεμπεργ ἦσαν ἐν ὅλω δεκατέσσαρα ἄτομα. Ἂν καὶ ὑπῆρχε ἀρκετὸς καιρὸς γιὰ τὴν ἑτοιμασία τῶν ἀποσκευῶν, λόγω τῆς γενικῆς ταραχῆς καὶ τῆς νευρικότητος ποὺ ἐπικρατοῦσε ἀναγκαία καὶ περιττὰ πράγματα ἐρρίφθησαν μέσα στὰ κιβώτια τὸ ἕνα ἐπάνω στὸ ἄλλο.

Ὁ Χέρεμπεργ ἔχει τὴν τόλμη νὰ κάμη καὶ μιὰ σύγκρισι μὲ τὸν Ναπολέοντα, ὁ ὁποῖος ἐπίσης ὅταν εἶδε ὅτι ἡ κατάστασις του ἦταν ἀπελπιστικὴ ἔχασε τὴν ψυχραιμία του καὶ ἐτράπη εἰς φυγὴν μὲ τὴν στολὴν ἑνὸς αὐστριακοῦ συνταγματάρχου, μὲ ἕνα πρωσσικὸ πηλίκιο καὶ μὲ ἕνα ρωσσικὸ στρατιωτικὸ μανδύα. Ὁ ἱππότης ὅμως φὸν Ρούδολφ διατυπώνει τὴν ἀδιάκριτο ἐρώτησι ἂν τὸ αὐτοκίνητον τῆς Αὐτοῦ Μεγαλειότητος ἔφερε τὴν αὐτοκρατορικὴ σημαία!

Κατὰ τὰς ἑπτὰ τὸ πρωΐ ἡ συνοδεία τῶν φυγάδων φθάνει στὰ ὁλλανδικὰ σύνορα κοντὰ στὸ Ἄϋσδεν. Πουθενὰ ἀπὸ τὸ Σπᾶ μέχρι τῶν ὁλλανδικῶν συνόρων δὲν ἐνεφανίσθησαν στρατιωτικὰ ἐπαναστατημένα τμήματα ἢ ἐκπρόσωποι τῶν συμβουλίων ἐργατῶν καὶ στρατιωτῶν ἂν καὶ ἡ ὥρα ἀπὸ στρατιωτικῆς ἀπόψεως, δὲν ἦταν μιὰ ὥρα ὕπνου γιὰ τὰ στρατεύματα. Δὲν ἐνεφανίσθησαν ἀκόμη οὔτε Γερμανοὶ συνοριακοὶ φρουροί, οὔτε καὶ τελωνοφύλακες. Ὁ δρόμος ἦταν ἔρημος καὶ τελείως ἔρημος σὰν νὰ ἐβασίλευεν ἀπόλυτος εἰρήνη.

Καὶ ἀπὸ τὴν ὁλλανδικὴ πλευρὰ δὲν παρουσιάζεται κανείς. Μία ἁλυσίδα φράσσει τὸν δρόμο. Ἀνυπόμονα τὰ αὐτοκρατορικὰ αὐτοκίνητα ἀρχίζουν μιὰ συναυλία μὲ τὶς σειρῆνες των.

Ἀπὸ τὸ τελωνεῖο ἔρχεται ἕνας ἀγουροξυπνημένος λοχίας. Βλέπει τὰ μεγάλα αὐτοκίνητα, βλέπει τοὺς πολλοὺς ἀξιωματικοὺς μὲ τὰ ἀπαστράπτοντα παράσημα καὶ τὶς κόκκινες ταινίες στὰ παντελόνια, δὲν χάνει ὅμως καθόλου τὴν ψυχραιμία του. Μὲ εὐγένεια ζητεῖ τὰ διαβατήρια τῶν κυρίων ὅπως τὸ ἐπιβάλλει ὁ κανονισμός.

Οἱ κύριοι τοῦ δείχνουν τὶς ὑπηρεσιακὲς των ταυτότητες μὲ μεγάλα ὀνόματα καὶ βοεροὺς τίτλους, διαβατήρια ὅμως δὲν ἔχουν.

Ὁ λοχίας σηκώνει τοὺς ὤμους. Δὲν σκέπτεται καθόλου νὰ σηκώση τὴν ἁλυσίδα.

Ψιθυρίζοντας οἱ φυγάδες ἀποσύρονται καὶ σκέπτονται τὶ νὰ κάμουν. Ὕστερα ἕνας ἀπὸ αὐτοὺς πλησιάζει τὸν λοχία καὶ τοῦ λέγει ὅτι οἱ δεκατέσσαρες Γερμανοὶ ἀξιωματικοὶ καταφεύγουν στὸν ὁλλανδικὸ ἔδαφος καὶ ζητοῦν νὰ ἐγκλεισθοῦν σὲ στρατόπεδο συγκεντρώσεως.

Σύμφωνα μὲ τὶς ὁδηγίες ποὺ ἔχει ὁ λοχίας πρέπει νὰ συνεννοηθῇ πρῶ-

τα μὲ τοὺς προϊσταμένους του. Αὐτὸ γίνεται τηλεφωνικῶς καὶ ὕστερα ἀπὸ πολλὴ ὥρα παρουσιάζεται στὰ σύνορα ἕνας ταγματάρχης φὸν Ντύλ. Ἀντιλαμβάνεται ἀμέσως ὅτι ἔχει μπροστὰ του τοὺς ἀνωτάτους ἀξιωματούχους τοῦ γερμανικοῦ στρατοῦ. Ὅταν ἀναγνωρίζει τὸν αὐτοκράτορα ἀποφασίζει μὲ ἰδική του πρωτοβουλία νὰ δεχθῆ τὴν αἴτησι τῶν φυγάδων καὶ νὰ συνοδεύση τὸν Κάϊζερ καὶ τὴν ἀκολουθία του στὸν πλησιέστερο σιδηροδρομικὸ σταθμό.

Ὁ Γουλιέλμος ἐγχειρίζει τὸ ξῖφος του στὸν συνοριακὸ φρουρό. Καὶ ἡ συνοδεία ξεκινᾶ.

Ὁ δρόμος δὲν εἶναι μεγάλος. Οἱ κύριοι τὸν διανύουν μὲ τὰ πόδια, ἐνῶ τὰ αὐτοκίνητα τοὺς ἀκολουθοῦν. Δὲν περνᾶ πολὺ ὥρα καὶ φθάνει ἀπὸ τὸ Σπᾶ ἡ αὐτοκρατορικὴ ἁμαξοστοιχία. Χωρὶς καμμιὰ διατύπωσι περνᾶ τὰ σύνορα.

Ἐν τῶ μεταξύ, τὸ ὀλλανδικὸ ὑπουργεῖο τῶν Ἐξωτερικῶν τηλεφωνεῖ σὲ ὅλους τοὺς εὐγενεῖς τῆς περιοχῆς. Δὲν ὑπάρχει κανένας ποὺ νὰ ἔχη ἕνα οἴκημα μὲ ἀρκετὰ διαμερίσματα ποὺ νὰ εἶναι πρόθυμος νὰ φιλοξενήση πρὸς τὸ παρὸν τὸν φυγάδα αὐτοκράτορα καὶ τὴν ἀκολουθία του.

Ὅταν τὸ τηλέφωνο κτυπᾶ στὸ μέγαρο τοῦ Ἀμερόγγεν καὶ παρουσιάζεται στὸ ἀκουστικό, ὁ κόμης Γκόταρδ Μπέντιγκ, ἀναπνέει μὲ ἀνακούφισι ὁ Ὀλλανδὸς ὑπουργὸς τῶν Ἐξωτερικῶν. Ὁ κόμης Μπέντικ εἶναι ἱππότης τοῦ πρωσσικοῦ τάγματος τῶν Ἰωαννιτῶν, τοῦ ὁποίου κεφαλὴ ἦταν ὁ αὐτοκράτωρ Γουλιέλμος καὶ ὁ ὅρκος ποὺ ἔδωσε ὡς μέλος τοῦ τάγματός του, ἐπιβάλλει νὰ παραχωρῆ στέγη σὲ κάθε ἀδελφό.

Ὁ Κάιζερ ζητεῖ ἕνα φλυτζάνι τσάϊ.

Ἡ λαίδη Νόρα Μπέντιγκ, μία συγγενὴς τοῦ κόμητος ἀφηγεῖται πῶς ἀμέσως ὁ Ὀλλανδὸς ἀριστοκράτης ἐτέθη σὲ κίνησι γιὰ νὰ ὑποδεχθῆ τὸν αὐτοκράτορα Γουλιέλμο.

—Στὸν ἐξώστη τοῦ σταθμοῦ κανεὶς ἄλλος δὲν μποροῦσε νὰ μεταβῆ ἐκτὸς ἀπὸ τὸν διοικητὴ τῆς ἐπαρχίας τῆς Οὐτρέχτης, κόμητα Λύνδεν, τὸν κόμητα Γκοδὰρδ Μπέντιγκ καὶ τοὺς ὑπαλλήλους τοῦ σταθμοῦ. Ἔβρεχε συνεχῶς. Ὁ κόμης καὶ ὁ διοικητὴς πηγαινοέρχονται σιωπηλοὶ ἐπάνω στὸν ὑγρὸ ἐξώστη, ἐνῶ τοὺς ἐκοίταζαν τὰ ἀνέκφραστα πρόσωπα τοῦ πλήθους ποὺ περίμενε ἀπ' ἔξω. Ἐπὶ τέλους ἀκούσθηκε ἡ βοὴ τῆς ἁμαξοστοιχίας καὶ ὕστερα ἐμπῆκε ἀργὰ στὸν σταθμὸ ἡ αὐτοκρατορικὴ ἁμαξοστοιχία. Μόλις ἐσταμάτησε κατέβηκε βιαστικὰ ὁ Κάϊζερ ἐν στολῆ. Κρατῶν ἕνα μπαστοῦνι στὸ χέρι διευθύνθηκε πρὸς τὸν διοικητὴ καὶ τὸν κόμητα, τοὺς ἔσφιξε τὸ χέρι καὶ ἀντήλλαξε μερικὲς λέξεις χαιρετισμοῦ.

Χωρὶς ἀργοπορία ὁ κόμης ὡδήγησε τὸν αὐτοκράτορα στὸ κλειστὸ του αὐτοκίνητο καὶ προτοῦ ἀκόμη τὸ σιωπηλο πληθος ποὺ ἐπερίμενε ἔξω ἀπὸ τὸν σταθμὸ νὰ καταλάβη ὅτι εἶχε πραγματικὰ καταφύγη στὴν Ὀλλανδία ὁ Γερμανὸς αὐτοκράτωρ, τὸ αὐτοκίνητο ἔτρεχε στὸν δρόμο ἐπάνω τοῦ Ἀμεράγγεν. Ὁ αὐτοκράτωρ εἶχεν ἤδη ἀπομακρυνθῆ ἀρκετὰ ὅταν ἡ ἀκολουθία του ἄρχισε νὰ κατεβαίνη ἀπὸ τὴν ἁμαξοστοιχία καὶ νὰ ξεφορτώνη σωρεία ἀποσκευῶν μεταξὺ τῶν ὁποίων περιλαμβάνονταν καὶ τρόφιμα καὶ

πολλὲς κάσσες μὲ κρασιά!

Ὅταν ἔφθασε στὸ μέγαρο τοῦ κόμητος ὁ Γουλιέλμος ἔλυσε τὴν μελαγχολικὴ σιωπή του καὶ εἶπε στὸν οἰκοδεσπότη μὲ ἕνα ἐλαφρὸ μειδίαμα:

—Τώρα σᾶς παρακαλῶ διατάξατε νὰ μοῦ φέρουν ἕνα φλυτζάνι ζεστό, καλὸ καὶ γνήσιο ἀγγλικὸ τσάϊ!

Καὶ ἔτσι τελειώνουν τὰ μεγαλεῖα τοῦ Γουλιέλμου τοῦ Β'.

Ὁ πρωθυπουργός τῆς νίκης Κλεμανσώ.

—Ἐγὼ θὰ ὑπεχρέωνα τὸν Κάϊζερ νὰ ἐπιστρέψη στὸ Βερολῖνον, παρατηρεῖ ὁ πρίγκηψ Μπύλωφ. Δὲν θὰ τὸν ἄφηνα νὰ φύγη στὴν Ὁλλανδία.

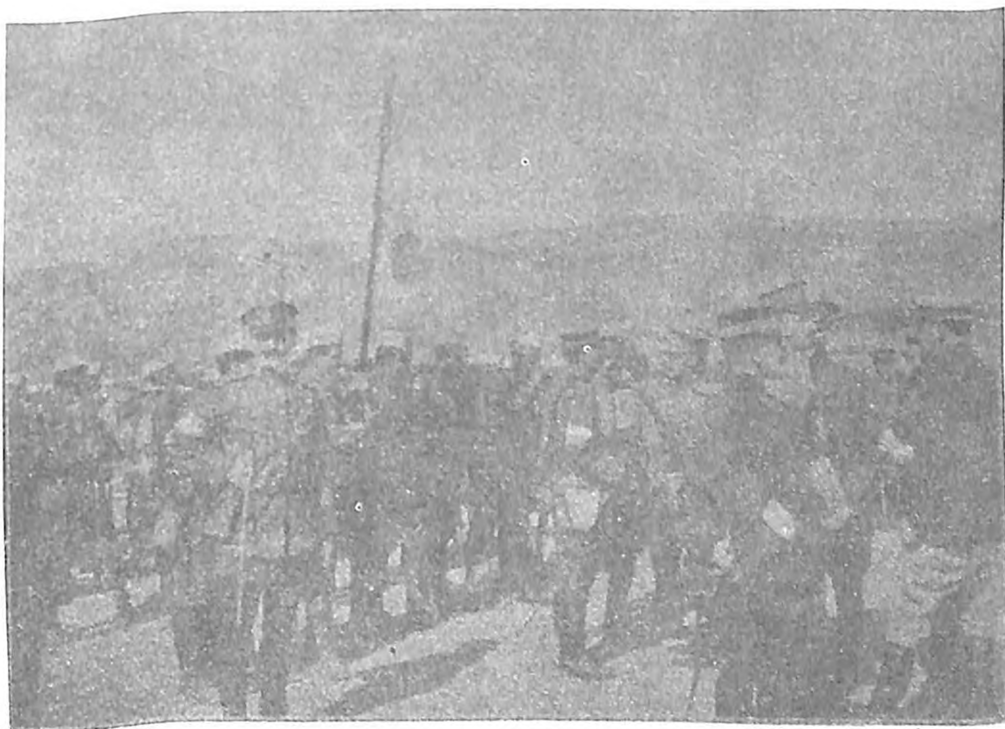
Πολλὰ χρόνια ἀργότερα ἐξόριστος στὸ Ντὸρν τῆς Ὁλλανδίας ὁ Γουλιέλμος ἐπεχείρησε νὰ παραστήση ἔτσι τὰ πράγματα σὰν νὰ τὸν εἶχαν διὰ τῆς βίας ἐπιβιβάσει στὸ αὐτοκίνητο οἱ σύμβουλοί του. Θὰ μποροῦσε ὅμως αὐτὸ νὰ συμβῆ μὲ ἕνα ἡγεμόνα ποὺ σέβεται τὸν ἑαυτό του; Ὁ ἴδιος ὁ πρώην Κάιζερ δικαιολογεῖται μὲ τὸν ἑξῆς ἀφελέστατο τρόπο:

—Ἔπρεπε νὰ ἀντισταθῶ; Μποροῦσα ὅμως νὰ πιασθῶ στὸ ξύλο μὲ τοὺς ὑπασπιστάς μου;

Καὶ ὁ Χίνδεμπουργ θὰ ἀνέσυρε ἆρά γε τὴν τελευταία στιγμὴ τὸ ξῖφος γιὰ νὰ προστατεύση τὸν κύριό του; Ὄχι. Γιατὶ τὴν 9ην Νοεμβρίου, ἐνῶ ὁ Κάϊζερ εὑρίσκεται ἀκόμη, ὑπογράφει ὡς ἀρχιστράτηγος μία διαταγή, ἡ ὁποία διαλαμβάνει, ὅτι "πρέπει νὰ ἐπιδιωχθῆ η καλλιέργεια ἁρμονικῶν σχέσεων μὲ τὰ τυχὸν συσταθησόμενα συμβούλια ἐργατῶν καὶ στρατιωτικῶν".

Στρατιωτικὰ τμήματα ποὺ ἀκολουθοῦν ἀκόμη τὴν παλαιὰ τάξι πραγμάτων καὶ δὲν ἔχουν καταρτίσει τέτοια συμβούλια, λαμβάνουν διαταγὴ νὰ τὸ κάμουν. Ὁ ὑπασπιστὴς φὸν Σβέριν ἀναφέρει πράγματι τὰ ἑξῆς: "Τὴν πρωΐα τῆς 11ης Νοεμβρίου, τὸ τάγμα ἔλαβε ἀπὸ τὴν ἀνωτάτη στρατιωτικὴ ἡγεσία τὴν διαταγὴ νὰ ἐκλέξη σύμβουλον στρατιώτην".

Ἔτσι ἀνεγνωρίσθησαν ἐπισήμως τὰ σύμβουλια αὐτὰ ἀπὸ τὸν ἴδιο τὸν στρατάρχη φὸν Χίνδεμπουργ. Τὶ νὰ πῆ λοιπὸν κανεὶς γι' αὐτὸν τὸν ἄνθρωπο, ὁ ὁποῖος ἀργότερα δὲν ἐκουράζετο νὰ διακηρύττη τὴν πίστι του πρὸς τὸν αὐτοκράτορα, ἐνῶ ταυτοχρόνως ἐδέχετο τὸ ἀνώτατο ἀξίωμα ποὺ προέκυψε ἀπὸ τὴν πτῶσιν τοῦ αὐτοκράτορος, τὴν προεδρεία δηλαδὴ τῆς δημοκρατίας;

Ἀπόβασις συμμαχικῶν στρατευμάτων στὸ Φρούριο Σέντ-οὒλ-Μπάχρ στὰ Δαρδανέλλια.

ΜΕΡΟΣ ΔΕΚΑΤΟ ΤΕΤΑΡΤΟ

Η ΑΝΑΚΩΧΗ

ΚΕΦΑΛΑΙΟ Ι

ΟΙ ΓΕΡΜΑΝΟΙ ΖΗΤΟΥΝ ΕΠΙΣΗΜΩΣ ΤΗΝ ΛΗΞΙΝ ΤΩΝ ΕΧΘΡΟΠΡΑΞΙΩΝ

Ὁ πρόεδρος Οὐΐλσων διατυπώνει συμπληρωματικοὺς ὅρους.

Τὴν ἐνάτην Ὀκτωβρίου 1918 ὁ Γερμανὸς Ἀρχικαγκελάριος πρίγκηψ Μαξ τῆς Βάδης, κατόπιν αἰτήσεως τῆς Γερμανικῆς ἀνωτάτης στρατιωτικῆς ἡγεσίας ἀπηύθυνε ὅπως εἴδαμε πρὸς τὸν πόεδρον τῶν Ἡνωμένων πολιτειῶν Οὐΐλσων ἕνα τηλεγράφημα διὰ τοῦ ὁποίου τὸν παρακαλοῦσε "νὰ πάρῃ στὰ χέρια του τὴν ὑπόθεση τῆς εἰρήνης, νὰ πληροφορήσῃ σχετικῶς τὰ ἐμπόλεμα κράτη καὶ νὰ καλέσῃ αὐτά, νὰ ἀποστείλλουν ἀντιπροσώπους γιὰ τὴν ἔναρξη τῶν διαπραγματεύσεων". Βάσις αὐτῶν θὰ παρέμειναν πάντοτε τὰ 14 σημεία τοῦ προέδρου Οὐΐλσων καὶ ὁ ἀρχικαγκελάριος ζητοῦσε κυρίως, γιὰ νὰ ἀποφευχθῇ μιὰ περεταίρω ἄσκοπος αἱματοχυσία, τὴν ἄμεσο συνομολόγηση γενικῆς ἀνακωχῆς κατὰ ξηράν, κατὰ θάλασσαν καὶ στὸν ἀέρα. . .

Φλεγματικώτερος ἀπὸ τὸν Γερμανὸ καγκελάριο ὁ πρόεδρος Οὐΐλσων ἔκρινε, ὅτι ἔπρεπε νὰ ζητήσῃ μερικὲς ἐπεξηγήσεις. Οἱ Γερμανοὶ ἐδέχοντο, πρὸ πάσης συζητήσεως ἀνεπιφυλάκτως τὰ 14 σημεῖα του; Ὁ καγκελάριος ὡμιλοῦσε ἐν ὀνόματι τοῦ Αὐτοκράτορος ἢ ἐν ὀνόματι τῆς Γερμανίας; Τέλος ἡ Γερμανία, πρὶν ἀπὸ κάθε ἀνακωχὴ ἐδέχετο νὰ ἐκκενώσῃ τὰ κατεχόμενα ἀπὸ αὐτὴν ἐδάφη;

Ἐν τῷ μεταξὺ ἡ στρατιωτικὴ κατάστασις ἐχειροτέρευε συνεχῶς γιὰ τοὺς Γερμανούς. Τὸ Κατελὲ εἶχε πέσει. Τὸ Καμπραὶ ἑτοιμάζονταν νὰ ὑποκύψη καὶ αὐτό. Τὰ συμμαχικὰ στρατεύματα προωθοῦντο πρὸς τὴν Λίλη καὶ τὴν Καμπανία. Οἱ Γερμανοὶ ἔπρεπε νὰ βιασθοῦν.

Ἤδη ἀπὸ τῆς 12 Ὀκτωβρίου τὰ ἐρωτήματα τοῦ προέδρου Οὐΐλσων ἐλάμβαναν ἀπὸ τὸ Βερολῖνον τὶς πιὸ ἱκανοποιητικὲς ἀπαντήσεις.

Μεγάλη λοιπὸν ἦταν ἡ Γερμανικὴ ἀπογοήτευσις ὅταν ὁ πρόεδρος Οὐΐλσων ἀπαντῶν στοὺς Γερμανούς, τὴν 14ην Ὀκτωβρίου, ἐξέφραζε ἀκόμη τὴ ρητὴ ἐπιθυμία νὰ ἴδη νὰ ἐξαφανίζεται ἀπὸ τὴν Γερμανία ἡ αὐτοκρατορικὴ ἐξουσία, τὴν ὁποία θεωροῦσε σὰν τὸ σοβαρώτερο ἐμπόδιο γιὰ τὴν σύναψη μιᾶς μονίμου εἰρήνης. Ἡ Γερμανικὴ κυβέρνησις προσπάθησε νὰ συζητήση. Ὁ Οὐΐλσων ἐπέμεινε στὶς ἀπόψεις του καὶ τὴν 23 Ὀκτωβρίου ἀνεκοίνωνε, ὅτι ἡ Γερμανικὴ κυβέρνησις δὲν τοῦ ἐνέπνεε καμμιὰ ἐμπιστοσύνη, γιατὶ ἐξακουλουθοῦσε νὰ παραμένη ἀδιόρθωτα μυλιταριστική.

Παρὰ τὴν ἐξαιρετικὴ σοβαρότητα τῆς στρατιωτικῆς καταστάσεως τὸ Γερμανικὸ ἀνώτατο ἀρχηγεῖο προσπάθησε νὰ ἀντιδράση. Τὴν 24 Ὀκτωβρίου ὁ Χίνδεμπουργκ ἐξαπέλυε μιὰ ἡμερησία διαταγὴ στὴν ὁποίαν ὑπεγράμμιζε τὴν ἀνάγκη τοῦ ἀγῶνος μέχρις ἐσχάτων, ἀφοῦ ὁ πρόεδρος τῶν Ἡνωμένων πολιτειῶν ἀπαιτοῦσε τὴν ταπείνωσι τῆς Γερμανίας.

Ἡ Διαταγὴ ὅμως αὐτὴ δὲν ἦταν σὲ θέση νὰ βελτιώση τὴν κατάστασι. Γιατὶ ἀπὸ τὴν Βόρειο Θάλασσα ὡς τὸ Βερδὲν αἱ Γερμανικαὶ θέσεις εἶχαν τελείως ἐξαρθρωθῆ. Κύριοι τῆς Λίλης τοῦ Σαὶν – Κέντεν καὶ τοῦ Λαὸν οἱ σύμμαχοι κτυποῦσαν τὶς πόλεις τῆς Βαλανσιὲν καὶ τῆς Ρετέλ. Ἐν τῷ μεταξύ, ὅπως εἴδαμε ὁ Λούδενδορφ ἐξηναγκάζετο σὲ παραίτηση καὶ ὁ στρατηγὸς Γκραῖνερ ποὺ τὸν διαδέχθηκε ἀναλαμβάνει τὴν τραγικὴ ἀποστολὴ νὰ ἐκκαθαρίση τὴν κατάστασι.

Ἡ κατάρρευσις εἶναι τώρα γενική. Οἱ σύμμαχοι τῆς Γερμανίας συνθηκολογοῦν ὁ ἕνας ὕστερα ἀπὸ τὸν ἄλλο. Καὶ ὁ Φὸς ἐξακουλουθεῖ νὰ κτυπᾶ ἀμείλικτα. Τὸ ἱππικὸ τῶν συμμάχων καταδιώκει κατὰ πόδας τὰ ὑποχωροῦντα Γερμανικὰ στρατεύματα, ποῦ μυδραλιοβολλοῦνται καὶ ἀπὸ τὰ συμμαχικὰ ἀεροπλάνα.

Τέλος τὴν 5 Νοεμβρίου ὁ πρόεδρος Οὐΐλσων εἰδοποιεῖ τὸν Ἀρχικαγκελάριο πρίγκηπα Μὰξ τῆς Βάδης, ὅτι ὁ στρατάρχης Φὸς ἐξουσιοδοτήθηκε ἀπὸ τοὺς συμμάχους νὰ δεχθῆ ἐκπροσώπους τῆς Γερμανικῆς κυβερνήσεως γιὰ νὰ τοὺς ἀνακοινώση τοὺς ὅρους τῆς ἀνακωχῆς.

Τὴν 6η Νοέμβρίου παραιτεῖται ὁ πρίγκηψ Μάξ τῆς Βάδης καὶ ἀντικαθίσταται ἀπὸ τὸν σοσιαλιστὴ Ἔμπερτ. Τέλος τὴν 0,30 ὥρα τῆς 7ης Νοεμβρίου ὁ στρατάρχης Φὸς ἐλάμβανε ἀπὸ τὸ Μέγα Γερμανικὸ ἐπιτελεῖο τὸ ἑξῆς τηλεγράφημα:

"Τὸ ἀνώτατον Γερμανικὸν ἀρχηγεῖον, κατ' ἐντολὴν τῆς Γερμανικῆς κυβερνήσεως, πρὸς τὸν στρατάρχην Φός:

"Ἡ Γερμανικὴ κυβέρνησις πληροφορηθεῖσα, διὰ τοῦ προέδρου τῶν Η. Πολιτειῶν ὅτι ὁ στρατάρχης Φὸς ἐξουσιοδοτήθη νὰ δεχθῆ τοὺς ἀντιπροσώπους της καὶ νὰ ἀνακοινώση πρὸς αὐτοὺς τοὺς ὅρους τῆς ἀνακωχῆς, ἀκοινοῖ τὰ ὀνόματα τῶν πληρεξουσίων της καὶ παρακαλεῖ νὰ γνωσθῆ εἰς αὐτὴν τὸ σημεῖον ἀπὸ τὸ ὁποῖον οἱ ἐν λόγῳ πληρεξούσιοι θὰ διέλθουν

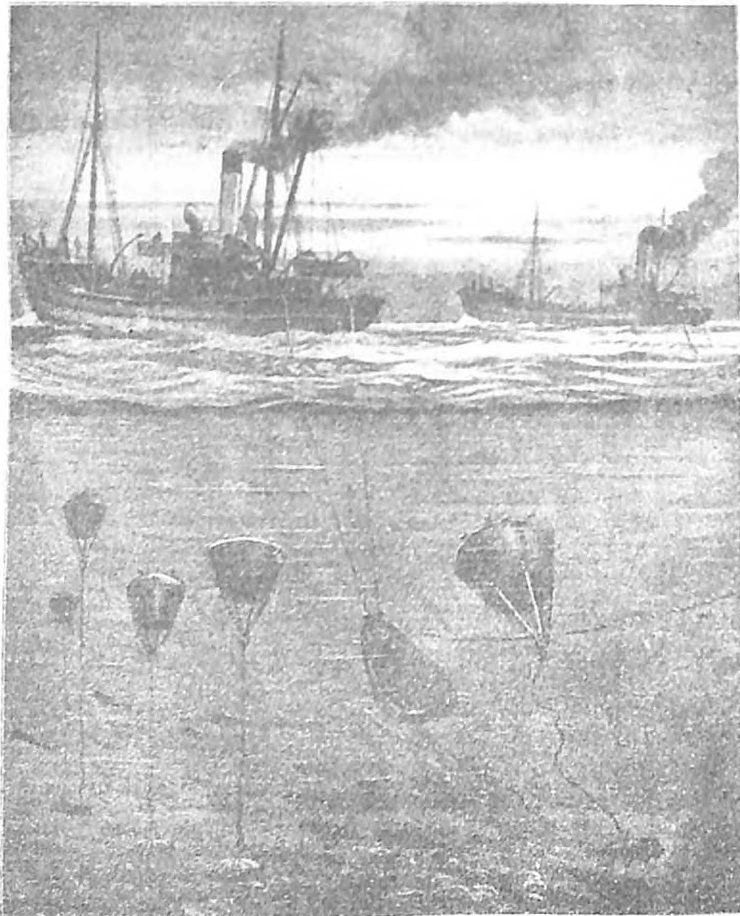
διὰ τῶν Γαλλικῶν γραμμῶν.

Ταυτοχρόνως ζητεῖ, πρὸς τὸ συμφέρον τῆς ἀνθρωπότητος, κατάπαυσιν τῶν ἐχθροπραξιῶν.

Ἔρχονται οἱ Γερμανοὶ Πληρεξούσιοι

Ὁ στρατάρχης Φὸς ἀπάντησε τὴν 1,25 ὥρα, ὅτι οἱ Γερμανοὶ πληρεξούσιοι θὰ ἔπρεπε νὰ παρουσιασθοῦν στὶς προφυλακὲς τῆς Α΄ Γαλλικῆς στρατιᾶς ἐπὶ τῆς μεγάλης ὁδοῦ ποὺ ὁδηγεῖ ἀπὸ Μωμπὲζ στὸ Γκύζ. Αὐτὸς ὁ ἴδιος ἔφευγε τὸ βράδυ ἀπὸ τὸ Σανλὺ μὲ τὴν ἰδιαιτέρα ἁμαξοστοιχία του γιὰ νὰ μεταβῇ στὸν μικρὸ σιδηροδρομικὸ σταθμὸ τῆς Ρετόντ σὲ ἀπόστασι 10 χιλιομέτρων ἀπὸ τὴν Κομπιέννη, ὅπου οἱ πληρεξούσιοι Γερμανοὶ θὰ ἔπρεπε νὰ εὑρίσκωνται τὴν 17ην ὥρα.

Ὁ Στρατάρχης Φὸς εὑρίσκεται στὴν Ρετὸντ τὴν 18.30 ὥρα. Συνοδεύεται ἀπὸ τὸν στρατηγὸ Βεϋγκάν, ἀρχηγὸ τοῦ ἐπιτελείου του, φίλο καὶ ἔμπιστο του καὶ ἀπὸ 2–3 ἐπιτελικοὺς ἀξιωματικούς. Εὑρίσκει ἐκεῖ τοὺς Ἄγγλους ναυάρχους Ροσλάϊν, Γουεμάϊν καὶ Χόουπ ποὺ ἦλθαν ὡς ἀντιπρόσωποι τῆς Μεγάλης Βρεταννίας.

Ἀλίευσις ναρκῶν.

Οἱ Γερμανοὶ ὅμως πληρεξούσιοι δὲν ἔχουν ἔλθη ἀκόμη. Καθυστέρησαν λόγω τῆς κακῆς καταστάσεως τῶν δρόμων καὶ διαφόρων ἐπεισοδίων κατὰ τὸ ταξίδι των. Μόνο τὴν 11 ὥρα ἐμφανίζονται στὸ Οὔνερουὰ σὲ ἀπόσταση 2 χιλιομέτρων ἀπὸ τὴν Λα Καπὲλ στὶς προφυλακὲς τοῦ 171 συντάγματος πεζικοῦ καὶ ἀπὸ ἐκεῖ φθάνουν στὴν Ρετὸντ τὴν ἑβδόμη πρωϊνὴ τῆς 8 Νοεμβρίου.

Εἶναι ἕξη: Ὁ Ἐρτσμπέργερ ὑπουργὸς ἄνευ χαρτοφυλακίου, πρόεδρος
Ὁ στρατηγὸς Φὸν Βίντερφελδ, πρώην στρατιωτικὸς ἀκόλουθος στὸ Παρί

Γερμανὸς στρατιώτης κατὰ τὸ τέλος τοῦ 1916.

Γερμανοὶ σὲ ἐνέδρα.

σι, ἀντικαθιστῶν τὸν στρατηγὸ Φὸν Γκυνδέλ, διοικητὴ τῆς στρατιᾶς τῆς Ἀλσατίας ποὺ ἀπέφυγε νὰ ἔλθη προβάλλων λόγους ἀσθενείας, ὁ κόμης Ὀλενδόρφ πληρεξούσιος ὑπουργὸς, ὁ πλοίαρχος Βανσελὼβ, ὁ λοχαγὸς πεζικοῦ Γκάϊγιερ καὶ ὁ Γλαρχος Χέλδορφ.

Ὁ Στρατάρχης Φὸς δέχεται τοὺς Γερμανοὺς τὴν 9ην π.μ. στὸ διαμέρισμα τῆς ἐκτάκτου ἁμαξοστοιχίας του. Τὸ ἀνώτατο Γερμανικὸ ἀρχηγεῖο στὸ τηλεγράφημα του εἶχε παραλείψει σκοπίμως νὰ μνημονεύση, ὅτι ἡ Γερμανικὴ κυβέρνησις ἦταν ἐκείνη ποὺ ζητοῦσε τὴν ἀνακωχή. Πρὶν λοιπὸν ἀπὸ κάθε ἐπαφὴ ὁ Φὸς ἐπέμεινε νὰ διαλευκανθῆ αὐτὸ τὸ σημεῖο. Ὁ Ἐρτσμπεργερ καὶ ὁ κόμης Ὀλενδόρφ, ἐδήλωσαν κατηγορηματικὰ ὅτι ἡ Γερμανικὴ κυβέρνησις ζητοῦσε δι' αὐτῶν τὴν ἀνακωχή. Τότε ὁ στρατάρχης Φὸς ἐπέδωκε στοὺς Γερμανοὺς τοὺς ὅρους. Ἐχορήγησε σ' αὐτοὺς προθεσμία 72 ὡρῶν γιὰ νὰ τοὺς ἀποδεχθοῦν. Ἀρνήθηκε ὅμως κατηγορηματικὰ κάθε ἀναστολὴ τῶν πολεμικῶν ἐπιχειρήσεων πρὸ τῆς ἀποδοχῆς τῶν ὅρων τῆς ἀνακωχῆς.

Οἱ ὅροι τῆς ἀνακωχῆς

Ἡ προθεσμία τῶν 72 ὡρῶν ἦταν ἀναγκαία γιὰ νὰ μπορέσουν οἱ Γερμανοὶ πληρεξούσιοι νὰ ζητήσουν τὴν ἔγκριση τῆς κυβερνήσεως των.

Ἰδοὺ τώρα ποῖοι ἦσαν οἱ ὅροι αὐτοί.

1) Κατάπαυσις τῶν ἐχθροπραξιῶν 6 ὧρες μετὰ τὴν ὑπογραφὴ τῆς συμφωνίας τῆς ἀνακωχῆς.

2) Ἄμεσος ἐκκένωσις τῶν καταληφθέντων ἀπὸ τοὺς Γερμανοὺς ἐδαφῶν, ὡς καὶ τῆς Ἀλσατίας καὶ Λωραίνης.

3) Ἐπαναπατρισμὸς ἐντὸς 15 ἡμερῶν τῶν κατοίκων τῶν ἐδαφῶν αὐτῶν ποὺ ἀπεμακρίνθησαν ἀπὸ αὐτὰ παρὰ τὴν θέλησίν των. (Ὅμηροι ἢ ἐκτοπισθέντες).

4) παράδοσις 5000 τηλεβόλων, (2500 βαρέων καὶ 2500 πεδινῶν), 25000 μυδραλιοβόλων, 3000 ναρκοβόλων, 1700 ἀεροπλάνων, μεταξὺ τῶν ὁποίων στὴν πρώτη γραμμὴ τὰ βομβαρδιστικά. Ὅλα θὰ εὑρίσκωνται σὲ καλὴ κατάσταση.

5) Ἐκκένωση ἀπὸ τὸ Γερμανικὸ στρατὸ τῆς ἀριστερᾶς ὄχθης τοῦ Ρήνου ποὺ πρέπει νὰ ἔχη συντελεσθῆ ἐντὸς 30 ἡμερῶν ἀπὸ τῆς ὑπογραφῆς τῆς ἀνακωχῆς. Ἡ περιοχὴ αὐτὴ θὰ καταληφθῆ καὶ θὰ διοικηθῆ ἀπὸ τοὺς συμμάχους καὶ τὰς Ἡνωμ. Πολιτείας. Ἡ Δεξιὰ ὄχθη τοῦ Ρήνου, εἰς βάθος 10 χιλ. θὰ εἶναι οὐδετέρα Ζώνη, ὡς καὶ ἕνας κύκλος ἀκτῖνος 30 χιλιομέτρων ποὺ θὰ ἀποτελεῖ προγεφύρωμα μπροστὰ στὴν Μαγεντία, στὸ Κόμπλεντς καὶ τὴν Κολωνία.

6) Δὲν θὰ γίνη καμμία καταστροφὴ στὰ ἐδάφη ποὺ θὰ ἐκκενωθοῦν ἀπὸ τὸν Γερμανικὸ στρατό. Δὲν θὰ γίνη μεταφορὰ ὑλικοῦ. Θὰ παραδοθοῦν ὡς ἔχουν οἱ ἀποθῆκαι καὶ αἱ λοιπαὶ στρατιωτικαὶ ἐγκαταστάσεις.

7) Δὲν θὰ καταστραφοῦν αἱ συγκοινωνιακαὶ ἀρτηρίαι καὶ αἱ τηλεγραφικαὶ ἐγκαταστάσεις. Ἐντὸς 36 ἡμερῶν ἀπὸ τῆς ὑπογραφῆς τῆς ἀνακωχῆς θὰ παραδοθοῦν στοὺς συμμάχους 5000 ἀτμομηχαναί, 150000 βαγόνια καὶ 5000 φορτηγὰ αὐτοκίνητα ὡς καὶ ὅλο τὸ ἀναγκαῖο ὑλικὸ γιὰ τὴν ἐκμετάλευση τῶν παραρρηνίων περιοχῶν.

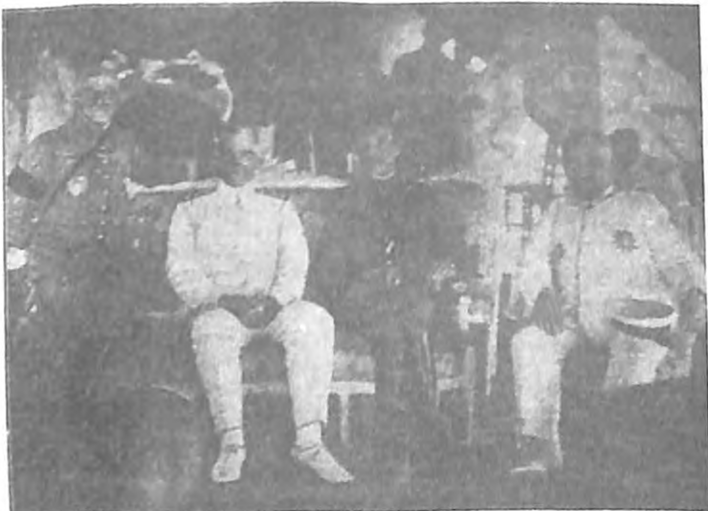
8) 48 ὧρες μετὰ τὴν ὑπογραφὴ τῆς ἀνακωχῆς θὰ ἀνακοινωθοῦν ἀπὸ τὶς Γερμανικὲς στρατιωτικὲς ἀρχὲς τὰ μέρη ὅπου ἔχουν τοποθετηθῆ νάρκαι.

9) Οἱ Σύμμαχοι θὰ ἔχουν δικαίωμα ἐπιτάξεως στὰς παραρηνίους περιοχάς. Ἡ συντήρησις τῶν στρατευμάτων κατοχῆς θὰ βαρύνη τὸ Γερμανικὸ Δημόσιο.

10) Οἱ αἰχμάλωτοι πολέμου τῶν συμμάχων κρατῶν θὰ ἐπαναπατρισθοῦν ἀμέσως, ἄνευ ἀμοιβαιότητος.

11) Οἱ τραυματίαι αἰχμάλωτοι τῶν Γερμανῶν θὰ μείνουν ἐπὶ τόπου καὶ θὰ τύχουν ἀπὸ μέρους τῶν Γερμανικῶν ἀρχῶν τῆς ἀναγκαίας ἰατρικῆς περιθάλψεως.

12) Τὰ καταληφθέντα ἐδάφη πέραν τῶν ἀνατολικῶν συνόρων τῆς Γερμανίας θὰ ἐκκενωθοῦν μέχρι τῶν συνόρων τοῦ 1914.

Ὁ ναύαρχος Μπονέ-Ντέ-Λαπεριέρ, ὁ ἀντιναύαρχος ντέ-Ρόμπεκ καί ὁ Σέρ Χάμιλτων στά Δαρδανέλλια.

13) Τὰ Ρωσσικὰ ἐδάφη θὰ ἐκκενωθοῦν ἀμέσως καὶ θὰ ἀνακληθοῦν οἱ Γερμανοὶ ἐκπεδευταί.

14) Θὰ παύσουν ἀμέσως αἱ Γερμανικαὶ ἐπιτάξεις στὴν Ρουμανία καὶ στὴν Ρωσσία.

15) Ἡ Γερμανία παραιτεῖται ἀπὸ τὶς συνθῆκες τοῦ Μπρέστ – Λιτόφσκ καὶ τοῦ Βουκουρεστίου.

16) Οἱ Σύμμαχοι θὰ ἔχουν ἐλευθερία εἰσόδου στὴν Πολωνία, διὰ τοῦ Δάντσιγ καὶ τοῦ Βιστούλα.

17) Θὰ ἐκκενωθῆ ἡ Ἀνατολικὴ Γερμανικὴ Ἀφρική.

18) Οἱ σύμμαχοι πολιτικοὶ κρατούμενοι, καταδικασθέντες ἤ ὄχι, θὰ ἐπαναπατρισθοῦν.

19) Θὰ ἐπανορθωθοῦν αἱ προξενηθεῖσαι ζημίαι. Θὰ ἀποδοθοῦν τὰ ἀποθέματα τῆς Τραπέζης τοῦ Βελγίου, καθὼς καὶ ὁ Ρωσσικὸς καὶ Ρουμανικὸς Χρυσός, ποὺ θὰ ἀναληφθῆ ἀπὸ τοὺς Συμμάχους μέχρι τῆς ὑπογραφῆς τῆς Εἰρήνης.

20) Αἱ ἐχθροπραξίαι τερματίζονται καὶ στὴν θάλασσα.

21) Οἱ κρατούμενοι ἀπὸ τοὺς Γερμανοὺς ναῦται αἰχμάλωτοι πολέμου θὰ ἀποδοθοῦν ἄνευ ἀμοιβαιότητος.

22) 15 ἡμέρας μετὰ τὴν ὑπογραφὴ τῆς ἀνακωχῆς θὰ παραδοθοῦν στοὺς συμμάχους ὅλα τὰ Γερμανικὰ ὑποβρύχια.

23) Θὰ παραδοθοῦν ἐπίσης 6 καταδρομικὰ μάχης τῆς ἐκλογῆς τῶν συμμάχων 10 θωρηκτά, 8 ἐλαφρὰ καταδρομικὰ καὶ 50 ἀντιτορπιλλικά. Τὰ σκάφη αὐτὰ θὰ εἶναι ἕτοιμα νὰ ἀποπλεύσουν ἀπὸ τοὺς Γερμανικοὺς Λιμένας 7 ἡμέρας μετὰ τὴν ὑπογραφὴ τῆς ἀνακωχῆς. Τὰ ὑπόλοιπα Γερμανικὰ πολεμικὰ σκάφη θὰ παροπλισθοῦν.

24) Θὰ ἀνακοινωθοῦν τὰ ὑπάρχοντα ναρκόπεδια καὶ οἱ σύμμαχοι θὰ ἔχουν τὸ δικαίωμα τῆς περισυλλογῆς τῶν ναρκῶν.

25) Οἱ σύμμαχοι θὰ ἔχουν ἐλευθερία εἰσόδου στὴν Βαλτικὴ Θάλασσα.

26) Διατηρεῖται ὁ ἀποκλεισμὸς τῆς Γερμανίας. Τὰ Γερμανικὰ πλοῖα, τὰ εὑρισκόμενα στὴν θάλασσα θὰ συλληφθοῦν καὶ οἱ σύμμαχοι θὰ ἀναλάβουν τὸν ἐπισιτισμὸ τῆς Γερμανίας.

27) Αἱ Γερμανικαὶ ἀεροπορικαὶ δυνάμεις θὰ συγκεντρωθοῦν σὲ βάσεις, ποὺ θὰ ὁρισθοῦν ἀπὸ τὸ ἀνώτατο συμμαχικὸ ἀρχηγεῖο.

28) Θὰ παραμείνῃ ἐπὶ τόπου τὸ παράκτιο καὶ τὸ Λιμενικὸ ὑλικὸ ποὺ εὑρίσκεται στὸ Βέλγιο.

29) Θὰ ἐκκενωθοῦν ἀπὸ τοὺς Γερμανοὺς οἱ λιμένες τοῦ Εὐξείνου Πόντου. Τὰ Ρωσσικὰ πλοῖα τὰ καταληφθέντα ἀπὸ αὐτοὺς θὰ παραδοθοῦν στοὺς συμμάχους, θὰ ἀπελευθερωθοῦν τὰ κρατούμενα οὐδέτερα πλοῖα.

30) Θὰ ἀποδοθοῦν στοὺς συμμάχους τὰ καταληφθέντα ἀπὸ τοὺς Γερμανοὺς πλοῖα των.

31) Ἀπαγορεύεται κάθε καταστροφὴ ὑλικοῦ.

32) Οἱ οὐδέτεροι θὰ εἰδοποιηθοῦν περὶ τῆς ἀποκαταστάσεως τῆς ἐλευθερίας τοῦ ἐμπορίου.

33) Ἀπαγορεύεται κάθε μετακίνησις Γερμανικῶν πλοίων κάτω ἀπὸ τὴν σημαία οὐδετέρου κράτους.

34) Ἡ διάρκεια τῆς ἀνακωχῆς ὁρίζεται 36 ἡμερῶν. Ἐνδεχομένη καταγγελία πρέπει νὰ γίνῃ πρὸ 48 ὡρῶν.

Ὁ στρατάρχης Φὸς, ὁ Ἄγγλος ἀντιπρόσωπος καὶ ὁ ἀρχηγὸς τῆς Γερμανικῆς ἀντιπροσωπείας Ἐρτσμπέργερ ἔθεσαν τὴν ὑπογραφὴ των κάτω ἀπὸ τὸ σχέδιο αὐτὸ τῆς ἀνακωχῆς.

Ἡ ἐπίσημος ὑπογραφὴ τῆς ἀνακωχῆς

Ἐνῶ ὁ ἴλαρχος Χέλδορφ μεταβαίνει στὸ Βερολῖνο κομιστὴς τῶν ὅρων τῆς ἀνακωχῆς, ὁ στρατηγὸς Φὸν Βίντερφελδ, μεταβαλλόμενος σὲ διπλωμάτη δίδει στὸν ἐπιτελάρχη τοῦ Φός, στρατηγὸ Βευγκὰν μιὰ ζοφερὰ εἰκόνα τῆς Γερμανικῆς στρατιωτικῆς καταρεύσεως. Κατὰ τὸν Γερμανὸ στρατηγὸ ὁ Γερμανικὸς στρατὸς ἔπαυσε νὰ ὑπάρχῃ. Δὲν εἶναι σὲ θέσι νὰ καταβάλῃ οὔτε τὴν ἐλαχίστη προσπάθεια. Ἔτσι ὁ Μπολσεβικισμὸς θὰ μεταδοθῇ σὲ ὁλόκληρη τὴν Γερμανία, γιὰ νὰ περάσῃ συντόμως τὸν Ρῆνο καὶ νὰ ἐπεκταθῇ καὶ στὰ Δυτικὰ κράτη. Τὴν ἰδίαν θεωρία ἀναπτύσσει καὶ ὁ ταγματάρχης Φὸν – Μπαπέτ, ἀξιωματικὸς τοῦ Μεγάλου Γερμανικοῦ ἐπιτελείου, ποὺ ἔχει ἔλθη ἐν τῷ μεταξὺ στὸ ἀρχηγεῖο τοῦ στρατάρχου Φός. Δὲν θὰ ἦταν λέγησυμφερώτερο γιὰ τοὺς συμμάχους νὰ μὴν ἐξαρθρωθῇ τελείως ὁ Γερμανικὸς στρατιωτικὸς μηχανισμὸς γιὰ νὰ τοὺς βοηθήσῃ νὰ ἀνταπεξέλθουν κατὰ τοῦ Μπολσεβικισμοῦ;

Ἐν ἀναμονῇ τῆς ἐπιστροφῆς τοῦ Χέλδορφ οἱ Γερμανοὶ ἀντιπρόσωποι ποὺ παρέμειναν στὸ ἀρχηγεῖο τοῦ Φὸς καταβάλλουν πολλὲς τέτοιες προσπάθειες γιὰ νὰ ἀμβλύνουν τοὺς ὅρους τῆς ἀνακωχῆς. Ὁ στρατάρχης Φὸς παραμένη ὅμως ἀμετάπεστος. Ἐν τῷ μεταξὺ συνεχίζεται ἡ καταδίωξις τῶν Γερμανικῶν στρατευμάτων σὲ ὅλη τὴν γραμμὴ καὶ ὁ στρατάρχης Φὸς εἰδοποιεῖ τὸν Ἔρτσμπέργερ τὴν 10 Νοεμβρίου ὅτι χορηγηθεῖσα προθεσμία γιὰ τὴν ἀποδοχὴ τῶν ὅρων τῆς ἀνακωχῆς λήγει τὴν ἐπαύριον, τὴν 11 π.μ. ὥρα Γαλλίας.

Τὸ ἴδιο βράδυ, τὴν 19 ὥρα ἕνα λακωνικὸ τηλεγράφημα εἰδοποιεῖ τοὺς Γερμανοὺς πληρεξουσίους ὅτι ἔχουν τὴν ἔγκριση τοῦ Γερμανικοῦ κοινοβουλίου νὰ ὑπογράψουν τὸ κείμενο τῆς ἀνακωχῆς.

Τὴν 11 Νοεμβρίου καὶ ὥρα 0,30 ὁ Ἔρτσμπεργερ καθιστᾶ γνωστὸν ὅτι εἶναι ἕτοιμος νὰ ὑπογράψη καὶ στὰς 5 καὶ 15΄ π.μ. οἱ Γερμανοὶ πληρεξούσιοι θέτουν τὴν ὑπογραφὴ των κάτω ἀπὸ τὸ κείμενο τῆς ἀνακωχῆς. Αἱ ἐχθροπραξίαι, ἔπαυσαν 6 ὧρες ἀργότερα. δηλ. τὴν 11 π.μ.

Ἡ Γαλλία εὐχαριστεῖ τοὺς συντελεστὰς τῆς Νίκης

Τὴν 12 Νοεμβρίου ὁ στρατάρχης Φὸς μὲ μιὰ ἐμπνευσμένη ἡμερεσία διαταγή του εὐχαρίστησε τοὺς ἐργάτας τῆς δόξης του, καὶ τὴν παραμονὴ τῆς ἰδίας ἡμέρας, ὁ γηραιὸς πρωθυπουργὸς Κλεμανσώ, ὁ ἀκατάβλητος αὐτὸς πρωτεργάτης τῆς Νίκης ἀνήγγειλε τὸν θρίαμβο ἀπὸ τὸ βῆμα τῆς Γαλλικῆς βουλῆς.

Οἱ ἐκπρόσωποι τοῦ Γαλλικοῦ ἔθνους ὄρθιοι τὸν ἐπιρημοῦν καὶ μὲ 495 ψήφους ἡ Γαλλικὴ βουλὴ ἐξέφραζε τὰ αἰσθήματα ὁλοκλήρου τῆς Γαλλίας μὲ τὸ ἑξῆς ψήφισμα:

Αἱ στρατιαὶ τῆς Δημοκρατίας καὶ οἱ ἡγήτορές των.

Ὁ πολίτης Γεώργιος Κλεμανσώ, πρόεδρος τοῦ ὑπουργικοῦ συμβουλίου καὶ ὑπουργὸς τῶν στρατιωτικῶν.

Ὁ στρατάρχης Φὸς ἀρχιστράτηγος τῶν συμμαχικῶν στρατευμάτων ἐγένοντο ἄξιοι τῆς πατρίδος.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΙΙ

ΑΝΑΚΩΧΗ ΜΕ ΤΗΝ ΒΟΥΛΓΑΡΙΑ

Οἱ Βούλγαροι καταθέτουν τὰ ὅπλα

Στὸ Βαλκανικὸ μέτωπο ἐπῆλθε ἡ κρίσις μὲ μιὰ ἐπιτυχῆ ἐπίθεση, ποὺ ἐνήργησε ἡ συμμαχικὴ στρατιὰ κατὰ τῶν Γερμανοβουλγάρων.

Η περιοχὴ τῆς Χερσονήσου τοῦ Αἵμου – ὄρος Περιστέριον, κοιλὰς Ἐριγῶνος, ὄρος Βόρας, Τζένα, λίμνη Δοϊράνης, Στρυμὼν ποταμὸς – ἀποτελοῦσαν ἀπὸ τὸ 1917 ἕνα σταθεροποιημένο μέτωπο στὴν Μακεδονία, ποὺ εἶχε ὀχυρωθῆ ἰσχυρὰ ἀπὸ τὴν διοίκησιν τῆς ὁμάδος τῶν Γερμανοβουλγαρικῶν στρατιῶν ὑπὸ τὸν στρατηγὸ Φὸν Σόρτς. Κατείχετο δὲ ἀπὸ 263 Τάγματα πεζικοῦ μὲ 1950 πυροβόλα καὶ 26 ἴλας. Ἡ συμμαχικὴ στρατιὰ ἀντιθέτως διέθετε 269 Τάγματα ἐκ τῶν ὁποίων τὰ 90 ἀνῆκαν στὴν ἐπι-

στρατευθεῖσα ἤδη μετὰ τὴν ἕνωση τοῦ κράτους Ἑλληνικὴ στρατιὰ μὲ 2.047 πυροβόλα καὶ 47 ὕλας.

Ἡ συμμαχικὴ στρατιὰ λοιπὸν δὲν εἶχε τὴν ἀπαιτούμενη ὑπεροχὴ σὲ μέσα γιὰ νὰ προβῆ σὲ ἀποφασιστικὴ ἐπίθεση κατὰ τῆς ὀχυρωμένης αὐτῆς γραμμῆς.

Ὁ διαδεχθεὶς ὅμως τὸν στρατηγὸ Σαράϊγ στὸ Βαλκανικὸ μέτωπο Γάλλος στρατηγὸς Γκυγιωμά, ἕνας στρατιώτης προικισμένος μὲ ἐξαιρετικὴ ἀντίληψη, ὀργανωτικὴ ἱκανότητα καὶ μεγάλη τόλμη, ἀντελήφθη ὅτι μὲ τὴν στασιμότητα, ποὺ εἶχε μεταβληθῆ σὲ μόνιμο κατάσταση στὸ βαλκανικὸ μέτωπο ἐχάνονταν πολύτιμος χρόνος. Ἡ ἐνίσχυσις ἀπὸ τὸ ἄλλο μέρος ποὺ τοῦ ἔδιδαν 9 ἑλληνικαὶ Μεραρχίαι δὲν ἔπρεπε νὰ παραμείνη ἀνεκμετάλευτη.

Ἔβλεπε ὁ στρατηγὸς Γκυγιωμὰ ὅτι ὁ Βουλγαρικὸς στρατὸς ἦταν κουρασμένος καὶ ἐκτὸς ἀπὸ τὰ ἠθικὰ αἴτια ἔκρινε ὅτι ἂν ἐγίνονταν μία συγχρονισμένη ἐπίθεσις στὸ Βαλκανικὸ μέτωπο, αἱ Κεντρικαὶ Αὐτοκρατορίαι δὲν θὰ μποροῦσαν νὰ στείλουν νέας δυνάμεις πρὸς ἐνίσχυσίν του. Γιατὶ δὲν εἶχαν διαθέσιμες τέτοιες δυνάμεις. Ἀλλὰ καὶ ἂν ἀκόμη εἶχαν αἱ δυνάμεις αὐταὶ δὲν θὰ προλάμβαναν νὰ ἔλθουν ἐγκαίρως καὶ νὰ ἀνατρέψουν ἢ νὰ ματαιώσουν τὴν ἐπιτυχία.

Ἡ Μάχη τοῦ Σκρᾶ

Κύριος στόχος τῆς ἐπιθέσεως ἦταν τὸ συγκρότημα τοῦ Σκρᾶ στὶς Ἀνατολικὲς προσβάσεις τῆς Τζένας. Ἐπρόκειτο γιὰ ἕνα συγκρότημα ὀχυρὸ ἐκ φύσεως, ποὺ μὲ τὰ γενόμενα σ' αὐτὸ κατὰ τὸ ἔτος 1917, ὀχυρωματικὰ ἔργα εἶχε καταστῆ σχεδὸν ἀπόρθητο.

Ἡ ὁδός ἀπό τοῦ Μοναστηρίου στό Ὄστροβο

Ἡ ἐπίθεσις, τὴν ὁποία ἀνέλαβον ἐξ ὁλοκλήρου 3 μεραρχίαι, τοῦ στρατοῦ τῆς Ἐθνικῆς Ἀμύνης, ἄρχισε τὸ πρωῒ τῆς 16ης Μαΐου μὲ προπαρασκευὴ πυροβολικοῦ ποῦ διάρκεσε ὡς τὰς 7 τὸ βράδυ. Τὴν νύκτα ἐγένονταν ἀραιὰ ἀπαγορευτικὴ βολή, γιὰ νὰ μὴν ἐπιδιορθωθοῦν ἀπὸ τὸν ἐχθρὸ αἱ ζημίαι ποὺ εἶχαν γίνει. Τὸ πρωῒ τῆς 17ης Μαΐου ἀπὸ τὶς 4.30' ξανάρχισε ὁ βομβαρδισμός. Στὶς 4.55 τὸ πυρ/κὸ ἄρχισε τὸν κινητὸ φραγμό. Εἶναι ἡ στιγμὴ τῆς ἐφόδου. Ἀκάθεκτα ὁρμοῦν τὰ Ἑλληνικὰ Τάγματα. Περνοῦν σὰν σίφωνας τὸν φραγμὸ τοῦ Βουλγαρικοῦ πυροβολικοῦ. Ἐντὸς 10 λεπτῶν τὸ Τάγμα Παπαγιάννη καταλαμβάνει ἐξ' ἐφόδου τὴν κορυφὴ τοῦ Σκρᾶ. Τὰ ἄλλα Τάγματα φθάνουν ἐπίσης πολὺ γρήγορα τοὺς πρώτους ἀντικειμενικοὺς σκοποὺς των. Τόσο γρήγορα μάλιστα ποὺ τὸ Ἀγγλογαλλικὸ πυροβολικὸ νομίζει ἐχθρι-

κὰ τὰ Ἑλληνικὰ Τάγματα ποὺ ἔβλεπε ἐπάνω στὰ ὀχυρώματα καὶ βάλλει ἐναντίον των. Οἱ Ἕλληνες ὅμως δὲν σταματοῦν τὴν προέλασή των. Ἡ κραυγὴ "ἀέρα" γεμίζει τὰ ἐχθρικὰ ὀχυρά. Ὁλόκληρο τὸ συγκρότημα κατελήφθη μὲ μιὰ μοναδικὴ καὶ ὑπέροχη ἑλληνικὴ ἔφοδο.

80 Ἀξιωματικοί, 700 ὁπλῖται νεκροὶ καὶ 1.000 τραυματίαι ἦσαν αἱ Ἑλληνικαὶ ἀπώλειαι. Ἡ νίκη ἦταν καθαρῶς Ἑλληνική, γιατὶ ἐκτὸς ἀπὸ ἕναν λόχο Γάλλων φλογοβόλων, ὅλα τὰ τμήματα ποὺ ἐνήργησαν τὴν ἔφοδο ἦταν ἑλληνικά.

Ὁ στρατηγὸς ἐν ἀποστρατείᾳ Νεόκοσμος Γρηγοριάδης μάρτυς αὐτῆς τῆς Γιγαντομαχίας, περιγράφων τὴ μάχη τοῦ Σκρᾶ στὸ ὡραῖο βιβλίο του "Ἡ Ἐθνικὴ ἄμυνα τῆς Θεσ/νίκης" τελειώνει μὲ τὰ ἑξῆς λόγια:

"Οἱ Γάλλοι ὀνομάζουν τὴν τοποθεσίαν, σύμφωνα μὲ τὴν τοπικὴ ὀνομασία, "σύρκα ντὺ λέγγεν", ὅπως τὴν λέγανε βλάχικα. Οἱ Βούλγαροι "Γκολέμα γιαραμπίτσα". Ἀλλὰ ἡ Ἑλληνικὴ ἀμίμητη γλωσσοπλαστικὴ ἱκανότητα τῆς δημοτικῆς ἐκφράζει συμβολικὰ τὸ ὄνομα τῆς μάχης μὲ κρότο ἐκκρήξεως οβίδος. "Σκρᾶ".

Προτάσεις τῶν Βουλγάρων γιὰ τερματισμὸ τοῦ πολέμου

Ἡ νίκη τοῦ Σκρᾶ, ὀφειλομένη κυρίως στὴν ἀπαράμιλλη ἀνδρεία τοῦ Ἑλληνικοῦ στρατοῦ ἐπηρέασε σὲ μεγάλο βαθμὸ τὴν Βουλγαρικὴ κυβέρνηση. Ἀντελήφθη πολὺ καλὰ ὅτι ὁ Βουλγαρικὸς στρατὸς δὲν θὰ μποροῦσε ὡς τὸ τέλος νὰ προβάλλῃ ἀντίσταση σὲ μιὰ γενικὴ συνδυασμένη ἐξόρμηση τοῦ στρατοῦ τῆς Ἀνατολῆς, ὅπως ἐλέγετο τότε ὁ συμμαχικὸς στρατὸς ποὺ ἀγωνίζονταν στὸ Βαλκανικὸ μέτωπο.

Ἡ Βουλγαρία ἔκαμε τότε μυστικὲς βολιδοσκοπήσεις στὸ Παρίσι καὶ ζητοῦσε νὰ πληροφορηθῇ μὲ ποιοὺς ὅρους οἱ σύμμαχοι θὰ ἦταν διατεθειμένοι νὰ δεχθοῦν τὴν συνθηκολόγησή της. Εἶχε ὑπ' ὄψιν της νὰ ζητήσῃ τὴν προσάρτηση τῆς Ἀνατ. Μακεδονίας, μὲ τὴν Καβάλλα, ἀπὸ τὴν Ἑλλάδα καὶ ἕνα μεγάλο μέρος τῆς Σερβικῆς Μακεδονίας ἀπὸ τὴν Σερβία. Οἱ Βούλγαροι ἐπεχείρησαν νὰ ἐκμεταλλευθοῦν τὴν ἀμηχανία τῶν συμμάχων, γιατὶ τότε εἶχε ἀρχίσει, στὸ Δυτικὸ μέτωπο ἡ μεγάλη ἐπίθεσις τοῦ Λούντενττορφ, ποὺ ἐσημείωσε στὴν ἀρχὴ μερικὲς ἐπιτυχίες. Οἱ Βούλγαροι ἐπίστευαν μάλιστα ὅτι δὲν θὰ εἶχαν πολλὲς συζητήσεις ἐπάνω σ' αὐτὲς τὶς διεκδικήσεις των γιατὶ αἱ βολιδοσκοπήσεις ἐγίνοντο μυστικὰ καὶ γιατὶ ἀπὸ τὸ ἄλλο μέρος κατεῖχαν ἐξ' ὁλοκλήρου τὰ ἐδάφη ποὺ διεκδικοῦσαν.

Ὁ καλὸς ὅμως Θεὸς τῆς Ἑλλάδος θέλησε νὰ εὑρίσκεται τότε στὸ Παρίσι ὁ στρατηγὸς Γκυγιωμά. Τὸν εἶχε ἀνακαλέσει ἀπὸ τὴν Μακεδονία ὁ Πρωθυπουργὸς Κλεμανσώ, ποὺ ἔτρεφε ἀπεριόριστη ἐμπιστοσύνη στὶς στρατηγικές του ἱκανότητες. Ὅταν λοιπὸν οἱ Βούλγαροι ἔκαμαν τὶς βολιδοσκοπήσεις των, ὁ Κλεμανσὼ ἐκάλεσε, κατὰ τὴν σχετικὴ συζήτηση στὸ Ἀνώτατο συμμαχικὸ συμβούλιο τὸν Γκυγιωμὰ καὶ ἐζήτησε νὰ ἀκούσῃ τὴν γνώμην του ἐπάνω στὸ ζήτημα αὐτό, ἀφοῦ πρὶν ἀπὸ λίγο ὁ Γκυγιωμὰ ἦταν ἀρχιστράτηγος στὸ Βαλκανικὸ μέτωπο καὶ συνεπῶς ἦταν ὁ πιὸ κατάλληλος γιὰ νὰ ἐκφράσῃ ἔγκυρο γνώμη.

Ὁ Γκυγιωμὰ ἐτάχθη ἀμέσως κατὰ τῶν Βουλγαρικῶν προτάσεων. Ἐτόνισε ὅτι δὲν συμφέρει στοὺς συμμάχους νὰ ἀρχίσουν δύσκολες καὶ μακρὲς συζητήσεις μὲ τὴν Βουλγαρία, ἐνῶ τὸ μέτωπό της εἶναι ὥριμο νὰ καταρρεύσῃ μὲ τὴν πρώτη γενικὴ ἐπίθεση. Προσέθεσε ἀκόμη, ὅτι ὅλα ἦσαν ἕ-

τοιμα γιὰ τὴν ἐπίθεση αὐτὴ κι' ὅτι ἂν δὲν εἶχε ἀνακληθῆ, θὰ ἦταν σήμερα γεγονὸς τετελεσμένο ἡ κατάρρευσις καὶ ἡ συνθηκολόγησις ἄνευ ὅρων τῆς Βουλγαρίας. Ὁ ἴδιος εἶπε ἀναλαμβάνει νὰ ἐνεργήση τὴν Γενικὴ ἐπίθεση, ἤ, ἂν θέλουν οἱ σύμμαχοι, ἄς δώσουν τὴν ἐντολὴ στὸν διάδοχό του στρατηγὸ Φρανσὲ Ντ' Ἐσπραὶ νὰ τὴν ἐξαπολύση, ἀφοῦ ὅλα ἦσαν ἕτοιμα.
Τὸ Βουλγαρικὸ μέτωπο, ἐξήγησε ὁ στρατηγὸς Γκυγιωμὰ ἀπέδειξε τὴν ἀδυναμίαν του στὴν μάχη τοῦ Σκρᾶ. Καὶ γι' αὐτὸ ὑπεβλήθησαν αἱ προτάσεις συνθηκολογήσεως ἀπὸ τὴν Βουλγαρία. Ὅ,τι, ἐπιβάλλεται τώρα εἶναι νὰ δοθῆ τὸ ταχύτερο στὸν στρατηγὸ Ντ' Ἐσπραὶ ἡ διαταγὴ τῆς γενικῆς ἐπιθέσεως.

Τὸ ἀνώτατο συμμαχικὸ συμβούλιο ἐνέκρινε τὰς ἀπόψεις τοῦ στρατηγοῦ Γκυγιωμά. Ὁ στρατηγὸς Ντ' Ἐσπραὶ διατάχθηκε νὰ ἐνεργήση ἀμέσως τὴν γενικὴ ἐπίθεση, γιατὶ ὁ Κλεμανσὼ ἤθελε νὰ κρατήση κοντὰ του τὸν στρατηγὸ Γκυγιωμά, ὡς πρῶτο στρατιωτικό του σύμβουλο. Ἔτσι ὁ στρατηγὸς αὐτός, ποὺ ἀποδείχθηκε τόσο ὠφέλιμος γιὰ τὸν ἑλληνισμό, ἔμεινε στὴ σκιά. Ἔχασε τὸν θρίαμβο τοῦ νικητοῦ ἀρχιστρατήγου τοῦ στρατοῦ τῆς Ἀνατολῆς τὸν ὁποῖον αὐτὸς εἶχε τόσο καλὰ προετοιμάσει.

Ἡ Τελικὴ Ἐπίθεσις

Γιὰ τὴν τελικὴ ἐπίθεση ὁ στρατηγὸς Φρανσαὶ Ντ' Ἐσπραὶ υἱοθέτησε στὶς γενικές του γραμμὲς τὸ σχέδιο τοῦ προκατόχου του στρατηγοῦ Γκυγιωμά. Μόνη διαφορὰ ἦταν ὅτι τὴν ἐπίθεση στὰ κύρια σημεῖα τῆς προσβολῆς θὰ τὴν ἔκαναν, σύμφωνα μὲ ἐπίμονη ἀξίωση τῶν Σέρβων, Σερβικὰ ἐνῶ τὸ σχέδιο Γκυγιωμὰ προέβλεπε Ἑλληνικὰ στρατεύματα.

Ὁ στρατηγὸς Ντ' Ἐσπραὶ κατέβαλε τὴν κυρία προσπάθειά του κατὰ τοῦ ὀρεινοῦ ὄγκου Δοβροπόλιε τοῦ Βόρα. Ἡ ἐπίθεσις ἄρχισε ὕστερα ἀπὸ 24ωρη προπαρασκευὴ πυροβολικοῦ, στὰς 5,30' τῆς 15ης Σεπτεμβρίου. Ἡ Σερβικὴ στρατιά, μὲ 2 Γαλλικὲς Μεραρχίες, ἐπετέθη κατὰ τοῦ Δοβροπόλιε.

Τὴν ἐπίθεση, δυτικὰ τοῦ Δοβροπόλιε στὴν κοιλάδα τοῦ Ἐριγῶνος ἐπεξέτεινε ἡ Γαλλικὴ στρατιὰ τῆς Ἀνατολῆς, στὴν ὁποία μετεῖχε καὶ ἡ 3η Ἑλληνικὴ Μεραρχία, ὑπὸ τὸν στρατηγὸ Ἀνρὺ καὶ Ἀνατολικὰ αὐτῆς ἡ πρώτη ὁμὰς Μεραρχιῶν, ποὺ περιελάμβανε καὶ τὴν 4η Ἑλληνικὴ Μεραρχία, ὑπὸ τὸν στρατηγὸ Ντ' Ἀνσέλμ καὶ ποὺ ἐπετέθη κατὰ τῆς Τζένας καὶ Ἀνατολικώτερα. Ἡ Ἀγγλικὴ στρατιά, στὴν ὁποία μετεῖχαν αἱ Μεραρχίαι Σερρῶν καὶ Κρήτης, ὑπὸ τὸν στρατηγὸ Μίλν, ἐπετέθη κατὰ τῆς λίμνης τῆς Δοϊράνης, ὅπου διεκρίθησαν καὶ πάλι ἐξόχως τὰ ἑλληνικὰ στρατεύματα.
Ἡ Νίκη ἦταν πλήρης καὶ ταχεῖα. Τὴν 29η Σεπτεμβρίου ὕστερα ἀπὸ αἴτηση τῆς Βουλγαρικῆς κυβερνήσεως ποὺ ὑπεβλήθη στὸν στρατηγὸ Ντ' Ἐσπραὶ ἀπὸ τὴν 26η τοῦ ἰδίου μηνὸς ὑπεγράφη ἀνακωχὴ τῶν συμμαχικῶν δυνάμεων μετὰ τῶν Βουλγαρικῶν, καὶ ταυτοχρόνως καὶ στρατιωτικὴ συμφωνία, σύμφωνα μὲ τὴν ὁποία ὅλα τὰ βουλγαρικὰ στρατεύματα, τὰ εὑρισκόμενα δυτικὰ ἀπὸ τὰ Σκόπια, θὰ παρεδίδοντο στοὺς συμμάχους, θὰ ἀποχωροῦσαν δὲ ἀπὸ τὴν Ἀνατολικὴ Μακεδονία αἱ Βουλγαρικαὶ ἐκεῖ δυνάμεις. Τὴν 5η Ὀκτωβρίου ἡ βουλγαρικὴ Βουλὴ ἐδέχθη ὅλους τοὺς ὅρους τοῦ στρατηγοῦ Ντ' Ἐσπραὶ καὶ ὑπεγράφη τὸ ὁριστικὸ κείμενο τῆς ἀνακωχῆς.

Μετὰ τὴν Βουλγαρικὴ συνθηκολόγηση

Ἡ Ρουμανία μετὰ τὴν κατάρρευση τῆς Ρωσσίας εἶχε ἀποσπασθῆ ἀπὸ τὰς δυνάμεις τῆς συνενοήσεως καὶ εἶχε συνάψει τὴν 7η Μαΐου 1918 συνθήκη Εἰρήνης μὲ τὶς Κεντρικὲς Αὐτοκρατορίες, ἡ ὁποία ὅμως δὲν εἶχε ἀκόμη ἐπικυρωθῆ. Ὕστερα λοιπὸν ἀπὸ τὴν συνθηκολόγηση τῆς Βουλγαρίας, ὁ στρατηγὸς Ν τ' Ἐσπρὲ ἐσχημάτισε, μὲ 2 γαλλικὲς Μεραρχίες τὴν στρατιὰ τοῦ Δουνάβεως, ὑπὸ τὸν στρατηγὸ Μπερτελὼ καὶ τὴν ἔστειλε στὴ Ρουμανία, ὅπου εὑρίσκετο ἡ Γερμανικὴ στρατιὰ ὑπὸ τὸν στρατάρχη Μάκενσεν. Τὴν 10η Νοεμβρίου τὰ Γαλλικὰ στρατεύματα περνοῦν τὸν Δούναβη, κοντὰ στὸ Ρουστσοῦκι καὶ εἰσέρχονται στὸ Ρουμανικὸ ἔδαφος. Ὁ στρατάρχης Μάκενσεν βλέπει πλέον ὅτι ἡ θέσις του στὴ Ρουμανία ἔγινε δυσκολωτάτη. Διατάσσει λοιπὸν γενικὴ ὑποχώρηση τῶν στρατευμάτων του πρὸς τὰ δυτικὰ Ρουμανικὰ σύνορα. Ἀπὸ ἐκεῖ αἱ δυνάμεις του ὑποχωροῦν πρὸς βορρᾶν διὰ τῶν Τρανσυλβανικῶν Ἄλπεων. Ὁ Γερμανὸς στρατάρχης ἄφησε μόνο μερικὰ ἀποσπάσματα γιὰ νὰ καθυστερήση τοὺς συμμάχους κατὰ τὴν διάβασι τοῦ Δουνάβεως. Τὰ ἀποσπάσματα αὐτὰ διασκορπίσθηκαν ταχύτατα ἀπὸ τὶς δυνάμεις τοῦ στρατηγοῦ Μπερτελώ.

Καὶ ἀμέσως ἄρχισε ἡ καταδίωξις. Αἱ Γαλλικαὶ καὶ αἱ συνεργαζόμεναι μαζὶ των Σερβικαὶ Μεραρχίαι, βοηθούμενοι καὶ ἀπὸ ρουμανικὲς δυνάμεις, ποὺ ἐκινητοποιήθησαν ἀμέσως ὑπὲρ τῶν συμμάχων προσπαθοῦν νὰ ἀποκόψουν τὴν ὑποχώρηση τῶν Γερμανικῶν Μονάδων. Δὲν τὸ κατορθώνουν ὅμως γιατὶ ἐν τῷ μεταξύ, τὴν 11η Νοεμβρίου, ἔχει συνθηκολογήσει ἡ Γερμανία.

Τὰ στρατεύματα τοῦ Μάκενσεν χρησιμοποιοῦν ἐσπευσμένως τοὺς Οὐγκρικοὺς σιδηροδρόμους γιὰ νὰ εἰσέλθουν στὴ Γερμανία. Ἐγκαταλείπουν ὁλόκληρο σχεδὸν τὸ ὑλικὸ των. Μόνον ὁ στρατάρχης Μάκενσεν καθυστερεῖ στὴν Οὐγγαρία. Συλλαμβάνεται τὴν 5ην Ἰανουαρίου 1919 στὸν σιδηροδρομικὸ σταθμὸ τῆς Βουδαπέστης.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ III

Η ΤΟΥΡΚΙΑ ΣΥΝΘΗΚΟΛΟΓΕΙ

Ἐνῷ ἡ στρατιά, ὑπὸ τὸν στρατηγὸ Μπερτελὼ κατευθύνεται πρὸς τὴν Ρουμανία καὶ αἱ λοιπαὶ συμμαχικαὶ δυνάμεις, συνεχίζουσαι τὴν προέλασή των, ἀπελευθερώνουν τὴ Σερβία ὁ στρατηγὸς Φρανσαὶ Ντ' Ἐσπρέ, σύμφωνα μὲ ὁδηγίες τοῦ Γάλλου Πρωθυπουργοῦ Κλεμανσὼ ἀνέθεσε στὸν Ἄγγλο στρατηγὸ Μὶλν τὴν ἀνωτάτην Διοίκησιν τῶν συμμαχικῶν στρατευμάτων, ποὺ θὰ προκαλοῦσαν τὴν ἄνευ ὅρων συνθηκολόγησιν τῆς Τουρκίας. Ἐκτὸς τῶν Ἀγγλικῶν Μεραρχιῶν ἡ στρατιὰ τοῦ στρατηγοῦ Μὶλν ἀποτελεῖται ἀπὸ τὶς Ἑλληνικὲς Μεραρχίες, μιὰ Γαλλικὴ Μεραρχία καὶ μιὰ Ἰταλικὴ Ταξιαρχία. Ἀπέναντι τῶν δυνάμεων αὐτῶν οἱ Τοῦρκοι διαθέτουν μόνο 5 ἕως 7 Μεραρχίες Πεζικοῦ. Ἀποστολὴ τοῦ στρατηγοῦ Μὶλν εἶναι, ἀ-

φοῦ γίνη κύριος τῶν διαβάσεων τοῦ Ἔβρου στὸ χῶρο τῆς Ἀδριανουπόλεως καὶ νοτίως αὐτῆς νὰ κινηθῆ πρὸς στὴ Ραιδεστὸ γιὰ νὰ διαχωρήση τὰ Τουρκικὰ στρατεύματα τῆς Θράκης ἀπὸ τὰ εὑρισκόμενα στὴ Χερσόνησο τῆς Καλλιπόλεως καὶ ὕστερα μὲ τὴν συνεργασία τοῦ Ἀγγλικοῦ στόλου τῆς Μεσογείου, ἀφοῦ γίνη κύριος τῆς Χερσονήσου τῆς Καλλιπόλεώς νὰ θέση τὰ στενὰ τῶν Δαρδανελίων στὴν διάθεση τῶν συμμάχων.

Ὁ στρατηγὸς Μὶλν ἀποκατέστησε ἰσχυρὸ κάλυμμα ἐπὶ τοῦ Ἔβρου καὶ 3 προγεφυρώματα στὴν Ἀδριανούπολη τὸ Κούλελι – Μπουργὰζ καὶ τὰ Ὕψαλα. Τὴν 2α Ὀκτωβρίου ἡ Τουρκικὴ κυβέρνησις ἀποφασίζει νὰ καταθέση τὰ ὅπλα καὶ ἀποστέλλει στὸν στρατηγὸ Φρανσαὶ Ντ' Ἐσπρὲ τὸν Συν/ρχη Μεχμὲτ Βέη μὲ τὴν ἐντολὴ νὰ ὑπογράψη ἀμέσως τὴν ἀνακωχή. Ὁ Μεχμὲτ Βέης μόλις ἔφτασε στὴν Ἀλεξανδρούπολι συνελήφθη ἀπὸ τοὺς Ἄγγλους, οἱ ὁποῖοι δὲν ἐβιάζοντο νὰ τελειώσουν ἀμέσως μὲ τὴν Τουρκία. Ἤθελαν πρῶτα νὰ συμπληρώσουν τὴν κατάκτησι τῆς Παλαιστίνης καὶ νὰ δημιουργήσουν, στὸν χῶρο τῆς Ἐγγὺς Ἀνατολῆς τὸ περίφημο Ἀραβικὸ Βασίλειο ὑπὸ τὸν Ἐμίρη Φαϊζάλ.

Ἕνα κατεστραμμένο Τσέπελιν.

Ἀγγλογαλλικαὶ προστριβαὶ

Ἡ Τουρκικὴ κυβέρνησις βλέπουσα ὅτι δὲν μποροῦσε νὰ διαπραγματευθῆ μὲ τὸν Γάλλο ἀρχιστράτηγο τῆς στρατιᾶς τῆς Ἀνατολῆς Φρανσαὶ Ντ' Ἐσπρὲ ἀπεφάσισε νὰ ἀπευθυνθῆ πρὸς τὴν Ἀγγλία. Τὴν 11η Ὀκτωβρίου, ὁ ναύαρχος Κάλθορπ ἀρχηγὸς τοῦ Βρεταννικοῦ στόλου τῆς Μεσογείου, ἔρχεται στὸ Μοῦδρο τῆς Λήμνου γιὰ νὰ δεχθῆ τὶς Τουρκικὲς προτάσεις. Ἀπαιτεῖ, πρὸ πάσης συζητήσεως τὴν ἀπελευθέρωση τοῦ στρατηγοῦ

Τάουσεντ, πού εἶχε συληφθῆ αἰχμάλωτος ἀπὸ τοὺς Τούρκους στὴν Κουτ--ελ-ἀμάρα. Ὁ στρατηγὸς Τάουσεντ θὰ εἶναι καὶ ὁ κομιστὴς τῆς Τουρκικῆς συνθηκολογήσεως.

Τότε ἀκριβῶς ὁ Ἄγγλος πρωθυπουργὸς Λόϋδ Τζώρτζ ἀναθέτει στὸν ναύαρχο Κάλθορπ νὰ διαπραγματευθῆ μὲ τὴν Τουρκία ἐξ ὀνόματος τῶν συμμάχων. Ὁ ναύαρχος Ἀμέ, πού διοικεῖ στὸ Μοῦδρο μὲ τὴν 2α Γαλλικὴ μοῖρα, ἐκφράζει τὴν ἔκπληξί του πρὸς τὴν κυβέρνησί του καὶ λαμβάνει τὴν διαταγὴ νὰ παρευρεθῆ στὰς συζητήσεις μὲ τοὺς Τούρκους, χωρὶς νὰ δεσμευθῆ σὲ ὅτι δήποτε. Ὁ Ἄγγλος ὅμως ναύαρχος ἐπιμένει νὰ διεξαγάγη μόνος του τὰς διαπραγματεύσεις καὶ ἀποκλείει ἀπὸ αὐτὲς τὸν ναύαρχο Ἀμέ.

Τὴν 30η Ὀκτωβρίου ὁ ναύαρχος Κάλθορπ ὑπογράφει τὴν ἀνακωχὴ μὲ τὴν Τουρκία, ἐρήμην τῶν Γάλλων ἀντιπροσώπων. Τὴν ἑπομένην, 31η Ὀκτωβρίου ἡ Γαλλικὴ κυβέρνησις ἀναγνωρίζει τὰ γινόμενα. Ἄγγλος στρατηγὸς θὰ εὑρίσκεται ἐπὶ κεφαλῆς τῶν συμμαχικῶν στρατευμάτων, πού θὰ καταλάβουν τὴν Κων/πολι. Τὴν 13η Νοεμβρίου, σύμφωνα μὲ τοὺς ὅρους τῆς ἀνακωχῆς, οἱ συμμαχικοὶ στόλοι εἰσέπλευσαν στὴν Προποντίδα. Μαζὶ των εἰσέπλευσε καὶ ὁ Ἀβέρωφ, τὸ θρυλικὸ ἑλληνικὸ θωρηκτό, πού κατεναυμάχησε τὴν Τουρκική, ἀρμάδα κατὰ τὸν πρῶτο Βαλκανικὸ πόλεμο. Ἀλλόφρων ἀπὸ τὸν ἐνθουσιασμὸ ὁ ἑλληνικὸς πληθυσμὸς τῆς βασιλευούσης ἐχαιρέτησε τότε τὸ ἔνδοξο σκάφος, πού ἀγγυροβόλησε, ἀφοῦ διῆλθε ἀπὸ τὴν παράταξη τῶν συμμαχικῶν πλοίων, ἀκριβῶς ἀπέναντι τῆς Ἁγίας Σοφίας καὶ τῶν Σουλτανικῶν Ἀνακτόρων τοῦ Ντολμὰ-Μπαξέ.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ IV

Η ΑΝΑΚΩΧΗ ΣΤΑ ΛΟΙΠΑ ΜΕΤΩΠΑ

Ἡ συνθηκολόγηση τῆς Αὐστρίας

Μετὰ τὴν ἧττα τῶν Ἰταλῶν στὸ Καπορέτο καὶ τὴν ὑποχώρησή των πρὸς τὴν κοιλάδα τοῦ Πιάβε, τὸ Αὐστροϊταλικὸ μέτωπο ἐσταθεροποιήθη, ὅπως εἴδαμε, χάρις στὴ σύνδρομὴ Βρεττανικῶν καὶ Γαλλικῶν δυνάμεων πού ἦλθαν καὶ ἐνίσχυσαν τοὺς Ἰταλούς.

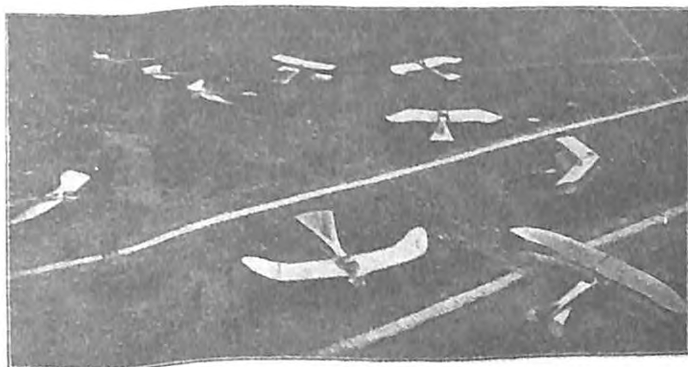
Τελικὰ ἡ ἀνωτάτη συμμαχικὴ ἡγεσία ἔκρινε ὅτι θὰ ἔπρεπε καὶ οἱ Ἰταλοὶ νὰ καταβάλουν μιὰ τελευταία προσπάθεια, γιὰ νὰ ἐκλείψη τὸ Ἰταλικὸ μέτωπο τοῦ πολέμου, πρᾶγμα πού δὲν ἦτο δύσκολο, γιατὶ ἡ Αὐστρουγγρικὴ μοναρχία εἶχε ἀρχίσει νὰ κλονίζεται σοβαρὰ ἀπὸ τὰ θεμέλιά της. Ὁ στρατάρχης Φὸς ἀπηύθυνε λοιπὸν τὴν 28η Σεπτεμβρίου, ἔγγραφο πρὸς τὸν πρόεδρο τῆς Ἰταλικῆς κυβερνήσεως, στὸ ὁποῖο ἐτόνιζε, ὅτι δὲν ὑπάρχη πόλεμος χωρὶς κινδύνους καὶ ἐρωτοῦσε ἂν στὴν ἠθικὴ κατάπτωση καὶ ἀποδιοργάνωση στὴν ὁποία εὑρίσκονταν ὁ Αὐστριακὸς στρατὸς θὰ ἦταν διατεθειμένος νὰ βοηθήση καὶ ἡ Ἰταλία καταφέρουσα ἐναντίον του τὸ τελευταῖο πλῆγμα.

Ἔτσι ἀποφασίστηκε ἡ Ἰταλικὴ ἐπίθεσις στὴν κοιλάδα τοῦ ποταμοῦ Πιάβε μὲ ἐπίκεντρο τὴν μικρὴ Ἰταλικὴ πολίχνη Βιττόριο Βενέτο.

Ἡ ἐπίθεσις αὐτή, ποὺ ἄρχισε τὴν 24η Ὀκτωβρίου, ὑπὸ τὴν ἡγεσία τοῦ Ἰταλοῦ ἀρχηστρατήγου Ντίαζ, ἐπέφερε τὴν πλήρη διάσπαση τοῦ Αὐστριακοῦ μετώπου, γιατὶ κατώρθωσε νὰ χωρίση τὶς Ἰταλικὲς δυνάμεις, ποὺ ἐμάχοντο στὴν κοιλάδα τοῦ Πιάβε, ἀπὸ ἐκεῖνες, ποὺ εὑρίσκονταν στὴ κοιλάδα τοῦ ποταμοῦ Ἰζόντσο. Ἄμεσος συνέπεια ἦταν ἡ συνθηκολόγησις ἄνευ ὅρων τῆς Αὐστρουγγαρίας, ποὺ ἐπραγματοποιήθη τὴν 3η Νοεμβρίου 1918.

Μεσοποταμία – Ἀρμενία – Παλαιστίνη

Κατὰ τὴν διάρκεια τοῦ ἔτους 1918 ἐσυνεχίσθησαν αἱ ἐπιχειρήσεις τῶν Τουρκικῶν καὶ Βρεττανικῶν δυνάμεων ποὺ ἐτερματίσθησαν μὲ τὴν συνθηκολόγηση τῆς Τουρκίας στὸ Μοῦδρο τῆς Λήμνου. Ἀποτέλεσμα τῶν ἐπιχειρήσεων αὐτῶν ἦταν στὴν μὲν Μεσοποταμία νὰ καταλάβουν τὰ Βρεττανικὰ στρατεύματα, κατὰ τὰ τέλη τοῦ Ὀκτωβρίου τὴν Μοσούλη, στὸ μέτωπο δὲ τῆς Παλαιστίνης, μετὰ τὴν ἐπιτυχῆ ἐπίθεση τοῦ Ἄγγλου στρατηγοῦ Ἀλέμπυ κατὰ τῆς ὁμάδος τῶν Τουρκικῶν στρατιῶν, ὑπὸ τὴν διοίκησιν τοῦ Γερμανοῦ στρατηγοῦ Λίμαν Φὸν Σάντερς νὰ καταλάβουν, τὴν 27ην Ὀκτωβρίου καὶ τὸ Χαλέπι. Ὅταν ἡ Τουρκία ὑπέγραφε τὴν ἀνακωχὴ ἡ 3η Τουρκικὴ στρατιὰ εὑρίσκονταν στὸ Κὰρς καὶ στὸ Βατοὺμ τῆς Ἀρμενίας, ἀπὸ τὰ ὁποῖα καὶ ἀπεχώρησε.

Διάφοροι τύποι ἀεροπλάνων.

ΜΕΡΟΣ ΔΕΚΑΤΟ ΠΕΜΠΤΟ

ΑΙ ΣΥΝΘΗΚΑΙ ΕΙΡΗΝΗΣ

Η ΕΚΚΑΘΑΡΙΣΙΣ ΤΟΥ ΠΟΛΕΜΟΥ

ΚΕΦΑΛΑΙΟ Ι

Ο ΠΑΡΑΚΛΗΤΟΣ ΑΠΟ ΤΗΝ ΑΜΕΡΙΚΗ

Οἱ τρεῖς πρωταγωνισταὶ

Τὰ παράκτια πυροβολεῖα τῆς Βρέστης βάλλουν χαιρετιστήριες βολές.

Ὁ ἄνθρωπος ὁ ὁποῖος κατεβαίνει πρῶτος ἀπὸ τὸ πλοῖο " Γεώργιος Οὐάσιγκτων" χαιρετᾶ μὲ τὸ ψηλό του καπέλλο δεξιὰ καὶ ἀριστερά. Ἕνα μειδίαμα ποὺ ἀποτελεῖται μόνο ἀπὸ τὸ ὕψωμα τοῦ ἄνω χείλους του, ἀνθίζει στὸ πρόσωπό του. Τὸ μεγάλο κεφάλι του, τὸ μειδίαμά του, τὸ ὑψηλὸ καπέλλο, τὰ γυαλιὰ ἐπάνω στὴν ἀδύνατη μύτη— ὅλα αὐτὰ εἶναι γνωστὰ ἀπὸ χιλιάδες εἰκόνες ποὺ ἐδημοσιεύθησαν στὶς ἐφημερίδες ὁλοκλήρου τοῦ κόσμου.

Ὁ Γούδροου Οὐΐλσων, πρόεδρος τῶν Ἡνωμένων Πολιτειῶν τῆς Ἀμερικῆς πατᾶ ἐπὶ τοῦ εὐρωπαϊκοῦ ἐδάφους. Μεσσίας γιὰ τοὺς τυραννουμένους καὶ κατακρεουργημένους λαούς, ἄγγελος εἰρήνης γιὰ τὸν κόσμο,ἀρχιτέκτων ἑνὸς λαμπροῦ μέλλοντος γιὰ ὅλους—ὅλα αὐτὰ γράφονται μὲ ὅλους τοὺς τόνους καὶ σὲ ὅλες τὶς γλῶσσες στὶς διάφορες ἐφημερίδες.

Τὰ κανόνια βροντοῦν. Αἱ σειρῆνες τῶν πλοίων τὰ συνοδεύουν.

Ὁ Οὐΐλσων—αὐτὸ σήμερα εἶναι ἐκτὸς πάσης ἀμφιβολίας— ἦλθε στὴν Εὐρώπη ὡς φιλόδοξος ἰδεαλιστής, ὡς ἕνας ἄνθρωπος ποὺ πιστεύει πραγματικὰ στὴν ἀποστολή του. Μὲ γεμάτη τὴν καρδιὰ ἀπὸ ἐπιθυμία νὰ θέση τὰ θεμέλια μιᾶς νέας τάξεως πραγμάτων, νὰ θέση ἐκτὸς νόμου τὸν πόλεμο. Βλέπει τὸν ἑαυτό του νὰ ἐπιστρέφη στὰς Ἡνωμένας Πολιτείας, ὡς ἡ μεγαλυτέρα προσωπικότης τοῦ αἰῶνος, ὡς πρῶτος ὑποψήφιος γιὰ τὴν ἕδρα τοῦ μέλλοντος προέδρου τῆς ὑφηλίου, ποὺ θὰ ἐκλεγῆ ἐλευθέρως ἀπὸ ἕνα Κοινοβούλιο εὐτυχισμένων λαῶν.

Οἱ συνοδοὶ τοῦ Οὐΐλσων φέρουν μέσα σὲ μεγάλους διπλωματικοὺς χαρτοφύλακας, τὰ ἔγγραφα, τὰς προτάσεις, τὰ σχέδιά του. Κάτω ἡ μυστικὴ τολιτικὴ καὶ αἱ μυστικαὶ συνθῆκαι. Φανεραὶ διαπραγματεύσεις καὶ συμφωνίαι μπροστὰ στὰ μάτια ὁλοκλήρου τοῦ κόσμου. Αὐτοδιάθεσις τῶν λαῶν, ἐλεύθεραι ἐκλογαί, παγκόσμιος δικαιοσύνη, παγκόσμιος κατάργησις τῶν ἐξοπλισμῶν, ἀστυνομία πρὸς διαφύλαξιν τῆς εἰρήνης, Κοινωνία τῶν Ἐθνῶν!

Ὁ Οὐΐλσων ἀποβιβάζεται στὴν Βρέστη τὴν 13η Δεκεμβρίου 1918. Κανόνισε τὴν ἀποβίβασί του σ' αὐτὴν τὴν ἡμερομηνία, γιατὶ εἶναι προληπτικὸς καὶ θεωρεῖ τὸν ἀριθμὸ 13, ἐπειδὴ εἶναι τόσα τὰ γράμματα τοῦ ὀνόματός του, ὡς τυχερὸ γι' αὐτὸν ἀριθμό. Παντοῦ στὴν ζωὴ καὶ στὰς πράξεις του ἐπανέρχεται ὁ ἀριθμὸς 13. Καὶ ὅμως ὅ,τι ἐπιχειρεῖ εὑρίσκεται κάτω ἀπὸ ἕνα κακὸ ἀστέρα.

"Ὁ ἴδιος κατέστρεψε τὴν μαγικὴ ἐνέργεια τοῦ τυχεροῦ ἀνθρώπου", λέγει μία Γαλλίδα μάντις γιατὶ ὥρισε σὲ 14 τὰ σημεῖα τοῦ προγράμματός του. Ἔπρεπε τουλάχιστον τὸ τελευταῖο νὰ τὸ ὀνομάσῃ 13α.

Μετὰ τὴν ἐπιστροφή του ἀπὸ τὴν διάσκεψι τῆς εἰρήνης τῶν Βερσαλλιῶν, ὁ Οὐΐλσων ἐσφυρίχθηκε στὴν Ἀμερική. Γερουσία καὶ Βουλὴ ἀρνοῦνται νὰ κυρώσουν τὴν ὑπογραφή του. Τὸ Κογκρέσσον—καὶ αὐτὸ συνέβη γιὰ πρώτη φορὰ στὴν ἱστορία τῶν Ἡνωμένων Πολιτειῶν— ἐνήργησε ἀνάκρισι εἰς βάρος του. Μία προσβολὴ ἀποπληξίας τὸν μετέβαλε τελικὰ σὲ πνευματικὸ καὶ σωματικὸ ἐρείπιο. Ἀπέθανε δέκα ἡμέρας πρὸ τῆς 13ης Φεβρουαρίου τοῦ 1924.

—Γιὰ δυὸ πράγματα ἠμπορεῖ νὰ κατηγορηθῇ ὁ Οὐΐλσων, λέγει μία δικαία κρίσις ἐπ' αὐτοῦ: Ὅτι ἐδέχθη ἕνα πρὸς ἕνα νὰ ἐξουδετερωθοῦν ἀπὸ ἱκανοὺς ἀντιπάλους, τὰ περίφημα 14 σημεῖα του καὶ ὅτι δὲν εἶχε τὴν ἐντιμότητα νὰ ὁμολογήσῃ ὅτι τὸ σύστημά του ἐναυάγησεν οἰκτρῶς. Καὶ δεύτερον ὅτι μὲ τοὺς λόγους του ἐνεφύσησε στὸν κόσμο ποὺ δυστυχοῦσε ἀπὸ τὸν πόλεμο τὴν ἰδέα ὅτι ἦλθε ἕνας Μεσσίας, ποὺ θὰ ἔκαμνε θαύματα, ὁ ὁποῖος ὅμως ὅταν ἔφθασε τὸ πλήρωμα τοῦ χρόνου ἀπεδείχθη ἕνας μικρὸς καὶ ἀδύνατος ἄνθρωπος, κατὰ τοῦ ὁποίου ἐξέσπασαν τὰ παράπονα τῶν ἀπογοητευμένων ἀνθρώπων.

Ὁ Οὐΐλσων δὲν μπορεῖ νὰ φαντασθῇ σὲ τὶ λέβητα ἀλληλοσυγκρουομένων συμφερόντων βάζει τὸ χέρι του. Δὲν ἔχει ἰδέα τῶν παλαιῶν ἀνταγωνισμῶν τῶν εὐρωπαϊκῶν κρατῶν. Βλέπει τὴν θάλασσα τῶν σημαιῶν, ἀκούει τὰς ἐπευφημίας τοῦ πλήθους καὶ λησμονεῖ τὴν πραγματικότητα.

Ὁ πρόεδρος τῆς Γαλλικῆς Δημοκρατίας Πουανκαρέ τὸν ὑποδέχεται στὸν σιδηροδρομικὸ σταθμὸ τῶν Παρισίων. Ἕνας αὐτόπτης μάρτυς περιγράφει τὴν ἄφιξι τοῦ Οὐΐλσων καὶ λέγει: "Οἱ δύο πρόεδροι ἔσφιξαν ἐγκάρδια καὶ ἐπὶ ἀρκετὴ ὥρα τὰ χέρια των, ἐψιθύρισαν κάτι καὶ ἐφαίνοντο νὰ συνεννοοῦνται πολὺ καλά, ἂν καὶ ὁ ἕνας δὲν ἤξευρε γαλλικὰ καὶ ὁ ἄλλος δὲν ἤξευρε οὔτε λέξι ἀγγλικά".

Ὁ Οὐΐλσων φαίνεται νὰ εἶναι τὸ ἀναμφισβήτητο κέντρον τῆς μεγάλης διασκέψεως τῆς εἰρήνης. Καὶ μένει ἐπὶ ἀρκετὸν καιρὸ τὸ κέντρον τῆς διασκέψεως, τοὐλάχιστον φαινομενικά. Στὴν πραγματικότητα δὲν εἶναι παρὰ ἕνα ἀδύνατο ἀνδρείκελλο, ποὺ κινοῦν ἐδῶ καὶ ἐκεῖ οἱ πρωθυπουρ-

γοὶ τῆς Ἀγγλίας καὶ τῆς Γαλλίας Λόϋδ Τζῶρτζ καὶ Κλεμανσώ.

Ἤδη τὸ πρῶτο ἀπὸ τὰ 14 σημεῖα του—κατάργησι τῆς μυστικῆς διπλωματίας-δὲν πραγματοποιεῖται ἀμέσως μετὰ τὴν ἄφιξί του στὴν Εὐρώπη. Ποτὲ ἄλλοτε ἡ λογοκρισία καὶ ἡ μυστικότης δὲν ὠργίασαν περισσότερο ἀπὸ τὴν διάσκεψι τῶν Παρισίων καὶ τῶν Βερσαλλιῶν. Τὸ γαλλικο ὑπουργεῖο τῶν Ἐξωτερικῶν ἀναπτύσσει πολὺ γρήγορα καὶ σχεδὸν ἐκ τοῦ ἐμφανοῦς σὲ ὅλη τὴν χώρα μία ἔντονη ἐκατρατεία κατὰ τῶν ἀρχῶν τοῦ Οὐΐλσων.

Ἡ ἱστορικὴ συνεδρίασις τῆς βουλῆς τῶν κοινωτήτων κατὰ τὴν ὁποίαν ἐκηρύχθη ὁ πόλεμος ἐναντίον τῆς Γερμανίας.

Ὁ πρωθυπουργὸς τῆς Γαλλίας Κλεμανσὼ λέγει σὲ ὅποιον θέλει ἢ δὲν θέλει, νὰ τὸ ἀκούση: "Τὰ δέκα τέσσαρα σημεῖα μοῦ φαίνονται σὰν πολλά. Ὁ ἴδιος ὁ καλὸς Θεὸς ἔχει περιορίσει μόνο σὲ δέκα τὶς ἐντολές του".

Ὁ Δαυὶδ Λόϋδ Τζῶρτζ, ὁ πρωθυπουργὸς τῆς Μ. Βρεταννίας, τὸν ὁποῖον οἱ συμπατριῶται του ὀνομάζουν "σαῦρα τῆς Οὐαλίας" καὶ "μάγο τῆς Οὐαλίας", φαίνεται κοντὰ στὸν πουριτανὸ Οὐΐλσων σὰν ἕνας φορτωμένος μὲ ἐνέργεια κινητὴρ καὶ ὁ Κλεμανσὼ φωνάζει κάποτε ἀπελπισμένος.

—Τί θέλετε νὰ κάμω ὅταν κάθομαι στὸ τραπέζι τῆς διασκέψεως μεταξὺ τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ καὶ τοῦ Ναπολέοντος;

Ἐν τῷ μεταξύ, ὁ Λόϋδ Τζῶρτζ πνέει τὰ μένεα κατὰ τοῦ γαλλικοῦ ὑπουργείου Ἐξωτερικῶν καὶ λέγει θυμωμένος στοὺς ἀναμένοντας δημοσιογράφους: "Ἐδῶ ἐπικρατεῖ μία ἀτμόσφαιρα σὰν νὰ μὴ ἀερίσθηκαν τὰ δωμάτια ἀπὸ τὴν ἐποχὴ τοῦ Λουδοβίκου Φιλίππου".

Τεταμένη ἀτμόσφαιρα

Ἡ ἀτμόσφαιρα εἶναι τεταμένη.

Ἀπὸ τὸ ἄλλο μέρος ἡ ἐξωτερικὴ εἰκὼν τῆς διασκέψεως περιβάλλεται ἀπὸ μεγαλοπρέπεια καὶ παραδόσεις. Τὸ Παρίσι ρίχθηκε στὴν δίνη τῶν διασκεδάσεων ὕστερα ἀπὸ τὰ χρόνια τοῦ τρόμου. Χιλιάδες ἀντιπρόσωποι καὶ συνεργάται ἀπὸ ὅλο τὸν κόσμο ἔχουν μαζευθῆ στὴν γαλλικὴ πρωτεύουσα. Μόνο ὁ Οὐΐλσων ἔχει μαζὺ του 1300 ὑπαλλήλους. Πλὴν αὐτῶν τὸ Παρίσι εἶναι γεμᾶτο ἀπὸ ἀντιπροσώπους καὶ ἀπὸ παρατηρητὰς τῶν ἀφυπνισθέντων λαῶν ποὺ ζητοῦν τὸ δικαίωμα τῆς αὐτοδιαθέσεως. Στὸ βιβλί-

ον ἀκροάσεων τοῦ 'Αμερικανοῦ προέδρου εἶναι ἐγγεγραμμένοι Κινέζοι καὶ Δαλματοί, ὁ ἐπιτετραμμένος τῆς Δημοκρατίας τοῦ 'Αγίου Μαρίνου, ἀντιπρόσωποι τοῦ 'Ορθοδόξου Οἰκομενικοῦ Πατριαρχείου Κωνσταντινουπόλεως, 'Αλβανοί, 'Αρμένιοι, ἀκόμη δὲ καὶ μία ἀσσυριακὴ καὶ χαλδαιϊκὴ ἀντιπροσωπεία.

Αἱ γνωστότεραι διδασκάλισσαι χοροῦ τῶν Παρισίων παραδίδουν μαθήματα χοροῦ πρὸς 300 φράγκα τὴν ὥρα καὶ λέγεται ὅτι σὲ βραχὺ χρονικὸ διάστημα ἐκέρδισαν ἑκατοντάδες χιλιάδων φράγκων. 'Ακόμη καὶ στὰ διαμερίσματα τοῦ ξενοδοχείου "Μάζεστικ" τὴν ἕδρα τῆς ἀγγλικῆς ἀντιπροσωπείας ὅπου τὴν ἡμέρα κυριαρχεῖ μεγάλη σοβαρότης τὸ βράδυ ὀργανώνονται θορυβώδεις διασκεδάσεις κατὰ τὰς ὁποίας τὰ μέλη τῆς ἀποστολῆς χορεύουν μὲ τὶς καμαριέρες καὶ οἱ ἀξιωματικοὶ μὲ τὰς δακτυλογράφους. "Κυρία ἀτραξιὸν τοῦ ξενοδοχείου Μάζεστικ εἶναι ἡ Μέγκαν ἡ κόρη τοῦ Λόϋδ Τζώρτζ, καὶ γι'αὐτὸ οἱ Παρισινοὶ μεταβάπτισαν τὸ ξενοδοχεῖο ἀπὸ "Μάζεστικ" σὲ "Μέγκαντικ".

Στὰ ξενοδοχεῖα καὶ στὰ μέγαρα τῶν ἰδιωτῶν γίνονται συνεδριάσεις παγκοσμίου σημασίας. Μόνο 56 τεχνικαὶ ἐπιτροπαὶ ἀσχολοῦνται μὲ τὰς λεπτομερείας τῆς μελλοντικῆς τάξεως πραγμάτων. Τὰ κυριώτερα ὅμως ὄργανα εἶναι τὸ "Συμβούλιον τῶν Δέκα". Τὸ συμβούλιον τῶν πέντε μικρῶν καὶ τὸ συμβούλιον τῶν τεσσάρων μεγάλων. Οἱ τέσσαρες μεγάλοι εἶναι: ὁ Οὐΐλσων, ὁ Λόϋδ Τζώρτζ, ὁ Κλεμανσὼ καὶ ὁ 'Ιταλὸς 'Ορλάνδο.

Οἱ τέσσαρες μεγάλοι συνεδριάζουν ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον στὰ διαμερίσματα τοῦ προέδρου Οὐΐλσων στὸ μέγαρον "Μυρά", μιὰ ἰδιωτικὴ κατοικία ποὺ διερρυθμίσθη ἰδιαιτέρως γιὰ τὸν 'Αμερικανὸ πρόεδρο καὶ ποὺ εὑρίσκεται ἀντίκρυ ἀπὸ τὰ γραφεῖα τοῦ Λόϋδ Τζώρτζ. Μεγάλαι βιβλιοθῆκαι σκεπάζουν τοὺς τοίχους καὶ ὅταν ὁ πρόεδρος πιέσει ἕνα κουμπὶ ἀνοίγουν καὶ ἀφήνουν τὸν δρόμο ἐλεύθερο γιὰ τὰ δωμάτια τοῦ ὕπνου. Μία μέρα δὲν ἐμφανίζεται στὴν συνεδρίασι. Ἔχει βῆχα καὶ πυρετὸ 39,4. 'Ο Κλεμανσὼ εὑρίσκει ἀμέσως ὅτι αἱ συνεδράσεις διεξάγονται ὁμαλώτερα ὅταν ὁ 'Αμερικανὸς πρόεδρος ἀναγκάζεται νὰ παραμείνη κλινήρης. Δὲν ὑπάρχουν τότε οὐτοπικὰ ἰδεώδη, δὲν ὑπάρχουν τὰ περίφημα 14 σημεῖα.

Μιὰ σφαῖρα παραπάνω δὲν ἔχει καμμιὰ σημασία.

Τὴν 19ην Φεβρουαρίου πέφτει ἄρρωστος καὶ ὁ Κλεμανσώ. Στὰς 8 καὶ 40' ἀνεβαίνει ὅπως συνήθως στὸ αὐτοκίνητό του γιὰ νὰ μεταβῆ στὴν διάσκεψι. Τὴν στιγμὴ ἐκείνη ὁρμᾶ στὸ αὐτοκίνητο ἕνας ἄνθρωπος ὀνομαζόμενος Κοτέν.

—Εἶμαι Γάλλος καὶ ἀναρχικός, λέγει, καὶ πυροβολεῖ κατὰ τοῦ γηραιοῦ πρωθυπουργοῦ μὲ τὸ περίστροφό του.

"Τὸ ζῶο αὐτὸ ξεύρει νὰ πυροβολῆ, λέγει ὁ Κλεμανσὼ καὶ σωριάζεται στὴν πολυθρόνα τοῦ αὐτοκινήτου.

'Ο στρατηγὸς Μορδὰκ ποὺ σὲ λίγο καλεῖται στὸ γραφεῖο τοῦ πρωθυπουργοῦ τὸν βλέπει χλωμὸ καὶ ἀκίνητο νὰ κάθεται σὲ μιὰ πολυθρόνα.

—Εἶσθε τραυματισμένος; ἐρωτᾶ ὁ στρατηγός.

—Ναί. Μὲ ἐπυροβόλησαν ἐκ τῶν νώτων.

Οἱ ἰατροὶ Τυφὶτ καὶ Γκοσσὲ μπαίνουν στὸ δωμάτιο. Μὲ τὴν βοήθεια τοῦ στρατηγοῦ γδύνουν τὸν πρωθυπουργὸ καὶ διαπιστώνουν μὲ ἱκανοποίησι ὅτι τὸν εὑρῆκε μόνο μιὰ σφαῖρα. Κανένα ζωτικὸ ὄργανο δὲν ἔχει προσβληθῆ καὶ ὁ δόκτωρ Γκοσσὲ λέγει:

—Πρόκειται περὶ ἀληθινοῦ θαύματος. Ἂν ἡ σφαῖρα ἐπήγαινε ὀλίγα χιλιοστόμετρα δεξιὰ ἢ ἀριστερὰ δὲν θὰ ζούσατε σήμερα. Αὐτὸ ἀποδεικνύει ὅτι εἶσθε πολὺ τυχερὸς, κύριε πρωθυπουργέ.

—Καθόλου, ἀπαντᾶ ὁ Κλεμανσώ. Αὐτὸ ἀποδεικνύει ἁπλούστατα ὅτι τὰ ἔχω πολὺ καλὰ μὲ τὸν καλὸ Θεό.

Τὴν ἑπομένη ὁ στρατηγὸς Μορδὰκ εὑρίσκει τὸν πρωθυπουργὸν νὰ κάθεται στὸ γραφεῖο του.

— Ἀπορεῖτε; τὸν ἐρωτᾶ ὁ Κλεμανσώ, Φυσικὰ οἱ ἰατροὶ μὲ διέταξαν νὰ μείνω στὸ κρεβάτι, ἀλλὰ τοὺς ξέρω καλὰ τοὺς γιατροὺς γιατὶ κι' ἐγὼ ἀνήκω στὴν συντεχνία των. Ὅπως ὅσα λέγουν δὲν πρέπει ὅλα νὰ τὰ ἀκολουθοῦμε ἔτσι καὶ ἐγὼ δὲν ἀκολουθῶ πολλὲς ἀπὸ τὶς παραγγελίες των.

Μόλις ἀνέρρωσε ὁ Κλεμανσὼ σὲ τέτοιο σημεῖο ὥστε νὰ ἠμπορῇ νὰ μετέχῃ στὰς συνεδριάσεις συλλαμβάνεται πρὸ τῶν Ἠλυσίων ἕνας Ρῶσσος ποὺ ἔρριψε ἕνα πυροβολισμό.

—Αὐτὸς ὁ ἄνθρωπος ἀγαπᾶ φαίνεται νὰ κάμη ἀστεῖα λέγει ὁ πρωθυπουργὸς ὅταν τοῦ μετέδωσαν τὴν εἴδησι. Δὲν περίμενε μερικὰ λεπτὰ νὰ βγῶ ἔξω; Ἐσυνήθισα τώρα πολὺ σ' αὐτὸ τὸ σπόρ. Μιὰ σφαῖρα παραπάνω ἢ πιὸ λίγο δὲν ἔχει σημασία.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΙΙ

Η ΕΠΙΔΟΣΙΣ ΤΟΥ ΚΕΙΜΕΝΟΥ ΤΗΣ ΣΥΝΘΗΚΗΣ

Ἔρχεται ἡ Γερμανικὴ Ἀντιπροσωπεία

Αἱ συνεδριάσεις τῆς ὁλομελείας τῆς διασκέψεως τῆς εἰρήνης εἶναι ἕνα δρᾶμα γιὰ ὅλον τὸν κόσμο. Ὅ,τι ἐπιζητοῦμε, εἶπε ὁ Οὐΐλσων κατὰ τὴν ἔναρξι τῆς διασκέψεως, εἶναι ἡ κυριαρχία τοῦ νόμου βασιζομένη ἐπὶ τῆς συγκαταθέσεως τῶν κυβερνωμένων καὶ τῆς ὀργανωμένης θελήσεως τῆς ἀνθρωπότητος.

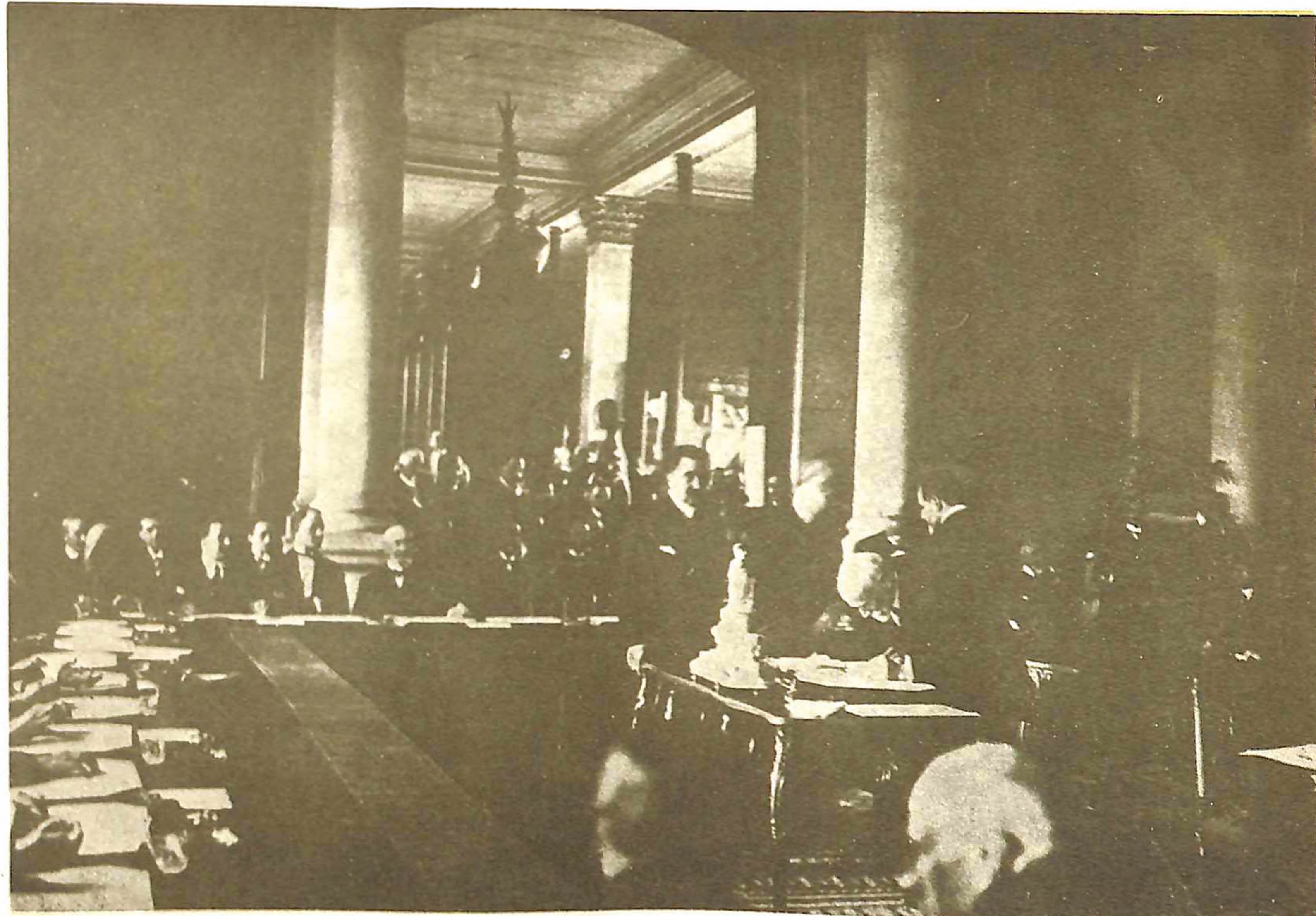
Ἀλλὰ πρὶν ἀκόμα προχωρήσῃ ἡ συνεδρίασις ὁ Οὐΐλσων, ὁ Κλεμανσὼ καὶ ὁ Λόϋδ Τζῶρτζ διηγοῦνται ἀστεῖα καὶ ἀνέκδοτα, τὰ ὁποῖα ἀκούουν οἱ ὑπάλληλοι ποὺ εὑρίσκονται κοντὰ των καὶ μεταδίδουν καὶ παρακάτω, λέγει ἕνας χρονικογράφος.

Ὁ σὲρ Ρόμπερτ Μπόρδεν ὁ Καναδὸς ἐκπρόσωπος διέκοψε τὸν λόγον του μὲ τὴν διαμαρτυρία ὅτι "τὸ κουβεντολόγι τῶν Μεγάλων τοῦ καθιστᾶ ἀδύνατον νὰ συνεχίσῃ...

Τέλος τὴν 29ην Ἀπριλίου ἡ ὁλομέλεια τῆς διασκέψεως ἀποδέχεται τὸ

Ἀλμπέρτος ὁ Α΄. ὁ Βασιλεὺς τοῦ Βελγίου.

Η ΕΠΙΣΗΜΟΣ ΕΝ ΤΩι ΔΗΜΑΡΧΕΙΩι ΤΩΝ ΣΕΒΡΩΝ ΥΠΟΓΡΑΦΗ ΤΗΣ ΜΕΤΑ ΤΗΣ ΤΟΥΡΚΙΑΣ ΣΥΝΘΗΚΗΣ ΕΙΡΗΝΗΣ (28 ΙΟΥΛΙΟΥ 1920)
('Ο 'Ελευθέριος Βενιζέλος ύπογράφων και παρ' αύτόν ό έν Παρισίοις πρεσβευτής "Αθως Ρωμάνος)

σχέδιον Οὐίλσων περὶ τῆς Κοινωνίας τῶν Ἐθνῶν. Αὐτὴ εἶναι ἡ μόνη ἀληθινὴ νίκη τὴν ὁποίαν ἐκέρδισε στὸ Παρίσι ὁ Ἀμερικανὸς πρόεδρος. Γιὰ πρώτη φορὰ στὴν ἱστορία οἱ λαοὶ τῆς γῆς θὰ συνεργάζωνται σὲ ἕνα κοινὸ Κοινοβούλιο, διὰ νὰ λύουν τὰς διαφορὰς των διὰ διαπραγματεύσεων καὶ δὲν θὰ καταφεύγουν στὸν πόλεμο.

Ὅ,τι τώρα μένει νὰ γίνῃ εἶναι ἡ ἐπεξεργασία τῶν συνθηκῶν εἰρήνης τῶν ἡττηθέντων λαῶν καὶ πρὸ παντὸς τῆς εἰρήνης μὲ τὴν Γερμανία.

Ἡ γερμανικὴ ἀντιπροσωπεία—ὄχι πρὸς τὸ παρὸν δὲν ὑπάρχει γερμανικὴ ἀντιπροσωπεία. Ἡ Γερμανία δὲν ἀντιπροσωπεύεται ἀκόμη στὴν διάσκεψι τῆς εἰρήνης. Μόνο κατὰ τὰ τέλη Ἀπριλίου καὶ ἀφοῦ ἐλύθησαν θεωρητικῶς ὅλα τὰ προβλήματα καλεῖται ἡ γερμανικὴ κυβέρνησις νὰ ἀποστείλῃ ἀντιπροσώπους της. Θὰ εἶναι ἐξουσιοδοτημένοι νὰ ὑπογράψουν τὴν συνθήκη εἰρήνης.

Νὰ ὑπογράψουν. Ὄχι νὰ συζητήσουν.

Ὁ Οὔρλιχ φὸν Μπρόκδορφ Ραντσάου ὁ νέος ὑπουργὸς τῶν Ἐξωτερικῶν τῆς Γερμανικῆς Δημοκρατίας ὁρίζεται ὡς ἀρχηγὸς τῆς ἀντιπροσωπείας. Τὸν συνοδεύουν ὁ ὑπουργὸς τῆς Δικαιοσύνης δόκτωρ Ὄττο Λάνδσμπεργκ, ὁ ὑπουργὸς τῶν Ταχυδρομείων Γιοχάννες Γκίσμπερτς ὁ καθηγητὴς τοῦ Διεθνοῦς Δικαίου δόκτωρ Βάλτερ Σύκιγκ, ὁ πρόεδρος τῆς πρωσσικῆς Βουλῆς Λάϊνερτ καὶ ὁ δόκτωρ Κὰρλ Μέλχιορ. Εἰς αὐτοὺς πρέπει νὰ προστεθοῦν ἀκόμη ἀρκετοὶ γραμματεῖς, ἐμπειρογνώμονες δημοσιογράφοι, δακτυλογράφοι, κλητῆρες κλπ. Ἐν συνόλῳ 180 ἄτομα.

Τὴν 26ην Ἀπριλίου 1919 τίθεται εἰς κίνησιν στὸν σιδηροδρομικὸ σταθμὸ τοῦ Πότσδαμ στὸ Βερολῖνο ἡ πρώτη ἀπὸ τὰς τρεῖς ἐκτάκτους ἁμαξοστοιχίας ποὺ θὰ μεταφέρουν στὸ Παρίσι τὰ μέλη τῆς γερμανικῆς ἀντιπροσωπείας. Ὁ Βίκτωρ Σὶφ ἕνας ἀπὸ τοὺς διαπεπιστευμένους στὴν ἀντιπροσωπεία δημοσιογράφους περιγράφει τὴν διαδρομὴ διὰ τῆς Γαλλίας. Οἱ Γάλλοι διέταξαν ἡ ἁμαξοστοιχία νὰ προχωρῇ ἐπὶ γαλλικοῦ ἐδάφους μὲ ρυθμὸ χελώνης. Σκοπὸς των ἦτο νὰ δείξουν ἐπὶ ὥρας στὴν γερμανικὴ ἀντιπροσωπεία τὰς καταστροφὰς ποὺ προεκάλεσεν ὁ πόλεμος στὴν Βόρειο Γαλλία...καὶ πραγματικὰ ὅλοι μας συνεκινήθημεν πολὺ ἀπὸ τὸ θέαμα παρὰ τὸ γεγονὸς ὅτι ἀντελήφθημεν τὰς γαλλικὰς προθέσεις.

Στὸν μικρὸ σιδηροδρομικὸ σταθμό τοῦ Βενκρεσὸν οἱ Γερμανοὶ ἀντιπρόσωποι ἐγκαταλείπουν τὴν ἁμαξοστοιχία. Τὰ φλὰς τῶν φωτογράφων παίρνουν καὶ δίδουν. Ἐμφανίζονται μερικοὶ κατώτεροι Γάλλοι ὑπάλληλοι ποὺ διεκπεραιώνουν μὲ εἰρωνεία ἀλλὰ καὶ μὲ μεγάλη βία τὰς σχετικὰς διατυπώσεις. Ὁ Βίναν Μπάρτλετ γράφει σὲ μιὰ ἀνταπόκρισι του στὴν ἐφημερίδα του: "Οἱ Γερμανοὶ κάμνουν συνεχῶς τὶς μικρὲς καὶ μονοκόμματες ὑποκλίσεις των".

Στὶς Βερσαλλίας

Μὲ αὐτοκίνητα καὶ λεωφορεῖα συνεχίζεται τὸ ταξίδι εἰς τὰς Βερσαλλίας. Ἕνα ξενοδοχεῖο πρώτης τάξεως προορίζεται γιὰ τὰ κύρια μέλη τῆς γερμανικῆς ἀντιπροσωπείας. Σὲ δυὸ ἄλλα ξενοδοχεῖα κατώτερα κατέλυσαν τὰ

λοιπὰ μέλη. Ἕνα ἐκτεταμένο τμῆμα τοῦ μεγάλου πάρκου τῶν Βερσαλλιῶν τίθεται στὴν διάθεσι τῶν Γερμανῶν ἀντιπροσώπων.Ἐκτὸς δὲ αὐτοῦ καὶ οἱ κῆποι τῶν δύο ἀνακτόρων τοῦ Τριανόν.

Βερσαλλίαι!

Ἐδῶ ὁ Βίσμαρκ ὑπαγόρευσε τὴ γερμανικὴ συνθήκη εἰρήνης. Ἐδῶ οἱ Γάλλοι ἀναγκάσθηκαν νὰ ἐγκαταλείψουν στὴν Γερμανία τὴν Ἀλσατία καὶ τὴν Λωρραίνη. Ἐδῶ ἐπεβλήθη σ' αὐτοὺς μία πολεμικὴ ἀποζημίωσις 5 δισεκατομμυρίων φράγκων. Ἐδῶ ἀπεφασίσθη ἡ προσωρινὴ κατοχὴ τῶν ἀνατολικῶν γαλλικῶν ἐπαρχιῶν πρὸς ἐξασφάλισι τῆς πληρωμῆς τῆς ἀποζημιώσεως.

Τίποτε δὲν ἐλησμονήθη. Τίποτε.

Ἡ ψύχωσις τοῦ πολέμου καὶ ἡ προπαγάνδα κυριαρχοῦν ἐδῶ στὰς Βερσαλλίας. Οἱ Γερμανοὶ εἶναι ὑποχρεωμένοι νὰ μεταφέρουν οἱ ἴδιοι τὶς ἀποσκευές των στὰ δωμάτια τοῦ ξενοδοχείου των. Συνιστᾶται σ' αὐτοὺς νὰ ἐκλέγουν τὸν συντομώτερον δρόμον μεταξὺ τῶν τριῶν ξενοδοχείων των "πρὸς ἀποφυγὴν δυσαρέστων ἐπεισοδίων". Μερικοὶ ὅμως ἀπὸ αὐτοὺς ἐπισκέπτονται τὸ ἀνάκτορο τῶν Βερσαλλιῶν μέχρι καὶ τῆς τελευταίας γωνίας του. Ἄλλοι ἀγοράζουν ἀπὸ ἕνα περίπτερο, καταβάλλοντες πολλὲς λίρες στερλίνες δελτάρια καὶ γραμματόσημα. Μερικαὶ δακτυλογράφοι πηγαίνουν κρυφὰ καὶ στὸ Παρίσι καὶ ἀνακαλύπτονται ἀπὸ μερικοὺς ρεπόρτερ σὲ ἕνα ζαχαροπλαστεῖο μπροστὰ σὲ σωροὺς πιάτων μὲ τοῦρτες καὶ γλυκίσματα.

Γάλλοι στρατιῶται σέ ἀναγνώριση.

Τὴν ἑπομένη ἐργάται περιβάλλουν τὸ ξενοδοχεῖο τῶν Γερμανῶν μὲ ὑψηλὸ ξύλινο φράκτη. Τίθενται καὶ συρματοπλέγματα καὶ τοποθετοῦνται πρὸ αὐτῶν μυστικοὶ ἀστυνόμοι. Μερικὰ μέλη τῆς γερμανικῆς ἀποστολῆς διαμαρτύρονται. Κανένας ὅμως δὲν λαμβάνει ὑπ' ὄψιν τὶς διαμαρτυρίες των.

Αἱ φῆμαι ὀργιάζουν

Τὰ ἀπογεύματα τῆς Κυριακῆς, ὅταν ὁ καιρὸς εἶναι καλός, οἱ Παρισινοὶ κάμνουν ἐκδρομὴ ὡς τὰς Βερσαλλίας γιὰ νὰ ἰδοῦν τοὺς Γερμανούς. Ἕνα μέλος τῆς γερμανικῆς ἀποστολῆς, ὁ Σίφ, περιγράφει ὡς ἑξῆς τὸ γεγονός; "Σὲ πυκνοὺς στοίχους στέκονται πίσω ἀπὸ τὸ συρματόπλεγμα ποὺ μᾶς χωρίζει ἀπὸ τὸν ἐξωτερικὸ κόσμο. Ὅπως κανεὶς παρατηρεῖ τὰ ἄγρια θηρία στὸν ζωολογικὸ κῆπο τοῦ Χάγενμπεκ, ἔτσι μᾶς παρατηροῦν καὶ ἐμᾶς σὰν νὰ εἴμαστε παράξενα ὄντα. Τὸ πλῆθος τῶν ἐκδρομέων γενικὰ φέρεται μὲ τάκτ. Μόνο ἐδῶ καὶ ἐκεῖ ἀκούεται ἕνα σφύριγμα, μιὰ βρισιά, ἢ μιὰ εἰρωνικὴ παρατήρησις".

Ἀκόμη καὶ ἕνας σοβαρὸς ἄνθρωπος σὰν τὸν στρατηγὸ Μορδὰκ διηγεῖται στοὺς γνωστούς του μιά... νόστιμη ἱστορία ποὺ ἀναφέρεται στὴν γερμανικὴ ἀντιπροσωπεία. "Ἕνα βράδυ, λέγει, μερικὰ μέλη τῆς ἀντιπροσωπείας αὐτῆς ἔφαγαν μαζὺ μὲ τὶς γραμματεῖς καὶ τὶς δακτυλογράφους τῆς ἀποστολῆς. Ἕνας ἀπὸ τοὺς Γερμανοὺς ποὺ ἦταν μάλιστα καὶ ὑπουργός, εἶχε πιῆ τόσο πολύ, ὥστε ἔγινε ἥρως ἑνὸς ἀληθινοῦ σκανδάλου. Ὅταν ἐπῆγε στὸ δωμάτιό του τραγουδοῦσε μὲ δυνατὴ φωνὴ καὶ δὲν εὕρῆκε τίποτε ἄλλο καλύτερο νὰ κάμη, παρὰ νὰ ἀνακατέψη τὰ παπούτσια ποὺ εὑρίσκουντο ἔξω ἀπὸ τὶς πόρτες τῶν δωματίων. Ὅταν οἱ Γερμανοὶ ἄκουσαν αὐτὸν τὸν θόρυβο ἐβγῆκαν ἔξω καὶ θέλησαν νὰ καθησυχάσουν τὰ πράγματα. Καὶ ἐπηκολούθησε ἡ συνηθισμένη σκηνὴ μὲ ἕνα μεθυσμένο ποὺ δὲν ἐννοεῖ ν' ἀκούση τὰ λόγια τῶν μὴ μεθυσμένων. Τελικὰ ὅμως κατέστη δυνατὸν νὰ ὁδηγηθῆ ἡ Αὐτοῦ Ἐξοχότης στὸ κρεβάτι του".

Στὴν τεταμένη ἀτμόσφαιρα τῆς διασκέψεως, τέτοιες ἀφηγήσεις δὲν ἀποτελοῦν σπάνιες περιπτώσεις. Ὑπαρχει μία ἄλλη, ποὺ ἀναφέρεται στὸν πρόεδρο Οὐΐλσων. Τὸν παριστᾶ ὡς ἔκδοτο στὶς ἡδονές, καυτηριάζει τὴν διπλῆ ἠθικὴ του καὶ ἀποκαλύπτει λεπτομερείας τῆς νυκτερινῆς ζωῆς του στὸ Παρίσι. Καὶ ἡ περιγραφὴ αὐτή, ὅπως καὶ ἡ περιγραφὴ τοῦ Μορδὰκ ἀπηγορεύθη ἀπὸ τὴν γαλλικὴ λογοκρισία.

Ὁ φόβος πρὸ τῶν μικροφώνων

Εἶναι ἀλήθεια τώρα, ὅτι ἕνα πρᾶγμα ἐκπλήσσει πραγματικὰ μὲ τοὺς Γερμανούς: Συνεχῶς ἀπὸ τὸ δωμάτιό των ἀκούεται μουσική. Μιὰ γραμματεὺς παίζει στὸ πιάνο δύο μελωδίες, πάντοτε τὶς ἴδιες, γιατὶ προφανῶς αὐτὲς μόνο ξέρει. Ἕνα γραμμόφωνο, ποὺ μετεφέρθη ἀπὸ τὸ Βερολῖνον παίζει συνεχῶς ὡς ἀργὰ τὴν νύκτα τὴν οὐγγρικὴ ραψῳδία τοῦ Λίστ καὶ τὸ ἐμβατήριο τοῦ Ταγχόϋζερ. Ἀκόμη καὶ κατὰ τὰ διαλείμματα τῶν συνεδριάσεων τῆς γερμανικῆς ἀντιπροσωπείας ἕνας ἀπὸ τοὺς κυρίους, συνήθως ὁ πρεσβευτὴς φὸν Κέλλερ, κάθεται στὸ πιάνο καὶ παίζει εὔθυμα πότ-πουρρί.

Ὁλόκληρο τὸ Παρίσι γελᾶ μὲ τὴν καρδιὰ του ὅταν συνεπεία κάποιας ἀδιακρισίας ἀπεκαλύφθη ἡ πραγματικὴ αἰτία τῆς ἐξαιρετικῆς ἀγάπης τῶν

Γερμανῶν πρὸς τὴν μουσική. Πρὸ τῆς ἀναχωρήσεως τῶν μελῶν τῆς γερμανικῆς ἀντιπροσωπείας ἀπὸ τὸ Βερολῖνον ἕνας ἀξιωματικὸς τῆς ὑπηρεσίας πληροφοριῶν τοὺς ἐπέστησε τὴν προσοχή, ὅτι πρέπει νὰ ὑπολογίζουν στὴν δυνατότητα, ὅτι σὲ κάθε δωμάτιο ὅπου θὰ καταλύσουν θὰ ἔχουν τοποθετηθῆ ἀόρατα μικρόφωνα. Ἡ μόνη λοιπὸν δυνατότης ἀμύνης ἐναντίον αὐτῶν, ἦταν ἡ συνεχὴς μουσική.

—Μόλις ἐφθάσαμε στὰς Βερσαλλίας, λέγει ὁ δημοσιογράφος Σίφ, τὸν ὁποῖον ἀναφέραμε καὶ ἀνωτέρω, πολλοὶ ἀνέβηκαν στὰ δωμάτιά των ἐπάνω σὲ καθέκλες, κτυποῦσαν τοὺς τοίχους μήπως ἀνακαλύψουν κανένα ἀπὸ τὰ διαβολικὰ αὐτὰ ὄργανα τῆς κατασκοπείας. Ἄλλοι ἔβαζαν τὸ χέρι των μὲ μπαστοῦνι ἢ χωρὶς μπαστοῦνι στὴν καπνοδόχο τοῦ τζακιοῦ καὶ ἔβγαζαν ἀπὸ ἐκεῖ πολὺ καπνιὰ καὶ σκόνη, κανένα ὅμως μικρόφωνο. Κατὰ τὰς συνεδριάσεις ἔπαιζε διαρκῶς τὸ γραμμόφωνο καὶ αἱ συνομιλίαι ἐγίνονταν μὲ χαμηλὴ φωνή".

Μυστικότης γύρω ἀπὸ τὴν συνθήκη εἰρήνης.

Τὴν 7η Μαΐου 1919 τελειώνει γιὰ τὴν γερμανικὴ ἀντιπροσωπεία ἡ περίοδος τῆς ἀναμονῆς. Αὐτὴν τὴν ἡμέρα θὰ ἐπιδοθῆ στοὺς Γερμανοὺς τὸ κείμενον τῆς συνθήκης.

Τὸ περιεχόμενον τοῦ ἐγγράφου κρατεῖται αὐστηρῶς μυστικό. Ὁ Κλεμανσὼ ἐζήτησε τὴν ἄμεσο του δημοσίευσι, ἀντετάχθη ὅμως ὁ Λόϋδ Τζώρτζ. Ἐφοβεῖτο σφοδρὲς συζητήσεις στὸ κοινοβούλιο καὶ στὴν δημοσία γνώμη. Οὔτε οἱ ἐκπρόσωποι τῶν μικρῶν συμμάχων κρατῶν ἔλαβαν γνῶσιν τοῦ κειμένου τῆς συνθήκης.

Δὲν κατωρθώθη νὰ γνωσθῆ πῶς παρ' ὅλα αὐτὰ τὸ κείμενον ἐξέφυγε ἀπὸ τὸ δίκτυο τῆς μυστικότητος. Στὸ Βέλγιο πωλεῖται ὡς φυλλάδιο στοὺς δρόμους. Σχεδὸν ἀμέσως δημοσιεύεται μία γερμανικὴ μετάφρασις στὴν Ἑλβετία καὶ ἡ παρισινὴ ἐφημερὶς "Ματὲν" γράφει μὲ φθόνο, ὅτι οἱ Γερμανοὶ ἠμποροῦν νὰ ἀγοράσουν μὲ ἕνα μάρκο τὸ κείμενο τῆς συνθήκης. Μία ἄλλη παρισινὴ ἐφημερίς, ἡ "Μπονσουὰρ" ἀγοράζει στὸ Βέλγιο 600 ἀντίτυπα καὶ τὰ μοιράζει στὰ μέλη τῆς γαλλικῆς Βουλῆς καὶ ἔτσι ἐμμέσως οἱ πατέρες τοῦ γαλλικοῦ ἔθνους πληροφοροῦνται τὸ περιεχόμενον τῆς συνθήκης εἰρήνης.

Τὴν 3η πρὸ τοῦ ἀπογεύματος τῆς 7ης Μαΐου 1919 ἔρχεται ἡ γερμανικὴ ἀντιπροσωπεία στὸ μέγαρο Τριανὸν τῶν Βερσαλλιῶν, ὅπου θὰ γίνη ἡ ἐπίδοσις τοῦ κειμένου. Γιὰ πρώτη φορὰ νικηταὶ καὶ ἡττημένοι θὰ ἀντικρύσουν ὁ ἕνας τὸν ἄλλο κατὰ πρόσωπο.

—Ἡ αἴθουσα ἦταν μικρά, γράφει ὁ διευθυντὴς τῆς ὑπηρεσίας τύπου Μπαΐκερ. Οἱ ἐκπρόσωποι 27 ἐθνῶν εἰσῆλθον ὁ ἕνας ὕστερα ἀπὸ τὸν ἄλλο καὶ ἔλαβαν τὶς θέσεις των γύρω ἀπὸ τὸ μεγάλο τραπέζι. Ἐκτὸς ἀπὸ τοὺς κυρίους ἀντιπροσώπους, τοὺς ἀπαραίτητους διερμηνεῖς καὶ τὰς γραμματεῖς δὲν ἐπετράπη ἡ εἴσοδος στὸ κοινόν.

"Κύριοι! Οἱ Γερμανοὶ ἀντιπρόσωποι!".

Μὲ τὶς λέξεις αὐτὲς τοῦ τελετάρχου ἀνοίγουν μιὰ ἀκόμη φορὰ αἱ θύραι τῆς αἰθούσης. Ἀργὰ-ἀργὰ εἰσέρχονται οἱ ἕξ Γερμανοὶ πληρεξούσιοι, ἔχοντες ἐπὶ κεφαλῆς τὸν κόμητα Μπρόκδορφ-Ραντσάου. Εἶναι ὠχρὸς ἀλλὰ ψύχραι-

μος. Κάμνει μία μικρὰ ὑπόκλισι. Ὅλοι οἱ παρόντες ἀνταποδίδουν τὸν χαιρετισμό, σηκωνόμενοι σιωπηλοὶ ἀπὸ τὰς θέσεις των.

Δραματικὲς στιγμὲς

Οἱ Γερμανοὶ εἰς τοὺς ὁποίους ἀνήκουν ἀκόμη μερικοὶ εἰσηγηταί, δύο διερμηνεῖς καὶ ἕνας στενογράφος λαμβάνουν θέσι σὲ δύο χωριστὰ τραπέζια στὸ τέλος τῆς μεγάλης τραπέζης τῆς διασκέψεως ποὺ ἔχει σχῆμα πετάλου. Ἀμέσως κατόπιν σηκώνεται ὁ Γεώργιος Κλεμανσὼ καὶ ἐκφωνεῖ τὸν περίφημο λόγο του.

"Κύριοι ἐκπρόσωποι τοῦ γερμανικοῦ Ράϊχ. Δὲν ὑπάρχει οὔτε καιρὸς οὔτε ὁ τόπος εἶναι κατάλληλος διὰ περιττὰ λόγια. Βλέπετε μπροστά σας τοὺς διαπεπιστευμένους πληρεξουσίους ὅλων τῶν μικρῶν καὶ τῶν μεγάλων δυνάμεων, αἱ ὁποῖαι ἡνώθησαν διὰ νὰ πολεμήσουν ἀπὸ κοινοῦ εἰς ἕνα πόλεμον ὁ ὁποῖος τόσον ἀγρίως ἐπεβλήθη εἰς αὐτάς.

"Ἔφθασε ἡ ὥρα νὰ τακτοποιήσωμε τοὺς λογαριασμούς μας. Παρακαλέσατε νὰ γίνη εἰρήνη. Εἴμεθα πρόθυμοι νὰ σᾶς τὴν δωσωμεν. Τώρα θὰ σᾶς ἐπιδώσωμεν ἕνα βιβλίον ποὺ περιέχει τοὺς ὅρους μας. Ἡ δευτέρα εἰρήνη τῶν Βερσαλλιῶν ἐξηγοράσθη τόσο ἀκριβὰ ἀπὸ τοὺς ἐδῶ ἀντιπροσωπευομένους λαούς, ὥστε δὲν ἠμποροῦν πλέον νὰ δεχθοῦν μόνοι των νὰ φέρουν τὰς συνεπείας αὐτοῦ τοῦ πολέμου".

Αὐταὶ εἶναι αἱ κυριώτεραι περικοπαὶ τοῦ λόγου τοῦ Γάλλου πρωθυπουργοῦ.

Ὁ Γενικὸς Γραμματεὺς τῆς διασκέψεως Ντυταστὰ διασχίζει τὴν αἴθουσα καὶ τοποθετεῖ στὸ τραπέζι μπροστὰ στὸν Μπρόκδορφ Ραντσάου τὸν τόμο τοῦ κειμένου τῆς συνθήκης εἰρήνης. Μὲ μία συμβολικὴ χειρονομία ὁ Γερμανὸς ὑπουργὸς τῶν Ἐξωτερικῶν βγάζει τὰ μαῦρα γάντια καὶ τὰ τοποθετεῖ ἐπάνω στὸν τόμο τοῦ κειμένου τῆς συνθήκης εἰρήνης ποὺ ἔχει ἄσπρο ἐξώφυλλο. Ὕστερα ἀνοίγει τὸν χαρτοφύλακά του καὶ βγάζει τὸ κείμενον τῆς ἀπαντήσεώς του.

Ὁ Μπρόκδορφ Ραντσάου ἔχει προετοιμάσει δύο σχέδια ἀπαντήσεων, ἕνα ἤπιο καὶ ἕνα δριμύτερο. Ἐνῶ ὁ Κλεμανσὼ ὁμιλεῖ ἀποφασίζει νὰ χρησιμοποιήση τὸ δεύτερο κείμενο.

—Κύριοι, ἀρχίζει καὶ δὲν λαμβάνει καθόλου ὑπ' ὄψιν τὸν ψίθυρο τῆς ὀργισμένης ἐκπλήξεως καὶ ἀποδοκιμασίας ποὺ διατρέχει τὴν αἴθουσα. Γιατὶ ἐν ἀντιθέσει πρὸς τὸν Κλεμανσώ, ὁ Γερμανὸς δὲν σηκώνεται ἀπὸ τὴν θέσι του. Ὁμιλεῖ καθήμενος.

Γιὰ τὴν στάσι του αὐτὴ ὁ Μπρόκδορφ Ραντσάου ἄκουσε κάθε κατηγορία. Ἐδέχθη πολλὲς μομφὲς ἀπὸ τὶς ὁποῖες αἱ ἠπιώτεραι ἦσαν ἡ μομφὴ ὅτι ἐφέρθηκε σὰν ἀγενὴς καὶ ἀγροῖκος ἄνθρωπος. Νὰ ὅμως πῶς δικαιολογεῖται ὁ ἴδιος στὰ ἀπομνημονεύματά του:

"Εἶχα τὸν λόγο μου ποὺ παρέμεινα καθιστός, ἐνῶ ὁ Κλεμανσὼ προσεφώνει ὄρθιος τὴν γερμανικὴ ἀντιπροσωπεία. Δὲν ἤθελα νὰ δώσω τὴν ἐντύπωσι ὅτι εἴμεθα κατηγορούμενοι...".

Καὶ χωρὶς νὰ λάβη ὑπ' ὄψιν τοὺς ψιθύρους τῆς ἀποδοκιμασίας ὁ

Μπρόκδορφ Ραντσάου λέγει:

"Δὲν ἀπατώμεθα ἐπὶ τῆς ἐκτάσεως τῆς ἥττης καὶ τοῦ βαθμοῦ τῆς ἀδυναμίας μας. Γνωρίζομεν τὴν ἔκτασι τοῦ μίσους, ποὺ μᾶς ὑποδέχεται ἐδῶ. Ζητεῖται ἀπὸ ἡμᾶς νὰ ἀναγνωρίσωμεν ὅτι εἴμεθα οἱ μόνοι αἴτιοι τοῦ πολέμου. Μιὰ τέτοια ὁμολογία ἐξερχομένη ἀπὸ τὰ χείλη μας θὰ ἦτο ψεῦδος. Δὲν ἔχομεν βέβαια τὴν πρόθεσι νὰ ἀμφισβητήσωμεν τὴν εὐθύνην τῆς Γερμανίας εἰς αὐτὸν τὸν παγκόσμιον πόλεμον, ἀμφισβητοῦμεν ὅμως κατηγορηματικῶς ὅτι μόνον ἡ Γερμανία βαρύνεται μὲ αὐτὴν τὴν εὐθύνην. Ἡ δημοσία γνώμη σὲ ὅλες τὶς χῶρες τῶν ἀντιπάλων μας ἀνησυχεῖ ἀπὸ τὰ ἐγκλήματα τὰ ὁποῖα διέπραξεν ἡ Γερμανία κατὰ τὸν πόλεμο. Καὶ ἡμεῖς εἴμεθα ἕτοιμοι νὰ ἐπανορθώσωμεν κάθε γενομένη ἀδικία. Ἀδικήσαμε τὸ Βέλγιον. Καὶ θὰ ἐπανορθώσωμεν τὴν ἀδικίαν μας.

Καὶ ὕστερα ὁ Μπρόκδορφ Ραντσάου προβαίνει σὲ ἐπίθεσι :

"Ἀλλὰ καθ' ὅσον ἀφορᾶ τὸν τρόπο τῆς διεξαγωγῆς τοῦ πολέμου δὲν ἡμάρτησε μόνο ἡ Γερμανία. Κάθε εὐρωπαϊκὸ ἔθνος γνωρίζει ἔργα καὶ ἄτομα, τὰ ὁποῖα οἱ καλοὶ πολῖται δὲν ἐνθυμοῦνται εὐχαρίστως. Δὲν θέλω νὰ ἀπαντήσω στὰς μομφὰς μὲ μομφάς. Ἂν ὅμως ζητεῖται μετάνοια ἀπὸ ἡμᾶς τότε δὲν πρέπει νὰ λησμονεῖται ἡ ἀνακωχή. Ἐπέρασαν ἕξη ἑβδομάδες μέχρις ὅτου πραγματοποιηθῆ καὶ ἐπέρασαν ἕξη μῆνες μέχρις ὅτου γνωρίσωμεν τοὺς ὅρους σας. Αἱ ἑκατοντάδες χιλιάδων τῶν μὴ πολεμιστῶν ποὺ ἀπέθανον ἀπὸ τῆς 4ης Νοεμβρίου συνεπείᾳ τοῦ ἀποκλεισμοῦ ἐδολοφονήθησαν ἐν ψυχρῷ καὶ ἀφοῦ πρῶτα ἡ νίκη ἐξησφαλίσθη ἀπολύτως ἀπὸ τοὺς ἀντιπάλους μας. Αὐτὸ νὰ τὸ ἔχετε ὑπ' ὄψιν ὅταν ὁμιλεῖτε περὶ ἐνοχῆς καὶ περὶ τιμωρίας.

Οἱ Ἄγγλοι θέτουν πῦρ στά ἐφόδιά των στόν ὅρμο τῆς Σούβλα στά Δαρδανέλλια.

Ὁ προϊστάμενος τῆς ὑπηρεσίας Τύπου Μπαῖρκερ σημειώνει στὸ ἡμερολόγιό του :

"Ὁ Μπρόκδορφ Ραντσάου ὡμιλοῦσε μὲ πικρία, μὲ πεῖσμα, ἀκόμη καὶ χωρὶς τάκτ. Τὰ πρόσωπα τῶν ἀκροατῶν του γίνονται ὁλονὲν καὶ σκυθρωπότερα. Ὅταν ἐτελείωσε ὁ Κλεμανσὼ ποὺ προήδρευε τῆς διασκέψεως σηκώθηκε μονοκόμματος ἀπὸ τὴν ἕδρα του καὶ εἶπε:

—Ἔχει κανεὶς ἄλλος νὰ κάμη παρατηρήσεις; Ὄχι; Λύεται ἡ συνεδρίασις.

Στὰ ἀπομνημονεύματά του ὁ Κλεμανσὼ περιγράφει τὸ ἐπεισόδιο ὡς ἑξῆς:

"Χθὲς 7η Μαΐου ὡμίλησε ὁ ἀρχηγὸς τῆς γερμανικῆς ἀντιπροσωπείας. Ὁ Γερμανὸς αὐτὸς γεμάτος ἀναίδεια μᾶς ἐδιάβασε μία ὁλόκληρη σελίδα ποὺ ἄρχιζε μὲ τὰ λόγια: "Ἐπὶ τέλους θὰ ἱκανοποιήσητε τὸν πόθο τῆς ἐκδική-

σεώς σας". Ὁ Λόϋδ Τζώρτζ μὲ ρώτησε μὲ σιγανὴ φωνή: "Τί θὰ τοῦ ἀπαντήσετε; "Θὰ τοῦ βάλω εἶπα, τὸ κείμενο τῆς συνθήκης μπροστὰ στὴν μύτη του καὶ θὰ τοῦ εἰπῶ:

—Βουαλά. Αὐτὸ τὸ χαρτὶ πρέπει νὰ τὸ ὑπογράψετε. Καὶ ἔτσι ἔγινε πραγματικά.

Τὸ περιεχόμενο τῆς Συνθήκης

Τὸ βράδυ τὸ κείμενο τῆς συνθήκης κομματιάζεται ἀπὸ τοὺς Γερμανούς: Κάθε μέλος τῆς ἀντιπροσωπείας ἀναλαμβάνει νὰ μεταφράση μερικὲς σελίδες. Ὅσον τὸ δυνατὸν γρηγορώτερα πρέπει νὰ καταρτισθῆ ἕνα αὐθεντικὸ γερμανικὸ κείμενο.

Ποιὸ εἶναι τὸ περιεχόμενο τῶν 440 ἄρθρων τῆς συνθήκης; Ἀνήκει σήμερα στὴν ἱστορία καὶ ἀρκεῖ νὰ ἀναφέρωμε συντόμως τὶς κυριώτερες διατάξεις της.

ΕΔΑΦΙΚΟΙ ΟΡΟΙ.—Ἡ Γερμανία παραιτεῖται ὅλων τῶν ἀποικιῶν της καὶ τῶν ὑπερποντίων κτήσεών της. Ἐπιστρέφει τὴν Ἀλσατία καὶ Λωρραίνη. Ἐκχωρεῖ ὅλο σχεδὸν τὸ Πόζεν καὶ τὴν Δυτικὴ Πρωσσία, τὴν περιοχὴ τοῦ Μέμελ καὶ τοῦ Χοῦλτσιν. Στὸ βόρειο Σλέσβιγ, στὸ Μαρίενβερδερ καὶ τὸ Ἀλλεστάϊν, στὸ Ὄϋπεν—Μαλμεδὺ καὶ στὴν Ἄνω Σιλεσία θὰ γίνη δημοψήφισμα. Μετὰ δεκαπέντε ἔτη θὰ γίνη δημοψήφισμα καὶ γιὰ τὴν περιοχὴ τοῦ Σάαρ. Ἡ περιοχὴ ἀριστερὰ τοῦ Ρήνου καὶ τρία προγεφυρώματα στὴν δεξιὰ ὄχθη τοῦ Ρήνου, θὰ καταληφθοῦν καὶ θὰ ἐκκενώθοῦν τμηματικῶς μετὰ 5, 10 καὶ 15 ἔτη.

ΑΦΟΠΛΙΣΜΟΣ. — Θὰ παραδοθῆ ὁλόκληρο σχεδὸν τὸ γερμανικὸ πολεμικὸ ὑλικό. Θὰ διαλυθῆ τὸ μέγα γερμανικὸ Γενικὸ Ἐπιτελεῖο. Ἡ Γερμανία θὰ ἔχη εἰς τὸ μέλλον μόνο ἕνα ἐπαγγελματικὸ στρατὸ δυνάμεως 100.000 ἀνδρῶν, στὸν ὁποῖον προστίθενται ναυτικὰ τμήματα δυνάμεως 15000 ἀνδρῶν. Ὀχυρώματα εὑρισκόμενα μέχρις ἀποστάσεως 50 χιλιόμετρων ἀνατολικῶς τοῦ Ρήνου, θὰ κατεδαφισθοῦν. Ὁ γερμανικὸς στρατὸς δὲν δικαιοῦται νὰ ἔχη βαρέα ὅπλα (τὰνκς καὶ ἀεροπλάνα). Μία διασυμμαχικὴ ἐπιτροπὴ θὰ ἐλέγχη τὸν γερμανικὸ ἀφοπλισμό.

ΕΠΑΝΟΡΘΩΣΕΙΣ.— Γιὰ νὰ ἐπανορθώση τὶς πολεμικὲς ζημίες ἡ Γερμανία θὰ παραδώση ὅλα τὰ ἐμπορικά της πλοῖα ποὺ ἔχουν χωρητικότητα ἄνω τῶν 1600 τόννων, μηχανάς, ἐγκαταστάσεις ἐργοστασίων, οἰκοδομικὸ ὑλικό, ἄλογα, ζῶα, ἄνθρακα, χημικὰ ἤδη, ἀτμομηχανές, βαγόνια, αὐτοκίνητα, γεωργικὲς μηχανές. Μία διασυμμαχικὴ ἐπιτροπὴ ἐπὶ τῶν ἐπανορθώσεων θὰ καθορίση τὸ συνολικὸ ὕψος τῆς γερμανικῆς ὀφειλῆς, ἡ ὁποία πρέπει νὰ πληρωθῆ σὲ διάστημα 30 ἐτῶν.

Ἀπαράδεκτοι οἱ ὅροι, ἀποφαίνεται ἀποφασιστικὰ ἡ γερμανικὴ ἀντιπροσωπεία ἀφοῦ μετεφράσθη ὁλόκληρο τὸ κείμενο.

Αὐτὸ τὸ ἀπαράδεκτο ἐκδηλώνεται στὰς διακοινώσεις ποὺ γράφει ὁ Μπρόκδορφ—Ραντσάου καὶ στὴν ἐπιδεικτικὴ ἀναχώρησι τῶν Γερμανῶν ἀπὸ τὰς Βερσαλλίας.

Ὁ Κλεμανσὼ ἀρνεῖται κάθε συζήτησι καὶ ὁ στρατάρχης Φὸς τὸν ὑποστηρίζει μὲ τὴν ἑξῆς κατηγορηματικὴ δήλωσι: "Δὲν θὰ παίξω αὐτὸ τὸ παιγνίδι. Ἂν περιμένωμε μερικὲς μέρες οἱ Γερμανοὶ θὰ ἀποθρασυνθοῦν μέ-

χρι τοῦ σημείου ποὺ αὐτοὶ νὰ μᾶς ὑπαγορεύσουν τοὺς ὅρους τῆς εἰρήνης. Ὄχι, ὄχι, χίλιες φορὲς ὄχι!".

Τὴν 16ην Ἰουνίου ἐπιδίδεται στὴν γερμανικὴ ἀντιπροσωπεία ἕνα τελεσίγραφο διαρκείας πέντε ἡμερῶν γιὰ νὰ ὑπογράψουν τὸ κείμενο τῆς συνθήκης χωρὶς καμμία τροποποίησι. Οἱ πληρεξούσιοι, οἱ ἐμπειρογνώμονες καὶ ἡ ἀκολουθία των ἀναχωροῦν ἀμέσως γιὰ τὴν Γερμανία. Τὴν τελευταία λέξι θὰ ἔχη τώρα ἡ γερμανικὴ ἐθνοσυνέλευσι ποὺ συνεδριάζει στὴν Βαϊμάρη.

Ὅταν τὰ αὐτοκίνητα ποὺ φέρουν τὴν γερμανικὴ ἀντιπροσωπεία πηγαίνουν στὸν σιδηροδρομικὸ σταθμὸ τῶν Βερσαλλιῶν, ἕνα ἀνήσυχο πλῆθος γεμίζει τοὺς δρόμους. Θὰ ἐπαναληφθῆ λοιπὸν ὁ πόλεμος μόνο καὶ μόνο γιατὶ οἱ Γερμανοὶ ἀρνοῦνται νὰ ὑπογράψουν; "Σὲ πυκνοὺς στοίχους στέκονται καὶ ἀπὸ τὰ δύο μέρη τοῦ δρόμου ἄνδρες, γυναῖκες καὶ παιδιά, ποὺ κάμνουν σὰν τρελλοί, γράφει ὁ δημοσιογράφος Σίφ. Φωνάζουν, χειρονομοῦν, γελοῦν, δείχνουν σ' ἐμᾶς τοὺς γρόνθους των, σφυρίζουν. Σὲ λίγο πετοῦν στὸν ἀέρα ὄχι μόνο ὕβρεις ἀλλὰ καὶ διάφορα ἀντικείμενα: Ἐφημερίδες σὲ σχῆμα σφαίρας, τσόφλια πορτοκαλλίων, καὶ ὕστερα καὶ μερικὲς πέτρες.

Ἕνας γραμματεὺς τῆς γερμανικῆς ἀντιπροσωπείας καὶ μία δακτυλογράφος τραυματίζονται στὸ κεφάλι. Ὁ πρῶτος ἐλαφρά, ἡ δακτυλογράφος βαρειά. Ἕνας ἀνώτερος Γάλλος ἀξιωματικὸς ὑποβάλλει μέσα στὴν ἁμαξοστοιχία στὸν Μπρόκδορφ—Ραντσάου τὴν ἔκφρασι τῆς λύπης τῆς γαλλικῆς κυβερνήσεως γιὰ τὰ ἐπεισόδια. Στὴν δακτυλογράφο δίδεται μία σημαντικὴ ἀποζημίωσις, ἡ ὁποία αὐξάνεται ἀκόμη ὕστερα ἀπὸ μερικοὺς μῆνες.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ III

Η ΥΠΟΓΡΑΦΗ ΤΗΣ ΣΥΝΘΗΚΗΣ

Ἡ Γερμανικὴ βουλὴ ἀποδέχεται τοὺς ὅρους.

Πῶς θὰ ἀποφασίση τώρα ἡ γερμανικὴ ἐθνοσυνέλευσις τῆς Βαϊμάρης; Τί θὰ γίνη ἂν καταλήξη στὴν ἀπόφασι νὰ ἀρνηθῆ νὰ ὑπογράψη τὴν συνθήκη εἰρήνης τὴν ὁποίαν ἐξεπόνησαν οἱ σύμμαχοι;

Ὁ Φὸς ἀπήντησε ἤδη τί θὰ κάμνη σὲ μιὰ τέτοια περίπτωσι: "Θὰ κτυπήσω κατακέφαλα!".

Κανεὶς δὲν ἀμφιβάλλει, ὅτι ὁ γαλλικὸς στρατὸς ἂν δὲν συναφθῆ εἰρήνη θὰ βαδίση κατὰ τοῦ Βερολίνου καὶ θὰ ὑπαγορεύση ἐκεῖ τοὺς ὅρους του. Ἤδη ὁ Φὸς ἀναχωρεῖ ἐπιδεικτικὰ στὸ γενικὸ του ἀρχηγεῖο στὴν λουτρόπολι Κρόϋτσμπαχ. Πρὸς Νότον αἱ ἰταλικαὶ μεραρχίαι εἶναι ἕτοιμοι πρὸς δρᾶσιν. Τὰ βρεταννικὰ φύλλα ὁμιλοῦν περὶ ἐπαναλήψεως τῶν ἀπὸ ἀέρος ἐπιθέσεων. Μετὰ τὴν ἐπανάληψι τῶν ἐχθροπραξιῶν δὲν θὰ ὑπάρχη πιὰ Γερμανία, ἀλλὰ μόνο μία δωδεκάδα ἀνεξαρτήτων μικρῶν γερμανικῶν κρατῶν. Τὸ τέλος τῆς γερμανικῆς αὐτοκρατορίας ἐπίκειται.

Τὴν Κυριακὴ 22αν 'Ιουνίου 1919 ἐδόθη μία μικρὰ ἀκόμη προθεσμία γιὰ τὴν ἀποδοχὴ τοῦ γαλλικοῦ τελεσιγράφου—οἱ ἐκπρόσωποι τοῦ γερμανικοῦ λαοῦ στὴν Βαϊμάρη λαμβάνουν τὴν μεγάλη ἀπόφασι. 'Υπὲρ τῆς ὑπογραφῆς τῆς συνθήκης εἰρήνης ψηφίζουν 237 πληρεξούσιοι. Κατ' αὐτῆς ψηφίζουν 138 καὶ 5 ἀρνοῦνται ψῆφο.

Δὲν ἀπομένει πιὰ παρὰ ἡ ὑπογραφὴ τῆς συνθήκης.

'Ο Μπρόκδορφ-Ραντσάου, ὁ ὁποῖος ἐχαρακτήρισε ἀπαράδεκτον τὴν συνθήκην, ἀπεχώρησεν ἀπὸ τὸ ὑπουργεῖο τῶν 'Εξωτερικῶν. Ἔτσι τὸ βαρὺ καθῆκον τῆς ὑπογραφῆς ἀνατίθεται σὲ δύο νέους ἄνδρας: στὸν σοσιαλδημοκράτη ὑπουργὸ τῶν 'Εξωτερικῶν Χέρμαν Μίλλερ καὶ στὸν ὑπουργὸ τῶν Συγκοινωνιῶν καὶ τῶν 'Αποικιῶν δρ. 'Ιωάννην Μπέλλ, ποὺ ἀνήκει στὸ κόμμα τοῦ κέντρου.

Στὴν αἴθουσα τῶν Κατόπτρων τοῦ Ἀνακτόρου τῶν Βερσαλλιῶν.

Τὴν 28ην 'Ιουνίου τοῦ 1914 γίνεται ἡ τελετὴ τῆς ὑπογραφῆς στὴν αἴθουσα τῶν κατόπτρων τοῦ ἀνακτόρου τῶν Βερσαλλιῶν. Τὸ ἴδιο τραπέζι ὅπου οἱ Γάλλοι ὑπέγραψαν τὸ 1871 τὴν προκαταρκτικὴ εἰρήνη ποὺ τοὺς ὑπαγόρευσε ὁ Βίσμαρκ, στέκει στὸ ἴδιο μέρος καὶ μπροστὰ στὸ μελανοδοχεῖο εὑρίσκεται ἡ ἴδια ἱστορικὴ πέννα. Γιὰ νὰ μὴ ἀναγκασθῆ νὰ χρησιμοποιήση αὐτὴν τὴν πέννα ὁ δόκτωρ Μπέλλ ἀγόρασε ἕνα φθηνὸ στυλογράφο καὶ τὸν ἔκρυψε στὴν τσέπη τοῦ ἐπισήμου ἐνδύματος του.

'Ο Χέρμαν Μύλλερ γράφει στὰ ἀπομνημονεύματά του: "Πρῶτα- πρῶτα ἔπρεπε νὰ ντυθοῦμε: Ρεντιγκότα καὶ ψηλὸ καπέλλο. Κατὰ τὰς 2.45 ἐνεφανίσθησαν τέσσαρες σύμμαχοι συνταγματάρχαι στὸ ξενοδοχεῖο μας στὰς Βερσαλλίας. Ἕνας 'Αμερικανός, ἕνας Ἄγγλος, ἕνας Γάλλος καὶ ἕνας Ἰταλός. Θὰ ἀποτελέσουν τὴν τιμητικὴ μας συνοδεία μέχρι τῆς αἰθούσης τῶν κατόπτρων.

Πρὶν νὰ εἰσέλθωμε σ' αὐτὴν ἔπρεπε νὰ περάσωμε ἀπὸ ἕνα προθάλαμο ὅπου εἶχε συγκεντρωθῆ τὸ κοινὸν ποὺ προσεκλήθη νὰ παραστῆ στὴν ὑπογραφή. Ἦσαν ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον γυναῖκες καὶ μάλιστα σύζυγοι στρατάρχῶν, στρατηγῶν, πολιτικῶν καὶ βουλευτῶν. Τὴν στιγμὴ ποὺ ἐμπήκαμε στὸν προθάλαμο μᾶς ὑποδέχθηκε ζωηρὸς ψίθυρος. Οἱ κύριοι σηκώθηκαν, ἐκεῖνοι μάλιστα ποὺ εὑρίσκοντο πίσω ἀνέβηκαν ἐπάνω στὰ καθίσματά των γιὰ νὰ μπορέσουν νὰ μᾶς κοιτάξουν καλύτερα.

'Η ἀχαρακτήριστη αὐτὴ σκηνὴ προεκάλεσε ζωηρὰ δυσφορία σὲ ἕνα μεγάλο τμῆμα τῶν παρόντων. Τὸ αἴσθημα εὐγενείας τῆς πλειοψηφίας ἐξηγέρθη ὡς ἐξ ἐνστίκτου ἐναντίον αὐτῆς τῆς ἐλλείψεως τάκτ. 'Αμέσως προεκλήθη μεγάλη ταραχὴ σὲ ὅλη τὴν αἴθουσα. 'Ακούσθηκαν ἔντονοι κραυγαὶ διαμαρτυρίας. "Καθῆστε, καθῆστε ἀμέσως!". Καὶ διστακτικοὶ οἱ κύριοι ποὺ σηκώθηκαν ἐκάθησαν.

'Εν τῶ μεταξὺ ἐμπήκαμε στὴν κυρία αἴθουσα.. 'Ο τελετάρχης κ. Οὐΐλλιαμ Μαρτὶν μᾶς ὡδήγησε ὥς τὰς θέσεις μας. 'Εκαθήσαμε σὲ μιὰ γωνιὰ τῆς αἰθούσης. Πρὸς τὰ δεξιὰ μας ἐκάθονταν οἱ ἀντιπρόσωποι τῆς 'Ιαπωνίας, πρὸς τὰ ἀριστερὰ τῆς Οὐρουγουάης. Μόλις εἴχαμε καθήσει σηκώθηκε ἀπὸ

τὴν μέση τῆς διαγωνίου τραπέζης ὁ Κλεμανσὼ καὶ ἐκήρυξε τὴν ἔναρξι τῆς συνεδριάσεως.

—Ὑπὸ τὰς συνθήκας αὐτάς, συνέχισε ὁ Γάλλος πρωθυπουργὸς ὕστερα ἀπὸ μιὰ μικρὰ εἰσαγωγή, ἔχω τὴν τιμὴ νὰ καλέσω τοὺς Γερμανοὺς πληρεξουσίους νὰ θέσουν τὴν ὑπογραφὴν των ἐπὶ τῆς πρὸ αὐτῶν εὑρισκομένης συνθήκης εἰρήνης.

Καὶ μέ μιὰ κίνησι τοῦ χεριοῦ του δείχνει τὸ ἱστορικὸ τραπέζι ὅπου εὑρίσκεται ἀκόμη τὸ μελανοδοχεῖο μὲ τὴν ἱστορικὴ πέννα. Ὁ Χέρμαν Μύλλερ καὶ ὁ δόκτωρ Μπέλλ σηκώνονται καὶ μὲ βραδέα βήματα προχωροῦν πρὸς τὸ τραπέζι.

Ἡ ὥρα εἶναι 3 καὶ 12 λεπτά.

Ὁ κόκτωρ Μπέλλ βγάζει τὸν στυλογράφο του ἀπὸ τὴν τσέπη καὶ ὑπογράφει.

Τό φρούριον τοῦ Βώ.

Οἱ πρῶτοι Σέρβοι στρατιῶται ἀποβιβάζονται εἰς τὴν Κέρκυρα.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ IV

ΑΙ ΑΛΛΑΙ ΣΥΝΘΗΚΑΙ

Ἡ συνθήκη τῶν Βερσαλλιῶν ἀπετέλεσε τὴν βάσιν σύμφωνα μὲ τὴν ὁποία συντάχθηκαν καὶ αἱ λοιπαὶ συνθῆκαι εἰρήνης μεταξὺ τῶν ἐμπολέμων. Αὐταὶ εἶναι κατὰ σειράν:

α) Ἡ συνθήκη μετὰ τῆς Αὐστρίας ποὺ ὑπεγράφη τὴν 10η Σεπτεμβρίου στὸ Σαίν—Ζερμαίν.

β) Ἡ συνθήκη μὲ τὴ Βουλγαρία ποὺ ὑπεγράφη στὸ Νεϊγύ, τὴν 27 ην Νοεμβρίου 1919.

γ) Ἡ συνθήκη μὲ τὴν Οὐγγαρία, ποὺ ὑπεγράφη στὰ Ἀνάκτορα τοῦ Τριανὸν τὴν 6ην Ἰουλίου 1920 καὶ

δ) Ἡ συνθήκη μὲ τὴν Τουρκία ποὺ ὑπεγράφη στὰς Σέβρας, τὴν 10 ην Αὐγούστου 1920.

Ὅλες αὐτὲς οἱ συνθῆκες ἦταν ἀποτέλεσμα ἐπιπόνων διαπραγματεύσεων καὶ ἠμποροῦν νὰ θεωρηθοῦν μᾶλλον σὰν συμβιβαστικαὶ λύσεις μεταξὺ τῶν 4 μεγάλων δυνάμεων, ἀλλὰ καὶ μερικῶν μικροτέρων κρατῶν, ποὺ ὑποστηρίζοντο ἀπὸ ὡρισμένους μεγάλους. Αὐτὸ δὲν ἠμποροῦσε τελικὰ νὰ ἀποφευχθῇ, γιατὶ κύριος παράγων τῆς ἀποκρυσταλλώσεως τῶν ἱστορικῶν

γεγονότων δὲν εἶναι ἡ λογική, ἀλλὰ ἡ ψυχολογία τῶν λαϊκῶν μαζῶν. Ἦταν φυσικὸ ὕστερα ἀπὸ ἕνα τόσον μακρό, τόσον πεισματώδη καὶ τόσον πολύνεκρο πόλεμο νὰ ἐπικρατήσουν κατὰ τὰς συζητήσεις τῶν διαφόρων προβλημάτων αἰσθήματα μίσους καὶ ὁ φόβος τῆς ἐπαναλήψεως στὸ μέλλων μιᾶς παρομοίας ἀνθρωποσφαγῆς. Καὶ αὐτὸς εἶναι ὁ κύριος λόγος γιὰ τὸν ὁποῖο τὰ κείμενα τῶν συνθηκῶν ποὺ ὑπεγράφησαν δὲν συμφωνοῦν σὲ πολλὰ σημεῖα μὲ τὰ 14 περίφημα σημεῖα τοῦ Προέδρου Οὐΐλσων.

Ἀγγλογαλλικὰ στρατεύματα στὴ Σερβία.

Ἀρχαιότατοι μοναρχίαι, ἡ Ρωσσική, ἡ Γερμανικὴ καὶ ἡ Αὐστρουγγρικὴ ἔπαυσαν νὰ ὑπάρχουν. Ἡ Γερμανία καὶ σὲ μεγαλύτερο βαθμὸ ἡ Αὐστρία ἐκολοβώθηκαν καὶ προέκυψαν, ἀπὸ τὰ ἀποσπασθέντα τμήματά των, νέα κυρίαρχα καὶ ἀνεξάρτητα κράτη, ἡ Πολωνία ἡ Τσεχοσλοβακία καὶ ἡ Οὐγγαρία. Τὰσύνορα τῆς Ρουμανίας ἐπεκτάθηκαν σὲ βάρος τῆς Αὐστρίας καὶ τῆς Ρωσσίας. Ἡ Σερβία ποὺ μεταβαπτίσθηκε σὲ Γιουγκοσλαυΐα ὑπερδιπλασιάστηκε, πάλι σὲ βάρος τῆς Αὐστρουγγαρίας, γιατὶ περιέλαβε στὰ νέα της σύνορα τὴν Κροατία τὴν Βοσνία καὶ τὴν Ἑρζεγοβίνη. Ἡ Ὀθωμανικὴ Αὐτοκρατορία περιωρίσθηκε στὸ ἐσωτερικὸ τῆς Μ. Ἀσίας καὶ στὴν περιοχὴ τῆς Κων/πόλεως, ἐπάνω δὲ στὰ ἀποσπασθέντα ἐδάφη της ἀνηγέρθη τὸ μεγαλοπρεπὲς οἰκοδόμημα τοῦ Ἐλευθερίου Βενιζέλου, ἡ Ἑλλὰς τῶν 5 θαλασσῶν καὶτῶν 2 Ἠπείρων.

Δυστυχῶς, ὕστερα ἀπὸ 2 χρόνια τὸ λαμπρὸ αὐτὸ οἰκοδόμημα ἦταν γραμμένο νὰ κατακριμνισθῇ, ἀπὸ τὴν ἀντιζηλία τῶν μεγάλων καὶ ἀπὸ τὰ ἰδικάτουςσφάλματα, μέσα στοὺς καπνοὺς καὶ τὶς φλόγες τῆς Μικρασιατικῆς καταστροφῆς. Ἡ συνθήκη τῆς Λωζάνης, τῆς 23ης Ἰουλίου 1923 ἐπεκύρωσε τὸ διαμορφωθὲν τελικὰ καθεστὼς μεταξὺ Ἑλλάδος καὶ Τουρκίας.

Αἱ Ἀπώλειαι

Αἱ συνολικαὶ ἀπώλειαι εἰς νεκρούς, ἐπὶ συνόλου 65 ἑκατομμυρίων κινητοποιηθέντων ἀνδρῶν, ἀνέρχονται σὲ 8 ἑκατομμύρια. Οἱ τραυματίαι σὲ 21 ἑκατ.,πολλοὶ δὲ ἀπὸ αὐτοὺς κατέστησαν μερικὰ ἢ ὁλικὰ ἀνάπηροι.

Κατανέμονται δὲ αἱ ἀπώλειαι αὐταὶ εἰς νεκρούς, ἀποθανόντας ἀπὸ τὰς πολεμικὰς κακουχίας ἢ ἐξαφανισθέντας ὡς ἑξῆς:
Δυνάμεις συνενοήσεως καὶ τὰ σύμμαχά των κράτη (Γαλλία – Ρωσσία – Μ. Βρεττανία – Ἰταλία – Σερβία – ΗΠΑ – Βέλγιον καὶ Ἑλλάς).4.700.000. Κεντρικαὶ Αὐτοκρατορίαι καὶ σύμμαχοί των (Βουλγαρία καὶ Τουρκία) 4.020.000.

Τέλος αἱ συνολικαὶ δαπάναι κατὰ τὴν διεξαγωγὴν τοῦ πολέμου στὶς

όποῖες πρέπει νὰ περιληφθοῦν καὶ αἱ ζημίαι ἀπὸ τὴν καταστροφὴ ἰδιωτικῶν περιουσιῶν ἀνῆλθον στὸ ἀστρονομικὸ ποσὸ τῶν 216 δυσεκατομμυρίων δολαρίων.

Ἡ Κοινωνία τῶν Ἐθνῶν

Γιὰ τὴν ἐξασφάλισι τοῦ νέου καθεστῶτος ποὺ προέκυψε ἀπὸ τὶς νέες συνθῆκες, ἀλλὰ καὶ γιὰ τὴν ἐκπλήρωση τῆς ὑποσχέσεως ποὺ δόθηκε ἀπὸ τοὺς πολιτικοὺς ἄνδρας τῶν δυτικῶν δυνάμεων πρὸς τοὺς λαοὺς τῆς γῆς, ὅτι ὁ πόλεμος ἔγινε γιὰ νὰ καταργήση τελειωτικὰ τὸν πόλεμο σὰν μέσον πραγματοποιήσεως τῶν Ἐθνικῶν διεκδικήσεων, μιὰ ἀπὸ τὶς πρῶτες φροντίδες τοῦ Προέδρου Οὐΐλσων τὸν ὁποῖον ὑπεστήριξαν ἐνεργῶς στὴν προσπάθειά του ὁ Ἐλ. Βενιζέλος ὁ Πρωθυπουργὸς τῆς Ν. Ἀφρικανικῆς Ἑνώσεως στρατάρχης Γιὰν – Σμὰτς καὶ ὁ Λόρδος Ρόμπερτ Σέσιλ ἦταν ἡ ἵδρυσις τῆς Κοινωνίας τῶν Ἐθνῶν.

Ἡ διεθνὴς αὐτὴ ὀργάνωσις μὲ ἕδρα τὴν Γενεύη τῆς Ἐλβετίας, ἀποτελέσθηκε ἀπὸ τὴν Γενικὴ Γραμματεία τὸ συμβούλιο τὴν Γενικὴ Συνέλευση καὶ τὸ Διεθνὲς Δικαστήριον. Ὕστερα ἀπὸ πολλὲς συζητήσεις καταρτίσθηκε ὁ Καταστατικὸς Χάρτης τῆς Κοινωνίας τῶν Ἐθνῶν καὶ ὡρίσθηκε ἡ διαδικασία γιὰ τὴν ἐπίλυση τῶν διεθνῶν διαφορῶν πρὸς πρόληψη πολεμικῶν συγκρούσεων. Κοντὰ στὰ 4 αὐτὰ κύρια ὄργανα συνεστήθησαν, κάτω ἀπὸ τὴν Αἰγίδα τῆς Κοινωνίας τῶν Ἐθνῶν, καὶ διάφοροι ἄλλοι ὀργανισμοὶ γιὰ τὴν ἐπίλυση προβλημάτων οἰκονομικῆς καὶ κοινωνικῆς φύσεως.

Ἡ ὑπογραφὴ τοῦ Καταστατικοῦ Χάρτου τῆς Κοινωνίας τῶν Ἐθνῶν, ποὺ ἦταν ἡ Μοναδικὴ ἐπιτυχία τοῦ Προέδρου Οὐΐλσων, ἔγινε ταυτοχρόνως μὲ τὴν ὑπογραφὴ τῆς Γερμανικῆς συνθήκης εἰρήνης, τὴν 28ην Ἰουνίου 1919 στὴν Αἴθουσα τῶν Κατόπτρων τοῦ Ἀνακτόρου τῶν Βερσαλλιῶν.

Δυστυχῶς ἡ διεθνὴς αὐτὴ ὀργάνωσις ποὺ ἦταν μία ἀναβίωσις σὲ παγκόσμιο κλίμακα τῶν ἀρχαίων ἑλληνικῶν Ἀμφικτυονιῶν ἐδέχθη ἀπὸ τὰ πρῶτα της βήματα καίριον πλῆγμα ἀπὸ τὰς ΗΠΑ τὸ Κογγρέσσο τῶν ὁποίων δὲν ἐνέκρινε τὸ ἔργον τοῦ Προέδρου Οὐΐλσων. Ἔτσι ἡ Κοινωνία τῶν Ἐθνῶν ἔχασε τὸ Παγκόσμιο κῦρος της. Κατάντησε σιγὰ-σιγὰ ἕνας ἀνίσχυρος Εὐρωπαϊκὸς ὀργανισμός. Τελικὰ διελύθη εἰς τὰ ἐξ ὧν συνετέθη γιὰ νὰ ἐκραγῆ, ὕστερα ἀπὸ μερικὰ χρόνια, ὁ Β'. Παγκόσμιος Πόλεμος, ἀπὸ τὰ ἀποτελέσματα τοῦ ὁποίου δὲν κατόρθωσε ἀκόμη νὰ συνέλθη ἡ πολυπαθὴς ἀνθρωπότης.

Ὁ στρατάρχης Κίτσενερ ἐπισκέπτεται τή Χερσόνησο τῆς Καλλιπόλεως.

ΕΠΙΛΟΓΟΣ

ΟΤΑΝ ἐτελείωσε ὁ παγκόσμιος πόλεμος τοῦ 1914, ἦταν βαθειὰ ἡ πεποίθησις καὶ γενικὴ σχεδὸν ἡ ἐλπὶς ὅτι ἡ εἰρήνη θὰ ἐβασίλευε στὸν κόσμο. Αὐτὴ ἡ θερμὴ ἐπιθυμία ὅλων τῶν λαῶν τῆς γῆς εὔκολα θὰ ἠμποροῦσε νὰ εἶχε πραγματοποιηθῆ μὲ

περισσότερη σταθερότητα καὶ πεποίθησι στὶς ἀρχὲς τῆς δικαιοσύνης καὶ μὲ περισσότερον κοινὸ νοῦ καὶ σύνεσι.

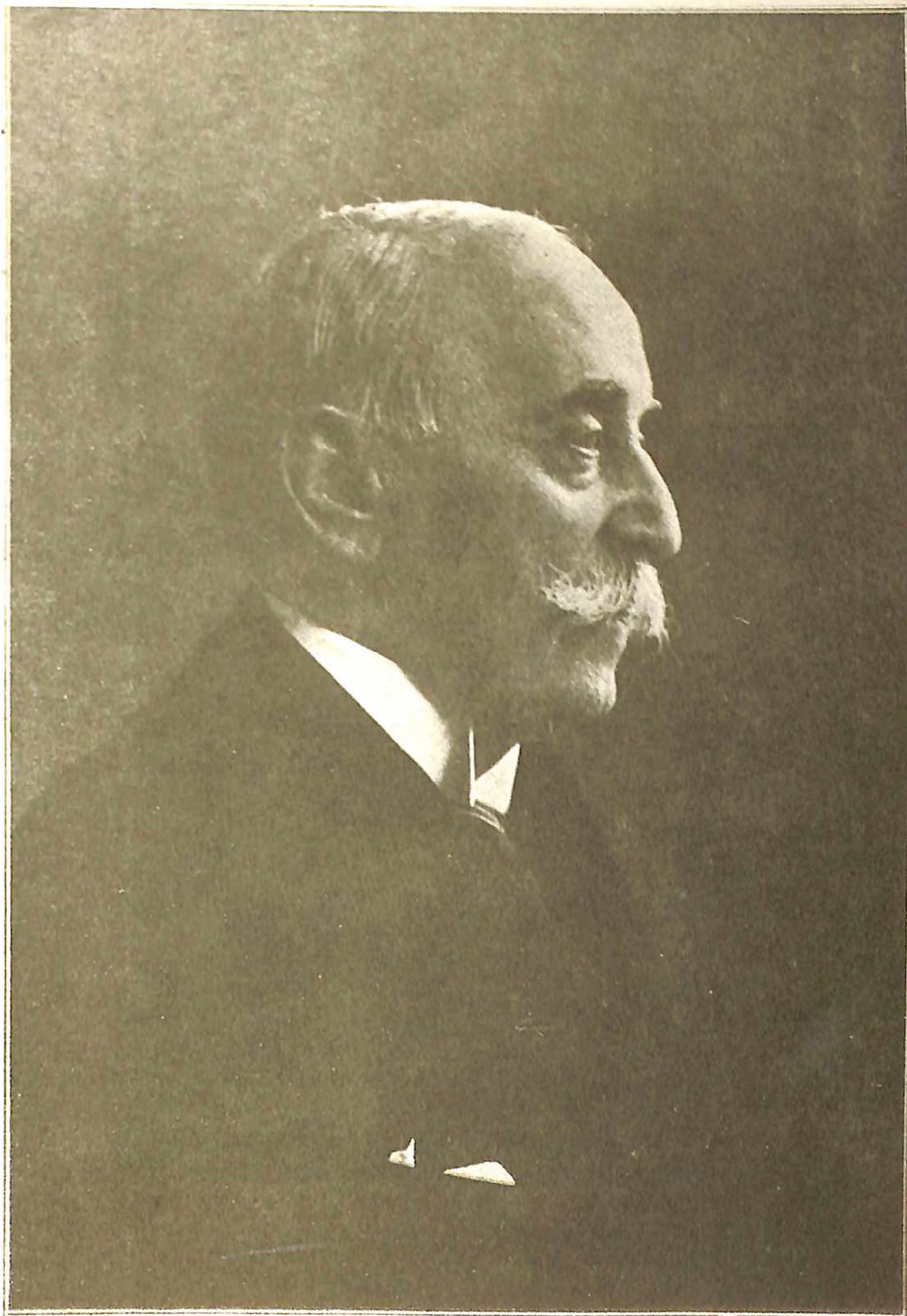
Ἡ φράσις: « Αὐτὸς ὁ πόλεμος ἦταν τὸ τέλος τῶν πολέμων », ἦταν στὰ στόματα ὅλων καὶ εἶχαν ληφθῆ πράγματι μέτρα γιὰ νὰ γίνη πραγματικότης. Ὁ Πρόεδρος Οὐΐλσον, ἔχων στὰ χέρια του, καθὼς ἐπιστεύετο, τὴν ἐξουσιοδότησι τῶν Ἡνωμένων Πολιτειῶν, εἶχε ὑποβάλει τὴν ἰδέα μιᾶς Κοινωνίας τῶν Ἐθνῶν σὲ ὅλους. Ἡ βρεταννικὴ ἀντιπροσωπεία στὶς Βερσαλλίες ἔπλασε καὶ μετεμόρφωσε τὶς ἰδέες του σὲ ἕνα ὄργανο ποὺ γιὰ πάντα θὰ εἶναι ἕνας δείκτης πολιτισμοῦ στὴν σκληρὴ πορεία τοῦ ἀνθρώπου. Οἱ νικηταὶ Σύμμαχοι ἦταν τότε παντοδύναμοι, ὅσον ἀφορᾶ τουλάχιστον τοὺς ἐχθρούς τους τοῦ ἐξωτερικοῦ. Εἶχαν ὅμως ν' ἀντιμετωπίσουν σοβαρὲς ἐσωτερικὲς δυσκολίες καὶ πολλὰ προβλήματα, γιὰ τὰ ὁποῖα δὲν εὕρισκαν λύσεις. Οἱ τευτονικὲς Δυνάμεις στὴν Κεντρικὴ Εὐρώπη, ποὺ ἦταν ἡ αἰτία τῆς συγκρούσεως, εἶχαν συντριβῆ, καὶ ἡ Ρωσία, κτυπημένη ἤδη ἀπὸ τὰ γερμανικὰ ὅπλα, ἀνεταράσσετο ἀπὸ τὸν ἐμφύλιο πόλεμο καὶ ἦταν ἕτοιμη νὰ πέση στὴν ἐξουσία τῶν Μπολσεβίκων ἢ Κομμουνιστῶν.

***

Τὸ καλοκαῖρι τοῦ 1919 οἱ συμμαχικοὶ στρατοὶ εὑρίσκοντο κατὰ μῆκος τοῦ Ρήνου καὶ τὰ προγεφυρώματά τους ἔφθαναν βαθειὰ μέσα στὴν νικημένη, ἀφωπλισμένη καὶ πεινασμένη Γερμανία. Οἱ ἀρχηγοὶ τῶν νικητῶν συζητοῦσαν καὶ φιλονικοῦσαν στὸ Παρίσι γιὰ τὸ μέλλον. Μπροστά τους εἶχαν τὸν χάρτη τῆς Εὐρώπης καὶ τὴν δυνατότητα νὰ χαράξουν τὰ νέα σύνορα ὅπως αὐτοὶ τὰ ἤθελαν. Ὕστερα ἀπὸ 52 μῆνες ἀγωνίας καὶ κινδύνων ὁ γερμανικὸς συνασπισμὸς εὑρίσκετο στὰ χέρια τους καὶ οὔτε ἕνα ἀπὸ τὰ τέσσερα μέλη του δὲν ἦταν σὲ θέσι νὰ φέρη τὴν ἐλαχίστη ἀντίστασι στὴν θέλησί τους.

Ἡ Γερμανία, ὁ ἀρχηγὸς καὶ τὸ προπύργιον τῆς ἐπιθέσεως, ποὺ ὅλοι τὴν θεωροῦσαν πρωταρχικὴ αἰτία τῆς καταστροφῆς τοῦ κόσμου, ἦταν στὸ ἔλεος καὶ στὴν διάκρισι τῶν νικητῶν, ποὺ κι' αὐτοὶ ἀκόμα ἐκλονίζοντο ἀπὸ τὴν καταιγίδα ποὺ εἶχε ἐνσκήψει.

Ἐξ ἄλλου, ὁ πόλεμος αὐτὸς δὲν ἦταν πόλεμος μεταξὺ Κυβερνήσεων ἀλλὰ μεταξὺ λαῶν. Ὅλη ἡ ζωτικότης τῶν μεγάλων ἐθνῶν εἶχε μετατραπῆ σὲ ὀργὴ καὶ αἷμα. Τὸ πιὸ ἰσχυρὸ καὶ παράφορο ρεῦμα ποὺ εἶχε ποτὲ φανερωθῆ στὴν ἀνθρώπινη ἱστορία εἶχε συγκεντρώσει

ΝΑΥΑΡΧΟΣ ΠΑΥΛΟΣ ΚΟΥΝΤΟΥΡΙΩΤΗΣ

Ὁ Μέγας δοὺξ Νικόλαος Νικολάγιεβιτς θεῖος τοῦ Τσάρου Νικολάου τοῦ Β'
καὶ ἀρχηστράτηγος τῶν Ρωσσικῶν στρατευμάτων.

τοὺς πολεμικοὺς ἀρχηγοὺς στὸ Παρίσι. Ἡ ἐποχὴ τῶν συνεδρίων τῆς Οὐτρέχτης καὶ τῆς Βιέννης εἶχε περάσει γιὰ πάντα. Τότε, ἀριστοκράτες, πολιτικοὶ καὶ διπλωμάτες, νικηταὶ καὶ νικημένοι, ἴσοι πρὸς ἴσους, συνηντῶντο σὲ μιὰ εὐγενικὴ καὶ μὲ ὅλους τοὺς τύπους συζήτησι, καί, μακρυὰ ἀπὸ τὸν θόρυβο καὶ τὴν βαβὲλ τῆς δημοκρατίας, ἠμποροῦσαν νὰ ξανασχεδιάσουν συστήματα ἐπὶ βάσεων γιὰ τὶς ὁποῖες ὅλοι συμφωνοῦσαν. Τώρα, ἑκατομμύρια ἄνθρωποι, ἔξαλλοι ἀπὸ ὅσα ὑπέφεραν καὶ γεμάτοι ἀπὸ τὸ πάθος ποὺ τοὺς εἶχαν ἐνσταλάξει, ἀπαιτοῦσαν νὰ πέση βαρειὰ ἡ τιμωρία πάνω στὴν πρωταίτια Γερμανία.

Ἡ Γαλλία, μὲ τὸ δικαίωμα ποὺ τῆς ἔδιναν οἱ προσπάθειες ποὺ εἶχε κάμει καὶ οἱ ἀπώλειες ποὺ εἶχε ὑποστῆ, κατεῖχε τὴν πρωτεύουσα θέσι. 1.500.000 Γάλλων εἶχαν χαθῆ ὑπερασπίζοντες τὸ γαλλικὸ ἔδαφος ἐναντίον τοῦ εἰσβολέως. Πέντε φορὲς μέσα σὲ ἑκατὸ χρόνια, τὸ 1814, 1815, 1870, 1914 καὶ 1918, τὰ κωδωνοστάσια τῆς Notre-Dame εἶχαν ἀντικρύσει τὴν λάμψι τῶν πρωσσικῶν πυροβόλων καὶ ἀκούσει τὶς βροντὲς τῶν κανονιοβολισμῶν τους. Ἐπὶ τέσσερα φρικτὰ χρόνια, δέκα τρεῖς ἐπαρχίες τῆς Γαλλίας εἶχαν βρεθῆ κάτω ἀπὸ τὴν βαρειὰ μπότα τοῦ στρατιωτικοῦ νόμου τῶν Πρώσσων. Ἐκτεταμένες περιοχὲς εἶχαν συστηματικὰ ἐρημωθῆ ἀπὸ τὸν ἐχθρὸ ἢ εἶχαν καταστραφῆ κατὰ τὴν διάρκεια τῶν συγκρούσεων. Δὲν ὑπῆρχε οὔτε μιὰ καλύβα, οὔτε μιὰ οἰκογένεια ἀπὸ τὸ Βερντὲν ὡς τὸ Τουλὸν ποὺ νὰ μὴ θρηνοῦσε νεκροὺς ἢ νὰ μὴν εἶχε νὰ φροντίση γιὰ τοὺς ἀναπήρους της. Στοὺς Γάλλους ἐκείνους — καὶ ἦταν πολλοὶ — ποὺ εἶχαν πολεμήσει καὶ ὑποφέρει τὸ 1870, ἐφαίνετο σχεδὸν σὰν θαῦμα ὅτι ἡ Γαλλία εἶχε βγῆ νικήτρια ἀπὸ τὸν τελευταῖο ἀγῶνα, ποὺ ἦταν ἀσύγκριτα τρομερώτερος ἀπὸ ὅλους τοὺς ἄλλους. Εἶχαν ζήσει ὅλη τους τὴν ζωὴ μὲ τὸν φόβο τῆς Γερμανικῆς Αὐτοκρατορίας. Ἐνεθυμοῦντο τὸν προληπτικὸ πόλεμο ποὺ εἶχε ἐπιδιώξει νὰ κάμη ὁ Μπίσμαρκ τὸ 1875, ἐνεθυμοῦντο τὶς βάρβαρες ἀπειλὲς ποὺ εἶχαν ἀναγκάσει τὸν Ντελκασσὲ νὰ ἀποσυρθῆ ἀπὸ τὴν ἐξουσία τὸ 1903, ἔτρεμαν μὲ τὴν ἀνάμνησι τῆς ἀπειλῆς ἐναντίον τοῦ Μαρόκου τὸ 1906. Ἐσκέπτοντο τὴν φιλονικία γιὰ τὴν Βοσνία-Ἐρζεγοβίνη τὸ 1908, καὶ τὴν κρίσι τοῦ Ἀγαδὶρ τὸ 1911. Ἴσως οἱ Ἀμερικανοὶ καὶ οἱ Ἄγγλοι νὰ θεωροῦσαν γελοίους τοὺς λόγους τοῦ Κάϊζερ ὅταν μιλοῦσε γιὰ « σιδερένια πυγμὴ » καὶ « λαμπρὲς πανοπλίες ». Οἱ ἴδιες ὅμως αὐτὲς ἐκφράσεις στὶς καρδιὲς τῶν Γάλλων ἐπανέφεραν τὴν φρικτὴ πραγματικότητα, ποὺ πενῆντα ὁλόκληρα χρόνια τὴν εἶχαν ζήσει

μὲ τὸν τρόμο τῶν γερμανικῶν ὅπλων. Τώρα, ποὺ εἶχαν ἐξαγοράσει τὴν μακρόχρονη καταπίεσι μὲ τὸ ἴδιο τους τὸ αἷμα, ἦταν βέβαιοι πιὰ πὼς θὰ ζοῦσαν σὲ εἰρήνη καὶ ἀσφάλεια. Μὲ ἕνα στόμα ὁ γαλλικὸς λαὸς ἐφώναζε: «Ποτὲ πιά!»

Τὸ μέλλον ὅμως ἦταν βαρὺ ἀπὸ κακοὺς οἰωνούς. Ὁ πληθυσμὸς τῆς Γαλλίας ἦταν ὀλιγώτερος ἀπὸ τὰ δύο τρίτα τῆς Γερμανίας. Ὁ γαλλικὸς πληθυσμὸς ἦταν στάσιμος, ἐνῶ ὁ γερμανικὸς ηὔξανε. Ἡ γερμανικὴ νεολαία, ποὺ κάθε χρόνο σὰν χείμαρρος ἔφθανε σὲ στρατεύσιμη ἡλικία, σὲ δέκα χρόνια μέσα θὰ ἠμποροῦσε νὰ γίνη διπλάσια ἀπὸ τὴν γαλλική. Ἡ Γερμανία, σχεδὸν ὁλομόναχη, εἶχε πολεμήσει μὲ σχεδὸν ὁλόκληρο τὸν κόσμο καὶ σχεδὸν τὸν εἶχε νικήσει. Ὅσοι ἤξεραν τὰ πράγματα καλά, ἤξεραν τότε καλύτερα ἀπὸ κάθε ἄλλον πόσες φορὲς ἡ ἔκβασις τοῦ Μεγάλου Πολέμου ἐκρέμετο ἀπὸ μιὰ τρίχα καὶ πὼς ἀτυχήματα καὶ τύχες εἶχαν ἀλλάξει τὴν ἀποφασιστικὴ του πορεία. Δὲν ὑπῆρχε βέβαια καμμιὰ πιθανότης ὅτι στὸ μέλλον οἱ Μεγάλοι Σύμμαχοι θὰ ὡδηγοῦσαν ξανὰ τὰ ἑκατομμύρια τῶν ἀνδρῶν τους στὰ πεδία τῶν μαχῶν τῆς Γαλλίας ἢ τῆς Ἀνατολῆς. Ὁλόκληρη ἡ Ρωσία ἦταν ἕνα ἀγνώριστο ἐρείπιο. Ἡ Ἰταλία μπορεῖ νὰ ἐπήγαινε βέβαια μὲ τὴν ἀντίθετη παράταξη. Θάλασσες ὅμως καὶ ὠκεανοὶ ἐχώριζαν τὴν Ἀγγλία καὶ τὴν Ἀμερικὴ ἀπὸ τὴν Εὐρώπη. Ἡ ἴδια ἡ Βρεταννικὴ Αὐτοκρατορία εὑρίσκετο μέσα σὲ δεσμοὺς ποὺ μονάχα οἱ κάτοικοί της ἔνοιωθαν. Ποιός συνδυασμὸς γεγονότων ἠμποροῦσε ποτὲ νὰ ξαναφέρη γιὰ νὰ πολεμήσουν στὴν Γαλλία καὶ στὴν Φλάνδρα τοὺς ἀτρόμητους Καναδοὺς τῆς βουνοκορφῆς τοῦ Βιμύ, τοὺς δοξασμένους Αὐστραλοὺς τοῦ Villers-Brettoneux, τοὺς ἀνδρείους Νεοζηλανδοὺς στὶς ἡφαιστειώδεις πεδιάδες τοῦ Passchendaele, τὸ ἀκλόνητο Σῶμα Ἰνδῶν, ποὺ κατὰ τὸν σκληρὸ χειμῶνα τοῦ 1914 εἶχε κρατήσει τὴν γραμμὴ τῆς Ἀρμαντιέρ;

Πότε πάλιν ἡ εἰρηνική, ἄφροντις, ἀντιμιλιταριστικὴ Ἀγγλία θὰ πατοῦσε τὶς πεδιάδες τοῦ Ἀρτουὰ καὶ τῆς Πικαρδίας μὲ στρατιὲς δύο καὶ τριῶν ἑκατομμυρίων ἀνδρῶν; Πότε ξανὰ ὁ ὠκεανὸς θὰ ἔφερνε δύο ἑκατομμύρια περήφανους ἀμερικανοὺς στρατιῶτες στὴν Καμπανία καὶ τὴν Ἀργκόν; Ἐξηντλημένο, διπλὰ ἀποδεκατισμένο, ἀλλὰ ἀδιαφιλονίκητος κύριος τῆς στιγμῆς, τὸ γαλλικὸ ἔθνος ἐκοίταζε πρὸς τὸ μέλλον μὲ ἀβεβαιότητα, γεμάτη ὅμως ἱκανοποίηση, ἀλλὰ καὶ μὲ ἕνα ἔνστικτο φόβο. Ποῦ λοιπὸν εὑρίσκετο ἡ ΑΣΦΑΛΕΙΑ, ποὺ θὰ ἀξιοποιοῦσε ὅ,τι εἶχε κερδηθῆ; Παρὰ τὴν πρώτη ἀγαλλίασι τῆς νίκης,

ἡ ζωὴ ἦταν ἀνυπόφορη. Ἡ πρώτη ἀνάγκη ἦταν ἡ ἀσφάλεια. Μὲ κάθε θυσία ἔπρεπε νὰ ἐπιτύχουν τὴν ἀσφάλεια, ἀκόμη καὶ ἂν μετεχειρίζοντο τὰ πιὸ δυναμικὰ ἢ καὶ θανάσιμα μέσα.

*
* *

Ὅταν ὑπεγράφη ἡ ἀνακωχή, οἱ γερμανικὲς στρατιὲς ἐπέστρεψαν συντεταγμένες στὴν πατρίδα τους. Ὁ στρατάρχης Φός, ἀρχιστράτηγος τῶν Συμμάχων, μὲ στεφανωμένο τὸ μέτωπο ἀπὸ δάφνες, εἶπε γι' αὐτούς: «Ἐπολέμησαν γενναῖα, ἂς τοὺς ἀφήσωμε νὰ κρατήσουν τὰ ὅπλα τους».

Ἀπαιτοῦσε ὅμως, ἀπὸ τώρα καὶ στὸ ἑξῆς ἡ Γαλλία νὰ ἔχη γιὰ σύνορο τὸν Ρῆνο. Ἡ Γερμανία μπορεῖ νὰ εἶναι ἀφωπλισμένη, τὸ μιλιταριστικό της σύστημα νὰ εἶναι σπασμένο, τὰ φρούριά της ἀνυπεράσπιστα, ἡ Γερμανία μπορεῖ νὰ εἶχε πτωχεύσει, μπορεῖ νὰ ἦταν φορτωμένη μὲ ἀναρίθμητα χρέη, μπορεῖ νὰ ἐπάλαιε μέσα σὲ ἐσωτερικὲς διαμάχες! Μὰ ὅλα αὐτὰ θὰ ἐπερνοῦσαν σὲ δέκα ἢ σὲ εἴκοσι τὸ πολὺ χρόνια. Ἡ ἀκαταμάχητη ἰσχὺς «ὅλων τῶν γερμανικῶν φυλῶν» θὰ ξεπηδοῦσε ἄλλη μιὰ φορὰ καὶ ἡ ἄσβεστη φλόγα τῆς πολεμικῆς Πρωσσίας θὰ ξανάναβε καὶ θὰ ἔλαμπε καὶ πάλι. Ἂν ἡ Γαλλία κρατοῦσε καὶ ὠχύρωνε τὸν πλατύ, βαθύ, ὁρμητικὸ Ρῆνο, θὰ εἶχε ἕνα φραγμὸ καὶ μιὰ ἀσπίδα πίσω ἀπὸ τὴν ὁποίαν θὰ ἠμποροῦσε νὰ ζήση καὶ νὰ ἀναπνεύση ἐπὶ γενεὲς ὁλόκληρες. Πολὺ διαφορετικὰ ὅμως ἦταν τὰ αἰσθήματα καὶ οἱ ἀπόψεις τοῦ ἀγγλοφώνου κόσμου, χωρὶς τὴν βοήθεια τοῦ ὁποίου ἡ Γαλλία βεβαίως θὰ εἶχε ὑποκύψει. Καὶ ἔτσι οἱ ἐδαφικοὶ ὅροι τῆς συνθήκης τῶν Βερσαλλιῶν ἄφησαν τὴν Γερμανία σχεδὸν ἀνέπαφη. Παρέμενε πάντοτε τὸ μεγαλύτερο ὁμοιογενὲς φυλετικὸ συγκρότημα τῆς Εὐρώπης. Ὅταν ὁ στρατάρχης Φὸς ἔμαθε τὴν ὑπογραφὴ τῆς συνθήκης εἰρήνης τῶν Βερσαλλιῶν, παρετήρησε μὲ μοναδικὴ ὀξυδέρκεια: «Αὐτὴ δὲν εἶναι εἰρήνη. Εἶναι μιὰ ἀνακωχὴ εἴκοσι ἐτῶν».

*
* *

Οἱ οἰκονομικοὶ ὅροι τῆς συνθήκης ἦσαν κακοπροαίρετοι καὶ ἀνόητοι· σὲ βαθμὸ ποὺ τοὺς καθιστοῦσε ματαίους. Ἡ Γερμανία εἶχε καταδικασθῆ νὰ πληρώση γιὰ ἐπανορθώσεις εἴκοσι δισεκατομμύρια λίρες στερλίνες.

Οἱ ὅροι αὐτοὶ δὲν ἦταν παρὰ γιὰ νὰ ἱκανοποιήσουν τὸν θυμὸ τῶν νικητῶν. Ἐστερέωναν τὴν πίστι τῶν λαῶν, ὅτι πάντα, ὅποιο κράτος ἡττᾶται πληρώνει ἀποζημιώσεις ποὺ νὰ καλύπτουν τὰ ἔξοδα ἑνὸς συγχρόνου πολέμου. Τὰ πλήθη ὅμως ἐξακολουθοῦσαν νὰ εἶναι βυθισμένα στὴν ἄγνοια καὶ αὐτῶν ἀκόμη τῶν ἁπλῶν οἰκονομικῶν ζητημάτων, καὶ οἱ ἀρχηγοί, ψηφοθηρῶντες, δὲν ἐτολμοῦσαν νὰ τοὺς φανερώσουν τὴν ἀλήθεια. Οἱ ἐφημερίδες πάλι, μὲ τὸν δικό τους τρόπο, διεφήμιζαν καὶ ἐτόνιζαν τὶς ἀπόψεις ποὺ ἦταν ἐπικρατέστερες. Λίγες φωνὲς ὑψώθηκαν γιὰ νὰ ἐξηγήσουν, ὅτι ἡ καταβολὴ ἐπανορθώσεων γίνεται μόνον ἢ μὲ παροχὴ ὑπηρεσιῶν ἢ μὲ ἐξαγωγὴ προϊόντων, καὶ ὅτι, ὅταν τὰ προϊόντα αὐτὰ φθάσουν στὸν προορισμό τους, ἔχουν ὡς ἀποτέλεσμα νὰ παραλύσουν τὴν ἐγχώρια βιομηχανία, ἐκτὸς ἂν οἱ χῶρες ποὺ τὰ δέχονται εἶναι πρωτόγονες ἢ ἔχουν διευθυνομένη βιομηχανία. Στὴν πρᾶξι, ὅπως καὶ οἱ Ρῶσοι ἀκόμη ἔχουν μάθει τώρα, ὁ μόνος τρόπος λεηλασίας ἑνὸς νικημένου ἔθνους εἶναι νὰ φορτώση κανεὶς σὲ κάρρα ὅ,τι κινητὰ τοῦ χρειάζονται καὶ νὰ πάρη μέρος τῶν ἀνδρῶν τῆς χώρας ὡς μονίμους ἢ προσωρινοὺς σκλάβους. Τὸ κέρδος ὅμως ποὺ ἐπιτυγχάνεται μ' αὐτὲς τὶς λύσεις δὲν ἔχει καμμιὰ σχέσι μὲ τὰ ἔξοδα τοῦ πολέμου. Καμμιὰ μεγάλη προσωπικότης δὲν εἶχε τὴν εὐφυΐα, τὸ θάρρος, οὔτε ἠμποροῦσε νὰ ὑψωθῆ ἐπάνω ἀπὸ τὸ ὁμαδικὸ παραλήρημα, ὥστε νὰ διακηρύξη αὐτὴ τὴν θεμελιώδη, σκληρὴ ἀλήθεια στοὺς ψηφοφόρους. Οὔτε θὰ τὸν ἐπίστευαν, ἂν τὸ ἔκανε. Οἱ θριαμβευταὶ Σύμμαχοι ἐξακολουθοῦσαν νὰ διατείνωνται πὼς θὰ ἐπίεζαν τὴν Γερμανία «ὡς ποὺ νὰ τρίξουν τὰ κόκκαλά της». Ὅλα αὐτὰ εἶχαν ἄμεση ἐπίδρασι στὴν εὐημερία τοῦ κόσμου καὶ στὰ συναισθήματα τῶν Γερμανῶν.

Στὴν πραγματικότητα ὅμως οἱ ὅροι αὐτοὶ δὲν ἐπεβλήθησαν ποτέ. Ἀντίθετα, ἐνῶ κινητὴ γερμανικὴ περιουσία ἑνὸς δισεκατομμυρίου λιρῶν περίπου περιῆλθε στὶς νικήτριες Δυνάμεις, ὕστερα ἀπὸ λίγα χρόνια, ἡ Ἀμερικὴ καὶ ἡ Ἀγγλία ἐδάνεισαν περισσότερα ἀπὸ δυὸ δισεκατομμύρια λιρῶν στὴν Γερμανία. Τὰ χρήματα αὐτὰ ἐβοήθησαν τὴν Γερμανία νὰ ἀνορθώση γρήγορα τὰ ἐρείπια ποὺ τῆς εἶχε προξενήσει ὁ πόλεμος. Ἐπειδὴ ὅμως στὶς νικηφόρες χῶρες ἀπὸ τὴν μιὰ μεριὰ ὁ πληθυσμὸς ἐστέναζε μὲ πολὺ κακὴ διάθεσι ἐναντίον τῶν Γερμανῶν, καὶ ἀπὸ τὴν ἄλλη οἱ πολιτικοὶ ἐβεβαίωναν πὼς ἡ Γερμανία θὰ πληρώση «ὡς τὴν τελευταία δεκάρα», ἡ εὐγνωμοσύνη καὶ ἡ καλὴ

διάθεσις, πού ἀνεμένετο ἀπὸ τοὺς Γερμανοὺς ἀπέναντι τῶν Συμμάχων γιὰ τὸ καθαρὰ μεγαλόψυχο αὐτὸ σχέδιο, ἐχάνετο.

Ἡ Γερμανία ἐπλήρωσε ἢ εὑρέθη σὲ θέσι νὰ πληρώση τὶς ἀποζημιώσεις ἐκεῖνες ποὺ τῆς ἀπέσπασαν μὲ τὴν βία ἀργότερα, μόνον ἐπειδὴ οἱ Ἡνωμένες Πολιτεῖες ἐδάνειζαν ἄφθονα χρήματα στὴν Εὐρώπη, καὶ ἰδιαίτερα σ' αὐτήν. Πράγματι, κατὰ τὰ τρία χρόνια 1926 ὡς 1929, ἡ Ἀμερικὴ εἰσέπραξε ὑπὸ μορφὴν ἀποζημιώσεων τὸ ἓν πέμπτον περίπου τῶν χρημάτων ποὺ εἶχε δανείσει στὴν Γερμανία καὶ ποὺ δὲν εἶχε ἐλπίδα νὰ πάρη πίσω. Ὅπως καὶ ἂν εἶχε τὸ πρᾶγμα, καθένας ἐφαίνετο εὐχαριστημένος καὶ ἐνόμιζε πὼς αὐτὸ ἠμποροῦσε νὰ ἐξακολουθήση αἰώνια.

Ἡ ἱστορία θὰ χαρακτηρίση ὅλες αὐτὲς τὶς συναλλαγὲς ὡς παράλογες. Συνετέλεσαν νὰ ἀναπτυχθῆ ἡ ψυχολογία τοῦ πολέμου καὶ ὁ οἰκονομικὸς σάλος. Ἡ Γερμανία ἐδανείζετο πάντως ἀπὸ ὅλες τὶς διευθύνσεις καὶ ἐκατάπινε μὲ βουλιμία κάθε πίστωσι ποὺ τῆς ἄνοιγαν. Παρερμηνευμένα συναισθήματα γιὰ τοὺς νικημένους, συνδυασμένα μὲ ἕναν ἱκανοποιητικὸ τόκο, ἔκαμαν, σὲ μικρότερο βέβαια βαθμὸ ἀπὸ τοὺς ἀμερικανούς, τοὺς βρεταννοὺς κεφαλαιούχους νὰ ἐπενδύσουν τὰ χρήματά τους στὰ δάνεια αὐτά. Ἔτσι ἡ Γερμανία ἐκέρδισε δύο δισεκατομμύρια στερλίνες σὲ δάνεια ἔναντι τοῦ ἑνὸς δισεκατομμυρίου τῶν ἀποζημιώσεων ποὺ ἐπλήρωσε παραχωρώντας περιουσιακὰ κεφάλαια καὶ ἀξίες σὲ ξένες χῶρες καὶ παίζοντας μὲ τὰ τεράστια ἀμερικανικὰ δάνεια. Ὅλα αὐτὰ εἶναι μιὰ θλιβερὴ ἱστορία περιπλόκου ἠλιθιότητος, ποὺ γιὰ τὴν ἐφαρμογή της κατηναλώθη μεγάλος μόχθος καὶ προσπάθεια.

***

Ἡ δευτέρα σημαντικὴ τραγωδία ἦταν ἡ τελεία διάλυσις τῆς Αὐστροουγγρικῆς Αὐτοκρατορίας μὲ τὴν συνθήκη τοῦ Ἁγίου Γερμανοῦ καὶ τοῦ Τριανόν. Γιὰ αἰῶνες, ἡ ἐπιζῶσα αὐτὴ ἐνσάρκωσις τῆς Ἁγίας Ρωμαϊκῆς Αὐτοκρατορίας ἐπέτρεπε μιὰ κοινὴ ζωή, μὲ πολλὰ πλεονεκτήματα στὸ ἐμπόριο καὶ μὲ ἀσφάλεια, σὲ πολλοὺς λαούς, κανένας ἀπὸ τοὺς ὁποίους δὲν εἶχε, στὸν καιρό μας, οὔτε τὴν δύναμι οὔτε τὴν ζωτικότητα νὰ ἀντιμετωπίση μόνος του τὴν πίεσι μιᾶς ἀναζωογονημένης Γερμανίας ἢ Ρωσίας. Ὅλες αὐτὲς οἱ φυλὲς εἶχαν τὴν ἐπιθυμία νὰ σπάσουν τὸ ὁμοσπονδιακὸ ἢ αὐτοκρατορικὸ σύστημα καὶ ἡ πραγματοποίησις τῆς ἐπιθυμίας αὐτῆς ἐθεωρήθη φιλελεύθερη πολιτική. Ἡ

βαλκανιοποίησις τῆς Νοτιοανατολικῆς Εὐρώπης ἐσυνεχίζετο μὲ γοργὸ ρυθμό, μὲ ἐπακόλουθο τὴν μεγέθυνσι τῆς Πρωσσίας καὶ τοῦ τρίτου Ράιχ, πού, ἂν καὶ ἐξηντλημένο καὶ τραυματισμένο ἀπὸ τὸν πόλεμο, ἦταν πάντως ἀνέπαφο καί, μέσα στὴν περιοχή του, ἰσχυρότατο. Δὲν ὑπάρχει οὔτε ἕνας ἀπὸ τοὺς λαοὺς ἢ τὶς ἐπαρχίες ποὺ ἀποτελοῦσαν τὴν Αὐτοκρατορία τῶν Ἁψβούργων, ποὺ ἡ ἀπόκτησις τῆς ἐλευθερίας του νὰ μὴν τοῦ ἔφερε τὰ βάσανα ποὺ ἀρχαῖοι ποιηταὶ καὶ θεολόγοι ἐφύλασσαν μόνο γιὰ τοὺς κολασμένους. Ἡ εὐγενὴς πρωτεύουσα, ἡ Βιέννη, τὸ σπίτι τοῦ πολιτισμοῦ καὶ τῶν παραδόσεων, τὸ κέντρον τόσων ὁδῶν, τόσων ποταμῶν, τόσων σιδηροδρομικῶν δικτύων, ἐγκατελείφθη σὰν ἕνα μεγάλο ἐμπορικὸ κέντρον μιᾶς ρημαγμένης περιοχῆς ποὺ οἱ περισσότεροι κάτοικοί της εἶχαν φύγει.

Οἱ νικηταὶ ἐπέβαλαν στοὺς Γερμανοὺς ὅλα τὰ ἰδανικὰ τὰ ἐπιθυμητὰ στὰ φιλελεύθερα ἔθνη τῆς Δύσεως. Τοὺς ἀπηλευθέρωσαν ἀπὸ τὴν ὑποχρεωτικὴ στρατιωτικὴ θητεία καὶ ἀπὸ τὴν συνέχισι μὲ γοργὸ ρυθμὸ τῶν ἐξοπλισμῶν. Οἱ Ἀμερικανοὶ τοὺς προσέφεραν τεράστια δάνεια, παρ' ὅλο ποὺ δὲν εἶχαν πίστι. Στὴν Βαϊμάρη ἐγκαθιδρύθη δημοκρατικὸ καθεστὼς τελευταίου τύπου, αὐτοκράτορες ἐξεδιώχθησαν, μηδαμινότητες ἐξελέγησαν. Κάτω ὅμως ἀπὸ τὸν λεπτὸ αὐτὸν πέπλο ἔβραζαν τὰ πάθη τοῦ ἰσχυροῦ, ἡττημένου, ἀλλὰ βασικὰ ἀλώβητου γερμανικοῦ ἔθνους.

Ἡ προκατάληψις τῆς Ἀμερικῆς ἐναντίον τῆς μοναρχίας, στὴν ὁποίαν ὁ Λόϋδ Τζῶρτζ δὲν ἔκαμε καμμιὰ προσπάθεια ν' ἀντιδράση, εἶχε φανερώσει στὴν κτυπημένη Εὐρώπη ὅτι θὰ εὕρισκε καλύτερη μεταχείρισι ἂν ἦταν δημοκρατία παρὰ μοναρχία. Μιὰ συνετὴ πολιτικὴ θὰ εἶχε τονώσει καὶ ἐνισχύσει τὴν Δημοκρατία τῆς Βαϊμάρης μὲ ἕνα συνταγματικὸ μονάρχη στὸ πρόσωπο ἑνὸς βρέφους, ἐγγόνου τοῦ Κάϊζερ, μὲ ἕνα συμβούλιο ἀντιβασιλείας. Ἀντὶ νὰ γίνη αὐτό, ἕνα βάραθρο ἀνοίχθηκε στὴν ἐθνικὴ ζωὴ τοῦ γερμανικοῦ λαοῦ. Ὅλα τὰ ἰσχυρὰ στοιχεῖα, τὰ στρατιωτικὰ καὶ τὰ φεουδαρχικά, ποὺ θὰ εἶχαν ἴσως συσπειρωθῆ γύρω σὲ μιὰ συνταγματικὴ μοναρχία καὶ πού, γιὰ χάρι της, θὰ ἐσέβοντο καὶ θὰ ὑπεστήριζαν τοὺς νέους δημοκρατικοὺς καὶ κοινοβουλευτικοὺς θεσμούς, εὑρίσκοντο γιὰ τὴν ὥρα χωρὶς στήριγμα. Ἡ Δημοκρατία τῆς Βαϊμάρης, παρ' ὅλα τὰ φιλελεύθερα στολίσματα καὶ τὶς εὐλογίες, ἐθεωρεῖτο σὰν ἐπιβεβλημένη ἀπὸ τὸν ἐχθρό. Δὲν ἠμποροῦσε νὰ κερδίση τὴν ἀφοσίωσι ἢ νὰ ἱκανοποιήση τὴν φαντασία τοῦ γερ-

μανικοῦ λαοῦ. Ἀπηλπισμένοι οἱ Γερμανοί, γιὰ ἕνα διάστημα ἐδοκίμασαν νὰ προσκολληθοῦν στὸν ἡλικιωμένο στρατάρχη Χίντενμπουργκ. Ἀπὸ τότε καὶ ἔπειτα ὅμως, ἰσχυρὲς δυνάμεις περιεπλανῶντο χωρὶς σκοπό, τὸ βάραθρο ἔμενε ἀνοικτό, καί, ὕστερα ἀπὸ λίγο, ξεπήδησε ἀπὸ μέσα του ἕνας μανιακὸς μὲ μιὰ θηριώδη ἰδιοσυγκρασία, πηγὴ καὶ ἔκφρασις ἰοβόλου μίσους, μίσους τέτοιου, ποὺ δὲν εἶχε ποτὲ διαβρώσει ἀνθρώπινα στήθη — ὁ δεκανεὺς Χίτλερ!

***

WINSTON SPENCER CHURCHILL

Ὁ δεκανέας τοῦ πρώτου παγκοσμίου πολέμου: Ἀδόλφος Χίτλερ

Ἐπὶ τοῦ θωρηκτοῦ Βασίλισσα Ἐλισσάβετ στό λιμένα τοῦ Μούνδρου.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

VI ΟΙ ΦΙΛΟΠΟΛΕΜΟΙ ΕΝΟΥΝΤΑΙ. ΧΕΤΖΕΝΔΟΡΦ ΚΑΙ ΜΠΕΡΤΧΟΛΔ

VII ΤΑ ΕΠΕΚΤΑΤΙΚΑ ΣΧΕΔΙΑ ΤΗΣ ΡΩΣΣΙΑΣ. ΜΙΑ ΜΥΣΤΙΚΗ ΡΩΣΣΟΒΟΥΛΓΑΡΙΚΗ ΣΥΝΘΗΚΗ

VIII. Ο ΠΟΛΕΜΟΣ ΕΠΙ ΘΥΡΑΙΣ. Ο ΚΑΜΠΩΝ ΠΑΙΖΕΙ ΘΕΑΤΡΟ

IX. ΟΙ ΦΙΛΟΠΟΛΕΜΟΙ ΕΠΙΚΡΑΤΟΥΝ

X. ΕΝΑ ΒΗΜΑ ΑΚΟΜΑ ΠΡΟΣ ΤΟΝ ΠΟΛΕΜΟ

XI. Η ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΣΤΗ ΓΑΛΛΙΑ - ΔΟΛΟΦΟΝΙΑ ΤΟΥ ΖΩΡΕΣ

ΜΕΡΟΣ ΔΕΥΤΕΡΟ

ΔΥΤΙΚΟ ΜΕΤΩΠΟ

I. ΤΟ ΕΚΠΛΗΚΤΙΚΟ ΟΡΓΑΝΩΤΙΚΟ ΘΑΥΜΑ ΤΗΣ ΓΕΡΜΑΝΙΚΗΣ ΚΙΝΗΤΟΠΟΙΗΣΕΩΣ

II. ΜΕΤΑ ΤΗΝ ΑΛΩΣΗ ΤΗΣ ΛΙΕΓΗΣ

III. ΕΓΚΛΗΜΑΤΑ ΚΑΤΑ ΤΟΥ ΑΜΑΧΟΥ ΠΛΗΘΥΣΜΟΥ

IV. ΑΙ ΜΑΧΑΙ ΕΙΣ ΤΑ ΣΥΝΟΡΑ

Σελὶς

V. Η ΜΑΧΗ ΤΟΥ ΜΑΡΝΗ

VI. ΟΙ ΓΕΡΜΑΝΟΙ ΧΑΝΟΥΝ ΤΗ ΜΑΧΗ

ΜΕΡΟΣ ΤΡΙΤΟ

ΤΟ ΑΝΑΤΟΛΙΚΟ ΜΕΤΩΠΟ

I. ΤΟ ΣΧΕΔΙΟ ΣΛΗΦΦΕΝ ΝΑΥΑΓΕΙ ΚΑΙ ΣΤΟ ΑΝΑΤΟΛΙΚΟ ΜΕΤΩΠΟ

II. Η ΜΑΧΗ ΤΟΥ ΤΑΝΕΜΠΕΡΓ

III. ΥΠΟΘΕΣΙΣ ΣΑΜΣΟΝΩΦ

IV. Ο ΚΑΙΖΕΡ ΣΤΟ ΑΝΑΤΟΛΙΚΟ ΜΕΤΩΠΟ

V. Η ΑΥΣΤΡΟΥΓΓΑΡΙΑ ΚΑΤΑ ΤΗΣ ΡΩΣΣΙΑΣ

ΜΕΡΟΣ ΤΕΤΑΡΤΟ

ΤΑ ΑΛΛΑ ΜΕΤΩΠΑ

I. Η ΕΠΙΘΕΣΙΣ ΚΑΤΑ ΤΗΣ ΣΕΡΒΙΑΣ

II. ΤΟ ΡΟΥΜΑΝΙΚΟ ΜΕΤΩΠΟ

III. ΤΟ ΙΤΑΛΙΚΟ ΜΕΤΩΠΟ

IV. Ο ΠΟΛΕΜΟΣ ΣΤΗ ΜΕΣΗ ΑΝΑΤΟΛΗ

V. Ο ΠΟΛΕΜΟΣ ΣΤΑΣ ΓΕΡΜΑΝΙΚΑΣ ΑΠΟΙΚΙΑΣ ΤΗΣ ΑΦΡΙΚΗΣ

VI. ΣΤΗΝ ΑΠΩ ΑΝΑΤΟΛΗ

ΜΕΡΟΣ ΠΕΜΠΤΟ

Ο ΠΟΛΕΜΟΣ ΕΙΣ ΤΗΝ ΘΑΛΑΣΣΑ

I. Η ΝΑΥΜΑΧΙΑ ΤΗΣ ΕΛΓΟΛΑΝΔΗΣ

II. ΑΛΛΑ ΠΟΛΕΜΙΚΑ ΓΕΓΟΝΟΤΑ ΚΑΤΑ ΘΑΛΑΣΣΑΝ

III. ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΙΣ ΤΩΝ ΔΑΡΔΑΝΕΛΛΙΩΝ

IV. Η ΝΑΥΜΑΧΙΑ ΤΗΣ ΓΙΟΥΤΛΑΝΔΗΣ

V. ΕΝΔΙΑΦΕΡΟΥΣΑΙ ΠΟΛΙΤΙΚΑΙ ΕΞΕΛΙΞΕΙΣ

Σελὶς

ΜΕΡΟΣ ΕΚΤΟ

Η ΕΛΛΑΣ ΠΡΟ ΔΙΛΗΜΜΑΤΟΣ

I. ΚΑΤΑΣΤΑΣΙΣ ΣΤΑ ΒΑΛΚΑΝΙΑ

II. ΤΑ ΠΡΟΟΙΜΝΙΑ ΤΟΥ ΔΙΧΑΣΜΟΥ

III. Ο ΧΩΡΙΣΜΟΣ ΤΟΥ ΚΡΑΤΟΥΣ

Η ΔΕΥΤΕΡΑ ΦΑΣΙΣ ΤΟΥ ΠΟΛΕΜΟΥ

ΜΕΡΟΣ ΕΒΔΟΜΟ

Η ΣΥΝΕΧΙΣΙΣ ΤΟΥ ΠΟΛΕΜΟΥ

I. ΣΤΟ ΔΥΤΙΚΟ ΜΕΤΩΠΟ

Σελίς

II. ΣΤΑΣΙΑΣΤΙΚΑ ΚΙΝΗΜΑΤΑ ΣΤΟ ΓΑΛΛΙΚΟ ΣΤΡΑΤΟ

III. ΤΟ ΝΕΟ ΠΟΛΕΜΙΚΟ ΟΠΛΟ

IV. Η ΤΙΤΑΝΟΜΑΧΙΑ ΤΟΥ ΒΕΡΔΕΝ

Σελὶς

V. Ο ΠΟΛΕΜΟΣ ΤΩΝ ΑΕΡΙΩΝ

VI. Ο ΠΟΛΕΜΟΣ ΣΤΑ ΑΛΛΑ ΜΕΤΩΠΑ

ΜΕΡΟΣ ΟΓΔΟΟ

Ο ΠΟΛΕΜΟΣ ΣΤΟΝ ΑΕΡΑ

I. ΤΑ ΤΣΕΠΕΛΙΝ

Η ΤΡΙΤΗ ΦΑΣΙΣ ΤΟΥ ΠΟΛΕΜΟΥ

(καὶ τελευταία)

ΜΕΡΟΣ ΔΕΚΑΤΟ

Η ΤΕΛΕΥΤΑΙΑ ΦΑΣΙΣ ΤΟΥ ΠΟΛΕΜΟΥ

I. ΕΝΑ ΝΕΟ ΣΧΕΔΙΟ ΤΟΥ ΛΟΥΔΕΝΔΟΡΦ

Σελὶς

II. ΝΕΑ ΕΚΠΛΗΞΙΣ ΤΩΝ ΓΕΡΜΑΝΩΝ

III. Η ΜΕΓΑΛΗ ΕΠΙΘΕΣΙΣ ΤΟΥ ΦΟΣ

IV. Η ΑΡΧΗ ΤΟΥ ΤΕΛΟΥΣ

ΜΕΡΟΣ ΕΝΔΕΚΑΤΟ

Η ΕΠΙΘΑΝΑΤΙΟΣ ΑΓΩΝΙΑ ΤΗΣ ΑΥΣΤΡΙΑΣ

I. ΕΚΡΥΘΜΟΣ ΚΑΤΑΣΤΑΣΙΣ ΣΤΗ ΒΙΕΝΗ

Σελὶς

II. Η ΑΥΣΤΡΙΑΚΗ ΤΡΑΓΩΔΙΑ

III. Η ΜΥΣΤΙΚΗ ΑΠΟΣΤΟΛΗ ΕΝΟΣ ΠΡΙΓΚΗΠΟΣ

ΜΕΡΟΣ ΔΩΔΕΚΑΤΟ

ΕΝΔΕΙΞΕΙΣ ΑΠΟΣΥΝΘΕΣΕΩΣ ΣΤΗΝ ΑΥΤΟΚΡΑΤΟΡΙΚΗ ΓΕΡΜΑΝΙΑ

I. ΕΙΣ ΑΝΑΖΗΤΗΣΙΝ ΚΑΓΚΕΛΑΡΙΟΥ

II. ΚΛΟΝΙΖΕΤΑΙ Η ΓΕΡΜΑΝΙΚΗ ΠΕΙΘΑΡΧΙΑ

ΜΕΡΟΣ ΔΕΚΑΤΟ ΤΡΙΤΟ

ΤΟ ΤΕΛΟΣ ΤΗΣ ΔΥΝΑΣΤΕΙΑΣ ΤΟΥ ΧΟΕΝΤΖΟΛΛΕΡΝ

ΜΕΡΟΣ ΔΕΚΑΤΟ ΤΕΤΑΡΤΟ

Η ΑΝΑΚΩΧΗ

I. ΟΙ ΓΕΡΜΑΝΟΙ ΖΗΤΟΥΝ ΕΠΙΣΗΜΩΣ ΤΗΝ ΛΗΞΙΝ ΤΩΝ ΕΧΘΡΟΠΡΑΞΙΩΝ

II. ΑΝΑΚΩΧΗ ΜΕ ΤΗΝ ΒΟΥΛΓΑΡΙΑ

III Η ΤΟΥΡΚΙΑ ΣΥΝΘΗΚΟΛΟΓΕΙ

IV. Η ΑΝΑΚΩΧΗ ΣΤΑ ΛΟΙΠΑ ΜΕΤΩΠΑ

ΜΕΡΟΣ ΔΕΚΑΤΟ ΠΕΜΠΤΟ

ΑΙ ΣΥΝΘΗΚΑΙ ΕΙΡΗΝΗΣ

Η ΕΚΚΑΘΑΡΙΣΙΣ ΤΟΥ ΠΟΛΕΜΟΥ

I. Ο ΠΑΡΑΚΛΗΤΟΣ ΑΠΟ ΤΗΝ ΑΜΕΡΙΚΗ

II. Η ΕΠΙΔΟΣΙΣ ΤΟΥ ΚΕΙΜΕΝΟΥ ΤΗΣ ΣΥΝΘΗΚΗΣ

III. Η ΥΠΟΓΡΑΦΗ ΤΗΣ ΣΥΝΘΗΚΗΣ

IV. ΑΙ ΑΛΛΑΙ ΣΥΝΘΗΚΑΙ

ΤΟ ΒΙΒΛΙΟ ΑΥΤΟ ΤΥΠΩΘΗΚΕ ΤΟΝ ΙΑΝΟΥ-
ΑΡΙΟΝ ΤΟΥ 1962 ΣΤΟ ΛΙΘΟΓΡΑΦΕΙΟ
ΤΟΥ Ε. ΚΩΣΤΑΡΟΠΟΥΛΟΥ, ΟΛΥΜΠΙΟΥ
ΔΙΑΜΑΝΤΗ 21 ΓΙΑ ΛΟΓΑΡΙΑΣΜΟ ΤΩΝ
ΕΚΔΟΣΕΩΝ "ΦΙΛΟΛΟΓΙΚΗ,, ΠΤΟΛΕΜΑΙΩΝ
ΑΡΙΘ. 41 ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ

Η ΔΕΥΤΕΡΗ ΔΙΩΡΘΩΣΗ ΤΟΥ ΚΕΙΜΕΝΟΥ
ΕΓΙΝΕ ΑΠΟ ΤΟΝ Δ. ΑΝΘΟΠΩΛΗ.